MINISTERUL CULTURII

INSTITUTUL NAȚIONAL AL PATRIMONIULUI

CRONICA CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE DIN ROMÂNIA

CAMPANIA 2013

2014

http://patrimoniu.gov.ro

MINISTERUL CULTURII

INSTITUTUL NAȚIONAL AL PATRIMONIULUI

COMISIA NAȚIONALĂ DE ARHEOLOGIE

DIRECȚIA PATRIMONIU CULTURAL

CRONICA CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE DIN ROMÂNIA

CAMPANIA 2013

A XLVIII-a SESIUNE NAȚIONALĂ DE RAPOARTE ARHEOLOGICE
ORADEA, 5 -7 iunie 2014

MUZEUL ȚĂRII CRIȘURILOR ORADEA

2014

http://patrimoniu.gov.ro

Această publicație apare cu sprijinul financiar al
Ministerului Culturii și al
Direcției Patrimoniu Cultural

Volum editat de către **Institutul Național al Patrimoniului**
București, str. Ienăchiță Văcărescu nr. 16, sector 4, cod 040157
tel. +4021 336.60.73; +4021 336.54.24;
fax: +0211 336 99.04; +4021 336.50.69;
www.patrimoniu.gov.ro

Colegiul științific de redacție: dr. Mircea Victor Angelescu
dr. Dana Mihai
dr. Adriana Pescaru
conf. dr. Ioan Opriș
conf. dr. Zeno Karl Pinter
dr. Raluca Iosipescu

Colegiul de redacție:
dr. Raluca Iosipescu
dr. Dana Mihai
dr. Emilian Gamureac
Ruxandra Șerban

Grafică, machetare, tehnoredactare: Ruxandra Șerban

Copyright © autorii textelor și INP
Autorii textelor își asumă responsabilitatea conținutului rapoartelor publicate
Versiunea pe internet a Cronicii Cercetărilor Arheologice din România. Campania 2013: www.patrimoniu.gov.ro

Coperta I: Stucatură restaurată din Sala cu grifoni a Cetatăţii Oradea - Corp A. Foto: Administraţia Imobiliară Oradea
Coperta IV: Oradea - Cetate (vedere aeriană). Foto: Administraţia Imobiliară Oradea
Săcueni - Piersicărie - Statuetă antropomorfă (eneolitic târziu). Foto: Cristian Ioan Popa & Călin Ghemiş

Cuprins

Lista abrevierilor 5

Lista rapoartelor de cercetare – cercetări arheologice sistematice 9

Rapoartele de cercetare arheologică – cercetări sistematice 13

Lista rapoartelor de cercetare – cercetări arheologice preventive 155

Rapoartele de cercetare arheologică – cercetări preventive 156

Lista rapoartelor de cercetare – cercetări de diagnostic arheologic și evaluări de teren 199

Rapoartele de cercetare arheologică – cercetări de diagnostic arheologic și evaluări de teren 200

Planșe 217

http://patrimoniu.gov.ro

http://patrimoniu.gov.ro

LISTA ABREVIERILOR

APPAT	Asociaţia pentru Promovarea Patrimoniului Arheologic din Transilvania
BCU București	Biblioteca Centrală Universitară - București
CICE Iași	Centrul de Istorie și Civilizație Europeană - Iași
CMIA Bacău	Complexul Muzeal „Iulian Antonescu”, Bacău
CMJ Bistriţa	Complexul Muzeal Bistriţa-Năsăud
CMJ Neamţ	Complexul Muzeal Judeţean Neamţ, Piatra-Neamţ
CMNM Iaşi	Complexul Muzeal Naţional „Moldova”, Iaşi
CNADNR	Compania Națională de Autostrăzi și Drumuri Naționale din România SA
CNMA Sibiu	Complexul Naţional Muzeal “Astra” Sibiu
CNMCD Târgovişte	Complexul Naţional Muzeal „Curtea Domnească” ,Târgovişte
DAI Berlin	Deutsches Archäologisches Institut, Berlin
DC Alba	Direcţia pentru Cultură a județului Alba
DC Harghita	Direcţia pentru Cultură a județului Harghita
DC Hunedoara	Direcţia pentru Cultură a județului Hunedoara
FIB	Facultatea de Istorie Bucureşti
GeoEcoMar	Institutul Naţional de Cercetare - Dezvoltare pentru Geologie şi Geoecologie Marină
IA Iaşi	Institutul de Arheologie Iaşi
IAB	Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Bucureşti
IAIA Cluj	Institutul de Arheologie şi Istoria Artei Cluj-Napoca
ICAFR București	Institutul de Cercetări Antropologice “Francisc Rainer” Bucureşti
ICEM Tulcea	Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea
INFIN București	Institutul Naţional de Fizică şi Inginerie Nucleară “Horia Hulubei”, Bucureşti
INP	Institutul Național al Patrimoniului, București
IPJ Neamț	Inspectoratul de Poliție a județului Neamț
ISER București	Institutul de Speologie „Emil Racoviţă”, Bucureşti
M Brăila	Muzeul Brăilei
M Caracal	Muzeul Câmpiei Romanaților Caracal
M Gheorghieni	Muzeul „Tarisznyás Márton” Gheorghieni
M Sebeș	Muzeul Municipal “Ioan Raica” Sebeș
MA Mangalia	Muzeul de Arheologie „Callatis”, Mangalia
MAE Corabia	Muzeul de Arheologie şi Etnografie Corabia
MB Suceava	Muzeul Bucovinei Suceava
MC	Ministerul Culturii
MC Franța	Ministerul Culturii - Franța
MCC Hunedoara	Muzeul „Castelul Corvinilor”, Hunedoara
MCDR Deva	Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane, Deva
MCG Oltenița	Muzeul Civilizaţiei Gumelniţa, Oltenița
MDJ Călăraşi	Muzeul Dunării de Jos, Călăraşi
MG Năsăud	Muzeul Grăniceresc Năsăudean

MI Galaţi	Muzeul de Istorie Galaţi
MI Turda	Muzeul de Istorie Turda
MINAC	Muzeul de Istorie Națională şi Arheologie Constanţa
MJ Argeş	Muzeul Judeţean Argeş
MJ Botoșani	Muzeul Județean Botoșani
MJ Buzău	Muzeul Judeţean Buzău
MJ Ialomiţa	Muzeul Judeţean Ialomiţa
MJ Mureş	Muzeul Judeţean Mureş
MJ Satu Mare	Muzeul Judeţean Satu Mare
MJ Teleorman	Muzeul Judeţean Teleorman
MJ Vaslui	Muzeul Județean Vaslui
MJ Vâlcea	Muzeul Judeţean Vâlcea
MJERG Caransebeş	Muzeul Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță - Caransebeș
MJI Braşov	Muzeul Judeţean de Istorie Braşov
MJIA Maramureş	Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Maramureş
MJIA Prahova	Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Prahova
MJIA Zalău	Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Zalău
MM Bucureşti	Muzeul Municipiului Bucureşti
MM Huși	Muzeul Municipal Huși
MM Tecuci	Muzeul Mixt Tecuci
MN Brukenthal	Muzeul Naţional Brukenthal, Sibiu
MNCR	Muzeul Naţional al Carpaţilor Răsăriteni, Sfântu Gheorghe
MNIR	Muzeul Naţional de Istorie a României
MNIT	Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei, Cluj
MNUAI	Muzeul Naţional al Unirii Alba Iulia
MO Craiova	Muzeul Olteniei Craiova
MSC Miercurea Ciuc	Muzeul Secuiesc al Ciucului, Miercurea Ciuc
MTC Oradea	Muzeul Țării Crișurilor Oradea
SNR Filiala Craiova	Societatea Numismatică Română, Filiala Craiova
U Bucureşti	Universitatea din Bucureşti
UAIC Iaşi	Universitatea „Alexandru Ioan Cuza“ Iaşi
UAUIM Bucureşti	Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu“ Bucureşti
UBB Cluj	Universitatea „Babeş - Bolyai” Cluj-Napoca
UCDC Bucureşti	Universitatea Creştină „Dimitrie Cantemir” Bucureşti
UDJ Galaţi	Universitatea Dunării de Jos Galaţi
ULB Sibiu	Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu
Univ. Alba Iulia	Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia
Univ. Craiova	Universitatea din Craiova
UO Constanţa	Universitatea „Ovidius” Constanţa
UPM Târgu Mureș	Universitatea “Petru Maior” Târgu Mureș
USH București	Universitatea “Spiru Haret” București
USM Suceava	Universitatea „Ştefan cel Mare”, Suceava
UV Târgovişte	Universitatea „Valahia” Târgovişte
UV Timişoara	Universitatea de Vest Timişoara

RAPOARTELE DE CERCETARE ARHEOLOGICĂ SISTEMATICĂ

http://patrimoniu.gov.ro

http://patrimoniu.gov.ro

LISTA RAPOARTELOR DE CERCETARE (CERCETĂRI ARHEOLOGICE SISTEMATICE)

1. com. Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani]
Punct: Cetate pag. 13
2. com. Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani]. Sector B
Punct: Cetate pag. 13
3. com. Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani]
Punct: Cetate pag. 14
4. com. Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani]
Punct: Cetate pag. 15
5. com. Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani]
Punct: Cetate pag. 16
6. Alba Iulia, jud. Alba
Punct: Cartier Cetate.....pag. 17
7. sat Ardeu, com. Balșa, Jud. Hunedoara
Punct: Cetățuie pag.18
8. Băile Figa, oraş Beclean, jud. Bistriţa-Năsăud
Punct: Băile Figa pag. 21
9. Desa, jud. Dolj
Punct: Castraviţa pag. 24
10. sat Ocolişu Mic, com. Orăştioara de Sus, jud. Hunedoara. [Costeşti-Blidaru]
Punct: Platoul Faeragului pag. 24
11. oaş Carei, Jud. Satu Mare
Punct: Bobald pag. 25
12. sat Bodeştii de Jos, com. Bodeşti, jud. Neamţ
Punct: Cetăţuia Frumuşica pag. 27
13. Bologa, com. Poieni, jud. Cluj
Punct: Castrul Roman pag. 28
14. com. Supur, sat Supuru de Sus, Jud. Satu Mare
Punct: Bondaua – Val roman pag. 29
15. sat Bozânta Mică, com. Recea, jud. Maramureş
Punct: Grind pag. 29
16. com. Bucşani, jud. Giurgiu
Punct: Pod pag. 30
17. sat Buchini, com. Buchini, mun. Caransebeș, Jud. Caraş-Severin
Punct: Câmpul lui Poşta pag. 31
18. sat Buda, comuna Blăgeşti, jud. Bacău
Punct: Buda-Dealul Viilor pag. 32
19. Budureasca, com. Vadu Săpat, jud. Prahova
Punct: Budureasca 4 „Puţul Tătarului” pag. 33
20. mun. Câmpina, jud. Prahova
Punct: cartier Slobozia „Parohia Biserica Sf. Nicolae” pag. 34
21. sat Capidava, com. Topalu, jud. Constanţa
Punct: Cetate pag. 34
22. com. Căşeiu, jud. Cluj
Punct: Cășeiu-SAMVM pag. 37
23. Călugăreni, jud. Mureş
Punct: Vicusul castrului roman de la Călugăreni pag. 37
24. Cefa, com. Cefa, jud.Bihor [Aşezarea Rădvani]
Punct: La Pădure pag. 39
25. Telița – Celic Dere, com. Frecăței, jud. Tulcea
Punct: Celic Dere pag. 39
26. Cioroiu Nou, jud. Dolj pag. 40
27. Costişa, jud. Neamţ pag. 41
28. mun. Covasna, jud. Covasna
Punct: Cetatea Zânelor pag. 41

http://patrimoniu.gov.ro

29. sat Reșca [Romula], com. Dobrosloveni, judeţul Olt
Punct: Sectorul de Nord pag. 43
30. Drajna de Sus, com. Drajna, jud. Prahova
Punct: Castru roman pag. 48
31. Fântânele, com. Matei, jud. Bistriţa-Năsăud
Punct: La Gâţa pag. 49
32. Gavăn, com. Jijila, jud. Tulcea [Dinogetia]
Punct: Bisericuţa pag. 51
33. Gheorghieni, jud. Harghita
Punct: Bothvár pag. 52
34. Gheorghieni, jud. Harghita
Punct: Pricske pag. 53
35. com. Giurgeni, jud. Ialomița [Orașul de Floci] pag. 54
36. Pietroasa Mică, com. Pietroasele, jud. Buzău
Punct: Gruiu Dării pag. 58
37. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]
Sector Acropolă Centru - sud (ACS) pag. 60
38. Istria, com. Istria, jud. Constanţa [Histria]
Sector: Exra muros Poarta Mare – Turnul Mare pag. 63
39. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]
„Basilica cu criptă” pag. 64
40. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]
Sectorul T pag. 71
41. Com. Istria, jud. Constanţa [Histria]
Sectorul Basilica Pârvan pag. 72
42. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]
Sector Sud pag. 73
43. Jac, com. Creaca, jud. Sălaj [Porolissvm]
Punct: Pomet pag. 75
44. Câmpulung, cartierul Pescăreasa, jud. Argeș pag. 76
45. Jurilovca, com. Jurilovca, jud. Tulcea [Orgame / Argamum]
Punct: Cap Dolojman pag. 77
46. Lăpuş, com. Lăpuş, jud. Maramureş
Punct: Podanc. pag. 79
47. Lăzarea, jud. Harghita
Punct: Castelul Lázár – Curtea Asociaţiei Bastion pag. 81
48. sat Lespezi, com. Gârleni, jud. Bacău
Punct: Lespezi-Lutărie pag. 81
49. Limba-Oarda de Jos, com. Ciugud, jud. Alba
Punct: Vărăria pag. 82
50. com. Luna, jud. Cluj
Punct: Nod Rutier pag. 83
51. Luncaviţa, com. Luncaviţa, jud. Tulcea
Punct: Cetăţuia pag. 84
52. com. Rapoltu Mare, Uroi, oraş Simeria, jud. Hunedoara
Punct: Măgura Uroiului pag. 84
53. sat Maliuc, com. Maliuc, jud. Tulcea
Punct: Taraschina pag. 85
54. com. Măxineni, judeţul Brăila
Punct: Mănăstire pag. 86
55. Mintia, com. Veţel, jud. Hunedoara [Micia]
Punct: NE Amfiteatru pag. 87
56. Mitoc, com. Mitoc, jud. Botoșani
Punct: Malu Galben pag. 88
57. Murighiol, com. Murighiol, jud. Tulcea
Punct: La Cetate pag. 90
58. Isaccea, jud. Tulcea [Noviodunum]
Punct: Cetate pag. 91
59. sat Nufăru, com. Nufăru, jud. Tulcea
Punct: Trecere bac pag. 97
60. Oltina, com. Oltina, jud. Constanţa
Punct: Capul Dealului pag. 98

http://patrimoniu.gov.ro

61. Ostrov, com. Ostrov, jud. Constanţa [Durostorum]
Punct: Ferma 4 pag. 98
62. Ostrov, com. Ostrov, jud. Constanţa
Punct: Păcuiul lui Soare pag. 99
63. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum]
Punct: cartier Partoș pag. 100
64. sat Petreştii de Jos, com. Petreştii de Jos, judeţul Cluj
Punct Peştera Ungurească, Peştera Binder pag. 101
65. Valea Doamnei, oraş Piatra Neamţ, jud. Neamţ
Punct: Poiana Cireşului pag. 103
66. com. Băneasa, jud. Giurgiu
Punct: Pietrele „Măgura Gorgana" pag. 104
67. Pietroasele, jud. Buzău [Edificiul cu hipocaust] pag. 106
68. Platonești, com, Platonești, jud. Ialomița
Punct: Platoul Hagieni-Valea Babii pag. 108
69. Turda, jud. Cluj [Potaissa]
Punct: Dealul Cetăţii pag. 109
70. Răcarii de Jos, com. Brădești, jud. Dolj
Punct: Castru pag. 110
71. Racoşul de Jos, com. Racoş, jud. Braşov
Punct: Piatra Detunată pag. 110
72. Râşnov, jud. Braşov [Cumidava]
Punct: Grădişte, Erdenburg pag. 113
73. sat Reșca [Romula], com. Dobrosloveni, jud. Olt
Punct: Sectorul de Nord, Fortificația Centrală. pag. 114
74. Ripiceni, com. Ripiceni, jud. Botoșani
Punct: Holm (La Telescu) pag. 119
75. Rotbav, com. Feldioara, jud. Braşov
Punct: La Pârâuţ pag. 120
76. Com. Orăştioara de Sus, jud. Hunedoara.
Grădiştea de Munte – Sarmizegetusa Regia pag. 120
77. Sarmizegetusa, com. Sarmizegetusa, jud. Hunedoara
[Ulpia Traiana Sarmizegetusa] pag. 122
78. Drobeta Turnu Severin, Schela Cladovei, jud. Mehedinți
Punct: La Canton, km 854 pag. 24
79. Secu, com. Vânători – Neamț, jud. Neamț
Punct: Vechiul Schit Nifon al Mănăstirii Secu pag. 125
80. Sfârleanca, com. Dumbrăveşti, jud. Prahova
[Castrul şi băile romane de la Mălăieşti] pag. 126
81. mun. Sighişoara, jud. Mureş
Punct: Dealul Viilor pag. 127
82. Şimleu Silvaniei, jud. Sălaj
Punct: Cetate; Uliul cel Mic.....pag. 128
83. Slava Rusă, com. Slava Cercheză, jud. Tulcea [(L) Ibida]
Punct: Cetatea Fetei.....pag. 130
84. Şoimeni, comuna Păuleni-Ciuc, judeţul Harghita
Punct: Dâmbul Cetăţii pag. 135
85. Stelnica, com. Stelnica, jud. Ialomița
Punct: Grădiştea Mare pag. 139
86. Cartierul Celei, oraşul Corabia, jud. Olt, [Sucidava] pag. 141
87. Com. Medieşu Aurit, loc. Medieşu Aurit, jud. Satu Mare
Punct: Şuculeu pag. 141
88. Sultana, com. Mânăstirea, jud. Călăraşi
Punct: Malu Roşu.....pag. 142
89. Comuna Şuţeşti jud. Brăila
Punctul: Val pag. 143
90. sat Sutoru, com. Zimbor, jud. Sălaj [Castrul roman de la Sutoru]
Punct: Pe şes pag. 144
91. Tăcuta, com. Tăcuta, jud Vaslui
Punct: Dealul Miclea/Paic pag. 145
92. mun. Târgoviște, Calea Domnească nr. 189, jud. Dâmbovița [Curtea Domnească] pag. 146
93. Tărtăria, comuna Săliștea, jud. Alba
Punct: Gura Luncii pag. 147

94. com. Obreja, sat Iaz, jud. Caraş-Severin [Tibiscum-Iaz]
Punct: Traianu pag. 150
95. sat Jupa, oraş Caransebeş, jud. Caraş-Severin [Tibiscum-Jupa]
Punct: Cetate sau Peste ziduri pag. 151
96. mun. Turda, jud. Cluj [Potaissa]
Punct: Dealul Cetăţii pag. 153
97. Urlați, jud. Prahova
Punct: La Câmp/La Islaz – cartier Coteni pag.155
98. com. Vităneşti, jud. Teleorman, [Vităneşti ”Măgurice”]
Punct: Măgurice pag. 155
99. Vlădeni-Popina Blagosloveasca, jud. Ialomița pag.156
100. oraş Zăvoi, jud. Caraş-Severin
Punct: Cimitirul ortodox. pag. 158

http://patrimoniu.gov.ro

1. Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani]

Punct: Cetate

Nr. Autorizaţie: 70/2013

Cod RAN: 60892.08***; Cod LMI:*** CT-I-m-A-02567.01

Colectiv: responsabilului ştiinţific: Alexandru Barnea; Studenţi, masteranzi, doctoranzi FIB: Ciobotaru Alina, Văcălie Radu, Constantin Cătălin, Bivolaru Alexandra, Vrapciu Vlad, Munteanu Claudiu, Buda Maria, Mânzu Irina, Neacşu Veronica, Stanciu Ionuţ, Ungureanu Ana Maria, Costache Andrei, Ionescu Adrian Nicolae; Voluntari: Ghemuţ Florentina, Diaconu Alexandru, Voicu Alexandru, Stoica Lorena, Palaşcă Andreea, Simion Cristian, Spiridon Cosmina, Militaru Iulian.

Finanţatorul cercetării arheologice: MCC

Valoare finanţare: 15000 lei

Sector A

Responsabil sector: Panaite Adriana (IAB)

În campania arheologică desfăşurată în 2013 în Sectorul A, la N de Basilica A din oraşul roman Tropaeum Traiani ne-am concentrat mai ales pe anexele aflate pe latura nordică basilicii. Cercetarea acestora s-a desfăşurat în mare parte în secţiuni anterior deschise, care au fost recurăţate şi extinse (Fig. 1).

Pentru cercetarea zonei din imediata vecinătate a monumentului creştin au fost realizate două noi secţiuni în care nu au fost identificate structuri construite. Am trasat două noi secţiuni (S 41, S 42), la N de S 13 şi S 14, cu dimensiunile de 5 x 3 m. Cercetarea a coborât până la adâncimea de -1,20 m dar nu au fost descoperite construcţii noi. Săpătura s-a oprit aici pe un nivel de dărâmătură din pietre de mari dimensiuni, nefasonate, fragmente de chirpici, amestecate cu pământ cenuşiu, roşiatic şi cu foarte puţin material arheologic. În S 41 a fost descoperit un rest de zid, înconjurat de dărâmătura deja menţionată care deocamdată nu poate fi pus în legătură cu nici un alt edificiu din zonă (Fig. 2).

În anexa basilicii de pe latura de N, mai exact la colţul de NV al basilicii, identificată parţial anul trecut, a fost dezvelit zidul estic, unde se afla şi intrarea. Cercetarea acesteia nu a fost încă finalizată. Zidul anexei se afla sub unul dintre martori care a fost parţial demontat. Această operaţiune a permis identificarea mai multor nivele de călcare romano-târzii, care se plasează în zona intrării în anexă. Încăperea anexă era accesibilă, foarte probabil dintr-o curte şi nu comunica cu basilica (Fig. 3).

Conform unei cercetări geo-magnetice realizate în 2009 este posibil ca în această zonă să se afle un spaţiu liber de construcţii, foarte posibil o curte, unde se puteau aduna credincioşii în timpul celebrării sărbătorilor importante.

Pe colţul de NE al basilicii era cunoscut din cercetările anterioare (2006, 2008) un zid adosat care mergea spre E. În zona cuprinsă între acesta şi absida basilicii am procedat într-o primă etapă la extinderea vechilor secţiuni (S 18 şi S 20) şi apoi la lărgirea în suprafaţă a săpăturii. Au putut fi astfel observate mai multe ziduri care aparţin anexei basilicii; pe baza observaţiilor făcute în teren se poate spune că acesta a avut două faze constructive, dar şi un zid mai vechi, dintr-un edificiu, aflat pe locul pe care ulterior este ridicat edificiul de cult (Fig. 4).

Imediat la N de basilică se află un edificiu de mari dimensiuni (12 x 5 m), cu două încăperi, numit convenţional A 17. În secţiunile practicate între cele două monumente s-a putut observa anul acesta mai clar un nivel de călcare ce corespunde perioadei romano-târzii de funcţionare a oraşului şi care reprezintă o cale de acees între cele două. Edificiul A 17 reprezintă o construcţie anexă a basilicii, care nu are legătură directă cu aceasta, din punct de vedere constructiv. Între cele două, în secţiunea S 17 P a putut fi identificat anterior un zid dintr-o construcţie mai veche, regăsit anul acesta şi în zona cercetată în suprafaţă (Fig. 5).

La încheierea campaniei, pe ambele zone ale anexelor basilicii am procedat la acoperirea cu folie de plastic, iarbă uscată şi pământ, astfel încât nivelurile arheologice pe care ne-am oprit să fie mai bine păstrate şi conservate.

Materialul arheologic rezultat în urma cercetării este reprezentat de ceramică, oase animale, fragmente de sticlă şi obiecte de metal şi o monedă. Cu excepţia acesteia din urmă, adusă şi predată spre analiză la Cabinetul Numismatic al Institutului de Arheologie, tot materialul este depozitat la Muzeul din Adamclisi, unde a început sa fie prelucrat.

2. Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani]

Punct: Cetate

SECTOR B - Verificarea arheologică a unor zone anomale geofizice

Dr. Ing. Florin Scurtu, GEI PROSECO Bucureşti

a. Datele geofizice privind zona investigată

Cercetările geofizice de teren în cetatea Tropaeum Traiani au început în anul 2000 (v. Scurtu & Barnea, 2005) şi au continuat până în anul 2006, cu fonduri de la Institutul de Arheologie Vasile Pârvan în primul an şi apoi cu fonduri obţinute de la Ministerul Cercetării în cadrul a două proiecte de cercetare conduse de subsemnatul.

Pe măsură ce măsurătorile de teren şi prelucrarea datelor avansau, începând încă din anul 2003, am amplasat în teren secţiuni de verificare arheologică. Primele două secţiuni, amplasate în sectorul A, au confirmat existenţa unei străzi principale care străbate întreaga cetate (să o numim SP1), pe direcţia E-V. Ea se află la distanţa de circa 50 m Nord de via principalis, nu este perfect lineară, iar în jumătatea sa de Vest coboară spre VSV, către poarta de Vest.

Măsurătorile geofizice şi săpăturile de verificare arheologică a acestora (SG4, SG5, SG7, SG8, SG9) efectuate în perioada 2006 – 2012 au indicat şi prezenţa unei alte străzi principale (SP2), cu lăţimea de aproape 5 m, perfect paralelă cu via principalis (deci orientată E-V), la distanţa de circa 100 m N de aceasta din urmă. Ea începe din cardo, merge spre V (ajungând probabil până la zidul de incintă, având deci lungimea de circa 350 m) şi trece imediat pe la nord de basilica de marmură.

Scopul săpăturilor arheologice realizate de noi în anul 2013 în cetatea de la Adamclisi, în sectorul B, a fost obţinerea de detalii privind construcţiile antice evidenţiate în cadrul săpăturilor din anii precedenţi în secţiunile SG4, SG5 şi SG9 (inclusiv strada SP2), precum şi explorarea unor alte construcţii vechi situate în apropierea celei puse în evidenţă în anul 2012 prin SG9 (un edificiu de forma unui trapez dreptunghic cu B= 20 m, b = 15 m şi h = 20 m, al cărei interior este compartimentat, pe care îl vom numi BG9).

Alt obiectiv a fost acela de a explica arheologic prezenţa unei anomalii rezistivimetrice de maxim într-o zonă din sectorul A unde harta magnetometrică nu semnalează prezenţa unor ziduri antice.

Am început cu reluarea secţiunii SG9 realizate în anul 2012, pe care am prelungit-o cu 3 m spre S şi am adâncit-o în zona străzii SP2. Scopul acestei acţiuni a fost în primul rând acela de a obţine informaţii privind extremitatea sudică a edificului BG9 evidenţiat în anul 2012 în această zonă (inclusiv modul de continuare în adâncime a străzii SP2). Săpătura din anul 2013 a arătat că zidul care constituie limita sudică a străzii SP2 apare în secţiune sub forma a 5 asize constituite din blochete de calcar, care se sprijină pe o fundaţie constituită din blocuri nefasonate. Prelungirea spre sud a SG9 nu a adus nici o informaţie interesantă în afara detaliilor zidului menţionat mai înainte.

http://patrimoniu.gov.ro

Secţiunea SG10, amplasată la nord de SG9, orientată E-V şi având dimensiunile de 13 m x 2 m, a avut scopul de a intersecta construcţia cu dimensiunile de 12 m (pe direcţia N-S) x 7 m (E-V), evidenţiată de harta magnetometrică în imediata apropiere a edificiului BG9 şi posibil legată funcţional de acesta. Ea a confirmat cu mare exactitate poziţia şi lăţimea de 7 m a clădirii pe direcţia E-V.

Secţiunea SG11 a fost amplasată la câţiva metri E de SG9, a avut direcţia E-V şi dimensiunile de 6 m x 2 m. Scopul ei a fost acela de a intersecta latura estică (oblică) a edificiului BG9. Săpătura a confirmat cu exactitate poziţia şi orientarea acesteia.

Amplasarea secţiunilor SG9, SG10 şi SG11 este prezentată în figura 1.

Cercetarea zonei anomaliei rezistivimetrice menţionate mai sus (situată în sectorul A) s-a realizat cu ajutorul secţiunii SG12, care a avut dimensiunile de 6 m (pe direcţia E-V) x 2 m (pe direcţia N-S). Amplasarea zonei anomale şi a secţiunii SG12 sunt prezentate în figura 2.

Săpătura a pus în evidenţă faptul că în zona respectivă este prezentă o masă compactă şi dezordonată de blocuri mari de calcar (figura3), rezultată ca urmare a prăbuşirii unei construcţii de mari dimensiuni şi cu ziduri puternice, ceea ce explică lipsa unor anomalii magnetometrice bine conturate şi prezenţa unei anomalii de maxim de rezistivitate electrică.

Un alt obiectiv al cercetării l-a constituit prelungirea spre nord a secţiunii SG5 realizată în anii precedenţi, pentru a pune în evidenţă sursa unor anomalii magnetometrice locale care apăreau în zona respectivă. Săpătura a arătat că aceste anomalii reprezentau efectul unui număr mare de blocuri de calcar căzute din ziduri din vecinătate, ziduri care nu au fost intersectate de secţiunea noastră. Au fost puse în evidenţă, în apropierea suprafeţei, 3 fragmente de coloană în poziţie secundară. Prezenţa la circa 10 m spre sud a unui fus de coloană în poziţie verticală, care depăşea suprafaţa iniţială a solului cu 15 cm, a fost urmărit pe verticală în SG5 pe o înălţime de 75 cm (figura 4) şi pare să continue încă foarte mult în adâncime (putând deci să se afle în poziţie primară) creează perspectiva existenţei în zona respectivă a unei construcţii antice monumentale.

Cu ocazia revenirii în zonă, am reexaminat un obiect descoperit în anul 2006 în secţiunea SG4: este vorba de un vas din piatră (calcar) în poziţie verticală (figura 5), situat imediat la Est (la distanţa de circa 1 m) de zidul estic al unei construcţii antice de mari dimensiuni, urmărit de SG4. Vasul are înălţimea de 60 cm şi diametrul la gură de 50 cm (figura 6), are partea superioară (cu înălţimea de circa 40 cm) de formă paraboloidică, iar partea inferioară este de formă cilindrică (la interior r = 16 cm, h = 22 cm), greutatea acestuia fiind probabil de ordinul a 15 kg. Iniţial i s-a atribuit acestui vas funcţia de „piuă de piatră", dar forma sa (în primul rând prezenţa spaţiului de forma unui cilindru cu rază mică şi adâncime mare, la partea sa inferioară) pare să infirme această ipoteză. Forma vasului sugerează utilizarea sa pentru a colecta în partea inferioară un material care se decanta din spaţiul superior, deci putea fi un vas în care oamenii îşi spălau mâinile înainte de a intra într-un lăcaş cu o anumită semnificaţie, sau poate avea o explicaţie mult mai banală sau mult mai elevată. Tot în secţiunea SG4, în apropiere, a fost găsit în anul 2006 „un fragment de sculptură, reprezentând un leu apotropaic".

Supravegherea arheologică a lucrării a fost realizată de dl arheolog Eugen Paraschiv de la Muzeul Naţional de Istorie a României, căruia îi mulţumim şi pe această cale. Descrierea rezultatelor arheologice şi ilustraţia corespunzătoare îi aparţin şi sunt prezentate în partea a doua a materialului.

Toate cheltuielile necesitate de această verificare arheologică a rezultatelor geofizice obţinute de noi în această zonă (cu excepţia asistenţei arheologice) au fost suportate de subsemnatul, prezent în permanenţă şi la săparea secţiunii, în vederea asigurării asistenţei geofizice a lucrării.

Bibliografie

SCURTU, F., BARNEA, A., 2005 – Rezultate ale cercetării geofizice (2000 – 2003) în cetatea Tropaeum Traiani. Pontica, Muzeul de Istorie Naţională şi Arheologie Constanţa vol. XXXVII-XXXVIII, p. 453-474.

3. Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani]

Punct: Cetate

Nr. Autorizaţiei: 70/2013

Cod RAN: 60892.08***; Cod LMI:*** CT-I-m-A-02567.01

Colectiv: responsabilului ştiinţific Alexandru Barnea; Eugen Marius Paraschiv Grigore, ing. Florin Scurtu

Sector B: Cercetarea arheologică a unor zone investigate anterior prin metode geofizice

Conform reperelor stabilite de dl. Ing. Scurtu şi a planului de încadrare realizat, anul trecut a fost trasată o secţiune SG-9, cu dimensiunile 32 x 2 m orientată N-S (pentru mai multe informaţii vezi CCA 2013 – campania 2012). Anul acesta secţiunea a fost prelungită la sud cu 3 m. În această suprafaţă nou deschisă s-a excavat până la o adâncime de cca. 2,2 m pentru a se observa până la ce adâncime merge fundaţia zidului de sud al edificiului din această zonă. Astfel s-a constatat că fundaţia merge până la adâncimea de cca. 1,8 m şi este realizată din piatră cu pământ (figura 1). În partea de nord a secţiunii SG-9, în carourile 14-15, au fost făcute şi anul acesta cercetări dar fără rezultate spectaculoase.

O nouă secţiune denumită SG-10, a fost trasată în aceiaşi zonă, perpendicular pe SG-9, cu dimensiunile de 13x2m orientată E-V (figura 2). Aceasta a fost împărţită în 7 carouri în care s-au identificat următoarele:

Caroul 1 – s-a cercetat zona până la o adâncime de cca. 1 m fără a se evidenţia un element constructiv care să fie relevant. Sub nivelul vegetal există un nivel de dărâmătură format din pietre şi cărămizi ce provin de la edificiul din zonă.

Carourile 2 - 3 – în nivelul vegetal a fost secţionat un zid de cca. 0,75 m. Zidul este construit din blochete de piatră legate cu pământ şi prezintă 5 asize. În partea de est a zidului la o adâncime de cca. 1,35 m se observă o plintă formată din blochete de dimensiuni mai mari.

Carourile 4 - 5 – cercetarea a continuat până la o adâncime de cca. 1,2 m. Sub nivelul vegetal există un nivel de dărâmătură provenit de la distrugerea edificiului, nivel de dărâmătură ce stă pe un nivel de lut galben bine tasat. În această zonă a fost descoperit şi un chiup de dimensiuni relativ mari, păstrat fragmentar aproape de zidul de vest al edificiului. Se mai păstrează şi o mică porţiune dintr-un pavaj de blochete de calcar însă foarte fragmentat pe o lungime de cca. 0,80 m şi o lăţime de cca. 0,60 m. Zidul de vest are o grosime de cca. 0,75 m fiind realizat din blochete de calcar legate cu pământ şi din el se păstrează 4 asize. În zona cuprinsă între cele două ziduri a fost descoperită o monedă de bronz emisă de Iustin II şi un fragment de statuetă de marmură.

Carourile 6 - 7 – un strat consistent de dărâmătură.

SG-11 s-a trasat perpendiculară pe SG-9 la 4 m est de aceasta, cu dimensiunile de 6 x 2 m (figura 3). În caroul 1, în nivelul vegetal s-a dezvelit un zid orientat N-S construit din blochete mari de calcar legate cu pâmânt. Zidul este format din 4 asize. Sub nivelul vegetal se află un strat de dărâmătură provenită de la acest zid iar sub acest nivel un strat de pământ galben bine tasat. În caroul 2, sub nivelul vegetal se află un nivel de dărâmătură cu multe fragmente ceramice de secol V-VI ce pot încadra cronologic faza constructivă secţionată de SG-10.

SG-5 a fost prelungită în partea de nord pe o distanţă de 12 m. A fost descoperit un zid orientat E-V la o adâncime de cca. 0,80 m ,

http://patrimoniu.gov.ro

însă foarte demantelat, precum şi o bucată dintr-o coloană şi o bază de coloană în poziţie secundară (figura 4 şi 5).

4. Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani]

Punct: Cetate

Nr. Autorizaţiei: 70/2013

Finanţatorul cercetării arheologice: MCC

Valoare finanţare: 15000 lei

Cod RAN: 60892.08***; Cod LMI:*** CT-I-m-A-02567.01

Perioada de desfăşurare: august-septembrie 2013

Colectiv: responsabil ştiinţific prof. dr. Alexandru Barnea; Alexandru Alexiu, Nicolae Alexandru, Carol Capita, Robert Constantin

Sector C: Obiectivul cercetării: identificarea modalităților de alimentare cu apa a cisternei orașului Tropaeum Traiani

Evaluări și cercetări anterioare: În anul 1893 Grigore Tocilescu descoperă în apropierea cismelelor satului un traseu de apeduct din zid legat cu mortar[1]. În a XI campanie de săpături din anul 1908 Tocilescu identifica la sud de cisterna un traseu de apeduct realizat din tuburi ceramice[2]. Cu această ocazie a fost descoperit în data de 9 iunie 1908 un tezaur aflat într-o oală ceramică.

În anul 1910 G. Murnu, cu ocazia cercetărilor pe Via Principalis, descoperă canalul de scurgere cu un apeduct încorporat[3]. Valorificând rezultatele nepublicate de Tocilescu, V. Pârvan publica un studiu[4] asupra orașului antic.

În anul 1971 Al. S. Ștefan a examinat cinci trasee de aducțiune gravitațională provenite de la izvoarele din Valea Cetății și Șipote[5]. Trei trasee de apeducte cu o orientare est-vest au fost identificate în zona porții de est[6].

Campania 2013

Pentru identificarea escavațiilor arheologice mai vechi a fost necesară o toaletare minuțioasă a unei suprafețe (cca 300 mp) situate la S-E de cisternă și care beneficia de o vegetație luxuriantă. În vederea completării planului urbanistic antic a fost realizat un releveu cu edificiile aflate între Basilica Forensis și Basilica C și situate la sud de Via Principalis (Fig. 1).

Descrierea celor șase edificii – numerotate C1-C6[7] se bazează pe rezultatele cercetărilor efectuate până în anul 1975 (C5-C6 cercetate și de Gr. Tocilescu).

Releveul din 2013 surprinde situația actuală cu ziduri restaurate între anii 1975-1977.

Pe baza schitelor arhitectului H. Brotz realizate au fost cartate descoperirile din anul 1908, respectiv traseul apeductului care se presupune că aducea apa de la izvoarele din Zorile precum și mormântul cu boltă săpat în argilă.

Pentru verificarea traseului ipotetic de alimentare – Canal Via Principalis - C4 – sud C6 au fost efectuate următoarele sondaje:

S_{11}- orientată N-S cu dimensiunile de 10 x 2 m și situată la sud de C_6 și marginită la est și vest de săpături anterioare efectuate, probabil, de Gr. Tocilescu (Fig. 2).

În caroul 1 a fost la -0.40 - -0.60 m cercetată secvența unei compartimentări delimitată de ziduri cu grosimea de 0.60 m realizate din piatră legată cu pământ. Nivelul de călcare este surprins la o adâncime de -0.50 m identificat sub un strat de dărâmătură constituit din fragmente de tegulae, olane și fragmente litice cu urme de prelucrare. Cercetarea s-a oprit în carourile 2-5 la o adâncime de -0.90 m într-un strat de pământ galben cu rare fragmente litice.

După curățarea unei suprafețe de cca 60 mp a fost trasat un sondaj S_{12} de 4 x 2 m orientat N-S (Fig. 3) și situat la sud de C_4. Sondajul este delimitat la vest de zidul estic al edif. C_{5d} cu o lățime de 0.80 m – realizat din piatră legată cu pământ. La nord sondajul S_{12} este delimitat de zidul sudic al edif. C_4. La cca 1 m sud la -0.50 m a fost surprins un traseu E-V de zidărie legată cu pământ cu o lățime de cca. 0.50 m. Cercetarea a continuat până la o cota de -0.90 m într-un strat de pământ galben tasat cu fragmente ceramice datate în sec. II-III p.CHr.

La cca. 5 m sud-est de S_{12} au fost identificate în vegetația abundentă fragmente din piese de calcar a unei/unor instalații hidraulice (Fig. 4-5).

În interiorul lui C_4 a fost trasată S_{13} orientată N-S (Fig. 6) cu dimensiunile de 3x2 m și delimitată la vest de zidul estic al compartimentării $C_{5a.}$ În zidul nordic care delimitează S_{13} este păstrat în zidărie un spațiu liber de 0.33 m lățime care sugera un posibil traseu N-S de aducțiune/ deversare.

La -0.60 m sub actualul nivel de călcare a fost identificat nivelul de călcare pe Via Principalis, artera care a fost restrânsă prin apariția unor edificii ca C_{1-5} în axul străzii. Sondajul a continuat până la o adâncime de -1.60 m, cercetarea oprindu-se într-un strat de pământ galben tasat. La -1.30 m au fost observate urme de arsură sub formă de pigmentată în lut precum ți fragmente de ceramică timpurie și zgură de fier.

Concluzii preliminarii

Observațiile anterioare au generat un traseu ipotetic care lega apeductul din canalul străzii principale prin C_4 spre sud la cisterna orasului. În afara de piesele litice fragmentare despre care nu putem spune ca sunt in situ, prin sondajele efectuate, nu am găsit elemente care să susțină o astfel de ipoteză.

Cercetările realizate în zona construcțiilor 5 și 6 din sectorul C au conturat cronologic etapele constructive astfel încât edificiile C_6 si C_{5a} si C_{5b} au închis strada V_4 de la est de cisternă. În fața lui C_6 a fost construit un pavaj realizat din dale mari de calcar „refolosite de la alte construcții" care s-a constituit într-o curte interioara[8]. A fost reluată cercetarea în C_{5c} studiindu-se cu atenție pavimentul curățat.

În fața pragului din C_6 cu dimensiunile de 1.48x0.35 m au fost identificate și măsurate mai multe dale din calcar după cum urmează:

1. Dală din calcar cu lungimea de 1.69 m, lățimea de 0.75 m și grosimea de 0.31 m. Dala prezintă două orificii circulare cu diametrul de 0.23 m respectiv 0.27 m (Fig. 7a)
2. Dală de calcar cu lungimea de 1.92 m, lățimea max.1,20 m, lățimea min. 0.78 m și grosimea de 0.32 m prezintă un orificiu dreptunghiular cu colțurile rotunjite cu dimensiunile de 0.27 x 0.20 (Fig. 7b)
3. Dală de calcar cu dimensiunile L = 1.65 m, l = 0.77 m, G = 0.32 m. Prezintă un orificiu rotund cu diametrul de 0.14 m precum și unul rectangular cu colțurile rotunjite de 0.32 x 0.21 m (Fig. 7c)
4. Dală de calcar cu dimensiunile de 0.94 x 0.50 m și care prezintă un orificiu circular cu diametrul de 0.08 m (Fig. 7d)
5. Dală de calcar cu dimensiunile de 0.67 x 0,48 m; orificiu circular de 0.24 m (Fig. 7e)

Dacă C_{5c} reprezintă o curte interioară (atrium), atunci C_{5a},C_{5b} si C_{5d} prin panta acoperișurilor spre interior formează un compluvium. După cum s-a descoperit și în alte părți ale Imperiului impluvium-ul putea alimenta cisternele orașelor prin conducte ceramice sau de plumb-aquaria fistula (Fig. 8-9).

Ţinând cont de conformația terenului sprijinit la vest de un zid cu contraforți există posibilitatea ca în acest punct să fi existat un castellum divisorium astfel încât se justifică existența unor astfel de piese litice, în acest caz cisterna devenind punctul terminus pentru apa captată prin orice mijoace (apeducte, pluvială etc.).

(Endnotes)

[1] P. Polonic – msI, 8, f

[2] Tropaeum Traiani, p. 22, fig. 2

[3] G. Murnu, BCMI, III, 1910, p. 140

[4] V. Pârvan, Tropaeum,1911

http://patrimoniu.gov.ro

[5] Al. S. Ștefan, Apeductele cetății Tropaeum Traiani, BMI, 41, 1972, nr. 3, p. 43-53
[6] Tropaeum Traiani, 1979, p. 58, fig. 38
[7] Tropaeum Traiani, p. 91-93
[8] Tropaeum Traiani, p. 92, fig. 74, 2

5. Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani]

Punct: Cetate
Nr. Autorizaţiei: 70/2013
Cod RAN: 60892.08***; Cod LMI:*** CT-I-m-A-02567.01
Colectiv: responsabilului ştiinţific: Alexandru Barnea; Responsabil sector Mihai Severus Ionescu (Baza 90 Aeriană, Otopeni); Bogdan-Claudiu Munteanu, Alexandra Bivolaru, Cătălin Constantin (studenţi FIB)
Finanţatorul cercetării arheologice: MCC
Valoare finanţare: 15000 lei

Sector A - Străzile ABV IV, AV 2' şi AV 3

Strada ABV IV, axă importantă de circulaţie ce traversa în secolele V - VI p.Chr. întreaga suprafaţă nordică a cetăţii este amplasată la 61 m nord de strada principală şi are o lungime de 280 m măsurată între intersecţiile cu străzile AV 1 şi BV 5, ce asigurau comunicarea cu via principalis. Strada reapare pe o lungime de 8 m în sectorul B, în zona bornelor 21-22 şi 27-28. Primele informaţii despre aceasta pot fi desprinse din memorabila carte a cpt. Marin Ionescu-Dobrogianu, fondatorul cercetării dobrogenisticii româneşti, Dobrogia în pragul veacului al XX-lea, publicată în 1904, unde la pag. 525, schiţa No. 2 (starea săpăturilor în 1897), apar trasee ale zidurilor din acest sector (fig. 1a). Pe parcursul cercetării au fost identificate alte două străzi, perpendiculare pe ABV IV, AV 2' şi AV 3, ultima făcând probabil legătura cu altă axă de circulaţie importantă, strada ABV II.

În campania iulie-august 2013 cercetarea a urmărit lămurirea unor aspecte constructive ale intrărilor principale în edificiile de pe flancul sudic şi nordic al străzii ABV IV.

Prima intrare analizată este cea a edificiului A 6. Acesta este amplasat la sud de stradă şi este compus din două încăperi, A 6α şi A 6β, separate de un zid interior cu grosimea de 0,65 m. Comunicarea între încăperi se făcea printr-o intrare lată de 0,60 m (până în frontul sudic al sectorului). Zidul clădirii, realizat din blocuri de piatră regulate legate cu pământ este lat de 0,70 m. Intrarea principală în clădire are lăţimea de 1,70 m. Cercetările iniţiale indicau trei faze de funcţionare ale acesteia: una când intrarea era lată de 1,70 m şi poarta avea două uşi batante late de 0,85 m, (acestea erau fixate într-un orificiu central cu ivăre), o alta când ea este îngustată cu 0,40 m, uşile fiind acum late de 0,65 m şi în sfârşit ultima când intrarea este îngustată cu încă 0,20 m, accesul în edificiu realizându-se printr-o singură uşă, lată de 1,10 m, ce se închidea dinspre interior spre exterior şi de la V la E (fig. 1b). În acest an pragul uşii a fost curăţat complet situaţia fiind următoarea. Intrarea principală, lată cum am menţionat de 1,70 este de fapt realizată dintr-un prag de calcar, lung de 1,25 m, refolosit, completat cu blocuri de piatră până la dimensiunea menţionată (fig. 2a). El prezintă pe partea orizontală două trepte, una superioară, spre stradă, lată de 0,15 m şi alta inferioară, spre interior, lată de 0,35 m. În centrul pragului, la 0,85 m de asizele laterale, se află o primă scobitură pătrată (6 x 4 cm) destinată sprijinirii uşilor batante la închidere. În prag mai există un orificiu asemănător (9 x 5,5 cm) din prima fază de funcţionare a pragului înainte de refolosire (dimensiunile mai mari ale acestuia se datorează mărimii porţilor). Cele două foi de uşă aveau lăţimea de 0,85 m fiecare, fiind sprijinite central de două ivăre, accesul zilnic făcându-se prin stânga pragului. Luând în calcul modalitatea de construcţie a acestuia, uşile batante, împreună sau separat, se deschideau, evident, spre interior. Deschiderea completă a porţii se realiza ocazional, în funcţie de anumite necesităţi. Ulterior intrarea este îngustată cu 0,50 m, accesul făcându-se printr-o singură uşă, lată de 1,10 m. Dealtfel pragul prezintă în această parte un şanţ curbat cu un alt orificiu pentru ivăr, realizat de deschiderea curentă a uşii (fig. 2b). Deoarece blocul principal al intrării este clar delimitat de asizele laterale de piatră, tocul uşii, realizat din lemn, era probabil fixat de cărămizile de chirpic. Pentru culisare uşilor era folosită balamaua, bine cunoscută în lume romană. Tot în acest an, folosind datele existente s-a încercat o propunere de reconstituire a edificiului A 6 (arhitect Munteanu Bogdan-Claudiu (fig. 3a).

Următoarea intrare cercetată este cea a edificiului A 7. Clădirea este amplasată în vestul edificiului A 6 şi este realizată din piatră legată cu mortar alb de bună calitate (var, nisip, fragmente minuscule de scoici, fragmente mici de cărămidă roşie), zidul având grosimea de 0,85 m. Parte frontală a clădirii, dezvelită în întregime, are lungimea de 10,50 m. În exterior zidul este dublat de un fragment de trotuar cu lăţimea de 0,60 m. Accesul în clădire se realiza printr-o intrare lată de 1,70 m, din care ies în evidenţă două blocuri masive, cel frontal având dispus central şi mai jos un orificiu în formă de triunghi isoscel (cu baza sus) cu dimensiunile de 5 x 8 x 8 cm, pentru evacuarea spre stradă a apei menajere (fig. 3b). În interior, mai larg, putem observa alt orificiu, având aceeaşi dispunere şi formă (9 x 7 x 7 cm). Acesta este amplasat lateral stânga sus, culoarul din bloc fiind oblic, apa evacuată urmând traseul pantei antice (fig. 4a). Blocurile menţionate reprezintă substrucţia porţii, urmele de mortar din partea superioară indicând existenţa unui prag dispărut în urma unor intervenţii ulterioare. Deşi nu există elemente clare, luând în calcul lăţimea acestuia putem vorbi şi aici de două uşi batante. Orificiul pentru scurgere din prag ne permite să presupunem existenţa, într-o primă fază, a unui podele interioare de cărămidă, înlocuită ulterior de o podea compusă din lutuială bine bătătorită şi fragmente minuscule de cioburi. Noi concluzii au fost trase după curăţirea completă a peretelui vestic al edificiului. Acesta a suferit două refaceri târzii. O primă refacere are loc atunci când peretele iniţial, legat cu mortar este înlocuit de altul, realizat din piatră legată cu pământ, lat de 0,65 m. A doua refacere a acestuia reprezintă şi ultima fază de funcţionare a clădirii. Zidul, identificat imediat sub vegetal, este compus din cinci blocuri de piatră, dintre care unul este de fapt un fus de coloană parţial refolosit (ø 0,40 m) (fig. 4b). Refolosirea fusurilor de coloană în acest scop nu constituie o noutate, două asemenea elemente fiind identificate imediat sub pragul atriumului basilicii D. Luând în calcul structura clădirii şi amănuntele menţionate anterior putem opina că edificiul A 7 este primul construit pe strada ABV IV şi probabil printre ultimele funcţionale. O reanalizare a îngustării intrărilor în edificiile care au front la stradă indică două standarde pentru construcţia uşilor. Astfel intrările principale în A 6α (înainte de îngustare), A 7, A 8α (înainte de îngustare - fig. 5a) şi A 8γ (fig. 5b) au lăţimea de 1,70 m. După îngustare cele în A 6α, A 8α, A 9γ (dimensiune iniţială), A 10α (fig. 6a) şi A 11α (fig. 6b) au lăţimea de 1,10 m, dimensiuni specifice unei intrări realizată dintr-o singură uşă. Din cele zece intrări cercetate dezvelite integral şapte se încadrează într-un standard, aspect ce poate va fi lămurit odată cu dezvelirea integrală a edificiilor din sector.

http://patrimoniu.gov.ro

6. Alba Iulia, jud. Alba
Punct: Cartier Cetate
Cod sit: 1026.12
Nr. Autorizaţie: 135/2013
Colectiv: Aurel Rustoiu – responsabil (IAIA Cluj), Mariana Egri, Silvia Mustaţă, David Petruţ, Andreea Drăgan (UBB Cluj), Gabriel Rustoiu, Constantin Inel, Ovidiu Oargă (MNUAI), Matthew McCarty (Princeton University USA), Michael Joyce (Marea Britanie), Beatrice Ciută, Tudor Borsan, Ionut Maican (Univ. Alba Iulia), Alpár Dobos (Univ. ELTE Budapesta, Ungaria), Katalin Sidó, Csaba Szabó (Univ. Pécs, Ungaria), Marius Stan, Răzvan Gaspar (studenţi, UBB Cluj), Erin Edwards, Xin Chen, Salvador Martinez, Clarissa Kimmey, Kelly Rafey, Sarah Rose, Nail Hannan (studenţi, Princeton University USA)

Cercetările arheologice din anul 2013 în punctul Cartier Cetate, obiectiv Mithraeum III, din Alba Iulia, judeţul Alba, s-au desfăşurat pe baza unui proiect multi-anual de cercetare, dezvoltat de Muzeul Naţional al Unirii Alba Iulia în parteneriat cu Universitatea Princeton (SUA), Universitatea Babeş-Bolyai Cluj-Napoca şi Institutul de Arheologie şi Istoria Artei Cluj-Napoca. Principalul scop al acestei campanii, desfăşurată în perioada iulie – august 2013, a fost dezvelirea sistematică a clădirii identificate în acest punct în anul 2008 drept un sanctuar al zeului Mithras, pe baza unei abordări complexe, interdisciplinare. Cercetările s-au desfăşurat conform autorizaţiei de cercetare arheologică sistematică nr. 135/2013, fiind finanţate de către MNUAI şi Universitatea Princeton.

Din punct de vedere metodologic, s-a optat pentru cercetarea şi înregistrarea datelor arheologice pe baza sistemului „single context recording", care implică excavarea şi înregistrarea georeferenţiată a fiecărui context arheologic identificat în teren şi a artefactelor şi ecofactelor asociate. Având în vedere că o parte a structurii sanctuarului a fost parţial dezvelită în anul 2008, s-a optat pentru lărgirea suprafeţei iniţiale, pentru a identifica planimetria clădirii, anexele şi fazele de construcţie. A rezultat astfel o suprafaţă excavată cu dimensiunea de 17 m x 9 m, cu latura lungă orientată V-E.

Cercetările au dus la identificarea unei stratigrafii complexe, constând din mai multe nivele aparţinând unor etape cronologice diferite, care au fost datate pe baza inventarului arheologic şi a urmelor de structuri. Aceste etape cronologice includ: urmele unei fierării care a funcţionat aproximativ între sfârşitul secolului 19 şi mijlocul secolului 20, câteva nivele aparţinînd secolelor 17 şi 18, două nivele aparţinând secolelor 12-13, precum şi câteva nivele aparţinând perioadei provinciale romane.

Clădirea sanctuarului a fost dezvelită în proporţie de aproximativ 75%. Aceasta are o formă rectangulară şi este orientată cu latura lungă pe axa NV – SE, având intrarea spre SE, printr-o antecameră. Fundaţia clădirii a fost construită din piatră de râu legată cu mortar. Partea inferioară a zidurilor a fost construită din lespezi sau blocuri mici de calcar sau gresie sumar fasonate, piatră de râu de dimensiuni mari, precum şi fragmente arhitectonice din calcar (spolii) şi pietre de moară din tuf reciclate, legate cu mortar. Din elevaţia propriu-zisă a zidurilor, constând din cărămizi (foarte puţine s-au găsit în situ), precum şi din podeaua confecţionată din elemente ceramice de paviment, s-a păstrat foarte puţin. În încăperea centrală, partea inferioară a zidurilor era încă acoperită în câteva locuri cu un strat destul de gros de tencuială cu urme vagi de pigment roşu-brun sau gălbui. Clădirea a avut un acoperiş de ţiglă, din care s-au recuperat foarte multe fragmente şi câteva elemente întregi. Pe latura nord-vestică, opusă intrării, în încăperea centrală, s-au identificat urmele unui podium pe care au fost foarte probabil amplasate elemente legate de cult (altare, reliefuri etc). Două altare au fost descoperite in situ în încăperea centrală, iar altele două au fost descoperite în poziţie secundară, în imediata apropiere a clădirii. Pe baza datelor arheologice preliminare, sanctuarul se poate data între sfârşitul secolului 2 p.Chr. şi prima jumătate a secolului 3 p.Chr.

În zona antecamerei sanctuarului, fundaţia intersectează un nivel anterior construcţiei, care include o groapă menajeră de dimensiuni relativ mari, cu formă neregulată. Groapa conţinea o cantitate mare de material arheologic, constând în special din ceramică diversă, foarte fragmentată, fragmente de sticlă, multe oase de animale, fragmente de obiecte de uz personal din bronz, fier şi os, presum şi cenuşă, fragmente de lemn ars şi chirpic.

În extremitatea estică a suprafeţei cercetate au fost identificate câteva gropi de stâlp aparţinând unei structuri din lemn şi chirpic, care pare să fi avut o formă rectangulară. Planimetria sa completă, precum şi funcţiile pe care le-a îndeplinit, vor putea fi identificate în următoarea campanie, după lărgirea suprafeţei investigate spre E.

În colţul sud-vestic al suprafeţei cercetate a fost identificată o parte din fundaţia unei clădiri rectangulare, care afectează structura sanctuarului prin decuparea colţului sud-estic. De altfel zidurile aferente colţului sanctuarului servesc drept „contraforţi" pentru această clădire construită din piatră de râu de dimensiuni mari, elemente arhitecturale şi fragmente de monumente romane reciclate. Pe partea opusă sanctuarului, clădirea pare să fi fost susţinută de stâlpi de lemn, de la care s-au identificat gropile de implantare. Planimetria sa completă va putea fi identificată în următoarea campanie, după lărgirea suprafeţei investigate spre S. În extremitatea nordică a acestei clădiri s-a identificat un cuptor pietrar de formă cvasi-circulară, construit din piatră de râu, elemente arhitecturale şi fragmente de monumente romane reciclate. Materialul arheologic recuperat constă din vase ceramice întregi şi fragmentare, care se pot data în secolele 12 – 13 p.Chr, precum şi din oase de animale.

Inventarul arheologic recuperat în această campanie constă din: altare, elemente arhitecturale din calcar, gresie şi ceramică, foarte multă ceramică romană, medievală şi modernă, instrumente de iluminat, vase fragmentare de sticlă, obiecte de fier, bronz, os, chihlimbar, monede romane şi austriece, precum şi o mare cantitate de oase de animale aparţinând diferitelor perioade. Conform legislaţiei în vigoare, materialul arheologic s-a predat pentru înregistrare, conservare şi restaurare la MNUAI. S-au recoltat de asemenea seturi de probe de sol, palinologice, arheobotanice, arheozoologice şi radiocarbon care au fost predate pentru analiză la laboratoarele de specialitate.

Abstract:

The archaeological campaign of 2013 on the Cartier Cetate site, findspot Mithraeum III, from Alba Iulia, Alba District, is part of a multi-annual research project developed by the National Museum of Unification Alba Iulia together with the Princeton University (USA), Babeş-Bolyai University Cluj-Napoca and the Institute of Archaeology and History of Art Cluj-Napoca. The main scope of this campaign, carried out in July – August 2013, was to systematically uncover the building identified in 2008 as the sanctuary of Mithras, using a complex, interdisciplinary approach.

The investigations led to the identification of a complex stratigraphy, consisting of several layers belonging to different chronological phases, which were dated according to the archaeological evidence. Besides the structure of the sanctuary, which has a NW – SE orientation, the excavations also uncovered a large refuse pit that predates the building and a part of a rectangular timber structure, both belonging to the Roman period, as well as a part of a medieval house.

The recovered inventory consists of: altars, architectural elements, pottery, objects made of glass, iron, bronze, stone, coins and a large quantity of animal bones. Sets of palynological, archaeobotanical, archaeozoological, soil and radiocarbon samples were also collected.

http://patrimoniu.gov.ro

7. sat Ardeu, com. Balșa, Jud. Hunedoara
Punct: Cetățuie
Nr. Autorizaţie: 112 /2013
Cod RAN: 87870.01
Total finanţare 20 300 lei MCDR și 10 000 lei în baza Contractului nr. 57/30.09.2013 încheiat între MC şi MCDR
Colectiv: Iosif Vasile Ferencz (Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane – Deva) – responsabil ştiinţific al şantierului; Mihai Cristian Căstăian (Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane – Deva) – responsabil de sector, Dima Cristian (Muzeul Naţional de Istorie al Transilvaniei – Cluj Napoca) – responsabil de sector, Cristian Ioan Popa (Universitatea „1 Decembrie 1918" – Alba Iulia) – responsabil de sector

Tip de sit: locuire (1), locuire civilă (11), cetate (122)

Încadrare cronologică: preistorie (1), eneolitic târziu (143), epoca bronzului (15), epoca bronzului timpuriu (151), epoca bronzului mijlociu (152), epoca bronzului târziu (153), Hallstatt (16), Hallstatt timpuriu (161), Latène târziu (213), epoca post romană (33), epoca medievală (43), epoca medievală timpurie (431), epoca medievală târzie (432)

Perioada de desfăşurare a campaniei: 21.08.2013 + campania având ca scop efectuarea lucrărilor topografice şi conservarea primară prin susţinerea malurilor cu bandaje din scândură: 23.10.2013-30.10.2013.

Lucrările arheologice pe dealul Cetăţuie de la Ardeu şi în împrejurimi au debutat la sfârşitul secolului al XIX-lea prin Téglas Gábor, primul director al Muzeului din Deva. Din acest motiv se poate spune că este cel mai vechi obiectiv investigat de muzeul devean, la iniţiativa sa şi nu ca partener în activităţi iniţiate de alte instituţii. Situl a fost sondat în deceniul șapte al secolului trecut de către Larisa Nemoianu, din partea Muzeului Național de Istorie, Campania fiind finanțată de Muzeul din Deva.

Începând cu primii ani ai mileniului trei, Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane din Deva a demarat o suită de campanii de cercetare sistematică. Toate acestea au clarificat aspecte importante legate de arhitectura monumentului, au condus la identificarea mai multor complexe arheologice, a aspectelor principale privind cronologia sitului şi privind comunităţile umane care au locuit pe parcursul timpului în acel loc. Cantitatea impresionantă şi mai ales varietatea materialului arheologic descoperit reprezintă una dintre caracteristicile specifice ale acestui sit.

Finanţarea lucrărilor s-a făcut din bugetul MCDR, al Universităţii „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia, al Direcţiei Judeţene a Drumurilor R.A – Hunedoara şi nu în ultimul rând, din cel al Ministerului Culturii.

În anul 2013, cercetările au vizat mai multe obiective:

1. Continuarea cercetării atelierului descoperit în campania din anul 2004.
2. Extinderea cercetării turnului locuință, identificat în campania 2002.
3. Completarea datelor topografice cu cotele untăților de cercetare trasate în ultimii ani.

Campania de cercetări din anul 2013 s-a desfăşurat pe parcursul verii, fiind finanţată de MCDR Deva. Lipsa forţei de muncă în zonă ne-a determinat să apelăm la voluntari, puşi la dispoziţie de Asociaţia ALUMNI, din Alba Iulia, pe bază de contract. Lucrările s-au desfăşurat pe culmea dealului, în interiorul cetăţii dacice. Cercetările au fost orientate pe două sectoare distincte.

În primul dintre cele două sectoare a fost identificată marginea estică a atelierului cu stâlpul care marchează colţul nord-estic al complexului. Menţionăm că în această etapă a cercetării suprafaţa întregului complex depăşeşte 80 mp. Profilul nordic este singurul profil stratigrafic rezultat în urma campaniei din anul acesta. Motivul este acela că spre vest suprafaţa denumită de noi SP5 s-a unit cu SP4, cercetată în campaniile 2009 şi 2010, spre sud s-a unit cu secţiunea S5B, cercetată în 2004, iar spre est stânca de calcar amenajată în epoca Regatului Dac reprezintă marginea de nord a complexului. Suprafaţa cercetată lăsată neacoperită în condiţiile intenţiei continuării cercetării complexului în anul următor a făcut ca susţinerea malului să constituie o necesitate obiectivă.

Cel de-al doilea sector, situat pe mamelonul cel mai înalt, care domină întregul platou superior, a fost trasată şi cercetată parţial o suprafaţă de 5 x 5 m, fiind identificată platforma din piatră locală pe care a fost construit turnul-locuinţă. Lucrul cu atenţie sporită, cernerea întregii cantităţi de pământ prin sită şi evidenţierea tuturor elementelor din piatră ale structurii dacice amenajate au făcut imposibilă finalizarea cercetării. În cazul acestei unităţi de cercetare au rezultat două profile (cel de nord şi parţial cel din est), care trebuie protejate până în anul 2013. Pe laturile de sud şi vest stânca naturală şi structura de piatră identificată acoperă întreaga suprafaţă, până la marginea unităţii de cercetare.

Abstract

In the 2013 field campaign the objectives of the researches were to continue the investigation of the workshop, and to extent the researches to the tower dwelling.

A new topographcal survey were made, being financed by the Ministry of Culture.

Analiza materialului osteologic descoperit în campania 2013. Gestionarea resurselor de origine animală. Date asupra activităţilor economice

Corneliu Beldiman (UCDC, Bucureşti), Diana-Maria Sztancs (UCDC, Bucureşti)

Context. Cercetările arheologice desfăşurate în campania 2013 în situl de la Ardeu, punctul „Cetăţuie", jud. Hunedoara (în continuare, ARC) către un colectiv condus de dr. Iosif Vasile Ferencz (Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane, Deva) au prilejuit recuperarea unui lot de materiale arheozoologice provenind de la specii domestice, precum vita, oaia/capra şi porcul. Ele provin din nivelul de locuire atribuit celei de a doua epoci a fierului, respectiv perioada Statului Dac (sec. I î.Chr. – I p.Chr.)[1].

Examinarea acestui lot a permis identificarea unor piese anatomice prezentând urme ale intervenţiilor tehnice în scop alimentar şi al prelevării pieilor, respectiv aplicarea operaţiilor legate de jupuire, tranşare, dezarticulare, descărnare etc.

Scopul analizei de faţă este acela de a iniţia constituirea unei baze de date şi a unei bănci de imagini, la diverse scări, cuprinzând aspectele complexe ale studiului urmelor de transformare a carcaselor în scopul prelevării pieilor şi al consumului alimentar. Prezenţa urmelor de acest gen a fost constatată frecvent pe elementele scheletice recuperate în sit în campaniile arheologice derulate până acum (2001 – 2013)[2]. Este vorba de parametri (care sunt înregistraţi şi analizaţi sistematic) precum: identificare specifică, identificare anatomică, starea de conservare, tipologia urmelor de intervenţie şi localizarea scheletică, morfometria etc.

Tratarea sistematică a acestei categorii de date şi analiza statistică pot conduce la formularea unor concluzii legate de predilecţia consumului unor specii domestice, aplicarea unor scheme de transformare a carcaselor (măcelărie), gradul de fragmentare etc. Constatarea (pentru România) raritătii sau chiar absenţa unor astfel de acumulări de date, puse la dispoziţia mediului de cercetare, a

http://patrimoniu.gov.ro

constituit un îndemn suplimentar pentru demararea proiectului.

Urmele diverse ale intervenţiei antropice pe oase, coarne de cervide, procese cornulare etc., altele decât cele care se înscriu în etapele „lanţului operator/operaţional", sau „secvenţele de transformare" tehnică a elementelor scheletice, tratate ca materii prime pentru artefacte (ceea ce numim „industria materiilor dure animale") sunt prezente şi se pot identifica în majoritatea loturilor osteologice analizate de arheozoologi.

Materialele descoperite în cetăţuia dacică de la Ardeu nu fac, în acest sens, excepţie. Ocazia recentă a analizei resturilor animaliere, oferită de proiectul realizării expoziţiei şi a catalogului artefactelor dacice din materii dure animale a permis o primă abordare a acestei problematici[3]. Ne propunem, în perioada următoare, alimentarea bazei de date cu informaţiile care se vor extrage în urma analizei loturilor vechi, cu scopul de a procesa totalitatea materialului arheozoologic recoltat din situl menţionat.

Piesele osteologice cu urme de intervenţie antropică intenţionată recoltate în campania 2013 sunt atribuite epocii dacice şi provin din stratul de cultură. Aducem mulţumiri dr. Iosif Vasile Ferencz pentru amabilitatea cu care ne-a pus la dispoziţie spre studiu lotul respectiv şi datele aferente.

Metodologie, repertoriu. Lotul studiat cuprinde 11 piese anatomice (N total = 11) – tabelele nr. 1-2; fig. 1-48). Ele se păstrează în colecţiile Muzeului Civilizaţiei Dacice şi Romane, Deva (provizoriu, fără număr de inventar). Starea de conservare a suprafeţelor este bună şi foarte bună, permiţând efectuarea optimă a observaţiilor impuse de studiul lor complex.

În prima etapă a studiului s-a realizat identificarea specifică, apoi suprafeţele fiecărei piese au fost examinate în microscopie de mică putere. Analiza pieselor osteologice a recurs, în mod sistematic, la mijloace optice de observare (microscop optic, măriri x10 – x40; microscop digital, măriri x10 – x400); au fost realizate seturi complete de fotografii la diverse scări, inclusiv cu ajutorul microscopului, iniţiindu-se banca de imagini aferentă bazei de date.

Elaborarea repertoriului lotului şi alimentarea bazei de date au impus ca fiecare piesă să fie identificată printr-un indicativ, compus din sigla sitului şi numărul curent (exemplu: ARC/2013_3).

Fiecare element scheletic a fost tratat după un protocol standard, cu mai multe paliere şi componente, vizând înregistrarea extensivă/exhaustivă a datelor (tabelul nr. 1). Acestea sunt etalate/sintetizate statistic/tabelar. Se înregistrează parametri precum: ● indicativ ● instituţie deţinătoare/colecţie ● număr de inventar ● apartenenţă culturală ● fig. ● datele contextului ● identificare specifică; ● identificare anatomică; ● stare de conservare (piese întregi, fragmentare, fragmente) şi starea suprafeţelor; ● urme de intervenţie tehnică: morfologie, localizare, orientare, origine, scopul ipotetic al operaţiei/operaţiilor care a(u) generat producerea urmelor; unelte folosite, identificate ipotetic; ● dimensiuni (mm)[4].

Urme ale intervenţiei tehnice pe elemente scheletice. Tipurile de urme de intervenţie antropică se referă la: retezare, tăiere oblică sau transversală, fracturare prin impactul produs cu tăişul uneltei metalice (topor, secure, cuţit).

Specii şi elemente scheletice. Aspecte economice. Speciile domestice atestate sunt în număr de trei: porcul (6 cazuri); vita (3 cazuri); oaia/capra (2 cazuri). Părţile anatomice prezente sunt, pe specii, în număr de şapte: la porc: tibia 1, corp costal 3, femur 1, os hyoid 1; la vită: humerus 2, falangă 1; la oaie/capră: corp costal 1, omoplat 1 (tabelul nr. 2).

Uneltele utilizate pentru procesarea carcaselor au fost: cuţitul şi toporul sau securea. Ca procedee tehnice (uneori combinate: jupuire-dezarticulare; jupuire-descărnare) atestate prin analiza suprafeţei oaselor se numără: jupuirea prin tăiere cu cuţitul (3 cazuri); dezarticularea cu cuţitul şi toporul (8 cazuri); descărnarea cu cuţitul (4 cazuri) (tabelul nr. 1).

Concluzii. Analiza pieselor scheletice animale descoperite în situl de la Ardeu, punctul „Cetăţuie", jud. Hunedoara a permis cuantificarea observaţiilor, prelevarea parametrilor, iniţierea bazei de date şi a băncii de imagini relative la tratarea corpului după sacrificare: jupuire; procesarea carcasei destinate consumului alimentar, punând în evidenţă practici legate de dezmembrare, dezarticulare, descărnare, care se vor dovedi, probabil, prin avansarea cercetărilor, aplicate în mod rutinier în etapa dacică de locuire a sitului. Viabilitatea şi coerenţa concluziilor formulate în viitor vor depinde de cantitatea datelor acumulate şi de aplicarea sistematică a formularului complet de încărcare a bazei.

Repertoriu. Fişa standard pune la dispoziţie datele despre fiecare piesă anatomică în structura menţionată supra, Metodologie, repertoriu.

ARC/2013_1 ● MCDR – FNI (provizoriu) ● A doua epocă a fierului, sec. I î.Chr. – I p.Chr. ● Fig. 1-3 ● SP 5 Passim Din sitarea sedimentului. ● Porc domestic (Sus domesticus) ● Tibia distală ● Piesă fragmentară, fracturată în vechime; suprafeţe în stare de conservare bună. ● La nivelul epifizei se observă două urme ample de tăiere cu toporul, dispuse pe două planuri oblice distincte, suprapuse; urme produse în scopul dezarticulării. ● Dimensiuni (mm): L 52,85; EP 27,92/19,23; L planuri de tăiere 9,85, 11,49. ● Inedit.

ARC/2013_2 ● MCDR – FNI (provizoriu) ● A doua epocă a fierului, sec. I î.Chr. – I p.Chr. ● Fig. 4-6 ● SP 5 Passim Din sitarea sedimentului. ● Vită (Bos taurus) ● Humerus ● Aşchie diafizară distală prezentând urme de fracturare produse în vechime şi recent; suprafeţe în stare de conservare bună. ● Urme de tăiere (5) dispuse transversal, produse cu toporul în scopul dezarticulării şi descărnării. ● Dimensiuni (mm): L 71,03; lăţ max 20,10; gros 5,02. ● Inedit.

ARC/2013_3 ● MCDR – FNI (provizoriu) ● A doua epocă a fierului, sec. I î.Chr. – I p.Chr. ● Fig. 7-11 ● SP 5 Passim Din sitarea sedimentului. ● Porc (Sus domesticus) ● Corp costal ● Segment proximal, fracturat în vechime; suprafeţe în stare de conservare bună. ● Urme scurte de impact şi tăiere cu toporul suprapuse; urme produse în scopul dezarticulării şi descărnării. ● Dimensiuni (mm): L 36,38; diam 23,22/16,67; L urme tăiere cca 5. ● Inedit.

ARC/2013_4 ● MCDR – FNI (provizoriu) ● A doua epocă a fierului, sec. I î.Chr. – I p.Chr. ● Fig. 12-15 ● SP 5 Passim Din sitarea sedimentului. ● Porc domestic (Sus domesticus) ● Corp costal ● Piesă fragmentară, segment de corp costal fracturat în vechime şi recent; suprafeţe în stare de conservare bună. ● Urme discontinui de tăiere transversală cu cuţitul; urme produse în scopul jupuirii şi descărnării. ● Dimensiuni (mm): L 49,26; lăţ 16,95; gros 7,01; L urme tăiere 13,44. ● Inedit.

ARC/2013_5 ● MCDR – FNI (provizoriu) ● A doua epocă a fierului, sec. I î.Chr. – I p.Chr. ● Fig. 16-20 ● SP 5 Passim Din sitarea sedimentului. ● Oaie/capră (Ovies aries/capra hircus) ● Corp costal ● Segment; fracturat în vechime prin impact; suprafeţe în stare de conservare bună. ● Urme de impact (2) paralele dispuse transversal pe o faţă, produse cu toporul, în scopul dezarticulării. ● Dimensiuni (mm): L 47,10; lăţ 10,36; gros 4,94; L urme de tăiere 7,80-8,21. ● Inedit.

ARC/2013_6 ● MCDR – FNI (provizoriu) ● A doua epocă a fierului, sec. I î.Chr. – I p.Chr. ● Fig. 21-26 ● SP 5 Passim Din sitarea sedimentului. ● Porc (Sus domesticus)? ● Os hyoid (stylohial)? ● Piesă fragmentară, fracturată în vechime şi recent; suprafeţe în stare de conservare bună. La una dintre extremităţi se observă un plan oblic de tăiere cu toporul; tot aici se localizează 2 urme de impact scurte, dispuse transversal şi oblic; urme de roadere produse de câine; urme de tăiere cu toporul produse în scopul dezarticulării. ● Dimensiuni (mm): L 25; extremitatea tăiată 11,48/6,72; capăt fracturat recent 10,04/5,90. ● Inedit.

http://patrimoniu.gov.ro

ARC/2013_7 ● MCDR – FNI (provizoriu) ● A doua epocă a fierului, sec. I î.Chr. – I p.Chr. ● Fig. 27-30 ● SP 5 Carourile 2, 7, 12, 17 Passim Din nivelul scurs adâncime -0,97 – 1,26 m. ● Vită (Bos taurus) ● Humerus ● Fragment distal, fracturat în vechime; suprafeţe în stare de conservare bună. La extremitatea dinspre partea mezială se conservă o urmă scurtă de tăiere cu cuţitul, dispusă transversal; urmă de tăiere produsă în scopul jupuirii şi descărnării. Pe una dintre margini fractură de contur semicircular, realizată prin impact de pe faţa periostală (pentru extragerea măduvei?) ● Dimensiuni (mm): L 124,23; lăţ max 29,83; gros max 6,04; L urmă tăiere 4,57; diam fractură semicirculară 22. ● Inedit.

ARC/2013_8 ● MCDR – FNI (provizoriu) ● A doua epocă a fierului, sec. I î.Chr. – I p.Chr. ● Fig. 31-35 ● SP 5 Carourile 2, 7, 12, 17 Passim Din nivelul scurs adâncime -0,97 – 1,26 m. ● Oaie/capră (Ovis aries/Capra hircus) ● Omoplat ● Segment proximal-mezial. Extremitatea proximală (suprafaţa articulară – fossa articularis) păstrată parţial; fracturi produse în vechime şi recent; urme de roadere produse de câine la nivelul fossei articularis şi al colului; urme de impact/tăiere produse cu toporul, dispuse oblic, suprapuse, localizate pe spina scapulae; urme de impact/tăiere produse în scopul dezarticulării. ● Dimensiuni (mm): L 70,80; lăţ max 31,24; gros max 9,06; ED 22,43/12,35; L urme de tăiere 12-21; lăţ urme de tăiere 1-1,5; ad urme de tăiere 1-3. ● Inedit.

ARC/2013_9 ● MCDR – FNI (provizoriu) ● A doua epocă a fierului, sec. I î.Chr. – I p.Chr. ● Fig. 36-38 ● SP 5 Carourile 2, 7, 12, 17 Passim Din nivelul scurs adâncime -0,97 – 1,26 m. ● Vită (Bos taurus) ● Falangă proximală ● Piesă întreagă. Suprafeţe în stare de conservare mediocră; urme de coroziune. Pe faţa dorso-abaxială prezintă 3 urme de tăiere dispuse oblic, suprapuse; urme de tăiere cu cuţitul produse probabil în scopul jupuirii. ● Dimensiuni (mm): L tot 58,85; EP 29,94/26,88; ED 25,50/16,96. ● Inedit.

ARC/2013_10 ● MCDR – FNI (provizoriu) ● A doua epocă a fierului, sec. I î.Chr. – I p.Chr. ● Fig. 39-44 ● SP 5 Carourile 8-9 Nivelul cu pietre mărunte La sitarea sedimentului. ● Porc? (Sus domesticus) ● Os lung (femur?) ● Fragment diafizar, fracturat în vechime prin impact; suprafeţe în stare de conservare bună. 2 urme de impact paralele, dispuse oblic; urme de tăiere cu toporul produse în scopul dezarticulării. ● Dimensiuni (mm): L 50,56; lăţ max 16,42; gros max 3,52; L urme impact 3-5,5; lăţ urme impact 0,7-1; ad urme impact 0,5. ● Inedit.

ARC/2013_11 ● MCDR – FNI (provizoriu) ● A doua epocă a fierului, sec. I î.Chr. – I p.Chr. ● Fig. 45-48 ● SP 5 Caroul 7 Nivelul cu pietre mărunte La sitarea sedimentului. ● Porc (Sus domesticus) ● Corp costal ● Segment proximal; fracturat în vechime; suprafeţe în stare de conservare bună. Urme de impact produse cu toporul, suprapuse, care au dislocat un sector al marginii; o urmă de impact se observă pe marginea opusă, iar altele la extremitate; urme de tăiere cu toporul produse în scopul dezarticulării. ● Dimensiuni (mm): L 93,70; lăţ max 23,42; gros max 15,54; L urme impact 4,5-6-10; ad urme impact 2-4,5. ● Inedit.

Abrevieri

Ad. – adâncime; ARC – Ardeu-„Cetăţuie"; Diam – diametru; ED – Extremitatea distală; EP – Extremitatea proximală; FNI – Fără număr de inventar (provizoriu); Gros – Grosime; L – Lungimea; Lăţ – Lăţimea; L tot – Lungimea totală; Max – Maxim; MCDR – Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane, Deva; N – Număr; N tot – Număr total; SP – Suprafaţa.

Abstract

Ardeu-„Cetăţuie", Hunedoara County. Analysis of bone assemblage recovered during 2013 excavation campaign. Animal food resources and data related to economic activities. The report presents the data issued from the analysis regarding a small collection comprising 11 bones preserving various skinning and butchery marks. They are dated from the Second Iron Age – Classical Dacian Civilization (I century B.C. – I century A.D.).

There are attested several species as: cattle, sheep/goat, and pig. The skeletal elements used are: long bones, ribs, short bones (astragalus). The analysis of the osteological remains discovered during 2013 archaeological campaign used a series of optical means of study (optic microscope, zoom x10 – x40; digital microscope, zoom x10 – x400); complete sets of photos (microscopic, inclusive) at various scales were taken.

All parameters of the pieces were registered (species, anatomic element, conservation status, types of butchery marks etc.) and allowed the initiation of a database containing osseous elements preserving traces of intentional modification – cut marks (skinning, butchery).

The assemblage offers the first systematically collected data related to these aspects of economy in the site. The data can probably define some specific patterns regarding the treatment of carcasses of domestic species during the Dacian times. [Corneliu Beldiman, Diana-Maria Sztancs].

Bibliografie

BELDIMAN C. 2007 – Industria materiilor dure animale în preistoria României. Resurse naturale, comunităţi umane şi tehnologie din paleoliticul superior până în neoliticul timpuriu, Asociaţia Română de Arheologie, Studii de Preistorie – Supplementum 2, Bucureşti, 2007.

BELDIMAN C., 2012a – Metodologia studiului artefactelor din materii dure animale/Methodology of study of osseous materials artefacts, în Ferencz, Beldiman 2012, p. 40-42, 194-196.

BELDIMAN C., 2012b – Artefacte din materii dure animale descoperite la Ardeu-„Cetăţuie"/The Dacian osseous materials artefacts discovered at Ardeu-"Cetăţuie", în Ferencz, Beldiman 2012, p. 50-53, 204-207.

BELDIMAN et alii 2012a – BELDIMAN C., SZTANCS D.-M., BUZEA D. L. Animale, tehnologie şi artefacte preistorice din materii dure animale descoperite la Păuleni-Ciuc, jud. Harghita. Catalog/ Prehistoric osseous materials artefacts discovered at Păuleni-Ciuc, Harghita County. Catalogue/Állatok, technológiá és állati eredetű nyersanyagból készült tárgyak Csikpálfavi (Hargita Megye) lelőhelyról. Katalógus, Sf. Gheorghe, 2012.

BELDIMAN et alii 2012b – BELDIMAN C., SZTANCS D.-M., FERENCZ I. V., Catalogul artefactelor de os şi corn/Catalogue of bone and antler artefacts, în Ferencz, Beldiman 2012, p. 73-108, 226-259.

BELDIMAN et alii 2013 – BELDIMAN C., FERENCZ I. V., SZTANCS D.-M., Dacian osseous materials artefacts discovered at Ardeu-"Cetăţuie", Hunedoara County. Decorated red deer antler plate, în C. Rişcuţa, I. V. Ferencz, O. Tutilă-Bărbat (eds.), Archaeological Small Finds and Their Significance. International Symposium, Third edition: "The costume as an identity expression", Museum of Dacian and Roman Civilisation, 4th – 5th of April 2013, Deva, Cluj-Napoca, 2012, p. 113-129.

COSTAMAGNO S., DAVID F. 2009 – Comparaison des pratiques bouchères et culinaires de différents groupes sibériens vivant de la renniculture. Comparison of butchering and culinary practices of different siberian reindeer herding groups, Archaeofauna 18, 2009, p. 9-25; http://hal.inria.fr/docs/00/43/13/01/PDF/Costamagno_David_2009.pdf (accesat 28.02.2014).

http://patrimoniu.gov.ro

FERENCZ et alii 2005 – FERENCZ I. V., BODÓ C., CĂSTĂIAN M., Raport privind săpăturile arheologice pe şantierul Ardeu (com. Balşa, jud. Hunedoara), în CCA 2004, Jupiter-Mangalia, București, 2005, p. 56-57.

FERENCZ et alii 2010 – FERENCZ I. V., ROMAN C. C., CĂSTĂIAN M. C., DIMA C., Raport privind cercetările arheologice pe şantierul Ardeu – Cetăţuie, Campania 2009, în CCA 2010, Suceava, București, 2010, p. 28-29.

FERENCZ et alii 2011 – FERENCZ I. V., ROMAN C. C., CĂSTĂIAN M. C., DIMA C., Raport privind cercetările arheologice pe şantierul Ardeu – Cetăţuie, Campania 2010, în CCA 2010, Sibiu, 2011, p. 11-12.

FERENCZ I. V., 2012a – Aproape un secol de uitare. Unele repere istoriografice privind cetatea dacică de la Ardeu, în C. Drăgan, C. Barna (ed.), Studii de istorie a Transilvaniei. Volum dedicat istoricului Ioachim Lazăr la 70 de ani, Cluj-Napoca - Deva, 2012, p. 70-84.

FERENCZ I. V., 2012b – Cetăţuia dacică de la Ardeu/The Dacian fortress of Ardeu, în Ferencz, Beldiman 2012, p. 47-49, 201-203.

FERENCZ I. V., 2012c – Ardeu-Cetăţuie. Ten years after, Sargetia, Serie nouă, 3, 2012, p. 119-130.

FERENCZ I. V., BELDIMAN C. (coord./eds.), 2012 – Artă şi meşteşug în epoca Regatului Dac. Artefacte de os şi corn. Catalog/Art and craftsmanship during the Dacian Kingdom. Bone and antler artefacts. Catalogue, Consiliul Judeţean Hunedoara, Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane Deva, Universitatea Creştină „Dimitrie Cantemir", Facultatea de Istorie Bucureşti, Muzeul „Castelul Corvinilor" Hunedoara, Muzeul de Istorie Sighişoara, Asociaţia „Pro Corvina" Hunedoara, Cluj-Napoca, 2012.

FERENCZ I. V., ROMAN C. C., 2010 – The Dacian fortress from Ardeu – research directions, Acta Terrae Septemcastrensis, 9, 2010, p. 173-184.

SZTANCS D.-M. 2011 – Industria materiilor dure animale în neo-eneoliticul din Transilvania. Repertoriu, tipologie, studiu paleotehnologic, date privind paleoeconomia. Baze de date, teză de doctorat, Universitatea „Lucian Blaga" Sibiu, 2011.

(Endnotes)

[1] Ferencz 2012a; Ferencz 2012b; Ferencz 2012c; Ferencz et alii 2005; Ferencz, Roman 2010; Ferencz et alii 2010; Ferencz et alii 2011 – cu bibliografia.

[2] Ferencz, Beldiman 2012; Beldiman 2012a; Beldiman 2012b; Beldiman et alii 2012b.

[3] *Ibidem.*

[4] Beldiman 2007; Sztancs 2011; Ferencz, Beldiman 2012; Beldiman et alii 2012a; Beldiman et alii 2012b; Beldiman et alii 2013; Costamagno, David 2009 – cu bibliografia.

8. Băile Figa, oraş Beclean, jud. Bistriţa-Năsăud

Punct „Băile Figa"

Nr. Autorizaţie 11/2013

Cod RAN: 32492.02

Colectiv: Responsabil: Valerii Kavruk (Muzeul Naţional al Carpaţilor Răsăriteni); Anthony F. Harding (Universitatea Exeter, Marea Britanie), Dan Lucian Buzea, Adela (Mateş) Kovacs, Alexandru Popa (Muzeul Naţional al Carpaţilor Răsăriteni); Călin Dan Ştefan, Maria Magdalena Ştefan (Digital Domain); Radu Iustinian Zăgreanu (Complexul Muzeal Bistriţa-Năsăud); Bogdan-Petru Niculică (Muzeul Bucovinei), Constantin Emil Ursu (Muzeul Bucovinei), Karl-Uwe Heussner, Alexander Müller (Laboratorul de Dendrocronologie de la Institutul Arheologic German, Berlin).

Poziţia geografică

Situl arheologic Băile Figa este situat pe teritoriul oraşului Beclean (jud. Bistriţa-Năsăud) – între cartierul Podirei şi satul Figa[1], în vecinătatea nemijlocită a staţiunii balneare omonime (Pl. 1/1).

Istoricul cercetării

Situl a fost descoperit în anul 1977 şi consemnat pentru prima oară în 1988[2]. În perioada 2006-2012, colectivul de cercetare româno-britanic coordonat de Valerii Kavruk şi Anthony F. Harding a realizat în cuprinsul sitului şi împrejurimi cercetări arheologice sistematice şi preventive. Aceste cercetări au descoperit numeroase vestigii ale exploatării sării, din epoca bronzului, epoca fierului, perioada medievală timpurie şi perioada modernă[3].

Obiectivele cercetării

În anul 2013 cercetarea a urmărit trei obiective:

- Extinderea S.XV (sectorul central-sudic al sitului), în scopul elucidării contextului din care provin troacele şi scara descoperite anterior (în 1977, 2007 şi 2008) în acel loc;
- Extinderea S.XXIII (sectorul central-nord-estic al sitului), în scopul dezvelirii structurilor de lemn cercetate parţial în timpul campaniei din 2012.
- Prelevarea probelor de lemn în vederea datării acestora prin metoda dendrocronologică şi radiocarbon.

Descrierea cercetărilor din campania 2013

Iniţial, S. XV (2 x 3 + 2 x 2 m) a fost deschisă în anul 2008, în sectorul central-sudic al sitului, în imediata apropierea locului în care în 1977 şi 2007, în albia Pârâului Sărat, au fost descoperite două troace (nr. 1 şi nr. 4)[4]. Cercetările efectuate în 2008 au dezvelit cea mai mare parte a troacei nr. 4 şi parţial o scară de lemn (Pl. 3/1), alături de multe alte obiecte. Elucidarea contextului, în care se aflau acestea, impunea extinderea considerabilă a secţiunii. Din lipsa fondurilor, cercetările au fost întrerupte şi, în scopul protejării, vestigiile de lemn au fost învelite cu pânză şi folie, iar secţiunea astupată cu nămol.

În anul 2013, datorită fondurilor puse la dispoziţie de Muzeul Bucovinei, lucrările în S. XV au putut fi reluate. Noul perimetru al S. XV (8 x 8 m) a cuprins albia şi ambele maluri ale Pârâului Sărat din jurul săpăturii din 2008 (Pl. 1/2). Malurile pârâului în zona cuprinsă de S. XV se înălţă deasupra albiei pârâului cu 5 m şi prezintă pante accentuate (de cca. 45-60°).

Săpăturile efectuate în 2013 au ajuns la adâncimi diferite: 1,2 m de la suprafaţa terenului în partea sud-vestică şi 4,7 m de la suprafaţa terenului în partea nord-estică. În partea vestică a S. XV (la vest de pârâu), de-a lungul peretelui vestic al secţiunii, săpăturile au ajuns la roca nativă de sare gemă (ad. de la suprafaţa actuală a terenului: în N = 1,5 m, în S = 1,7 m). Nivelul rocii de sare coboară în pantă accentuată (sub unghiul de cca. 30-40°) spre est. În partea estică a secţiunii, săpăturile nu au atins nivelul rocii, astfel încât nu s-a reuşit stabilirea configuraţiei complete a zăcământului de sare în perimetrul cercetat.

Stratigrafia S. XV

Examinarea profilelor stratigrafice a scos în evidenţă 5 unităţi stratigrafice majore, după cum urmează, de sus în jos:

- strat vegetal (0-0,2 m);
- sol gălbui mixt format din lut, nisip şi pietriş (0,2-0,5/0,8 m);
- lut galben tasat (0,5/0,8-1,2/1,5 m);
- nămol (1,2/1,5-1,8/2 m);
- roca de sare (de la 1,2/2 m în jos în partea vestică).

Vestigiile arheologice descoperite în S. XV sunt concentrate aproape exclusiv în stratul de nămol.

http://patrimoniu.gov.ro

Descoperiri

În cuprinsul S. XV au fost descoperite 2 structuri de lemn in situ; 2 aglomerări de elemente de lemn provenind, după toate aparenţele, de la construcţii distruse – ambele în poziţie secundară; mai multe elemente izolate de la construcţii de lemn, în poziţie secundară; artefacte izolate.

Structuri de lemn in situ

Structura 1-XV-2013.

În partea de E a S. XV, în stratul de nămol a fost descoperită şi parţial dezvelită o structură delimitată de un perete cu contur circular, format din nuiele împletite şi pari verticali înfipţi în nămol (Pl. 2/1). Partea dezvelită a acestei structuri este de formă semicirculară cu diametru de cca. 1,8 m. În interiorul acestui perimetru, aproximativ în centru, cu cca. 0,7 m mai jos de vârfurile superioare ale parilor gardului exterior, a fost descoperit un alt perete format din nuiele împletite, cu conturul paralel celui exterior. Peretele interior are suprafaţa cu diametru de cca. 0,9 m (Pl. 2/2). Cercetarea Structurii 1-XV-2013 nu a fost finalizată. În scopul conservării, elementele de lemn au fost învelite cu pânză şi folie, iar toată Structura a fost acoperită cu nămol.

Structura 2-XV-2013.

În partea de nord a S. XV, în imediata vecinătate estică a pârâului, a fost dezvelit parţial un gard sau perete format din scânduri de stejar înfipte în sol până la roca de sare; aceleiaşi structuri pare să îi fi aparţinut şi un gard din nuiele împletite care continuă spre nord, dincolo de perimetrul secţiunii. Această structură a fost urmărită pe o lungime de 4 m. Ea continuă şi spre SE – în direcţia Structurii 1-XV-2013. Cercetarea, nefiind finalizată, nu s-a reuşit stabilirea raportului între cele două structuri.

Aglomerarea 1-XV-2013.

În colţul NV al S. XV, direct pe roca de sare, a fost dezvelită o aglomerare de elemente de lemn având suprafaţa de cca. 2 (N-S) x 4 m (V-E). Ea a fost formată din 12 pari masivi cu urme de prelucrare, lungi până la 3,7 m, culcaţi direct pe roca de sare, orientaţi V – E. Parii sunt suprapuşi de o aglomerare formată din nuiele şi crengi subţiri, toate în poziţie orizontală. Printre aceste elemente au fost descoperite două legături de nuiele răsucite, o lopăţică şi un obiect în forma de sabie, ambele de lemn. După toate probabilităţile, această aglomerare, depăşeşte perimetrul săpăturii, extinzându-se spre nord. Aglomerarea a fost demontată, toate elementele acesteia fiind transportate la Laboratorul de Restaurare a Muzeului Bucovinei.

Aglomerarea 2-XV-2013 (2 m E-V x 3 m S-N).

În colţul SV al S. XV, la 0,7 m deasupra rocii de sare, a fost dezvelită o aglomerare de elemente de lemn cu urme de prelucrare. Aceasta este formată din doi buşteni masivi, paraleli, ai căror capete sudice intră sub peretele de sud a secţiunii (L părţii dezvelite = 2,7 m, gr. maximă = 0, 12 m), orientat N – S, precum şi de o aglomerare formată din 12 buşteni mai mici şi pari (L = 0,4-0,6 m, gr. maximă = 0,5-0,9 m) ce suprapun partea nordică a acestora.

Elemente izolate de la structuri de lemn, aflate în poziţie secundară

În vecinătatea imediată a structurii 1-XV-2013 se aflau numeroşi pari şi stâlpi, aflaţi în poziţie secundară. În această fază a cercetărilor nu s-a putut stabili raportul dintre aceştia şi structura 1-XV-2013. Totodată, în mai multe locuri din S. XV, în stratul de nămol, au fost descoperite mai multe fragmente de pari, scânduri şi nuiele, aflate în poziţie secundară (Pl. 3/2).

Artefacte

În cuprinsul S. XV au fost descoperite o serie de artefacte de lemn (3 troace, o scară, 4 jgheaburi, 3 lopăţele ş.a.); de piatră (3 ciocane de minerit) şi ceramică (câteva fragmente de vase ceramice lucrate fără roată).

Troace

În cuprinsul S. XV au fost dezvelite 4 troace (nr. 1 – descoperită încă în 1977 şi excavată în 2005; nr. 4 – descoperită în 2007, dezvelită parţial în 2008 şi integral în 2013; nr. 5 şi nr. 6 – descoperite şi dezvelite integral în 2013). Acestea se aflau aproximativ în linie dreaptă ce traversa S. XV pe diagonală – din colţul SV până la cel NE și la distanţe relativ egale între ele. Lângă fiecare troacă se aflau jgheaburi de lemn.

Troaca nr. 4. A fost descoperită în albia pârâului, în partea sud-vestică a S. XV, la 1 – 1,5 m nord de troaca nr. 1. Se afla în poziţie oblic-verticală, cu capătul superior la suprafaţă (distrus) şi cel inferior aflat în nămol (păstrat integral). Corpul troacei a fost confecţionat dintr-un trunchi de copac (stejar), având L = 1,68 m, LA = 0,5 m. Fundul troacei, pe linia sa mediană, a fost perforat cu orificii de formă pătrată (s-au păstrat 13 orificii), în acestea fiind inserate 12 cepuri din lemn perforate axial. Cepurile au capetele superioare de formă relativ circulară a căror lăţimea depăşeşte lăţimea orificiilor în care sunt inserate. Jumătatea superioară a piciorului, cepurile au secţiunea pătrată (cu dimensiunile egale ale orificiilor în care sunt inserate). Capetele inferioare sunt tronconice. În interiorul troacei se aflau cel puţin 35 de nuiele lungi de cca. 60 – 70 cm. Acestea sunt de două tipuri (în număr aproximativ egal): primul cuprinde nuiele despicate longitudinal, aproximativ până la jumătatea lungimii lor; cel de-al doilea tip („ace") cuprinde nuiele întregi cu un vârf ascuţit înfăşurat cu fire de cânepă (?). După toate probabilităţile, „acele" au fost folosite pentru închiderea orificiilor axiale ale cepurilor, iar nuielele despicate, fiind culcate transversal pe marginile gurii troacei, susţineau „acele" care erau prinse de despicături (Pl. 4/1).

Troaca nr. 5. A fost descoperită în colţul de N-E al S.XV, în poziţie orizontal-oblică. Capătul ei superior era închis şi, întrucât se afla în stratul de lut uscat, puternic s-a deteriorat. Restul troacei, aflat în nămol, s-a păstrat mult mai bine. Corpul troacei a fost confecţionat dintr-un trunchi de copac (L. totală = 3 m; LA fundul cioplit = 18 - 25 cm; LA laturii troacei, cât se observă = 40 cm). Fundul troacei, pe linia mediană, a fost perforat cu 15 orificii de formă pătrată, în care au fost inserate cepuri din lemn perforate axial, similare cu cele ale troacei nr. 4. Dintre cele 13 cepuri s-au păstrat în poziţie 9 bucăţi (Pl. 4/2).

Troaca nr. 6. A fost descoperită în partea de N-V al S.XV. Ea se afla între stratul de lut şi nămol, în poziţie orizontală. A fost confecţionată dintr-un trunchi de copac (L. totală = 1,50 m. D. max .= 40 - 50 cm; Gura jgheab = 115 cm; D capăt SE = 40 cm; D capac = 30 cm; capăt NV = 45 - 50 cm). La ambele capete ale troacei, în vechime, a fost înlăturat miezul trunchiului, astfel încât troaca avea forma tubulară. Golurile de la ambele capete ale troacei au fost închise cu discuri de lemn decupate din scânduri, etanşarea închiderii asigurându-se prin inserarea fibrei de lemn între discurile şi corpul troacei. Fundul troacei, pe linia mediană a fost perforat cu 7 orificii de formă pătrată în care au fost inserate cepuri din lemn similare cu cele ale troacelor nr. 4 şi 5. Dintre cele 7 cepuri iniţiale s-au păstrat 4 cepuri în poziţie (Pl. 4/3).

Jgheaburi. În imediata apropiere a troacelor au fost descoperite 4 jgheaburi de lemn, întregi sau fragmentare – câte unul lângă troacele nr. 4 şi 6 şi două lângă troaca nr. 5.

Unelte de piatră. În cuprinsul S.XV, în stratul de nămol, fără contexte relevante, au fost descoperite 3 ciocane de piatră de minerit.

Unelte de lemn. În cuprinsul S.XV, în stratul de nămol, fără contexte relevante, au fost descoperite 5 lopăţele, 1 mai, o covată, 2 ciocane, 7 cepuri de la troace, 3 legături din nuiele, 1 obiect în formă de sabie ş.a.

Fragmente ceramice. În cuprinsul S. XV au fost descoperite 4 fragmente de vase ceramice, toate lucrate fără roată. Un singur fragment – de la un vas cu marginea buzei decorată cu caneluri oblice şi având suport-apucător pe umeri – este expresiv din punct de vedere tipologic: după toate aparenţele aparţine culturii Gáva.

http://patrimoniu.gov.ro

Cronologie

În prezent, pentru încadrarea vestigiilor din S.XV sunt disponibile câteva datări obţinute prin metode ştiinţifice. Astfel, troaca nr. 1, conform datărilor ^{14}C, efectuate la Laboratorul din Groning, se încadrează în jurul 1000 cal BC; troaca nr. 4, conform datărilor radiocarbon, efectuate la Laboratorul din Oxford, datează din 2699±29 BP[5].

La acestea se adaugă rezultatele datărilor prin metoda dendrocronologică efectuate de Laboratorul de Dendrocronologie de la Institutul Arheologic German de la Berlin: conform acestora, 3 probe (scânduri de stejar de la Structura 2-XV-2013) datează din anii 995, 996 şi 980 a. Chr. În aceste condiţii, atribuirea fragmentului ceramic sus-menţionat culturii Gáva pare plauzibilă.

Interpretarea preliminară a rezultatelor cercetărilor efectuate în S.XV

Cercetările din S. XV au scos în evidenţă un context arheologic relevant în vederea reconstituirii felului în care la exploatarea sării au fost folosite troacele. Întâi de toate, pentru prima oară de când au început cercetările de la Băile Figa, în acelaşi context au fost descoperite: masivul de sare aflat la adâncimea mică, troace şi jgheaburi dispuse în lanţ, o scară, structuri cu garduri circulare din nuiele împletite, structuri cu garduri sau pereţi din scânduri verticale, precum şi ciocane de minerit.

Până în prezent, la Băile Figa elementele de acest fel au fost asociate doar parţial. Totodată, pentru prima dată la Băile Figa a fost găsit un fragment ceramic de certă apartenenţă la cultura Gáva. Această asociere vine în sprijinul ipotezei conform căreia, troacele trebuie să fi funcţionat în lanţ[6], că ele au fost folosite la exploatarea sării geme[7] (minerit la mica adâncime[8]).

Datările obţinute, precum şi fragmentul ceramic amintit sugerează că printre participanţi, la exploatarea sării, au fost şi comunităţi ale culturii Gáva. Structurile aflate în apropierea acestor troace, în cazul în care se va confirma ipoteza utilizării troacelor pentru havarea masivului de sare cu ajutorul jeturilor de apă, puteau fi parte a sistemului de stocare provizorie a sării extrase. Totodată, contextul descoperit nu exclude posibilitatea ca aceste troace să fi fost folosite pentru un proces diferit, şi anume pentru ridicarea concentrării slatinei prin transferul succesiv al acesteia dintr-o troacă în alta, caz în care Structura 1-XV-2013 ar fi putut să servească pentru acumularea slatinei. Decisivă în acest sens va fi continuarea cercetărilor în S. XV care vor fi în măsură să arate dacă sub lanţul de troace şi jgheaburi descoperite în S. XV, în masivul de sare există sau nu urme de extragere a sării geme (de exemplu, cavităţi de origine antropică).

Secţiunea XXIII (S.XXIII).

S.XXIII (8 x 6 m) a fost deschisă în anul 2012 în sectorul central-nord-estic al sitului pe malul drept al afluentului principal al Pârâului Sărat[9]. În 2012, în partea de NV a S.XXIII, în albia şi pe ambele maluri ale afluentului, a fost descoperită şi parţial dezvelită o grupare de obiecte de lemn care depăşea perimetrul secţiunii. În cadrul acestei grupări se observau: un jgheab de mari dimensiuni care traversa afluentul; un obiect compus, alcătuit dintr-o scândură arcoidală cu patru orificii (circulare la capete şi rectangulare pe mijloc), în unul dintre aceste orificii fiind inserat capătul unei scânduri drepte[10]; o serie de pari şi scânduri, dintre care unele se aflau în poziţie verticală in situ, iar altele, dispuse orizontal-oblic, în poziţie secundară. În 2013, în scopul dezvelirii complete a acestei grupări, S.XXIII a fost extinsă spre SV şi NE cu 24 mp (3 m x 8 m).

Săpăturile efectuate în 2013 au ajuns la adâncimi (de la suprafaţa terenului actual) diferite: între 2,30 m la peretele nord-estic şi 1,20 m la peretele vestic. Săpăturile nu au ajuns la stratului steril.

Stratigrafia

Studierea profilelor stratigrafice a scos în evidenţă următoarele unităţi stratigrafice, de sus în jos:

- strat vegetal (0 – 0,2 m)
- pământ mixt (lut şi pietriş) de nuanţă gălbuie (0,2 – 0,6/0,7 m)
- pământ negru-cenuşiu (0,6/0,7 – 0,9/1,1 m)
- nămol de nuanţă cenuşie spre negru (de la 0,9/1 m în jos)

Descoperiri

Săpăturile efectuate în 2013 au dezvelit parţial o structură de lemn, cea mai mare parte a unei aglomerării de elemente de lemn aflate în poziţie orizontal-oblică, 9 artefacte de lemn şi 51 fragmente ceramice.

Structura 1-XXIII-2013

Partea dezvelită a structurii se afla pe malul stâng (vestic) al afluentului şi era alcătuită dintr-un gard sau perete relativ paralel faţă de cursul apei (SE – NV) format din 9 scânduri verticale de stejar înfipte în sol.

Elemente in situ aparţinând altor/altei structuri: 2 pari masivi izolaţi înfipţi în sol descoperite, unul în colţul nord-estic, iar altul, în imediata vecinătatea a peretelui nord-vestic al secţiunii.

Aglomerarea 1-XXIII-2013

Aglomerarea de cca. 2,5 (SV – NE) x 1,6 (NV – SE) m) ocupă colţul NVV al secţiunii. Ea a fost alcătuită din diverse elemente de construcţie de lemn aflate paralel între ele (NE – SV), dintre care au fost dezveliţi 4 pari masivi, lungi între 2 şi 4 m, 2 scânduri, din care una deosebit de mare (lată de cca 0,35 m şi lungă de peste 4 m), iar alta lungă de 1,6 m lată de 0,15 m. Toate aceste elemente au urme de prelucrare, inclusiv decupări şi/orificii necesare îmbinării cu alte elemente. În jumătatea de NE, aceste elemente au fost suprapuse de o aglomerare compactă de nuiele şi ramuri mici.

Elemente izolate de construcţii de lemn: 8 piese.

Artefacte de lemn: 9 piese, cuprinzând: 2 cepuri fragmentate longitudinal pe jumătate, în poziţie secundară (Pl. 6/2), o pană, o împletitură, o lopată de mari dimensiuni şi o lopăţică.

Elemente izolate de construcţii de lemn. În cuprinsul secţiunii au fost descoperite în poziţie secundară 8 pari.

Artefacte de lemn

În cuprinsul secţiunii, în poziţie secundară, au fost descoperite câteva artefacte, printre care un jgheab, un obiect masiv confecţionat dintr-o scândură, cu ambele capete subţiate, 2 fragmente de cepuri (Pl. 6/2), o pană, o împletitură şi o lopăţică. Jgheabul (2,5 x 0,5 m) suprapunea urmele structurii 1-XXIII-2013 şi traversa cursul afluentului.

Fragmente ceramice. În cuprinsul secţiunii au fost descoperite 51 fragmente ceramice din epoca bronzului.

Cronologia S. XXIII

În prezent sunt disponibile rezultatele datării prin metoda dendrocronologică a 8 probe de lemn (stejar), efectuate de Laboratorul de Dendrocronologie de la Institutul Arheologic German de la Berlin de la Berlin. Conform acestora, cele 8 probe datează între 1122 şi 962 a. Chr., majoritatea încadrându-se între anii 1056 şi 999 a. Chr. Nu au fost obţinute încă date relevante privind vârsta Aglomerării 1-XXIII-2013 şi a jgheabului.

Toate materiale descoperite în anul 2013 în S.XV şi toate elemente de lemn descoperite în S.XXIII, cu documentaţia aferentă, se află în prezent la Muzeul Bucovinei, în vederea conservării şi restaurării.

Abstract

The Băile Figa site is situated in north-eastern Transylvania, between Beclean town and Figa village, Bistriţa – Năsăud County, close to the local spa resort (Pl. 1/1). The research carried out here in 2006-2012 uncovered rich evidence for ancient salt production. In 2013 the research was continued in two trenches: S.XV in the

http://patrimoniu.gov.ro

southern area of the site, and S.XXIII in the northern area.

S. XV (8 x 8 m) covered both sides of the Pârâul Sărat stream. The excavations reached a depth between 1.2 m and 4.7 m from the present-day surface. In its western part, at a depth of 1.5-3 m from the present-day surface, the excavations reached rock salt. In the north-western corner of the trench, on the rock salt, a cluster of large timbers, coming from a destroyed structure, was uncovered. In the eastern half of the trench the excavation reached a layer of mud rich in timber features and artifacts. Two wooden structures in situ (a round-shaped wattle structure and a straight fence made of vertical oak planks) were uncovered in the eastern half of the trench. The dendrochronological dates of the fence place it between 996 and 980 BC. Four troughs (two of them dating between ca. 1000 and 900 cal BC) and five wooden channelled pieces were uncovered in the mud layer. They lay in a straight line, crossing S.XV diagonally, placed at more or less equal distances apart. This strongly suggests that the troughs and channelled pieces worked together as part of the same technological system. Several wooden artifacts (shovels, hammers, wedges), 3 stone mining tools, as well as potsherds (one of Gáva type), were found in the trench, without context.

S. XXIII was extended to cover 24 m^2 and covered both sides of the main tributary of the Pârâul Sărat stream. Excavation reached a layer of salty mud. Two features – a fence in situ made of vertical oak planks and a cluster of large timbers – were uncovered within the trench. The dendrochronological dates place the plank between 1122 and 962 BC. One of the most important artifacts found in the trench was a large wooden channelled piece.

(Endnotes)

[1] Kavruk V., Buzea D. L., Kovács A., Ştefan D., Constantin C., Băile Figa, oraş Beclean, jud. Bistriţa-Năsăud, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România, 2013*.

[2] I. Chintăuan, I. Russu, Consideraţii cu privire la utilizarea sării şi apelor sărate din nord-estul Transilvaniei, în: *File de Istorie*, 5, Bistriţa,1988. p. 238-277.

[3] Harding A. Kavruk V., Explorations in *Salt Archaeology in the Carpathian Zone*, Budapest, Archaeolingua, 2013

[4] Harding A., Kavruk V., *A prehistoric salt production site at Băile Figa, Romania.* În*: Eurasia Antiqua* 16, 2010, p. 142.

[5] Harding A., Kavruk V., Explorations in Salt Archaeology in the Carpathian Zone, Budapest, Archaeolingua, 2013, p. 117, Table 4.2 Radiocarbon Dates from Băile Figa.

[6] Cavruc V., Consideraţii privind schimbul cu sare în mileniile VI-II î. Hr. în spaţiul carpato-dunărean, în
Tyrageţia s.n., vol IV (XIX) nr. 1, 2010, p. 22

[7] Preisig 1877: E. Preisig, *Geschichte des Máramaroser Bergbaues. Oesterreichische Zeitschrift für Berg- und Hüttenwesen*, 25/28-30, 1877, 11-13, 21-23, 301-303

[8] Kavruk V., Buzea D. L., Kovács A., Ştefan D., Constantin C., Băile Figa, oraş Beclean, jud. Bistriţa-Năsăud, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România, 2013*, p. 53

[9] Harding A., Kavruk V., *Explorations in Salt Archaeology in the Carpathian Zone, Budapest, Archaeolingua,* 2013, p. 87-93.

[10] Kavruk V., Buzea D. L., Kovács A., Ştefan D., Constantin C., Băile Figa, oraş Beclean, jud. Bistriţa-Năsăud, în *Cronica Cercetărilor Arheologice din România, 2013*, p. 52-53.

9. Desa, jud. Dolj

Punct: Castraviţa

Colectiv: P. Gherghe, F. Ridiche, M. Bâsceanu, E. Teleaga

În campania din anul 2013 s-a cercetat, prin sondajul S I/2013 şi prelungirea sa S II/2013, orientate N-S, marginea de est a fortificației romane. De asemenea s-au deschis două casete, situate de o parte şi de alta a acestui sondaj, care au fost notate C I/2013 şi C II/2013.

A fost descoperit un pilon al fortificației romane din şirul orientat E-W iar în stratul arheologic s-au gasit mai multe materiale arheologice din acestă perioadă.

În campania din 2011 şi 2012, pe latura de vest a fortificației romane au fost descoperite două morminte din perioada târzie a La-Tène-ului mijlociu şi din perioada timpurie a La-Tène-ului târziu (ca. 200-75 î. Hr.). Un al treilea mormânt a fost descoperit în 2012 în partea de est a dunei de nisip.

Descoperirea senzațională a anului 2013 o constituie alte şase mormite din perioada La-Tène menționată, unele dintre ele fiind distruse. Este vorba de o necropolă cu morminte de incinerație în groapă, în urnă şi un cenotaf. Trei morminte aveau arme iar analizele paleoanthropologice au identificat doar morminte de bărbat, respectiv cu sex nedeterminat. În patru morminte s-au găsit ofrande de carne (vacă, oaie şi porc).

10. Sat Ocolişu Mic, com. Orăştioara de Sus, jud. Hunedoara. [Costeşti-Blidaru]

Punct: Platoul Faeragului

Cod sit 90379.05

Nr. Autorizaţie: 124/2013

Colectiv: Gelu Florea (Universitatea Babeş – Bolyai, Cluj-Napoca, responsabil ştiinţific), Paul Pupeză (Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca), Cristina Bodó (Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane, Deva), Cătălin Cristescu (Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane, Deva), Răzvan Mateescu (Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca).

Total finanţare: 30 000 lei

Perioada de desfăşurare: 9 septembrie – 21 septembrie

Vestigiile cetăţii dacice de la Blidaru au intrat în atenţia specialiştilor cu predilecţie de la începutul secolului XX, iar cercetările arheologice sistematice au debutat odată cu mijlocul veacului amintit. Atunci a fost remarcată prezenţa mai multor turnuri dispuse pe întreg cuprinsul dealului, unele dintre ele fiind şi sondate.

Pe Platoul Faeragului era cunoscută prezenţa a trei turnuri, cercetate într-o campanie din anul 1944 condusă de Constantin Daicoviciu. Ele sunt dispuse aproape coliniar pe un platou cu o lungime de cca. 300 m şi cu o lăţime care variază între 20 şi 40 de m, altitudinea maximă, înregistrată la mijlocul platoului, fiind de 563 m.

Campania din anul 2013 a vizat turnul aflat în extremitatea sudică, respectiv pe cel de la mijlocul platoului. Aspectul terenului diferă în cele două situaţii. În cazul primului turn, notat convenţional T. I, terenul se prezintă sub forma unei terase patrulatere cu lăţimea de cca. 15 m şi cu o alveolare în poziţia mediană. În cel de-al doilea caz, terenul are forma unei movile de mari dimensiuni (diametrul la bază este de 36 m, iar în partea superioară de 15 m).

În campania din anul 2013 au fost deschise trei secţiuni, notate S. I/2013 (aferentă turnului nr. I), S. II/2013 şi S. III/2013 (aferente turnului nr. II).

Secţiunea notată S. I/2013 a fost amplasată în perimetrul T. I şi a avut următoarele dimensiuni: 7 m lungime şi 3 m lăţime (Pl. 1). Ea a fost orientată NNV-SSE şi a fost poziţionată în aşa fel încât să

http://patrimoniu.gov.ro

permită pe viitor trasarea unor noi secţiuni paralele, încât la finalul cercetării arheologice să fie dezvelită atât suprafaţa turnului, cât şi a zonei din jurul său. Stratigrafia generală a fost următoarea: 1. strat vegetal (0 - 0,10 m); 2. strat de pământ galben (-0,10 - 0,50 m); 3. strat de pământ galben compact, cu pietre mici de micaşist (- 0,50 - 0,70 m); 4. strat de pământ maroniu cu bucăţi de cărămizi, olane şi ţigle – mortar (-0,70 - 0,80 m); 5. strat compact de pietre de micaşist (-0,80 - 0,90 m); 6. strat de lut maroniu (-0,90 - 1,00 m); 7. stânca nativă, îndreptată.

Aici au fost identificate trei segmente de ziduri. Din primul, descoperit în zona nordică a secţiunii, s-au păstrat trei blocuri din calcar, aşezate într-un şanţ săpat în stâncă, ce aparţineau paramentului interior al zidului şi o parte din emplecton. În colţul nord-vestic al secţiunii au fost observate urmele unui alt segment de zid (o parte din emplecton şi un singur bloc de calcar din paramentul interior), perpendicular pe cel descris mai sus. Un al treilea segment de zid a fost găsit în zona sudică a secţiunii. Intervenţiile moderne au afectat puternic zona şi, în consecinţă, din structura zidului amintit a rămas in situ un singur bloc de calcar, amplasat la rândul său într-un şanţ săpat în stâncă.

În interior a fost descoperită o podea care consta dintr-un strat de mortar cu bucăţi de tegule şi pietre mărunte, dar care nu acoperea întreaga suprafaţă a turnului, alternând cu un strat de pământ maroniu cu bucăţi de tegule. Sub el se afla un strat compact din pietre de micaşist, urmat de un altul din lut, ultimul aşezat pe stânca nativă îndreptată.

Pe suprafaţa din interior au fost descoperite mai multe fragmente de la un perete pe care erau vizibile încă urme de pictură. Materialul arheologic a constat doar într-o cheie din fier şi o cute.

Secţiunea notată S. II/2013, aferentă turnului nr. II (T. II), a avut o lungime de 8 m, o lăţime de 3 m şi a fost orientată N-S (Pl. 2). Stratigrafia constatată pentru partea sudică a secţiunii s-a prezentat astfel: humus modern (0-0,10 m), pământ provenit din intervenţiile moderne (0,10 – 0,50 m), strat de lut galben foarte bine tasat (0,50 – 0,90 m), mortar cu fragmente de tegule (0,90 – 1 m), strat de bucăţi de micaşist (1 – 1,1 m), strat de lut (1,1-1,2 m), aşezat peste stânca nativă îndreptată.

În partea nordică a secţiunii, stratigrafia se prezenta în modul următor: humus modern (0-0,10 m), strat de pământ lutos (0,10 – 0,70 m), strat de lut galben foarte bine tasat (0,70 – 0,90 m), nivel de sfărâmătură de micaşist (0,90 – 1,1 m) şi roca nativă, îndreptată.

În partea mediană a secţiunii a apărut un segment de zid cu o grosime de 2,80 – 2, 90 m. Între cele două paramente a fost observat emplectonul, păstrat foarte bine pe unele porţiuni (a putut fi determinat inclusiv traseul bârnelor de lemn care străbăteau emplectonul atât pe lungime, cât şi pe lăţime).

Este de notat că paramentele diferă ca mod de realizare. Dacă paramentul interior este compus din blocuri de calcar aşezate alternativ, unul pe lungime, altul pe lăţime, cel exterior este compus exclusiv din blocuri amplasate pe lungime. Totodată, liniile celor două paramente nu sunt perfect paralele (Pl. 3).

Pentru ambele paramente s-au păstrat doar blocurile de la prima asiză. Alte blocuri de calcar aflate în suprafaţa cercetată, erau în poziţie secundară.

Similar situaţiei constatate pentru turnul nr. I, şi aici a fost identificată o suprafaţă (cca. 6 m^2) cu mortar în care erau prinse numeroase fragmente de tegule (bucăţi mici de ţigle şi de olane).

Secţiunea notată S. III/2013 a fost trasată la 4 m distanţă spre nord faţă de S. II/2013, a avut 4 m lungime şi 3 m lăţime. Ea a fost orientată N-S. S-a ajuns până la adâncimea de 0,6 m, fără a se contura vreun complex de interes arheologic. În campaniile viitoare va fi continuată cercetarea arheologică în cadrul acestei secţiuni, ea nefiind finalizată în cursul anului curent.

Ambele turnuri investigate pe parcursul anului 2013 prezintă o serie de caracteristici inedite, cu un potenţial arheologic şi istoric considerabil. Astfel, dacă pentru toate turnurile din jurul cetăţii dacice de la Blidaru cercetate în campanii mai vechi sau mai noi (turnurile din Poiana Perţii, de La Vămi, din Poiana lui Mihu etc.) era consemnată o singură fază de utilizare a lor, pentru cele două turnuri situate pe Platoul Faeragului au fost documentate două faze, cu diferenţe notabile între ele. Conform datelor arheologice disponibile în prezent, în prima fază au fost ridicate două turnuri cu ziduri din blocuri de calcar, dispuse pe mai multe asize, după care, în faza a doua, se asistă la demantelarea lor parţială şi la amenajarea spaţiului interior cu ajutorul mortarului.

În decursul campaniei din anul 2013 a fost efectuată ridicarea topografică în coordonate STEREO 70 („Costeşti-Blidaru. Platoul Faeragului, com. Orăştioara de Sus, jud. Hunedoara).

Abstract:

In 2013 we began to excavate two isolated towers (built on the Faerag plateau, near the fortress of Blidaru). Several limestone blocks, and emplecton (rock and dirt filling) documented three sides of the first watch-tower's perimetral walls.

Another wall (2.8-2.9 m thick), built in the same technique inspired by the late Hellenistic masonry, was also identified in the case of the second structure. Both watch-towers seemed to be, at some time, partially dismantled and re-used since mortar floors were built inside each one.

Bibliografie

C. Daicoviciu, Al. Ferenczi, Aşezările dacice din Munţii Orăştiei, Bucureşti, 1951, pp. 20-27;

I. Glodariu, Arhitectura dacilor. Civliă şi militară (sec. II î. e. n – I e.n), Cluj-Napoca, 1983, pp. 91-93;

Adriana Pescaru, E. Pescaru, Cristina Bodó, New elements of fortification in the area of the citadel of Costeşti, în Daco-geţii, Deva, 2004, p. 47-54;

C. Neamţu, Daniela Popescu, R. Mateescu, From Classical to 3D archaeology, în Annales d'Université Valahia, Târgovişte, Section d'Archaéologie et d'Histoire, XIII, 1, 2011, pp. 79-88.

11. oraş Carei, Jud. Satu Mare

Punct: Bobald

Colectiv: responsabil şantier: Molnár Zsolt (AM-E-006); membrii colectivului: Németi János, Liviu Marta, Szőcs Péter, Apai Emese, Hágó Nándor

Aşezare. Preistorică, epoca bronzului

Finanţare Ministerul Culturii, Consiliul Judeţean Satu Mare

Descrierea tehnică a cercetărilor din anul 2013 (Casetele: C1, C2, C3, C4)

În anul 2013 s-a continuat cercetarea arheologică care a început în anul 2010, săpătura derulându-se şi în anii următori, 2011, 2012. Au fost continuate cercetările suprafaţei de 10 x 10 m în total, împărţită în patru casete, denumite C1, C2, C3, C4, cu dimensiunile de 5 x 5 m fiecare, fiind despărţite de ele de câte un martor de 0,5 m lăţime fiecare. A rezultat o suprafaţa totală deschisă de aproximativ 100 m^2. În cursul anului 2011 s-a efectuat lărgirea fiecărei casete cu 0,2 m în fiecare direcţie cardinală. Această lărgire a fost indicată de eroziunea profilelor (mai accentuat pe perioada iernii), în pofida încercărilor de a le proteja atât de umezeală, cât şi de fluctuaţiile termice prin foliare şi reumplere. Această situaţie nu s-a schimbat nici

http://patrimoniu.gov.ro

in următorul an (2012), profilele suferând o subţiere de câteva cm, mai ales în partea superioară a lor. Stratul arheologic superior (cu o grosime de aprox. 50 cm), prin natura lui, măzăroasă şi deranjată de rădăcinile unor copaci şi tufe, precum, de vizuine de animale şi de aratura adâncă pare puternic compromis.

Pe parcursul săpăturii s-a avansat în fiecare casetă în funcţie de situaţia arheologică existentă. Demersurile noastre s-au concentrat cu precădere asupra tuturor suprafeţelor cercetate.

În caseta C1 s-au continuat documentarea mormintelor conturate în anii precedenţi (2011 şi 2012), nesăpate încă şi cercetarea exhaustivă a M 11, M 27, M 30, M 40 şi M 41. S-au descoperit şi morminte noi, M 44 şi M 46 şi M 47, prin clarificarea unor situaţii specifice, care nu permiteau până acum atribuirea culturală sau tipologică sigură a complexelor în discuţie. A fost cercetată integral M 44, conturat în 2013, care se află de fapt 80 % pe suprafaţa din C1, dar cu colţul în suprafaţa C2. Săpăturile din caseta C2, ajunse la adâncimea de 1,20-1,30 m de actualul nivel de călcare prezintă o situaţie în care au rămas doar două morminte care deranjează nivelul de locuire preistorică. În C3 s-a cercetat M 43 parţial, 75 % din schelet fiind sub pământ şi s-a conturat un nou mormânt, M 45. În caseta C4 în 2013 s-a săpat integral M 22 şi M 19, aceştia fiind ultimele morminte neterminate din cele 11 conturate aici în anii precedenţi.

Orientarea mormintelor se înscrie în regula generală a sitului, V-E, puţinele excepţii se întâlnesc în C1, unde orientarea mormintelor M 11, M 41 şi M 22 din C3/C4 este de SV-NE. La aproape toate mormintele cercetate s-au putut observa amprenta sicrielor, unele pastrate in stare buna de conservare, fiind documentate marginile, fundul sicriului şi uneori şi partea superioară, iar altele în stare mai avansată de degradare, urmele de scânduri apărând doar pe alocuri, de multe ori doar ca o dungă în pământ de culoarea maro închis sau maro cărămiziu. De regulă cuiele şi legăturile de sicrie confecţionate din fier apar in umplutura mormintelor în poziţie secundară, existând şi câteva excepţii, când poziţia lor originală s-a păstrat. Aproape toate mormintele au fost deranjate de vizuine de animale şi de rădăcinile copacilor plantate pe suprafaţa sitului cu câteva decenii în urmă. La acestea se adauga şi compoziţia chimică a solului, care nu a permis prezervarea optimă a oaselor mai subţiri sau celor aparţinând copiilor. Ceea ce priveşte inventarul funerar putem face câteva observaţii generale, în mormintele de bărbaţi în zona picioarelor apar pinteni sau aplici de călcâie de cizmă, (C1/M 11), iar în zona pieptului şi a mâinilor aplici de bronz (C1/M 40, M 46, M 30, C4/M 19), uneori şi urme de textil (C1/ M 40, C4/ M 19), sporadic apare şi câte o monedă (C1/ M 40, M 30). Mormintele care sunt atribuite femeilor au caracteristici asemănătoare, dar în loc de pinteni apare diadema sau mărgele dispersate în zona craniului (C1/ M 40, M 30, C4/ M 22) . Diademele au fost confecţionate de regulă din mărgele cusute pe un textil, uneori ornate şi cu fir din metal preţios.

Cele mai multe morminte sunt săpate până la aprox. 1,30-1,50 m adâncime de nivelul actual de călcare. Dispunerea lor pe plan arată o densitate mai pronunţată în extremitatea sudică şi sud-estică al suprafeţei săpate, unde se întâlnesc şi situaţii în care mormintele se suprapun parţial, sau sunt dispuse foarte aproape unul de celălalt (de la 2/5 cm la 20/30 cm).

Continuând săpăturile pe suprafeţele deschise în 2010, trecuţi deja peste nivelele de cultură afectate de diverşi factori, rezultând contexte neclare şi fără prea multe repere sigure, situaţia din 2012 începe să se schimbe, unde la aprox. 70 - 90 cm adâncime încep să se contureze nişte complexe mai mari şi mai usor detectabile din cauza particularităţii solului, culoare şi consistenţă (şi conţinut) permiţând lansarea unor ipoteze cu privire la relaţionarea lor, sau la la natura complexelor (gropi de stâlp, platforme lutuite, vetre, ziduri prabuşite, etc.) şi chiar la încercări de reconstituire 3D. În campania din 2013, deşi înaintarea în adâncime este tot mai înceată, situaţiile arheologice sunt tot mai complexe. Obiectivul de a înainta în toate cele patru suprafeţe în acelaşi măsură, tocmai de a surprinde fenomenele pe o suprafaţă cât se poate de mare, a fost atins aproape în întregime. Ca urmare a fost identificat la adâncimea de aproximativ 110-130 cm în suprafeţele C1, C2 şi C3 Cx 12, un strat de pământ gri gălbui, afânat, conţinând un bogat material arheologic, multe fragmente de oase de animal, fragmente ceramice, chirpic, câteva cornuri de cerb, fragmente de râşniţe, în unele zone pigmentate şi cu cărbune. Se întinde pe o suprafaţă mare, pare a fi stratul de cultură- pământul de umplutură între urmele structurilor construite. Limitele acestui complex nu se pot trasa cu certitudine, o mare parte continuând pe o suprafaţă nedeschisă cerectărilor arheologice. Legat de acest nivel preistoric apar mai multe zone cu urmele unor ziduri puternic arse şi prăbuşite, cum ar fi Cx 13/ C2, sau Cx14/C1şi C2, acesta din urmă având o importanţă deosebite din cauza unei vetre portabile aflată sub dărâmătură. Vatra, Cx 14 din C1 a fost secţionată de un mormânt (M 44) fiind distrusă jumătate din ea. A avut diametrul de aproximativ 36-40 cm, dotat cu orificii de aerisire, confecţionat fără placă superioară (grătar), ca o manta. În acelaşi zonă, dar în C2, sub dărâmătură, la NV de vatra Cx14, la adâncimea de 133cm s-a descoperit şi un mic altar cu 4 picioare cilindrice. Acesta, împreună cu încă câteva vase de dimensiuni reduse, era în poziţie întoarsă, spărgându-se pe loc din cauza dărâmăturii. Fenomen asemănător se poate observa şi în C3 (Cx 16) şi C4 (Cx 15) zone de ziduri de chirpici dărâmate, arse puternic. În C4 s-a descoperit încă o vatră portabilă, transformată apoi în vatră fixă (Cx19) prin lipirea prin lutuire a vetrei de sol. Diametrul acestuia este de aprox. 100/110 cm, înălţimea de 50 cm. Iniţial a fost prevăzut cu grătar, fragmentele grătarului fiind descoperite în interiorul puternic ars al vetrei.

În legătură cu dărâmăturile de chirpic trebuie menţionat şi prezenţa aproape peste tot a unui strat de arsură neagră, uneori cenuşie, având o structură foarte afânată, uşoară, care ne duce cu gândul la un acoperiş ars, căzut în interiorul construcţiilor, peste care s-au prăbuşit zidurile. Eventuale analize efectuate în viitor pe mostrele ar putea aduce informaţii noi pe această temă. O altă precizare importantă ar fi că în C4 prin flotarea stratului de chirpic s-a constatat prezenţă masivă de grăunţe carbonizate, mai ales în zona vetrei/cuptorului Cx 19 (aprox 20% din volumul materialului supus flotatiei). Aceaşi situaţie s-a constatat şi în C1, atât în zona Cx14, precum şi în zona sudică a secţiunii, unde, din pacate stratul preistoric a fost puternic compromis de morminte.

S-au identificat şi alte tipuri de complexe, în C2 trei gropi de par Cx 12/1, Cx 12/2, Cx 12/3, dispuse aproape colinear, cu diametrul de 18/20 cm, sau gropi de dimensiuni medii, de aprox 60 cm diametru, cu funcţionalitate deocamdată nesigură, în C2 G 39, în C4 G 40, sau mai mari, G 38 şi G41 în C3.

Tranşeul modern lat de 150 cm cu orientare aprox. NS, care trece parţial prin C1 şi afectând C2 pe toată lungimea suprafeţei se identifică şi la adâncimea la care s-a ajuns în 2013, de aproximativ 130 cm. Dimensiunile şi poziţia pereţilor, care s-au dovedit a fi perfect verticali nu exlude posibilitatea de a fi vorba de o secţiune dintr-o săpătură efectuată cândva în secolul trecut.

Concluzii

Principala concluzie ce a reieşit în urma cercetărilor din 2013, este că tellul a fost locuit în permanenţă până în epoca bronzului târziu, între nivelele de cultură succesive identificate nu s-a putut observa o întrerupere, nici în evoluţia formelor ceramice descoperite, toate acestea denotă o cronologie succesivă a ultimelor locuiri atribuite unor comunităţi din epoca bronzului pe acest loc.

Pe lângă mormintele descoperite anii precedenţi, au fost identificate morminte noi şi în 2013. La adâncimea la care s-a ajuns se termină şi majoritatea mormintelor datate undeva la sfârşitul

http://patrimoniu.gov.ro

sec. 16, început de sec. 17, doar câteva dintre ei adâncindu-se mai mult în straturile preistorice. Importanţa acestei situaţii se va simţii în următoarea etapă, când contextul descoperirilor nu va mai fi compromis de intervenţiile ulterioare, cum ar fi nenumăratele gropi de mormânt. Chiar şi aşa putem afirma că pe suprafaţa săpată de aprox 100 mp se disting doua zone de dărâmături, concentraţii de chirpic, cu căte o vatră portabilă sub pereţii prăbuşiţi, având în total în jur de 6/7 m între ele s-ar presupune că ar fi aparţinut unor unităţi de locuire diferite. Materialul arheologic deosebit de bogat (oase de animal, unelte de corn, fragmente de râşnişe, fragmente ceramice) indică o prezenţă intensă în acest spaţiu. În consecinţă se poate presupune conturarea unei gospodării compuse din două locuinţe de suprafaţă sau posibil o anexă.

Considerăm campania din anul 2013 un pas înaite în cercetarea unităţilor gospodăreşti şi de locuit de la tellul Carei-Bobald. Campania din anul 2013 a lămurit situaţii stratigrafice încă neclare în anii precedenţi, oferind o serie de noi răspunsuri privind contextele arheologice documentate şi o serie de noi întrebări la care sperăm să găsim repere şi mai sigure pentru a oferi răspunsuri oneste privind problemele habitatului din epoca bronzului din zona Careiului.

Abstract

In 2013 a new campaign of systematical researches took place at Carei-Bobald. Continuing former reseaarches, the archaeological excavation unveiled a household unit composed by a house with wooden structure and a build fireplace and adjacent archaeological complexes as well. During the excavation campaign were studied and archaeologically documented several medieval graves (11) discovered in former archaeological campaigns. The inhumation graves from chronological point of view can be framed in the late 16th – early 17th century. It had been gathered a great quantity of splendid archaeological material containing worked antler objects, animal bones (debris of human consumption) and ceramic. The recovered archeological material can be included in the so called classic phases of the Otomani culture. The archaeological campaign in 2013 clarified issued stratigraphic problems raised by former researches, representing a step forward in the understanding of the complex problematic of tell habitat in northwestern-Romania.

12. Sat Bodeştii de Jos, com Bodeşti, jud. Neamţ

Punct: Cetăţuia Frumuşica

Cod RAN: 121625.01

Nr. Autorizaţie: 50 / 2013

Colectiv: Roxana Munteanu (responsabil); Gheorghe Dumitroaia, Daniel Garvăn, Dorin Nicola (Complexul Muzeal Judeţean Neamţ); Dan Buzea (Muzeul Naţional al Carpaţilor Răsăriteni)

Total finanţare: 30.000 lei

În continuarea cercetărilor din anii precedenţi[1], anul acesta am reluat săpăturile în secţiunea S. IV (deschisă în 2012), în afara acesteia campania fiind dedicată investigării şanţului de apărare presupus a exista pe latura de NE a sitului (S. VI). În ceea ce priveşte S. V, a cărei cercetare a debutat în 2012, aceasta a fost conservată pentru campania următoare, când va fi extinsă şi, sperăm, finalizată.

S. IV a fost extinsă pe trei laturi, în funcţie de complexele interceptate, suprafaţa finală a acesteia fiind de 57 mp.

La fel ca şi în anul precedent, o bună parte a campaniei din acest an a fost dedicată cercetării complexului notat Cx. 1, care a constat într-un şanţ având deschiderea de 2 m şi adâncimea de 1,60-1,88 m, umplut, în cea mai mare parte a sa, cu pietre. Pe baza materialelor din umplutură, dar şi a detaliilor de stratigrafie înregistrate am concluzionat că această structură aparţine epocii bronzului, cel mai probabil etapei sale timpurii (taie mai multe dintre complexele eneolitice, între care Cx. 5, Cx. 7 şi Cx. 9). În afara segmentului a cărui investigare a început în 2012 (S. IV, c. 1-1'), complexul 1 a mai fost interceptat într-una dintre extensiile secţiunii IV (c. 4A). S-a remarcat faptul că prima etapă de umplere a şanţului pare să fi fost precedată de aprinderea aici a unui foc – aşa cum ne indică urmele consistente de cărbune descoperite în ambele sectoare cercetate, precum şi arderea parţială a pereţilor şanţului, la partea lor inferioară. Imediat după stingerea acestui foc în şanţ a fost aruncată o primă umplutură compactă de pietre, printre care se găsesc rare fragmente ceramice şi mai multe cariopse carbonizate (cel mai probabil de la cereale). Partea superioară a şanţului s-a umplut, probabil, ceva mai lent sau într-o etapă în care alături de pietre (care formează, zonal, niveluri mai mult sau mai puţin consistente) a fost depus o parte din pământul scos la săparea structurii; aşa se explică de ce, mai ales între -0,40 şi -1,00 m, apar în umplutură materiale eneolitice în cantitate mare (ceramică, chirpici de la construcţii distruse, plăcuţe de vatră, etc.).

Până în prezent Complexul 1 a fost secţionat în trei puncte apropiate, în partea de sud-est a sitului. Pentru a înţelege rostul construirii sale şi pentru interpretarea corectă a diferitelor etape care i-au dat aspectul actual, este neapărat necesară urmărirea traseului structurii, în campaniile viitoare şi cercetarea sa în mai multe sectoare.

Complexul 5, identificat în partea centrală a secţiunii încă din anul anterior, a fost cercetat acum în întregime. Este vorba despre o construcţie incendiată, datând din faza Cucuteni A, dintr-unul din primele niveluri de locuire cucuteniene de pe Frumuşica. Structura s-a păstrat parţial, fiind amputată de intervenţii posterioare: tăiată pe latura de V de şanţul din epoca bronzului, pe cea de N de un complex de locuire aparţinând fazei Cucuteni A-B şi afectată spre E de alunecările pe pantă. Locuinţa se prezenta sub forma unei mase quasi-rectangulare de chirpici cu latura de aprox. 3 m. După îndepărtarea nivelului de distrugere s-au observat urmele podelei – din lut, arsă neuniform, având o grosime de max. 1 cm – pe care se aflau mai multe vase întregibile. Locuinţa nu a avut platformă. În colţul de sud-est al construcţiei s-a aflat o casetă cu cinci râşniţe de piatră. Vatra locuinţei nu a fost surprinsă în suprafaţa păstrată. Au fost recoltate circa 15 vase, între care se remarcă atât prezenţa recipientelor mari, de provizii, cât şi a mai multor cupe şi a unui vas suport, toate decorate în maniera specifică fazei Cucuteni A (atât bicromie, cât şi tricromie). Această locuinţă suprapunea stratul steril din punct de vedere arheologic.

Complexul 7, reprezentând resturile unei locuinţe Cucuteni A, a fost identificat în S. IV V, pe cca. 4 mp. Se prezenta sub forma unei zone cu bulgări de chirpici arşi disparaţi. După îndepărtarea acestora, pe unele porţiuni a fost surprinsă şi podeaua (arsă la cărămiziu sau negru). Aceasta avea o consistenţă dură şi păstra la partea inferioară amprentele bârnelor care au format platforma construcţiei. La limita cu Cx. 1 (spre E) au fost identificate şi câteva fragmente provenind de la o vatră.

Complexul 9, identificat sub Cx. 7, consta într-o aglomerare de bulgări de chirpici nearşi. După ridicarea acestora, la adâncimea de - 0,95 - -1,00 m, a fost surprinsă podeaua ce se prezenta sub forma unui start de lut parţial ars, cu pete negre, cărămizii sau nearse. Pe podea au fost descoperite resturile a două vase şi a unui capac, toate atribuite fazei Cucuteni A.

La baza platoului, spre NE, a fost trasată S. VI, având dimensiunile de 8 x 2 m. Aici a fost surprins parţial şanţul de apărare al aşezării. Acesta a avut, după toate probabilităţile, deschiderea la gură de cca. 8 m, iar adâncimea de 4,00 m (de la nivelul actual). Secţiunea noastră a surprins escarpa şi fundul şanţului, precum şi un mic segment din contraescarpă. Dacă

http://patrimoniu.gov.ro

partea superioară a taluzului interior se află în stratul de lut galben ce constituie sterilul arheologic, începând de la - 0,70 m şanţul a fost săpat în rocă. Fundul şanţului, plat, avea deschiderea de 1,10 - 1,20 m. În umplutura acestei structuri s-au delimitat trei straturi diferite din punct de vedere al culorii şi consistenţei: cel mai nou conţinea materiale amestecate, eneolitice, din epoca bronzului şi din perioada getică (sec. V-IV î.Hr.); cele două mai vechi, pornind de la - 1,20 – 1,30 m, formate dintr-un sol lutos, cu consistenţă dură, nu a conţinut decât ceramică eneolitică, indicând astfel faptul că structura de apărare, săpată în timpul culturii Cucuteni, a fost scoasă din uz în aceeaşi etapă.

Abstract

The 2013 campaign continued the research of the Bronze Age structure (Cx. 1). Also, several Cucuteni A structures were unearthed: three dwellings (Cx. 5, 7, 9) and part of a defensive trench.

(Endnotes)

[1] R. Munteanu, Gh. Dumitroaia, D. Garvăn, D. Nicola, L. Uţă, Bodeştii de Jos, com. Bodeşti, jud. Neamţ. Punct: Cetăţuia Frumuşica, în Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campania 2011, Bucureşti, 2012, p. 20; R. Munteanu, Gh. Dumitroaia, D. Garvăn, D. Nicola, Bodeştii de Jos, com. Bodeşti, jud. Neamţ. Punct: Cetăţuia Frumuşica, în Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campania 2012, Bucureşti, 2013, p. 20-21.

13. Bologa, com. Poieni, jud. Cluj

Punct: Castrul Roman

Cod sit: 59069.01/CJ-I-s-A-06975

Colectiv: Felix Marcu responsabil (MNIT); George Cupcea (UBB), Cristian Filip (Lic. „O. Goga”, Huedin), Petre Ureche, Xenia Păuşan, Imola Boda (UBB)

Data de început a campaniei: 07.10.2013

Data de sfârşit a campaniei: 05.11.2013

Fonduri alocate de MCC: 20000 lei

Castrul de la Bologa este așezat în stânga Crişului Repede, între satele Morlaca şi Poieni, pe o terasă înălţată în apropiere de locul de vărsare a văii Săcuieului în Criş la NE de satul Bologa, în punctul Grădiște.

Obiectivul principal în acest an a constat în cercetarea arheologică a clădirii comandantului de la Bologa, unul din cele mai importante și mai bine păstrate monumente din zonă. Am avut în vedere și redezvelirea porții de nord în scopul unei viitoare reconstituiri.

Praetorium-ul se află în zona centrală a castrului în partea din dreapta a clădirii comandamentului (fig. 1), latus dextrum. Clădirea comandantului se află la 4 m est de principia şi ocupă o suprafaţă de 570,00 m².

Cercetările din anul 2012 s-au concentrat pe ceea ce părea a fi clădirea comandantului, în anul 2013 continuând cercetarea aici, ca repere utilizând doar planul oferit de N. Gudea, fără o precizie foarte clară. S-au deschis două sectiuni arheologice, de 15,00 x 2,00 m, respectiv 10,00 x 2,00 m. Ne aflăm în colțul de SE al clădirii comandantului, fiind identificate clar trei interioare ale încăperilor de pe latura de E. Stadiul de conservare a clădirii este foarte bun, păstrându-se chiar partea superioară a podelei. Toate încăperile par să fie încălzite, inclusiv în pereți, datorită descoperirii multor tegulae mamatae, dintre care o parte semnificativă in situ, adică lipite de fața de N a zidului denumit convențional Z_1.

În colțul de SE al clădirii am identificat urmele unei locuiri post-romane (fig. 4), sub forma unei structuri cu tălpi din piatră amestecată cu cărămidă, fiind detectabil chiar și nivelul de călcare. La același nivel au fost surprinse și două țigle in situ, folosite pentru a podi încăperea. Fragmentele ceramice gri cu pastă grosieră ne vor ajuta probabil la stabilirea cronologiei. În stratul de demolare au apărut și materiale romane: fragmente de geam, o cataramă de bronz și un distribuitor de curele pentru harnașament.

În exterior este clar vizibil stratul de demolare (contextul 5), din care provin majoritatea materialelor, tăiat, între m 9,30 și 10,20 de o secțiune veche a lui N. Gudea. Ne-am oprit deocamdată în exterior pe contextul 10, care pare să fie nivelul de construcție al clădirii. Peste c. 10 a fost așezat praefurnium-ul (contextul 7), folosit probabil la încălzirea încăperilor absidate identificate de N. Gudea pe latura de S a clădirii. Dacă zidul Z_4 era folosit la instalația de hypocaustum, atunci aceasta era una mixtă, atât cu canale cât și cu pilae, fiind identificate cărămizile din capetele pilae-lor.

Clădirea a fost evident acoperită cu țigle. Au fost descoperite țigle ștampilate pe care au fost identificate un fragment al unei ștampile cu abrevierea numelui cohortei II Hispanorum și mai multe fragmente de țigle cu abrevierea numelui cohortei Aelia Gaesatorum, ambele cunoscute ca fiind garnizoane ale castrului începând cu sec. al II-lea p.Chr.

Poarta de nord a fost cercetată de M. Macrea și N. Gudea, planul fiind teoretic cunoscut. Am inițiat redezvelirea porții pentru o analiză amănunțită și realizarea planurilor și releveelor de detaliu.

Au fost identificat mai multe faze de locuire ale praetorium-ului pe care le descriem mai jos (fig. 1):

Faza I roman (fig. 2)

S-au identificat până în present 4 încăperi pe latura de E a clădirii, ultima fiind între P_3 și un alt P presupus sub Z_6, sau chiar acesta. Toate prezintă podeaua 4 deci sunt încălzite. Este posibil să mai fi existat încăperi la N de Z_6, dar au fost distruse de 21. Se păstrează bine demolarea pereților și podeaua 4.

Pe latura de N au fost identificate cel puțin 2 încăperi și una nedelimitată la V. Cel puțin prima încăpere are sistem de încălzire cu hypocaustum, inclusiv în pereți, a doua prezentând tencuiala lipită direct de zid. Pereții de compartimentare sunt sunt identici cu cei de pe latura de E, fiind vizibile 2-3 tencuieli succesive. Elevația pereților este evidentă în prima încăpere datorită prăbușirii lui P_4 înspre E, direct peste 4. Este compusă din straturi succesive de bolovani mici de râu și mortar identic cu cel din tencuială, și puțin lut.

Faza II roman (fig. 3)

În colțul de SE al clădirii am identificat urmele unei a doua faze de sorginte romană.

Încăperea 1 este delimitată de Z_8, Z_9, Z_1 și Z_2. A fost încălzită, folosindu-se același canal 11 supraînălțat cu bolovani de râu aplatizați și cărămizi de pilae. Țiglele identificate în colțul de SE în 2012 sunt de fapt două baze de pilae de hypocaustum, similare cu celelalte 4 identificate anul acesta. Aceste pilae au la bază cărămizi bipedale, urmate de cărămizi pătrate, cu excepția celor mai nordice două, care sunt lipite de Z_8. Sunt așezate direct pe dărâmătura peretelui P_4. În umplutura acestui sistem de încălzire am găsit o monedă databilă Iulia Domna.

Faza post-romană (fig. 4)

Se confirmă locuirea post-romană, de această data și mai clar identificată, în cel puțin două zone. Bănuim existența a trei încăperi, prima între Z_1 și Z_7 – A, a doua între Z_7 și Z_5 – B și a treia la V de Z_5 – C. Se prezintă sub forma unor încăperi podite cu un strat compact de lut, identificat doar în încăperile A și C, în ultima fiind așezat pe un strat de țigle ștampilate poziționate cu fața în jos, la rândul lor puse pe amenajarea 18.

Cele mai solide ziduri din această fază sunt cele care

http://patrimoniu.gov.ro

delimitează la S și E încăperea C, Z_5 și $Z_{1'}$. Încăperea B a prezentat cele mai multe urme de chirpici ars, care poate proveni din elevația unor pereți E-V dezafectați. Cel puțin un astfel de perete trebuie să fi fost alcătuit și cu ajutorul gropilor G_{8-11}.

Alături de clădirea comandantului am mai dezvelit porta praetoria, sau poarta de nord, a castrului cercetată anterior de M. Macrea și N. Gudea.

Are o deschidere largă de 7,30 m, blocată de un zid lat de 65 de cm, la nivelul ieșindurilor semicirculare, care se lipește de contrafortul de NE al bastionului V.

Bastionul E: Dimensiuni: 4,35 m (E-V) x 7,25 m (N-S), grosimea zidului 1,15 m, alcătuit din bolovani de râu și carieră (40-50 cm diametru), lipiți cu mortar gros cu pietricele. Contrafort vizibil în colțul de SV, ieșit 25 cm, unul în colțul de SE ieșit 20 cm, iar cel din colțul de NV încă nu a fost găsit. La mijlocul laturii de S pare să fie o intrare blocată, lată de 1,10 m. Intrarea în ultima fază se făcea de pe latura de E, la 50 cm de colțul SE al bastionului, cu limita sa nordică la intersecția zidului de incintă cu bastionul, fiind lată de 2,20 m. Se intra în turn prin spațiul dintre acesta și val, lat de 1 m. Bastionul este proiectat înspre N cca. 1,80 m. Un mic sondaj în exterior, la sud a relevat păstrarea zidului pe o adâncime de 2,10 m. În zona intrării se păstrează o porțiune căzută din zid, de 1 x 1,20 m, pe un lut galben asemănător cu cel din val.

Ieșindul semicircular este cel mai prost păstrat. Fața exterioară a zidului este făcută din bolovani drepți, fățuiți, probabil și tencuit. În extremitatea zidului de V apare o urmă de bârnă sau prag, de 1,8 m x 15 cm.

Zidul de incintă pare adosat la cel al bastionului, nu țesut. A fost identificat pe o lungime de 2 m, lat de 1,10 m, făcut din bolovani de carieră.

Bastionul V: Dimensiuni: 4,85 m (E-V) x 8,25 m (N-S), similar ca plan șu tehnică cu celălalt, îi lipsește limita de V, cu excepția zonei semicirculare, unde se lipește de zidul de incintă. Valul de pământ umple interiorul bastionului până în zona unei intrări, lăsând un spațiu de circulare de doar 1 m lățime între el și zidul de E. Se păstrează foarte bine până la nivelul zidului de incintă, unde a fost tăiat de o SG, lată de 1 m și adâncă de 1,60 m.

Interiorul proiecției bastionului pare să fi fost umplut cu bolovani, poate pentru a umple șanțul dintr-o fază anterioară. În colțul de SE se observă o intrare, pragul fiind mai jos cu 60 cm față de celelalte ziduri. Intrarea se făcea printr-un coridor săpat în val, zona locuită fiind în ieșindul semicircular, unde s-au identificat urmele a 2 bârne 20 x 70 cm, care probabil susțineau o podea. Pe traseul coridorului, la 1,4 m de prag s-a identificat o groapă rectangulară care poate aparține unei faze anterioare. Se mai păstrează și blocuri masive de piatră (80 x 50 cm), probabil din elevație, căzute în interiorul porții. Este vizibil contrafortul de NE, 1 m x 30 cm, la care este adosat zidul de blocare a porții. În semicerc zidul pare să fi fost mai gros (1,60 m) decât în rest (1 m).

Valul de pământ este realizat din straturi succesive de lut, alternate la interval de 10 cm. Se observă 15 astfel de straturi în profilul de V.

14. Com.Supur, sat Supuru de Sus, Jud. Satu Mare

Punct: Bondaua – Val roman

Responsabil şantier: Robert Gindele

Finanţare Ministerul Culturii, Consiliul Judeţean Satu Mare

Pe parcursul campaniei din 2013 au fost continuate demersurile din 2012 privind cercetarea legăturii între elementele sistemului de fortificări romane de lângă drumul naţional Carei- Zalău şi „fortificaţia triunghiulară”, surprinsă în anul 2002 pe Dealul Bondaua. Au fost trasate 4 secţiuni cu dimensiunile de 50 x 1,5 m, orientate perpendicular pe traseul şanţului principal de fortificare, numerotate de la sud spre nord 4-1-2-3. Stratigrafia sitului este simplă, sub stratul arător de 30-35 cm urmează un strat de -35-45 cm, după care se conturează complexele arheologice.

Au fost surprinse două şanţuri cu val, cu şanţuri orientate către vest, spre Barbaricum. Unul aparţine liniei principale de fortificare, care străbate valea Crasnei. Aceasta are o deschidere între 4 şi 5 m şi se adânceşte în funcţie de eroziunea terenului între 254 şi 178 cm de la suprafaţa actuală. A doua linie se află la 23 m spre vest faţă de primul, are un şanţ in formă de „V”, însă de mai

Pe parcursul cercetărilor din 2013 am reuşit să identificăm prin săpături legătura directă dintre sistemul de lângă drumul naţional Carei- Zalău şi „fortificaţia triunghiulară”, surprinsă în anul 2002 pe dealul Bondaua. Această legătură a fost asigurată printr-un şanţ şi val, orientat cu şanţul către vest (Barbaricum), pe o distanţă de 1,2 km. Şanţul are formă de „V”, te tipul „Spitzgraben”, cu analogii foarte bune de pe limesul roman european. Din contrucţiia triunghiulară de pe dealul Bondaua porneşte un alt şanţ de fortificare, aproximativ paralelă cu cel anterior, la cca. 20 m de aceasta. Urmărirea acesteia se va efectua pe parcursul cercetărilor viitoare.

Zusammenfassung

Im Rahmen der Grabungen aus Jahre 2013 an der römischen Vorlimes aus Supuru de Sus- Bondaua wurde die Verbindung zwischen der dreieckigen Befestigung aus der Bondaua Hügel und die Hauptlinie des Erdewalles neben der Carei- Zalău Straße erforscht. Die Befestigung ist gegen Westen orientiert, der Graben ist der Typ „Spitzgraben”, mit sehr guten Analogien an dem europäischen Limes.

15. Sat Bozânta Mică, com. Recea, jud. Maramureş

Punct: Grind

Cod RAN al sitului: 106425.01

Nr. Autorizaţie: 49/2013

Colectiv: dr. Ioan Stanciu (Institutul de Arheologie şi Istoria Artei Cluj-Napoca) - responsabil; Marius Ardeleanu, Raul Cardoș, Dan Pop, Bogdan Bobînă (Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Maramureş)[1].

Tip sit: aşezare deschisă (111)

Încadrare cronologică: Epoca Bronzului (sfârşitul mileniul II î.Chr.), Epoca Romană (sec. III d.Chr.), Medieval Timpuriu (sec.VIII d.Chr.)

Total finanţare: 19.000 lei

Localitatea Bozânta Mică este situată la 15 km vest de Baia Mare şi la 5 km nord-vest de drumul european E 58, între râurile Someş şi Lăpuş. Locul de hotar, numit de localnici „Grind” sau “Grindul Alb”, se găseşte în partea nord-vestică a localităţii, spre Arieşu de Câmp, la circa 150 m vest de malul stâng a Lăpuşului şi la 1,2 km sud-est de confluenţa acestuia cu râul Someş. În acest punct, cu prilejul mai multor cercetări de suprafaţă, prima dintre ele efectuată de dr. Ioan Stanciu în anul 1992, au fost descoperite numeroase fragmente ceramice datând din epoca bronzului, epoca romană şi medieval timpurie[2].

Proiectul de cercetare arheologică a sitului de la Bozânta Mică “Grind” a fost iniţiat, în anul 2008, de Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Maramureş în colaborare cu Institutul de Arheologie şi Istoria Artei din Cluj-Napoca şi are ca principale obiective cercetarea integrală a sitului, salvarea, protejarea, conservarea, restaurarea şi valorificarea complexă a rezultatelor toate acestea urmând să

http://patrimoniu.gov.ro

contribuie la mai buna cunoaştere a epociai bronzului, epocii romane şi perioadei medieval timpurii din bazinul inferior a Lăpuşului. Primele cercetări arheologice sistematice au fost desfăşurate în anul 2009[3], urmată de apoi, an de an, de alte campanii de cercetare (2010-2012).

În anul 2013 a fost trasată şi cercetată o singură suprafaţă, denumită - S I/2013, orientată pe direcţia nord-sud, cu dimensiunile de 17 m x 10 m, a fost împărţită în două sectoare – A şi B, fiecare sector având câte 5 metri lăţime pe axa est-vest şi 17 m lungime pe axa nord-sud. Pe lângă împărţirea în cele două sectoare, s-a realizat şi un caroiaj din 2 în 2 m pe axa nord-sud, excepţie ultima porţiune care avea 3 m (între metri 14 şi 17). Pentru cercetarea integrală a complexului 119, a fost trasată caseta A/2013, situată la sud de SI/2013, între metri 1,30 şi 3,80, cu un martor stratigrafic de 20 cm, cu dimensiunile de 2,50 m X 1 m. Săpătura a fost efectuată manual, cu ajutorul muncitorilor angajaţi, pe întreaga durată a săpăturilor nu a fost folosit nici un fel de utilaj mecanizat. Metoda de săpătură folosită a fost cea bazată pe straturi şi răzuiri succesive, fiecare strat săpat având o „pană de hârleţ" (cca. 15 cm), iar complexele identificate au fost secţionate, desenate şi fotografiate. Suprafaţa totală cercetată a însumat 172,50 m^2.

Stratigrafia se prezintă în felul următor: sub un strat vegetal de câţiva centimetri (3-5), urmează stratul arabil, de culoare cafeniu-nisipos (grosime medie 20-25 cm). De la 25-30 cm adâncime urmează un strat de pământ de culoare neagră cu chirpic şi cioburi, după care, de la 50-60 cm adâncime urmează un strat de pământ nisipos cu pietriş. Stratul de steril arheologic constă într-un nisip fin de culoare gălbuie, la fel ca şi în cazul celorlalte secţiuni săpate la Bozânta Mică „Grind". Cu excepţia zonelor unde au fost surprinse complexe arheologice, nu s-a identificat un strat de cultură corespunzător celor trei epoci cunoscute din cercetările efectuate în anii anteriori.

În cursul cercetărilor au fost identificate şi cercetate 24 de complexe arheologice. Dintre acestea, şase complexe aparţin epocii romane - Barbaricum (sec. II-IV p.Chr.), cu puţin material arheologic, marea majoritate a ceramicii fiind recoltată din strat. Se remarcă câteva fragmente de la vase de tip chiupuri, decorate cu linii drepte şi în val, castroane lucrate la roată, din pastă fină, culoare cenuşie, dar şi câteva fragmente de la vase lucrate cu mâna, de la oale, din pastă grosieră, cu pietricele în pastă, culoare cărămizie, cu urme de ardere secundară. Opt complexe arheologice descoperite aparţin epocii medievale timpurii (secolul VIII p. Chr.), majoritatea fiind gropi de stâlpi de la o construcţie de suprafaţă ce adăpostea un cuptor menajer (complexul 119). Un număr de zece complexe au atribuire culturală incertă. Pe lângă materialul ceramic descoperit, au apărut şi câteva fragmente de zgură de fier, precum şi un fragment de sticlă, un nucleu de silex şi o mărgea polifaţetată.

Materialele arheologice şi documentaţia foto şi grafică se găsesc la Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Maramureş.

(Endnotes)

[1] La cercetările arheologice a participat şi Dorian Ghiman - restaurator (Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Maramureş) şi studenţii Ioan Petreuş şi Ioan Coltău.

[2] C. Kacsó, Noi descoperiri Suciu de Sus şi Lăpuş în nordul Transilvaniei, Marmatia 7/1, 2003, 109 nr. 4 a, 135 nr.21, pl. 2/5/14; I. Stanciu, Descoperiri medievale timpurii din judeţele Satu Mare şi Maramureş. Date noi, observaţii şi opinii referitoare la ceramica medievală, Marmatia 2003, 257, 279 nr. 21/4; A. Matei, I. Stanciu, Vestigii din epoca romană (sec. II-IV p.Chr.) în spaţiul nord-vestic al României, Zalău – Cluj-Napoca 2000, 37 nr. 29/47; D. Pop, Câteva consideraţii privind stadiul cercetării culturii Suciu de Sus şi a grupului Lăpuş, StCom SatuMare 22/1, 2005 (2008), 72 nr. 22.

[3] I. Stanciu, M. Ardeleanu, B. Bobînă, R. Cardoş, D. Pop, Bozânta Mică, com. Recea, jud. Maramureş. Punct: Grind, CronCercArh Campania 2009, Bucureşti, 2010, 35-36, no. 7.

16. com. Bucşani, jud. Giurgiu

Pod COD LMI 2004GR-I-S-B-14766, COD RAN 101387.01
Pădure COD RAN 101387.02
Colectiv: dr. Cătălin Bem (MNIR) - responsabil ştiinţific; Vasile Opriş, Tudor Hila, Marian Tudoran (MNIR), Carmen Bem (CNADNR), Constantin Haită (MNIR).

În perioada august-septembrie, campania arheologică din Microzona Bucşani, în condiţiile unei finanţări minimale, a avut ca principal obiectiv finalizarea cercetării unor suprafeţe şi tamisarea/ trierea sedimentelor prelevate în campaniile anterioare.

Astfel, în primul rând, a fost finalizată cercetarea zonei profilului magistral al tell-ului de la Pod (dintre suprafeţele alfa şi beta), supusă degradării antropice actuale şi corespunzând ultimei secvenţe de locuire, Gumelniţa B1. Desenul şi eşantionarea profilului magistral au fost realizate în campaniile anterioare. Au fost recuperate informaţii şi materiale arheologice din cuprinsul L2 şi L4, cercetate începând cu anul 1998, precum şi spaţiile exterioare corespunzătoare. În cazul L2, pereţii, păstraţi foarte puţin în elevaţie (5-8 cm) şi nu pe întreaga lor lungime, au fost construiţi în clasica tehnică a paiantei – dintr-o structură de rezistenţă lemnoasă alcătuită din pari înfipţi în pământ şi o dublă împletitură, orizontală şi apoi verticală, totul fiind acoperit cu sediment preparat (amestecat cu păioase tocate) – indirect decelabile, prin amprentele păstrate în chirpicul ars ce formează nivelul de distrugere. Cercetarea martorului magistral a confirmat faptul că, în cazul L4, pereţii par a fi fost construiţi într-o tehnică asemănătoare ceamurului, cu un sediment care conţine puţine amprente lemnoase sau de materie organică adăugată. De asemenea, o parte a vaselor ceramice, în ambele situaţii, au fost descoperite deasupra nivelurilor de distrugere, fiind depuse după dărâmarea pereţilor încă fierbinţi, aşa cum deja cunoşteam din campaniile anterioare.

De asemenea, am finalizat tamisarea la umed a tuturor sedimentelor prelevate anterior din tell-ul de la Pod (cca. 200 litri) – din două zone menajere corespunzătoare nivelului intermefiar (N2) şi s-a realizat trierea întregului material arheologic rezultat. Deşi variat (resturi osteologice de mici dimensiuni, inclusiv arheoihtiologice, aşchii milimetrice de silex, cărbune, seminţe de cereale etc.), acesta este în cantităţi reduse, confirmând sărăcia paradoxală a depunerilor antropice din acest tell. În acelaşi timp, numeroasele concreţiuni carbonatice de dimensiuni care se încadrează între doi milimetri şi cinci centimetri confirmă existenţa unui mediu extrem de umid în timpul locuirii Gumelniţa A2 a tell-ului.

În al doilea rând, am finalizat cercetarea în regim sistematic a suprafeţei decapată în 2009 şi cercetată parţial în 2012 de la Pădure-Şcoală – complexe dacice (locuinţe adâncite), unul din primul mileniu creştin (sec. VIII – vatră cu vălătuci din chirpici – fig. 1) şi un mormânt din cuprinsul necropolei medievale (M336). În plus, am tamisat 41 de litri de sediment din două complexe dacice, triaţi parţial.

În această perioadă am finalizat tamisarea (sitarea) la umed a tuturor sedimentelor umpluturilor mormintelor cercetate până în prezent în necropola de la Bucşani Pădure-Şcoală (cca. 750 litri). De asemenea, am finalizat trierea întregului material rezultat în urma tamisării (printre piesele astfel recuperate se numără o monedă din argint – ducat Ţara Românească, începutul sec. XV, inele, un cercel, numeroşi nasturi globulari). Şi aceste piese metalice confirmă (Bem 2010) datarea necropolei în cuprinsul sec. XIV şi prima jumătate a sec. XV, singurele elemente care coboară datarea în sec. XIII (aşa cum menţionam în rapoartele anterioare) rămânând gropile săpate pe conturul corpului uman, a căror utilizare este considerată ca nedepăşind sfârşitul sec. XIII (Ioniţă et al. 2001, p. 46 şi urm., taf. 226). În plus, datarea ^{14}C a unui schelet cercetat în campania 2009 a oferit un interval a cărei limită inferioară acoperă ultima parte a aceluiaşi secol.

http://patrimoniu.gov.ro

În orice caz, necropola medievală de la Bucşani este una dintre cele mai mari din perioada de început a statului Ţara Românească (până în prezent fiind cercetate aproximativ 400 de înhumări, reînhumări, strămutări). Estimările topografice corelate cu rezultatele mai vechilor sondaje arheologice din zona necropolei ne fac să considerăm că suprafaţa cercetată reprezintă cca. 50% din totalul suprafeţei sepulcrale. În plus, bogăţia inventarului mormintelor, aflat în lucru, o plasează printre cele mai importante necropole din această perioadă, deşi zona era cel puţin aparent izolată – măcar dacă ne gândim la vegetaţia forestieră abundentă şi la sfârşitul sec. XVIII, aşa cum apare pe Harta Specht (1790).

Zona terasei inferioare a Neajlovului pe care s-a dezvoltat cimitirul medieval include, aşa cum menţionam în rapoartele anterioare, locuiri din eneolitic – Gumelniţa, epoca bronzului, Latène, sec. V-VI, sec. VIII, sec. XVI-XVII.

Întregul material arheologic spălat şi ambalat (incluzând şi scheletele din mormintele a căror umplutură a fost tamisată anul acesta) a fost transportat la sediul MNIR.

Bibliografie:

Bem, C. (2010), Bucşani, com. Bucşani, jud. Giurgiu, Punct: La Şcoală, Cod sit: 101387.02, in CCA 2009, http://cimec.ro/Arheologie/Cronica Cercetărilor Arheologice2010/cd/index.htm.

Ioniţă, A., Căpăţână, D., Boroffka, N., Boroffka, R., Popescu, A. (2001), Feldioara – Marienburg. Contribuţii arheologice la istoria Ţării Bârsei, ed. Academiei Române, Bucureşti, 250 p.

17. sat Buchini, com. Buchini, mun. Caransebeș, Jud. Caraș-Severin

Punct: „Câmpul lui Poşta”

Cod RAN: 51029.10

Nr. Autorizaţie: 22/2013

Colectiv: Caius Săcărin – Responsabil ştiinţific (Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă Caransebeş); dr. Adrian Ardeţ – responsabil sector (Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă Caransebeş); Dimitrie Pavel Negrei - responsabil sector (Muzeul Judeţean de Etnografie şi al Regimentului de Graniţă Caransebeş).

Așezare deschisă

Epocă neolitică, neolitic mijlociu

Finanţare: 22.000 lei

Scurtă prezentare a sitului

Punctul “Câmpul lui Poşta” este o aşezare neolitică deschisă, amplasată pe terasa a treia a râului Timiş, pe versantul din dreapta acestuia, la o distanţă de 4 km SV de oraşul Caransebeş, la hotarul dintre municipiul Caransebeș și comuna Buchini. Pe întinsul câmpului s-au descoperit materiale arheologice aparţinând neoliticului, cultura Vinca A3, B1/B2), eneoliticul (cultura Tiszapolgar, cultura vaselor cu toarte pastilate), epocii bronzului (grupul cultural Balta Sărată), perioadei daco-romane şi evului mediu timpuriu. Săpăturile sistematice au dus la descoperirea a două niveluri de locuire neolitice, dar şi complexe răzleţe eneolitice şi din celelalte epoci enumerate.

Primele sontaje arheologice au fost efectuate de Ioan Stratan între anii 1961-1962, alte sondaje efectuează Sever Dumitraşcu, Richard Petrovsyki, Petre Rogozea şi Florin Gogâltan, aceștia s-au axat în special în zona sitului cu descoperiri de epoca bronzului, Grupul Cultural Balta Sărată. Săpături sistematice întreprinde Gh. Lazarovici între anii 1973-1975 şi 1999-2004, find reluate în anul 2013 de un colectiv coordonat de Caius Săcărin. Cercetarii arheologice au fost efectuate de către dr. Adrian Ardeț în anul 2010 în zona de sud – vest a sitului.

Aşezarea este cel mai important şi extins sit neolitic de pe Valea râului Timiş. În zona oraşului Caransebeş sunt numeroase situri la Balta Sărată – sud, „Şesul Roşu”, „Valea Cenchii”, „Ţiglărie”, Jupa - Semafor, ş.a. Toate acestea sunt aşezări secundare sau sezoniere roite din situl de la Balta Sărată.

Obiective cercetării sistematice din anul 2013 sunt:

a. Continuarea cercetărilor arheologice sistematice întrerupte în anul 2004.

b. Extinderea cercetărilor arheologice în zona centrală a aşezării neolitice

c. Extinderea cercetărilor arheologice şi în partea de est (ne cercetată până în prezent)[1]

Rezultatele cercetărilor şi interpretarea lor:

În această campanie în prima fază a fost deschisă o suprafaţă de 4x4 m în zona centrală, orientată N-S, şi numerotată Su1/2013. În partea de est a fost deschisă o secţiune magistrală cu dimensiunile de 30 x 1,5 m, orientată E-V, numerotată S1/2013. Apoi, în parte de est, această secţiune a fost prelungită cu 2 m. şi lărgită, pentru a dezvelii întreaga locuinţă surprinsă în carourile 1-2. După prelungirea şi largirea secţiunii această parte numerotată Su2/20013, având dimensiunea de 8 X 8 m (fig. 1).

Stratigrafia, cu mici excepții, este idendică cu cea cunoscută și publicată de la Caransebeș - Balta Sărată, punctul Câmpul lui Poșta.[2] În suprafața Su1/2013 între metru 0 – 0,30 m, se află un strat de nivelare, probabil din timpul amenajării poligonului militar, de culoare brun – gălbui cu multe fragmente de cărămidă și țiglă actuala. Următorul nivel este de la 0,30 – 0,50 m, strat negru - cenușiu, cu puține materiale ceramice și spradic resturi de chirpici mărunt. Între 0,50 – 0,70 m. este strat brun cu foarte multe fragmente ceramice și chirpici. La adâncimea de 0,70 m. a fost surprins un nivel cu dărâmături compacte de complexe, grosimea chirpiciului variind între 0,10 – 0,15 m. Lucrările în această suprafaţă au fost oprite din cauza inundării în urma ploilor şi datorită faptului că terenul este mult mai jos în zona respectivă.

În secțiunea S1/2013 și Su2/2013 stratigrafia se prezintă astfel: între 0 – 0, 20 m. este humusul actual de culore negru – cenușiu, din acest strat pleaca mai multe gropi[3], unele chiar din nivelul actual de călcare, cu adâncii care variază între 0,30 – 0,50 m. Nivelul vincian apare la adâncimea de 0, 25 m, iar la 0,30 m. este nivelul de dărâmare a locuințelor.

În suprafaţa Su1 la adâncimea de 0,70 m, de la actualul nivel de călcarea, au fost descoperiţi pereţii din lut ars(fig. 2). Ei erau prăbuşiţi şi deranjaţi, stratul de chirpici find forte subţire 10-15 cm. După ridicarea periţilor în partea de vest a locuinţei a fost surprinsă pe o suprafaţă de 3,50 x 2,60 podeaua din lut bătut. Pe această podea au fost descoperite câteva vase întregibile, sparte în momentul prăbuşirii pereţilor.

În secțiunea S1/2013, în carourile 13 şi 14 a fost descoperită, la adâncimea de 0,60 m, o podină din lut ars. Aceasta a fost distrusă din vechime, păstrându-se doar în unele locuri. Tot în caroul 13, în partea de nord a fost descoperită, la adâncimea de 0,50 m o vatră de foc. Aceasta a fost cercetată parţial, pe o suprafaţă de 0,30 x 0,20 m. Următorul complex a fost descuperit în carourile 9 şi 10 şi constă dintr-o platformă de chirpici. Această platformă avea dimensiunile de 0,96 x 1,1,50 m şi a fost puternic distrusă în urma lucrările agricole.

Desoperind în carourile 1 şi 2 platormă de chirpici foarte bine pastrat, nederanjat, şi o parte a unei gropi (bordei) cu matereale ceramice prefeudale am largit secţiunea cu 2 m în partea de nord în dreptul carourilor 1 şi 2 pentru a dezveli în întregime gropa prefeudală. Gropa este de formă circulară şi are dimensiunile de 2,28 x 2,20 m. În

http://patrimoniu.gov.ro

umplutura gropii au fost descoperite matereale ceramice amestecate, prefeudale şi neolitice, de asemenea foarte mult cărbune şi pietre. În urma cercetării gropii am ajuns la concluzia ca este vorba despre o gropă menajeră din epoca medievală.

Pentru a cerceta întreaga locuinţă secţiunea a fost lugită în partea de est cu încă 2 m şi lărgită în partea de sud, în dreptul carourilor - 1,1,2 şi 3 cu 4 m, lăsânduse un martor de 50 cm. Platforma de chirpici a fost surprinsă pe o suprafaţă de circa 7,20 x 6 m, în unele locuri lipsind chirpiciul (fig.3). Pereţii erau din bârne de lemn şi împletituri de nuiele, acestea find lutuite. După ridicarea pereţilor au fost surprine câteva gropi de stâlpi şi o parte din podeauă care era din lut bătut.

Materialul arheologic este foarte bogat, fiind descoperite forte multe lame din silex şi obsidian, topare şi daltiţe din piatră, idoli antropomorfi şi zoomorfi, altăraşe de cult şi vase capac, văsciore, vase întregibile şi foarte multe fragmente ceramice, râşniţe, zdrobitore etc.

Concluzii:

În urma cercetărilor efectuate în acest an, putem spune că aşezarea se întinde în partea de est mai mult decât sa preconizat până acum. Descoperirea a mai multor gropi de împrumut ne duce la concluzia că suntem aprope de marginea aşezării.

Datorită dimensiunilor forte mari a platformei de chirpici, în momentul de faţă considerăm că sunt pereţii căzuţi de la mai multe locuinţe. La Balta Sărată – Câmpul lui Poşta este forte bine cunoscut faptul că locuinţele erau grupate mai multe una lângă cealată.

Această locuinţă poate fi datată faza B a culturii Vinca.

Obiectivele cercetărilor viitoare:

În vederea elucidării numeroaselor întrebări privind acest obiectiv arheologic se pune problema continuării cercetărilor arheologice şi punerii în valoare a întregii zone cercetate până în prezent.

De asemenea este necesară continuarea cercetărilor arheologice în zona de est unde presupunem că ar trebui să fie şanţul de apărare a aşezării, de asemenea trebuie continuată cercetarea arheologică în Su2 pentru elucidarea problemelor.

Abstract

The settlement from Balta Sărată – Câmpul lui Poșta is the most important and the most extensive archaeological site from the Valley of Timis River. Nearby town of Caransebes are numerous Neolithic sites: Balta Sărată – sud, „Șesul Roşu", „Valea Cenchii", „Ţiglărie", Jupa – Semafor. All the settelment mensioned before are secondary settlements of the main one Balta Sărată – Câmpul lui Poșta, they also may be seasonal swarming from the main sit.

During the archaeological research from 2013 were stripped two surfaces, one of dimensions of 4 x 4 m in the central zone of the sit, orientated N-S, and one with the dimensions of 8 X 8 m in the East zone of the settlement. Also this year was researched a main section with dimensions 30 x 1,5 m, oriented EV.

Bibliografie:

Bădescu C. – Băltean I. - Studiu preliminar asupra industriei litice din aşezarea neolitică de la Balta Sărată, Campaniile 1999 – 2000, în Analele Banatului. SN, IX, 2002, p. 41 - 51.

Lazarovici Gh., Petrescu S. M., Ţârdoiu D., Negrei D., Ion S., - Săpăturile de la Balta Sărată. Campania 2004, *în Tibiscum 2005, p. 157 - 182*

Lazarovici Gh., Petrescu S. M., Ţârdoiu D., Negrei D., Ion S. - Balta Sărată. Campaniile 1999 – 2003 (I. Arhitectura), *în Tibiscum 2003, p. 143 - 198*

Negrei Dimitrie Pavel - Statuetele antropomorfe descoperite la Caransebeş – Balta Sărată în anul 2010, în A.M.C. Tibiscum 1/2011, serie nouă, Caransebeş, p. 17 – 38.

(Endnotes)

[1] În zona de est a aşezării, până în anul 2009, au avut loc aplicații militare.

[2] Lazarovici Gh., Petrescu S. M., Ţârdoiu D., Negrei D., Ion S. - Balta Sărată. Campaniile 1999 – 2003 (I. Arhitectura), în Tibiscum 2003, p. 143 – 198.

[3] Aceste gropi sunt, cel mai probabil, lacașuri de tragere săpate de soldati în timpul aplicațiilor militare care s-au desfășurat în acest perimetru.

18. Buda, comuna Blăgeşti, jud. Bacău

Punct: Buda-Dealul Viilor

Cod sit: 21524.01

Nr. Autorizaţie: 1/2013

Colectiv: Roxana Dobrescu – responsabil, Alain Tuffreau – responsabil, Adrian Doboş, Valentin Dumitraşcu (IAB), Sanda Bălescu, Antoine Kostek, Bruno Depreux (Mission archéologique française), Alexandru Ciornei, Mihai Florea (MNIR), Loredana Niţă (Universitatea Târgovişte), Lăcrămioara Elena Istina, Valentin Bucşă (Complexul Muzeal „Iulian Antonescu"), Cristina Nica (Facultatea de Istorie, Iaşi).

Aşezarea de la Buda (46° 40' 07. 39" N; 26° 41' 31.42 E; altitudine: 343 m), situată pe Dealul Viilor, este dificil de localizat în vechile publicaţii. De aceea, unul dintre obiectivele campaniei 2012 a fost acela de a identifica locul aşezării paleolitice.

În 2012 au fost deschise două sondaje (S3: 3 x 2 m și S4: 2 x 2 m) aflate la o distanţă de de 4,3 m la est de vechile săpături, lucru care a necesitat curăţarea vegetaţiei, în condiţii dificile. În 2013 săpăturile au pornit de la S3, nivelul superior fiind săpat pe o suprafaţă de 13 m^2, iar cel inferior pe o suprafaţă de 10 m^2. Sedimentul a fost tamisat în scopul recuperării pieselor de dimensiuni foarte mici din silex şi os.

Stratigrafia

Secvenţa stratigrafică observată în S3 este următoarea:

De sus în jos:

- Unitatea 1: Solul vegetal. Grosime: 0,2 - 0,3 m;
- Unitatea 2: Limon brun gălbui (10 YR 5/4). Grosime: 0,7 m;
- Unitatea 3: Limon maroniu (10 YR 5/3). Grosime: 0,2 - 0,3 m;
- Unitatea 4: Limon brun, uşor gălbui (10 YR 6/4), vizibil pe o grosime de 0, 25 m.
- Unitatea 5: Nisip gălbui (2,5 Y 7/6) cu blocuri de gresie.

Unitatea 4 conţine nivelurile arheologice C1 şi C2. Fragmente de os au fost trimise la Laboratorul din Oxford (Oxford Radiocarbon Accelerator Unit) pentru datări AMS. Cele două niveluri arheologice sunt separate de 30-40 cm de sediment steril. Cele două ocupaţii paleolitice, C1 şi C2 nu au suferit acţiunea proceselor tafonomice. Starea de conservare a materialului osos este destul de bună pentru un sit în aer liber. Pe o suprafaţă de 13 m^2, în nivelul C1 apar două concentrări importante de piese, una la est (m^2: M14, N14, N10 cu fragmente osoase, concentraţie de ocru şi puţin material litic) şi o alta la vest (m^2: M10, N10 cu fragmente de os si ceva mai mult material litic). În nivelul C2, săpat însă pe o suprafaţă mai restrânsă (10 m^2) constatăm o concentrare a materialului arheologic în partea de vest a secţiunii.

Industria litică

Materialul litic descoperit în 2013 din sondajul S3 (nivelurile C1 şi C2) constă din 103 piese:

- 28 produse laminare (21 lamele şi 7 lame)
- 25 aşchii
- 13 unelte
- 2 chutes de burin

http://patrimoniu.gov.ro

- 1 spărtură
- 33 esquilles
- 1 chopper

Lamele (1 întreagă, 3 proximale, 2 meziale, 1 distală) au o lăţime medie de 11,95 mm şi o grosime medie de 3,57 mm. Sunt lame destul de fine. Taloanele observate sunt: de tip neted (2) şi linear (1). Percuţia este directă, dură. Tehnologic, aceste suporturi sunt lame de plein débitage (6), una singură fiind o sous-crête tabulaire. Sunt uşor arcuite şi în secţiune sunt trapezoidale. Fracturarea s-a făcut prin flexiune.

Lamelele sunt reprezentate de: 2 întregi, 7 proximale, 11 meziale şi 1 distală. Piesele întregi au lungimi de 25,07 mm şi 49,65 mm. Lăţimea este cuprinsă între valorile de 3,84 mm şi 9,91 mm, iar grosimea între 0,91 mm şi 5,29 mm. Valorile medii ale lăţimii şi grosimii pe întreg eşantionul sunt de 6,63 mm şi 2,06 mm. Au fost observate două clase de lamele: foarte fine (9 piese) şi fine (12 piese).

Lamelele sunt în general arcuite şi prezintă o regularitate medie a marginilor şi nervurilor. Tipurile de taloane sunt: 7 punctiforme, 1 neted, 1 linear. Lamelele au fost debitate prin percuţie dură (8) şi mai rar prin cea de tip moale (1). În general piesele sunt de plein débitage (17), dat au fost observate şi piese de tip sous-crêtes dorsales şi tabulaires (3) şi o néo-crête. Fracturarea pieselor s-a produs în general prin flexiune (14). In secţiune, lamelele triunghiulare predomină.

Aşchiile (16 întregi, 7 proximale, 2 distale) au următoarele dimensiuni medii: L = 18,80 mm, l = 18,51 mm, gr. = 2,73 mm. Pe două aşchii s-a observat prezenţa cortexului (plaja corticală este de 10% şi 85%). Tipurile de talon sunt destul de diverse: neted (9), diedru (1), faţetat (2), cortical (1), punctiform (5). Aşchiile au fost debitate prin percuţie directă dură (22). Pe o singură aşchie s-au observat stigmatele percuţiei directe moi. Fazele tehnologice observate sunt: prepararea (1) şi plein débitage (22). Pentru că sedimentul a fost tamisat, a fost identificată o aşchie de retuş. Pe două aşchii se văd urme de foc; opt prezintă accidente de debitaj (outrepassages et réfléchissements)

Uneltele identificate sunt reprezentate de: burine (2), lamelles à dos (5), vârf La Gravette (1), micrograveттes (2), lamă encochée (1), aşchii retuşate (2).

Fauna

În timpul campaniei 2013 au fost descoperite aproximativ 100 de resturi faunistice, majoritatea fiind fragmente. Suprafaţa osului este afectată de acţiunea rădăcinilor sau de coroziunea geochimică, ceea ce a făcut de multe ori imposibilă identificarea tipului de tăietură. Cu toate acestea, fracturarea oaselor lungi ale membrelor este de origine antropică având în vedere că pe oase nu apar urme de carnivore.

Toate fragmentele apărute în timpul campaniei din 2013 sunt de bizon (în 2012 au fost descoperite câteva oase de ren). Ca oase întregi amintim doar tarsienele, carpienele şi falangele. În afara unui fragment de pelvis și a unui fragment de mandibulă, toate fragmentele osoase aparţin părţii distale a picioarelor (radius, tibia, tarsiene, carpiene, falange). Fauna descoperită la Buda prezintă caracteristicile faunei siturilor de abataj, unde extremităţile membrelor sunt abandonate pe sit, fiind luate doar acele părţi ale animalului bogate în carne.

19. Budureasca, com. Vadu Săpat, jud. Prahova

Punct: Budureasca 4 „Puţul Tătarului”

Cod sit: 133321.03

Nr. Autorizaţie: 52/2013

Colectiv: Alexandru Niculescu (Institutul de Arheologie “Vasile Pârvan”, Bucureşti) – responsabil, Bogdan Ciupercă, Alin Anton (Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Prahova, Ploieşti) Andrei Măgureanu, (Institutul de Arheologie “Vasile Pârvan”, Bucureşti).

Valea Budureasca este situată în zona dealurilor subcarpatice, în estul judeţului Prahova la o distanţă de aprox. 5 km. nord de oraşul Mizil. Cercetările arheologice au fost demarate în această zonă în anul 1959 de către arheologul Victor Teodorescu şi în decursul timpului au fost identificate în această vale 31 de situri arheologice ce cuprind mai multe nivele de locuire, într-un areal de cca. 10 km². Cercetarea arheologică a fost axată în special pe studierea aşezărilor de tip Ipoteşti-Cândeşti, datate în sec. V-VII p. Chr. şi a complexelor dacice; sporadic au fost cercetate şi alte tipuri de complexe. Datorită unui accelerat proces de despădurire zona Văii Budureasca este supusă permanent eroziunii solului fapt ce generează distrugeri ale teraselor ce au fost locuite în vechime şi implicit a complexelor arheologice.

Obiectivele campaniei din 2013 de la Budureasca 4 „Puţul Tătarului” au fost continuarea cercetărilor în sectorul sudic al sitului Budureasca 4 Puţul Tătarului și obţinerea de informaţii cu privire la contemporaneitatea locuirii în cele două sectoare ale sitului, precum şi verificarea stratigrafiei sitului realizată în urma săpăturilor mai vechi, de dinainte de anul 1989. Astfel, a fost prelungită spre vest secţiunea S VII care în prezent are o lungime de 46 de m şi o lăţime de 2 m. Secţiunea S VIII, aflată la nord de S VII, a fost și ea prelungită cu 16 m, având acum dimensiunile de 36 x 2,5 m.

Cercetările arheologice desfășurate la Budureasca au dus la descoperirea unor noi structuri de locuire aparţinând secolelor V-VII p. Chr., s-au confirmat din punct de vedere stratigrafic informaţiile din săpăturile mai vechi şi au lărgit aria locuirii aparţinând latenului getic din cadrul acestui sit. În ceea ce privește numerotarea locuințelor aparținând secolelor V-VII p. Chr. pentru sectorul sudic al sitului am continuat numerotarea lui Victor Teodorescu, care pe un plan de situație are marcate 25 de astfel de structuri. Pentru sectorul nordic am început o numerotare nouă, până în prezent fiind cercetate un număr de patru locuințe aparținând acestei perioade.

În această an a fost finalizată cercetarea locuinței B 26, identificată în campania din anul 2012. Locuința a fost observată în secțiunile S VII și S VIII, carourile 19 - 23, la adâncimea de 1 – 1,13 m față de nivelul actual de călcare. Construcția are o formă rectangulară cu colțurile ușor rotunjite și dimensiunile de 4 x 3,60 m. Locuința se adâncește în pământ cu aproximativ 0,80 – 0,90 m de la nivelul de observare. Instalația de foc este situată în colțul de nord - vest și este de tipul cuptoarelor construite din pietre de râu legate cu lut. Din structura constructivă a acesteia nu a fost observată decât o groapă de stâlp plasată pe latura de vest. Inventarul este alcătuit din fragmente ceramice, cuțite din fier, cataramă din bronz, majoritatea descoperite în umplutura locuinței, dar și în zona din fața instalației de foc.

A doua locuință, notată B 27, a fost identificată la aproximativ 7 m vest de B 26, în secțiunile S VII și S VIII, carourile 30 – 34, la adâncimea de 0,90 -1,10 m față de nivelul actual de călcare. Locuința a fost cercetată parțial, este adâncită în pământ, de formă rectangulară, cu colțurile rotunjite. Nu a fost identificată încă instalația de foc. În pământul din umplutura complexului și în jurul acestuia au fost recuperate numeroase fragmente de zgură de fier.

În paralel cu cercetarea arheologică s-a lucrat şi la reorganizarea depozitului arheologic aflat la baza şantierului.

http://patrimoniu.gov.ro

Astfel, s-a continuat schimbarea ambalajelor (cutii şi pungi) în care sunt păstrate materialele arheologice rezultate în urma cercetărilor arheologice efectuate în valea Budurească în decursul celor aproape 50 de ani (cercetări sistematice şi periegheze). Odată cu aceasta operaţiune de schimbare în noile cutii din lemn se întocmeşte câte o fişă de evidenţă primară a materialului arheologic pentru fiecare cutie, ca prim pas în vederea realizării unei evidenţe computerizate a materialului arheologic de la Budurească. Pentru fiecare pungă se menţionează provenienţa materialului, fie după marcajul fragmentelor ceramice, fie după marcajul existent pe pungi sau bilete, pastrându-se şi aceste însemne în noua pungă.

La încheierea campaniei au fost conservate, prin acoperire cu folie şi pământ, complexele a căror cercetare nu a putut fi finalizată în aceasta campanie şi a căror cercetare va continua în campania viitoare.

Bibliografie:

Victor Teodorescu, Despre cultura Ipotești-Cândești în lumina cercetărilor arheologice din nord-estul Munteniei, SCIV, 15, 1964, 4, p. 485-503

VictorTeodorescu, O noua cultură arheologică recent precizată în țara noastră: cultura Ipotesti-Cândești (sec.V-VII e.n.), Sesiunea de comunicări științifice a muzeelor de istorie, decembrie 1964, vol.2, Bucuresti, 1971, p. 104-130

Victor Teodorescu, Centre meșteșugărești din secolele V/VI-VII, București, 9, 1972, p. 73-97

Victor Teodorescu, VasileI.Dupoi, Marinela Peneş, Dan Lichiardopol, Gheorghe Panait, Staţiunea arheologică de la Budurescа, jud. Prahova (complexele daco-romane şi strămâneşti), MCA, 1993, p. 365-388

Andrei Măgureanu, O aplica avară descoperită la Budurească (judeţul Prahova), Argesis, XIV, 2005; p. 189-202

Andrei Măgureanu, Bogdan Ciupercă; The 6th_8th Centuries metalurgical activitz from Budurească Valley. The Moulds., Acta Musei Napocensis, 2007, p. 291-318;

Victor Teodorescu, Studii şi cercetări arheologice în Muntenia, Ploieşti, 2009

Bogdan Ciupercă, Andrei Măgureanu, Unele observaţi asupra problemei tiparelor din secolele V-VII descoperite în spaţiul extracarpatic, Buletinul Muzeului Judeţean Teleorman. Seria Arheologie, 1, 2009, p. 149-158

Bogdan Ciupercă, Câteva puncte de vedere privind activitățile meșteșugărești și spațiile de ”producție” între Carpați și Dunăre în secolele VIII-X, Buletinul Muzeului Judeţean Teleorman. Seria Arheologie, 3, 2011, p. 223-232

Andrei Măgureanu, Consideraţii privind o piesă de bronz descoperită la Budurească, SCIVA, 3-4, 2012, p. 313 - 320

20. Câmpina, judeţul Prahova

Punct: cartier Slobozia „Parohia Biserica Sf. Nicolae”

Cod sit: 131265.06

Nr. Autorizaţie: 53/2013

Colectiv: Alin Frînculeasa - responsabil, Bianca Preda, Octav Negrea, Claudia Dumitrescu(MJIAPh).

Ansamblul bisericesc “Sf. Nicolae” din cartierul Slobozia se află pe terasa înaltă de pe partea dreaptă a râului Doftana, în apropierea confluenţei acestuia cu râul Prahova. Lucrările de amenajare a unui sistem de drenaj în jurul casei parohiale au dus la descoperirea unor oase umane asociate cu ceramică. În săpăturile arheologice ce s-au derulat între anii 2008 – 2013 au fost cercetate 60 de morminte din epoca bronzului târziu. Au fost descoperite morminte atât de inhumaţie cât şi incineraţie, ce au fost încadrate în baza inventarului arheologic, dar şi a unei serii de datări ^{14}C, manifestărilor târzii Monteoru, altele culturii Noua, iar în trei morminte de inhumaţie a fost descoperit câte un vas decorat în manieră specifică culturii Tei.

În anul 2013 au fost deschise noi secţiuni, respectiv S.XVI amplasată la 1 m vest de S.IX, paralelă cu aceasta, lungă de 17,5 m şi lată de 1 m, şi S.XVII la 3,30 m est de S.XVI şi la 0,80 m sud de un bazin de apă existent. Această secţiune a avut 4 m lungime şi 1,20 m lăţime. Toate aceste suprafeţe au acoperit zone rămase nesăpate în campaniile anterioare şi care s-au circumscris marginilor nucleului de morminte cercetate până în 2012. Au fost descoperite mai multe complexe datând din sec. XVIII-XIX p. Chr., între care remarcăm o vatră de formă rectangulară, ce păstra o gardină şi care avea în jur de 1,2 mp. Alte complexe identificate constau în gropi umplute cu resturi menajere, toate datând din perioada recentă. Cercetările din această campanile arată că cel puţin pe proprietatea parohiei, cimitirul preistoric pare a fi epuizat.

O altă secţiune - S.XVIII a fost trasată în apropierea bisericii de sec. XIX, la circa 5 m vest de pridvor. A avut dimensiunile 6 m x 1,2 m; pentru cercetarea unui complex funerar a fost lărgită în apropierea acestuia cu circa 1 m. În această secţiune au fost descoperite două complexe funerare medievale târzii.

M1 – mormânt de inhumaţie, era un complex funerar din sec. XIX, scheletul era orientat vest-est, aşezat pe spate cu mâinile pe lângă corp; descoperit la adâncimea de -0,60 m, caroul 2. Era un mormânt de copil. Avea în inventar o monedă de argint perforată, foarte slab conservată, indeterminabilă.

M2 – mormânt de inhumaţie descoperit în S.XVIII, la circa 0,60m nord de CPL. 8; era un complex funerar creştin, descoperit la -0,60 m. Erau conservate doar câteva oase, între care remarcăm craniul; aparţine unui copil. Complexul reprezintă o reînhumare. Nu avea inventar.

O informaţie importantă obţinută în urma cercetărilor este legată de evoluţia complexului ortodox, fiind evidenţiată prezenţa unor morminte medievale târzii dispuse în faţa bisericii vechi. Aceste informaţii sunt utile în vederea derulării unor cercetări preventive în contextul realizării în viitor a unei clopotniţe.

Toate materialele arheologice se află la Muzeul Judeţean de Istorie şi Arheologie Prahova.

21. sat Capidava, com. Topalu, jud. Constanţa

Punct: Cetate

Nr. Autorizaţie: 69/ 2013

cod RAN al sitului: ***Cod LMI*** 63063.1-12

Colectiv: conf.dr. Ioan C. Opriş (coordinator ştiinţific, FIB-UB), dr. Al. Raţiu (MNIR) (sectoarele III, VI); dr. Al. Rațiu, conf.dr. Ioan C. Opriș (sectorul VII); dr. Cătălin Ionuț Dobrinescu (MINAC – responsabil sector), prof.dr. Zeno Pinter, dr. Claudia Urduzia (ULBS, Muzeul Național Brukenthal, Sibiu) – sectorul X extra muros; Releveu arhitectură şi consultanţă conservare primară: arh. Anişoara Sion

total finanţare: 35.000 RON (MC) – pentru săpături arheologice + conservare primară, rectificată cu – 10 % (sumă inaccesibilă din motivul blocajului financiar pentru MINAC, organizatorul cercetării arheologice și administrator al sitului de la Capidava).

tip de sit (conform listelor aprobate prin OMCC 2666/2007): 1, 11,

http://patrimoniu.gov.ro

111, 112, 113, 114, 12, 121, 122, 124, 125, 13, 133, 2, 21, 211, 212, 22, 221, 222, 3, 32, 4, 42
încadrare cronologică (conform listelor aprobate prin OMCC 2666/2007): 15, 153, 16, 161, 162, 21, 211, 212, 213, 321, 322, 34, 41, 42, 43, 431, 5
data de început a campaniei: 7 iulie 2013
data de sfârşit a campaniei: 25 august 2013

Cercetările arheologice de la Capidava, cât şi operaţiunile de prelucrare a materialului arheologic rezultat şi de alcătuire a rapoartelor de cercetare s-au desfăşurat în campania 2013 pe durata lunilor iulie-august. Rezultatele obţinute în acest an sunt apreciabile, în ciuda blocajului financiar local care a împiedicat instituția organizatoare – MINAC – să acceseze fondurile alocate de către Comisia Națională de Arheologie de pe lângă Ministerul Culturii. În această situație cercetarea arheologică a înregistrat o amploare sensibil diminuată față de intențiile membrilor colectivului și ale instituțiilor partenere. În egală măsura nu au putut fi puse în operă nici minime lucrări de conservare primară cerute de întreținerea sitului și de săpăturile arheologice curente în obiectivele arhitecturale din cetatea romană şi bizantină de la Capidava.

Cercetările arheologice propriu zise au continuat, cu sprijinul instituţiilor partenere (UB-FIB, MINAC, ULBS) în 2 sectoare intra muros (sectoarele III/VI și distinct sectorul VII, unde s-a început cercetarea comandamentului roman târziu - Principia) şi doar într-unul singur dintre cele extra muros (sectorul X), în spațiul ocupat de necropolele cetății.

Intra muros au fost cercetate compartimentarea C2/1994 (din carourile Ț-T/73), prin curățare și săpătură efectivă pe jumătatea de SV în sectorul III; reluată parțial, curățată și redesenată situația stratigrafică corespunzătoare șanțului castelului târziu în secțiunea S 1/1994, pe traiectul via principalis (16 x 2.5 m), în sector VI. Cu adevărat notabilă este însă demararea prin deschiderea suprafețelor S 1 și S 2 (fiecare măsurând 4 x 4 m) a cercetărilor în Principia romană târzie din sector VII. Acest nou proiect de cercetare își propune obținerea sistematică a informației arheologice și arhitecturale asupra respectivei clădiri oficiale dotată cu absidă, de epocă romană târzie. Edificiul a fost sever afectat de alunecări de teren înspre Dunăre în perioadă târzie și mai ales prin suprapunerea sa în etapa finală de locuire a Capidavei cu o densă distribuție a locuirii în bordeie mediobizantine.

Extra muros a fost cercetat în campania 2013 doar sectorul X, unde au fost deschise două noi suprafețe pe terasa B – S Ib (10 x 3 m) şi SII (2 x 7,50 m). Prima (S Ib) este situată la vest de secţiunea SI şi lipită de jumătatea sudică a acesteia; S II a fost dispusă în prelungirea S Ib, cu păstrarea unui martor de 1 m.

Şi în campania 2013 cercetarea de la Capidava a fost realizată în regim de şantier-şcoală, cu participarea studenţilor, masteranzilor şi doctoranzilor de la Universitatea din Bucureşti, respectiv ai Facultății de Științe Socio-Umane de la Universitatatea „Lucian Blaga" din Sibiu.

În GIS-ul deja existent al sitului urmează a fi integrate în prima parte a anului 2014 descoperirile curente din cetate sau din zona extramurană. Ca element notabil, amintim și redactarea urmată de semnarea în cursul lunii iulie 2013 a unui nou protocol de colaborare instituțională între partenerii cercetării de la Capidava (unde Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța este organizatorul săpăturilor și administratorul sitului, iar Universitatea din București deține în continuare coordonarea științifică prin conf.dr. Ioan C. Opriș).

Capidava 2013 – sectoarele III, VI, VII intra muros
Clădirea C2/2011, via principalis, S 1/ 2004 – sectoarele III, VI

Principia romană târzie – sectorul VII
Punct: Sector III, VI, VII, intra muros
Cod sit: 63063.01 (cetate)
Colectiv: conf.dr. Ioan Carol OPRIŞ (UB – FIB), dr. Alexandru Raţiu (MNIR), MA Mihai Duca (MNIR).
Perioada desfăşurării cercetării arheologice: 5-25 august 2013 (cu prelungire de prelucrare a materialelor în septembrie a.c.).
Suprafaţa cercetată: compartimentarea C2/1994 (din carourile Ț-T/73 intra muros), cu dimensiuni de 5 m x 6 m, curățare și săpătură efectivă pe jumătatea de SV, 12 mp – sector III; Secțiunea S 1/1994, pe traiectul via principalis (16 x 2.5 m) – sector VI; suprafețele S 1 și S 2 (fiecare 4 x 4 m) în Principia romană târzie – sector VII.

Sectoarele III-VI. 1-2. Începerea C 2/ 1994 și secțiunea S 1/ 1994

1. În sectorul III a continuat cercetarea în clădirea C2/1994, prin săparea nivelului de secol IV p.Chr. Săpătura s-a concentrat pe jumătatea de SV a incintei pe o suprafață de 12 mp. și pe o adâncime de 0,6 m. Nu a apărut elemente constructive noi, de fapt au dispărut contraforții de pe zidul de SE, aceștia fiind dispuși doar în faza constructivă aferentă nivelului de sec. V-VI. De asemenea a fost descoperit o groapă de provizii săpată în podeaua de secol IV, lângă peretele de SV, la jumătatea lungimii acestuia. Groapa este lutuită la gură și pe interior, dimensiunile acesteia fiind de 0,25 - 0,30 cm la diametrul gurii și 1 m în adâncime. În interiorul gropii de provizii nu s-a găsit material arheologic sau organic.

Dintre descoperirile arheologice din C2/1994 menționăm o cheie din bronz „cu inel", fragmente ceramice aparținând unor platouri târzii estampate (între care ilustrăm un fragment microasiatic – vezi Enciclopedia dell'Arte Antica Classica e Orientale. Atlante delle forme ceramiche I. Ceramica fine romana nel bacino Mediterraneo (Medio e tardo Impero), Istituto della Enciclopedia Italiana, Roma, 1981 = Atlante I, p. 232, motivul Hayes 17, Tav. CXV, 22-23), patru monede din bronz de mici dimensiuni, mai multe fragmente din sticlă aparținând unor pahare și multă ceramică specifică secolului al IV-lea.

2. În cadrul campaniei din anul 2013 din sectorul VI la Capidava s-au reluat cercetările în S1/2004, ca urmare a unei dorințe a colectivului reunit al UB-FIB și MNIR de a aprofunda cercetarea de ansamblu pentru fortificația târzie din colțul de sud a cetății Capidava. Secțiunea S1/2004 avea inițial dimensiunile de 15 x 2 m (actualmente după curățare are dimensiunile de 16 x 2,5 m), orientată NE-SV și situată perpendicular pe latura de NE a fortificației târzii, astfel încât să secționeze valul și șanțul defensiv al acesteia dar și via sagularis a cetății inițiale (via principalis din perioada romană târzie și romano-bizantină). Profilul obținut astfel cuprinde în aceeași secvență stratigrafică elementele constructive ale castellum-ului de secol VII cu cele ale fortului de sec. IV-VI. Chiar mai incitant a fost descoperirea zidului perimetral al unei clădiri de secol IV, de mari dimensiuni, cu zidărie de tip opus mixtum, cu patru asize de egalizare și mortar de bună calitate și din abundență, specific clădirilor romane mai timpurii.

Sectorul VII

În sectorul VII săpăturile s-au reluat după o întrerupere de câțiva ani, prin inițierea unui nou proiect de cercetare, a cărui obiectiv declarat este obținerea tuturor informațiilor posibile asupra edificiului cu absidă, denumit în literatura de specialitate a sitului Capidava „principia târzie". Cercetarea arheologică a acestui edificiu a fost proiectată conform unui plan multianual, implicând o săpătură în suprafață (cu carouri de 4 x 4 m, fără martori). Realizarea efectivă a proiectului a fost încredințată dr. Alexandru Rațiu (reprezentant MNIR - instituție parteneră). Clădirea a fost împărțită în 2013 prin mijloace topografice, înaintea săpăturii propriu zise, în 20 astfel de carouri,

http://patrimoniu.gov.ro

cercetarea lor urmând a fi făcută într-o ordine prestabilită, în așa fel încât să permită înregistrarea cât mai multor informații stratigrafice. În campania din 2013 au fost cercetate 2 din cele 4 suprafețe propuse, în fiecare dintre acestea atingându-se nivelul de secol VI p.Chr.

Astfel în S1/2013 a fost repus în evidență zidul perimetral de nord al edificiului, zid aflat azi la 30-40 cm sub actualul nivel de călcare, dar care apare în publicațiile mai vechi (planurile I și II din finalul monografiei Capidava I, 1958) ca fiind la suprafață, la nivelul solului actual. În această suprafață au fost descoperite și urmele a două bordeie medievale distruse, din alcătuirea cărora se poate totuși distinge groapa și podeaua interioară. De asemenea sub podelele medievale a fost cercetat ultimul nivel roman-târziu, cel de sfârșit de secol VI, cu distrugere și ardere masivă. În acest nivel au fost apoi descoperite o cantitate importantă de ceramică romană specifică perioadei, dar și un perete prăbușit construit din cărămizi de chirpici. Peretele era dispus pe podeaua de lut gros și foarte bine tasat, iar direcția zidului pare a fi perpendiculară pe zidul perimetral de nord al edificiului. La demontarea acestui perete au apărut, printre cărămizile de chirpici, mai multe fragmente de amfore specifice acestui ultim secol de locuire romană la Capidava, în special din tipurile LR 2 și LR 3, dar și o amforetă de tip pontic întregibilă, așezată pe podea, sub dărâmătură. La finalul campaniei a putut fi săpată și podeaua de secol VI, urmând ca cercetarea mai amănunțită a nivelului de secol IV să continue în campania următoare. Din nivelul de secol VI în campania 2013 poate fi menționat un fragment de platou estampat de tip ARS, cu motive mitologice și antropomorfe (vezi ilustrația însoțitoare prezentului raport, cf. Atlante I, p. 134, motivele nr. 394 și 422 reprezentând un personaj feminin în bust și pe Dionysos frontal, stilul E(ii) – databil între 530-600 A.D., pl. LXIII/13 și LXIV/5).

Situația din S2/2013 a fost mult diferită față de suprafața cercetată la o distanță de doar 4 m NE de aceasta. S2/2013 este situată în jumătatea de sud a clădirii, dacă considerăm jumătatea fiind o axa imaginară ce pornește de la jumătatea absidei și împarte clădirea longitudinal. În aceasta parte a edificiului bordeiele medievale au afectat clădirea mult mai tare decât în partea sa de nord, respectivele locuințe fiind și mai mari și mai bine realizate în această zonă (cu pereții întăriți cu piatră). Bordeiele medio-bizantine au fost cercetate aici în anii 1950-1960, iar de atunci vegetația și coroziunea solului a schimbat complet datele situației în această zonă. Astfel săpătura din S2/2013 a însemnat în primă fază o curățare a vechilor săpături și o încercare de aducere la un numitor comun măcar pentru nivelurile inferioare, de secol VI sau de secol IV, cu situația din jumătatea de nord a edificiului. Cert este că am descoperit o podea distrusă parțial de rădăcina unui „oțetar", dar rămâne încă de cercetat cărei perioade constructive a clădirii poate fi atribuită această podea. Artefactele descoperite aici sunt amestecate, de la împungătoare din os de factură medievală timpurie până la fragmente de amfore de secol V-VI sau alte fragmente de opaițe „danubiene".

Punct: Sector X, intra muros

Colectiv: Dr. Cătălin Dobrinescu (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța), prof.dr. Zeno Karl Pinter (Universitatea Lucian Blaga din Sibiu - Facultatea de Științe Socio-Umane, Facultatea de Istorie, Patrimoniu și Teologie Protestantă), dr. Claudia Urduzia (Muzeul Național Brukenthal), dr. Beatrice Kelemen (Centrul de Biologie Moleculară, Institutul de Cercetări Experimentale Interdisciplinare al Universităţii Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca), lector dr. Sebastian Corneanu (Universitatea Lucian Blaga din Sibiu - Facultatea de Științe Socio-Umane, Facultatea de Istorie, Patrimoniu și Teologie Protestantă), Delia Roman (Muzeul Castelul Corvinilor Hunedoara), studenți, masteranzi de la Universitatea Lucian Blaga, Sibiu.

Perioada desfăşurării cercetării arheologice:: 7 – 20 iulie 2013.

Suprafaţa cercetată: Cercetările arheologice din zona extra muros a cetăţii Capidava s-au desfăşurat în anul 2013 doar în sectorul X, pe terasa B și au constat în deschiderea a două noi suprafeţe S Ib (10 x 3 m) şi SII (2 x 7,50 m). S Ib a fost deschisă la vest de secţiunea SI şi lipită de jumătatea sudică a acesteia. S II a fost deschisă în prelungirea S Ib, păstrând un martor de 1 m. Profilele de vest al S Ib şi al S II sunt coliniare.

Cercetările arheologice din zona extra muros a cetăţii Capidava s-au desfăşurat în anul 2013 doar în sectorul X, pe terasa B. Cercetările de aici au fost demarate în anul 2010, printr-o secţiune (SI) de 2x11 m orientată N-S, care a dus la descoperirea a cinci morminte din care trei aparţineau unor adulţi şi două unor copii cu vârsta curpinsă între 8 şi 12 ani. Inventarul mormintelor a constat într-un inel cu pentagramă, un cercel-verigă şi doi butoni-pandantivi, toate de bronz. Pe baza acestora, mormintele au fost datate în secolul X – începutul secolului XI. Cercetările au continuat în anul 2011 prin extinderea secţiunii SI. Campania din 2011 a dus la descoperirea unei vetre de foc, aflată la acelaşi nivel şi având aceeaşi datare ca mormintele din anul anterior. De asemenea a fost cercetată o groapă circulară cu materiale ceramice romano-bizantine, care este tăiată de groapa mormântului M5, cercetat anterior.

Cercetarea din anul 2013 a constat în deschiderea a două noi suprafeţe S Ib (10 x 3 m) şi SII (2 x 7,50 m). S Ib a fost deschisa la vest de secţiunea SI şi lipită de jumătatea sudică a acesteia. S II a fost deschisă în prelungirea S Ib, păstrând un martor de 1 m. Profilele de vest al S Ib şi al S II sunt coliniare.

În S Ib au fost descoperite trei morminte după cum urmează:

M 6 – mormânt mic cu cistă de cărămidă; copil născut probabil prematur. Umplutura gropii, greu diferenţiabilă de solul din jur are fragmente ceramice mărunte, pigment de cărbune şi var mărunt. Partea dreaptă a mormântului a fost deranjată:lipsesc cărămizi din cistă, piciorul şi mâna dreaptă. Orientarea este V-E (capul la vest). Mâna stângă este îndoită şi pusă pe piept. Fără inv. Adâncimea: -0,70 - -0,80 m.

M 8 – mormânt cu oasele bine păstrate, dar parţial deranjate; aparţine unui adult. Umplutura bej-cenuşie nu se diferenţiază de pământul din jur. În zona scheletului şi aparţinând cu probabilitate gopii acestuia au fost observate pietre, pietricele, un fragment de sârmă de Cu, fragmente mărunte de lemn şi fier. Scheletul este orientat E-V (capul la V), cu mâinile pe bazin. Adâncimea: -1,12 - -1,20 m.

M 10 – mormânt bine conservat, aparţinând unui copil de aprox. 1 an. Este orientat V-E şi are mâinile pe piept. Groapa nu se distinge decât ca şi consistenţă de pământul din jur (este mult mai afânată). Umplutură cu pigment de mortar, cărbune de lemn, fragment mic de sticlă romană. Adâncimea: -0,90 - -1,00 m.

În S Ib au fost identificate de asemenea două structuri de piatră, o groapă şi posibilele urme ale unui drum.

Prima structură, de dimensiuni mici, a fost descoperită spre capătul de S al secţiunii S Ib şi constă în câteva pietre grupate, nelegate.

O a doua structură de dimensiuni ceva mai mari a fost descoperită lângă profilul de V al S Ib, motiv pentru care s-a făcut o casetare a profilului în zonă. Dintre aceste pietre a fost recuperată o monedă, probabil de la Constantius Gallus, care pe revers pare a fi de tip Gloria Exercitus (un stindard sau doua stindarde). Astfel de emisiuni sunt specifice fie anilor 330-335, fie anilor 335-341, în functie de nr. stindardelor. După demontarea pietrelor, în zonă au fost identificate, pe lângă alte materiale arheolologice, şi mai multe multe oase de copil disparate.

Spre capătul de sud al S Ib s-a conturat o groapă aproximativ dreptunghiulară care este tăiată parţial de S I. Din umplutura ei bej-

http://patrimoniu.gov.ro

cenuşie, diferenţiabilă numai ca şi consistenţă (este mai afânată), au fost recuperate numeroase urme de cărbune mărunt, urme mărunte de var şi mortar, pigment ceramic, oase de peşte şi smalţ de dinţi de porc. De asemenea au fost recuperate fragmente ceramice mărunte. Deşi iniţial a fost presupusă a fi groapa unui mormânt, din umplutura gropii nu a fost recuperat nici măcar un singur fragment de os uman.

Spre capătul de nord al secţiunii S Ib a fost descoperit un strat de pietre mărunte, păstrat pe o suprafaţă aproximativ dreptunghiulară cu o consistenţă mai tare decât cea a pământului dimprejur. Stratul este tăiat de mormântul M 8. Adâncimea: -1,00 m.

În S II a fost descoperit un singur mormânt:

M 9 – mormânt aparţinând unui copil cu vârsta între 3 şi 5 ani. Groapa este din nou greu identificabilă, consistenţa şi culoare pământului fiind aceeaşi cu a pământului din jur. La aproximativ 10 cm de tibie, probabil din umplutura gropii acestuia, a fost recuperată o monedă datată în secolul al IV-lea. Din apropierea scheletului şi provenind probabil tot din umplutura gropii au fost identificate fragmente ceramice mărunte, sticlă, scoici, fragmente de zgură şi fragmente de lemn (posibil de la un sicriu). Orientarea este aceeaşi ca la mormintele anterioare. Adâncimea: -0,65 - -0,75 m.

În această secţiune a fost de asemenea identificată o structură (probabil zid) din piatră legată cu pământ.

22. comuna Căşeiu, jud. Cluj
Punct: CĂŞEIU-SAMVM
Nr. Autorizaţie: 29/ 2013
Cod RAN 56675.02
Tip sit: 121 şi 12
Încadrare cronologică: 32
Colectiv: Isacu Adriana (MNIT Cluj-Napoca)
Finanţare: 9000 lei, fonduri MC

În anul 2013, scopul campaniei l-a constituit continuarea cercetării în zona barăcilor de pe latura de nord a castrului, precum şi în vicus. Situaţia din teren, respectiv cultura de porumb pe întreaga zonă a vicusului, aflat în proprietate privată, nu ne-a permis continuarea cercetării pe latura de est şi de sud a aşezării militare. Drept urmare ne-am orientat spre continuarea cercetărilor exclusiv în castru. Înainte de a demara cercetarea efectivă, s-a impus defrişarea şi curăţarea zonei de vegetaţia crescută din abundenţă în praetentura dextra. S-a deschis o casetă, S XLIII, la est de S XLII (2010), cu un martor de 0,50 cm şi orientată nord-sud. Din motive obiective (forţă de muncă redusă la 6 angajaţi – studenţi şi masteranzi ai UBB; vreme nefavorabilă în luna septembrie), suprafaţa deschisă a avut dimensiuni cu mult mai mici decât cea din 2010, respectiv 3 x 5 m , ajungându-se la o adâncime de 90 cm.

Datorită suprafeţei mici (15 mp), nu am obţinut o stratigrafie orizontală cât mai întinsă, care să ne permită dezvelirea integrală a barăcii surprinse în 2010. Pe toată suprafaţa casetei S XLIII nivelul de săpătură a surprins stratul de dărâmătură postromană, format din ţigle, bolovani, chirpici şi numeroase fragmente ceramice. Stratigrafia orizontală a relevat o aglomerare de pietre între metri 2-3. Semnificaţia acestora va putea fi stabilită numai după continuarea cercetării în anul 2014, prin extinderea casetei la o suprafaţă de 4 x 10 m, dimensiune standard pentru zonele cercetate din pratentura şi retentura dextra. Extinderea casetei va fi absolut necesară pentru a dezveli integral baraca nr. 2 surprinsă în bună parte în 2010.

Materialul arheologic nu este foarte bogat, ţinând cont că cercetarea nu a fost finalizată. Totuşi printre artefactele descoperite menţionăm: un denar emis la Roma de Marcus Aurelius, între 163 – 164; cuie şi piroane din fier; un fragment dintr-un perete de vas tip TS lisă; o ştampilă; mai multe obiecte de bronz (ţinte şi aplici fragmentare); fragmente de vase ceramice, specifice descoperirilor din castre: oale, boluri, cupe, farfurii.

Şi în anul 2013, situl SAMVM a constituit obiectul unui proiect de cecetare interdisciplinară, finanţat de AFCN: Peisajul geofizic al aşezării de la SAMVM şi al frontierei romane a provinciei Dacia (colectiv Dan Isac, Felix Marcu, George Cupcea, Adriana Isac). Obiectivul proiectului l-a constituit corelarea tuturor factorilor naturali şi artificiali, precum şi asamblarea datelor obţinute printr-o cercetare interdisciplinară complexă, în vederea unei evaluări şi delimitări precise a sitului. Metodee utilizate: investigaţii geofizice, GPS ArcGIS, ortofotogrametrie în vederea stabilirii limitelor aşezării; DTM-formatul digital al terenului, cu o densitate mare de puncte; vectorizarea şi digitizarea curbelor de nivel. La finalizarea analizei tuturor datelor obţinute, se preconizează conturarea unei imagini complete a sitului, reconstituiri şi crearea de animaţii privind localizarea sitului în peisajul antic, demersuri pentru includerea pe lista monumentelor UNESCO. Rezultatul cel mai concludent va fi dat însă de validarea cercetărilor geofizice prin cercetările arheologice.

Abstract:

The 2013 campaign focused on the castrum in Căşeiu-Samum. Excavations were performed on a distinct area in praetentura dextra, namely the first two barracks from via sagularis on the northern side. For objective reasons, SXLIII has not been completed. In 2014, the section will be widened to allow the unveiling of the barrack. Geophysical research has continued, in the spring and autumn of 2013, with the aim of assembling the data obtained through a complex interdisciplinary research for evaluations and boundaries of the site.

23. Călugăreni, jud. Mureş
Punct: Vicusul castrului roman de la Călugăreni
Cod sit: 116616.01
Nr. Autorizaţie: 81/2013
Colectiv: Nicoleta Man - responsabil (MJM), Panczel Szilamer (MJM), Daniel Cioată (MJM), Coralia Crişan (MJM), Sorin Cociş (AIACluj), Manuel Fiedler, Veit Stürmer
Perioada: 15 iulie – 10 septembrie 2012

Satul Călugăreni face parte din punct de vedere administrativ din comuna Eremitu, judeţul Mureş. Accesul în sat se face pe drumul judeţean 153 A. Satul este străbătut de râul Niraj. Distanţele până la cele mai apropiate localităţi sunt Miercurea Niraj - 15 km, Sovata - 20 km, Reghin - 25 km şi Tg. Mureş - 35 km.

Situl se află în apropierea râului Niraj, la capătul vestic al satului, în spatele ultimelor case şi a drumului de ţară care face legătura cu satul Dămieni. Castrul este amplasat pe terenul arabil din spatele caselor, şi parţial se extinde în grădinile de pe lângă case. Vicusul este amplasat de-a lungul drumului spre Dămieni, de-o parte şi de alta, având o întindere destul de mare, materialul ceramic extinzându-se pe o suprafaţă de cca. 5 ha. În primăvara anului 2013, termele au fost identificate prin prospecţie geomagnetică, în dreapta drumului principal de ieşire din sat, la aproximativ 300 m de castru.

În anul 2013 au fost vizate pentru cercetare trei sectoare importante ale sitului roman: principia castrului, băile, şi s-a urmărit stabilirea extinderii vicusului în imediata apropiere a castrului.

Suprafaţa A a fost deschisă în principia castrului orientată N-S şi având dimensiunile de 15 x 10 m. Imediat sub stratul vegetal, cu o grosime de aproximativ 0,20 m., au apărut ruinele zidurilor aedesului.

http://patrimoniu.gov.ro

În această suprafaţă au fost identificate trei laturi ale aedesului, după cum urmează: zidul estic dinspre basilica (L = 6,20 m, l = 1,10 m) a fost construit pe o fundaţie seacă compusă din piatră de râu şi numai la elevaţia zidului s-a folosit piatră de râu şi blocuri de calcar legate cu mortar. Zidul din spatele aedesului este amplasat spre vest (L = 7 m, l = 1 m), fiind furat aproape în întregime, păstrându-se numai puţină piatră în şanţurile de fundaţie ale zidurilor. Încăperea aedesului este închisă spre nord de un zid (L = 7 m, l = 1 m), unde sunt amplasate două officii. În interiorul aedesului s-a păstrat podeaua de cocciopesto, amplasată pe o fundaţie din piatră mare de râu şi nisip. Atât în ziduri, cât şi în podea există gropi moderne de scoatere a pietrei. Cele două birouri dinspre latura de nord a aedesului, au aproximativ aceleaşi dimensiuni (4 x 4,5 m) iar lăţimea zidurilor exterioare variază între 1 m şi 1,30 m iar cel despărţitor este lung de 4,4 m, şi lat de 0,70 m. Tehnica de construcţie este aceeaşi, nesesizându-se mai multe faze de construcţie. Şi traseul zidurilor birourilor este întrerupt de gropi moderne de scoatere a pietrei.

În partea frontală a aedesului şi a officiilor a apărut un strat gros de demolare, format în principal din ţigle şi olane fragmentate, provenind probabil din acoperişul basilicii. Sub stratul de demolare din faţa aedesului, a apărut o încăpere ataşată zidului din faţă cu laturile de 2,17 x 3,85 x 1,40 m. Pereţii sunt construiţi din cărămizi şi pietre dispuse aleatoriu, legate cu mortar alb. Lăţimea maximă a pereţilor acestei încăperi este de de 0,65 m. În interiorul încăperii, ca de altfel pe toată suprafaţa situată sub stratul de demolare se află urme evidente de arsură. În colţul de S-E a încăperii a fost creată o nişă rectangulară, probabil ca loc de fixare pentru un element arhitectonic.

Cercetările din Suprafaţa A a principiei nu au fost finalizate urmând ca ele să continue în anul 2014.

Suprafaţa B a fost deschisă în băile castrului, identificate prin măsurători magnetometrice în primăvara anului 2013. Orientată NE-SV, cu dimensiunile de 10 x 5 m, Suprafaţa B a fost astfel trasată încât să surprindă latura vestică a termelor. În această unitate de săpătură au fost descoperite două ziduri paralele, dispuse la 1,5 m. distanţă, între ele existând o structură de lut galben compact, tasat, spaţiul delimitat de cele două ziduri putând fi interpretat ca fiind un culoar de acces spre alte încăperi. Zidul vestic (L = 6,20 m., l = 1,30 m.) a fost construit din piatră de râu, cărămizi şi mortar alb. Fundaţia prezintă un şanţ adânc de 1 m., umplut cu piatră de râu fără mortar. În proporţie mare, acest zid a fost distrus prin scoaterea pietrei în epoca modernă. Zidul interior, pare să fie cel mai bine construit, fiind executat în opus incertum din blocuri de calcar şi gresie, legate cu mortar alb.

În partea de nord-est a zidului s-a păstrat un strat gros de demolare care conţinea resturi de podea, cărămizi, tencuială, tegulae mammate fragmentare. La nivelul de fundaţie a zidului a apărut un sistem de hypocaust, care se întinde pe toată suprafaţa de nord-est a secţiunii, din care s-au păstrat câteva pilae formate din mai multe cărămizi şi amprentele pilelor scoase, care se disting foarte bine în lutul galben. Toată suprafaţa hypocaustului este acoperită cu un strat gros de arsură, în care s-au conservat amprentele de pile. Sistemul de hypocaust se întinde în continuarea suprafeţei cercetate atât înspre nord cât şi înspre est.

Suprafaţa B1, reprezintă o extensie spre sud a suprafeţei B, cu dimensiunile de 5 x 12 m. Această suprafaţă a fost deschisă pentru a clarifica traseul zidurilor apărute în suprafaţa B şi eventualele compartimentări ale clădirii. Într-adevăr, zidul exterior traversează şi B1 pe toată lăţimea, având o lungime de 6,60 m, iar lungimea totală relevată în cele două suprafeţe este de 12,80 m. În partea de sud-est a suprafeţei au apărut câteva ziduri de compartimentare: două dintre ele se unesc în unghi drept, formând colţul unei încăperi. Încăperea se întinde spre estul suprafeţei B1 şi în exteriorul ei. Zidurile au lungimile de 4,40 m şi 1,40 m, cu o lăţime cuprinsă între 0,60 şi 0,80 m. În partea nordică a zidului, la 2,80 m de la colţul sudic, zidul este prevăzut la bază cu un canal de circulaţie a aerului cald, cu lăţimea de 0,40 m. Din interiorul încăperii se păstrează baza din lut galben pe care au fost amplasate pilele de hypocaust, precar conservate. Spre deosebire de suprafaţa B, unde patul de lut a sistemului de hypocaust era acoperit de un strat gros de arsură, în această încăpere lutul prezintă foarte puţine urme de arsură, semn că prefurniul era la distanţă de această încăpere, iar aerul cald trecea prin mai multe canale (mai multe încăperi) până ajungea aici. De la peretele lung de 4,40 m. înspre vest, porneşte un alt perete lung de 3,20 m, lat de 0,60 m care probabil se întâlneşte cu un perete care porneşte din suprafaţa B şi intră în B1 cu o lungime păstrată de 2m. Toate zidurile sunt construite în opus incertum din blocuri de calcar, piatră de râu şi pe alocuri cărămizi şi legate cu un mortar alb.

Şi această încăpere a fost dotată cu sistem de încălzire, unele pile păstrându-se până la înălţimea de 0,60 m.

Până acum, putem concluziona că au fost descoperite 3 încăperi (decopertate parţial), toate dotate cu sistem de încălzire.

Suprafaţa C a fost trasată aproximativ la 50 m. sud de terme, înspre castru. Suprafaţa C (10 m x 5 m) a surprins un nivel gros de cultură romană (0,30 - 0,40 m) care conţine o cantitate impresionantă de material arheologic (ceramică, obiecte şi unelte din fier, fragmente de fibule, monede, mărgele de sticlă). Jumătatea nordică a secţiunii, la adâncimea de 0,60 m, este acoperită cu o platformă de piatră de râu, cu dimensiunile de 5,70 x 1,60 m şi cu grosimea de 0,40 m, interpretată într-o primă variantă, ca fiind un drum roman, care traversa vicusul. Platforma este mărginită de un şanţ, interpretat ca rigola drumului, într-o primă variantă, cu lăţimea de 1,60 m, lăţimea la fund de 0,70 m. şi adâncimea de 0,40 m. Aceste dimensiuni, cât şi umplutura acestui şanţ, care conţine mult pigment roşu (fragmente de cărămizi şi chirpici) şi material arheologic, ne îndreptăţeşte să considerăm acest complex o locuinţă, respectiv şanţul de fundaţie al unui perete, lung de 5,70 m, care intră în profilul nordic. În profil se păstrează aproape sub tot stratul de piatră, un strat de dărâmătură format din fragmente de cărămizi şi chirpici, lat de 0,20 m, şi un strat gros de arsură de 0,10 m, şi bucăţi carbonizate de lemn, probabil provenite din structura clădirii.

Campania arheologică din anul 2013 a avut drept scop cercetarea a 3 sectoare importante:

1. Principia castrului, din care au fost decopertate aedesul, cele două birouri dinspre nord şi o parte din basilica;
2. Termele castrului, din care au fost surprinse zidul exterior şi 3 încăperi dotate cu instalaţie de hypocaust;
3. O locuinţă din vicusul militar, de mari dimensiuni, surprinsă parţial (numai fundaţia unui perete lung cu dimensiunile de 9 m x 0,80 m x 0,40 m) care traversează oblic secţiunea.

În anul 2014, cercetarea arheologică a sitului de la Călugăreni se va concentra pe cele 3 sectoare începute în 2013.

Abstract

The archaeological excavations in 2013 in the Roman site of Călugăreni were focused on 3 important sectors:

1. The principia of the roman fort, which have been uncovered the aedes, two offices and a part of the basilica;
2. The thermae of the fort, of which were caught the outside wall and three rooms fitted with hypocaustum system;
3. A dwelling of military vicus, a large one, partially surprised (only the foundation of a long wall with dimensions of 9 m x 0,80 m x 0,40 m), crossing angle the section.

In 2014, the archaeological research of the site of Călugăreni will be focus on the three sectors started in 2013.

http://patrimoniu.gov.ro

24. Cefa, com. Cefa, jud.Bihor Aşezarea Rădvani
Punct: La Pădure
Cod sit: 28255.01
Colectiv: Ioan Crişan, Muzeul Ţării Crişurilor Oradea, responsabil de şantier

Începând cu anul 2000 săpăturile se desfăşoară în sectorul A (Hotare) al sitului Cefa-La Pădure, unde au fost localizate cimitirul şi biserica satului medieval Rădvani. Prin săpăturile executate până în prezent au fost atinse marginile cimitirului în cele patru puncte cardinale, fiind identificate şi cercetate 447 de morminte ce se încadrează cronologic (cu excepţia unui mormânt modern) în secolele XI-XVI/XVII şi au fost dezvelite fundaţiile unei biserici databilă în a doua jumătate a secolului al XIII-lea. Pietrele din fundaţia acestei biserici provin de la un edificiu mai vechi al cărui amplasament nu a fost încă localizat. Ipotetic, el ar trebui să se afle în cuprinsul cimitirului, deşi nu este exclus ca materialul refolosit să fi fost adus din altă parte.

Pentru o analiză de detaliu privind arheologia peisajului în acest sector şi pentru identificarea altor urme arhitectonice s-a apelat la echipa de cercetători de la Universitatea de Vest din Timișoara şi de la Asociaţia Arheo Vest care în luna septembrie a anului 2013 a efectuat o nouă ridicare topografică amănunţită a terenului şi o scanare geomagnetică cu un magnetometru fluxgate.

Pentru efectuarea ridicării topografice a fost folosit ca instrument de lucru o Staţie Totală TCR 1205 Smart Station. Poziţionarea şi orientarea s-a făcut într-un sistem de coordonate local transpus ulterior sistemului de proiecţie Stereografic 1970. Ca urmare a ridicării topografice amănunţite efectuate într-o reţea deasă de puncte, s-au putut reprezenta la scară elementele de micromorfologie a terenului, planul topografic rezultat reliefând foarte clar urmele aplatizate ale unui sistem de fortificare antropic, azi aproape imperceptibil la suprafaţa terenului deoarece lucrările de hidroameliorații precum şi cele de amenajări agricole mecanizate au uniformizat platoul central, nivelând valul şi cele două şanţuri de apărare care se presupune că ar fi existat în evul mediu.

Prospecţiunea magnetometrică s-a desfăşurat pe o suprafaţă de 1,98 ha, reprezentând 22 de griduri cu dimensiunea de 30 m x 30 m, stabilite în funcţie de topografia terenului (ocolindu-se arealul excavat de arheologi) şi de specificaţiile tehnice impuse de aparatura utilizată. Prospectarea magnetometrică realizată cu gradiometrul Bartington Grad 601-2 (dual) a condus la identificarea unor urme arhitectonice care pot fi puse în legătură cu un complex patrulater cu dublă incintă. Amprenta magnetică fiind foarte ştearsă, datorită modificărilor ulterioare ale terenului şi a practicării intensive a agriculturii mecanizate, nu există certitudinea că au fost depistate vestigiile unui edificiu de zid. Situaţia va putea fi clarificată prin săpăturile arheologice ce urmează a fi practicate în acel punct în anul 2014.

25. Telița – Celic Dere, com. Frecăței, jud. Tulcea
Punct: Celic Dere
Cod sit: 160412.08
Nr. Autorizație: 92/13.06.2013
Colectiv: Valeriu Sîrbu – responsabil științific (M Brăila; IAB), Maria-Magdalena Ștefan, Dan Ștefan (S.C. Digital Domain București; IAB), Tomasz Bochnak (University of Rzeszow – Polonia), Gabriel Jugănaru (Tulcea); Diana Dăvîncă și Monica Niculescu (IAB), şi Roxana Asăndoae, doctorandă la Universitatea „Aristotel" din Thessaloniki.

Cercetările desfășurate în 2013 în situl arheologic de la Telița-Celic Dere au avut o puternică componentă interdisciplinară, axată pe abordarea integrată a ansamblului format din așezare și necropolă. Astfel, profitându-se de situația cu totul excepțională în care părți importante din sit au fost exploatate forestier în chip integral, s-au derulat ample activități de curățare a terenului, urmate de investigații geomagnetice, măsurători topografice de detaliu și de teledetecție la joasă altitudine executată cu platforme independente radiocomandate.

Teledetecție. Zborurile au furnizat imagini digitale și material video de mare rezoluție, ambele tipuri de date fiind achiziționate de la diferite altitudini (10-300 m). Imaginile au fost asamblate, în final, în ortofotografii cu rezoluția de până la 10 pixeli per metru. Imaginile vor reprezenta atât baza unor viitoare studii de teledetecție, dar și sursă de informație tridimensională extrasă prin procedee specifice fotogrammetriei, prin care se va putea reconstitui, în detaliu, relieful la nivel micro-regional și completa planul ansamblului arheologic. Materialul video va fi folosit în prezentări multimedia. Aceste noi tehnologii au fost utilizate permanent pe parcursul excavațiilor arheologice, asigurând, astfel, realizarea unor fotografii perpendiculare de ansamblu asupra situațiilor arheologice.

Cercetările magnetometrice au fost realizate în patru sectoare diferite, totalizând o suprafață de 1140 mp. Trei dintre gridurile cercetate au fost executate în zona centrală a așezării, încadrând practic noua secțiune deschisă anul acesta – S17, cel de-al patrulea fiind poziționat mai spre sud, pe un promontoriu din platoul mai larg al așezării, deasupra văii Celicului.

Măsurători topografice au fost executate în interiorul așezării pe o suprafață de peste 1ha, descriind relieful din zona centrală a platoului și racordând într-un sistem unitar suprafețele investigate cu mijloace magnetice. Instrumentele topografice au fost folosite pe tot parcursul excavațiilor, din diverse sectoare, pentru realizarea desenului digital și înregistrarea reperelor fotogrammetrice.

Excavații arheologice. În paralel, au fost executate excavații arheologice în sectoare noi din necropolă și așezare, redescoperindu-se și unele complexe funerare cercetate în anii 1980-2001, în sectorul considerat în literatură ca aparținând necropolei plane, în scopul documentării lor prin metode digitale.

Sectorul "***Necropolă***". În ceea ce privește săpăturile propriu-zise s-a continuat cercetarea complexului funerar T48, identificat în 2008 prin cercetări geofizice. Deoarece movila T48 se află poziționată adiacent drumului principal de acces în pădure, săpătura a fost limitată la o suprafață pătrată cu latura de 5.50 m, poziționată chiar lângă drum, ce a încadrat mantaua din piatră.

Mantaua avea o formă ovală, măsurând 4.80 m N-S x 3.70 m (E-V); a fost construită în mod îngrijit din bolovani de gresie locală de dimensiuni medii (cca. 15-20 cm pe latura lungă) și mici, prezentându-se ușor alunecată pe panta naturală a sitului către sud. Deși nu se poate vorbi de un ring complet, clar evidențiat, este destul de clar că bolovani de mari dimensiuni, unii măsurând 70 cm lungime, au fost depuși în sectorul sudic și estic, într-un aranjament semi-circular, spre marginile mantalei. Complexul a fost cercetat prin trasarea unui martor stratigrafic, de 60 cm lățime, orientat oblic pe colțurile secțiunii (NNV-SSE), poziționat în treimea superioară a mantalei.

Săpătura a ajuns până la adâncimea de 70 cm, de o parte și de alta a martorului, punând în evidență prezența unei gropi centrale de mici dimensiuni (aproximativ 60 cm diametru), săpată chiar de sus, din nivelul superior al mantalei. Fragmente ceramice de la un vas lucrat cu mâna au fost documentate în sectorul nord-vestic, răspândite grupat printre pietrele mantalei, pe nivelul superior al acesteia. Această săpătură a evidențiat, totodată, urmele clare ale unor săpături mai vechi, poziționate în sectorul estic al noii suprafețe decopertate, oferind, astfel, importante informații ce vor asigura

http://patrimoniu.gov.ro

racordarea documentației vechi cu planul general al sitului.

În necropola plană a mai fost cercetată o suprafață de aproximativ 100 mp, în care au fost puse în evidență și documentate cu mijloace digitale mai multe săpături vechi, martori stratigrafici necercetați, precum și 5 complexe circulare cu amenajări din piatră, probabil morminte de dimensiuni mici, între 2.50-3.70 m diametrul ringului, construite grupat și, posibil, acoperite de o manta comună.

Sectorul "***Așezare***". În așezare a fost deschisă o nouă secțiune - S17 = 12,00 x 3,00 m, ce a fost cercetată până la adâncimea de 50/60 cm – nivel pe care s-au evidențiat trei complexe, aproximativ rectangulare, intersectate doar parțial de S17, în carourile 1-2, carourile 4-5 și, respectiv, în caroul 10.

Îndepărtarea acestui prim nivel, relativ bulversat și de pădure, a furnizat o cantitate însemnată de material ceramic, de natură fragmentară, atât local, getic, cât numeroasele fragmente de amfore (databile în sec. IV-III a. Chr.) și o lamă de cuțit din fier. Majoritatea materialului ceramic getic, fragmentar, a fost modelat cu mâna.

În caroul 10 a fost identificată, la adâncimea de 45 cm, o aglomerare de fragmente mari de pereți de locuință, arși, în amestec cu fragmente ceramice fără urme de ardere secundară.

Evident, cercetările din anul viitor vor continua în aceste sectoare nefinalizate, pentru a se obține atât noi informații, cât și pentru îmbogățirea patrimoniului muzeal cu piese valoroase.

Résumée

Les fouilles faites en 2013 ont eu une forte composante interdisciplinaire, reposant en particulier sur une approche intégrée de l'ensemble formé de l'établissement et la nécropole.

Les vols ont fourni des images digitales et vidéo de grande résolution, assemblées dans des ortho-photographies, qui représenteront autant la base des futures études de télédétection qu'une source d'information tridimensionnelle obtenue à travers des moyens spécifiques à la photogrammétrie.

Nous avons effectué des recherches magnétométriques dans quatre secteurs différents, sur une superficie totale de 1140 m^2.

Nous avons fait des mesurages topographiques à l'intérieur de l'établissement, sur plus d'un ha de superficie, tout en décrivant le relief dans la zone centrale du plateau et rassemblant dans un système unitaire les superficies fouillées avec des moyens magnétiques. Pendant les excavations, nous avons utilisé des instruments topographiques en vue de réaliser le dessin digital et enregistrer les repères de la photogrammétrie.

Excavations archéologiques. On a fait des fouilles archéologiques dans de nouveaux secteurs de la nécropole et l'établissement, tout en redécouvrant des complexes funéraires fouillés en 1980-2001, car nous avons voulu les documenter à travers des méthodes digitales.

Le secteur «Nécropole». Nous avons continué la fouille du tumulus T48, identifié suite à des recherches géophysiques. Ayant une forme ovale (4,80 m x 3,70 m), le manteau fut bâti en rochers de grès local de dimensions moyennes et petites, légèrement glissé vers le sud, sur la pente naturelle du site. Dans le secteur nord-ouest, répandus parmi les pierres du manteau, il y avait des fragments céramiques d'un vase travaillé à la main.

Nous avons fouillé, dans la nécropole plane, une superficie d'environ 100 m^2, et avons mis en évidence, à l'aide des moyens digitaux, plusieurs fouilles plus anciennes, des témoins stratigraphiques non-fouillés, ainsi que cinq complexes circulaires avec des aménagements en pierre, probablement des tombes de petites dimensions.

Le secteur «Etablissement». Nous avons tracé dans l'établissement la section S17 (12,00 x 3,00 m), fouillée jusqu'à 50-60 cm de profond, niveau auquel nous avons mis au jour trois complexes. On a également trouvé une quantité importante de matériel céramique fragmentaire gétique, mais aussi des amphores grecques datant des IVe –IIIe siècles av. J.-C.

Bibliografie:

G. Simion, Le site de Celic Dere. Interpretations ethno-culturelles et implications dans la chronologie du Hallstatt final, p. 237-252, în Premier Age du Fer aux Bouches du Danube et dans les regiones autour de la Mer Noire, Tulcea 1997;

G. Simion, Tombes tumulaires dans la nécropole de Celic Dere, p. 69-82, în Tombes tumulaires de l'âge du Fer dans le Sud-Est de l'Europe, Tulcea, 2000;

V. Sîrbu, D. Ştefan, M. Duţescu, Teliţa - Celic Dere, Tulcea County. Landscape Studies, p. 201-214, în/dans Funerary Practices in Central and Eastern Europe (10th c. BC – 3rd c. AD)" (Eds. V. Sîrbu, R. Ştefănescu), Proceedings of The 10th International Colloquium of Funerary Archaeology, Tulcea, 10-12 October 2008;

Valeriu Sîrbu, Maria-Magdalena Ștefan, Dan Ștefan, Gabriel Jugănaru (Romania), Tomasz Bochnak (Poland) - The necropolis (6th-3rd c. BC) from Telița-Celic Dere (Dobroudja). Tumulus no. 44, p. 347-372., In:"Necropolises, Cult places, Religion, Mythology" - The Thracians and their Neighbors in the Bronze and Iron Ages, vol. II, Proceedings of The 12th International Congress of Thracology (Eds. V. Sîrbu and R. Ștefănescu), Târgoviște, 10th -14th September 2013, Editura Istros, Brașov, 2013; V. Sîrbu et alii, CCAR 2007, p. 379-380; CCAR 2008, p. 322; CCAR 2009, p. 220-221; CCAR 2010, p. 193-195; CCAR 2011, p. 141-142; CCAR 2012, p.150-151; CCAR 2013, p. 130-131.

26. Cioroiu Nou. judeţului Dolj

Colectiv:Dorel Bondoc, Gabriela Filip

Fortificaţia romană de la Cioroiu Nou reprezintă un foarte important monument arheologic de pe teritoriul judeţului Dolj. Dimensiunile sale (235 x 140 m), precum şi descoperirile spectaculoase, anunţă un sit arheologic de excepţie.

După achiziţionarea în anul 2007, a unei parcele de teren de către ONG Alexis Project şi cedarea ei pentru cercetările arheologice, s-a putut proceda la conservarea primară a ruinelor dezvelite. În săpăturile din anii 2008-2010, au fost puse în evidenţă fundaţiile termelor construite de detaşamentului legiunii VII Claudia, care a staţionat la Cioroiu Nou vreme de aproximativ jumătate de secol[1].

Deşi exista bănuiala că în jur trebuie să fi fost şi alte construcţii, rezultatele obţinute în săpăturile arheologice care au urmat, au depăşit pur şi simplu aşteptările. Mai multe clădiri cu fundaţii de piatră, pereţi de cărămidă şi acoperiş de ţigle dispuse pe bîrne de lemn, au fost ridicate după un plan urbanistic prestabilit, în binecunoscuta manieră romană[2]. Constructorii romani s-au întrecut pe sine, prin folosirea unei cantităţi impresionante de materiale de construcţie (piatră, cărămidă, ţiglă, olane, lemn, cuie, piroane, scoabe).

În anul 2013, s-a continuat cercetarea în suprafaţă a zonelor nesăpate de la nord şi sud de clădirile B şi C[3]. După înlăturarea unor cantităţi semnificative de dărâmături, în pofida spolierii sălbatice a materialului de construcţie, s-a putut preciza capătul de sud al clădirii B (fig. 1-2). În lipsa unor descoperiri lămuritoare, utilitatea clădirii B este în acest moment imposibil de precizat. Fundaţiile sale realizate de piatră au grosimea de 0,70m şi prin urmare, indică un edificiu important.

http://patrimoniu.gov.ro

Mai departe, s-a evidenţiat şi capătul de nord al clădirii C (fig. 3). Inventarul prelevat constă în ceramică, fibule, obiecte de fier, bronz şi os, monede (fig. 4), piese de echipament militar (fig. 5), etc. Alte două clădiri au fost evidenţiate doar parţial în partea de sud a zonei cercetate şi despre acestea vom vorbi după ce vom avea mai multe informaţii.

Intensitatea activităţilor constructive denotă un rang special al aşezării şi fortificaţiei romane de la Cioroiu Nou. În ultima vreme, tot mai multe opinii avizate acreditează identificarea aici, a enigmaticei Colonia Malva. În acest sens pot fi invocate descoperirile arheologice făcute de-a lungul timpului: inscripţii, piese sculpturale, monede, fibule, ceramică, opaiţe, obiecte de bronz, obiecte de fier.

O inscripţie descoperită la Cioroiu Nou, atestă deocamdată existenţa aici în prima jumătate a secolului III, a unui statio aflat sub conducerea lui Germanus, speculator al legiunii VII Claudia[4]. Misiunile acestui post de pază şi supraveghere pot fi deduse din amplasarea geografică a localităţii, în plină zonă de câmpie fertilă. Este vorba probabil despre colectarea taxelor şi impozitelor, asigurarea securităţii în zonă, paza şi întreţinerea căilor de comunicaţie, efectuarea de achiziţii şi rechiziţii în folosul armatei, recrutări pe plan local, etc.

În timpul săpăturilor din anul 2013, au fost descoperite mai multe obiecte de bronz (fibule, verigi, pandantive, brăţări, chei, butoni) sau de fier (mânere, cuie, zguri, piroane, brice, scoabe, cuţite). O categorie importantă de descoperiri este reprezentată de monede. Zeci de astfel de obiecte sunt descoperite anual la Cioroiu Nou.

Din cantitatea uriaşă de ceramică descoperită (amfore, oale, căni, căniţe, urcioare, capace, farfurii, străchini, castroane), o pondere semnificativă este deţinută de ceramica pictată, apanaj al olarilor ce lucrau la Cioroiu Nou, într-unul sau în mai multe ateliere ceramice. Este suficient de remarcat faptul că de la Cioroiu Nou provine cea mai mare cantitate de ceramică romană pictată din întreaga Dacie romană. Toate cele expuse sumar mai sus, recomandă situl arheologic de la Cioroiu Nou, drept unul ce poate oferi oricând surprize.

O notă specială merită faptul că toate edificiile descoperite au beneficiat de măsura de conservare primară, iar valul de pământ al fortificaţiei împreună cu palisada de lemn aferentă şi un turn de colţ, au fost reconstituite într-o oarecare măsură.

Iar monumentele descoperite până în prezent şi amplasarea localităţii Cioroiu Nou pe drumul asfaltat ce leagă Craiova de Băileşti, sunt oportunităţi ce pot facilita accesul turiştilor şi al consumatorilor de istorie veche şi arheologie.

(Endnotes)

[1] Pentru o sumară prezentare, vezi D. Bondoc, Cioroiu Nou. 100 descoperiri arheologice / One hundred archaeological discoveries, Craiova 2010, p. 13 şi urm.

[2] D. Bondoc, G. Filip, în Cronica cercetărilor arheologice. Campania 2012, p. 46-47.

[3] Ibidem.

[4] IDR, II, 141, cu bibliografia; D. Bondoc, op.cit., p. 17.

27. Costişa, jud. Neamţ

Nr. Autorizaţie: 82/2013

Colectiv: Adrian Ioniţă (responsabil şantier), Anca-Diana Popescu, Radu Băjenaru (Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan").

Pe platoul înalt al „Cetăţuii" (platoul A), în zona nesăpată dintre două secţiuni vechi (S.II/1959 şi S.VII/1959) a fost trasată secţiunea S. XXIII, cu dimensiunile de 5 x 3 m, orientată pe direcţia 1150 ‰ ENE – 4350‰ VSV. S. XXIII fost caroiată din metru în metru (pe latura de N a secţiunii axul a fost numerotat de la 0 la 5, cu 0 spre ENE; pe latura de V a fost notat de la a la d, cu a către N).

Sub stratul vegetal se afla depunerea din epoca bronzului, groasă de cca. 0,10 – 0,14 m, care conţine la partea superioară pietre şi ceramică Monteoru Ic2-Ic1, iar la cea inferioară aglomerări de chirpici şi fragmente ceramice Costişa. Sub aceasta se întinde depunerea cu materiale Precucuteni, cu o grosime de 0,16 – 0, 18 m.

La adâncimea de 0,34 – 0,39 m au fost găsite numeroase pietre de râu, între ele fiind fragmente ceramice Monteoru, unul din categoria mai fină, cu decor format din linii în relief, celelalte din categoria grosieră, cu suprafeţele exterioare zgrunţuroase.

Sub stratul de pietre şi fragmente ceramice Monteoru au fost observate aglomerări de fragmente ceramice Costişa (între care o toartă din zona diametrului maxim al unei amfore şi un fragment de ceaşcă cu torţiţă), chirpici, unii cu urme de pari, şi câteva oase de animale, la adâncimea de 0,40 – 0,48 m. Peste şi între chirpici erau câteva pietre de râu, de dimensiuni medii.

Sub depunerea de epoca bronzului se afla solul cafeniu neolitic, în care au fost găsite fragmente ceramice Precucuteni, oase de animale, obiecte mărunte din lut şi piatră. În zona carourilor 3-4b, la adâncimea de 0,55 – 0,58 m, a fost descoperită o aglomerare de oase de la un animal de talie mare (probabil bovină). În restul secţiunii se aflau fragmente ceramice Precucuteni, majoritatea din vase de factură grosieră. Un topor de piatră plat, cu tăişul ciobit, a fost găsit în caroul 3b, la adâncimea de 0,50 m, iar un fragment de statuetă antropomorfă a fost recuperat din caroul 5b.

După demontarea materialelor neolitice s-a trecut la răzuirea suprafeţei şi s-a observat în carourile 4-5b, la adâncimea de 0,80 m de la suprafaţa actuală, conturul unei gropi. Nu este exclus ca gura gropii să fi pornit mai de sus din solul neolitic, însă ea a fost vizibilă doar la această adâncime, prin contrast cu solul galben viu. Groapa avea formă ovală, cu diametrul de 1,18 x 0,88 m. A fost secţionată pe direcţia E – V; fundul se afla la o adâncime de 1,46 m faţă de suprafaţa actuală, solul din groapă fiind de culoare cafenie. În groapă au fost găsite câteva oase şi fragmente ceramice neolitice.

28. Covasna, jud. Covasna

Punct: Cetatea Zânelor

Cod RAN: 63535.01

Nr. Autorizaţie: 73/2013

Colectiv: Viorica Crişan (MNIT), responsabil ştiinţific, Valeriu Sîrbu (Muzeul Brăilei), Paul Pupeză, Nagy Jozsef (MNIT), Monica Mărginenu-Cârstoi (IAPV), Virgil Apostol (MNIR); Anca Pop, Piroska Eszter, Aurora Peţan, Alexandru Berzovan, Raluca-Eliza Bătrînoiu - colaboratori

Total finanţare: 18.000 lei

Perioada: 7-31 august 2013

Cercetările arheologice din anul 2013 s-a desfăşurat în S7H. Aceasta, a fost trasată în 2007 şi a avut ca scop clarificarea dimensiunilor şi a traseului zidului de curtină al terasei a II-a, din partea sud-estică a bastionului, precum şi lămurirea stratigrafiei şi a unor structuri constructive apărute în S7E. În campania 2013 (S7H a ajuns la 22 x 6,40 m), am continuat adâncirea pe toată suprafaţa de peste 140 mp. În această secţiune au apărut, în anii anteriori, un număr mare de pietre rezultate din dărâmătura zidului, bârne carbonizate de la suprastructura de lemn a zidului, urmele unor construcţii din ultimele nivele de locuire şi o cantitate impresionantă de vase ceramice întregi sau fragmentare, vase de sticlă, unelte de fier, lut şi piatră, piese de podoabă etc. S-a observat că dărâmătura zidului a fost folosită în perioada romană ca bază pentru ridicarea unei construcţii, posibil o refortificare a zonei bastionului şi a zidurilor de incintă din imediata apropiere a acestuia. Materialele aparţinătoare

http://patrimoniu.gov.ro

epocii romane s-au rezumă însă la doar câteva fragmente ceramice care au apărut pe platforma respectiva şi între pietre, vesela dacică, fie ea lucrată cu mâna sau roata, a fost predominantă. „În timpul cercetărilor arheologice, din anii 1942-1943, Alexandru Ferenczi a descoperit, spre nord, în zona de legătură dintre trasa I şi terasa a II-a, în imediata apropiere a acropolei, ţigle romane şi a presupus existența unui turn de supraveghere şi desigur a unor trupe romane care au staţionat o perioadă aici. E prematur să ne pronunţăm în acest sens, dar nu excludem posibilitatea, aşa după cum, nu excludem nici posibilitatea ca o comunitate dacică să fi revenit după distrugerea cetăţii de către romani şi să fi încercat o reorganizare a spaţiului şi a forţelor. Oricum şi această ultimă fortificare a fost distrusă şi incendiată”[1]

Din ultimul nivel de locuire dacică provin urmele unei construcţii, marcate prin bucăţi mari de lipitură arsă, bârne carbonizate şi un număr impresionant de vase întregibile (capace, borcane, străchini, fragmente de amfore, căni, ceşti etc.). În interiorul construcţiei era amenajată o vatră de foc, de formă circulară.

În anul 2012 s-a ajuns, pe toată suprafaţa secţiunii, în stratul de pământ galben, depus pentru îndreptarea şi repararea teraselor distruse în vremea lui Burebista.

Cercetările au continuat în campania 2013 în primul nivel de locuire dacică. Au fost cercetate 25 de complexe constând din gropi de stâlpi, vetre de foc, platforme de vase, platforme de chirpici ars şi două construcţii.

Prima o construcţie, (Pl.1/2) de formă dreptunghiulară, (6 x5,40 m), a fost marcată de trei rânduri de stâlpi, groşi de 0,30 m, adânciţi la peste 1m. În interiorul acesteia au apărut două vetre de foc, o monedă de bronz Mesambria (sec. III-II a.Chr.) şi un număr mare de vase ceramice din ambele categorii. Sub nivelul de călcare al construcţiei au apărut urme de arsură, posibil de la prima fază de locuire dacică. Aceasta urmează a fi cercetată în campania viitoare.

În imediata apropiere a zidului de incintă a fost identificată o construcţie asemănătoare unei ciste, cu dimensiuni de circa 4 x 2 m, marcată de pietre aşezate în formă dreptunghiulară. O parte din pietre sunt foarte mari, una având o formă circulară (Pl.1/1). Pământul din interiorul construcţiei respective este de culoare cenuşie cu urme de cărbune. Aceasta nu a fost cercetată. A fost acoperită şi urmează să fie golită în campania viitoare.

Din stratul de cultură a ieşit o cantitate mare de vase lucrate cu mâna şi cu roata: borcane, fructiere, strecurători, străchini, boluri şi amfore de import; diverse obiecte din fier (cuţite, cuie, un fragment de secere); creuzete întregi şi fragmentare, fusaiole, jetoane, cute de piatră; piese de podoabă (mărgele din sticlă şi chihlimbar; o brăţară din bronz, fibule din bronz, Pl.2.) şi un număr însemnat de oase de animale.

Secţiunea nu a fost finalizată nici in acest an. Sperăm să o finalizăm în campania viitoare şi să reuşim să depistăm paramentul interior al zidului de curtină.

Cercetările din 2013 au fost extrem de bogate în artefacte şi informaţii. Cele trei faze de locuire şi de amenajare a terasei din primul nivel dovedesc o perioadă lungă de locuire şi de muncă la construirea fortificaţiilor. Complexele cercetate în acest an şi artefactele descoperite ne arată că primele faze de locuire au fost relativ calme cu activităţi specifice unei aşezări civile.

În data de 18 august am organizat Ziua porţilor deschise, manifestare care s-a bucurat de o mare popularitate. Un număr de circa 200 de persoane au urcat muntele pentru a participa la ghidajele de specialitate. Cu această ocazie au fost expuse şi o parte din artefactele descoperite în campania 2013. S-au împărţit pliante şi au putut fi vizualizate, pe panouri, imagini din săpăturile efectuate pe parcursul a 15 ani. Afişul şi imaginile din timpul manifestării au fost postate pe pagina de facebook a MNIT.

La finalul săpăturii au fost protejate zidurile (curtina terasei a doua) şi înlocuite panourile deteriorate, ce protejau curtina terasei a II-a; au fost protejate complexele dezvelite în secţiunea S 7 H.

Problemele pe care le ridică un sit de dimensiunile Cetăţii Zânelor (o acropolă şi patru terase înconjurate cu ziduri din piatră, posibil mai multe bastioane) sunt foarte numeroase şi complexe. În campaniile viitoare se impun: finalizarea cercetărilor efectuate în jurul bastionului, de pe terasa a II-a, cercetarea acropolei, de altfel extrem de dificilă din cauza numeroaselor gropi lăsate de căutătorii de comori precum şi deschiderea unei secţiuni pe latura nord-vestică a terasei a III-a unde presupunem existenţa porţii de acces în cetate. Ar necesita, de asemenea, deschisă o suprafaţă pe terasa a III-a, colţul vestic, unde configuraţia terenului pare să indice un alt bastion. Ar fi, de asemenea, extrem de importantă cercetarea extremităţii nordice a terasei a II-a (unde se leagă de terasa I), acolo unde Alexandru Ferenczi vorbeşte de existenţa unui turn de supraveghere roman.

Abstract

In 2013, archaeological research focused on S7H. During the 2013 campaign (S7H reached the size of 22 x 6.40 m), we continued to excavate over the entire surface that measures more than 140 sq.m., in the first layer of Dacian habitation. 25 complexes have been researched: postholes, hearths, platforms for pots, platforms made of burnt adobe, and two constructions.

The first construction, (Pl.1/2) rectangular in shape (6 x 5.40 m), was marked by three rows of pillars, measuring 0.3 m in thickness, fixed in the ground more than 1 m in depth. Inside this building, we discovered two hearths, one bronze coin issued in Mesambria (IIIrd-IInd c. B.C.), and a large number of pottery items.

Another construction, resembling a cist, was found in the close proximity of the precinct wall. It measured ca. 4 x 2 m and was marked by stones placed in a rectangular pattern (Pl.1/1). The soil inside this building was grey, with inclusions of coal. It will be researched during the subsequent campaign.

A significant quantity of pots, both modeled by hand and wheel-thrown, were recovered from the culture layer: jars, “fruit bowls”, strainers, imported bowls and amphorae, various iron objects (knives, nails, one fragment from a sickle); entire and fragmentary crucibles, loom weights, game pieces, whetstones; jewelry items (glass and amber beads, a bronze bracelet, bronze fibulae, Pl.2), and an important number of animal bones.

Research of this section will hopefully be completed during the subsequent campaign.

The 2013 research was very rich in artefacts and data. The three stages of habitation and man-made interventions in the design of the terrace from the first level indicate a long period of habitation and both civilian and military labor.

An archaeological site of the extent of the one in Cetatea Zânelor (an acropolis and four terraces surrounded by stone walls, possibly several towers) raises very numerous and complex issues. During the subsequent campaign the team aims at finalizing the research around the tower on terrace II, researching the acropolis, and opening a section on the north-western side of terrace III, where we believe that the access gate to the fortification might be located.

Bibliografie:

Viorica Crişan, Valeriu Sîrbu, Covasna - Faires Fortress. A Carpathian MountainFortified by Dacins, în Identităţi culturale locale şi regionale, Ed. Mega, 2010, p.265-285; Viorica Crişan, Cetatea Zânelor de la Covasna, în Dacii din Curbura Carpaţilor, Sfântu Gheorghe, 2009, p.59-85; V. Crişan, Cetatea Zânelor - din terasă în terasă, Magazin

http://patrimoniu.gov.ro

Istoric, oct. 2009;

Viorica Crişan, Valeriu Sârbu, Cristina Popescu, Covasna - "Cetatea Zânelor". Un munte fortificat de daci, în Noi descoperiri arheologice în sud-estul Transilvaniei, Editura Angvstia, Covasna, 2003, p. 51-72.

(Endnotes)

[1] V. Crişan şi colab., în Cronica Cercetărilor Arheologice din România, campania 2012, p. 49

29. Sat Reșca, comuna Dobrosloveni, jud. Olt [Romula]

Punct: Sectorul de Nord

Nr. Autorizație: 51/2013

Cod RAN: 126754.04

Colectiv: Mircea Negru – responsabil ştiinţific (UB), Lucian Amon (UC), Emilian Gamureac (MC), Laurenţiu Guțică (MJO)

Cercetările arheologice sistematice au fost inițiate la Reșca-Romula la începutul secolului XX[1]. Ele au fost reluate sub conducerea profesorului Dumitru Tudor în anul 1965, când a fost formată o echipă de arheologi, care au continuat aceste cercetări pentru mai bine de trei decenii. De-a lungul timpului, descoperirile arheologice din acest sit au fost valorificate în lucrări de referinţă pentru cercetarea epocii romane la Dunărea de Jos, având ca autori pe profesor dr. Dumitru Tudor, dr. Gheorghe Popilian, dr. Cristian Vlădescu, dr. Corneliu Mărgărit-Tătulea și alții.[2]

Începând cu anul 2007 s-a trecut într-o fază nouă a cercetării. Aceasta are ca obiective principale delimitarea precisă a sitului și sectoarelor sale, abordarea sistematică a problematicii cercetării principalelor sectoare ale sitului, desfășurarea unei cercetări interdisciplinare, respectiv protejarea și valorificarea patrimoniului arheologic imobil și mobil excepțional din acest sit.[3]

În anul 2007 au fost efectuate cercetări de teren pentru delimitarea sitului arheologic, rezultatele fiind înregistrate pe o hartă cu scara 1:5000 și în sistem Stereo 70. Ca urmare a acestor cercetări, suprafața sitului a fost estimată la peste 304 hectare.[4] Menţionăm că, până în acel moment, singurele estimări se refereau doar la aria orașului roman din interiorul Zidului lui Filip Arabul, care era estimată la doar 64 de hectare.[5]

În campania arheologică din anul 2013, în condițiile unei finanțări fără precedent în ultimele două decenii, au fost întreprinse cercetări arheologice în Sectorul Fortificaţia Centrală şi în Sectorul de Nord.[6]

În Sectorul de Nord, cercetările arheologice din anul 2013 s-au desfășurat la vest de drumul roman de pe Valea Oltului, de la Romula la Enoșești-Acidava, pe teritoriul fostei Ferme Zootehnice a CAP Reșca.

Obiectivul principal al acestor cercetări a fost identificarea de noi ateliere ceramice din epoca romană. Menționăm faptul că între anii 1965-1997, în acest sector au fost descoperite un număr de 22 de cuptoare de ars vase din lut.

Planul de cercetare a constat în practicarea a trei secțiuni, paralel cu drumul roman de la Romula la Enoșești-Acidava. Ele au fost denumite S1, S2 și S3. În cursul cercetărilor a fost demontat și martorul dintre S1 și S3, care avea o lățime de 1 m și o lungime de 8 m, suprafața totală cercetată fiind de 136 mp.

Stratigrafia zonei cercetate a prezentat diferențe între secțiunile S1, S3 și respectiv S2, ultima secșiunea fiind mai aproape de drumul roman de la Romula la Enoșești-Acidava.

Stratigrafia în secțiunile S1 și S3 a fost următoarea: 0-0,25 m – strat de pământ de culoare cenușiu-negricioasă, sol vegetal; 0,25-0,38 m - strat de pământ de culoare cenușiu-negricioasă cu materiale arheologice de epocă romană, nivel roman III; 0,38-0,52 m - strat de pământ de culoare cenușiu-negricioasă cu materiale arheologice de epocă romană, nivel roman II; 0,52-0,0,74/80 m - strat de pământ de culoare cenușiu-deschisă cu materiale arheologice romane, nivel roman I; 0,74/0,80 - 0,90 m – strat de pământ de culoare castanie, steril arheologic.

Stratigrafia din secțiunea S3 a fost următoarea: 0-0,25 m – strat de pământ de culoare cenușiu-negricioasă, sol vegetal; 0,25-0,38 m – strat de pământ de culoare cenușiu-negricioasă cu materiale arheologice de epocă romană, nivel roman III; 0,38-0,50 m strat de pământ de culoare cenușiu-negricioasă cu materiale arheologice de epocă romană, nivel roman II; 0,50-0,74 m – strat de pământ de culoare cenușiu-deschisă cu materiale arheologice romane, nivel roman I; 0,74-0,90 m – strat de pământ de culoare castanie, steril arheologic.

Complexe arheologice

În cadrul secțiunilor prezentate au fost identificate și cercetate un număr de trei cuptoare de ars vase din lut și trei gropi din epoca romană, respectiv trei gropi din secolele XV-XVI p.Chr.

Cuptorul de olar nr. 1 a fost descoperit în secțiunea S1, c. 11-12. Cuptorul cu două camere este de tipul cu pilon central. Camera de ardere a vaselor este separată de focar printr-un grătar, care are două cercuri concentrice de găuri, prin care aerul fierbinte era folosit la arderea vaselor. Trei dintre acestea erau acoperite cu fragmente de vase ceramice. În camera de ardere cât și în focarul cuptorului au fost descoperite fragmente de vase ceramice. Diametrul camerei de ardere în partea superioară este de 1,51 m, diametrul grătarului de 1,61 m, iar cel minim al focarului de 1,40 m. Groapa de alimentare a cuptorului se afla la est de secțiunea S1, fiind cercetată de dr. Gheorghe Popilian, într-o campanie arheologică anterioară (1998).

Cuptorul de olar nr. 2 se află în secțiunea S3, c. 3. Cuptorul este de tipul cu două camere. Camera de ardere a vaselor este separată de focar printr-un grătar care era susținut de protuberante ale peretelui. În camera de ardere cât și în focarul cuptorului au fost descoperite fragmente de vase ceramice, două vârfuri de suliță și un brăzdar de plug.

Diametrul camerei de ardere este în partea superioară de 0,86 m, diametrul grătarului de 0,92 m, iar cel al focarului de 0,86 m. Gura de alimentare a cuptorului intra în peretele sudic al secțiunii S3. În interiorul acesteia a fost descoperit un vas, așezat cu gura în jos.

Cuptorul de olar nr. 3 a fost identificat în secțiunea S1, c. 13-14. El a fost parțial distrus de o groapă medievală, din secolele XV-XVI (groapa nr. 2). La bază, focarul avea un diametru de 0,90 m, iar înălțimea totală păstrată în partea de nord a cuptorului era de 1,10 m.

Dimensiunile și forma, lipsa unui pilon sau perete care să susțină grătarul, indică un cuptor similar cu cuptorul nr. 2, descoperit în apropierea sa în secțiunea S3. Groapa de alimentare a cuptorului era spre est, fiind cercetată într-o campanie anterioară de dr. Gheorghe Popilian.

În cursul cercetărilor au mai fost identificate și un număr de cinci gropi, dintre care trei aparțin epocii romane (gropile nr. 1 și 5), iar trei aparțin secolelor XV-XVI (gropile nr. 2, 3 și 4).

În secțiunea S1, au fost identificate fundațiile a două clădiri din epoca romană. Clădirea nr. 1 a fost surprinsă în secțiunea S1, c. 2-3. Din această clădire a fost surprinsă o singură fundație din pietriș de râu, cu lățimea de 0,60 m. Ea a fost descoperită de la adâncimea de 0,36 m, de la nivelul actual de călcare. Grosimea stratului de pietriș este de 0,38-0,44 m. Clădirea, care aparține nivelului roman II, continuă la sud de secțiunea S1.

Clădirea nr. 2 a fost identificată către extremitatea nordică a secțiunii S1. Fundația descoperită este neobișnuit de îngustă, de doar 40 cm. Stratigrafic ea aparține nivelului I roman.

http://patrimoniu.gov.ro

În secțiunea S2, au fost surprinse platforme de pietriș de râu, paralele cu drumul roman. Ele aparțin nivelului roman I, cel mai timpuriu în această secțiune.

În secțiunea S3, în coltul de sud-vest a fost identificat un semicerc de pământ puternic ars, asemănător unui cuptor de ars vase din lut. Din păcate acesta este în prea mică măsură în secțiunea S3, cea mai mare parte fiind la sud-vest de aceasta. Pentru cercetarea acestui complex va trebui continuată cercetarea prin prelungirea acestei secțiuni și practicarea unei secțiuni paralele în anul viitor.

Materialele arheologice

În cursul cercetărilor au fost descoperite și se află în curs de cercetare (inventariere, fotografiere, desenare și analiză) un număr de peste 450 de piese (fragmente de vase ceramice, monede, piese din fier, os și bronz).

Ceramica este materialul arheologic cel mai numeros. În cursul cercetărilor arheologice au fost descoperite fragmente de vase ceramice modelate la roată din pastă fină (pentru servitul mesei, iluminat etc.) și din pastă zgrunțuroasă (vase de bucătărie). Dintre vasele întregi sau întregibile menționăm oale, capace, respectiv un opaiț întreg. O mențiune specială trebuie făcută și pentru un fragment de tipar de opaiț descoperit în Secțiunea S2.

Concluzii

Principalele rezultate ale cercetărilor întreprinse în Sectorul de Nord sunt descoperirea unui număr de 3 cuptoare de ars vase din lut, care pot fi datate în intervalul dintre a doua jumătate a secolului al II-lea și prima jumătate a secolului al III-lea p.Chr., în stadiul actual al procesării materialului arheologic. Aceste descoperiri extind spre nord-vest limitele cunoscute ale cartierului de producție ceramică din acest sit, aducând noi informații privind topografia acestuia.

În același timp, a fost clarificată utilizarea ca și cuptor de olar a unui cuptor descoperit în anul 1996 în acest sector, asupra căruia planau semne de întrebare, datorită diametrului său mic (cca. 1 m) și lipsei grătarului. O situație similară a fost constatată de noi la cuptorul nr. 3/2013, iar un cuptor similar foarte bine pastrat a fost cercetat în secțiunea S3 (cuptorul nr. 2).

În continuarea ideii, ca o consecință a acestor descoperiri, putem completa tipologia cuptoarelor de ars vase din lut în acest sit, prin apariția celor două cuptoare de dimensiuni mai mici, al căror grătar era susținut doar de pereții acestora.

În stadiul actual al cercetărilor, în aceste secțiuni, pe baza stratigrafiei zonei și materialelor arheologice descoperite (monede și vase de tip terra sigillata), considerăm că nivelul I roman aparține celei de a doua jumătăți a secolului al II-lea și începutului secolului al III-lea p.Chr., nivelul al II-lea roman aparține primei jumătăți a secolului al III-lea p.Chr., iar nivelul al III-lea roman reprezintă faza de la mijlocul secolului al III-lea p.Chr. (post Gordian III).

Punct: Fortificația Centrală

Colectiv: Mircea Negru – responsabil ştiinţific (UB), Lucian Amon (UC), Emilian Gamureac (MC), Laurenţiu Guțică (MJO)

În perioada perioada 5 august-15 septembrie 2013 s-au derulat cercetări arheologice sistematice în Sectorul Fortificația Centrală, din zona centrală a sitului arheologic de la Reșca-Romula. Obiectivul principal al acestor cercetări a fost demararea unui nou proiect multianual în acest sector, care să continue cercetările conduse de dr. Cristian Vlădescu (1965-1992).

Scurtă prezentare a principalelor rezultate ale cercetărilor

Planul de cercetare a constat în practicarea a cinci secțiuni. Ele au fost denumite de la S1 la S5. Trei dintre acestea au fost practicate trei secțiuni perpendiculare pe două dintre cele trei laturi accesibile ale fotificației (a patra latură fiind aflată în întregime în interiorul gospodăriilor localnicilor). De asemenea, a fost continuată o secțiune magistrală orientată sud-nord, pentru obținerea unor informatii privind stratigrafia zonei. Suprafața totală cercetată este de 288 mp.

Stratigrafia zonei cercetate a prezentat diferențe în funcție de poziția secțiunilor. În condițiile în care cercetarea nu este încă finalizată, în stadiul actual al cercetărilor au fost identificate patru nivele de epocă romană și unul preistoric. Cel mai vechi nivel de epocă romană aparține primei jumătăți a secolului al II-lea p.Chr., al doilea nivel poate fi încadrat la mijlocul secolului al II-lea p.Chr., iar al treilea cuprinde intervalul de la sfârșitul secolului al II-lea și până la începutul secolului al III-lea p.Chr. Nivelul al patrulea roman poate fi datat de la mijlocul secolului al III-lea până la finele stăpânirii romane în provincia Dacia.

Argumentele încadrării cronologice ale acestor nivele sunt informațiile din cercetările anterioare privind stratigrafia zonei (evoluția sistemului defensiv identificat)[7], respectiv materialele arheologice descoperite (vase de tip terra sigillata și monede descoperite). Desigur, cercetările viitoare în diferite puncte ale fortificației centrale ca și finalizarea celor începute vor aduce date noi privind stratigrafia acestei importante zone a orașului roman.

Nivelul preistoric a fost identificat doar în secțiunea S3. În poziție secundară, în groapa romană din secțiunea S3, c. 17, au fost descoperite materiale arheologice din neolitic[8] și epoca bronzului (cultura Verbicioara).[9]

Complexe arheologice

În cadrul secțiunilor prezentate au fost identificate și cercetate elementele de fortificare ale celor două faze de funcționare ale fortificației, fundațiile unor clădiri, respectiv gropi din epoca romană.

Zidul incintei din cărămidă

Fundația din pietre de râu a zidului de incintă din cărămidă a fost descoperită în secțiunile S1 și S2. În secțiunea S1, ea avea lățimea de 1,90/1,95 m (cca. 4,5 rânduri de cărămizi pe lungime) și a fost surprinsă de la adâncimea de 1,95/2,05 m, de la nivelul actual de călcare. În această secțiune a fost surprinsă și o secțiune practicată în anii ‘60, care urmărea traseul zidului de incintă din cărămidă.

În secțiunea S2, fundația acestui zid de incintă avea lățimea de 1,60/1,70 m (cca. 3,5 rânduri de cărămizi pe lungime) și a fost surprinsă de la adâncimea de 1,75/1,80 m, de la nivelul actual de călcare. De asemenea, în această secțiune a fost surprinsă o altă secțiune, care urmărea traseul zidului, practicată în anii ’60 de profesorul Dumitru Tudor.[10]

Șanturile fortificației

În secțiunea S1, fossa nr. 1 a incintei timpurii. Aceasta avea o deschidere de 7,50/8,00 m. Lipsa exactității se datorează faptului că zidul de incintă din cărămidă a fost plantat în marginea de est a fossa-ei primei incinte, tăind stratigrafia. În fața zidului din cărămidă, la cca. 1,50 m est, începea fossa nr. 2, aparținând fazei finale a fortificației.

O situație similară a fost observată în secțiunea S2. Fossa nr. 1 are o deschidere de cca. 8,50 m. La 4 m est de fundația din pietriș a zidului din carămidă a fost identificată fossa nr. 2 a ultimei faze a fortificației. Ea avea deschiderea de 3,20 m. În această ultimă fossa au fost descoperite două blocuri de calcar de mari dimensiuni.

În toate cazurile de mai sus, săpăturile arheologice urmează a fi continuate în campania din anul 2014, pentru finalizarea cercetărilor.

Groapa nr. 1

În secțiunea S3, c. 16-18 a fost identificată și parțial cercetată o groapă de mari dimensiuni, care continua în ambele profile ale secțiunii. Baza acestei gropi ajungea la adâncimi de 1,90/2,12 m. În interiorul său, pe lângă materialul arheologic obișnuit (ceramică, oase de animale etc.) au fost descoperite numeroase fragmente de sticlă fracturată, care indică prezența în apropierea sa a unui atelier de prelucrare a sticlei.

http://patrimoniu.gov.ro

Clădiri

Clădirea nr. 1 a fost surprinsă în secțiunea S1, c. 6-8. Clădirea aparține unui nivel roman ulterior primei incinte a fortificației, iar latura sa de sud a fost demontată ulterior, posibil pentru utilizarea cărămizilor la construirea zidului de incintă din ultima fază a fortificației. Clădirea avea o fundație din pietriș de râu și nisip de culoare ruginie. Pe această fundație au fost descoperite până la cinci rânduri de cărămizi. Acestă fundație avea o lățime de 0,60 m, ceea ce permitea un rând de cărămizi pe lățime și unul pe lungime, întrețesute. Aceste cărămizi erau legate cu lut.

Clădirea nr. 2 a fost surprinsă în secțiunea S3, c. 13-18. Fundațiile erau realizate din pietriș de râu cu nisip de culoare ruginie. Clădirea avea cel puțin două încăperi. Unul dintre zidurile sale lungi se afla lângă profilul vestic al secțiunii, intrând parțial în acesta. Către nord, în continuarea fundației clădirii, se afla un pavaj din cărămizi romane.

Clădirea nr. 3 a fost surprinsă în secțiunea S4, c. 5-11. Pe fundația din pietriș de râu cu nisip ruginiu, au fost întrețesute cărămizi dispuse pe lățime și lungime alternativ. Din această clădire au fost suprinse și cercetate două camere

Atelierul de prelucrare a sticlei

În secțiunea S4, c. 14-26, a fost identificat un atelier de prelucrare a sticlei. Urmele unui cuptor au fost surprinse în profilul estic al secșiunii, în c. 14. Acesta păstra pe pereții săi urme de sticlă topită. În vederea cercetării acestui atelier a fost deschis o secțiune paralelă, la 1 m est de secțiunea S4.

Pavaje de cărămizi

În secțiunile S1, S3 și S4 au fost identificate pavaje de cărămizi. Acestea se aflau în apropierea unor clădiri, la exteriorul acestora. Argument în acest sens este uzura acestora, care indică faptul că erau în aer liber.

Materialele arheologice

În cursul cercetărilor au fost descoperite și se află în curs de cercetare fragmente de vase ceramice, piese din fier, os, bronz, oase de animale etc.

În timpul cercetărilor au fost descoperite fragmente de vase din pastă fină (amfore, chiupuri, căni, oale, străchini, castroane, opaite etc), cât și fragmente de vase din pastă zgrunțuroasă de culoare cenușie sau cărămizie deschisă (oale, capace, castroane). Menționăm și vase întregi ori întregibile (oale, capace, străchini). De asemenea, subliniem prezența fragmentelor de vase de tip terra sigillata din import. În cursul cercetărilor arheologice din acest sector, au mai fost fragmente din pereții și bazele unor vase din sticlă, respectiv monede romane.

Concluzii

În Sectorul Fortificației Centrale au fost practicate un număr de 5 secțiuni, cu o suprafață totală de 288 mp. Principalele rezultate ale cercetărilor sunt identificarea traseului zidului de incintă din faza de cărămidă a fortificației, a fundațiilor unor clădiri și a unui atelier de prelucrare a sticlei.

Cercetarea acestora va continua și în campaniile din anii viitori, pentru clarificarea topografiei și stratigrafiei acestei zone centrale, care a avut un rol important în apariția și evoluția orasului, atât din vedere militar cât și economic.

Atelierul de prelucrare a sticlei este o surpriză prin localizarea sa într-un punct care a servit, în repetate rânduri, drept fortificație. Această descoperire poate indica retragerea atelierelor mestesugărești de la periferii în centrul orașului roman. Acest fapt s-a petrecut probabil după construirea Zidului lui Filip Arabul, care împrejmuia cea mai mare parte a orașului, făcând inutilă Fortificația Centrală.

Materialul arheolologic este foarte numeros, în acest sector fiind înregistrate un număr de peste 1150 de obiecte întregi și fragmente de obiecte în inventarul șantierului. Pe lângă ceramică (vase de transport, vase de provizii, de bucătărie, pentru servitul mesei, opaițe etc.) au fost descoperite monede romane[11], oase de animale[12], obiecte din os[13], bronz și fier etc. Majoritatea covârșitoare a acestor materiale aparțin epocii romane, dar au fost descoperite și câteva zeci de fragmente de vase ceramice și figurine ori alte obiecte din lut ars ce aparțin neoliticului și epocii bronzului.

Pentru protejarea vestigiilor arheologice din zona centrală, cu finanțarea Consiliului Județean Olt, a fost împrejmuită iluminată și supravegheată video, partea din Fortificația Centrală aflată în administrarea Primăriei Comunei Dobrosloveni, Județul Olt. Materialele arheologice sunt investigate și procesate în cadrul Institutului de Arheologie Vasile Pârvan din București și sunt în gestiunea Muzeului Județean Olt din Slatina, conform protocolului în vigoare pentru acest sit arheologic.

Abstract

In 2013, the archaeological excavations at Romula were focused upon the Northern Sector and Central Fort.

In the Northern Sector, there were the discovered three pottery kilns that maybe dated from the late 2nd century AD to the early 3rd century AD. These latest archaeological excavations show that the pottery quarter is larger than it was supposed. The next year excavations will provide new information about its limits.

In the Sector of Central Fort, five trenches were opened. Two of them were perpendicularly on eastern wall of the fort. The other three are oriented North-South for a clear stratigraphy. Inside of the 1st, 2nd and 3rd trenches, the first and the second barrier of the fort and theirs defense trenches were identified. In the 4th and 5th trenches, there some Roman buildings and a glass workshop were found. These are dated from the last Roman period in this area.

The archaeological material discovered there is very rich. More than 1600 fragments of pottery vessels, coins, iron, bronze, bone and glass pieces or fragments were recorded in the site inventory. Also, the animal bones were collected and they are in processing at Institute of Archaeology from Bucharest.

Finally, we salute the initiative of County Council to protect the excavation and archaeological structures of the Central Fort by their enclosing . [Mircea Negru, Lucian Amon, Emilian Gamureac, Laurențiu Guțică].

Industria materiilor dure animale descoperită în campania 2013

Corneliu Beldiman (UCDC Bucureşti), Diana-Maria Sztancs (UCDC Bucureşti)

Context. Metodologie. Tipologie. Săpăturile arheologice efectuate în anul 2013 la Reşca (antica Romula) în Fortificaţia Centrală şi în Sectorul Nord (în continuare, ROM_FC şi ROM_SN) de către un colectiv sub conducerea conf. univ. dr. Mircea Negru[14] au condus la recuperarea unui lot de artefacte aparţinând industriei materiilor dure animale (în continuare, IMDA). În această campanie au fost descoperite 22 de piese, dintre care 16 în Fortificaţia Centrală şi 6 în Sectorul Nord. Piesele se păstrează în colecţiile Muzeului Judeţean Olt, Slatina. Aducem mulţumiri conf. univ. dr. Mircea Negru pentru amabilitatea cu care ne-a pus la dispoziţie piesele pentru studiu.

Materialele de acest gen provenind de la Romula fac acum pentru prima dată obiectul unei analize speciale[15]. În privinţa contextului descoperirii, cele mai multe piese au fost reperate în afara complexelor, dar în contexte care le asigură datarea în sec. al II-lea – al III-lea A.D. – a se vedea datele din tabelul nr. 1[16].

Distribuţia pe sectoarele sitului favorizează net sectorul Romula

http://patrimoniu.gov.ro

– Fortificaţia Centrală (N = 16); în sectorul Romula – Sectorul Nord au fost recuperate 6 piese (N = 6) – tabelul nr. 1.

Încadrarea cronologică vizează un interval cuprins între a doua jumătate a sec. al II-lea şi a doua jumătate a sec. al III-lea A.D.; cele mai multe piese (N = 15) sunt datate în a doua jumătate a sec. al II-lea şi prima jumătate a sec. al III-lea A.D. – tabelul nr. 1.

Structura tipologică a lotului 2013 (N total = 22) include: Unelte: Ace de cusut de os (N = 3); Piese de port/Podoabe: Ace de păr de os (N = 15); Elemente receptoare: Mâner de corn de cerb (N = 1); Mâner de os (placă-plăsea) (N = 1); Diverse: Jeton (N = 1); Disc/Nasture/Jeton de os? (N = 1) – tabelul nr. 1.

Materiile prime utilizate au fost: oasele lungi de vită (N = 21); cornul de cerb – segment de rază (N = 1).

Pentru reperele metodologice ale analizei a se vedea raportul publicat în anul 2007, ca şi seria articolelor şi studiilor noastre recente relative la descoperirile făcute la Histria-Sectorul Basilica extra muros[17].

Fiecare artefact a fost tratat după un protocol standard, cu mai multe paliere şi componente, vizând înregistrarea extensivă/exhaustivă a datelor (repertoriul şi tabelul nr. 1). Indicativele stabilite pe sectoare (exemple: ROM_FC/2013_1; ROM_SN/2013_3) sunt provizorii. Analiza vizează definirea şi cuantificarea unor aspecte precum: materiile prime; starea de conservare (piese întregi, fragmentare/fragmente); tipologia; morfologia; morfometria; urmele de fabricare; urmele de utilizare; formularea ipotezelor relative la rolul funcţional[18].

Au fost utilizate datele analizei exhaustive sistematice a pieselor în microscopie optică de mică putere (măriri 4x – 40x) şi digitală (x25 – x200); menţionăm şi faptul că s-a iniţiat, cu această ocazie, baza de date diverse şi banca de imagini (imagini macroscopice şi microscopice digitale, cu toate coordonatele necesare), care sunt primele de acest gen pentru un lot de artefacte aparţinând IMDA din situl Romula.

Ace de os. O categorie de piese bine reprezentată în lotul artefactelor IMDA descoperite la Romula este aceea a acelor de os; efectivul lor se cifrează la 18[19]. Tipologia acelor de păr şi de cusut de epocă romană este adoptată, în mediul cercetării din România, după standardele internaţionale, fiind aplicată şi de noi în clasificarea pieselor de la Romula[20].

Acele de păr de os descoperite la Romula în campania 2013 constituie efectivul cel mai numeros al lotului pe care îl analizăm cu acest prilej (N = 15); ele aparţin următoarelor tipuri: ● cu cap convex/piramidal (N = 6); ● cu cap sferic/globular (N = 1); ● cu extremitatea proximală modelată în formă de capitel cu verigă circulară (N = 1); ● tip neprecizabil – piese fără extremitatea proximală păstrată (N = 7).

Sub raport tipologic, acele de os de la Romula (dintre care 15 de păr şi 3 de cusut) analizate cu acest prilej nu ridică probleme speciale şi de aceea nu insistăm asupra acestor aspecte; este vorba de tipuri comune, cu morfologie şi dimensiuni quasi-standardizate, prezente în multe situri din spaţiul actual al României, ca şi în restul Europei, repertorierea şi trimiterile la literatura de specialitate devenind superflue; analogii putem găsi în spaţiul intracarpatic, dar şi în teritoriul dobrogean[21].

Piesele descoperite la Romula, ca şi în alte situri sunt confecţionate, foarte probabil, în ateliere specializate din fragmente de oase lungi de bovine (Bos taurus) prin cioplire, crestare, tăiere cu ferăstrăul, raclaj axial intens cu o lamă metalică (cuţit), fasonare integrală şi finisare totală sau parţială prin polizare (frecare cu o bucată de piele). Urechea acelor de cusut a fost realizată prin dublă perforare şi cioplire/excavare a sectorului dintre perforaţii. Putem formula concluzia fabricării acelor de păr într-un atelier local, care funcţiona în zona meşteşugărească a sitului[22].

Alte tipuri. Alături de ace au fost descoperite şi alte piese, precum: jeton de os; disc/nasture/jeton de os?; mâner de corn de cerb; placă de os (plăsea) – tabelul nr. 1. Ele sunt tipuri comune în mediul roman, găsindu-şi analogii în regiunile Daciei romane şi ale Dobrogei[23]. Din punct de vedere tehnic atrage atenţia placa de os striată pe faţa inferioară, utilizată probabil ca plăsea pentru un cuţit.

Concluzii. Artefactele IMDA recuperate în 2013 la Romula, cu un efectiv şi un repertoriu tipologic relativ restrânse, ilustrând aspecte tehnologice marcate de standardizare, constituie primul lot de acest gen publicat în mod detaliat după reperele metodologice actuale; prin datele extensive puse la dispoziţie, ele contribuie, în mod specific, la organizarea repertoriului descoperirilor în situl menţionat şi a datelor referitoare la activităţile complexe aferente etapei de locuire din sec. al II-lea – al III-lea A.D. în aria acestui binecunoscut oraş al Daciei romane, ca şi la documentarea existenţei probabile a unuia sau mai multor ateliere de prelucrare a materiilor dure animale.

Abstract

Reşca (Romula). Osseous materials industry discovered in the 2013 archaeological campaign. The paper presents the results of the data analysis regarding an assemblage composed of 22 artefacts recovered during the 2013 archaeological excavations in the sectors Romula-Central Fortress – ROM_FC (16 pieces) and Romula-North Sector – ROM_SN (6 pieces) of the Roman city Romula (Reşca, Olt County, Romania). The pieces are stored within the collections of Olt County Museum of Slatina.

For the first time this type of artefacts coming from Romula is now systematically studied, using an extended methodology. Regarding the context of discovery, most of the pieces were recovered outside of complexes, but in archaeological contexts which allow their dating from the 2nd – the 3rd centuries AD – see the table no. 1.

The methodology of research includes the analysis of various parameters such as: data relative to the context of their discovery, type, state of conservation, raw material, dimensions, manufacture, traces of use. Each artefact was studied according to this standard protocol comprising various components which allow the extensive/exhaustive registration of data (the catalogue and table no. 1). The code of each piece was established taking into account the sectors (examples: ROM_FC/2013_1; ROM_SN/2013_3) and they are temporarily.

The analysis of the artefacts used a series of optical means of study (optic microscope, zoom x10 – x40; digital microscope, zoom x10 – x400); complete sets of photos (microscopic, inclusive) at various scales were taken.

The 22 objects were discovered entire or fragmentary: tools such as bone needles (3); accessories for coiffure, like bone hairpins (15); handles (2); tokens (one plus one unsure as type). The most numerous pieces of the assemblage are the bone hairpins (15) of various types: with pyramidal head; with spherical head; with pyramidal head and ring. They have been made probably in local workshops from fragments of cattle long bones (21). A handle was made from red deer antler (tine) (1).

The osseous materials artefacts discovered in 2013 at Romula are the first ones published in detail, according to the present methodology. They illustrate an assemblage which is relative limited from a typological point of view. By the extensive data provided, they contribute to the organisation of the catalogue of discoveries from the above mentioned site and of the data regarding the complex activities which were characteristic for the 2nd and the 3rd centuries AD within this well-known town of the Roman Dacia. They illustrate the existence of one or several workshops where osseous materials artefacts were manufactured. [Corneliu Beldiman, Diana-Maria Sztancs].

http://patrimoniu.gov.ro

Bibliografie

BELDIMAN C. 2007 – Industria materiilor dure animale în preistoria României. Resurse naturale, comunităţi umane şi tehnologie din paleoliticul superior până în neoliticul timpuriu, Asociaţia Română de Arheologie, Studii de Preistorie – Supplementum 2, Bucureşti, 2007.

BELDIMAN C. 2013 – Around Black Sea in Antiquity: Metalworking and skeletal technologies reflected by ancient bone and antler anvils discovered in Romania, Republic of Moldova and Ukraine, in A. F. Biagini, C. Hlihor, A. Carteny (eds.), Challenges and Opportunities for a Multilateral Cooperation, Proceedings of the International Conference on EU and Black Sea Regions, First Edition, EUBSR, May 3rd-5th, 2012, Bucharest, Romania, Giovanni Mineo Editore, Bagheria, 2012 (2013), p. 202-210; http://eubsr.ucdc.ro/eubsr2012-vol1.pdf (22.02.2014).

BELDIMAN et alii 2007 – BELDIMAN C., RUSU-BOLINDEŢ V., SZTANCS D.-M., Artefacte din materii dure animale descoperite la Istria-Sectorul Basilica extra muros, Buletinul Muzeului „Teohari Antonescu", Giurgiu, 10, 2007, p. 181-190.

BELDIMAN et alii 2010 – BELDIMAN C., RUSU-BOLINDEŢ V., SZTANCS D.-M., BĂDESCU AL., Ace de os descoperite la Histria-Sectorul Basilica extra muros, în V. Rusu-Bolindeţ, T. Sălăgean, R. Varga (ed.), Studia archaeologica et historica in honorem Magistri Dorin Alicu, Ministerul Culturii şi Patrimoniului Naţional, Muzeul National de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, 2010, p. 126-153.

BELDIMAN et alii 2012 – BELDIMAN C., RUSU-BOLINDEŢ V., SZTANCS D.-M., BUZEA D. L., Animale, tehnologie şi artefacte preistorice din materii dure animale descoperite la Păuleni-Ciuc, jud. Harghita. Catalog/Prehistoric osseous materials artefacts discovered at Păuleni-Ciuc, Harghita County. Catalogue/Állatok, technológiá és állati eredetű nyersanyagból készült tárgyak Csikpálfavi (Hargita Megye) lelőhelyról. Katalógus, Sf. Gheorghe, 2012.

CIUGUDEAN D. 1997 – Obiectele din os, corn şi fildeş de la Apulum, Muzeul Naţional al Unirii Alba Iulia, Bibliotheca Musei Apulensis V, Alba Iulia, 1997.

ELEFTERESCU D. 2008 – Obiecte din os de la Durostorum. I., Pontica, 41, 2008, p. 219-297.

NEGRU M. 2011 – Romula – capitala Daciei Malvensis. Cercetările arheologice din perioada 2003-2011, 3 p; http://www2.spiruharet.ro/ facultati/ relatii-bucuresti/ cercetare/ 2c25f879c24da828ba15ce4516c219c7.pdf (accesat 28.02.2014).

NEGRU M. 2012 – Hotărani com. Fărcaşele, jud. Olt [Romula]. Punct: Trecerea CFR, în CCAR 2011, Bucureşti, 2012, p. 222-223.

NEGRU M. 2013 – Reșca, com. Dobrosloveni, jud. Olt [Romula]. Punct: Dispensarul uman, Școala generală, proprietatea Cîrstea Nicușor, în CCAR 2012, Bucureşti, 2013, p. 176-177.

NEGRU M. et alii 2014 – Reșca, com. Dobrosloveni, jud. Olt [Romula]. în CCAR 2013, Bucureşti, 2014 (sub tipar).

POPILIAN GH. 1976 – Un quartier artisanal à Romula, Dacia, N.S., 20, 1976, p. 221-250.

SUCEVEANU AL. 1982 – Histria VI. Les Thermes romaines, Bucureşti, 1982.

SZTANCS D.-M. 2011 – Industria materiilor dure animale în neo-eneoliticul din Transilvania. Repertoriu, tipologie, studiu paleotehnologic, date privind paleoeconomia. Baze de date, teză de doctorat, Universitatea „Lucian Blaga" Sibiu, 2011.

(Endnotes)

[1] Grigore G. Tocilescu, Săpături arheologice în Oltenia, vol. 5133, Mss Biblioteca Academiei Române, p. 71; Tudor Dumitru, Oltenia romană, Ed. IV, Bucureşti, 1978, p. 182-183, 331-334.

[2] Dumitru Tudor, op. cit.; Gheorghe Popilian, Ceramica romană din Oltenia, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1976 ; Cristian M. Vlădescu, Fortificațiile romane din Dacia Inferior, Craiova, 1986 ; Cornelu Mărgărit-Tătulea, Romula-Malva, Bucureşti, 1994,

[3] Mircea Negru, Petre Gherghe, Lucian Amon, George Mihai, [75] Reşca, com. Dobrosloveni, jud. Olt [Romula] în Cronica cercetărilor arheologice din România, Campania 2008, Ministerul Culturii şi Cultelor, Bucureşti, 2009, p. 186-187; Mircea Negru, Petre Gherghe, Lucian Amon, George Mihai, [142] Reşca, com. Dobrosloveni, jud. Olt [Romula], in Cronica cercetarilor arheologice din România, Campania 2007, A XLII-a Sesiune Naţională de Rapoarte Arheologice, Ministerul Culturii si Cultelor, Bucureşti, 2008, p. 258-260; Mircea Negru, George Mihai, Marin Nica, [150]. Reşca, com. Dobrosloveni, jud. Olt [Romula], in Cronica cercetarilor arheologice din Romania. Campania 2006, A XLII-a Sesiune Naţională de Rapoarte Arheologice, Ministerul Culturii si Cultelor, Bucuresti, 2007, 292-294; Mircea Negru, Gheorghe Popilian, George Mihai, Marin Nica, Florentina Ghemut, [156]. Reşca, com. Dobrosloveni, jud. Olt [Romula], Cronica Cercetărilor Arheologice din România, Campania 2003, Ministerul Culturii si Cultelor, Bucuresti, 2004, p. 62-64; Mircea Negru, George Mihai, Raport privind cercetarile de la Romula. Campania 2006, in Argesis, Studii si comunicari, XVII, Pitesti, 2008, p. 39-52; Mircea Negru, Petre Gherghe, Lucian Amon, George Mihai, Noi informaţii cu privire la centura de apărare a oraşului Romula (judeţul Olt). Campania 2007, Drobeta, XVII, 2007, p. 109-115.

[4] Mircea Negru, Petre Gherghe, Lucian Amon, George Mihai, [142] Reşca, com. Dobrosloveni, jud. Olt [Romula], in Cronica cercetarilor arheologice din România, Campania 2007, A XLII-a Sesiune Naţională de Rapoarte Arheologice, Ministerul Culturii si Cultelor, Bucureşti, 2008, p. 258.

[5] Cornelu Mărgărit-Tătulea, op.cit., p. 40.

[6] Cercetările au fost finanțate de Ministerul Culturii, prin Planul Național de Cercetare Arheologică (contractul nr. 28/08.08.2013), Universitatea din București și Consiliul Județean Olt, prin Muzeul Județean Olt.

[7] Cristian Vlădescu, op. cit., p. 38-39.

[8] Materialele arheologice neolitice se află în curs de procesare la Institutul de Arheologice Vasile Pârvan din București, unde sunt studiate de dr. Cristian Ștefan.

[9] Cristian Schuster, Mircea Negru, Cultura Verbicioara la Reșca (Romula), în Drobeta, XXIII, 2013, p. 29-42.

[10] Dumitru Tudor, op. cit., p. 179, fig. 43:1.

[11] Monedele au fost identificate de dr. Viorel Petac (Cabinetul Numismatic al Academiei Române). Acestea sunt emisiuni din argint și bronz începând din a doua jumătate a secolului I p.Chr. și până la mijlocul secolului al III-lea p.Chr..

[12] Materialul osteologic se află în curs de procesare de către dr. Georgeta El Susi (Institutul de Arheologie Vasile Pârvan din București).

[13] Obiecte din os sunt procesate de conf. univ. dr. Corneliu Beldiman (Universitatea Creștină Dimitrie Cantemir).

[14] Negru 2011; Negru 2012; Negru 2013 – cu bibliografia.

[15] Pentru date privind unele descoperiri IMDA anterioare la Romula cf. Popilian 1976; Negru 2012.

[16] Negru 2014 – raport de cercetare în prezentul volum.

[17] Beldiman et alii 2007; Beldiman et alii 2010; Beldiman 2013 – cu bibliografia.

[18] Beldiman 2007; Sztancs 2011; Beldiman et alii 2012, p. 79.

[19] Beldiman et alii 2007; Beldiman et alii 2010; Beldiman 2013 – cu bibliografia.

[20] Beldiman et alii 2010; Ciugudean 1997 – cu bibliografia.

[21] Beldiman et alii 2010; Ciugudean 1997; Suceveanu 1982, p. 123-124, pl. 22, 1 B-C, 3; Elefterescu 2008 – cu bibliografia.

[22] Popilian 1976.

[23] Mânere de corn de cerb: Apulum – Ciugudean 1997, p. 175, pl. XXV/7-8; p. 187, pl. XXXVII/4; plăci de os sau de corn de cerb: Apulum – Ciugudean 1997, p. 178-179, pl. XXVIII/8; XXIX/1-2; Durostorum – Elefterescu 2008, p. 296, pl. XIII/276-277; jetoane de os: Apulum – Ciugudean 1997, p. 181, pl. XXXI/2, 4-5, 7-13,15; lucrarea citată cuprinde analogii din alte situri, precum şi bibliografia aferentă.

http://patrimoniu.gov.ro

30. Drajna de Sus, com. Drajna, jud. Prahova

Punct: Castru roman

Cod sit: 132903/PH-I-s-B-16174

Colectiv: Mihail Zahariade (responsabil ştiinţific): Institutul de arheologie «Vasile Pârvan», Bucureşti; Marinela Peneş, Muzeul Judeţean de istorie şi Arheologie Prahova, Ploieşti; Traian Dvorski; Lucian M. Mureşean; Ioana Creţulescu; Florin Topoleanu, ICEM Tulcea

În anul 2013, în continuarea cercetării edificiului A (praetorium), începută în 1993-1995 şi reluată fără întrerupere din 2011, au fost deschise patru noi casete, C 22-25.

C 22 a fost trasată în prelungirea unei casete parţial existentă anterior, C 25 şi a pavajului în opus spicatum de lângă camera B, identificată încă din anul 1993. În arealul casetei s-au conturat clar urmele zidurilor unei încăperi care pare să se prelungească spre vest, în C 23. S-a păstrat amprenta zidului demantelat care conturează un pavaj din cărămizi de tip bipedales. Pe pavaj apare căzut un număr apreciabil de ţigle şi olane prăbuşite de la un acoperiş, dar şi cărămizi posibil provenind chiar din pavajul deranjat. A fost identificată o cantitate semnificativă de arsură, mortar şi pietriş. Este posibil că aceasta din urmă să provină de la mortarul zidului demantelat. Pe amprenta de nord se mai observă un bolovan provenit din zid, dar şi sporadic patul de pietriş aranjat în scopul construirii zidului. Este de remarcat că pavajul din C 22 are legătură cu pavajul din colţul camerei B, cu opus spicatum.

În profilul peretelui de nord al C 22 se observă groapa de demantelare a zidului de nord care închidea, pe direcţia est-vest edificiul A. La baza profilului, în dreapta lui, spre direcţia de observaţie, se găsesc bolovani şi resturi ale zidului pe o lungime de 73 cm. În groapă mai sunt vizibile bolovani căzuţi din zid. Groapa de demantelare conţine lut amestecat cu pigmentaţie densă de mortar, pietriş şi cărămidă fărâmiţată.

La -90 cm se găseşte un strat de arsură groasă de 12 cm , în amestec cu lut. Pe fundul gropii de demantelare se găseşte mult mortar care stă pe un strat de galben gros de 10-12 cm în amestec cu nisip.

Deasupra stratului de arsură, menţionat mai sus, se găseşte un strat gros de 25 cm de chirpic, în amestec cu fragmentaţie de mortar, arsură şi cărămidă. El este suprapus, pe o lungime de 1.10 m, de un lut în amestec cu mortar, gros de 30 cm. Vegetalul actual este gros de 45 cm şi este amestecat cu ţigle fragmentare rezultate probabil din operaţiunile de nivelare contemporane. Groapa de demantelare apare şi pe profilul de est, pe o lăţime de 58 cm şi o adâncime de 70 cm, într-un amestec de lut cu mortar şi fragmente de cărămidă.

C 23. Pavajul şi amprenta zidului continuă şi în C 23 unde patru cărămizi de tip sesquipedales apar prăbuşite oblic, posibil provenite din suprastructura zidului. Pe pavaj au fost găsite vase fragmentare şi o bilă de praştie. Ţigle de acoperiş apar prăbuşite pe pavaj. Este de remarcat că ambele pavaje apar îmbinate spre sud posibil din cauza unei mai mari presiuni a masei de pământ de deasupra .

Prelungirea zidului de-a lungul peretelui de sud a sistemului de încălzire al bazinului prezintă o intrare spre profilul martorului principal (cel care desparte edificiul de cele patru casete) lată de 80 cm. Zidul edificiului continuă spre nord pe o lungime încă nedeterminată precis. Este de remarcat că zidul prezintă tencuială la faţa interioară. Cărămizi apar căzute pe linia zidului dar ele nu par să facă parte din structură. Se păstrează doar fundaţia zidului. Aceasta este însă suprapusă de o structură de piatră, posibil un zid, dar această suprapunere este doar aparentă, blocurile căre apar căzute pe fundaţie putând să facă parte chiar din ea. De aceasta se leagă un alt zid lat de 40 cm, orientat către nord care prezintă tencuială pe faţa exterioară, nu însă, aparent, şi interioară. Zidul delimitează o încăpere pavată cu mortar şi pietriş (opus signinum), fără cărămidă, bine bătătorite. Nivelmetric, pavajul de mortar din C 24 corespunde celui de cărămidă din C 22 şi C 23.

Cele trei casete săpate ar indica prelungirea edificiului A, spre nord, pavat cu cărămizi şi opus signinum. Acesta era delimitat de ziduri spre est, nord şi vest, a căror amprentă apare în două căsete (cel puţin C 22 şi C 23) dar şi în C 24 căre prezintă podeaua cu opus signinum, fără cărămizi care se pierde sub profilul de nord al C 24. Edificiul este delimitat spre vest de zidul de 40 cm grosime aflat în prelungirea zidului dublu al piscinei. Placa de opus şigninum acoperă instalaţia de scurgere cu blocuri de piatră (vezi mai jos). În afara edificiului, spre vest, se observă amprenta unor bipedales, sugerând pornirea unui pavaj.

În C 26, la – 1.80 m, se continua spre est o instalaţie de scurgere (circulaţie a apei) constând din ţigle şi protejate pe laturi de cărămizi aşezate vertical. Această instalaţie continuă până în C 24 unde a fost identificată pe profilul de sud la -2.40 m. Diferenţa între panta de scurgere din C 26 şi C 24, conferă o denivelare de ca. 60 cm, ceea ce înseamnă că scurgerea se făcea pe sub pavajul din că- merele din C 22-24. Instalaţia din C 26 este suprapusă de un strat de pământ steril dar cu lentile de pietriş. Pe acest strat stau aşezate treptele de cărămidă care vin în prelungirea lui C 25. Sitemul de scurgere nu este vizibil în C 22-23 fiind acoperit de pavajul de cărămidă dar groapa de amenajare reapare, în pantă, în C 24 unde este adâncă de 80 cm. O ţiglă din cadrul sistemului de scurgere se mai păstrează pe margine. Blocuri de de dimensiuni mari, legate cu mortar, serveau drept acoperire a canalizării.

C 25 acoperă suprafaţa care etalează prelungirea treptelor de blocuri masive de piatră sesizate în C 26. Treptele sunt alcătuite în această suprafaţă din cărămizi cu grosimea de 3 cm prinse direct într-un pat de pietriş gros de 5-8 cm. La ambele capete ale parcursului, stratul de cărămizi prezintă uşoare curburi în jos, datorită căderii patului de pietriş şi pământ. Întreaga construcţie se aşează pe un strat de steril galben, gros de 1 m cu unele intruziuni de pietriş şi pământ galben sub formă de lupe. Spre nord, drumul de acces pare să fi continuat cu un strat de umplutură, la – 1.00 m faţă de actualul nivel de călcare, alcătuit în principal din chirpic, bine bătătorit, lung de 2,90 m. Acesta ar asigura, nivelmetric, nivelul treptelor de cărămizi pe o lungime de 3,30 m. O inserţie de groapă, lată de 35 cm, precede o structură de lut, bine bătătorit, amestecat cu mortar. Acesta se ridică la 40 cm faţă de o umplutură cu chirpic şi constă din lut extrem de bine bătătorit, dur, in amestec cu urme de chirpic. El se observă pe peretele de vest al secţiunii C 26, pe o lungime de 1,45 m şi pe peretele de nord al C 26 pe o lungime de 1.45m, iar pe peretele de nord pe o lungime de 2,80 m. Pe peretele de nord acest strat care servea foarte probabil la călcare imediat în preajma străzii decumana (dinspre vest), conţine pietriş de râu dar nu şi alte urme arheologice. El este aşezat pe un strat de steril nativ. Pe ultimii 1.80 m ai profilului de nord se observă numai steril dar şi la 1.80 m spre vest unde apar urmele inserţiei pământului galben cu pietriş şi mortar.

La curăţenia efectuată în partea de nord a instalaţiei de incălzire a piscinei s-a constatat o structură rectangulară, contemporană cu pavajul de cărămidă care o înconjoară dar care apare distrus pe cea mai mare parte aşa cum apare în profil, pe o lungime de cca. 8 m. Marginle de est şi vest ale instalaţiei sunt parţial distruse prin scoaterea cărămizilor. Este vorba de o instalaţie - bazin rectangular, cu laturile lungi de 86 cm şi cele scurte de 56 cm. Bazinul este adânc de 1.30 m şi la gură este alcătuit din cărămizi cu dimensiuni de 25 x 32 cm, regulat dispuse.

Suprafaţa bazinului prezintă două niveluri de amenajare din cărămidă: unul superior, retras cu 13 cm faţă de următorul aflat la -30 cm dedesubt creând un prag lat de 28 cm. Pereţii bazinului sunt alcătuiţi din blochete de piatră lungi de ca. 40 cm şi groase de 5 cm,

http://patrimoniu.gov.ro

făţuite, dispuse regulat pe cei patru pereti. Pe peretele de nord, la – 80 cm, se găseşte un orificiu dreptunghiular de 20 x 12 cm, adânc de 12 cm. La – 64 cm, pe peretele de vest, se găseste o deschidere lată de 20 cm, la 86 cm faţă de nivelul de nisip de pe fundul bazinului, şi adâncă de 60 cm, în formă de sifon. Pe peretele de sud se găseşte un alt orificiu, la -1.00 m, lat de 18 cm şi înalt de 30 cm faţă de nivelul de nisip. El corespunde cu un spaţiu aflat pe sub ţiglele de pavaj identificat printr-un sondaj între pereţii laturii de nord ai piscinei care, în mod normal ar trebui să continue spre aceasta. În acest caz, am avea de-a face cu un bazin de decantare.

În paralel, a continuat cercetarea zonei de nord, prin epuizarea secțiunilor S 22 şi S 23, a Camerei G, delimitată spre sud de un zid din piatră legată cu mortar. Zidul este gros de 40 cm şi se păstrează actualmente pe o înălţime de 70 cm. Fundaţia constă din bolovani de dimensiuni mari şi mijlocii, făţuiți, imitând cumva opus quadratum, aşezaţi pe mai multe straturi de nisip bătătorit. Zidul este adosat de zidul orientat nord-sud, dintre camerele F şi G, la 65 cm nord de colţul acestuia. Camera G prezintă deasemenea o instalaţie cu hypocaust, dar fornax-ul de dare a căldurii rămâne a fi cercetat in viitor. La extremitatea de vest, camera G dispune de o intrare latã de 1.10 m cu un prag păstrat dintr-un singur bloc de piatră .

Sub fundaţie se găseşte o instalaţie de scurgere a apei, amenajată probabil în trepte sau în pantă descendentă, accentuată, la 1,25 m spre vest de peretele de vest al martorului dintre S 22-S 23. Instalaţia care intră pe sub colţul de sud-est al camerei F se pierde într-o direcţie ce nu poate fi deocamdată precizată. Ea este alcătuită din tegulae cum marginibus, cu lăţimea totală de 46 cm iar cavitatea de scurgere 38 cm. Instalaţia se reflectă în profilul de nord, sub stratul de nişip bătătorit al zidului, printr-un suport de pământ negru, evident adus şi inserat, bine bătătorit, pe care au fost aşezate ţiglele de rulaj al apei. Acest suport de pământ a fost identificat pe o lungime de 1.15 m de la profilul de vest al martorului dintre S 22-S23. Spre vest de acest suport de pământ, care asigură o oarecare pantă liniei ţiglelor şi deci şi scurgerii apei, panta devine bruscă iar ţiglele descriu un unghi abrupt fiind aşezate pe un strat de pietris de râu.

În S 22 instalaţia trece pe sub un zid (Z 1) alcătuit dintr-un singur şir de cărămizi, în şase asize (pastrate în prezent) pe o înălţime de 60 cm. În compoziţia zidului, actualmente parţial deteriorat, orientat NE-SV, lat de 26 cm, se găsesc cărămizi groase cu dimensiunile de 26 x 18 x 8 cm. La 1,20 m de zid, spre vest, instalaţia, acum acoperită de un strat de pietre provenite poate de la un zid paralel cu platforma despărțitoare de cuptorul camerei F, prezintă două ţigle dispuse în două ape, ca modalitate de protecţie a scurgerii apei prin ţiglele cum marginibus.

În S 23, pe o lungime de 2 m, cât reprezintă lăţimea secţiunii, a fost identificată o altă porţiune din instalaţia de scurgere care prezintă o tehnică de construcţie identică cu cea din S 22.

Este de remarcat că ţiglele de scurgere a apei au fost descoperite cu mult pietriş şi pământ întărit ceea ce reprezintă rezultatul unei colmatări, dar, credem noi, intenţionate, la părăsirea castrului.

Rezultate în 2013 şi perspective ale cercetării castrului de la Drajna de Sus în 2014.

În anul 2013 a fost încheiată, în linii generale, cercetarea edificiului A (praetorium) situat în praetentura dextra. Au fost obţinute datele stratigrafice şi arhitectonice cele mai importante: structura constructivă, cronologia şi dimensiunile acestei clădiri. Deasemena, prin demersurile şi cu sprijinul financiar al Consiliului judeţean Prahova şi al Muzeului Județean de Istorie şi Arheologie Prahova, din Ploiești, au fost demarate lucrările de protejare ale suprafeţei investigate.

Cantitatea apreciabilă de material arheologic, constând din ceramică, artefacte, monede, material de construcţie (ţigle, cărămizi, olane) precum şi materialul de construcţie ştampilat recoltat în suprafaţa edificiului (peste 2100 de cărămizi şi ţigle ştampilate) fac în prezent obiectul primului volum din seria monografică privind castrul roman de la Drajna de Sus.

Persepectiva anului 2014 vizează descoperirea clădirii de comandament (principia) precum şi începutul cercetării barăcilor, indicator final cunoaşterii exacte a mărimii garnizoanei castrului în perioada anilor 101-117. Un alt obiectiv, care vizează şi aspectul turistic şi educațional este punerea în evidenţă a elementelor de fortificaţie exterioare (fossa, vallum) de pe laturile de nord şi sud.

Abstract:

In 2013 the systematic investigation of the Edifice A (praetorium) has been roughly finished. Important data as to architecture, staructure of the buildings, interior arrangement of the rooms and heating installations were obtained. Work has been finally focued on the North side of the Edifice A, where the limits, the rooms arrangement and drainage system have been identified.

31. Fântânele, com. Matei, jud. Bistriţa-Năsăud

Punct: La Gâţa

Cod sit: 33701.05

Colectiv: Corneliu Beldiman (UCDC Bucureşti), Dan Lucian Vaida (MG Năsăud), Diana-Maria Sztancs (UCDC Bucureşti), Carmen Pavel (IFIN-HH Măgurele), Florin Constantin (IFIN-HH Măgurele)

Industria materiilor dure animale

Context. Aspecte metodologice. Cercetările arheologice efectuate în anul 2012 în aria necropolei celtice (sec. III-II î.e.n.) de pe teritoriul satului Fântânele, com. Matei, jud. Bistriţa-Năsăud, punctul La Gâţa au permis identificarea şi explorarea M40. Acesta este un mormânt de înhumaţie, cu groapă funerară de formă ovală; adâncimea de depunere: 0,50 m; schelet era întins pe spate cu braţele încrucişate pe bazin, având orientarea NV (capul) – SE. Ca inventar s-a recuperat un singur artefact, respectiv o unealtă de fier (perforator, sulă), cu mâner de corn de căprior, găsită lângă oasele braţului drept. Piesa se păstrează în colecţia Muzeului Grăniceresc Năsăudean, Năsăud[1].

Artefactul analizat cu acest prilej este primul de acest tip descoperit în mediul celtic de pe teritoriul României şi a fost tratat, în premieră, după un protocol de analiză complet, care ia în considerare metodologia actuală, rutinată în cazul industriei materiilor dure animale (IMDA)[2]; au fost colectate şi procesate toate datele reieşite din analiza microscopică a suprafeţelor – tracéologie, use-wear analysis (microscop optic măriri x10-x40; microscop digital, măriri x25-x400) pentru relevarea modului de fabricare şi de utilizare. În plus a fost posibilă (de asemenea, premieră pentru un artefact din materii dure animale, respectiv unul de origine celtică din România) şi investigarea cu ajutorul tomografiei computerizate cu raze X[3], care a permis vizualizarea cu acurateţe a morfologiei mânerului la nivelul dispozitivului de inserţie (perforaţie axială) a piesei metalice, parţial conservate în interior.

Descriere. Date tehnologice rezultate din analiza traseologică şi tomografia computerizată cu raze X. Artefact compozit (fier şi corn de căprior). Piesă fragmentară, în stare de conservare mediocră. Lungimea iniţială cca 125 mm. Descoperită cu partea metalică in situ, detaşată (fracturată) parţial recent, probabil la curăţare.

Piesa metalică (partea activă): realizată din fier, stare de conservare mediocră: puternic oxidată, cu strat gros care nu permite

http://patrimoniu.gov.ro

observaţii asupra suprafeţelor, morfologiei iniţiale etc.; urme de ardere; se observă exfolieri/dislocări parţiale la extremitatea distală şi partea mezială. Fracturată recent şi desprinsă de mâner, cu urmele fracturii oblice păstrate la partea proximală. O parte a piesei (partea proximală cu extremitatea proximală) se păstrează în mâner, pe o lungime de cca 20 mm. Secţiune pătrată sau rectangulară. Realizată prin ciocănirea la cald a unei mici bare de fier. Partea proximală avea probabil formă piramidală alungită. Piesa metalică a fost introdusă în mâner pe o lungime de cca 25 mm.

Dimensiuni (mm): L iniţială cca 89; L păstrată 68,96; PP păstrată 6,12/4,27; PM 4,15/3,91; PD 3,07/2,41; PP păstrată în mâner cca 20.

Mâner de corn de căprior: realizat din segmentul bazal (A) al unui ax de căprior stâng, probabil lepădat, exemplar juvenil. Stare de conservare mediocră: puternic corodat prin acţiunea rădăcinilor plantelor ierboase; urme de ardere discontinui; fracturat recent şi lipit la partea distală; 3 fisuri axiale recente care afectează partea distală, partea mezială şi partea proximală. Lipseşte cca 1/3 din circumferinţa părţii distale, pe o lungime de cca 12 mm, fracturate recent şi pierdute. Extremitatea proximală este convexă asimetrică, cea distală oblică având margini neregulate, iar secţiunile sunt ovale asimetrice.

Debitajul: extragerea segmentului bazal al axului cu extremitatea anatomică (medalion) prin percuţie directă/cioplire pe întreaga circumferinţă, aplicată cu o lamă masivă (probabil de topor) şi fracturare la cca 65 mm de rozetă/medalion.

Fasonarea: înlăturarea sau atenuarea prin cioplire a morfologiei anatomice: rozeta, relieful axului (perlura); urme de impact păstrate pe un sector al extremităţii proximale; la partea proximală se observă un sector de desprindere a compactei pe un plan de fractură trapezoidal alungit; la extremitatea distală se păstrează în mod discontinuu urmele de cioplire oblică rezultate prin aplicarea operaţiei de debitaj; marginile de cioplire au fost probabil regularizate prin cioplire cu cuţitul (urme incerte, eliminate/estompate de coroziunea suprafeţelor).

Perforaţia: la partea distală s-a amenajat axial, probabil prin scobire şi rotaţie în ţesutul spongios, perforaţia de formă conică alungită, adâncă de cca 26 mm, în care s-a fixat/inserat piesa de fier. Nu se observă urme de adeziv.

Urme de utilizare: tocirea şi lustrul discontinui ale reliefului anatomic modificat al axului (perlura); urme slab conservate datorită coroziunii şi arderii. Utilizarea probabilă ca perforator pentru prelucrare piele, împletit.

Dimensiuni (mm): L tot 62,20; EP 17,32/15,30; PP16,86/15,45; PM 15,45/15,16; ED 16,55/16,17; diam perforaţie la nivelul ED cca 7; adâncimea perforaţiei cca 26.

Concluzii. Importanţă. Piesa prilejuieşte în premieră analiza unui artefact compozit celtic cu elemente păstrate (parţial) in situ; deşi condiţiile de prezervare sunt precare, protocolul de analiză este complet, identificându-se cu ajutorul mijloacelor optice urmele de fabricare (amenajarea mânerului) şi de utilizare (uzura mânerului). Piesele similare semnalate în mediul celtic de pe teritoriul României sunt încă puţine, ceea ce sporeşte importanţa artefactului analizat. Prezenţa unei astfel de piese în inventarul M40 nu permite aserţiunea după care am avea de-a face aici cu un mormânt de „meşteşugar", unealta fiind banală (perforator, sulă pentru prelucrarea pieilor), ea putând avea, ipotetic, şi rol funcţional de armă.

Primul autor exprimă mulţumiri colegului şi prietenului dr. Iosif Vasile Ferencz (MCDR, Deva) pentru datele furnizate în legătură cu piesa analizată cu acest prilej, ca şi pentru bibliografia pusă la dispoziţie, relativă la industria celtică a materiilor dure animale în provenienţă din România.

Abstract:

Fântânele, Matei Commune, Bistriţa-Năsăud County, point La Gâţa. Osseous materials industry. The archaeological research carried out in 2012 in the Celtic necropolis (the 3rd – the 2nd centuries B.C.) from Fântânele – La Gâţa, Bistriţa-Năsăud County offered the opportunity of identifying and exploring the Grave 40. This is an inhumation tomb. A single artefact was identified in the grave's inventory. It is about an iron tool (awl) with a roe deer antler haft. In Romania, this is the first artefact of this type discovered in a Celtic site. It has been studied according to a complete procedure of analysis that takes into account the present methodology which is applied in case of osseous materials industry; all data provided by X-ray Computed Tomography and the microscopic examination of the surfaces – tracéologie, use-wear analysis (optical microscope, zoom x10-x40; digital microscope, zoom x25-x400) are collected in order to highlight their manufacture and usage. Composite artefact (iron and roe deer antler). Initial length approx. 125 mm. Fragmentary piece, medium status of conservation. The piece was recovered with the metal part in situ, partially recently detached (fractured) – while cleaning the piece. The metal piece (the active part): initial length approx. 89 mm.; preserved length 68.96 mm.; it is made of iron, medium status of conservation: strongly oxidized, with a thick layer that did not allow the examination of surfaces and of the initial morphology etc.; burning traces; partial exfoliations/dislocations can be observed at the distal and medial parts. The piece has been recently fractured and detached from the haft – the traces of the oblique fracture are preserved at the proximal part. The proximal part and the proximal end are preserved in the haft. It has a square or rectangular section. The artefact was made by hammering of a small piece of iron. The proximal part has an elongated pyramidal shape. The metal piece was introduced in the haft on a length of approx. 26 mm. The haft is made of roe deer antler: basal segment of left beam probably shed by a juvenile deer. Total length: 62.20 mm. The proximal end is convex and asymmetric; the distal one is oblique with irregular edges and the sections are oval and asymmetric. Débitage: extracting a basal segment of the beam with the anatomic end (burr) using direct percussion/chopping. Shaping: removing or smoothing the anatomical morphology using chopping: burr, beam relief; at the distal end, traces of oblique chopping are preserved; the edges of chopping were probably shaped by knife chopping (uncertain traces that were eliminated by the surfaces corrosion). The perforation was shaped axially at the distal part, probably by carving and rotation in the spongy tissue. The perforation is conical elongated, with a 26 mm depth. The iron piece was inserted in it. There are no traces of antique glue. Use-wear traces: bluntness and polish of the modified anatomic relief of the beam; traces poorly preserved due to the corrosion and burning. The possible use: perforator for hide working, knitting or possible weapon. The artefact offered the opportunity for the first close analysis of a Celtic composite tool with elements in situ partially preserved. In order to establish precisely the inner morphology of the roe deer antler haft, the X-ray Computed Tomography analysis has been applied for the first time in the study of a Celtic piece discovered in Romania. Despite the poor conditions of conservation, all the sequences of the analysis could have been applied. The traces of manufacture of the haft and the use-wear traces were identified with the help of the optical means. In Romania, similar pieces mentioned in Celtic areas are rare. This fact increases the importance of the studied artefact.

Keywords: Celts, Fântânele, iron stitching awl, necropolis, osseous materials technology, roe deer antler, Second Iron Age, Transylvania.

http://patrimoniu.gov.ro

Abrevieri: ED – extremitatea distală; EP – extremitatea proximală; IFIN-HH – Institutul Naţional de Fizică şi Inginerie Nucleară „Horia Hulubei", Măgurele; L – lungimea; Ltot – lungimea totală; PD – partea distală; PM – partea mezială; PP – partea proximală.

Bibliografie

Beldiman 2007 – Beldiman, C., Industria materiilor dure animale în preistoria României. Resurse naturale, comunităţi umane şi tehnologie din paleoliticul superior până în neoliticul timpuriu, Asociaţia Română de Arheologie, Studii de Preistorie – Supplementum 2, Bucureşti, Editura Pro Universitaria.

Beldiman 2012 – Beldiman C., 2012, The Dacian red deer antler sleeve discovered at Unip, Timiş County, Annales d'Université "Valahia" Târgovişte. Section d'Archéologie et d'Histoire, 14, 1, p. 73-84.

Beldiman et alii 2012 – Beldiman C., Sztancs Diana-Maria, Ferencz I. V., Catalogul artefactelor de os şi corn/Catalogue of bone and antler artefacts, în Ferencz I. V., Beldiman C. (coord./eds.), Artă şi meşteşug în epoca Regatului Dac. Artefacte de os şi corn. Catalog/Art and craftsmanship during the Dacian Kingdom. Bone and antler artefacts. Catalogue, Cluj-Napoca, p. 73-108, 226-259.

Constantin et alii 2010 – Constantin, F., Pavel, C., Bugoi, R., Toderaş, M., An X-ray tomograph based on a flat panel detector, Nuclear Instruments and Methods in Physics Research A, 621, p. 685-689.

Ferencz, Beldiman 2012 – Ferencz I. V., Beldiman C. (coord./eds.), Artă şi meşteşug în epoca Regatului Dac. Artefacte de os şi corn. Catalog/Art and craftsmanship during the Dacian Kingdom. Bone and antler artefacts. Catalogue, Cluj-Napoca.

Sztancs 2011 – Sztancs, D.-M., Industria materiilor dure animale în neo-eneoliticul din Transilvania. Repertoriu, tipologie, studiu paleotehnologic, date privind paleoeconomia. Baze de date, teză de doctorat, Universitatea „Lucian Blaga" Sibiu.

Vaida 2006 – Vaida, D. L., Celtic finds in North-East of Transylvania (IVth–IInd centuries B.C.), în Sîrbu V., Vaida D. L. (eds.), Thracians and Celts (Proceedings of the International Colloquium from Bistriţa, 18–20 may 2006), Cluj-Napoca, p. 295–325.

Vaida 2008 – Vaida, D. L., Preliminary considerations regarding the Celtic cemetery from Fântânele (the point La Gâţa), în Sîrbu V. (ed.), Funerary Practices of the Bronze and Iron Ages in Central and South-Eastern Europe (Proceedings of the 9th International Colloquium of Funerary Archaeology, Bistriţa, Romania, May 9th–11th, 2008), Cluj-Napoca, p. 237–246.

Vaida et alii 2013 – Vaida, D. L., Marinescu, Gh., Chira, I., Fântânele, com. Matei, jud. Bistriţa-Năsăud, Punct: La Gâţa, în Angelescu, M. V., Mihai, D., Pescaru, A., Opriş, I., Pinter, Z. K., Iosipescu, R. (ed.), Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2012. A XLVII-a sesiune naţională de rapoarte arheologice, Craiova, 27-30 mai 2013, Bucureşti, Ministerul Culturii, Institutul Naţional al Patrimoniului, p. 52.

(Endnotes)

[1] Vaida 2006; Vaida 2008; Vaida et alii 2013.

[2] Beldiman 2007; Sztancs 2011; pentru IMDA din a doua epocă a fierului (dacică) vezi recent Beldiman 2012; Beldiman et alii 2012; Ferencz, Beldiman 2012.

[3] Constantin et alii 2010.

32. Gavăn, com. Jijila, jud. Tulcea [Dinogetia]

Punct: Bisericuţa

Cod RAN/Cod LMI: 160635.03

Colectiv: Alexandru Barnea – responsabil ştiinţific (FIB, IAB), Adriana Panaite (IAB), Eugen Marius Paraschiv-Grigore, Ioana Paraschiv-Grigore (MNIR).

Finanţatorul cercetării arheologice: MCC

Perioada de desfăşurare: august-septembrie 2013

Valoare finanţare: 5000 LEI

Cetatea Dinogetia se află amplasată în partea de nord-vest a judeţului Tulcea, la cca. 80 km vest de municipiul reşedinţă de judeţ, pe malul drept al Dunării, la 10 km în linie dreaptă de municipiul Galaţi. Accesul către Dinogetia se poate face dinspre Tulcea pe DN22A iar din centrul satului Garvăn pe drumul naţional DN22e. Dinspre municipiul Galaţi se poate trece cu bacul pe Dunăre către localitatea I.C. Brătianu după care se continuă pe drumul naţional DN22E. Situl arheologic se află pe raza administrativă a comunei Jijila, sat Garvăn, la 3 km de vatra satului, pe partea dreaptă a DN22E ce leagă municipiul Tulcea de municipiul Galaţi.

Campania arheologică 2013 a pus accentul atât pe săpătura arheologică, cât şi pe înregistrarea şi inventarierea materialului arheologic rezultat în urma cercetărilor arheologice din anul în curs sau din anii trecuţi.

Ca în fiecare an şi primăvara anului 2013 a fost una foarte umedă ceea ce a facilitat dezvoltarea unei vegetaţii bogate, cetatea fiind invadată de o vegetaţie abundentă, prin urmare, o bună parte din timp a fost consacrată îndepărtării acesteia. Au fost curăţate de vegetaţie atât termele, cât şi cele mai importante edificii din interiorul cetăţii (domus-ul, bisericuţa, praetorium-ul etc.)

Ca şi în campania din anul precedent, obiectivul principal al campaniei de anul acesta a fost cercetarea martorului cuprins între sectoarele B şi C ale cetăţii, mai precis în zona de sud-vest a fortificaţiei. Demontarea acestui martor este necesară pentru a se putea recupera cât mai mult din informaţia ştiinţifică şi materialul arheologic. În decursul anilor ce au trecut de la încheierea cercetărilor arheologice intra muros, aproximativ 1,5–2 m din lăţimea totală a martorului s-a prăbuşit, ajungându-se în prezent ca martorul cerectat să prezinte o lăţime de cca. 3–3,5 m

Astfel, s-a delimitat o suprafaţă de 15 x 3 m, orientată de-a lungul martorului, pe direcţia est-vest, împărţită în cinci carouri de aprox. 3 x 3 m fiecare[1], numerotate cu cifre, de la vest la est.

Cercetarea a scos la lumină elemente legate de locuirea de epocă bizantină, fiind descoperită partea de sud-est a bordeiului nr. 91, ce fusese dezvelit parţial în campaniile anterioare[2]. Pe lângă acest bordei, conform planului publicat în monografia apărută în anul 1967[3], în zona cercetată se mai află încă două bordeie[4], care, pentru moment, nu au fost surprinse în săpătură, acestea aflându-se la o adâncime mai mare decât cea a bordeiul nr. 91.

Complexul descoperit în caroul nr. 2, respectiv bordeiul nr. 91, a fost surprins pe o lungime de 2,80 m şi o lăţime de 0,70 m, reprezentând partea de sud a bordeiului, care vine să întregească jumătatea de nord a acestuia, cercetată în campaniile din anii '60 şi publicată în monografia cetăţii, mai sus amintită. Prin urmare, bordeiul nr. 91 este de formă patrulateră, cu latura de aproximativ trei metri.

Bordeiul nr. 91 este construit din bârne de lemn, din care nu s-au mai păstrat decât câteva fragmente. La colţurile locuinţei s-au observat urmele lăsate de parii de lemn ce susţineau pereţii bordeiului. Podeaua acestuia era făcută din lut galben, bine tasat şi nivelat. La nivelul acesteia, precum şi în nivelul de dărâmătură de deasupra ei, au fost descoperită o cantitate mare de material arheologic (ceramică, obiecte de fier, oase etc.) de epocă bizantină

http://patrimoniu.gov.ro

ce confirmă datarea acestuia în perioada mai sus precizată. Pe lângă materialul arheologic de epocă bizantină au fost scose la lumină şi mai multe materiale ceramice de epocă romană,.

Stratigrafia martorului indică până acum patru nivele distincte: primul nivel este cel vegetal, cu o grosime de cca 0,30 m, de culoare negru-brun, din care s-a recoltat un număr mare de fragmente ceramice şi de oase, cel mai probabil răscolite de către animale. Cel de-al doilea nivel, cu o grosime de cca 0,40 m, este alcătuit dintr-un strat consistent de cenuşă ce provine de la incendierea cetăţii, în repetate rânduri, în perioada cuprinsă între secolele al X-lea şi al XII-lea[5]. Acest al doilea nivel conţine o cantitate impresionantă de fragmente ceramice medievale şi resturi osteologice. Urmează un al treilea nivel, cu o grosime cuprinsă între 0,10–0,60 m[6], care reprezintă stratul de nivelare al cetăţii şi care cuprinde foarte multe materiale arheologice amestecate, inclusiv materiale din epoca romană şi romano-bizantină. Acest nivel conţine o cantitate mare de piatră provenită de la clădirile romano-bizantine dezafectate. Pe acest nivel au fost ridicate construcţiile de epocă bizantină printre care şi bordeile nr. 91, 102 şi 129 datate în secolele X-XII. Al patrulea nivel, care până în prezent are o grosime de crirca 30 cm. Reprezintă un nivel de distrugere al construcţiilor de epocă romană alcătuit din foarte multe materiale ceramice, ţigle şi piatră de la construcţiile romane.

Materialul ceramic rezultat în această campanie este sărăcăcios, se remarcă câteva fragmente de brăţări de sticlă, o mărgică, o monedă bronz, precum şi mai multe fragmente de ceramică smălţuită (fig. 4). La acestea se adaugă un fragment de anforă cu o inscripţie din cre se păstrează două litere (fig. 5).

Au fost efectuate şi o serie de periegheze: în exteriorul rezervaţiei, pe latura de est a cetăţii şi în zona necropolei romane. Pe latura de est a cetăţii se obsrevă o locuire extra muros foarte consistentă prin materialul ceramic răspândit pe o suprafaţă foarte mare precum. Pe lângă materialul ceramic s-a putut constata şi o cantitate mare de chirpic ceea ce evidenţiează existenţa mai multor locuinţe.

Concomitent cu cercetarea arheologică, s-a continuat şi prelucrarea materialelor arheologice provenite din campaniile anterioare, prelucrare concretizată în spălarea şi inventarierea acestora, în vederea introducerii lor în baza de date. Tot materialul astfel prelucrat a fost ambalat în pungi şi cutii, în vederea transportării la Bucureşti pentru o prelucrare mai amănunţită.

Şi anul acesta degradarea structurii ce protejază edificiul terme a continuat, o suprafaţă tot mai mare din acoperişul construcţiei fiind distrusă de vântul puternic, o intervenţie imediată fiind necesară pentru protecţia monumentului (fig. 6).

Abstract

The 2013 campaign has been more focused on the recovery of archaeological and scientific information in the south-west sector of the site. We have begun the excavation in the area between the B and C sectors of the site. Along with the archaeological investigation, the processing of the archaeological materials from the previous campaigns was continued.

(Endnotes)

[1] Caroul standard este de 3 x 3 m însă nu toate carourile au aceste dimensiuni datorită faptului că martorul nu s-a păstrat egal pe toată lungimea lui.

[2] Dinogetia I, 1967, figura 5.

[3] Ibidem

[4] Bordeiul nr. 102 şi nr. 129

[5] MCA, V, 1959, p. 579

[6] Dinogetia I, 1967, p. 30

33. Gheorghieni, jud. Harghita

Punct: Bothvár

Cod sit: 83570.01

Nr. Autorizaţie: 77/2013

Colectiv: Florin Gogâltan – responsabil (IAIA Cluj), Demjén Andrea, Botha Zoltán (M Gheorgheni), Elena Cristina Cordoş (APPAT), Erdős Nándor (Şcoala Generală „Fogarassy Mihály", Gheorgheni), Mihaela Savu (studentă UBB Cluj), Bertina Bo (Bergen University), Jake Kornegay (Texas A&M, College Station), Kailey Joy McAlpin (Michigan University), Villőke Balogh (Pázmány Péter Catholic University, Budapest).

În anul 1960 Székely Zoltán (directorul şi arheologul de atunci al muzeului din Sfântu Gheorghe) şi Tarisznyás Márton (directorul de atunci al muzeului din Gheorgheni) au efectuat o primă săpătură arheologică în cetate. Din cercetările lor nu s-a mai păstrat decât un raport preliminar, un articol ştiinţific de câteva rânduri, un plan şi o reconstituire a cetăţii. Raportul menţionează că cetatea a avut probabil o formă elipsoidală (33 x 18 m) cu axa spre est-vest. Zidul a fost construit din piatră de râu, legat cu var stins, având o grosime de 1,50 m. De asemenea, fortificaţia a fost înconjurată de un şanţ de 2 m adâncime. Pe planul general al săpăturii sunt plasate şase sectiuni, dar în raport este menţionată numai secţiunea II cu dimensiunile de 16 x 1 m. Cetatea a fost datată la sfârşitul secolului al XV-lea şi la începutul secolului al XVI-lea. După părerea lor fortificaţia a funcţionat ca un loc de refugiu în caz de pericol pentru populaţia din zonă.

În cursul cercetărilor din toamna anului 2009 au fost deschise cinci secţiuni. O secţiune a fost practicată pe fosta secţiune II din săpătura anterioare, restul secţiunilor pe presupusul turn locuinţă identificat în urma cercetărilor geo-magnetice. În urma săpăturii presupunerile anterioare despte aceasta cetate au suferit modificări consistente. Zidul de incintă a fost construit la exterior şi interior din blocuri mari de micaşist prelucrate, iar la interior, sub forma unui „emplecton", au fost folosite micaşisturi zdrobite, legate cu un mortar dur de culoare alb-cenuşiu compus din pietriş amestecat cu var stins şi puţină cărămidă. Zidul a fost construit pe staturi: pe un şir de piatră a fost turnat mortar, iar după mortar s-a pus iarăşi un nivel de pietre. Zidul are o grosime de 1,94-2,20 m.

În urma cercetărilor geo-magnetice a fost identificat un turn locuinţă. În S 2, 3, 4 şi 5 a fost dezvelit zidul de elevaţie şi de fundaţie a turnului (Z-2). Zidul turnului a fost construit din blocuri mari de micaşist legate cu un mortar dur de culoare alb-cenuşiu, compus din pietriş amestecat cu var stins şi bucăţele de cărămidă. Zidul a fost realizat dintr-un mortar asemănător cu cel folosit la zidul de incintă (Z- 1), doar că technica de zidire pe straturi nu a mai fost aplicată şi aici. Grosimea zidurilor nu este constantă: zidul vestic are o grosime de 2,10-2,50 m, zidul nordic de 2,30 m iar zidul sudic 1,30 m. Turnul a fost amplasat direct pe stâncă, urmând înclinaţia şi denivelările acesteia. Dimensiunile interioare ale turnului sunt de 6,70 x 3,80 m.

În campania din vara anului 2010 ne-am propus investigarea sistemului de fortificare în partea de est, nord şi vest a cetăţii. Pentru aceasta a fost deschisă S 8 cu scopul de a verifica existenţa unui şanţ de apărare în partea cea mai accesibilă a cetăţii. Rezultatele au fost negative. În partea de nord, în S 7, a fost surprins parţial zidul de incintă. S 6, practicată în partea de vest a cetăţii, nu a dat rezultatele scontate. Ne aşteptam ca şi aici să găsim zidul de incintă. Materialele arheologice descoperite în S 6, pot fi atribuite secolului al XIII-lea.

În vara anului din 2012 au fost deschise trei secţiuni. S 9 a vizat identificarea zidului în partea nordică şi estică şi astfel elucidarea planimetriei turnului. Secţiunea a adus rezultate importante privind stabilirea dimensiunii şi a modului de realizare a acestuia: în partea nordică a fost identificat astfel un contrafort, construit în aceeaşi technică ca şi restul zidurilor; în partea estică s-a constatat că

http://patrimoniu.gov.ro

presupusul zid estic al turnului, identificat în S 5/2009 şi în S 9/2012, este de fapt dărâmătura sa, iar în dărâmătură a fost găsită o monedă poloneză din argint din 1614. În această secţiune nu am reuşit să prindem zidul nordic al incintei. Pentru investigarea direcţiei incintei şi a relaţiei sale cu turnul era necesară o altă secţiune lângă zidul nordic al turnului.

În S 10, trasată pe partea sudică a platoului, am decopertat urmele sudice ale incintei foarte slab conservată, orientată est-vest. Nu am putut să delimităm latura exterioară, ea fiind alunecată pe deal. Urmele păstrate constau din bucăţi mici de micaşisturi zdrobite, legate cu un mortar foarte slab, cenuşiu deschis, cu puţin var şi pietriş. Evident că nu s-a putut stabili grosimea zidului.

Campania din vara anului 2013 s-a desfăşurat între 12-22 iulie, fondurile fiind asigurate de către Consiliul Judeţean Harghita, Muzeul Tarisznyás Márton din Gheorgheni, Fundaţia Pro Muzeum, Joseni şi Asociaţia pentru Promovarea Patrimoniului Arheologic din Transilvania. În această campanie ne-am propus să redeschidem secțiunile S 5/2009 și S 9/2012, cu scopul de a demonta nivelul de dărâmătură din partea estică a turnului. Sub dărâmătura turnului nu am reușit să identificăm nivelul de călcare, în schimb am observat scurgerea de mortar aparținând nivelul de construcție. Aici au fost găsite și câteva fragmente de oase de animale. A fost completat desenul din S 9/2012 (grundul în partea sudică și a fost redesenat profilul sudic al secțiunii), iar secțiunea S 5/2009 a fost redocumentată în întregime

A fost deschisă încă o secțiune între S 3/2009 și S 9/2012 (între secțiuni a fost lăsată câte un martor de 0,50 m), care a vizat verificarea legăturii incintei cu turnul. Zidul nordic al turnului, în această parte, a fost construit în aceeaşi technică ca restul zidurilor. Cel mai interesant lucru este faptul că acel contrafortul decopertat în S 9/2012 (pe o lățime de 1,60 m) continuă și în S 12/2013 (pe o lățime de 1,40 m), având astfel de o lățime totală de aprox. 3,50 m (împreună cu martorul dintre cele două secțiune). Lățimea neobișnuită a contrafortului pune întrebarea firească dacă acesta a funcționat ca un adevărat contrafort. Turnul a fost fondat direct pe stâncă, urmând înclinaţia şi denivelările acesteia. Dimensiunile interioare ale turnului sunt de 6,70 x 3,70 m iar cele exterioare de 8,75 x 8 m.

O parte a zidului incintei a fost surprins în S 12. În această secțiune zidul nordic al incintei a fost destul de slab conservat. Pe latura sudică am identificat numai șanțul de fundație cu urme de mortar. Nu am putut să delimităm latura sa exterioară, ea aflându-se în afara secțiunii. Urmele păstrate constau din bucăţi mici de micaşisturi zdrobite, legate cu un mortar foarte slab, cenuşiu deschis, cu puţin var şi pietriş. Nu s-a putut măsura grosimea zidului.

În concluzie putem afirma că incinta nu a avut nici o legătură cu turnul, ea fiind construită într-o perioadă diferită. În cazul turnului, conform descoperirilor arheologice, am ajuns la concluzia că acesta a fost construit în a doua parte a secolului al-XIII-lea. Din nefericire nu am reușit să datăm și construirea incintei.

Abstract

The first archaeological excavation at Bothvar was conducted in 1960 by Székely Zoltán and Tarisznyás Márton. Unfortunately, little has been preserved from their research. Archaeological excavations were resumed in 2009, ever since the enclosure wall and the remains of a keep (6,7 x 3,8 m) being investigated. The main result following the archaeological campaign form 2013 was to establish that the outer wall and the tower were built in different occasions. According to archaeological remains found inside, the keep was built and functioned in the second half of the 13th century. However, there are no indicators regarding the construction time for the stone enclosure.

34. Gheorghieni, jud. Harghita

Punct: Pricske

Cod sit: 83570.03

Nr. Autorizaţie: 76/2013

Colectiv: Florin Gogâltan – responsabil (IAIA Cluj), Demjén Andrea, Botha Zoltán (M Gheorgheni), Neculai Bolohan (UAIC Iaşi), Sebastian Andrei Drob, Alexandru Gafincu, Tudor Mandache (doctoranzi UAIC Iaşi), Elena Cristina Cordoş, (APPAT), Erdős Nándor (Şcoala Generală „Fogarassy Mihály”, Gheorgheni), Linca Kucsinschi, Alexandra Lazăr, Mihaela Savu, Erich-Noris Szakacs, Vlad Roman, (studenţi UBB Cluj), Bertina Bo (Bergen University), Allison-Louisa McKinlay (Memorial University of Newfoundland), Krystle Jauregui (University of California, Berkeley).

Cercetarea sistematică a obiectivului „contumatz Pricske” a început în 2009, rezultatele anuale găsindu-se în rapoartele sintetice publicate în „cronicile arheologice” anterioare. Conform izvoarelor scrise vama de la Pricske a funcţionat deja în evul mediu târziu, dar dezvoltarea sistemului de fortificare şi construirea clădirilor vamale şi ale carantinei are loc numai după venirea austriecilor în scaunul Gheorgheni (1693). Odată cu reorganizarea graniţei imperiului, la începutul sec. al XIX-lea, vama de la Pricske a fost mutată treptat la Tulgheş.

Campania din vara anului 2013 s-a desfăşurat între 15-29 iulie, fondurile fiind asigurate de către Consiliul Judeţean Harghita, Muzeul Tarisznyás Márton din Gheorgheni, Fundaţia Pro Muzeum, Joseni şi Asociaţia pentru Promovarea Patrimoniului Arheologic din Transilvania. Săpăturile arheologice au vizat o clădire mai mică şi o presupusă calea de acces spre spaţiul vamal. La nord-vest de suprafeţele săpate în anii trecuţi – S 10/2011, S 11/2011 şi S 12/2011 – au fost cercetate fundaţiile unei clădiri cu elevaţia din bârne de lemn. Zidul de fundaţie a fost identificat şi cercetat în întregime în secţiunea S 19 şi S 20. Între cele două secţiune a fost lăsat un martor de 0,50 m lăţime. Zidul a fost construit din blocuri mari şi medii de sienit fără mortar. Fundaţia a fost clădită din pietre mai plate, ceea ce sugerează faptul că zidul de elevaţie a fost făcut din bârne de lemn. Zidul are o grosime de 0,25-0,50 m, talpa fundaţiei ajungând până la adâncimea relativă de 0,20 m de la nivelul de călcare actual. Fundaţiile au marcat o clădire de dimensiuni mici cu două tracturi. Încăperea vestică a avut o formă aproape patrulateră, cu dimensiunile interioare de 3,10 x 3,50 m, iar cea estică o formă dreptunghiulară, cu o dimensiunile de 3,40x2 m. Zidurile de fundaţie la încăperea estică au fost identificate doar pe partea de vest, est şi nord, lipsind pe partea de sud. Nivelul de călcare în interiorul încăperii vestice a fost amenajat cu podele, fapt dovedit de urmele amprentelor de lemn. Având în vedere că această clădire a funcţionat probabil ca o remiză, materialul arheologic a fost foarte sărac.

În urma măsurătoriilor geomagnetice, lângă clădirea cercetată în S 14/2010, 15/2011, 16/2012, 17/2012 şi 18/2012 (obj. 5), pe partea vestică a fost identificată o anomalie. Ea a fost considerată ca fiind un drum de acces între clădiri. Din această cauza am trasat secţiunea S 21, pe partea vestică a S 14/2010. Secţiunea nu a dat rezultatele scontate, nefiind identificat aici niciun drum.

În izvoarele scrise apare informaţia că odată cu sosirea austriecilor în zonă, la începutul secolului al XVIII-lea, a fost construită fortificaţia de pe vârful Pricske. În 1700 sub conducerea generalului Leiningen s-a ridicat la „Pricske passus” o fortificaţie compusă dintr-un şanţ şi o palisadă. Documentul descrie detaliat cum timp de opt săptămâni au lucrat acolo 4.800 muncitori, şase pereche de boi cu doi rândaşi, iar pentru ascuţirea uneltelor au fost angajaţi „48 de ţigani” („48 bokor cigány”). Pentru ridicarea fortificaţiei s-au folosit 1500 bucăţi de scândură, 50 de căruţe de lut, acoperiş (ţiglă) şi fier (s-au cheltuit pentru ţiglă şi fier 16 fl.).

http://patrimoniu.gov.ro

Pe vârful Pricske se poate observa şi astăzi urmele şanţului săpat în stâncă cu dimensiunele de aprox. 50x50 m. Pentru cercetarea sistemului de fortificare şi verificarea clădiriilor interioare menţionate în izvoare, pe partea sudică a fortificaţiei au fost trasate două sondaje. Sondajele au avut o orientare sud-nord, cu un martor de 1 m între ele. În S I, imediat sub nivelul vegetal, a apărut pe aproape pe toate suprafaţa cercetată un nivel de pietre cu material arheologic între ele (fragmente ceramice şi cahle). În partea nordică a săpăturii am prelungit sondajul pe o porţiune de 2 m cu 0,50 m spre est. După scoaterea nivelului vegetal s-a conturat o zonă de pământ ars cu multe bucăţi de cahle. Au fost documentate în total 13 bucăţi de cahle întregibile, care proveneau de la dărămătura unei sobe. Având în vedere că dimensiunea sondajului nu a permis investigarea mai amplă a zidului clădirii, am documentat suprafaţa şi nu am scos pietrele. În viitor este necesară resăparea acestei sondaj şi extinderea lui în partea estică, vestică şi nordică.

S II, trasat în partea sudică a S I, a avut scopul de a verifica stratigrafia şanţului de apărare şi structura sa. După observaţiile noastre pe partea nordică, până la marginea şanţului, a existat un pământ galben-maroniu, afânat, amestecat cu stâncă sfărâmată. La marginea interioară a şanţului s-a săpat un şănţuleţ. În profilul vestic al sondajului s-a conturat groapa unui par, cu urme de lemn în mijlocul său. Cu pământul şi stânca scoase din şanţ a fost construit spre exterior un val.

În urma cercetărilor arheologice sistematice desfăşurate între 2009-2013, s-a putut demonstra că vama, carantina şi fortificaţia de la Pricske s-au bucurat de maxima perioadă de înflorire şi dezvoltare în a doua parte a sec. al XVIII-lea. Totodată săpătura a dovedit că avem de-a face cu un sistem destul de complex de construcţii (elemente de fortificare, remize, case pentru personalul vamei şi negustori etc.) fireşti pentru desfăşurarea în bune condiţii a activităţilor vamale.

Abstract

The Pricske Custom is first attested in a document issued in December 1606, which specifies that all incomes will be collected for the Transylvanian Lord. At the beginning of the 18th century, the Austrians have started to build many custom buildings, as well as a wooden fortification under the rule of general Leiningen. Eventually, in the first half of the 19th century, the border of the empire was moved and so was the custom point.

Archaeological investigations here were conducted starting in 2009. Over five archaeological campaigns we have managed to uncover some of the custom buildings, and set a more accurate chronology concerning the custom's phases of existence. The archaeological finds were abundant and very diverse. Starting in 2013 the fortification was also investigated.

It is quite clear that the custom system was very complex, comprising fortification elements, official buildings, storage buildings, houses, etc., all designed for a proper performance. It is also noticeable that the custom reached an unprecedented development peak during the second half of the 18th century.

35. comuna Giurgeni - Orașul de Floci, Județul Ialomița

Cod Lista Monumentelor Istorice: IL.-I-s-A-14051

Colectiv: dr. Daniela MIHAI, responsabil științific, Institutul Național al Patrimoniului, dr. Florin Vlad, Muzeul Judetean Ialomița, dr. Gheorghe Matei, arhg. Radu Coman, dr. Elena Rența, restaurator Simona Munteanu, expert MC, precum și dr. Adrian Bălășescu, Radu Valentin, de la Muzeul Național de Istorie a României, Centrul Naţional de Cercetări Pluridisciplinare, care s-au ocupat de studiul faunei descoperite in campania anului 2013, dr. numismat Aurel Vâlcu, de la Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", București. Nu există cuvinte suficiente pentru a exprima întreaga mea gratitudine tuturor.

Așezarea acestui oraș lângă Dunăre și în același timp și pe râul Ialomița, adică pe două însemnate rute comerciale, la punctul de contact dintre Muntenia și Dobrogea, a fost determinantă pentru ridicarea rapidă a acesteia, devenită la un moment dat principalul debușeu în comerțul extern al Ţării Românești. Bălțile din apropiere,cu bogăția în peștele atât de căutat, îndeosebi în Transilvania, precum și produsele câmpiei, la care se adăugau produsele păstorilor care treceau obișnuit pe acolo cu ocazia transhumanței, au favorizat dezvoltarea târgului ialomițean: o poziţie favorabilă ca centru de schimb, consolidat și prin acţiunile autorităţii centrale care stabilesc un punct vamal, devenit o importantă sursă de venituri. Începute încă din anul 1975, investigațiile arheologice de la Orașul de Floci, au continuat neîntrerupt, punând la dispoziția celor ce se ocupă de geneza orașelor medievale, un material extrem de bogat și interesant. Oraș unicat în Țara Românească, Orașul de Floci a fost dezvăluit prin cercetările arheologice sistematice desfășurate, care au dus la descoperirea a peste 260 de locuințe, a patru biserici și a 8 ateliere meșteșugărești, 7 necropole, etc., ce redau măsura importanței acestui oraș comercial, cu o soartă vitregă din punct de vedere istoric.

Așa cum am mai arătat, locuințele și bisericile orășenilor erau amplasate pe locurile mai înalte (grinduri), despărțite de vechea albie a Ialomiței. Diferențele de nivel între clădirile cele mai importante și albia veche a Ialomiței este de aproximativ 4 m în timp ce mai toate clădirile importante sunt așezate pe locurile cele mai înalte posibil, dar cu mențiunea că edificiile civile erau mai aproape de apă, cea ce era perfect logic.

Refacerile de câte 3 - 4 ori, incendiile surprinse deseori arheologic, sunt dovada unei istorii zbuciumate, precum și a faptului că spațiul era intens folosit, și că un amplasament bun de locuință nu se schimba foarte ușor. Locuințele erau dispuse în șiruri, cu orientarea pe direcția nord est-sud vest, la distanțe variabile, între 5 și 20 m, iar distanța dintre șiruri sau grupurile de case nu depășea 50 m.

Obiectivele acestei campanii au fost finalizarea S I, precum și finalizarea cercetării locuinței atelier nr 1 de pe grindul 6. De asemenea, a fost prospectată geomagnetic o suprafață de 1 ha, care va urma a fi cercetată în anii următori.

A fost finalizată cercetarea locuinței numită convențional nr 4, de fapt nr 2, și surprinderea parțială a locuințelor 5 și 6 din cadrul aceleiași secțiuni. Au fost cercetate 10 complexe cu caracter menajer, precum și 15 morminte de inhumație.

Locuința 4 are 3 nivele de locuire, unul târziu, probabil la începutul secolului al XVIII lea, care apare exact sub humus actual, al doilea, de secol XVII - sec. XVI, iar al treilea, surprins pe alocuri, datat în secolul al XV lea. Primul nivel de locuire a fost puternic incendiat. Locuința este tipică orașului medieval, unde locuințele erau formate din 2 încăperi, camera mare, 7,5 x 4 m, iar cealaltă cameră, mai mică, de 3, 5 x 4, 3 m.

Camera mare a acestei locuințe are dimensiunile de 7 x 5 m, iar cea mică are dimensiunile de 3,5 x 4,3 m. A fost surprins și cercetat peretele de lemn care separa cele două camere, precum și gropile de pari incendiate care aveau dimensiunea de 15 cm.

Locuința 4, conform monedelor găsite și identificate de numismatul Aurel Vâlcu, se datează , in secolul al XVI – prima jumătate a secolului al XVII lea. Monede descoperite in locuința 4 au fost următoarele : 2 Denari, Ungaria, Ferdinand I, Kremnitz, anul

http://patrimoniu.gov.ro

1538, respectiv anul 1550, ½Gros, Polonia, Ioan Albert, anii 1492-1501, Aspru, Imperiul Otoman, prima jumătate a secolului XVII, mărturisind schimburile comerciale puternice.

In locuința nr. 4 au fost cercetate și două vetre de foc, precum și urmele unei sobe dezafectate. Ca inventar, acesta este cel obișnuit în locuințele flocenilor, obiecte de uz casnic, crampon de fier, fusaiole, ceramică de import, precum și mai multe pipe de lut întregi și întregibile. (fig 1) O piesă deosebită din locuința nr. 4 este o aplică din bronz, cu floare centrală din argint, nouă orificii și două urechiușe de prindere, probabil o piesă decorativă pentru centură. (fig.2)

A fost surprinsă și cercetată parțial și locuința 5, # 71- # 74, este o locuință de suprafață care apare la -0,50 m, cu o lățime de 6 m, locuință de suprafață, cu pereții din chirpic, din care a fost surprinsă doar camera mai mare.

Locuința 6, a fost surprinsă între # 77-80, apare la -0,30 m, din care se păstrează destul de bine prima podea, care este incendiată. Se situează la doar 10 m de biserica nr. 2, descoperită cu ani în urmă la Orașul de Floci. A fost surprins și un cuptor, cu diametrul de 1,40 m, cu accesul spre nord, care intersectează profilul sudic. De asemenea, din locuința nr. 6 a fost recuperată o frumoasă cheiță de bronz precum și un toporaș de fier.

În toată secțiunea I, este surprinzător faptul că exact în același spațiu, chiar și în interiorul Bisericii nr. 2, odată dezafectată, a fost folosit pentru locuire, în cazul Bisericii nr. 2, chiar demantelând ce a mai rămas din fundații. Faptul este destul de neobișnuit, știut fiind că, în general, pe locul unei biserici, rareori se mai locuia, chiar dacă memoria colectivă numai reținea ca atare acest aspect.

Complexe

S I, groapa 27, # 61-62, -0,75-2,10 m, groapă menajeră, foarte mare, aflată chiar lângă locuința nr. 4, are două trepte, la -1,30 m, materialul arheologic constă din fragmente ceramice și oase de animale de talie mare.

S I, groapa nr 28 , # 60, apare la -0,50 m, cu diametrul de 0,60 m, nefinalizată încă, fragmente ceramice de uz comun.

S I, groapa 29, # 58-59, groapa apare la -0,48 m, cu diametrul de 1,40 m, intersectează profilul sudic al S I. Inventar agrafa de fier, oase de animale

S I, groapa 30, # 56-57, groapă rotundă, cu trepte, prima apare la -0,70 m, a doua apare la -1,80 m. Inventar Oase de animale, ceramic, monedă,

S I, groapa 31, apare în exteriorul locuinței nr. 5, cu diametrul de 0,60 m, încă nu a fost epuizată.

S I, groapa 32, # 68, a fost identificată la adâncimea de -0,90 m, având un diametru de 1,60 m. Inventar fragmente ceramice, un crampon fragmentar din fier, groapa se încheie la – 2.00 m

S I, groapa. 33, caseta D, # 61-62, a apărut la -0,80 m, are un diametru de 2,40 m. Inventar, fragmente ceramice nesmalțuite și smălțuite, un fragment de cahlă fragmentară

S I, groapa 34, # 65-66, a fost interceptată la 0,80 m, și se termină la 1, 20, groapa a folosit unor scopuri menajere, având în inventar multe oase de pește și oase de animale

S I, groapa 35, caseta D, # 65, apare la 0, 90 m, cu un diametru de 1,20 m. Inventar, mai mult fragmente de chirpic, arse la roșu, oase de animale și fragmente ceramice, fragment crampon din fier.

În groapa nr. 35 a fost descoperită și o cahlă întreagă, asemănătoare cu cea descoperită în anul 1979, datată în secolul al XVI-lea[1].

Ca și în cazul celei descoperite anterior, este lucrată în tipar din pastă de bună calitate, altul decât cel în care a fost modelată cahla din 1979, arsă oxidant, având o culoare cărămizie. Subliniem că este doar a doua piesă întreagă descoperită în decurs de aproape 40 de ani de când se fac cercetări în acest sit arheologic. Până în prezent din acest tip de cahlă majoritatea descoperirilor au fost doar sub formă fragmentară. Este de tipul traforat, lucrată din pastă bună, arderea este oxidantă având o culoare cărămizie la suprafață. Are corpul de formă dreptunghiulară și aceleași elemente traforate: o cruce înscrisă într-un cerc, două ferestre una sub alta în partea stângă, brâu torsionat și decor în formă de crenel la partea superioară. Spre deosebire de cahla descoperită în anul 1979, cercul în care este înscrisă crucea nu are decât două goluri în partea stângă, cercul și brațul drept al crucii completându-se pe cahla învecinată. Ca dimensiuni este ușor mai mică, înălțimea maximă este de 15,8 cm, lățimea bazei de 11,7 cm și grosimea oscilând între 1 și 1,5 cm.

Groapa 36, caseta E, # 5, -0,90 m, diametrul gropii de 1,50 m, se încheie la -2,20 m. Inventar fragmente ceramice, smălțuite și nesmălțuite.

Groapa 37, S I, # 80-81, la adincimea de- 0,65 m si se termina la -1,60 m. Groapa de deșeuri fragmente ceramice, olane, etc

M79, #2, caseta D, -0,30 m. este o reînhumare. Inventar, mărgica de plumb

M 80, S.I, #61-6, orientat E-V, craniul zdrobit, mâinile pe piept, picioarele ușor depărtate, măsoară 1,80 m. apare la -0,40 m și taie locuința 4, fără inventar.

M 81, caseta D, # 2, -0,60 m, orientat E V, cu sicriu, în poziție anatomică, fără inventar

M 82, caseta E, #1, are sicriu apare la -0, 60 m, craniul spart, mâinile îndoite din coate și depuse pe torace, se păstrează lemnul de la sicriu. M 82 taie podeaua locuinței 4.

M 83, #61, -0,50 m, se păstrează doar picioarele.

M 84, apare sub prima podea, 0, 50 m. Cele 6 morminte cercetate (M. 80-M 86) par să fie dispuse pe familii, rude, grupate, câte 2, sau cel mult 3, ce frapează este faptul că sunt foarte înghesuite.

M 85, reinhumare, caseta D, # 2, -0,50 m, se păstreaza 2 tibii

M 86, m 87, M 88 este o grupare de trei morminte, dintre care M 87 este reînhumat odată cu M 88 care a fost îngropat

M 89 , # 62-63, apare la -0,30 -0,40 m, orientat E-V, mormânt de inhumație, adult, bratele așezate pe abdomen.

M 90, # o reînhumare, groapa a perforat nivelul de distrugere al locuinței 4.

M 91, caseta D, caro 1, apare la -0,60 m, mormânt de înhumație, orientat E-V, fără inventar, urme păstrate de la sicriu.

M 92, intră in profilul sudic , caseta D, # 63-64, apare la -0,50 m, adult, cu brațele pe abdomen. Inventar inel sigilar.

M 93, caseta E, # 1, apare la -0,60 m, mormânt de înhumație, a fost tăiat de M 94, orientat E-V, cu brațele îndoite din coate

M 94, caseta E, # 1-2, -0,70 m, mormânt de înhumație, apare la -0,70 m, păstrează urmele de la siciru.

Grindul 6, punct Biserica 1

Au fost curățate secțiunile S I; S II, S. III și a fost deschisă o nouă suprafață B, cu dimensiunile de 7,25 x 10,50 m, pentru a putea surprinde limitele locuinței atelier nr 2 (2012). In preajma bisericii nr 1, locuințele și atelierele cercetate au folosit material litic folosit din prima fază de existență a bisericii nr. 1, așa cum se poate observa și în cadrul locuinței nr. 1, care avea ca prag de intrare un mare bloc de piatră fasonat ca prag de intrare, situație constatată și în alte cazuri. Au fost descoperite următoarele monede:

- Denar, Ungaria, Rudolf II, Kremnitz, anul 1601. Grindul 6, SII, □4. Loc. 2, -0,50 m.
- Aspru, Imperiul Otoman, Mehmed III, anii 1595-1603, Grindul 6. Suprafaţa B. L 2, -0,50 m. Aspru, Imperiul Otoman, prima jumătate a secolului XVII, SI, Cas. E, □3, L4, -0,35 m.

Inventar:

Ceramica. Au fost documentate oale cu toartă, căni, farfurii, străchini, ulcioare, sfeșnice, cahle dreptunghiulare, oale-cahlă, discuri ornamentale, ceramică de import.

Ceramica nesmălţuită. În cadrul inventarului ceramic, ceramica

http://patrimoniu.gov.ro

nesmălţuită ocupă principalul loc, fragmentele de oală cu toartă, de dimensiuni mici şi mijlocii, fiind cele mai numeroase. Sunt lucrate dintr-o pastă de bună calitate cu mică fină în compoziţie, iar cele mai multe au o ardere incompletă, la suprafaţă având o culoare cărămizie şi miezul de culoare cenuşie. Majoritatea materialelor ceramice descoperite au urme de ardere secundară.

Destul de numeroase sunt și fragmentele de cahle dreptunghiulare. Au fost descoperite în nivelul I și II. Sunt lucrate din pastă bună, cu multă mică fină în compoziție, au culoarea cărămizie și de regulă arderea este uniformă. Suprafețele reduse păstrate nu dau prea multe detalii asupra decorului. Unele dintre acestea indică un decor în relief format din mici triunghiuri sau linii oblice iar câteva fragmente atestă tipul de cahlă traforată.

Fragmente de discuri ornamentale au fost descoperite tot în nivelul I și II. Sunt lucrate, de asemenea, din pastă de bună calitate, arderea este atât uniformă cât și incompletă, având o culoare cărămizie la suprafață. Un diametru reconstituit este de 15,3 cm. Cele mai multe fragmente sunt decorate cu brâuri în relief pe care figurează mici alveole iar uneori crestături.

În cursul cercetărilor au fost descoperite și câteva fragmente de pipe, absente în nivelul mai timpuriu. O parte sunt lucrate din caolin iar câteva au suprafețele de culoare roșie sau neagră. Cele mai multe au un decor de o mare finețe constând în șiruri de mici liniuțe imprimate, rozete minuscule, șiruri de împunsături sau linii care se întretaie formând un decor în rețea.

Ceramica smălțuită. Este bine reprezentată dar și în cazul ei majoritatea materialelor sunt fragmentare. Ca frecvență primul loc în cazul ceramicii smălțuite îl ocupă farfuriile. Sunt lucrate din pastă bună iar din punct de vedere cromatic predomină smalțurile de culoare verde în diverse nuanțe. Pe multe fragmente culoarea verde se asociază cu cea maronie, maronie-roșcată, galbenă sau gălbuie.

Varianta de farfurie cel mai des întâlnită este cea care are fundul inelar, de multe ori având și două orificii de prindere. Decorul este organizat în două câmpuri principale fiind, în cele mai multe cazuri, atât de inspirație geometrică cât și florală. Câteva fragmente au în câmpul central spirale realizate cu o culoare contrastantă culorii de fond mărginite uneori de un șir circular de petale sugerând astfel un decor floral. Alte fragmente sunt decorate cu linii circulare, linii în val, pete alungite dispuse radial, mici pete circulare, solzi de pește, registre verticale de linii oblice delimitate de linii verticale. O parte dintre fragmentele de farfurii au marginea spre exterior decorată cu un șir circular de mici alveole care-i dau un aspect dantelat. În toate cele trei niveluri de locuire cercetate s-a remarcat o frecvență destul de mare a obiectelor lucrate din fier, descoperite însă într-o stare de conservare extrem de precară, multe dintre acestea nemaiputând fi identificate ca tipuri de unelte sau ustensile casnice.

În cadrul instrumentarului casnic cele mai numeroase sunt fragmentele de lame de cuțit, piesele întregi fiind în general rare. Singura lamă de cuțit întreagă descoperită are lungimea de cca. 12 cm și lățimea maximă de cca. 2,5 cm. De la un număr de două cuțite s-au păstrat și resturi de la mânerul din lemn cu nituri de bronz, și, respectiv, din os cu nituri de bronz.

Au fost, de asemenea, descoperite multe fragmente de piroane și piroane din fier, la multe dintre ele păstrându-se și floarea. Un piron descoperit într-o locuință are lungimea de cca. 13 cm.

Printre obiectele din fier descoperite în locuințe, gropi și stratul de cultură, s-au aflat și multe scoabe, potcoave, fragmente de ace și ace, dintre care unul cu lungimea de cca. 11 cm, catarame, între care una având forma dreptunghiulară și dimensiunile de 6,5 x 4,5 cm, cârlige de undiță, două vârfuri de săgeți, un fragment de furculiță, un lacăt, un toporaș, lupe de fier și zgură.

În cel mai timpuriu nivel de locuire a fost descoperit și un fragment de pinten.

O parte dintre ustensilele și uneltele descoperite în campania anului 2013 sunt lucrate din piatră. Cele mai numeroase sunt fragmentele de cute și cutele, majoritatea lucrate din șist de culoare verzuie, parte dintre acestea având și orificiu pentru agățat. Ca dimensiuni cea mai mare are lungimea de 22 cm, lățimea de cca. 5 cm și grosimea de cca. 3 cm.

Greutățile pentru plasele de pescuit lucrate din piatră au forma semicirculară și dimensiuni de cca. 10 x 6,5 x 4 cm.

Un fragment de râșniță, lucrată din calcar cochilifer, are o grosime de cca. 3 cm.

O altă categorie de obiecte de uz casnic este compusă din ustensile lucrate din lut. Includem aici, în primul rând, greutățile pentru plasele de pescuit, de forme și dimensiuni asemănătoare cu a celor lucrate din piatră.

Alte greutăți pentru plasele de pescuit erau lucrate din fragmente de cărămidă iar din fragmente de vase se confecționau mici fusaiole.

Menționăm în această categorie și un obiect cu o formă ovoidală și diametrele de 6,3 x 4 cm.

Din cadrul materialelor de construcție se impun a fi menționate fragmentele de olane, cărămizi și resturile de lipitură de la pereții caselor.

Fragmentele de olane indică o grosime a acestora de cca. 1,5-2 cm iar cele de cărămizi au grosimi cuprinse între 3 și 4,2 cm.

O parte dintre bucățile de lipitură amestecată cu paie păstrează și impresiuni de nuiele cu diametre de cca 2 cm.

Tot în cadrul obiectelor de uz casnic menționăm o cheiță din bronz cu lungimea de 3,8 cm și mai multe fragmente provenite de la mici vase lucrate din sticlă, unele dintre acestea documentând un tip de vas cu toartă în formă de bandă, altele provenind de la pahare.

Din categoria de podoabe și accesorii vestimentare au fost descoperite mici aplice, între care una de formă circulară, diametrul de cca. 1,4 cm și trei orificii de prindere, posibil lucrată din argint aurit. O altă piesă, de formă relativ semicirculară, diametrul maxim de 6,2 cm, este prevăzută cu nouă orificii pentru prindere pe un suport iar central este suprapusă de o aplică de dimensiuni mult mai reduse, sub forma unei rozete cu opt petale, prinsă cu un nit. Latura dreaptă are două mici tortițe tubulare.

Au mai fost descoperite două fragmente de inele, fragmente de ace de păr din bronz, o mărgică lucrată din pastă de sticlă de culoare albă-sidefie și doi nasturi din os de tip bumb cu diametrul de 1-1,2 cm.

Studiul faunei de la Oraşul de Floci

Adrian Bălăşescu și Valentin Radu

Fauna analizată provine din mai multe complexe/contexte arheologice datate ca aparţinând perioadei medievale, și mai precis din secolul XVI, secolele XVII-XVIII și secolul XVIII (tabel 1). Cantitatea de material faunistic variază în limite foarte largi, cea mai mare parte din aceasta aparținând perioadei secolelor XVII-XVIII, cu un număr de 1155 de resturi ceea ce reprezintă 91,4% din totalul faunei încadrate cronologic.

Specificăm faptul că tipul de recoltare al materialului faunistic a fost făcut direct - „la ochi" - ceea ce prezintă o serie de avantaje şi dezavantaje, fapt care a mai fost reliefat şi cu alte ocazii (Desse-Berset, Radu 1996; Popovici et alii 2002).

Determinările anatomice şi taxonomice au fost realizate cu ajutorul colecţiilor osteologice de referinţă ale Laboratorului de Arheozoologie aparţinând Centrului Naţional de Cercetări Pluridisciplinare 'Alexandra Bolomey' din cadrul Muzeul Naţional de Istorie a României. De asemenea, au fost consultate lucrările metodologice ale lui R. Barone (1986) şi E. Schmid (1972). Discriminarea dintre resturile de oaie (Ovis

http://patrimoniu.gov.ro

aries)şi cele de capră (Capra hircus) au fost făcute pe baza scheletul post-cranian, după criterile lui J. Boesneck et al. (1964), testate de J. Clutton-Brock et al. (1990) şi W. Prummel şi H.J. Frisch (1986); pentru resturile dentare s-au utilizat lucrările lui S. Payne (1985), D. Helmer (2000), P. Halstead et al (2003), M. Balasse şi S.H. Ambrose (2005).

Estimarea vârstelor de abataj (de sacrificare) a fost realizată şi după erupţiile dentare apelând la lucrarea lui E. Schmid (1972), iar pentru uzurile dentare am consultat lucrările lui P. Ducos (1968) şi A. Grant (1982) pentru bovine, respectiv, S. Payne (1973) şi D. Helmer (2000) pentru ovicaprine şi M.-P. Horard-Herbin (1997) pentru suine.

Corelarea datelor biologice cu cele zootehnice s-a realizat după V. Forest (1997).

Măsurătorile resturilor faunistice au fost realizate cu un şubler care prezintă o precizie instrumentală de 1/10 milimetri, urmând recomandările lui von den Driesch (1976).

Fauna analizată prezintă toate caracteristicile unor resturi menajere: o puternică fragmentare, urme de tăiere grosiere (în special de dezarticulare), urme de dinţi - de carnivore în special (posibil şi de suine domestice) şi foarte rar de rozătoare şi de ardere.

În cele ce urmează vom prezenta fauna pe tranșe cronologice conform încadrărilor culturale remise de către colegii arheologi care efectuează cercetări în situl studiat de către noi.

Secolul XVI

Pentru această perioadă s-au analizat materiale faunistice care provin din vatra 1 (NR=81) și de sub locuința L4 (NR=25). Cantitatea de fauna este relativ redusă, doar 106 resturi, dintre care mamiferele predomină cu 101 fragmente (95,2%). Alte clase de animale care sunt prezente în cadrul spectrului faunistic sunt două resturi de pești și două de păsări. Menționam că sub L4 s-a găsit și un rest uman.

Dintre mamifere s-au determinat specific 49 de resturi (48,5%) care aparțin numai unor taxoni domestici: vită (71,4%), ovicaprine (20,6%) și porc (8,2%). Observăm astfel că bovinele sunt cele mai exploatate din punct de vedere economic, vârstele lor de sacrificare sugerând mai ales animale de vârstă adultă, ceea ce atestă exploatarea lor in primul rând pentru produsele secundare (lapte) și folosirea la tracțiune ți de abia apoi pentru carne. În ceea ce privește ovicaprinele, acestea sunt crescute mai ales pentru produsele lor secundare, lapte și lână (Anexa 1).

Secolele XVII-XVIII

Fauna încadrată cronologic între secolele XVII-XVIII este cea mai numeroasă (NR=1155). Aceasta provine dintr-o serie de complexe/contexte arheologice: locuințele 1, 4, 5, 6, complexul 1, gropile 2, 4, 9, 27, 28, 29, 31, 32, 33, dar și din nivelul cultural din secolele XVII-XVIII.

În cadrul faunei s-au identificat resturi care aparțin mai multor clase de animale: moluște, pești, păsări și mamifere. Resturile de mamifere predomină (93,8%), acestea fiind urmate de către păsări, pești și moluște (figura 1).

Cea mai mare parte din fauna studiată provine din nivelul cultural (NR=476; 41,2%), dar și din locuința L4 (NR=140; 12,1%) și groapa 2 (NR=118; 10,2%). La polul opus se găsesc o serie de complexe/contexte arheologice care conțin sub 40 de resturi, este cazul locuințelor 1 și 6, complexul 1, gropile 27, 28, 29, 32 (anexa 1).

Mamiferele sunt reprezentate de următoarele specii: vită domestică (Bos taurus), oaie (Ovis aries), capră (Capra hircus), porc (Sus domesticus), câine (Canis familiaris), pisica domestică (Felix domestica), cal (Equus caballus) la care se adăuga și o specie sălbatică, vulpea (Vulpe vulpes).

Ponderea crescută a resturilor de mamifere domestice ne demonstrează că activitatea de creştere a animalelor reprezenta o ocupaţie importantă pentru comunitatea medievală de aici. Astfel cea mai mare pondere ca număr de resturi o au bovinele (70,8 %), care sunt urmate de porc (14,9 %) şi ovicaprine (10,4 %). Restul speciilor care nu prezint interes alimentar, deţin procentaje destul de reduse: cal (2 %), câine (1,6 %) şi pisică (0,2%).

În toate complexele arheologice studiate, bovinele sunt majoritare, ceea ce sugerează exploatarea cu succes a acestei specii în economia alimentară de la Orașul de Floci (figura 2).

Singura specie de mamifer sălbatic identificată este un rest mandibular de vulpe care a fost descoperit în locuința 4. Elementul anatomic determinat, o mandibulă care face parte din craniu, este posibil să indice proveniența sa de la un trofeu de vânătoare.

Scoicile sunt reprezentate de indivizi din genul Unio (scoica de râu). Dintre peşti s-au identificat doar crapul (Cyprinus carpio) şi somnul (Silurus glanis) cu indivizi de dimensiuni foarte mari pentru crap (6-9kg) şi medii pentru somn (5-16 kg).

Secolul XVIII

Fauna care provine din aceasta perioadă este extrem de redusă numeric, doar două resturi de vită domestica (Bos taurus) care provin de pe podeaua locuinței 4.

În zona de N, recoltate din locuința nr. 2 remarcăm o cantitate foarte mare de resturi faunistice care provin doar de la o singură specie, vita domestică (Bos taurus) (anexa 1). Repartiția acestor resturi pe elemente anatomice este relativ omogenă, ceea ce ar sugera o zonă specială, posibil de tranșare a speciei, gen “măcelarie”. Sperăm ca viitoarele cercetări arheologice și noile eșantioane faunistice să aducă informații suplimentare care să confirme sau să infirme această supoziție.

Concluzii

Deşi rezultatele sunt doar preliminare, putem face câteva comentarii pentru fauna analizată. Cel mai important eșantion provine din perioada secolelor XVII-XVIII, evidenţiindu-se faptul că activitatea de creştere a animalelor era predominantă. Se exploatau în primul rând bovinele, urmate la mare distanţă de către porcine şi ovicaprine.

Față de studiul preliminar din 2012, se observă că ponderea porcinelor o depășește pe ceea a ovicaprinelor. Această mică schimbare de strategie în exploatarea animalelor va trebui observată cu atenție în viitor. Studiul actual confirmă rezultatele precedente obţinute de către Bejenaru et alii (2002) Vasile et alii (2002) şi Bălăşescu et alii (2010).Vârstele de sacrificare ale cornutelor mari şi mici sugerează o exploatare mixtă, ce consta atât în obţinerea de carne, dar şi în obţinerea de produse secundare, lapte şi lână.

Peştii sunt de asemenea prezenţi în alimentaţia locuitorilor ceea ce atestă şi practicarea pescuitul în aşezare. Culesul moluștelor pare și el atestat, dacă avem în vedere resturile de scoici de lac și râu prezente în așezare ceea ce ar sugera un consum sezonier al acestora.

Nutrim speranţa că viitoarele cercetări arheologice de la Oraşul de Floci vor completa informaţia arheozoologica evidenţiată în acest raport şi vor îmbogăți cunoștiințele noastre vizavi de perioada medievală din Muntenia.

Bibliografie:

Balasse M., Ambrose S.H., 2005, Distinguishing sheep and goats using dental morphology and stable carbon isotopes in C4 grassland environments, Journal Archaeological Science, vol. 32, p. 691-702.

Barone R., 1986, Anatomie compare des mammifères domestiques. 3e éd., Paris, Editions Vigot, vol. I.

Bălăşescu A., Ene I., Radu V., Studiul arheozoologic al unui complex medieval de la Oraşul de Floci, Cercetări arheologice 17, pp. 293-310.

Bejenaru L., Stefan M., Leonov S.D., Preliminary study regarding the archaeozoological identification of animal resources exploited by

http://patrimoniu.gov.ro

the inhabitants of the medieval settlement from Piua Petrii, Analele Stiintifice Univ. “Alex. I. Cuza” Iaşi, s. Biologie, XLVIII, pp. 241-247.

Boessneck J., Muller H. H., Teichert M. (1964) – Osteologische Unterscheidungsmerkmale zwischen Schaf (Ovis aries Linnaeus) und Ziege (Capra hircus Linnaeus), Kuhn-Archiv, 78, p.1-129.

Clutton-Brock J., Dennis-Bryan K., Armitage P.A., Jewell P.A. (1990) – Osteology of the Soay Sheep, Bulletin British Museum Natural History, 56, 1-56 p.

Desse-Berset N., Radu V., Stratégies d’échantillonnage et d’exploitation des restes osseux de poissons pour une approche paléoenvironnementale et paléoéconomique: l’exemple d’Hârşova Roumanie, (Néolithique final-Chalcolithique). in L. Langouet éd., Actes du Colloque d’Archéométrie 1995, Périgueux (Dordogne, France), Revue d’Archéométrie, supplément, Rennes, pp. 181-186.

Ducos P. , 1968, L’origine des animaux domestique en Palestine, Bordeaux , Publications de l’Institut de l’Université de Bordeaux, 6.

Driesch A. von den, 1976, A guide to the measurement of animal bones from archaeological sites, Peabody Museum Bulletin. 1, Harvard University, 137 p.

Grant A.,1982, The use of tooth wear as a guide to the age of domestic ungulates. In : Wilson C., Grigson, S. Payne. Ageing and Sexing Animal Bones from Archaeological Sites. B, British Archaeological Reports, British Series, 109, p. 91-108.

Hallstead P., Collins P., Isaakidou V., 2003, Sorting the sheep from the goats : morphological distinctions between the mandibles and mandibular teeth of adult Ovis and Capra, Journal of Archaeological Science, vol. 29, n. 5, p. 545-554.

Helmer D., 2000, Discrimination des genres Ovis et Capra a l’aide des prémolaires inférieures 3 et 4 et interprétation des âges d’abattage : l’exemple de Dikili Tash (Grèce), Ibex Journal of Mountain Ecology 5 - Anthropozoologica 31, p. 29-38.

Horard Herbin M.-P., 1997, Le village celtique des Arènes à Levroux. L’élevage et les productions animales dans l’économie de la fin du second Age du Fer. 12eme supplément à la Revue du Centre de la France, Levroux 4, 207 p.

Payne S., 1973, Kill-off patterns in sheep and goat : the mandibles from Asvan Kale, Anatolian Studies, 23, pp. 281–303.

Popovici D.N., Bălăşescu A., Haită C., Radu V., Tomescu A.M.F., Tomescu Iulia, 2002, Cercetarea arheologică pluridisciplinară. Concepte, metode şi tehnici. In: Biblioteca Muzeului Naţional, Seria Cercetări Pluridisciplinare, 3, Bucuresti, Editura Cetatea de Scaun, 78 p. şi 12 planşe.

Prummel W. et Frisch H.J., 1986, A Guide for the distinction of Species, Sex and Body in Bones of Sheep and Goat, Journal of Archaeological Science, vol. 13, p. 567-577.

Schmid E., 1972, Atlas of Animal Bones, Amsterdam-London-New York, Elsevier Publishing Company, 160 p.

Vasile S.G., Ciobanu A.C., Dumitraşcu V.M., 2002, Studiu arheo-zoologic, Giurgeni, com. Giurgeni, jud. Ialomiţa (Oraşul de Floci), Cronica Cercetărilor Arheologice din România, campania 2001, cIMeC, p. 145.

Abstract

A unique medieval town in Țara Românească, the City of Wool, (Orasul de Floci) was revealed by systematic archaeological research carried out, which led to the discovery of over 250 homes, four churches and eight workshops, 7 cemeteries, etc., that render the the importance of this commercial town, that followed a cruel fate from a historical point of view. We mention the objectives that were followed for the 2013 campaign:

Completion of archaeological research began in 2010, Complete archaeological researches of dwelling nr 4, 15 graves, 10 waste pits. Also, we try to make the geomagnetic prospecting’s for the future researches.

(Endnotes)

[1] L. Chițescu și colectiv, Cercetări arheologice din anul 1979 la Piua Petri (Orașul de Floci), comuna Giurgeni, jud. Ialomița, în Cercetări Arheologice, IV, București, 1981, p. 134 fig 9/2 i p. 135.

36. Pietroasa Mică, com. Pietroasele, jud. Buzău

Punct: Gruiu Dării

Cod sit: 48539.01

Nr. Autorizaţie: 65/2013

Colectiv: Valeriu Sîrbu - responsabil ştiinţific (M Brăilei), Sebastian Matei, Daniel Costache, Laurenţiu Grigoraş (MJ Buzău), Diana Davîncă, Cami Manuela Istrate, Daniel Garvăn

În această campanie ne-am propus continuarea cercetărilor pe Platou în secţiunile S11, S12, S16 și S19, pentru a cerceta integral complexele descoperite în campaniile trecute, precum şi avansarea în nivelele din epoca bronzului şi eneolitic.

De asemenea s-a continuat cercetarea în secțiunile S26 și S27 situate în zona fortificației, la capătul de vest al S2.

Cercetările din epoca eneolitică

În campania arheologică din anul 2013 au fost descoperite și cercetate complexe eneolitice în secţiunile S16 şi S19.

În secţiunea S16 a continuat cercetarea complexului 220, identificat în campania anului 2012. Cercetarea acestui complex, situat în carourile A și B al secțiunii, a fost reluată de la adâncimea de – 2,67/2,77 m. Acesta reprezintă resturile unei locuinţe eneolitice incendiate şi se prezintă sub forma unei zone acoperită cu lipitură masivă de perete, în calupuri paralele. Analizarea lipiturii ne-a oferit informaţii privitoare la modul de construire al acestei locuinţe: lutuiala de pe pereţi era aplicată pe o structură din scânduri/lespezi din lemn sau trunchiuri despicate, iar bucăţile de lipitură prezintă două feţe plate, cea de la interior păstrând amprenta de scândură. Pereţii acestei locuinţe au fost realizaţi, deci, din scânduri așezate orizontal, una peste cealaltă şi finisate/izolate la exterior cu lipitură. Această modalitate de construire a locuinţelor nu constituie o raritate pentru perioada la care facem referire şi, mai mult decât atât, se încadrează în logica ambientală a unei zone bogate în materii prime, cum ar fi şi lemnul și lutul. Materialul arheologic este abundent şi constă, în principal, din ceramică şi resturi osteologice de animale, cu preponderenţă animale de talie mare (bovidee). Cercetarea complexului 220 a fost epuizată în cursul acestei campanii, atingându-se sterilul arheologic în carourile A şi B, la adâncimea de – 3,25/3,30 m.

Tot în această campanie s-a continuat cercetarea locuinței 217, observată parțial în S19, precum și a 3 gropi.

Cercetările din epoca bronzului.

În campania din 2013 au fost cercetate 3 complexe descoperite în 2012, precum și 8 complexe noi: 5 vetre, o groapă, un rest de locuință și o aglomerare de fragmente ceramice.

În acest an, în secțiunea S19, a putut fi documentat cel mai consistent nivel de locuire Ic4-1 al culturii Monteoru, din punct de vedere al bogăției vestigiilor, comparativ cu descoperiri similare ale

http://patrimoniu.gov.ro

epocii bronzului din zona Subcarpaților de Curbură. De asemenea, a fost atestată și o amenajare a marginii de nord-vest a Platoului sub forma unei terasări cu bolovani mari de calcar, al cărei scop ar putea fi elucidat prin deschiderea unor noi secțiuni, paralele, în această zonă a sitului.

Cea mai expresivă și interesantă situație arheologică a fost cercetată în secțiunea S12 unde, pe același nivel, au fost descoperite 4 vetre, dintre care una de dimensiuni foarte mari și trei mai mici, aflate în imediata apropiere.

Prima vatră (Complex 223) a fost identificată la cota de – 1,88/-1,91 m, cu dimensiunile de 1,95 x 1,90 m. Inițial complexul se prezenta sub forma unei pete de pământ de culoare gălbui-albicioasă, cu concrețiuni calcaroase în compoziție, compactă, cu o suprafață de 2,40 x 2,20 m. După îndepărtarea acestei depuneri a apărut, imediat, vatra. Ea a fost amenajată în interiorul unui ring de bolovani de râu, pe un pat de fragmente ceramice, dintre care se remarcă un borcan de dimensiuni mari (diametrul gurii de 35 cm). Acest complex pare a face parte dintr-un ansamblu de patru vetre, alte trei vetre de dimensiuni mult reduse gravitând în jurul acestuia. Fragmentele ceramice din patul vetrei permit atribuirea acestui complex unei perioade corespunzătoare stilurilor ceramice Ic3 și Ic2 ale culturii Monteoru. Celelalte trei vetre (complexele 224, 225 și 226) aveau dimensiuni cuprinse între 0,90 și 0,60 m, ele fiind amenajate pe un pat de bolovani de râu și fragmente ceramice.

Cercetările din a doua epocă fierului

În această campanie au fost descoperite o serie de complexe noi, dar au fost cercetate si complexe descoperite în campaniile anterioare, cum ar de exemplu complexul 204 - groapă. Așadar, au fost descoperite 4 complexe noi: 3 gropi în secțiunea S11, precum și un șanț plasat în S19, la baza pantei, cu rol de a drena apele pluviale.

Din sec. II – I a. Chr. provin 3 gropi a căror cercetare nu s-a încheiat. Dintre acestea remarcăm groapa 229, în umplutura căreia a fost descoperit un borcan întreg umplut cu oase de animale.

Materiale din sec. IV-III a. Chr. au fost descoperite doar în S11, într-un nivel situat la cotele de adâncime cuprinse între 1,10 – 1,25 m. Nu au fost descoperite complexe arheologice.

În zona fortificației s-a lucrat în secțiunile S26, S27 și, parțial, în S19. În S26 toată suprafața este acoperită cu bolovani mici și medii dar, pe alocuri, apar și dale disparate. Deși s-au îndepărtat două rânduri de bolovani nu s-a conturat, cu certitudine, vreun aliniament ce ar putea reprezenta paramentele zidului. De asemenea, în S27 am ajuns cu săpătura la cota de -1,20 m față de nivelul actual al fortificației. În profilul de NV se observă o zonă compactă de dărâmătură, cu emplecton roșcat, pietre și dale aflate în diverse poziții. Toate acestea indică o dărâmătură a paramentului interior, posibil și a unor construcții, însă formații suplimentare vom avea odată cu avansarea săpăturii și în S26. În S19, cercetarea privind fortificația s-a concentrat in carourile 1-12. Astfel, s-a putut observa clar amenajarea pantei în epoca dacică. Pe o lungime de 2 metri (carourile 2-3) se observă o aglomerare masivă de bolovani ce reprezintă, probabil, o parte din rambleu. Între carourile 4-11 s-au putut distinge 5 trepte amenajate pe pantă, iar la baza acestora s-a identificat un șanț, cu o deschidere a gurii de 1,30 m și o adâncime de 0,50/0,60 m. Acesta avea, probabil, rolul de a drena apa scursă de pe pante. S-au mai identificat și alte amenajări, atât pe pantă, cât și pe terasă, dar acestea vor fi detaliate cu alt prilej.

Materialul arheologic descoperit în 2013 este deosebit de bogat şi variat, extrem de fragmentat în strat şi mai bine păstrat în complexele adâncite. Vasele ceramice predomină, fiind descoperite borcane, dintre care unul întreg în complexul 229, fructiere, din care un fragment pictat, cești-opaiț, căni, boluri, kantharoi, pithoi, capace. Dintre piesele cele mai expresive descoperite în această campanie notam doar câteva: un ac de păr din bronz, ce reprezintă un import roman, un ”călcător” din lut, precum și mai multe cuțite și verigi din fier.

Bibliografie

V. Dupoi, V. Sîrbu, Incinta dacică fortificată de la Pietroasele-Gruiu Dării, judeţul Buzău (I), Buzău, 2001; V. Sîrbu, S. Matei, V. Dupoi, Incinta dacică fortificată de la Pietroasa-Mică – Gruiu Dării, com Pietroasele, jud. Buzău (II), Buzău, 2005;

V. Sîrbu, S. Matei, D. Costache, L. Grigoraş, G. El Susi, Pietroasa Mică-Gruiu Dării, jud. Buzău. Descoperirile din epocile eneolitică şi a bronzului, vol. III, Brăila - Buzău, 2011;

V. Sîrbu, S. Matei, Ritual and Inventory in a Dacian Sacred Enclosure – Pietroasa Mică - Gruiu Dării (1st century BC-1st century AD), p. 155-182, în Iron Age Sanctuaires and Cult Places in the Thracian World, Proceedings of the International Colloquium Braşov, 19th – 2th of October 2006, Braşov 2007;

V. Sîrbu, Les figurines anthropomorphes et zoomorphes découvertes dans l’enceinte sacrée dace de Pietroasa Mică-Gruiu Dării (dép. de Buzău), p.177-193, în Mélanges à la mémoire de Niculae Conovici (Eds. Al. Avram, V. Lungu, M. Neagu), Călăraşi, 2008;

V. Sîrbu, Figurine, statuete şi capace antropomorfe şi zoomorfe geto-dacice din Muntenia (sec. IV a. Chr.-I p. Chr.), Thraco-Dacica, I (XXIV), 1-2, 2009, p. 37-69;

V. Sîrbu, A Sacred Dacian Enclosure at Pietroasa Mică-Gruiu Dării: the center of a future archaeological park?, CCDJ, XXVII, Călăraşi, 2010, p. 45-52; S. Matei, Mousaios, XIV, 2009, p. 103-120;

V. Sîrbu, Seb. Matei - A Dacian Fortress from Pietroasa Mică-Gruiu Dării. In: “Settlements, Fortresses, Artefacts” - The Thracians and their Neighbors in the Bronze and Iron Ages, vol. I, Proceedings of The 12th International Congress of Thracology (Eds. Cr. Schuster, O. Cîrstina), Târgoviște, 10th -14th September 2013, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2013;

V. Sîrbu et alii, Pietroasa Mică, com. Pietrioasele, jud. Buzău. Punct Gruiu Dării,

CCAR, Buziaş, 2002, p. 233-235, pl. 82;

CCAR, Covasna, 2003, p. 232-233, pl. 94;

CCAR, 2004, Cluj-Napoca, p.232-234, pl. 51-B;

CCAR, 2005, Jupiter-Mangalia, p. 271-274, pl. 30;

CCAR 2006, Constanţa, p. 267-268;

CCAR 2007, Tulcea, p. 268-270;

CCAR 2008, Iaşi, p. 225-227;

CCAR 2009, Suceava, p.142-145,

CCAR, 2010, p. 105-107;

CCAR 2011, p. 104-106;

CCAR 2012, p. 104-105.

http://patrimoniu.gov.ro

37. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]
Sector Acropolă centru-sud (ACS)

Colectiv: Echipă: lector dr. V. Bottez (UB, responsabil), asist. dr. Alexandra Ţârlea (UB), cadru didactic asociat dr. Alexandra Liţu (UB); Colaboratori: dr. Alexandru Bădescu (MNIR), dr. Laurenţiu Cliante (MINAC), Florentina Ghemuţ; Studenţi: Alexandra Constantin (absolventă licenţă), Alin Diaconu (absolvent licenţă), Vasili Kolebanov (anul I); Muncitori (15): ANGHEL Georgeta, BĂLAN Lenuţa-Genoveva, BIEA Ioana, COMBII Claudius, COMBII Maria, DINIŢĂ Gheorghe, GURAN Alina-Elena, GURAN Ionela, MIREA Florin, MÎNIOSU Ileana, MOSTOGHIU Radu Cristian, OLARU Gabriela, OLTEANU Adrian, OLTEANU Anişoara, PETCU Mariana.

Localizarea sectorului: Zona supusă cercetării: un perimetru de 50 × 40 m (2000 m^2), aproximativ în zona de Sud a acropolei histriene; acesta este mărginit la N de strada c, la V de cartierul de lângă Terme I (numit convenţional „Cetate"), la E de cartierul rezidenţial de epocă romană târzie (numit convenţional „Domus") şi la S de Sectorul „Basilica Pârvan" şi zidul de incintă roman târziu (Fig. 1). Această zonă nu a fost cercetată sistematic până în prezent, aici existând doar urmele sondajelor efectuate de V. Pârvan pentru identificarea traseului incintei de Sud a cetăţii.

Obiective 2013:

- în vederea îndeplinirii unuia din obiectivele generale, respectiv obţinerea unui profil magistral N-S, care să lege strada c de zidul de incintă roman târziu, am deschis 4 casete pe axa N-S (Fig. 2). Motivele alegerii amplasamentului unităţilor de săpătură: 1) este zona cea mai îngustă între cele două structuri luate ca reper, ceea ce permite cea mai rapidă realizare a profilului magistral dorit; 2) era o zonă considerată neafectată de săpături modernă;
- identificarea unei artere de circulaţie N-S care să ne permită înţelegerea complexelor arheologice din zonă şi evoluţia lor urbanistică într-o zonă delimitată de Basilica Episcopală şi Basilica „Pârvan";
- identificarea complexelor de epocă romană târzie de pe latura S a străzii c.

Unităţi de săpătură:

În vederea atingerii obiectivelor propuse am deschis iniţial o serie de 4 casete de 4 × 4 m, numerotate C001-C004 pe direcţia N-S. Ne-am oprit în acestea pe diverse contexte relevante; având în vedere situaţiile întâlnite, am decis deschiderea a alte patru casete de aceleaşi dimensiuni la V de primele (C005-C008, numerotate conform Fig. 2), aducând numărul de unităţi de săpătură deschise la opt.

Fiecare casetă a fost împărţită în carouri de 1 × 1m, numerotate A-D pe direcţia S-N şi 1-4 pe direcţie V-E. Toate cotele au fost luate cu nivela optică de la punctul 0 al sectorului, identificat de un cui amplasat între două dale de mari dimensiuni de pe strada c, cu coordonatele STEREO70 = 799964.3467,345599.9315.

Stratigrafie:

C001:

1000 (Fig. 3): +0,67 — +0,43/0,32m: strat de culoare brun-gri, afânat, cu incluziuni de pietre de dimensiuni medii, fragmente ceramice şi oase, ce acoperea întreaga suprafaţă a casetei. Este probabil solul vegetal, format şi din pământ depus din săpăturile moderne. Conţine fragmente ceramice din diverse epoci, majoritar romane-târzii.

1001 (Fig. 4): +0,43/0,32 — 0,00m: strat de culoare brun-gri, afânat, cu un conţinut ridicat de pietre de dimensiuni medii şi mari, material constructiv şi fragmente ceramice, precum şi câteva fragmente de oase şi sticlă. Stratul se păstra pe toată suprafaţa casetei, era suprapus de contextul 1000, suprapune 1002 şi reprezintă probabil partea superioară, decolorată prin expunerea la factorii de mediu, a dărâmăturii ultimului nivel de locuire roman târziu (de la nivelul străzii c?). Materialul ceramic este majoritar roman târziu, însă există şi fragmente databile în alte epoci (toartă ştampilată).

1002 (Fig. 5): 0,00 — -0,61m: strat de culoare galbenă, afânat, cu un conţinut ridicat de pietre de dimensiuni medii şi mari, material constructiv şi fragmente ceramice, precum şi câteva fragmente de oase şi sticlă. Stratul se păstra pe toată suprafaţa casetei, era suprapus de contextul 1001, suprapune 1003 şi reprezintă probabil partea inferioară a dărâmăturii ultimului nivel de locuire roman târziu (de la nivelul străzii c?). Materialul ceramic este majoritar roman târziu, însă există şi fragmente databile în alte epoci.

1003 (Fig. 6): -0,61 — neepuizat: strat de lut de culoare galbenă, puternic solidificat, păstrat în jumătatea de V şi în NE casetei, distrusă parţial de 1002 în centru şi SE casetei. În carourile A_1. A_2 podeaua prezintă urme de arsură, iar în carourile A_1-B_1 a fost identificată gura (dm max 0,65m, dm min 0,38m) unui dolium, prins parţial în profilul de V. Pe podea şi prinse în ea au fost identificate fragmente ceramice (romane târzii) şi ţigle prăbuşite în momentul distrugerii nivelului respectiv. Contextul reprezintă un nivel de călcare (podea de lut), aşa cum indică şi chiupul îngropat în ea. Contextul este probabil de pus în legătură cu 7004. Am oprit săpătura în C001 pe acest nivel.

C002:

2000 (Fig. 7): +0,87 — +0,79 m: strat de culoare brun-gri, afânat, cu incluziuni de pietre de dimensiuni medii, fragmente ceramice şi oase, ce acoperea întreaga suprafaţă a casetei. Este probabil solul vegetal. Conţine fragmente ceramice din diverse epoci, majoritar romane-târzii, şi fragmente de marmură prelucrată.

2001 (Fig. 8): +0,79 — +0,41 m: strat de culoare brun-gri, afânat, cu un conţinut ridicat de pietre de dimensiuni medii şi mari, material constructiv şi fragmente ceramice, precum şi câteva fragmente de oase, scoici şi sticlă. Stratul se păstra pe toată suprafaţa casetei, era suprapus de contextul 2000, suprapune 2002 şi reprezintă probabil partea superioară, decolorată prin expunerea la factorii de mediu, a dărâmăturii ultimului nivel de locuire roman târziu (de la nivelul străzii c?). Materialul ceramic este majoritar roman târziu, însă există şi fragmente databile în alte epoci.

2002 (Fig. 9): +0,41 — -0,11 m: strat de lut de culoare galbenă, afânat, cu un conţinut ridicat de pietre de dimensiuni medii şi mari, material constructiv şi fragmente ceramice, precum şi câteva fragmente de oase şi sticlă. Stratul se păstra pe toată suprafaţa casetei, era suprapus de contextul 2001, suprapunea 2003, 2004, 2005, 2006 şi reprezintă probabil partea inferioară a dărâmăturii ultimului nivel de locuire roman târziu (de la nivelul străzii c?). Materialul ceramic este majoritar roman târziu.

2006 (Fig. 10): +0,14 — +0,05 m: strat de lut de culoare galbenă, puternic solidificat, suprapus de 2002 şi 2005 şi funcţionează probabil împreună cu 2003. Stratul se păstrează între 2003 şi latura S a C002. Este probabil nivelul de călcare aferent primei faze de funcţionare a Z002 (2003). Săpătura a fost oprită pe acest nivel.

2007 (Fig. 12): -0,22/-0,13 m: strat de lut de culoare galbenă, puternic solidificat, suprapus de 2002 şi funcţionează probabil împreună cu Z002 (2003). Stratul se păstrează între 2003 şi latura Z005 (2008). Este probabil nivelul de călcare aferent primei faze de funcţionare a Z002 (2003). Săpătura a fost oprită pe acest nivel.

C003:

3000 (Fig. 12): +0,85 — +0,78/0,74 m: strat de culoare brun-gri, afânat, cu incluziuni de pietre de dimensiuni medii, fragmente ceramice şi oase, ce acoperea întreaga suprafaţă a casetei. Este probabil solul vegetal. Conţine fragmente ceramice din diverse epoci, majoritar romane-târzii.

3001 (Fig. 13): +0,78/+0,74 — +0,46/+0,43m: strat de culoare

http://patrimoniu.gov.ro

brun-gri, afânat, cu un conținut ridicat de pietre de dimensiuni mici și medii, material constructiv și fragmente ceramice. Stratul se păstra pe toată suprafața casetei, era suprapus de contextul 3000, suprapune 3002 și reprezintă probabil dărâmătura ultimului nivel de locuire roman târziu (de la nivelul străzii c?). Materialul ceramic este majoritar roman târziu.

C004:

4000: +0,80/0,63 — +0,72/+0,41m: strat de culoare brun-gri, afânat, cu incluziuni de pietre de dimensiuni medii, fragmente ceramice și oase, ce acoperea întreaga suprafață a casetei. Este solul vegetal. Conține fragmente ceramice din diverse epoci, majoritar romane-târzii.

4001 (Fig. 17): +0,63 — +0,10/-0,10m: strat de culoare brun-gri, afânat, cu un conținut ridicat de pietre de dimensiuni medii și mari, material constructiv și fragmente ceramice, precum și câteva fragmente de metal, oase și sticlă. Stratul se păstra pe toată suprafața casetei, concentrat în partea de V și SV a C004. Era suprapus de contextul 4000, suprapunea 4002, 4003 și 4004 și reprezintă dărâmătura ultimului nivel de locuire roman târziu. Materialul ceramic este majoritar roman târziu. În acest strat au fost găsite o monedă de bronz (nr. 1/2013) la + 0,47 m și o fibulă de bronz (nr. 1/2013) la +0,22 m.

4005: +0,10/-0,10 m: strat de culoare galbenă, solidificat, denivelat probabil în urma distrugerii nivelului constructiv aferent, păstrat între Z003 (4003) și Z004 (4004). Suprapus de contextul 4001, reprezintă posibil nivelul de călcare aferent Z003 și Z004.

C005:

5000 (Fig. 18): +0,88/+0,77 — +0,54 m: strat de culoare brun-gri, afânat, cu incluziuni de pietre de dimensiuni medii, material constructiv, fragmente ceramice și oase, ce acoperea întreaga suprafață a casetei. Este solul vegetal. Conține fragmente ceramice din diverse epoci, majoritar romane-târzii.

5001 (Fig. 17 și 18): +0,54 — -0,05 m: strat de culoare brun-gri, afânat, cu un conținut ridicat de pietre de dimensiuni medii și mari, material constructiv și fragmente ceramice, precum și câteva fragmente de metal, oase și sticlă. Stratul se păstra pe toată suprafața casetei. Era suprapus de contextul 5000, suprapunea 5002 și 5003 și reprezintă dărâmătura ultimului nivel de locuire roman târziu. Materialul ceramic este majoritar roman târziu. În acest strat au fost găsite 2 monede de bronz (nr. 3/2013 în B_1 la + 0,09 m și nr. 4/2013 în C_3 la +0,02 m), un fragment de inscripție de marmură elenistică refolosită, descoperită lângă Z005 (5003).

5002 (Fig. 18): -0,05 — neepuizat în acest an: strat de culoare galbenă, solidificat, denivelat probabil în urma distrugerii nivelului constructiv aferent, păstrat la V de Z006. Suprapus de contextul 5001, reprezintă posibil nivelul de călcare aferent Z006 și pare să corespundă nivelurilor 2006, 2007 și 4002.

C006:

6000: +0,80 — +0,45 m: strat de culoare brun-gri, afânat, cu incluziuni de pietre de dimensiuni medii, material constructiv, fragmente ceramice, sticlă și oase, ce acoperea întreaga suprafață a casetei. Este solul vegetal. Conține fragmente ceramice din diverse epoci, majoritar romane-târzii. În acest strat a fost descoperită o gemă din carneol.

6001: +0,45 — +0,10 m: strat de culoare brun-gri, afânat, cu un conținut ridicat de pietre de dimensiuni medii și mari, material constructiv și fragmente ceramice, precum și câteva fragmente de metal, oase și sticlă. Stratul se păstra pe toată suprafața casetei. Era suprapus de contextul 6000, suprapunea 6004 și reprezintă dărâmătura ultimului nivel de locuire roman târziu. Materialul ceramic este majoritar roman târziu.

6004: +0,10 — neepuizat în acest an: strat de culoare galbenă, solidificat, denivelat probabil în urma distrugerii nivelului constructiv aferent, păstrat la V de și Z007 (6002) și Z008 (6003). Suprapus de contextul 6001. Pe acest strat am oprit săpătura în 2013.

C007:

7000 (Fig. 20): +0,81/0,61 — +0,46 m: strat de culoare brun-gri, afânat, cu incluziuni de pietre de dimensiuni medii și fragmente ceramice, ce acoperea întreaga suprafață a casetei. Este solul vegetal. Conține fragmente ceramice din diverse epoci, majoritar romane-târzii.

7001 (Fig. 19 și 20): +0,46/+0,24 — -0,55 m: strat de culoare gălbuie, afânat, cu un conținut ridicat de pietre de dimensiuni medii și mari, material constructiv și fragmente ceramice, precum și câteva fragmente de metal, oase și sticlă. Stratul se păstra pe toată suprafața casetei, era suprapus de contextul 7000, suprapunea 7002 și 7004 (neclar dacă și 7003) și reprezintă dărâmătura ultimului nivel de locuire roman târziu (este echivalentul stratului 1002 din C001, diferența fiind că în C007 nu se păstrează partea superioară a stratului, respectiv echivalentul contextului 1001). Materialul ceramic este majoritar roman târziu. În acest strat au fost găsite trei monede de bronz (nr. 5/2013 la -0,33m, nr. 6/2013 la -0,33/-0,55 și nr. 7/2013 la -0,55 m), o cruce de bronz sau plumb la -0,39 m și o mărgică de aur la -0,55 m. În acest strat au fost identificate fragmente din zeci de cărămizi de chirpic, precum și zeci de piroane de fier, între care un grup consistent, descoperit la -0,38 m între extremitatea S a zidului de chirpic și profilul S al C007. Aceste descoperiri indică prezența unor ziduri de chirpic, precum și a unor structuri de lemn prinse cu piroane de metal (ușă/grinzi).

7004 (Fig. 20): -0,55 m — neepuizat anul acesta: strat de lut de culoare galbenă, puternic solidificat, prezentând urme puternice de arsură, peste care prăbușite fragmente ceramice, de metal, oase și sticlă. Suprapus de 7001, este echivalentul podelei 1003 și funcționa probabil împreună cu zidul de chirpic Z008 (7002). Pe suprafața podelei se păstrează urmele altor structuri de chirpic (ziduri) și lemn (prag?), ce vor fi puse mai bine în evidență anul viitor. Am oprit săpătura pe acest nivel.

C008:

8000: +0,88/+0,75 — +0,72/+0,55 m: strat de culoare brun-gri, afânat, cu incluziuni de pietre de dimensiuni medii, material constructiv și fragmente ceramice, ce acoperea întreaga suprafață a casetei. Este solul vegetal. Conține fragmente ceramice din diverse epoci, majoritar romane-târzii. În acest strat a fost descoperită o gemă din carneol.

8001: +0,45 — +0,10 m: strat de culoare brun-gri, afânat, cu un conținut ridicat de pietre de dimensiuni medii și mari, material constructiv și fragmente ceramice, precum și câteva fragmente de metal, oase și sticlă. Stratul se păstra pe toată suprafața casetei. Era suprapus de contextul 6000, suprapunea 6004 și reprezintă dărâmătura ultimului nivel de locuire roman târziu. Materialul ceramic este majoritar roman târziu.

STRUCTURI CONSTRUCTIVE

C002

2003 (Z002, Fig. 2 și 10): zid orientat E-V, localizat aproximativ în centrul C002, identificat la +0,40/0,44 m, construit din pietre (majoritar șist verde, calcar cochilifer) de dimensiuni medii (inclusiv spolii) legate cu pământ, identificat pe toată lungimea E-V a C002 (4 m), are o lățime de aprox. 0,80 m. Zidul prezintă un prag (L 1,30 m), din pietre și cărămizi, usor deplasat către S (până la 0,17m), localizat la 2,60 m E de colțul V al Z002. Până în prezent au fost dezvelite 4-5 asize din zid și 2 asize din prag.

2004 (Fig. 2, 10 și 11): umplutura ce bloca intrarea din 2003, acoperind pragul zidului. Structura era formată din pietre, cărămizi, țigle, puține fragmente ceramice și 1 monedă descoperită la + 0,14 m (nr. 2/2013). La NV, pe o lungime de 0,40 m, umplutura era așezată pe un strat de nisip fin.

http://patrimoniu.gov.ro

2005 (Fig. 2 și 11): structură formată din pietre de șist verde, de dimensiuni medii și mari, așezate în așa fel încât partea superioară să formeze o suprafață plată, care apar din profilul de S, la cota de +0,45/0,55 m. Reprezintă probabil extremitatea N conservată a pavajului din C003 (3002). Se păstrează aparent la limita dintre 2001 și 2002. Pietrele păstrate în SV C002 sunt așezate pe un strat subțire de scoici, ce ar putea reprezenta o nivelare în vederea așezării pavajului în acea zonă.

2008 (Fig. 2 și 10): Z005: zid orientat E-V, localizat în lungul profilului de N (4 m), în care intră, identificat la cota de +0,09 m, realizat din pietre de dimensiuni medii (majoritar șist verde, calcar) legate cu pământ.

C003:

3002 (Fig. 2 și 14): pavaj realizat din pietre mari și medii (majoritar șist verde, calcar, spolii), identificat la +0,43/0,35 m (în pantă pe direcția V-E), legate cu pământ. Este localizat pe întreaga suprafață a C003, se continuă în C004 și probabil în C002 (2005). Este suprapus de 3001 și Z001 (3003). În E C003, în carourile B_4-C_4, a fost identificat un puț (?) de scurgere a apei (dm 1,20 m), cu o structură doar parțial identificată anul acesta, formată din 3 pietre în interiorul lui (trepte?). Faptul că este vorba de o amenajare funcțională a pavajului și nu doar o zonă distrusă a acestuia este indicat de modul de dispunere a pietrelor pavajului în jurul puțului și de acumularea dărâmăturii 3001 în interiorul acestuia. Menționăm că puțul nu are pereți de piatră și că primul strat identificat sub dărâmătură (încă nu putem fi siguri că este vorba de capătul puțului) se află la cota -0,21 m. Pavajul poate fi datat în ultima fază de funcționare a cetății, în perioada romană-târzie.

3003 (Fig. 2 și 15): Z001: un aliniament de 3 pietre de dimensiuni mari (spolia: 1 capitel întors și 2 pietre de talie, din calcar cochilifer, cu decupaje pentru prindere), orientat aproximativ N-S, localizat în carourile C_2-D_2/D_3, identificat pe o L de 1,30 m (capătul N intră în martorul N al C003), l 0,65/0,34m, îndepând cu cota +0,62m. Rămâne neclar dacă este vorba de un zid despărțitor în spațiul ocupat de pavajul 3002.

C004:

4002 (Fig. 2): capătul S al 3002.

4003 (Fig. 2): Z003: orientat E-V, localizat în carourile D_2-D_4, realizat din pietre de dimensiuni medii și mari (între care și spolia) legate cu pământ, identificat la cota de +0,46/+0,38 m, dezvalit pe x asize. Lp = 4,00 m, l = 0,60 m. Suprapus de 4000, 4001, probabil funcționează împreună cu 4005 mărgineşte la S pavajul 3002.

4004 (Fig. 2): Z004: orientat E-V, localizat în carourile A_{1-4}, în lungul profilului S al C004, în care intră cea mai mare parte a grosimii sale. Este realizat din piatră (majoritar șist verde) legată cu pământ. Apare la cota de +0,63 m, și pare să se continue în C008 (8003).

C005:

5003 (Fig. 2 și 18): Z006: zid orientat NE-SV, realizat din pietre mici și medii, nefasonate (majoritar șist verde), surprins pe o lungime de aproximativ 2 m, identificat de la cota de +0,64 m. Către N se păstrează colțul format de Z006 cu Z002.

C006:

6002 (Fig. 2): Z007: orientat NV-SE, realizat din pietre nefasonate și spolia (fasonate) de dimensiuni mici și medii, legate cu pământ. Apare în carourile D_{3-4}, la +0,52/+0,37 m, se păstrează pe x asize, L păstrată de 1,56 m. Lățimea de 0,60 m.

6003 (Fig. 2): Z008: orientat NNE-SSV, apare la +0,13 m, în carourile A_4-C_4 (în lungul profilului de E al C006, pornind din profilul S și intersectându-se cu Z007-6002, și posibil continuându-se cu Z006 către N și în C008 cu 8002, unde apare mai sus, la +0,52 m), realizat din pietre nefasonate legate cu pământ.

6005 (Fig. 2): Z009: orientat NV-SE, apare la +0,45 m, a fost dezvelit pe lungimea de 0,70 m (se pierde în profilul de N) și este adosată Z007.

C007:

7002 (Fig. 2, 20 și 21): Z010: +0,02 – neepuizat în acest an: zid din cărămizi de chirpic (0,20 × 0,50 m) fățuit cu lut galben (strat de 0,01-0,02m grosime) și posibil căptușit cu pietre așezate neregulat, orientat N-S, localizat în E C007, în carourile A_4-D_4, păstrat pe o lungime de 1,50m (chirpicul)/1,84m (cu tot cu pietrele din „căptușeală") și o înălțime de minim 0,57m până în prezent. Suprapus de 7001, este asociat 7004/1003. Parte din dărâmătura masivă de cărămizi de chirpic din 7001 ar putea proveni de la acest zid și de la altele similare, a căror traseu va fi evidențiat campania viitoare.

7003 (Fig. 2): Z011: zid construit din pietre de dimensiuni mici și medii, nefasonate (șist verde) și spolii, legate cu pământ, orientat VVN-ESE, localizat în colțul SV al C007, carourile A_{1-2}, identificat de la +0,52m, pe o lungime de 1,94m. S-au păstrat 5 asize. Rămâne deocamdată foarte neclară relația acestui zid cu complexul 7004-7002-7001-1003, căruia s-ar putea să îi fie posterior.

C008:

8002 (Fig. 2): Z008: zid construit din pietre de dimensiuni mici și medii, nefasonate (șist verde) și spolii, legate cu pământ, orientat SSV-NNE, identificat în carourile B_{3-4} – D_{3-4}, de la cota de +0,52/+0,46 m, pe o lungime de 2,80 m (6,80 m cu continuarea din C006) și o lățime de 0,65 m. A fost suprapus de 8000 și 8001. Se intersectează cu 8003/Z012 în B_3.

8003 (Fig. 2): Z012: zid construit din pietre de dimensiuni mici și medii, nefasonate (șist verde) și spolii, legate cu pământ, orientat V-E, identificat în carourile B_{1-4}, de la cota de +0,57 m, pe o lungime de 3,24 m și o lățime de 0,65 m. A fost suprapus de 8000 și 8001. Se intersectează cu 8003/Z012 în B_3 și cu 8005/Z013 în B_2-C_2. Pare să se continue în martorul de V al C006, însă nivelul săpăturii atins în 2013 nu ne permite clar să stabilim traiectul său.

8004 (Fig. 2): Z004: pare să se continue din C004 pe o lungime de aprox. 1,80m către V. Traseul său nu este clar identificat, deoarece în 2013 săpătura abia a dezvelit partea sa superioară la +0,58m.

8005 (Fig. 2): Z013: zid construit din pietre de dimensiuni mici și medii, nefasonate (șist verde) și spolii, legate cu pământ, orientat N-S, identificat în carourile A_2-B_2, de la cota de +0,55 m, pe o lungime păstrată de 1,35 m și o lățime de 0,60m. A fost suprapus de 8000 și 8001. Se intersectează cu 8003/Z012 în B_2. Se continuă în martorul de S al C006.

Concluzii:

Din punct de vedere stratigrafic, sub stratul vegetal, a cărui grosime variază, a apărut un strat de dărâmătură gri (marcat în general cu contextul 001 în toate casetele), sub care a apărut un alt strat de dărâmătură galben (identic din punct de vedere compoziție și marcat în general cu 002 în toate casetele). Având în vedere similitudinile dintre cele două contexte, suntem de părere că stratul 001 este de fapt doar partea superioară, decolorată în urma expunerii elementelor naturii, a stratului 002. Sub acest strat masiv de dărâmătură, care reprezintă nivelul de distrugere al ultimului nivel de călcare roman târziu, a apărut ultimul nivel de călcare al Clădirii Romane nr. 1 (CR01), respectiv pavajul 3002/4002. Acest nivel de călcare corespunde celei de a doua faze de construcție a CR01. Primei faze constructve îi corespunde podeaua 2006, căreia în exteriorul clădirii îi corespunde nivelul de călcare 2007, ce face și legătura cu Z005. Acest nivel ar putea avea corespondenți în nivelele exterioare (?) 4005 și 6004, din C004, respectiv C006. În C001 și C007 a apărut o podea de lut (2003/7004) la aproximativ 0,70m mai jos de podeaua primei faze a CR01 (2006) și la 1,40m mai jos de cea de a doua fază constructiva (3002/4002). Având în vedere că această structură se află sub nivelul străzii contemporane ei și a fost

http://patrimoniu.gov.ro

identificat un vas de provizii îngropat în podea, o ipoteză de lucru referitoare la funcționalitatea ei este este că era vorba de o pivniță pentru provizii. Pe de altă parte, diferența de nivel între podeaua 2003/7004 este și nivelurile de călcare ale CR01 este destul de mică, ceea ce ar face ca varianta pivniței să fie viabilă numai in cazul în care era vorba de un demisol.

Din punct de vedere al structurilor constructive, a fost identificată o structură de mari dimensiuni, denumită convențional Clădirea romană nr. 1 (CR01), probabil o reședință de tipul celora din sectorul Domus, ce se întinde deocamdată sigur pe suprafața casetelor C002, 003, 004, 005, 006, 007. Aceasta prezintă (deocamdată) două faze de construcție. Din prima fac parte zidurile Z002 (N) și Z006 (V), accesul în clădire făcându-se prin intrarea din Z002. Tot din această fază par să facă parte și Z007, 008, 012 și 013. A doua fază constructivă este marcată de blocarea intrării (2004) din Z002/2003, căreia îi corespunde construirea pavajului 3002/4002, mărginit spre sud de Z003. Rămâne neclar dacă Z004, Z005, cât și complexul 2003/7004 – Z010, țin de această clădire.

Menționăm că a fost efectuată o ridicare topografică 2D, pe baza căreia a fost realizat planul detaliat al săpăturii (Fig. 2), și o ridicare 3D a întregului sector, în curs de prelucrare.

Obiective 2014

Delimitarea către N, S, E și V a CR01. Identificarea arterelor rutiere la E, V, și eventual S de CR01.

Inventar

În această campanie au fost spălate, marcate, înregistrate și depozitate toate descoperirile ceramice și mărunte, după cum urmează:

Monede (7): pachetele nr. 179, 338, 357, 389, 391, 407.

Inscripții: 1 inscripție de marmură de epocă elenistică (context 5001).

Obiecte mărunte (5): 1 fibula bronz (pachet nr. 196), 1 nasture plumb (?) (pachet nr. 264), 1 gema inel (pachet nr. 307), 1 cruce bronz (pachet nr. 378), 1 mărgea aur (pachet nr. 412), 1 fragment terracota (pachet nr. 37, context 3001); 8 fragmente de opaițe (context 1001, 2 x 1002, 2000, 2002, 3001, 7001, 8001); 3 toarte ștampilate (pachet nr. 38, 46, 158).

Descoperiri mărunte:

a) Cărbune (în lada cu sticlă): pachete nr. 142, 147, 151, 244, 322, 335, 352, 379, 385;
b) Sticlă (1 lădiță): pachete nr. 22, 28, 29, 32, 40, 67, 78, 95, 103, 106, 115, 118, 127, 143, 153, 167, 174, 177, 180, 187, 201, 204, 215, 237, 239, 256, 266, 271, 299, 304, 305, 316, 317, 318, 324, 334, 350, 351, 359, 373, 374 390, 400, 413;
c) Metal (1 lădiță): 15, 52, 86, 94, 107, 113, 120, 128, 165, 168, 191, 207, 219, 221, 227, 246, 256, 263, 265, 282, 284, 287, 272, 311, 328, 330, 340, 341, 360, 371, 384, 401, 406.
d) Oase: 2 lădițe;
e) Marmură (1 lădiță): pachetele 16, 36, 303, 121, 164, 182, 240, 214, 245, 262, 408, 416.

Ceramică (15 lădițe):

1) Context 1000;
2) Context 1001;
3) Context 1002;
4) Context 1002, 1003;
5) Context 2000, 2001;
6) Context 2002, 2004;
7) Context 3000, 3002, 3004;
8) Context 3001;
9) Context 4000, 4001;
10) Context 4001;
11) Context 5000, 5001, 5002;
12) Context 6000, 6001;
13) Context 6001;
14) Context 7000, 7001;
15) Context 7001, 8000, 8001.

Ceramică mare (chiup): 2 lădițe (contextele 4001, 6000, 6001, 8000).

Materiale de construcție (cărămizi, țigle, olane, chirpic) + zgură: 103 pachete.

Menționăm că tot materialul ceramic a fost marcat, în marcaj apărând inițialele șantierului, anul și contextul, care include și numărul secțiunii (ex. HIS13 4002).

De asemenea, materialul numismatic, cel ceramic și parte din descoperirile speciale vor fi solicitate în custodie temporară de la MINAC, urmând a fi predate pentru depozitare și studiu la IAB.

38. Istria, com. Istria, jud. Constanţa [Histria]
Sector: Exra muros Poarta Mare – Turnul Mare

Colectiv: Paul Damian — responsabil sector, Adela Bâltâc, Virgil Apostol, Ioana Paraschiv-Grigore, Eugen Paraschiv-Grigore (MNIR).

Obiectivele generale ale acestei campanii au fost reluarea cercetării[1] în suprafețele deschise în anii precedenți (respectiv casetele A4, E1–2, G1, H1–3) pentru surprinderea unor detalii constructive și planimetrice ale celor două edificii, identificate anterior în acest sector[2] la N și S de strada „de factură elenistică”[3] (= artera b).

Edificiul nr. 1[4]

Cercetările au fost concentrate în zona Bastionului Porții Mari (caseta A4), unde cercetările anterioare au pus în evidență o porțiune dintr-un zid (Z30) cu caracteristici asemănătoare zidurilor perimetrale ale edificiului, atât în zona intramurană, cât și în cea extramurană. Astfel, s-a constatat că traseul zidului Z30 continuă spre S, iar traseul unui alt zid (Z34) era perpendicular pe acesta compartimentând două spații. De asemenea, traseul zidului Z34 continua spre est, acesta venind perpendicular pe un zid nou descoperit (denumit Z42), zid al cărui traseul se desfășoară sub traseul zidului Z09. Cel mai probabil că acest zid nou venea perpendicular pe zidul Z33 (dispus sub plinta bastionului), surprins parțial în campaniile anterioare, formând o nouă încăpere. Au mai fost surprinse detalii constructive ale nivelului corespunzător de călcare. Detaliile arhitecturale și datele noi oferite de cercetarea din acest an aduc completări la ipotezele formulate anterior privind planimetria edificiului în diferite etape de funcționare.

Edificiul nr. 2[5]

Cercetările s-au concentrat atât în încăperile adiacente străzii[6] (casetele E1–2), cât și asupra celor dispuse[7] la S de turnul F al incintei romano-bizantine (casetele G1, H1–2). Astfel, a continuat cercetarea celui de-al doilea nivel de funcționare al edificiului[8] prin îndepărtarea stratului de distrugere identificat anterior și ulterior prin efectuarea unor sondaje. Aproximativ în centru încăperii definită de zidurile Z14–16 a fost surprinsă o amenajare, de formă aproximativ pătrată (1,10×0,86 m), din calcare și șisturi fasonate, cel mai probabil un „suport” de stâlp (CPL 13) pentru acoperiș. Primul sondaj a fost efectuat prin podeau de lut atât în interiorul încăperii definită de zidurile Z14–16, cât și în exteriorul acestuia în porțiunea dintre Z16 și turnul F al incintei. Astfel, s-au putut face observații asupra modului de construcție al nivelului de funcționare al edificiului (stratul de lut —gr. max = 1,02 m, strat de arsură —gr. = 0,19 m, strat de lut, cu pigmenți de arsură, nisipos —gr. = 0,19 m), dar au fost surprinse noi ziduri (denumite Z44–45), dispuse aproximativ pe aceleași trasee cu al zidurilor deja cunoscute (Z14–16), cel mai probabil ziduri dintr-o fază anterioară a edificiului nr. 2. Cel de-al doilea sondaj a urmărit cercetarea unei amenajări (CPL14) construită din șisturi legate cu pământ, de formă pătrată (1,62 × 1,86 m, hcercetată = 0,60 m).

http://patrimoniu.gov.ro

Această amenajare este adosată zidului Z43 (zid nou descoperit) care închide spre vest încăperea definită de zidurile Z14–16. Dat fiind forma amenajării și adosarea ei la zidul Z43, credem că aceasta avea o altă utilitate decât cea de stocare a apei (așa cum ar indica aspectul de „fântâna"), cel mai probabil de stocat grâne. Pânza freatică nu a permis cercetarea integrală, aceasta oprindu-se la cota de –2,50 m în primul sondaj și –3,00 m în ce-l de-al doilea sondaj.

În zona de la S de turnul F cercetarea a urmărit două direcții. În primul rând, a fost degajat pământul depus în săpăturile efectuate[9] în anii 1959–1975, la sud și în fața turnului, pentru a ajunge pe nivelul maxim atins de aceste cercetări (cota de –3,00 m). Cea de-a doua a constat în continuarea investigațiilor în cele trei camere ale edificiului nr. 2, de la S de turn[10] (casetele H1–2). Astfel, a continuat cercetarea complexelor identificate anterior aici, respectiv traseele unor ziduri (Z40, Z39') care definesc o nouă încăpere a edificiului nr. 2, a unui pavaj din plăci de calcar și șisturi fasonate (nivelul de funcționare), a fost identificat traseul unui nou zid (Z40') care continuă traseul zidului Z40 spre sud și mărginește spre vest pavajul din calcare. Între zidurile Z25 și Z25' a fost cercetat un prag (L = 1,20 m, l = 0,52 m) dintr-un bloc de calcar fasonat. În spațiul definit de zidurile Z39, Z25 și Z40' se conturează o nouă încăpere a edificiului nr. 2. Nivelul de funcționare al acesteia constă dintr-o podea din lut bine bătătorit. În aproximativ carourile b–d 1 ale casetei H1, sub incintă a fost cercetat un complex (CPL15) care constă din blocuri de calcare fasonate (se observă 4) așezate vertical și care mărginesc plăci din calcar așezate orizontal, aproximativ în centru este dispus un bloc de calcar paralelipipedic. Tot complexul este observabil parțial deoarece este inclus în plinta curtinei G a incintei romao-bizantine, fiind și foarte dificil de precizat funcționalitatea complexului.

Cercetările din această campanie au completat informațiile despre cele două edificii cunoscute din campanile anterioare, aducând în discuție, mai ales, elemente noi despre faze anterioare planimetriei deja evidențiate.

Materialul arheologic recoltat (ceramic, numismatic, obiecte din metal și os) este variat și relativ bogat și indică o datare preliminară în secolele II–III pentru faza a doua de funcționare a edificiului nr. 2 și secolul I pentru o fază anterioară.

Abstract

This campaign's objectives[11] were the investigation of certain details concerning the two buildings (no. 1 and no. 2) previously identified South and North of the Hellenistic street (street b).

Building no. 1. We continued to investigate the line of some already knew walls (Z30, Z34), and we discovered a new one. New details about functional level are revealed.

Building no. 2. We investigate the rooms previously identified South and North of the tower F. We discovered new walls lines, oldest that the one we already knew, but with almost the same planimetry. We also investigated the functional levels, one made by clay, and another by processing stones.

The investigation from this campaign brings to the light new data about the planimetry, construction details of the functional levels and completed the information about the two buildings.

(Endnotes)

[1] Din motive independente de voința noastră, cercetările arheologice din sectorul PM-TM au fost întrerupte în perioada 2009–2012.

[2] Despre cercetările din acest sector, vezi Paul Damian, Adela Bâltâc, Date preliminare despre cercetările arheologice din sectorul extra muros Poarta Mare – Turnul Mare (2000–2004), SCIVA 54–55, 2003–2004, p. 131–147 cu completările din CCA 2006, p. 195–197; CCA 2007, p. 198–200; CCA 2008, p. 165–166; CCA 2009, p. 134–135.

[3] Cunoscută sub denumirea de artera b, în studiile de specialitate consacrate, vezi Al. Suceveanu, Histria VI, p. 76–77 și fig. 48.

[4] Despre acest edificiu, de mari dimensiuni, identificat la N de strada de „factură elenistică", dar cunoscut și din cercetările intramurane mai vechi, vezi Paul Damian, Adela Bâltâc, op. cit. și planul, precum și completările CCA 2005, p. 196; CCA 2006, p. 196; CCA 2007, p. 165; CCA 2008, p. 165.

[5] Edificiu identificat la S de strada de „factură elenistică", este suprapus nu doar de incinta romano-bizantină, ci și de turnul F al incintei, vezi Paul Damian, Adela Bâltâc, op. cit. și planul, precum și completările CCA 2008, p. 164; CCA 2009, p. 134. Acest edificiu era parțial cunoscut din cercetările mai vechi din dreptul tunului F al incintei, vezi Nubar Hamparțumian, Anișoara Sion, Incinta romano-bizazantină de la Histria în lumina ultimelor cercetări, RMM-MIA, 49, 1980, 1, p. 20–21.

[6] Anterior în această zona au fost surprinse porțiuni din trei încăperi, doar una nefiind suprapusă de turnul F al incintei.

[7] Pentru acestea, vezi CCA 2009, p. 134.

[8] Vezi CCA 2009, p. 134.

[9] Nubar Hamparțumian, Anișoara Sion, op. cit., p. 19 și fig. 2.

[10] CCA 2009, p. 134.

[11] For previous research in this sector see n. 1.

39. com. Istria, jud. Constanţa
[Basilica cu criptă]

Colectiv: dr. Irina Adriana Achim (IAB, responsabil sector), dr. Mihai Dima (Muzeul Băncii Naționale a României, analiza numismatică), dr. Corneliu Beldiman (lector, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir", București, analiza artefactelor din os), Viorela Surdu (student FIB), Mihai Băcăran (absolvent FIB), cu participarea lui Florentin Munteanu (doctorand FIB, MNIR, colaborator)

Programul de cercetare Basilica cu criptă de la Histria, început în anul 2002 la inițiativa comună a profesorului Alexandru Suceveanu și a arhitectei Monica Mărgineanu Cîrstoiu, a continuat în anul 2013, după o întrerupere de doi ani (2011 și 2012). În campania 2013, cercetările din aria basilicii paleocreştine de pe latura de est a Pieţei Mari a orașului roman târziu s-au desfășurat în intervalul 07 august–03 septembrie cu un efectiv de 11 lucrători, un student și un absolvent de la Facultatea de Istorie a Universității din București.

Explorările de teren au avut ca principal obiectiv eliberarea de straturile de abandon și de distrugere a ariei aflate imediat de est de absida basilicii paleocreștine, precum și obținerea unei diagrame cronologice cât mai complete a acestei zone din vecinătatea edificiului creștin. Cercetarea prin secțiune magistrală est-vest începută în anul 2002, a continuat din 2009 cu dezvelirea în suprafață a principalelor structuri constructive reperabile în aria indicată, la nord și la sud de șanțul magistral evocat mai sus (Fig. 1– 2).

Cercetările anterioare efectuate în două etape majore (începutul deceniului patru și începutul deceniului șase ale secolului XX) în sectorul Basilicii cu criptă au permis degajarea completă a edificiului de cult creștin și a zonei învecinate situate la nord de aceasta, în contextul unor explorări mai ample, care au vizat sectorul central al cetății romane târzii, precum și verificarea stratigrafiei generale a sitului. Rezultatele obținute în urma cercetărilor anterioare în aria basilicii cu criptă au reușit să ofere doar o imagine parțială a vestigiilor arheologice, imagine care face extrem de dificilă lectura organică a structurilor constructive din acest perimetru urban.

Configurația terenului, alterată de intervențiile arheologice realizate în trecut, precum și prezența a numeroase structuri constructive în zona aflată imediat la est de absida basilicii au impus încă din anul 2009 o cercetare în suprafață, la sud și la nord de vechea secțiune magistrală est– vest. Datele arheologice au fost completate prin releveu de arhitectură realizat înainte de sfârșitul campaniei 2013 de inginerul topograf C. Mehendințeanu. Structurile constructive de la est de basilică și doar parțial basilica au făcut obiectul unei scanări trimensionale cu scanner de înaltă rezoluție.

http://patrimoniu.gov.ro

Analiza materialului numismatic (24 de piese din bronz) este în curs de efectuare de către dr. Mihai Dima (Muzeul Băncii Naționale a României). O analiză complementară a materiilor dure animale urmează să fie realizată pe lotul recoltat în acest an de către conf. dr. Corneliu Beldiman (Universitatea creștină Dimitrie Cantemir). Dată fiind starea precară de conservare a unora dintre structurile constructive dezvelite în interiorul navei centrale în perioada 2008–2010, în campania 2013 am procedat la acoperirea zonei estice a navei centrale, zonă care a făcut deja obiectul scanării trimensionale.

Suprafața Sud-Est absidă

Situată imediat la est de nava laterală sud și de absida basilicii, această secțiune măsura inițial 4,20 x 3,00 m. Începând din campania 2009 încoace a fost cercetată jumătatea vestică a suprafeței, până la nivelul stâncii native. În anul 2010 a fost abordată și jumătatea estică, fără însă ca cercetarea să fi fost terminată în această zonă. În aria indicată (limita estică a secțiunii), în campania 2013 am procedat la demontarea unei structuri constructive (Z22), după înregistrarea sa (scanare tridimensională fața vestică și cea estică, fișă de structură constructivă, documentație fotografică, releveu zid fața vestică). Z22 constituia limita estică a secțiunii, iar îndepărtarea sa din teren a avut drept obiectiv eliberarea terenului respectiv pentru a putea pune în evidență o altă amenajare, evident anterioară edificiului din care face parte Z22 (edificiu a cărui întindere și configurație exacte sunt departe de a fi fost clarificate). Amenajarea amintită se prezintă sub forma unui parament al stâncii native pe o zonă unde aceasta din urmă înregistrează o cădere posibil naturală foarte accentuată în raport cu nivelul său în toată aria basilicii (cca. 1,65 – 1,70 m adâncime față de nivelul actual de călcare). Paramentul stâncii este realizat din zidărie pseudo-isodomă, cu blocuri exclusiv din calcar lis de culoare galbenă și câteva blocuri din calcar cochilifer. Au fost identificate parțial până în prezent două trasee ale acestui parament, Z17 și Z18, ale căror relevee au fost realizate anul acesta.

Z 22 avea un traseu orientat nord-sud, între zidul roman târziu care delimitează săpătura spre strada ce flanchează basilica pe latura sa meridională și se întindea spre nord pe sub absida basilicii pe o lungime estimată de aproximativ 6,70 m. În perimetrul nordic al ariei cercetate anul acesta Z22 pare să se lege organic de o altă structură constructivă aflată încă în curs de degajare, Z25 (situat la limita nordică a suprafeței S1 Est extensie nord). Era realizat din piatră nefasonată (calcare lise și doar punctual calcare cochilifere și șisturi verzi în proporții aproape egale) legată cu pământ și se conserva pe o înălțime variabilă care nu depășește însă 1,12 m. Spre sud, în direcția străzii situate pe flancul sudic al basilicii, fundația lui Z22 prezintă o declivitate ce pare să fie dictată de panta pe care stânca nativă o înregistrează în această direcție. Zidul a fost construit pe un strat de pământ de culoare brun-gălbuie, ce conține o impresionantă cantitate de materiale ceramice în stare fragmentară, scoici, spărtură de șist, urme de cărbune, diverse materiale de construcție (țigle fragmentare – strat figurat în imaginea 9 cu culoare cărămizie). Extremitatea sudică a zidului pare să fi fost demantelată cu ocazia implantării zidului roman târziu ce limitează secțiunea la sud, înspre strada de pe latura meridională a basilicii. Pentru a putea continua săpătura în adâncime, Z22 a fost practic demontat pînă la nivelul corespunzător sămânței fundației. Din pământul folosit ca liant în structura acestui zid au fost recuperate o serie de materiale ceramice eterogene ca datare, preponderent ceramică romană și romană târîrzie, precum și o piesă monetară de bronz (moneda cu nr. de inventar 78). În termeni de cronologie relativă, Z22 și deci edificiul din care făcea parte sunt anterioare basilicii și zidului care în zona de la est de absidă se aliniază la strada ce flanchează latura de sud a edificiului creștin. Pe baza observațiilor stratigrafice și a materialului arheologic prelevat din aria pe care o ocupă Z22, ar putea fi acreditată o datare preliminară ăn cursul celei de-a doua jumătăți a secolului IV și în cursul primei jumătăți a secolului V p.Chr.

Cercetarea acestei zone va continua în campaniile viitoare cu scopul de a dezveli cele două structuri constructive evocate mai sus și de a urmări relația acestei amenajări de epocă grecească a stâncii cu axul de circulație aflat la sud de basilică.

Suprafața S1 Est – extensie Sud

A fost practicată la sud de vechea secțiune magistrală S1 (orientată est–vest, pe axul basilicii), la est de suprafața SE absidă unde cercetarea este încă în curs de desfășurare. Dimensiuni: 4,63 x 2,10 m, cu o extindere spre nord, în zona fostei secțiuni magistrale S1 est, al cărei profil sud a fost parțial demontat cu ocazia săpăturilor din acest an. La est a fost păstrat in situ un martor de cca. 1,40 m lățime pe direcție est-vest, pentru a putea urmări succesiunea stratigrafică neperturbată de intervenții arheologice în această zonă, dar și pentru nu a periclita situația structurilor constructive aflate în vecinătate.

Obiectivul principal al acestei secțiuni a fost acela de a degaja în suprafață o arie cât mai largă pentru a urmări evoluția planimetrică a zidului Z18 din suprafața vecină (SE absidă), configurația exactă a stâncii native în acest perimetru, precum și situația stratigrafică a zidului roman târziu care se întinde de-a lungul străzii ce flanchează basilica pe latura sa meridională.

Nici o structură constructivă nouă nu a fost identificată în acest perimetru în cursul campaniei 2013. Stratigrafia generală a secțiunii permite o serie de observații privind ocuparea acestei zone în cursul epocii romane târzii, cu precădere în intervalul primei jumătăți a secolului IV și secolul V p.Chr. Astfel, s-a putut constata că eventualele structuri arhitectonice anterioare perioadei menționate au fost îndepărtate din teren, cu excepția paramentului stâncii realizat din zidărie pseudo-isodomă. Stânca a fost orizontalizată și nivelată pe o suprafață destul de amplă, întreaga zonă mai apoi pregătită pentru amenajarea edificiului din care făcea parte în mod cert zidul Z22. Nivelul de amenajare și funcționare a zidului care delimitează secțiunea la sud este reprezentat de o lutuială din pământ galben, cu o grosime de cca. 40–45 cm. Momentul de distrugere prin incendiere a edificiului din care acest zid face parte este marcat de un strat consistent de arsură, care acoperă o arie destul de largă în perimetrul de la est de absida basilicii și care se regăsește și în secțiunea pandant de la nord, S1 Est Extensie Nord. Ulterior întreaga zonă este curățată și nivelată cu două straturi succesive de depunere antropică. O posibilă structură constructivă cu pereți din lut și structură portantă din lemn (gropi de par carbonizați post incendiere identificate în teren) penetrează straturile superioare și pare că se implantează în teren imediat după defuncționalizarea/distrugerea edificiului din care face parte zidul Z22. Cercetarea este epuizată în anumite porțiuni din această secțiune prin atingerea nivelului la care se află stânca nativă, care în zona profilului estic al secțiunii se află la o adâncime de 1,46 m față de nivelul actual de călcare sau la 1,56 m față de nivelul actual al absidei la care au fost raportate toate măsuratorile din acest an. Zona central-sudică a suprafeței va face obiectul cercetărilor din anii următori. Cercetarea a fost sistată anul acesta pe un nivel care corespunde stratului 6 (a se vedea mai jos succesiunea stratigrafică), un nivel foarte bogat în materiale ceramice aflate în stare fragmentară și care acoperă din punct de vedere cronologic sfârșitul perioadei elenistice târzii și primele două secole ale erei creștine. Straturile 4 și 5 au livrat un număr semnificativ de piese monetare din bronz (zece în total).

Profilul Est prezintă următoarea succesiune stratigrafică[1], care a fost deja prezentată și discutată anterior:

1. strat vegetal (pământ afânat, negru), la adâncimi cuprinse între 0 și 0,10 m;

2. strat de pâmânt cenușiu-gălbui, afânat, ce conține agregate mărunte și urme de mortar, la adâncimi cuprinse între 0,10 și 0,25 m;

3. strat de pământ galben-cenușiu, cu agregate mărunte

http://patrimoniu.gov.ro

și medii, urme de mortar, de cărbune, spărtură de șist, fragmente ceramice, la adâncimi cuprinse între 0,25 și 0,42 m;

4. strat de culoare grizatră (cenușă), cu puternice urme de cenușă, arsură, urme de mortar, scoică și agregate mărunte, la adâncimi cuprinse între 0,42 și 0,56 până la 1,26 m;

5. strat compact de pământ galben cu mortar și urme de cărbune, fragmente ceramice mărunte, la adâncimi cuprinse între 0,72 și 1,14 m;

5a. zonă cu mortar compact și nisip la limita superioară a stratului 5, la adâncimi cuprinse între 0,56 și 0,72 m;

5b. intruziune de mortar în stratul nr. 5, la adâncimea de cca. 0,90 m;

6. strat brun gălbui, de consistență semidură, cu numeroase fragmente ceramice, scoică mărunță și întreagă, spărtură de șist și malacofaună (preponderent gastropode), la adâncimi cuprinse între 1,14 m și 1,36 m;

7. strat brun, de consistență dură, de nivelare a stâncii native, cu rare materiale arheologice, spărtură de șist, la adâncimi cuprinse între 1,36 și 1,46 m.

Din această secțiune a fost recoltată o cantitate moderată de material ceramic (17 pachete și cutii), mai multe opaițe întregi și fragmentare, rare piese din metal (fier și bronz), material vitric, materiale de construcție (țigle și olane), fragmente osteologice.

Suprafața S1 Est extensie Nord

A fost practicată la nord de vechea secțiune magistrală S1 (orientată est– vest, pe axul basilicii). Dimensiuni: 2,60 x 2,03 m. La est a fost păstrat in situ un martor de cca. 1,07 m lățime pe direcție est-vest, pentru a putea urmări succesiunea stratigrafică în relație nemijlocită cu profilele nord și vest ale aceleiași, dar și pentru nu a periclita situația structurilor constructive aflate în vecinătate, în particular la limita estică a secțiunii.

Obiectivul principal al acestei secțiuni a fost acela de a corobora stratigrafia obținută în secțiunea pandant de la sud, de a verifica configurația exactă a stâncii native în acest perimetru, precum și situația stratigrafică a mai multor structuri constructive deja identificate în această zonă cu ocazia cercetărilor anterioare.

În cursul campaniei 2013 a fost identificată o nouă structură constructivă, Z25, situată la limita nord a ariei cercetate, la adâncimea de cca. 0.92 m față de limita superioară a profilului nordic. Z25 era suprapus de un zid roman târziu a cărui legătură organică cu structurile din vecinătate este încă neclarificată. Cercetarea este încă în curs, iar situația stratigrafică a lui Z25 va putea fi verificată și clarificată în campaniile viitoare. Este însă plauzibil ca Z25 să reprezinte limita nordică a unui edificiu cu suprafață și configurație încă necunoscute, mărginit la nord de o stradă sau curte interioară pavate cu dale de calcar. Nivelul său de amenajare și funcționare pare să corespundă stratului 2 din profilul vestic. Un nivel de distrugere prin incendiere (stratul 3 în profilul vestic) pare să fi scos din funcțiune un edificiu anterior situat la nord de Z16 și aflat în legătură organică cu acesta din urmă (stratul 4 din profilul vestic). În fine, cercetarea a fost sistată la adâncimea de cca. 1,26–1,27 m, pe un strat de distrugere prin incendiere peste o podea de lut galben. În acest strat de distrugere prin foc, în apropierea profilului estic al secțiunii a fost identificat un mic tezaur monetar compus din patru monede care acoperă întreaga perioadă a secolului IV p.Chr. Același strat de arsură a fost deosebit de bogat în materiale ceramice elenistice și romane timpurii, în profundă contradicție cu cronologia oferită de piesele din depozitul monetar (cu numărul de inventar 87a–d).

Profilul vestic prezintă următoarea succesiune stratigrafică[2] comparabilă cu situația constatată la sud:

1. strat de culoare cenușie, cu agregate merunte și fragmente ceramice, la adâncimi cuprinse între 0 și 0,52 m;

2. strat de culoare galben-cenușie, de consistență semidură, cu agregate mărunte, scoici mărunte, material tegular foarte fragmentar, urme de mortar și de cărbune, la adâncimi cuprinse între 0,52 m și 0,92 m;

3. strat de arsură de culoare cenușie, ce conține scoică mărunță, malacofaună, fragmente ceramice mărunte, la adâncimi cuprinse între 0,84 și 1,00 m;

4. strat galben-cafeniu, compact, ce conține malacofaună, urme de arsură, fragmente ceramice, șisturi mărunte, urme de mortar, la adâncimi cuprinse între 1,00 și 1,26 m ;

5. strat galben-arămiu, ce conține piatră mărunță, șisturi, cu puternice urme de arsură (provenind d ela distrugerea prin incendiere a zidului din grund?), la adâncimi cuprinse între 1,26 și 1,34 m.

A fost recoltată o cantitate modestă de material ceramic (opt pachete), mai multe opaițe fragmentare, rare piese din metal (fier și bronz), material vitric, materiale de construcție (țigle și olane), fragmente osteologice și 11 monede din bronz.

Rezultatele obţinute în cursul campaniei 2013 justifică şi constituie premiza continuării cercetării întregii zone situate la est de basilica cu criptă. Vor putea astfel fi scoase la lumină în întregime o serie de structuri arhitectonice parţial degajate şi vor putea fi lămurite o serie de aspecte privind cronologia monumentelor anterioare basilicii în aria de la est de edificiul creștin.

(Endnotes)

[1] Adâncimile sunt raportate la nivelul actual de călcare și au fost corelate cu nivelul absidei – punct topografic înregistrat cu stația totală ; acest punct se află cu 0,12 m mai sus față de limita actuală a profilului.

[2] Adâncimile sunt raportate la nivelul actual de călcare și au fost corelate cu nivelul absidei – punct topografic înregistrat cu stația totală; acest punct se află cu 0,36 m mai sus față de limita actuală a profilului.

Istria, com. Istria, jud. Constanţa [Histria]
Sector Basilica extra muros
Punct: Cetate
Cod sit: 62039.01

Industria materiilor dure animale descoperită în campania 2010

Colectiv: Corneliu Beldiman (UCDC Bucureşti), Viorica Rusu-Bolindeţ (MNIT Cluj-Napoca), Diana-Maria Sztancs (UCDC Bucureşti), Alexandru Bădescu (MNIR Bucureşti)

Context. Metodologie. Tipologie. Săpăturile arheologice efectuate în anul 2010 la Histria în Sectorul Basilica extra muros (în continuare, HST-BEM) de către un colectiv sub conducerea dr. Viorica Rusu-Bolindeţ[1] au condus la recuperarea unui important lot de artefacte aparţinând industriei materiilor dure animale (în continuare, IMDA). În campania 2010 au fost descoperite 10 piese, dintre care 5 oase lungi (metapodii, radius), probabil alese pentru a servi ca materii prime pentru confecţionarea suporturilor pentru dinţarea secerilor (numite în lucrările anterioare, în mod curent, „nicovale"), 4 ace de păr de os şi un tub de os. Piesele se păstrează în colecţiile Muzeului Naţional de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca.

În funcţie de disponibilitatea pentru realizarea studiului complex şi complet, nerespectând succesiunea cronologică a campaniilor de cercetare, materialele de acest gen au făcut obiectul unei serii de articole şi studii pe parcursul ultimilor ani[2]. Cele mai multe piese au fost reperate în contexte secundare, de abandon şi provin din structurile, gropile şi din apropierea unor complexe pentru reducerea minereului de fier (instalaţiile unor cuptoare dezafectate, umplute cu resturi diverse – pentru detalii a se vedea datele din repertoriu),

http://patrimoniu.gov.ro

complexe legate, în principal, de zona meşteşugărească din S I. Materialele în discuţie se datează în perioada romană timpurie (probabil primele trei sferturi ale secolului al II-lea A.D.)[3].

Structura tipologică a lotului 2010 include: Piese de port/ Podoabe: Ace de păr de os (N = 4); Tuburi (N = 1). Materii prime pentru confecţionarea suporturilor/nicovalelor (N = 5).

Pentru reperele metodologice ale analizei a se vedea raportul publicat în anul 2007, ca şi seria articolelor şi studiilor recente[4].

Au fost utilizate datele analizei exhaustive sistematice a pieselor în microscopie optică de mică putere (măriri 4x – 40x) şi digitală (x25 – x200); menţionăm şi faptul că s-au completat, cu această ocazie, baza de date diverse şi banca de imagini, realizate anterior (circa 500 imagini macroscopice şi microscopice digitale, cu toate coordonatele necesare), care rămân primele de acest gen pentru un lot de artefacte aparţinând IMDA din situl de la Histria.

Suporturi de os/nicovale – materii prime. În campania 2010 au fost descoperite 10 piese, între care se află şi cinci oase lungi; este vorba de patru metapodii, dintre care două întregi şi două fragmentare şi un radius fragmentar; unele dintre ele prezintă urme de procesare: jupuire, dezarticulare. Piesele anatomice menţionate au fost, foarte probabil, alese pentru a servi ca materii prime pentru confecţionarea suporturilor pentru dinţarea secerilor (numite în lucrările anterioare, în mod curent, „nicovale"). Alături de acestea avem patru ace de păr de os şi un tub de os.

Oasele lungi de bovine (metapodii, radius) au fost selectate în vederea confecţionării suporturilor pentru dinţarea secerilor. În România, Histria-Sectorul Basilica extra muros a livrat până în prezent cele mai multe astfel de suporturi, care au suscitat un interes special şi au conturat o complexă şi actuală problematică legată de prelucrarea materiilor dure animale, confecţionarea şi utilizarea suporturilor pentru dinţarea secerilor, metalurgia fierului şi funcţionarea atelierelor de fabricare a uneltelor agricole (între care secerile)[5].

Ace de os. O categorie de piese bine reprezentată în lotul artefactelor IMDA descoperite la HST-BEM până în prezent este şi aceea a acelor de os; efectivul lor se cifrează în prezent la 45, prin includerea în repertoriu a exemplarelor descoperite în 2010[6].

Tipologia acelor de păr şi de cusut de epocă romană este adoptată, în mediul cercetării din România, după standardele internaţionale, fiind aplicată şi de noi în clasificarea pieselor de la HST-BEM[7].

Acele de os descoperite la HST-BEM în campania 2010 aparţin următoarelor tipuri: • cu partea proximală lăţită şi extremitatea proximală convexă (N = 1); • cu extremitatea proximală globulară (?) (N = 2); • tip neprecizabil (N = 1).

Sub raport tipologic, acele de la HST-BEM analizate cu acest prilej nu ridică probleme speciale şi de aceea nu insistăm asupra acestor aspecte; este vorba de tipuri comune, cu morfologie şi dimensiuni quasi-standardizate, prezente în multe situri din spaţiul actual al României, ca şi în restul Europei, repertorierea şi trimiterile la literatura de specialitate devenind superflue; cele mai apropiate analogii ale pieselor de la HST-BEM le reprezintă, fireşte, acele cunoscute în teritoriul dobrogean, în primul rând piesele recuperate în Sectorul Thermae al sitului vest-pontic[8]. Unele piese care intră în alcătuirea repertoriului sunt fragmentare sau fragmente, fapt ce ar explica abandonul lor; altele (cele întregi, încă utilizabile) au fost, probabil, abandonate în inventarul unor clădiri şi aruncate la gunoi, la un moment dat, împreună cu resturile respective.

Piesele descoperite la HST-BEM sunt confecţionate, foarte probabil, din fragmente de oase lungi de bovine (Bos taurus) prin cioplire, tăiere cu ferăstrăul, raclaj axial intens cu o lamă metalică (cuţit), fasonare integrală şi finisare totală sau parţială prin polizare (frecare cu o bucată de piele). Unele indicii (între care fracturarea frecventă a pieselor nefinisate, probabil în timpul etapelor de fabricare) permit formularea concluziei fabricării acelor de păr într-un atelier local, care funcţiona în zona meşteşugărească a Sectorului Basilica extra muros. În acelaşi sens pledează materiile prime, eboşele şi deşeurile recoltate în sectorul menţionat din complexele de tipul gropilor, alături de acele de păr. Rămâne să fie explicată situaţia pieselor întregi abandonate (pierdute? abandonate în structuri distruse şi aruncate împreună cu alte resturi în groapa de gunoi?).

Acele de os databile în epoca romană recuperate din Sectorul Basilica extra muros în 2010 analizate constituie, alături de piesele descoperite anterior, al doilea lot de acest gen publicat în mod detaliat din situl de la Histria, alăturându-se descoperirilor mai vechi din Sectorul Basilica extra muros şi Sectorul Thermae[9]; prin datele extensive puse la dispoziţie, el contribuie, în mod specific, la completarea repertoriului descoperirilor şi a datelor referitoare la activităţile complexe aferente etapei de locuire din sec. al II-lea A.D. din aria binecunoscutului sit vest-pontic, prin documentarea existenţei probabile a unuia sau mai multor ateliere de prelucrare a materiilor dure animale. Totodată, această categorie de descoperiri întregeşte lotul artefactelor IMDA studiate de o manieră detaliată de la Histria, demers care va trebui continuat şi extins la celelalte sectoare ale sitului.

Repertoriu. Repertoriul pe care îl inserăm în partea finală a lucrării etalează datele complete (context, descriere, morfometrie). Piesele au indicativele provizorii HST/2010-BEM 1-10. Numerele pieselor din figuri corespund indicativelor din catalog.

HST/2010-BEM 1 • Fig. 1-2. Secţiunea IA. Caroul 3 -0,83 m. La cca 0,10 m est de profilul vestic şi 5,94 m sud de la profilul nordic. Nr. 6/2010. • Metapod întreg de vită; fără urme de intervenţie tehnică; probabil materie primă pentru nicovală; dimensiuni (mm): Ltot 212; EP 66,42/45,04; PM 37,54/26,20; ED 72,44/35,69; L max tăieturi 9.

HST/2010-BEM 2 • Fig. 3-5. Secţiunea IA. Caroul 1 -1,14 m. G1/2010. La 0,05 m sud de profilul nordic şi la 0,10 m vest de profilul estic. • Metapod întreg de vită; pe marginea stângă a părţii meziale se observă tăieturi scurte, suprapuse fine, produse la jupuire; prezenţa în complex argumentează utilizarea ca materie primă. Probabil materie primă pentru nicovală; dimensiuni (mm): Ltot 232; EP 69,90/44,68; PM 77,97/26,68; ED 73,74/39,62.

HST/2010-BEM 3 • Fig. 6-7. Secţiunea IA. Caroul 7 -0,80 m. La 3,70 m nord de profilul sudic al S IA şi la 0,10 m vest de profilul estic. Nr. 4/2010. • Metapod întreg de vită; nu prezintă urme de intervenţie tehnică; probabil materie primă pentru nicovală; dimensiuni (mm): Ltot 197; EP 51,48/31,20; PM 31,41/21,84; ED 56,54/28,82.

HST/2010-BEM 4 • Fig. 8-10. Secţiunea IA. Caroul 1 -1,14 m. G1/2010. La cca 0,10 m sud de profilul nordic şi 0,15 m vest de profilul estic. • Metapod fragmentar (distal) de vită; fracturat pentru extragerea măduvei?; pe feţele laterale ale condililor epifizari se păstrează urme de tăiere fine de jupuire; pe feţele anterioară şi posterioară ale condililor urme de tăiere şi de cioplire (tăiere cu toporul?); fără urme de amenajare; prezenţa în complex argumentează utilizarea ca materie primă; probabil materie primă pentru nicovală; dimensiuni (mm): L 120,35; PM 27,42/26,23; L tăieturi 4,50-5,90.

HST/2010-BEM 5 • Fig. 11-12. Secţiunea IA. Caroul 2 -1,95 m. Umplutura M6. La 1,19 m est de limita vestică a M6 şi 0,14 m sud de limita nordică a M6. Nr. 3/2010. • Radius distal de vită; fracturat pentru extragerea măduvei?; epifiză desprinsă; urme de rosături produse de câine la nivel părţii meziale; fără urme de amenajare; prezenţa în complex argumentează utilizarea ca materie primă; probabil materie primă pentru nicovală; dimensiuni (mm): L 130,38; ED 55,68/41,10; PM (diafiză) 38,99/28,42.

HST/2010-BEM 6 • Fig. 13-14. Secţiunea IA. Caroul 3 -0,98 m. G2/2010. La 0,74 m est de profilul vestic şi la 4,80 m sud de profilul

http://patrimoniu.gov.ro

nordic. Nr. 10/2010. • Ac de păr de os cu extremitatea proximală convexă; fragmentar, lipseşte extremitatea distală, fracturată recent; partea proximală lăţită, secţiuni ovale asimetrice, o faţă a părţii proximale plană, alta convexă; secţiunile părţii meziale şi părţii distale circulare; suprafeţe în stare de conservare foarte bună; fasonare prin abraziune şi raclaj axial, aplicat cu lama de cuţit; urme clare conservate pe faţa inferioară/partea proximală; finisare integrală, care a eliminat urmele de raclaj sau abraziune; urme de utilizare: tocire, lustru; dimensiuni (mm): Ltot 126/113; EP 5,70/2,89; PM 4,36/4,04; PD 2,72/2,32; ED cca 1.

HST/2010-BEM 7 • Fig. 15-16. Secţiunea IA. Caroul 6 -1,00 m. CXT 14. La 0,97 m vest de profilul estic şi la 0,82 m nord de profilul sud. Nr. 9/2010. • Ac de păr de os; fragmentar segment mezio-proximal, fracturat în vechime; lipseşte extremitatea proximală; posibil cu cap sferic?; partea proximală îngroşată şi faţetată, cu urme de abraziune transversală şi oblică nefinisate; partea mezială este faţetată, finisată; secţiuni circulare şi poligonale asimetrice; dimensiuni (mm): L 53,20; EP (actuală) 3,47/3,36; PP max 4,70/4,55; PM 3,58/3,55.

HST/2010-BEM 8 • Fig. 17-18. Secţiunea IA. Caroul 7 -0,82 m. CXT 6. La 0,10 m vest de profilul estic şi la 2,07 m nord de profilul sud. Nr. 5/2010. • Ac de păr de os: fragmentar segment mezio-proximal, fracturat în vechime; lipseşte extremitatea proximală; posibil cu cap sferic?; partea proximală este îngroşată, faţetată, cu urme de abraziune nefinisate; partea mezială este faţetată, finisată; secţiuni circulare şi poligonale asimetrice; dimensiuni (mm): L 52,20; EP (actuală) 4,37/4,04; PP max 4,62/4,31; PM 4,21/3,89.

HST/2010-BEM 9 • Fig. 19-20. Secţiunea IA. Caroul 1 -1,07 m. G1/2010. La 0,84 m sud de profilul nordic şi la 0,10 m est de profilul vestic. Nr. 9/2010. • Ac de păr de os; fragmentar segment distal, fracturat în vechime; partea distală este faţetată şi finisată; extremitatea distală este întreagă, faţetată; urme de tocire şi lustru; morfologia polifaţetată cu margini abrupte a extremităţii distale sugerează posibila reamenajare după fracturare; secţiuni circulare şi poligonale dimensiuni (mm): L 48,14; PD 4,30/3,96; ED 2,42/2,31.

HST/2010-BEM 10 • Fig. 21-23. Secţiunea IA. Caroul 7 -0,95 m. Stratul nisipos de culoare gălbuie cu scoici, fragmente ceramice, afânat, din interiorul camerei nr. 2, delimitată la sud de 2/2010. • Tub de os; amenajat pe diafiză de tibia de mamifer de talie mică; piesă fragmentară lipseşte un sector al unei extremităţi (cca 1/2 a circumferinţei), fracturat în vechime; reamenajare marginile au fost regularizate prin abraziune; utilizarea piesei a continuat, determinând tocirea şi lustrul intense ale marginilor de fractură; debitaj prin tăiere transversală cu lama de cuţit pe circumferinţă şi detaşare prin percuţie directă/fracturare; urme specifice de tăiere se conservă la extremităţi; extremităţi tocite şi lustruite; urme de tăiere transversală superficiale se observă şi la baza sectorului fracturat; raclaj axial superficial pe diafiză; reamenajarea extremităţii fracturate prin abraziune; utilizare posibilă: tub pentru ace, fluier; dimensiuni (mm): Ltot 53,70; EP (întreagă convenţional) 10,63/10,09; ED 10,41/9,79; PM 10,31/10,14.

Abrevieri în text. ED – extremitatea distală; EP – extremitatea proximală; HST-BEM – Histria-Sector Basilica extra muros; L – lungimea; Ltot – lungimea totală; PD – partea distală; PM – partea mezială; PP – partea proximală [Corneliu Beldiman, Diana-Maria Sztancs].

Abstract

Histria-Basilica extra muros Sector. Osseous materials industry discovered in the 2010 archaeological campaign. The paper presents the results of the analysis of data regarding an assemblage composed of 10 artefacts retrieved during the 2010 archaeological excavations in the Basilica extra muros Sector of the ancient city of Histria (today Istria, Constanţa County, Romania). The objects represent completed and used pieces (adornments, tube) and raw material (cattle metapodials and radius). 5 artefacts represent (probably) raw materials for anvils manufacturing (cattle metapodials, radius). The assemblage contains also 4 bone hair pins and a bone tube (for preserving needles? or used as whistle?). In the past six decades, the bone (and antler) anvils have arisen numerous controversial debates related to their origins, diffusion and especially to their functional role. They were discovered in two large geographical areas including the Western Basin of the Mediterranean Sea and the Western and North-western regions around the Black Sea and are dated between the Vth century B.C. and the XVIIIth century A.D. The methodology of research includes the analysis of various parameters such as: data relative to the context of their discovery, type, state of conservation, raw material, dimensions, manufacture, traces of use, reshaping, and traces of reuse. The artefacts in question illustrate complex interconnections between traditions extended over a long period of time, ancient crafts and an agrarian economy at the contact between the iron technology (iron smelting, manufacture of iron tools), the bone (and antler) processing, the use/reuse of the artefacts resulted, and the cultivation of cereals in Antiquity in the regions around the Black Sea.

Bibliografie

ANGELESCU M. V. 2011 – Istria, în CCA 2011, Sibiu, p. 60 şi urm.

BELDIMAN C. 2013 – Around Black Sea in Antiquity: Metalworking and skeletal technologies reflected by ancient bone and antler anvils discovered in Romania, Republic of Moldova and Ukraine. In: A. F. Biagini, C. Hlihor, A. Carteny (eds.), Challenges and Opportunities for a Multilateral Cooperation, Proceedings of the International Conference on EU and Black Sea Regions, First Edition, EUBSR, May 3rd-5th, 2012, Bucharest, Romania, Bagheria: Giovanni Mineo Editore 2012 (2013), p. 202-210; http://eubsr.ucdc.ro/eubsr2012-vol1.pdf (22.92.2014).

BELDIMAN et alii 2007 – BELDIMAN C., RUSU-BOLINDEŢ V., SZTANCS D.-M., Artefacte din materii dure animale descoperite la Istria-Sectorul Basilica extra muros, Buletinul Muzeului „Teohari Antonescu", Giurgiu, 10, 2007, p. 181-190.

BELDIMAN et alii 2010 – BELDIMAN C., RUSU-BOLINDEŢ V., SZTANCS D.-M., BĂDESCU AL., Ace de os descoperite la Histria-Sectorul Basilica extra muros, în V. Rusu-Bolindeţ, T. Sălăgean, R. Varga (ed.), Studia archaeologica et historica in honorem Magistri Dorin Alicu, Ministerul Culturii şi Patrimoniului Naţional, Muzeul National de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, 2010, p. 126-153.

BELDIMAN et alii 2011a – BELDIMAN C., RUSU-BOLINDEŢ V., SZTANCS D.-M., ACHIM I. A., Skeletal technologies, metal-working and wheat harvesting: ancient bone and antler anvils for manufacturing saw-toothed iron sickles discovered in Romania, în J. Baron, B. Kufel (eds.), Written in bones. Studies on technological and social contexts of past faunal skeletal remains, Uniwersytet Wroklawski, Instytut Archeologii, Wroclaw, 2011, p. 173-186.

BELDIMAN et alii 2011b – BELDIMAN C., RUSU-BOLINDEŢ V., ACHIM I. A., SZTANCS D.-M., Aspects of ancient economy at Histria: bone/antler anvils and iron sickles, în M. V. Angelescu, I. A. Achim, A. Bâltâc, V. Rusu-Bolindeţ, V. Bottez (éds.), Antiquitas Istro-Pontica. Mélanges d'archéologie et d'histoire ancienne offerts à Alexandru Suceveanu, Institut d'Archéologie „Vasile Pârvan" de l'Academie Roumaine, Faculté d'Histoire de l'Université de Bucarest, Cluj-Napoca, 2010 (2011), p. 421-436.

http://patrimoniu.gov.ro

RUSU-BOLINDET et alii 2011 – RUSU-BOLINDET V., BADESCU AL., LAZARESCU V. A., DRAGAN A., Basilica extra muros Sector Basilica extra muros, în M. V. Angelescu, C. Bem, I. Oberländer-Târnoveanu, Fl. Vasilescu (ed.), CCA 2011, Sibiu, p. 69-71.

SUCEVEANU AL. 1982 – Histria VI. Les Thermes romaines, Bucureşti, 1982.

(Endnotes)

[1] Angelescu 2011; Rusu-Bolindeţ et alii 2011.
[2] Beldiman 2013; Beldiman et alii 2007; Beldiman et alii 2011a; Beldiman et alii 2011b.
[3] Beldiman et alii 2007.
[4] Beldiman 2013; Beldiman et alii 2007; Beldiman et alii 2011.
[5] Beldiman et alii 2011a; Beldiman et alii 2011b; Beldiman 2013 – cu bibliografia.
[6] Beldiman 2010 – cu bibliografia.
[7] *Ibidem.*
[8] Suceveanu 1982, p. 123-124, pl. 22, 1 B-C, 3.
[9] Beldiman 2010 – cu bibliografia.

Istria, com. Istria, jud. Constanţa [Histria]
Sector Basilica extra muros Punct: Cetate
Cod sit: 62039.01

Industria materiilor dure animale descoperită în campania 2012

Colectiv: Corneliu Beldiman (UCDC Bucureşti), Viorica Rusu-Bolindeţ (MNIT Cluj-Napoca), Diana-Maria Sztancs (UCDC Bucureşti), Alexandru Bădescu (MNIR Bucureşti)

Context. Metodologie. Tipologie. Săpăturile arheologice efectuate în anul 2012 la Histria în Sectorul Basilica extra muros (în continuare, HST-BEM) de către un colectiv sub conducerea dr. Viorica Rusu-Bolindeţ[1] au condus la recuperarea unui important lot de artefacte aparţinând industriei materiilor dure animale (în continuare, IMDA). În campania 2012 au fost descoperite 9 piese, reprezentând suporturi pentru dinţarea secerilor (numite în lucrările anterioare, în mod curent, „nicovale") şi un metapod fragmentar (materie primă) ales în vederea confecţionării unui artefact de acelaşi tip. Piesele se păstrează în colecţiile Muzeului Naţional de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca.

În funcţie de disponibilitatea pentru realizarea studiului complex şi complet, nerespectând succesiunea cronologică a campaniilor de cercetare, materialele de acest gen au făcut obiectul unei serii de articole şi studii pe parcursul ultimilor ani[2]. Cele mai multe piese au fost reperate în contexte secundare, de abandon şi provin din structurile, gropile şi din apropierea unor complexe pentru reducerea minereului de fier (instalaţiile unor cuptoare dezafectate, umplute cu resturi diverse – pentru detalii a se vedea datele din repertoriu), complexe legate, în principal, de zona meşteşugărească din S I. Materialele în discuţie se datează în perioada romană timpurie (probabil primele trei sferturi ale secolului al II-lea A.D.)[3].

Structura tipologică a lotului 2012 include două categorii: suporturi/nicovale (N = 8); materii prime pentru suporturi/nicovale (N = 1).

Pentru reperele metodologice ale analizei a se vedea raportul publicat în anul 2007, ca şi seria articolelor şi studiilor recente[4].

Au fost utilizate datele analizei exhaustive sistematice a pieselor în microscopie optică de mică putere (măriri 4x – 40x) şi digitală (x25 – x200); menţionăm şi faptul că s-au completat, cu această ocazie, baza de date diverse şi banca de imagini, realizate anterior (circa 500 imagini macroscopice şi microscopice digitale, cu toate coordonatele necesare), care rămân primele de acest gen pentru un lot de artefacte aparţinând IMDA din situl de la Histria.

Suporturi de os/nicovale. Dintre cele nouă piese descoperite în campania 2012, opt sunt suporturi/nicovale. Acestea se păstrează întregi (piesele HST/BEM-20102 1-3) şi în stare fragmentară (piesele HST/BEM-2012 4-8). O piesă (HST/BEM-2012 5) reprezintă, foarte probabil, materia primă (metapod distal) pentru confecţionarea unui suport şi, în afara fracturii la nivelul diafizei, nu prezintă urme de modificare tehnică. Piesele sunt în stare de conservare foarte bună, urmele de fabricare şi utilizare fiind perfect lizibile.

Din punct de vedere tipologic, lotul analizat cuprinde: suporturi/nicovale simple (o singură faţă amenajată) (N = 3); suporturi/nicovale duble (două feţe amenajate) (N = 4); suport/nicovală triplă (trei feţe amenajate sau utilizate) (N = 1). Cu o singură excepţie, piesele au fost abandonate după un ciclu de utilizare pe fiecare faţă. Unele piese au fost reamenajate, dar nu şi utilizate după amenajare. Piesa HST/2012-BEM 2 atrage atenţia prin faptul că a fost amenajată ca suport/nicovală dublă, dar nu a fost utilizată; astfel, artefactul menţionat ilustrează o situaţia rară a existenţei unui astfel de suport, abandonat înainte de folosire şi completează datele deja colectate referitoare la „lanţul operator" al confecţionării suporturilor de os (pe metapodii) pentru dinţarea secerilor de fier.

În România, Histria - Sectorul Basilica extra muros a livrat până în prezent cele mai multe astfel de suporturi, care au suscitat un interes special şi au conturat o complexă şi actuală problematică legată de prelucrarea materiilor dure animale, confecţionarea şi utilizarea suporturilor pentru dinţarea secerilor, metalurgia fierului şi funcţionarea atelierelor de fabricare a uneltelor agricole (între care secerile de fier)[5].

Repertoriu. Repertoriul pe care îl inserăm în partea finală a lucrării etalează datele complete (context, descriere, morfometrie). Piesele au indicativele provizorii HST/2012-BEM 1-9). Numerele pieselor din figuri corespund indicativelor din catalog.

HST/2012-BEM 1 • Fig. 1-5. Secţiunea I. Carourile 2-3 Din pământul căzut din profilul nordic, din gropile dezafectate ale cuptoarelor. • Nicovală dublă pe metapod; piesă întreagă (suport anatomic întreg); partea activă amenajată pe feţele anatomice principale (anterioară şi posterioară); materia primă: metapod de vită (Bos taurus); fasonare: percuţie directă/cioplire razantă pe ambele feţe; amenajarea părţii distale/faţa anterioară prin cioplire pentru micşorarea grosimii (în vederea fixării optime în suportul de lemn?); pe faţa anterioară se conservă alveole cu morfologia intactă, ceea ce indică o singură repriză de utilizare; pe faţa opusă (faţa posterioară) posibilă reamenajare prin raclaj axial după prima utilizare; urme de utilizare: impresiuni de cca 1 mm, de formă triunghiulară alungită, realizate prin percuţie indirectă cu o unealtă metalică, ordonate în şiruri rectilinii şi uşor curbe, dispuse transversal şi oblic; dimensiuni (mm): Ltot 235; EP 49,74/44,75; PM 29,82/19,98; ED 54,77/30,74; L amenajată FA 145; lăţ amenajată FA 22,36; L amenajată FP 155; lăţ amenajată FP 28,08; L porţiune cu urme de utilizare FA 75; L porţiune cu urme de utilizare FP 25 + 67.

HST/2012-BEM 2 • Fig. 6-9. Secţiunea I. Caroul 5 -2,10 m. Nr. 9/2012. La 2,10 m vest de profilul estic. De pe nivelul II al atelierului. La îndreptarea profilului sudic. • Nicovală dublă pe metapod; piesă întreagă (suport anatomic întreg); partea activă amenajată pe feţele anatomice principale (posterioară şi anterioară); materia primă: metapod de vită (Bos taurus); fasonare: raclaj axial intens pe ambele feţe, mai accentuat pe faţa posterioară; înlăturarea completă a epifizei distale; extremităţi cioplite pe feţe şi margini; urme specifice suprapuse; cioplire pentru micşorarea grosimii (în vederea fixării optime în suportul de lemn?); feţele nu prezintă urme de utilizare specifice; nicovală pregătită pentru utilizare; dimensiuni (mm): Ltot

http://patrimoniu.gov.ro

192; EP 38,75/19,13; PM 30,75/19,63; ED 21,09/18,14; L porţiune amenajată prin PD/C max 55-60, min 25; L amenajată FA 110; min. 25; lăţ max amenajată FA 12,69; L amenajată FP 120; lăţ amenajată FP 27,90.

HST/2012-BEM 3 • Fig. 10-12. Secţiunea I. Carourile 2-3 Din pământul căzut din profilul nordic, din gropile dezafectate ale cuptoarelor. • Nicovală simplă pe metapod; metapod de vită fără diafize; rosături produse de câine; fracturi recente la extremitatea distală/faţa posterioară; exfolieri; parte activă amenajată pe faţa posterioară (anatomic); materia primă: metapod de vită (Bos taurus); fasonare: raclaj axial intens; urme de utilizare: impresiuni de cca 1 mm, de formă triunghiulară alungită, realizate prin percuţie indirectă cu o unealtă metalică, ordonate în şiruri rectilinii şi uşor curbe, dispuse transversal şi oblic; utilizată ca suport de percuţie pentru dinţarea părţii active a unei seceri; o singură repriză, o singură secvenţă de utilizare; partea activă este acoperită pe cca 2/3 a lungimii cu şiruri de alveole, dispuse oblic. alveole cu morfologie nemodificată, ceea ce indică o singură repriză de utilizare; dimensiuni (mm): Ltot 158; EP 41,90/41,87; PM 23,50/24,33; ED 25,82/37,80; L părţii amenajate 80; lăţ max a părţii amenajate 14,88; L porţiunii acoperite cu alveole 47.

HST/2012-BEM 4 • Fig. 13-15. Secţiunea I. Carourile 2-3 Din pământul căzut din profilul nordic, din gropile dezafectate ale cuptoarelor. • Nicovală dublă pe metapod; piesă fragmentară; fracturare oblică în vechime la nivelul părţii meziale; se păstrează cca 1/3 distală; fracturarea suportului s-a produs prin subţierea pereţilor diafizari produsă prin reamenajare, în urma utilizării ca suport de percuţie; marginea dreaptă prezintă urme de cioplire la nivelul condilului epifizar pe o lungime de cca 50 mm; partea activă amenajată pe feţele anatomice principale (anterioară şi posterioară); materia primă: metapod de vită (Bos taurus); fasonare: prin abraziune axială/oblică; posibilă reamenajare a feţei posterioare după prima utilizare prin raclaj şi abraziune; urme de utilizare: impresiuni de cca 1 mm, de formă triunghiulară alungită, realizate prin percuţie indirectă cu o unealtă metalică, ordonate în şiruri rectilinii şi uşor curbe, dispuse transversal şi oblic; dimensiuni (mm): L 145; ED 70,92/36,32; PM 41,60/17,64; L amenajată FA 110; lăţ amenajată FA (păstrată) 26,90; L amenajată FP 111; lăţ amenajată FP 44,58; L porţiune cu urme de utilizare FA 50; L porţiune cu urme de utilizare FP 61.

HST/2012-BEM 5 • Fig. 16-17. Secţiunea I. Carourile 2-3 Din pământul căzut din profilul nordic, din gropile dezafectate ale cuptoarelor. • Materie primă pentru amenajarea unui suport de percuţie; metapod distal de vită; fracturat în vechime la nivel proximal/mezial în scop alimentar? (extragerea măduvei); exfolieri; pe faţa anterioară, ca şi pe marginea dreaptă se păstrează urme de tăiere de jupuire; dimensiuni (mm): L 140; ED 56,40/29,69; PM 27,45/26,17.

HST/2012-BEM 6 • Fig. 18-19. Secţiunea I. Carourile 2-3 Din pământul căzut din profilul nordic, din gropile dezafectate ale cuptoarelor. • Nicovală simplă pe metapod; piesă fragmentară; fracturare oblică în vechime la nivelul părţii meziale; se păstrează cca 1/3 distală; fracturarea suportului s-a produs probabil în urma utilizării ca suport de percuţie; suprafeţe corodate şi exfoliate; partea activă amenajată pe faţa posterioară; materia primă: metapod de vită (Bos taurus); fasonare: prin raclaj axial intens; este acoperită integral cu şiruri de alveole produse prin percuţie; condilii epifizari au fost ciopliţi pe faţa posterioară, punând în evidenţă ţesutul spongios; posibilă reamenajare prin raclaj şi abraziune a feţei posterioare după prima utilizare; urme de utilizare: impresiuni de cca 1 mm, de formă triunghiulară alungită, realizate prin percuţie indirectă cu o unealtă metalică, ordonate în şiruri rectilinii şi uşor curbe, dispuse transversal şi oblic; dimensiuni (mm): L 112; ED 54,62/29,41; PM 27, 44/23,84; L porţiunii amenajate 71; lăţ porţiunii amenajate 30; L porţiune cu alveole 60.

HST/2012-BEM 7 • Fig. 20-22. Secţiunea I. Carourile 1-2 La curăţarea secţiunii. Passim Nr. 4/2012. • Nicovală simplă pe metapod; piesă fragmentară; exfolieri, coroziune; se păstrează cca 2/3 proximală şi mezială; fracturare oblică în vechime în timpul utilizării la nivelul părţii meziale; fracturarea suportului a fost determinată de subţierea pereţilor diafizari produsă prin reamenajare, în urma utilizării ca suport de percuţie; partea activă amenajată pe faţa posterioară; materia primă: metapod de vită (Bos taurus); fasonare: prin raclaj axial intens; reamenajarea feţei active după prima utilizare prin raclaj şi abraziune, apoi abandon înainte de reutilizare; la partea mezială se observă şiruri de alveole neraclate; aspectul lor se poate compara cu acela al restului suprafeţei active; urme de utilizare: impresiuni de cca 1 mm, de formă triunghiulară alungită, realizate prin percuţie indirectă cu o unealtă metalică, ordonate în şiruri rectilinii şi uşor curbe, dispuse transversal şi oblic; dimensiuni (mm): L 165; EP 57/52,63; PM 32,72/26,94; L amenajată FP 111; lăţ max amenajată FP 29,13.

HST/2012-BEM 8 • Fig. 23-28. Secţiunea I. Carourile 2-3 Din pământul căzut din profilul nordic, din gropile dezafectate ale cuptoarelor. Nicovală simplă pe metapod; piesă fragmentară; exfolieri, coroziune; se păstrează cca 1/3 proximală; fracturare oblică în vechime în timpul utilizării la nivelul părţii meziale; partea activă amenajată pe faţa posterioară; materia primă: metapod stâng de vită (Bos taurus); fasonare: prin raclaj axial intens; faţa anterioară nu a fost modificată tehnic; feţele laterale, uşor convexe se pretează la utilizare ca suport de percuţie fără amenajare; la extremitatea proximală/marginea dreaptă şi pe faţa posterioară/marginea stângă se păstrează urme de impact şi tăiere pentru jupuire; urme de utilizare: impresiuni de cca 1 mm, de formă triunghiulară alungită, realizate prin percuţie indirectă cu o unealtă metalică, ordonate în şiruri rectilinii şi uşor curbe, dispuse transversal şi oblic; faţa activă (faţa posterioară) este acoperită aproape integral cu şiruri de alveole; pe ambele feţe laterale se păstrează urme de utilizare: pe faţa medială sunt 6 şiruri de alveole, iar pe faţa laterală 3 şiruri de alveole; dimensiuni (mm): L 160; EP 49,68/44,76; PM 27,32/26,76; L amenajată FP 62; lăţ max amenajată FP 20,88; L porţiune cu urme de utilizare FP 53,28; FM L alveole 29; FL L alveole 10,30.

HST/2012-BEM 9 • Fig. 29-32. Secţiunea I. Carourile 2-3 Din pământul căzut din profilul nordic, din gropile dezafectate ale cuptoarelor. • Nicovală dublă pe metapod; fragment proximal; nu se păstrează epifiza; fracturare multiplă axială şi oblică, produsă în vechime în timpul utilizării ca suport de percuţie; se păstrează cca 1/2 din lăţimea iniţială; partea activă amenajată pe feţele principale (anterioară şi posterioară); materia primă: metapod de vită (Bos taurus); fasonare: prin raclaj axial intens; reamenajarea feţelor active după prima utilizare prin raclaj axial; abandon înainte de reutilizare; urme de utilizare: impresiuni de cca 1 mm, de formă triunghiulară alungită, realizate prin percuţie indirectă cu o unealtă metalică, ordonate în şiruri rectilinii şi uşor curbe, dispuse transversal şi oblic; dimensiuni (mm): L 123; ED 22,46/20,73; PM 20,40/17,17; EP 12,14/9; L amenajată (păstrată) FP 54,57; lăţ amenajată FP; L amenajată FA 123; lăţ amenajată FA; L porţiune cu urme de utilizare FP 66.

Abrevieri în text. ED = extremitatea distală; EP = extremitatea proximală; FA = faţa anterioară; FL = faţa laterală; FM = faţa medială; FP = faţa posterioară; HST-BEM = Histria-Sector Basilica extra muros; L = lungimea; lăţ = lăţimea; Ltot = lungimea totală; max = maxim(ă); PD = partea distală; PM = partea mezială; PP = partea proximală [Corneliu Beldiman, Diana-Maria Sztancs].

Abstract

Histria-Basilica extra muros Sector. Osseous materials industry discovered in the 2012 archaeological campaign. The paper

http://patrimoniu.gov.ro

presents the results of the analysis of data regarding an assemblage composed of 9 artefacts retrieved during the 2012 archaeological excavations in the Basilica extra muros Sector of the ancient city of Histria (today Istria, Constanţa County, Romania). Eight of them are anvils made from cattle metapodials; a fragmentary metapodial was probably preserved in order to be used as raw material for an anvil. Three anvils were entire and five of them, fragmentary. They were dated back to the IInd centuries A.D. In the past six decades, the bone (and antler) anvils have arisen numerous controversial debates related to their origins, diffusion and especially to their functional role. They were discovered in two large geographical areas including the Western Basin of the Mediterranean Sea and the Western and North-western regions around the Black Sea and are dated between the Vth century B.C. and the XVIIIth century A.D. The methodology of research includes the analysis of various parameters such as: data relative to the context of their discovery, type, state of conservation, raw material, dimensions, manufacture, traces of use, reshaping, and traces of reuse. From a typological point of view, there are: simple anvils (with a side which was prepared for use or used) – 3; double anvils (with two sides prepared for use or used) – 4; a triple anvil (with three sides prepared for using or used). With one exception, all the pieces were abandoned after a cycle of usage on each side. Some of them are re-shaped, but un-used. The piece HST/2012-BEM 2 was manufactured as a double anvil, but un-used. It is a rare artefact which completes the date that we have had since now regarding the manufacturing sequences of the bone anvils from cattle metapodials. The artefacts in question illustrate complex interconnections between traditions extended over a long period of time, ancient crafts and an agrarian economy at the contact between the iron technology (iron smelting, manufacture of iron tools), the bone (and antler) processing, the use/reuse of the artefacts resulted, and the cultivation of cereals in Antiquity in the regions around the Black Sea.

Bibliografie

ANGELESCU M. V. 2011 – Istria, în CCA 2011, Sibiu, p. 60 şi urm.

BELDIMAN C. 2013 – Around Black Sea in Antiquity: Metalworking and skeletal technologies reflected by ancient bone and antler anvils discovered in Romania, Republic of Moldova and Ukraine. In: A. F. Biagini, C. Hlihor, A. Carteny (eds.), Challenges and Opportunities for a Multilateral Cooperation, Proceedings of the International Conference on EU and Black Sea Regions, First Edition, EUBSR, May 3rd-5th, 2012, Bucharest, Romania, Bagheria: Giovanni Mineo Editore 2012 (2013), p. 202-210; http://eubsr.ucdc.ro/eubsr2012-vol1.pdf (22.02.2014).

BELDIMAN et alii 2007 – BELDIMAN C., RUSU-BOLINDEŢ V., SZTANCS D.-M., Artefacte din materii dure animale descoperite la Istria-Sectorul Basilica extra muros, Buletinul Muzeului „Teohari Antonescu", Giurgiu, 10, 2007, p. 181-190.

BELDIMAN et alii 2011a – BELDIMAN C., RUSU-BOLINDEŢ V., SZTANCS D.-M., ACHIM I. A., Skeletal technologies, metal-working and wheat harvesting: ancient bone and antler anvils for manufacturing saw-toothed iron sickles discovered in Romania, în J. Baron, B. Kufel (eds.), Written in bones. Studies on technological and social contexts of past faunal skeletal remains, Uniwersytet Wroklawski, Instytut Archeologii, Wroclaw, 2011, p. 173-186.

BELDIMAN et alii 2011b – BELDIMAN C., RUSU-BOLINDEŢ V., ACHIM I. A., SZTANCS D.-M., Aspects of ancient economy at Histria: bone/antler anvils and iron sickles, în M. V. Angelescu, I. A. Achim, A. Bâltâc, V. Rusu-Bolindeţ, V. Bottez (éds.), Antiquitas Istro-Pontica. Mélanges d'archéologie et d'histoire ancienne offerts à Alexandru Suceveanu, Institut d'Archéologie „Vasile Pârvan" de l'Academie Roumaine, Faculté d'Histoire de l'Université de Bucarest, Cluj-Napoca, 2010 (2011), p. 421-436.

RUSU-BOLINDET et alii 2011 – RUSU-BOLINDET V., BADESCU AL., LAZARESCU V. A., DRAGAN A., Basilica extra muros Sector Basilica extra muros, în M. V. Angelescu, C. Bem, I. Oberländer-Târnoveanu, Fl. Vasilescu (ed.), CCA 2011, Sibiu, p. 69-71.

(Endnotes)

[1] Angelescu 2011; Rusu-Bolindeţ et alii 2011.

[2] Beldiman 2013; Beldiman et alii 2007; Beldiman et alii 2011a; Beldiman et alii 2011b.

[3] Beldiman et alii 2007.

[4] Beldiman 2013; Beldiman et alii 2007; Beldiman et alii 2011a; Beldiman et alii 2011b.

[5] Beldiman et alii 2011a; Beldiman et alii 2011b; Beldiman 2013 – cu bibliografia.

40. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]

Sectorul T

Colectiv: dr. Iulian Bîrzescu (IAB), prof. dr. Alexandru Avram (IAB), dr. Monica Mărgineanu Cîrstoiu (IAB, arhitect); dr. Virgil Apostol (MNIR), dr. Florina Bîrzescu (IAB), dr. Alexandrina Liţu (Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti), dr. Gabriel Talmaţchi (Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța) și studenții: Thibault Castelli M.A. (Universitatea Paris I, Franța), Zenobia Homan M.A. (Universitatea din Cambridge, Marea Britanie), Elena Brânduşa Manea (studentă la Facultatea de Istorie, Universitatea din Iași), Karin Maurer M.A. (Universitatea din Viena, Austria), Tiberiu Plăcintă (student la Facultatea de Istorie, Universitatea din Iași).

Obiective: Cercetarea monumentelor în partea de vest a sanctuarului, cunoașterea limitelor sanctuarului.

La vest de templul lui Zeus

Între anii 1950 și 1952 cercetările desfășurate în sectorul T au scos la lumină ruinele unui templu din piatră datat în epoca arhaică târzie - clasică timpurie (templul A sau templul lui Zeus). În primele trei campanii desfășurate la vest de templu A a fost descoperit un aliniament de mai multe blocuri regulate, iniţial interpretat ca aparținând unui templu, ulterior unei stoa - această din urmă interpretare întâlnindu-se cel mai adesea în literatura de specialitate. Atât în rapoartele de săpătură, cât şi în volumul Histria I, descrierea acestui monument (notat monumentul B) a fost una succintă, singurul element notabil fiind datarea la începutul epocii clasice, fără prea multe elemente de susținere. Aceeași descriere succintă se întâlnește şi în ultima monografie a zonei sacre (Histria VII), unde este reluată cu prudență ipoteza unei stoa de la începutul epocii elenistice. Chiar dacă cercetarea la vest de templul lui Zeus a continuat până în 1979, rezultatele s-au lăsat așteptate.

Reluarea săpăturii în acest subsector s-a efectuat în 2012 și s-a datorat în primul rând descoperirii recente a fundației unui zid monumental la vest de templul Afroditei, zid ce ținea foarte probabil de incinta sanctuarului (peribolos) din epoca arhaică (despre noile săpături în acest sector a se vedea recent A. Avram, I. Bîrzescu, M. Mărgineanu Cârstoiu, K. Zimmermann, "Archäologische Ausgrabungen in der Tempelzone von Histria, 1990-2009", Il Mar Nero 8, 2010-2011 (2013), p. 39-101). Acestui zid nu i-a fost găsită nici o închidere; de asemenea capetele sale de la nord și sud nu se cunosc. În campania din anul 2012 am încercat să surprindem traseul

http://patrimoniu.gov.ro

acestui zid înspre nord. Astfel am trasat în același an o secțiune la sud de monumentul B și la vest de templul lui Zeus, măsurând 2 x 6 m. Cercetările au stabilit două faze de funcționare a monumentului în perioada elenistică dezvoltată și elenistică târzie. Deși în mare parte stratigrafia din această zonă a fost deranjată de săpăturile vechi, o porțiune păstrată la sud de monument a permis unele observații legate de cronologia monumentului și mai ales de fazele anterioare acestuia. Fundația monumentului B se află la 1,40 m față de stâncă. La 65 cm față de fundația monumentului B au apărut două dale din calcar frumos aliniate, orientate nord-sud, care țin probabil de un zid sau un monument de epocă arhaică. Înspre sud dalele sunt întrerupte. Sub dale a apărut un depozit votiv de epocă arhaică, puțin deranjat la suprafață, în antichitate.

Campania din anul 2013 a urmărit pe de o parte stabilirea traseului presupusului peribol, pe de altă parte lămurirea situației apărute în campania anterioară la sud de monumentul B, respectiv dezvelirea depozitului votiv cu depunere de ancore din epoca arhaică târzie.

Trei suprafețe au fost cercetate în 2013 în interiorul încăperii centrale de pe latura de vest a casei romane târzii, cunoscută în literatură drept ”casa constantiniană”. Descoperirile notabile au apărut în suprafața S1, 4,40 x 3,30 m. Aceasta a fost deschisă la sud de monumentul B, în continuarea sondajului din 2012. Singurul element notabil pentru monumentul B sunt blocurile frumos lucrate doar pe latura de nord, ceea ce indică o limită a acestuia. Înspre vest și est monumentul B este tăiat de zidurile ”casei constantiniene”; singurele elemente constructive ar fi de așteptat doar înspre vest, în suprafața nesăpată.

Săpătura în S1 a început de la un nivel elenistic și s-a oprit pe stâncă, având o adâncime de 2,14 m. Stratigrafia din această suprafață, deși a fost afectată de săpăturile moderne în partea de nord, este una dintre cele mai complexe din ultimii ani, contribuind la cunoașterea evoluției și topografiei sanctuarului histrian. Două pavaje au putut fi identificate pe toată suprafața S1, și parțial în S2 și S3. Acestea constau din fragmente mărunțite din calcar turonian așezate fiecare pe o umplutură cu pământ, ceramică, scoici, cărbune și pietricele. Sub umplutura celui de-al doilea pavaj (numerotarea pavajelor s-a făcut de sus în jos), în S1 a apărut o lutuială de aproximativ 20 cm grosime, care cel mai probabil a avut rolul de stabilizare a terenului, mai ales că în partea sa superioară aceasta nu are incluziuni sau urme de bătătorire. Din stratul de lut galben, a apărut puțin material arheologic, singurul element notabil fiind o ștampilă tasiană cu numele lui Archenax, care se datează între 294-287 a.Chr. Această datare oferă un terminus post quem și pentru monumentul B.

Sub lutuială au fost descoperite alte două pavaje, ce folosesc calcar mărunțit, și depozitul votiv cu traverse de ancore, semnalat deja în campania din anul 2012. Fără îndoială acest depozit este cea mai interesantă descoperire a campaniei 2013, contribuind la cunoașterea activităților de cult în această parte a cetății. Limitele acestuia depășesc înspre est limitele săpăturii. Nu este încă foarte clar, din cauza poziției față de monumentul B, dacă aliniamentul celor două traverse de ancore descoperite în campaniile 2012-2013 reprezintă o limită la nord sau dacă depozitul votiv continuă și dincolo de aliniamentul de ancore. Înspre sud și vest limitele au putut fi identificate. În cea mai mare parte acest depozit votiv era bine protejat de un rând de pietre, mai ales șist verde (fig. 1). După dezvelirea acestora au fost descoperite mai multe votive de epocă arhaică târzie, unele descoperite așa cum fuseseră depuse. Dintre descoperirile din 2013 amintim vase de dimensiuni mici (olpai, alabasta corintice, fig. 2), cupe ioniene cu buza răsfrântă, fragmente de bronz de la un obiect mare (scut?), vârfuri de săgeți - semne monetare, un obiect lung din fier de aproximativ 80 cm (obelos?), un mosor din argint de tip ionian, precum și o teracotă pictată reprezentând un taur cu ghirlande pe coarne, care contrastează cu descoperirile anterioare de la zona sacră prin proporțiile sale. În partea de nord s-a descoperit în campania din acest an încă o traversă de ancoră din marmură de dimensiunile celei de anul trecut. Tipul de ancoră este unic până acum la Histria, dar își găsește paralele în coloniile pontice, astfel de dedicații de ancore fiind cunoscute spre exemplu în temenosul vestic de la Olbia. Această amenajare votivă s-a făcut direct pe pământ; sub aceasta, până la stâncă, a mai fost pus în evidență un nivel de la sfârșitul secolului al VII-lea - începutul secolului al VI-lea a.Chr.

O a doua suprafață, S2, a fost deschisă la 80 cm sud de S1. Dimensiunile acesteia, 3,60 x 3,40 m, au ținut de limitele încăperii ”casei constantiniene”. Cu excepția a trei ziduri ce țin de faza romană târzie, în S2 nu au apărut elemente constructive notabile. Săpătura a plecat de la același nivel cu cea din S1, la sfârșit ajungând la o adâncime de -2,35 m. Din păcate săpăturile anterioare au împiedicat obținerea unor rezultate mai expresive. Singurele lucruri notabile le-au reprezentat profilele de sud și est, care printre altele arată continuarea primelor două pavaje din S1 și în această parte.

Ca și în S2, săpătura din cea de a treia suprafață, S3, 2,80 x 2,80 m, a avut de suferit de pe urma intervențiilor anterioare. Suprafața a fost deschisă la vest de S1. Aici am mers în adâncime până la -1,84 m doar într-un mic sondaj est - vest. Pe o porțiune mică a fost dezvelit zidul care taie monumentul B în partea de vest, precum și în profilul de vest fundația unui zid anterior monumentului B. Deocamdată nu putem lega acest zid de vreo construcție în sanctuar, fiind nevoie de deschiderea unei suprafețe mai mari de cercetare în campaniile viitoare.

La vest de templul Afroditei și de Monumentul C

În campaniile din ultimul deceniu, pe lângă zidul arhaic peribol(?), menționat mai sus, a fost scos la iveală la vest de templul Afroditei un alt zid orientat nord-sud, pe o lungime de 21 de metri, anterior insulei romane timpurii. Acesta a folosit în fundație blocuri de calcar cochilifer. Cronologia zidului, sfârșitul epocii elenistice - începutul epocii romane, ridică numeroase întrebări cu privire la apartenența sa la o anumită construcție. Anterior insulei romane timpurii cunoscute până acum în zona sacră, posterior monumentului C, zidul are mai multe închideri înspre templul Afroditei. La vest de monumentul C, în suprafața ζ, a fost descoperită în campania 2006 o intrare monumentală, care a folosit drept prag un lintou provenind probabil de la unul din templele din apropiere. În 2013 cercetarea în suprafața ζ, 3,10x2,90 m, a încercat să lămurească câteva din problemele stratigrafice ale acestui zid. Profilul a fost transmutat înspre vest cu 50 de cm; săpătura a început de la stratul vegetal de peste nivelul roman târziu și a mers până la stâncă, adâncimea maximă fiind de -3,58 m. În colțul de nord-vest al suprafeței, sub insula romană timpurie, a apărut aliniamentul a trei blocuri din calcar turonian, foarte probabil aparținând unui mic monument, și care sunt contemporane cu intrarea. În ceea ce privește datarea zidului menționat, cele câteva fragmente ceramice descoperite indică ridicarea sa în epoca elenistică târzie (secolele II - I a.Chr.). Probabil avem de a face cu un peribol de la sfârșitul epocii elenistice, fapt care însă poate fi confirmat doar de extinderea săpăturilor înspre nord.

41. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]

Sectorul Basilica Pârvan.

Echipa de cercetare: M. V. Angelescu (IAB), V. Bottez (UB). Masterand: I. Ganciu (FIB).

În campania din vara anului 2013, săpăturile în sectorul numit convențional Basilica Pârvan (localizat în SE acropolei histriene) au

http://patrimoniu.gov.ro

fost concentrate în trei puncte.

Au fost continuate săpăturile începute anul trecut în (S001), pentru a putea stabili cu precizie planul CG1. De asemenea, au continuat săpăturile în S041, care a fost deschisă inițial pentru a delimita anexa de NE a Basilicii 2 și a continua cercetarea străzii d_2. S041 este orientată NV-SE (L = 10,50 m; l = 7,50 m), iar către E a fost lăsat un martor de 1 m și apoi extinsă secțiunea cu încă 2 m. Trebuie menționat că secțiunea este în pantă pe direcția NV-SE, coborând din capătul de N cu 0,21m până în cel de S. Al treilea punct de săpătură a fost martorul dintre S042 si S043, care a fost săpat pentru a stabili cu exactitate structura canalului elenistic ce traversează ambele secțiuni.

S001

Săpăturile în S001 au fost reluate de la -1,48m, fiind săpată aproximativ jumatate din suprafața interioară a CG1, pentru a obține un profil E-V în care să se observe clar stratigafia structurii. CG1 prezintă mai multe nivele de locuire, pe zidurile clădirii putându-se observa două etape distincte ale construcției (Fig. 1): o primă etapă formată din două asize de pietre fasonate de dimensiuni mari, așezate pe stratul de loes, ce constituie baza clădirii, urmate de patru asize formate din pietre mai mici, lipite cu același tip de lut; faza a doua este formata din patru asize (doar atatea au fost păstrate), alcătuite din pietre de șist verde așezate neregulat, fază ce probabil reprezintă reparația din perioda elenistică și de care se leagă fragmentul de podea de lut păstrată. În contextul 1014 (Fig. 2) a fost descoperită o amforă, poziționată lângă zidul de E al CG1, ce străpunge podeaua de lut (-2,62m). La scoaterea acesteia am descoperit un fragment de vârf de săgeată de bronz la -2,77m.

În S001, contextul 1013, am descoperit 3 fragmente ceramice din vase diferite, ce au inscriptionat un A pe fundul vasului.

În partea de E a CG1 am descoperit un colț al unei clădiri (Fig. 3), anterioră CG1, posibil arhaică, suprapusă de prima. Ambele laturi ale colțului au lungimea de 1,22m, din primul zid păstrându-se 4 asize. Zidul orientat E-V a fost identificat de la cota de -2,07m, iar zidul N-S de la -2,18m.

Am extins săpătura cu 2m catre S (contextul 1019), pentru a putea observa dacă prima fază a clădirii continuă în această direcție. În partea de sud a CG1 a fost identificată o groapă menajeră, conținând numeroase fragmente de vase arhaice, dintre care 9 boluri ioniene cu rozete de puncte, datate la sfârșitul secolului al VII-lea –prima jumatate a secolului al VI-lea a.Chr. și un fragment cu figuri negre, al cărui desen reprezintă o panteră și o caprioară.

În interiorul CG1 săpătura a ajuns pe stânca nativă la cota de -3,30m în partea de E a CG1, respectiv la -3,19m în partea de V.

S041

Săpăturile din S041 au fost reluate de la cota de +0,17m. S041 a fost prelungită către E cu 3 m (pe lățime), având în continuare o lungime de 6m, pentru observa relația dintre faza a II-a a anexei Basilicii 2 și zidul de incintă roman târziu.

În partea de E a secțiunii S041 a fost descoperit un zid (contextul 41023), ce are în componență un fragment de apeduct (Fig. 4), refolosit. Zidul a fost identificat de la cota de +1,98m, iar fragmentul de apeduct de la +1,74m.

În partea de N a S041 a apărut un puț (contextul 41025, Fig. 4) cu l=1,23m și L=1,33m la exterior, deschiderea de 0,53x0,60m și care a fost identificat de la cota de +0,13m.

Sectiunea S041 a fost extinsă cu 2m către V, pentru a observa suprapunerea fazelor anexei Basilicii 2 și pentru a clarifica traseele zidurilor celor trei faze ale anexei. În această zonă a fost identificat, în dărâmătura fazei II a anexei (contextul 41029), un fragment dintr-o masă sacră, descoperit la cota de +0,27m.

Martorul dintre S042 și S043

Martorul dintre S042 si S043 a fost săpat pentru a dezveli complet canalul vizibil în ambele secțiuni (Fig. 5). În profilul acestei noi secțiuni, devenită S044, se pot observa urme puternice de arsură sub valul de apărare roman, ce se întind pe toata lungimea profilului.

Au fost continuate săpăturile și în S038, care a fost extinsă cu 2m lățime către E, pentru a observa dacă acel canal identificat în S044 și S040 continuă și care este direcția în care se îndreaptă. Canalul a fost identificat (Fig. 6), pe latura sa de V păstrându-se un singur bloc (spolie) de 1,05m lungime, iar în partea de V două (primul este vizibil pe o lungime de 0,20 de cm –se pierde în profil-, iar al doilea are lungimea de 1,50m). Toate trei blocuri sunt așezate pe două blocuri de piatră fasonată, primul păstrat pe o lungime de 0,20m, iar al doilea pe o lungime de 1,65m, având lățimea de 1,00m. În S038 continuă zidul identificat la E de canal și în S040, dar care nu a fost identificat și în S044. În S038 acesta se păstrează pe o lungime de 2,20m. De asemenea, a fost identificat un zid la V de canal, vizibil pe o lungime de 0,60m.

În campaniile viitoare vom continua săpătura în CG1, pentru a dezveli complet structura acestei clădiri și vom continua și săpăturile în exteriorul CG1, pentru a identifica un eventual alt nivel de călcare; în S041 vom continua săpăturile în partea de V a secționii, pentru a clarifica traseele zidurilor celor trei faze ale anexei Basilicii 2, cât și pentru a data cu mai mare precizie straturile ce țin de faza I. Se va deschide o nouă secțiune la V de poarta mică (S045) pentru a observa dacă zidul de incintă elenistic cotește sau continuă pe direcția identificată până în prezent.

Depozit:

Am continuat prelucrarea primară a descoperirilor și trecerea acestora în baza de date. De asemenea, a început organizarea descoperirilor din anii trecuți pe categorii de materiale.

42. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]

Sector Sud

Colectiv: Mircea Dabîca (IAB).

În campania din anul 2013, cercetarea arheologică în Sectorul Sud al cetăţii greco-romane Histria s-a concentrat în zona de la vest de secţiunea S3b, una din sub-secţiunele componente ale secţiunii magistrale S3 începută cu doi ani in urmă (Fig. 1).

În campania din anul 2012, într-o a treia etapă de cercetare în această sub-secţiune, în caroul 9 la adâncimea de -1,20 m am descoperit un zid (Z8) lat de aproximativ 1,80 m, orientat E-V, cu un contrafort în caroul 10 de 0,50 m, zid din piatră de şist verde legată cu mortar. Acesta continua în adâncime până la -2,45 m, fiind de fapt fundaţia acestui zid. Un segment nou din această structură constructivă impozantă a fost identificat în aceeaşi campania arheologică şi în secţiunea de verificare S 5 (6 m x 2 m) situată la 3,50 V de S3b, unde am surprins continuarea acestui zid spre V dar şi un prim colţ al lui care duce zidul spre N (Z10). Deasemenea, în extremitatea nordică a S3b, la adâncimea de -2,00 m a apărut, după toate probabilităţile, latura de nord a acestei structuri constructive, un posibil edificiu public de mari dimensiuni. Aici, s-a surprins doar o laţime de 1,60 m din laţimea totală a acestui zid (Z9), care mai continuă şi sub martorul dintre S3a şi S3b (fig. 15). Concluzia noastră din campania arheologică 2012 a fost următoarea: este foarte posibil ca aceste ziduri de piatră legate cu mortar, Z8, Z9, Z10, cu lăţimi foarte mari, sa facă parte dintr-un edificiu de epocă romană timpurie, de mari dimensiuni (aproximativ 20 m laţime), cu o funcţionalitate publică, oficială, având în vedere atât poziţionarea sa în mijlocul oraşului roman timpuriu cât şi faptul că atât în campania din 2011 cât şi în cea din anul 2012 am descoperit mai multe fragmente de tenciuală pictată între cele două limite de N şi de S ale secţiunii S3b.

http://patrimoniu.gov.ro

Sector Sud

În campania din anul 2013, obiectivul central al cercetării noastre arheologice a fost identificarea laturii de vest şi a colţului de nord-vest a acestui edificiu roman timpuriu cu un caracter public, oficial. Pentru atingerea acestor obiective au fost trasate pe direcţia est-vest o secţiune şi o suprafaţă arheologică la vest de S3b. Secţiunea S6 (Fig. 2, 3) (6 x 2 m), este poziţionată perpendicular pe S3b, la 1,5 m vest de aceasta şi la mijlocul distanţei dintre cele două extremităţi ale S3b şi, în mod normal, perpendiculară pe obiectivul căutat, zidul de vest al edificiului nostru. Suprafaţa S7 (7 x 4 m) este poziţionată la 1, 5 m vest de martorul dintre S3a şi S3b şi la 6 m nord faţă de S6, obiectivul aici fiind identificarea colţului de nord-vest al acestui edificiu.

Începem descrierea situaţiilor arheologice în ordinea cronologică a acestor cercetări, respectiv cu S6. În această secţiune, după stratul de pământ negru cu mult material ceramic roman târziu (secolul VI p.Chr.), care a fost urmărit până la o adâncime de 0,41 m, am descoperit un nivel cu pământ galben până la adâncimea de 0,85 m, nivel din care au fost descoperite 4 monede de bronz şi un opaiţ roman de formă rotundă, aproape întreg. De la această adâncime începe stratul de dărâmătură al edificiului nostru roman timpuriu, cu foarte mult mortar, dale de cărămidă, pietre de şist verde, alături de multe fragmente de tencuială pictată, cu o nuanţă galbenă. Materialul ceramic este roman timpuriu după forme, mai ales ceramică fină (secolele I-III p.Chr.). Aici, pe nivelul de dărâmătură al edificiului, am găsit şi o monedă de bronz, în caroul 2, la adâncimea de 0,86 m.

La o adâncime medie de 1,00 m în stratul de dărâmătură cu mortar am descoperit şi 2 morminte M10 şi M11 (Fig. 4-6), tipologic şi stratigrafic din prima necropolă atestată arheologic în această zonă, cea din secolele IV-V p.Chr., morminte cu amenajare de olane dispuse în formă de acoperiş. Chiar dacă la nivelul amenajării cu olane de acoperiş M11 îl taie pe M10, la nivelul gropilor propriu-zise ale mormintelor este foarte clar că aceste două morminte sunt contemporane, de aici şi poziţia uşor diferită a lui M10. M10 (Fig. 7) este un mormânt de înhumaţie, probabil de adult, în poziţie decubit dorsal, cu groapă în trepte, uşor identificabilă în grund, cu amenajare de olane de acoperiş din cărămidă, dispuse în formă de acoperiş peste mort, orientat SE-NV, cu inventar şi cu oasele neconservate. M10 are inventar format dintr-o fibulă fragmentară cu piciorul întors şi mai multe mărgele din sticlă, toate acestea găsite în zona capului defunctului. M11 (Fig. 8) este tot un mormânt de înhumaţie, probabil de adult, în poziţie decubit dorsal, cu groapă în trepte, uşor identificabilă în grund, cu amenajare de olane de acoperiş din cărămidă, dispuse la fel în formă de acoperiş peste mort, fără inventar funerar şi orientat NE-SV. Spre deosebire de M10, M11 a avut mai mult ca sigur şi coşciug, aşa cum o demonstrează cele două cuie descoperite pe latura de nord a mormântului. Însă, la fel ca şi M10, M11 are oasele la fel de prost păstrate. În momentul săpării celor două morminte, lângă ele, în caroul 1 şi în profilul de sud, a mai apărut un mormânt de înhumaţie, din acelaşi orizont funerar de scolele IV-V p.Chr., dar care din motive obiective nu a fost cercetat în această campanie.

Într-o a doua etapă de cercetare arheologică în această secţiune S6, am identificat la limita dintre carourile 2 şi 3 la adâncimea de 1,14 m continuarea spre nord a laturii vestice a edificiului nostru roman timpuriu, zid denumit convenţional Z11 (Fig. 9-12). Întâi a fost descoperită latura sa de vest, unde au fost surprinse în grund şi două amprente de mortar de la elevaţia acestui zid. După cercetarea celor două morminte de înhumaţie, a apărut de asemenea la limita dintre carourile 1 şi 2, la adâncimea de 1,25 m, şi latura de est a acestui zid numit convenţional Z11, şi care astfel are o laţime medie de 1,80 m, la fel ca şi celelalte segmente de zid descoperite, ceea ce confirmă identificarea sa ca zidul de vest al edificiului roman timpuriu. În caroul 3 din S6 fundaţia acestui zid a fost urmărită până la adâncimea de 2,42 m, unde ne-am oprit pe un nivel de nisip cu pietrş mărunt. În caroul 1, în interiorul edificiului, am investigat acest zid Z11 până la adâncimea de 1,70 m, surprinzând nivelul de dărâmătură, un nivel de arsură şi nivelul de construire al edificiului.

În suprafaţa S7 (Fig. 13-14), după stratul de pământ negru, afânat, care merge până la adâncimea de 0,60 m, urmează un nivel de pământ galben, în care, la o adâncime medie de 0,70, s-au conturat patru morminte de înhumaţie din prima necropolă atestată în această zonă cea de secolele IV-V p.Chr. Trei dintre acestea sunt cu amenajare de olane din cărămidă dispuse în formă de acoperiş peste defunct, iar unul este cu amenajare din piatră de şist verde. Ca şi în cazul secţiunii S6, mormintele din suprafaţa S7 încep în stratul de pământ galben, dar gropile acestora sunt săpate în nivelul de dărâmătură cu mortar al edificiului roman timpuriu. Dintre aceste patru morminte au fost cercetate în această campanie doar două, M13 şi M15. M 13 (Fig. 15-17) este un mormânt de înhumaţie, de adult, în poziţie decubit dorsal, fără inventar funerar, cu groapa de formă ovală şi cu treaptă, uşor identificabilă în grund, orientat E-V. Acesta are o amenajare cu olane de acoperiş şi are scheletul relativ bine conservat. M15 (Fig. 18-20), pe de altă parte este un mormânt de înhumaţie în groapă simplă, cu amenajare din piatră de şist verde, probabil un adult în poziţie decubit dorsal, fără inventar funerar. Defunctul a fost aşezat într-o cistă de piatră şi a fost acoperit ulterior cu piatră. Din păcate nu s-a conservat bine, astfel încât au fost descoperite doar membrele inferioare.

Cercetarea noastră arheologică a continuat şi sub orizontul funerar de secolele IV-V p.Chr., unde la adâncimea de 1,33 m, într-o primă etapă a investigaţiei noastre a fost surprinsă fundaţia colţului de NV a edificiului nostru roman timpuriu, denumit convenţional Z12, şi care a fost demantelat în pantă spre est. Au fost surprinse (Fig. 21-30) cele două colţuri, de interior şi exterior ale edificiului, şi în acest moment putem spune cu certitudine ca acest colţ de NV are o formă de contrafort. Latura de vest a edificiului, Z12, are o lăţime de 1,80, la fel ca si cea de nord, Z13. În caroul 5, la nord de edificiu a mai fost surprins un segment de zid de aceeaşi factură, Z14, piatră de şist verde legată cu mortar, dar despre care în acest moment nu se pot aduce mai multe precizări. Important de precizat aici este faptul că în caroul 1, la vest de edificiu, a fost descoperit un al segment de zid, denumit convenţional Z15, orientat E-V, perpendicular pe zidul de vest al edificiului nostru Z12, cu care este ţesut şi nu adosat, deci acelaşi moment cronologic. Acesta însă are o laţime de doar 1,40 m, putând să reprezinte o compartimentare spre vest a acestui mare edificiu public roman timpuriu, datat în prima jumătate a secolului III p.Chr., datare confirmată şi de materialul ceramic descoperit în această campanie.

În campaniile arheologice următoare se va continua cercetarea acestui mare edificiu roman timpuriu, atât spre est, pentru laturile de nord şi sud, cât şi spre vest, pentru cercetarea posibilei compartimentări apărute anul acesta.

În privinţa inventarului mobil descoperit în campania arheologică 2013, menţionăm fragmente ceramice romane, timpurii (secolele II-III p.Chr.) în cantitate apreciabilă, dar şi romane târzii (secolul VI p.Chr.), material osteologic uman şi animalier, fragmente de tencuială pictată, cărămizi şi fragmente de blocuri din calcar, şi nu în ultimul rând mai multe monede de bronz (23 de piese), care după analizarea lor de către specialiştii în numismatică ne vor putea permite stabilirea unor repere cronologice mai clare. Au mai fost descoperite două opaiţe romane, o fibulă fragmentară cu piciorul întors, mai multe mărgele, un unguentarium ceramic miniatural şi o brăţară fragmentară din sticlă.

http://patrimoniu.gov.ro

Abstract

During the 2013 archaeological campaign, research in Sector South of the Greek-Roman site at Histria focused on the area W of section S3b, one of the subsections of the main excavation unit S3, which we started excavating two years ago. The main objective of our research was identifying the W side and the N-W corner of an Early Roman official or public building. In order to achieve these objectives we started a section and a cassette (oriented W-E), located W of S3b. We excavated four inhumation graves from the first necropolis attested in this area, namely the one dated to the 4th-5th c.A.D. In a second research stage we uncovered the W side of the Early Roman official/public building, as well as its N-W corner. The mobile inventory discovered in this campaign includes Roman pottery (6th c.A.D. and 1st-3rd c.A.D.), animal and human bones, painted plaster fragments, bricks and fragments of limestone building blocks, as well as 23 bronze coins. We also discovered two Roman lamps, a fragmentary fibula with a curved end, several beads, a miniature ceramic unguentarium and a fragmentary glass bracelet.

43. Jac, com. Creaca, jud. Sălaj [Porolissvm]

Punct: Pomet

Colectiv: Coriolan Horaţiu Opreanu, Institutul de Arheologie şi Istoria Artei al Academiei Române Cluj-Napoca (responsabil de şantier); Vlad-Andrei Lăzărescu, Institutul de Arheologie şi Istoria Artei al Academiei Române Cluj-Napoca (responsabil sector); Sorin Ilie Cociş, Institutul de Arheologie şi Istoria Artei al Academiei Române Cluj-Napoca (membru); Dragoș Blaga, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca (membru); Dan Deac, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca (membru); Monica Gui, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca (membru); Cosmin Onofrei (membru).

Autorizaţia de cercetare arheologică sistematică nr. 86/2013
Cod RAN: 142159.01 şi 142159.03
Total finanţare MCPN: 36000 RON
Interval: septembrie 2013

Castrul roman:

Praetentura dextra (clădirea B6) și retentura sinistra (clădirea C8 și zonele limitrofe)

Obiectivele cercetării:

Ca şi în anul precedent, principalul obiectiv al cercetărilor din anul 2013 a constat în determinarea exactă a dimensiunilor reale ale clădirii B6, identificată şi cercetată parţial în săpăturile din anul precedent. În cadrul proiectului multianual de cercetare dedicat așa-numitelor „clădiri târzii” amplasate peste via sagularis și valul de pământ, am început cercetările și la clădirea C8 din retentura sinistra, identificată încă din anii `80. Reperul de bază pentru amplasarea suprafeţelor cercetate l-au constituit rezultatele prospecţiunilor geofizice realizate anterior şi completate prin noi mijloace tehnice (electrometrie) înainte proiectării săpăturilor din 2013. Cu această ocazie a fost cercetată în amănunt zona praetorium-ului, fiind realizat un plan de detaliu al clădirii.

Rezultatele şi interpretarea lor:

În vederea atingerii obiectivelor amintite au fost săpate următoarele suprafeţe: A7/B6 (12,5 x 5 m până la adâncimea de 2,5 m), şi A1/C8 (7 x 4 m, până la adâncimea de circa 3,5 m). Principalul rezultat al săpăturilor a fost cercetarea integrală a clădirii B6 și identificarea peretelui care compartimenta structura în două părți separate situat aproximativ la jumătatea laturii lungi a clădirii. Odată cu cercetarea suprafeței A7 a putut fi completat și întregit planul general al clădirii precum și stabilirea stratigrafiei generale a acesteia. Ne aflăm în faţa unei construcţii rectangulare cu ziduri de piatră având dimensiunile de 25 x 10 m (poziţionată între porta praetoria şi bastionul de curtină nou identificat în anul 2011) fiind compusă din două camere relativ egale. Zidurile exterioare aveau grosimea de circa 0,80 m fiind realizate în tehnica opus incertum din piatră de granit locală. O menţiune specială se referă la tehnica de construcţie a colţurilor clădirii. Ambele colţuri situate pe latura de est a clădirii au fost concepute identic din blocuri mari de gresie, cioplite cu fețe rectangulare. Zidul intern destinat compartimentării clădirii a fost construit în tehnica opus incertum din aceleași materiale de construcție din care a fost construită întreaga clădire.

Suprafața cercetată în acest an a completat cu noi situații arheologice observațiile efectuate în anii trecuți, respectiv faptul că zidul estic (cel scurt) al clădirii s-a prăbuşit la un moment dat în epoca romană nefiind refăcut, dărâmătura acestuia nefiind îndepărtată. De asemenea, au fost confirmate observațiile din 2010 referitoare la existența unor etape constructive diferite între zidurile de N și S ale clădirii. Deasupra acestui strat masiv de dărâmătură există un altul, alcătuit din pământ pigmentat, conţinând mult material arheologic databil pe parcursul secolului al III-lea p. Chr. Nivelul de călcare al clădirii se afla imediat sub stratul de dărâmătură neputându-se vorbi despre existenţa unei podele propriu-zise, ci sub forma unor pete de mortar deasupra cărora exista o depunere de pământ negru, bogat în material arheologic, cu grosimea de aproximativ 0,15 m. acest strat a fost identificat şi în porţiunea de clădire cercetată în anul 2010. Și anul acesta au fost recoltate în jur de 20 de proiectile rotunde cu diametrele cuprinse între 0,10-0,15 m, utilizate probabil pentru maşinile de luptă, o situație care ridică numărul unor astfel de artefacte recoltate din camera de E a clădirii B6 la aproximativ 120, o realitate care întărește convingerea că ne aflăm în fața unui depozit pentru proiectile, alte arme şi echipament militar, precum şi pentru depozitarea maşinilor de luptă atunci când acestea nu erau folosite.

Cel de-al doilea obiectiv al campaniei din acest an a fost verificarea unei alte clădiri, poziționată în zona porții principalis sinistra a castrului, similară din punct de vedere structural cu clădirea B6. Dispusă perpendicular pe latura de NV a perimetrului de incintă a castrului mare, aceasta pornește de pe „coama” valului către interior, pe o direcție NV-SE. Săpătura a dezvelit colțul de SE al edificiului identificat prin intermediului prospecției geofizice. Analiza grundurilor succesive dar mai ales a profilelor au permis o serie de observații privind fazele constructive și a evoluției zonei în epoca romană. Au putut fi identificate cel puțin două faze distincte din punct de vedere cronologic după cum urmează: într-o primă etapă în această zonă a fost amenajat agger-ul castrului, supraînălțat cu pământul excavat din șanțul situat în fața sa pentru ca în cea de-a doua fază, arealul să fie nivelat spre interiorul castrului, creându-se o zonă cu pantă redusă, pe care se va ridica o construcție rectangulară, din care a fost dezvelită aproape integral latura scurtă și o mică porțiune din latura sa lungă. Clădirea suprapune valul castrului, în care îi este săpată fundația. În profilul de NE a fost identificată urma unui zid scos, dispus paralel cu „coama” valului, care pare a fi latura de NV a clădirii. Latura scurtă, dispusă perpendicular pe val, urmează panta acestuia. Se păstrează doar nivelul fundației, puțin adânci (15-25 cm de la nivelul de călcare actual), din piatră de carieră legată cu mortar. Aceasta se adâncește spre colțul clădirii, aici păstrându-se și resturi din prima și eventual a doua asiză a elevației sale. La intersecția cu cel de-al doilea zid, urmele acestor asize dispar, putându-se presupune existența unui prag. Fragmentul de zid de pe latura lungă a construcției are o structură destul de diferită. În primul rând fundația este mult mai adâncă, fiind observată o mai mare grijă în aranjarea asizelor, în special la colțul clădirii. Tipul de piatră și mortarul utilizat par totuși aceleași. Acest fragment de zid este înclinat spre exterior, spațiu în care trebuie să presupunem existența unui drum de acces.

http://patrimoniu.gov.ro

O altă importantă realizare a campaniei din anul 2013 a constat în elaborarea unui nou plan al castrului şi a întregului sit arheologic, cu amplasarea corectă a noilor structuri descoperite precum şi corelarea acestor date cu prospecţiunile geofizice, obiectivul cel mai intens cercetat prin mijloace non-invazive fiind praetorium-ul.

Tehnici de cercetare utilizate:

Săpătura arheologică a fost realizată prin intermediul unor suprafeţe, planul adâncimile şi materialul arheologic fiind înregistrate cu ajutorul unei staţii totale Leica TS06. Cercetarea a fost documentată cu planuri, profile, fotografii precum şi utilizându-se fişele de înregistrare a contextelor stratigrafice după modelul MoLAS. Materialele arheologice au fost înregistrate într-o bază de date, precizându-se pe lângă descrierea lor şi poziţionarea exactă cu ajutorul coordonatelor geografice.

În ceea ce privește metodele de teledetecție și investigare non-invazivă a structurilor arheologice îngropate, care compun complexul arheologic de la Porolissum, a fost continuată seria de prospecții geofizice prin mijloace electrometrice în special în zona praetorium-ului. Cu această ocazie au fost utilizate două metode, respectiv 8 profile de rezistivitate plasate în puncte cheie relevate de investigația magnetometrică, în vederea stabilirii suprapunerilor anumitor structuri, dar mai ales pentru identificarea adâncimilor maxime la care sunt situate structurile romane. Bazându-ne pe aceste informații a putut fi calculată adâncimea ideală pentru cea de-a doua metodă folosită, respectiv inducția electrică. Pe baza celor două tipuri de analiză au putut fi aduse noi informații în ceea ce privește structura și planul complet al praetorium-ului de la Porolissum. Doar spațiul de nord-est al acestui complex nu a oferit rezultatele așteptate, fapt datorat în principal dărâmăturilor masive din acea zonă. Din acest motiv a fost începută o campanie de profilare din metru în metru a zonei de interes pentru ca ulterior prin interpolarea datelor să se poată crea un model vizual al datelor, la diferite adâncimi, în speranța unor rezultat mai bune. Această acțiune nu a putut fi terminată cu ocazia acestei campanii arheologice, motiv pentru care va fi continuată și anul viitor.

Concomitent, informațiile arheologice și geofizice au fost completate prin mijloace de investigare la scară largă prilejuite de analizele de tip LiDAR pe o suprafață totală de 10km^2, care a cuprins atât zona sitului devenit rezervație arheologică, dar și arealul acoperit de pădure situat în fața acestuia. Cu această ocazie au putut fi cartate foarte exact principalele structuri care compun sistemul defensiv avansat al zonei (împreună cu toate elementele sale componente – turnuri de observație, val, șanț sau ziduri) precum și castrul de pe Citera și posibile fragmente ale drumului roman.

Obiectivele cercetărilor viitoare:

În campania viitoare principalul obiectiv va consta în finalizarea clădirii B6 în vederea stabilirii cât mai exacte a destinaţiei şi a etapelor sale de funcţionare, precum şi clarificarea relaţiilor cronologice şi spaţiale dintre aceasta şi elementele de fortificaţie ale castrului şi a celorlalte clădiri apropiate. De asemenea, va fi definitivat planul clădirii C8, prin dezvelirea celorlalte colțuri și se va stabili cronologia ei. Vor fi efectuate primele sondaje și în clădirea C1 din apropierea porții principalis dextra. Pentru verificarea rezultatelor prospecțiilor geofizice din orașul roman se vor săpa suprafețe peste incinta dublă și în alte locuri unde există situații de suprapuneri de clădiri. Sondaje arheologice vor avea loc și în zona elementelor avansate de apărare din fața castrului pentru verificarea unor turnuri și alte elemente defenssive care au fost surprinse în scanarea aeriană LiDAR din anul 2013.

44. Câmpulung, cartierul Pescăreasa, jud. Argeș

Colectiv: Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan Prof. Dr. Constantin C. Petolescu, Dr. Florian Matei-Popescu; Muzeul Judeţean Argeş: Drd. Ion Dumitrescu

Completarea planului construcțiilor din treimea centrală a castrului lăsa necunoscut rostul micii construcții cu hypocaust aflată între principia și horreum; de asemenea, nu se cunoştea rostul existenței acelui spațiu liber, neutilizat, la sud de această clădire.

Cercetările lui Em. Popescu (vezi secțiunea SG; v planul publicat în „Materiale și cercetări arheologice”, IX, 1970), au secționat via principalis şi s-a identificat traseul şi planul acestei clădiri. De asemenea, cu ocazia cercetării acestei mici construcții, s-a identificat și o “stradelă” între principia (latura de vest) și această mică clădire.

Intrigați de această situație, am decis, în anul 2010, să reluăm cercetările din această zonă.

Prin cercetările anterioare (efectuate de Em. Popescu și Eugenia Popescu), această suprafață (la sud de micul edificiu cu hypocaust) fusese cercetată până la un nivel de dărâmături. La reluarea cercetărilor noastre, în porțiunea de la sud de această clădire, s-a înlăturat mai întâi stratul vegetal constituit în ultima jumătate de secol. S-a ajuns astfel la nivelul de dărâmătură, format din bolovani de râu și fragmente de cărămizi și țigle, chiar mici fragmente de chirpic întărite prin foc; dezordinea în care au apărut, după curățare (șpăcluire și periere), ne-a arătat că proveneau din dărâmarea celor trei edificii din apropiere. Am observat că sub aceste dărâmături se află depus un strat subțire de pietriș.

Prima constatare importantă a constat în identificarea, între latura de vest a edificiului comandamentului (principia) și horreum a acelui drum, lat de circa 3,5 m; el este situat totuși la o depărtare de 50-60 cm de zidul micului edificiu cu hypocaust. Aceasta ne-a pus problema dacă nu cumva, înainte de acest mic edificiu, a existat o altă clădire dar mai mare în lățime, cu circa jumătate de metru. De altfel, pe suprafața dintre acest drum și horreum s-au identificat mici suprafețe cu arsură și au apărut multe fragmente ceramice.

În vara anului următor (august 2011) au continuat cercetările în această zonă (fig. 1). În primul rând s-a lărgit suprafața cercetată: spre sud, prinzându-se, pe o lățime de 1 m, și o parte din via principalis; precum și spre nord, până la linia (imaginară) care unește capetele de nord ale cădirilor horreum-ului și comandamentului. S-au curățat din nou suprafețele drumurilor menționate, delimitându-se clar în topografia zonei.

Dar cea mai importantă cercetare a avut în vedere suprafața dintre via principalis și latura de sud a micului edificiu cu hypocaust. După înlăturarea bolovanilor, a căror prezență în zonă era haotică (întâmplătoare), săpătura atentă și migăloasă ne-a relevant o situație foarte interesantă. S-a constatat existența unui strat arheologic cu urme de arsură; prin săparea în straturi subțiri și răzuiri repetate, au apărut fragmente ceramice (cele mai multe membra disiecta, dar unele provenind de la vase parțial întregibile; ba chiar și un mic amforidion, aproape întreg), obiecte de fier (cuie, scoabe). Surpriza a fost descoperirea în acest strat a patru monede: un denar de la Geta Caesar (197 p. Chr.), un denar de la Severus Alexander (222 p. Chr.), o altă piesă de argint (dar neidentificată), precum și o mică piesă de bronz (trecută prin foc, complet ștearsă; posibil o monedă “colonială”). Cum moneda de la Severus Alexander trebuie să fi circulat vreme mai îndelungată (acest împărat a reluat baterea denarului, fiind denumit restitutor monetae), este aproape sigur că a fost pierdută în urma atacului carpic din timpul lui Filip Arabul.

Această clădire a fost construită după sistemul de realizare a barăcilor militare cercetate în retentura dextra: prin stâlpi (trunchiuri de arbori) introduși în gropi săpate în stratul virgin; cum aceste gropi (adânci de circa 50 cm) erau săpate în formă de trunchi de con (mai

http://patrimoniu.gov.ro

largi la gură), stâlpii erau "împănați" cu bolovani și bucăți de tegule. Prezența unor asemenea concentrări de bolovani, în special pe laturile de est, vest și sud a permis identificarea ipotetică a traseului acestui edificiu; aceasta depășea în lățime edificiul cu hypocaust, fiind mărginită spre est de mica via (realizată cu pietriș și pietre de mici dimensiuni

În cursul anului 2013, s-au efectuat săpături cu finanţare din partea Ministerului Culturii (prin Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan"; 5 000 lei) şi Muzeul judeţean Argeş (6 000 lei).

S-a continuat cercetarea clădirii incendiate din zona situată între horreum (la vest), principia (la est), via principalis (la sud), iar la nord micul edificiu cu hipocaust (absidat spre nord). S-a continuat săparea cu grijă a suprafeţei, ceea ce ne-a permis identificare a cinci rânduri de stâlpi, care marchează traseul şi planul barăcii. Rândurile de stâlpi sunt orientate pe direcţie nord-sud. Aşa cum s-a constatat încă din campania precedentă, rândul din marginea de vest se află la o depărtare de 0,80-0,90 m de linia contraforților horreum-ului, intrând sub clădirea cu hypocaust, care se află la 0,60 m de aceeaşi linie, ceea ce arată că această clădire este anterioară (constatare făcută încă din campania precedentă). Rândul care marchează latura dreaptă a construcţie de lemn (rândul V) se află la 0,35 m est de clădirea cu hypocaust.

Totodată, în acest an s-a constatat că rândurile de stâlpi continuă şi la nord de clădirea cu hypocaust până la limita imaginară ce uneşte colţul de nord-vest al clădirii comandamentului (principia) de cel de nord-est al horreum-ului. Traseul rândului V a fost complet identificat, numărând 11 stâlpi. Locul stâlpilor se identifică prin amprenta (lut mai închis la culoare, datorită diferiților compuşi organici şi lemn ars sau putrezit) lăsate în loess. Gropile aveau profil tronconic, cu o adâncime de circa 0,40-0,50 m; pentru împănarea stâlpilor erau folosite pietre sau (şi) bucăţi de ţiglă (aşezate în dungă).

Rândul I (RI). Având în vedere că pe latura estică rândul de stâlpi este complet, considerăm că şi pe latura de vest a construcţie de lemn se aflau iniţial acelaşi număr de stâlpi; dar o parte din ei se află acum în spaţiul acoperit de mica clădire cu hypocaust. Prin urmare în spaţiul dintre via principalis şi clădirea cu hypocaust se află doar cinci stâlpi: 1-5, iar la nord de clădire alţi doi – nr. 10-11. Distanţa dintre stâlpi este de 3,50 m.

Rândul II (RII). Se află la o depărtare de 0,80-1,00 m faţă de rândul I. Variaţia dimensiunilor dintre rânduri arată că aceşti stâlpi nu marcau o compartimentare pe lungime, ci se aflau pe parcursul pereţilor executaţi pe orizontală (pe direcţie est-vest). Pe acest rând au fost identificaţi şase stâlpi la sud de clădirea cu hypocaust şi un altul, dincolo de această, pe latura nordică a barăcii de lemn. Între stâlpii 1-2 şi 2-3 este o distanţă de 2 m, între stâlpul nr. 3 şi următorul este o distantă de 3 m, între stâlpii 4 şi 5, de 2,5 m.

Rândul III (RIII). Se află la 2,5 m faţă de precedentul. Traseul lor este o linie dreaptă. S-au identificat şase stâlpi. Între stâlpii 1-2 şi 2-3 este o distanţă de 2 m, iar între stâlpii 3-4, 4-5, 5-6 distanţa este de 2,5 m.

Rândul IV (RIV). Faţă de rândul precedent se află la o distanţă de 1-1,10 m. Pe parcursul acestuia au fost identificaţi sigur doar primii patru stâlpi, depărtaţi între ei la 2 m.

Rândul V. Se află la o distanţă de 3 m faţă de precedentul, traseul acestuia fiind identificat în întregime, numărând 11 stâlpi. Mai observăm că traseul acestuia se află la circa 0,35 m est faţă de clădirea cu hypocaust.

Latura nordică a barăcii de lemn este reprezentată, în primul rând, de cei doi stâlpi care marchează colţul de nord vest şi respectiv nord-est (stâlpii cu numărul 11 din rândurile I şi V). Pe această latură se mai observă clar urma perfect circulară a unui stâlp, făcând parte din rândul II.

Diametrele gropilor din rândurile I şi V sunt mai mari decât cele din celelalte rânduri, deoarece aici erau fixate trunchiuri de dimensiuni mai mari (cu diametre mai mari), care mărgineau clădirea; ceilalţi stâlpi, de pe rândurile II-IV, erau mai mici (prin urmare şi gropile lor sunt mai mici), deoarece erau destinaţi compartimentării clădirii pe lăţime.

Impresia noastră este că rândurile III şi IV marchează un coridor longitudinal, lat de aprox. 1 m, care separa două rânduri de camere unul pe latura dinspre horreum şi altul spre principia. Gropile de pe rândul II marchează numai stâlpi aflaţi în pereţii transversali, orientaţi est-vest (aici pereţii au o lăţime mai mare, de circa 3,5 m).

La nord de clădirea cu hypocaust a rămasă deocamdată nesăpată o mică suprafaţă, relativ pătrată, pe care s-a observat un strat de pietriş şi chiar câteva cărămizi aflate in situ, care pot proveni de la o pardoseală. De asemenea, în faţa gurii absidei dinspre horreum, s-au descoperit fragmente de cărămidă care ar putea proveni de la prefurnium care alimenta instalaţia de hypocaust.

Între rândurile II şi III, la 4 m faţă de latura sudică a clădirii cu hypocaust, a apărut conturul unei gropi. Aceasta este de formă circulară, având un diametru de 1,80 m. Ea a fost secţionată parţial, săpându-se până la adâncimea de 0,30 m. În umplutura ei au apărut cărămizi şi ţigle căzute pe cant, fragmente ceramice, urme de cărbune.

În □ C3, sub un vas a apărut un denar de la Geta Caesar, menționat mai sus. Printre alte materiale descoperite amintim o piesă de bronz, posibil de la o armură, găsită lângă stâlpul nr. 5 de pe rândul V şi un bolţ de balistă.

Ca o concluzie generală, putem afirma că această clădire de tip baracă, construită din lemn şi pământ, este anterioară construcţiei cu hypocaust. Ea a sfârşit printr-un incendiu violent; moneda de la Severus Alexander reprezintă doar un terminus post quem, distrugerea putând fi provocată de invazia carpică din timpul lui Filip Arabul. În cursul acestui război a fost distrusă şi clădirea din latus sinistrum, cum arată moneda de la Philippus Caesar, cea mai târzie monedă de pe limes transalutan.

După incendierea barăcii, terenul a fost nivelat şi pe o porţiune a acestuia s-a construit micul edificiu cu hypocaust, iar la nord şi în special la sud s-a constituit un pavaj din pietriş.

Între principia şi această baraca se afla un drum realizat din pietriş, acum acoperit cu bolovanii proveniţi din dărâmarea clădirii comandamentului. Aceeași situaţie este şi la sud de construcţia cu hypocust, care provin în special din dărâmarea horreum-ului.

Cercetările din această zonă întrevăd posibilitatea ca fortificaţia romană de la Câmpulung „Jidova" să-şi fi continuat existenţa şi după atacul carpic din timpul lui Filip Arabul. Ea şi-a încetat probabil existenţa abia în urma marii invazii „scitice" din anul 269, din timpul lui Gallienus.

45. Jurilovca, com. Jurilovca, jud. Tulcea [Orgame / Argamum]

Punct: Cap Dolojman

Cod sit: 160653.02

Colectiv: Dorel Paraschiv – responsabil, Mihaela Iacob, George Nuţu, Florin Topoleanu, Vera Rusu (ICEM Tulcea), Simina Stanc (UAIC Iaşi), Paul Condrat (Şcoala de Arte şi Meserii Jurilovca), Ovidiu Albert (Liceul Roman Vodă Roman), Sorin Costea, Ciprian Turică (studenţi UDJ Galaţi), Vlad Seranfir (student UAIC Iaşi), Diana Tiţă (studentă UBB Cluj-Napoca), Adela Vieru (masterand Facultatea de Psihologie Bucureşti)

Cercetările din anul 2013 s-au desfăşurat pe două sectoare,

http://patrimoniu.gov.ro

Extra muros (responsabil Mihaela Iacob) şi Incintă nord (responsabil George Nuţu), finanţarea fiind asigurată de MCC şi ICEM Tulcea. De asemenea, s-a făcut curăţenie în întregul sit şi s-a stabilit un traseu de vizitare, prin fondurile oferite de Primăria Jurilovca.

Sectorul Extra muros

Mihaela Iacob, Dorel Paraschiv

S 11

În această campanie, S 11 a fost prelungită spre V, ajungând la aceeaşi lungime ca S 10 (cercetată în 2012); săpătura s-a realizat până la adâncimea maximă de 0,90 – 1 m.

Ceea ce, în campania precedentă, părea a fi zidul de S al edificiului, s-a constatat a fi o structură anterioară. A fost surprins un zid din pietre de mici dimensiuni legate cu pământ, orientat E – V; acesta porneşte din dreptul zidului estic al edificiului datat în sec. IV p. Chr. şi a fost surprins pe o lungime de 1,90 m, după care urmează o „intrare" de 98 cm, apoi un zid orientat S – N, lung de 1, 17 m. Tronsonul E – V e înclinat uşor spre S. Grosimea zidului e de doar 36 cm; acesta se păstrează pe o înălţime maximă de 50 cm. În colţul format de cele doă ziduri, la adâncimea de 85 cm, a fost descoperit un strat de dărâmătură din tegule şi ceramică de epocă romană timpurie.

În această secţiune, laturile de E şi de V ale edificiului de sec. IV sunt puternic afectate. Pe profilul de N se observă şanţul de demantelare a zidului de vest, practic mergându-se pe „filonul" acestruia; încazul tronsonului surprins în S 10, demantelarea e de mai mică amploare. Latua de S a edificiului se păstrează mai bine; esteriorul acesteia intră în profilul secţiunii. De la N la S, edificiul (încăperea) măsoară 10,25 m.

În colţul de SV al edificiului, la adâncimea de 90 cm în profilul de N, a fost surprins un pavaj din pietre de mari dimensiuni, ce se păstrează pe o suprafaţă de 3 x 1,70 m.4

În această campanie au fost cercetate şi două morminte de inhumaţie de perioadă romano-bizantină, amenajate cu plăci de calcar.

Sectorul Incintă Nord

George Nuțu, Vlad Gelu Seranfir, Ciprian Turică, Adela Vieru (FPB), un grup de elevi de la liceul Roman Vodă Roman, conduși de prof. Ovidiu Albert

Cercetările de la Argamum, campania 2013, s-au concentrat, în interiorul orașului, pe un nou sector situat în zona de NV. A fost redeschisă (și extinsă) o secțiune cercetată în anii ,80 de către colectivul condus de Maria Coja. Nu există nici un fel de informații cu privire la rezultatele cercetărilor în acest punct, iar materialul arheologic nu a fost publicat.

Suprafața cercetată: 5 x 40 m (200 mp).

I. Obiectivele cercetării

Cercetările arheologice în acest punct au urmărit două obiective majore:

- în primul rând identificarea elementelor de topografie urbană din sectorul de NV al orașului și legătura acestora cu Sectorul Central-Basilica II;
- în al doilea rând, identificarea accesului spre Basilica I (cu o singură navă) și căile de acces spre turnul de colț și spre Poarta Mare.

Acestora li s-au adăugat, desigur, unele obiective implicite cercetărilor arheologice: verificarea secvenței stratigrafice în această zonă și corelarea ei cu restul sectoarelor, aspectele legate de viața economică și cotidiană a orațului în diferite faze.

Metodologia aplicată

Trasată N-NE – S-SV, secțiunea (în continuare S I) a urmărit traiectul unui sondaj anterior care pornea de la Basilica I, perpendicular pe via principalis, strada mare a cetății care începea la Poarta de V (venind din teritoriul orașului) și se încheia pe latura de est, la intrarea în Basilica II. Secțiunea a fost împărțită în opt carouri de câte 5 m, începând de la Basilica I spre via principalis. Fiecare carou a fost împărțit în două sectoare denumite A, respectiv B, pornind dinspre zona cea mai înaltă (E).

Datorită lipsei de fonduri, primii 7.5 m au fost cercetați în medie -0.30 m de la nivelul actual de călcare.

Rezultatele cercetărilor arheologice

Carourile 1-2. În aceste carouri a fost îndepărtat stratul vegetal până la adâncimea de – 30 m, pe un nivel de dărmătură. În caroul 1A, spre profilul de N a fost descoperită o limbă de curea din a doua jumătate a secolului al VI-lea p.Chr.. La circa 3 m spre E, la intrarea în Bazilica I, a fost descoperit un pandantiv din secolele II-III p.Chr.

În caroul 2B am practicat un sondaj pentru stabilirea stratigrafiei. Această zonă se află în exteriorul unui edificiu de mari dimensiuni din care au fost cercetate două încăperi (E I). S-a ajuns la adâncimea de -0.70 m, pe o podea din lut galben tasat pe care a fost descoperită o fibulă și o monedă de secol V p.Chr.

Stratigrafie:

- 30 cm – dărâmătură;
- 20 cm – nivel de pământ cu ceramică și cenușă;
- 10-15 cm – podea din lut galben tasat (fibulă, monedă de secolul al V-lea).

Carourile 3-4. La limita dintre carourile 2B și 3A a fost descoperit un zid format din blochete medii, îngrijit fasonate, cu grosimea de 1 m. Acesta s-a păstrat pe 10 asize (înălâimea de 1,15 m) și aparține unui edificiu care avea probabil două camere. Un nivel de călcare din pământ galben tasat a fost descoperit la –1m. Spre profilul de Nord, două dale indică existența unui pavaj. Zidul cu orientarea N-S are colțul spre profilul de Nord, demantelat într-o fază ulterioară.

Camera se închide în caroul 4A, printr-un zid îngust, de compartimentare, cu lățimea de 60-70 cm, păstrat pe circa 8 asize și lungimea de 3 m. Elevația era formată și din nuiele cu chirpic, dovadă unele fragmente de dimensiuni mari păstrate în zona intrării. În această zonă au fost descoperite două monede de secolul al IV-lea, posibil antrenate. Zidul de N al încăperii a fost demantelat într-un moment ulterior. Peste ultimele asize a fost așezată fundația unui zid din care s-a păstrat o singură asiză cu orientarea E-V pe circa 1 m lungime. În profilul de N, acest zid face colț cu un zid construit în aceeași manieră, orientat N-S. Acesta aparține celei de-a doua faze constructive din evoluția edificiului.

A treia fază de construcție constă în demantelarea sistematică a zidului orientat E-V din carorile 4A – 2A. Zidul inițial a fost înlocuit cu altul, îngust de 30 cm lățime, păstrat pe șase asize realizate din blochete mici, neregulate. Spre interior, acesta a fost prelungit cu o amenajare rectangulară lipită de el, formată din trei asize de cărămidă de 15x20 cm, lipite cu lut. Peste această amenajare a fost întins un pat din lut pe care au fost descoperite fragmente ceramice romano-bizantine și de secol XI, împreună cu un strat gros de cenușă.

Carourile 4B-6. În carourile 4B – 5A a fost descoperită încăperea numărul 3 aparținând probabil unui al doilea edificiu (E II). Trecerea spre camera 4 se află spre E. Un nivel de calcare a fost descoperit la 50 cm și constă din plăci de calcar fasonate, plate. Spre profilul de N, pavajul este mai înalt, delimitat de restul prin plachete alungite care, împreună cu un strat de cenușă, sugerează existența unui vetre.

Stratigrafie:

Primul nivel (N I) pare să fie târziu, poate prima jumătate a secolului al VI-lea, deși în dărâmătură au fost descoperite și două monede de secolul al IV-lea. Acestea au fost probabil, antrenate.

În caroul 5A am practicat un sondaj pentru verificarea stratigrafiei, aproximativ la jumătatea camerei. La limita dintre careul 5B și 6A a apărut un zid orientat N-S, aparținând unui alt edificiu? Acesta este păstrat pe 8 asize din piatră legate cu pământ. Acest

http://patrimoniu.gov.ro

edificiu se află spre V, spre incintă.

La – 0,70 m, pe profilul de S a apărut un nivel anterior. Un alt zid, orientat N-S, are lățimea de 0,70 m și este realizat din blochete medii fasonate îngrijit, legate cu pământ. Spre profilul de S alte două ziduri, parțial demantelate, sunt adosate acestuia. Lățimea acestora, de numai 0,50 m sugerează ziduri de compartimentare din diferite faze.

Pe nivelul menționat s-au descoperit peste 20 de monede din a doua jumătate a secolului al V-lea p.Chr. Sub acest nivel, la –1,20-1,40, au fost găsite 2 monede din secolul al IV-lea, descoperite într-un strat de dărâmătură. Acestea prefigurează un nivel de secol IV p.Chr. Au fost descoperite o cataramă, sticlă, opaițe și ceramică databile în secolele IV-VI p.Chr.

Carourile 6A-8. În această zonă ne-am oprit pe primul nivel de călcare aparținând unui edificiu cu două încăperi. Adâncimea maximă la care am ajuns este de – 0,90 m, pe un nivel de la sfârșitul secolului V și prima jumătate a secolului VI p.Chr.

Rezumat al situației arheologice

În campania anului 2013 pe sectorul Incintă Nord de la Argamum a fost cercetată o suprafaâă de 200 mp, pe o adâncime medie de cca. 1 m. Au fost cercetate patru încăperi aparținând de două edificii. Stratigrafia în acest punct al orașului demonstrează existența unei locuiri din a doua jumătate a secolului V p. Chr., urmată de cea de secol VI p.Chr. Aceasta din urmă a avut cel puțin trei faze distincte, vizibile în compartimentarea și demantelarea unor segmente de ziduri. O fază de la sfârșitul secolului VI p.Chr. poate fi interpretată în lumina descoperirilor din carourile 4B – 5A (încăperea numărul 3 aparținând probabil unui al doilea edificiu (E II), unde a fost descoperit un zid construit pe nivelul de secol VI p.Chr. Acesta, realizat din chirpic și cărămidă, reprezintă probabil, urmele unei locuințe semi-îngropate de la începutul secolului VII p.Chr.

În cursul cercetărilor au fost descoperite numeroase materiale din perioada secolelor IV-VI p.Chr., în particular ceramică, dar și o însemnată cantitate de obiecte din fier (piroane, scoabe, cuțite), sticlă (fragmente de candele, de la vase pentru băut) și oase prelucrate. A fost recuperată o însemnată cantitate de oase de păsări, pești și mamifere care vor contribui la stabilirea dietei locuitorilor orașului în perioada romană târzie și paleo-bizantină. Materialele aparținând altor perioade nu sunt prea numeroase: o monedă de perioadă elenistică descoperit în vegetal, la este de S I și o piesă de harnașament din perioada romană timpurie descoperită pe pavajul de la intrarea în Basilica I.

Obiectivele pentru campania 2014:

- continuarea cercetărilor în carourile 4-8 pentru stabilirea stratigrafiei acestei zone și delimitarea topografică a edificiilor descoperite. Se urmărește relația acestor edificii cu Insula din Sectorul Central;
- cerceatarea carourilor 1-3 în vederea stabilirii accesului spre Basilica I și stratigrafia zonei situate spre limita de est a promontoriului.
- trasarea unei noi secțiuni spre vest (Poarta Mare a orașului).

46. Lăpuş, com. Lăpuş, jud. Maramureş
Punct: Podanc
Cod sit: 108231.01
Nr. Autorizaţie: 113/2013
Colectiv: Carola Metzner-Nebelsick (LM Univ. München), Carol Kacsó (MJIA Maramureş), Louis D. Nebelsick (UKSW Varşovia), Bogdan Bobînă (MJIA Maramureş), Ken Massy (LM Univ. München), Evamarie Bange (Arhiva de Stat, Luxemburg) Julia Chyla, Aleksandra Knapik, Grzegorz Łyszkowicz (arheologi independenţi, Varşovia), Margarete Kirchmayr (Universitatea Innsbruck), Elena Vieru (Univ. A. I. Cuza Iaşi), Łukasz Poszpiesny, Mateusz Jaeger (Univ. Adam Mickiewicz Poznań), Aleksandra Osińska (arheolog independent, Stroud/Anglia), precum şi studenţi de la LM Univ. München şi UKSW Varşovia.

Măsurători geofizice din perioada 4 aprilie-17 aprilie

A avut loc o cercetare geofizică a altor porţiuni din imediata vecinătate a tumulului 26 cu un gradiometer Bartington Fluxgate Grad 601-1 (sampling grid 0,25 x 0,5 m). Măsurătorile completează datele obţinute în 2012.

Campania de săpături din perioada 29 iulie-5 septembrie 2013

Obiectivul săpăturilor este un monument tumular ridicat în mai multe etape, care este cercetat începând cu anul 2007. Au putut fi reconstituite următoarele faze de construcţie: Faza 1. Pe întreaga suprafaţă a unei platforme de lut amenajate pe o uşoară ridicătură naturală a fost înălţată o construcţie de mari dimensiuni din bârne, având o vatră centrală. Faza 2. Această construcţie a fost incendiată şi acoperită cu o platformă de lut. Pe această platformă a fost ridicată o hală de mari dimensiuni cu planul în formă de megaron şi cu vatră centrală. După incendiere, ea a fost reconstruită în acelaşi fel încă odată. Faza 3. Faza de construcţie cea mai recentă, în bună pate distrusă de eroziune, a putut fi doar parţial surprinsă. La construcţii se ajungea prin rampe, respectiv drumuri pavate cu pietre de râu. În apropiere de construcţii se aflau depuneri intenţionate de mari cantităţi de ceramică şi alte categorii de artefacte, precum şi de resturi arse de la ospeţe.

A fost deschisă o suprafaţă totală de 630,71 m^2, săpăturilor adâncindu-se diferit de la un sector la altul. În afară de trei martori stratigrafici, întregul monument a fost cercetat până la pământul neumblat. Au fost cercetate fostele sectoare B IV (69,56 $m^{2)}$, C II (129,15 $m^{2)}$; C III (49,28 $m^{2)}$; D II (110,4 $m^{2)}$; D III/D IV (232,52 $m^{2)}$, precum şi martorul stratigrafic principal Est-Vest (34,8 $m^{2)}$. În partea nordică a tumulului a fost cercetată o suprafaţă de 5 m^2, pentru a se stabili limitele unei depuneri de ceramică.

Rezultate:

În sectorul D III, care a fost cercetat până acum doar în partea sa superioară, a fost săpat în întregime peretele de est al clădirii în formă de hală din faza a doua de construcţie. A rezultat din nou clar, din poziţia gropilor de stâlpi şi a succesiunii straturilor, că această construcţie a fost refăcută o dată. A fost evidenţiată o depunere de ceramică în formă de arc în jurul porţiunii nordice a construcţiei. În sectorul învecinat D IV, cercetarea s-a concentrat asupra rampei pavate ce ducea dinspre est la construcţia în formă de hală a fazei recente de construcţie. Ea a fost săpată pe niveluri. A rezultat clar o structură multifazică, ce corespundea celor două faze de construcţie a clădirii de mari dimensiuni în formă de megaron. Este de notat ca un important rezultat evidenţierea conturilor mantalei de lut pe care a fost ridicată contrucţia incendiată din prima fază. Sub această platformă a fost identificată o depunere de ceramică aflată pe o pătură de lut alb cenuşiu. Nemijlocit deasupra sa se găsea un nivel subţire cenuşos, format în urma incendierii construcţiei de mari dimensiuni din prima fază. Acesta a putut fi urmărit şi în D IV. Succesiunea depunerilor de ceramică ale diferitelor faze a fost observată şi la demontarea martorului stratigrafic dintre sectoarele D IV şi D II.

Un alt rezultat important a fost evidenţierea în detalii a drumului pavat Est-Vest, ce ducea la construcţia din faza a doua. Depuneri de ceramică în afara clădirilor de mari dimensiuni din cele două faze principale de construcţie au fost constatate şi în sectoarele C III şi B IV. În aceste sectoare a fost pusă în lumină partea terminală sudică a clădirii distruse de foc din prima fază, care s-a păstrat doar parţial din cauza nivelărilor efectuate cu ocazia amenajării platformei de lut pe care s-a ridicat clădirea din faza a doua. Şi în afara porţiunii sudice a clădirii din prima fază au fost constate depuneri de ceramică.

http://patrimoniu.gov.ro

În grupul de gropi de stâlpi din porţiunea sud-vestică a clădirii din faza principală recentă a fost găsită o groapă cu resturile in situ ale unui stâlp. Această groapă a aparţinut celei mai recente faze de construcţie, fazei 3, care s-a păstrat doar parţial. În martorul stratigrafic central Est-Vest a fost evidenţiată vatra centrală a clădirii din prima fază (faza de întemeiere). Este vorba de o suprafaţă rotundă acoperită cu pietriş, reînnoită de mai multe ori, a cărei porţiune sudică era mărginită de doi bolovani mari. Vitrifierea puternică a lutului şi nivelurile de reînnoire multiple indică intensa folosire a vetrei.

Descoperirile:

Au fost numerotate un total de 118 noi complexe de descoperiri şi descoperiri izolate. Marea majoritate a descoperirilor constă, ca şi în campaniile precedente, din ceramică. Piesele cele mai semnificative au fost desenate şi fotografiate la faţa locului. Întregul material ceramic, precum şi fragmentele de perete mai semnificative au fost separate pe categorii, cântărite şi descrise. Alături de diferite tipuri de ceramică (ceramică fină, ceramică de uz casnic, vase de provizii), au fost descoperite o placă înfăşurată de aur, un inel de tâmplă de aur, două perle de sticlă, una mai mare, albastră, cealaltă mai mică, de culoare turcoaz, mai multe artefacte de silex, un fragment de tijă de ac de bronz, o mică spirală de bronz prost păstrată, artefacte de silex, mai multe râşniţe de piatră fragmentare, greutăţi de lut ars.

Cercetări multidisciplinare:

Au fost prelevate 359 probe de oase calcinate, resturi botanice, bucăţi de cărbune de lemn, ceramică vitrifiată, pământ pentru noi analize (dendrocronologice, radiocarbon, cercetări botanice şi zoologice). Prin decantarea parţială a pământului într-o instalaţie construită ad-hoc a fost decantată sau strecurată o cantitate apreciabilă de pământ. Au fost descoperite cantităţi importante de macroresturi de plante de cultură sau sălbatice carbonizate, mai ales seminţe de cereale carbonizate.

Analiza materialului botanic este realizată de Michael Peters (LMU München).

Zusammenfassung:

Vermessungssurvey: 04. April – 17. April 2013

m Rahmen einer zweiwöchigen Prospektion wurde das weitere Umfeld von Hügel 26 mit einem Bartington Fluxgate Grad 601-1 gradiometer (sampling grid 0,25 x 0,5 m) prospektiert. Die Prospektion bildete eine Ergänzung zu den Messungen der Vorjahre, es wurden zusätzliche Flächen in Podanc untersucht.

Ausgrabungskampagne 29. Juli bis 05. September 2013

Das Ausgrabungsobjekt ist ein mehrphasiges Hügelmonument mit umgebenden Strukturen, das seit 2007 ausgegraben wird. Es lassen sich anhand unserer Ausgrabungen und Auswertungen bislang folgende Baustadien dieses komplexen Monumentalbaus rekonstruieren. Phase 1: Auf einer natürlichen Geländekuppe künstlich errichteten Lehmplattform wurde ein deren gesamte Fläche einnehmendes Großgebäude mit Schwellbalkenkonstruktion und mit zentralem Herd errichtet. Phase 2: Dieses Gebäude wurde abgebrannt und anschließend mit einem Lehmmantel überdeckt. Auf dieser Plattform wurde eine größere Halle mit megaronartigem Grundriss und zentraler Feuerstelle errichtet. Sie wurde nach dem Abbrennen in derselben Bauweise einmal erneuert. Phase 3: Eine dritte, jüngste Bauphase konnte nur noch in Teilen erfasst werden und ist bereits durch Erosion weitgehend zerstört. Die Gebäude waren jeweils über mit Steinen gepflasterte Rampen bzw. Wege erreichbar. Außerhalb der Gebäude fanden sich absichtsvolle Deponierungen von großen Mengen an Keramik, bestimmten Artefaktkategorien sowie verbrannte Resten ritueller Mahlzeiten.

Ergebnisse der Ausgrabung 2013:

Im Jahr 2013 wurden 630,71 m^2 Fläche geöffnet und in unterschiedlichen Tiefen ausgegraben. Bis auf drei Profilstege konnte damit im Jahr 2013 das gesamte Monument bis auf den gewachsenen Boden ausgegraben werden.

Ausgrabungen fanden in den Sektoren bzw. Schnitten B IV (69,56 m$^{2)}$, C II (129,15 m$^{2)}$; C III (49,28 m$^{2)}$; D II (110,4 m$^{2)}$; D III/D IV (232,52 m$^{2)}$ sowie im Hauptprofil Ost-West (34,8 m$^{2)}$ statt. Im Norden des Hügels wurde ein kleiner Suchschnitt von 5 m^2 Fläche untersucht, um die Grenzen der Keramikdeponierung zu erfassen.

Alle Flächen waren bereits in den Vorjahren in Teilen ausgegraben und nach Abschluss der Kampagnen verfüllt worden. Lediglich der Suchschnitt nördlich von dem bereits beendeten Schnitt A V sowie das Hauptprofil Ost-West wurde ab Humusoberkante ergraben.

Die Ergebnisse im Einzelnen:

In Sektor D III, der bislang in der geringsten Tiefe ausgegraben worden war, konnte die Ostwand des hallenartigen Großgebäudes der 2. Hauptbauphase vollständig ausgraben werden. Es zeigte sich vor allem an den Pfostenstellungen sowie am Schichtverlauf wiederum deutlich, dass dieses Gebäude einmal erneuert worden war. An die Hauswand angrenzend konnte eine Keramikpackung verfolgt werden, die sich bogenförmig um den nördlichen Teil des Hauses zog. Im östlich angrenzenden Schnitt D IV konzentrierte Sich die Ausgrabungstätigkeit auf die von Osten auf den hallenartigen Großbaus der jüngeren Hauptbauphase zuführende gepflasterte Rampe. Diese wurde nach Schichten getrennt ausgegraben. Es zeigte sich deutlich eine mehrphasige Struktur, die mit zwei Bauphasen des megaronartigen Großbaus korrespondierte. Als wichtiges Ergebnis konnten ferner in D III die Konturen des Lehmmantels, auf dem das abgebrannte Gebäude der 1. Bauphase errichtet worden war, festgestellt werden. Unterhalb dieser Plattform wurde eine zu Bauphase 1 gehörige Scherbenpackung, die auf dem anstehenden grauweißen Lehm deponiert worden war, ergaben. Direkt darüber zeigt sich die dünne, aschige Brandschicht, die durch das Abbrennen des Großbaus der 1. Bauphase entstanden war. Sie konnte in Teilen noch D IV verfolgt werden. Eine Abfolge der Keramikdeponierungen der einzelnen Hügelphasen konnte auch beim Abbau des Profilstegs zwischen den Sektoren D IV und D II beobachtet werden.

Wichtiges Ergebnis der Grabungen in den Sektoren D II und C II war die weitere schichtenweise Ausgrabung des großen Ost-West ausgerichteten Prozessionsweges, der auf die Halle der 2. Hauptbauphase zuführt. Auch für sie konnte eine Mehrphasigkeit festgestellt werden. Die Keramikdeponierungen außerhalb der großen Gebäude der 2. und 1. Hauptbauphase konnten auch in den Sektoren C III und B IV festgestellt werden. In C III und BIV war es möglich, den südlichen Abschluss des durch Brand zerstörten Gebäudes der 1. Bauphase zu erfassen. Leider waren die Befunde an dieser Stelle, auch durch spätere Planierungsarbeiten bei der Errichtung der Lehmplattform für die jüngeren Bauphasen, nicht mehr sehr gut erhalten. Es konnten dennoch die südlichen Bereiche der Hauswände Ost und West mit den bereits bekannten Schwellbalkenkonstruktionen erfasst werden. An der Südseite der Halle der Bauphase 1 fanden sich zudem Keramikdeponierungen außerhalb des Gebäudes.

In der Pfostengruppe der Südwestecke des darüber liegenden Großgebäudes der jüngeren Hauptbauphase wurde zudem eine Pfostengrube mit Resten eines Pfostens in situ erfasst. Stratigraphisch gehört diese Grube zu einer insgesamt nur noch in Resten erhaltenen 3., d. h. jüngsten Bauphase. Im Bereich des zentralen Ost-West verlaufenden Profilsteges wurde der Herd im Zentrum der Halle der 1. Bauphase (Gründungsphase) erfasst. Es handelt sich um eine mehrfach erneuerte, mit Kieseln ausgekleidete rundliche Fläche, deren südlicher Teil durch zwei große Feldsteine eingefasst war. Die starke Verziegelung des Lehms sowie mehrere

http://patrimoniu.gov.ro

Erneuerungsschichten zeigen eine intensive Nutzung an.

Funde:

Insgesamt wurden 118 neue Komplex- und Einzelfundnummern in der Kampagne 2013 vergeben.

Die große Mehrheit der Funde bestand wie in den Vorjahren aus Keramikscherben, deren signifikanteste Stücke vor Ort gezeichnet und fotografiert wurden. Das gesamte keramische Material sowie verziegelte Wandteile (Hüttenlehm) wurden vor Ort beschrieben und quantifiziert. Ferner wurden ein Stück aufgerolltes Goldblech, ein intakter Goldohrring, eine größere blaue und eine kleinere türkisfarbene, ringförmige Glasperle, mehrere Silexartefakte, ein Bruchstück eines bronzenen Nadelschafts, eine sehr schlecht erhaltene kleine Bronzespirale sowie mehrere Mahlsteinfragmente und Webgewichtfragmente gefunden.

Naturwissenschaftliche Untersuchungen:

Es wurden 359 Fundnummern für kalzinierte Knochenfunde, botanische Reste, Holzkohlestücke, Keramikschlacke, Erdproben zur weiteren Analyse (u.a. Dendrochronologie, ^{14}C, botanische und zoologische Untersuchung) vergeben. Mit Hilfe einer selbstgebauten Schlämmstation wurden vor Ort größere Mengen an Erde geschlämmt. Außerdem wurde mit gleicher Konstruktion Erdmaterial trocken gesiebt. Beide Methoden erbrachten sehr gute Ergebnisse und einen hohen Anteil an botanischen Makroresten, insbesondere verkohlter Getreidekörner.

Die nähere Bestimmung erfolgt derzeit durch Michael Peters an der LMU München.

Zahlreiche kleinteilige verbrannte Knochen wurden geborgen. Ihre Untersuchung ist noch nicht abgeschlossen.

de culoare brun-cenuşiu având incluziuni sporadice de fragmente ceramice, chirpici şi pietre; CXT 81 = un nivel de culoare cenuşiu închis, afânat, cu puţine fragmente ceramice, respectiv pigmenţi de chirpici; CXT 82 = conturat sub forma unui nivel lutos de culoare brun-gălbui, steril din punct de vedere arheologic.

Nu am identificat nici un complex arheologic aparţinând sec. III-IV p.Chr., fiind găsite doar fragmente ceramice sporadice atribuite epocii migraţiilor, evului mediu târziu şi epocii moderne. Datorită fondurilor modeste scopul cercetărilor arheologice din acest an a fost acela de a delimita aşezarea în partea sa vestică. Astfel am deschis o suprafaţă de 3 x 2 m la aproximativ 55 m distanţă de locuinţa cercetată în anii 2011-2012. Am constatat că aşezare nu se mai extinde în această direcţie.

Abstract

The site is situated in the middle of Lăzarea settlement, at the southern foothill of Szármány hill, on the right bank of Csinód spring. The area and its surroundings were archaeologically investigated on different occasions. The main purpose of the new archaeological campaigns performed at Lăzarea - "Castelul Lázár" starting in the summer of 2011 was to investigate the Early Migratio Period settlement (3rd -4th century AD). The results from 2011 and 2012 can be found in previous archaeological reports. During 22 - 29 of August 2013, investigations were resumed, in the form of a small archaeological trench (S7: 3x2 m). The main objective was to identify the edge of the settlement. Scattered ceramic fragments dating from the 3rd-4th century, late medieval and modern period were recovered, but no archaeological features were revealed. Therefore, we concluded that the settlement does not extend in this area.

47. Lăzarea, jud. Harghita

Punct: Castelul Lázár – Curtea Asociaţiei Bastion

Cod sit: 84601.01

Nr. Autorizaţie: 106/2013

Colectiv: Florin Gogâltan – responsabil (IAIA Cluj), Demjén Andrea, Botha Zoltán (M Gheorgheni), Mihaela Savu (studentă UBB Cluj).

La Castelul Lázár şi în împrejurimile sale au fost întreprinse cercetări pe durata mai multor campanii arheologice. Se disting astfel patru etape. Primei etape îi pot fi atribuite săpăturile din anii 1963-1977, la care au participat doar accidental arheologi profesionişti. Cea de-a doua etapă este marcată de săpăturile de salvare întreprinse de L. Munteanu în 1982. În perioada 1999-2004 la Lăzarea a funcţionat un şantier arheologic şcoală a Universităţii Babeş-Bolyai din Cluj. Începând cu anul 2011 cercetările sistematice au vizat investigarea aşezării din sec. III-IV d.Chr. Rezultatele celor două campanii anterioare au fost consemnate în cronicile arheologice aferente acelor ani.

În perioada 22–29 august 2013, în curtea Asociaţiei Agricole „Bastion" (fost CAP) de la Lăzarea, în partea vestică a Castelului Lázár, a fost deschisă o singură suprafaţă (S 7: 3 x 2 m) cu scopul de a delimita situl din epoca migraţiilor. Finanţarea cercetărilor a fost asigurată de Ministerul Culturii şi Muzeul Tarisznyás Márton din Gheorgheni.

Continuând cu numerotarea contextelor din anii trecuţi, în S7/2013 am identificat 4 niveluri de depunere, înregistrate cu indicativele: CXT 79, 80, 81 şi 82: CXT 79 = conturat sub forma unui nivel de pământ brun cenuşiu închis (reprezentând nivelul actual de călcare!), având drept incluziuni chirpic şi pietre de dimensiuni variabile. Grosimea acestuia este de aproximativ 4-6 cm de la nivelul actual de călcare. El se regăseşte pe întreaga suprafaţă a secţiunii; CXT 80 = conturat sub forma unui nivel de pământ relativ compact,

48. Lespezi, comuna Gârleni, jud. Bacău

Punct: Lespezi-Lutărie

Cod sit: 22816.01

Nr. Autorizaţie: 2/2013

Colectiv: Roxana Dobrescu – responsabil, Alain Tuffreau – responsabil, Adrian Doboş, Valentin Dumitraşcu (IAB), Sanda Bălescu, Antoine Kostek, Bruno Depreux (Mission archéologique française), Alexandru Ciornei, Mihai Florea (MNIR), Lăcrămioara Elena Istina, Valentin Bucşă (Complexul Muzeal „Iulian Antonescu"), Cristina Nica (Facultatea de Istorie, Iaşi).

Aşezarea de paleolitic superior de la Lespezi (comuna Gârleni, jud. Bacău) este situată pe malul stâng al Bistriţei, în punctul numit Lutărie, la cincisprezece metri de Bistriţa. O carieră a exploatat un strat de loess de aproximativ 8 m grosime, ce acoperă aluviunile unei vechi terase fluviatile. Aceasta exploatare a facilitat desfăşurarea vechilor săpături arheologice, care au constat în decaparea nivelurilor arheologice până la diferite adâncimi, în funcţie de înaintarea utilajelor mecanice.

Vechile săpături sunt localizate într-o zonă a carierei (C1) acoperită de vegetaţie. O zonă de exploatare (C2) abandonată de mai mulţi ani şi uşor accesibilă, este situată la treizeci de metri spre sud-est (46°40'23.78"N, 26° 44 ,50 24." E, altitudine: 194 m). Reluarea cercetărilor în 2012 a început cu curăţarea şi examinarea profilului vechii zone de exploatare. Ridicarea topografică a sectoarelor C1 şi C2 a fost realizată cu taheometre şi o staţie GPS. Material litic şi resturi de faună au fost descoperite în partea inferioară a lui P1 la 4,75 şi 5,25 m în adîncime. In 2013 a fost completată ridicarea topografică, dar mai ales cea stratigrafică în scopul atingerii nivelurilor din P1 conţinând resturi de faună.

Stratigrafia

Profilul P1

http://patrimoniu.gov.ro

Unitatea 1: solul vegetal. Grosime: 0,3 m;
Unitatea 2: loess brun deschis, argilos (10YR 6/3). Grosime: 0,4 m;
Unitatea 3: loess tipic brun, uşor gălbui (10 YR 6/4). Grosime: 1,75 m;
Unitatea 4: loess brun, uşor gălbui (10 YR 6/4) cu numeroase urme de mangan. Grosime: 1 m;
Unitatea 5: loess brun gălbui (10 YR 5/4) uşor argilos, cu numeroase urme de mangan. Grosime: 2 m;
Unitatea 6: limon (10 YR R/3) cu straturi argiloase, sugerând o veche pedogeneză, vizibil pe o grosime de 2 m;

Interpretare:

Secvenţa observată în profilul P1 este un strat de loess, vizibil pe o grosime de 6,5 m, prezentând un orizont mai argilos (5) care acoperă un paleosol (limon 6).

În loess-ul din unitatea 5 au fost identificate mai multe oase de bison. După adancimea la care au fost descoperite, ar putea sa aparţină nivelurilor V sau VI din vechile săpături.

Profil P2

Unitatea 1: sol vegetal. Grosime: 0,3 m;
Unitatea 2: limon nisipos, galben maroniu (10YR 6/6), argilos. Grosime: 0,7 m;
Unitatea 3: limon nisipos, maroniu uşor gălbui (10 YR 6/4). Grosime: 0,6 m;
Unitatea 4: limon loessoid brun, uşor gălbui (10 YR 6/6). Grosime: 0,6m - 0,7 m;
Unitatea 5: limon brun gălbui (10 YR 6/4 spre 6/6) uşor argilos, cu aspect de gley observabil pe o grosime de 1,7 m.

Interpretare

Secvenţa observată în P2 corespunde umplerii unui mic canal ce traversează versantul. In unitatea R, pe o lungime de doi metri a fost observat un strat de cărbune. In viitor trebuie văzut dacă acest strat corespunde unei structuri de combustie sau unui incendiu natural.

49. Limba-Oarda de Jos, com. Ciugud – localitate suburbană Alba Iulia, jud. Alba

Punct: Vărăria

Cod sit (sector): 1106.01-02

Nr. Autorizaţie: 6/2013

Colectiv: Marius-Mihai Ciută – responsabil (ULB Sibiu), Radu Totoianu, Călin Anghel (Muzeul Ioan Raica Sebeş), Tudor Borşan, Beatrice-Elena Ciută (UAB-IAS Alba Iulia), Sabin Luca, Cosmin Suciu (ULB Sibiu), Paul Poienaru (UAB Alba Iulia)

Cercetarea arheologică sistematică s-a desfăşurat în perioada 01.08 – 08.10.2012, în baza Autorizaţiei de cercetare arheologică sistematică, cu nr. 6, emisă la data de 11. 06. 2013 de Ministerul Culturii, Direcţia Patrimoniu Naţional. Cercetarea din acest an continuă un proiect amplu, început în anul 2009, întrerupt în 2011 şi reluat în anul 2012, sub o nouă formulă, aceea cu Centrul Cultural Lucian Blaga din Sebeş, în poziţia instituţiei organizatoare a cercetării arheologice[1].

Lipsa fondurilor, vremea extrem de capricioasă, solul foarte dur, au fost factorii care au influenţat obiectivele proiectate pentru campania 2013, astfel că scopul acestui an a fost unul proporţional, rezumat la continuarea cercetării în suprafaţa SXVII/2012, cu dimensiunile de 10 x 10 m. Deschisă în campania anului trecut, unitatea de cercetare invocată a fost practicată în sectorul Vărăria (sector situat între Vărar, la est şi Bordane la vest, delimitat la sud de DJ 107C iar la nord de fruntea terasei dinspre Mureş[2].

Dacă în campania trecută obiectivul principal a fost acela al săpării manuale a stratului de sol afectat (deranjat) de lucrările agricole, până la o adâncime de cca. 50-60 cm, în scopul recuperării integrale a materialelor ceramice preistorice, amestecate de lucrările agricole[3], în campania anului 2013 cercetarea a avut ca obiectuv continuarea şi finalizarea excavării stratului cu materiale amestecate[4] şi atingerea nivelului nederanjat corespunzând locuirii Vinca B1 (A3-B1), caracterizat prin prezenţa locuinţelor de mari dimensiuni, pe pat de piatră de râu.

În prima fază a fost efectuată activitatea de identificare a unităţii de cercetare utilizând sistemele de referinţă topografică din cadrul sitului, implementate cu ocazia efectuării ridicării topografice recente, în sistem Stereo 70, respectiv de identificare a sistemului de caroiere (grid) a sectorului/sitului[5]. Dispunerea sa pe suprafaţa sectoruli de interes arheologic a fost stabilită împreună cu topograful specialist[6]. Colţurile secţiunilor arheologice de sondaj au fost fixate pot fi materializate în teren atât prin metoda trasării coordonatelor absolute cu ajutorul programului de trasare al staţiei totale cât şi prin metoda aliniamentelor, folosind ca bază de plecare oricare dintre laturile pătratului format. A fost astfel identificat fiecare punct de colţ al suprafeţei, în acest scop fiind utilizat GPS-ul profesional Garmin Vista Etrex.

Primul nivel de săpare - mai corect spus cel de reexcavare manuală a stratului superior de arătură – deosebit de dificil de îndepărtat ca urmare a durităţii excesive a solului, consecinţă a celor trei ani consecutivi de secetă - a dus la recuperarea unui material ceramic sărac. Al doilea nivel de săpare s-a dovedit a releva mai multe materiale îndeosebi în jumătatea sudică a suprafeţei, rămas neterminat în campania precedentă.

Ulterior, s-a trecut la săpărea celui de al treilea nivel, practic primul nederanjat de lucrările agricole, în care, în carourile 18-25 din jumătatea sudică a suprafeţei, la adâncimea de 60-70 cm, a fost surprinsă partea superioară a unei locuinţe de suprafaţă, specifică fazelor (subfazelor) Vinca A3-B1, compusă din resturile podelei şi a pereţilor, relevate prin fragmente de chirpici ars şi pietre de râu, de diferite dimensiuni, din fragmente de podină lutuită, din fragmente de vatră şi din inventarul material, predominant ceramic, al locuinţei. În zonele amintite mai sus, unde s-a atins stratul arheologic nederanjat, s-a procedat la colectarea integrală a materialelor.

Remarcăm în acest context fragmentele ceramice decorate cu banda incizat punctată (de diferite dimensiuni şi dispuneri variate (fig. 5, 6/1-5, 7, 13, 18), fragmente decorate cu barbotină organizată (fig.7/17), ceramica pictată de tip Lumea Nouă (fig. 10), fragmente decorate cu incizii paralele (fig. 6/14, 7/2) şi cu pliseuri paralele (fig. 6/10-12, 15), toarte perforate (fig. 6/15, 7/1, 5), butoni, ceramică blacktopped (fig. 7/5, 9), picioare de cupe, cu slipul păstrat parţial (fig. 8), piese litice cioplite din silex şi obsidian (fig. 11), fragmente de topoare şlefuite (fig. 9/3), râşniţe şi fragmente de râşniţe (fig. 12), unelte din corn (fig. 9/4), fragmente de greutăţi din lut (7/15, 9/2), unelte (vârf) din corn (fig. 9/4), lustruitoare din silice argiloasă (fig. 7/14, 9/5, 11/1), resturi faunistice, fragmente de chirpici ars etc., toate aparţinând locuirii Vinča timpurii.

Particularizate în cadrul categoriei decorate cu benzi incizat punctate sunt două fragmente de capace de vase, probabil cu reprezentări prosopomorfe (fig. 6/16-17). Unul dintre ele păstreaza perforaţia specifică (fig. 6/16). Atrage deasemenea atenţia fragmentul de fund de vas neolitic, decorat prin intermediul pliseurilor, paralele, meandrate, care formează un tip de decor special, pe perete şi pe fund (fig. 6/10). Ca material special pomenim şi un fund de vas ceramic cu un decor special, obţinut prin tehnica blacktopped, care are analogii în cadrul aceluiaşi sit[7]. Tot în locuință au fost descoperite două funduri de vase ceramice, cu urme de ţesături textile sau rogojine imprimate (fig. 7/18).

Majoritatea elementelor culturii materiale pledează pentru încadrarea locuinţei de suprafaţă în subfaza B1 a culturii Vinča,

http://patrimoniu.gov.ro

deşi există şi elemente care pot trage încadrarea mai timpurie a complexului, catre subfaza A3.

La atingerea adâncimii de 70-90 cm, în nivelul nederanjat de lucrările agricole, cercetarea a fost oprită, conform obiectivului iniţial, fiind întinsă folie din material plastic pentru uşoara delimitare a stratului deja săpat, procedându-se la astuparea unităţii de cercetare[8], în vederea conservării ei pentru continuarea cercetărilor în campania anului 2014.

Materialele arheologice rezultate în urma săpăturii au fost depuse, conform Protocolului de colaborare invocat la începutul raportului de faţă, la Muzeul „Ioan Raica" din Sebeş, urmând ca ele să fie prelucrate în vederea publicării şi valorificării lor muzeale.

În timpul efectuării cercetărilor arheologice din acest an, concomitent cu acestea, în cuprinsul sectoarelor Șesu Orzii, Bordane și Vărăria au fost efectuate o serie de lucrări (trasarea topografică, bornarea axului, realizarea de prospecții geologice etc.) pentru realizarea proiectului Autostrăzii Sebeş-Turda, al cărui prim sector (Tronson) va trece de la sud spre nord, prin mijlocul ansamblului de situri arheologice de la Limba-Oarda de Jos.

(Endnotes)

[1] Conform Protocolului de colaborare semnat între această instituţie şi Universitatea Lucian Blaga din Sibiu (29.XI. 2012).

[2] Ciută Marius-Mihai, Radu Totoianu, Călin Anghel, Tudor Borşan, Beatrice Ciută, Sabin Adrian Luca, Cosmin Suciu, Paul Poienaru, Limba (com. Ciugud, jud. Alba), în Cronica Cercetărilor Arheologice. Campania 2012, Craiova, 2013. Și în acest an, proprietarul sectorului Vărăria, în persoana d-lui Florin Dreghici, şi-a dat acordul pentru efectuarea de cercetări arheologice pe terenul său.

[3] Ibidem 2013.

[4] Această strategie de abordare ce avea menirea de a elimina riscul de a pierde materiale arheologice, fie chiar lipsite de context, s-a dovedit a fi eficientă, dovadă fiind materialele recuperate, extrem de bogate și interesante. Această decizie a fost luată şi deoarece situl de la Limba-Oarda de Jos a oferit în trecut la cercetarea de suprafaţă, în mod constant, materiale arheologice deosebit de importante (piese de plastică neolitică, antropomorfă şi zoomorfă, unelte litice cioplite şi/sau şlefuite, piese IMDA, fragmente de râşniţe etc.

[5] A se vedea în acest sens Ibidem 2012.

[6] Ing. dr. Tudor Borşan, din cadrul Universităţii „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia

[7] Ciută Marius, O locuinţă vinčiană timpurie descoperită la Limba-Oarda de Jos – şesu Orzii (jud. Alba), în Apulum, L, 2013.

[8] Mulţumim pe această cale Primăriei comunei Ciugud, în mod special domnului Primar Gheorghe Damian, care ne-a sprijinit în mod constant în ultimii ani, la buna desfăşurare a tuturor cercetărilor arheologice în arealul comunei.

50. com. Luna, jud. Cluj

Punct: Nod Rutier

Nr. Autorizaţii: 31/ 2013, 125/ 2013,

Cod RAN al sitului: 55366.01

Colectiv: Cristian Aurel Roman (MNIT) – responsabil de şantier, Nagy Szabolcs (MNIT), Piroska Eszter (UBB), Tiberiu Tecar (MNIT) – membri, Anca Pop, Ferenczi Márton, Florin Gheorghiță, Gyurka Orsolya (UBB), Szebenyi Tamás (Szegedi Tudományegyetem, Ungaria).

Situl arheologic Luna - Nod Rutier este amplasat la ieşirea din Câmpia Turzii spre Târgu Mureş, de-a lungul drumului naţional DN 15. Din punct de vedere administrativ se află parţial în zona administrativă a oraşului Câmpia Turzii şi parţial în zona administrativă a comunei Luna. Geografic, situl ocupă prima terasă de pe malul drept al râului Arieș.

Primele descoperiri din această zonă au fost semnalate de către Gh. Lazarovici şi M. Meşter în anul 1999 în contextul lărgirii drumului naţional DN 15. Atunci au fost cercetate câteva locuinţe adâncite şi semiadâncite în pământ datate în epoca romană târzie și în evul mediu timpuriu[1]. Cercetările au fost reluate în anul 2009 în cadrul proiectului Autostrada Transilvania, fiind vizată o suprafaţă de 20,9 ha. În vederea identificării complexelor arheologice din această zonă s-au efectuat periegheze şi scanări geomagnetice sau electromagnetice urmate de săparea unor sondaje, secţiuni sau suprafeţe. Astfel s-a putut bine delimita spaţial o zonă de peste 5 ha, care cuprinde urmele unor aşezări şi necropole datate între secolele VI–X. Este probabil unul dintre cele mai mari situri de acest gen din ţară. Aşa cum arată repartiţia spaţială a complexelor şi a materialului identificat până în prezent, situl continuă și în afara zonei vizate iniţial de proiectului Autostrada Transilvania, dimensiunea sa totală fiind mai mare. Având în vedere priorităţile de construcţie ale proiectului, doar o suprafaţă de peste 1 ha din această zonă bine delimitată a fost cercetată exhaustiv până la finele anului 2010, în zona în care s-a construit breteaua de legătură între DN 15 şi Autostrada Transilvania. Pe restul de 4 ha s-a făcut doar o decopertare parţială fiind identificate o parte din complexele existente fără a fi cercetate.

În toamna anului 2010 toate lucrările au fost întrerupte brusc din cauza incapacității beneficiarului de a finanța mai departe proiectul de construcţie blocându-se totodată şi cercetarea arheologică. Ca urmare, neavând siguranța că lucrările de construcţie vor continua în viitorul apropiat, în anul 2013 cercetările arheologice au fost reluate sub formă unor cercetări arheologice sistematice.

Campania din anul 2013 a avut două etape. Prima etapă a însemnat pregătirea cercetării în suprafaţa de cca. 1 ha decapată în anul 2010, prin curățarea manuală, reidentificarea și marcarea complexelor arheologice. A doua etapă a campaniei a vizat cercetarea propriu-zisă, adică săparea manuală a complexelor (morminte), documentarea lor grafică şi fotografică, întocmirea de fișe, alcătuirea planului topografic, precum înregistrarea, inventarierea și depozitarea materialului arheologic descoperit.

Din suprafaţa de cca. 1 ha s-au cercetat doar două suprafețe care acoperă în total 282 m^2. Au fost identificate 6 complexe noi faţă de cel cunoscute până acum, fiind săpate integral 34 de morminte. De menţionat că, până în prezent, au fost identificate în total 687 de complexe, dintre care 627 morminte și 60 de complexe specifice locuirii (gropi, cuptoare, bordeie). Doar pentru 367 dintre acestea cercetarea a fost finalizată. Ritul de înmormântare a fost exclusiv inhumaţia, iar Amplasarea descoperirilor ne indică concentrarea mormintelor în trei zone distincte. După inventarul funerar se poate diferenția clar două faze cronologice. Marea majoritate a mormintelor se datează la sfârşitul secolului VI – prima jumătate a secolului VII, atunci când se datează şi aşezarea de aici. Un grup restrâns de morminte indică un orizont ulterior funcţionării aşezării, unele morminte fiind amplasate chiar în fosta aşezare, prezentând şi un inventar diferit.

Complexele aparţin în majoritate epocii avare, fiind din acest punct de vedere cel mai mare sit arheologic descoperit până în prezent în Transilvania. Mormintele cu inventare specifice dar și analizele antropogice indică o prezenţă efectivă a populaţiei avare în Transilvania, prezenţă localizată deocamdată într-o zonă delimitată de râurile Arieş şi Târnava.

Abstract:

During the preventive archaeological research conducted in 2009, 2010 and 2013 at the road junction at Luna, Cluj county, was discovered and partially delimited a site which includes 3 cemeteries and the adjacent settlements. The archaeological site extends over an area of approx. 5 ha, and the complexes dates from 6th to 10th century. During work there were identified 687 complexes (627 graves and 60 complexes from the settlement) of which 357 were dug. During the works in 2013 two surfaces were investigated, totally

http://patrimoniu.gov.ro

282 m^2 and finalized 34 graves.

(Endnotes)

[1] Gh. Lazarovici, M. Meşter, Cronica Cercetărilor Arheologice Campania 1999, nr. 35. Câmpia Turzii, cod sit: 55366.01

51. Luncaviţa, com. Luncaviţa, jud. Tulcea

Punct: Cetăţuia

Nr. Autorizaţie: 62/2013

Cod RAN sit: 160699.02

Colectiv: Cristian Micu – responsabil; Florian Mihail (ICEM Tulcea); Florea Mihai, Costel Haită, Adrian Bălăşescu, Valentin Radu, Sandu Gabriel Vasile (MNIR Bucureşti); Laurent Carozza, Albane Burens (UMR 5602 Geographie de l'Environnement, Toulouse, Franţa), Michel Maille (UMR 5608 TRACES-CRPPM)

Finanţare MC

Obiectivele cercetării

Echipa șantierului arheologic Luncavița a finalizat cercetările în ultimul nivel de locuire identificat pe suprafața SI din cadrul așezării-tell. În acest context, s-a decis finalizarea prelucrării materialului și informației înregistrate până în prezent, în vederea redactării unui raport de cercetare corespunzător perioadei 1998-2012.

Rezultate

Prima etapă a demersului nostru a avut în vedere prelucrarea informației înregistrate și a materialului arheologic din zona Locuinței nr. 1, Locuinței nr. 2, Locuinței nr. 4 și zonei de acumulare a deșeurilor menajere C2.

Analiza fișelor de unități stratigrafice a condus la finalizarea diagramei stratigrafice pentru zona de studiu, element de bază pentru toate studiile realizate de echipa șantierului arheologic. În paralel, au fost pregătite eșantioane pentru analize radiocarbon. Până în prezent au fost obținute 8 date pentru zona supusă analizei noastre.

A fost realizat un studiu comparat al materialului ceramic descoperit în Locuința nr. 1 și Locuința nr. 2. În acest context, au fost analizate 454 fragmente ceramice. 322 dintre acestea au fost descoperite în nivelurile de distrugere, restul de 132 în nivelurile ocupaționale. Pentru fiecare fragment a fost realizată o descriere amănunțită, care a condus în final la stabilirea cadrului tipologic și la identificarea elementelor de tehnologie a ceramicii.

Studiul materialului litic a avut în vedere 39 piese descoperite pe suprafața Locuinței nr. 1. Au fost avute în vedere aspecte legate de tipurile de materii prime, producție și achiziție, tipologie.

Tot în campania din acest an a fost finalizat studiul eșantioanelor de sol obținute în urma carotajelor realizate în apropierea așezării-tell din punctul Cetățuia. Pe baza acestuia poate fi propusă o primă interpretare a evoluției văii Luncavița. Aceasta conține o importantă arhivă sedimentară ce corespunde în special perioadelor recente. Analiza eșantioanelor mai sus menționate a pus în evidență o evoluție rapidă a mediului de-a lungul ultimului mileniu. Echipa șantierului arheologic are de asemenea în vedere identificarea și analiza tuturor materialelor de arhivă ce pot contribui la reconstituirea dinamicii recente a peisajului din zona Luncavița, în special pentru ultimele două secole.

Abstract:

Campaign 2013. The objectives of the research.

The team of the archaeological excavation Luncavița finished the researches in the last level of habitation identified on the surface SI from the tell-settlement. In this context was decided the completion of the study on the material and information registered until present, in order to edit a research report corresponding to the 1998-2012 period.

52. Rapoltu Mare, com. Rapoltu Mare, Uroi, oraş Simeria, jud. Hunedoara

Punct: Măgura Uroiului

Cod sit 87736.01

Nr. Autorizații: 46/2013 şi 136/2013

Colectiv: Gică Băeştean - responsabil, Ioana Barbu, Marius Barbu, Mihaela Barbu, Alexandru Bărbat, Antoniu Marc, Romică Pavel (MCDR Deva), Angelica Bălos - responsabil sector (DC Hunedoara)

Cercetarea sistematică desfăşurată în septembrie - octombrie 2013 la Măgura Uroiului, deal situat între satul Uroi (aparţinând oraşului Simeria) şi satul Rapoltu Mare, a vizat trei sectoare.

Cercetarea sistematică a debutat în vara anului 2003. Campaniile anuale de cercetare, au pus în evidenţă existenţa urmelor de locuire aparţinând unor culturi preistorice (Coţofeni, Wietenberg, Hallstatt), epocii La Tène şi epocii romane şi a unui complex funerar hallstattian.

Campania arheologică de la Măgura Uroiului, în anul 2013, a fost finanţată de Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane Deva şi de Ministerul Culturii.

Obiectivele propuse au fost:

- continuarea cercetării în secţiunea S XVII, pentru clarificarea problemelor legate de structura fortificaţiei Terasei I şi a urmelor de locuire din spatele acesteia;
- continuarea cercetării terasei III, unde a fost identificat complexul de natură funerară, prin deschierea unei suprafeţe noi, S XVIII;
- realizarea unui sondaj, C 1/2013, pe terasa I, în zona sud-estică a acesteia.

Rezultatele cercetării:

Terasa I. S-a continuat cercetarea fortificaţiei de pe latura vestică a aşezării, în S XVII/2012 (20×3 m). A fost observată structura zidului din piatră legată cu lut, care se mai păstrează pe o înălţime de aproximativ 0,70 m. Pe margini au fost folosiţi bolovani de dimensiuni mari, pe când în emplecton au fost puse pietre de dimensiuni mai mici. În zid şi la baza lui a fost identificată o structură de lemn puternic incendiată. Sub zid, au fost identificate trei casete de formă rectangulară realizate din rocă locală (Fig. 1), situate la acelaşi nivel cu cinci gropi de stâlp conţinând resturi de lemn carbonizat şi lut ars. Toate acestea urmau o anume aliniere, în lungul fortificaţiei. Sub acest nivel se află sol lutos, galben.

Sub şanţul fortificaţiei, golit în campania anterioară, au apărut pietre de mari dimensiuni şi mai mici, între şi sub acestea, care se adâncesc în argila galbenă (Fig. 2). Nu putem preciza, în acest moment, dacă aparţin sau nu structurii naturale a terenului.

În interiorul spaţiului fortificat au fost cercetate o locuinţă aparţinând primei epoci a fierului (Fig. 3) şi patru gropi aparţinând aceleiaşi perioade. Locuinţa a fost identificată prin resturile acesteia, reprezentate de fragmente de chirpici ars, pietre neprelucrate, fragmente de vase ceramice şi oase de animale. Nu s-au observat urmele vreunei structuri de rezistenţă, fiind vorba, cel mai probabil de o colibă. Imediat lângă aceasta s-a aflat o vatră, descoperită tot în campania anterioară. A fost secţionată, apoi demontată, constatându-se că platforma ei de lut era amenajată pe un pat de pietre din rocă locală. În stratul de sub nivelul locuinţei s-au conturat patru gropi, surprinse parţial, la profilele de nord şi sud şi în colţul sud-estic ale secţiunii. Acestea erau adâncite în sterilul reprezentat de solul lutos, galben. În umplutura gropilor s-au aflat vase ceramice

http://patrimoniu.gov.ro

fragmentare, resturi osteologice animale, pietre neprelucrate din roca locală, chirpici ars, resturi de lemn carbonizat şi pământ conţinând mult pigment de lut şi lemn ars (Fig. 4, 5).

Tot pe Terasa I a fost trasată o casetă C1/2013, de 3×3 m, în interiorul fortificaţiei, în zona sud-estică. A fost identificat un complex adâncit, surprins parţial, în colţul estic şi o vatră amenajată pe un pat de pietricele, cercetată tot parţial, intrând în profilul nord-estic. S-au recuperat fragmente de vase ceramice şi câteva piese litice, din prima epocă a fierului. La baza stratului de cultură s-a conturat un alt complex adâncit, la profilul de sud-vest. Cercetarea s-a oprit la acest stadiu.

Terasa a III-a. S-a trasat secţiunea S XVIII, la nord de S XV, paralelă cu aceasta, cu martor de 1 m. Dimensiunile secţiunii sunt de 5×6 m. Au fost identificate două gropi şi limita vestică a unei locuinţe dacice. Peste acest nivel s-au aflat pietre căzute din zidul estic al structurii de fortificaţie a terasei. Foarte important este că, în colţul nord-vestic al secţiunii, nu a existat intervenţie antropică, putându-se observa astfel, modul în care a fost amenajat terenul în acest perimetru. Au fost descoperite fragmente de vase ceramice aparţinând primei vârste a fierului (în poziţie secundară) şi epocii dacice, oase de animale, scoici, unelte de piatră, un pandantiv de os şi un ac fragmentar din bronz.

Unităţile de cercetare au fost înregistrate topografic, în sistem de coordonate Stereo 70. Cercetarea acestora nefiind finalizată, va continua în campania anului următor, suprafeţele fiind puse în conservare.

Obiectivele cercetărilor viitoare:

- clarificarea problemelor privind structura naturală a terenului şi limitele intervenţiilor antropice în perimetrul secţiunii S XVII, precum şi amenajarea spaţiului locuit în prima epocă a fierului;
- cercetarea complexelor identificate în C 1/2013;
- cercetarea nivelului de locuire dacică şi a structurii cu caracter funerar, hallstattiene de pe Terasa III;
- reconstituirea ulterioară a poziţiei metrice relative între piesele descoperite;
- continuarea înregistrării topografice şi a prospecţiilor non-distructive;
- întocmirea de fotoplanuri de detaliu în coordonate spaţiale;
- editarea unor modele 2D solid şi 3D a zonei cercetată topografic, pentru determinarea actuală a configuraţiei terenului şi reconstituirea unor elemente geomorfologice.

Abstract:

The archaeological excavation continued the research of the fortification system of the perimeter of the first terrace. Inside the fortified area was discovered a dwelling and four pits, beneath it, from the First Iron Age. On the third terrace, a new surface was excavated, in order to enlarge the research of the Dacian inhabitation.

Bibliografie:

Otis Crandell, Angelica Bălos, Palaeotopography. The Use of GIS Software with Data Derived from Resistivity Surveys and Stratigraphic Profiles to Reconstruct Sites and Past Terrains, CAA 2007, Berlin.

Liviu Măruia, Dorel Micle, Adrian Cintar, Angelica Bălos and Adriana Pescaru, „Măgura" Uroiului (Hunedoara County, Romania). An Archaeological Site from the Perspective of Landscape Archaeology, CAA 2009, Williamsburg.

Adriana G. Ardeu, Angelica Bălos, Depozitul de bronzuri de la Măgura Uroiului (jud. Hunedoara), în volumul Interdisciplinaritate în Arheologie şi Istorie – In memoriam Liviu Măruia, ArheoVest, Timişoara, 2013.

53. Maliuc, com. Maliuc, jud. Tulcea

Punct: „Taraschina"

Cod RAN sit: 160298.01

Colectiv: Cristian Micu – responsabil; Florian Mihail, Sorin Cristian Ailincăi (ICEM Tulcea); Florea Mihai, Costel Haită, Adrian Bălăşescu, Valentin Radu (MNIR Bucureşti); Laurent Carozza, Albane Burens, Jean-Michel Carozza, Tiberiu Groparu (UMR 5602 Geographie de l'Environnement, Toulouse, Franţa), Erwan Messager (CEPAM UMR 7264 Nice, Franța)

Autorizaţia de cercetare sistematică nr. 91/2013

Finanţare MC: 18 000 RON

Finanțare Ministerul Afacerilor Externe și Europene Franța: 18 000 euro

Obiectivele cercetării

I. Continuarea cercetărilor în Zona 2 din așezarea-tell

II. Realizarea unor sondaje cu ajutorul carotierei în zona din imediata apropiere a așezării din punctul „Taraschina", spre sud și nord-est

III. Realizarea unor sondaje cu ajutorul carotierei în punctul „Dâmbu lui Haralambie"

Rezultate

I. A continuat cercetarea gropii Fs 2015 în carourile J-K-L/53-54. Lectura planimetrică și analiza dinamicii procesului de umplere au condus la schițarea unui model interpretativ care, în esență, propune existența a 5 faze în evoluția complexului arheologic; a fost finalizată cercetarea US 2030 în carourile L-N/53-54: silt neomogen, compact, cenușiu-gălbui, afectat de rare galerii de animale și rădăcini, asociat cu fragmente ceramice (cultura Gumelnița, foarte rar epocă romană), scoici (Unio sp.), oase de mamifere și pești ; a fost finalizată cercetarea US 2038 în carourile L-N 53-54: silt, neomogen, compact, brun-mediu, afectat de rare galerii de animale și rădăcini, asociat cu fragmente ceramice de diferite dimensiuni (cultura Gumelnița), scoici (Unio sp.) de cele mai multe ori fragmentare, rar întregi, oase de mamifere și pești, rare granule de chirpici arși; a fost finalizată cercetarea Fs 2039 și US 2040 în carourile M-N 53: silt neomogen, puțin compact, brun-deschis, afectat de galerii de animale și rădăcini, asociat cu fragmente de chirpici, resturi ardere, rare fragmente de scoici (Unio sp.), foarte puține oase de mamifere și pești, fragmente ceramice (mai multe epocă romană, foarte puține cultura Gumelnița). Fs 2039 poate reprezenta umplutura unei gropi de epocă romană; a fost finalizată cercetarea US 2042 în carourile L-N 53-54: silt eterogen, compact, bej-cenușiu, afectat de galerii de animale și rădăcini, asociat cu fragmente de chirpici arși și nearși, fragmente ceramice (cultura Gumelnița), oase de mamifere și pești (o cantitate mai mare în raport cu US 2038), fragmente scoici (Unio sp.). Pentru o mai bună cunoaștere a caracteristicilor acestei unități, am decis pregătirea unui eșantion de 30 l sediment în vederea sitării sub jet de apă (sită de 0,5 mm). Poate reprezenta partea superioară a unui nivel de distrugere; a început cercetarea US 2043: strat de chirpici nearși identificat în carourile L-N 53-54. A fost grav afectat de galeriile de animale, mai puțin de vegetație. În structura sa au fost identificate fragmente ceramice de diferite dimensiuni, numeroase oase de pești și mamifere (în carourile N53-54 un număr important de maxilare), fragmente de scoici (Unio sp.). În careul N53 au fost eșantionați și sitați sub jet de apă 129 l de sediment. Poate reprezenta nivelul de distrugere al unei locuințe; a început cercetarea US 2047: strat de chirpici incendiați identificat în caroul N54. A fost grav afectat de galeriile de animale. În structura sa au fost identificate fragmente ceramice, oase de mamifere (a fost observate chiar maxilare). Este, probabil, echivalent cu US 2043.

În paralel cu cercetarea unităților stratigrafice mai sus

http://patrimoniu.gov.ro

menționate a fost completată diagrama stratigrafică a zonei aflate în studiu.

Precizăm că materialul arheologic descoperit în Zona 2 a fost înregistrat în funcție de poziția sa stratigrafică, apartenența la un complex de locuire și poziția în spațiu. În paralel cu cercetarea din teren s-a realizat spălarea, trierea și numărarea inventarului avut la dispoziție. În campania 2013, în funcție de descoperirile realizate, a fost completată baza de date a sitului, ce cuantifică diferitele categorii de materiale: ceramică, utilijaj litic, IMDA, faună, chirpici etc. ;

II. În campania 2013, au fost realizate două sondaje la aproximativ 30 m S de așezarea-tell (denumite convențional Log 23 și Log 24) și două pe intervalul 60-100 m NE de sit, de o parte și de alta a canalului ce face legătura între Canalul Șontea și Lacul Taraschina (denumite convențional Log 25 și Log 26). În acest context, am avut în vedere identificarea unor elemente de paleorelief și înregistrarea transformărilor sesizate la nivelul mediului înconjurător în zona „Taraschina". De fiecare dată, forarea a fost oprită la nivelul loess-ului cuaternar: adâncimea maximă în cazul sondajelor Log 23 și Log 24 a fost de 5 m, în timp ce pentru Log 25 și Log 26 aceasta a fost de maxim 3 m.

III. În punctul „Dâmbul lui Haralambie", aflat pe malul canalului Șontea, a fost descoperit, întâmplător, un bogat material arheologic atribuit Eneoliticului (cultura Gumelnița), epocii romane și Evului Mediu. Zona din apropierea canalului a fost pregătită în anii 1980 pentru depozitarea stufului. Condițiile specifice din punctul amintit nu permit realizarea unei cercetări de suprafață propriu-zise. Din acest motiv, într-o primă fază, am decis realizarea a șase sondaje (denumite convențional DAMB 1, DAMB 2, DAMB 3, DAMB 4, DAMB 5, DAMB 6) cu ajutorul carotierei, în imediata apropiere a canalului Șontea. Acestea permit identificarea unor elemente de paleorelief anterioare locuirii eneolitice, definirea caracteristicilor locuirii eneolitice și înregistrarea transformărilor sesizate la nivelul mediului înconjurător. De fiecare dată, forarea a fost oprită la nivelul loess-ului cuaternar. Toate punctele în care au fost efectuate sondajele se regăsesc în planul general al așezării realizat cu ajutorul unei stații totale

În ceea ce privește materialul rezultat în urma forărilor din zona „Taraschina" și punctul „Dâmbul lui Haralambie", trebuie menționat că în afară de descrierea propriu-zisă și datare, acesta va face obiectul unor măsurători de susceptibilitate magnetică și prelevări în vederea realizării unor analize de fitolite, sferolite și polen identificate în sediment.

Trebuie precizat că întreaga documentație rezultată în urma cercetărilor din 2013 a fost înregistrată în format electronic și depusă în arhiva misiunii arheologice Delta du Danube/Delta Dunării aflată în administrarea ICEM Tulcea.

Campania 2013 marchează finalizarea proiectului Société et environnement durant le Néolithique et les âges des Métaux dans le delta du Danube (Roumanie) (2010-2013), finanțat de Ministerul Afacerilor Externe și Europene din Franța, ce a reunit specialiști din cadrul ICEM Tulcea, MNIR București, GeoEcoMar București, Universitatea Al. I. Cuza Iași, UMR 5602 Geode Toulouse, Université de Strasbourg, UMR 5140 Lattes-Montpellier, CEPAM UMR 7264 Nice și UMR 5608 TRACES Toulouse. Echipa de proiect a depus în luna octombrie 2013 raportul final de activitate la Ministerul Afacerilor Externe și Europene din Franța și a înaintat spre analiză și aprobare un nou proiect, proiectat pentru perioada 2014-2017.

Abstract:

I. The continuation of the excavations in Zone 2 from the tell-settlement.

II. The realization of soundings with the drill in the area close to the settlement from the point „Taraschina", towards south and north-east.

III. The realization of soundings with the drill in the settlement from the point „Dâmbul lui Haralambie".

Bibliografie:

CAROZZA (L.), BEM (C.), MICU (C.) 2011 – Société et environnement dans la zone du bas Danube durant le 5ème millénaire avant notre ère. Maison d'édition de l'Université « Alexandru Ioan Cuza » de Iasi, 414 p. (ISBN : 978-973-703-725-5).

CAROZZA (L.), CAROZZA (J.-M), MICU (C.) în curs de apariție - Evidence archéologique de la submersion de la plateforme continentale dans le delta du Danube à la fin du 5ème millénaire avant notre ère. GEOECOMRINA 2013.

CAROZZA (J.-M.), CAROZZA (L.), MICU (C.), DANU (M.), RADU (V.), OPREANU (G.), HAITA (C.) în curs de apariție - Après le Déluge: évolution géomorphologique du delta du Danube après la reconnexion Mer Noire / Méditerranée et ses implications sur le peuplement énéolithique Quaternaire, actes du colloque Q8, Clermont-Ferrand 2012.

CAROZZA (J.-M.), MICU (C.), MIHAIL (F.), CAROZZA (L.) 2012 - Landscape change and archaeological settlements in the lower Danube valley and delta from Early Neolithic to Chalcolithic time. Quaternary International, IGCP 521: Caspian-Black Sea – Mediterranean Corridors during the last 30 ka: sea level change and human adaptive strategies Selected Papers, Volume 261, 30 May 2012, p. 21–31, http://dx.doi.org/10.1016/j.quaint.2010.07.017

MICU (C.), CAROZZA (L.), CAROZZA (J.-M), MIHAIL (F.), JUGANARU (G.) 2009 – Observations sur l'habitat neo-eneolithique dans le Delta du Danube. Miscellanea in honorem annos LXV peragentis Professoris Dan Monah oblata - ROMANIAN ACADEMY INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY OF IASI (Ed.), 2009, p. 317-336. http://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00438522/fr/

CAROZZA (J.-M.), CAROZZA (L.), RADU (V.), LEVÊQUE (F.), MICU (C.), OPREANU (G.), HAITA (C.), DANU (M.) 2012 – Aftermath the flooding: geomorphological evolution of the Danube delta after the black dea-mediterranean reconnection and its implication on eneolithic stllements, in: Gatescu P., Lewis W., Bretcan P. dir., Water Ressources and Wetlands, Tulcea 14-16 september 2012, international conference proceedings, p. 458-465 (ISBN 978-606-605-038-8)

CAROZZA (L.), MICU (C.), CAROZZA (J.-M), HAITA (C.), BALASESCU (A.), RADU (V.), BURENS (A.), MIHAIL (F.), AILINCAI (S.), FLOREA (M.) 2011 - L'habitat Chalcolithique de Taraschina à Mila 23 et le peuplement ancien du delta du Danube durant la première moitié du 5ème millénaire avant notre ère. In: Seve Mills and Pavel Mirea (ed.), actes du colloque de Alexandria The lower Danube in prehistory : landscape changes ans human-environement interactions, p. 31-47.

54. comuna Măxineni, judeţul Brăila

Punctul „Mănăstire"

Nr. autorizaţie: 20/2013

Cod RAN al sitului: 43572.01

Colectiv: Cândea Ionel (Muzeul Brăilei) – responsabil de şantier, Croitoru Costin (Muzeul Brăilei) – responsabil de sector

În campania de cercetări arheologice din anul curent (2013) s-a efectuat o singură secțiune, dar care a necesitat deschiderea unei

http://patrimoniu.gov.ro

casete laterale pentru dezvelirea unui complex funerar. Am folosit pe lângă săpătura manuală şi tehnicile moderne ale cercetărilor de tip survey. Materialele arheologice recoltate, se află încă în stadiul de prelucrare și studiu în laboratoarele de specialitate din cadrul Muzeului Brăilei și la Institutul de Antropologie din Iași.

În campania din 2013 s-a încercat stabilirea limitelor necropolei, eventual identificarea altor construcții anexe, întrucât ne aflăm în vecinătatea celor două cuptoare identificate anterior, respectiv a zidului de incintă al curții mari.

Astfel, suprafața cercetată de 20 x 2 metri (în total 40 m^2 cercetaţi) s-a ales în funcție de rezultatele campaniilor anterioare. Aceasta a fost deschisă paralel cu secțiunile precedente, plasată la aproximativ 45 metri sud de biserica veche, perpendicular pe capătul vestic al acesteia, respectiv 4 metri dreapta (est) de sondajul $S_{28/1991}$ care a pus în evidență colțul vestic al zidului curții mari. La aproximativ 1,40 metri adâncime a fost identificat pământul galben, steril.

A fost identificat un singur mormânt de inhumație chiar în caroul 1 al secțiunii, la adâncimea de – 1,20 metri. Acesta era orientat est-vest, având mâinile pe piept. Din inventarul funerar s-au păstrat o pereche de cercei, elemente dintr-un șirag de mărgele și unele accesorii vestimentare de prindere.

În caroul 4 al secțiunii a apărut la -0,20 metri baza zidului de incintă al curții mari. Acesta avea o lățime de 0,65 metri și o înălțime păstrată de 0,60 metri.

În caroul 5 al secțiunii a fost identificată o groapă ovală, cu diametrul maxim de 1,80 metri și o adâncime de 2,00 metri. Nu au fost descoperite materiale arheologice, doar moloz.

Abstract

Starting from the previous campaign results, the 2013 archaeological researches were placed close to the ruins of the Măxineni monastery. They had as a general objective to identify the proofs of late medieval living, i.e. of material evidence regarding the old hearth of the village of Măxineni, and to establish the limits of modern necropolis.

Our only section was placed parallel with the ones made in 2011-2012. As we expected to a few complexes were identified. We identified one inhumation grave. In the same section appears a fragment of the south courtyard wall.

The informations from this archaeological campaign together with the previous ones will support the historical study from the restoration project, as old sections did for the medieval Monastery which is today restored.

Bibliografie:

Ionel Cândea, Costin Croitoru, Cercetările arheologice de la Măxineni (jud. Brăila). Campania 2009, în „Istros", XV, 2009, pp. 359-384.

Idem, O construcţie rectangulară, cu baza de piatră, descoperită la Măxineni, judeţul Brăila, în „Analele Brăilei", X, nr. 10, 2010, pp. 397-402.

Idem, Résultats préliminaires des fouilles archéologiques systématiques de Măxineni (dép. de Brăila), le lieu dit «Monastère». Campagne 2010, în „Istros", XVII, 2011, pp. 81-92.

Idem, Preliminary results of the Systematic Archaeological Reseaeches from Măxineni, Brăila County. 2011-2012 Campaigns, în „Istros", XVIII, 2012, pp. 215-225.

55. Mintia, com. Veţel, jud. Hunedoara [Micia]

Punct: NE Amfiteatru

Cod sit: 91991.01

Cod LMI - HD-I-s-A-03214

Nr. Autorizaţie: 111/2013

Colectiv: Paul Damian – responsabil (MNIR), Mihaela Simion, Decebal Vleja, Ionuț Bocan (MNIR), Florela Vasilescu (SC Vanderlay SRL)

A fost deschis un nou sector de cercetare, denumit convențional Sector NE Amfiteatru. Acesta este amplasat pe un teren aflat în proprietatea Ministerului Culturii, în imediata apropiere a drumului de pământ care face legatura dintre malul Mureșului (zona de deversare a Canalului de apă caldă a Termocentralei Mintia) și Halta Mintia.

A fost trasată o secțiune, orientată NV –SE, în funcție de configurația terenului, cu dimensiunile de 25 x 3 m. Adâncimea maximă de intervenție în vederea cercetării este de 1,30 m. Au fost identificate și cercetate un nr. de 30 de complexe arheologice datate în epoca romană precum și un nivel corespunzator amenajării zonei în perioada modernă – contemporană, constând într-un drum de deservire agricol. Pe baza rezultatelor cercetării din campania de anul acesta se pot emite o serie de considerații stratigrafice care vin să îmbogățească și să rafineze cunoștințele actuale despre evoluția așezării civile de la Micia de-a lungul epocii romane. Astfel, a fost identificat un nivel corespunzător celei de-a doua jumătăți a secolului al III-lea p. Chr. cu două faze distincte. Cercetarea s-a oprit pe un nivel de distrugere ce suprapune nivelul corespunzător secolului II p. Chr., semnalat și de cercetările anterioare și pus în legătură cu distrugerea Miciei în timpul războaielor marcomanice. Complexele cercetate constau în două locuințe, surprinse parțial, cu podele din mortar, suprapuse de nivelul de distrugere, o serie de gropi, o vatră, elemente constitutive ale unui edificiu de mari dimensiuni aflat în imediata vecinătate, precum și o structură, delimitată de un șanț astupat în antichitate, peste care au fost depuse capete de animale mari. În stadiul actual al cercetărilor nu putem oferi alte indicii despre complexele identificate, fiind necesară demontarea nivelului de distrugere și extinderea suprafeței cercetate. Materialul arheologic constă, în special, din fragmente ceramice comune şi de lux, obiecte de port și podoabă, piese de echipament militar, dar și armament fragmentar.

Materialul arheologic a fost inventariat preliminar, ambalat și transportat la MNIR pentru restaurare și cercetare.

În afara săpăturii arheologice propriu-zise, în campania 2013 a fost realizată ridicarea topografică de bază, cu încercarea de localizare a cercetărilor anterioare și fixarea a două borne topografice pentru realizarea caroiajului topografic. Deasemenea, cu sprijinul Primăriei com. Veţel, a fost curățat întreg situl astfel încât, în acest moment, se poate organiza un circuit de vizitare cu panotarea monumentelor vizibile (amfiteatru, terme). Au fost structurate și s-a început completarea bazelor de date referitoare la patrimoniul mobil dar și a celei care conține toate informațiile de natură arheologică, ambele subsumate unei aplicații GIS.

Abstract:

During the 2013 archaeological campaign was opened a new research sector, named conventionally "Sector NE Amphitheatre". In here, following the terrain's configuration was opened a section oriented NW – SE (size 25 x 3m). There have been identified and investigated 30 archaeological complexes dated to the Roman period, as well as a level of arranging the zone during the modern / contemporary time, namely a secondary agricultural road.

http://patrimoniu.gov.ro

56. Mitoc, com. Mitoc, jud. Botoșani
Punct: Malu Galben
Cod sit: 38385.02/Cod LMI: BT-I-s-A-01812
Nr. Autorizație: 130/2013.
Colectiv: V. Chirica, responsabil (Institutul de Arheologie din Iași), Pierre Noiret, responsabil (Universitatea din Liège); membri: Philip Nigst (Universitatea din Cambridge), P. Haesaerts (Institutul Regal de Științe Naturale, din Bruxelles), M.-C. Văleanu (Complexul Muzeal Național-Iași), V.-C. Chirica (Institutul de Arheologie-Iași), Justin Coppe, Jérémy Giavon, Florian Germain, Nicolas Lepers, Tomos Evans, Xinyi Liu (Belgia, Anglia).

Stațiunea paleolitică de la Mitoc-Malu Galben (48° 40' N, 27° 02' E) a fost descoperită de către geologul și paleoliticianul N. N. Moroșan, cu prilejul cercetărilor sale de teren, efectuate între anii anii 1925 și 1937, fiind publicată, sumar, în 1938 (M. N. Moroșan, 1938, pp. 56-60).

Între anii 1956 – 1957, C. S. Nicolăescu-Plopșor și N. N. Zaharia au efectuat sondaje stratigrafice pe întregul profil al acestei forme de relief din apropierea Prutului (C. S. Nicolăescu-Plopșor, N. N. Zaharia, 1956 a, b). Cu această ocazie au fost descoperite importante resturi de locuire, pe care autorii săpăturilor le-au atribuit unui Paleolitic inferior final (clactonian, pe baza așchiilor masive, cu talon lis și neted, și cu bulb de percuție foarte larg, descoperite la adâncimea de aproape 14 m); au fost identificate și resturi de locuire (concentrații de piese litice), atribuite Aurignacianului; deși din aceste colecții s-a păstrat și un fragment de lamelă à dos, autorii cercetărilor nu au semnalat existența unei locuiri gravettiene. Pe baza studierii tipologice a materialului litic de la Mitoc-Malu Galben, noi am presupus existența a trei orizonturi de locuire, atribuite Musterianului, unei perioade dintre Musterian și Aurignacian, Aurignacianului și Gravettianului (V. Chirica, 1975, pp. 7-14).

În 1978, Institutul de Arheologie din Iași a reluat săpăturile și cercetările interdisciplinare în această mare stațiune paleolitică, și au fost descoperite foarte bogate resturi de locuire aurignaciană și gravettiană. Fiind făcute cunoscute lumii științifice, prin publicarea mai multor studii în limbi străine și prin participări la manifestări științifice internaționale, descoperirile de aici au atras atenția specialiștilor, astfel că, între anii 1984 și 1988, la săpături a participat prof. Kenneth Honea, de la Universitatea DeKalb, Illinois, USA, apoi, între 1991-1996, echipa belgiană, condusă de prof. M. Otte, de la Universitatea din Liège și de P. Haesaerts, de la Institutul Regal de Științe Naturale, din Bruxelles. Prin colaborarea cu K. Honea, la Mitoc-Malu Galben au fost recoltate numeroase eșantioane de cărbune de lemn și de oase de animale (arse și nearse), pe baza cărora au fost realizate foarte multe determinări de cronologie absolută, la diverse laboratoare de profil, din Europa și USA. Prin săpăturile efectuate de V. Chirica, au fost puse în evidență mai multe nivele de locuire aurignaciană și gravettiană, atribuite celor două mari culturi arheologice ale Paleoliticului superior european prin determinări de cronologie absolută și prin analiza tehnico-tipologică a tehnocomplexelor litice (V. Chirica, 1998; V. Chirica, 1995; V. Chirica, 2004 etc.).

Prin colaborarea cu specialiștii belgieni, la Mitoc-Malu Galben au fost efectuate deosebit de importante cercetări interdisciplinare, începând cu analiza tehnico-tipologică a materialelor litice (M. Otte, V. Chirica, 1993) și terminând cu determinări de stratigrafie geo-pedologică, paleofaună, antracologie etc., care au fost însumate într-o deosebit de valoroasă monografie de sit paleolitic (M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts (dir.), 2007).

Având în vedere faptul că primele nivele de locuire aurignaciană se datează pe la 31.000 – 30.000 ani BP, dar că estimările noastre presupuneau existența unor locuiri mai vechi, P. Haesaerts a revenit la Mitoc-Malu Galben în tentativa de a recolta eșantioane de materiale care să poată data aceste urme de locuire umană la nivelul oscilației climatice Hengelo; nu au fost obținute rezultate foarte concludente, dar cercetările au fost reluate, de către V. Chirica – Institutul de Arheologie din Iași și Pierre Noiret - Universitatea din Liège, cu colaborareea lui P. Haesaerts (Institutul Regal de Științe Naturale, din Bruxelles) și a lui Philip Nigst, de la Universitatea din Cambridge.

Cercetările din 2013

În 2012, Filiala Iași a Academiei Române și Universitatea din Liège au semnat un Protocol de colaborare în vederea dezvoltării cercetărilor arheologice interdisciplinare la Mitoc-Malu Galben. Obiectivele acestui parteneriat erau: efectuarea de noi investigații arheologice, organizarea și desfășurarea cercetărilor interdisciplinare, utilizarea noilor metode interdisciplinare (înregistrarea materialelor descoperite, pe coordonatele X, Y, Z, cu ajutorul stației totale, analize micro-morfologice etc.), valorificarea științifică a noilor descoperiri arheologice etc. S-a precizat faptul că rezultatele cercetărilor vor fi valorificate în publicații internaționale, în comun, de către partenerii Protocolului de cooperare.

Necesitatea noilor săpături arheologice

S-a ajuns la necesitatea reluării cercetărilor deoarece, în urma unor vizite la Mitoc-Malu Galben, efectuate de P. Haesaerts, în 2011, și a lui P. Noiret, in 2012, s-a constatat distrugerea unor elemente de profil datorită degradărilor provocate de intemperii, existând riscul de a nu se mai recupera o parte importantă a informațiilor păstrate în stratigrafia stațiunii.

Într-o primă etapă a noilor cercetări, s-a decis dezvelirea unui atelier aparținând nivelului Gravettian II, datat între 26.500-25.500 BP, păstrat in situ în urma săpăturilor anterioare.

Studiul tehnologic al materialului litic

Monografia de sit, tipărită în 2007, nu a realizat o analiză tehnologică propriu-zisă a tehnocomplexelor litice gravettiene de la Malu Galben. O astfel de analiză este absolut necesară în vederea stabilirii unor comparații cu ansambluri litice din alte zone geografice din Europa centrală și orientală, după modelul celor de la Willendorf II ori cu privire la succesiunea Aurignacian-Gravettian, cele două situri, Willendorf II și Mitoc-Malu Galben fiind foarte bine studiate de același geo-pedolog, P. Haesaerts (P. Haesaerts, 2007). În plus, o astfel de analiză comparativă ar conduce la o mai bună cunoaștere a caracteristicilor inventarelor litice de la Mitoc, în cadrul technocomplexului gravettian european.

Sondajele stratigrafice

Pentru început s-a căutat amplasarea sondajelor stratigrafice pentru a reântâlni, în diferite puncte ale săpăturii, principalele orizonturi stratigrafice stabilite de P.Haesaerts, în scopul de a se putea poziționa corect și cu exactitate toate descoperirile arheologice. În felul acesta au fost poziționate 13 sondaje: 1-3 pe peretele de sud, 4-8 pe cel de vest, 9-13, pe cel de nord, ultimul cu scopul de a se curăța și lărgi tranșeea realizată de V. Chirica și P. Haesaerts în perimetrul caroului O 4 (fig. 1). În felul acesta s-a ajuns la corelarea deplină a orizonturilor reperate, cu fiecare unitate sedimentologică, stabilită de P. Haesaerts (fig. 3).

S-au putut face următoarele corelări: S.1 = orizonturile 8a, 9a, 10a; S.2 = 9a, 10a; S.3 = 9a, 10a, 11a; S6 = 11 a, 11b, 11c; S.7 = 8a, 9a, 10a; S.8 = 8a, 9a, 10a; S.9 = 3a, 4a, 5a; S. 13 = 5a, 6a, 7a, 8a.

Repere topografice

A fost instalat un sistem propriu de repere topografice cu ajutorul stației totale, pentru a putea trece la înregistrarea vestigiilor litice în cadrul sondajelor. A fost necesar să se pună de acord quadrilajul stabilit si utilizat de V. Chirica, între 1978 și 1990 (pentru coordonatele X, Y) cu acela folosit de P.Haesaerts (după 1991) și

http://patrimoniu.gov.ro

de arheologii Universității din Liège (între 1992 și 1995 – coordonata Z), fiind preferat sistemul Haesaerts (cf. M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts (dir.), 2007). În vederea unei depline corelări a tuturor datelor topometrice, a fost folosit sistemul dublu: quadrilajul Chirica (valorile X, Y), corelat cu acela al lui P. Haesaerts (valoarea Z), totul fiind pus de accord prin măsurători prealabile, verificate. Pentru permanentizarea sistemului (folosirea sa în anii următori), au fost amplasate 18 semne de referință (cuie din fier și țăruși din lemn), marcate și al căror amplasament poate fi recuperat tot cu ajutorul stației totale.

Săpăturile din zona A

Săpăturile din vara anului 2013 au fost amplasate în careurile N3, N2, N1, pe peretele de nord al săpăturii, pe care am numit-o zona A. Scopul intervenției a fost de a se putea salva acest perimetru, mai ales materialele litice observate la suprafața vechii săpături, pe o suprafață de aproximativ 6 m x 3 m x 50 cm.

Toate obiectele descoperite au fost măsurate cu ajutorul stației totale, după cum urmează : o singură măsurătoare pentru obiectele de mici dimensiuni; două măsurători (extremitățile) pentru cele cu lungimea de 2 ori mai mare decât lățimea; 6 măsurători pentru obiecte masive (nuclee etc.). Fiecare obiect descoperit și măsurat a primit un nr. de identificare, pe fiecare carou și continuu, de la 1 la n (ex. N3-45). Fiecare obiect astfel identificabil a fost depus într-un sac (pungă) de plastic, cu etichetă autocolantă, pe care fusese imprimat în prealabil numărul său și codul de bare, în vederea identificării sale în baza de date. Pentru rapiditatea înregistrărilor, au fost folosite două stații totale, dar raportările s-au făcut la o bază date unică.

În vederea descoperirii unor macro-resturi de vegetale carbonizate, Xinyi Liu (Cambridge) a folosit sistemul flotării, în colaborare cu alți membri ai echipei belgiene: apa din pârâul Ghireni a fost filtrată cu ajutorul unei site de 300 microni, apoi, fiecare eșantion de 5 kg de sediment a fost filtrat printr-o sită de 500 microni, cu recuperarea fracțiunilor descoperite; procedeul s-a repetat de două ori. Fracțiunea recuperată a fost pusă la uscat, apoi, cu o sită cu dimensiunile de 1 mm, s-a procedat la cernerea materialului și recoltarea vestigiilor. Au fost testate patru eșantioane, provenite de la patru contexte stratigrafice diferite.

Rezultate obținute

Noi date și corelații stratigrafice

Scopul noilor cercetări a fost și acela de a verifica interpretarea unora dintre secvențele crono-stratigrafice de la Malu Galben.

Au fost descoperite 1940 artefacte litice din silex, pentru a căror înregistrare s-au folosit 2399 măsurători; au mai fost descoperite 14 fragmente de oase, 21 fragmente de cărbune, 3 de ocru. Utilajul litic finit este aproape absent în săpătura noatră din vara anului 2013: un gratoar pe lamă și o piesă à dos, nuclee și alte piese rezultate în urma amenajărilor (tablettes de réfection de plan de frappe).

Cu ajutorul aparatului NewPlot GIS au fost realizate proiecții orizontale și verticale, pornind de la coordonatele X, Y et Z (fig. 2, 4). S-a constatat că repartizarea materialelor, pe funcții geo-pedologice și stratigrafice, nu este uniformă: sunt micro-zone foarte bogate, altele, sărace, în cadrul aceluiași carou (N 3); pe verticală, două concentrări de materiale marchează existența ansamblurilor Gravettian II (partea superioară) și Gravettian I (partea inferioară), sub forma unor lentile foarte dense, cu materiale litice de mici dimensiuni (fig. 1)

Analize litice

Materialul litic recoltat în vara anului 2013 va fi supus unei analize tehnico-tipologice detaliate, pe baza unui tabel al prezentării pieselor litice, cu 11 clase: A, materia primă; B, alterări ale suprafeței; C, clasă, tehnologie, cortex; D, măsurători; E, fragmentare; F, talon; G, suprafața ventrală; H, suprafața dorsală; I, distrugeri fortuite ale laturilor; J, modificări, amenajări, retușe; K, nuclee; pentru fiecare clasă au fost stabilite mai multe tipuri, forme, subtipuri, etc.

Analiza eșantioanelor de sol

Eșantioanele pentru analize micro-morfologice au fost trimise deja la Universitatea din Cambridge (McBurney Geographical Laboratory) în vederea impregnării cu rășine și realizarea de micro-lame (câte două pentru fiecare eșantion), apoi acestea vor fi trimise la Universitatea Laguna și la Universitatea Ténériffe pentru analize de specialitate.

Eșantioanele cu macro-resturi vegetale carbonizate au fost trimise la McDonald Institute de la Universitatea Cambridge, în vederea efectuării analizelor de specialitate.

P. Haesaerts a verificat unitățile stratigrafice 4 și 5, pe peretele de nord, pentru a controla variațiile laterale ale orizonturilor pedologice; în felul acesta a fost identificat un nou orizont, numerotat 5, neidentificat prin cercetările anterioare și pe care l-a raportat la subunitatea 5b, situație comparabilă cu orizontul 4b al unității stratigrafice 4. Acest episod interstadial, numit MG-5, va fi datat între 24,8 ka BP și 23,3 ka BP, pe baza datărilor efectuate la Groningen. Noile identificări au permis corelarea episoadelor interstadiale MG-5 (subunitatea 5b) și MG-4 (subunitatea 4b) cu episoadele GIS 4 și GIS 3 ale secvențelor glaciare din Groenlanda (fig. 5 ; fig. 6).

Perspective

În perioada care urmează, până la începerea viitoarei campanii de cercetări și săpături arheologice de la Mitoc - Malu Galben, vor fi efectuate alte noi analize, pe diferite domenii ale cercetărilor interdisciplinare.

Următoarea campanie de săpături este prevăzută pentru vara anului 2014 și va afecta elemente de locuire ale ansamblurilor aurignaciene (Planșe 1-6).

Résumé

En 2012, l'Académie roumaine, Filiale de Iaşi, et l'Université de Liège ont établi un protocole de coopération pour le développement de recherches archéologiques interdisciplinaires dans le gisement Paléolithique supérieur de Mitoc-Malu Galben, département de Botoşani, Roumanie.

En visitant le site pour des travaux stratigraphiques ponctuels en 2011, V. Chirica et P. Haesaerts ont constaté que certains vestiges gravettiens menaçaient de s'effondrer en raison de la dégradation de plusieurs zones de la paroi nord du site. Une autre visite en juin 2012 (V. Chirica et P. Noiret) a permis d'envisager la réalisation aisée de nouveaux travaux d'extension limitée.

Étude technologique du matériel lithique

Une analyse proprement technologique manque pour les ensembles gravettiens de Mitoc, empêchant toute comparaison avec l'Europe centrale et occidentale, où de nombreuses recherches de ce type sont menées depuis une dizaine d'années. Une étude technologique précise par analyse d'attributs est prévue, les attributs étant similaires à ceux utilisés par Ph. Nigst et L. Moreau (Neuwied) pour le site de Willendorf II (Autriche), l'autre séquence stratigraphique de référence pour la succession Aurignacien–Gravettien en Europe centrale et orientale. Les deux sites ont été étudiés par le même géologue, P. Haesaerts, et les collections anciennes sont aisément accessibles. Les comparaisons assureront une meilleure connaissance des ensembles de Mitoc au sein du techno-complexe gravettien européen.

La fouille a permis de retrouver de très nombreux vestiges lithiques pour une petite surface de 6 m x 50 cm environ, sur trois mètres de haut, pour les ensembles «Gravettien II» et «Gravettien I»: 1940 artefacts lithiques (silex) ont été coordonnés dans les 3 dimensions (avec en tout 2399 mesures, puisque pour certains artefacts ont été prises deux ou six mesures). Des objets d'autre nature ont été mesurés: 14 ossements, 21 fragments de charbon, 3

http://patrimoniu.gov.ro

fragments d'ocre, et 108 numéros ont été attribués pour le tamisage.

L'outillage lithique est quasiment absent : un grattoir sur lame a été retrouvé, dont le front apparaissait dans la coupe avant la fouille, ainsi qu'un outil à dos (dont le type sera précisé à l'analyse). Par contre, outre les déchets de taille, existent quelques nucléus et des pièces liées à leur entretien (tablettes de réfection de plan de frappe).

Le travail de terrain s'orientera en 2014 sur l'Aurignacien. En particulier, il sera important de rechercher toute trace des ensembles «Aurignacien II», «III» et «III-sup» attestant de la persistance de l'Aurignacien à des périodes postérieures à 30.000 BP. Dans l'état actuel de nos connaissances, cette question est débattue et les cas de possible contemporanéité entre Aurignacien et Gravettien restent problématiques à travers l'Europe. À l'est des Carpates, une telle situation est attestée par Mitoc (pour l'Aurignacien) et Molodova V en Ukraine (pour le Gravettien). Assurer le contexte sédimentaire des dernières occupations aurignaciennes à Mitoc via de nouvelles fouilles et, comme pour le Gravettien, en réaliser une analyse technologique permettra d'éclairer la problématique de la transition de l'Aurignacien vers le Gravettien dans la zone est-carpatique. Disposer d'une description objective par attributs de cet Aurignacien récent permettra, de nouveau, de le comparer avec celui plus ancien de Willendorf II (Ph. Nigst) et avec celui, contemporain, de Siuren I (Crimée).

Bibliografie

V. Chirica, 1975. Descoperiri paleolitice în așezarea de la Mitoc (jud. Botoșani), in ArhMold, VIII, pp. 7-14.

V. Chirica, 1998. Unele observatii cu privire la începuturile paleoliticului superior in zona Prutului Mijlociu, in ArhMold, XII, pp. 11-21.

V. Chirica, 1995. Le Paléolithique de la zone du Prut Moyen, in MemAntiq, XX, pp. 7-34.

V. Chirica, 2004. Quelques observations concernant le Paléolithique supérieur ancien et récent en Europe est-centrale et occidentale, in ArhMold, XXV, pp. 5-45.

P. Haesaerts, 2007. Mitoc-Malu Galben : caractérisation du cadre naturel, in M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts (dir.), L'Aurignacien et le Gravettien de Mitoc-Malu Galben, ERAUL 72, Liège, p. 15-41.

N. N. Moroşan, 1938. Le Pléistocène et le Paléolithique de la Roumanie du Nord-Est (Les dépôts géologiques, leur faune, flore et produits d'industrie), in Anuarul Institutului Geologic al României, XIX, Bucureşti.

C. S. Nicolăescu-Plopşor, N. Zaharia, 1959 a. Raport preliminar asupra cercetărilor paleolitice din anul 1956 (IV, Mitoc), in Materiale, 5, pp. 34-38.

C. S. Nicolăescu-Plopşor, N. Zaharia, 1959 b. Cercetările şi săpăturile paleolitice de la Mitoc, in Materiale, 6, pp. 11-18.

P. Noiret, 2013. Mircea Eliade et la pensée mythique au Paléolithique supérieur, in ArhMold., XXXVI (s.t.).

M. Otte, V. Chirica, 1993. Atelier aurignacien à Malu Galben-Mitoc (Moldavie), in Préhistoire Européenne, 3, Liège, p. 55-66.

M. Otte, V. Chirica, P. Haesaerts (dir.), 2007. L'Aurignacien et le Gravettien de Mitoc-Malu Galben, ERAUL 72, Liège.

57. Murighiol, com. Murighiol, jud. Tulcea

Punct: La Cetate

Cod sit: 160920.02

Colectiv: Mihail Zahariade (responsabil ştiintific), Institutul de arheologie "Vasile Pârvan", Bucureşti;Florin Topoleanu, ICEM Tulcea;. George Nuţu, ICEM Tulcea; Traian Dvorski, Lucian M. Mureşean, Ioana Creţulescu

În cadrul proiectului intitulat «Portul antic de la Halmyris » care implică cercetări arheologice sistematice şi interdisciplinare în zona portului propriu-zis dar şi în interiorul cetătii, pe latura de est, în scopul identificării raportului arhitectonic şi cronologic între exteriorul şi interiorul fortificaţiei în aceast perimetru, în anul 2013 au fost trasate şi cercetate, în interiorul arealului fortificat, perpendicular pe zidul estic de incintă, şapte secţiuni notate Int. Inc. Est. (Interior Incintă Est), S 3 –S 7. S 3, S5 si S 6 au fost trasate perpendicular pe zidul de incintă, în timp ce S 4 a fost deschisă perpendicular pe S 3 şi ulterior extinsă în vederea identificării eventualelor structuri şi a străzii care împreună conduc spre intrarea în Turnul no. 2 (T 2).

În S3, pe o distanţă de 5 m (S 3 C-E) se dezvoltă o stuctură alcatuită din pietre plate, neregulat şi denivelat asezate, dar iniţial formând aparent un pavaj consistent şi foarte bine alcatuit. Plăcile, de dimensiuni mici şi mijlocii, de şist şi calcar, sunt asezate pe un pat de pietriş şi nisip având ca fundaţie un pământ bine bătătorit. In S 3 A-B a fost descoperită latura de nord a unui edificiu care în S 3 B prezintă o curbură care continuă în S 5. Zidul edificiului, lat de 70 cm, este alcătuit din pietre de dimensiuni mici şi mijlocii legate cu pământ. Structura constructivă este îngrijit executată, blocurile alternând cu blochete de 30-40 cm lungime. Edificiul continuă şi în S 5, dar traseul curb al zidului, sesizat în S 3, se transforma în latură dreaptă orientată către sud. In S 5, pavajul de pietre contactează zidul edificiului. In mijlocul edificiului a fost descoperit un pilon central. Edificiul prezinta o latură dreaptă spre est ceea ce crează un unghi drept cu latura curbată în S 3 C-E. Ea pare să fie paralelă cu zidul de incintă estic, dar va trebui verificată în campania din 2014.

Zidul de vest al edificiului, paralel cu incinta de est, se prelungeste din S 3 în S 5 şi aparţine evident aceleiaşi structuri.

În S 6 A-B, un zid (Z 1) din blochete de şist legate cu pământ conţine bolovani de dimensiuni mici şi mijlocii dar şi insertii de cărămizi. El se adosează de incinta de est. Înălţimea păstrată a zidului este de 60-65 cm. Deasemenea, înalţimea păstrată a zidului de vest a edificiului în S 3 şi S 5 este de 60-70 cm.

În S 6 A-B, a fost identificată suprapunerea de către Z 1 a unui zid anterior (Z 2), lat de 80 cm. Suprapunerea apare evident datorită existenţei unor blocuri de piatră aparţinând Z 1, a cărui duct deşi începează în dreptul Z 2, se observă cum îl suprapune pe acesta (S 6 B). Z 1 pare să continue spre vest şi după ce suprapune Z 2 se ţese de latura de vest a edificiului (S 6 C). În acest caz, Z 2 ar reprezenta prima fază de construcţie în cadrul edificiului, iar Z 1 faza a doua. Este de notat că pe latura de sud a Z 1, între Z 2 şi incinta de vest a edificiului, blochetele din structura sunt aşezate vertical.

Am remarca faptul că Z 2 ar putea face parte dintr-un edificiu iniţial pe incinta de est, în care caz el ar reprezenta latura lui de est. El a fost demantelat, aşa cum arată situaţia din S 5 unde prelungirea ei nu mai apare. Rezultă că latura ei de nord a fost demantelată. Baraca a putut avea o extensie pe axul E-V.

La 40 cm de incinta edificiului, Z 1 prezintă o intrare lată de 1m. Se poate considera ca Z 1 este un zid despărţitor între area de N (I) şi cea de S (II) a în- tregului edificiu. Într-o fază ulterioară, întrarea a fost blocată cu bolovani legaţi cu pământ.

În S 7, lângă zidul edificiului, adosat de zidul de incintă, a apărut un cuptor cu întrebuinţare casnică (pâine, gătit ?) rectangular, cu baza din blocuri de piatră rectangulare. Cupola apare prabuşită in interior.

http://patrimoniu.gov.ro

Gura cuptorului este lată de 25 cm şi conţine urme de lemn ars. In interior şi exterior s-a descoperit ceramică databilă în secolul VI.

Din cercetările întreprinse până în prezent, se pot trage următoarele concluzii:

1. Zidul edificiului adosat de incinta de est prezintă două faze constructive.

Faza 1, în ordine cronologică, este alcătuită dintr-un şir de blochete paralelipipedice late de 30-40 cm, regulat dispuse, cu lungimi de 10-20 cm. În cadrul cercetărilor ulterioare, sondajele vor identifica adâncimea fundaţiei.

Faza II conţine blocuri de dimensiuni mari şi mijlocii, în general paralelipipedice, cu incercări de regularizare a asizelor.

2. Este foarte probabil câ pavajul din pietre regulat tăiate din afara edificiului să reprezinte amenajarea unei pieţe, cu o suprafaţă probabil apreciabilă care se extinde probabil spre vest şi sud şi care vor fi cuprins întregul areal până la clădirile de lângă basilica episcopalis. Or, în acest caz, edificiul cu colţul curbat adosat incintei de est să capete funcţii mai degrabă economice decat militare (baracă). Este de altfel important de subliniat că piaţa se deschide spre sud de poarta de nord-est dar în imediata ei apropiere.

Perspective pentru 2014.

Dată fiind importanţa suprafeţei considerabile a arealului investigat în 2013 prin cele şapte secţiuni, în anul 2014 vom continua investigaţia începută prin degajarea în suprafaţă a întregului spaţiu şi delimitarea lui în teren, concomitetnt cu urmărirea situaţie de legatura între edificiile din interior şi accesul spre poarta de nord-est şi turnul no. 2.

Abstract:

According to the project entitled "The Halmyris harbor" which envisage the investigation through asystematic archaeological excavations both of the harbor area and the interior of the fortress, on its Eastern side, in 2013 seven trenches were researched near the precinct wall. A large edifice with rounded corners was revealed. The interior of the building appears divided by a perpendicular wall West-East oriented, bonded against the precinct wall. A large flagstones pavement indicating the existence of a large market place surrounds the edifice.

58. Isaccea, jud. Tulcea [Noviodunum]

Punct: Cetate

Cod sit: 159696.05

Sector: Sud-Est

Colectiv: dr. Florin George Topoleanu (ICEM Tulcea) - Responsabil şantier; dr. Aurel Stănică, Liliana Marcu, Valentin Panait (ICEM Tulcea), dr. Laurenţiu Radu (MA Mangalia), dr. Niculina Dinu (M Brăila), dr. George Bilavschi, dr. Dan Aparaschivei (IA Iaşi), drd. Ștefan Honcu (UAIC), Emilian Gămureac (MCC), Decebal Nedu (UDJ Galați), Corneliu Beldiman, Diana-Maria Sztancs (UCDC București), Simina Stanc (UAIC), Oana Gheorghe, Alexandru Pîrvu (studenți UDJ Galați)

Campania de săpături arheologice din anul 2013 a început la Noviodunum pe data de 12 august, prin acţiuni de pregătire a punctelor de lucru, şi s-a încheiat în data de 14 octombrie. În perioada 7 – 14 octombrie s-au desfăşurat acţiuni de protejare a zidurilor de incintă, a turnurilor, a edificiilor şi a zonelor aflate în curs de cercetare.

Cercetările arheologice, desfăşurate prin proiectul Noviodunum 2020, urmăresc cercetarea ştiinţifică, degajarea şi valorificarea muzeală a sectorului de SE al cetăţii Noviodunum, care cuprinde un segment al fortificaţiei, în care se înscriu trei turnuri romano-bizantine – Turnul Mare (TM) la V; Turnul de Colţ (TC) la est; Turnul A (TA) la mijloc, între cele două – cu cele două curtine aferente.

În toate punctele menționate au fost identificate niveluri din perioada medie-bizantină şi medievală ce indică o locuire intensă la Noviodunum şi în sec. X-XIV.

Obiectivele proiectului de cercetare din anul 2013:
- continuarea cercetărilor la segmentul de curtină C1 și C2;
- continuarea cercetărilor la Turnul A, Suprafața A și Turnul de colț;
- verificarea reperelor cronologice stabilite prin cercetările anterioare la Turnul de Colț, Turnul A, Suprafața A, Curtina 1 și Curtina 2;

Turnul de Colț

Colectiv: Aurel Stănică, Laurențiu Radu, Niculina Dinu

În cadrul activității curente de cercetare arheologică din campania anului 2013, am reluat cercetările în secţiunile TC 4 şi TC 1, carourile 6 – 8, care prin înlăturarea martorilor, formează o suprafaţă cu dimensiunile de circa 12 x 7 m și adâncimea de circa – 1 m, față de nivelul actual de călcare.

În prima etapă, cea de îndreptare a profilelor de vest şi de nord, au fost identificate două morminte de inhumație, unul în profilul de vest şi un al doilea mormânt în profilul nordic, care prezenta ca inventar două brățări din sticlă. Cele două morminte aparţin orizontului funerar ce marchează sfârşitul locuirii în zona sud-estică a platoului cetăţii[1].

În zona c. 6-7, se conturează zidurile unui edificiu de epocă romano-bizantină, realizate din piatră de formă neregulată, legată cu mortar de var ce conţine şi cărămidă pisată. A fost identificat și un nivel de călcare, reprezentat de un strat de mortar de acelaşi tip şi o groapă de formă circulară cu diametrul de 1,60 m şi adâncimea de circa 0,50 m față de nivelul secţiunii TC 4, despre care presupunem că aparţine unui chiup, a cărei jumătate superioară a fost descoperită în c. 6, în campaniile trecute[2]. Este posibil ca zidurile din această zonă să fie legate din punct de vedere funcţional de construcţiile identificate în punctul SC, unde s-au descoperit mai multe vase de provizii. Prezența acestor chiupuri și a zidurilor ce aparțin unor construcții, incluzând aici, descoperirile din sectorul SC și TC, poate sugera existența unui horreum, adosat zidului de incintă, care a fost utilizat în perioada romano-bizantină.

În carourile 7-8, ne-am concentrat cercetările pe contextele de epocă medie-bizantină.

La nord de nivelul atribuit secolelor V-VII p.Chr, a fost identificat un cuptor menajer realizat din pietre de dimensiuni medii, de formă dreptunghiulară, cu dimensiunile de 1,25 m x 1 m din care s-au păstrat una sau două asize, legate cu pământ galben. Cuptorul a distrus parţial o vatră deschisă, de formă circulară, din care s-a păstrat jumătatea nordică (0,90 m), ce prezintă marginile supraînălțate (0,05 m). Vatra a fost realizată din pământ galben, bine bătătorit, amestecat cu paie și pietriș, arsă la roşu în interior. Spre profilul de vest, a fost reluată cercetarea celor trei gropi menajere[3], ce conțineau multă ceramică uzuală (în special vase borcan), oase de peşte şi de animale, monede tăiate, fragmente de brăţări din sticlă. Cele trei gropi menajere au următoarele dimensiuni: groapa nr. 1 care a afectat fundaţia edificiului de epocă romano-bizantină, are o formă semicirculară cu diametrul de 1,80 m şi adâncimea de circa -2,10 m faţă de profil, groapa nr. 2, situată la nord de groapa nr. 1 are diametrul de 1,50 m, adâncimea de circa -2,30 m faţă de profil şi o formă circulară, iar groapa nr. 3, amplasată la nord de groapa nr. 2, circulară, are diametrul de circa 1,50 m şi adâncimea de -2,40 m faţă de profil şi poate fi datată, conform materialului ceramic descoperit, dar și a monedelor tăiate în secolul al XIII-lea.

În urma îndreptării profilului vestic al secţiunii TC 4, s-a identificat podeaua unei locuinţe afectate de groapa 2[4], iar în suprafaţa creată prin unirea celor două secțiuni TC 4 – TC 1, c. 7-8, considerăm că

http://patrimoniu.gov.ro

ne aflăm în prezenţa unei a doua locuinţe, marcată de o podea de lut galben cu lungimea de aproximativ 4m. Această locuinţă a fost secţionată de groapa unui mormânt, așa cum se observă pe profilul nordic.

Suprafața A

Colectiv: Aurel Stănică, Oana Gheorghe, Alexandru Pîrvu

În campania din anul 2012, am făcut următoarele observații în legătură cu contextele și complexele cercetate:

În carourile D1-3 și E1-3, a fost înlăturat stratul cenușiu granulos, fiind surprinsă podeaua unei locuințe. Podeaua este realizată din lut galben, bine bătătorit, are dimensiunile de 6 x 3,5 m, latura de est fiind distrusă. Pe latura de vest, spre profil, au fost identificate patru gropi de par, care au diametrul de 0,10 și 0,15 m. De asemenea, pe zona centrală au fost descoperite două gropi, de dimensiuni mai mari (0,30 și 0,40 m), care sugerează o structură internă a locuinței. Posibil, ca cele două gropi, să fie de la doi stâlpi, care susțineau un acoperiș în două ape. Așa cum am menționat mai sus, latura de vest a fost afectată, în această zonă nefiind surprinse gropile parilor din lemn.

Pornind de la aceste date, cercetările s-au concentrat în zona vetrei și în carourile D și E, unde presupuneam existența unei podele ce aparține unui alt complex de locuire. Un alt obiectiv urmărit, a fost reprezentat de individualizarea celor două complexelor menajere situate la est de vatră.

Vatra surprinsă în caroul C1, a fost secționată, apoi s-a procedat la demontarea acesteia. La nord de vatră, în zona distrusă, a fost surprins un strat consistent de cenușă, din care au fost descoperite fragmente de la două vase întregibile, ce prezentau urme de ardere secundară. Tot în acest context, au apărut monede tăiate modul mare, dar și o monedă de perioadă romano-bizantină. După ce vatra a fost demontată și înlăturat stratul de cenușă, în caroul C2, a apărut un bloc de piatră (0,60 x 0,62 m), despre care nu putem face precizări suplimentare..

În caroul B1, a fost cercetată groapa menajeră. Ca modalitate nouă în cercetarea complexelor menajere, în ultimii doi ani, am utilizat sitele pentru a recupera materialele apărute în aceste complexe. Rezultatele sunt remarcabile, având în vedere numărul mare de obiecte și monede recuperate. Din pământul scos, a fost recoltată o cantitate apreciabilă de oase și solzi, la care se adaugă fragmente de la brățări din sticlă, bucățele de sticlă, fragmente ceramice și un număr mare de monede tăiate.

Cercetările nostre, au avut în vedere carourile A1-3 și B1-3, unde se observa un pământ cenușiu-prăfos. În partea de nord a suprafeței, contextul devine granulos, cu pigment de cărbune și fragmente de chirpic ars.

La 1,15-1,20 m, în carourile A1-2 și B1-2, a apărut un număr mare de fragmente ceramice, în care predomină cele de vase borcan, la care se adaugă, oase de animale, solzi și oase de pește, care sugerau un complex menajer. A fost delimitată groapa menajeră (Gr. 6), care are o formă ovală. Din păcate, pământul cenușiu-prăfos, ne-a împiedicat să secționăm complexul și să facem observații stratigrafice. Materialul recoltat din acest complex este reprezentat de ceramică, în special fragmente de vase borcan, fragmente de brățări din sticlă și un număr apreciabil de monede tăiate.

În colțul de NE al casetei, se observă o lutuială din pământ galben, bine tasat. Lutuiala are forma unei alveole, care a fost secționată la E de un alt complex menajer.

În carourile carourile C, D și E 2 a fost secționată podeaua locuinței L 1. Podeaua a fost realizată dintr-un singur strat de lut, bine tasat, care are o grosime cuprinsă între 0,5 și 2 cm. Pentru amenajarea podelei s-a procedat la o nivelare stratului de dărâmătură, care provine de la distrugerea zidului de incintă romano-bizantin din apropiere. Dărâmătura a fost surprinsă în carourile C, D și E 3, conține fragmente de cărămizi, țigle, bucăți de mortar, dar și un fragment dintr-un tub de apeduct.

Curtina C2

Colectiv: Aurel Stănică

În campania din anul 2010, a fost deschisă o nouă secțiune (8 x 3 m), prin extinderea ultimei secțiuni, la V de Turnul A – TA 4, abordând segmentul de curtină cuprins între TA și TM.

Am reluat în campania din acest an săpăturile începute în anul 2010. În caroul 8, în apropiere de zidul de incintă de epocă romano-bizantină, unde apăreau materiale ceramice de epocă romană și medie –bizantină, oase de animale, oase de pește, amestecate cu materiale mai recente.

După înlăturarea unui strat de 0,25 m, de pe întreaga suprafață a secțiunii, la zidul de incintă, pe 0,70 m a apărut o plintă, care leagă zidul și turnul rectangular din prima fază de construcție.

Plinta pare a fi un zid anterior, ce se leagă de turnul rectangular, este alcătuit din blocuri de piatră, legate regulat, prinse cu mortar pe bază de var, ce conține pietricele și bucăți mici de cărămidă. Zidul de incintă, care are legătură cu turnul în forma de litera U, se retrage 0,50-0,55 m. Pe această structură a fost ridicat zidul din perioada lui Iustinian.

Tot spre zidul de incintă, colțul de NE, apărea un strat consistent, ce ne indică o amenajare cu pământ galben. Înălțimea plintei este 0,30 m și suprapune o alta, care se leagă de turnul rectangular.

Amenajarea cu pământ galben continuă spre sud, în zona caroului 3 coboară ca o treaptă. Tot în caroul 3, spre groapa de la vest de turn, mai apare un complex menajer de mici dimensiuni - 0,95 m în diametru și 0,25 m adâncime. Din acest complex au fost recoltate mai multe cuie din fier și fragmente ceramice, unele fiind vitrificate, dar și lemn carbonizat.

În caroul 3, față de anul 2012 ne-am adâncit cu 0,80 m, pământul fiind unul cenușiu, granulos. Au apărut pietre de dimensiuni diferite, materiale diverse (bucăți de tablă, sticlă), ceramică, oase, dar și țigle contemporane.

La 1 m spre sud de țărușul caroului 2, a fost surpinsă o amenajare cu pământ galben (0,50 x 0,30 m), foarte afânat, care se poate lega de amenajările din al doilea război mondial. Pe suprafața situată la sud, spre caroul 1, au apărut mai multe cartușe, gloanțe, bucăți de tablă, etc.

Tot în caroul 2, spre TA, apare o amenajare din pământ ars la roșu, în care se puteau observa și mici fragmente ceramice smălțuite, fragmente de silex și granule de calcar. Amenajarea, despre care nu putem face precizări, este distrusă la V și SE, are dimensiunile de 1,10 și lățimea cuprinsă între 0,20-0,50 m. Stratul superior are consintența mortarului.

Tot în acest carou, spre profilul de V, au apărut și bucăți de zgură de fier.

Turnul A

Colectiv: Aurel Stănică

Turnul A, ca și celelalte elemente de fortificație de pe incinta de sud-est – Turnul Mare și Turnul de Colț – , a fost afectat în diferite perioade istorice de către cei care au scos piatra din paramente sau din emplectonul acestora. Turnul A, refăcut de mai multe ori în cele trei secole de istorie romano-bizantină, se prezintă sub forma literei U, ca un bastion rectangular cu frontul rotunjit. Zona semicirculară sau latura de sud a turnului de forma literei U, nu are parament, motiv pentru care a fost realizat un sondaj pentru a lămuri situația. Un alt

http://patrimoniu.gov.ro

aspect, ce urma a fi clarificat este reprezentat de o „aglomerare" de pietre, care era paralel cu profilul de sud. Nu în ultimul rând, doream să realizăm o verificare a acestei zone, dacă nivelurile de perioadă medie-bizantină au fost epuizate.

În prima fază, a fost lămurită situația pietrelor, care nu erau prinse cu un liant și a bucăților de mortar și fragmentelor de cărămidă, ce au apărut sub acestea. Cu siguranță, nu este vorba de un zid ce aparține unei construcții, ci de dărâmătură (pietre, bucăți de mortar, fragmente de cărămidă), ce provin din momentul dezafectării Turnul A. Pe toată suprafața sondajului, au apărut materiale ceramice și monede, ce pot fi datate în secolul al XIII-lea. După ce ne-am adâncit 0,50 m, putem face precizarea, ca nivelul medio-bizantin în zona Turnului A nu a fost epuizat.

Au fost continuate săpăturile în sondajul realizat în zona centrală a a TA. A fost înlăturată nivelarea surprinsă în 2012, care conține fragmente ceramice și oase de animale. Sub această nivelare, au apărut mai multe pietre pe axa E-V, de dimensiuni medii, fără a fi prinse cu mortar.

Pentru a înregistra situațiile surpinse la E și V de sondaj, am procedat la o înregistrare a materialelor utilizând siglele TA Est și TA Vest.

Pe latura de E a fost cercetată o amenajare cu pământ galben, posibil podeaua unui complex de locuit. Podeaua se află sub un strat de dărâmătură, care provine din desele distrugeri ale zidului de incintă. Pe podea a fost descoperită o piatră de râșniță. Materialul recoltat este amestecat și este reprezentat de fragmente ceramice de vase borcan și fragmente de brățări din sticlă, fragmente de amfore, veselă de bucătărie ce aparțin atât perioadei medio-bizantine, cât și epocii romane.

La SSE de turn, se contura un complex rectangular, ce se observa și pe profilul de est, care s-a dovedit a fi groapa unui tranșeu. În acest tranșeu a fost descoperit un trepied din fier și o armă (Mannlicher, md. 1894). În continuare, spre colțul de SE al casetei, se observa un pământ cenușiu prăfos, în care au fost descoperite materiale din secolul al XIII-lea.

Pe latura de vest, a fost cercetat un context de culoare brun-cenușie, cu tentă roșcată pe alocuri, din care au apărut mai multe obiecte din os și corn. Acest nivel se extinde spre latura de vest a tunului în forma de U, cu o grosime de 0,60 m. În caroul 2, zona în care se suprapun cele două turnuri (cel în forma literei U și cel rectangular), a fost identificat o posibilă amenajare din pământ galben, tasat și cu mortar în compoziție.

Curtina 1

Colectiv: Dan Aparaschivei, George Bilavschi

În campania din anul 2013 ne-am concentrat atenţia în două puncte de lucru ale sectorului Curtină 1, respectiv intramuros, în c.5-6 şi la complexele din afara incintei. În fiecare din aceste locaţii ne-am propus să dezvoltăm în adâncime săpătura pentru a urmări stratigrafia din zona de sud-est a cetăţii, dar şi pentru a identifica noi complexe din secvenţe cronologice mai vechi.

În c.5-6 am urmărit să profilăm cât mai bine complexele apărute în anii anteriori, cu o atenţie specială asupra pilonului P1, dar şi a zidurilor de substrucţie Z1, Z3 şi Z4.

Astfel, paralel cu Z1, în ultimele campanii au fost cercetate alte două fragmente de ziduri, Z3, plasat parţial chiar sub Z1, şi Z4 situat la circa 0,25 m spre sud. Aceste noi fundaţii sunt, cu certitudine, din perioade anterioare complexului L1, care, la rândul său, este posterior complexului căruia îi aparţinea pilonul P1 şi Z1. De altfel, în ultima campanie, din 2013, au putut fi profilaţi alţi trei piloni, numerotaţi cu P2, P3 şi P4, doi lipiţi de zidul de incintă (P3 şi P4), iar P2 la o distanţă de circa 2,30 m de P1 şi mai spre nord. Nici între Z1 şi P1 nu pare a fi fost o relaţie cronologică foarte clară de vreme ce pilonul nu se ţese cu fundaţia Z1, fundaţie care este demantelată în apropiere de P1. Oricum, acest zid pare a fi avut trei faze de funcţionare: o primă fază care constă în ridicarea zidului, parţial peste Z3, respectiv peste latura de nord a acestuia, a doua fază a fost una de refacere, când surprindem o suprapunere de asize de cărămidă, iar o a treia fază, de blocare a unei posibile intrări care se profila între Z1 şi P1. Această blocare este constituită din 4 asize de cărămidă, mai subţire decât cele din elevaţia-refacere anterior menţionată.

Un element care reprezintă încă o necunoscută aproape totală, cel puţin până în prezent, este o nouă instalaţie din piatră prinsă cu mortar, Z2, rectangulară şi care intră în profilul de nord. Acest zid este situat la distanţă de circa 1,35 m spre nord de P1. Tehnica de construcţie pare a fi asemănătoare cu cea folosită la piloni, dar forma sa şi mai ales soliditatea ne îndeamnă să credem, mai degrabă, că avem de-a face cu o structură de susţinere, poate a unui pod sau a unei platforme. Dimensiunile sale, care se pot identifica în actualul stadiu de cercetare, sunt de 1,47 m pe latura paralelă cu profilul de N, 0,83 m pe latura de est şi 0,40 m pe latura de vest.

Pe baza relaţiilor stratigrafice, dar mai ales a materialului arheologic recoltat şi interpretat, conexiunea cronologică dintre complexele descrise până acum ar putea fi următoarea:

1. Cele mai vechi complexe ar fi Z3 şi Z4, aparent contemporane, dar posibil din faze diferite, dată fiind apropierea lor nefirească (circa 0,25 m). În opinia noastră, aceste ziduri corespund unui nivel identificat în anul 2013 plasat în a doua jumătate a secolului al II-lea şi prima parte a secolului al III-lea şi datat foarte bine cu fragmente de opaiţ şi o amforă tipică găsită pe nivel.
2. În etapă ulterioară apar pilonii P1, P2, P3 şi P4 care făceau parte dintr-un complex mai amplu ce se întindea către interiorul cetăţii pe o suprafaţă imposibil acum de apreciat. Aceşti piloni au tăiat Z3 şi Z4, pe care, de altfel, le-au şi scos din uz prin nivelare, poate în a doua parte a secolului al IV-lea, oricum, după ce a fost ridicată incinta, de vreme ce doi dintre ei sunt plasaţi lipiţi de zidul de incintă.
3. Se ridică Z1 ce ar putea corespunde la o anumită perioadă cu P1 pentru că avem probată o posibilă intrare profilată între Z1 şi P1, care apoi a fost blocată.
4. O altă fază ar corespunde acelei blocări a intrării amintite, dar şi edificării L1, depozitului amintit iniţial care este posibil să fi folosit P1 în structura sa şi în timpul căreia au funcţionat şi vasele de provizii D1 şi D2. Cronologic am putea plasa acest moment în secolul al V-lea, spre finalul său, conform materialului arheologic recoltat atât de pe rămăşiţele de podea, dar mai ales din dărâmătura complexului.
5. O penultimă fază corespunde distrugerii L1, cândva spre începutul secolului al VII-lea de când datează şi ultimele piese ceramice, dar şi monede identificate în apropierea dolia.
6. O ultimă fază este marcată de intervenţiile medievale din zonă, unde s-au cercetat mai multe gropi ce taie complexele romane, dar şi un şanţ de distrugere în partea de vest a secţiunii care întrerupe, de altfel, toate zidurile timpurii (Z1, Z3, Z4), dar distruge parţial şi pilonii P2 şi P3. Această ultimă etapă ar putea foarte bine să cuprindă mai multe faze, destul de greu de identificat până în prezent datorită materialului arheologic foarte amestecat.

Lutărie 2

Colectiv: Aurel Stănică, Laurențiu Radu

Deschiderea unor cariere de lut (gropi de împrumut), în vecinătatea sitului arheologic, ne-a prilejuit ocazia de a face noi observații, privind locuirea extra muros. Astfel, începând cu anul 2002, pe strada Câmpia Libertății, artera care leagă zona arheologică de centrul orașului Isaccea, au fost deschise două cariere de lut – Lutărie 2 și Lutărie 3 – , din care s-au scos cantități mari de pământ, necesare la realizarea unor proiecte de infrastructură. Pereții înalți

http://patrimoniu.gov.ro

ai acestor cariere, au oferit primele date, fiind observate complexe arheologice, reprezentate în special de morminte de inhumație și gropi menajere.

În anul 2011, cu ocazia lucrărilor, pentru introducerea unui cablu de fibră optică, pe partea dreaptă a șoselei betonate – str. Câmpia Libertății – , în sensul de mers spre Cetatea Noviodunum, începând din dreptul Lutăriei 3, s-a constatat prezența unui sol roșcat, sporadic au apărut și fragmente de tegulae, iar din zona Lutăriei 2 spre casa de la nr. 50, a fost descoperit același pământ galben ars la roșu, asociat cu fragmente de chirpici, tegulae, cărămizi și fragmente de amfore. De asemenea, au mai apărut și oase umane, care confirmă existența unei necropole, despre care nu aveam informații.

Din păcate șanțul fiind lat de 0,60 m, iar adâncimea de 0,90 m, la care a fost pozat cablul de fibră optică, nu ne-a îngăduit realizarea unor observații detaliate; situație îngreunată și de spațiul redus dintre platforma betonată și proprietăți.

În dreptul Lutăriei 2, în două puncte, prezența solului roșiatic, compact, sugerau existența a două cuptoare utilizate la realizarea materialelor de construcții.

La acel moment, mai multe persoane din localitatea Isaccea, au menționat că în anii ’60, în acest perimetru au existat cel puțin două cuptoare utilizate la confecționarea cărămizilor.

În anul 2013, investiția “Reabilitare și extinderea alimentării cu apă și a sistemelor de canalizare din aglomerarea Isaccea”, pentru care am realizat supravegherea lucrărilor efectuate în localitatea Isaccea, care s-au prelungit pe str. Câmpia Libertății , inclusiv prin Cetatea Noviodunum.

În zona celor două cariere de lut, observațiile din anul 2011 au fost confirmate și completate cu noi date.

Astfel, în zona Lutăriei 2, pe toată lungimea acesteia, a apărut același sol roșiatic, compact, chirpici ars la roșu, cărămizi, tegulae, material amforic. Profilul creat, prin realizarea șanțului în care s-a montat conducta de canalizare și aducțiune apă, a permis identificarea a cinci cuptoare, dintre care trei complexe aveau lungimea de 3m. Cu siguranță, ne aflăm într-un spațiu unde a existat un mare complex meșteșugăresc specializat în realizarea materialelor de construcție. Nefiind posibilă o extindere a cercetărilor sub platforma betonată a străzii, am realizat două casete, la extremitățile de est și vest ale Lutăriei 2.

Caseta nr. 1

Am procedat la deschiderea unei casete cu dimensiunile de 7,20 m x 6,25 m şi cu adâncimea maximă de circa 0,80 m pe profilul de est, amplasată în zona extremităţii estice a excavaţiei. Din punct de vedere arheologic, s-a identificat o groapă menajeră cu diametrul de 1,60 m şi adâncimea de circa 0,30 m cu multe fragmente ceramice ce pot fi datate în secolul al XIII-lea.

Stratigrafia se prezintă astfel:

- 0 – 0,40/0,60 m – strat de sol vegetal amestecat cu multe deşeuri menajere

- 0,50/0,80m – loess galben cu intruziuni calcaroase şi urme de argilă roşiatică.

Stratul de argilă roșiatică, ce conține particule de calcar, reprezintă o depunere geologică și se extinde ca un brâu pe toată lungimea carierei de lut.

Caseta nr. 2

Caseta nr. 2 a fost deschisă în zona extremităţii de vest a lutăriei, în urma observării unui strat de pământ ars la roşu, semn al existenţei unui cuptor. Caseta are dimensiunile de 9,80 m x 4,50 m şi adâncimea variind între 0,15 şi 0,35 m, amplasată paralel cu strada Câmpia Libertăţii. În urma săpăturii, s-au identificat resturile unui cuptor, realizat din cărămidă legată cu pământ galben, ars puternic la roşu, afectat de un şanţ realizat pentru introducerea unor cabluri telefonice. Din cuptor s-a conservat latura sudică pe o lungime de circa 3,70 m cu o lăţime de circa 0,80 m şi puţin din latura vestică. În acest stadiu al cercetării, considerăm că ne aflăm în prezenţa unui cuptor pentru ars materiale de construcţie (probabil cărămidă și țiglă).

Conservare primară

Colectiv: Aurel Stănică, Alexandru Pîrvu, Oana Gheorghe

Ca şi campaniile precedente, şi în acest an au fost luate măsuri de protejare a noilor descoperiri şi, mai ales, a zidurilor, extrem de afectate de acţiunile antropice din Evul Mediu sau epocă modernă, şi, în special, din secolul al XX-lea. De asemenea, protecția primară are rolul de a proteja monumentele de acțiunea factorilor de mediu – îngheț/dezgheț, care afectează în mod vizibil structurile descoperite. S-a procedat la acoperirea cu folie sau carton asfaltat a unor ziduri, a nivelurilor arheologice, au fost consolidate cu proptele din lemn şi saci umpluţi cu pământ (Edificiul Bizantin și Curtina 3).

Manifestări de popularizare

În acest an am organizat începând cu luna iulie, mai multe activități, menite a conștientiza elevii din Isaccea și alte localități, cu privire la importanța și beneficiile generate de existența unui sit arheologic în cadrul comunităților locale. Mare parte din activități, au avut în vedere prezentarea metodelor utilizate în cercetarea materialului arheologic descoperit, dar și intervențiile specialiștilor restauratori asupra tuturor categoriilor de materiale.

(Endnotes)

[1] CCA 2007, nr. 83. Morminte de inhumaţie din acest punct, aparţin unui orizont de înmormântări, din care au fost cercetate 12 morminte, ceea ce confirmă că în cursul secolelor XIII-XV, în zona intra-muros s-a practicat o serie de înmormântări de către populaţia locală.

[2] CCA 2008, nr. 37.

[3] Cele trei gropi menajere, au fost identificate în cursul campaniilor din ani 2007 și 2010. CCA 2007, nr. 83; CCA 2010, nr. 26.

[4] CCA 2008, nr. 37.

Industria materiilor dure animale descoperită în campaniile 2012 şi 2013

Colectiv: Corneliu Beldiman (UCDC, Bucureşti), Diana-Maria Sztancs (UCDC, Bucureşti)

Săpăturile arheologice din anul 2013 de la Isaccea - „Cetate” (Noviodunum), jud. Tulcea (NOV) s-au desfăşurat în diferite puncte ale sitului arheologic complex. Este vorba de cercetarea ştiinţifică, degajarea şi valorificarea muzeală a sectorului de sud-est al cetăţii, care cuprinde un segment al fortificaţiei, în care se înscriu trei turnuri romano-bizantine – Turnul Mare (TM) la vest; Turnul de Colţ (TC) la est; Turnul A (TA) la mijloc, între cele două – cu cele două curtine aferente. În toate punctele menționate au fost identificate niveluri din perioada medio-bizantină şi medievală, care indică o locuire intensă şi în sec. X-XIV. Obiectivele proiectului de cercetare din anul 2013 au fost: continuarea cercetărilor la segmentul de curtină C1 și C2; continuarea cercetărilor la Turnul A, Suprafața A și Turnul de colț; verificarea reperelor cronologice stabilite prin cercetările anterioare la Turnul de Colţ, Turnul A, Suprafața A, Curtina 1 și Curtina 2[1].

Campania arheologică 2013 de la Noviodunum a prilejuit recuperarea unui lot de artefacte aparţinând industriei materiilor dure animale. Studiul său continuă analiza sistematică a acestui gen de materiale (începută în 2013)[2], care formează deja o colecţie bogată, alcătuită pe parcursul a şase decenii de săpături arheologice. Alături de lotul 2013 am avut la dispoziţie şi două piese din corn de

http://patrimoniu.gov.ro

cerb descoperite în 2012, pe care le integrăm, cu acest prilej, în efectivul deja studiat anul trecut[3]. Adresăm cu acest prilej mulţumirile noastre dr. Aurel-Daniel Stănică; domnia sa ne-a pus la dispoziţie cu amabilitate materialele spre studiu.

Efectivul total include 29 piese (2012, N = 2; 2013, N = 27). Dispersia în diverse sectoare ale sitului conturează un context care nu permite, cu acest prilej, extragerea unor concluzii detaliate. Funcţionarea în evul mediu (sec. al XIII-lea – al XIV-lea) a unor ateliere în care se prelucrau (şi) materii dure animale (mai ales corn de cerb) şi se utilizau la realizarea artefactelor, inclusiv compozite (mobilier, obiecte de lemn diverse, arme etc.) este de avut în vedere; în acest sens avem ca dovezi materiile prime aflate în diverse stadii de procesare, eboşele, piesele reparate etc.

Scopul analizei de faţă este acela de a introduce în circuitul ştiinţific descoperirile cele mai recente, cu datele primare în formă extensivă. Repertoriul cuprins în tabelele nr. 1-2 oferă toate aceste date semnificative relative la artefacte, tratate conform reperelor metodologiei actuale a domeniului[4].

Analiza a recurs, în mod sistematic, la mijloace optice de observare (microscop optic, măriri x10 – x40; microscop digital, măriri x10 – x400); au fost realizate seturi complete de fotografii la diverse scări, inclusiv cu ajutorul microscopului, iniţiindu-se baza de imagini a repertoriului artefactelor din sit (cf. fig. 1-58). Catalogul include piesele având indicativele provizorii NOV/2012 şi NOV/2013, piesele fiind numerotate de la 1 la 27 (exemple: NOV/2012_1; NOV/2013_1), ordonate după campanie şi pe criterii tipologice. Atribuirile cultural-cronologice ale materialelor studiate preiau încadrările propuse de autorii cercetărilor (epoca romană şi evul mediu), corelate, acolo unde a fost posibil, cu observaţiile asupra specificului aspectelor tipologice şi tehnologice. Ele sunt preliminare, putând comporta unele revizuiri. Etapele majore de locuire la Noviodunum se plasează în sec. I-VII, X-XI şi XII-XV[5]

Studiul complex al artefactelor din materii dure animale databile în epoca romană, romană târzie, romano-bizantină (sec. I - al VII-lea) şi medio-bizantină (sec. al IX-lea – al XI-lea) din Dobrogea a înregistrat, în ultimii ani, contribuţii sub forma articolelor, studiilor, comunicărilor; ele au fost prilejuite de analiza materialelor din siturile Capidava, Durostorum-Ostrov, Histria-Basilica extra muros[6]. În contrast, descoperirile databile în evul mediu (sec. al XII-lea – al XV-lea) au făcut rareori obiectul unor abordări extensive[7]. Astfel, contribuţiile generate de analiza loturilor IMDA de la Noviodunum pot oferi reperele metodologice şi repertorial/tipologice actuale pentru abordarea acestui gen de manifestări ale culturii materiale în spaţiul istro-pontic şi regiunile învecinate.

Piesele sunt inedite şi se păstrează în colecţiile Institutului de Cercetări Eco-Muzeale, Tulcea, Muzeul de Istorie şi Arheologie (provizoriu fără număr de inventar – în curs de catalogare). Fiecare artefact a fost tratat după un protocol standard, cu mai multe paliere şi componente, vizând înregistrarea extensivă/exhaustivă a datelor – a se vedea repertoriul (tabelul nr. 1). Se vizează aspecte precum: materiile prime; starea de conservare (piese întregi, fragmentare/fragmente); tipologia; morfologia; morfometria; urmele de fabricare; urmele de utilizare; formularea ipotezelor relative la rolul funcţional. Fişa standard pune la dispoziţie datele despre artefact în următoarea structură: Indicativ ● Tip ● Cod tipologic ● Categorie (unelte, arme, podoabe, materii prime, accesorii etc.) ● Instituţie deţinătoare/Colecţie ● Număr de inventar ● Context ● Apartenenţă culturală ● Fig. ● Materie primă ● Stare de conservare (întreg, fragmentar, fragment) ● Descriere (morfologie, date tehnice privind fabricarea, urme de utilizare, rol funcţional prezumat etc.) ● Dimensiuni (mm) ● Bibliografia/Inedit[8].

Categoriile tipologice reprezentate sunt, în conformitate cu lista tipologică Beldiman 2007[9]: Arme: vârf de săgeată (1); Piese de port/podoabă/accesorii/piese de joc: ace de os (2), jeton de os (1), cataramă de os (1), pandantiv de corn de cerb (1), manşon de os (1), plăci de corn de cerb decorate (5); placă de os decorată (1); Elemente receptoare (mâner, eboşe de mânere) (4); Piese tehnice: Materii prime (corn de cerb: raze, fragmente de ax) (8); Deşeuri de corn de cerb (ax, raze) (2). La acestea se adaugă piesele de corn de cerb de utilizare incertă (2) pentru care nu am identificat, deocamdată, analogii.

Se remarcă gruparea, în sectorul TA şi în secţiunea TC 4, a 8 piese, care poate indica existenţa unor ateliere în care se produceau (şi) artefacte IMDA (materii prime, eboşe, piese nefinisate): Sectorul TA = materii prime (piesele NOV/2013_2, 21, 22, 24, 27); Secţiunea TC 4 = eboşe şi piese nefinisate (piesele NOV/2013_1, 12, 17). Din acest punct de vedere, deşeurile sunt, încă, nesemnificative (piesele NOV/2013_20 şi 26) – tabelul nr. 2.

În privinţa materiilor prime, predomină net cornul de cerb (21 piese) – din care 12 segmente de raze, 5 fragmente de ax, 4 neprecizabil; este prezent şi cornul de căprior (1 piesă), ca şi oasele lungi de vită (7 piese).

Potrivit datelor furnizate de autorii cercetărilor, dar şi în urma analizei datelor tipologice şi tehnologice, încadrarea cronologică se referă la: epoca romană – circa sec. I – al IV-lea (3 piese: ace de os; jeton de os); evul mediu – sec. al XIII-lea – al XIV-lea: (26 piese).

Modalităţile de procesare a materiilor prime includ procedee simple, precum fracturarea, cioplirea, raclajul, abraziunea, tăierea cu ferăstrăul, dar şi soluţii tehnologice pretenţioase, precum perforarea, gravarea (realizarea decorului), fasonarea şi finisarea integrale etc. Ca unelte folosite menţionăm toporul sau securea, cuţitul, ferăstrăul. Fabricarea artefactelor se referă la mediul specializat, respectiv la existenţa unor ateliere în cadrul sitului. În acest sens pledează prezenţa grupată, în sectorul TA şi în secţiunea TC 4, a 8 piese ilustrative, precum eboşele, materiile prime în diverse stadii de transformare şi piesele nefinisate – vezi supra. Această concluzie, provizorie, va putea fi confirmată prin extinderea studiului asupra restului artefactelor de la Noviodunum (loturile vechi), inclusiv asupra materialului arheozoologic.

Piesele IMDA studiate furnizează necesare repere tipologice, tehnologice şi cultural-cronologice pentru abordarea complexă şi extensivă a manifestărilor civilizaţiei şi culturii comunităţilor de la Noviodunum (respectiv, IMDA) din epoca romană şi evul mediu [Corneliu Beldiman, Diana-Maria Sztancs].

Abrevieri

Ad. – Adâncimea; C – Curtină; Cămin de vizitare (pe trasul conductei de alimentare cu apă); Diam – diametrul; ED – Extremitatea distală; EP – Extremitatea proximală; Ext – Exterior; Gr – Groapă; Gros – Grosimea; IMDA – Industria materiilor dure animale; Înălţ – Înălţimea; Int – Interior; L – Lungimea; L tot – Lungimea totală; Lăţ – Lăţimea; LCE – Lungimea pe coarda exterioară (la artefacte având contur curb); Max – Maxim; N – Număr; N tot – Număr total; NOV – Noviodunum; PD – Partea distală; Perf – Perforaţie; PM – Partea mezială; PP – Partea proximală; R – rază (de corn de cerb); Supr – Suprafaţa; TA – Turnul A; TC – Turnul de Colţ; TM – Turnul Mare.

Abstract

Isaccea, Tulcea County (Noviodunum). Osseous materials industry discovered during 2012 and 2013 archaeological campaigns. The archaeological researches carried out in 2013 in various sectors of the Isaccea-"Fortress" site (Noviodunum), Tulcea County (NOV) made possible the recovery of an assemblage comprising osseous materials artefacts. Their study continues the systematic analysis of this type of pieces discovered at Noviodunum, started in 2013. This kind of artefacts already forms here a rich collection that has been

http://patrimoniu.gov.ro

created during the past six decades of archaeological excavations. Two pieces discovered in 2012 are added to those from 2013.

The dispersion of discoveries in various sectors of the site does not allow us to formulate some detailed conclusions. We should take into account the existence of some workshops where osseous materials artefacts (especially those made of red deer antler) were produced during the Middle Ages (the 13th – the 14th centuries). These pieces were probably used in composite artefacts such as: furniture, various objects made of wood, weapons etc. The raw materials discovered in various stages of manufacture (blanks, repaired pieces etc.) are proofs in this respect.

This analysis aims at highlighting the last discoveries and the primary data related to this in an extensive manner. The catalogue is illustrated in the table 1 and it offers all these significant data regarding the artefacts. They are presented according to the current methodology of the domain.

In order to achieve the objectives of the study, the optical means of observation were used (optical microscope, zoom x10 – x40; digital microscope, zoom x10 – x400); complete sets of images at various scales were taken (microscopic including), in this way being initiated a bank of artefacts images discovered at Noviodunum. The catalogue includes the pieces having the codes NOV/2012 and NOV/2013 and numbered from 1 to 27, classified from a typological point of view.

Chronological and cultural data related to the studied artefacts were provided by the one author of the researches (A. D. Stănică) and they were correlated (whether it was possible) with the observations regarding the specificity of the typological and technological aspects. The data are preliminary and they can be revised. The main periods of inhabitation of Noviodunum site are dated from the 1st to the 7th centuries, the 10th to the 11th and the 12th to the 15th centuries. The analysed artefacts are dated grosso modo in Roman period (Ist – IVth centuries) and Middle Ages (XIIIth – XIVth century).

Each artefact was studied according to a standard protocol comprising several levels and components with the aim of registering the data in an extensive/exhaustive manner (table 1). Raw materials, status of conservation, typology, morphology, dimensions, manufacturing traces, use-wear traces, functionality were the main aspects taken into account. The standard form includes data regarding the artefact, according to the following structure: Indicative ● Type ● Typological code ● Category (tools, weapons, adornments, raw materials, accessories etc.) ● Holder/Collection ● Inventory number ● Context ● Culture ● Fig. ● Raw material ● Status of conservation (entire, fragmentary, fragment) ● Description (morphology, technical data regarding the manufacture, use-wear traces, presumed functionality etc.) ● Dimensions (mm) ● Bibliography/Unpublished.

The typological categories that form the assemblage are presented according to Beldiman 2007 Typological List: Weapons: arrowhead (1); Adornments/Accessories/Game pieces: bone hair pins (2), bone token (1), bone belt (1), pendant made of red deer antler (1), bone sleeve (1), decorated plates made of red deer antler (5), a bone decorated plate (1); Hafts (handles, blanks for handles) (4); Technical pieces: raw materials (red deer antler: tines, fragments of beam) (8); Wastes of red deer antler (beam, tines) (2). Two pieces made of red deer antler whose use is unknown were also included in the assemblage; for these no analogies were yet identified.

We should underline the fact that eight pieces were grouped in TA sector and TC 4 section. This could indicate the existence of some workshops dealing with osseous materials manufacture (raw materials, blanks, unfinished artefacts): TA Sector – raw materials (NOV/2013_2, 21, 22, 24, 27 pieces); TC 4 Section = blanks and unfinished pieces (NOV/2013_1, 12, 17 pieces). From this point of view, the wastes are insignificant (NOV/2013_20 and 26 pieces) – table no. 2.

Regarding the raw materials, the red deer antler is predominant (21 pieces) from which 12 are segments of tines, five fragments of beam and four could not have been identified. The roe deer antler is also present (a piece), as well as cattle long bones (seven pieces).

According to the data made available by the authors of the research as well as according to the data obtained during the typological and technological analysis, the chronology of the artefacts is the following: Roman epoch (the 1st – the 4th centuries – three pieces: bone hairpins, bone token); the Middle Ages (the 13th – the 14th centuries – 26 pieces).

The ways in which the raw materials were processed include simple procedures such as: fracture, chopping, scraping, abrasion, sawing, but also more complex technological procedures like: perforation, engraving in order to decorate the piece and finishing it etc. Axe, knife and saw were the tools used for this purpose. The manufacture of the artefacts was a specialised one which supposed the existence of some workshops within the site or a production outside it (trade as source included). The presence of the eight pieces grouped in the TA sector and TC 4 as well as the blanks, the raw materials and the unfinished pieces illustrate this idea. This preliminary conclusion could be confirmed by the extension of the study of the other artefacts from Noviodunum (old assemblages), the archaeozoological materials included.

The analysis of studied assemblage provides the new typological, technological, cultural and chronological benchmarks for the complex and extensive approach of the cultural manifestations from Noviodunum during the Roman period and the Middle Ages [Corneliu Beldiman, Diana-Maria Sztancs].

Bibliografie

BELDIMAN C. 2007 – Industria materiilor dure animale în preistoria României. Resurse naturale, comunităţi umane şi tehnologie din paleoliticul superior până în neoliticul timpuriu, Asociaţia Română de Arheologie, Studii de Preistorie – Supplementum 2, Bucureşti, 2007.

BELDIMAN C., SZTANCS D.-M. 2007a – Histria. Sectorul Basilica extra muros. Industria materiilor dure animale, în CCAR 2006, Bucureşti, 2007, p. 202-205.

BELDIMAN C., SZTANCS D.-M. 2007b – Capidava. Industria materiilor dure animale, în CCAR 2006, Bucureşti, 2007, p. 108-112.

BELDIMAN C., SZTANCS D.-M. 2010 – Capidava. Industria materiilor dure animale, în CCAR 2009, Bucureşti, 2010, p. 48-50.

BELDIMAN C., SZTANCS D.-M. 2013 – Isaccea, jud. Tulcea [Noviodunum], Punct: Cetate, Sector: Sud-Est. Industria materiilor dure animale descoperită în campaniile 2009-2012, în CCAR 2012, Bucureşti, 2013, p. 74-75.

BELDIMAN et alii 2010 – BELDIMAN C., ELEFTERESCU D., SZTANCS D.-M., Ostrov-Durostorum. Industria materiilor dure animale, în CCAR 2009, Bucureşti, 2010, p. 132-136.

BELDIMAN et alii 2011 – BELDIMAN C., RUSU-BOLINDEŢ V., ACHIM I. A., SZTANCS D.-M., Aspects of ancient economy at Histria: bone/antler anvils and iron sickles, Mircea Victor Angelescu, Irina Achim, Adela Bâltâc, Viorica Rusu-Bolindeţ, Valentin Bottez (éds.), Antiquitas Istro-Pontica. Mélanges d'archéologie et d'histoire ancienne offerts à Alexandru Suceveanu, Institut d'Archéologie „Vasile Pârvan" de l'Academie Roumaine, Faculté d'Histoire de l'Université de Bucarest, Cluj-Napoca, 2010 (2011), p. 421-436.

BELDIMAN et alii 2013 – BELDIMAN C., STĂNICĂ A.-D., SZTANCS D.-M., Noviodunum. Data about the bone and antler artefacts,

http://patrimoniu.gov.ro

Annales d'Université Valahia Târgovişte, Section d'Archéologie et d'Histoire, Tome XV, Numéro 1, 2013, p. 37-53.

RUSU A. A., MĂRGINEAN Fl. 2004 – Prelucrarea osului şi cornului în Transilvania medievală (Început de abordare tematică), Arheologia medievală, 5, 2004, p. 113-158.

SZTANCS D.-M. 2011 – Industria materiilor dure animale în neo-eneoliticul din Transilvania. Repertoriu, tipologie, studiu paleotehnologic, date privind paleoeconomia. Baze de date, teză de doctorat, Universitatea „Lucian Blaga" Sibiu, 2011.

TOPOLEANU F., STĂNICĂ A.-D. 2014 – Isaccea, jud. Tulcea [Noviodunum], Punct: Cetate, Sector: Sud-Est, în CCAR 2013, Bucureşti, 2014 (prezentul volum).

TOPOLEANU, STĂNICĂ A.-D. 2013 – Isaccea, jud. Tulcea [Noviodunum], Punct: Cetate, Sector: Sud-Est, în CCAR 2012, Bucureşti, 2013, p. 70-74.

(Endnotes)

[1] Topoleanu, Stănică 2013; Topoleanu, Stănică 2014 (raport în prezentul volum, cu bibliografia).
[2] Beldiman, Sztancs 2013; Beldiman et alii 2013.
[3] Ibidem.
[4] Beldiman 2007; Sztancs 2011.
[5] Topoleanu, Stănică 2013; http://www.noviodunum.ro.
[6] Beldiman et alii 2011; Beldiman, Sztancs 2007a; Beldiman, Sztancs 2007b; Beldiman, Sztancs 2010; Beldiman et alii 2010.
[7] Rusu, Mărginean 2004.
[8] Beldiman, Sztancs 2013; Beldiman et alii 2013.
[9] Beldiman 2007, p. 211-234.

59. Nufăru, com. Nufăru, jud. Tulcea

Punct: Trecere bac

Nr. Autorizaţie: 89/2013

Cod sit: 161062.10

Colectivul: arheologi: Oana Damian (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", responsabil şantier), Mihai Vasile (Muzeul Naţional de Istorie a României), Daniel Ene (Muzeul Naţional de Istorie a României), Aurel Stănică (Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea); antropolog Gabriel Vasile (Muzeul Naţional de Istorie a României); arhitecţi: Monica Mărgineanu Cârstoiu (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan"), Virgil Apostol (Muzeul Naţional de Istorie a României), Ştefan Bâlici (Universitatea de Arhitectură „Ion Mincu"), un colectiv de studenţi de la Universitatea de Arhitectură „Ion Mincu")

Finanţare: 13 500 lei MCPN + fonduri IAB, MNIR

Cercetările arheologice derulate în campania 2013 în cetatea bizantină situată în intravilanul localităţii Nufăru s-au concentrat în regiunea nordică a promontoriului pe care se desfăşoară aşezarea, în punctul Trecere bac (= proprietatea Enache Şinghi), reprezentând o zonă complexă din punct de vedere arheologic, incluzând un tronson din curtina nordică a fortificaţiei bizantine şi instalaţia portuară a acesteia, construite la sfârşitul secolului al X-lea, cu necropola şi locuirea medievale care le suprapun (secolele XI–XIII).

La est de zona înglobând instalaţia portuară a cetăţii bizantine, descoperită în 1999, a fost cercetată în campaniile 2000–2002, 2004–2012 o suprafaţă de circa 400 mp, menită a pune în evidenţă elementele de fortificaţie adiacente debarcaderului, precum şi o serie de complexe funerare şi de locuire ulterioare[1].

Campania 2013 a avut în vedere în principal continuarea cercetării necropolei şi a locuirii care o suprapune, în cadrul unei suprafeţe deschise anterior, S 8, orientată N-S, cu dimensiunile de 10 × 8 m, ca şi la sud de zidul instalaţiei portuare, într-o suprafaţă cu dimensiunile de 12,50 × 4 m. S-a intenţionat de asemenea şi dezvelirea pavajului instalaţiei de acostament pe o suprafaţă cât mai mare, în partea vestică a suprafeţei cercetate, în cadrul S 11–S 11 A–S 11 B, orientată V-E, cu dimensiunile totale de 15 × 10 m, precum şi degajarea laturii de est a accesului, în cadrul S 12 lărgită spre E, într-o suprafaţă de 7 × 1,50 m.

Campania 2013 în punctul Trecere bac nu aduce elemente în plus faţă de situaţia stratigrafică înregistrată deja.

În privinţa monumentului bizantin, a fost degajată latura estică a turnului porţii care asigura accesul dinspre instalaţia portuară spre cetate, pe o lungime de 5,30 m şi o lăţime de 2 m, păstrată pe înălţimea de 0,25 m, măsurată de la nivelul de călcare din turn. Zidul de est al turnului porţii, lung de 4,50 m, ca şi cel estic, prezintă o prelungire spre S cu încă 0,80 m, reprezentând probabil o adaptare la terenul mai slab de fundare (latura vestică fiind construită pe stâncă). S-a continuat degajarea spre est a pavajului instalaţiei portuare, vizibil într-o suprafaţă mai mare de 100 mp.

Complexele funerare cercetate în 2013 se caracterizează prin aceleaşi aspecte de rit şi ritual definind necropola cercetată în campaniile anterioare, localizată în zona nord-estică a promontoriului nufărean (Piatră/km 104 şi Trecere bac) şi încadrată între mijlocul secolului al XI-lea – începutul secolului al XIII-lea. Celor 380 de morminte cercetate în campaniile 1999–2002 şi 2004–2012, li se adaugă încă 38 descoperite în 2013, în S 8 şi în suprafaţa de la sud de zidul instalaţiei portuare, numărul total de complexe funerare ridicându-se la 418.

Gropile mormintelor au fost săpate în depunerea de sediment cenuşiu prăfos sau de sediment cenuşiu gălbui cu pigmenţi de mortar (în S 8) şi în stânca nativă. În suprafaţa de la sud de zidul instalaţiei portuare, au fost identificate şapte compartimente săpate în stâncă, în trepte, asemănătoare unor cavouri, cu dimensiuni de 2,30/2,10/2 × 0,70/0,80/1 m, adăpostind morminte de inhumaţie şi reînhumări. Orientarea mormintelor este vest-est. În general s-a practicat înhumarea individuală, într-o serie de cazuri fiind vorba de reînhumări şi deranjamente, produse fie de înhumări ulterioare, fie de nivelul de locuire care suprapune necropola; există o serie de situaţii de suprapuneri ale complexelor funerare de către complexele de locuire, ceea ce a dus la distrugerea complexelor funerare, din care s-au putut identifica doar părţi din schelet. Scheletele, aparţinând unor adulţi şi unor copii, apar în decubit dorsal, cu craniile în poziţie normală sau aşezate fie pe partea dreaptă, fie pe cea stângă, cu braţele aşezate în diverse poziţii – variantele cu antebraţele pe piept, abdomen şi bazin, cu subvariantele lor –, cu picioarele întinse, uneori uşor flexate. Cinci dintre mormintele adăpostite de amenajările săpate în stâncă conţineau inventar, reprezentat de piese de podoabă (verigi de bronz, mărgele şi brăţări de sticlă).

Zona necropolei din punctul Trecere bac este suprapusă de un nivel ocupaţional, reprezentat prin patru locuinţe (una în S 8, una în S 11 B, una în S 12 lărgită spre E, una la S de zidul instalaţiei portuare), gropi menajere (în S 8) şi o masivă depunere menajeră pe pavajul instalaţiei portuare (în S 11). Complexele de locuire sunt reprezentate aşadar atât de locuinţe, adâncite sau cu baze de piatră, în trei cazuri adosate, fie zidului de incintă, fie zidului turnului porţii, fie stâncii, cu dimensiuni înregistrate de până la 7 × 3 m, cu instalaţii de foc reprezentate de vetre înconjurate de pietre, cu diametrul de 1,70 m, cât şi de gropi menajere, cu formă circulară, cu diametre de 1,20–1,40 m şi adâncimi de 1–1,50 m, care afectează profund nivelul necropolei.

Materialul arheologic descoperit constă în ceramică, obiecte mărunte din lut, bronz, os, corn, monede din bronz, un sigiliu de plumb.

http://patrimoniu.gov.ro

Din punctul de vedere al conservării primare, s-a procedat, după degajarea monumentului de protecţia cu carton asfaltat, la intervenţii cu mortar de var şi pământ galben asupra zidului de incintă şi la acoperirea turnului porţii şi a pavajului debarcaderului.

Marea adaptabilitate a locuitorilor din vechime este vizibilă atât în privinţa utilizării stâncii pentru realizarea fortificaţiei şi amenajarea necropolei, cât şi în sensul schimbării rapide a statutului zonei, de la rolul de spaţiu fortificat şi de acostament la acela de zonă funerară şi apoi de locuire. Continuarea cercetării până la finalizarea ei va permite conservarea şi punerea în valoare a unui ansamblu important pentru istoria aşezărilor fortificate de la Dunărea de Jos.

(Endnotes)

[1] CCA 2000, p. 67–68; CCA 2001, p. 164; CCA 2002, p. 216–217; CCA 2003, p. 213–214; CCA 2005, p. 245–246; CCA 2006, p. 237–238; CCA 2007, p. 242–243; CCA 2008, p. 207–208; CCA 2009, p. 156; CCA 2011, p. 84–85; CCA 2012, p. 90–91; CCA 2013, p. 95, nr. 43.

60. Oltina, com. Oltina, jud. Constanţa

Punct: Capul Dealului

Cod sit: 62495.01

Nr. Autorizaţie: 34/2013

Colectiv: Gabriel Custurea – responsabil, Cristina Talmaţchi şi Constantin Şova (MINAC)

În anul 2013, din cauza situaţiei financiare precare a instituţiei, activitatea colectivului ştiinţific din sectorul B a fost îndreptată spre efectuarea de periegheze, cuprinse de altfel în planul multianual al şantierului, şi prelucrarea materialului descoperit în campaniile anterioare. În acest sens, au fost marcate GPS puncte arheologice deja cunoscute şi au fost trecute pe harta zonei cele identificate în acest an. Perieghezele s-au desfăşurat în perimetrul localităţilor Oltina-Satu Nou-Răzoarele-Mănăstirea Strunga.

În extravilanul satului Oltina a fost vizat punctul cunoscut în toponimia locală sub numele de „Şoseaua lui Traian" sau „Drumul roman". Acesta este situat pe malul drept al Braţului Iepuraşul, ce reprezintă o ramificaţie a Dunării, la cca. 2,5 km NE de aşezarea de la „Capul Dealului", şi se află la următoarele coordonate: N44^{0}11.401'; E027^0.39.218'. S-a constatat că din 2006 până acum fragmentul de zid păstrat a fost puternic afectat de rădăcinile copacilor crescuţi peste el, o parte a blocurilor de piatră fasonate aflate în structura lui găsindu-se acum în apele fluviului.

La limita estică a satului Oltina, de o parte şi de alta a drumului spre localitatea Viile, în punctul „La cişmea", se află o aşezare romană, având următoarele coordonate: N44^{0}10.263'; E027^0.40.677'. De pe suprafaţa acesteia au fost colectate fragmente ceramice, iar în malurile rupte au fost observate amprentele unor complexe, spre exemplu secţiunea unei locuinţe, cu podea şi pământ copt, ultimul provenind probabil de la un cuptor.

În extravilanul localităţii Satu Nou a fost identificată o aşezare medieval timpurie. Aceasta se află la cca. 3,5 km NV de sat, în gura văii spre punctul „Cetate", la aproximativ 1,5 km de Dunăre şi are următoarele coordonate: N44^{0}11.353'; E027^0.36.382'. De pe suprafaţa ei au fost colectate fragmente ceramice arse oxidant, cu ornament incizat, şi o greutate pentru plasa de pescuit, fragmentară.

Tot în extravilanul localităţii Satu Nou a fost vizat situl din punctul „Valea lui Voicu", situat la 5 km N de sat, pe malul Dunării. Acesta se află la următoarele coordonate: N44^{0}11.551'; E027^0.35.743'.

Punctelor menţionate mai sus li se adaugă şase tumuli situaţi între Oltina, Răzoarele şi Mănăstirea Strunga, care au următoarele coordonate: T1 - N44^{0}06.683'; E027^0.40.191' aflat pe partea dreapta a DJ 391A, la ieşirea spre Oltina; T2 - N44^{0}06.900'; E027^0.39.568' situat pe partea stângă a drumului spre Mănăstirea Strunga; T3 - N44^{0}07.164'; E027^0.39.596' aflat pe partea dreaptă a drumului spre Mănăstirea Strunga; T4 - N44^{0}07.841'; E027^0.40.192' situat pe partea stângă a DJ 391A, de la Oltina spre Răzoarele; T5 - N44^{0}07.477'; E027^0.39.952' aflat pe partea dreaptă a DJ 391A, de la Oltina spre Răzoarele, este aplatizat şi T6 - N44^{0}06.581'; E027^0.40.166' situat pe partea dreaptă a DJ 391A, de la Oltina spre Răzoarele, la marginea pădurii.

Materialul rezultat a fost depozitat la MINA Constanţa.

Abstract

In 2013, because the precarious financial situation of the institution, our activity was directed towards making some surface research, otherwise included in the multiannual plan of the site, and processing the material found in previous campaigns. In this regard, the already known archeological points were marked with the GPS and were put on the area map those we found this year. The surface research was conducted in the area of Oltina – Satu Nou – Răzoarele – Strunga Monastery.

The material has been stored at the Museum of National History and Archaeology in Constanţa.

61. Ostrov, com. Ostrov, jud. Constanţa [Durostorum]

Punct: Ferma 4

Cod sit: 62547.01

Nr. Autorizaţie: 107/2013

Colectiv: Paul Damian – responsabil, Adela Bâltâc, Eugen Paraschiv-Grigore, Virgil Apostol, Ioana Paraschiv-Grigore (MNIR)

Cercetările din anul 2013[1] au continuat în sectorul I Thermae, având ca obiective generale surprinderea unor detalii legate de edificiul nr. 3 și relația acestuia cu edificiul nr. 2, precum și în legătură cu limita de N și E a edificiului nr. 3.

Astfel, cercetarea s-a efectuat în suprafeţele deja deschise în anii precedenţi, respectiv în suprafeţele C21–22 și într-o suprafață nou deschisă, C23. Pentru surprinderea unor detalii au fost desfiinţați martorii dintre suprafeţele C19 şi C21, C21 și C22 (în dreptul carourilor 1–8), respectiv martorii carou 9 din casetele C21 și C22.

Edificiul nr. 3[2]

Cercetările din acest an s-au concentrat în zona porticului[3] și a anexei[4] identificate în zona de N a edificiului. Investigațiile au pus în evidență faptul că atât traseul zidului Z40[5], cât și cel al zidului Z46[6] continuă spre N, ceea ce presupune un portic foarte vast și o anexă adosată acestuia pe aproape toată lungimea sa. Prin desființarea unor martori au fost cercetate în întregime două baze de coloană identificate în campaniile precedente[7], de asemenea în profilul de V al casetei C22 se mai observă o nouă bază[8], ceea ce ridică numărul total al bazelor de coloane cercetate din întreg porticul la șapte. În caseta C22, adosat zidului Z40 și la cca. 1,60 m E de baza de coloană nr. 6, a mai fost identificat și cercetat un nou bazin[9]. Acesta, se afla într-o stare de conservare foarte precară, fiind dezafectat încă din antichitate, cel mai probabil de construirea unei locuințe în epoca medievală timpurie[10]. Bazinul este de formă aproximativ pătrată (dimensiuni exterioare 1,90 x 2,00 m), iar din acesta se păstrează intact doar colțul de SE, parțial latura de S și E, unde se mai găseau in situ cărămizile care forma marginile bazinului și mortarul hidrofug care le acoperea. Laturile de N și V erau demantelate. După urmele de mortar dintre cărămizile care alcătuiau marginile, se poate

http://patrimoniu.gov.ro

considera că dimensiunile interioare ale acestui bazin erau de cca. 0,90 x 1,02 m. Bazinul, amenajat într-un strat de lut (nivelare, cu o grosime cercetată de 0,45 m) era construit din cărămizi (cele păstrate și urmele din mortar indică dimensiuni de 0,40 x 0,16 m) legate cu mortar (alb, din var și mult nisip fin) care apoi au fost acoperite cu mortar hidrofug. S-a observat că și acest bazin avea în centru o cavitate (dimensiuni păstrate 0,45 x 0,40 m, adâncime 0,15 m), cel mai probabil pentru decantarea impurităților. Cercetările de anul acesta par a indica faptul că cele două bazine sunt „rezervoare" de stocat apa (impluvii).

Au mai fost făcute observații asupra nivelului de călcare din zona porticului, astfel s-a constatat că întreaga suprafață a fost nivelată cu un strat de lut, bine bătătorit (surprins pe o grosime de cca. 0,40 m) în care a fost implantat un strat din pietre calcaroase, sparte, de mici dimensiuni (cu o grosime de cca. 0,20 m), acoperite de un strat de lut (cu o grosime de cca. 0,10 m, incendiat ulterior, astfel că acesta avea o culoare roșiatică) peste care erau aplicate tegule (cele mai multe găsite în stare fragmentară, in situ s-a păstrat doar o cărămidă —0,26 x 0,28 m).

La E de zidul Z46 a continuat cercetarea unor complexe identificate în zona estică a edificiului termal. Printre acestea se numără traseul conductei nr 1[11], care continuă spre N[12] și câteva gropi menajere[13]. Tot aici a mai fost identificată o rigolă[14] și un fragment dintr-un pavaj din cărămizi[15], a căror funcționalitate nu este cunoscută încă.

Datele aduse de cercetarea arheologică din campania 2013 aduc noi informații despre planimetria și funcționalitatea edificiul nr. 3, cel mai probabil un edificiu public, precum și date noi în favoarea datări acestuia în ultima etapă a aşezării (sfârşitul sec. III–începutul sec. IV p. Chr.). Totodată, au mai fost aduse noi indicii despre elementele de „urbanism" din așezarea de la Ostrov, precum și despre urmele de locuire post-romană.

Abstract:

In the campaign 2013 (for ancient Durostorum and previous research on this site see n. 1) we have resumed research in Sector I Thermae, aiming at discovering details concerning the Building no. 3, and stratigraphic relationship with the Building no. 2.

Building no. 3 (see n. 2 and 3). The investigations bring new details about the portico, and the annexes of the building. We investigate another rectangular basin, made, also, of bricks bound with waterproof mortar.

All the facts lead us to the hypothesis that the building is a public one, and it is dating in the last phases of the settlement (end of the 3rd century – beginning of 4th century AD).

(Endnotes)

[1] Despre problematica anticului Durostorum, vezi Paul Damian, Adela Bâltâc, The Civil Roman Settlement at Ostrov Durostorum, în Acts of the International Colloquium Important Sites from the Pre-Roman an Roman Time on the Lower Danube Valley (4th century BC-4th century AD), Istros 14, p. 61–70. Rezultatele cercetărilor arheologice de la Ostrov (Durostorum) punctual Ferma 4 sunt publicate în rapoartele anuale, din campania 1997.

[2] Despre această clădire, vezi CCA 2013, p. 97 cu nota 5.

[3] Până în acest moment au fost cercetate trei baze de coloane paralele cu zidul Z30 (zidul care mărginește spre S porticul), precum şi patru baze paralele cu zidul Z40 (zidul care mărginește la E porticul), ceea ce indică o zonă porticată de formă patrulateră şi, cel mai probabil, zona de acces în edificiu.

[4] Este vorba despre zona definită de zidurile Z40 (zidul de E al porticului), Z46 (zid paralel cu Z40), respectiv Z45 (zid perpendicular pe Z40 și Z46) și care indică existența unei anexe pe latura de E a porticului, vezi CCA 2012, p. 94.

[5] Despre acest zid, vezi CCA 2008, p. 213, nota 18; dimensiuni actuale: L cercetată = 23 m, l = 0,65 m; cercetarea nu a fost finalizată.

[6] Despre acest zid, vezi CCA 2012, p. 94, nota 9. L cercetată actual = 17 m.

[7] Dimensiuni actuale 0,80 x 0,70 m, respectiv 0,70 x 0,84 m, construite din calcare legate cu mortar alb.

[8] Dimensiuni surprinse 0,55 x 0,10 m, construită tot din calcare legate cu mortar.

[9] Un alt bazin, într-o stare de conservare foarte bună, a mai fost cercetat în campania anului 2010, în caseta C19, tot adosat zidului Z40, aproximativ între bazele de coloană nr. 3 și 4, la cca 1,50 m E de acestea (vezi CCA 2011, p. 88). Distanța dintre cele două bazine este de cca. 6 m.

[10] În zona bazinului au fost surprinse indicii (urmele unor gropi de par, materiale ceramice etc.) ale unei locuințe databile în secolele X–XI, însă cercetarea nu a fost finalizată.

[11] Despre conductele identificate la E de edificiul termal, vezi CCA 2013, p. 97 și nota 3.

[12] Traseul acestei conducte a fost cercetat pe o lungime de 23 m, în această campanie fiind surprinse alte 6 tuburi ceramice lipite cu mortar. Pe unul dintre tuburi se observă cartușul unei ștampile, foarte slab imprimată.

[13] Aceste gropi sunt dispuse la E de edificiul termal și de edificiul nr. 3, fiind cel mai probabil gropi de extragere a lutului pentru nivelările din cele două edificii, ulterior umplute cu materiale arheologice diverse. Şi anul acesta gropile au oferit un bogat și divers material arheologic (diverse şi variate forme ceramice, opaițe, obiecte din metal şi os, monede etc.) aflat în curs de prelucrare.

[14] Aflată la aproximativ 1,80 m E de traseul zidului Z40, surprinsă pe întreaga lățime a casetei C22, rigola (L = 4 m) este construită din olane (în număr de șapte), așezate cu partea scobită în sus, lipite unele de altele, cu o ușoară pantă spre N (deci spre Dunăre).

[15] Aflat la cca. 7 m E de traseul zidului Z46, în colțul de NE al casetei C22; au fost surprinse cinci cărămizi (0,20 x 0,20 m), așezate pe un strat de lut (nivelare?), a căror înclinație și traseu este asemănător cu cel al conductelor și a rigolei.

62. Ostrov, com. Ostrov, jud. Constanţa

Punct: Păcuiul lui Soare

Cod sit: 62547.02

Colectiv: Oana Damian (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", responsabil de şantier), Daniel Ene (Muzeul Naţional de Istorie a României)

Finanţare: 9 000 lei (MCPN) + fonduri IAB

Săpăturile arheologice sistematice iniţiate în 1956 şi continuate până în prezent au pus în evidenţă, în capătul nord-estic al insulei Păcuiul lui Soare, existenţa unei cetăţi construite a fundamentis de către bizantini la sfârşitul secolului al X-lea, astăzi distrusă în cea mai mare parte de apele Dunării. Începând cu primii ani ai veacului al XI-lea, cetatea de la Păcuiul lui Soare îşi pierde caracterul eminamente de bază navală, la adăpostul zidurilor cetăţii urmând să se desfăşoare o intensă vieţuire care va dura, cu o întrerupere în secolul al XII-lea, determinată de un incendiu provocat de invazia cumanilor din 1094, până în prima jumătate a secolului al XV-lea, momentul ocupării Dobrogei de către turci. În privinţa vieţuirii, au fost înregistrate din punct de vedere stratigrafic, doar în interiorul perimetrului fortificat al aşezării, şase niveluri de locuire. Vieţuirea din aşezarea insulară este atestată de descoperirile de locuinţe adâncite şi de suprafaţă, cu pereţii sprijiniţi pe temelii de piatră, de cuptoare şi materiale arheologice precum ceramică, unelte de metal, os sau piatră, arme şi piese de harnaşament, podoabe, ce evidenţiază preocupările locuitorilor de aici: practicarea metalurgiei fierului, prelucrarea metalelor neferoase, olăritul, practicarea prelucrării lemnului, meşteşugul lucrului în piatră, în os şi corn, meşteşugul casnic al prelucrării fibrelor textile, pescuitul, o parte din produsul rezultat în urma acestor activităţi fiind probabil comercializat. A fost cercetat totodată şi cimitirul aparţinând aşezării medievale din secolele XIII–XIV, amplasat în zona porţii de nord, dezafectate, a cetăţii.

În campania 2013, cercetările au fost reluate în sectorul Poartă, în cadrul suprafeţei S I U. Deschisă în 2000 pentru epuizarea cercetării locuirii din zona de nord-vest a cetăţii, în apropierea accesului în cetate, această suprafaţă, amplasată la o distanţă de circa 30 m spre sud faţă de poarta de nord a cetăţii, la sud de S I T, de care o despărţea un martor lat de 2,60 m, era orientată N-S, cu dimensiunile (de atunci) de

http://patrimoniu.gov.ro

8,50 x 5,00 m; a fost lărgită în 2005, 2007 şi 2013 pentru regularizarea malurilor, atingând dimensiunile actuale de 9,80 x 6,40 m.

După curăţarea suprafeţei de vegetaţie şi de depunerile aluvionare acumulate în perioada 2007–2013 din cauza variaţiilor nivelului Dunării, cercetarea s-a reluat de la o adâncime medie de aproximativ 1 m, atingându-se o adâncime de 1,15–1,20 m, iar în anumite zone, prin realizarea unei microsecţiuni datorate descoperirii unui complex funerar, până la o adâncime maximă de 1,80 m.

Stratigrafia zonei, de la depunerea vegetală până la nivelul pavajului din ultimul sfert al secolului al X-lea, cunoscută deja din cercetările anterioare, prezintă următoarea succesiune: 1. pământ provenit din săpăturile anterioare, depus într-un strat gros de 0,30–0,40 m, conţinând materiale ceramice amestecate; 2. strat vegetal – castaniul de pădure, cu aspect măzăros, gros de 0,25–0,40 m; 3. strat castaniu măzăros, foarte asemănător cu cel de mai sus, conţinând pigmenţi de cărămidă şi fragmente ceramice, gros de 0,15–0,25 m, databil la sfârşitul secolului al XIV-lea şi începutul secolului al XV-lea; 4. strat cenuşiu granulos, conţinând pietre, pigmenţi de chirpici, gros de 0,15–0,35 m, databil în secolul al XIV-lea; 5. strat cenuşiu mai compact, conţinând pietricele, pigmenţi de cărbune şi de chirpici, resturi de vetre şi de podele de locuinţe, gros de 0,20–0,40 m, databil în secolul al XIII-lea – începutul secolului al XIV-lea; 6. strat cenuşiu, mai compact, cu tentă cafenie din cauza contactului cu stratul următor, conţinând pietre, chirpici, pigmenţi de cărbune, gros de 0,15–0,25 m, databil în secolul al XIII-lea; 7. strat castaniu roşiatic, mai compact, databil la sfârşitul secolului al XI-lea; 8. strat gălbui, databil în a doua jumătate a secolului al XI-lea; 9. strat vineţiu, gros de 0,20 m, databil la mijlocul secolului al XI-lea; 10. pavaj, ce apare pe o grosime de 0,35 m, databil în prima jumătate a secolului al XI-lea, poate chiar la sfârşitul secolului al X-lea; 11. strat vineţiu – marcând perioada construirii cetăţii, databil în ultimul sfert al secolului al X-lea.

În S I U, nivelul aparţinând sfârşitului secolului al XIV-lea – începutului secolului al XV-lea, reprezentat de obicei de un strat de pământ cu o culoare uşor castanie, mărturie a incendiului care a pus capăt vieţuirii în cetate, se prezintă sub forma unui strat de pământ cenuşiu gălbui extrem de dur, gros de 0,50 m, puternic pigmentat cu chirpici, cărbune, mortar, conţinând numeroase pietre, fără complexe arheologice reperate, constituind de fapt nivelul de abandon al aşezării insulare. Nivelul aparţinând celei de-a doua jumătăţi a secolului al XIV-lea constă dintr-un strat de pământ cenuşiu brun, puternic pigmentat cu chirpici, cărbune, mortar.

Au fost cercetate trei complexe funerare, M1–3/2013. M1/2013 şi M 3/2013 reprezintă morminte de inhumaţie, cu orientare V-E, ale căror gropi nu au putut fi identificate în sol, conţinând schelete de adulţi, probabil bărbaţi, unul în stare bună de conservare, celălalt foarte precară, cu braţele aşezate pe bazin şi fără inventar. M2/2013 este un complex funerar aparţinând unui copil reînhumat, conţinând craniul, un humerus, câteva coaste deranjate şi un fragment de coxal, cu un năsturaş globular de bronz, de mici dimensiuni, care poate fi considerat drept obiect de inventar. Cele trei complexe funerare aparţin cu probabilitate necropolei amenajate în parterul turnului-poartă şi la sud de acesta, documentate deja prin 167 de morminte, datate în secolele XIII–XIV, deşi sunt situate la o distanţă destul de mare de ceea ce se considera limita sudică a acestui cimitir.

În partea nordică a S I U, sub M1/2013 a fost descoperit, pe o suprafaţă de aproximativ 1,80 x 1,80 m, un grupaj de pietre asemănător unui pavaj, realizat din pietre refolosite de dimensiuni diferite şi poziţionate neglijent, care pătrunde în malul nordic al suprafeţei, extinzându-se spre NE. Între acest grupaj de pietre şi colţul nordic al secţiunii, pe o lungime de 2,80 m, a fost identificată parţial o locuinţă medievală târzie, dezafectată, anterioară nivelului de înmormântări din acest sector.

Este necesară atât continuarea cercetării S I U pentru epuizarea nivelurilor ocupaţionale din această zonă, cât şi extinderea acestei suprafeţe spre est, pentru controlarea limitelor necropolei medievale.

63. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum]

Punct: cartier Partoş

Cod sit: 1026.13

Nr. Autorizaţie: 5/2013

Colectiv: Alexandru Diaconescu – responsabil (UBB Cluj), Doru Gligor Bogdan, Beatrice Ciută, Mihai Gligor, Ștefan Lipot (Univ. Alba Iulia), Alpár Dobos, Silvia Mustață, Koppány Bulcsú Ötvös, Szilamér-Péter Pánczél, Lóránt Vass (UBB Cluj), Manuel Fiedler, Marie-Héléne Grunwald, Constanze Höpken (Universität zu Köln), Katalin Sidó, Máté Szabó (Pécsi Tudományegyetem).

Cercetările arheologice realizate în vara anului 2013 (august-septembrie) la Alba Iulia, cartierul Partoș (insula sanctuarului Liber Pater) s-au desfășurat sub forma unui șantier școală, în cadrul unui proiect internațional Erasmus Intensive Programme, la care au participat studenţi şi cercetători de la patru universități partenere din trei țări diferite: Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Universität zu Köln și Pécsi Tudományegyetem.

Scopul principal al cercetărilor sistematice inițiate în 2013 a fost acela de a stabili funcționalitatea unei clădiri romane, al cărei colț sud-vestic a fost identificat în anul 2003. Cu acea ocazie, în acest colț de clădire a fost descoperit un altar votiv dedicat lui Deus Invictus. Din acest motiv a fost deschisă o suprafață orientată paralel cu zidurile clădirii, având dimensiunile de 20 x 15 m.

După înlăturarea stratului vegetal, în colțul vestic al suprafeței a fost identificată și golită săpătura din 2003. De asemenea, în zona nordică a suprafeței au fost descoperite urmele unei secțiuni trasate tot în anul 2003, în care a fost identificat un zid orientat în direcția NNE-SSV, care aparține unei alte clădiri, având un contrafort pe partea estică. Sub stratul vegetal a fost observat un strat de aluviune format din lut compact care a fost mult mai gros în partea nordică a suprafeței cercetate, ajungând la 0,5 m. Sub acesta a fost identificat un nivel de călcare amestecat, de perioadă modernă, relativ bogat în material arheologic.

Din cauza intervențiilor ulterioare, structura și dimensiunile clădirii nu au putut fi lămurite în totalitate în campania din 2013. A fost dezvelit parțial zidul sud-vestic și aproape în întregime cel nord-vestic. Zidul sud-vestic a suferit mai multe intervenţii ulterioare, motiv pentru care, capătul sud-estic al acestuia nu a fost încă identificat. Porțiunea dezvelită are o lungime de 11,80 m și o lățime de 0,52 m. Zidul nord-vestic, lung de 8,70 m și lat de 0,52 m a fost ușor deranjat la capătul nord-estic de groapa de implantare a unei țevi moderne. Din zidul nord-estic nu a fost identificată decât o porțiune extrem de scurtă, la capătul nord-vestic al acestuia. În această zonă zidul prezintă urme de distrugere, cea mai mare parte a lui fiind, probabil, scoasă. Traiectul zidului sud-estic nu a fost stabilit până în momentul de față.

Zidurile clădirii au fost construite din piatră nefasonată și cărămidă, iar fundațiile au fost realizate din piatră de râu. Ca liant a fost utilizat un mortar de culoare galbenă cu conținut de pietriș și nisip. Din punct de vedere al tehnicii de construcție, primele asize păstrate din elevație au fost realizate uniform, în tehnica opus incertum. Blocuri fasonate de gresie combinate cu rânduri alternante de cărămizi au fost utilizate pentru a realiza primele asize ale colțului sud-vestic al clădirii. Totuși, stratul de dărâmătură descoperit în interiorul clădirii, indică o structură diferită a elevației celor două ziduri care s-au prăbușit, atât din punct de vedere al tehnicii de construcție,

http://patrimoniu.gov.ro

cât și din cel al materialelor de construcție utilizate. Dărâmătura aparținând zidului nord-vestic constă aproape în exclusivitate din cărămizi; în schimb, cea provenind de la zidul sud-vestic, probabil deranjată ulterior, este amestecată, conținând atât cărămizi, cât și piatră. Acest fapt indică o elevație de opus incertum peste care au fost așezate rânduri de cărămizi în cazul zidului nord-vestic și una la bază tot din opus incertum și ulterior mixtă în cazul celui sud-vestic. Deocamdată nu există date sigure referitoare la structura acoperișului.

Zidul din partea nordică a suprafeței, descoperit în 2003 și aparținând unei alte clădiri, este orientat NNE-SSV, fiind paralel cu zidul nord-vestic al clădirii descrise anterior. În direcția NNE acesta continuă în afara suprafeței cercetate. A fost construit din piatră și cărămizi legate cu un mortar alb-cenușiu. În partea nord-estică, în exterior, a fost adăugat un contrafort realizat din același material și în aceeași tehnică. Deși acest zid aparține unei alte clădiri, diferită de cea prezentată anterior, în momentul de față, nu este destul de clară relația cronologică dintre cele două structuri.

Pe parcursul săpăturii, înregistrarea materialului arheologic și a structurilor identificate a fost realizată cu ajutorul stației totale, iar sistemul de documentare utilizat a fost cel al înregistrării individuale a contextelor (single context recording system). Materialul arheologic colectat, care se păstrează în depozitele Universității „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia, a fost înregistrat primar, parțial restaurat şi inventariat la nivel de sit și introdus în baza de date.

Pornind de la rezultatele prezentate mai sus, campania din vara anului 2014 se va concentra pe interiorul clădirii, în vederea stabilirii cu exactitate a planimetriei acesteia și a funcționalității spațiilor interioare.[1]

Abstract

The archaeological excavations in Alba Iulia – Partoș were carried out during the summer of 2013 in the frame of an international project financed by EU through Erasmus Intensive Programme with the participation of researchers and students from four universities from three different countries.

The main goal of the research was to establish the functionality of a Roman building situated in the area of the Liber Pater sanctuary. The south-western corner of the building was identified in 2003. In this corner an altar dedicated to Deus Invictus was at that time discovered. For this reason a trench with dimensions of 20 x 15 m was opened.

The exact layout and dimensions of the building could not be established in 2013, due to subsequent interventions. For the time being, only the north-western and the south-western walls were identified and partially uncovered. Only an extremely short section of the north-eastern wall was identified, namely its north-western end. In this area the wall shows intense traces of destruction which indicates that the rest of it was probably robbed out.

Another wall, identified also in 2003, is situated in the northern area of the trench. It is oriented NNE-SSW, parallel to the north-western wall of the abovementioned building. On its north-eastern part, on the external face, a buttress was added. The wall belongs to a different building than the one described above, but the chronological relation between the two structures remains to be established.

The 2014 excavations will be mainly focused on the interior of the building, in order to establish its layout and functionality.

(Endnotes)

[1] La săpături au participat următorii studenți, masteranzi și doctoranzi: Andrei Iosif Buta, Petru Crețu, Brigitta Ecsedy-Baumann, Cosmin Gârdău, Swii Yii Lim, Ioan Oprea, Evan Scherer, Emanuela Timișescu, Diana Elena Tomuș (Univ. Alba Iulia), Alexandra Cornelia Ardelean, Mátyás Bajusz, Andrea-Melinda Bálint, Cătălin Florentin Bîrlogeanu, Britta Burkhardt, Horațiu Cociș, Levente Daczó, Dorel Fechete, Răzvan Bogdan Gaspar, Emese Hompoth, Csaba Izsán, Norbert Kapcsos, Angela Lumezeanu, Réka-Beáta Magyari, Dorottya Nyulas, Sára Péter, Ionuț Rafai, Marius Stan, Róbert Toth, Raul Trif, Bogdan Ursu (UBB Cluj), Funda Aşk n, Ann-Katrin Farsen, Ann-Christin Jäger, Ella Hetzel, Marion Maselter, Jan Müller, Valeria Pascik, Julia Philipps, Charlotte Stark, Sabrina Tatz (Universität zu Köln), Nándor Agócs, Ádám Bolla, Eszter Horváth, Anita Kocsis, Zita Léhner, Zoltán Megyesi, Attila Németh, Nikolett Ildikó Semsei, András Szabó, Csaba Szénásy (Pécsi Tudományegyetem).

64. sat Petreştii de Jos, comuna Petreştii de Jos, judeţul Cluj [Cheile Turzii, Peştera Ungurească, Peştera Binder]

Punct Peştera Ungurească, Peştera Binder

cod RAN al sitului - 58927.03

Nr. Autorizaţie - 102/2013

Colectiv: Cornelia-Magda Lazarovici (responsabi, Institutul de Arheologie Iaşi); Gheorghe Corneliu Lazarovici (Univ. „L. Blaga" Sibiu), Cristian Roman (prelucrarea materialelor ceramice Toarte Pastilate – Bodrogkeresztúr II) şi Sorin Tincu (prelucrarea materialelor Petreşti; ambii de la Muzeul Castelului Corvineştilor Hunedoara); Sorin Colesniuc (Muzeul de arheologie Mangalia); Cosmin Ioan Suciu (Univ. „L. Blaga" Sibiu); Dimitrie Negrei (Muzeul Etnografic şi al Regimentului de Graniţă, Caransebeş); Diana Bindea (Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei Cluj-Napoca).

Studenţi şi masteranzi de la Universitatea de Vest, Timişoara: Ioana Andrada Tudosi, Daniel Florea Adrian, Remus Constantin Dincă, Răzvan Branca

În intervalul 15-25 august 2013 am efectuat săpături arheologice sistematice în situl Peştera Ungurească/Peştera Caprelor de la Cheile Turzii. Cercetările noastre s-au concentrat asupra carourilor G-H/5-6, pentru investigarea nivelurilor 2Bb2, 2Bb3, 2Bb4 ale atelierului de bijuterii, reprezentând o suprafaţă de circa 16-17 m².

Scurt istoric

Cercetările arheologice sistematice au fost reluate în Peştera Ungurească de la Cheile Turzii (jud. Cluj) în anul 2003. Cu ocazia noilor cercetări a fost descoperit un atelier de prelucrare a bijuteriilor din aur şi din alte materiale (cupru, scoici, piatră, os). Acest atelier a fost amenajat într-o construcţie specială, de tip baldachin, cu o structură de rezistenţă alcătuită din pari, şi nuiele. În interiorul atelierului a fost amenajat un cuptor cu gaură pentru foale. Periodic atelierul a suferit mai multe amenajări din cauza stricăciunilor intervenite pe timpul anotimpului rece, a activităţii animalelor sau poate şi datorită umidităţii din interior. Tot pământul excavat a fost spălat prin site cu un diametru de 1mm. Acest procedeu a permis descoperirea mai multor bijuterii din aur (mărgele, fragmente de foiţe), dar şi a unor artefacte de mici dimensiuni.

Cercetările din 2013

Cercetările din campania 2013 au avut ca scop epuizarea stratului de cultură în zona atelierului, dar acest deziderat nu a fost atins deoarece se pare că mai sunt încă 7-10 nivele, cu o grosime de circa 15-20 cm. Săpăturile noastre au atins baza nivelului 2B0, marcat de o podină groasă, bătută şi bine netezită de 7-9 cm.

În profilul de sud se observă existenţa nivelurilor inferioare (fig. 1). Fragmentele ceramice culese din profilul săpăturii Berciu-Aldea (definite ca nivelurile 3) au aceleaşi carcteristici cu cele din nivelurile 2Bb0-2Bb4 aparţinând orizontului timpuriu cu toarte pastilate[1]. Acest orizont a fost sincronizat cu Sălcuţa, Cernavoda I, Bodrogkeresztúr „ajunse în preajma stadiului de evoluţie Herculane II – Cheile Turzii"[2], confirmat de cele patru date C14 de la Cheile Turzii (fig. 2).

Nivelurilor celor mai timpurii le aparţin unele vase decorate cu caneluri şi pictură cu roşu, de factură sălcuţeană prin tehnologie şi

http://patrimoniu.gov.ro

decor (fig. 3a-b).

Nivelul 2Bb2

Decorul ceramicii constă din caneluri, apăsări, alveole, linii lustruite (fig. 4), incizii în reţea sau benzi haşurate şi din pictură cu brun-cenuşiu (fig. 5). Sunt frecvente şi decorurile formate din ornamente pictate cu alb sau cruţate din triunghiuri lungi dispuse în forma „dinţilor de lup", ornamente din impresiuni în tehnica „furchenstich", încrustate cu materie albă. Apare o mare varietate de toarte pastilate realizate pe ceramică fină, semifină, uzuală, dispuse vertical sau orizontal (fig. 6-7). Mai deosebit este un fragment de castron având pe marginea toartei decor cu şnurul (fig. 6b/3).

Nivelul 2Bb3

În acest nivel peste unii stâlpi de la peretele de est al baldachinului era pusă cu faţa în jos o piatră (fig. 8a), pentru a sprijini unul din stâlpi. Piatra putea fi folosită şi ca nicovală sau ca suport pentru baterea foiţelor de aur.

Amintim o lamă mare de tip ferestrău din silex brun-cenuşiu (fig. 8c/4). Artefactele din obsidian predomină faţă de cele din alte materii prime (fig. 8c/2; 19/1-7, 9-12,14-16).

Printre fragmentele ceramice se remarcă un fragment de bol cu decor pictat cu alb, cu motive în tablă de şah şi o nervură în relief pe fondul negru al vasului (fig. 9). Pictură cu roşu crud şi materie albă este semnalată la Băile Herculane II-III[3]. Pictură cu alb s-a găsit şi la Pecica – Forgaci II, în cultura Bodrogkeresztúr[4].

Motivul din triunghiuri (fig. 10a/3), prezent şi în nivelul anterior, este frecvent la Cheile Turzii, fiind asociat cu o toartă pastilată (fig. 12). Mai deosebită este o proeminenţă, un buton pe care prin scurte incizii tăiate în stratul de slip s-a obţinut o figură umană foarte stilizată (fig. 11). Ornamentele incizate apar doar pe ceramica semifină (fig. 13a). Pe un fragment din ceramică grosieră sub buză, peste alveole sunt urme de pictură cu negru (fig. 13b/2).

Dimensiunile foarte mici ale unor piese de podoabă (os, scoică, mărgeluşe din cochilii de melci, fig. 14a-d), subliniază specializarea meşterilor care lucrau în atelier.

Nivelul 2Bb4

Acesta este ultimul nivel din etapa veche a orizontului cu toarte pastilate (fig. 15). În nivelul următor au loc modificări în arhitectura atelierului, motiv pentru care considerăm că se trece la o etapă mijlocie a orizontului cu toarte pastilate.

În acest nivel au fost descoperite trei tăieturi din foiţe de aur (fig. 16a-b), ca şi o piesă de aur în formă de frunză (fig. 17), ce sugerează un corp scheletic cu două aripi[5]. Ea ar fi putut fi aplicată pe îmbrăcăminte sau pe un suport din alt material, în acest caz reprezentând un însemn. Ca tehnică de lucru ne aminteşte descoperirile de la Moigrad, între care este şi o pasăre cu aripile desfăcute în aceeaşi manieră[6].

Ceramica pictată din acest nivel (fig. 18a) păstrează aceeaşi tehnologie. Pictura este realizată cu alb, constând din motive formate din benzi; peste o toartă pastilată sunt puncte albe. Pe un gât de amforetă apare un decor pictat din tringhiuri care formează în negativ o linie neagră lustruită (fig. 18b). Sunt şi fragmente decorate cu incizii adânci, în benzi sau reţea, linii lustruite sau puncte (pe ceramică semifină),(fig.18c). Toartele pastilate apar pe toate categoriile ceramice.

Uneltele descoperite sunt legate mai mult de prelucrarea podoabelor (la rotunjire, scobire etc., fig. 19). La mai toate piesele de obsidian se observă urme de folosire pe muchiile tăioase, probabil de la tăierea piesele fine de aur, scoică sau os.

Atribuirea culturală

Atelierul aparţine etapei timpurii a orizontului cu toarte pastilate, Sălcuţa IV – Băile Herculane II-III – Cheile Turzii. În câteva studii anterioare am folosit pentru definirea orizontului neolitic termeni diferiţi (Cluj-Cheile Turzii ş.a., mai apoi cultura Zau); deoarece prelucrarea noilor materiale descoperite pentru bazele de date este în curs de desfăşurare, considerăm necesar a aştepta finalizarea lor pentru precizări suplimentare.

Constatăm prezenţa unor materiale de tip Bodrogkeresztúr II (forme, decor, unele fragmente pictate), iar evoluţia continuă spre etapa Bodrogkeresztúr III, dar ne vom putea pronunţa mai exact asupra aspectelor legate de această problemă după un studiu analitic viitor asupra ceramicii (cu serieri şi clasifiări).

Orizontul timpuriu poate fi sincronizat cu începuturile orizontului cu toarte pastilate, respectiv Sălcuţa IV – Băile Herculane – Cheile Turzii. Diferenţa între nivele nu este întotdeauna sigură deoarece au avut loc scurgeri sau aruncări voite de materiale mai vechi (Zau şi Petreşti) la refacerea podelei sau vetrelor. Cu toate depunerile stratigrafice care par la o primă vedere corecte, putem preciza natura şi încadrarea orizonturilor doar prin prezenţa materialelor cele mai târzii.

Obiectivele cercetărilor viitoare: Deşi în 2013 am avut autorizaţie pentru investigarea cu detectorul a zonei adiacente atelierului (unde a fost aruncat pământul din campaniile anterioare anului 2003), independent de voinţa noastră acest lucru nu a fost posibil, rămând un deziderat pentru campaniile viitoare. Pentru campaniile următoare rămân a fi cercetate vecinătătea de nord a complexului, ca şi latura sa de sud.

Abstract:

In 2013 our excavations were focus on the investigation of squares G-H/5-6, for leveles 2Bb2, 2Bb3, 2Bb4 of the jewelry workshop at Cheile Turzii - Peştera Ungurească/Peştera Caprelor.

In level 2Bb2 the pottery was decorated with channels, alveoli, polished lines, incisions in network, hatched bands, painting, or impression in „furchenstich" technique encrusted with white. Pill shaped handles are present on all types of pottery.

In level 2Bb3 incised decoration is present only on semi fine pottery. A bowl is decorated with white painting and motives organised in chess board; On a button through short incisions a highly stylized human figure was made.

In level 2Bb4 have been discovered four golden pieces, one of them very similar with other from Moigrad hoard. Regarding the painted pottery this presents the same technology, the use of the white color, motives organised in lines or triangles. It is also present decoration made by incisions organised in bands or network, as well as polished lines or points. Again, pill shaped handles are present on all types of pottery.

By chronological point of view the workshop belongs to the early stage of pill shaped handles, Sălcuţa IV – Băile Herculane II-III – Cheile Turzii. There are pottery that may be ascribed to Bodrogkeresztúr II and elements that proove its evolution to Bodrogkeresztúr III, but a more refinate atribution we will make after the statistic analyse of the entire pottery.

Bibliografie:

Lazarovici C.-M., Lazarovici Gh., Arhitectura neoliticului şi epocii cuprului în România, II. Epoca Cuprului, ed. V. Spinei, V. Mihailescu-Bîrliba, Ed. Trinitas, Iaşi, 2007, p. 271-286.

Lazarovici Gh., Lazarovici C.M., The Workshop for Gold at Cheile Turzii - Peştera Ungurească/Peştera Caprelor. Archaeological Excavations 2003-2004, în Annals of the Tiberiu Popovici Seminar of Functional Equations, Approximation and Convexity, vol. 6, Ed. Mediamira Science Publisher, Cluj-Napoca, 2008, p. 153-158.

Lazarovici Gh., Lazarovici C.-M., Cheile Turzii - Peştera ungurească/

http://patrimoniu.gov.ro

Peştera caprelor: Scheibenhenckel-Bodrogkeresztúr Horizon. Archaeological Excavations 2003-2004, în Itinera in Praehistoria. Studia in honorem Magistri Nicolae Ursulescu quinto et sexagesimo anno, ed. V. Cotiugă, F. A. Tencariu, G. Bodi, Ed. Univ. „Al. I. Cuza" Iaşi, Iaşi, 2009, p. 211-226.

Lazarovici Gh., Lazarovici C.-M., C. Suciu, F. Chioar-Dumitrescu, V. Palaghia, Gh. Netea, C. Roman, S. Tincu, S. M. Colesniuc, S. Angeleski, D. Bindea, B. Ciută, Cheile Turzii - Peşera Ungurească. Campania 2010, în CCAR. Campania 2010, CIMEC, Bucureşti, 2011, p. 93-96.

Lazarovici Gh., Lazarovici C.-M, Constantinescu B., Despre analizele pieselor de aur din atelierul de bijuterii de la Cheile Turzii – Peştera Caprelor/Peştera Ungurească, în Apulum, XLIX, Alba Iulia, 2012, p. 1 -21.

Lazarovici Gh., Lazarovici C.-M. 2013: Etapa veche din Atelierul de bijuterii de la Cheile Turzii Peştera Ungureacă, în ARHEOVEST, I, In Meoriam Liviu Măruia, Interdisciplinaritate în Arheologie şi Istorie, Timişoara, 7 decembrie 2013, JATEPress Kiadó Szeged, 2013, p. 55-90.

(Endnotes)

[1] Lazarovici C.-M., Lazarovici Gh. 2013, fragment decorat cu şnurul, fig. 23b.3.

[2] Sălceanu I. 2008, p. 10, apud Roman, Dodd Opriţescu 1989, p. 26, 37.

[3] Sălceanu I. 2008, p. 125.

[4] Luca S. A. 1990.

[5] Piesele au fost predate la Muzeul Brukenthal din Sibiu.

[6] Makkay J. 1989, fig. 14.1; 15.

65. Valea Doamnei, oraş Piatra Neamţ, jud. Neamţ

Punct: Poiana Cireşului

Cod RAN al sitului: 120735.04

Nr. Autorizaţie: 118/2013

Colectiv: dr. Elena-Cristina Niţu (responsabil ştiinţific) (Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească" Târgovişte); prof. univ. dr. Marin Cârciumaru (Univ. „Valahia" din Târgovişte); dr. Ovidiu Cîrstina (Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească" Târgovişte); dr. Gheorghe Dumitroaia (Complexul Muzeal Judeţean Neamţ); dr. Corneliu Beldiman (Univ. Creştină „Dimitrie Cantemir" din Bucureşti); dr. Daniela Iamandi (Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească" Târgovişte); dr. Radu Ştefănescu (Muzeul Judeţean de Istorie Braşov); dr. Diana-Maria Sztancs; Florică Marius (Univ. „Valahia" din Târgovişte); dr. Octavian Rogozea; drd. Andrei Stavilă (Univ. „Valahia" din Târgovişte)

Total finanţare:13.380,47 lei

Situl Piatra Neamţ-Poiana Cireşului este localizat pe valea Doamnei, zonă inclusă azi în oraşul Piatra Neamţ, la confluenţa râului Doamna cu Bistriţa. Din punct de vedere stratigrafic, așezarea prezintă cea mai lungă secvență geologică și culturală de Paleolitic Superior din această regiune. Cercetările de aici s-au desfăşurat, cu unele întreruperi, din 1998 până în prezent. Din punct de vedere cultural, au fost săpate și descrise patru niveluri: un nivel epigravetian și trei gravetiene.

În afară de nivelul Epigravetian care este puternic derajat, nivelurile gravetiene sunt bine conservate, delimitate de strate sterile groase, foarte bogate din punct de vedere cultural, reflectând activități umane diverse: structuri de locuire, vetre, resturi faunistice, materiale litice foarte numeroase, zone cu pigmenți de ocru, o colecție bogată de unelte din os și corn, obiecte de artă (oase gravate, pandantive etc.). Trebuie spus că descoperirile de artă mobiliară, datate între 20.000 şi 27.000 B. P, fac parte din patrimoniul mondial. Materialul arheologic reprezentat de piese litice și faună este extrem de bogat pentru fiecare nivel arheologic. Toate acestea, corelate cu existenţa mai multor tipuri de datări (C-14, OSL, paleomagnetism), fac din această aşezare unul dintre siturile de referinţă cu cel mai vechi Gravetian din România şi unul dintre cele mai vechi din Europa[1].

Circumstanțele și datele din teren, precum și rezultatele cercetărilor anterioare, au făcut subiectul a numeroase publicații din țară și străinătate, de aceea nu vom mai insista asupra lor în acest raport[2].

În anul 2013 au fost săpate trei secțiuni (S VIII, S IX, S X) însumând 14 mp. Secțiunea VIII a fost începută în anul 2010, fiind decapat nivelul Epigravetian și nivelurile gravetiene I și II, iar SIX a fost deschisă în anul 2011, în ea fiind epuizate doar nivelul Epigravetian și Gravetian I. În continuarea SIX/2011 a fost deschisă o nouă secțiune, orientată S-V, denumită S X.

Având în vedere că S IX/2011 a fost plasată în prelungirea SVIII/2010, ambele secțiuni au fost săpate unitar, respectându-se delimitarea stabilită anterior, în scopul păstrării marcajelor originale. Adâncimea maximă la care s-a ajuns în ambele secțiuni a fost de 525 cm de la caroiaj.

Metodologia de cercetare a respectat cele mai riguroase standarde de înregistrare şi recuperare a materialului arheologic, precum şi o conservare imediată a materialului osteologic. De altfel, aceeași metodologie modernă a fost utilizată și în campaniile anterioare de săpături, ceea ce implică o unitate a datelor obținute din acest sit în vederea valorificării lor în publicații.

Toate măsurătorile au fost luate de la un unic punct 0, stabilit de la începutul săpăturilor arheologice în 1998. Întreg materialul arheologic a fost înregistrat în sistem planimetric, fiecare artefact având pe fişa de înregistrare trei coordonate. De asemenea, poziţia fiecărei piese a fost trecută şi pe hârtie milimetrică. Având în vedere densitatea mare a materialelor arheologice pe fiecare carou, săpătura s-a realizat extrem de minuţios, cu decapări din 2 în 2 cm grosime, iar întregul sediment a fost trecut printr-un sistem de site fine. Astfel, au fost eliminate toate pierderile inerente unei săpături.

La sfârşitul fiecărei zi de săpătură, intreg materialul a fost spălat, marcat și aranjat pe categorii tehnologice. De asemenea, întreaga faună a fost conservată şi restaurată imediat cum a fost scoasă din săpătură, acest lucru fiind posibil prin prezența permanentă pe sit a unui conservator.

Prima etapă a cercetărilor din campania 2013 a constat în săparea secțiunilor VIII și IX, însumând 10 mp, scopul fiind recuperarea materialelor din nivelul gravetian III, care nu a fost atins decât în puține secțiuni din anii precedenți. Importanța acestui strat este conferită nu numai de descoperirile făcute de-a lungul timpului, ci și de datările obținute, vârstele calibrate încadrând acest nivel între 31.000BP și 31.969BP[3]. Începând de la 295 cm adâncime, se constată o densitate mare a materialelor litice în ambele secțiuni, alcătuite îndeosebi din piese finite. Materia primă predominantă este reprezentată prin gresie silicioasă și silex, ambele roci fiind de foarte bună calitate. Silexul pare să provină de la distanțe mari, probabil din zona Prutului. Produsele din silex cuprind, în principal, două categorii tehnologice: lame de dimensiuni mari (lungime medie de 10 cm), unele debitate prin percuție indirectă, și lame sau lamele debitate prin percuție directă moale. O parte dintre ele sunt transformate în piese à cran sau vârfuri diverse. Piesele din gresie cuprind o varietate mai mare de categorii tehnologice, însă din punct de vedere tipologic surprinde prezența numeroasă a vârfurilor fasonate invers, foarte omogene din punct de vedere morfometric.

În S VIII, în carourile A2, B1 și B2 a fost delimitat un nivel puternic de arsură din care s-au luat probe pentru datări. Sub nivelul de arsură, în caroul B1 s-au individualizat mai multe niveluri de ve-

http://patrimoniu.gov.ro

tre, dintre care una foarte bine conservată, de dimensiuni mari. În momentul demontării, s-a constatat o aglomerare de oase de bizon, unele în conexiune anatomică (un picior de bizon), precum și materiale litice. Din campaniile precedente, știm că acest strat nu conservă bine fauna. Cantitatea mare de faună descoperită în carourile B1 și B2 din SVIII poate fi explicată prin existența structurilor de combustie. Mai mult, spre deosebire de campaniile precedente în care fauna descoperită este dominată de ren, în acest an au fost descoperite oase de bos/bison.

Prezenței unor oase de dimensiuni mari de bos/bison, provenite de la piciorul animalului/animalelor, fragmentate intenționat sau accidental, dar care sunt în conexiune anatomică, poate fi explicată prin mai multe ipoteze, însă descoperirea lor în vatră și în jurul ei poate semnifica utilizarea acestora în scopul întreținerii combustiei.

Conform cercetărilor din campaniile precedente, nivelul Gravetian III era cel mai vechi strat. Anul acesta, în ambele secțiuni, am continuat săpătura până la 525 cm adâncime pentru a verifica posibilitatea existenței altor niveluri mai vechi. La 503 cm adâncime în SIX, caroul A1, s-a descoperit un superb gratoar, diferit ca tehnică și materie primă de cele descoperite în nivelurile cunoscute, iar la 510 cm adâmcime în SVIII, caroul B1, s-a descoperit o așchie. Chiar dacă pereții secțiunilor au fost consolidați, riscurile inerente unei adâncimi de peste 5 m ne-a determinat să oprim săpătura. Prezența materialelor litice la această adâncime este foarte importantă pentru încercarea delimitării, în campaniile următoare, a unui nivel cultural mai vechi decât cele descoperite până acum.

După finalizarea săpături în SVIII și SIX, a fost deschisă o nouă secțiune în continuarea SIX, de 4 mp, denumită SX. A fost săpat integral nivelul Gravetian I. Materialele arheologice prezentau o densitate mare în carourile A2 și B2. În celelalte carouri nu s-au găsit decât foarte puține artefacte, ceea ce implică poziționarea secțiunii la marginea locuirii corespunzătoare gravetianului I. Descoperirea cea mai importantă din secțiunea X și din campania desfășurată în 2013 este un pandantiv din piatră gravat. Macroscopic, suportul pe care este realizat pare să fie o marnă, o rocă cu duritate mică. Acesta este al treilea pandantiv gravat din piatră descoperit în paleoliticul superior din România. Majoritatea pandantivelor din piatră descoperite în Gravetian nu sunt gravate, de aceea pentru paleoliticul european descoperirea de la Poiana Cireșului prezintă o importanță deosebită. Pandantivul cuprinde 23 de incizii marginale pe întreaga circumferință, patru linii incizate pe o parte și două pe cealaltă. Perforația este realizată bilateral. Numeroasele datări ale stratului îl încadrează în jurul vârstei de 20.000 de ani BP.

Abstract

During the 2013 campaign at the site of Piatra Neamţ - Poiana Cireşului, three sections were dug up (S VIII, S IX, S X), totaling 14 m^2. In the sections VIII and IX, the Gravettian III layer was excavated, which comprises the oldest dwelling in this settlement, namely a dwelling chronologically situated between 31,000 BP and 31,969 BP, calibrated ages. In this layer, several combustion structures were discovered, among which a hearth of large dimensions from which Bos/bison bone fragments were recovered. The bones may have served to maintain a fire burning. Also, an impressive number of lithic tools were found as well. In SX, the Gravettian I layer was excavated, which resulted in the discovery of an important find for the European Gravettian: a pendant made of stone, engraved with 23 marginal incisions around the whole circumference, four incised lines on one side and two on the other. This is the third engraved pendant made of stone discovered in the Upper Paleolithic of Romania. Most of the pendants made of stone discovered in the Gravettian are not engraved, and for this reason the discovery from Poiana Cireşului is a particularly important find for the European Paleolithic.

(Endnotes)

[1] M. Cârciumaru, M. Anghelinu, L. Steguweit, L. Niţă, L. Fontana, A. Brugere, U. Hambach, M. Mărgărit, V. Dumitraşcu, M. Cosac, F. Dumitru, O. Cârstina, 2010, The Pluristratified Upper Paleolithic Site From Poiana Cireşului, Piatra Neamţ. Recent Resultats and Future Prospects, in C. Neugebauer-Maresch & L. Owen (Eds.), Aspects concerning the Middle and Eastern European Upper Paleolithic-Methods, Chronology, Technology and Subsistence, Symposium Wien, 9-11 November, 2005, Mitteilungen der Prähistorischen Kommission ÖAW, 2010, p. 209-219; L. Steguweit, 2009, Long Upper Palaeolithic sequences from the sites of Poiana Cireşului, Bistricioara and Ceahlău-Dartsu (NE-Romania), Preistoria Alpina, 44, p. 33-38; C. Zeeden, U. Hambach, L. Stuguweit, A. Fülling, M. Anghelinu, L. Zöller, 2009, Using the relative intensity variations of the Earth's magnetic paleofield as correlative dating technique. A case study from loess with Upper Palaeolithic cultural layer at Poiana Cireşului, Romania, Quartär, nr. 56, p. 175-185;

[2] L. Steguweit, 2009,op.cit.; L. Steguweit, M. Cârciumaru, M. Anghelinu, L. Niţă, 2009, Reframing the Upper Palaeolithic in the Bistriţa Valley (northeastern Romania) Neue Untersuchungen zum Jungpaläolithikum im Bistriţa Tal (Nordost-Rumänien), Quartär, 56, p. 139-157; C. Zeeden at al., 2009, op.cit; M. Cârciumaru, M. Anghelinu, L. Niţă, 2010, The Upper Paleolithic in the Bistriţa Valley (Northeastern Romania). An Overview of the Old Evidence, in C. Neugebauer-Maresch & L. Owen (Eds.), Aspects concerning the Middle and Eastern European Upper Paleolithic-Methods, Chronology, Technology and Subsistence, Symposium Wien, 9-11 November, 2005, Mitteilungen der Prähistorischen Kommission ÖAW, 2010, p. 49-63; M. Cârciumaru et al., 2010, op.cit.

[3] C. Zeeden et al., 2009, op. cit.

66. Pietrele „Măgura Gorgana" - Com. Băneasa, jud. Giurgiu

Nr. Autorizaţie: 40/2013

Colectivul: responsabil ştiinţific - prof. dr. Alexandru Vulpe şi prof. dr. Svend Hansen; prof. dr. Svend Hansen, dr. Agathe Reingruber (DAI-Eurasien Abteilung, Berlin); Meda Toderaş, dr. Adina Boroneanț (IAB), analize arheozoologice- dr. Norbert Benecke, Louise Tharandt (DAI-Eurasien Abteilung, Berlin), dr. Ritchie Kenneth (Centre for Baltic and Scandinavian Archaeology, Schleswig), analize palinologice- dr. Reinder Neef, Stephanie Schlünz (DAI-Eurasien Abteilung, Berlin), Polina Sutyagina (Institutul de Arheologie al Academiei Ruse de Științe, Moscova), analize metalografice- dr. Michael Prange (Deutsches Bergbau-Museum, Bochum), reconstituirea mediului înconjurător - dr. Jürgen Wunderlich, Dirk Nowacki (Institut für Physische Geographie, Universität Frankfurt a.M.), restaurare - Alexander Dittus, Stephanie Wümmers; prelucrarea ceramicii - Christoph Schröder (DAI-Eurasien Abteilung, Berlin), Katrin Beutler (Institut für Vor- und Frühgeschichte, Leipzig); prelucrarea obiectelor de silex - dr. Ivan Gatsov, Petranka Nedelcheva (Nov Bîlgarski Universitet, Sofia); analize traseologice – dr. Marvin Kay (Department of Anthropology, University of Arkansas), prelucrarea râşniţelor din piatră – Ute Koprivc (DAI-Eurasien Abteilung, Berlin); prelucrarea obiectelor din os și corn – Petar Zidarov (Nov Bîlgarski Universitet, Sofia) documentare grafică – Kristina Presser, documetare fotografică – dr. Tilmann Vachta (DAI-Eurasien Abteilung, Berlin), Elena Gavrilă (Muzeul Municipiului Bucureşti), Olivier Joumarin, Michael Müller (DAI-Eurasien Abteilung, Berlin), Ardil Akinbay, Sven Brummack, Mehmet Karaucak, Janine Martin, Martin Wagner (Institut für Prähistorische Archäologie, Freie Universität Berlin), Dimitri Zhvania, Joni Abuladze, Tamar Kentchoshvili, Tea Udesiani (Sokhumi state university, Tbilisi), Eszter Fejer (Univ. Eötvös Loránd, Dept. of Archaeology, Budapesta), Găvan Alexandra, Katocz Zoltan, Paul Petric (Univ. Babes-Bolyai, Cluj Napoca), Ivan Suvandziev (Nov Bîlgarski Universitet, Sofia), Mara Buliga (Univ. Bucuresti, Facultatea de Istorie).

Finanţarea cercetării în anul 2013 a fost suportată de către Deutsches Forschungsgemeinschaft şi Ministerul Culturii şi Patrimoniului Naţional (13500 RON)

http://patrimoniu.gov.ro

Instituţiile organizatoare a cercetării arheologice
- Institutul de Arheologie “Vasile Pârvan” din Bucureşti şi Institutul German de Arheologie (Deutsches Archäologisches Institut), secţia Eurasia.

Cercetările arheologice din tell-ul de la Pietrele-Măgura Gorgana fac parte dintr-un proiect comun de cercetare româno-german (Pietrele Archaeological Project) iniţiat de Institutul de Arheologie “Vasile Pârvan”din Bucureşti şi Deutsches Archäologisches Institut, Eurasien Abteilung.

În campania 2013 obiectivul urmărit a fost continuarea cercetărilor sistematice în aşezarea de tip tell, în aşezarea plană din jurul tell-ului și pe terasa superioară a Dunării.

Pe tell activitatea de cercetare din anul 2013 s-a desfăşurat în cele două suprafeţe (suprafața B și suprafaţa F). În aşezarea plană din jurul tell-lui au fost extinse spre nord suprafaţa deschisă în anul 2010 (suprafața L), suprafața deschisă în anul 2012 (suprafața T) și a fost deschisă o nouă suprafață (denumită suprafața U). La vest de tell, a fost deschisă o nouă suprafață (denumită suprafața N) ce conectează suprafețele N2 și N3 deschise în anul 2011. Pe terasă a fost deschis șanțul KK la cca. 50 m nord de șanțul K cercetat în campania 2010.

Suprafața B

În suprafața B cercetarea a continuat în partea sudică a suprafeței, urmărindu-se astfel cercetarea contextelor identificate în campania trecută. Astfel, a fost epuizat parțial stratul de nivelare, fiind identificată o nouă structură de locuire, arsă, ce prezintă o puternică înclinare spre sud. Contextul P13B001 a apărut sub forma unei mase compacte de chirpic. A fost surprins pe o lungime de cca. 4,50 m și pe o lățime de 1,50 m continuând însă în profilul vestic și cel sudic. Pe mai multe bucăți de pereți s-au observat mai multe straturi de lutuială, ultima aplicată fiind colorată în roșu pe care au fost desenate cu alb dungi de diverse grosimi (fig. 1-3). Din interiorul structurii arse (P13B019) au fost recoltate numeroase unelte de piatră și 16 vase întregibile și foarte multe semințe carbonizate.

Suprafaţa F

În campania 2013 cercetarea s-a concentrat atât în extinderea estică (denumită F-Est), dar și în suprafața F propriu-zisă.

În suprafața F-Est s-a continuat cercetarea locuinței arse începută în campania 2012. Astfel a fost secționată și documentată instalația de foc descoperită anul trecut P12F582, fiind observate trei cruste suprapuse. Totodată a fost observat și modul de construcție al instalației de foc, un șir de pari mici înfipți vertical, peste care a fost aplicat lutul crud.

Pe aproape întreaga suprafață a extinderii au apărut bucăți masive de chipici ars provenind de la dărâmătura casei incendiate(P13F723). Materialele recoltate sunt cca 70 de vase întregi sau întregibile, greutăți de lut, bare de grafit, topoare de piatră și silex, unelte din os și corn, figurine, pietre prelucrate, precum şi piese din cupru.

În suprafața F a fost cercetată o structura nearsă , orientată nord-sud, a fost doar parțial surprinsă în suprafața actuală de cercetare. Axul lung, ce măsoară aproximativ 8 m a fost dezvelit integral, în timp ce axul est-vest ce cuprindea și o mare parte a structurii intră în profilul de est. Tot în partea nordică a fost întâlnit un număr mare de pietre nelucrate, alături de un număr mai mic de pietre lucrate și oase mari în conexiune anatomică provenind probabil de la animale domestice de mari dimensiuni. În partea sudică a structurii nearse a fost găsită o vatră foarte bine păstrată.

Suprafața L

Suprafața L/2013 este o extindere spre vest a suprafeței L/2012.

Din stratul de colluviu au fost recoltate materiale amestecate din diverse epoci. Au fost documentate și cercetate câteva un gropi din a căror umplutură au fost recoltate fragmente ceramice și, pietre, unele lucrate, un mormânt de inhumație și o structură de chirpic.

Mormânt de inhumație (P13L121) cu oasele bine păstrate. Scheletul era în poziție chircită, orientat est-vest. Din groapa mormântului au fost recuperate câteva fragmente ceramice și o piatră lucrată.

O structură de chirpic, foarte prost conservată, a fost surprinsă în partea vestică a jumătății sudice. A fost cercetată și documentată o vatră înconjurată de pereți de lut (P13L173). Crusta vetrei era foarte bine păstrată, iar patul vetrei a fost amenajat pe un strat de pietricele. Din jurul vetrei, în special din zona de la nord de vatră au fost recoltate multe fragmente ceramice.

Suprafața T

Secțiunea deschisă în anul 2013 a înglobat în colțul de SE și secțiunea T din anul 2012, descoperirile datate în neolitic din campania trecută reprezentând motivația extinderii săpăturii din anul curent.

Pe parcursul cercetării au fost identificate 6 morminte de inhumație singulare, la diferite adâncimi, limitele gropilor nefiind observate decât în cazul lui P13T213 și o masă de chirpic ars de-a lungul profilului nordic.

Masa de chirpic s-a conturat o zonă lângă profilul nordic –P13T211 (P13T204, P13T210, P13T220, P13T221), având dimensiunile de 6,60 m (E-V) x 2,80 m (N-S), și părea să se desfășoare mult spre nord, dincolo de marginile secțiunii. Printre chirpici au fost găsite două vase parțial întregibile și alte fragmente ceramice, greutăți din lut, oase de animale, pietre, etc.

Suprafața U

Scopul deschiderii acestei suprafețe (7 x 11m) a fost acela de a avea o vedere mai largă asupra locuirii neolitice târzii din zona înconjurătoare tell-ului. Topografia zonei indică o ușoară înclinare a terenului dinspre nord-vest spre sud-est. Stratul vegetal din suprafața U nu este diferit în comparație cu celelalte suprafețe cercetate în așezarea plană, singura diferență notabilă fiind cantitatea redusă de material arheologic.

Au fost observate și cercetate câteva contexte neclare, după cum urmează: o mică zonă cu pământ galben lutos (P13U804) în partea nord-vestică; o porțiune de culoare brun-deschisă(P13U805); o altă zonă cu bucăți rulate de chirpic chiar lângă profilul nordic (P13U807), o zonă cu cu sol galben lutos și intruziuni calcaroase (P13U808).

Suprafața N

Suprafața N/2013 a fost deschisă la vest de tell, între suprafețele N2/2011 și N3/2011. Scopul deschiderii acestei suprafețe a fost acela de a avea o vedere mai largă a acestei zone și de a conecta cele două suprafețe N2 și N3 cercetate în campania 2011.

După îndepărtarea stratului de coluvium în partea centrală a suprafeței nivelul de cultură a fost surprins în jurul cotei de ▼ 31.15 m. Au fost cercetate patru gropi cu material de factură neolitică. La cota de ▼ 30.60 m-30.50m a fost găsit un picior uman în conexiune anatomică (P13N312 – fig. 32). Materialul recoltat din această arie conține și alte fragmente osoase umane.

Șanțul KK

Șanțul KK (47 x 3m) a fost deschis pe terasa superioară a Dunării și este situat la 50 m nord de fostul șanț K cercetat în campania 2010. Scopul acestui șanț a fost de a clarifica rezultatele investigațiilor geofizice întreprinse în anul 2007, investigații ce arătau un sistem de fortificație ce tăia partea estică a terasei. După îndepărtarea stratului vegetal și curățarea profilelor, în primul plan realizat au fost vizibile două structuri clare. În partea vestică pe o lățime de cca. 10 m a fost surprins șanțul – P13KK912 (identificat de asemenea și în 2010), cu pământ de umplutură de culoare brun –

http://patrimoniu.gov.ro

închisă. În partea estică a șanțului pe o lățime de 6 m, a fost surprinsă o structură arsă orientată est-vest. Măsurat de la suprafața actuală șanțul are o adâncime de 3.70m, baza lui fiind lată de 3 m. Până la adâncimea de 2.50 m au fost recuperate materiale arheologice aparținând epocii bronzului, în special fragmente ceramice, bucăți de chirpic (unele cu urme de pari), oase de animale și pietre lucrate. Singura piesă de metal apărută este un cuțit mic de bronz. Materialul poate fi legat de un nivel de umplutură al șanțului de culoare gri și consistență lutoasă, nivel vizibil și în profilul șanțului.

În partea estică a șanțului KK a fost surprinsă parțial în plan o groapă. Din umplutura gropii au fost recoltate materiale arheologice aparținând epocii bronzului: fragmente ceramice de dimensiuni mai mari și oase de animale. La vest de groapă este localizată structura arsă (P13KK930), vizibilă și în harta geomagnetică. Șanțul KK a dezvelit doar o mică parte din ea. Are aceeași orientare ca și șanțul, NNW-SSE. La secționare a fost vizibil faptul că este construită din lut ars, pe alocuri fățuit, și are cca 1 m grosime. Au fost observate câteva pietre nelucrate, fără a avea însă o legătură directă cu modul de construcție. Structura arsă a fost puternic afectată de lucrările agricole și de gangurile de animale, astfel că nu se pot trage concluzii asupra modului de construcție.

Cercetări interdisciplinare

Şi în campania 2013 pe tell, în zona înconjurătoare tell-ului, în aşezarea plană şi în anumite arii din lunca Dunării a continuat seria de foraje efectuate de echipa de geografi de la Universitatea din Frankfurt, condusă de prof. dr. J. Wunderlich. Scopul acestor foraje fiind obţinerea informaţiilor asupra cursurilor de apă sau a bălţilor existente în preistorie, prin analiza sedimentelor, pentru reconstituirea mediului geografic preistoric.

În campania 2013 din diverse contexte arheologice au fost spălate și analizate eșantioane de sol, pentru identificarea resturilor faunistice ihtiologice.

Au fost colectate probe de sol pentru analize sedimentologice şi arheobotanice și bucăţi de lemn şi cărbune pentru datarea cu radiocarbon şi analize dendrocronologice.

Bibliografie:

S. Hansen, M. Toderaş, A. Reingruber, D. Nowacki, H. Nørgaard, D. Spânu, J. Wunderlich, Die kupferzeitliche Siedlung Pietrele an der Unteren Donau. Bericht über die Ausgrabungen und geomorphologischen Untersuchungen im Sommer 2010. Eurasia Antiqua 17, 2011, 45-120.

S. Hansen, M. Toderaş, A. Reingruber, J. Wunderlich, N. Benecke, I. Gatsov, E. Marinova, M. Müller, Ch. Nachev, P. Nedelcheva, D. Nowacki, A. Röpke, J. Wahl, St. Zäuner, Pietrele an der Unteren Donau. Bericht über die Ausgrabungen und geomorphologischen Untersuchungen im Sommer 2011. Eurasia Antiqua 18, 2012 (in print).

67. Pietroasele, jud. Buzău [Edificiul cu hipocaust]

Colectivul: Prof. dr. Eugen – Marius Constantinescu, Cătălin Constantin Dinu, Gabriel Ion, arheologi la Muzeul Judeţean Buzău.

Cercetările din această campanie au urmărit două obiective: a. verificarea posibilei existenţe a unor complexe arheologice la sud de incinta edificiului cu hipocaust; b. definitivarea decapării suprafeței de la sud de edificiu.

a. Pentru cercetarea tenului situat la sud de incinta edificiului am practicat două secţiuni: S IV cu dimensiunile 8,80 x 2,00 m, sprijinită pe latura de sud a terenului, amplasată la 3,20 m vest de proprietatea vecină cu noi spre est; S V cu dimensiunile 41,00 x 2,00 m, amplasată la 5,80 m vest de S IV şi sprijinită pe laturile de nord şi de sud ale ternului vizat.

Terenul pe care au fost amplasate cele două secţiuni este domeniu public, fiind achziţionat de Ministerul Culturii în anul 2006; de atunci nu a mai fost cultivat. Terenul cade în pantă de la nord spre sud, mai accentuată în prima jumătate, apoi mai dulce.

În ambele secţiuni pe primul nivel, între 0,00 şi 0,30 m, au apărut numeroase cărămizi şi ţigle fragmentare, amestecate cu moloz, pietre, mortar sfărâmat etc. rezultate din demolarea fostei locuinţe a lui Fane Moldoveanu, achiziţionată de stat în 1978.

În S IV sub primul nivel a apărut pământ umblat în care, în jumătatea de sud erau multe pietre de diferite dimensiuni, unele rulate. La adâncimea de 0,70 / 0,90 / 1,07 apare pământul galben nisipos, steril arheologic.

În S V au fost cercetate un complex de locuire, Cpl. 7, două gropi de provizii, Cpl. 5 şi Cpl. 6, şi o vatră temporară. Toate cele patru complexe aparţin epocii medievale, secolele XVI – XVIII (Fig. 3 / 2).

Complexul 7, situat în carourile 1 - 2, este un rest dintr-o locuinţă medievală, în umplutura căreia s-au găsit fragmente ceramice smălţuite şi nesmălţuite, cărămizi romane refolosite, chirpic de perete de locuinţă, oase de păsări şi animale, pietre etc. (Fig. 3 / 3).

Complexul 5, situat în carourile 19 – 20, este o groapă de provizii medievală Fig. 3 / 3), asemănătoare cu cele cercetate în campania 2010 în secţiunea S T N. Groapa a fost abandonată goală şi apoi s-a umplut în timp fără contribuţie antropică. Din umplutura ei au fost recoltate fragmente ceramice la roată de culoare cărămizie, unele smălţuite, un fragment de culoare galbenă, oase de animal, câteva fragmente de cărămizi romane de mici dimensiuni.

Complexul 6 este o groapă de provizii de mari dimensiuni, D max = 3,00 m, D gură = 2,50 m, adâncimea = 2,52 m, cu pereţii puternic arşi (Fig. 3 / 3). Din umplutura ei au fost recuperate fragmente ceramice lucrate la roată, unele de culoare cărămizie, altele smălţuite ori acoperite cu humă, câteva lucrate la mână din care unul decorat cu brâu în relief crestat, oase de animale şi păsări, fragmente de chirpic din peretele gropii etc.

b. Localizat în iulie 1976[1] în urma unei informaţii primită de la un localnic, edificiul cu hipocaust, situat la 400 m est de colţul de sud-est al castrului roman târziu de la Pietroasele, aflat parțial sub panglica de asfalt a DJ 205 şi sub câteva gospodării din jur, a fost cercetat în 1976 de mine, în 1977 - 1978, 1980 de Magda Tzony, în 1986 – 1989 de arhitect Monica Mărgineanu Cârstoiu cu participarea arheologilor Fl. Curta, Gh. Niculescu și Bogdan Filipescu, atunci arheolog la Muzeul Judeţean Ilfov; în 2003 şi 2004 M. D. Liuşnea de la Universitatea Dunărea de Jos din Galaţi a făcut o toaletare a părţii de sud a edificiului, atât cât era accesibil atunci,[2] și în anii 2009 – 2013 de colectivul coordonat de mine. Rezultatele cercetărilor au fost publicate în Materiale şi cercetări arheologice,[3] în DACIA,[4] în Cronica cercetărilor arheologice,[5] în Mousaios,[6] buletinul Muzeului Judeţean Buzău ş. a.[7]

Prin achiziționarea în 1978 a fostei proprietăţi a lui Fane Moldoveanu (casa, curtea şi grădina), iar în 2006 a terenurilor şi gospodăriilor lui Dumitru / Mitică Bratu şi Mircea Capotă, sub care se aflau vestigii ale edificiului cu hipocaust,[8] s-au crerat condiţii pentru extinderea cercetărilor. Importanţa excepţională a vestigiilor dezvelite a impus construirea, între septembrie 2010 şi mai 2011, a unui pasaj suprateran, care să permită cercetarea completă, conservarea, punerea în valoare / amenajarea muzeistică şi introducerea în circuitul public a construcţiei romane, veche de peste 1.680 de ani.[9]

În campania 2013 a fost cercetată zona aflată la sud de zidul de sud al edificiului, ocazie cu care s-a stabilit că pe această latură zidul de incintă iniţial a fost parţial demantelat în secolul XIX, când proprietarul terenului şi-a construit o casă cu pivniţă (Fig. 2); de asemenea, s-a precizat că în vechime incinta iniţială a fost extinsă pe această latură de sud (Fig. 1; 2), fără a putea preciza în ce scop

http://patrimoniu.gov.ro

sau din ce cauză s-a făcut aceasta.

Suprafaţa de la sud de edificiu a fost cercetată prin amplasarea a două secţiuni, S VI cu dimensiunile S VI = 9,60 x 2,00 m, la 0,50 m vest de STE = S II / 2012 şi S VII cu dimensiunile S VII = 11,00 x 3,00 m, la 0,50 m vest de S VI. Secţiunea S III = STV / 2012, săpată în campania 2012 a fost extinsă spre vest cu 1,60 m. După epuizarea secţiunilor martorii dintre ele au fost demontaţi, obţinându-se imaginea generală a suprafeţei (Fig. 1; 2).

În jurul vestigiilor construcţiei romane au fost localizate urme ale unor locuiri ulterioare,[10] dar pe suprafaţa fostului edificiu nu au existat locuiri ulterioare demolării parţiale a acestuia, cândva după abandonarea sa, probabil în ultimul sfert al secolului al IV-lea d. Hr., cu excepţia unei depuneri de cenuşă aflată în bazinetul B 1 Nord; această depunere de cenuşă nu conţinea niciu fel de material arheologic, fiind imposibil de localizat în timp.

Pentru precizarea detaliilor colţului de sud – vest al incintei a fost amplasată secţiunea S VIII, cu dimensiunile S VIII = 18,50 x 2,00 m, segmentată în caste impuse de traiectul zidului (Fig. 3 / 1). S-a constatat şi aici extinderea spre sud a incintei (Fig. 3 / 1).

Materialul arheologic recoltat în suprafaţa cercetată la sud de edificiu şi din secţiunea S VIII constă din ceramică la roată din pastă aspră cu nisip şi pietricele ca degresant - un fragment din buza unui vas decorat cu incizii în val sub buză, fragmente din vase de provizii Kraussengefässe, din vase de diferite dimensiuni, altele din pastă bine aleasă dar aspră la pipăit, din pastă de culoare cenuşie sau cărămizie - buză orizontală cenuţiu – deschis cu canelură largă pe faţa superioară, un fragment dintr-un vas mare cu coaste adânci pe interior, fragmente de culoare galben-deschis din vase de import, ceramică smălţuită - un frament cu smalţ verde – oliv din umărul unui vas cu baza toartei, un fragment decorat cu rotiţa dinţată, ţiglă fragmentară ştampilată (Fig. 4 / 1), o cataramă din bronz cu colţurile unghiulare (Fig. 4 / 7 a – b), un fragment din peretele unui vas masiv din bronz (Fig. 4 / 8), un cuţit din fier cu mâner spin, un alt cuţit de fier cu vârful rupt ş. a. Analogii pentru aceste materiale se găsesc în complexele culturii Sântana de mureş – Cerneahov secolul IV - 1 / 4 V.

Din secţiunea S V a fost recoltată o fusaiolă bitronconică lustruită şi decorată cu o cruce gammat / zvastică (Fig. 4 / 9). În aceeaşi secţiune, la adâncimea de 1,20 m apare o depunere aluvionară cu multe pietre rulate de dimensiuni până la mijlocii, în care a fost descoperită o fusaiolă de factură hallstattiană (Fig. 4 / 10), care datează această depunere.

Cercetările din campanile 2009 - 2013 au confirmat faptul că edificiul cu hipocaust / băile romane de la Pietroasa / Pietroasele este / sunt o construcţie impresionantă, expresie de înaltă ţinută a arhitecturii imperiale romane din secolul IV d. Chr. Dotat cu un ingenios sistem de încălzire centrală cu un focar şi un horn de evacuare a gazelor reziduale (Fig. 1), aerul cald circulând pe sub o structură din trei rânduri de cărămizi legate cu mortar fixate pe pilae din cărămizi pătrate (Fig. 1 încăperea F), peste care era fixată pardoseala din plăci de marmură albă, cu pereţii finisaţi cu tencuială colorată şi pictaţi in fresco într-o gamă coloristică impresionant de bine păstrată,[11] cu ferestre închise cu vitralii realizate din plăcuţe de geam colorate[12] (Fig. 4 / 5 – 6) unite prin rame de plumb, dispunând de bazine de apă caldă şi apă rece (Fig. 1 încăperile A şi B) şi de trei bazinete (Fig. 1 / B 1 N, B 2 N, B 1 S) pentru proceduri medicinale speciale ori pentru uzul personajelor de seamă din sistemul castrului de la Pietroasa şi al Brazdei lui Novac de Nord, această clădire,[13] amplasată în afara castrului, a fost ridicată cel mai probabil pentru folosinţa comandantului castrului şi al sistemul de apărare conceput şi realizat de Constantin cel Mare şi urmaşii săi în prima jumătate a secolului al IV – lea d. Hr., comandant care, având în vedere menţiunile documentare contemporane, credem că a fost Dalmatianus, nepotul de frate al lui Constantin cel Mare, atestat în anul 335 d. Hr.[14] pe funcţia de comandant al sistemului de graniţă de aici, numit ripam Ghoticam / malul gotic.

Edificiul cu hipocaust împreună cu castrul de la Pietroasa / Pietroasele constituie unicul ansamblu roman din secolul IV d. Chr. de asemenea amploare şi cu un asemenea nivel remarcabil de finisare şi dotare existent la nordul Dunării de Jos, la distanţă de peste 100 km de fluviu în interiorul teritoriului dacic, monument unicat pe teritoriul Daciei.

Acesta este principalul argument pentru păstrarea, conservarea, amenajarea muzeistică şi punerea monumentului la dispoziţia publicului.

Abstract

In the last campaign we uncovered the area south of the edifice with hypocaust, the results confirming the existence of the enclosure wall on this side; it was partly dismantled in the 19th century. On this side there was an expansion of the enclosure during the functioning period of the edifice.

The archaeological material collected in this campaign, like the previous one, has analogies in the complexes belonging to the Sântana de Mureş - Cerneahov culture, confirming the functioning of the ensemble in the 4th century AD.

(Endnotes)

[1] Vezi Raportul Pietroasele 2011 în C C A. Campania 2011, Bucureşti I N P, 2011, p. 107 – 109, nota 1; E. M. Constantinescu & alii, în Mousaios XV, Buzău, 2010, p. 161 şi n. 16

[2] Publicând şi un plan care nu corespunde cu situaţia din teren, v. Mousaios, X, Buzău, 2005, p. 80 – 81 şi pl. III

[3] Gh. Diaconu, M. Tzony, V. Drâmbocianu, Şantierul arheologic Pietroasa - Buzău 1978, în MCA, XIII, Oradea, 1979, p. 319 – 320;

[4] Gh. Diaconu & col., L'ensemble archéologique de Pietroasele, în DACIA, N. S., tome XXI, 1977, p. 199 - 220

[5] Constantinescu E. M. & col., în C C A. Campania 2003, Cluj - Napoca / CIMEC, 2004, p. 233 - 236, 442 / pl. 52 A; E. M. Constantinescu, col., în C C A, Campania 2009, Suceava, 2010, ap. 145 – 152; idem, în C C A. Campania 2011, XLVI, I N P – Muzeul Judeţean Mureş, 2012, p. 107 – 109; idem, în C C A. Campania 2012, XLVII, Craiova, 2013, p. 106 – 108;

[6] E. M. Constantinescu, col., în Mousaios, XV, Buzău, 2010, p. 159 – 196; idem, în Mousaios, XVI, Buzău, 2011, p. 125 – 134; idem, în Mousaios, XVII, Buzău, 2012, p. 155 – 173; idem, în Mousaios, XVII, Buzău, 2012, p. 155 – 173; E. M. Constantinescu, Elemente arhitecturale şi materiale de construcţie folosite la edificiul cu hipocaust de la Pietroasele, judeţul Buzău, în Mousaios, XV, Buzău, 2010, p. 197 – 210; idem, Politica Imperiului roman la nordul Dunării de Jos în secolul IV d. Hr. în perspectiva adescoperirilor arheologice de la Pietroasele, în Mousaios, XV, Buzău, 2010, p. 239 – 250; idem, Sarea Daciei şi politica Imperiului roman la Dunărea de Jos în prima jumătate a mileniului I d. Hr., în Mousaios, XVII, Buzău, 2012, p. 175 – 201

[7] E. M. Constantinescu, Contribuţii la istoria arheologiei. Rezultate ale cercetărilor arheologice de la Pietroasele, 1866, 1973 – 2011, în Zargidava. Revistă de istorie, XI, Bacău, 2012, p. 92 – 116

[8] În vecinătatea fostei proprietăţi Costel / Mircea Capotă mai sunt două gospodării, a lui Costică Voinea, la vest, şi vechea casă a lui Costel Capotă, la est, care trebuie achiziţionate pentru a se putea extinde cercetările în exteriorul incintei edificiului, unde ar putea să se afle unele anexe ale construcţiei.

[9] Rezultatele campaniilor 2009 şi 2010 în Mousaios, XV, Buzău, 2010, p. 159 – 195; campania 2011 în Mousaios, XVI, Buzău, 2011, p. 125 – 134 şi campania 2012 în MOUSAIOS, XVII, Buzău, 2012, p. 155 – 173; dintr-o eroare în textul din 2012 apare afirmativ că în încăprtile D şi E ar fi existat sistem de pilae şi pardoseală stratificată, fapt ce nu este confirmat arheologic

[10] În anul 2005 am descoperit un vas la roată datând din secolul V d. Hr., depus ritual într-o groapă la câţiva metri de colţul de nord – est al incintei perimetrale; în campania 2010 la nord de zidul de incintă de pe acea latură au fost cercetate patru gropi de provizii medievale, v. Mousaios, XV, Buzău, 2010, p. 169 – 171; iar rezultatele din 2013, v. mai sus

[11] E. M. Constantinescu & alii, în Mousaios, XV, Buzău, 2010, p. 159 – 195 (167) şi fig. 11; idem, ibidem, p. 207, fig. 8

[12] E. M. Constantinescu & alii, în Mousaios, XVI, Buzău, 2011, p. 125 – 134, fig. 3 / 6;

[13] Vezi prezentarea în MOUSAIOS XV, Buzău, 2010, p. 154 - 195

[14] Anonimus Valesii, Excerpta Valesiana, VI, 35, în FONTES HISTORIAE DACO-ROMANAE, II, Bucureşti, 1970, p. 48 / 49; textul nu este foarte clar, putând fi vorba şi de Flavius Dalmatius, fratele vitreg al lui Constantin I cel Mare, aşa cum acceptă M. Zahariade, op. cit., p. 43

http://patrimoniu.gov.ro

68. Platonești, com, Platonești, jud. Ialomița
Punct: Platoul Hagieni-Valea Babii
Cod sit: 94410.02
Nr. Autorizație: 115/2013
Colectiv: Mircea-Victor Angelescu – responsabil (Ministerul Culturii); Elena Rența, Simona Munteanu – membri (Muzeul Județean Ialomița).

Punctul arheologic în care s-au desfășurat cercetările se află amplasat la cca. 1 km SE față de vatra satului Platonești, com. Platonești, jud. Ialomița, pe Platoul Hagieni, delimitat de Lunca Ialomiței și Brațul Borcea și de Valea Babii și Valea lui Paizan.

Tumul nr. II. Cercetările arheologice din anul 2013 au urmărit finalizarea lucrărilor de golire a camerei funerare, investigații ale mantalei tumulului în casetele de SV și NE´ și a suprafeței din așezarea hallstattiană Babadag II suprapusă de monumentul funerar.

Din punct de vedere al tehnicii de săpătură suprafața destinată cercetărilor a fost împărțită în casete delimitate de martori stratigrafici în cruce.

Camera funerară, situată relativ central, avea formă dreptunghiulară cu colțurile ușor rotunjite, orientarea aproximativ E-V și se adâncea în pământ cu 5,60 m de la nivelul de călcare antic. Peretele sudic și peretele nordic erau ușor înclinați spre interior, peretele estic și peretele vestic erau relativ verticali. Fundul gropii era ușor alveolat, între cota maximă de 5,60 m din centrul complexului și cotele de la baza pereților fiind o diferență de cca. 0,30-0,40 m.

Camera funerară a fost împărțită în două compartimente inegale cu ajutorul unui șir transversal realizat din trunchiuri de copaci fasonate dispuse sub forma unui gard, înălțimea maximă păstrată fiind de cca. 1,25 m. Amplasarea lemnelor s-a făcut într-o alveolare care coboară de la baza gropii cu cca. 0,30 m.

Compartimentul estic avea lungimea de cca. 5,50 m. Spre fundul acestuia au fost descoperite oase umane împrăștiate între care s-au remarcat fragmente de la craniul unui adult, oase de la bazin și un femur de copil.

Între cotele -5,00-5,60 m, într-un pământ de umplutură de culoare galbenă și de consistență nisipoasă, s-au mai descoperit două pumnale din fier cu mâner din os, aflate într-o stare de conservare precară. Lungimea totală a unuia dintre acestea este de 22,5 cm, celuilalt lipsindu-i vârful. Plăseaua unuia dintre pumnale, ambele prinse în câte două nituri, are o amprentă de culoare verzuie, probabil de la atingerea cu un obiect lucrat din bronz.

Tot din fier a fost descoperit un spin de cataramă, fragmente dintr-o verigă deschisă și o mică piesă nedeterminabilă în acest stadiu. Lângă peretele sudic și în zona centrală au fost descoperite fragmente dintr-o amforă grecească întregibilă.

Între aceleași cote au fost descoperite două mărgele relativ tubulare, cu diametrul central ușor mai mare decât cel de la capete, confecționate dintr-o rocă (?) de culoare albicioasă și decorate cu mici pătrățele formate prin intersectarea unor linii circulare orizontale incizate cu linii longitudinale incizate. Lungimea acestor piese de podoabă (mărgele) este de cca. 2,2 cm. Ambele păstrează amprente de culoare verzuie, probabil din urma contactului cu piese din bronz sau argint, în același complex arheologic descoperindu-se și fragmente de tablă de bronz și o fibulă de argint iar parte dintre oasele umane purtau aceeași culoare verde-albăstruie. În acest compartiment au mai fost descoperite bucăți de trunchiuri de copac împrăștiate în umplutură.

Compartimentul vestic fusese săpat în pantă lină și avea lungimea de cca. 3,25 m. Cea mai mică cotă, de cca. 5-5,10 m, era lângă peretele vestic al gropii.

În umplutura acestui compartiment, cu cca. 0,70 m mai sus raportat la fundul gropii, a fost descoperit scheletul unui animal de talie mică, ajuns, probabil, întâmplător în camera funerară. Era orientat NE-SV, așezat pe spate cu picioarele depărtate de corp, craniul în sus cu botul sprijinindu-se de unul dintre trunchiurile de copac. Resturile faunistice de Canis familiaris (câine) erau în conexiune anatomică și aparțin unui animal foarte tânăr (juvenil) cu vârsta de cca. 4 luni.[1] În umplutura acestui compartiment nu s-au descoperit alte materiale arheologice.

Pământul de umplutură din camera funerară era alcătuit din straturi alternative de pământ de culoare cenușie-negricioasă și straturi de pământ de culoare galbenă cu o pigmentație de culoare închisă. Pe nivelul de călcare antic din vecinătatea camerei funerare s-a păstrat un strat superficial și compact de pământ de culoare galbenă.

Din analiza inventarului funerar (fibulă de argint, mărgică din aur, vase grecești, pumnale, etc.) monumentul funerar a fost datat în sec. IV-III a. Chr.

Mantaua tumulului TII, distrusă în bună masură, atât în vechime în zona centrală, cât și în timpurile moderne când se pare că s-a încercat redarea în circuit agricol a terenului respectiv, se prezenta în momentul începerii cercetărilor arheologice sub forma a două proeminențe mult alungite a căror înălțime maximă era de 1,30 m și, respectiv, 1,50 m care au fost împărțite inițial în vederea cercetărilor în patru casete despărțite de martori în cruce.

În campania anului 2013 s-au desfășurat lucrări în caseta de SV, care are laturile de 22 x 7 m și a mai fost trasată, tot pentru cercetarea mantalei movilei, o nouă casetă, NE´, cu dimensiunile de 10 x 5 m, lucrări care vor continua în campania viitoare. Până în acest moment în cele două casete în discuție nu au fost descoperite morminte secundare. În mantaua cercetată în această campanie s-au descoperit fragmente ceramice aparținând culturii Coslogeni și culturii Babadag II, fragmente de chirpic și de oase de animale.

Așezarea hallstattiană Babadag II. Tumulul nr. II suprapune o așezare aparținând culturii Babadag. Grosimea stratului de cultură, pământ de culoare cenușie-negricioasă, este de cca. 0,30-0,40 m. Stratul de cultură conținea materiale ceramice fragmentare specifice culturii Babadag. Din această așezare în anul 2013 a fost descoperită o singură groapă menajeră cu gura de formă ovală cu diametrul mare de cca. 1 m și tronconică în secțiune. Toate materialele ceramice descoperite în stratul de cultură și în complexul arheologic au fost fragmentare. O parte dintre acestea atestă prezența unui tip de vas de uz comun, lucrat din pastă cu cioburi pisate în compoziție, cu o formă tronconică, buza rotunjită și decorat cu un brâu alveolat imediat sub margine. Suprafețele exterioare prezintă un aspect zgrunțuros, în interior însă vasele sunt bine lustruite.

Dintr-o pastă de o calitate mai bună, cu cioburi mărunt pisate în compoziție, sunt lucrate vasele bitronconice și străchinile cu marginea arcuită spre interior. Fragmentele de vase bitronconice sunt de culoare gălbuie sau gălbuie-cenușie și au suprafețele lustruite. Pe câteva fragmente descoperite a fost atestat decorul compus din linii incizate sau caneluri dispuse în ghirlandă la baza gâtului. Fragmentele de străchini au marginea arcuită spre interior și suprafețele de culoare gălbuie sau gălbuie –cenușie lustruite.

Sub aspectul decorului cea mai spectaculoasă este ceramica de factură fină, reprezentată de fragmente de cești cu corpul bitronconic, gura evazată și toarta supraînălțată. Sunt lucrate din pastă cu nisip și uneori cu cioburi fin pisate. Au o culoare gălbuie, gălbuie-cenușie sau neagră și suprafețe lustruite. Sunt decorate cu incizii și imprimeuri, de regulă între baza gâtului și diametrul maxim.

Un fragment de ceașcă prezintă la baza gâtului două linii circulare incizate care mărginesc un șir orizontal de mici lunule imprimate. Sub acest registru, pe corpul vasului, sunt dispuse triunghiuri incizate și hașurate cu vârful în jos. Alte fragmente sunt decorate cu linii circulare incizate, linii circulare incizate asociate cu

http://patrimoniu.gov.ro

mănunchiuri de linii incizate dispuse oblic în sens contrar.

În groapa menajeră au fost descoperite și câteva mărgele lucrate din melci minusculi având o mică perforație pentru prindere.

(Endnotes)

[1] Cf. Adrian Bălășescu, cercetător la Muzeul Național de Istorie a României.

69. Turda, jud. Cluj [Potaissa]

Punct: Dealul Cetăţii

Cod sit: 52268.01

Nr. Autorizație: 28/2013

Colectiv: Mihai Bărbulescu - responsabil, Sorin Nemeti, Florin Fodorean, Dragos Blaga, Dan Matei (UBB Cluj-Napoca), Mariana Pîslaru, (MI Turda), Irina Nemeti (MNIT), Fabian Istvan (UPM Târgu Mureș), Pavel Huszarik (Liceul Nădlac).

Cercetarea arheologică în zona praetentura sinistra din anul 2013[1] a confirmat planul presupus ca urmare a intersectării unor edificii în zonă prin secțiunea diagonală din anul 2012. Au fost trasate inițial două suprafețe (S01/2013, 15 x 3 m și S02/2013, 15 x 1 m) în partea vestică, lângă via principalis. În aceste suprafețe a fost dezvelit parțial un edificiu poziționat în continuarea barăcilor identificate în anul 2012. Alte patru suprafețe (S03-S06/2012, fiecare de câte 15 x 3 m) au fost praticate la sud de secțiunea diagonală S01/2012, în zona unde în anul precedent au fost identificate barăcile cu portic aliniate de-a lungul unui drum pietruit. S-a excavat o suprafață totală de 240 mp, cu o adâncime medie de 1 m.

S01/2013 (15 x 3 m, orientată est-vest, adâncime medie - 0,70 m.)

Jumătatea nordică a secțiunii a dezvelit un spațiu liber, situat între via principalis și un corp de clădire cu destinație necunoscută. Spațiul este utilizat într-o fază ulterioară, când se construiește aici un zid sec, din piatră și material tegular refolosit. Stratigrafia în această zonă este următoarea (în caroul 1):

1. humus modern (0/- 0,25 m).

2. nivel de cultură 2 (pământ de culoare cenușiu-gălbuie, lutos) (- 0,25 / - 0,40 m).

3. nivel de călcare (o podea din calcar de Podeni sfărâmat) (- 0,40 / - 0,45 m).

4. nivel de cultură 1 (pământ de culoare cenușiu-gălbuie, lutos) (- 0,45 / - 0,55 m).

5. steril arheologic (pământ negru tasat) (- 0,55 / - 0,70 m).

În carourile 2-3, în jumătatea nordică a secțiunii, a fost identificată o groapă de formă circulară, cu o adâncime redusă (cca. 10-15 cm). Groapa (G 1), intersectată de profilul nordic între metrii 0,95-2, are diametrul de cca. 1 m și este acoperită de un strat subțire de arsură (la – 0,60 m, de la nivelul actual de călcare).

În carourile 1-7, în jumătatea sudică a secțiunii, a fost identificat un zid sec, orientat est-vest, construit din piatră de carieră, cărămizi și țigle romane refolosite, toate prinse doar cu pământ. Partea superioară a zidului apare deja sub humus-ul modern, de la – 0,20 m și este așezat pe nivelul de dărâmătură roman, peste țigle și fragmente ceramice romane. Zidul are o singură asiză păstrată. Se păstrează în secțiune pe o lățime de cca. 0,45 – 0,55 m (fiind parțial acoperit de martorul dintre secțiunile S01 și S02) și a fost dezvelit pe o lungime de 6,10 m (de la capătul vestic al secțiunii, până la intersecția cu un zid orientat nord-sus).

În carourile 7-8 apare urma unui zid scos (fiind excavată inclusiv fundația), orientat nord-sud. Urma gropii zidului în profilul nordic are o lățime de 0,85 / 0,90 m. În plan urma zidului s-a observat destul de dificil, dat fiind faptul că nu se mai păstrează decât puțin pietriș, mortar și fragmente tegulare de pe ultimul nivel al fundației (de la adâncimea de – 0,55 m).

Urma de scoatere a acestui zid se observă și în secțiunea S02, unde are aceeași lățime de cca. 0,80 / 0,90 m.

În jumătatea estică a secțiunii, nivelele de cultură romană din edificiu, sunt străpunse de o groapă modernă de formă neregulată (G 2). Extremitatea sudică a gropii a fost identificată și în secțiunea S02. La nivelarea suprafețelor la adâncimea de – 0,85 / - 0,90 m s-a observat că, de fapt, este vorba de două gropi moderne de formă rotundă care se intersectează. Adâncimea maximă a acestor gropi este de – 1,20 m, de la nivelul de călcare modern.

S02/ 2013. (15 x 1 m, orientată est-vest). Situația este similară cu cea din suprafața S01. A fost identificat zidul scos orientat nord-sud și o margine a gropii G2.

În zona edificiilor IV și V din S01/2012 (metri 143-149) a fost deschisă suprafața S03/2013 (15 x 3 m, orientată est-vest). Suprafața a dezvelit (în jumătatea nordică) o baracă (patru contubernia) și porticul acesteia (înspre sud).

Zidul sudic al barăcii se păstrează pe aproape întreaga lungime a secțiunii (a fost excavat doar în capătul vestic pe o lungime de 1,60 m). Este construit din piatră de carieră de dimensiuni medii, prinsă cu mortar. Zidul s-a păstrat în unele locuri pe o înălțime de cca. 50 cm, având două sau chiar trei asize de piatră. Lățimea zidului este de variabilă, de cca. 50-60 cm. Au fost decopertate părți din patru contubernia. Lățimea unui contubernium este de 5,30 m (măsurată în interiorul încăperilor 2 și 3). Din zidul barăcii nu este păstrată doar fundația, ci și o parte din elevație. Pentru trei din cele patru contubernia se poate stabili locul intrării în încăpere, respectiv înălțimea pragului: în fiecare dintre cazuri, în apropierea zidurilor care împart camerele, înălțimea zidului păstrat coboară de la – 0,35 la – 0,65 m, formându-se trei praguri cu lungimea de 1,10 m. Aceste praguri trebuie interpretate drept deschideri pentru intrările în contubernia. În profilul nordic, care taie spațiul interior al camerelor, nu se poate observa urma vreunei podele din lut, mortar sau pietriș. Țiglele acoperișului s-au prăbușit direct pe nivelul de călcare din camere.

S04 / 2013 (15 x 3 m, orientată est-vest)

În jumătatea nordică a secțiunii a fost dezvelit parțial porticul barăcii nordice. În carourile 4-5 a fost găsită o lespede de calcar cu dimensiunile de 0,65 x 0,45 x 0,10 m care a fost utilizată ca substrucție a coloanei. Partea superioară a lespezii este vizibilă deja la – 0,40 m. O altă lespede de calcar, cu dimensiunile de 0,50 x 0,50 x 0,10 m, se găsește în caroul 8, cu partea superioară vizibilă de la adâncimea de – 0,30 m.

În jumătatea sudică a secțiunii se găsește drumul care separa cele două barăci, drum surprins și în cercetările din anul 2012, în S01 și C01. Infrastructura drumului este construită din pietre de carieră. Este ușor bombat în zona centrală și are rigole spre portice. Pe o mare suprafață a secțiunii drumul este deranjat de intervenții moderne.

S05/2012 (15 x 3 m, orientată est-vest).

În partea sudică a secțiunii s-au găsit baze de coloană și fragmente din fusul acestora.

În caroul 4, la – 0,20 m, a fost descoperită o bază de coloană. Plinta pătrată are dimensiunile de 0,44 x 0,44 x 0,08 m, iar partea cilindrică diametrul de 0,36 m. Înălțimea totală păstrată a bazei este de 0,22 m.

În caroul 8 a apărut o altă bază de coloană (la cca. 3,85 m distanță de prima), cu dimensiunile plintei pătrate de 0,40 x 0,40 x 0,09 m și diametrul părții cilindrice de 0,36 m. Înălțimea totală păstrată este de 0,21 m.

În caroul 12, cu partea superioară vizibilă deja la – 0,30 m, s-a găsit o bază de coloană întreagă cu dimensiunile plintei pătrate de 0,46 x 0,46 x 0,08 m și diametrul părții cilindrice de 0,39 m. Distanța

http://patrimoniu.gov.ro

între coloana a doua și a treia este de cca. 3,70 m.

Dimensiunile diferite ale coloanelor și stilul lor diferit indică faptul că au fost concepute inițial fiecare pentru alte portice și că sunt reutilizate pentru construcția porticului acestor centuriae. Deși nu se păstrează in situ, ele sunt doar puțin deplasate, așa cum indică distanțele surprinse în porticul cercetat în anul 2012 și intercolumnium-ul de 3,40 m (stabilit cu ajutorului fusului de coloană păstrat pe toată lungime descoperit în anul 2012).

În partea nordică au fost descoperite urmele drumului dintre barăci, distrus masiv de intervenții moderne.

În carourile 2-3 și 13-14 se găsesc amenajări din piatră de carieră de formă aproximativ pătrată, cu partea superioară la – 0,40 m. Pe aceste structuri de piatră stăteau plintele pătrate ale bazelor de coloană.

În carourile 14 și 15 au apărut fragmente de fus de coloană. Într-un caz este vorba de o jumătate dintr-o coloană (cu lungime de 0,90 m).

S06/2013 (15 x 3 m, orientată est – vest)

În suprafața S06 s-a surprins interiorul porticului barăcii sudice și o parte a camerelor acesteia. La fel ca și în S03/2013 au fost identificat zidul nordic de la intrarea în baracă, trei ziduri despărțitoare și intrările în trei contubernia. Pragurile de la intrările în camere se adâncesc cu cca. 25-30 cm față de nivelul păstrat al zidurilor, iar lungimea pragurilor variază de la 1 m la 1,20 m. În carourile 14-15, lipită de zidul barăcii, a fost identificată o amenajare de formă rectangulară cu o singură asiză de piatră. Stratigrafia este similară cu cea din S03, cu o foarte mare cantitate de material tegular (țigle) prăbușit în portic și în interiorul camerelor.

Materialul arheologic descoperit prin cercetarea din anul 2013 este relativ puțin, comparativ cu descoperirile făcute în alte barăci. Ceramica, opaițe, fibule, piese de echipament militar, alte artefacte din bronz și fier, monede, oasele de animale, toate aceste materiale descoperite și asocierea lor indică faptul că ne aflăm într-un spațiu locuit în interiorul castrului. Cantitatea mai redusă de descoperiri și reutilizările de material arhitectonic sugerează faptul că ne află în interiorul unui complex de barăci târzii și de scurtă durată.

Noile informaţii obţinute prin cercetarea din anul 2013 au permis completarea planului complexului de barăci. Pornind de la aceste suprafețe se complează planul construcțiilor interioare dintr-o mare parte a zonei praetentura sinistra [Mihai Bărbulescu]

(Endnotes)

[1] Cercetările arheologice au fost finanțate din fondurile Ministerul Culturii și Patrimoniului Național prin contractul de cercetare archeologica sistematică nr. 44/13.08.2013.

70. Răcarii de Jos, Com. Brădești, județul Dolj

Punct: Castru

Cod sit: 71108.02

Colectiv: Dorel Bondoc, Gabriela Filip

Amplasat în imediata vecinătate a căii ferate Craiova - Filiaşi şi a drumului european E 70, castrul roman de la Răcari reprezintă un monument arheologic de cea mai mare importanţă pentru istoria acestor locuri. Prezenţa sa în perimetrul judeţului Dolj este o oportunitate pentru autorităţile judeţene şi locale, în sensul posibilităţii de a fi cercetat, conservat şi introdus în circuitul turistic.

Fondurile destinate cercetărilor au fost alocate pe bază de proiect, de către Consiliul Judeţean Dolj şi Muzeul Olteniei Craiova. Am beneficiat de asemenea, de sprijinul direct al Primăriei Comunei Brădeşti, iar forţa de muncă a fost recrutată pe plan local.

Concret, în campania din anul 2013, obiectivul „atacat” a fost clădirea comandamentului castrului[1]. Este un obiectiv de mari dimensiuni (lăţime 34 m), realizat cu fundaţii şi ziduri de piatră. Ruinele clădirii au avut de suferit de-a lungul vremii din cauza spolierii materialului de construcţie, dar şi a săpăturile mai vechi (Gr. Tocilescu, P. Polonic, Gr. Florescu), efectuate după o metodă mai puţin profesională; este vorba despre săpături de-a lungul zidului, lăsate apoi descoperite. Din aceste motive, locul pe care se găsea clădirea comandamentului se prezintă sub forma unui crater adânc. Ca şi când nu ar fi fost deajuns, după anul 1989, perimetrul castrului a devenit un loc predilect pentru unii localnici, de aruncare a gunoiului menajer.

Cu toate acestea, ruinele fundaţiilor clădirii au putut fi evidenţiate de săpătura noastră (fig.1-2). În anul 2013 s-au cercetat numai încăperile din partea din spate a clădirii. Zidurile exterioare măsoară o grosime de 80cm, iar cele interioare de 70cm. În număr de şapte, încăperile sunt dispuse după cum urmează.

Încăperea centrală (camera stindardelor) se găseşte la mijlocul laturii din spatele clădirii; prezintă în fundal o terminaţie absidată (arcuită) şi a fost prevăzută pe partea exterioară cu trei contraforţi în vederea obţinerii unei mai bune stabilităţi a zidului. Utilitatea sa era aceea de a găzdui stindardele, reprezentările statuare ale zeităţilor oficiale ale Pantheonului roman şi tezaurul unităţii militare de aici.

De o parte şi de alta a acestei camere se găsesc încă şase încăperi, câte trei pe fiecare parte, de dimensiuni diferite. Erau folosite ca birouri sau camere unde se depozitau arme şi piese de echipament militar. În interiorul încăperilor au fost descoperite chei de fier şi bronz, instrumente de scris, ţigle şi cărămizi (unele purtând inscripţii), cuie şi piroane de fier, verigi, obiecte de os (piese de joc), monede, fibule şi binenţeles, ceramică.

Foarte probabil, clădirea mai prezenta încă un etaj. Această afirmaţie se bazează pe grosimea neobişnuită a fundaţiilor şi zidurilor sale, precum şi pe prezenţa celor trei contraforţi exteriori, ai absidei camerei stindardelor; toate acestea se pot justifica numai prin necesitatea de a susţine o construcţie de dimensiuni mari. Clădirea comandamentului, ca şi castrul de la Răcari au fost construite de soldaţii unităţii militare de aici - N(umerus) M(aurorum).

Pentru ca toate ruinele să poată fi păstrate neacoperite de pământ, s-a procedat la operaţiunea de conservare primară a lor. Această măsură se încadrează în intenţia Consiliului Judeţean Dolj şi a Muzeului Olteniei Craiova, de a proceda cât mai rapid la conservarea ruinelor întregului castru.

Din clădirea comandamentului a mai rămas o parte semnficativă de dezvelit. Alte obiective: magazia castrului, locuinţa comandantului şi barăcile destinate găzduirii soldaţilor.

Cercetarea şi conservarea în întregime a ruinelor castrului este un deziderat important pentru Muzeul Olteniei din Craiova. În final, totul va depinde de nivelul finaţării acordate cercetărilor.

(Endnotes)

[1] Despre clădirea comandamentului din castrul de la Răcari, vezi Gr. Florescu, Castrul roman dela Răcari-Dolj. Săpăturile arheologice din 1928 şi 1930, Craiova 1931, p. 13-15; D. Tudor, Castra Daciae Inferioris (VIII). Săpăturile lui Gr.G. Tocilescu în castrul roman de la Răcari (raion Filiaşi, reg. Oltenia), Apulum, V, 1965, p. 236-237; D. Bondoc, N. Gudea, Castrul roman de la Răcari. Încercare de monografie, Cluj-Napoca 2009, p. 47-48.

71. Racoşul de Jos, com. Racoş, jud. Braşov

Punct: Piatra Detunată

Cod sit: 41710.02

Nr. Autorizaţie: 17/ 2013

Colectiv: Radu Ştefănescu – responsabil ştiinţific (M.J.I. Braşov), Florea Costea, Lucica Savu (M.J.I. Braşov), Valeriu Sîrbu (Muzeul Brăilei), Angelica Bălos (D.J.C.C.P.C.N. Hunedoara). La cercetări

http://patrimoniu.gov.ro

au participat şi voluntari de naţionalităţi diferite prin intermediul Archaeotek - Canada, coordonaţi de Andrei Gonciar.

Obiectivul acestei campanii a fost de a încheia investigaţia în secţiunile începute în campaniile anterioare şi de a obţine noi informaţii asupra locuirii, amplorii şi atribuirii acesteia în zonele mai puţin accesibile cercetărilor de pe Piatra Detunată, în special pe Terasa a III-a.

Cercetările au fost efectuate în patru sectoare, după cum urmează.

I. Martorul dintre Sp1 şi Sp2 din anul 2012 a avut dimensiunile de 15 x 1 m şi, evident, aceeaşi orientare ca acestea. Stratigrafia: 1- strat de humus de pădure cu grosime variabilă, dar nedepăşind decât între crestele de stânci 20 cm, cu puţine vestigii arheologice, majoritatea acestora fiind rulate, databile în cele trei epoci cunoscute din cercetările anterioare; 2- stratul arheologic, cu grosime variabilă, în funcţie de configuraţia stâncii native, maximul fiind înregistrat în aval, de 55cm.

Complexele şi inventarul mobil sunt asemănătoare celor identificate în suprafeţele cercetate în campania anterioară:

a. platforme de piatră măruntă din calcar local, în amestec cu piatră de râu, posibile anexe gospodăreşti (magazii etc.). Şi de data aceasta în jurul lor sau printre pietre se afla lemn ars.

b. Amenajări circulare din pietre mari de calcar, în interiorul şi în jurul cărora s-au găsit fragmente de vase de provizii dacice.

c. Vetre, două exemplare, dintre care una importantă pentru modul de construire şi durata de funcţionare. Între m. 12,30 şi m.13,40, într-un patrulater limitat pe două părţi de stâncă nativă, iar pe celelalte de lespezi, s-a păstrat, nederanjată, o parte dintr-o vatră pe care şi în jurul căreia se aflau multă ceramică dacică fragmentară şi o lespede de gresie de felul celor întâlnite şi în alte complexe în siturile din Defileul Oltului de la Racoş. Dimensiunile părţii păstrate erau de 65 x 60 cm. La secţionare s-a constatat că ea era în realitate aproape dublă ca mărime, avea lutuiala înroşită de foc groasă de peste 10 cm şi a fost amenajată pe o vatră mai veche. Aceasta din urmă, dar prima stratigrafic, a fost amenajată pe un pat subţire de pământ negru, menit a nivela crestele stâncii native. Este sigur vorba despre o refacere a vetrei vechi, deteriorată din motive care nu ni se par acum importante. Cu certitudine, pe baza inventarului amintit, acestea se datează în Epoca Dacică târzie.

Cealaltă vatră, din care s-au semnalat bulgări de făţuială cu grosime apreciabilă, se afla între m 5,30 şi m 6,50. Fiind la suprafaţă, ea a putut fi deteriorată şi de factori naturali. Ceştile miniaturale şi alte fragmente ceramice dacice pledează tot în favoarea atribuirii lor dacilor. Cu alte cuvinte, ca şi în campania 2012, se constată că dacii foloseau şi vetre amenajate în afara locuinţelor (complexelor), cu atât mai mult cu cât acestea puteau avea altă destinaţie decât cea de preparare a hranei.

În general, pe suprafaţa cercetată în 2013 este valabilă constatarea că avem de-a face cu un amestec de vestigii din cele trei epoci, majoritar numeric fiind inventarul de Epocă Dacică. Mai puţine decât în alte secţiuni sunt fragmentele ceramice din cultura Wietenberg. În ceea ce priveşte vestigiile din Prima Epocă a Fierului s-a confirmat că aproape toate au fost concentrate în ultimii 2m din aval ai terasei, probabil ca urmare a lucrărilor de nivelare a locului, realizate de către daci. Cu această ocazie credem că au fost distruse şi complexele de suprafaţă din Prima Epocă a Fierului.

II. Secţiunile I - III din anul 2013 au fost trasate pe Terasa a III-a., spre est de suprafeţele din anul precedent.

1. SII /2013 a fost prima cercetată şi a avut dimensiunile de 6 x 3 m. A fost trasată la 2m de SI/1996-1997 (Secţiunea Magistrală), cu orientarea amonte - aval (18º). A suprapus, în capătul amonte, Sondajul 6 din 2012, în care s-au descoperit cosorul din fier şi fragmentele de ceramică dacică lucrată la roată.

2. SI /2013 a fost paralelă cu ea, şi de aceleaşi dimensiuni, despărţite fiind de un martor lat de 1m. A suprapus o parte din Sondajul 5 din 2012.

3. SII /2013, cu dimensiunile de 6 x 1,50 m, este despărţită de precedenta de un martor lat de numai 25 cm.

Amplasarea lor în această zonă s-a făcut, în primul rând, pentru a se verifica dacă descoperirile din campania 2012 se confirmă. Totodată, suprafaţa respectivă este una dintre puţinele de pe Terasa a III-a care ofereau spaţiu mai mare şi erau lipsite de arbori. În ansamblu, cele trei secţiuni s-au extins pe o lungime de 8,75m de-a lungul terasei şi pe 6m perpendicular pe ea. Extinderea săpăturii în vreuna dintre direcţii este imposibilă fără sacrificarea copacilor.

Suprafaţa cercetată (52,50 mp) a oferit informaţii deosebit de interesante, a căror interpretare se poate dovedi de o importanţă majoră în ceea ce priveşte monumentele/construcţiile de pe Piatra Detunată.

Stratigrafia este şi aici la fel de simplă, similară celei întâlnită la suprafeţele si secţiunile deschise pe aceeaşi terasă. Mai importante sunt însă rezultatele, pe care acum le prezentăm sumar, fără a încerca şi o concluzie asupra lor.

În partea dinspre aval a secţiunilor I şi III, la numai câţiva cm sub actualul nivel de călcare, a apărut partea inferioară a unei construcţii, amenajată din piatră locală de calcar de dimensiuni medii. Ea începe din martorul dintre SI-SII şi depăşeşte spre est SIII, fără a putea fi prelungită, ceea ce înseamnă că fundaţia nu poate fi urmărită până la capăt. Între acest rând de pietre şi marginea terasei superioare, ocupând o parte din suprafaţa secţiunilor I şi II, imediat sub stratul vegetal se află o suprafaţă neregulată de pământ compact, roşcat, sfărâmicios când se usucă, pigmentat cu lipitură de perete arsă şi granulaţie de cărbune. Situarea ei foarte aproape de suprafaţa actuală a terenului ar putea indica faptul că pe locul respectiv exista o construcţie sau o platformă de lut amenajată cu un scop anume, a căror parte superioară nu a rezistat erodării îndelungate. Ca atare, nici destinaţia lor nu poate fi precizată.

Mai interesantă ni se pare situaţia întâlnită sub nivelul acestei posibile construcţii sau platforme. Este vorba despre şase gropi săpate în stânca locală de calcar, a căror aliniere pe oricare dintre direcţii este perfectă. Din păcate, tot din cauza imposibilităţii de a extinde săpătura, nu ştim dacă acestea sunt singurele. Facem însă precizarea că dacă ar fi mai existat asemenea complexe, ele puteau fi numai spre est de secţiunile noastre: aceasta este direcţia în care terasa rămâne necercetată spre vest, ele nefiind întâlnite în Secţiunea Magistrală din 1996-1997. În concluzie, numărul lor şi probabilele interpretări legate de acesta trebuie să pornească de la ceea ce este vizibil, anume şase gropi.

După cum abia s-a spus, ele sunt săpate în roca nativă, folosindu-se o tehnică foarte eficientă: decuparea feliilor de piatră cu dalta, ale cărei urme se văd perfect atât pe pereţi, cât şi pe fundul cavităţilor rezultate. Nu credem că s-a apelat şi la aruncarea apei peste roca încinsă. Cu un perimetru neregulat din cauza faliilor de calcar, conturul lor este foarte apropiat de cerc, cu diametrul mai mic la bază; acesta depăşeşte, cu numai câţiva cm, 1m, apropiat acestuia fiind şi adâncimea. Pe cât de clare sunt forma şi dimensiunile gropilor, pe atât de ascunsă pare a fi destinaţia lor Afirmaţia noastră are la bază constatarea că în toate cele şase complexe, în ciuda unor cavităţi cu baza aproape perfectă din punct de vedere tehnic, pietrarii au recurs la repodirea acesteia cu piatră locală măruntă, compactă şi cu suprafaţa rezultată foarte netedă şi uşor concavă. Printre pietrele folosite, fragmente ceramice databile numai pe durata culturii Wietenberg. Fragmente ceramice din aceeaşi cultură se găsesc şi deasupra acestui pavaj, cărora li se adaugă, spre gura

http://patrimoniu.gov.ro

gropilor, cioburi de la vase din Prima Epocă a Fierului. Din această ultimă perioadă a fost numai un fragment dintr-un vas lucrat la roată, dar situat deasupra cotei superioare a gropii, în stratul de cultură, fără legătură cu complexul. Din gropi lipseşte orice urmă de material de construcţie, piatră sau lemn. În situaţia dată, încercarea de descifrare a rostului celor şase gropi poate conduce spre variate concluzii, toate ipotetice şi pe care ne ferim a le enunţa în rândurile de faţă. Sigur este doar că ele nu puteau face parte dintr-o construcţie cu destinaţie civilă, pentru care se opun nu numai dimensiunile şi modul de organizare interioară, cât şi evidenţa că stabilitatea oricărei construcţii supraterane ar fi fost mult mai sigură fără gropi. La fel de sigură ni se pare datarea lor în cea de-a Doua Epocă a Fierului. Chiar dacă se poate presupune şi admite că situaţia relatată de noi reprezintă o fază din procesul de construcţie, rezultatul acestuia nu credem că putea fi un edificiu cu destinaţie obişnuită şi cu atât mai puţin civilă (Fig. 1 – Fig. 2). În lipsa copacilor, cum sigur a fost în Antichitate, din acest loc putea fi văzută cea mai mare parte a aşezării, un segment din Defileul Oltului, fortificaţia de pe Dealul Cornu, Sanctuarele de pe Tipia Ormenişului şi turnul de pe Dealul Retezat, aproape de intrarea Oltului în defileu.

Se cuvine precizat că şirul de piatră de calcar, pe care l-am considerat temelie de construcţie, nu are legătură cu gropile, el trecând în SIII pe deasupra gropilor din aval.

III. S IV /2013 a fost deschisă la 1,50m est de casetele 3 şi 4 din anul 2007 şi este paralelă cu laturile amonte-aval ale acestora. Dimensiuni: 7 x 2,50 m. Scopul ei a fost de a verifica dacă unele situaţii privitoare la spaţiul de locuit şi la zidul dacic, întâlnite în cele patru casete săpate în anul 2007, sunt o constantă a modului de organizare a habitatului dacic de pe Piatra Detunată.

Nici de data aceasta stratigrafia nu a ridicat probleme deosebite, ea fiind similară tuturor complexelor existente pe prima terasă: 1-un strat vegetal amestecat cu pietre de diferite dimensiuni, a cărui grosime oscilează între 10 şi 25 cm. 2-Stratul de cultură caracteristic ultimei faze de locuire dacică, în care s-au evidenţiat: o podină de lut ars, cu marginile neregulate şi cu grosimea de 5-15 cm, situată în capătul din amonte; o vatră din a doua fază de locuire care suprapune aproape în întregime o vatră din faza precedentă; un strat de lipitură de perete cu urme de nuiele şi de scânduri, prin care răzbate o cantitate apreciabilă de fragmente ceramice dacice de la vase lucrate cu mâna sau la roată; un parament, cel interior, aliniat pe direcţia zidului; emplectonul din spatele acestuia, compus dintr-un amestec de pământ roşu, bucăţi de lipitură de perete şi fragmente ceramice din epocile anterioare, aduse din altă parte. Sub vestigiile dacice există o nivelare pe care s-au păstrat resturi arse de la podeaua de lemn a complexului. O importanţă deosebită are paramentul interior amintit: toate lespezile şi bolovanii care îl compun au culoarea neagră, sunt afumate şi au printre ele bucăţi cărbune. De o parte şi de alta a lor şi, parţial sub ele, începând de sub stratul vegetal până la adâncimea de 1,20 m, se găseşte o mare cantitate de pământ cenuşoş, provenit din arderea lemnului. Împreună cu o bârnă arsă situată lângă profilul de est al secţiunii şi cu cele două urme de stâlpi păstrate pe acelaşi profil, cenuşa amintită este o dovadă elocventă a folosirii pe scară largă a lemnului la structura şi consolidarea zidului de apărare.

În concluzie, cercetarea SIV/2013 a confirmat pe deplin constatări anterioare în ceea ce priveşte viaţa cotidiană a localnicilor şi asupra sistemului de apărare.

IV. S IV/ 2009-2013. În campania din acest an s-a reuşit, cu eforturi considerabile, să se continue cercetarea rambleului foarte abrupt ce susţinea zidul în partea de vest a cetăţii. Cu această ocazie s-a constatat că rambleul începe cu 12,50 m în aval de zid, are o întăritură consistentă în metrul 10 al secţiunii şi se termină în faţa paramentului exterior al zidului dacic cu o structură de lespezi şi bolovani de dimensiuni ce depăşesc constant 50cm şi formează o altă structură ce poate fi considerată la rândul ei o dublură a zidului propriu-zis. Rambleul este construit din piatră de carieră parţial fasonată de dimensiuni mari (laturi ce depăşesc 75 cm) aşezată în straturi alternative cu pământ. În partea superioară (lângă zid) rambleul are grosimea (înălţimea) de 1,80-1,90 m, pentru ca în m 13, unde există un prag al stâncii native, să întâlnească această stâncă. Mai spre vale, pe o lungime de 12m, apărarea este asigurată de o falie verticală în piatră, cu înălţimea de peste 5m.

La detaliile constructive de mai sus trebuie adăugat că în straturile de pământ ce alternau cu piatra s-au găsit aproape numai fragmente ceramice din Prima Epocă a Fierului, pigmentaţie de lipitură de perete, oase şi cochilii de scoici. Surprinzător de săracă este aici ceramica din Epoca Bronzului şi absentă total cea dacică.

Observaţiile desprinse în urma încheierii cercetării secţiunii, începută în anul 2009, confirmă şi ele, în totalitate, unitatea concepţiei arhitecturale ce a stat la baza edificării sistemului de apărare dacic de la Racoş-Piatra Detunată. O sinteză asupra acestuia, ca şi asupra complexităţii problemelor ridicate de cetatea de aici prin raportare la celelalte fortificaţii din Defileul Oltului de la Racoş şi la Muntele Sacru de pe Tipia Ormenişului, ne propunem pentru sesiunea viitoare de rapoarte arheologice.

Abstract

The 2013 campaign of systematic archaeological research concluded the researcher on the site Racoş – Piatra Detunată. On this occasion, four new sections were opened and another was finished, SIV/2009. Sections I- III /2013 revealed a field of pits in the rock, six in number, arranged in a rectangular plane. Section IV /2013 shed new light on the intimate nature of a dwelling complex dating from the Second Iron Age and the techniques and materials used to raise the defense wall in the central part of the fortification The completion of excavation in Section IV / 2009 - 2013 led to the conclusion that the Dacians also reinforced the defense wall in this part, with a particularly strong embankment, identical to the one in the other parts of the fortress. A summary of all archaeological investigations conducted in this site will be published in the next issue of the"Cronica Cercetărilor Arheologice din România".

Bibliografie

Dinu Antonescu, Columna lui Traian. Arhitectura de pe friza sculptată. Trajan`s Column. The Architecture on the Sculpted Frieze, Editura A.R.A, ediţie îngrijită de Monica Mărgineanu Cârstoiu, Bucureşti, 2009.

Fl. Costea, A. Bălos, în Cumidava, 20, 1996, p. 27-64.

Fl. Costea, Ce sunt de fapt „vasele dreptunghiulare puţin înalte" din ceramica Wietenberg?, în Angustia, 3, 1998, p. 59-75.

Florea Costea, Aşezarea Wietenberg de la Racoş-Piatra Detunată ,în Angustia, 2,1999, p.39-76.

Florea Costea, Fortificaţii hallstattiene din judeţul Braşov,în Angustia, 5, 2000, p. 221-226.

Florea Costea, Dacii din sud-estul Transilvaniei înaintea şi în timpul stăpânirii romane. Contribuţii la etnogeneza şi continuitatea românilor, Braşov, 2002, sub voce Racoş-PiatraDetunată.

Fl. Costea, A. Bălos, Un ,,brăduţ" sculptat în piatră descoperit în fortificaţia dacică de la Racoş-Piatra Detunată (judeţul Braşov), în Studii de Istorie Antică. Omagiu Profesorului Ioan Glodariu,Cluj-Napoca,2001,p.217-242.

http://patrimoniu.gov.ro

Fl. Costea, A. Bălos, Corrigenda, în Cumidava, 26, 2003, p.23-31.

Fl. Costea, L. Scurtu, A. Bălos, O marcă de olar (?) descoperită în fortificaţia dacică de la Racoş-Piatra Detunată,în Cumidava, 26, 2003, p. 11-22 (cu varianta integrală în limba germană).

Florea Costea, Repertoriul arheologic al judeţului Braşov, Braşov, 2004, sub voce Racoş-PiatraDetunată.

L. Savu, A. Bălos, Două unelte agricole din fier, de epocă dacică, descoperite în sud-estulTransilvaniei, în Cumidava, 29, p. 82-87.

Fl. Costea, L. Savu, A. Bălos, Un fragment de coif roman descoperit în aşezarea dacică de la Racoşul de Jos-Piatra Detunată, judeţul Braşov, în Tyragetia, Serie Nouă, vol. II [XVII],nr.1, Chişinău, p. 267-274

Fl. Costea, L. Savu, V. Sîrbu, R. Ştefănescu, A. Bălos, Piese de echipament militar şi arme descoperite în cetatea dacică de la Racoşul de Jos-Piatra Detunată, judeţul Braşov, în Omagiu lui Gavrilă Simion la a 80-a aniversare, Editura Dobrogea, Constanţa 2008, p.154-169.

Fl. Costea, Omul. Piatra. Timpul. Puterea. Studiu de caz: Defileul Oltului din Munţii Perşani./ L Home. La Pierre. Les temps. Le pouvoir. Etude du cas: Le defile d `Olt du Monts Perşani, în Angustia, 14, Sf. Gheorghe, 2010, p. 319-332.

Fl. Costea, Din nou despre Centrul de Putere al dacilor din Defileul Oltului din Munţii Perşani. Again on the Power Center of the Dacians in Olt Defile Perşani Mountains, în Sargetia, I, Serie Nouă, Deva, 2010, p. 71-85.

Fl. Costea, Zs. Szekely, Aspects of the Ritual Life of the Wietenberg Culture. Miniature Religious Shrines from Racoş, Transylvania, în Bronze Age Rites and Rituals în the Carpathian Basin. Proceedings of the International Coloquium from Târgu Mureş, 8-10 October 2010, Editura Mega, Târgu Mureş, 2010, p. 107-113.

Fl. Costea, A. Bălos, Racoş - Tipia Ormenişului / Piatra Detunată, în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 1995.

Fl. Costea, A. Bălos, Racoş - Tipia Ormenişului / Piatra Detunată, în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 1996.

Fl. Costea, A. Bălos, Racoş- Piatra Detunată - Dealul Vărăriei (Meszes), în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 1997.

Fl. Costea, A. Bălos, Racoş - Tipia Ormenişului / Piatra Detunată, în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 1998.

Fl. Costea, A. Bălos, C. D. Ţuţuianu, D. Dana, Racoş - Piatra Detunată, în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2000, pp. 201 – 202.

Fl. Costea, L. Scurtu, A. Bălos, Racoş - Piatra Detunată, în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2003, pp. 249 – 250.

Fl. Costea, L. O. Scurtu, M. Cioc, A. Bălos, Racoşul de Jos, Comuna Racoş, Punct Piatra Detunată (Durduia), în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2004, pp. 286- 287.

Fl. Costea, R. Ştefănescu, L. O. Savu, V. Sârbu, A. Bălos, Racoşul de Jos, Comuna Racoş, Punct Piatra Detunată (Durduia), în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2007, pp. 245- 247.

Fl. Costea, R. Ştefănescu, L. O. Savu, V. Sârbu, A. Bălos, Racoşul de Jos, Comuna Racoş, Punct Piatra Detunată (Durduia), în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2008, pp. 177 – 179.

Fl.Costea, R. Ştefănescu, L. Savu, M. Cioc, V. Sîrbu, A. Bălos, Z. Szekely, Racoşul de Jos, Comuna Racoş, Punct Piatra Detunată (Durduia), în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2009, pp. 154 – 157.

Fl. Costea, R. Ştefănescu, M. Cioc, V.Sîrbu, A. Bălos, Z. Sekely, A. Gonciar, Racoşul de Jos, Comuna Racoş, Punct Piatra Detunată (Durduia), în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2010, pp. 108 – 110.

Fl. Costea, R. Ştefănescu, M. Cioc, V. Sîrbu, A. Bălos, Z. Szekely, A. Gonciar, Racoşul de Jos, Comuna Racoş, Punct Piatra Detunată (Durduia), în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2011, pp. 110 – 112.

R. Ştefănescu, Fl. Costea, M. Cioc, V. Sîrbu, A. Bălos, Z. Szekely, A. Gonciar, Racoşul de Jos, Comuna Racoş, Punct Piatra Detunată (Durduia), în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2012, pp. 108 – 111.

72. Râşnov, jud. Jud. Braşov [Cumidava]

Punct: Grădişte, Erdenburg

Cod sit: 40376.01

Nr. Autorizaţie: 96/2013

Colectiv: Liviu Petculescu – Responsabil (MJI Braşov), Stelian Coşuleţ, Radu Ştefănescu, Ionel Bauman (MJI Braşov), Cristina Mitar (MCDR Deva), Darren Poltorak (Archaeotek Canada), Ioana Diana Mărincean, Traian Dumbrăveanu (masteranzi UBB Cluj)

Campania din anul 2013 finanţată de Consiliul Judeţean Braşov s-a desfăşurat în perioada 15 iulie – 28 august şi a urmărit continuarea cercetărilor începute în 2006 în zona barăcilor din praetentura sinistra a castrului Cumidava[1].

În această campanie au participat, pentru al patrulea an consecutiv, un număr de 6 voluntari ai organizaţiei Archaeotech din Canada (Centre de Recherches et techniques Archéologiques), în baza contractului de colaborare încheiat între respectiva organizaţie şi Muzeul Judeţean de Istorie Braşov. Ca şi în campaniile precedente, voluntarii provenind din ţări diferite au fost coordonaţi de către lectorul universitar, arheolog, Darren Poltorak.

În acest an, ca şi în toate campaniile începând din 2006, s-a lucrat în suprafeţe cu dimensiunile standard de 6 x 4 m, despărţite de martori cu lăţimea de 1 m.

Voluntarii au lucrat, şi în această campanie, conform protocolului, într-un sector propriu, care a constat în continuarea cercetării Sp.11 care a fost începută în anul precedent. Săpătura a continuat de la adâncimea de 0,60 m unde se ajunsese în campania precedentă, demontându-se structura via - ei principalis din cea de a doua fază constructivă a castrului. La cca -0,90 m adâncime, pe primul nivel constructiv, s-au surprins marginile celor două clădiri cunoscute din campaniile precedente, baraca cu contubernii duble şi clădirea lungă cu funcţionalitate încă neprecizată şi spaţiul dintre ele. Întrucât nu s-a ajuns pâna la pământul viu, cercetarea acestei suprafeţe va continua şi în anul următor. Dintre piesele descoperite menţionăm fragmente de plumb şi ceramice.

Colectivul românesc de cercetare a continuat cercetarea suprafeţei marcate Sp 55, a deschis două noi suprafeţe marcate Sp 20 şi Sp – 44 şi a demontat martorii dintre Sp 8 şi Sp 18 şi Sp – 35 şi – 45. Suprafaţa 20 a fost dispusă în continuarea vechilor suprafeţe, ajungând până la via principalis, pe care a intersectat-o; iar suprafaţa – 44 a fost plasată în lateral faţă de vechile suprafeţe, înspre via sagularis.

În suprafaţa Sp – 55 se continuă săparea de la adâncimea de –

http://patrimoniu.gov.ro

0,75 m unde a fost dezvelită temelia zidului de incintă. Temelia, având la partea superioară patul de aşteptare al elevaţiei alcătuit din mortar cu cărămidă pisată, este lată de 1,60 m şi se adânceşte cu 0,65 m. În spatele zidului este o lentilă de nivelare din pământ lutos sub care a apărut stratul de chirpici ars şi cenuşă al construcţiilor primei faze de funcţionare a castrului. În profilele suprafeţei, deasupra lentilei de nivelare în care s-a construit zidul, s-a surprins agger – ul din pământ negru – cenuşiu, cu pietre mici de râu, aflat în spatele zidului de incintă, care reprezintă ce-a de-a doua fază a sistemului de fortificaţie al castrului. In spatele zidului de incintă şi paralel cu acesta, la 0,30 m distanţă, a apărut un şanţ de fundaţie al unei construcţii de lemn din prima fază a castrului. La 3,40 m de începutul suprafeţei este un alt şanţ de fundaţie, lat de 0,30 m, transversal pe precedentul care reprezintă peretele despărţitor al unor camere ale acestei construcţii alungite.

Sp – 44, dispusă în zona agger- ului corespunzător zidului de incintă, faza a doua, s-a săpat până la adâncimea de 1,65 m, în partea dinspre zid. În partea dinspre interiorul castrului straturile se subţiază brusc cu 0,40 m pe distanţa celor 4 metri ai lăţimii suprafeţei. Sub agger au fost descoperite structuri aparţinând primei faze de funcţionare a castrului: baza via – ei sagularis care intră în suprafaţă pe lungimea de 2,35 m, la care se adaugă încă cca 0,50 m reprezentând rigola. În continuare, spre interiorul castrului, apare o platformă de mortar compact care formează podeaua barăcii fazei respective de construcţie. De pe mortar au fost recoltate trei sfere mici de pigment albastru, probabil lapis lazuli, reprezentând ce-a de-a doua descoperire de acest fel din castru. Sub platforma de mortar, într-un strat de arsură cu multă cenuşă, a apărut un piron de mari dimensiuni cu capul îngust, alungit bilateral, folosit pentru susţinerea de tegulae mamatae. Această baracă intră în suprafaţă pe o lăţime de 1 m şi lungime de 1,60 m, incluzând şanţurile de implantare ale pereţilor de lemn laţi de 0,30 m, în care s-au găsit şi resturile unei bârne arse aflate. Într-o groapă amplasată imediat în exteriorul peretelui longitudinal al barăcii, a fost descoperit un vas borcan de tip de tip dacic.

În suprafaţa Sp 20, a fost intersectată via principalis a fazei a doua a castrului constituită dintr-un strat de pietriş, gros de cca 0.30 m, bombat în partea mediană. Drumul are lăţimea de 4,60 m, fără rigole, şi este dispus uşor oblic faţă de orientarea suprafeţelor şi a barăcilor de lemn din faza I. Rigolele au fost umplute cu pietriş scurs din structura drumului. Drumul este spart în colţul de SV al suprafeţei de o groapă superficială, umplută cu lut. Sub nivelul via – ei principalis a apărut partea din construcţia alungită cunoscută din şirul de suprafeţe paralele cu Sp 20. Această construcţie intră în Sp 20 pe lăţimea de 0,70 m plus 0,30 m care reprezintă lăţimea şanţului de implantare al peretelui său exterior. În şanţul de implantare al peretelui au fost surpinse două gropi de par căptuşite cu pietre. Spre mijlocul suprafeţei apare şanţul de implantare al unui perete transversal, delimitând o cameră a respectivei construcţii, continuând pe cel identificat în Sp 10.

În martorul dintre Sp 8 şi Sp 18 a fost identificat un şanţ de implantare de perete transversal al construcţiei de lemn din faza I. Martorul dintre Sp – 35 şi Sp – 45 a fost demontat până la adâncimea de 1,10 m, pe jumătate din lungime iar pe cealaltă, până la 0,90 m. La – 0,60 m apare un strat de pietriş gros ce cca 0,30 m, reprezentând, după toate probabilităţile, resturi din via sagularis a fazei a doua de construcţie a castrului. Sub stratul de pietriş este o lentilă de nisip, groasă de 0,05 m care reprezintă substrucţia drumului. Sub lentila de nisip apare stratul cu cenuşă, apoi chirpici ars şi nivelul de podea al primei faze.

Materialul arheologic descoperit în această campanie este variat. Pe lângă obişnuita ceramică uzuală, există şi fragmente de terra sigillata şi sticlă, printre care cele ale unui unguentarium. S-au descoperit şi obiecte de podoabă: un inel de fier, mărgele de sticlă, un pandativ de os, un fragment de arc de fibulă şi o fibulă cu piciorul întors pe dedesubt. Printre obiectele cu funcţionalitate diversă, putem menţiona: un pond de plumb, un stylus de bronz, un mecanism de broască şi un cui de bronz. Au apărut şi piese de echipament militar: vârf de bolţ, vârfuri de săgeată piramidale şi cu trei aripioare, mai multe limbi de curea şi una de cataramă şi o buterolă de bronz. În această campanie au fost recuperate şi 10 monede dintre care 6 denari şi 4 de bronz.

În campania din 2014 se va continua programul de cercetare al praetentura – ei sinistra prin deschiderea unor noi suprafeţe amplasate înspre latura de NV a castrului, urmărindu-se dezvelirea unor părţi din barăcile situate la V de săpăturile anterioare şi până spre via sagularis, ca şi demontarea unor martori situaţi în aceeaşi zonă.

Abstract

The excavations in the praetentura sinistra of the Romanan auxiliary fort Cumidava (Râşnov), started in 2006, continued in 2013. In this season of excavations were dug two new areas of 6x4 m separated by one meter wide balks: 20 and – 44. Also continued the excavations of an old area – 55 and of two balks between the areas.

In the area – 55 was uncovered the foundation of the defensive wall of the second period fort wide of 1.60 m. behind the foundation of the stone wall was identified the agger made of black – brown soil mixed with gravel. Beneath the agger was found a layer made of cremated adobe and ashes, characteristic of the burned barracks of the first period fort. Parallel with the stone wall and at only 0.30 m distance was found the foundation trench of a wooden barrack.

In the area – 44 were discovered beneath the agger of the defensive wall of the second period fort, the via sagularis and the first contubernium of a wooden barrack with plastered floor, of the first period fort.

In the area 20 was uncovered via principalis of the second period fort, made of gravel. Beneath the road was found the foundation trench of the eastern wall of the long wooden building of the first period fort, identified in the areas 4 – 10 and 14 – 19, researched in the previous years.

In the balk between the areas – 35 and – 45 was found the via sagularis of the second period fort, made of gravel overlapping a 0.05 m thick layer of sand.

In 2013 season of excavations were discovered a lot of small finds among witch: 10 coins, 6 of them denarii, two bronze brooches, sherds of terra sigillata and glass vessels, a bronze stylus, a scabbard chape of bronze, arrow heads and bronze strap ends.

(Endnotes)

[1] CCA 2007, p. 291 -292; CCA 2008, p. 256 – 257, pl. 56; CCA 2009, p. 185 – 186; CCA 2010, p. 109 -111; CCA 2011, p. 116 -117.

73. Sat Reșca [Romula], comuna Dobrosloveni, judeţul Olt

Punct: Sectorul de Nord

Cod RAN: 126754.04

Colectiv: Mircea Negru – responsabil ştiinţific (UB), Lucian Amon (UC), Emilian Gamureac (MC), Laurenţiu Guțică (MJO)

Aut. cerc. sist. nr. 51/2013

Cercetările arheologice sistematice au fost inițiate la Reșca-Romula la începutul secolului XX[1]. Ele au fost reluate sub conducerea profesorului Dumitru Tudor în anul 1965, când a fost formată o echipă

http://patrimoniu.gov.ro

de arheologi, care au continuat aceste cercetări pentru mai bine de trei decenii. De-a lungul timpului, descoperirile arheologice din acest sit au fost valorificate în lucrări de referinţă pentru cercetarea epocii romane la Dunărea de Jos, având ca autori pe profesor dr. Dumitru Tudor, dr. Gheorghe Popilian, dr. Cristian Vlădescu, dr. Corneliu Mărgărit-Tătulea și alții.[2]

Începând cu anul 2007 s-a trecut într-o fază nouă a cercetării. Aceasta are ca obiective principale delimitarea precisă a sitului și sectoarelor sale, abordarea sistematică a problematicii cercetării principalelor sectoare ale sitului, desfășurarea unei cercetări interdisciplinare, respectiv protejarea și valorificarea patrimoniului arheologic imobil și mobil excepțional din acest sit.[3]

În anul 2007 au fost efectuate cercetări de teren pentru delimitarea sitului arheologic, rezultatele fiind înregistrate pe o hartă cu scara 1:5000 și în sistem Stereo 70. Ca urmare a acestor cercetări, suprafața sitului a fost estimată la peste 304 hectare.[4] Menţionăm că, până în acel moment, singurele estimări se refereau doar la aria orașului roman din interiorul Zidului lui Filip Arabul, care era estimată la doar 64 de hectare.[5]

În campania arheologică din anul 2013, în condițiile unei finanțări fără precedent în ultimele două decenii, au fost întreprinse cercetări arheologice în Sectorul Fortificaţia Centrală şi în Sectorul de Nord.[6]

În Sectorul de Nord, cercetările arheologice din anul 2013 s-au desfășurat la vest de drumul roman de pe Valea Oltului, de la Romula la Enoșești-Acidava, pe teritoriul fostei Ferme Zootehnice a CAP Reșca.

Obiectivul principal al acestor cercetări a fost identificarea de noi ateliere ceramice din epoca romană. Menționăm faptul că între anii 1965-1997, în acest sector au fost descoperite un număr de 22 de cuptoare de ars vase din lut.

Planul de cercetare a constat în practicarea a trei secțiuni, paralel cu drumul roman de la Romula la Enoșești-Acidava. Ele au fost denumite S1, S2 și S3. În cursul cercetărilor a fost demontat și martorul dintre S1 și S3, care avea o lățime de 1 m și o lungime de 8 m, suprafața totală cercetată fiind de 136 mp.

Stratigrafia zonei cercetate a prezentat diferențe între secțiunile S1, S3 și respectiv S2, ultima secșiunea fiind mai aproape de drumul roman de la Romula la Enoșești-Acidava.

Stratigrafia în secțiunile S1 și S3 a fost următoarea: 0-0,25 m – strat de pământ de culoare cenușiu-negricioasă, sol vegetal; 0,25-0,38 m - strat de pământ de culoare cenușiu-negricioasă cu materiale arheologice de epocă romană, nivel roman III; 0,38-0,52 m - strat de pământ de culoare cenușiu-negricioasă cu materiale arheologice de epocă romană, nivel roman II; 0,52-0,0,74/80 m - strat de pământ de culoare cenușiu-deschisă cu materiale arheologice romane, nivel roman I; 0,74/0,80 - 0,90 m – strat de pământ de culoare castanie, steril arheologic.

Stratigrafia din secțiunea S3 a fost următoarea: 0-0,25 m – strat de pământ de culoare cenușiu-negricioasă, sol vegetal; 0,25-0,38 m – strat de pământ de culoare cenușiu-negricioasă cu materiale arheologice de epocă romană, nivel roman III; 0,38-0,50 m strat de pământ de culoare cenușiu-negricioasă cu materiale arheologice de epocă romană, nivel roman II; 0,50-0,74 m – strat de pământ de culoare cenușiu-deschisă cu materiale arheologice romane, nivel roman I; 0,74-0,90 m – strat de pământ de culoare castanie, steril arheologic.

Complexe arheologice

În cadrul secțiunilor prezentate au fost identificate și cercetate un număr de trei cuptoare de ars vase din lut și trei gropi din epoca romană (secolele II-III p.Chr.), respectiv trei gropi din secolele XV-XVI.

Cuptorul de olar nr. 1 a fost descoperit în secțiunea S1, c. 11-12. Cuptorul cu două camere este de tipul cu pilon central. Camera de ardere a vaselor este separată de focar printr-un grătar, care are două cercuri concentrice de găuri, prin care aerul fierbinte era folosit la arderea vaselor. Trei dintre acestea erau acoperite cu fragmente de vase ceramice. În camera de ardere cât și în focarul cuptorului au fost descoperite fragmente de vase ceramice. Diametrul camerei de ardere în partea superioară este de 1,51 m, diametrul grătarului de 1,61 m, iar cel minim al focarului de 1,40 m. Groapa de alimentare a cuptorului se afla la est de secțiunea S1, fiind cercetată de dr. Gheorghe Popilian, într-o campanie arheologică anterioară (1998).

Cuptorul de olar nr. 2 se află în secțiunea S3, c. 3. Cuptorul este de tipul cu două camere. Camera de ardere a vaselor este separată de focar printr-un grătar care era susținut de protuberante ale peretelui. În camera de ardere cât și în focarul cuptorului au fost descoperite fragmente de vase ceramice, două vârfuri de suliță și un brăzdar de plug.

Diametrul camerei de ardere este în partea superioară de 0,86 m, diametrul grătarului de 0,92 m, iar cel al focarului de 0,86 m. Gura de alimentare a cuptorului intra în peretele sudic al secțiunii S3. În interiorul acesteia a fost descoperit un vas, așezat cu gura în jos.

Cuptorul de olar nr. 3 a fost identificat în secțiunea S1, c. 13-14. El a fost parțial distrus de o groapă medievală, din secolele XV-XVI (groapa nr. 2). La bază, focarul avea un diametru de 0,90 m, iar înălțimea totală păstrată în partea de nord a cuptorului era de 1,10 m.

Dimensiunile și forma, lipsa unui pilon sau perete care să susțină grătarul, indică un cuptor similar cu cuptorul nr. 2, descoperit în apropierea sa în secțiunea S3. Groapa de alimentare a cuptorului era spre est, fiind cercetată într-o campanie anterioară de dr. Gheorghe Popilian.

În cursul cercetărilor au mai fost identificate și un număr de cinci gropi, dintre care trei aparțin epocii romane (gropile nr. 1 și 5), iar trei aparțin secolelor XV-XVI (gropile nr. 2, 3 și 4).

În secțiunea S1, au fost identificate fundațiile a două clădiri din epoca romană. Clădirea nr. 1 a fost surprinsă în secțiunea S1, c. 2-3. Din această clădire a fost surprinsă o singură fundație din pietriș de râu, cu lățimea de 0,60 m. Ea a fost descoperită de la adâncimea de 0,36 m, de la nivelul actual de călcare. Grosimea stratului de pietriș este de 0,38-0,44 m. Clădirea, care aparține nivelului roman II, continuă la sud de secțiunea S1.

Clădirea nr. 2 a fost identificată către extremitatea nordică a secțiunii S1. Fundația descoperită este neobișnuit de îngustă, de doar 40 cm. Stratigrafic ea aparține nivelului I roman.

În secțiunea S2, au fost surprinse platforme de pietriș de râu, paralele cu drumul roman. Ele aparțin nivelului roman I, cel mai timpuriu în această secțiune.

În secțiunea S3, în coltul de sud-vest a fost identificat un semicerc de pământ puternic ars, asemănător unui cuptor de ars vase din lut. Din păcate acesta este în prea mică măsură în secțiunea S3, cea mai mare parte fiind la sud-vest de aceasta. Pentru cercetarea acestui complex va trebui continuată cercetarea prin prelungirea acestei secțiuni și practicarea unei secțiuni paralele în anul viitor.

Materialele arheologice

În cursul cercetărilor au fost descoperite și se află în curs de cercetare (inventariere, fotografiere, desenare și analiză) un număr de peste 450 de piese (fragmente de vase ceramice, monede, piese din fier, os și bronz).

Ceramica este materialul arheologic cel mai numeros. În cursul cercetărilor arheologice au fost descoperite fragmente de vase ceramice modelate la roată din pastă fină (pentru servitul mesei, iluminat etc.) și din pastă zgrunțuroasă (vase de bucătărie). Dintre vasele întregi sau întregibile menționăm oale, capace, respectiv un opaiț întreg. O mențiune specială trebuie făcută și pentru un fragment de tipar de opaiț descoperit în Secțiunea S2.

http://patrimoniu.gov.ro

Concluzii

Principalele rezultate ale cercetărilor întreprinse în Sectorul de Nord sunt descoperirea unui număr de 3 cuptoare de ars vase din lut, care pot fi datate în intervalul dintre a doua jumătate a secolului al II-lea și prima jumătate a secolului al III-lea p.Chr., în stadiul actual al procesării materialului arheologic. Aceste descoperiri extind spre nord-vest limitele cunoscute ale cartierului de producție ceramică din acest sit, aducând noi informații privind topografia acestuia.

În același timp, a fost clarificată utilizarea ca și cuptor de olar a unui cuptor descoperit în anul 1996 în acest sector, asupra căruia planau semne de întrebare, datorită diametrului său mic (cca. 1 m) și lipsei grătarului. O situație similară a fost constatată de noi la cuptorul nr. 3/2013, iar un cuptor similar foarte bine pastrat a fost cercetat în secțiunea S3 (cuptorul nr. 2).

În continuarea ideii, ca o consecință a acestor descoperiri, putem completa tipologia cuptoarelor de ars vase din lut în acest sit, prin apariția celor două cuptoare de dimensiuni mai mici, al căror grătar era susținut doar de pereții acestora.

În stadiul actual al cercetărilor, în aceste secțiuni, pe baza stratigrafiei zonei și materialelor arheologice descoperite (monede și vase de tip terra sigillata), considerăm că nivelul I roman aparține celei de a doua jumătăți a secolului al II-lea și începutului secolului al III-lea p.Chr., nivelul al II-lea roman aparține primei jumătăți a secolului al III-lea p.Chr., iar nivelul al III-lea roman reprezintă faza de la mijlocul secolului al III-lea p.Chr. (post Gordian III).

Punct: Fortificația Centrală

Cod RAN: 126754.04

Colectiv: Mircea Negru – responsabil ştiinţific (UB), Lucian Amon (UC), Emilian Gamureac (MC), Laurenţiu Guțică (MJO)

Aut. cerc. sist. nr. 51/2013

În perioada perioada 5 august-15 septembrie 2013 s-au derulat cercetări arheologice sistematice în Sectorul Fortificația Centrală, din zona centrală a sitului arheologic de la Reșca-Romula. Obiectivul principal al acestor cercetări a fost demararea unui nou proiect multianual în acest sector, care să continue cercetările conduse de dr. Cristian Vlădescu (1965-1992).

*Scurtă prezentare a principalelor rezultate ale cercetărilo*r

Planul de cercetare a constat în practicarea a cinci secțiuni. Ele au fost denumite de la S1 la S5. Trei dintre acestea au fost practicate trei secțiuni perpendiculare pe două dintre cele trei laturi accesibile ale fotificației (a patra latură fiind aflată în întregime în interiorul gospodăriilor localnicilor). De asemenea, a fost continuată o secțiune magistrală orientată sud-nord, pentru obținerea unor informatii privind stratigrafia zonei. Suprafața totală cercetată este de 288 mp.

Stratigrafia zonei cercetate a prezentat diferențe în funcție de poziția secțiunilor. În condițiile în care cercetarea nu este încă finalizată, în stadiul actual al cercetărilor au fost identificate patru nivele de epocă romană și unul preistoric. Cel mai vechi nivel de epocă romană aparține primei jumătăți a secolului al II-lea p.Chr., al doilea nivel poate fi încadrat la mijlocul secolului al II-lea p.Chr., iar al treilea cuprinde intervalul de la sfârșitul secolului al II-lea și până la începutul secolului al III-lea p.Chr. Nivelul al patrulea roman poate fi datat de la mijlocul secolului al III-lea până la finele stăpânirii romane în provincia Dacia.

Argumentele încadrării cronologice ale acestor nivele sunt informațiile din cercetările anterioare privind stratigrafia zonei (evoluția sistemului defensiv identificat)[7], respectiv materialele arheologice descoperite (vase de tip terra sigillata și monede descoperite). Desigur, cercetările viitoare în diferite puncte ale fortificației centrale ca și finalizarea celor începute vor aduce date noi privind stratigrafia acestei importante zone a orașului roman.

Nivelul preistoric a fost identificat doar în secțiunea S3. În poziție secundară, în groapa romană din secțiunea S3, c. 17, au fost descoperite materiale arheologice din neolitic[8] și epoca bronzului (cultura Verbicioara).[9]

Complexe arheologice

În cadrul secțiunilor prezentate au fost identificate și cercetate elementele de fortificare ale celor două faze de funcționare ale fortificației, fundațiile unor clădiri, respectiv gropi din epoca romană.

Zidul incintei din cărămidă

Fundația din pietre de râu a zidului de incintă din cărămidă a fost descoperită în secțiunile S1 și S2. În secțiunea S1, ea avea lățimea de 1,90/1,95 m (cca. 4,5 rânduri de cărămizi pe lungime) și a fost surprinsă de la adâncimea de 1,95/2,05 m, de la nivelul actual de călcare. În această secțiune a fost surprinsă și o secțiune practicată în anii ‘60, care urmărea traseul zidului de incintă din cărămidă.

În secțiunea S2, fundația acestui zid de incintă avea lățimea de 1,60/1,70 m (cca. 3,5 rânduri de cărămizi pe lungime) și a fost surprinsă de la adâncimea de 1,75/1,80 m, de la nivelul actual de călcare. De asemenea, în această secțiune a fost surprinsă o altă secțiune, care urmărea traseul zidului, practicată în anii '60 de profesorul Dumitru Tudor.[10]

Șanturile fortificației

În secțiunea S1, fossa nr. 1 a incintei timpurii. Aceasta avea o deschidere de 7,50/8,00 m. Lipsa exactității se datorează faptului că zidul de incintă din cărămidă a fost plantat în marginea de est a fossa-ei primei incinte, tăind stratigrafia. În fața zidului din cărămidă, la cca. 1,50 m est, începea fossa nr. 2, aparținând fazei finale a fortificației.

O situație similară a fost observată în secțiunea S2. Fossa nr. 1 are o deschidere de cca. 8,50 m. La 4 m est de fundația din pietriș a zidului din carămidă a fost identificată fossa nr. 2 a ultimei faze a fortificației. Ea avea deschiderea de 3,20 m. În această ultimă fossa au fost descoperite două blocuri de calcar de mari dimensiuni.

În toate cazurile de mai sus, săpăturile arheologice urmează a fi continuate în campania din anul 2014, pentru finalizarea cercetărilor.

Groapa nr. 1

În secțiunea S3, c. 16-18 a fost identificată și parțial cercetată o groapă de mari dimensiuni, care continua în ambele profile ale secțiunii. Baza acestei gropi ajungea la adâncimi de 1,90/2,12 m. În interiorul său, pe lângă materialul arheologic obișnuit (ceramică, oase de animale etc.) au fost descoperite numeroase fragmente de sticlă fracturată, care indică prezența în apropierea sa a unui atelier de prelucrare a sticlei.

Clădiri

Clădirea nr. 1 a fost surprinsă în secțiunea S1, c. 6-8. Clădirea aparține unui nivel roman ulterior primei incinte a fortificației, iar latura sa de sud a fost demontată ulterior, posibil pentru utilizarea cărămizilor la construirea zidului de incintă din ultima fază a fortificației. Clădirea avea o fundație din pietriș de râu și nisip de culoare ruginie. Pe această fundație au fost descoperite până la cinci rânduri de cărămizi. Acestă fundație avea o lățime de 0,60 m, ceea ce permitea un rând de cărămizi pe lățime și unul pe lungime, întrețesute. Aceste cărămizi erau legate cu lut.

Clădirea nr. 2 a fost surprinsă în secțiunea S3, c. 13-18. Fundațiile erau realizate din pietriș de râu cu nisip de culoare ruginie. Clădirea avea cel puțin două încăperi. Unul dintre zidurile sale lungi se afla lângă profilul vestic al secțiunii, intrând parțial în acesta. Către nord, în continuarea fundației clădirii, se afla un pavaj din cărămizi romane.

Clădirea nr. 3 a fost surprinsă în secțiunea S4, c. 5-11. Pe fundația din pietriș de râu cu nisip ruginiu, au fost întrețesute cărămizi dispuse pe lățime și lungime alternativ. Din această clădire au fost suprinse și cercetate două camere

http://patrimoniu.gov.ro

Atelierul de prelucrare a sticlei

În secțiunea S4, c. 14-26, a fost identificat un atelier de prelucrare a sticlei. Urmele unui cuptor au fost surprinse în profilul estic al secșiunii, în c. 14. Acesta păstra pe pereții săi urme de sticlă topită. În vederea cercetării acestui atelier a fost deschis o secțiune paralelă, la 1 m est de secțiunea S4.

Pavaje de cărămizi

În secțiunile S1, S3 și S4 au fost identificate pavaje de cărămizi. Acestea se aflau în apropierea unor clădiri, la exteriorul acestora. Argument în acest sens este uzura acestora, care indică faptul că erau în aer liber.

Materialele arheologice

În cursul cercetărilor au fost descoperite și se află în curs de cercetare fragmente de vase ceramice, piese din fier, os, bronz, oase de animale etc.

În timpul cercetărilor au fost descoperite fragmente de vase din pastă fină (amfore, chiupuri, căni, oale, străchini, castroane, opaite etc), cât și fragmente de vase din pastă zgrunțuroasă de culoare cenușie sau cărămizie deschisă (oale, capace, castroane). Menționăm și vase întregi ori întregibile (oale, capace, străchini). De asemenea, subliniem prezența fragmentelor de vase de tip terra sigillata din import. În cursul cercetărilor arheologice din acest sector, au mai fost fragmente din pereții și bazele unor vase din sticlă, respectiv monede romane.

Concluzii

În Sectorul Fortificației Centrale au fost practicate un număr de 5 secțiuni, cu o suprafață totală de 288 mp. Principalele rezultate ale cercetărilor sunt identificarea traseului zidului de incintă din faza de cărămidă a fortificației, a fundațiilor unor clădiri și a unui atelier de prelucrare a sticlei.

Cercetarea acestora va continua și în campaniile din anii viitori, pentru clarificarea topografiei și stratigrafiei acestei zone centrale, care a avut un rol important în apariția și evoluția orasului, atât din vedere militar cât și economic.

Atelierul de prelucrare a sticlei este o surpriză prin localizarea sa într-un punct care a servit, în repetate rânduri, drept fortificație. Această descoperire poate indica retragerea atelierelor mestesugărești de la periferii în centrul orașului roman. Acest fapt s-a petrecut probabil după construirea Zidului lui Filip Arabul, care împrejmuia cea mai mare parte a orașului, făcând inutilă Fortificația Centrală.

Materialul arheolologic este foarte numeros, în acest sector fiind înregistrate un număr de peste 1150 de obiecte întregi și fragmente de obiecte în inventarul șantierului. Pe lângă ceramică (vase de transport, vase de provizii, de bucătărie, pentru servitul mesei, opaițe etc.) au fost descoperite monede romane[11], oase de animale[12], obiecte din os[13], bronz și fier etc. Majoritatea covârșitoare a acestor materiale aparțin epocii romane, dar au fost descoperite și câteva zeci de fragmente de vase ceramice și figurine ori alte obiecte din lut ars ce aparțin neoliticului și epocii bronzului.

Pentru protejarea vestigiilor arheologice din zona centrală, cu finanțarea Consiliului Județean Olt, a fost împrejmuită iluminată și supravegheată video, partea din Fortificația Centrală aflată în administrarea Primăriei Comunei Dobrosloveni, Județul Olt. Materialele arheologice sunt investigate și procesate în cadrul Institutului de Arheologie Vasile Pârvan din București și sunt în gestiunea Muzeului Județean Olt din Slatina, conform protocolului în vigoare pentru acest sit arheologic.

Abstract

The archaeological excavations of 2013 campaign in Romula were done in Northern Sector and Central Fort.

In the Northern Sector, there were the discovered three pottery kilns that maybe dated from the late 2nd century AD to the early 3rd century AD. These latest archaeological excavations show that the pottery quarter is larger that it was supposed. The next year's excavations will provide new information about its limits.

In the Sector of Central Fort, there were opened five trenches. Two of them were perpendicularly on eastern wall of the fort. The other three are oriented North-South for a clear stratigraphy. Inside of the 1st, 2nd and 3rd trenches, there were identified the first and the second barrier of the fort and theirs defense trenches. In the 4th and 5th trenches, there were found some Roman buildings and a glass workshop from the last Roman period in this area.

The discovered archaeological material is very rich. Over than 1600 fragments of pottery vessels, coins, iron, bronze, bone and glass pieces or fragments were recorded in the site inventory. Also, the animal bones were collected and are in processing at Institute of Archaeology from Bucharest.

Finally, we salute the initiative of County Council to protect the excavation and archaeological structures of the Central Fort by their enclosing . [Mircea Negru, Lucian Amon, Emilian Gamureac, Laurențiu Guțică].

Industria materiilor dure animale descoperită în campania 2013

Colectiv: Corneliu Beldiman (UCDC Bucureşti), Diana-Maria Sztancs (UCDC Bucureşti)

Context. Metodologie. Tipologie. Săpăturile arheologice efectuate în anul 2013 la Reşca (antica Romula) în Fortificaţia Centrală şi în Sectorul Nord (în continuare, ROM_FC şi ROM_SN) de către un colectiv sub conducerea conf. univ. dr. Mircea Negru[14] au condus la recuperarea unui lot de artefacte aparţinând industriei materiilor dure animale (în continuare, IMDA). În această campanie au fost descoperite 22 de piese, dintre care 16 în Fortificaţia Centrală şi 6 în Sectorul Nord. Piesele se păstrează în colecţiile Muzeului Judeţean Olt, Slatina. Aducem mulţumiri conf. univ. dr. Mircea Negru pentru amabilitatea cu care ne-a pus la dispoziţie piesele pentru studiu.

Materialele de acest gen provenind de la Romula fac acum pentru prima dată obiectul unei analize speciale[15]. În privinţa contextului descoperirii, cele mai multe piese au fost reperate în afara complexelor, dar în contexte care le asigură datarea în sec. al II-lea – al III-lea p.Chr. – a se vedea datele din tabelul nr. 1[16].

Distribuţia pe sectoarele sitului favorizează net sectorul Romula – Fortificaţia Centrală (N = 16); în sectorul Romula – Sectorul Nord au fost recuperate 6 piese (N = 6) – tabelul nr. 1.

Încadrarea cronologică vizează un interval cuprins între a doua jumătate a sec. al II-lea şi a doua jumătate a sec. al III-lea p.Chr.; cele mai multe piese (N = 15) sunt datate în a doua jumătate a sec. al II-lea şi prima jumătate a sec. al III-lea p.Chr. – tabelul nr. 1.

Structura tipologică a lotului 2013 (N total = 22) include: Unelte: Ace de cusut de os (N = 3); Piese de port/Podoabe: Ace de păr de os (N = 15); Elemente receptoare: Mâner de corn de cerb (N = 1); Mâner de os (placă-plăsea) (N = 1); Diverse: Jeton (N = 1); Disc/Nasture/Jeton de os? (N = 1) – tabelul nr. 1.

Materiile prime utilizate au fost: oasele lungi de vită (N = 21); cornul de cerb – segment de rază (N = 1).

Pentru reperele metodologice ale analizei a se vedea raportul publicat în anul 2007, ca şi seria articolelor şi studiilor noastre recente relative la descoperirile făcute la Histria-Sectorul Basilica extra muros[17].

Fiecare artefact a fost tratat după un protocol standard, cu mai multe paliere şi componente, vizând înregistrarea extensivă/

http://patrimoniu.gov.ro

exhaustivă a datelor (repertoriul şi tabelul nr. 1). Indicativele stabilite pe sectoare (exemple: ROM_FC/2013_1; ROM_SN/2013_3) sunt provizorii. Analiza vizează definirea şi cuantificarea unor aspecte precum: materiile prime; starea de conservare (piese întregi, fragmentare/fragmente); tipologia; morfologia; morfometria; urmele de fabricare; urmele de utilizare; formularea ipotezelor relative la rolul funcţional[18].

Au fost utilizate datele analizei exhaustive sistematice a pieselor în microscopie optică de mică putere (măriri 4x – 40x) şi digitală (x25 – x200); menţionăm şi faptul că s-a iniţiat, cu această ocazie, baza de date diverse şi banca de imagini (imagini macroscopice şi microscopice digitale, cu toate coordonatele necesare), care sunt primele de acest gen pentru un lot de artefacte aparţinând IMDA din situl Romula.

Ace de os. O categorie de piese bine reprezentată în lotul artefactelor IMDA descoperite la Romula este aceea a acelor de os; efectivul lor se cifrează la 18[19]. Tipologia acelor de păr şi de cusut de epocă romană este adoptată, în mediul cercetării din România, după standardele internaţionale, fiind aplicată şi de noi în clasificarea pieselor de la Romula[20].

Acele de păr de os descoperite la Romula în campania 2013 constituie efectivul cel mai numeros al lotului pe care îl analizăm cu acest prilej (N = 15); ele aparţin următoarelor tipuri: ● cu cap convex/piramidal (N = 6); ● cu cap sferic/globular (N = 1); ● cu extremitatea proximală modelată în formă de capitel cu verigă circulară (N = 1); ● tip neprecizabil – piese fără extremitatea proximală păstrată (N = 7).

Sub raport tipologic, acele de os de la Romula (dintre care 15 de păr şi 3 de cusut) analizate cu acest prilej nu ridică probleme speciale şi de aceea nu insistăm asupra acestor aspecte; este vorba de tipuri comune, cu morfologie şi dimensiuni quasi-standardizate, prezente în multe situri din spaţiul actual al României, ca şi în restul Europei, repertorierea şi trimiterile la literatura de specialitate devenind superflue; analogii putem găsi în spaţiul intracarpatic, dar şi în teritoriul dobrogean[21].

Piesele descoperite la Romula, ca şi în alte situri sunt confecţionate, foarte probabil, în ateliere specializate din fragmente de oase lungi de bovine (Bos taurus) prin cioplire, crestare, tăiere cu ferăstrăul, raclaj axial intens cu o lamă metalică (cuţit), fasonare integrală şi finisare totală sau parţială prin polizare (frecare cu o bucată de piele). Urechea acelor de cusut a fost realizată prin dublă perforare şi cioplire/excavare a sectorului dintre perforaţii. Putem formula concluzia fabricării acelor de păr într-un atelier local, care funcţiona în zona meşteşugărească a sitului[22].

Alte tipuri. Alături de ace au fost descoperite şi alte piese, precum: jeton de os; disc/nasture/jeton de os?; mâner de corn de cerb; placă de os (plăsea) – tabelul nr. 1. Ele sunt tipuri comune în mediul roman, găsindu-şi analogii în regiunile Daciei romane şi ale Dobrogei[23]. Din punct de vedere tehnic atrage atenţia placa de os striată pe faţa inferioară, utilizată probabil ca plăsea pentru un cuţit.

Concluzii. Artefactele IMDA recuperate în 2013 la Romula, cu un efectiv şi un repertoriu tipologic relativ restrânse, ilustrând aspecte tehnologice marcate de standardizare, constituie primul lot de acest gen publicat în mod detaliat după reperele metodologice actuale; prin datele extensive puse la dispoziţie, ele contribuie, în mod specific, la organizarea repertoriului descoperirilor în situl menţionat şi a datelor referitoare la activităţile complexe aferente etapei de locuire din sec. al II-lea – al III-lea p.Chr. în aria acestui binecunoscut oraş al Daciei romane, ca şi la documentarea existenţei probabile a unuia sau mai multor ateliere de prelucrare a materiilor dure animale.

Abstract

Reşca (Romula). Osseous materials industry discovered in the 2013 archaeological campaign. The paper presents the results of the analysis of data regarding an assemblage composed of 22 artefacts recovered during the 2013 archaeological excavations in the sectors Romula-Central Fortress – ROM_FC (16 pieces) and Romula-North Sector – ROM_SN (6 pieces) of the Roman city Romula (Reşca, Olt County, Romania). The pieces are stored within the collections of Olt County Museum of Slatina.

This type of artefacts coming from Romula is now systematically studied for the first time using an extended methodology. Regarding the context of discovery, most of the pieces were recovered outside of complexes, but in archaeological complexes which allow their dating from the 2nd – the 3rd centuries AD – see the table no. 1.

The methodology of research includes the analysis of various parameters such as: data relative to the context of their discovery, type, state of conservation, raw material, dimensions, manufacture, traces of use. Each artefact was studied according to this standard protocol comprising various components which allow the extensive/exhaustive registration of data (the catalogue and table no. 1). The code of each piece was established taking into account the sectors (examples: ROM_FC/2013_1; ROM_SN/2013_3) and they are temporarily.

The analysis of the artefacts used a series of optical means of study (optic microscope, zoom x10 – x40; digital microscope, zoom x10 – x400); complete sets of photos (microscopic, inclusive) at various scales were taken.

The 22 objects were discovered entire or fragmentary: tools such as bone needles (3); accessories for coiffure, such as bone hairpins (15); handles (2); tokens (one plus one unsure as type). The most numerous pieces of the assemblage are the bone hairpins (15) of various types: with pyramidal head; with spherical head; with pyramidal head and ring. They have been made probably in local workshops from fragments of cattle long bones (21). A handle was made from red deer antler (tine) (1).

The osseous materials artefacts discovered in 2013 at Romula are the first ones published in detail, according to the present methodology. They illustrate an assemblage which is relative limited from a typological point of view. By the extensive data provided, they contribute to the organisation of the catalogue of discoveries from the above mentioned site and of the data regarding the complex activities which were characteristic for the 2nd and the 3rd centuries AD within this well-known town of the Roman Dacia. They illustrate the existence of one or several workshops where osseous materials artefacts were manufactured. [Corneliu Beldiman, Diana-Maria Sztancs].

Bibliografie

BELDIMAN C. 2007 – Industria materiilor dure animale în preistoria României. Resurse naturale, comunităţi umane şi tehnologie din paleoliticul superior până în neoliticul timpuriu, Asociaţia Română de Arheologie, Studii de Preistorie – Supplementum 2, Bucureşti, 2007.

BELDIMAN C. 2013 – Around Black Sea in Antiquity: Metalworking and skeletal technologies reflected by ancient bone and antler anvils discovered in Romania, Republic of Moldova and Ukraine, in A. F. Biagini, C. Hlihor, A. Carteny (eds.), Challenges and Opportunities for a Multilateral Cooperation, Proceedings of the International Conference on EU and Black Sea Regions, First Edition, EUBSR, May 3rd-5th, 2012, Bucharest, Romania, Giovanni Mineo Editore, Bagheria, 2012 (2013), p. 202-210; http://eubsr.ucdc.ro/eubsr2012-vol1.pdf (22.02.2014).

BELDIMAN et alii 2007 – BELDIMAN C., RUSU-BOLINDEŢ V., SZTANCS D.-M., Artefacte din materii dure animale descoperite

http://patrimoniu.gov.ro

la Istria-Sectorul Basilica extra muros, Buletinul Muzeului „Teohari Antonescu”, Giurgiu, 10, 2007, p. 181-190.

BELDIMAN et alii 2010 – BELDIMAN C., RUSU-BOLINDEŢ V., SZTANCS D.-M., BĂDESCU AL., Ace de os descoperite la Histria-Sectorul Basilica extra muros, în V. Rusu-Bolindeţ, T. Sălăgean, R. Varga (ed.), Studia archaeologica et historica in honorem Magistri Dorin Alicu, Ministerul Culturii şi Patrimoniului Naţional, Muzeul National de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, 2010, p. 126-153.

BELDIMAN et alii 2012 – BELDIMAN C., RUSU-BOLINDEŢ V., SZTANCS D.-M., BUZEA D. L., Animale, tehnologie şi artefacte preistorice din materii dure animale descoperite la Păuleni-Ciuc, jud. Harghita. Catalog/Prehistoric osseous materials artefacts discovered at Păuleni-Ciuc, Harghita County. Catalogue/Állatok, technológiá és állati eredetű nyersanyagból készült tárgyak Csikpálfavi (Hargita Megye) lelőhelyról. Katalógus, Sf. Gheorghe, 2012.

CIUGUDEAN D. 1997 – Obiectele din os, corn şi fildeş de la Apulum, Muzeul Naţional al Unirii Alba Iulia, Bibliotheca Musei Apulensis V, Alba Iulia, 1997.

ELEFTERESCU D. 2008 – Obiecte din os de la Durostorum. I., Pontica, 41, 2008, p. 219-297.

NEGRU M. 2011 – Romula – capitala Daciei Malvensis. Cercetările arheologice din perioada 2003-2011, 3 p.; http://www2.spiruharet.ro/ facultati/ relatii-bucuresti/ cercetare/ 2c25f879c24da828ba15ce4516c219c7.pdf (accesat 28.02.2014).

NEGRU M. 2012 – Hotărani com. Fărcaşele, jud. Olt [Romula]. Punct: Trecerea CFR, în CCAR 2011, Bucureşti, 2012, p. 222-223.

NEGRU M. 2013 – Reșca, com. Dobrosloveni, jud. Olt [Romula]. Punct: Dispensarul uman, Școala generală, proprietatea Cîrstea Nicușor, în CCAR 2012, Bucureşti, 2013, p. 176-177.

NEGRU M. et alii 2014 – Reșca, com. Dobrosloveni, jud. Olt [Romula]. în CCAR 2013, Bucureşti, 2014 (sub tipar).

POPILIAN GH. 1976 – Un quartier artisanal à Romula, Dacia, N.S., 20, 1976, p. 221-250.

SUCEVEANU AL. 1982 – Histria VI. Les Thermes romaines, Bucureşti, 1982.

SZTANCS D.-M. 2011 – Industria materiilor dure animale în neo-eneoliticul din Transilvania. Repertoriu, tipologie, studiu paleotehnologic, date privind paleoeconomia. Baze de date, teză de doctorat, Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu, 2011.

(Endnotes)

[1] Grigore G. Tocilescu, Săpături arheologice în Oltenia, vol. 5133, Mss Biblioteca Academiei Române, p. 71; Tudor Dumitru, Oltenia romană, Ed. IV, București, 1978, p. 182-183, 331-334.

[2] Dumitru Tudor, op. cit.; Gheorghe Popilian, Ceramica romană din Oltenia, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1976 ; Cristian M. Vlădescu, Fortificațiile romane din Dacia Inferior, Craiova, 1986 ; Cornelu Mărgărit-Tătulea, Romula-Malva, Bucureşti, 1994,

[3] Mircea Negru, Petre Gherghe, Lucian Amon, George Mihai, [75] Reşca, com. Dobrosloveni, jud. Olt [Romula] în Cronica cercetărilor arheologice din România, Campania 2008, Ministerul Culturii şi Cultelor, Bucureşti, 2009, p. 186-187; Mircea Negru, Petre Gherghe, Lucian Amon, George Mihai, [142] Reşca, com. Dobrosloveni, jud. Olt [Romula], in Cronica cercetarilor arheologice din România, Campania 2007, A XLII-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice, Ministerul Culturii si Cultelor, Bucureşti, 2008, p. 258-260; Mircea Negru, George Mihai, Marin Nica, [150]. Reşca, com. Dobrosloveni, jud. Olt [Romula], in Cronica cercetarilor arheologice din Romania. Campania 2006, A XLII-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice, Ministerul Culturii si Cultelor, Bucuresti, 2007, 292-294; Mircea Negru, Gheorghe Popilian, George Mihai, Marin Nica, Florentina Ghemut, [156]. Reşca, com. Dobrosloveni, jud. Olt [Romula], Cronica Cercetărilor Arheologice din România, Campania 2003, Ministerul Culturii si Cultelor, Bucuresti, 2004, p. 62-64; Mircea Negru, George Mihai, Raport privind cercetarile de la Romula. Campania 2006, in Argesis, Studii si comunicari, XVII, Pitesti, 2008, p. 39-52; Mircea Negru, Petre Gherghe, Lucian Amon, George Mihai, Noi informaţii cu privire la centura de apărare a oraşului Romula (judeţul Olt). Campania 2007, Drobeta, XVII, 2007, p. 109-115.

[4] Mircea Negru, Petre Gherghe, Lucian Amon, George Mihai, [142] Reşca, com. Dobrosloveni, jud. Olt [Romula], in Cronica cercetarilor arheologice din România, Campania 2007, A XLII-a Sesiune Naţională de Rapoarte Arheologice, Ministerul Culturii si Cultelor, Bucureşti, 2008, p. 258.

[5] Cornelu Mărgărit-Tătulea, op.cit., p. 40.

[6] Cercetările au fost finanțate de Ministerul Culturii, prin Planul Național de Cercetare Arheologică (contractul nr. 28/08.08.2013), Universitatea din București și Consiliul Județean Olt, prin Muzeul Județean Olt.

[7] Cristian Vlădescu, op. cit., p. 38-39.

[8] Materialele arheologice neolitice se află în curs de procesare la Institutul de Arheologice Vasile Pârvan din București, unde sunt studiate de dr. Cristian Ștefan.

[9] Cristian Schuster, Mircea Negru, Cultura Verbicioara la Reșca (Romula), în Drobeta, XXIII, 2013, p. 29-42.

[10] Dumitru Tudor, op. cit., p. 179, fig. 43:1.

[11] Monedele au fost identificate de dr. Viorel Petac (Cabinetul Numismatic al Academiei Române). Acestea sunt emisiuni din argint și bronz începând din a doua jumătate a secolului I p.Chr. și până la mijlocul secolului al III-lea p.Chr..

[12] Materialul osteologic se află în curs de procesare de către dr. Georgeta El Susi (Institutul de Arheologie Vasile Pârvan din București).

[13] Obiecte din os sunt procesate de conf. univ. dr. Corneliu Beldiman (Universitatea Creștină Dimitrie Cantemir).

[14] Negru 2011; Negru 2012; Negru 2013 – cu bibliografia.

[15] Pentru date privind unele descoperiri IMDA anterioare la Romula cf. Popilian 1976; Negru 2012.

[16] Negru 2014 – raport de cercetare în prezentul volum.

[17] Beldiman et alii 2007; Beldiman et alii 2010; Beldiman 2013 – cu bibliografia.

[18] Beldiman 2007; Sztancs 2011; Beldiman et alii 2012, p. 79.

[19] Beldiman et alii 2007; Beldiman et alii 2010; Beldiman 2013 – cu bibliografia.

[20] Beldiman et alii 2010; Ciugudean 1997 – cu bibliografia.

[21] Beldiman et alii 2010; Ciugudean 1997; Suceveanu 1982, p. 123-124, pl. 22, 1 B-C, 3; Elefterescu 2008 – cu bibliografia.

[22] Popilian 1976.

[23] Mânere de corn de cerb: Apulum – Ciugudean 1997, p. 175, pl. XXV/7-8; p. 187, pl. XXXVII/4; plăci de os sau de corn de cerb: Apulum – Ciugudean 1997, p. 178-179, pl. XXVIII/8; XXIX/1-2; Durostorum – Elefterescu 2008, p. 296, pl. XIII/276-277; jetoane de os: Apulum – Ciugudean 1997, p. 181, pl. XXXI/2, 4-5, 7-13,15; lucrarea citată cuprinde analogii din alte situri, precum şi bibliografia aferentă.

74. Ripiceni, com. Ripiceni, jud. Botoșani

Punct: Holm (La Telescu)

Cod sit: 38740.03

Nr. Autorizație: 133/2013

Colectiv: Dumitru Boghian – responsabil (USCM Suceava), Aurel Melniciuc (MJ Botoșani), Sergiu Constantin Enea (Liceul Ion Neculce Târgu Frumos)

Investigațiile de diagnostic arheologic din situl de la Ripiceni – Holm, desfășurate în anii 2010-2012[1], au confirmat importanța vestigiilor eneolitice de acolo (începutul fazei Cucuteni A-B) și au permis fundamentarea unui proiect de cercetare sistematică, în baza unui protocol de colaborare științifică dintre Universitatea ”Ștefan cel Mare” din Suceava și Muzeul Județean Botoșani, instituția care găzduiește patrimoniului arheologic obținut și se ocupă cu prelucrarea și valorificarea acestuia. Din păcate, din cauza lipsei fondurilor necesare realizării săpăturilor arheologice, campania din 2013 nu s-a putut desfășura. În aceste condiții, au fost întreprinse doar cercetări perieghetice, pentru recuperarea materialelor care se pierd în urma eroziunii, și s-a curățat și restaurat o parte dintre materialele ceramice recuperate prin sondajele anterioare (fig. 1). Colectivul de cercetare speră că vor fi găsite înțelegerea și disponibilitatea factorilor de decizie și vor fi identificate resursele financiare necesare demarării cât mai rapide a cercetărilor sistematice.

http://patrimoniu.gov.ro

Abstract

The systematic archaeological investigation in the site Ripiceni-Holm was not carried out in 2013 due to lack of the necessary funds. Only pedestrian field surveys and restoration works of ceramic materials were undertaken .

(Endnotes)

[1] D. Boghian, A. Melniciuc, M.-D. Vornicu, A. Vornicu, Ripiceni, com. Ripiceni, jud. Botoșani. Punct: Holm (La Telescu). Cod sit: 38740.03, în Cronica Cercetărilor Arheologice. Campania 2011, Institutul Național al Patrimoniului, 2012, p. 268-269, 451; o versiune detaliată pe CD-ul volumului; D. Boghian, A. Melniciuc, S.-C. Enea, I. Ignat, L. Pricop, Al. Gafincu, R.-G. Furnică, B.-P. Niculică, Ripiceni, com. Ripiceni, jud. Botoșani. Punct: Holm (La Telescu). Cod sit: 38740.03, în Cronica Cercetărilor Arheologice. Campania 2012, Institutul Național al Patrimoniului, 2013, p. 204-205, 370; o versiune detaliată pe CD-ul volumului.

75. Rotbav, com. Feldioara, jud. Braşov

Punct: „La Pârâuţ"
Nr. Autorizaţie: 16/2003
Cod RAN: 40982.02
Cod LMI: BV-I-s-B-11287
Colectiv: Prof. Dr. Alexandru Vulpe (responsabil, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", Bucureşti), Dr. Laura Dietrich (Deutsches Archäologisches Institut, Berlin), Oliver Dietrich M.A (Deutsches Archäologisches Institut, Berlin), Dr. Alexandra Ţârlea (Universitatea Bucureşti), Dr. Cristian Ştefan (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", Bucureşti).
Total finanţare: 4500 RON

Cercetarea sitului de epoca bronzului de la Rotbav, întreruptă din 2010, a fost reluată în anul 2013, fiind finanţată în continuare de către Ministerul Culturii. Campania de săpături arheologice s-a desfăşurat între 13 august si 13 septembrie 2013, timpul efectiv de săpătură fiind doar de 10 zile, restul fiind destinat prelucrării materialului rezultat în urma cercetărilor. A fost deschisă o secţiune de 5 x 5 m în zona cenuşarului, în continuarea celor din anii anteriori, în acelaşi sistem de reţea de secţiuni, stabilit în 2005[1], pentru a surprinde marginile de vest şi de sud ale acestei depuneri. S-a constatat însă că acesta se întinde pe un spaţiu mai mare decât cel presupus. Depunerea cenuşarului[2] se subţiază înspre vest şi sud, dar mai e încă vizibilă în profil. E posibil astfel ca diametrul cenuşarului să depăşească 20 de metri. Stratigrafia documentată a confirmat observaţiile din anii anteriori: unui strat de locuire aparţinând aşezării Gáva, de culoare cenuşie, pigmentat cu chirpic roşu, cu material ceramic bogat, îi urmează un strat de culoare maronie-galbenă, cu mai puţin chirpic, conţinând o cantitate mică de material ceramic şi osteologic, aparţinând locuirii Noua târzii, care suprapune cenuşarul. Acesta din urmă aparţine unei locuiri Noua timpurie. Cum s-a observat şi în anii trecuţi, depunerea alcătuind cenuşarul este de culoare gri-deschisă şi are o consistenţă extrem de solidă, putând fi săpată doar cu ciocane şi târnăcoape. Nu există deosebiri semnificative de culoare şi consistenţă în depunere, nu se pot diferenţia optic zone diferite în interiorul cenuşarului. În medie, grosimea cenuşarului este de 40 cm, îngroşându-se înspre presupusul centru până la 50-60 cm. A fost strâns un material ceramic şi osteologic foarte bogat, cu o concentraţie de patru ori mai mare decât în celelalte două straturi de cultură. Cea mai mare parte a materialului din cenuşar e formată din ceramică grosieră, provenind în majoritate de la oale mijlocii şi mari, precum şi din oase mari de bovine şi porcine.

Tot materialul rezultat a fost spălat şi documentat. Au rezultat:

- 32,92 kg oase
- 111,44 kg ceramică
- în jur de 400 de pietre arse
- câteva obiecte: fusaiole şi ace de os.

Materialul ceramic şi pietrele au fost depozitate la Muzeul Judeţean Braşov. Materialul osteologic a fost trimis la Institutul de Arheologie "V. Pârvan" Bucureşti, urrmând a fi analizat de catre specialiştii arheozoologi de la Muzeul Naţional Bucureşti, Adrian Bălăşescu şi Valentin Radu. Probe de sol din cenuşar şi stratul de cultură au fost recoltate şi date spre analiză.

Cercetarea exhaustivă a cenuşarului, singurul de acest tip din Transilvania, reprezintă principalul scop al cercetărilor viitoare.

Abstract:

In 2013 research in the Bronze Age settlement at Rotbav was resumed after an interruption in 2011 and 2012. The work was financed by the Romanian Ministry of Culture. In an excavation season of 10 days, one trench of 5x5 m was opened with the aim of further clarifying the dimensions of the Zolnik („ashmound") of the Noua Culture discovered in 2007. The profiles obtained show how the grey deposit thins out in the western and southern directions, the „ashmound" being nevertheless bigger than anticipated. It might well have more than 20 m in diameter and rises to a thickness of 0,60 m.

The stratigraphy in the trench excavated this year was the same as already known from earlier excavations: a grayish layer pigmented heavily with burned loam and large amounts of pottery of the Gáva Culture, followed by a brown-yellowish deposit of the Noua Culture poor in finds which immediately supraposes the ‚ashmound'. As in earlier seasons, the latter has produced an immense amount of pottery and bones. Further research in this area will be the main aim of future campaigns at Rotbav.

(Endnotes)

[1] Dietrich, L., Dietrich, O. und Vulpe, A. (2006): Rotbav, comuna Feldioara, judeţul Braşov, Punct „La Pârâuţ". Cronica Cercetărilor Arheologice 2005, 302-304, Nr. 160; Dietrich, L., Dietrich, O. und Vulpe, A. (2007): Rotbav, comuna Feldioara, judeţul Braşov, Punct „La Pârâuţ". Cronica Cercetărilor Arheologice 2006, 301-303, Nr. 154; Dietrich, L., Dietrich, O. und Vulpe, A. (2008): Rotbav, comuna Feldioara, judeţul Braşov, Punct „La Pârâuţ". Cronica Cercetărilor Arheologice 2007, 262f., Nr. 145, Taf. 58; Dietrich, L., Dietrich, O. und Vulpe, A. (2009): Rotbav, comuna Feldioara, judeţul Braşov, Punct „La Pârâuţ". Cronica Cercetărilor Arheologice 2008, 187f, Nr. 76; Dietrich, L., Dietrich, O. und Vulpe, A. (2010): Rotbav, comuna Feldioara, judeţul Braşov, Punct „La Pârâuţ". Cronica Cercetărilor Arheologice 2010, 164f, Nr. 65.

[2] Dietrich, L. (2012) Was sind die „Aschehügel" der Noua-Kultur? Das Beispiel aus Rotbav (Südostsiebenbürgen), în: Heske, I., Horejs, B. (coord.), Bronzezeitliche Identitäten und Objekte. Beiträge aus den Sitzungen der AG Bronzezeit auf der 80. Tagung des West- und Süddeutschen Verbandes für Altertumsforschung in Nürnberg 2010 und dem 7. Deutschen Archäologiekongress in Bremen 2011. UPA 221, Bonn 2012, 207-218; Dietrich, L. (2013). Visible workshops for invisible commodities. Leatherworking in the Late Bronze Age Noua culture´s 'ashmounds, în: S. Ailincăi, A. Ţârlea, C. Micu (coord.), Din preistoria Dunării de Jos. 50 de ani de la începutul cetcetărilor arheologice la Babadag (1962-2012). Lower Danube Prehistory. 50 years of excavations at Babadag (1962-2012) Proceedings of "Lower Danube Prehistory. 50 years of excavations at Babadag" Conference, Tulcea, September 20th-22th, Brăila 2013, 227-246.

76. com. Orăştioara de Sus, jud. Hunedoara. Grădiştea de Munte – Sarmizegetusa Regia

Cod sit 90397.01
Nr. Autorizaţie: 124/2013
Colectiv: Gelu Florea (Universitatea Babeş – Bolyai, Cluj-Napoca, responsabil ştiinţific), Liliana Suciu (Universitatea Babeş – Bolyai, Cluj-Napoca), Eugen Iaroslavschi (Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca), Gabriela Gheorghiu (Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca), Paul Pupeză (Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca), Cristina Bodó (Muzeul Civilizaţiei Dacice şi Romane, Deva), Cătălin Cristescu (Muzeul Civilizaţiei

http://patrimoniu.gov.ro

Dacice şi Romane, Deva), Răzvan Mateescu (Muzeul Naţional de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca).
Total finanţare: 70 000 lei
Perioada de desfăşurare: 10 august – 6 septembrie

Cercetările arheologice de la Grădiştea de Munte – Sarmizegetusa Regia din anul 2013 s-au desfăşurat în două puncte, primul situat pe terasa a IV-a, în interiorul fortificaţiei, al doilea în exteriorul fortificaţiei, în apropierea porţii de sud.

În primul loc menţionat au fost continuate săpăturile reluate aici în anul 2011, pentru a fi stabilit traseul complet al drumului pavat care lega în epocă dacică fortificaţia cu zona sacră şi pentru a documenta diferitele etape prin care a trecut zona din antichitate până în perioada modernă.

Descoperirea fortuită a unei piese de bronz cu o valoare istorică excepţională a condus la efectuarea săpăturilor în al doilea punct amintit. Aici, obiectivul principal a constat în a obţine cât mai multe date arheologice cu privire la contextul antic al piesei.

În anul 2013, pe terasa a IV-a au fost deschise două casete (C. IV şi C. V) de 4 x 4 m, în continuarea casetelor din anul precedent (C. I, C. II, C. III). Totodată, a fost redeschisă caseta C. III din 2012 (Pl. 1/a).

Stratigrafia generală pentru C. IV şi C. V este similară celei constatate în anul anterior: 1. strat vegetal (-0,20 m); 2. pământ galben (-0,20 – 0,60 m); el nu acoperă toată suprafaţa casetei; 3. strat de pământ negru-cenuşiu cu pigment de cărbune - groapă modernă (-0,60 – 0,65 m); 4. strat de pământ maroniu-roşiatic cu pietre de micaşist care alcătuiesc un pavaj (-0,65 – 0,95 m); 5. strat de pământ negru cu pigment de cărbune (-0,95 – 1,05 m) (Pl. 1/b, c). În C. III şi C. V, între 1,1 şi 1,2 m adâncime, s-a ajuns într-un nivel de pământ maroniu-roşiatic cu micaşist sfărâmat. Este de precizat că pe aproape întreaga suprafaţă cercetată în campaniile din anii 2012 şi 2013 a fost observată o groapă modernă. În umplutura ei s-au găsit fragmente ceramice, fragmente de ţigle, cărămizi sau olane, materiale de construcţie din fier, obiecte din sticlă sau bronz, trei monede din bronz şi şase din argint.

Groapa modernă a afectat o construcţie din care s-a păstrat doar amprenta din lut a pereţilor (Pl. 1/d). Aşa cum s-a conturat până în prezent, ea avea cel puţin şase încăperi patrulatere de dimensiuni aproximativ egale (2 x 3 m). Construcţia, cel mai probabil romană, făcea parte din stratul de pământ maroniu-roşiatic cu pietre de micaşist, dar asocierea amprentelor din lut galben cu pavajul din pietre de micaşist aparţinând acestui strat este nesigură.

În al doilea punct, în vara anului curent, la rădăcina unui fag doborât de o furtună puternică a apărut o piesă hexagonală de bronz (dimensiunea laturilor este de cca. 9 cm). Cel mai probabil este o matriţă, pe ea fiind redate în negativ 78 de animale reale şi fantastice. Locul în care a fost făcută descoperirea se află în apropierea fortificaţiei (la 50 metri de poarta de sud) şi a vestigiilor cunoscute în literatura de specialitate sub numele de „băile romane", respectiv „valul roman". Zona prezintă o pantă destul de accentuată şi este ocupată, în mare măsură, de fagi seculari. Aici au fost trasate două suprafeţe (SP. I/2013, respectiv SP. II/2013) şi o secţiune (S. I/2013 – Pl. 2/a).

Suprafaţa notată convenţional SP. I/2013 a avut 7 m lungime şi 5,5 m lăţime, fiind orientată NNE-SSV. Ulterior, derularea cercetării a necesitat o extindere dreptunghiulară pe latura estică (3,5 m lungime şi 1,5 m lăţime). SP. I/2013 a fost trasată astfel încât să includă zona în care a apărut piesa de bronz. Este de precizat că o mare parte din suprafaţă era bulversată de rădăcinile fagului secular.

În urma săpăturii a rezultat că aici a fost amenajată în antichitatea dacică o terasă, prin îndreptarea stâncii şi prin nivelarea în unele zone cu un amestec de pământ lutos şi sfărâmătură de micaşist. Terasa a fost identificată la 0,6 – 0,7 m adâncime faţă de nivelul actual de călcare. Până în prezent ea a fost dezvelită pe o suprafaţă de cca. 40 m^2, iar pe nivelul ei au fost descoperite numeroase fragmente ceramice, multe provenite de la vase de provizii (chiupuri), obiecte mărunte din fier, fragmente de sticlă.

Marginea estică a terasei era marcată printr-o treaptă cu înălţimea de 0,40 – 0,50 m, obţinută prin amenajarea precară a rocii. Din această zonă a provenit piesa de bronz, iar în urma cercetării arheologice, tot aici au fost descoperite numeroase fragmente ceramice pictate, toate de factură dacică. Nu au fost observate urmele vreunei construcţii, dar suprafaţa terasei încă nu a fost dezvelită complet, urmând ca în anii viitori să fie continuat demersul arheologic.

Suprafaţa notată SP. II/2013 a fost trasată paralel cu SP. I/2013, cu un martor de 1 m între ele; ea a măsurat 4 m în lungime şi 3 m în lăţime. Cercetarea arheologică s-a oprit în acest an pe nivelul terasei menţionate anterior, urmând să fie finalizată în campania viitoare (Pl. 2/b). Materialul arheologic descoperit a constat în fragmente ceramice şi obiecte din fier (cuie, verigi, balamale etc.).

Secţiunea S. I/2013, cu dimensiunile de 10 m lungime şi 2 m lăţime, a fost trasată la vest de SP. I/2013, cu un martor între ele de 0,90 m; orientarea ei a fost NEE-SVV. Elementul principal identificat aici este reprezentat de un şanţ cu o formă aproximativ trapezoidală, cu o lăţime de cca. 3 m în partea superioară şi de 0,90 m în partea inferioară (Pl. 2/c). La baza sa, aflată la 2,2 m adâncime faţă de nivelul actual de călcare, a fost observată o groapă rotundă, cu diametrul de 0,28 m, foarte probabil urma unui stâlp de lemn. În umplutura sa au fost aflate numeroase elemente de paviment, fragmente de la o conductă de mari dimensiuni, zgură de fier, fragmente ceramice. Şanţul reprezintă un element de fortificare care nu era cunoscut până în prezent.

Este de precizat că date arheologice precum dimensiunile şi amplasarea suprafeţelor, planimetria diferitelor complexe, distribuţia artefactelor aflate in situ etc. au fost măsurate/înregistrate cu ajutorul staţiilor totale din dotarea şantierului.

Toate artefactele descoperite în cursul campaniei din anul 2013 au intrat în patrimoniul Muzeului Civilizaţiei Dacice şi Romane din Deva.

Abstract:

Excavations in Sarmizegetusa Regia in 2013 were carried out in two sectors: 1. The 4th terrace (within the military precinct); 2. Outside the fortress's rampart, close to the Southern Gate.

1. Excavations continued to investigate the area in which the paved road (which led down to the Sacred Area) was identified a few years ago. One of the main objectives was also to document the stratigraphy of the different stages of occupation of the fortress from Late Iron Age to the modern times.

2. Last summer, beneath the roots of a large tree, brought down by a wind storm, a hexagonal bronze matrix was found, on which 78 zoomorphic designs were cut in intaglio. Our main objective consisted in finding as much information as possible about the context of the artefact (possible structures, stratigraphy etc.)

Bibliografie

C. Daicoviciu, St. Ferenczi, I. Glodariu, Cetăţi şi aşezări dacice din sud-vestul Transilvaniei, Bucureşti, 1989.

I. Glodariu, Addenda aux points de repere pour la chronologie des citadelles et des etablissements daces des Monts d'Orăştie, în ActaMN, 32, I, 1994.

I. Glodariu, E. Iaroslavschi, Adriana Rusu-Pescaru, Fl. Stănescu,

http://patrimoniu.gov.ro

Sarmizegetusa Regia, capitala Daciei preromane, Deva, 1996.
E. Iaroslavschi, Tehnica la daci, Cluj-Napoca, 1997.
G. Gheorghiu, Dacii de pe cursul mijlociu al Mureşului, Cluj-Napoca, 2005.
G. Florea, Dava et Oppidum. Debuts de la genese urbaine en Europe au deuxieme age du Fer, Cluj-Napoca, 2011.
R. Mateescu, Istoriile unui templu, Cluj-Napoca, 2012

77. Sarmizegetusa, com. Sarmizegetusa, jud. Hunedoara [Ulpia Traiana Sarmizegetusa]

Cod sit: 91063.01

Nr. Autorizaţie: 78/2013

Colectiv: Carmen Ciongradi – responsabil (MNIT), Alexandru Diaconescu (UBB), Dorin Alicu, Emilian Bota, Valentin Voişian (MNIT), Băeştean Gică (MCDR). La săpături au mai participat studenţi, masteranzi şi doctoranzi ai Universităţii Babeş-Bolyai din Cluj şi ai Universităţii Lucian Blaga din Sibiu, precum şi voluntari străini.

1. TEMPLUL MARE

Templul Mare este cunoscut în literatura de specialitate şi sub alte nume: EM 18, „Templul mai multor divinităţi", „Malacbel", „Templul lui Hercules şi al Dianei", ultima denumire fiind cea mai potrivită cu realitatea din teren[1].

Istoricul cercetărilor. Primele săpături sistematice au fost efectuate aici între 1976 şi 1978 de către o echipă numeroasă aflată sub conducerea lui Hadrian Daicoviciu. Edificiul a fost identificat în urma a două secţiuni, orientate est-vest şi nord-sud. Ulterior, interiorul templului a fost decopertat, mai întâi jumătatea nordică, apoi şi cea sudică. Totuşi canalele moderne de drenaj, care conţineau piese arhitectonice, sculpturale şi epigrafice, nu au fost demontate, fiind considerate de epocă romană şi în directă legătură cu monumentul. După încheierea săpăturilor, zidurile edificiului au fost restaurate prin adăugarea a două sau mai multe asize de piatră şi a unei armături. Nivelul original păstrat a fost marcat cu un şir de cărămizi, material aflat din abundenţă în dărâmătura templului. La începutul anilor `80 o coloană de la intrare a fost refăcută din mai multe bucăţi, în special fusul fiind întregit cu ciment. Ea se află şi astăzi în bună stare.

Obiectivele noilor cercetări. Conform programului managerial al şantierului Sarmizegetusa romană, una din direcţiile de cercetare este încheierea săpăturilor începute cu multe decenii în urmă şi publicarea monografică a fiecărui obiectiv în parte. Dealtfel, regretatul coleg şi prieten, Dorin Alicu, sugera numai cu câteva săptămâni înaite de fulgerătorul său deces, că ar fi posibil de identificat urmele unor structuri de lemn sub nivelul de călcare al templului, resturi care să nu fi fost observate în anii `70. În plus, devenise evident că reţeaua de canale care conţineau piese de marmură diverse nu data din epoca romană, ci de mult mai târziu. În cazul Templului Mare ele taie gropile moderne, care la rândul lor au răvăşit stratul de dărâmătură postromană a edificiului. Mai trebuiau de asemenea verificate o serie de ipoteze legate de existenţa în centrul curţii a unei fundaţii pentru un altar de piatră sau a unor baze de statui dealungul colonadei care înconjoară curtea.

Campania 2013. Principalele rezultate. Pentru verificarea stratigrafiei au fost trasate două secţiuni, S1 şi S2, late de 2 m şi de 20 m lungime. Ele au fost puţin adânci (v. Profilul lui S1) căci curtea templului fusese decopertată până la nivelul antic de călcare, dacă nu chiar sub el. Astfel sub glia actuală am găsit un sol de tip B-C (orizontul A lipsind; cf. C02) şi sporadice urme ale unor gropi sau canale (C03-04 şi C12). Ele ar putea să provină de la amenajările vegetale din curtea templului, care pare să fi avut aspectul unei grădini. Analizele paleobotanice vor elucida prezenţa eventuală a unor plante de cultură. Nu am găsit nici un fel de urme de la o distrugere violentă din timpul războaielor marcomanice, sau de la alte structuri de lemn ori de piatră, care vor fi precedat construirea templului (vatra C05 este prea puţin concludentă şi nu există elemente care să certifice că este de epocă romană). Judecând după fragmentele sculpturale (statuia Dianei şi a lui Hercules) templul datează de la sfârşitul sec. II, dar după aspectul capitelurilor corintice, cel puţin colonada a fost realizată în epoca severiană târzie. În orice caz, cu excepţia elementelor semnalate de vechile săpături în colţul de nord-vest, nu există aici urme pre-marcomanice, astfel încât putem conchide că în cursul sec. II d. Chr. pe acest loc se găsea un teren viran.

Din faza templului am mai putut identifica o platformă rectangulară de pietriş, mărginită de bolovani şi aflată în centrul curţii (C06), precum şi o platformă de lut bine bătut, aflată în dreptul intrării (C01). Dacă asupra funcţionalităţii acesteia din urmă nu ne putem pronunţa, platforma de pietriş din centru poate să fi constituit locul arealului îngrădit şi destinat sacrificiilor (ca la ara Pacis înainte de construirea altarului de marmură). În orice caz, în pofida formei regulate, nu poate fi vorba despre fundaţia unui altar monumental, căci adâncimea stratului de pietriş este prea mică. Pe de altă parte, cele două secţiuni arată că nivelul de călcare în curte descindea uşor şi că nu era nicidecum orizontal, ceea ce susţine ipoteza unor scări care să ducă la cella (aedes). Prin urmare, podiumul restaurat la o înălţime considerabilă la sfârşitul anilor `70 este greşit.

În capătul nordic al secţiunii S1 am găsit resturile unei gropi moderne, cu dărâmătură răvăşită (C07) şi un canal de drenaj, care taie groapa respectivă (C08). Situaţia aceasta confirmă observaţiile făcute anterior în alte puncte ale sitului (cf. raportul nostru pe 2010) unde s-a constatat că reţeaua de canale a fost realizată relativ recent, după ce o parte din ruine fuseseră deja vandalizate. Demolând canalele din curtea templului, am găsit o serie de fragmente care proveneau din dărâmătura templului şi care au fost folosite la construirea pereţilor de la respectivele canale. Fiind amplasate la baza acestora, piesele în cauză nu au fost jefuite de cei care în sec. XIX şi XX au transformat blocurile de marmură în var şi au distrus astfel cea mai mare parte din Templul Mare. Am descoperit numeroase fragmente arhitectonice, capiteluri corintice, bucăţi de fus şi plinte, atât de la coloane de circa 6 m înălţime, cât şi de la cele de circa 4,50 m. De asemenea am găsit mai multe blocuri de cornişă şi de la învelişul podiumului templului. Există şi bucăţi din trepte tot de marmură, fie de la intrarea în aedes, fie de la portic, toate constituind elemente importante pentru restaurarea acestui edificiu. Dintre fragmentele epigrafice, o menţiune specială merită baza de statuie a Dianei Augusta, care – deşi semnalată mai demult – a rămas în componenţa canalului de nord-vest şi s-a degradat. De mare interes sunt fragmentele sculpturale descoperite, cum ar fi partea posterioară a capului lui Hercules şi picioarele Dianei cu plinta, care ajută la reconstituirea celor două statui de cult dedicate de Sextus Attius Secundus. Lipsa altor divinităţi trebuie să ne intrige şi nu putem decât că conchidem, alături de regretatul Dorin Alicu, conform căruia acest templu a fost dedicat Dianei şi lui Hercules.

Contexte:

C01- S1. Platformă de lut bine bătut, aproape cimentat, de culoare ocru-gălbui deschis. Platforma, groasă de 3-5 cm, este perfect orizontală şi se întinde până la o distanţă de 2,30 m nord de zidul sudic al porticului. Lăţimea nu poate fi stabilită căci platforma a fost tăiată de un canal modern, dar poate fi estimată la circa 5 m, cât era lăţimea intrării. Situată imediat sub glia actuală, ea corespunde părţii superioare a temeliei zidului stilobatului şi pare a fi fost o amenajare din faza templului, o substrucţie de podea al cărui rost nu-l putem stabili.

C02- S1. Sol natural din curtea templului, mai degrabă orizontul

http://patrimoniu.gov.ro

B şi C decât glia (orizontul A). Grosime între 15 şi 30 cm. Este acoperit de contextul C01 şi C06, acoperă roca parentală (C-lutul virgin din punct de vedere arheologic). Este tăiat de C03 şi C04, include C05.

C03- S1 metrul 8-11. Groapa taie lutul virgin şi este umplută de contextul C04. Este o groapă neregulată orientată nord-sud. Are o formă alungită (1,75x0,50x0,25 m), colţurile în plan fiind rotunjite. Forma în profil este albiată, laturile oblice iar fundul rotunjit. Posibil groapă de pom.

C04 – S1. Este acoperit de contextul C02. Constituie umplutura gropii C03. Este alcătuită din pământ vegetal destul de compact, omogen, de culoare negru brun.

C05 – S1. Este o vatră de foc ocazional care are o culoare roşie în centru şi gri pe margini, probabil anterioară epocii romane. Nu are material arheologic şi nu poate fi pusă în legătură cu războaiele marcomanice. Este inclusă în C02 şi are dimensiunile de 0,75x0,05m.

C06 – S1. Este o amenajare de curte (platformă) mai degrabă decât o fundaţie, fiind alcătuită din pietriş şi nisip ocru-gălbui deschis, cu o grosime maximă de 20 cm. Pe margini sunt bolovani cu dimensiunile între 10-15 cm. Fiind amplasată pe axa templului (lungimea nord-sud este de 2,70 m) şi având o formă rectangulară (cvasipatratră), pare să fie locul special pentru sacrificii, în absenţa unui altar propriu-zis. Este acoperită de C07 şi acoperă pe C02.

C07 - S1 la nord de metrul 10. Acoperă pe C02 şi este tăiat de C08. Este alcătuit din sol vegetal gri-lut nisipos, bolovani de râu, pigment de mortar, cărămidă, pietricele şi are o grosime de 18 cm. Reprezintă dărâmătura răvăşită a templului.

C08 - S1. Este un canal post roman săpat în dărâmătura răscolită a templului, are laturile paralele orientate SV-NE. Pereţii sunt alcătuiţi din pietre, cărămizi, fragmente arhitectonice printre care şi un fragment de capitel corintic. Este umplut de C09 şi taie pe C07.

C09 – S1. Alcătuit din nisip foarte fin, pietriş şi pământ. Reprezintă umplutura canalului C08.

C10 – S2 metrul 0-5. Este un şanţ relativ recent paralel cu zidul (urma unei vechi secţiuni arheologice, mai degrabă decât un canal, căci nu are marginile de piatră şi nu pare să spargă zidul de sud al porticului. Umplutura lui este alcătuită din piatră de râu, de carieră, pigment de mortar. Aici au fost descoperite cutii de conserve, pungi de nylon etc.

C11– S1, S2 m 15-17. Are o lăţime de 1,50 m, taie lutul virgin şi reprezintă urma unei secţiuni arheologice E-V care a dus în anii '76 la descoperirea templului.

C12– S2 m 5. Este un şanţ oblic umplut cu lut prăfos de culoare brun maroniu. Reprezintă probabil un şanţ preroman.

2. POARTA DE NORD a oraşului

Pentru a oferi coerenţă ruinelor în vizitarea oraşului Colonia Dacica Sarmizegetusa am iniţiat cercetări pentru dezvelirea porţii de nord a oraşului şi a drumului (cardo maximus) pentru ca accesul în sit să se facă exact pe poarta şi pe drumul pe care se intra în antichitate. Acum accesul în oraşul roman se face pe un drum modern care derutează vizitatorii sitului. Totodată am urmărit stabilirea stratigrafiei în zona intrării în oraşul roman precum şi planul şi fazele de construcţie a porţii principale a Coloniei Dacica.

Secţiunea S1 (22X2m) a fost trasată pentru a identifica poarta de nord a Coloniei Dacica Sarmizegetusa. Este orientată nord-sud. În acest loc zidul oraşului, vizibil pe teren, este întrerupt. Terenul a fost folosit ca teren arabil iar ulterior ca livadă, fiind achiziţionat de Ministerul Culturii în anul 2000.

Stratigrafia: Glia actuală are o grosime de 30-40 cm după care urmează gropi moderne până la adâncimea de 0,60 m. La această adâncime terenul a fost nivelat la începutul secolului XX cu un strat de piatră, ţigle, cărămizi romane sfărâmate şi pamânt. Stratul are o grosime maximă de 20 cm (C07). Din acest strat provin două monete datate la 1906 şi 1913.

În această secţiune a fost descoperit canalul magistral nord-sud al oraşului, care apare la adâncimea de 70 de cm de la solul actual. El are o adâncime de aproximativ 2 m iar lăţimea de 70 cm şi pătrunde până în stânca nativă. Canalul era acoperit cu lespezi mari de piatră de carieră de culoare gri albăstrui cu pete ruginii. Nici una din lespezile descoperite, de dimensiuni foarte mari (2x1m cu o grosime de 0,20 m de ex.), nu a fost gasită pe moment in situ. Canalul are două faze. Prima fază este construită cu precădere din pietre de carieră pe o adâncime de 1,60 m şi se ţese cu o platformă de piatră (numită convenţional C21). Partea superioară a pereţilor canalului (faza a doua) are o înălţime de 40-50 cm, aceştia fiind construiţi mai ales cu bolovani de râu şi cu bucăţi de gresie. Grosimea pereţilor canalului este de 70 cm. Canalul intră în profilul vestic al secţiunii în dreptul metrului 4,30 drept pentru care am deschis o suprafaţă cu dimensiunile de 7x6,5 m până la marginea proprietăţii vecine, care este proprietate privată.

Platforma de piatră (C21) este o substrucţie implantată în solul antic până în lutul virgin şi are 70 cm adâncime. Ea a fost surprinsă şi în suprafaţa deschisă pentru a urmări latura de vest a canalului. La bază are unu, două straturi de bolovani de râu şi apoi piatră de carieră sfărâmată, bolovani de râu cu mult mortar. Partea superioară a acesteia a fost nivelată. Pe moment nu ştim ce elevaţie se găsea pe această platformă. Ea reprezintă prima fază constructivă a porţii de acces în oraş. În faza a doua, peste această platformă s-a aşternut o lutuială (C20) care conţine şi gresie sfărâmată.

Fazei a treia îi aparţine o fundaţie de zid care avea la partea superioară mortar şi era formată din bolovani mari de râu. Acesta apare la 80 cm de profilul nordic al suprafeţei nou deschise şi la adâncimea de -22 cm faţă de nivelul actual al solului. Fundaţia zidului iese 30-40 cm din profilul de vest şi intră pe proprietatea vecină. Reprezintă probabil faza a treia de piatră a turnului de vest al porţii.

La adâncimea de 1,12 m de la nivelul actual al solului şi la o distanţă de 1,60 m de profilul vestic al suprafeţei din profilul nordic apare un zid cu o grosime de 110 cm. Zidul are o fundaţie formată din bolovani de râu şi pietriş care are o grosime de 20-40 cm şi este aşezată peste substrucţia C21. Elevaţia zidului este alcătuită din blocuri mari de gresie păstrate pe o înălţime de 40 cm. Zidul a fost surprins pe o lungime de 2,50 m dar din cauza epuizării fondurilor de cercetare am fost obligaţi să întrerupem săpătura la acest stadiu în suprafaţa nou deschisă. De altfel nici in S1 nu am finalizat cercetarea din aceeaşi cauză, fapt pentru care nu am descris în acest material toate complexele descoperite, multe dintre ele fiind în curs de săpare.

Sub stratul de nivelare de la începutul secolului XX de care vorbeam mai sus, a apărut la capătul nordic al sectiunii S1 un alt canal, de gresie, orientat SV-NE, care intră în profilul vestic. Canalul are pereţii alcătuiţi din două rânduri de blocuri mari, finisate de gresie care nu sunt legate cu mortar. Cel mai lung bloc de gresie are 145 cm lungime, o lăţime de 50 cm şi o grosime de 30 cm. Peretele vestic are o lăţime de 80 cm, este bine păstrat, spre deosebire de cel estic care este parţial distrus de o groapă modernă care conţine blocuri de travertin şi marmură cu muluri. Canalul are o adâncime păstrată de 80 de cm şi intră în profilul vestic al secţiunii. Din păcate nu am putut urmări relaţia dintre cele două canale, ea urmând a fi stabilită în cercetările din anii următori. Materialul arheologic descoperit este alcătuit din ceramică rulată, elemente arhitectonice precum şi multe fragmente epigrafice, toate descoperite în gropi moderne şi în canalul de piatră.

După fragmentele arhitectonice de marmură, travertin şi gresie descoperite, unele din ele de mari dimensiuni, credem că avem de a face cu o construcţie monumentală care era situată în faţa drumului imperial care venea de la Drobeta şi continua până la Porolissum.

Abstract

Two objectives were investigated during the summer, the north gate of the Roman town and the so called Great Temple.

http://patrimoniu.gov.ro

The so called Great Temple was excavated between 1976 and 1978 and then restored, but modern drainage channels built with reused materials from the temple were not completely investigated. A considerable number of fragments from Corinthian columns and other architectural pieces were now uncovered. Also further fragments of the statues of Hercules and Diana were found. The aim of the two north-south trenches (S1 and S2) was to identify previous structures and other possible features in the yard of the temple. No significant activities previous to the building of the temple at the end of the second century were detected and no violent destructions connected to the Sarmatian attack from 168 were found. In the center of the yard a gravel and stones platform was identified. It might have served to sacrifices and other ritual activities in the absence of a stone altar.

The north gate. A north-south evaluation trench 22 m long was dug on the axis of cardo maximus and consequently a surface was the opened to the west, reaching the western tower of the gate. This seems to be very well preserved, but the rest was severely damaged by robbing trenches and pits. At the bottom of the huge modern hole in the centre of the excavated area two coins from the beginning of the 20th century were found. The main drainage channel on cardo maximus, previously identified at its south end in front of the forum, was uncovered. A second channel, made of huge sandstone blocks, was also identified. In the opening of the gate there is a large platform of stones and mortar which seems to be the foundation of a monumental structure to be defined in the future campaigns.

(Endnotes)

[1] Rapoarte de săpătură: H. Daicoviciu, D. Alicu, I. Piso, C. Pop, în Sargeţia XIV, 1979, p. 146-149; H. Daicoviciu, D. Alicu, în ActaMN XVIII, 1981, p. 83-84; Analiză, interpretare: A. Rusu-Pescariu, D. Alicu, Templele romane din Dacia, Deva 2000, p. 114-119, A. Schäfer, Tempel und Kult in Sarmizegetusa, Paderborn 2007, p. 156-159.

78. Drobeta Turnu Severin, Schela Cladovei, jud. Mehedinți

Punct: La Canton, km 854

Nr. Autorizație 42/2013

Cod RAN: 108782.03

Colectiv: Adina Boroneanț (responsabil de șantier, IAB), Roxana Dobrescu, Meda Toderas (IAB),Vasile Boroneanț (consultant), Nicolae Cătălin Pătroi (DGCPN Mehedinți.

Schela Cladovei este unul din numeroasele situri preistorice (mezolitic și neolitic timpuriu) localizate în zona Porților de Fier ale Dunării și identificate în anii '60 ai secolului trecut ca urmare a construcției celor două baraje, Porțile de Fier I și Porțile de Fier II. Pentru malul drept al Dunării, este aparent și singurul sit care a supraviețuit creșterii nivelului apelor. Se întinde pe cca 5 proprietăți particulare (grădini sau parcele în paragină).

Cercetările anterioare de la Schela Cladovei (1965-1968, 1982-1997, 2001-2002) au pus în evidență locuiri din epoca mezolitică și neolitic timpurie, situate cronologic între 7000-6300 cal BC respectiv 6000-5500 cal BC. Sporadic au fost observate și cercetate complexe arheologice de epocă dacică și modernă.

În anul 2013 a fost continuată cercetarea în secțiunea SVII, unit-urile 13 și 14. Pentru o mai bună înțelegere reluăm o parte din informațiile referitoare la metodologia de săpătură a acestei suprafețe.

Secțiunea SVII are 25 m^2, fiind împărțită în carouri de 1 x 1 m. În sistemul de caroiaj utilizat pentru întregul sit, fiecare carou are o siglă formată dintr-o literă (sau un grup) (avansând de la sud la nord, de la S la Q în cazul SVII) și un număr (crescător de la vest la est, de la 509 la 512 în cazul lui SVII). Fiecare astfel de carou este la rândul său subdivizat în patru cadrane (0,5 x 0,5 m), denumite a,b,c,d. Fiecare cadran se sapă separat, în unități stratigrafice de câte 5 cm (unit) iar materialele arheologice rezultate sunt introduse într-o bază de date, fiind clasificate după tipul de material. Sunt desenate și fotografiate individual toate piesele considerate reprezentative.

Solul rezultat din fiecare astfel de cadran este tamisat și materialul arheologic astfel recuperat este colectat și înregistrat separat. De asemenea, fiecare cadran este fotografiat și desenat individual, rezultând astfel o foarte detaliată înregistrare a situației arheologice.

Contururile diferitele complexe arheologice identificate, dificil de determinat în partea superioară a depunerilor, sunt la această adâncime vizibile doar pe baza schimbării culorii/texturii solului, înafara complexelor fiind atins nivelul loess-ului galbui-cenușiu de tip Bk.

Rezultatele cercetării din campania 2013 (Fig. 1)

În campania din 2013 au fost săpate în întregime unitățile stratigrafice 13 și 14, începându-se și unit 15. Majoritatea complexelor cercetate sunt atribuite cultural nivelului neolitic timpuriu de tip Starčevo-Criș.

A fost continuată investigarea complexelor arheologice din anii precedenți (F 1002, F 1006, F 1007, F 1010, F 1020, F 1022) cărora li s-au adăugat unele noi: F 1024, F 1026 - F 1030.

Prezentăm mai jos complexele arheologice mai importante (așa cum au fost ele observate la nivelul superior al unit 15):

F 1002 - șanț de factură contemporană, probabil săpat în timpul utilizării zonei sitului de către trupele de grăniceri; umplutura sa era formată dintr-un sol brun afânat cu pete de culoare nisipos gălbui-cenușiu în care apar bolovani de mari dimensiuni, fragmente mari de cărămizi moderne, rare fragmente ceramice neolitice și obiecte de metal de factură contemporană; limitele sale se observă clar în solul de tip Bk.

F 1006 – anterior o aglomerare de mari dimensiuni de fragmente de chirpic de formă neregulată la acest nivel s-a redus la o arie extrem de redusă – o pată de sol bruncu fragmente de chirpic de mici dimensiun; în partea de est se pierde în zona nesăpată;

F 1007 – complex (groapă de locuință?) aparținând neoliticului timpuriu; formă posibil rectangulară cu colțuri rotunjite; umplutura este formată dintr-un sol brun închis; din umplutura sa până în prezent a rezultat o cantitate impresionantă de ceramică alături de unelte de os și silex cioplit, piatră șlefuită, resturi faunistice; în partea sa de nord și nord-vest se pierde în zona nesăpată; în partea de est este mărginită de o zonă de culoare brun-gălbui (F1007A), fără material arheologic; pare să taie F 1026;

F 1010 – groapă cu umplutură brun închis de formă probabil circulară; umplutura sa conține multe fragmente ceramice neolitice, multe dintre ele din vase reîntregibile, oase de animale mari, probabil bovine, fragmente mici de chirpic; limitele sale sunt clar evidențiate în solul de tip Bk, atât prin culoarea diferită a solului de umplutură dar și prin „marcarea" conturului lui F 1010 cu fragmente ceramice în poziție aproape verticală;

F1020 –probabil o groapă de formă circulară ce spre sud-est se pierde în profilul de sud al secțiunii iar la vest este tăiată de F 1010; umplutura este formată dintr-un sol brun; ca și în cazul lui F 1010 fragmentele ceramice (neolitice timpurii) și pietrele apărute pe contur sunt în poziție verticală; suprapune F1027;

F1022 – complex probabil de factură modernă cu o umplutură formată dintr-un sol negru afânat și mici fragmente de chirpic; dimensiunile sale s-au redus foarte mult.

F 1023 A și F1023B – două mici complexe de formă relativ circulară, situate în partea de sud a lui F1007. Materialul rezultate este neolitic timpuriu.

F1024 – din acest complex este vizibilă doar o mică parte, localizată în Q509C. Solul de umplutură este brun și afânat,

http://patrimoniu.gov.ro

amestecat cu fragmente ceramice de factură neolitică timpurie și pietre. Complexul se observă acum și în profilele de vest și sud, anterior acest lucru neffind posibil din cauza lui F 1007.

F 1026 – zonă cu umplutură de culoare brun închis, aparent distinctă de F 1007. Ar putea fi legată de F 1007A (deși solul este mai închis la culoare) dar este dificil de spus în acest moment din cauza F 1030, care o taie în partea de nord.

F 1027 – zonă în care solul brun este amestecat cu bucăți de chirpic de mari dimensiuni. Este acum observabil și în profilele de est și sud. Înafară de chirpic, alte tipuri de descoperiri sunt aproape inexistente. Este probabil legat de F 1006. În partea de vest acest complex este tăiat de F 1010.

F 1028 – zonă cu sol brun-negricios și margini neclare aflate în interiorul lui F1007

F 1029 – complex e formă circulară din care la acest nivel descoperirile par să lipsească. Solul de umplutură este brun-negricios, cu mici fragmente de chirpic. În unit 13 și 14, în această zonă au fost descoperite două mici fragmente ceramice cu decor de tip Gârla-Mare, și mai multe nedecorate cu o pastă de factură diferită celei neolitice timpurii.

F 1030 – pată de sol brun închis, cu marginile puternic observabile. Materialul rezultat în unit 14 era de factură neolitică timpurie.

Materialul arheologic:

Continuă să apară resturile de fabricație ale mărgelelor din malachit și din șist verde (ilustrând diverse stadii ale procesului de fabricație) deși numărul lor este în scădere, comparativ cu unit-urile anterioare. Mărgelele au formă circulară, de sub 1 cm, cu o mică perforație în mijloc (realizată probabil cu ajutorul micro-persoarelor menționate mai sus). Au fost observate și mărgele din alte tipuri de material – de forme și dimensiuni diferite însă.

Uneltele de os sunt numeroase, remarcându-se străpungătoarele, uneltele de tip linguriță, spatulele și dăltițele.

Industria litică este reprezentată de lame și lamele, trapeze, gratoare și racloare din silex sau mai rar din radiolarit. Se remarcă în număr semnificativ greutățile de plasă de pește. Dăltițele și toporașele apar în număr mai mic.

Ceramica neolitică timpurie este extrem de bine reprezentată. Uimește varietatea formelor și decorurilor: impresso, incizii cu motive liniare sau în rețea, ciupituri, benzi aplicate, alveolări, butoni, diverse tipuri de mânere. O mare parte a ceramicii prezintă un slip roșiatic, este bine arsă și lustruită.

Relativ frecvent au fost descoperite fragmente din vase de tip cuptor, prezente și cercetările anterioare. Relativ frecvent apar fragmente din vase/cupe cu picior precum și fragmente de altar (varietatea cu patru picioare și recipient circular).

Ceramica pictată este relativ frecventă, fiind reprezentată de fragmente de dimensiuni variabile, pictate cu negru pe un fond roșu, lustruit. Se remarcă un fragment de buză de mari dimensiuni, decorat cu motivul triunghiurilor hașurate.

Ca plastică se remarcă un fragment - partea inferioară a unei pintandere cu incizii liniare, scurte și adânci formând un motiv în zigzag.

Proiectul va continua și în anii următori pentru clarificarea problemelor legate de cronologia complexelor neolitice menționate și stabilirea raportului între neoliticul timpuriu din zonă și mezoliticul de Schela Cladovei-Lepenski Vir.

Bibliografie

C. Bonsall, The Mesolithic of the Iron Gates, în Geoff Bailey, Penny Spikins (eds.), Mesolithic Europe, Cambridge University Press, 2008, p. 238-279

Boroneanț, V. Boroneanț, , Schela Cladovei 1965-1968. După 40 de ani, Studii de Preistorie 6, 2009, p. 6-24;

A.Boroneanț, The Mesolithic in Banat, în N. Tasic, Fl. Drașovean (eds.),The Prehistory of Banat. The Paleolithic and the Mesolithic, editura Academiei, 2010, p.103-142

79. Secu, com. Vânători – Neamț, jud. Neamț

Punct: Vechiul Schit Nifon al Mănăstirii Secu

Cod sit: 125043.04

Nr. Autorizație: 131/28.08.2013

Colectiv: Costică Asăvoaie – responsabil, Lăcrămioara Stratulat, Cosmin Niță (CMNM Iași), Bogdan Minea, Lucian Munteanu (IA Iași), Vitalie Josanu (IPJ Neamț), Laura Castellani

Ruinele Vechiului Schit Nifon sunt situate la cca. 300 m SV de actulul Schit Nifon, ce aparține de Mănăstirea Secu. Această așezare monahală, conform unei legende care circula la începutul secolului XX, ar fi fost întemeiată de un călugăr, venit de la muntele Athos, la puțin timp după ctitorirea Mănăstirii Secu (1602), fiind sfințită de mitropolitul Țării Moldovei, Anastasie Crimca[1] iar Narcis Crețulescu menționează că Schitul Nifon a fost închinat Mănăstirii Secul la 1765 de ctitorul său, egumenul Nifon din Mănăstirea Secu[2]. În prima jumătate a secolului al XIX –lea a funcționat, această afirmație este întărită de obiectele de cult donate[3].

În anul 2011 au început săpăturile arheologice la ruinele Vechiului Schit Nifon, unde au fost descoperite biserica, chiliile, fântâna și urme de activitate economică.

Pe parcursul anului 2013 s-au îndeplinit următoarele puncte:

1. Igienizare și săpătură arheologică;
2. Desfășurarea celei de-a doua ediție a simpozionului național Rolul Mănăstirii Secu în viața religioasă a Țării Moldovei, ediția II;
3. Conservarea ruinelor amsambului monahal.

În primăvara anului 2013, odată cu încălzirea vremii membrii colectivului s-au deplasat la șantierul arheologic sistematic pentru a evalua starea lui după trecerea iernii. Starea de conservare a sitului era bună. După acest demers s-a luat decizia ca șantierul să fie curățat de vegetația uscată și arboret până la obținerea autorizației de săpătură arheologică sistematică. Acest proces a fost îndelungat deoarece este amplasat în zonă împădurită iar forța de muncă și materialele necesare au fost extrem de limitate.

În urma adâncirii secțiunii S1 E-V în prelungirea ei pe latura de E a bisericii, la baza fundației a fost observat un fragmaent de țăruș în compoziția fundației, ce avea rol de rezistență și de a împiedica alunecările de teren. Acest țărus este din esență de mesteacăn cu un diametru de 10 cm, fiind găsit la baza fundației, în pozitie verticală, la o adâncime de 1m (Fig. 1). La cca 15 cm N de acesta o fost identificată o amprentă a unui elemente de susținere similar.

Tot în această campanie a fost secționată chilia nr. 3, ce este situată în corpul de chilii situat pe latura de V a amsamblului monahal(Fig. 2). Această chilie are următoarele dimensiuni exterioare:

- Lungime (+ contraforți) – 9.30 m;
- Lățime – 4.40 m;
- Lungime contrafort – 1.30 m;
- Lățime contrafort – 0.60 m;
- Lățime ziduri - pe laturile N și S – cca. 0.60 m;
- Lățime ziduri – pe laturile E și V – cca. 0.50 m.

Această chilie a fost aleasă pentru cercetare deoarece avea doar arboret crescut pe suprafața ei. În vederea săpăturii s-a trasat

http://patrimoniu.gov.ro

fiind păstrați martori "în cruce". În cruce a fost săpată doar o casetă, mai exact cea situată în partea de SV. Această casetă a fost săpată, cu precauție, folosindu-se doar șpaclul și măturița. A fost adoptată această măsură întrucât pe suprafața chiliei se observau multe fragmente de cărămidă iar pentru ca informația arheologică obținută să poată fi edificatoare în stabilirea modului de cercetare pe viitor a celorlalte chilii ce vor fi decopertate doar după ce se va demara un program de restaurare și conservare a întregului ansamblu.

Caseta săpată pe latura de SV a chiliei are următoarele dimensiuni:

- Lungime zid decopertat – 4.75 m;
- Lățime zid decopertat – 1.80 m;
- Lungime interior casetă – 3.20 m;
- Lățime interior casetă – 1.20 m;
- Adâncime fundație a zidului de E – 0.90 m;
- Adâncime fundație a zidului de S – 1.00 – 1.10 m;
- Adâncime fundație a zidului de V – 1.30 m.

În această casetă nu au fost descoperite artefacte semnificative iar pe profilele acesteia nu se pot observa decât trei straturi de sol care s-au depus în timp (fig. 3). Primul nivel este reprezentat de solul virgin al doilea strat este din lut care a avut rol de podeală și al treilea este reprezentat de stratul vegetal cuprinzând resturi de cărămidă și mortar.

Fântâna, epuizată din punct de vedere arheologic în campaniile trecute a redevenit funcțională. De aceea, s-au luat măsuri speciale de protejare și menținere (fig. 4)

În timpul acestei campanii arheologice s-a desfășurat și ediția II a Simpozionului Național Rolul Mănăstirii Secu în viața religioasă a Țării Moldovei în perioada 26 – 27 septembrie 2013 sub cele două egide: Complexul Muzeal Național "Moldova" Iași și Mănăstirea Secu. La acest simpozion au fost invitați istorici și arhitecți din țară și Republica Moldova. Dintre aceștia îi putem menționa pe cei mai importanți și comunicările susținute cum ar fi: Dr. Ion Tentiuc și cercet. Valeriu Bubulici – Despre săpăturile de la biserica Măzărache din Chișinău în anul 2010, Teodor Candu – Monahismul românesc în opera Arhimandritului Andronic Popovici și Unele considerații asupra istoricului mănăstirii Neamț și Secu în opera lui Andronic Popovici, Arh. Dan Victor Kisilewicz – Biserica Sf. Ioan Botezătorul – un exemplu de restaurare doctrinară, Arh. Ioan Sasu – Mănăstirea Secu – Ansamblu unic în alcătuirea așezămintelor monahale din Moldova, în secolul al XVI-lea, prof. Costin Clit – Mănăstirea Secu și eparhia Hușilor, Dr. Costel Chiriac – Descoperiri inedite privind viața creștină din Dobrogea, Dr. Sergiu Tabuncic, Dr. Vlad Vornic – Informații arheologice și istorice privitoare la mănăstirea și comuna Răciula din raionul Călărași, Republica Moldova, Dr. Vitalie Josanu – Sf. Ioan cel Nou de la Suceava și Începuturile Mitropoliei Moldovei, CS. III Costică Asăvoaie - Aspecte privind săpăturile arheologice sistematice de la Vechiul Schit Nifon și Semnificatia intrării obștii lui Paisie Velicicovschi în mănăstirea Secu (1775), Cosmin Niță – Schitul lui Zosima – prima vatră monahală de pe valea Secului și Sf. Mănăstire Secu și "Apocalipsa" de la 1821.

În urma acestui simpozion s-a ajuns la concluzia că istoria Mănăstirii Secu trebuie cercetată detaliat și pe teritoriul acesteia să fie reperate și cercetate toate vestigiile arheologice; continuarea în regim mai alert a delimitării zonei de protecție a sitului Vechiului Schit Nifon și definitivarea dosarului de clasificare a monumentului.

După desfășurarea acestui simpozion s-a luat decizia ca situl să fie conservat pentru perioada rece ceea ce s-a și făcut. Pentru conservare s-au aplicat trei metode de acoperire care s-au dovedit a fi benefice ruinelor și săpăturilor efectuate până în prezent, în condițiile în care resursele financiare sunt extrem de limitate. Aceste tipuri de acoperire sunt următoarele:

1. Executarea deasupra zidurilor a unor acoperișuri din cherestea și carton bituminos susținute de piloni, în două ape și într-o apă (fig. 5). Acestea sunt avantajoase deoarece permit aerarea completă a zidurilor și se pot face intervenții arheologice fără dificultate, fără a fi necesară demontarea lor. Dezavantajul îl reprezintă costul ridicat.
2. Acoperirea zidurilor cu material textil impermeabil; acestă tehnică este benefică deoarece permite aerisirea zidurilor pe lateral, se poate demonta cu ușurință, se poate refolosi și este iefin din punct de vedere economic, față de prima metodă (fig. 6). Dezavantajul constă în dificultăți de prindere și supraveghere permanentă la furtună.
3. Acoperirea casetelor efectuate de pe sit cu capace confecționate din material lemnos (fig. 7). Această formă de acoperire este ergonomică deoarece după trecerea anotimpului rece se pot înlătura cu ușurință de pe casete iar după efectuarea intervențiilor arheologice și apropierea anotimpului rece se pot remonta cu ușurință. Sunt relativ scumpe și nu înlătură întru totul pătrunderea apei pluviale.

S-au prezentat aceste soluții de conservare temporară fără a pretinde că sunt soluții universal valabile. Trebuie ca fiecare colectiv să țină cont de caracteristicile șantierului. Intenția a fost de a supune atenției câteva variante ce pot fi îmbunătățite pe baza sugestiilor ce – se speră – vor veni de la colegii de breaslă.

Pe parcursul anului 2014 se va continua săpătura arheologică odată cu obținerea Autorizației de săpătură arheologică sistematică, iar până la obținerea ei se vor lua măsuri de igienizare. Tot pe parcursul acestui an se va organiza ediția a III- a Simpozionului Național Rolul Mănăstirii Secu în viața religioasă a Țării Moldovei.

(Endnotes)

[1] Arhim. Dionisie Udișteanu, Graiul evlaviei străbune, ediția a II-a revăzută și adăugită, colecție recuperată, îngrijită și editată de Mircea Motrici, Suceava, 2005, p. 128.

[2] Radu Rosetti, Conflictu dintre Guvernul Moldovei și Mănăstirea Neamțului. I Înainte de 1 iunie 1859 în Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice, seriea II, tomul XXXII, 1909-1910, București, 1910, p. 801.

[3] Vezi Cronica Cercetărilor Arhologice din România. Campania 2012, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza" Iași, 2013, p. 115.

80. Sfârleanca, com. Dumbrăveşti, jud. Prahova [Castrul şi băile romane de la Mălăieşti]

Nr. Autorizaţie: 84/13.06.2013

Cod RAN / Cod LMI: 131522.01 / PH-I-s-A-16208

Colectiv: Ovidiu Ţentea, responsabil ştiinţific (MNIR), Alin Frînculeasa (MJIA Prahova), Alexandru Raţiu (MNIR), Bianca Preda (MJIA Prahova), Andrei Cîmpeanu, Szeredai Norbert (UBB), Tiberiu Nica

Cercetarea arheologică a castrului şi băilor romane de la Sfârleanca (com. Dumbrăveşti) face parte dintr-un proiect mai amplu intitulat "Reabilitarea zonei cultural-istorice Dumbrăveşti (jud. Prahova)", finanţat de Consiliul Judeţean Prahova. Prima campanie de cercetări arheologice din cadrul acestui program s-a desfăşurat între 1 iulie – 15 septembrie 2013. Obiectivul acesteia a fost realizarea unui diagnostic general privitor la gradul de conservare a castrului. În acest scop au fost urmărite în primul rând delimitarea incintelor fortificaţiei şi realizarea conexiunii cu clădirile din interior şi sistemul defensiv.

Băile (balnea) au fost semnalate în partea nord-vestică a castrului, pe o terasă aflată la o cotă de nivel inferioară cu peste 12 m faţă de terasa pe care era amplasată fortificaţia. Clădirea figurează schiţat pe planul întocmit de C. Zagoriţ în anul 1940, fiind

http://patrimoniu.gov.ro

grav afectată în anul 1979 cu ocazia lucrărilor efectuate în vederea construirii conductei de aducțiune a apei Măneciu-Ploiești. Cu această ocazie D. Lichiardopol a recuperat câteva materiale, reuşind să deseneze un profil în zona în care au fost distruse băile romane.

În campania din anul precedent am inițiat cercetarea completă a băilor. În acest sens au fost proiectate inițial 3 suprafețe (5 x 5 m, delimitate de martori cu lățimea de 0,50 m), una în prelungirea celeilalte, pe direcția NV-SE. Ulterior, cercetarea a fost extinsă prin alte 3 suprafețe, cu dimensiuni similare, două spre nord-est (S4, S5) și una spre sud-vest (S6). În suprafaţa cercetată în 2012 au fost identificate 5 ziduri, în stadii diferite de conservare, care delimitează parţial încăperi prevăzute cu instalaţie subterană de încălzire. Cercetarea anumitor camere a fost realizată până la cotele la care s-a considerat că structurile descoperite pot fi conservate în bune condiţii până la reluarea cercetărilor.

Obiectivul campaniei 2013 a fost cercetarea detaliată a unei porțiuni cât mai mari din clădire, dat fiind faptul că cercetarea acesteia a fost proiectată a fi exhaustivă. A fost necesară extinderea cercetări în suprafață, în paralel cu continuarea cercetării în suprafețele deschise în anul precedent (dimensiunile noilor suprafețe rămânând aceleași - 5 x 5m, martori de 0,5m), după cum urmează: S7 (la Est de S5), S8 (la Est de S1 și la Nord de S5), S9 (la Nord de S1), S10 (la Nord de S7 și la Est de S8), S11 (la Nord de S8 și la Est de S9), S12 (la Vest de S1 și la Nord de S6), S13 (la Nord de S10 și la Vest de S11 și la Vest de S11) și S14 (la Nord de S11).

Clădirea cercetată are 5 camere. Camera A (10 x 5.9 m)[1], camera B (7 x 6.25 m), camera C (8.07 x 12 m), camera D (8,4 x 6.27 m; raza absidei cca 2.40m), camera B1 (2.82 x 3.68 m). Camerele A, B și D au fost prevăzute cu sistem de încălzire cu hypocaustum. Pe întreaga suprafață a camerei C (mai puțin porțiunea afectată de traiectul unei conducte moderne de aducțiune a apei) a fost identificat nivelul acoperișului prăbușit al clădirii. Acest fapt indică lipsa instalației de încălzire subterane. Sub acoperiș a putut fi observat un strat consistent de arsură de cărbune provenit de la bârnele incendiate, fapt care indică felul în care a luat sfârșit această clădire.

Bazinul B1 a funcționat în conexiune cu încăperea C (fără încălzire subterană, cercetată până la nivelul acoperișului prăbușit, păstrat in situ). Coborârea în bazin se realiza pe patru trepte, dispuse pe două treimi din latura vestică a acestuia. Tencuiala hidrofugă se păstrează pe o înălțime de aprox. 150 m. De asemenea a fost identificată conducta de alimentare realizată dintr-un olan dispus într-o perforație a zidului estic, precum și orificiul de evacuare a apei, identificat în pardoseală în proximitatea treptelor sprijinite pe zidul opus.

Încălzirea edificiului se realiza prin zona nordică a edificiului, zonă în care a fost identificat culoarul de tiraj din cuptorul (fornax). Acesta se păstrează pe o înălțime de aproape 1,5 m are un aspect boltit, iar în forma sa originală avea o înălțime de 1,75 m. În S14, cercetat la nord-est de camera D a fost identificat un spațiu caracterizat printr-un nivel consistent de pământ negru-cenușiu, bogat în material arheologic de factură romană (în special ceramică). Întrucât cercetarea nu a putut fi finalizată, nu putem furniza date suplimentare asupra acestui spațiu situat în proximitatea estică a cuptorului.

Probele de mortar din bazin și din construcția zidurilor relevate de specialiști e la Muzeul de Județean de Științele Naturii Ploiești, vor constitui suportul demersurilor de conservare primară și restaurare prin consolidarea zidurilor și a celorlalte structuri constructive, utilizând rețeta antică de mortare. Au fost luate primele măsuri de protejare provizorie a unor porțiuni din clădire, prin acoperire cu material geotextil (netex) și întreținerea unui grad constant de umiditate prin pulverizare cu apă.

Cercetările arheologice din castru au vizat două obiective și anume, continuarea cercetării incintei estice, în special în zona barăcii, precum și finalizarea secțiunii S6, de pe latura vestică.

În vederea orientării unităților de cercetare arheologică au fost realizate prospecțiuni geofizice în două zone importante ale fortificației. În urma procesării acestora am putut obține date noi privind orientarea barăcilor, fapt care impune pe lângă necesitatea continuării prospecțiunilor și extinderea cercetărilor în aceste zone.

În zona incintei estice (fossa) a fost cercetat complexul din exteriorul șanțului (cpl. 1), respectiv câteva detalii din baraca B1, completându-se planul acesteia cu traiectele unor pereți de lemn.

Lucrările de conservare primară au constat în acoperirea unei porțiuni semnificative din zona cercetată cu material geotextil (netex) și de un strat de aproximativ 15-20 cm de nisip. De asemenea, bazinul din camera E a fost acoperit în proporție de 60% cu netex și nisip. Anumite porțiuni au fost consolidate cu structură de lemn – în special arealul bazinului. În colaborare cu Primăria Dumbrăvești s-a realizat transportul întregului material tegular într-un depozit adecvat. În zona situată la este de băi, la baza pantei a fost realizat un canal de drenaj în vederea protejării structurilor fragile ale monumentului de scurgerile de apă.

Întregul material ceramic de construcție a fost transportat într-un depozit aparținând Primăriei Dumbrăvești.

Ziua Porţilor Deschise a fost organizată pentru prima dată, constituind un prilej distinct pentru a contura un spaţiu de întâlnire şi de discuţii, în care să se regăsească deopotrivă comunitatea locală, autorităţile publice, comunitatea ştiinţifică şi, bineînţeles, vizitatorii de toate vârstele. Cu acest prilej au fost prezentate şi principalele descoperiri arheologice efectuate în ultimele campanii, de-a lungul întregii zile fiind realizate ghidaje în castrul și băile romane, fiind prezentate modalitățile de înregistrare a datelor, prelevarea și înregistrarea artefactelor, vizualizarea modelelor 3D ale obiectivelor cercetate, precum și a unor situri similare. De asemenea au fost realizate activități de divertisment: jocuri romane pentru copii, prezentare de armament și echipament militar roman și dacic etc.

(Endnotes)

[1] Dimensiunile camerelor sunt indicate pe interior și nu au în calcul grosimea tencuielii. Prima dimensiune este a laturii nord-vestice

81. Sighişoara, jud. Mureş
Punct: „Dealul Viilor”
Cod sit: 114523.05
Nr. Autorizaţie: 117 / 2013.
Colectiv: Dr. Radu Harhoiu, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”- responsabil; Gheorghe Baltag, Dr. Nikolaus G. O. Boroffka, Dr. Ervin Gall, Dr. Adrian Ioniţă şi Dr. Daniel Spânu.

Principalul obiectiv al campaniei din 2013 l-a constituit cercetarea integrală şi epuizarea cuptorului de olar din secolul al VIII-lea p. Chr., identificat parţial în campania precedentă. Totodată, s-a urmărit epuizarea arheologică a suprafeţelor din carourile A19, A20 şi A21 (din extremitatea de W a zonei „Dealul Viilor - Necropolă”). Cu acest prilej a fost identificat un nou mormânt de incineraţie în urnă din secolul al III-lea p. Chr. (mormântul 195), au fost cercetate parţial vestigiile a două locuinţe postromane, iar în straturile de cultură au mai fost identificate materiale ceramice din epoca bronzului (cultura Wietenberg), din epocă romană şi postromană. Locuinţele identificate în campania 2013 urmează să fie epuizate într-o campanie viitoare.

Mormântul 195. În colţul de NW al caroului A19, la 45 cm

http://patrimoniu.gov.ro

adâncime de la nivelul actual de călcare a apărut buza unei oale cenuşii lucrate la roată. Unele fragmente de la buză lipsesc probabil datorită deranjărilor provocate de arăturile efectuate de-a lungul timpului pe sit. Pe nivel -0,50 m, diametrul NS al urnei in situ este de 17,5 cm. În urnă a pătruns relativ mult pământ. Oasele au umplut jumătatea inferioară a urnei. Printre oasele incinerate (unele de mari dimensiuni) a fost identificată o pereche de pandantive căldăruşă din fier. În rugina unuia dintre pandantive s-au observat textura de fibre impregnate de rugină a unei ţesături (probabil un giulgiu în care au fost învelite resturile cremaţiei, înainte de introducerea lor în urnă). Prin ritul şi ritualul funerar, mormântul se încadrează în necropola din secolul al III-lea p.Chr. din Dealul Viilor formată din morminte de incineraţie în urne realizate din oale cenuşii lucrate la roata rapidă, cu forme specifice epocii provinciale.

Cuptorul de olar din secolul al VIII-lea p. Chr. Cuptorul de olar din secolul al VIII-lea p. Chr. a fost amenajat contra pantei Dealului Viilor şi a fost orinetat NNW 333° - SSE 153°. El se compune dintr-o groapă a fochistului (adâncime maximă -1,60 m de la nivelul actual de călcare) şi un canal de alimentare care asigură legătura cu camera inferioară de ardere. Groapă a fochistului a fost săpată de la nivelul podelei unei locuinţe surprinse numai parţial în suprafaţa cercetată, aflată la SSE de cuptor. Camera inferioară de ardere a fost suprapusă de un grătar de lut cu perforaţii circulare, aşezat pe o consolă de pământ crud cruţat. Deasupra grătarului se află camera superioară (destinată coacerii ceramicii), de formă cilindrică (cca 1 m diametru, păstrată între adâncimile -0,45 şi -1 m de la nivelul actual de călcare). Pereţii acestei camerei superioare au fost consolidaţi în faza de amenajare cu o armătură de pari de lemn.

După toate aparenţele, cuptorul a fost utilizat şi apoi abandonat: în interiorul său nu au fost identificate vase întregi (şarjele ceramice au fost îndepărtate), ci numai fragmente de oale ornamentate cu linii orizontale, prin folosirea pieptenului, din pastă brun roşcată, specifice perioadei târzii a caganatului avar. Aceste fragmente au fost introduse în cuptor în mod deliberat pentru sporirea reverberaţiei. Majoritatea acestor fragmente ceramice au fost identificate pe grătarul cuptorului, în canalul de alimentare şi în groapa fochistului.

Concluzii

Deşi săpăturile din campania 2013 au avut o anvergură modestă, totuşi, descoperirile realizate au un caracter excepţional. Mormântul 195 este cel dintâi mormânt de incineraţie în urnă descoperit în necropola din secolul al III-lea p. Chr. din Dealul Viilor care conţine un invetar metalic. De asemenea, cuptorul din secolul al VIII-lea şi locuinţa adiacentă formează vestigiile unuia dintre rarele ateliere de olar din arealul caganatului avar descoperite până în prezent. Cuptorul din secolul al VIII-lea se adaugă celolalte cuptoare de olar din secolul al IV-lea descoperite tot în Dealul Viilor, precum şi altor indicii ale activităţii unor olari în acelaişi loc în secolul al VI-lea. Această „continuitate" meşteşugărească poate fi explicată prin recursul constant la materia primă locală care şi astăzi este exploatată pentru fabrizarea cărămizilor şi a teracotei. În ciuda anvergurii modeste a săpăturii, descoperirile din acest an pledează în modul cel mai elocvent pentru continuarea nemijlocită a cercetărilor de teren din Dealul Viilor pe o perioadă de 5-10 ani.

83. Şimleu Silvaniei, jud. Sălaj
Punct: Cetate
Nr. Autorizaţie: 58/2013
Cod RAN: 139893.04
Colectiv: dr. Horea Pop (responsabil de şantier, Muzeul Judeţean de Istorie şi Artă Zalău-MJIAZ); Zsolt Csok (MJIAZ)
Total finanţare: 18.000 lei

Cu altitudinea maximă de 372 m şi o diferenţă de nivel de 170 m, dominând valea Crasnei, dealul Cetate este legat de restul Măgurii printr-o şa lungă de 100 m, lată de 30 şi se prezintă ca un mamelon tronconic, platoul său superior, de formă ovală, având diametrele de 30-40 m. Vizibile la suprafaţă sunt o parte a ruinelor incintei medievale din piatră prost conservate, la baza căreia este observabil şanţul, actualmente colmatat.

Fortificaţia şi locuirea de pe Cetate se constituie a fi acropola aşezării civile situate semicircular la baza dealului.

Istoricul cercetărilor

Cercetările arheologice sistematice au început în anul 1992 şi au continuat, cu unele întreruperi, până în anul 2013, fiind excavaţi peste 1.475 mp prin cele 55 unităţi de cercetare trasate.

În urma campaniilor arheologice au fost identificate două zone de fortificare ale dealului în LaTene D. Cea dintâi este mamelonul superior al acestuia. La baza unei pante de 20 m de limita platoului superior, au fost surprinse urmele unei palisade simple cu stâlpi aşezaţi aproape unul lângă celălalt. La baza valului a fost săpat un şanţ cu o deschidere la gură de 1,5-3 m şi o adâncime de 1,5 m. În spatele palisadei au fost surprinse urme de locuire dacică (cuptor cu groapă menajeră) ceea ce sugerează o permanenţă în spatele fortificaţiei. Lăţimea drumului de rond din spate este de 3-4 m, fiind prevăzut probabil cu acoperiş. Această incintă fortificată (un oval cu diametrul de 80 x 60 m), închide mamelonul superior al dealului al cărui platou a fost şi el probabil fortificat în epoca dacică, dar nivelările medievale au distrus orice urmă de amenajare anterioară. Cea de-a doua zonă de fortificare a dealului este şaua de legătură, singura cale de acces spre mamelonul superior. Astfel, la cca. 60 m de incinta descrisă anterior, pe şaua de legătură, au fost săpate în epoca dacică, două şanţuri care barează calea de acces. Lucrările agricole moderne au deteriorat considerabil valurile ridicate în spatele acestor şanţuri. Primul şanţ, cel exterior, are o deschidere de 2 m la gură şi 1,2 m la fund, cu o adâncime actualmente de 0,7 m. În spatele său, la 4 m distanţă, a fost ridicat un sistem de palisade, de fapt un zid din lemn cu umplutură din pământ, menit a suplini dimensiunile modeste ale şanţului. Întreaga construcţie rezultată are lăţimea la bază de 8m. Intrarea în fortificaţia de pe şa se făcea printr-un turn exterior, iar în acel sector şanţul era prevăzut cu un pod din lemn care traversa de altfel întreaga fortificaţie. Materialele arheologice descoperite indică o funcţionare a acestei fortificaţii în sec. I î.Chr., probabil înainte de regele Burebista. La 2 m în spatele paramentului interior al fortificaţiei amintite a fost săpat un nou şanţ lat la gură de 3,5 m, adânc de 2 m, având fundul alveolat. Deasupra şanţului la 7-8 m, cu o diferenţă de nivel de 5m a fost ridicată palisada complexă corespunzătoare acestui şanţ. Lăţimea acestei construcţii era de 4 m, iar lungimea aceea a şeii de legătură, cca. 30 m. În icul şanţului, pe lângă cenuşa şi arsura care dovedesc o distrugere de asemenea prin incendiere, au fost descoperite şi oase umane izolate (fragmente de calotă craniană, o mandibulă cu evidente urme de tăiere în antichitate) care sugerează prezenţa capetelor de prizonieri în pari pe palisade şi la Şimleu Silvaniei (a se vedea scena XXV de pe Columna lui Traian). Considerăm că această palisadă, aparţinând fazei a treia de fortificare a dealului, aparent ridicată în pripă probabil în ajunul celui de-al doilea război, extinde aria protejată a acropolei, adăpostind construcţii importante (edificii sacre?, locuinţele aristocraţiei laice şi ecleziastice?, ateliere, etc.), sfârşind la finele conflictului de la înc. sec. II p.Chr.

Fortificaţiile acropolei de pe mamelonul superior al dealului Cetate cât şi şanţul cu valul de baraj de pe şaua de legătură au fost ridicate abia după mijlocul sec. I p.Chr. din motive greu de înţeles (pericolul sarmatic sau roman?) funcţionând succesiv, probabil în sensul unei extinderi de la circumvalaţia descrisă iniţial la lărgirea

http://patrimoniu.gov.ro

ariei fortificate prin construirea valului de pe şaua de legătură unde se revine după ce, probabil la Burebista, este distrusă prima fortificaţie a dealului, descrisă puţin mai înainte. În spatele acestor noi elemente de fortificaţie se concentrează toate descoperirile dacice din zona superioară a dealului Cetate. Au fost descoperite o serie de construcţii adâncite sau de suprafaţă realizate din lemn şi chirpici, unele cu un inventar foarte bogat şi spectaculos. Au fost cercetate gropi de provizii, menajere şi chiar rituale, cuptoare şi vetre de foc. Cu ocazia cercetărilor au fost descoperite două tezaure de monede romane din argint acumulate de daci.

Campania anului 2013: Cercetarea sectorului, preponderent medieval al sitului, amplasat pe platoul superior al dealului, s-a realizat doar în anii 1992, 1993 şi 2003. În acest an, 2013, au fost reluate săpăturile şi a fost cercetat sfertul nord-vestic al cetăţii medievale. Au fost trasate 6 unităţi de cercetare (S1-S6) excavându-se peste 130 mp. În această suprafaţă au fost descoperite o serie de complexe arheologice (Cx 1-26) dintre care majoritatea sunt intervenţii moderne asupra stratigrafiei sitului (gropi de căutători de comori), din fericire majoritatea de mică anvergură.

Dintre complexele descoperite se remarcă Cx1, donjonul cetăţii, necunoscut până acum mai ales datorită degradărilor suferite în ultimii 200 de ani, când starea sa de conservare a fost profund afectată de căutătorii de comori. Turnul cetăţii este o construcţie aprox. pătrată cu ziduri groase de 1,6 m şi laturile exterioare de 8m, iar cele interioare de aproape 5 m. În săpătura noastră au fost surprinse trei colţuri întterioare, cel nordic, estic şi sudic. Turnul pare complet ieşit înafara incintei ovale şi are colţurile orientate spre punctele cardinale. Pentru construirea sa a fost realizată o scobire a pantei dintre şanţul fortificaţiei şi platou. Astfel, în acest sector, au fost afectate fazele din lemn şi cele preistorice anterioare. Probabil parterul turnului se afla la nivelul şanţului peste care, probabil, se cobora poarta de intrare în turn. Ceea ce a fost cercetat în acest an a fost umplutura de dărâmare a donjonului până la o adâncime de 2,3 m, dar presupunem că parterul construcţiei se află la cel puţin 2,5 m mai adânc. Colţul nordic este mai bine păstrat, deşi faţa interioară a zidului a fost degradată de dărâmarea lentă, dar şi de intervenţiile căutătorilor de comori. Cercetarea noastră a abordat turnul prin suprafeţele S1 şi S2 despărţite de un martor lat de 1m, trasat aproximativ pe diagonala dintre colţul sudic şi cel nordic al construcţiei. Pe latura sudică a acestor suprafeţe au fost descoperite complexe (gropi de stâlp) care ţin probabil de fazele din lemn ale cetăţii medievale sau de amenajări din preajma turnului. Pentru a avea vizibilitate spre valea Crasnei, turnul, care a fost construit în spatele dealului, în zona căii de acces în cetate, trebuie să fi avut cel puţin 5-6 nivele, parterul şi primele două etaje abia atingând nivelul platoului superior. Finalizarea cercetării turnului a rămas un deziderat al unei campanii viitoare.

Suprafeţele S3 şi S4 au fost trasate pentru completarea situaţiei arheologice din acest sector. La mică adâncime a fost descoperită o platformă dreptunghiulară din mortar, care constituie pardoseala (groasă de max. 10 cm) unei construcţii din lemn, compartimentată (Cx 8-9), datată probabil în ultima fază de locuire a cetăţii (sec. 14-15). Un colţ al construcţiei (cel vestic) a fost surprins în S5 trasată pentru investigarea completă a complexului. Locuinţa avea 6x3m şi era orientată cu colţurile spre punctele cardinale. Încăperea mică, sudică, a locuinţei era de 2x3m. Locuinţa pare adaptată la orientarea donjonului şi suprapune un alt complex important (Cx 11), observabil ca o dărâmătură de cărămidă şi piatră care va fi cercetată în viitor. Urme ale unor construcţii asemănătoare, dar mai precar conservate, au fost descoperite şi în S5 (Cx 10) şi S6 (Cx 15). Inventarul acestor complexe este sărac şi datorită adâncimii la care au fost descoperite (de la 0,05 m până în 0,3 m), fiind afectate de numeroasele vetre de foc din perioada noastră, contemporană.

Mult mai consistent este stratul de incendiere al primei faze din piatră a cetăţii, surprins deja începând cu campania anului 1993. Chiar dacă nu depăşeşte grosimea de 0,5-0,2 m, acesta este bogat în materiale arheologice surprinse de incendiu. Descoperirea, în acest nivel, a unei monede din argint de la Ştefan al V-lea al Ungariei, poate data finalul primei faze la finalul sec. 13. Amenajarea celei de-a doua faze se petrece probabil la începutul sec. 14 şi este precedat de o amenajare de anvergură în interiorul cetăţii în care mai exista un mamelon din mai vechea incintă din lemn şi piatră. Acesta a fost mărunţit şi nivelat în spatele zidului de incintă care a respectat traseul vechiului zid (2,4 m grosime), doar că a fost construit într-o manieră mai neângrijită şi mai lat cu 0,2 m.

Inventarul arheologic descoperit (Anexa) este extrem de bogat în special în numărul de piese metalice (peste 400 piese) şi mai puţin ceramice recoltate. Predomină materialele de construcţie (cuie, scoabe) şi fragmentele de fier şi zgură de la activităţile meştesugăreşti (peste jumătate din piese). Numeroase sunt accesoriile şi armele cavalerului medieval (fragmente de armură, catarame, pinteni, vărfuri de săgeţi de arc şi de arbaletă, suliţe) şi piese de harnaşament (potcoave, aplici, zăbale), uneltele (cuţite, seceri, ciocănele, topoare, dăltiţe, cute, fierăstrău, etc.). Mult mai puţine sunt piesele din os, dintre care se remarcă un posibil ornament de copertă de carte. Tot de la cărţi provin o splendidă legătură de carte din bronz şi alte table din bronz, unele ornamentate. A mai fost descoperit un posibil fragment de clopot din bronz care poate sugera existenţa unei capele private în incinta medievală. De la debutul cercetărilor arheologice sistematice pe dealul Cetate nu au fost descoperite monede medievale. În campania anului 2013 au fost descoperite trei dintre care una lisă din bronz, cea din argint emisă de Ştefan V (1270-1272), alta unifacială emisă de Ladislau IV (1272-1290). O splendidă aplică, sau medalion din bronz cu grifon, a fost descoperit în umplutura de dărâmătură a donjonului (Cx 1) ceea ce sugerează statutul nobilului care stăpânea cetatea şi domeniul acesteia în sec. 13-14.

Suprafaţa cercetată: 130 m^2

Concluzii

În actualul stadiu al cercetării nu putem preciza relaţia directă dintre turnul descoperit (Cx 1) şi incintă, dar nici momentul ridicării acestuia. Descoperirea unor elemente din piatră profilată sau care ţinea de ancadramentele uşilor şi a ferestrelor constituie un argument potrivit căruia avem de-a face cu o construcţie impunătoare, iar cercetarea completă a acesteia şi a complexelor de locuire din incintă, va aduce multă lumină privind evoluţia, caracterul şi organizarea internă a cetăţii medievale de pe dealul Cetate din Şimleu Silvaniei.

Punct: Uliul cel Mic

Cod RAN: 139893.10

Colectiv de cercetare: dr. Horea Pop (responsabil de şantier, Muzeul Judeţean de Istorie şi Artă Zalău-MJIAZ)

Total finanţare: 1.000 RON

Masivul Măgura Şimleului domină zona nord-vestică a Depresiunii Şimleului, iar oraşul Şimleu Silvaniei se întinde la poalele Măgurii, spre sud, pe malul râului Crasna. Toponimul Uliul cel Mic desemnează un muncel la 500 m vest de cota maximă a Măgurii (597 m).

Istoricul cercetărilor

În anul 1945-1948 au fost descoperite, cu prilejul unor amenajări viticole, 116 piese: 33 monede romane, ceramică dacică lucrată la roată şi cu mâna, arme din fier, piese de harnaşament, unelte, ustensile, perle din sticlă, podoabe din bronz, podoabe din argint (5 brăţări, un torques, 7 fragmente dintr-un colier).

http://patrimoniu.gov.ro

În anul 1949 Academia Română, prin arheologul M. Moga, a cercetat locul şi mai achiziţionează 22 piese de la faţa locului şi de la descoperitor.

Săpăturile arheologice din anul 1978, prin cele 6 secţiuni de verificare (S I-VI), au identificat, relativ grupat, 4 gropi circulare nearse cu diametrul de cca. 0,4-0,6 m, ele adâncindu-se până la 0,6-0,8 m, intrând cca. 0,2-0,3 m în stânca locală. Din aceste gropi au fost culese fragmente ceramice dacice lucrate cu mâna şi la roată, numeroase oase de animale arse şi nearse repartizate mai ales spre fundul gropii. La acea vreme complexele au fost considerate ca morminte dacice de incineraţie. Sondajele au mai dezvelit şi resturile a două locuinţe (?) dacice, precar conservate, datorită pantei accentuate a versantului (30-45 grade înclinaţie), împreună cu trei denari în zona unde fuseseră găsite în anul 1948 cele cca. 50 monede.

Cercetările arheologice au fost reluate în anul 2007, fără întrerupere până acum (S VII-XXII), unităţile de săpătură trasate fiind numerotate în continuarea celor din 1978 (I-VI). Aceste investigaţii au dus la recuperarea a încă 28 denari şi două podoabe dacice din argint în apropierea suprafeţei S IV, cercetată în 1978 pe versantul sudic al dealului.

Pe versantul nordic, neinvestigat până în 2007, au fost descoperite urmele a 4 terase antropice pe care funcţionau ateliere metalurgice dacice (numerotate crescător de la altitudinea maximă a dealului). Pe aceste terase au fost descoperite gropi reziduale, gropi de stâlp de la şoproane, o vatră de foc, o locuinţă. Inventarul teraselor constă preponderent din ceramică, specifică epocii dacice clasice, dar mai ales secolului I î.Chr. Ceramica descoperită este în general fragmentată, dar pe terasa T III au fost descoperite recipiente întregibile. În general majoritatea ceramicii este confecţionată cu mâna, doar cca. 15% la roata olarului. Formele lucrate cu mâna sunt reprezentate de oale (majoritare), străchini, ceşti-opaiţ şi căni. Ceramica modelată la roată cuprinde, la rândul său, o anume varietate: fructiere, kantharoi, căni, urcioare, boluri, cupe. Din punct de vedere numeric însă, materialele care prevalează sunt cele metalice (fier, bronz, plumb, argint), unele descoperite în cercetări perieghetice. Varietatea şi numărul mare al acestora (pafta, fragmente de oglindă, picuri din argint şi bronz, fibule din fier şi bronz, cuţite, vârfuri de săgeţi, materiale de construcţie, deşeuri de piese din fier şi bronz, 2 tezaure de monede romane republicane şi imperiale, etc), nefiresc pentru o aşezare dacică din acelaşi orizont cronologic, condiţiile improprii unei locuiri umane convenţionale, ne formează o imagine aparte despre caracterul sitului sondat.

Campania anului 2013

În acest an a fost trasată o unitate de cercetare pe versantul sudic al dealului, în continuarea nordică a suprafeţei SVIII din 2007. Suprafaţa trasată în anul 2013 a avut dimensiunile de 3,5x10 m, fiind cercetaţi 35 mp în vederea identificării precise a complexului sau locului de depunere a tezaurului descoperit în anii 1945-1947. Lucrările viticole anterioare au anulat însă orice şansă de a mai descoperi in situ artefacte dacice. A fost recoltat doar material ceramic dacic fragmentar rulat.

În general materialele ceramice descoperite se încadrează cronologic în secolul I î.Chr. şi materialele speciale metalice (fibulele) sprijină această datare, dar o şi împing spre mijlocul sec. I d.Chr. De altfel şi denarii descoperiţi până acum se datează cel târziu până la Augustus, un alt argument pentru cronologia propusă de noi. Cercetarea viitoare pe versantul de sud, destinat probabil locuirii şi nu activităţilor metalurgice, vor putea aduce informaţii suplimentare privind organizarea internă şi inventarul unei aşezări de meşteri daci. De asemenea credem că în ceea ce priveşte Tezaurul I, de pe versantul sudic, acesta mai poate conţine piese încă nedescoperite şi investigarea extinsă a zonei, din preajma locului descoperirii pieselor, poate să mai ofere surprize, dar mai ales indicii privind depunerea acestora, existenţa unor complexe arheologice.

Abstract

Known in the historical literature, due to the discovery of a silver Dacian jewelry and Roman coin hoard, the point called Uliul cel Mic is situated to the western part on the superior plateau of Magura Şimleului hill, placed on the northern part of Şimleu Silvaniei town. After certain field researches made at the beginning of the year 2003, it was discovered a very rich Dacian special materials (made by iron, bronze, silver).

The beginning of a sistematical research plan of the complex situated on the Măgura Şimleului Hill-Uliul cel Mic, in 2007, solve the chronological problems and the character of the site. Campaigns (2007-2011, 2013) aimed the northern and southern sector of the hill where we discovered the rest of a Dacian metallurgical workshop. The archeological research from Şimleu Silvaniei continued in 2013 as well, with the 6-th campaign. It was traced 1 research surface (SXXVIII), oriented S-N.

83. Slava Rusă, com. Slava Cercheză, jud. Tulcea [(L) Ibida]

Punct: Cetatea Fetei

Cod sit:161277.01

Colectiv: Mihaela Iacob – responsabil, Dorel Paraschiv, George Nuţu, Marian Mocanu, Vera Rusu (ICEM Tulcea), Costel Chiriac, Dan Aparaschivei, Alexander Rubel, Andrei Opaiţ (IA Iaşi), Lucreţiu Mihăilescu-Bîrliba, Simina Stanc (UAIC Iaşi), Andrei-Dorian Soficaru (IAFR Bucureşti), Natalia Mateevici-Culai (Muzeul de Istorie Naţională a Moldovei Chişinău), Decebal Nedu (UDJ Galaţi), Alessandro Teatini, Antonio Ibba, Salvatore Rubino, Alberto Gavini (UniSS = l'Università degli Studi di Sassari, Sardegna, Italia), Anna Maria Nieddu (PCASS = Pontificia Commissione di Archeologia Sacra); Alina Neagu (UB), Ştefan Honcu, Sever-Petru Boţan, Dănuţ Prisecaru, George Aaniţei, Sorin Costiug, Bogdan Băietu, Valentina Patriche, Alexandru Guţu, Mihai Lazăr, Diana Stan, Tiberiu Plăcintă, Vlad Seranfir, Cristina Nica, Ana Odochiciuc, Diana Ungureanu, Elena Geangu, Elena Ciocan, George Ivaşcu, Ovidiu Sandu, Elena-Brînduşa Manea (doctoranzi, masteranzi şi studenţi UAIC Iaşi), Claudia Radu (masterand UBB Cluj-Napoca), Loredana Gârleanu (masterand UV Timişoara), Sorin Costea, Ciprian Turică, Oana Gheorghe (studenţi UDJ Galaţi), alţi studenţi (UAIC Iaşi şi UDJ Galaţi)

Cercetările, finanţate de MCPN, ICEM Tulcea, Asociaţia Ibida, Gianni Alexandrescu (Iaşi), Ministero per Affari Esteri Italia, Provincia di Sardegna și UniSS s-au desfăşurat în lunile iulie – septembrie 2012, pe mai multe sectoare. Tot materialul ceramic a fost spălat restaurat, prelucrat şi depozitat pe şantier. La sfârşitul lunii august a fost realizată o expoziţie la Baza arheologică, în cadrul „Zilelor porţilor deschise la Cetatea (L)Ibida".

În acest an au fost demarate două proiecte internaţionale legate de şantierul (L)Ibida, „(L)Ibida. Una città ai confini dell'Imperio" şi „Black Sea – Unity and Diversity in the Roman Antiquity".

Sectorul Curtina G – Turnul 8

Dorel Paraschiv, Costel Chiriac, Marian Mocanu, Vera Rusu, Sever-Petrur Boţan, Sorin Costea, Diana Stan, studenţi Universitatea „Al. I Cuza" Iaşi şi Universitatea „Dunărea de Jos" Galaţi

În această campanie am continuat demontarea profilului dintre S2 şi S3. În 2012 trecusem de nivelul datat cu monede de la Justinus II şi Sophia. Am surprins un nivel datat în sec. V şi unul în sec. IV, acesta din urmă corespunzător construirii incintei. La sfârşitul campaniei am ajuns la adâncimea maximă de 3,40 m, în umplutura

http://patrimoniu.gov.ro

unui nivel datat cu materiale din a doua jumătate a sec. I şi prima jumătate a sec. II (ceramică – terra sigillata galică, amfore Šelov B, vase de sticlă decorate cu „muguri de lotus", piese de harnaşament – două distribuitoare de curele, aplici etc., două fibule „puternic profilate" şi mai multe monede – cea mai târzie fiind un sestert de la Hadrian).

Pe suprafaţa cercetată am observat că plinta incintei coboară în trepte, de la V la E, între zona de V a S3 şi S2 având o diferenţă de nivel de 1 m. De asemenea, am surprins în totalitate latura de V a fazei timpurii a turnului 8.

În zona de N a S3 ne-am adâncit până la 3 – 3,20 m, în aceeaşi umplutură a nivelului roman timpuriu. La 3,10 – 3,30 m N de incintă am surprins „negativul" unui zid. Zidul fusese realizat din pietre de mici dimensiuni legate cu mortar, fiind dispus perendicular pe zidurile edificiului cercetat în campaniile anterioare. „Negativul" se păstrează pe lungimea de 1,60 m şi lăţimea de cca. 60 cm. La 14,50 m N de incintă, chiar ăn profilul de E al secţiunii, a apărut un alt „negativ" al unui zid roman timpuriu, ce pare să fie orientat mai degrabă după cel identificat în 2011 în S2, şi nu după edificiul din S1 – S3.

În această campanie a fost cercetat şi un mormânt de inhumaţie. Mormântul a fost descoperit la capătul nordic al S III, la 14,5 m nord față de zidul de incintă, la 10,5 m nord-vest față de colțul fazei A a Turnului 8 și la 7,5 m față de profilul de vest al secțiunii amintite. Adâncimea raportată la zidul de incintă (punctu 0 al sectorului) la care a fost descoperit mormântul este de 3,10 m; nu se cunoaște adâncimea de la care a fost săpată groapa. Mormântul poate fi datat începând cu a doua jumătate a secolului IV. Groapa mormântului este de formă ovală cu lățimea de cca. 70 cm și lungimea de cca. 2 m, fiind delimitată în partea stângă cu dale de calcar de dimensiuni medii, aşezate în poziție verticală. Scheletul se afla într-o stare de conservare precară, lipsind brațul și femurul drept. Craniul a fost deteriorat datorită faptului că acesta se afla sub un strat subțire de pământ vegetal. Scheletul era poziționat întins pe partea stângă, cu fața în jos, orientat vest-est. Nu au fost descoperite piese de inventar funerar.

Sectorul X

Dan Aparaschivei, Alina Neagu, Ştefan Honcu, Bogdan Băetu, Alexandru Guţu, Mihai Lazăr, Ciprian Turică, Ana Odochiciuc, Diana Ungureanu, Elena Geangu, Elena Ciocan, George Ivaşcu, Ovidiu Sandu

Conservare primară: Vera Rusu

După ce, pe parcursul a şase campanii am urmărit situaţia arheologică din sectorul Curtină X prin trasarea a două secţiuni, SX şi SX1, în anul 2013 am hotărât îndepărtarea martorului dintre ele, în primul rând pentru că a ajuns într-un stadiu avansat de degradare şi nu mai era posibilă „citirea" lui, dar şi pentru că devenise periculos pentru deplasarea către incinta de pe înălţimea din apropiere. De altfel, scopurile urmărite de noi pe parcursul acestei campanii impuneau cercetarea unei arii mai importante din sectorul vizat.

Au fost stabilite două obiective fundamentale care au fost în prim-planul preocupărilor noastre încă de la începerea lucrărilor la sectorul Curtina X: 1. Lămurirea sistemului de construcţie a incintei de sud-est şi 2. Surprinderea cât mai completă a structurii urbanistice din partea de sud-est a cetăţii Ibida prin cercetarea edificiilor intramurane. Fiecăruia dintre aceste obiective i s-au circumscris alte obiective particulare, prestabilite sau care s-au impus ulterior, prin prisma evoluţiei cercetărilor.

Trebuie să menţionăm, în primul rînd, că, în afară de puţinele fonduri de care am dispus din partea Ministerului Culturii, cea mai mare parte a lucrărilor efectuate le datorăm eforturilor studenţilor, masteranzilor şi doctoranzilor de la Universităţile din Iaşi, Galaţi şi Bucureşti.

Aşadar, după obişnuita acţiune de curăţare a sectorului am retrasat limitele secţiunilor şi am început demontarea martorului dintre SX şi SX1 dinspre V, respectiv din caroul 6, corespunzător porţiunii de incintă, către edificiile intramurane. Am încercat să dezvelim o suprafaţă totală de 12X24 m cât măsoară cele două secţiuni deja cercetate în mare parte, împreună cu martorul în cauză.

În paralel, în SX1, carourile 1-2 am continuat cercetarea din anii precedenţi prin reluarea săpăturii la edificiile E2 şi E3 şi calea de acces S2. Astfel, am trecut la degajarea zidului Z1E2 poziţionat S-V – N-E, în interiorul edificiului E2. De la circa 0,92 m am descoperit deja baza zidului, respectiv un pat de pământ galben bine tasat, pe care fusese ridicat acesta. În ceea ce priveşte Z2E2, aşa cum ştim deja din campaniile anterioare, este prăbuşit către nord, dar insistând în interiorul aceluiaşi edificiu, de această dată pe latura zidului Z2 am identificat, pe întreaga sa lungime, până în profilul de V, în care intră, un nou zid. Acesta, regăsit pe circa 1,55 m din lungimea sa este lipit de Z2E2, dar este demantelat parţial în capătul de E, la joncţiunea cu Z1E2, de la circa 0,60 m de acesta. Noul zid, pe care îl vom numi convenţional Z1E4, pentru că face parte, cel mai probabil, dintr-o fază a unui edificiu, E4, care ar fi putut funcţiona înainte de perioada în care putem încadra E2 şi E3. În continuare susţinem ideea că aceste ultime două clădiri sunt contemporane, atât prin prisma tehnicii de construcţie, dar şi pe baza materialului arheologic recoltat din interiorul şi din preajma celor două construcţii, respectiv din a doua parte a secolului al IV-lea sau chiar în secolul al V-lea. Interesant este că pe strada S2 am mai descoperit două monede de secol IV (prima cu caracteristicile SX1, c.3, -1,60 m, iar a doua mai spre nord, cu aceleaşi caracteristici, dar la adâncimea de -1.80 m), ceea ce reconfirmă datarea complexelor din această secţiune făcută încă de acum două campanii. În acest context, faza din care s-ar data E4 ar putea corespunde primei părţi a secolului al IV-lea sau, cel târziu, perioadei de mijloc a acestui veac. Prin prelungirea săpăturii pe strada S2 printr-un mic sondaj pe care l-am realizat la baza Z1E2, către N-V, am regăsit o mică porţiune din zidul Z1E4, ceea ce sugerează că acesta nu urma exact aceeaşi trasă precum Z2E2. Din păcate, în afară de presupunerea că se închidea pe o direcţie aproximativă SV–NE nu mai putem preciza foarte multe detalii pentru că nu i-am mai putut urmări continuarea.

Cert este că E1Z2 stă pe un pat de pământ galben tasat de circa 0,35 m, acest strat acoperind, la rândul său, două asize din zidul Z1E4, funcţionabil într-o perioadă anterioară. Şi în interiorul edificiului E2, în porţiunea demantelată din zidul în cauză se păstrează tot două asize, ceea ce ne face să presupunem că a fost demantelat în momentul când s-a ridicat E2 atât cât a fost nevoie pentru a aşeza noua construcţie.

Situaţia a devenit şi mai interesantă când am extins săpătura noastră către N, la baza Z2E2, dar în afara edificiului şi la baza zidului ce bloca strada S2.Aici am descoperit trei elemente importante care sunt incluse în c.1 pe toată lăţimea secţiunii. În partea de V am conturat şi mai bine o podea de lut galben, cu resturi importante de cărbune ars, înroşit şi înnegrit şi cu fragmente consistente de chirpici ars. De altfel, asizele superioare ale Z2E2, aşa cum constatam încă de la dezvelirea sa, sunt la fel de roşiatice precum materialul ars găsit pe podeaua de lut de la bază. Aşadar, chiar de sub zid şi până lângă profilul de N, pe o lăţime de 1,10 m spre S şi 1,80 m spre N, avem această podea ce corespunde unui nivel de locuire incendiat. Lângă acest element, se desfăşoară pe o direcţie S-N, nu neapărat perpendicular pe incintă, un pavaj din piatră de calcar în blochete, foarte bine păstrat. Atât pe podeaua de lut ars, cât şi pe pavaj au fost descoperite numeroase artefacte ceramice, din sticlă şi fragmente de fier brut, dar şi oase de animale. Din păcate nu avem vreo monedă care să ne dateze foarte bine complexul. Pavajul porneşte de sub zidul Z2E2, deci este logic să considerăm că funcţiona anterior ridicării acestuia (dar poate dată din prima fază a complexului,

http://patrimoniu.gov.ro

corespunzător lui E4). Tot de sub acelaşi zid se poate vedea ieşind o altă piatră care suprapune calea de acces pavată, zicem noi un posibil element de la o treaptă sau parte a construcţiei E4. Oricum, de sub această piatră, cu dimensiunile de 0,35 pe latura paralelă cu zidul pe 0,25 m pe latura perpendiculară cu zidul, porneşte structura de piatră de calcar fasonată pe toată lungimea secţiunii respective, de circa 3,50 m şi cu o lăţime de 0,92 m. Par a fi trei astfel de blochete. Prima, cea din apropierea zidului, cu dimensiunile de 1,00x0,92m, este spartă la circa 0,60 m către E3. A doua blochetă, cel mai bine păstrată, are o lungime de 1,90 m, iar a treia, care intră în profilul de nord, o regăsim pe circa 0,80 m, dar este spartă destul de mult către est, spre interiorul secţiunii. La intersecţia primelor două blochete a apărut un obiect de fier ciudat prin formă, dar mai ales prin dispunerea sa sub acest pavaj. Obiectul, aproximativ circular, este practic un inel de fier cu diametrul de 0,10 m şi aşezat într-o casetă tăiată în blochetele de calcar, cu dimensiunile de 0,15x0,10 m, situată la circa 0,13 m de latura de E a pavajului. Respectivul inel stătea pe o piatră circulară prelucrată, foarte dură, cu suprafaţa ce pare a fi acoperită de zgură sticloasă. În interiorul acestui obiect s-a găsit un piron de fier rupt în două bucăţi, mai multe fragmente de Fe şi pământ. Despre semnificaţia şi utilitatea acestor obiecte este foarte greu de opinat, dar este posibil să fie parte dintr-un sistem de măcinat care să aibă legătură şi cu dispunerea în apropiere a depozitului de dolia, dar poate avea și o semnificație pur simbolică. Rămâne o provocare importantă în cercetarea noastră viitoare.

După această cale de acces compactă, spre profilul de E al secțiunii, se poate observa destul de bine o stradă pavată cu pietre de dimensiuni mici și mijlocii care se regăsește aproape pe toată suprafața rămasă din secțiune. Dimensiunile sale sunt de aproximativ 1,80 m în partea de sub zidul E2Z2 și se îngustează până la 0,80 m înspre profilul de N. Practic, este destul de evident că această porţiune de stradă este mărginită de blochetele de calcar prezentate anterior, astfel că, cel mai probabil, este vorba de o cale de acces ce mergea, poate, către depozitul de cereale de la baza incintei, mărginită de o cale pietonală pavată. Este, bineînţeles, doar o supoziţie în contextul în care mai rămîn de făcut cîteva sondaje în şi în preajma acestei străzi, dar, mai ales, rămâne de degajat martorul în carourile 1-3 pentru a vedea cel mai bine situaţia generală. Obiectivul primordial în anul următor va fi tocmai acesta.

Trebuie să semnalăm, la circa 0, 20 m de profilul de E şi o structură circulară roşiatică ce pare a fi buza unui cuptor sau poate doar un fragment de buză de dolium, dar despre care, de asemenea, nu putem afirma foarte multe. Interesant este că acest complex este chiar sub strada de care pomeneam mai sus.

În ceea ce priveşte martorul, obiectivul propus, cum menţionam şi mai sus, era să dezvelim o cât mai mare porţiune din Curtina X, probabil cea mai lungă curtină din cetate, să ajungem la baza incintei, dar şi să scoatem la suprafaţă alte posibile dolia din depozitul prognozat încă din 2007. Astfel, în dreptul c.6 s-a trecut la îndepărtarea unei cantităţi impresionante de pământ vegetal şi apoi moloz cu piatră de dimensiuni medii şi mari, practic dărâmătura incintei. A trebuit să concentrăm o forţă de lucru suplimentară datorită dificultăţii lucrărilor dată de panta abruptă coroborată cu cantităţile foarte mari de moloz. În final, am reuşit să descoperim 15 m din paramentul interior al curtinei şi 7,5 m din paramentul exterior. Am ajuns, de asemenea, la o adâncime de circa 3,40 m, dar fără să fi atins elementele care ne interesau din substrucţia de peste 2,50 m surprinsă în sondajul din SX în anul 2011. Rămâne să stabilim tot în campania următoare unde are loc trecerea de la substrucţia menţionată, ridicată şi ea, cel mai posibil, pe stâncă, dar la adâncime apreciabilă (reamintim că cea mai mare înălţime a incintei descoperite până în prezent este de 6,30 m) şi plinta obişnuită pe care am întâlnit-o în SX1. S-a strâns şi o cantitate apreciabilă de materiale arheologice, în special ceramică databilă în secolele IV-VI. Mai mult, a fost scos la iveală un nou bloc de piatră fasonată de dimensiuni foarte mari, respectiv 1,00x0,80x0,40 m, cel mai probabil căzut din turnurile fortificaţiei colinare. Este pe acelaşi traseu pe care, în anii precedenţi s-au descoperit şi celelalte pietre uriaşe, respectiv la circa 2,50 m de linia incintei, în intramuros.

Ceea ce am reuşit foarte bine a fost profilarea treptelor de acces pe incintă, incluse în structura întăriturii zidului la reconstrucţia generală din secolul al VI-lea. Acum se poate observa, în sprijinul ipotezei noastre cu refacerea din perioada Anastasius-Justinian, cel mai probabil, că dincolo de asizele de cărămidă care intră până către treapta a 5-a din zid, caracteristice epocii, avem şi o structură diferită a paramentului interior. Este drept că situarea sa oarecum mai la suprafaţă l-a expus intemperiilor, dar faptul că piatra folosită este mai friabilă şi mai puţin calitativă este evident.

Scările din zid erau în număr de opt şi sunt, practic, blochete de calcar, la fel ca şi cele cinci identificate înainte de refacerea târzie şi pe care le numerotam de la 1 la 5. Dispunerea lor sugerează clar o succesiune a celor cinci trepte din partea inferioară, din dreptul incintei de 2,20 m, cu celelalte opt noi trepte din dreptul întăriturii. Din acest motiv, aceste noi elemente le vom numerota de la 6 la 13, de jos, de la colţul îngroşării, către partea superioară, spre V.

Dimensiunile celorlalte opt trepte sunt: treapta 6 (prima din colţ, de la baza incintei) are 0,45 m pe latura paralelă cu incinta pe 0,25 m grosime), treapta 7 (a doua după colţ) are 0,50 m pe latura paralelă cu zidul şi 0,12 m grosime), treapta 8 are 0,56x0,20 m; treapta 9 are 0,58x0,18 m; treapta 10 are 0,60x0,14 m; treapta 11 are 0,70x0,15 m; treapta 12 are 0,70x0,15 m; treapta 13 are 0,65x0,15 m. Mai există şi o a 14-a piatră, oarecum pe aceeaşi direcţie, dar faptul că nu se găseşte aliniată cu celelalte, ci iese cu mai mult de 0,10 m din aliniamentul celorlalte ne determină să luăm în considerare că a fost adăugată ulterior, odată cu refacerea târzie, de secol VI.

La aproximativ 1,80 m de incintă am reuşit dezvelirea, în suprafaţă, a depozitului de dolia din care în 2007 găseam trei vase (D1, 2 şi 3), iar în 2011 un al patrulea (D4) (distanţele s-au luat în raport cu punctele cele mai apropiate ale vaselor, dinspre incintă). Acum am mai identificat D5, 6, 7 şi 8, aliniate paralel cu incinta. D5 se află la 0.80 m de D6, D6 de D7 la 0,85m, D7 de D8 este la 0,80 m, iar între D5 şi D8 sunt 0,85 m. După dispunerea lor grupată ne aşteptăm să ajungem la cel puţin 14-16 astfel de vase pe lăţimea secţiunilor trasate de noi, după îndepărtarea completă a martorului.

Şi în extramuros am intervenit atât cât ne-a permis extinderea martorului. Dintr-o porţiune foarte redusă corespunzătoare aceleiaşi „gropi de gunoi" săpate mai ales în campaniile din 2007-2009 am mai scos trei monede de secol V, dar şi o cantitate mare de ceramică specifică secolelor IV-VI, oase de animale, sticlă şi fier. Se reconfirmă, de asemenea, faptul că această porţiune din zona extramurană este plină de artefacte, cel mai probabil aruncate din cetate, având în vedere că nu s-au putut delimita niveluri de locuire evidente.

În acest an s-a reuşit şi un lucru foarte important pentru sectorul nostru, respectiv conservarea primară a incintei şi a edificiilor din SX1, realizată de doamna conservator Vera Rusu sub supravegherea colegului Dorel Paraschiv de la ICEM Tulcea.

Sectorul Turnul 10

Lucreţiu Mihailescu-Bîrliba, Dănuţ Prisecaru, Tiberiu Plăcintă, George Aaniţei, Elena-Brînduşa Manea, Sorin Costiuc, studenţi UAIC.

Campania din 2013 a avut drept obiectiv demontarea martorului dintre secţiunile S 3 şi S 5 şi S 5 şi S 6, deschise în 2009. În acelaşi timp, s-a mărit cu 3 m S 5 (în direcţia nord-sud), ajungând la dimensiunile de 6 x3 m, egală cu secţiunea paralelă, S 6. Zidul descoperit în S5 a apărut şi în prelungirea de anul acesta. Colţul încăperii a fost detectat în porţiunea de sud-vest a secţiunii S 5. Această parte de clădire este mărginită de o stradă, a cărei bordură

http://patrimoniu.gov.ro

a apărut la est de zid. Strada, precum şi clădirea din S 5, datează probabil din secolele IV – V p. Chr., după materialul ceramic şi după monedele descoperite. În profilul de vest al lui S 5 a fost descoperit un chiup, vizibil aproape integral şi în martorul demontat. Au mai fost scoase la iveală şi alte fragmente aparţinând altor chiupuri, ceea ne-a condus la ipoteza că încăperea respectivă a funcţionat ca un loc de depozitare a cerealelor. Demontarea martorului dintre S 5 şi S 6 a dus la identificarea altor fragmente de chiup, întărind ipoteza funcţionării încăperii ca depozit de cereale. În concluzie, putem spune că edificiul din care făceau parte zidurile din S 5 funcţionează în sec. IV – V p. Chr., are cel puţin o încăpere în care se depozitează cerealele şi este bordat de o stradă. Un presupus caracter comercial al clădirilor din acest complex nu este exclus, avându-se în vedere şi faptul căp erau situate în apropierea turnului 10 al cetăţii.

Punctul „Fântâna Seacă"

Ștefan Honcu, George Nuțu, Alina Neagu, Ana Odochiciuc, Ciprian Turică, Vlad Seranfir

Cercetările din acest punct situat în zona extramurană a oraşului Ibida au avut drept scop identificarea limitei de est a nucleului de locuire din această zonă, a cărei cercetare a început în anul 2007, punct denumit de noi convențional punctul A. Acesta a fost cercetat de către G. Nuțu și L. Munteanu . În campania anului 2013 am procedat la deschiderea unei noi suprafețe, care, din punct de vedere topografic, ține de aceeași zonă și pe care am denumit-o punctul B. Astfel, au fost deschise trei secțiuni orientate N-S având următoarele dimensiuni: S1 = 20x4 m, S2 = 10x2 m și S3 = 10x4 m. Nivelul arheologic a fost surprins în S1 la adâncimea de 0,20-0,25 m şi constă dintr-un strat consistent de dărâmătură compactă formată din pietre de dimensiuni mici şi medii, sumar fasonate și tegulae pe o suprafață de 10 m (C 1, 2), iar în carourile 3 și 4 nu a fost descoperit material arheologic. Sub acest nivel de dărâmătură a fost descoperit un strat de tegulae sub care a apărut nivelul de călcare. Acesta are aspectul unei podele de lut galben bătătorit.

În urma înlăturării dărâmăturii, în C 1 și C 2 au fost descoperite zidurile unui edificiu E1 orientat aproximativ, V-E realizat din cinci rânduri de pietre mici, neglijent fasonate legate cu pământ (L = 4 m, l = 50 cm.) . În capătul de S al secțiunii am surprins latura de N a unei încăperi marcate Z1 împărțită de zidul Z3. În partea de N a aceleeași secțiuni, în C 2, a fost surprins un zid (Z2) orientat VE compus din cinci rânduri de pietre mici legate cu pământ. Pe latura de E a secțiunii a fost surprins un zid (Z4) contemporan cu zidul Z2, orientat NS având o lungime de 2, 30 m. La distanța de 1,20 m față de Z4 a fost descoperit un alt zid (Z5), rău conservat, cu două rânduri de piatră, iar pe alocuri cu trei, legate cu pământ care aparține unei faze de funcționare mai târzii probabil din a două jumătate a secolului IV p.Chr.

Materialul arheologic descoperit în această secțiune (S1) constă din ceramică, sticlă și monede care corespund cronologic secolului IV p.Chr. Din categoria ceramicii menționăm: amfore de tip LRA 1, 2 și 3, amfore de Sinope, Zeest 80, un fragment de amforă africană și amfore de masă precum și ceramică de bucătărie și băut. Materialul vitric constă din câteva fragmente de geam și două fragmente de buză de cupe. Monedele au fost descoperite într-un număr de peste 20 de exemplare, și aparțin cronologic secolului IV p. Chr.

Cea de a doua secțiune (S2) deschisă de noi, a avut drept scop delimitarea noului nucleu de locuire identificat în urma deschiderii secțiunii S 1. Această secțiune de control este amplasată la aproximativ 40 de m E față de S1 având dimensiunile de 10x2 m orientată N-S. În această secțiune nu au fost identificate urme de locuire, singurele materiale arheologice descoperite fiind două monede de secol IV p. Chr, o plăcuță de bronz și două fragmente ceramice de bucătărie - o buză de oală și un capac.

Cea de treia secțiune (S3) a fost deschisă la vest de S1 având dimensiunile de 10x4 m, orientată N-S. S3 a fost delimitată de S1 printr-un martor de un metru, cu scopul de a surprinde latura de V a edificiului descoperit în S1. Nivelul arheologic a fost găsit în S3 la adâncimea de 0,25-0,30 m, şi constă dintr-un strat consistent de dărâmătură compactă, formată din pietre de dimensiuni mici şi medii, sumar fasonate și tegulae. În urma înlăturării stratului vegetal s-a putut constata că la distanța de un metru față de profilul de E a secțiunii, în C2, a fost surprinsă, pe o distanță de cinci metri, latura de V a edificiului E1. Aceasta se profilează și înspre C2. Materialul arheologic descoperit în această secțiune constă din amfore LRA 2 și ceramică de bucătărie. Au mai fost descoperite patru monede de secol IV p.Chr., o lamă și un vârf de lamă de cuțit și un vârf de săgeată scitică.

În campania din anul viitor ne propunem să terminăm de excavat secținea S3 și să deschidem alte suprafețe, care să ne permită să identificăm funcția și planimetria edificiului excavat parțial în 2013.

Punctul „Donca"

Natalia Mateevici-Culai, Dorel Paraschiv

În această campanie, în aşezarea de epocă elenistică din punctul „Donca" a fost trasată o secţiune de 15 x 5 m (3 carouri de 5 x 5 m), orientată în funcţie de panta terenului. Stratul arheologic este distrus aproape în totalitate, sterilul apărând de la adâncimea de 20-30 cm. Au fost identificate patru gropi menajere, din care a fost cercetată doar una. În vegetal şi din groapa amintită a fost descoperită o mare cantitate de materiale: amfore (Thasos, Chios, Mende, Sinope, Chersones, Heracleea. tip Murighiol), ceramică cenuşie lucrată la roată, ceramică getică lucrată la mână, o fusaiolă etc.

Necropola

Andrei Soficaru, Claudia Radu, Loredana Gârleanu, Valentina Patriche, Cristina Nica, Oana Gheorghe

În această campanie s-a continuat cercetarea mormântului colectiv de la N de Turnul 10 (M 0141) şi a fost trasată o secţiune în Sectorul „Necropolă", în care au fost cercetate două morminte (M 0159 şi M 0160).

M 0141:

- A fost demontată jumătatea casetei B şi a martorului dintre caseta A şi B;
- Sub dărâmătură au fost găsite din nou oase umane, iar aceasta se adâncea după 1,50 m;
- Caseta B a fost prelungită spre nord cu o alta (denumită C) de 3 x 3 m, în care s-a săpat până la atingerea nivelului de dărâmătură;
- După demontarea martorului s-a putut înregistra un profil de cca 8 m lungime pe peretele de vest al gropii; s-a observat că cel mai de sus nivel este cel agricol, contemporan, apoi urmează un nivel de dărâmătură (cu multe pietre) şi două niveluri ale gropii; materialul arheologic este reprezentat doar de fragmente de cărămizi (unele ştampilate) şi de ceramică.

M 0159:

- Secţiunea IV/2013, caroul 1;
- Mormânt de copil ce a fost afectat de ploi şi din care s-au recuperat puţine oase umane dar un inventar bogat (un fragment de fibulă, un inel şi o aplică din bronz cu nit);
- Orientare = NE 6-SW 24.

M 0160:

- Secţiunea IV/2013, caroul 4; adâncimi = 0,25-0,53 m; orientare = NE 6-SW24;
- Deasupra scheletului, în partea toracică, au fost puse trei ţigle pe lăţime (pe una din ţigle există imprimată o urmă de copită de ied); schelet de adult în decubit dorsal cu craniul înclinat pe partea dreaptă; mandibula se află în conexiune;
- Membrele superioare erau întinse pe lângă corp şi oasele mâinilor erau deranjate; membrele inferioare erau întinse şi paralele;

http://patrimoniu.gov.ro

- Inventar: un pahar de sticlă fragmentar (deasupra craniului), o fibulă de fier pe piept, o monedă de bronz şi un obiect de fier (în partea stângă a coastelor).

Proiectul „(L)Ibida. Una città ai confini dell'Imperio"

Perioadă de derulare: 2013-2021.

Instituții implicate: Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea și Università degli Studi di Sassari (Sardegna).

Finanțare: Ministerio degli Affari Esteri, Ministerio dell`Istruzione dell`Università e della Ricerca, Regione Autonoma della Sardegna.

Obiective: participarea echipelor română și italiană la cercetarea interdisciplinară a cetății Ibida și a teritoriului său prin aplicarea unor metode moderne:

- realizarea unui suport cartografic digital și a unui GIS;
- interpretarea imaginilor fotografice aeriene și satelitare;
- prospecțiuni electromagnetice;
- studii paleoambientale;
- analize ADN;
- valorificarea rezultatelor acestor cercetări prin publicații comune în reviste de specialitate din România și Italia și monografia sitului, organizarea unui colocviu internațional.

Responsabilii proiectului: dr. Mihaela Iacob și dr. Dorel Paraschiv (ICEM Tulcea), prof. dr. Alessandro Teatini și prof. dr. Antonio Ibba (Univesita di Sassari).

Echipa de cercetare românească include cercetători și profesori universitari de la Institutul de Arheologie Iași, Universitatea "Al. I. Cuza" Iași (Facultatea de Istorie și Facultatea de Biologie), Institutul de Antropologie "Fr. Rainer" (București), Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan" București, Universitatea "Dunărea de Jos" Galați, Muzeul Național de Istorie a României București, Complexul Muzeal Național Iași implicați deja în cercetarea sitului.

Echipa italiană include următorii cercetători: prof. Alessandro Teatini (UniSS – studii de arhitectură și urbanistică romană), prof. Antonio Ibba (UniSS – studii de epigrafie), prof. Marco Milanese (UniSS – landscape archeology, GIS, fotointerpretare, prospecțiuni eletromagnetice, arheometria ceramicii), prof. Salvatore Rubino (UniSS – studii paleopatologice), prof. David J. Kelvin (University Health Network, Toronto – studii paleopatologice), prof. Valeria Panizza (UniSS – studii paleoambientale), dr. Anna Maria Nieddu (Pontificia Commissione di Archeologia Sacra – arheologie creștină), prof. Maria Grazia Melis (UniSS – arheometria ceramicii preistorice și protostorice).

La cercetări vor participa și doctoranzi, masteranzi și studenți de la universitatea parteneră italiană.

Este primul acord de colaborare științifică în domeniul cercetării arheologice semnat între o instituție din Italia și una din România care are în vedere cercetare unui sit din România.

Obiective și realizări 2013 (25 august – 10 septembrie 2013)

Echipa formată din prof. Alessandro Teatini, prof. Antonio Ibba prof. Salvatore Rubino, dr. Anna Maria Nieddu, Alberto Gavini, dr. M. Iacob, dr. Dorel Paraschiv și Marian Mocanu au realizat o serie de cercetări de suprafață în teritoriul cetății Ibida, pornind de la datele oferite de studiul fotografiilor aeriene din arhivă foto ICEM, fotografii satelitare achiziționate în acest scop și fotografii realizate în timpul campaniei cu ajutorul unui zmeu. murAu fost astfel identificate mai multe zone de interes, între care un edificiu de mari dimensiuni și o basilica intra muros. În același timp, au fost scanate 3D o serie de piese descoperite anterior la Ibida (piese de arhitectură, epigrafice, capace de amfore cu inscripții creștine) ceea ce a permis relevarea unor detalii anterior pierdute din vedere.

Proiectul a fost prezentat în cadrul colocviului științific "2nd International Conference on the Roman Danubian provinces, Ferrara, 21-23 November 2013".

Proiectul „Black Sea – Unity and Diversity in the Roman Antiquity"

Perioadă de desfășurare: iunie 2013-iunie 2015.

Finanțare: UE, în cadrul Joint Operational Programme "Black Sea Basin 2007-2013", Priority 3: Supporting cultural and educational initiatives for the establishment of a common cultural environment in the Basin, Measure 3.1 Promoting cultural networking and educational exchange in the Black Sea Basin communities.

Beneficiar: Consiliul Județean Tulcea

Parteneri: Archaeological Museum of Thessaloniki (Greece), Varna Regional History Museum (Bulgaria), Crimean Branch of the Institute of Archaeology, Simferopol (Autonomous Republic of Crimea), Batumi Archaeological Museum (Autonomous Republic of Adjara), Free International University of Moldova (Republic of Moldova), Sinop Special Provincial Administration (Turkey) și parteneri asociați The Eco-Museum Research Institute of Tulcea (Romania), Museum of National History and Archaeology Constanţa (Romania), "Al. I. Cuza" University of Iaşi (Romania), Ibida Association, Tulcea (Romania), Alpha Mentor Association, Thessaloniki (Greece), Aristotle University of Thessaloniki (Greece), Crimean University of the Humanities (Yalta), National Reserve „Chersonese Tauric", Sevastopol (Autonomous Republic of Crimea), The Fitzwilliam Museum (Great Britain), University of Bologna (Italy), University of Provence, Aix-Marseille I (France), Yalta Historical-Literary Museum (Autonomous Republic of Crimea), Sinop Archaeology Museum (Turkey).

Obiective specifice:

- realizarea unui schimb permanent de experienţă intre instituţii ştiinţifice, culturale, administrative în domeniul cunoaşterii, protejării şi promovării patrimoniului arheologic prin acţiuni comune;
- constituirea unui organism transnaţional – Asociaţia „Center for Roman Archaeological Heritage Studies in the Black Sea" – cu acţiune pe termen lung, pornind de la relevarea moştenirii culturale comune;
- evaluarea stării de cunoaştere, protejare şi promovare a patrimoniului comun vs oportunităţile actuale de valorificare ştiinţifică şi pentru turismul cultural;
- evidenţierea diversităţii culturale a regiunilor in bazinul Mării Negre în epoca romană ca model de integrare vs globalizare;
- crearea unor intinerarii tematice, de arheologie romană, în bazinul Mării Negre;
- consolidarea identităţii regionale, prin acţiuni comune cu implicarea instituţiilor ştiinţifice, culturale, operatori din turismul cultural şi autorităţi locale din bazinul Mării Negre;
- diversificarea mijloacelor de prezentare către public a patrimoniului cultural;
- crearea, la tânăra generaţie, a unei atitudini pro patrimonio;
- conştientizarea factorilor de decizie în plan administrativ de necesitatea protejării şi valorificării patrimoniului cultural;
- crearea unui model de bune practici în protejarea şi promovarea culturală a patrimoniului de epocă romană din zonă circumpontică.

În cadrul proiectului, la întâlnirea de lucru de la Sinope, a fost prezentat patrimoniul arheologic al jud. Tulcea, un spațiul generos fiind rezervat Sitului (L)Ibida.

În cadrul proiectului, în anul 2014, pe șantierul (L)Ibida se va organiza o Școală internațională de arheologie.

http://patrimoniu.gov.ro

84. Şoimeni, comuna Păuleni-Ciuc, judeţul Harghita
Punct „Dâmbul Cetăţii”

Nr. Autorizaţie: 75 / 2013

Cod sit: 83384.01

Colectiv: Valerii Kavruk (Muzeul Naţional al Carpaţilor Răsăriteni) – responsabil; Dan Lucian Buzea, Adela Mateş (Muzeul Naţional al Carpaţilor Răsăriteni); Roxana Munteanu, Daniel Garvăn (Complexul Muzeal Judeţean Neamţ); Corneliu Beldiman (Universitatea Creştină „Dimitrie Cantemir”, Bucureşti); Björn Briewig (Berlin, Germania)

Poziţia geografică

Situl se află la extremitatea estică a Depresiunii Ciucului, la poalele Munţilor Ciucului, 8,5 km est de cursul actual al Oltului, 9 km nord-est de Pasul Vlăhiţa şi 8 km sud-vest de izvorul Trotuşului. Situl cuprinde a.z. Dâmbul Cetăţii / Várdomb aflat la cca. 800 m nord-est de marginea satului Şoimeni (Csíkcsomortány) comuna Păuleni-Ciuc, judeţul Harghita. Dâmbul Cetăţii este situat pe şaua unui deal submontan, pe malul pârâului Nyirpataka, afluent al Oltului.

Istoricul cercetărilor

Primele menţiuni arheologice despre sit datează din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În anii 1954, 1960 și 1967 Székely Zoltán a efectuat în cuprinsul sitului săpături arheologice de mică amploare (o tranşee lată de 0,8 m care a traversat situl de la N la S; o altă tranşee similară care a secţionat fortificaţiile sitului în partea vestică şi câteva tranşee mici în incinta sitului)[1]. În anii 1999-2013, cercetările au fost efectuate de Muzeul Naţional al Carpaţilor Răsăriteni[2]. De această dată, săpăturile au fost efectuate pe suprafeţe largi care au permis identificarea mai multor complexe. Totodată, au fost efectuate cercetări geofizice[3] şi geospaţiale[4] şi au fost prelevate şi analizate o serie de probe în vederea datării vestigiilor descoperite[5].

Cercetările au scos la iveală urme de aşezări deschise din eneolitic (Ariuşd şi Coţofeni), un complex funerar din epoca bronzului timpuriu (Jogodin?), urme de aşezare fortificată din epoca bronzului mijlociu (Costişa-Ciomortan şi Wietenberg), precum şi fragmente ceramice izolate din cea de-a doua epocă a fierului. Datările ^{14}C efectuate recent, au arătat că ultimele manifestări de tip Ariuşd (cu ceramica având analogii în Cucuteni A_2) din acest sit datează din cca. 4200 – 4050 cal BC, cele de tip Costişa din cca. 2031 – 1925 cal BC[6], iar cele de tip Witenberg (Chidioşan II / Boroffka B) – din 1830 – 1680 cal BC[7].

În anii 2011-2012 săpăturile au fost efectuate în principal în partea estică a sitului (S.I, c. L-M/1-5; c. G-M/1’) unde au cuprins porţiunea între coama valului de apărare şi periferia estică a incintei aşezării (10 x 6 m). În jumătatea nordică a acestei porţiunii, săpăturile au ajuns la o depunere consistentă cu materiale de tip Ariuşd, aflată sub valul de apărare ridicat la începutul epocii bronzului mijlociu. Peretele estic al acestei porţiuni expunea profilul longitudinal, iar cel sudic – profilul transversal al valului. În jumătatea sudică a porţiunii cercetate, săpăturile au ajuns la urmele unei locuinţe Wietenberg (L. 32) amenajată pe panta interioară a valului, iar în vecinătatea vestică a acestuia – la nivelul de locuire Ariuşd, secţionat de „şanţului interior” (Cpl 15) cu ceramica de tip Costişa-Ciomortan în umplutură.

Obiectivele cercetării

În anul 2013 cercetările au urmărit următoarele obiective:

- Dezvelirea completă a locuinţei Wietenberg (L. 32), descoperită şi parţial cercetată în anii 2011 şi 2012;
- Cercetarea „şanţului interior” (Cpl. 15) în c. I-K/1’-1 depistat în anul 2012;
- Cercetarea structurii şi stratigrafiei valului de apărare;
- Finalizarea cercetării urmelor de locuire de tip Ariuşd aflate sub valul de apărare (c. L-M/3-5);

Descrierea săpăturilor arheologice din campania 2013

În anul 2013, săpăturile au fost efectuate în partea estică a sitului (S.I, c. I-M/1’; L-M/1-5; c. N/2-3) – pe suprafaţa de 10 m (N – S) x 6 m (E – V). În partea nordică a porţiunii cercetate, cercetările au epuizat depunerea eneolitică (Cpl. 48) şi ajuns la stratul steril. În partea sudică, cercetările au dezvelit complet L. 32; în vecinătatea nordică a acesteia, pe coama valului, a fost descoperită şi cercetată o groapă cu vase ceramice Wietenberg (Cpl. 35). Sub L. 32, în umplutura valului, a fost descoperită şi cercetată o groapă cu ceramica de tip Costişa-Ciomortan (Cpl. 52). În partea vestică a porţiunii cercetate, pe lungime de 2 m a fost golit parţial „şanţul interior” (Cpl. 15).

1. Vestigii eneolitice

Vestigiile eneolitice descoperite în 2013 cuprind Cpl. 48, Cpl. 31 şi artefacte izolate din strautul de cultură.

Cpl. 48 se afla pe marginea de est a dâmbului, sub valul de apărare, la AD. de 2,2 - 2,4 m de la coama valului. Partea cercetată a complexului a cuprins suprafaţa de 4,3 x 4 m (c. L-M/3-5). Întrucât acest complex depăşeşte suprafaţa cercetată, forma şi dimensiunile acestuia nu au putut fi stabilite (Fig. 1/1). Umplutura Cpl. 48 a fost formată din sol negru pigmentat cu mici fragmente de lemn carbonizat şi lut ars. Pe podeaua complexului au fost găsite trei vase ceramice întregibile de tip Ariuşd, cu analogi în Cucuteni A_2, precum şi obiecte din lut ars, piatră, os şi corn. După îndepărtarea umpluturii, în stratul steril (roca naturală) au fost descoperite şi golite cinci gropi de stâlp care, după toate probabilităţile, aparţin infrastructurii Cpl. 48 (Fig. 1/2).

Cpl. 31 a fost descoperit pe marginea de est a dâmbului, sub coama valului, în c. I-K-L/1’; L-M/1-2 – la cca. 2 m sud de Cpl. 48, la AD. de 1,4 – 1,6 m de la coama valului. Partea parţial cercetată a locuinţei a cuprins suprafaţa de 6 x 6 m. Întrucât acest complex depăşeşte suprafaţa cercetată, forma şi dimensiunile acestuia nu au putut fi stabilite.

În partea superioară a locuinţei, au fost descoperite bucăţi mari de chirpici puternic ars (probabil de la pereţi şi podea), fragmente ceramice, piese din lut ars (fusaiole, figurine antropomorfe şi zoomorfe), unelte din piatră (lame, râşniţe şi aşchii), precum şi fragmente mici de lemn şi lut ars. Umplutura era formată din pământ de culoare roşiatică. Urmele de arsură şi faptul că podeaua este de culoare roşiatică indică faptul că locuinţa a fost incendiată.

Ceramica pictată descoperită în acest complex este caracteristică fazei Cucuteni A_2 şi are analogii în L. 5, cercetată şi documentată în campaniile anterioare.

2. Vestigii din epoca bronzului mijlociu

2.a. Vestigii de tip Costişa-Ciomortan

În nul 2013 au fost cercetate 2 complexe aparţinând locuirii Costişa-Ciomortan: Cpl. 15 şi Cpl. 52.

Cpl. 15 (şanţul interior), aproximativ paralel cu valul de apărare, a fost descoperit şi cercetat în campaniile anterioare pe lungimea de 16 m. În 2013, acesta a fost cercetat pe lungimea de 2 m (c. I-K/1’-1). În porţiunea cercetată în 2013, şanţul interior este orientat N – S şi are lăţimea de la 0,3 x 0,5 m (Fig. 2/1). Umplutura şanţului a fost formată din pământ negru uşor afânat, bolovani de piatră de dimensiuni medii și mari. În umplutura şanţului au fost găsite numeroase fragmente ceramice de tip Costişa-Ciomortan.

Cpl. 52 (Groapă) a fost descoperit în c. K/1’, la E de Cpl.15, în umplutura valului, sub L. 32. Groapa avea forma aproximativ circulară cu diametrul de cca. 1,10 m. Ea a fost săpată în panta valului, iar apoi, în timpul amenajării L. 32 (Wietenberg), partea ei superioară a fost distrusă (Fig. 2/2). Umplutura gropii a fost formată din pământ negru, afânat, în amestec cu pietricele mărunte, lemn şi lut ars. În umplutura Cpl. 52 au fost găsite fragmente ceramice de tip Costişa-Ciomortan (fină decorată cu triunghiuri incizate umplute cu împunsături, grosieră cu exteriorul striat). Cercetarea gropii nu a fost finalizată, ea fiind conservată până la campania următoare.

Valul de apărare, după toate probabilităţile, a fost ridicat de comunitatea Costişa-Ciomortan. Această încadrare se întemeiază pe

http://patrimoniu.gov.ro

următoarele constatări certe: 1) cele mai recente vestigii descoperite sub val îi aparţin culturii Coţofeni; 2) Cpl. 13 aparţinând în mod cert grupului Costişa-Ciomortan se afla în golul lăsat în mod intenţionat în val în timpul ridicării acestuia; 3) cele mai timpurii complexe ce suprapun valul (Cpl. 7a, Cpl. 8a; Cpl. 9a) îi aparţin grupului Costişa-Ciomortan şi sunt, la rândul lor, suprapuse de complexe Wietemberg (L. 7 a suprapus Cpl. 7a, L. 8 a suprapus Cpl 8a, L. 9 a suprapus Cpl. 9a şi L. 32 a suprapus Cpl. 52); 4) în umplutura valului uneori se găsesc fragmente ceramice de tip Costişa-Ciomortan. Există indicii, incerte, că, după ocuparea sitului de comunitatea Wietenberg, aceasta a reamenajat valul. Cert însă este faptul că cele 5 locuinţele Wietenbrg cercetate, se aflau exclusiv pe panta interioară a valului şi suprapuneau complexele de tip Costişa-Ciomortan. Valul include urme de substructură formată din stâlpi (gropi de stâlp au fost adesea urmărite în profile şi în plan) şi mai multe depuneri succesive de pământ. În profilele longitudinale ale valului se observă că depunerile din care este format valul au forma sinusoidală, situaţia similară fiind atestată anterior şi în partea nord-estică a sitului, unde în zona în care depunerile sinusoidale ale valului se aflau în coborâre, se afla un complex cu 3 indivizi incineraţi pe loc într-o structură de lemn care traversa valul (Cpl. 13), pe care am interpretat-o ca fiind una dintre porţile aşezării care la un moment dat a fost folosită pentru un ritual soldat cu sacrificarea a trei indivizi[8]. Acest fapt sugerează că în timpul ridicării valului, pe alocuri au fost lăsate – o vreme – porţiuni goale. Semnificaţia formei sinusoidale a depunerilor urmărite în profilele longitudinale ale valului în zona cercetată în anii 2011 – 2013 poate fi elucidată după ce săpăturile vor ajunge la baza valului. Până atunci însă semnalăm faptul că în partea estică a sitului cercetată în ultimii ani, deasupra zonei în care depunerile sinusoidale sunt în coborâre, au fost descoperite două complexe aparţinând în mod cert culturii Wietenberg (L.32 şi Cpl 35) şi trei gropi de stâlp (gr. 320, 322, 323), realizate, evident, după ce golul a fost astupat (data astupării golului fiind încă nelămurită).

1.b. Vestigii ale culturii Wietenberg

Locuinţa (L. 32) se afla pe panta interioară a valului. Ea a fost uşor adâncită, însă cea mai mare parte a ei se afla la suprafaţă şi se sprijinea pe stâlpi de susţinere (au fost descoperite şi cercetate patru gropi de stâlp), avea pereţii realizaţi din nuiele împletite şi lutuite. În interiorul locuinţei, în partea sa vestică, pe podea, a fost amenajată o vatră de foc, lutuită (păstrată pe suprafaţa de 0,4 x 0,6 m, grosimea lutuielii fiind de 0,13 m). În comparaţie cu cele mai multe locuinţe Wietenberg cercetate anteror la Şoimeni, L.32 avea dimensiuni mai mari: L (NV – SE) = 6 m, l (NE - SV) = cca. 4 m (Fig. 3/1-2). În interiorul L. 32 pământul a fost amestecat şi puternic ars, uneori până la roşu. În cuprinsul locuinţei, mai ales pe perimetrul acesteia, au fost descoperite numeroase fragmente de lipitură de lut, arse, cu amprente de nuiele; resturi de lemn şi lut ars; fragmente ceramice de factura Wietenberg, unelte şi pietre de diferite forme şi dimensiuni. Dintre piesele descoperite în această locuinţă se remarcă o aplică zoomorfă (protomă) masivă realizată din corn de cerb[9].

Cpl. 35 (Groapă) a fost descoperit în S.I, c. M/2-3 în zona coamei valului de apărare, la 1,2 m N-E de L. 32. Groapa avea forma rectangular-ovală. Dimensiunile: L = 1,8 (NV – SE), l = 1 m (NE – SV), AD. = 0,5 m de la suprafaţa actuală a valului. Pe marginile gropii şi în jurul acesteia se aflau mulţi (în total cca. 1 m cub) bolovani de piatră de dimensiuni medii şi mari (0,1 x 0,3 x 0,2 m), cu urme de ardere. Groapa avea pereţii verticali, iar fundul drept şi orizontal. Umplutura gropii era formată din pământ ars la roşu, în amestec cu fragmente de lut şi pietricele arse la roşu, precum şi resturi de lemn carbonizat.

În umplutura gropii se aflau 14 pietre (unele desprinse din stânca locală şi altele sunt bolovani de râu) cu urme de ardere la roşu şi un fragment de râşniţă şi 7 vase ceramice întregibile, de tip Wietenberg, toate culcate pe o parte cu gura spre vest (Fig.4/2). Aceste vase sunt lucrate di pasta semifină în amestec cu pietricele mici şi mică, au corp bombat, buza evazată, suprafaţa bine netezită, culoarea cărămizie cu flecuri negre. 6 dintre aceste vase sunt de dimensiuni medii (H. între 25 şi 50 cm), iar unul de dimensiuni mai mici (H. = cca. 15-20 cm). Unul dintre vasele are două toarte verticale prinse de gât şi umăr, cele mai multe sunt decorate (crestături pe marginea buzei, brâuri orizontale alveolate sau crestate).

Pe panta exterioară a valului de pământ, în vecinătatea estică a acestui complex a fost deschisă o suprafaţa 2 x 4 m (c. N/2-3). La AD de 0,3 m de la suprafaţa actuală a terenului, în umplutura tasată a valului formată din pământ galben în amestec cu pietriş, a fost identificată o pată de pământ ars la roşu, semicirculară (1,6 x 0,6 m). Această pată a fost conservată până la reluarea cercetărilor.

În interiorul L.32 au fost cercetate două gropi care probabil îi aparţin: Cpl. 50 şi Cpl. 51.

Cpl. 50 (Groapă) descoperit în S.I, c. L/2. pe nivelul de călcare al L. 32, în parte centrală a acesteia. Groapa avea gura ovală (1,5 x 1,05 m) şi se îngusta spre fundul sferic. AD= 0,3-0,4 m de la fundul L.32. Umplutura gropii a fost formată din pământ negru ușor afânat, bolovani de piatră de dimensiuni medii şi mari, fragmente ceramice Wietenberg, precum şi puţin lemn şi lut ars (Fig.5/1).

Cpl. 51 (Groapă) descoperit în S.I, c. L/1 pe fundul L.32, în partea sud-estică a acesteia. Groapa avea forma ovală (0,8 x 0,74 m) şi se îngusta spre fundul sferic. Ad= 0,4 m de la fundul L.32 (Fig. 6/1-4). Umplutura gropii a fost formată din pământ negru ușor afânat, bolovani de piatră de dimensiuni medii, fragmente ceramice Wietenberg, lemn carbonizat, cantitate mare de lut ars de culoare roşie, precum și o mărgea amenajată pe cochilie tubulară de melc fosil (Dentalium) (Fig.6/5).

Alte două gropi au fost descoperite în afara complexelor: Cpl. 55 (Groapă) şi Cpl. 56.

Cpl. 55 (Groapă) a fost descoperit în profilul estic al S.I, c. M/2-3. Pleacă de la AD. de 0,3-0,4 m de la coama valului. În plan, conturul complexului nu a putut fi surprins. Deschiderea gurii gropii în profilul este de 2,2 m. Se îngustează spre baza sferică. AD. = 0,8 m de la nivelul la care a fost descoperită (Fig. 5/2). Umplutura complexului este formată din pământ negru tasat în amestec cu bolovani de piatră de dimensiuni medii şi mici, puţine fragmente ceramice şi lemn carbonizat. În groapă au fost descoperite mai multe lentile de pământ de culoare neagră şi galbenă, uşor tasate.

Cpl. 56 (Groapă) a fost descoperit în profilul estic al S.I, c. M/3-4. Pleacă de la AD. de 0,2-0,4 m de la coama valului. În plan, conturul complexului nu a putut fi surprins, deschiderea gurii gropii este de 0,6 m, pereţii verticali, fundul drept orizontal. AD. = 0,8 m de la nivelul la care a fost descoperită. Umplutura complexului este formată din pământ negru tasat, cu bolovani de piatră de dimensiuni medii şi mici, puţine fragmente ceramice, lemn şi lut ars.

Concluzii

Situl de la de la Şoimeni - Dâmbul Cetății reprezintă unul dintre reperele cele mai importante în ceea ce priveşte relaţiile dintre Transilvania şi Moldova pe parcursul perioadei eneolitice şi epocii bronzului mijlociu. Astfel, așezarea eneolitică leagă așezările de tip Ariuşd din sud-estul Transilvaniei de cele cucuteniene din Moldova subcarpatică[10]. Vestigiile de tip Costişa-Ciomortan de la Şoimeni scot în evidenţă relaţiile cu arealul principal al culturii Costişa din Moldova. În contextul vestigiilor culturii Wietenberg, există „importuri" Monteoru.

Pentru anul viitor, colectivul îşi propune finalizarea săpăturilor în porţiunile deschise.

Abstract

The Şoimeni (also known as Ciomortan or Păuleni) site is located at the eastern edge of the Ciuc Depression, halfway between the Vlăhiţa Valley and the Trotuş river spring. The researches, carried out between 1954 and 2012, revealed traces of Eneolithic

http://patrimoniu.gov.ro

period open settlements (Ariuşd and Coţofeni), an Early Bronze Age funerary complex (Jogodin?), and the traces of the Middle Bronze Age fortified settlements of Costişa-Ciomortan and Wietenberg.

In 2013, researches were continued in the eastern part of the site covering a surface of 10 x 6 m.

Regarding the rampart, the research has revealed three relevant details: Firstly, the longitudinal sections of the rampart show the wavy shape of its layers (suggesting that at the early stage of building the rampart, unfilled passageways were left). Secondly, several Costisa-Ciomortan sherds were found in the rampart's infill. Thirdly, Costişa-Ciomortan and Wietenberg features were uncovered on the inner slope of the rampart.

In the northern part of the excavation area, under the rampart, a complex – possibly a dwelling – containing Ariuşd type pottery (Cpl. 48) was fully emptied.

In the southern part of the excavation area, a Wietenberg culture house (ca. 4 x 6 m) was entirely unveiled (L.32). It was slightly recessed on the inner slope of the rampart. The house's walls were made of wattle and daub. A hearth was laid out directly on the floor. Close to L. 32, on the rampart's ridge, a pit surrounded and overlapped by many stones was investigated. Inside it 7 Wietenberg type ceramic pots were found.

The Costişa-Ciomortan features were uncovered on the inner slope and along the rampart's inner margin. Thus, under L. 32 an oval shaped shallow cavity, (Cpl. 52) dug in the rampart was researched. The Costişa-Ciomortan pottery was found in its infill. Along the the inner margin of the rampart, a narrow ditch (Cpl. 15) containing Costişa-Ciomortan style pottery was partially studied out.

(Endnotes)

[1] Z. Székely, Cultura Ciomortan. În: Aluta, 2, p. 71-76.

[2] V. Cavruc, Noi cercetări în aşezarea de la Păuleni (1999-2000). În: Angustia 5 – Arheologie (2000), p. 93-102; V. Cavruc, Legături între Moldova şi S-E Transilvaniei în bronzul mijlociu. În: Cultura Costişa în contextul epocii bronzului din România, Piatra Neamţ (2001), p. 58-138; V. Cavruc, D. Buzea, Noi cercetări privind epoca bronzului în aşezarea Păuleni (Ciomortan). Campaniile din anii 2001-2002. Raport preliminar. În: Angustia, 7, Sfântu Gheorghe (2002), p. 41-88; D. Buzea, Gh. Lazarovici, Descoperirile Cucuteni-Ariuşd de la Păuleni Ciuc – Ciomortan „Dâmbul Cetăţii". Campaniile 2003-2005. Raport preliminar. În: Angustia, 9 (2005), Sfântu Gheorghe, p. 25-88;

[3] Ştefan et al. 2010, D. Ştefan, M.-M. Ştefan, C. Constantin, Studiul geomagnetic al fortificaţiilor din epoca bronzului de la Păuleni-Ciuc – Ciomortan − „Dâmbul Cetăţii", jud. Harghita. În: Angustia, 14, (2010), p. 427-436.

[4] R. Whitlow, Archaeological Research at Păuleni-Ciuc, Harghita County. În: Angustia 14, Sfântu Gheorghe (2010), p. 413-426.

[5] R. Whitlow, V. Kavruk, D. Buzea, B. Briewig, Radiocarbon data from the Cucuteni-Ariuşd levels at Păuleni-Ciuc (Ciomortan) "Dâmbul Cetăţii", Harghita County. În: Acta Terrae Septemcastrensis, XII, Sibiu (2013), p. 37-64.

[6] Datarea a fost obţinută în cadrul Proiectului PN II – Program Idei, cod ID_664 – „Atlasul arheologic al României din paleolitic până în anul 1000 p. Chr.", finanţat de UEFISCSU conform contractului 137 / 01.10.2007.

[7] R. Whitlow et al. 2013, ob cit.

[8] V. Cavruc, The Ciomortan Group in the Light of New Researches. În Marmatia, (2005) 8, p. 81-117.

[9] C. Beldiman, D.L. Buzea, D-M Sztancs, B. Briewig, Descoperiri de artefacte preistorice din materii dure animale în aşezarea de la Şoimeni - „Dâmbul Cetăţii" com. Păuleni-Ciuc, jud. Harghita. Campania 2013. În: Angustia 17, Sf. Gheorghe (2013).

[10] D. Buzea, Gh. Lazarovici, Descoperirile Cucuteni-Ariuşd de la Păuleni Ciuc – Ciomortan „Dâmbul Cetăţii". Campaniile 2003-2005. Raport preliminar. În: Angustia, 9, Sfântu Gheorghe, (2005) p. 25-88.

Industria materiilor dure animale aparţinând culturilor Cucuteni-Ariuşd şi Wietenberg

Colectiv: Corneliu Beldiman (UCDC, Bucureşti), Diana-Maria Sztancs (UCDC, Bucureşti), Dan Lucian Buzea (MNCR, Sf. Gheorghe), Björn Briewig (Berlin)

Cercetările arheologice desfăşurate în campania 2013 în situl preistoric de la Şoimeni, com. Păuleni-Ciuc – „Dâmbul Cetăţii", jud. Harghita (în continuare, PCD) către un colectiv condus de dr. Valeriu Cavruc şi dr. Dan Lucian Buzea (Muzeul Naţional al Carpaţilor Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, jud. Covasna) au prilejuit noi observaţii legate de locuirea eneolitică şi a epocii bronzului, ca şi recuperarea unui important lot de materiale arheologice[1].

Lotul de artefacte aparţinând industriei materiilor dure animale (în continuare, IMDA), atribuit culturilor Cucuteni-Ariuşd şi Wietenberg include piese care provin din complexe şi din stratul de cultură (Complexul 48 – eneolitic; Complexele 15, 32, 51, 52, 328 – epoca bronzului) (vezi raportul de săpătură şi fig. 1-6).

IMDA. Date generale. Metodologie. IMDA eneolitică şi din epoca bronzului descoperită la PCD în campaniile 1999-2008 şi 2010-2012 a fost analizată, iar rezultatele publicate în rapoartele din 2009, 2011 şi 2012, ca şi în câteva studii; foarte recent ea a fost inclusă într-un catalog[2].

Cu prilejul de faţă ne propunem prezentarea rezultatele preliminare ale analizei artefactelor descoperite în campania de cercetări a anului 2013.

Lotul analizat cuprinde 7 piese, dintre care 3 aparţin culturii Cucuteni-Ariuşd, faza A2 şi 4 culturii Wietenberg, faza mijlocie (II) (tabelul nr. 1; fig. 7-15, numerotate în continuarea celor incluse în raportul de săpătură, vezi supra). Piesele se păstrează în colecţiile Muzeului Naţional al Carpaţilor Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, jud. Covasna (numerele de inventar sunt redate în cuprinsul fişelor din repertoriu, tabelul nr. 1). Starea lor de conservare este în general bună, permiţând efectuarea observaţiilor impuse de studiul lor complex.

În prima etapă a studiului s-a realizat clasificarea tipologică, urmată de elaborarea repertoriului lotului, în cadrul căruia fiecare piesă este identificată printr-un indicativ, compus din sigla sitului, numărul etapei de locuire şi numărul curent (exemplu: PCD/I 80); indicativul ţine seama de provenienţa stratigrafică; astfel, cultura Cucuteni-Ariuşd a primit cifra I (fără departajarea pe nivelurile I-III, nesemnificativă în condiţiile existenţei unui lot redus numeric); nivelul atribuit culturii Jigodin a fost desemnat cu cifra II, nivelul atribuit culturii Costişa a fost desemnat cu cifra III, iar cel al culturii Wietenberg cu cifra IV[3].

Piesele au primit indicative provizorii, formate din sigla sitului, numărul nivelului, numărul de ordine şi anul descoperirii (exemplu: PCD/I 2 – 2013; PCD/IV 5 – 2013).

Fiecare artefact a fost tratat după un protocol standard, cu mai multe paliere şi componente, vizând înregistrarea extensivă/exhaustivă a datelor. Se vizează aspecte precum: materiile prime; starea de conservare (piese întregi, fragmentare/fragmente); tipologia; morfologia; morfometria; urmele de fabricare; urmele de utilizare; formularea ipotezelor relative la rolul funcţional.

Fişele artefactelor sunt ordonate pe niveluri/culturi. Fişa standard pune la dispoziţie datele despre artefact în următoarea structură: Indicativ ● Tip ● Cod tipologic ● Categorie (unelte, arme, podoabe, materii prime, accesorii etc.) ● Instituţie deţinătoare/Colecţie ● Număr de inventar ● Context ● Apartenenţă culturală ● Fig. ● Materie primă ● Stare de conservare (întreg, fragmentar, fragment) ● Descriere (morfologie, date tehnice privind fabricarea, urme de utilizare, rol funcţional prezumat etc.) ● Dimensiuni (mm) ● Bibliografia/Inedit[4].

http://patrimoniu.gov.ro

Tipologie. Categoriile tipologice reprezentate sunt, în conformitate cu lista tipologică Beldiman 2007: I Unelte; III Podoabe/ Piese de port; V Diverse – Piese tehnice (Deşeuri)[5]. O piesă (PCD/IV 3 – 2013) fiind unicat, nu se regăseşte în lista tipologică menţionată.

Repartiţia cantitativă a tipurilor arată predominarea uneltelor (I A = vârfuri de os, PCD/I 1 – 2013, PCD/I 2 – 2013, PCD/IV 1 – 2013) (N = 3), urmate de piesele din categoria V A = Diverse – Piese tehnice (Deşeuri) (segment şi fragment de ax de corn de cerb, PCD/I 3 – 2013; PCD/IV 4 – 2013) (N = 2), de III D = piese de podoabă/de port (mărgea de Dentalium, PCD/IV 2 – 2013) (N = 1) şi de o piesă fără categorie tipologică definită (aplică zoomorfă de corn de cerb, PCD/IV 3 – 2013 (N = 1). A se vedea datele sintetizate în tabelul nr. 1. Grupele tipologice înregistrează prezenţa a 3 entităţi: I A = Vârfuri (N = 3); III D = Podoabe/Mărgele (N = 1); V A3 = Diverse – Deşeuri (N = 2).

Aspecte tehnologice. Ca materii prime şi specii, efectivul dominant este compus din piesele realizate din oase lungi (metapodii) şi late (corp costal) de bovine, cervide, ovicaprine şi/sau porc domestic (N = 3); acelaşi efectiv îl au piesele realizate din corn de cerb (aplică zoomorfă; deşeuri – N = 3); o piesă de podoabă este realizată pe segment de cochilie de gasteropod fosil – Dentalium, N = 1.

Analiza artefactelor descoperite în campania 2013 a recurs în mod sistematic, conform procedurilor deja rutinate, la mijloace optice de observare (microscop optic, măriri x10 – x40; microscop digital, măriri x10 – x400); au fost realizate seturi complete de fotografii la diverse scări, inclusiv cu ajutorul microscopului (fig. 7-15)[6], completându-se baza de imagini a repertoriului artefactelor din sit, constituită anterior[7].

Cuantificarea tuturor parametrilor pieselor a completat baza de date elaborată anterior[8]. Demersul nostru a permis relevarea unor elemente ale «schemelor operatorii» aplicate în fabricarea acestor obiecte, ca şi ale ambianţei tehnologice în care ele se utilizau; unele dintre ele au fost deja sesizate în urma studiului pieselor descoperite anterior; se pot menţiona în acest sens: debitajul osului şi al cornului de cerb prin aplicarea percuţiei directe/cioplirii şi a percuţiei directe/ despicării probabil cu ajutorul toporului sau a unei lame litice; fasonarea prin recurgerea la abraziunea multidirecţională (axială, oblică, transversală); prezenţa banală a instrumentarului de tip I A1, I A9, I A15 – vârfuri utilizate la perforarea pieilor sau împletirea fibrelor; prelucrarea relativ frecventă a cornului de cerb; prezenţa elementelor de podoabă exogene de tipul mărgelei de Dentalium (procurată probabil pe calea schimburilor). Între descoperirile din campania 2013 se remarcă această din urmă piesă, precum şi aplica zoomorfă de corn de cerb, un unicum pe teritoriul României, după datele accesibile la nivelul actual al documentării. Exceptând probabil mărgeaua de Dentalium, piesele se obţineau intra-sit, în mediul domestic, prin procesarea materiilor prime procurate local. Lipsesc dintre descoperirile campaniei 2013 materiile prime neprocesate sau eboşele.

Toate situaţiile şi observaţiile menţionate mai sus dovedesc, o dată în plus, derularea în sit a activităţilor domestice rutiniere de prelucrare a materiilor dure animale.

Concluzii. Analiza tipologică a pieselor IMDA descoperite în situl de la Şoimeni, com. Păuleni-Ciuc – „Dâmbul Cetăţii" a permis: completarea reperelor repertoriului tipologic IMDA al culturii Cucuteni-Ariuşd şi al culturii Wietenberg din spaţiul intracarpatic; se remarcă aici prezenţa pieselor simbolice, respectiv a mărgelei de Dentalium şi a aplicei zoomorfe de corn de cerb, tip nesemnalat anterior între descoperirile IMDA din sit şi, aparent, nici în alte situri ale culturii respective (Wietenberg, faza II); identificarea unor genuri de activităţi domestice derulate în sit, ilustrate prin prezenţa unor artefacte specifice prelucrării materiilor dure animale (cazul deşeurilor de corn de cerb); procesarea curentă a unor materii prime precum pieile animalelor domestice sau vânate, fibrele vegetale şi/sau animale (ocupaţii atestate prin prezenţa vârfurilor de os); verificarea cu succes, o dată în plus şi dacă mai era necesar, a fiabilităţii sistemului tipologic elaborat pentru artefactele MDA preistorice din spaţiul românesc (lista Beldiman 2007)[9].

Deşi redus numeric, reflectând amploarea cercetărilor derulate în 2013, lotul IMDA studiat furnizează noi repere tipologice, paleotehnologice şi cultural-cronologice importante pentru abordarea complexă şi extensivă a manifestărilor civilizaţiei şi culturii comunităţilor intracarpatice eneolitice (cultura Cucuteni-Ariuşd) şi aparţinând epocii bronzului (cultura Wietenberg), ale căror artefacte au putut fi, cu acest prilej, analizate în mod sistematic.

Repertoriu. Datele din cuprinsul fişelor sunt redate tabelar cu acest prilej (tabelul nr. 1), ele fiind structurate după reperele: indicativ, tip, trimitere la figură, instituţie deţinătoare, număr de inventar, contextul descoperirii, cultură şi fază, descriere, morfometrie. Toate piesele sunt inedite la momentul redactării acestui text; un articol detaliat va fi publicat în cuprinsul numărului 17 al revistei Angustia, 2013, care va apărea probabil la începutul anului 2014.

Mulţumiri. Desenele publicate în acest articol au fost realizate de Eva Délczeg, desenator în cadrul Muzeului Naţional al Carpaţilor Răsăriteni, Sf. Gheorghe, căreia îi adresăm mulţumiri şi pe această cale.

Abrevieri.

BAR – British Archaeological Reports; CCAR – Cronica cercetărilor arheologice din România; CD – Calibrul distal; Diam – diametru; ED – Extremitatea distală; EP – Extremitatea proximală; IMDA – Industria materiilor dure animale; L – Lungimea; L tot – Lungimea totală; Lăţ – Lăţimea; LPA – Lungimea părţii active; MNCR – Muzeul Naţional al Carpaţilor Răsăriteni, Sf. Gheorghe, jud. Covasna; PCD – Păuleni-Ciuc-„Dâmbul Cetăţii"; PM – Partea mezială; PP – Partea proximală; R – rază (de corn de cerb); S – Secţiunea.

Abstract

Bone and antler Prehistoric artefacts in Şoimeni-„Dâmbul Cetăţii", Păuleni-Ciuc comm., Harghita County site. 2013 excavation campaign. The article presents the data issued from the analysis regarding a small collection composed of 7 artefacts made of osseous materials (bone, red deer antler, shell). These belong to the Cucuteni-Ariuşd (3) and Wietenberg (4) cultures. The artefacts were recovered during the 2013 excavation campaign. They were recovered from the level outside complexes and from several complexes (Complex 48 – Aeneolitic; Complexes 15, 32, 51, 52, 328 – Bronze Age, see data in Repertory, table 1). The study was done using a unitary methodology (Beldiman 2007) which takes into account all quantifiable data of the artefacts; the data was also statistically analyzed and added to a previous elaborated database. Systematic examination of pieces using an optical microscope (x10 – x40) and a digital microscope (x10 – x400) has been performed; photos taken (general views, detailed views, and microscopic views) were added to the previous image database. The study revealed the existence of some types that were already included in the typological list Beldiman 2007. These are common types which had been met in other systematically studied Aeneolithic and Bronze Age sites. These types are: two points made of Herbivore fragment of long bone (I A9) and a point made of fragment of Ovis/Capra or Sus scrofa domesticus rib (I A15); two red deer antler waste (V A3 b3; V A3 b5); a Dentalium shell bead (III D4); a unique red deer antler zoomprhic plate (see Repertory, table 1 and figs. 7-15). A special attention was drawn to technological aspects (manufacturing, traces of use) that have been studied and defined on the basis of data issued from microscopic analyses. There are attested

http://patrimoniu.gov.ro

some specific procedures as fracturing, splitting, abrasion. The presence of different types of artefacts allowed us to identify certain domestic unspecialized activities practiced in the site: production of bone and antler artefacts as well as fibres/hide processing. The presence of Dentalium bead can suggest the practice of some extra-site activities (exchanges). The little assemblage analyzed offers new chrono-cultural, typological and paleotechnological markers for complex and extensive analysis of Cucuteni-Ariuşd and Wietenberg communities from Transylvania region. In this context we make a special mention for the rare/unique red deer antler zoomorphic plate that has been attested for the first time in this site and (apparently) is rarely present in the area of Wietenberg culture.

Keywords: bone awl, Cucuteni-Ariuşd Culture, Dentalium bead, osseous materials industry, Păuleni-Ciuc, prehistoric technology, red deer antler plate, Romania, Şoimeni, Transylvania, Wietenberg Culture, waste.

Bibliografie

BELDIMAN C. 2007 – Industria materiilor dure animale în preistoria României. Resurse naturale, comunităţi umane şi tehnologie din paleoliticul superior până în neoliticul timpuriu, Asociaţia Română de Arheologie, Studii de Preistorie – Supplementum 2, Bucureşti, 2007.

BELDIMAN C., SZTANCS D.-M. 2007 – Miercurea Sibiului-„Petriş". Industria preistorică a materiilor dure animale, în CCAR 2006, Bucureşti, 2007, p. 233-236, 502-504.

BELDIMAN C., SZTANCS D.-M. 2012 – Remarks on some Neo-Aeneolithic adornments made of osseous materials from Transylvania, Romania, în V. Cotiugă, Șt. Caliniuc (eds.) Interdisciplinarity Research in Archaeology. Proceedings of the First ArheoInvest Congress, 10-11 June 2011, Iaşi, Romania, BAR International Series 2433, Oxford, 2012, p. 99-106.

BELDIMAN C., SZTANCS D.-M. 2013 – Şoimeni-Ciomortan, com. Păuleni-Ciuc, jud. Harghita. Industria materiilor dure animale aparţinând culturilor Cucuteni-Ariuşd şi Wietenberg, în CCAR 2012, Bucureşti, 2013, p. 126-128.

BELDIMAN C., SZTANCS D.-M., BUZEA D. L. 2012 – Animale, tehnologie şi artefacte preistorice din materii dure animale descoperite la Păuleni-Ciuc, jud. Harghita. Catalog/Prehistoric osseous materials artefacts discovered at Păuleni-Ciuc, Harghita County. Catalogue/ Állatok, technológiá és állati eredetű nyersanyagból készült tárgyak Csikpálfavi (Hargita Megye) lelőhelyról. Katalógus, Editura Angustia, Sf. Gheorghe, 2012.

BUZEA D., LAZAROVICI Gh. 2005 – Descoperirile Cucuteni-Ariuşd de la Păuleni Ciuc-Ciomortan-„Dâmbul Cetăţii". Campaniile 2003-2005. Raport preliminar, Angustia, Arheologie-Etnografie, 9, 2005, p. 25-88.

KAVRUK V., BUZEA D. L., MATEŞ A., LAZAROVICI GH., DUMITROAIA GH., GARVĂN D., MUNTEANU E. R., 2010 – Şoimeni-Ciomortan, com. Păuleni-Ciuc, jud. Harghita, în CCAR 2009, Bucureşti, 2010, p. 182-184.

KAVRUK V., BUZEA D. L., MATEŞ A., LAZAROVICI GH., DUMITROAIA GH., GARVĂN D., MUNTEANU E. R., 2011 – Şoimeni-Ciomortan, com. Păuleni-Ciuc, jud. Harghita, în CCAR 2010, Sibiu, 2011; raportul de săpătură a fost publicat online şi pe CD-ROM, nu şi în volum – cf. http://cimec.ro/Arheologie/cronicaCA2011/cd/index.htm.

SZTANCS D.-M. 2011 – Industria materiilor dure animale în neo-eneoliticul din Transilvania. Repertoriu, tipologie, studiu paleotehnologic, date privind paleoeconomia. Baze de date, teză de doctorat, Universitatea „Lucian Blaga" Sibiu, 2011.

SZTANCS D.-M., BELDIMAN C. 2010a – Şoimeni-Ciomortan, com. Păuleni-Ciuc, jud. Harghita. Industria materiilor dure animale aparţinând culturii Cucuteni-Ariuşd. Consideraţii asupra repertoriului tipologic, în CCAR 2009, Bucureşti, 2010, p. 184-186.

SZTANCS D.-M., BELDIMAN C. 2010b – Date asupra industriei materiilor dure animale aparţinând culturii Cucuteni-Ariuşd descoperită în aşezarea de la Păuleni-Ciuc – „Dâmbul Cetăţii", jud. Harghita, Angustia, Arheologie-Etnografie-Educaţie muzeală, 14, 2010 (2011), p. 141-164.

SZTANCS D.-M., BELDIMAN C. 2011 – Şoimeni-Ciomortan, com. Păuleni-Ciuc, jud. Harghita. Industria materiilor dure animale aparţinând culturilor Cucuteni-Ariuşd şi Wietenberg, în CCAR 2010, Sibiu, 2011, p. 132-134.

SZTANCS D.-M., BELDIMAN C., BUZEA D. L. 2009 – Contribuţii la cunoaşterea plasticii antropomorfe preistorice din materii dure animale în Transilvania: idolul din corn de cerb descoperit în aşezarea eneolitică de la Păuleni-Ciuc, jud. Harghita, Corviniana. Acta Musei Corvinensis, 13, 2009, p. 359-375.

SZTANCS D.-M., BELDIMAN C., BUZEA D. L. 2010, Fiches typologiques de l'industrie osseuse de Roumanie. I. Préhistoire. 1. Idole/pendeloque/amulette anthropomorphe énéolithique en bois de cerf de Păuleni-Ciuc, dép. de Harghita, Acta Terrae Septemcastrensis, 9, 2010, p. 121-150.

(Endnotes)

[1] Documentarea de teren şi fotografiile din timpul cercetărilor arheologice au fost realizate de Björn Briewig şi Dan Lucian Buzea. Fotografiile prezentului raport de analiză a IMDA au fost realizate de Corneliu Beldiman, iar desenele de Eva Délczeg, desenator în cadrul Muzeului Naţional al Carpaţilor Răsăriteni, Sf. Gheorghe.

[2] Beldiman, Sztancs 2012; Buzea, Lazarovici 2005 – cu bibliografia; Kavruk et alii 2010; Kavruk et alii 2011; Sztancs 2011; Sztancs, Beldiman 2010a; Sztancs, Beldiman 2010b; Sztancs, Beldiman, Buzea 2009; Sztancs, Beldiman, Buzea 2010; Sztancs, Beldiman 2011; Beldiman, Sztancs, Buzea 2012; Beldiman, Sztancs 2013.

[3] Sztancs, Beldiman 2010b, p. 141-142, 152-155. Sztancs, Beldiman 2011; Beldiman, Sztancs, Buzea 2012. Numerotarea a fost fixată în catalogul publicat recent (Beldiman, Sztancs, Buzea 2012, p. 80 şi urm.).

[4] Beldiman 2007; Beldiman, Sztancs 2007 – cu bibliografia; Beldiman, Sztancs, Buzea 2012, p. 79.

[5] Beldiman 2007, p. 71-76.

[6] Microfotografiile pieselor IMDA incluse în ilustraţie au fost realizate de Corneliu Beldiman.

[7] Beldiman, Sztancs, Buzea 2012.

[8] Sztancs 2011 – cu bibliografia.

[9] Beldiman 2007, p. 211-234.

85. Stelnica, com. Stelnica, jud. Ialomița

Punct: Grădiştea Mare

Cod sit: 94508.01

Nr. Autorizaţie: 47/2013

Colectiv: Vlad V. Zirra – responsabil, Mircea Babeş – consultant ştiinţific, Anca Ganciu (IAB), Gheorghe Matei – responsabil (MJ Ialomiţa)

Necropola getică

În campania 2013, au fost cercetate 10 morminte de epocă getică: trei morminte de incineraţie cu oasele depuse în urnă cu sau fără capac (dintre care un mormânt colectiv cu patru urne), un mormânt de dublu de incineraţie cu oasele depuse în groapă şi şase morminte de înhumaţie. In prezent practic avem 202 de morminte

http://patrimoniu.gov.ro

de inhumaţie, incineraţie cu oasele depuse în urnă 136 şi 78 de morminte de incineraţie cu oasele depuse în groapă, rezultând un total de 416 morminte aparţinând epocii getice.

Numărul redus de descoperiri funerare din ultimele trei campanii ar putea indica faptul că ne aflăm în imediata apropiere a limitei nordice a necropolei sau posibilitatea să ne aflăm la limita unei aglomerări de morminte, asa cum indica dealtfel si descoperirile facute la vest de zona in care ne aflam in acest moment si unde avem o aglomerare masiva de morminte. În acelaşi timp numărul relativ important de descoperiri care indică posibile resturi ale unor morminte, precum şi indicii ale distrugerilor provocate ca urmare a lucrărilor mecanice din curtea fostului I.A.S, ne conduc către părerea că descoperirea unui număr redus de morminte ar putea fi şi rezultatul lucrărilor mecanice efectuate pe suprafaţa ocupată de necropolă. Din păcate dacă ne aflăm la limita dintre două aglomerări cu siguranţă nu o vom mai surprinde, deoarece este (a fost suprapusă) de moară.

Mormintele de incineraţie cu oasele depuse în urnă cu sau fără capac. Din această categorie au fost cercetate trei morminte (M. 409, M. 412 şi M. 418). Urnele sunt depuse în poziţie verticală. Poziţia urnei nu este determinată de dimensiunile urnei. Urnele: predomină cănile, lucrate la roată (M. 409) sau cu mâna (M. 412) şi un vas borcan distrus (M. 418). Capacele: apar în două cazuri (M. 412) vas borcan spart şi depus în straturi succesive şi o strachină lucrată cu mâna (M. 412). Nici unul dintre cele trei morminte nu avea inventar funerar.

Morminte de incineraţie cu oasele depuse în groapă. În această campanie a fost cercetat un singur mormânt de acest tip (M. 414). Mormânt dublu de incineraţie cu oasele depuse în groapă, cu patru vase de ofrandă, groapă de formă aproximativ circulară. ORIENTARE: NNE – SSV (?), (orientarea este luată în funcţie de dispunerea oaselor calcinate în raport cu vasele de ofrandă, dată fiind deformarea gropii de două mari galerii). Primele trei vase de ofrandă apar la partea superioară a mormântului, în marginea gropii, vasul 4 la fundul gropii, sub vasul 1, sub forma a trei aglomerări distincte de fragmente ceramice provenind de la un singur vas. Vasul 1 este în poziţie oblică, cu gura spre nord. Vasul 2 şi 3 la SE de vasul 1, vas tronconic în poziţie aproximativ oblică, acoperit cu o strachină depusă cu gura în jos. Oasele calcinate sunt depuse la NE de vase şi apar într-o primă fază dispersate, se delimitează sub forma unor aglomerări distincte doar la baza vaselor, înspre fundul gropii. Inventarul apare exclusiv în zona aglomerării de oase aparţinând vasului 1. Inventar: trei fibule de schemă tracică de bronz şi un vârf de săgeată de tip scitic puternic corodat. Vase de ofrandă: vasul 1 este lucrat cu mâna, cu două apucători sub diametrul maxim intercalate de două apucători perforate, deasupra umărului este prevăzut cu patru aplicaţii în relief. În vasul 1, la golirea vasului s-a găsit o toartă de amforă, în zona diametrului maxim. Vasul 2, strachină lucrată cu mâna. Vasul 3, vas tronconic de mici dimensiuni, lucrat cu mâna. Vasul 4, amforă fragmentară, nu este exclus ca toarta găsită în vasul 1 să aparţină vasului 4, care nu poate fi întregit.

Mormintele de înhumaţie, au fost cercetate şase morminte de înhumaţie. Mormintele aparţin atât unor indivizi adulţi (M. 411, M. 416, 417) cât şi imaturi (M. 410, 413, M. 415 dublu). Până la analiza antropologică nu putem face precizări privind vârsta indivizilor. Toate mormintele de înhumaţie sunt deranjate de intervenţii medievale cel mai probabil. Orientarea mormintelor de înhumaţie variază între SSV – NNE (M. 417) şi SSE – NNV (M. 411, 413, 415). Poziţia scheletelor este predominant în decubit dorsal cu membrele inferioare întinse excepţie face mormântul M. 417. Inventarul funerar este reprezentat prin mărgele (M. 411), fusaiolă (M. 416), brăţară de bronz fragmentară (M. 415). O a doua brăţară s-a găsit la cca 60 cm NE de membrul inferior drept al lui M. 417. Vase de ofrandă: apare într-un singur caz, (M. 411), este un castron lucrat la roată. Este de menţionat faptul că depunerea vaselor de ofrandă în mormintele de inhumaţie este o practică rar întâlnită la Stelnica. Ofrandă de carne?: în cazul unui singur mormât (M. 413) s-a putut constata prezenţa la cca 30 cm vest de schelet a unui omoplat de animal de talie mare. Ca şi în cazul vaselor de ofrandă depuse în morminte de înhumaţie, depunerea ofrandei de carne este o situaţie rar întâlnită în necropola de la Stelnica.

În cazul M. 417, poziţia şi starea de conservare a scheletului ridică unele întrebări cu atât mai mult cu cât nu se pot observa intervenţii asupra scheletului, care să fi provocat poziţia acestuia. În acelaşi timp poziţia inventarului în mormânt pune şi ea unele probleme de atribuire. Nu excludem posibilitatea ca mormântul să fi fost deranjat ulterior înhumării şi aceasta să fi avut ca rezultat deplasarea brăţării. În acelaşi timp este posibil ca inventarul să aparţină unui alt mormânt aflat la nord de M. 417, în zona rămasă necercetată.

Descoperiri Ev Mediu

Cercetările arheologice din această campanie au dus la descoperirea în principal doar a unor fragmente ceramice răspândite în principal în jumătatea estică a zonei cercetată şi un posibil tipar de piatră. Nu au fost cercetate locuinţe. Posibil de atribuit Evului Mediu sunt cele trei şanţuri (unul oval, al doilea circular şi cel de al treilea de formă rectangulară de mici adâncimi).

Cultura Coslogeni

Culturii Coslogeni îi pot fi atribuite doar fragmente ceramice izolate, fragmente de copaie. Nu au fost cercetate complexe (gropi) care să poată fi atribuite acestei epoci.

Cultura Boian. Au fost descoperite două fragmente ceramice cu decor tipic culturii Boian şi două fragmente ceramice provenind de la un vas barbotinat, în interiorul şantului circular.

În ceea ce priveşte cronologia descoperirilor funerare, aceasta rămâne neschimbată[1], respectiv sec. IV – III a. Chr.

Abstract

The point “Grădiştea Mare“ is situated at the Danube River, in the place “Balta Borcei”, at north by the bridge Feteşti-Cernavodă. It is a surface by 15 ha and 0.50-2.00 m height.

The research is focused on the cemetery from 4th-3rd century BC. In the same time, we have discovered remains from other periods: Neolithic Age (Boian culture), Bronze Age (Coslogeni culture), late medieval age and modern period.

Discoveries from medieval age and modern period are represented by two dwelling houses, pit props and one trench covered with bricks that belong to the mill.

Belonging to 4th-3rd century BC, in this year we discovered 10 graves: six inhumation graves belonging to adults (M. 411, M. 416, 417) and immature (M. 410, 413, M. 415 double), three graves with cremated bones put in urn with or without lid (M. 409, M. 412 şi M. 418) and one double grave with cremated bones deposed in a pit (M. 414). The funeral inventory is very poor and is similar with the other graves discovered until now. Some graves are disturbed from different reasons in medieval and modern time.

From Coslogeni and Boian culture we discovered only isolated ceramics shreds.

We can assign to late medieval age three trenches and isolated ceramics shreds.

(Endnotes)

[1] N. Conovici, Gh. Matei, N. Conovici, Gh. Matei, Necropola getică de la Stelnica-Grădiştea Mare (jud. Ialomiţa). Raport general pentru anii 1987-1996, Materiale şi cercetări arheologice (serie nouă), I, 1999, p. 99-144.

http://patrimoniu.gov.ro

86. cartierul Celei, oraşul Corabia, jud. Olt, [SUCIDAVA]

Nr. Autorizaţie: 83/2013

cod RAN: Sucid.B29A0016

Colectivul: Petre Gherghe (Universitatea din Craiova), responsabil de şantier; Lucian Amon (Universitatea din Craiova), responsabil de sector; Mirela Cojoc (Muzeul de Arheologie şi Etnografie Corabia); Ştefan Vasiliţă (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan" Bucureşti); Onoriu Stoica (Societatea Numismatică Română).

Campania din anul 2013 de la Sucidava, a avut loc în perioada 8-19 iulie, în arealul cetăţii romano-bizantine, a fost executată fără finanţare, cu ajutorul studenţilor Universităţii din Craiova şi sprijinul Primăriei oraşului Corabia.

Săpăturile au fost localizate în două sectoare: primul este situat în zona centrală din interiorul fortificaţiei romano-bizantine, delimitată spre vest de clădirea cu hipocaust, la nord de bazilica paleocreştină, iar la sud de horreum şi fântâna „secretă"; al doilea este situat extra muros , în apropierea colţului sud-vestic al cetăţii.

În primul sector, obiectivul urmărit a vizat continuarea investigării a patru, din cele 18 casete deschise aici anterior, mai precis a casetelor C8, C9, C17 şi C18, situate la extremitatea nordică a sectorului. Aici, cu ocazia campaniilor precedente, în casetele C9 şi C18 au fost identificate amenajări (un pavaj şi un jgheab pentru drenarea apei) din sec. VI d.Hr., în caseta C9 temeliile şi o parte din suprastructura zidurilor de piatră ale unei construcţii din sec. IV d.Hr., iar în caseta C8 urmele podelei unei locuinţe databilă în perioada sfârşitului sec. III - debutul sec. IV d.Hr. Sub nivelul zidurilor din caseta C9 au fost surprinse parţial o serie de elemente (printre care o vatră de cult cu decor) de factură geto-dacă.

Cu prilejul actualei campanii, la adâncimi care oscilează în funcţie de aspectul nivelului actual de călcare, în jurul valorii de -2,00 m, au fost identificate noi elemente care aparţin aceluiaşi nivel geto-dac târziu (sec. I î.Hr. - sec. I d.Hr.). Pe lângă numeroase fragmente de ceramică – în cea mai mare parte lucrate cu mâna dintr-o pastă semigrosieră cenuşie, prevăzute cu butoni aplatizaţi şi decorate cu brâuri alveolate – două fusaiole de lut (cu diametrele de 7 cm, respectiv 5 cm) şi o mică groapă menajeră (diametru 0,33 m, adâncime 0,20 m) care conţine multă cenuşă împreună cu un fragment de vas prezentând urme de ardere secundară, prevăzut cu un buton decorat la capăt cu două şănţuiri, se remarcă urmele unei locuinţe incendiate (fig. 1).

Locuinţa a fost doar parţial surprinsă, la limita vestică a casetei C9, motiv pentru care atât forma cât şi dimensiunile ei complete nu pot fi încă precizate. Din structura acesteia sunt vizibile o porţiune din lutuiala podelei şi două grinzi din lemn ars, prăbuşite în unghi aproape drept peste aceasta. Pe podea, pe lângă urme de cenuşă, se păstrează şi un os de bovină. Mica groapă menajeră, descrisă mai sus, aparţine stratigrafic aceluiaşi nivel. Deasupra locuinţei, pe o înălţime de 0,65 m, se observă un strat compact de pământ, conţinând pigmenţi de cărămidă, care probabil provine de la nivelarea platoului cetăţii, în faza premergătoare edificării fortificaţiei romane. În acest strat compact a fost săpate şi şanţurile temeliilor construcţiei cu ziduri de piatră din sec. IV. Deasupra nivelului acestora urmează un nou strat de incendiu, cu grosimea de circa 10 cm, peste care au fost realizate amenajările amintite, din sec. VI.

În cel de-al doilea sector, pe escarpa estică a şanţului de a cetăţii, în apropierea turnului A (situat în colţul sud-vestic al acesteia) şi la o distanţă de 1,30 m faţă de turnul-pasarelă descoperit în urmă cu câţiva ani, am constatat că eroziunea naturală a solului a scos la iveală câteva urme osteologice umane. Pentru a obţine informaţii suplimentare am procedat la deschiderea unei casete cu dimensiunile de 2,00 x 2,00 m. Săpătura a fost mult îngreunată de panta accentuată a terenului. S-a constatat existenţa urmelor directe ale înhumării a două persoane (un adult şi un copil), cât şi indicii indirecte ale prezenţei unui al treilea mormânt:

- de la persoana adultă, amplasată cel mai la vest, nu s-a conservat decât partea inferioară a tibiilor şi peroneelor, împreună cu oasele labelor picioarelor, orientate spre est. Aici se observă şi urmele gropii, cu colţurile uşor rotunjite, având o lăţime de circa 0,50 m;
- la circa 0,15 m faţă de limita estică a gropii mormântului precedent a fost descoperit un alt mormânt căruia nu i s-a putut preciza forma şi dimensiunile gropii. În el s-au păstrat craniul, fragmente disipate de coaste şi clavicule aparţinând unui copil care avea vârsta de sub un an. Defunctul păstrează aceeaşi orientare, spre est;
- la distanţa de 0,80 m, spre est de ultimele urme descrise, a fost descoperit un mic monument funerar anepigraf (fig. 2), poziţionat vertical, sculptat în calcar. Acesta are înălţimea de 31 cm şi lăţimea de 24 cm. Pe partea faţetată, orientată spre vest, este figurată prin adâncire o cruce cu laturile aproape egale (13-14 cm), uşor lăţite la extremităţile braţelor, ceea ce îi conferă un aspect oarecum asemănător cu tipul crucii de Malta. Poziţia monumentului sugerează că acesta aparţinea unui alt mormânt, situat mai spre est, care nu a fost surprins de caseta noastră.

În toate cazurile, înhumările par a fi fost făcute la adâncimi mici. În lipsa unor elemente de inventar, nu ne putem pronunţa cu precizie asupra datării mormintelor. În literatura de specialitate este semnalată prezenţa, în această zonă, a unei necropole medievale din sec. al XVI-lea[1].

În concluzie, cu ocazia campaniei din anul 2013, în zona din centrul cetăţii au fost descoperite noi urme de locuire aparţinând nivelului geto-dacic târziu (sec. I î.Hr. - sec. I d.Hr.), iar în afara acesteia, în sectorul vestic al şanţului de apărare, au fost identificate câteva morminte medievale.

Résumé

Pendant les dernières recherches archéologiques, dans l'intérieur de la forteresse romano-byzantine, nous avons découvert les traces d'une modeste construction (une partie du plancher en terre battue, des éléments de la superstructure du bois brûlé et des nombreux fragmentes de poterie), qui appartiennent au niveau dacique tardive (le I e siècle av. JC – le I e siècle ap. JC). A l'extérieur de la forteresse nous avons identifié les traces des trois tombeaux médiévales (le XVI-e siècle).

(Endnotes)

[1] O. Toropu, C.M. Tătulea, Sucidava-Celei, Bucureşti, 1987, p. 197.

87. comuna Medieşu Aurit, loc. Medieşu Aurit, jud. Satu Mare, *Punct Şuculeu*

Responsabil şantier: Robert Gindele

Finanţare Ministerul Culturii, Consiliul Judeţean Satu Mare

Cercetările din anul 2013 au fost concentrate pe zona centrală a sitului (sector 1), fiind continuate săpăturile din anii 2011 şi 2012. Au fost amplasate 4 secţiuni paralele de 12 x 3 m în vederea documentării statigrafice, care după desenarea martorilor au fost unite formând o casetă de 12 x 12 m. Stratigrafia sitului este simplă, după stratul arător de 0,40 m urmează un strat de cultură de 0,20-22 m, complexele conturânu-se la adâncimea de 0,65-0,70 m.

În zona centrală a sitului au fost descoperite două ateliere de producţie ceramică suprapuse, cel mai vehi cu trei cuptoare adosate şi cel mai noi cu un singur cuptor. Toate cuptoarele sunt de tipul cu

http://patrimoniu.gov.ro

perete median de susţinere a grătarului, aceasta continuând parţial şi în canalul de foc. Au mai fost descoperite urmele a două construcţii de suprafaţă, orientate pe aceleaşi direcţie, unul identificat printr-un şanţ de fundaţie şi celelalt printr-un şir de gropi de stâlpi. Descoperirile se completează cu o groapă de provizii cu formă tronconică.

La Medieşu Aurit- Şuculeu pentru prima dată a fost surprinsă o poziţie stratigrafică de suprapunere a două ateliere de producţie ceramică din aceleaşi fază de evoluţie a aşezării. Această poziţie este foarte importantă pentru o cronologie mai detaliată a evoluţiei producţiei în cadrul fazei 2 de evoluţie (sf. sec. II- început sec. III. d. Hr.) a aşezării.

În anul 2013 au fost demarate cercetările din sector 3, la marginea de vest a aşezării, cu o secţiune de control de 17 x 1 m. Secţiunea a fost amplasată pe axa vest- est, în vederea verificării unei posibile construcţii rectangulare, conturată pe google earth. S-a adâncit la 85 cm, însă nu a fost descoperit nici un complex arheologic.

Zusammenfassung

Im Jahr 2013, im Rahmen der Forschung aus der Keramikzentrum Medieşu Aurit- Şuculeu, wurden in zentral Raum der Siedlung (Sektor 1) eine 12 x 12m Oberfläche freigelegt. In dieser Oberfläche wurden zwei Töpferwerkstätte, Spuren zwei oberirdische Gebäude und eine Speicherngrube entdeckt. Die Töpferwerkstätte sind in stratigraphischer Position, die ältere hat drei Töpferöfen und die jüngere einen. Im Sektor 3, am westlichen Rand der Siedlung hat man eine 17 x 1 m größer Sondierungsgraben gemacht, aber ohne Resultat.

88. Sultana, com. Mânăstirea, jud. Călăraşi

Punct: Malu Roşu

Cod sit: 104216.03

Nr. Autorizaţie: 26/2013

Colectiv: Radian Romus Andreescu – responsabil, Cătălin Alexandru Lazăr, Mihai Florea, Vasile Opriş, Mădălina Voicu, Ionela Crăciunescu (MNIR), Theodor Ignat (MM Bucureşti), Adrian Bălăşescu, Valentin Radu, Gabriel Vasile (CNCP-MNIR), Monica Mărgărit (UV Târgovişte), Cătălin Nicolae (IAB), Ciprian Astaloș (MJ Satu Mare), Mihaela Golea, Laura Șendrea (FIB), Valentin Parnic, Marian Neagu (MDJ Călăraşi), Iulia Pârvan (MJTA Giurgiu), studenţi, masteranzi şi doctoranzi FIB şi UAUIM Bucureşti;

Total finanțare: 9000 lei

Cercetările arheologice de la Sultana - Malu Roşu, com. Mânăstirea, jud. Călăraşi se desfăşoară în cadrul proiectului Începuturile civilizaţiei europene. Neo-eneoliticul la Dunărea de Jos, coordonat de Muzeul Naţional de Istorie a României.

Din păcate, obiectivele cercetării din campania 2013 au fost mult diminuate datorită limitării finanțării acordate șantierului în discuție. În aceste circumstanțe, obiectivele planificate inițial au trebuit sa fie restrânse și redimensionate. Astfel, cercetarea arheologica din acest an s-a axat pe continuarea săpăturilor arheologice interdisciplinare din cadrul sectorului terasă, în care se află necropola aşezării de tip tell de la Sultana-Malu Roşu. Tot în cadrul aceluiaşi sector au continuat și cercetările din aşezarea Boian din punctul Gheţărie.

Sector terasă - necropolă

În acest sector, datorită condițiilor sus amintite, a fost deschisă doar o nouă suprafaţa – Son 1/2013 (6.5 x 10.5 m), amplasată spre sud față de secțiunile realizate în campaniile precedente. Astfel s-a urmărit identificarea limitelor necropolei preistorice spre sud, dar și stabilirea existenței (sau nu) a unor zone ce cuprindeau morminte cu inventar funerar bogat.

Cercetarea a condus la identificarea a 7 morminte de inhumaţie, atribuite perioadei eneolitice, pe baza inventarului funerar specific, dar și a elementelor de tratament funerar (poziție, orientare).

La fel ca şi în anii precedenţi, mormintele eneolitice conţineau indivizi depuşi în poziţiei chircită, pe partea stângă, orientaţi E-V. Din punct de vedere stratigrafic gropile mormintelor eneolitice au fost identificate în unitatea stratigrafică T1003, adâncindu-se în unele cazuri în unitatea stratigrafică T1004. Inventarul funerar lipseşte în cele mai multe cazuri. Doar în trei cazuri (M68, M69, M73) s-au identificate piese de inventar funerar, ce constau în mărgele realizate din marmură, os, cochilii de Spondylus sp. și Lithoglyphus sp.

Sector terasă – aşezarea Boian

În zona aşezării plane din punctul Gheţărie, aparținând culturii Boian, faza Vidra, datorită fondurilor insuficiente, cercetarea din campania 2013 a fost de mică amploare. Astfel, s-a realizat o singură suprafață Son3/2013 (2.5 x 10 m), orientată E-V, amplasată în continuarea secțiunii Son2/2012. Scopul acesteia a fost elucidarea unor aspecte stratigrafico-contextuale identificate în profilul de nord al acesteia.

Menționăm că la începutul campaniei a mai fost proiectată o secțiune – Son2/2013 (20 x 2 m), în continuarea secțiunii Son 21/2012, ce trebuia să conducă la cercetarea unor complexe atribuite culturii Boian, identificate în profilul de vest al acesteia. Din nefericire, datorită motivelor menționate anterior, a fost posibilă doar înlăturarea nivelului vegetal, suprafața fiind conservată, în vederea unei cercetări ulterioare (cel mai probabil în campania 2014).

În cadrul Son3/2013 a fost identificat un singur complex eneolitic - C20, precum și continuarea complexului de tip groapă C14 (cercetat parțial în campania 2012), atribuit aceluiasi segment cronologic. Ambele complexe pot fi atribuite fazei Vidra a culturii Boian.

De asemenea, au mai fost identificate câteva gropi moderne de extragere a lutului, precum și un nou mormânt de inhumație (M4). Acesta, conținea un schelet în conexiunea antomică, relativ bine conservat, depus în poziție întinsă, dorsal, orientat NE-SV. Inventarul funerar consta în câteva vase ceramice. Pe baza caracteristicilor acestora, mormântul M4 a fost atribuit sec. VI-VII p.Chr.

Tehnica de săpătură aplicată în situl de la Sultana a constat în metoda micro-stratigrafică, înregistrările stratigrafice realizându-se în sistemul unităţilor stratigrafice (u.s.-uri), în cadrul unor registre de unităţi stratigrafice şi complexe, fiind utilizate fişe tipizate.

Colectarea datelor brute din teren, în vederea înregistrărilor planimetrice şi altimetrice, s-a realizat cu ajutorul unui receptoare GNSS (Global Navigation Satellite System), la care s-au adăugat o nivelă optică Leica NA 724 şi o staţie totală Leica TCR 407 Power.

Sedimentul din morminte şi din complexele cercetate a fost recoltat şi tamisat. Din toate mormintele cercetate au fost recoltate probe pentru datării absolute (^{14}C), paleoparazitologie şi studiul materialului genetic uman fosil (A.D.N.).

Materialele faunistice au fost prelucrate şi analizate pe teren de către echipa Centrului Naţional de Cercetări Pluridisciplinare din cadrul Muzeului Naţional de Istorie a României.

Piesele IMDA vor fi analizate în laboratoarele Universității „Valahia” din Târgoviște.

În funcţie de bugetul disponibil, cercetările viitoare vor viza continuarea săpăturilor din aşezarea de tip tell aparținând culturii Gumelnița, în aşezarea plană aparținând culturii Boian, precum şi pe terasă, în cadrul necropolei preistorice.

Abstract:

The archaeological site is located at 400 m North-East from

http://patrimoniu.gov.ro

Sultana village, in the location named Malu Roşu, on the high terrace of the Iezerul Mostiştea Lake.

In 2013 campaign we have conducted archaeological research in the terrace sector, more precisely in the prehistoric necropolis and also in the flat settlement belonging to Boian culture, Vidra phase.

Generally, in area of prehistoric necropolis we have investigated 7 inhumation graves belonging to the Eneolithic period and a several pits, belonging to Boian culture. The graves contain skeletons witch in general are in a hooker position, on the left side, E-W oriented. Only in 3 cases (graves M68, M69, M73) have been identified grave goods which consist of beads made of marble beads, bone, Spondylus sp. and Lithoglyphus sp.shells.

In area of flat settlement belonging to Boian culture, Vidra phase, have been identified only two eneolithic complexe (C14 and C20), but also several modern pits and an inhuamtion grave (M4) belonging to VI-VII centuries AD.

Bibliografie:

Andreescu R., Lazăr, C., Valea Mostiştei. Aşezarea gumelniţeană de la Sultana Malu Roşu, Cercetări Arheologice 14, 2008, Bucureşti, p. 55-76.

Andreescu R., Lazăr C., Sultana, com. Mânăstirea, CCA 2011, p. 136.

Lazăr, C. et alii, The Eneolithic Cemetery from Sultana-Malu Roşu (Călăraşi county, Romania), Studii de Preistorie 5, 2008, Bucureşti, p.131-152.

Lazăr, C. et alii, New Data on the Eneolithic Cemetery from Sultana-Malu Roşu (Călăraşi county, Romania), Studii de Preistorie 6, 2009, Bucureşti, p. 165-199.

Lazăr, C. et alii, Traditions, Rules and Exceptions in the Eneolithic Cemetery from Sultana-Malu Roşu (Southeast Romania), în Kogalniceanu R., Curca R., Gligor, M. & Stratton, S. (eds.), HOMINES, FUNERA, ASTRA. Proceedings of the International Symposium on Funerary Anthropology, June 5-8, 2011, Alba Iulia, British Archaeological Reports, International Series, no. 2410, Archaeopress, Oxford, p. 107-118.

89. comuna Şuţeşti judeţul Brăila

Punctul: „Val”

Nr. autorizaţie: 19/2012

Cod RAN: 44159.02

Colectiv: Ionel Cândea (Muzeul Brăilei) – responsabil de şantier, Croitoru Costin (Muzeul Brăilei), Valeriu Sîrbu (Muzeul Brăilei)

Valul se întinde pe o distanţă de circa 2,5 Km, la marginea vestică a satului Şuţeşti, fiind puternic afectat de activităţile cotidiene. Are o înălţime păstrată de 2-4 m şi o grosime la bază de max. 20 m. Traseul său bara un pinten de terasă şi unea două vaduri naturale de acces spre lunca inundabilă a Buzăului.

La capătul său nord-estic se află cimitirul satului, iar locuitorii au început să sape valul pentru a-şi înmormânta defuncţii direct în miezul leossoid al valului, dar acțiunea a fost stopată; în plus, pe traseul său au fost executate căi de acces spre zone cultivate şi spre lunca Buzăului. În capătul sud-vestic al valului, spre lunca Buzăului, la câțiva metri este vizibilă o incintă rectangulară (aproximativ 25 x 25 m.) din pământ, după toate aparențele modernă, însă doar cercetările geofizice ori săpăturile arheologice vor putea lămuri situația; acum ea este utilizată ca zonă menajeră, pe versanţii valului și în această incintă fiind depozitate cantităţi apreciabile de gunoi menajer.

În anul 2012 au fost reluate cercetările arheologice sistematice de la acest obiectiv, în încercarea de a găsi un răspuns elocvent cu privire la modalitatea de construcție, rolul și mai ales cronologia acestei fortificații. În acest scop a fost deschisă o secțiune de 16 x 2 metri, orientată est-vest, perpendicular pe val, pornind din zona mediană a acestuia. În campania anului 2013 am continuat această secțiune, neepuizată în zona șanțului. De asemenea au fost deschise două casete laterale, pe coama valului, pentru a-i verifica structura și modul de execuție, și a fost prelungită secțiunea cu 10 metri spre vest.

S-au identificat variate succesiuni de depuneri de sedimente, atât de loess, cât și cu alte texturi și culori, pentru ridicarea fortificației. De asemenea, în partea exterioară s-au evidențiat anumite structuri din lemn.

Dintre complexele identificate menționăm prezența, în apropierea înălțimii maxime a valului, a două gropi și a unor depuneri de pământ galben bătătorit, în apropierea acestora găsindu-se resturile de bârne din lemn.

De menționat că în cercetările din anii anteriori (2006-2007), în alte zone, în structura valului s-au evidențiat împletituri din nuiele și pietre de râu.

Săpăturile arheologice au fost însoțite de cercetări geofizice și topografice.

În aceste condiții se impune continuarea cercetărilor, pornind chiar cu epuizarea secțiunii deschise, care credem că mai poate oferi surprize, și evident continuarea spre est, acolo unde P. Polonic văzuse un al doilea șanț al fortificației liniare, evidențiat și de cercetările geofizice.

Abstract

The main objectives we proposed for this campaign of archaeological investigations were to find out the way of which the wall was built and if is possible to find out some eloquent arguments for sustaining his chronology. Just one section was made, from the top of the wall to his ditch. Two pillar pits were identified next to the wall battlement.

Next we intend to exhausted the present section and to continue the explorations on the other part of the wall, in order to understand the relation between the wall and the quadrilateral earth precinct.

Bibliografie:

P. Polonic, Cetatea de la Şuţeşti şi Valul lui Traian, mss. la B.A.R., caiet 10, f. 13.

V. Sîrbu, S. Pandrea, V. Stoian, C. Croitoru, Șuțești, com. Șuțești, jud. Brăila, punctul Val, în Cronica cercetărilor arheologice din România, campania 2006, Bucureşti, 2007, pp. 364-365, nr. 187.

Idem, Șuțești, com. Șuțești, jud. Brăila, punctul Val, în Cronica cercetărilor arheologice din România, campania 2007, Bucureşti, 2008, pp. 304-305, nr. 175.

I. Cândea, C. Croitoru, M. Vernescu, Șuțești, com. Șuțești, jud. Brăila, punctul Val, în Cronica cercetărilor arheologice din România, campania 2012, Bucureşti, 2013, p. 128, nr. 66.

http://patrimoniu.gov.ro

90. sat Sutoru, comuna Zimbor, jud. Sălaj [Castrul roman de la Sutoru]

Punct: „Pe şes”, satul Sutor la ieşire spre comuna Cuzăplac

Nr. Autorizaţie: 27/2013

Cod sit: 96441.01

Colectiv: Sorin Cociş (Institutul de Arheologie şi Istoria Artei Cluj Napoca, responsabil ştiinţific), drd. Dragoș Blaga (Institutul de Arheologie şi Istoria Artei Cluj Napoca, responsabil ştiinţific), dr. habil. Coriolan Oprean, (Institutul de Arheologie şi Istoria Artei Cluj Napoca), drd. Vlad Lăzărescu, (Institutul de Arheologie şi Istoria Artei Cluj Napoca), dr. Dan Tamba(Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău), dr. Cosmin Onofrei, Andrei Mihai, Ferencz Szabolcs, L. Zolya, Bajusz Matyas, Silvia Mustaţă.

Fonduri alocate de MCC: 20.000 lei

Cercetările arheologice în castrul roman de la Sutoru a debutat începând cu anul 2001, când un colectiv din cadrul Departamentul Oradea al Facultăţii de Teologie Greco-Catolică a Universităţii Babeş-Bolyai Cluj-Napoca și al Muzeului din Zalău au inițiat o cercetare de teren, având ca scop identificarea și clarificarea poziției exacte a sitului (castrul, termele, așezarea civilă și necropola aferentă).

Pe baza unor informații literare din secolul al XIX-lea, sondajele au identificat inițial așezarea civilă (vicus-ul), apoi necropola așezării și un edificiu termal. Continuarea cercetărilor în 2002, 2006 și 2008 au dus la identificarea unora dintre elementele castrului roman.

Starea de conservare a structurilor a fost afectată atât de factori antropici cât și naturali. Din punct de vedere antropic, piatra a fost folosită în epocă medievală la construcția cetății de la Almaș.

Din punct de vedere al peisajului, încă de la începutul cercetărilor a fost evidențiat un consistent strat de aluviuni, atribuit inundațiilor succesive ale pârâului Almaș și torentelor de pe valea Căpușului. Amploarea acestor inundații și cantitatea mare de aluviuni este dovedită de ultimul eveniment de amploare, din 1973, rămas în memoria colectivă. Întregul sit arheologic este localizat în lunca Almașului, în zona confluenței acestuia cu valea Căpușului. Această dispunere a determinat distrugerea unei părți semnificative din sit de modificarea frecventă a albiei Almașului.

Datorită acestor factori naturali, cercetarea cu mijloace clasice (sondaje arheologice), s-a stabilit ca prioritate utilizarea unor mijloace de cercetare non-distructive. În acest scop, în cadrul unui proiect inițiat de Institutul de Arheologie și Istoria Artei din Cluj-Napoca de identificare a unor complexe militare romane prin prospecții geofizice, începând cu anul 2009 s-au realizat o serie de prospecții GPR (Ground Penetrating Radar) și magnetometrice în zona castrului de la Sutoru. Aceste prospecții au dus atât la identificarea unor structuri din interiorul fortificației, precum și o serie de alte elemente importante privind cronologia și etapele de funcționare ale sitului. În urma acestor prospecții, unele dintre ele cu rezultate deosebite, s-a decis continuarea cercetării prin sondarea cu secțiuni stratigrafice a unora dintre structurile identificate. S-a urmărit atât verificarea rezultatelor prospecțiilor cât și clarificarea unora dintre situațiile evidențiate de acestea.

Prospecția magnetometrică a evidențiat în interiorul castrului mare, în colţul sud-vestic, un castru mic de pământ. Principalul obiectiv ale cercetărilor noastre din 2013 a fost identificarea structurilor arheologice amintite, respectiv intersecţia celor două fortificaţii.

Concomitent, o altă prioritate a campaniei din anul acesta fost efectuarea ridicării topografice a zonelor cercetate începând cu 2001 precum şi a întregului areal în care acestea sunt integrate şi racordarea la sistemul naţional de proiecţie STEREO 70.

Profitând de noua ridicare topografică mai exactă a sitului, peste care s-au suprapus rezultatele magnetometrice, a fost trasată secţiunea S20 în zona în care prospecția geofizică a evidențiat intersecția celor două fortificații.

Secţiunea S20 a avut dimensiunile de 10 x 3 m. (cu carourile numerotate dinspre NV spre SE) și a avut o adâncime medie de 3 m. Planul săpăturii şi adâncimile la care s-au descoperit materiale arheologice au fost executate şi înregistrate cu staţia totală de tip Leica TS06. Cercetarea în suprafaţă a fost documentată cu planuri, profile, fotografii, iar contextele arheologice cu fişe de context după modelul propus de MOLAS Londra (GB). Materialele arheologice au fost înregistrate într-o listă de inventar digitală.

Stratigrafia începe cu același strat de aluviune de dimensiuni relativ mici în acest punct (0,5-0,8 m.). Nu a fost identificat șanțul medieval de extragere a pietrei, evidențiind data recentă a întregii depuneri aluvionare. La scoaterea acestui strat s-a delimitat dărâmătura fazei de piatră a castrului, care alunecă spre NV în șanțul acestei faze. Între carourile 7-8 a fost identificat zidul fazei de piatră, pe toată lățimea secțiunii, având o lățime de 1,2 m. și orientat pe direcția NE-SV. Din elevația zidului se păstrează maxim 0,4-0,5 m. (3 asize legate cu mortar), iar fundația pe o adâncime de maxim 0,80 m.

Sub nivelul de călcare aferent fazei de piatră a fortificației, între carourile 6-9 a fost identificată o lentilă de lut ars la roșu, cu o grosime de 0,20- 0,30 m. Groapa de implantare a zidului de piatră secționează această lentilă, care are o orientare diferită de aceasta, NV-SE. Un fragment din această lentilă se păstrează și la S de zid. Această lentilă corespunde conturului fortificației mici, reprezentând urma peretelui de lemn corespunzător fortificației acestei faze. Situația arheologică documentată surprinde așadar succesiunea cronologică a celor două fortificații identificate pe prospecțiile geofizice, fortificația mică de lemn fiind anterioară celei de piatră.

În zona de NV a secțiunii au fost identificate șanțurile succesive ale celor două fortificații. Cu această ocazie s-a observat că fortificația mică avea o berma de dimensiuni mai mici decât fortificația de piatră. Castrul de piatră nu reutilizează șanțul fazei de lemn(colmatat aproape total în momentul construirii noii fortificații), preferându-se săparea unui șanț nou, la NV de acesta. Straturile de depunere din șanțul fortificației de piatră (parțial cercetat) ar susține presupunerea existenței unei faze de lemn a acesteia, clar delimitată de fortificația mică.

Materialul arheologic este puțin numeros: o țiglă cu ștampila NPO, fragmente ceramice rulate, puține fragmente de oase animale.

Principalul rezultat al cercetărilor a fost așadar identificarea fortificaţiei de lemn a castrului timpuriu și stabilirea relației cronologice cu fortificația de piatră. Totodată a fost realizat un nou plan al castrului şi al întregului sit arheologic cu amplasarea corectă a noilor structuri descoperite. - plan de detaliu scara 1:2500, - plan de detaliu scara 1:1000, plan de detaliu cu curbe de nivel scara 1:2500, - plan de detaliu cu curbe de nivel scara 1:1000, reprezentare 3D cu modelul digital al terenului, profil altimetric în zona castrului roman, profil altimetric al microregiunii, raport topografic general.

Abstract:

The archaeological survey of the site from Sutoru, Sălaj county was initiated in 2001 and continued sporadically in 2002, 2006 and 2008. The research unveiled a Roman fort, its adjacent civilian settlement and a bath complex. The site was strongly affected by the extensive floods caused by the river Almaș and the torrents from the Capuș valley nearby. This hampered classical archaeological excavation. Starting from 2009 a new approach was designed, based on geophysical surveys of the site, followed by excavation of the key features discovered. The geophysical survey showed the perimeter of the fort but also a smaller fortification in its western corner. The excavation in 2013 focused on establishing the chronological relationship between the two. A 3 x 10 m trench was traced where

http://patrimoniu.gov.ro

the two fortifications intersect. It showed that the bigger stone-walled fort cut through the layer of the burned rampart of the smaller timber fort. The excavation was documented using the MoLAS single context system. An extensive topographical survey of the site, its surrroundings and the excavation units and structures was made.

Bibliografie:

Torma Károly, Adalék Észak-Nyugoti Dacia Föld és Helyiratához, Eggenberger F. Academiai Könyv, 1863

Em. Panaitescu, Monumente inedite din Largiana. ACMIT, 1930-1 (1932), 81-116.

N. Gudea,: Der Dakische Limes. Materiallen zu seiner Geschichte. JRGZM 44, 1997, 1-113.

C. Ilieş, S. Cociş, F. Marcu, D. Tamba, Al. Matei, Raport privind cercetările arheologice de la Sutor, în Studia Universitatis Babes-Bolyai, Theologia Greco-Catholica Varadiensis, XLVII/1, 2002, p.131-151.

C. Ilieş, S. Cociş, F. Marcu, D. Tamba, Al.Matei, Săpăturile de la Sutor din 2001, în Cronica cercetărilor arheologice, Buziaş, 2002, p. 302-304.

C. Ilieş, S. Cociş, F. Marcu, D. Tamba, Săpăturile de la Sutor din 2001, în Cronica cercetărilor arheologice, Buziaş, 2002, p. 302-304.

C. Ilieş, S. Cociş, S. Mustaţă, Al. Matei, D. Tamba, F. Marcu, G. Cupcea, I. Petiş, Sutoru, com. Zimbor, jud. Sălaj, în Valachica. Cronica Cercetărilor Arheologice, Târgovişte, 2009, p. 208-209.

S. Cociş, R. Zăgreanu, D. Tamba, Piese sculpturale din castrul roman de la Sutoru, Revista Bistriţei, XXIII, 2010, p, 53-68.

George Cupcea, Felix Marcu, Geophysical Surveys on Sites in Dacia. Main Features în Transylvanian Review, Vol. XIX, Supplement No. 5: 1, 2010: Recent Studies on

Past and Present. I. Human Heritage and Community: Archaeology in the Carpathians and Lower Danube Area from Prehistory to the Early Medieval Age, p. 89-97

91. Tăcuta, com. Tăcuta, jud Vaslui

Punct: Dealul Miclea/Paic

Cod sit: 166244.01

Nr. Autorizație: 134/2013

Colectiv: Dumitru Boghian – responsabil (USM Suceava), Sergiu-Constantin Enea (Liceul Ion Neculce Târgu Frumos), Ciprian-Cătălin Lazanu (MJ Vaslui), Ion Ignat (Școala Gimnazială Lozna), Mihai-Radu Iftime, Dumitru-Ionuț Stigleț, Bogdan-Mitică Vițelariu (USM Suceava)

Așa cum se cunoaște deja, situl de la Tăcuta-Dealul Miclea/ Paic se găsește în extremitatea nordică a județului Vaslui, în ansamblul dealurilor din sectorul central-nordic al Podișului Central Moldovenesc (fig. 1). După o etapă de investigații de evaluare (2011-2012)[1], neintruzive și intruzive, în anul 2013, în perioada 21–31 august, s-a desfășurat prima campanie de cercetare sistematică, finanțarea fiind suportată de Muzeul „Ștefan cel Mare" din Vaslui. Din cauza resurselor financiare reduse, nu a putut fi săpată decât o suprafață mică, de doar 110 m^2.

Astfel, pentru cercetatea integrală a complexelor din porțiunea de teren avută la dispoziție, au fost trasate și exploatate secțiunile S. V–VIII/2013, la nord de S. I/2011, în conformitate cu direcția parcelelor agricole din arealul sitului și orientarea suprafeței scanate magnetometric și s-a realizat racordul cu cele investigate anterior. În aceste condiții, întreaga suprafață cercetată în 2013 are o formă unui trapez dreptunghic, cu baza de 9,30 m și înălțimea de 20 m (fig. 2).

Suprafețele secțiunilor S. V-VII/2013 și ale m. 0-10 ai S. VIII/2013 au fost investigate în totalitate, nefurnizând alte indicații decât de cele de natură geologică, potrivit cărora, spre marginea de NE a sitului, stratul de gresii nisipoase (din pachetele alunecate), cu grade diferite de cimentare și fragmentare, este destul de compact și apare la suprafață (-0,25-0,35 m), imediat sub stratul vegetal actual (fig. 4), multe roci fiind antrenate la arătură. De aceea, complexele arheologice lipsesc, printre roci găsindu-se doar fragmente ceramice cucuteniene purtate.

În aceste condiții, doar m. 10-20 ai S. VIII/2013 au oferit date arheologice mai importante. O primă observație vizează faptul că nivelul arheologic cucutenian coboară spre vest (partea centrală a locuirii), spre alveolarea vizibilă și astăzi, de la -0,40 m (m. 10) la -0,90/-1 m (m. 20), urmând înclinarea naturală a terenului. Stratul de cultură cucutenian prezintă nuanțe brune închise și deschise. De la m. 11, către profilul nordic, se individualizează o serie de complexe arheologice, deranjate la partea superioară (-0,35-0,40 m). Este vorba de vestigiile unei gropi mari (G. 2/2013), m. 15,50-18, probabil circulară, cu o deschidere de 1 m în S. VIII (în curs de cercetare), împrejurul căreia se găsea un alt complex gopodăresc (materiale osteologice, ceramică, râșnițe sparte și nicovale, piese litice etc.) și, probabil, vestigiile unei locuințe (lipituri de perete, fragmente de grătar perforat de la un cuptor, lipituri de vatră), care, dacă se va confirma, va fi desemnată drept L.2/2013. Toate acestea continuă spre nord, în porțiunea nesăpată. Complexele din S. I și S. VIII se găsesc în niște alveolări mari (poate rezultate de la exploatarea pietrei și lutului), între acestea, la -0,60/0,70 m, către profilul sudic al ultimei secțiuni, existând niște praguri/maluri care urmează contururile, "cruțate" în argilă.

Ca un fapt particular, menționăm numeroasele fragmente de pigment mineral roșu și brun-gălbui, "pierdute" în strat, care pot anunța fie existența în zonă (în asociere cu plăcile perforate de cuptor) a unui atelier de olărit, fie o recoltare locală a nodulilor, din argilă și gresia feruginoasă.

De asemenea, s-a terminat de cercetat partea nordică a G. 1/2011 (□ 5-8, S. VI și S. VII), care se prezenta sub forma unui arc/ segment de cerc cu înălțimea de 0,55-0,60 m. De aceea, rezultă că G. 1/2011 a avut o formă cvasi-ovală, circulară neregulată și dimensiunile: 3,40 x 2,15 m diametrele maxime (fig. 3), cu adâncimea maximă de -1,35 m de la nivelul actual de călcare (1,15 m adâncime reală). Umplutura sa prezenta aceeași stratificare constatată anterior, multe fragmente ceramice de la vase întregibile, piese de os, corn, piatră, lentile de cenușă, bucăți de pigment roșu. Argila în care a fost săpată groapa este de bună calitate, în ciuda concrețiunilor calcaroase, fapt care ne-a determinat să luăm o serie de probe pentru analize interdisciplinare și experimente.

Abstract

During the 21st – 31st August 2013 the first campaign of archaeological systematic research was carried out in the Tăcuta – Dealul Miclea/Paic site. The sections (trenches) T. V – VIII/2013 (110 m^2) were investigated.

In the excavated area, pit no. 1/2011 (Cucuteni A3, quasi-oval, circular, irregular, diameters of 3,40x2,15m, real depth of 1,15m) was completely researched, and another Cucutenian complex (the same phase): pit no. 2 (P.2/2013, TVIII, 15.50 to 18 meters), a household complex around it and, probably, dwelling no. 2 (D. 2/2013) are under investigation.

http://patrimoniu.gov.ro

(Endnotes)

[1] D. Boghian, C.-C. Lazanu, Măriuca-Diana Vornicu, Andreea Vornicu, Elena Vieru, Al. Gafincu, B. Munteanu, S.-C. Enea, T. Dogariu, Tăcuta, com. Tăcuta, jud. Vaslui. Punct: Dealul Miclea (Paic), în CCAR. Campania 2011, A XLVI-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice Târgu Mureș, 23-26 Mai 2012, Institutul Național al Patrimoniului, 2012, p. 269-271; A. Asăndulesei, F.-A. Tencariu, S. Gania, Aplicaţii de topografie arheologică şi prospecţiuni geofizice în aşezarea de la Tăcuta, jud. Vaslui, în CCAR. Campania 2011, A XLVI-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice Târgu Mureș, 23-26 Mai 2012, Institutul Național al Patrimoniului, 2012, p. 271. O versiune detaliata pe CD volumului; D. Boghian, C.-C. Lazanu, S.-C. Enea, F.-A. Tencariu, Măriuca-Diana Vornicu, Andreea Vornicu A., Loredana-Mihaiela Pricop, Al. Gafincu Al., R.-G. Furnică, B. Munteanu, Tăcuta, com. Tăcuta, jud Vaslui, Punct: Dealul Miclea/ Paic, Cod sit: 166244.01, în Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campania 2012, Craiova, 2013, p. 205-206, 371; O versiune detaliată pe CD-ROM-ul volumului (www.inp.org.ro/ www.cimec.ro); D. Boghian, S.-C. Enea,C.-C. Lazanu, R. Pîrnău, Luminiţa Bejenaru, Simina Stanc, Viorica Vasilache, I. Sandu, A. Asăndulesei, F.-A. Tencariu, Rezultate preliminare ale cercetărilor interdisciplinare din situl de la Tăcuta-"Dealul Miclea" (Paic), jud. Vaslui, în ArheoVest, Nr. I: In Memoriam Liviu Măruia, Interdisciplinaritate în Arheologie și Istorie, Timişoara, 7 decembrie 2013 (editori: Andrei STAVILĂ, Dorel MICLE, Adrian CÎNTAR, Cristian FLOCA și Sorin FORŢIU), Vol. I: Arheologie, Vol. II: Metode interdisciplinare și Istorie, JATE Press Kiadó, Szeged, 2013, Vol. I: [9] + X + 25-458 + [2] pg. + CD-ROM, Vol. II: [9] + 461-998 + [2] pg., ISBN 978-963-315-152-5 (összes/general), ISBN 978-963-315-153-2 (Vol. I), ISBN 978-963-315-154-9 (Vol. II); Vol. II, pp. 487-508; online http://arheovest.com/simpozion/arheovest1/31_487_508.pdf; D. Boghian, R. Pîrnău, S.-C. Enea, C.-C. Lazanu, Man and Natural Environment in the Area of the Tăcuta-Dealul Miclea Settlement (Vaslui County, Romania), în Gh. Dumitroaia, C. Preoteasa (eds.), Impactul antropic asupra mediului natural în neo-eneoliticul sud-est european, Piatra Neamț, 2014 (sub tipar).

92. Târgoviște, Municipiul Târgoviște, Calea Domnească nr. 189, jud. Dâmbovița [Curtea Domnească]

Nr. Autorizație: 108/2013

Colectiv: Petru Diaconescu - CNMCD (responsabil), Denis Căprăroiu - Universitatea Valahia, Ovidiu Cîrstina - CNMCD, Mihai Năstase - CNMCD, Gheorghe Olteanu - CNMCD, Florin Petrică - CNMCD, Minodora Cârciumaru - CNMCD.

Obiectivul cercetărilor. Curtea Domnească a beneficiat de cercetări arheologice îndelungate întreprinse încă din anul 1934 și până în prezent și care în mare parte au văzut lumina tiparului[1]. Sondajele întreprinse între anii 2008 - 2010 prilejuite de lucrările pentru reabilitarea ansamblului voievodal cât și reluarea în dezbatere a unor concluzii anterioare au demonstrat că fazeologia istorică și a arhitecturii nu mai corespunde întru totul părerilor deja consacrate. Din această cauză începând cu anul 2012 am reluat punctual investigațiile, la început în sectorul C (curtea gospodărească) perimetru în care din păcate unele dintre monumente nici măcar nu au fost cercetate[2]. Investigaţia prezintă și o latură practică, îndreptîndu-ne atenția asupra monumentelor care nu au fost reabilitate în anii 2008 - 2010, plasate în sectorul C și sectorul A al Curții Domnești. În vederea unui viitor proiect de consolidare, conservare și restaurare, proiect pe care îl dorim cât mai curând pus în operă.

Descrierea cercetării. Inițial, ne-am propus decât delimitarea a două ziduri plasate în colțul de Nord-Est al curții gospodărești (sector C) și plasate perpendicular pe incinta poligonală interioară în vederea conservării acestora. Este adevărat au fost cercetate în anul 1986 dar afară de plasarea lor pe planul general nu avem nicio altă informație afară de aceea, că nu au valoare și aparțin secolului XIX. În acest scop într-un perimetru restrâns au fost trasate două secțiuni, I, II și o casetă între ele într-o arie de 40 metri pătrați. Ca amplasare secțiunile au fost trasate paralel cu zidul de incintă I (Petru Cercel 1583 - 1585) pe buza terasei înalte ce delimitează spre Est, Curtea Domnească de Lunca Ialomiței.

Situaţia stratigrafică. Din păcate sondajele anterioare nevalorificate cât şi intervenţii ale proprietarilor din prima jumătate a secolului XX fac situaţia stratigrafică destul de greu de desluşit mai ales în S I (dimensiuni 7x 1,5 metri) plasată la 5 metri Vest de incintă pe coama terasei. Clădirea pentru care am iniţiat cercetarea şi orientată Est-Vest era dosată incintei I, săpată în râpa ce delimita terasa de Lunca Ialomiţei. Nivelul de construcţie surprins la un metru de suprafaţă în S I. era suprapus de două nivele de demolare din secolele XIX - XX şi de un pavaj care îi aparţinea. Nivelele inferioare, o nivelare groasă de 0,80 metri cu materiale de construcţie urmat de un nivel de construcţie a unui canal colector la care ne vom referi şi în final pământul viu roşcat la cca. - 2,20 metri (fig. 2).

Menţionăm că în spaţiul dintre S II plasată la trei metri Vest de prima a fost amplasată o casetă pentru surprinderea închiderii clădirii sus menţionate. În S II practicată de această dată pe terasă (dimensiuni 7x2 metri) întâlnim aceeaşi situaţie stratigrafică ca întreg perimetru sectorului C[3]. Nivelul de locuire sau folosire de secole XIV - XV este urmat după o perioadă de hiatus de nivelările succesive cu materiale de construcţie aparţinând Curţii domneşti extinsă spre Est abia după 1583 în perimetrul oraşului în situaţia de faţă aparţinând construcţiilor din imediata apropiere sudică.

Construcţiile.

Clădirea din piatră şi cărămidă. Construcţia sprijinită spre Est de incinta I ce constituie şi închiderea ei pe această latură prezintă o formă dreptunghiulară cu laturile la exterior de 9,4 metri. Accesul era practicat dinspre Vest cu o lăţime de 2 metri pe toată lungimea interioară a laturii. Elevaţia din zidărie de cărămidă este specifică epocii brâncoveneşti, cu lăţimea de un metru şi înălţimea păstrată maxim de 1,10 metri plasată pe o fundaţie din piatră şi lespezi din acelaşi material lată de 1,20 metri dar a cărei grosime nu depăşeşte 0,40 metri (fig. 1). De remarcat, pe exterior zidăria de cărămidă este întărită cu aceleaşi lespezi de piatră ce se întâlnesc şi în fundaţie. Pe latura de Sud la exterior construcţia a fost întărită parţial cu un zid de bolovani adăugat ulterior. Deoarece elevaţia s-a păstrat puţin în înălţime nu ne-a permis să apreciem modul de acoperire al clădirii (tavan din lemn sau boltă).

Canal colector. (fig. 1/2) A fost identificat în S I sub clădirea menţionată între 2,50 - 3 metri de la suprafaţa actuală a solului. Prezenta pereţii din cărămidă dispusă pe lung pe un singur rând pe cele două laturi cu înălţimea maximă păstrată 0,40 metri. Ulucul de scurgere era podit cu mortar dur cu o lăţime de 0,50 metri. Traseul al doilea de acest fel în zona cercetată a fost identificat printr-un sondaj practicat la 30 metri Vest, traseu care penetra în colţul de Sud-Est al palatului ridicat ce către Petru Cercel.

Construcţie provizorie. În S II a fost identificată o construcţie din lemn dreptunghiulară aparţinând celui de-al doilea nivel de locuire (folosire) al terenului vizibilă prin gropile de bulumaci cu diametrul de 0,20 metri şi dispuşi din metru în metru şi de un pavaj de bolovani de râu de mari dimensiuni depăţind suprafaţa escavată a secţiunii, probabil un acaret ridicat după 1585.

Cuptorul de redus minereul de fier. (planşa 1, fig. 2) În capătul de Nord al S II a fost identificat un cuptor de redus minereul de fier mai bine spus creuzetul de scurgere. De formă aproximativ circulară era săpat în pământul viu argilos păstrat pe o înălţime de 0,50 şi diametrul de 1,20 metri, interiorul lutuit şi vitrifiat. Din creuzet sau recuperat bucăţi de zgură de fier şi din var stins, folosit ca fondant (planşa 1). Cuptorul săpat în pantă avea structura principală la exteriorul terenului din care nu s-a păstrat nimic palpabil. Minereul folosit era de provenienţă locală acesta fiind prezent în toată zona subcarpatică a Munteniei chiar dacă concentraţia era destul de mică, dar prezenta avantajul apropierii[4]. Acest tip de cuptor este întâlnit în Europa Centrală şi de Est începând cu secolul al X-lea. O bună analogie fiind cel descoperit în urmă cu 60 de ani la Hlincea lângă Iaşi, singura deosebire fiindcă cel descoperit la Târgovişte prezenta o capacitate de patru, cinci ori mai mare[5].

Mormântul 1. (planşa 1, fig. 2) O situaţie cu totul inedită o

http://patrimoniu.gov.ro

prezintă identificarea unui mormânt depus în cuptor, repectiv în creuzet imediat după încetarea folosinţei acestuia. Se adaugă lipsa craniului deşi bărbatul în jur de 30 de ani după informaţiile oferite de un medic legist târgovişte an scheletul nu prezintă urme de violenţă. Nu am putut înţelege deocamdată prezenţa acestui schelet în această zonă, dar semnalez descoperirea în 1976 a unui mormânt triplu bărbat îngropat chircit înhumat cu doi copii care la acea vreme a stârnit destulă vâlvă adăugându-se acum şi recenta descoperire[6].

Concluzii. Se dovedeşte de multe ori că o cercetare desfăşurată pe suprafeţe minime, socotită iniţial de importanţă minoră poate oferii rezultate notabile. Cosiderăm că scopul a fost atins, construcţia din piatră şi cărămidă, masivă aparţine cert epocii brâncoveneşti ca utilitate a fost folosită drept turn de pază, probabil şi cu etaj de unde se putea supraveghea tot spaţiul din Lunca Ialomiţei până la Mănăstirea Dealu şi în special grădinile şi foişorul, des frecventate de Constantin Brâncoveanu. Importantă este descoperirea canalului de scurgere ce făcea legătura cu dependinţele palatului ridicat de Petru Cercel care este şi un indiciu asupra folosinţei acestuia, cel descoperit în 2013 fiind al doilea unul identic fiind cercetat în anul 2007, moment în care am avut prilejul să obsevăm că este ridicat concomitent cu zidul de incintă Petru Cercel. Construcţia din lemn menţionată în sectiunea II ne îndreptăţesc încă o dată să afirmăm că cele din zidărie de cărămidă identificate imediat spre Sud în 1986 aparţin unor epoci mai târzii decât a domniei lui Petru Cercel cum au presupus unii cercetători. În sfârşit, cuptorul de redus minereul de fier, care după materialul arheologic recoltat din nivelul de distrugere, respectiv incendiere (borcane simple cu margimea „în streaşină") nu depăşeşte ca datare începutul secolului al XV-lea reprezintă cel mai bine şi cu o capacitate mai mare, exemplar păstrat printre puţinele (mai mult bănuite) păstrate la Sud de Carpaţi.

Abstract

Târgovişte's Princely Court (XIVth - XVIIIth) archaeological investigations - Campaign of 2013.

For this campaign of archaeological research we planned two main objectives: firstly we wanted to collect new data that will allow us to solve pointwise some of the controversies about its historical and architectural evolution and secondly to provide new data for a future restoration programme that will include some features of its monuments that were not part of the restoration programme undergone between 2008-2010.

The archaeological investigations, although not very large, had some interesting results:

- a massive tower (9 x 4 m) appended, ca. 1700, on the orders of Prince Constantin Brâncoveanu (1688 - 1714), westwards of the polygonal enclosure I (the inner wall), probably overseeing the Princely Gardens;

- a wooden large annex construction dated in the first half of the XVIIth century;

- a furnace for ore reduction, dated at the end of the XIVth century or in the beginning of the next one, quite a seldom discovery for the outside area of the Romanian Carpathians, partially cut by a later burial.

Keywords: Târgovişte, Princely Court, ore reduction furnace

(Endnotes)

[1] Nicolae Constantinescu, Corneliu Ionescu, Petru Diaconescu, Venera Rădulescu, Târgovişte. Reşedinţa voievodală 1400-1700. Cercetări arheologice (1961-1986), Târgovişte 2009.

[2] ***Cronica cercetărilor arheologice , Bucureşti, p. 183 - 185.

[3] Nicolae Constantinescu, Corneliu Ionescu, Petru Diaconescu, Venera Rădulescu, Idem, p. 91 - 92

[4] Ştefan Olteanu, Probleme ale metalurgiei medievale din Ţările române în lumina cercetărilor recente, în Revista muzeelor, 2, an IV, 1967, p. 120 - 122

[5] Idem Cercetări cu privire la producţia minieră din Moldova şi Ţara Românească (secolele X-XVIII), în Studii. Revistă de istorie, Tom 19,5, 1966, p. 944 - 945.

[6] Nicolae Constantinescu, Corneliu Ionescu, Petru Diaconescu, Venera Rădulescu, Idem, p. 107, fig. 57/ 1 - 3.

93. Tărtăria, comuna Sălişte, jud. Alba

Punct: Gura Luncii

Nr. Autorizaţie: 7/2013

Colectiv: Sabin Adrian Luca (responsabil ştiinţific), Gabriel Tiberiu Rustoiu, Cristinel Fântâneanu, Gabriel Bălan, Zeno Karl Pinter, Cosmin Ioan Suciu, Vasile Palaghie, Gheorghe Natea, Aurelian Rusu, Teodorescu Raluca, Anamaria Tudorie, Niţu Florina, Marius-Mihai Ciută, Corneliu Beldiman, Mihai Gligor, Cristian Ioan Popa, Paula Mazăre, Beatrice Ciută, Doru Bogdan

Cadrul fizico – geografic

Din punct de vedere geografic situl arheologic de la Tărtăria-Gura Luncii este localizat lângă halta Tărtăria (la aproximativ 0,2 km nord-est de aceasta), pe un mic promontoriu lung de 300-350 m şi lat de 150 m, pe prima terasă neinundabilă a râului Mureş. Din punct de vedere administrativ, situl se găseşte în unitatea administrativ-teritorială a comunei Săliştea (fostă Cioara), sat Tărtăria, judeţul Alba.

Istoricul cercetărilor

Situl a fost descoperit de către Endre Orosz în anul 1906. Acesta devine cunoscut – însă – în anii 1930 când, Martón Roska descoperă, în mod accidental, nişte obiecte neolitice, asemănătoare cu cele de la Turdaş.

Primele săpături au fost efectuate de către Kurt Horedt, în perioada 1942-1943. Cu acest prilej sunt excavate suprafeţele A, B, C, D, E şi F iar cele mai complexe cercetări au fost efectuate în secţiunea G, prin care se verifica profilul secţiunii C.

În caseta A/1942 (9,5 / 5 m), la o adâncime de 0,3 m apar fragmente de vatră şi fragmente ceramice, aparţinând culturii Petreşti. La -0,6 m au fost identificate alte vetre, pietre masive de măcinat şi picioare de vas roşii. La adâncimea de 1 m a fost identificat un nivel de lut ars, iar sub acest nivel a fost găsit un strat de lut fără materiale arheologice, pus pe seama locuinţei (bordeiului) din colţul sud-estic. Fragmentele numite la acel moment Turdaş sunt omniprezente.

Un an mai târziu este deschisă caseta B (4 m / 7 m). Între -0,35 m şi -0,55 m sunt urme de arsură, iar la -1,30 m apare stratul roşu de arsură, apoi un strat de lut închis şi mai apoi stratul steril. În colţul de sud-est a fost identificată o locuinţa, posibil un bordei (numită cabană de către Horedt), cu urmele stâlpilor la -2,6 m. Secţiunea a fost prelungită prin şanţul F spre sud. La adâncimea de 1,9 m a fost descoperit un cuptor, care ţine de stratul bordeielor.

În suprafaţa C/1943 apar fragmente pictate şi resturi de chirpici între -0,20 m şi -0,40 m. La adâncimea de 0,40 m, în partea de sud-est a fost identificată o vatră, pe care a fost aşezat scheletul unui copil. Al doilea nivel apare la -0,6 m şi este reprezentat de aliniamente de piatră. Un strat de arsură, gros de 0,2 m apare la 1 metru adâncime. Ceramica pictată pătrunde până la -1,4 m. În toate straturile există materiale numite Turdaş şi ceramică roşie.

Şi în suprafaţa E apar tot două niveluri. La -1 m pe nivelul stratului de arsură s-a descoperit o vatră cu trei straturi de depunere, care porneşte de la -0,85 m. Lipitura este de 4 cm şi este formată dintr-un pat de fragmente ceramice şi pietricele. Vatra a fost pusă în legătură cu structura de suprafaţă care apare la -1,1 m. La -1,25 m au apărut pietre, care au fost legate de vatră.

Urmează în anul 1961 săpăturile efectuate de către Nicolae Vlassa. Acesta deschide două noi casete, iar straturile sunt notate

http://patrimoniu.gov.ro

cu litere arabe. Nivelul 1, numit Turdaş, este foarte subţire, însă foarte bogat în ceramică şi cu bordeie. Al doilea nivel, având un metru grosime, este atribuit fazei Turdaş-Petreşti. Acest nivel prezintă locuinţe de suprafaţă cu platformă cu pereţi din lut. Totodată, Vlassa menţionează faptul că în partea inferioară au fost identificate fragmente ceramice Bűkk şi Boian-Giuleşti, iar în partea superioară materiale cucuteniene timpurii.

Al treilea nivel este atribuit culturii Petreşti-Turdaş, neputând fi identificat un strat pur Petreşti. Pictura cu roşu pe fond alb începe să dispară, iar fragmentele pictate tipice Petreşti devin majoritare.

În anul 1961 Nicolae Vlassa a recuperat 3 tăbliţe incizate, împreună cu mai multe obiecte depuse ritual, asociate cu oase umane. De-a lungul timpului aceste tăbliţe au stârnit numeroase discuţii între cercetătorii români şi străini, cu privire la autenticitatea lor, circumstanţele în care ele au fost descoperite, datarea, precum şi semnificaţia lor.

Gheorghe Lazarovici face o reinterpretare stratigrafică a săpăturii lui Vlassa, numerotând de această dată nivelurile cu cifre romane. Primul nivel numit de către Vlassa Turdaş aparţine de fapt culturii Vinča, faza A_2-A_3, al doilea nivel numit Turdaş-Petreşti aparţine fazei Vinča B (aici apar şi numeroase importuri din grupul cultural Lumea Nouă şi complexul cultural CCTLNZIS), iar cel de-al treilea nivel, numit Petreşti-Turdaş, aparţine de fapt culturii Petreşti, faza AB.

În anul 1989 Iuliu Paul, Alexandru Aldea şi Horia Ciugudean efectuează o altă serie de săpături la Tărtăria. Au mai participat Vladimir Dumitrescu, Silvia Marinescu-Bâlcu, Florin Draşovean şi Sabin Adrian Luca. Raportul preliminar al acestei săpături a fost publicat abia în anul 2007 de către Iuliu Paul sub forma Enigma Tăbliţelor de la Tărtăria – schiţă preliminară, informaţiile fiind însă fragmentare. A fost efectuată bornarea şi ridicarea topografică a aşezării şi au fost săpate trei secţiuni: SI, SII, SIII precum şi o suprafaţă de control a săpăturilor lui Nicolae Vlassa din 1961. Caseta G săpată de către Nicolae Vlassa este prelungită prin caseta SG1, plasată la 0,5 m de prima, prilej cu care s-au identificat resturile bordeiului descoperit de către Vlassa. Caseta SG1 prezintă următoarea stratigrafie: prima locuire de bordeie de la -3,4 m. Pe fundul bordeiului se află o vatră, secţionată parţial de către Vlassa şi dezvelită în totalitate cu prilejul acestor săpături; urmează o serie de depuneri, cu concentrări de cărbune şi cenuşă, alternând cu resturi de chirpici şi lentile de lut. Între -2,5m şi -2,8 m au fost descoperită ceramică, material litic, fragmente de statuete şi un fragment de spondylus. Al treilea nivel este reprezentat de depuneri succesive Vinča B_2 asociat cu fragmente ceramice pictate de tipul Lumea Nouă. Apare şi un fragment de ceramică cu capete de note muzicale, precum şi un fragment Tisa.

Mai multe statuete neolitice, provenite dintr-o colecţie particulară şi descoperite prin cercetare de suprafaţă în cuprinsul aşezării neolitice de la Tărtăria-Gura Luncii, au fost publicate de către Sabin Adrian Luca în anul 2003.

Obiectivele cercetării

Scopul cercetării arheologice sistematice propuse în proiect este de a examina patrimoniul arheologic aflat pe terasa numită Gura Luncii, cu scopul de a efectua o înregistrare obiectivă a acestui patrimoniu, de a analiza , a interpreta rezultatele şi de a le disemina cât mai larg posibil.

Programul de cercetare arheologică sistematică a așezării de la Tărtăria – Gura Luncii își propune:

- investigarea vestigiilor preistorice (și nu numai) existente în punctul respectiv și pe întreaga terasă.

- cercetarea sistematică și evidențierea complexelor și a structurilor arheologice, analiza sistemelor şi tehnicilor constructive ale construcţiilor preistorice, cunoaşterea planimetriei, caracterului şi funcţionalităţii acestora.

- obţinerea unor informaţii legate de succesiunea fazelor de locuire din zonă.

- utilizarea unor tehnici specializate de cercetare şi înregistrare a complexelor arheologice (prospecţii geofizice, ridicări topografice regulate, studii de arhitectură, relevee), realizarea planurilor şi hărţilor digitale în sistem GIS.

- recuperarea, restaurarea, înregistrarea şi evidenţa materialului arheologic prin metode moderne eficiente (fişe de teren, cataloage de evidenţă, bază de date specializată).

- introducerea în circuit turistic a monumentelor conservate.

- valorificarea arheologică şi turistică a așezării preistorice de la Tărtăria-Gura Luncii cu toate elementele sale.

- materializarea rezultatelor cercetărilor arheologice prin publicaţii, prezentări, comunicări ştiinţifice, expoziţii temporare şi promovarea publicitară constantă a obiectivului.

Metodologia de cercetare

În campania desfăşurată în perioada 1 Iulie-31 August 2013 în situl de la Tărtăria, din punctul Gura Luncii s-a continuat cercetarea suprafeţelor S I şi S IA de la adâncimea de 0,55 m, ajungându-se la adâncimea de 1 m. Alături de lucrările efectuate în suprafeţele S I şi S IA sau mai deschis încă două suprafeţe SII şi S III, ce au dimensiunile de 16x8 m, acestea fiind deschise la sud de SI, între ele păstrându-se un martor stratigrafic cu lăţimea de un metru. În cele două suprafeţe nou deschise s-a îndepărtat stratul vegetal, ce are o grosime de aproximativ 0,30-0,35 m.

Cercetarea arheologică sistematică a fost efectuată manual, urmărindu-se atât elementele de stratigrafie orizontală şi planimetrică a complexelor şi structurilor arheologice cât şi informaţiile oferite de analiza stratigrafiei verticale a profilelor.

Tehnici şi metode	DA/NU	Observaţii şi rezultate relevante
Tehnici şi metode non-distructive		
cercetare geofizică	DA	
cercetare prin teledetecţie (Radar, GPR, fotografie satelitară etc)	NU	
cercetare geochimică	NU	
cercetare seismică	NU	
periegheză	DA	
studii de arhitectură a unor structuri constructive	NU	
Metode distructive (cu un potenţial distructiv variabil)		
carotarea geologică	NU	
sondaje stratigrafice manuale	NU	
secţiuni stratigrafice manuale	DA	2
foraje geologice mecanizate		
secţiuni stratigrafice mecanice	NU	
colectarea artefactelor de pe suprafaţa solului	DA	

Prezentarea rezultatelor imediate ale cercetării

Stratigrafia generală a suprafețelor cercetate este următoarea:

- 0-0,25/0,30 m – strat vegetal – arabil
- 0,25/0,30 m – 0,66 m – strat cenuşiu afânat
- 0,66 m – 0,70 m – strat cenuşiu cu concreţiuni calcaroase
- 0,70 m – 1 m – strat cenuşiu albicios

Complexe arheologice.

Principalele descoperiri din campania 2013 au fost o locuinţă de suprafaţă, un număr de 33 de gropi (de stâlp, de provizii şi menajere) şi şapte vetre de foc.

Locuinţa L_1 a fost decopertată la adâncimea de -0,55 m. În partea superioară au fost descoperite fragmente de chirpici, cu

http://patrimoniu.gov.ro

urme de nuiele, sub acestea fiind un nivel de pietre de râu, ce au dimensiunea de aproximativ 10 cm. După îndepărtarea nivelului de pietre au fost surprinse gropile de stâlpi, acestea au fost numerotate cu G_{10}, G_{11}, G_{22}, G_{23}, G_{24}, G_{25}, G_{30}, G_{32} acestea au forma circulară, cu diametrul cuprins între 0,70 m şi 1,50 m, adâncimea lor fiind de 0,50-0,60 m.

Groapa G_2 se află în carourile 11 și 19, fiind secţionată de secţiunea veche (S_1/1989 – cercetare S.A. Luca). Aceasta are o formă dreptunghiulară și se conturează la adâncimea de -0,60 m. Umplutura este de culoare cenuşie, afânată, cu pigment de chirpici. Materialele arheologice descoperite sunt: ceramice, osteologice şi litice. Dimensiuni: lungime 1,12 m, lăţime 0,44 m, adâncime de 0,75 m.

Groapa G_3 se află în caroul 11, fiind secţionată de secţiunea veche, are o formă circulară și se conturează la adâncimea de 0,60 m. Umplutura este de culoare neagră-cenuşie, afânată. Materialele arheologice descoperite sunt ceramice şi osteologice. Dimensiuni: diametru 0,85 m, adâncime de 0,27 m.

Groapa G_4 se află în carourile 18 și 19, are forma circulară, se conturează la adâncimea de -0,60 m. Umplutura este de culoare cenuşie, afânată, cu bucăţi mari de chirpici. Materialele arheologice descoperite sunt: ceramice şi osteologice. Dimensiuni: diametru 1,50 m, adâncime 0,38 m. Aceasta aparţine culturii Petreşti.

Groapa G_5 se află în caroul 27, are forma circulară și se conturează la adâncimea de -0,60 m. Umplutura este de culoare neagră-cenuşie, afânată, cu piatră în compoziţie. Materialele arheologice descoperite sunt: ceramice, osteologice şi litice. Dimensiuni: diametru 1,20 m, adâncime de 0,15 m.

Groapa G_6 se află în caroul 26, are forma circulară și se conturează la adâncimea de -0,60 m. Umplutura este de culoare neagră-cenuşie, afânată, cu pigment şi fragmente de chirpici. Materialele arheologice descoperite sunt: ceramice şi osteologice. Dimensiuni: diametru 1,60 m, adâncime de 1,50 m. Groapă de provizii ce aparţine culturii Petreşti.

Groapa G_7 se află în caroul 2A, are forma circulară, se conturează la adâncimea de -0,60 m. Umplutura este de culoare neagră-cenuşie, afânată. Dimensiuni: diametru 0,36 m, adâncime de 0,45 m.

Groapa G_8 se află în caroul 1, are forma circulară, se conturează la adâncimea de -0,60 m. Umplutura este de culoare cenuşie-roşcată, cu mult chirpici. Materialele arheologice descoperite sunt: ceramice, osteologice şi litice. Dimensiuni: diametru 1,40 m, adâncime de 0,69 m. Groapa aparţine culturii Petreşti.

Groapa G_9 se află în carourile 1 şi 9, are forma circulară, se conturează la adâncimea de -0,60 m. Umplutura este de culoare cenuşie, afânată, cu fragmente de chirpici. Materialele arheologice descoperite sunt: ceramice, osteologice şi litice. Dimensiuni: diametru 2 m, adâncime de 0,60 m. Complexul aparţine culturii Petreşti.

Groapa G_{12} se află în caroul 31, are forma circulară, se conturează la adâncimea de -0,60 m. Umplutura este de culoare cenuşie, afânată, cu pigment şi fragmente de chirpici. Materialele arheologice descoperite sunt: ceramice, osteologice şi litice. Dimensiuni: diametru 1,03 m, adâncime de 0,45 m.

Groapa G_{13} se află în caroul 24, are forma circulară, se conturează la adâncimea de -0,60 m. Umplutura este de culoare cenuşie, afânată, cu pigment şi fragmente de chirpici. Materialele arheologice descoperite sunt: ceramice, osteologice şi litice. Dimensiuni: diametru 1,03 m, adâncime de 0,45 m. Groapa aparţine culturii Petreşti.

Groapa G_{14} se află în caroul 9, are forma circulară, se conturează la adâncimea de -0,60 m. Umplutura este de culoare cenuşie, afânată, cu pigment de chirpici. Materialele arheologice descoperite sunt: ceramice şi osteologice. Dimensiuni: diametru 0,52 m și adâncime de 0,50 m.

Groapa G_{15} se află în caroul 9, are forma circulară, se conturează la adâncimea de -0,60 m. Umplutura este de culoare cenuşie, afânată, cu pigment şi fragmente de chirpici. Materialele arheologice descoperite sunt: ceramice, osteologice şi litice. Dimensiuni: diametru 0,90 m, adâncime de 1 m.

Groapa G_{16} se află în caroul 2, are forma circulară, se conturează la adâncimea de -0,60 m. Umplutura este de culoare brună gălbuie, cu pigment şi fragmente de chirpici. Materialele arheologice descoperite sunt: ceramice, osteologice şi litice. Dimensiuni: diametru 3 m, adâncime de 0,80 m. Este tăiată de groapa G_{17}.

Groapa G_{17} se află în carourile 3 și 11, are forma circulară și se conturează la adâncimea de -0,60 m. Umplutura este de culoare cenuşie, afânată, cu multă cenuşă şi arsură de culoare neagră. Materialele arheologice descoperite sunt: ceramice, osteologice şi litice. Dimensiuni: diametru 1,03 m și adâncime de 0,45 m.

Groapa G_{18} se află în caroul 8, are forma circulară, se conturează la adâncimea de -0,60 m. Umplutura este de culoare cenuşie, afânată, cu pigment şi fragmente de chirpici. Materialele arheologice descoperite sunt: ceramice, osteologice şi litice. Dimensiuni: diametru 1,13 m, adâncime de 0,70 m. Ea aparţine culturii Petreşti.

Groapa G_{19} se află în caroul 1A, are forma circulară, se conturează la adâncimea de -0,50 m. Umplutura este de culoare cenuşie, afânată. Materialele arheologice descoperite sunt: ceramice, osteologice şi litice. Dimensiuni: diametru 0,80 m și adâncime de 0,50 m. Complexul arheologic taie vetrele V_3, V_5 şi V_7.

Groapa G_{20} se află în caroul 7, are forma circulară, se conturează la adâncimea de -0,80 m. Umplutura este de culoare cenuşie, afânată. Materialele arheologice descoperite sunt: ceramice, osteologice şi litice (ceramică pictată, Lumea Nouă). Dimensiuni: diametru 2,40/1,50 m și adâncime de 0,60 m.

Groapa G_{21} se află în caroul 5, are forma circulară, se conturează la adâncimea de -0,80 m. Umplutura este de culoare cenuşie, afânată, cu pigment, fragmente de chirpici şi pietre, ce au diametrul de 10/15 cm. Materialele arheologice descoperite sunt: ceramice, osteologice şi litice. Dimensiuni: diametru 1,10 m și adâncime de 0,55 m.

Groapa G_{26} se află în caroul 17, are forma circulară, se conturează la adâncimea de -0,30 m, sub stratul vegetal, deranjat de lucrările agricole. Umplutura este de culoare cenuşie, afânată, cu pigment de chirpici. Materialele arheologice descoperite sunt: ceramice, osteologice şi litice. Dimensiuni: diametru 1,75 m și adâncime de 1,50 m. Groapa aparţine culturii Petreşti.

Groapa G_{28} se află în caroul 7A, are forma ovală și se conturează la adâncimea de -0,90 m. Umplutura este de culoare neagră-cenuşie, afânată. Dimensiuni: diametru 0,64 m și adâncime de 0,32 m.

Groapa G_{29} se află în caroul 6A, are forma circulară, se conturează la adâncimea de -0,90 m. Umplutura este de culoare neagră-cenuşie, afânată. Dimensiuni: diametru 0,60 m și adâncime de 0,30 m.

Groapa G_{31} se află în caroul 14, are forma circulară, se conturează la adâncimea de -0,30 m, sub stratul vegetal, deranjat de lucrările agricole. Umplutura este de culoare cenuşie, afânată, cu pigment de chirpici. Materialele arheologice descoperite sunt: ceramice, osteologice şi litice. Dimensiuni: diametru 1,45/1,36 m și adâncime de 1,20 m. Complexul arheologic aparţine culturii Petreşti.

Groapa G_{33} se află în carourile 8 şi 16, are forma circulară, se conturează la adâncimea de -0,80 m, dar este probabil ca ea să pornească de sub stratul vegetal, deranjat de lucrările agricole. Umplutura este de culoare cenuşie, afânată, cu pigment de chirpici. Materialele arheologice descoperite sunt: ceramice, osteologice şi litice. Dimensiuni: diametru 1 m și adâncime de 0,40 m. Groapa aparţine culturii Petreşti.

http://patrimoniu.gov.ro

Vatra V_2 se află în caroul 6A', la adâncimea de -0,55 m, fiind construită pe pat de piatră, pietrele având diametrul de 5-6 cm. Dimensiuni: lungime 0, 30 m și lățime de 0,20 m.

Vatra V_3 se află în caroul 1A, la adâncimea de -0,75 m, fiind construită pe pat de piatră, pietrele având diametrul de 5-6 cm. Dimensiuni: lungime 1,20 m și lăţime de 0,55 m.

Vatra V_4 se află în caroul 7A, la adâncimea de -0,75 m, fiind construită pe pat de piatră, pietrele având diametrul de 5-6 cm.

Vatra V_5 se află în caroul 1A, la adâncimea de -0,70 m, fiind construită pe pat de piatră, pietrele având diametrul de 5-6 cm. Dimensiuni: lungime 0,83 m și lăţime 0,58 m. Suprapune vatra V_3.

Vatra V_6 se află în caroul 6A', la adâncimea de -0,75 m, fiind construită pe pat de piatră, pietrele având diametrul de 5-6 cm. Dimensiuni: lungime 0,76 m, lăţime 0,60 m și grosime 0,10 m. Ea este suprapusă de vatra V_2.

Vatra V_7 se află în caroul 1A, la adâncimea de -0,90 m, fiind construită pe pat de piatră, pietrele având diametrul de 3-4 cm. Dimensiuni: lungime 1,20 m, lăţime 0,95 m și grosime 0,10 m. Este suprapusă de vatra V_3.

Vatra V_8 se află în caroul 1A, la adâncimea de -1 m, fiind construită pe pat de piatră, pietrele având diametrul de 3-4 cm. Dimensiuni: lungime 1,20 m, lăţime 1,05 m și grosime 0,10 m. Este suprapusă de vatra V_7.

Concluzii ale campaniei 2013

- Se confirmă – în mare parte – concluziile de interpretare a stratigrafiei propuse de Gh. Lazarovici și S.A. Luca;
- Stratul Petrești este distrus în mare parte de lucrările agricole (mai precis resturile locuințelor de suprafață). Se mai păstrează gropi de mari dimensiuni care au rolul de a adăposti provizii. Credem că spre partea abruptă a promontoriului se depozitau provizii în vremea culturii Petrești (fază clasică), aceasta fiind cel mai ușor de apărat;
- Locuințele nivelului următor sunt păstrate mai bine și au mari cantități de piatră de râu în dărâmătură. Nivelul are o puternică componență vinciană (sfârșitul fazei B și începutul fazei C). Către partea sa inferioară apar materiale pictate de tip Lumea Nouă. Apar și materiale Tisa I în partea superioară a stratului. Locuințele nivelului nu au fost cercetate în ceea ce privește nivelul de călcare, fiind păstrate pentru anii următori;
- În perspectiva cercetărilor viitoare se vor deschide suprafețe de 8/16 m până la calea ferată în așa fel încât să avem o stratigrafie transversală și câteva secvențe de-a lungul sitului.

Bibliografie:

K. Horedt, Săpături privitoare la epoca neo şi eneolitică, în Apulum, III, 1949, pp. 44-69.

Gh. Lazarovici, M. Lazarovici, Arhitectura Neoliticului şi Epoca Cuprului din România, I, Neoliticul, Iaşi, 2006

Gh. Lazarovici, Z. Maxim Kalmar, Tărtăria, Cluj-Napoca,1991.

S.A. Luca, New discoveres of the Neolithic and Aeneolithic fine arts at Tărtăria and Lumea Nouă, Alba County, and matters concerning their typology and chronology, în Acta terrae Septemcastrensis, II, Sibiu, 2003, pp. 18-42.

I. Paul, Enigma tăbliţelor de la Tărtăria – Schiţă preliminară, Ceremonia de acordare a titlului de Doctor Honoris Causa a Universităţii de Vest Timişoara, 23 mai 2007.

C. I. Suciu, Cultura Vinča în Transilvania, în Biblioteca Brukenthal, XLIV, Sibiu, 2009.

N. Vlassa, Chronology of the Neolithic în Transylvania in the light of the Tărtăria Settlement's Stratigraphy, în Dacia Nouvelle Serie, VII, 1963, pp 485-484.

N. Vlassa, Unele probleme ale Neoliticului Transilvaniei, în Acta Mvsei Napocensis, IV, 1967, pp. 403-424.

N. Vlassa, Neoliticul Transilvaniei – Studii, articole şi note, Cluj-Napoca, 1976.

D. G. Zanotti, The Position of the Tărtăria Tablets within the Southeast European Copper Age, American Journal of Archaeology, Vol. 87, No. 2 (Apr., 1983), pp. 209-213.

XXX, Repertoriul arheologic al judeţului Alba, în Bibliotheca Mvsei Apvlense I, Alba Iulia 1995.

94. comuna Obreja, sat Iaz, Jud. Caraş-Severin [Tibiscum-Iaz]

Punct Traianu

Nr. Autorizaţie: 23/2013

Cod RAN: 53407.01

Colectiv: Adrian Ardeţ (MJERG Caransebeş) – responsabil ştiinţific; Lucia Carmen Ardeţ (Liceul Teoretic „Traian Doda" Caransebeş) – responsabil sector; Lavinia Grumeza (MJERG Caransebeş) – membru; Dimitrie Pavel Negrei (MJERG Caransebeş) - responsabil sector

Total finanţare: fără finanţare MC

Obiectivele cercetării

Cercetările arheologie realizate la Tibiscum-Iaz în anul 2013 au continuat obiectivele iniţiate în anul 2009, şi anume dezvelirea clădirii VI (surprinsă din punct de vedere arheologic deja din anul 1997) şi a drumului roman Decumanus Maximus. Aceste obiective fac parte dintr-un plan de cercetare mai vast, care presupune identificarea, documentarea şi punerea în valoare a oraşului roman Tibiscum, dezvoltat pe malul drept şi stâng al Timişului.

Rezultate şi interpretarea lor

Noua casetă trasată (C1/2013) a fost amplasată la 60 de cm est de vechea casetă din 2009, ambele fiind orientate nord-sud. În vederea efectuării lucrărilor propriu-zise de cercetare arheologică, din cauza vegetaţiei abundente, a fost necesară defrişarea unei suprafeţe de aproximativ 150 mp. Caseta a fost trasată perpendicular pe drumul roman şi a avut dimensiunile de 16 x 4 m, pentru a se putea rezolva cât mai multe probleme legate de stratigrafia sitului.

S-a dezvelit partea de sud şi est a unui edificiu (sector 1) şi drumul roman (sector 2), la care acest edificiu era poziţionat. Din punct de vedere stratigrafic se constată existenţa a 3 nivele de locuire ale fazei de piatră şi amplasarea unui bordei pe ultimul nivel de călcare al clădirii. Cea mai veche secvenţă cronologică, pe care ne-am oprit cu săpăturile în acest an, a fost identificată la adâncimea de 1.30-1.40 m. Acest strat de nivelare era constituit din nisip şi pietriş, prezente într-o formă compactă. Nivelul a fost identificat doar în unele zone ale casetei, prin sondaje.

Primul nivel de locuire a fost identificat la adâncimea de 0.90-1.10 m şi avea o grosime 15-30 cm. Acest strat de lut nivelator coincidea cu nivelul de călcare al zidului Z 15 (surprins în nordul casetei, caroul 1b), zid realizat din piatră de râu, prinsă cu mortar, dar distrus în partea de sud, de o groapă săpată probabil în antichitatea târzie. De asemenea, în această secvenţă cronologică are loc şi dezafectarea unui cuptor (identificat în caroul 1a) şi acoperirea acestuia cu un strat de pământ lutos pentru a se amenaja nivelul de locuire. Cuptorul, de formă ovală în plan (diametrul de aproximativ 0.80 x 1 m) a fost construit din piatră de râu (păstrată pe alocuri) şi lut ars. Calota, prăbuşită în interiorul cuptorului, a fost realizată din

http://patrimoniu.gov.ro

olane şi tegulae.

Al doilea nivel de locuire, din interiorul clădirii VI, a fost surprins la adâncimea de 0.70-0.90 m, fiind vizibil în special în zona profilului nordic. Nivelul era format din pământ lutos cu pigmenţi de chirpici, sporadic cărbune şi se datează, pe baza materialului arheologic, pe parcursul secolului III- începutul secolului IV p. Chr. Peste acest nivel de călcare s-a documentat un strat consistent de dărâmătură (gros de 40 cm în unele locuri).

Ultimul nivel a fost surprins doar între zidurile Z 13 şi Z 14, la adâncimea de 0.50-0.40 m. Podeaua din lut, din ultima fază de piatră a clădirii, a fost tăiată (ca şi Z 14), pe centru de o groapă de stâlp. Aceasta avea diametrul maxim de 1.60 m şi reprezenta probabil groapa de implementare a stâlpului central al unui bordei datat pe parcursul secolului IV- începutul secolului V p. Chr. Această amenajare târzie s-a folosit de podeaua deja existentă a clădirii (din nivelul III).

Din clădirea VI a fost astfel surprinsă extremitatea sudică, formată din ziduri de piatră de râu, legate cu pământ, zidul de interior (Z 13), având chiar un contrafort. Clădirea VI era amplasată la drumul roman, Decumanus Maximus, surprins prin caseta noastră. Acesta a fost secţionat în caroul 8, pentru a se putea observa profilul. Stratigrafia este următoarea: 1.50-1 m, un strat consistent de pietriş;1-0.65 m, un strat de pământ compact, cu pietriş şi sporadic cu fragmente de tegulae, olane sau cărămizi; 0.65-0, un strat de dărâmătură format din numeroase pietre de râu, fragmente ceramice şi materiale de construcţii provenite de la edificiile din jur.

Din punct de vedere cronologic am reuşit să surprindem momente importante din dezvoltarea oraşului antic Tibiscum, în perioada romană târzie şi post-romană. Edificiul VI, dezvelit parţial, îşi leagă existenţa şi evoluţia de rolul comercial al anticului Tibiscum. Fiind situat la una din arterele principale ale oraşului şi în imediata apropiere a unui atelier de topit bronzuri, clădirea VI avea probabil şi o destinaţie comercială.

Materialul descoperit

Materialul ceramic a fost bogat, fiind reprezentat de vase romane târzii, dar şi fragmente de vase de sticlă, cuie, mărgele, aplici şi fibule – extrem de importante în datarea nivelelor. Materialul rezultat în urma cercetării arheologice se află în depozitele MJERG Caransebeş.

Tehnici de cercetare

În săpătura realizată în anul acesta au fost utilizate mijloacele clasice de cercetare arheologică, combinate cu tehnica fişelor de context arheologic.

Obiectivele cercetării viitoare şi propuneri de conservare, protejare şi punere în valoare

Pentru anul 2014 ne propunem continuarea cercetării arheologice în cadrul zonei clădirii VI şi a drumului roman, dar şi realizarea unor lucrări de conservare primară, prin refacerea zidăriei şi punerea în valoare a acestei construcţii. Se doreşte o acţiune conjugată la care să participe şi autorităţile locale prin sprijinirea unui program de conservare şi punere în valoare a acestei importante zone arheologice din România.

Abstract

The archaeological research that has been done at Tibiscum-Iaz during the year of 2013 has continued the objectives undertaken in 2009, specifically, the unearthing of building VI and that of the Roman road. These are objective that belong to a larger research planning, which involves the unearthing, conservation, and development of the Roman city of Tibiscum, that stands on both banks of the Timiș river.

The newly section (C1/2013) has been located 60 cm East of the old 2009 section, both being oriented on North-South direction. From a stratigraphical point of view, it is observed the existence of three habitation levels of the first stone masonry phase (no wood phase had been identified), and the placement of a pit-house on the last construction level of building VI. The oldest chronological sequence, to which we have stopped excavations this year, has been identified at the depth of 1.30-1.40 m.

The building VI has been spotted therefore at the southern end, consisting of river stone masonry, insulated with soil (Z 13, and Z 14), an interior wall (Z 13), and even a counterfort. The building VI was located on the Roman road, Decumanus Maximus, spotted by our section (C1/2013). The road has been sectioned in meter 8, in order to observe its profile. The stratigraphy is the following: 1.50-1 m, a consistent layer of gravel; 1-0.65 m, a layer of compact soil, with gravel and sporadic fragments of tegulae, tiles or bricks; 0.65-0, a debris layer, consisting of a few river stone, ceramic fragments, and construction materials originating from the nearby edifices.

From a chronological point-of-view, as reflected by the stratigraphical situation given above, we have succeeded to overtake important moments of the development of the Ancient city of Tibiscum, from the late Roman and post-Roman periods. The existence and evolution of edifice VI, partially unearthed, is connected to the commercial role of the Ancient Tibiscum. Being situated on one of the main city thoroughfares, and in the immediate vicinity of a bronze-melting workshop, the building VI may have also had, probably, a commercial destination. The ceramic material has been rich, being represented in particular by late Roman vessels, but also by fragments of glass vessels, nails, glass beads, appliqués, and fibulae – extremely important in dating the levels of habitation.

We intend to propose the continuation of archaeological research in the area of building VI, and that of the Roman road, during the year 2014, and to approach primary conservation work, by restoring the masonry, and highlighting the respective buildings.

Bibliografie:

A. Ardeţ, Tibiscum. Ceramica romană descoperită la Iaz „Traianu”, Cluj- Napoca, 2009.

A. Ardeţ, Din viaţa cotidiană de la Tibiscum, în Tibiscum, 2/2012, p. 49-60.

A. Ardeţ, L. C. Ardeţ, Tibiscum. Aşezările romane, Cluj-Napoca, 2004.

95. sat Jupa, oraş Caransebeş, Jud. Caraş-Severin, [Tibiscum-Jupa]

Punct Cetate sau Peste ziduri

Nr. Autorizaţie: 23/2013

Cod RAN: 51038.01

Colectiv: Adrian Ardeţ (MJERG Caransebeş) – responsabil ştiinţific; Lucia Carmen Ardeţ (Liceul Teoretic „Traian Doda” Caransebeş) – responsabil sector; Doina Benea – consultant ştiinţific; Mariana Crânguş – membru; Lavinia Grumeza (MJERG Caransebeş) – membru; Dimitrie Pavel Negrei (MJERG Caransebeş) - responsabil sector; Simona Daniela Glicheria Regep – responsabil sector; Atalia Ştefănescu – membru; Ioan Călin Timoc – responsabil sector

Total finanţare: fără finanţare MC

Obiectivele cercetării

În cadrul sectorului 1 obiectivul din acest an a fost continuarea cercetării arheologice în interiorul clădirii XIII B, descoperită în campania din anul 2011. Acest obiectiv face parte dintr-un plan de cercetare mai vast, care presupune dezvelirea, conservarea şi punerea în valoare a oraşului roman Tibiscum, dezvoltat pe malul drept şi stâng al Timişului.

http://patrimoniu.gov.ro

Ca urmare a stării precare de conservare ale clădirilor aşezării civile de la nord de castrul militar, s-a iniţiat un program de conservare primară încă din anii 2001-2002, care viza, în special, clădirile XIII A, IV şi V, precum şi curăţarea drumului roman care traversează aşezarea civilă. Drumul are o lăţime de 7 m şi este pavat cu lespezi de calcar, fiind considerat o arteră comercială a oraşului antic. Astfel, campaniile arheologice din anii 2011-2013 au avut ca obiectiv particular cercetarea zonei aflate în vecinătatea clădirii XIII A, B şi a drumului adiacent, stabilirea stratigrafiei zonei şi a nivelelor de locuire.

Deasemenea, cercetările arheologice din anul 2013 au continuat şi investigarea sectorului de nord-vest al castrului, începută în anul 2009, dar şi cercetarea clădirii XV. Aceasta reprezintă un edificiu amplasat în zona centrală a suprafeţei rezervaţiei arheologice aflată la nord de castrul mare (sectoarele 2 şi 3).

Rezultate şi interpretarea lor. Materialul descoperit şi tehnici de cercetare.

Sector 1 (Fig. 2) „Clădirea XIII B" (responsabil sector: Lucia Carmen Ardeţ)

Cercetările arheologice au debutat la 1 iulie 2013 print-un sondaj realizat în dreptul caroului 3 (în vechea săpătură din 2012). Caseta a fost orientată est – vest şi a avut următoarele dimensiuni: 1 x 4 m. Sondajul s-a efectuat de la adâncimea de – 60 m (de la ultimul nivel de călcare al construcţiilor datate la sfârşitul secolului II p. Chr.) şi s-a oprit la adâncimea de – 2.20 m, unde a fost identificat pământul steril, reprezentat de un pat de pietriş.

La adâncimea de 1.80 a fost observat un strat compact de pietriş şi mortar, sub care s-a găsit un nivel de construcţie, gros de aproximativ 25 cm şi format din chirpici şi cărămidă. Acesta reprezintă ultimul nivel de locuire identificat anul acesta, în interiorul clădirii XIII B, nivel datat pe parcursul secolului II p. Chr.

Lucrările în zona clădirilor XIII A şi B au fost îngreunate de distrugerea provocată prin construirea în zonă a morii din Jupa, clădirea modernă distrugând edificiile antice şi o bucată din drumul roman. De asemenea, cursul râului Timiş şi fluctuaţia acestuia au afectat în mare măsură zona comercială a anticului Tibiscum.

Edificiile cercetate de noi în campaniile din anii 2011-2013 se înscriu în tipul clădirilor adaptate nevoilor comerciale, cu faţadă îngustă şi portic, amplasate lângă drumul aşezării.

Materialul arheologic este modest, fiind reprezentat doar de câteva fragmente ceramice, mărgele din sticlă, fragmente de bronz şi o cheie din fier. La construirea edificiului XIII A, B a fost utilizată piatră de râu, ţigle, cărămizi şi lemn. Materialul rezultat în urma cercetării arheologice se află în depozitele MJERG Caransebeş.În sondajul realizat în anul acesta au fost utilizate mijloacele clasice de cercetare arheologică, combinate cu tehnica fişelor de context arheologic.

Sector 2 (Fig. 3) "Castrul mare" (responsabil sector Simona Regep)

Cercetările arheologice din anul 2013 au continuat investigarea sectorului de nord-vest al castrului, începută în anul 2009. Noua secţiune a fost amplasată la 1 m înspre sud-est faţă de cea din anul precedent cu scopul de a surprinde structura internă a castrului. A fost orientată pe direcţia axei ce leagă colţul de nord-vest al castrului, de colţul de nord-vest al principiei. Secţiunea a avut dimensiunile de 11 X 1,5 m.

Stratigrafia este următoarea: 1. 0,00-0,07 m humus vegetal; 2. 0,07-0,35-0,45 m strat de depunere eoliană, fără materiale arheologice, strat cu pământ nisipos de culoare gălbuie; 3. 0,45-0,80 m nivel de locuire roman târziu, cu pământ de culoare negricioasă, cu pigmentație de cărămidă, fragmente de țigle. Prin demontarea martorului dintre cele două secțiuni apare un zid lat de 0,75 m, construit din piatră de râu, fragmente de calcar și de țigle, legate între ele cu mortar. Pentru dezvelirea acestuia, ulterior s-a trasat la 0,50 m vest de secțiune o casetă cu dimensiunile de 3 X 4 m; 4. 0,80-1,35 m nivel de distrugere prin incendiere al unei barăci militare, ce reprezintă ultima fază de locuire a barăcii; 5. - lentile de lut de amenajare late de 0,05-0,10 m marchează cele două refaceri ale barăcii; 6. 1,35-1,65 m primul nivel de locuire a unei barăci militare, construită din lemn și lut (cu lăţimea păstrată de aproximativ 4,90 m). Se păstrează amprenta unei bârne (cu lăţimea de 0,40 m). Baraca a fost distrusă prin incendiere; 7. 1,65- 2,05 m strat de lut de amenajare pentru construcția barăcii; 8. 2,05- 2,15 m strat de pietriș; 9. 2,15- 2, 50 m nivel de locuire antică anterior construirii barăcilor; 10. – solul viu a fost atins la adâncimea de 2,50-2,75 m.

Materialul arheologic descoperit constă din fragmente ceramice (vase, materiale de construcție).

În concluzie, ultimul nivel de locuire în castru este marcat prin existența unei amenajări, construită din zid de piatră cu mortar din piese reutilizate, cum ar fi fragmente de râşniţă, fragmente de țigle, cărămidă etc. Cercetările efectuate în castrul mare sugerează existenţa a două etape principale de construcţie a barăcilor. Construcțiile din cele două etape a fost distruse prin incendiere și dezafectate prin nivelarea locului.

Sector 3 (Fig. 4) „Aşezarea civilă" (responsabil sector Ioan Călin Timoc, Mariana Cringuș, Atalia Ştefănescu-Oniţiu)

Clădirea XV reprezintă un edificiu amplasat în zona centrală a suprafeţei rezervaţiei arheologice aflată la nord de castrul mare. Conform ridicării topografice proprii cercetarea acestui edificiu a început prin trasarea unei secţiuni de 10 x 1,50 m orientată nord –sud (după nordul magnetic – oferit de busolă).

Colţul de sud – est al secţiunii s-a aflat la 107 m de poarta castrului mare, respectiv la 84 m de latura vestică a drumului pavat ce traversează aşezarea civilă. Valorile distanţelor au fost obţinute prin trasarea unei axe perpendiculare pe zidul de nord al castrului mare (punctul de contact a fost latura vestică a porţii castrului), respectiv a unei axe perpendiculare pe drumul pavat (punctul de contact fiind amplasat vizavi de colţul de sud – vest al clădirii V).

În primii doi metri ai secţiunii S1/2013 s-a conturat un zid realizat din piatră de râu legată cu mortar. Lăţimea zidului este de 0,85 m, iar din elevaţie s-au păstrat 5 rânduri de piatră, adică 0,55 m. Fundaţia sa este realizată din piatră de râu şu straturi alternative de pietriş. Zidul reprezintă ultima fază de locuire şi aşa cum am arătat este o fază de piatră. În apropierea acestui zid şi în relaţie cu acesta s-a conturat o stradelă amenajată din pietriş acre are o grosime de 17 cm. În această secţiune un alt zid care să se coreleze cu acesta nu a mai apărut. În continuarea stratigrafiei menţionăm că au apărut alte 3 nivele de locuire de lemn, bine delimitate în profile, între ele fiind prezent lutul de amenajare. Legat de primul nivel de locuire în această parte a vicus-ului putem spune că el a fost distrus violent, apare la adâncimea de 1,65 m. Acesta este un nivel de locuire de lemn, bârne de lemn şi împletitură lipită cu lut. S-au găsit chiar şi urmele nuielelor şi chiar o bucată de tencuială pictată cu bordo pe fond cărămiziu. Legat de acest prim nivel de locuire în secţiune a apărut delimitată o încăpere cu lungimea de 4,30 m, o alta urma în continuarea ei, însă intra în mal şi ne putem pronunţa asupra dimensiunilor sale. Este delimitată de două bârne. Chiar în mijlocul acesteia apare o vatră de foc cu diametrul de 1,15 m. În buza vetrei au fost găsite aproape în întregime două vase sparte. În faţa acestei încăperi s-a conturat o amenajare de pietre destul de mari de râu pe o lungime de 1,20 m şi care probabil trebuie privită ca o amenajare în faţa intrării în locuinţă. Podeaua încăperii era din lemn şi a ars şi ea. În profil, nivelul de distrugere măsoară o grosime de aproximativ 25 de cm.

Perpendicular pe secţiunea amintită mai sus a fost trasată o nouă secţiune, numită S2/2013, care urmărea să surprindă limitele

http://patrimoniu.gov.ro

construcţiei de piatră pe lăţime, precum şi stratigrafia locului. Dimensiunile secţiunii magistrale au ajuns după mai multe prelungiri la 17,75 x 1,5 m. Stratigrafia este în general la fel ca şi în secţiunea precedenta. În plus au mai apărut structuri verticale, de la pereţii unei locuințe din chirpici şi lemn anterioară fazei de piatră a edificiului vizat de săpătura arheologică. Clădirea din chirpici a avut cel puţin 3 faze de utilizare, ultima beneficiind şi de o compartimentare foarte regulată a spaţiului locuit şi o podea din cocciopesto foarte groasă. În lăţime acest edificiu avea 12 metri. Săpăturile viitoare vor putea stabili lungimea clădirii şi planimetria. Sub această clădire a fost identificat un nivel de locuire de la Traian-Hadrian, din lemn care a avut şi o fântână care măsoară 1 metru în diametru şi coboară până la 4 metri.

Între materialele arheologice identificate în această parte a săpături pot fi enumerate câteva monede de la Septimius Severus şi Severus Alexander, precum şi o fibulă de tip omega foarte bine păstrată, ace de cusut şi ace de păr din os precum şi un centiron de bronz.

În acest sector unde s-au trasat cele două secţiuni şi am surprins foarte aproape de suprafaţă un edificiu - hală din piatră de râu, de cel puţin 14 x 14 m (lungimea încă nu o putem determina cu precizie) dorim să desfacem interiorul clădirii pentru a găsi eventuale compartimentări, prin două suprafeţe simetrice nu înainte de a face prospecţiuni geomagnetice asupra acestui loc. Bănuim, ţinând cont de poziţia centrală în cadrul aşezării a acestui edificiu că avem de a face cu o clădire publică, probabil de cult identificarea funcţionalităţii şi arhitecturii ei fiind dezideratul nostru de bază pentru următorii ani de cercetări arheologice sistematice la Tibiscum.

Obiectivele cercetării viitoare şi propuneri de conservare, protejare şi punere în valoare

Pentru anul 2014 ne propunem continuarea cercetării arheologice în cadrul clădirii XIII B şi a aşezării civile, dar şi realizarea unor lucrări de conservare primară. Aceste lucrări de conservare sunt esenţiale în special în zona estică a edificiului, zonă afectată de cursul râului Timiş.

De asemenea, dorim să continuăm cercetările arheologice şi punerea în valoare a întregii zone comerciale a anticului Tibiscum. Se doreşte o acţiune conjugată la care să participe şi autorităţile locale prin sprijinirea unui program de conservare şi punere în valoare a acestei importante zone arheologice din România.

Abstract

The goal of this year was that of continuing the archaeological research in the interior of building XIII B, discovered during the campaign of the year 2011. It is a target that belongs to a larger research planning, which involves the unearthing, conservation, and development of the Roman city of Tibiscum, that stands on both banks of the Timiş river.

The archaeological research had begun on July 1st, 2013, with a sounding within square no. 3 (on the old excavation of 2012), of 1 x 4 m. At the depth of 1.80, there had been observed a compact layer of gravel and mortar, underneath which there had been found a construction level, 25 cm thick, consisting of adobe and brick. This is the last layer of habitation deposits identified this year, in the interior of building XIII B, a level dated to the 2th century AD. The edifices that were examined during the years 2011-2013 belong to the type of buildings designed for commercial needs, with a narrow facade, and portico, situated along the road of the settlement. The archaeological material is but modest, being only represented by a few ceramic fragments, glass beads, bronze fragments and an iron key. River stones, roof tiles, bricks, and wood have been used for the erection of the building.

We intend to propose the continuation of archaeological research within the building XIII B, during the year 2014, and to approach primary conservation work, by restoring the masonry, and highlighting the respective building. Conservation work is essential, especially at the eastern part of the edifice, an area affected by the course of the river Timiș. Likewise, we wish to continue the archaeological research and highlight the entire commercial area of the ancient Tibiscum. It is our wish to generate synergies with local authorities, towards a joint action in supporting a conservation programme and promote this important archaeological area of Romania (sector 1).

The archaeological research in the camp of Tibiscum has continued this year the magistral section from retentura sinistra with the objective of identifying how it was used to fill this space and internal planimetry of the fortress.

In the civil settlement, north of the fort, the excavations revealed by two big cross-sections a public building with several earlier wooden phases (sector 2, 3).

Bibliografie

A. Ardeţ, Tibiscum. Ceramica romană descoperită la Iaz „Traianu”, Cluj- Napoca, 2009.

A. Ardeţ, Din viaţa cotidiană de la Tibiscum, în Tibiscum, 2/2012, p. 49-60.

A. Ardeţ, L. C. Ardeţ, Tibiscum. Aşezările romane, Cluj- Napoca, 2004.

D. Benea, Atelierele romane de mărgele de la Tibiscum, Timişoara, 2004.

96. Turda, jud. Cluj [Potaissa]

Punct: Dealul Cetăţii

Cod sit: 52268.01

Nr. Autorizație: 28/2013

Colectiv: Mihai Bărbulescu - responsabil, Sorin Nemeti, Florin Fodorean, Dragos Blaga, Dan Matei (UBB Cluj-Napoca), Mariana Pîslaru, (MI Turda), Irina Nemeti (MNIT), Fabian Istvan (UPM Târgu Mureș), Pavel Huszarik (Liceul Nădlac).

Cercetarea arheologică în zona praetentura sinistra din anul 2013[1] a confirmat planul presupus ca urmare a intersectării unor edificii în zonă prin secțiunea diagonală din anul 2012. Au fost trasate inițial două suprafețe (S01/2013, 15 x 3 m și S02/2013, 15 x 1 m) în partea vestică, lângă via principalis. În aceste suprafețe a fost dezvelit parțial un edificiu poziționat în continuarea barăcilor identificate în anul 2012. Alte patru suprafețe (S03-S06/2012, fiecare de câte 15 x 3 m) au fost praticate la sud de secțiunea diagonală S01/2012, în zona unde în anul precedent au fost identificate barăcile cu portic aliniate de-a lungul unui drum pietruit. S-a excavat o suprafață totală de 240 mp, cu o adâncime medie de 1 m.

S01/2013 (15 x 3 m, orientată est-vest, adâncime medie - 0,70 m)

Jumătatea nordică a secțiunii a dezvelit un spațiu liber, situat între via principalis și un corp de clădire cu destinație necunoscută. Spațiul este utilizat într-o fază ulterioară, când se construiește aici un zid sec, din piatră și material tegular refolosit. Stratigrafia în această zonă este următoarea (în caroul 1):

1. humus modern (0/- 0,25 m).

2. nivel de cultură 2 (pământ de culoare cenușiu-gălbuie, lutos) (- 0,25 / - 0,40 m).

http://patrimoniu.gov.ro

3. nivel de călcare (o podea din calcar de Podeni sfărâmat) (- 0,40 / - 0,45 m).

4. nivel de cultură 1 (pământ de culoare cenușiu-gălbuie, lutos) (- 0,45 / - 0,55 m).

5. steril arheologic (pământ negru tasat) (- 0,55 / - 0,70 m).

În carourile 2-3, în jumătatea nordică a secțiunii, a fost identificată o groapă de formă circulară, cu o adâncime redusă (cca. 10-15 cm). Groapa (G 1), intersectată de profilul nordic între metrii 0,95-2, are diametrul de cca. 1 m și este acoperită de un strat subțire de arsură (la – 0,60 m, de la nivelul actual de călcare).

În carourile 1-7, în jumătatea sudică a secțiunii, a fost identificat un zid sec, orientat est-vest, construit din piatră de carieră, cărămizi și țigle romane refolosite, toate prinse doar cu pământ. Partea superioară a zidului apare deja sub humus-ul modern, de la – 0,20 m și este așezat pe nivelul de dărâmătură roman, peste țigle și fragmente ceramice romane. Zidul are o singură asiză păstrată. Se păstrează în secțiune pe o lățime de cca. 0,45 – 0,55 m (fiind parțial acoperit de martorul dintre secțiunile S01 și S02) și a fost dezvelit pe o lungime de 6,10 m (de la capătul vestic al secțiunii, până la intersecția cu un zid orientat nord-sus).

În carourile 7-8 apare urma unui zid scos (fiind excavată inclusiv fundația), orientat nord-sud. Urma gropii zidului în profilul nordic are o lățime de 0,85/0,90 m. În plan urma zidului s-a observat destul de dificil, dat fiind faptul că nu se mai păstrează decât puțin pietriș, mortar și fragmente tegulare de pe ultimul nivel al fundației (de la adâncimea de – 0,55 m).

Urma de scoatere a acestui zid se observă și în secțiunea S02, unde are aceeași lățime de cca. 0,80 / 0,90 m.

În jumătatea estică a secțiunii, nivelele de cultură romană din edificiu, sunt străpunse de o groapă modernă de formă neregulată (G 2). Extremitatea sudică a gropii a fost identificată și în secțiunea S02. La nivelarea suprafețelor la adâncimea de – 0,85/- 0, 90 m s-a observat că, de fapt, este vorba de două gropi moderne de formă rotundă care se intersectează. Adâncimea maximă a acestor gropi este de – 1,20 m, de la nivelul de călcare modern.

S02/ 2013. (15 x 1 m, orientată est-vest). Situația este similară cu cea din suprafața S01. A fost identificat zidul scos orientat nord-sud și o margine a gropii G2.

În zona edificiilor IV și V din S01/2012 (metri 143-149) a fost deschisă suprafața S03/2013 (15 x 3 m, orientată est-vest). Suprafața a dezvelit (în jumătatea nordică) o baracă (patru contubernia) și porticul acesteia (înspre sud).

Zidul sudic al barăcii se păstrează pe aproape întreaga lungime a secțiunii (a fost excavat doar în capătul vestic pe o lungime de 1,60 m). Este construit din piatră de carieră de dimensiuni medii, prinsă cu mortar. Zidul s-a păstrat în unele locuri pe o înălțime de cca. 50 cm, având două sau chiar trei asize de piatră. Lățimea zidului este de variabilă, de cca. 50-60 cm. Au fost decopertate părți din patru contubernia. Lățimea unui contubernium este de 5,30 m (măsurată în interiorul încăperilor 2 și 3). Din zidul barăcii nu este păstrată doar fundația, ci și o parte din elevație. Pentru trei din cele patru contubernia se poate stabili locul intrării în încăpere, respectiv înălțimea pragului: în fiecare dintre cazuri, în apropierea zidurilor care împart camerele, înălțimea zidului păstrat coboară de la – 0, 35 la – 0, 65 m, formându-se trei praguri cu lungimea de 1,10 m. Aceste praguri trebuie interpretate drept deschideri pentru intrările în contubernia. În profilul nordic, care taie spațiul interior al camerelor, nu se poate observa urma vreunei podele din lut, mortar sau pietriș. Țiglele acoperișului s-au prăbușit direct pe nivelul de călcare din camere.

S04 / 2013 (15 x 3 m, orientată est-vest)

În jumătatea nordică a secțiunii a fost dezvelit parțial porticul barăcii nordice. În carourile 4-5 a fost găsită o lespede de calcar cu dimensiunile de 0,65 x 0,45 x 0,10 m care a fost utilizată ca substrucție a coloanei. Partea superioară a lespezii este vizibilă deja la – 0,40 m. O altă lespede de calcar, cu dimensiunile de 0,50 x 0,50 x 0,10 m, se găsește în caroul 8, cu partea superioară vizibilă de la adâncimea de – 0,30 m.

În jumătatea sudică a secțiunii se găsește drumul care separa cele două barăci, drum surprins și în cercetările din anul 2012, în S01 și C01. Infrastructura drumului este construită din pietre de carieră. Este ușor bombat în zona centrală și are rigole spre portice. Pe o mare suprafață a secțiunii drumul este deranjat de intervenții moderne.

S05/2012 (15 x 3 m, orientată est-vest).

În partea sudică a secțiunii s-au găsit baze de coloană și fragmente din fusul acestora.

În caroul 4, la – 0,20 m, a fost descoperită o bază de coloană. Plinta pătrată are dimensiunile de 0,44 x 0,44 x 0,08 m, iar partea cilindrică diametrul de 0,36 m. Înălțimea totală păstrată a bazei este de 0,22 m.

În caroul 8 a apărut o altă bază de coloană (la cca. 3,85 m distanță de prima), cu dimensiunile plintei pătrate de 0,40 x 0,40 x 0,09 m și diametrul părții cilindrice de 0,36 m. Înălțimea totală păstrată este de 0,21 m.

În caroul 12, cu partea superioară vizibilă deja la – 0, 30 m, s-a găsit o bază de coloană întreagă cu dimensiunile plintei pătrate de 0,46 x 0,46 x 0,08 m și diametrul părții cilindrice de 0,39 m. Distanța între coloana a doua și a treia este de cca. 3,70 m.

Dimensiunile diferite ale coloanelor și stilul lor diferit indică faptul că au fost concepute inițial fiecare pentru alte portice și că sunt reutilizate pentru construcția porticului acestor centuriae. Deși nu se păstrează in situ, ele sunt doar puțin deplasate, așa cum indică distanțele surprinse în porticul cercetat în anul 2012 și intercolumnium-ul de 3,40 m (stabilit cu ajutorului fusului de coloană păstrat pe toată lungime descoperit în anul 2012).

În partea nordică au fost descoperite urmele drumului dintre barăci, distrus masiv de intervenții moderne.

În carourile 2-3 și 13-14 se găsesc amenajări din piatră de carieră de formă aproximativ pătrată, cu partea superioară la – 0,40 m. Pe aceste structuri de piatră stăteau plintele pătrate ale bazelor de coloană.

În carourile 14 și 15 au apărut fragmente de fus de coloană. Într-un caz este vorba de o jumătate dintr-o coloană (cu lungime de 0,90 m).

S06/2013 (15 x 3 m, orientată est – vest)

În suprafața S06 s-a surprins interiorul porticului barăcii sudice și o parte a camerelor acesteia. La fel ca și în S03/2013 au fost identificat zidul nordic de la intrarea în baracă, trei ziduri despărțitoare și intrările în trei contubernia. Pragurile de la intrările în camere se adâncesc cu cca. 25-30 cm față de nivelul păstrat al zidurilor, iar lungimea pragurilor variază de la 1 m la 1, 20 m. În carourile 14-15, lipită de zidul barăcii, a fost identificată o amenajare de formă rectangulară cu o singură asiză de piatră. Stratigrafia este similară cu cea din S03, cu o foarte mare cantitate de material tegular (țigle) prăbușit în portic și în interiorul camerelor.

Materialul arheologic descoperit prin cercetarea din anul 2013 este relativ puțin, comparativ cu descoperirile făcute în alte barăci. Ceramica, opaițe, fibule, piese de echipament militar, alte artefacte din bronz și fier, monede, oasele de animale, toate aceste materiale descoperite și asocierea lor indică faptul că ne aflăm într-un spațiu locuit în interiorul castrului. Cantitatea mai redusă de descoperiri și reutilizările de material arhitectonic sugerează faptul că ne află în interiorul unui complex de barăci târzii și de scurtă durată.

Noile informaţii obţinute prin cercetarea din anul 2013 au permis completarea planului complexului de barăci. Pornind de la aceste suprafețe se complează planul construcțiilor interioare dintr-o mare parte a zonei praetentura sinistra.

(Endnotes)

[1] Cercetările arheologice au fost finanțate din fondurile Ministerul Culturii și Patrimoniului Național prin contractul de cercetare archeologica sistematică nr. 44/13.08.2013.

http://patrimoniu.gov.ro

97. Urlaţi, Jud. Prahova
Punct: La Câmp/La Islaz – cartier Coteni
Cod RAN: 131639.01
Nr. Autorizaţie: 54/2013
Colectiv: Alin Frînculeasa - responsabil; Preda Bianca, Octav Negrea, Claudia Dumitrescu (M.J.I.A.P.)

Situl a fost identificat prin cercetări de suprafaţă în anul 2002. Au fost descoperite la suprafaţa solului materiale ceramice specifice culturilor neo-eneolitice Starčevo - Criş şi Gumelniţa, epoca bronzului – cultura Tei, cultura Chilia - Militari (sec. II-III d.Hr.), materiale medievale târzii. În anii 2004 - 2006 au fost derulate trei campanii de cercetare prin care a fost sondat situl, rezultatele confirmând descoperirile de suprafaţă (R. Andreescu et alii 2007; A. Frînculeasa et alii 2008).

Prin reluarea cercetărilor urmărim realizarea unor observaţii într-un sit Gumelniţa atipic, locuirea fiind una extinsă în suprafaţă, lipsind stratigrafia verticală specifică aşezărilor gumelniţene. De asemenea, amplasamentul acestuia la baza dealurilor subcarpatice, este unul ce pare să asigure o legătură ideală între locuirile specifice din tell-urile Gumelniţa şi din aşezările Stoicani-Aldeni. Aşezarea este situată pe un grind, într-o zonă mlăştinoasă, situl se află la sud de ieşirea Cricovului Sărat dintre dealurile subcarpatice, iar la sud de el se deschide o luncă extinsă, toate fiind elemente ce oferă bune perspective acestei cercetări. Anterior reluării cercetărilor a fost realizată o scanare geomagnetică. Au fost identificate o serie de concentrări ce par să indice prezenţa unor locuinţe arse.

În această campanie au fost trasate două secţiuni (şanţuri) ce au traversat situl aproximativ de la est la vest şi de la nord la sud, ce s-au intersectat la mijlocul secţiunii I. Aceste secţiuni au următoarele dimensiuni: S.I – orientată aproximativ est – vest, are 60x1 m; S.II – orientată nord – sud, trasată perpendicular pe S.I în dreptul caroului 17, are 30x1 m. Secţiunile au fost caroiate din 2 în 2 m. Cu ajutorul carotierei au fost realizate în jur de 100 de sondaje, amplasate la nord şi sud de secţiunea I, pe linia carourilor, dispuse din 2 în 2 m. Terenul a fost caroiat cu staţia totală, fiind amplasate puncte fixe pentru dezvoltarea cercetării în anii următori. Grosimea stratului arheologic Gumelniţa are în jur de 0,30-0,40 m, la care se adugă alţi 0,10 m de depunere Starčevo-Criş. Între aceste două nivele de locuire există o depunere naturală gălbuie de maximum 0,15 cm grosime. Precizăm că în toate casetele, nivelul arheologic a fost surprins la adâncimea de –0,18-0,25 m faţă de nivelul actual de călcare, fiind suprapus direct de stratul arabil. Au fost cercetate parţial mai multe complexe arheologice.

CPL. 1- în carourile 17-18 din S.I la adâncimea de –0,28-0,35 m au apărut o serie de vase gumelniţene întregibile sparte in situ, alături de bucăţi de chirpici ars, puternic fragmentat, foarte rar apar bucăţi consistente. Şi în S.II în aceeaşi zonă au fost descoperite fragmente ceramice in situ provenind de la un vas. Acest complex urmează ca în campania din anul următor să poată fi dezvelit şi cercetat integral şi eventual definit.

Gr. 1 – descoperită în S.I, în carourile 24-25; este o groapă ce se adânceşte de la nivelul de călcare eneolitic, coboară până la -1,80 m de la nivelul actual de călcare. Are diametrul pe profilul de sud de 1,60 m, baza este uşor cotlonită. Umplutura are culoarea negricioasă, inventarul este sărăcăcios.

Gr. 2 – descoperită în S.I, în caroul 25, la VNV de Gr. 1. Este o groapă circulară în plan, cu diametrul de 0,70 m, baza atinge -1,43 m de la nivelul de călcare actual. Are pereţii şi fundul lipit cu lut de culoare verzuie. Inventarul este sărăcăcios. Alte două gropi gumelniţene au fost descoperite în S.II, carourile 24 şi 21, ambele cercetate parţial. Materialul faunistic descoperit este fragmentat, abandonat în zone menajere sau în gropile cercetate. A fost identificat şi un dinte uman aflat în poziţie secundară alături de oase de mamifere, ceramică. În stratul Starcevo-Criş au fost descoperite fragmente ceramice, ceva mai rar material faunistic.

Cel mai numeros material recuperat în această campanie este încadrat în cultura Gumelniţa, fiind recuperată ceramică, în general fragmentară, foarte multe unelte litice cioplite, dar şi câteva unelte şlefuite. Plastică antropomorfă şi zoomorfă este fragmentară. Ceramica de epoca bronzului este foarte fragmentară, are suprafaţa exterioară poroasă datorită prezenţei nisipului, culoarea negricioasă, foarte puţină este decorată. Materialele Chilia-Militari constau în câteva fragmente de vase lucrate la roată, în special ceramică cenuşie, fragmente cărămizii, dar şi mai grosieră, poroasă, având în pastă nisip şi pietricele. Au fost descoperite şi câteva fragmente ceramice din sec. XVII-XIX dispuse în poziţie secundară.

Bibliografie:

Andreescu R., Frînculeasa A., Garvăn D., Nica T., Torcică I., Niţă L., Dumitraşcu V., Noi cercetări arheologice în Muntenia. Descoperirile de la Urlaţi (jud. Prahova), Argesis. Studii şi comunicări, Seria Istorie, XVI, 2007, p. 11-37.

Frînculeasa A., Niţă L., Dumitraşcu V., Asupra descoperirilor aparţinând culturii Gumelniţa de la Urlaţi (jud. Prahova), Acta Musei Tutovensis, III, 2008, p. 94-105.

98. Comuna Vităneşti, Judeţul Teleorman, [Vităneşti" Măgurice"]
Punct „Măgurice"
Nr. Autorizaţie: 121/2013
Cod RAN: 153811.01
Colectiv: Radian-Romus Andreescu – responsabil de şantier, Katia Moldoveanu, Mihai Florea, Flavius Roaită (MNIR), Adrian Bălăşescu, Valentin Radu, Constantin Haită (MNIR-CNCP), Ion Torcică, Mădălina Dumitru (MJT), Radu Pitiş (Cardiff University)
Total finanţare: 9.000 lei (MC)

Scurtă prezentare a sitului

Aşezarea de tip tell se află în valea Teleormanului, la cca. 1,5 km est de şoseaua Bucureşti-Alexandria. Primele cercetări au fost întreprinse în 1993, având caracterul unor săpături de salvare. În prezent, cercetările se derulează în cadrul programului „Începuturile civilizaţiei europene. Neo-eneoliticul la Dunărea de Jos", proiectul "Cercetarea locuirii neo-eneolitice din vestul Munteniei".

Obiectivele cercetării

Scopul campaniei 2013 a fost continuarea cercetării nivelului de locuire corespunzător fazei A2 a culturii Gumelniţa. Nivelul Gumelniţa A2 a fost cercetat pe scară mai mare în suprafaţa de control stratigrafic Sx A-G (1-5), cu dimensiunile iniţiale de 10x10 m, extinsă ulterior datorită pantei tellului la 10x20 m, dar şi în suprafeţele Sx H-L, M-R, S-Z (6-10). Au fost identificate mai multe locuinţe corespunzătoare acestui nivel.

Rezultatele şi interpretarea lor

În campania 2013 s-a început cercetarea nivelului Gumelniţa A2 şi în suprafaţa Sy a tellului, deschisă în anul 2008. Acesta reprezintă cel de-al doilea nivel de locuire identificat pe tell, în ordinea descoperirii lor. Primul nivel cercetat, corespunzător fazei B1 a culturii Gumelniţa şi ultimul din punct de vedere cronologic, a fost epuizat pe toată suprafaţa tellului.

În cele două suprafeţe cercetate în campania 2013, Sy AIII-B şi C-G (1-5) au fost descoperite resturi provenind de la una sau mai

http://patrimoniu.gov.ro

multe locuinţe incendiate. Din păcate, aşa cum s-a constat şi până acum în aşezarea de la Vităneşti, starea de conservare a resturilor de construcţii este foarte precară. La acest fapt se adaugă şi deranjamentele ulterioare suferite care au produs distrugeri.

În aşezarea de la Vităneşti nu s-au păstrat indicii care să ateste care era forma, dimensiunile sau orientarea construcţiilor, astfel că în absenţa acestor detalii limitele lor au fost aproximate după întinderea resturilor păstrate. Acestea se prezintă sub forma unor aglomerări mai mult sau mai puţin compacte de chirpici ars, fragmente ceramice şi alte obiecte de inventar, cum ar fi râşniţe, greutăţi de lut, unelte de silex etc. O astfel de aglomerare, ce se concentra în carourile A4-B4, la o adâncime de cca. 1,5 m de la punctul 0, a primit indicativul L17. Locuinţa era incendiată, aşa cum dovedesc bucăţile destul de mari, de cca. 7-8 cm, de chirpici vitrificat descoperite în perimetrul presupus al locuinţei. Resturile provenite din distrugerea locuinţei erau tăiate şi distruse de gropi posterioare, în care am identificat şi fragmente ceramice Cernavodă.

În caroul B4 a fost descoperită o structură din lut ars, compusă dintr-un fel de cutie din plăci de lut ars făţuite cu urme de refaceri şi o masă mai compactă de culoare gălbuie-roşiatică care avea în compoziţie numeroase plăcuţe de vatră şi pietriş. Este vorba cel mai probabil de o amenajare compusă dintr-o vatră şi o cutie. Lutul din care a fost făcută cutia era amestecat cu vegetale. Din păcate structura era foarte distrusă, fiind găsită răsturnată. Lungimea păstrată era de cca. 120 x 60 cm, din care cutia avea 70 cm.

În apropierea acestei amenajări au fost găsite mai multe vase întregi sau întregibile. Două dintre ele erau de dimensiuni mari, cu diametrul de cca. 40 cm, lucrate dintr-o pastă grosieră. Unul a fost găsit în poziţie verticală şi avea în umplutură resturi de distrugere, în timp ce al doilea era spart pe loc şi răsturnat, printre fragmentele provenind din el găsindu-se o piatră şi un mic vas pictat cu grafit, obiecte care se găseau cel mai probabil în vas. Alte două vase sparte pe loc, dintre care unul în poziţie verticală au fost găsite între amenajarea de lut ars şi cele două vase menţionate mai sus.

În suprafaţa alăturată, Sy C-G (1-5), au fost identificate alte resturi provenite din distrugerea unei construcţii. Este posibil ca aceste resturi să aparţină locuinţei identificate în suprafaţa alăturată (L17), dar situaţia nu este foarte clară deoarece structura cu vatră şi cutie este tăiată de gropi. Resturile de distrugere se întindeau pe o suprafaţă de cca. 6x4 m în carourile C4, D 3-4, E3 şi constau în mai multe zone cu concentrări de chirpici ars de culoare gălbuie, foarte friabil. O astfel de concentrare s-a găsit şi în suprafaţa alăturată, în caroul B3 în apropierea martorului dintre cele două suprafeţe. Concentrarea cea mai mare a resturilor de distrugere a fost găsită în caroul C4, unde s-au găsit şi fragmente ceramice prinse în dărâmătură. În caroul D4 masa de chirpici era mai compactă, iar în caroul D3 s-a descoperit un fragment de bârnă din lemn carbonizat. În această zonă s-au găsit şi vase sparte pe loc.

La cca. 2 m distanţă de resturile locuinţei L17, în caroul A2, a fost descoperită o aglomerare mare de vase. Unele dintre acestea sunt parţial întregibile. Multe fragmente provin de la vase mari de provizii decorate cu barbotină. Un astfel de vas, aflat în poziţie verticală, avea în umplutură numeroase scoici. În apropiere, în caroul A1 s-au descoperit şi urme de distrugere cu foarte multe fragmente ceramice prinse în ele.

Scurtă descriere a descoperirilor

Materialul arheologic este foarte bogat, fiind format mai ales din ceramică specifică fazei A2 a culturii Gumelniţa, printre care şi câteva vase întregibile, oase, figurine antropomorfe şi zoomorfe din lut, figurine antropomorfe din os, unelte din silex, os, corn şi cupru, podoabe etc. Printre acestea se remarcă un capac cu protomă antropomorfă şi alte două protome, una antropomorfă şi una ornitomorfă.

Materialele sunt depozitate la MNIR, MJT şi la Şcoala din Vităneşti.

T*ehnicile şi metodele de cercetare folosite*

Metoda de cercetare este săpătura în suprafaţă. Suprafaţa tellului a fost împărţită în două suprafeţe, Sx şi Sy, separate printr-un martor de 2 m. La rândul lor, aceste suprafeţe au fost împărţite în sectoare de 10x10 m şi apoi în carouri de 2x2 m, numerotate de la A la Z (1-10). De-a lungul timpului, strategia de cercetare a constat în săparea unei suprafeţe de control stratigrafic, Sx A-G (1-5) pentru a cunoaşte specificul civilizaţiei gumelniţene în zona de vest a Munteniei, în paralel cu cercetarea nivelului de locuire aparţinând fazei B1 a culturii Gumelniţa, pentru a cunoaşte care era modul de organizarea al ultimei comunităţi gumelniţene care a locuit pe tell. Totodată au fost făcute şi cercetări ce au vizat zona din jurul tellului, fiind descoperite mai multe locuiri aflate în jurul tellului.

Obiectivele cercetărilor viitoare

Obiectivele viitoare vizeaă cercetarea nivelului de locuire Gumelniţa A2 pe toată suprafaţa tellului şi stabilirea legăturilor aşezării neolitice cu mediul înconjurător.

Abstract

The main goal of 2013 campaign was to continue the research of the habitation level belonging to Gumelniţa A2 culture in the new excavation area (Sy). This represents the second habitation level found on the tell settlement. The research of first habitation level, belonging to Gumelniţa B1 culture (the last habitation level on the tell in chronological order) was already finished.

The second habitation level belonging to Gumelniţa A2 culture is very rich in archaeological findings but the remains of buildings are very scarce. The remains of buildings researched in 2013 campaign consist of burnt building material spread unequally on an area of about 30 ms. The inventory consists of many vessels, flint tools, anthropomorphic and zoomorphic figurines etc. A large amount of ceramic sherds was found near the remains of the burnt building. An interesting structure made of burnt building consisted probably of a hearth and a clay box near it. Unfortunately the structure was destroyed by many holes.

Bibliografie:

Andreescu R. et alli, Vităneşti „Măgurice", com. Vităneşti, judeţul Teleorman, Cronica Cercetărilor Arheologice din România, Campaniile 1997-2007, cIMeC 1998-2008.

Andreescu R.R., Mirea P., Moldoveanu K., Torcică I., Noi descoperiri în aşezarea gumelniţeană de la Vităneşti "Măgurice", Buletinul Muzeului Judeţean Teleorman. Seria arheologie 1, 2009, p. 75-92.

99. Vlădeni-Popina Blagosloveasca, jud. Ialomița

cod RAN 94802.03

Dr. Arhg. Emilia Corbu

Proiect finanţat de Ministerul Culturii

În situl arheologic Vlădeni-Popina Blagodeasca (,) s-au efectuat săpături arheologice conform Autorizației de cercetare arheologică sistematică nr. 48/2013 în perioada 5 august - 6 septembrie 2013. Situl se află în partea de NV a comunei Vlădeni, pe malul drept al râului Ialomița aflat la circa 2 km V și pe malul stâng al Brațului Borcea aflat la circa 4 km E.

Fondurile alocate au fost de 10000 Ron de la Muzeul Judeţean Ialomiţa şi 5000 Ron de la Ministerul Culturii

http://patrimoniu.gov.ro

Cercetările au avut loc pe grindul sudic şi au afectat o suprafaţa totală de 100 m^2 pe o adâncime cuprinsă între 1-2 m. S-au trasat: secţiune SI (46 x 1,5 m, din care efectiv s-au cercetat doar 34 x 1,5 m), Casetele A50 (4 x 3 m), A51 (4 x 4 m), A52 (3 x 3). S-au finalizat cercetările şanţului de apărare pe SH, pe o suprafaţă de 10 m x 1 m x 2 m adâncime.

Documentaţia de specialitate întocmită constă din: carnet de şantier, 23 de desene pe hârtie milimetrică, peste 200 de fotografii. Au fost adunate 167 pungi de material arheologic pe niveluri şi în complexe, din care au fost prelucrate pentru prezentul raport 2000 de fragmente ceramice.

Obiectivele campaniei au fost:

1) Investigarea şanţului de apărare:

a) finalizarea secţiunii SH şi deschiderea unei noi secţiuni, SI.

b) Efectuarea unei ridicări topografice cu o propunere de reconstituire.

2) Investigarea zonei din spatele şanţului de apărare.

REZULTATE. În perimetrul deschis au fost cercetate cinci complexe arheologice. Inventarul acestora este în mare marte neîntregibil, de aceea într-o primă etapă am procedat la prelucarea statistică în cadrul fiecărui complex. Rezultatele sunt interesante.

1.a) ŞANŢUL DE APĂRARE a fost investigat pe traseul secţiunilor S. H, c. 16-20 (L-10 x l m x ad.-2 m) şi S. I, c. 18-23 (34 x 1,5 m).

Pe SI, avea deschiderea maximă de 12,5 m cu malurile puternic colmatate datorită suprapunerii lui de un nivel de locuire de sec.X-XI. Probabil fundul şanţului nu a depăşit 10 m lăţime (c. 19-23). Adâncimea era de 1,50 m. (fig.1 a). Sedimentele din şanţ erau relativ tasate şi constituite din pelicule alternante de pământ brun-negricios, afânat şi pământ galben (fig.1.b). Inventarul arheologic a fost destul de bogat şi divers, dar a apărut cam până la adâncimea de 0,80-0,90, unde încă apare inventar tipic, un borcan Dridu cu marcă de olar. Sub această adâncime, materialul era sporadic. Pe fundul şanţului, între 1,30 -1,50 m, sedimentele erau aproape lipsite de material ceramic. Materialul arheologic consta din ceramică nisipoasă (167 fragmente, 58%), ceramica cenuşie (42 fragmente, 14,3%), fragmente ceramice de la vase de import din pastă roşie (67 ex., 23%) şi în fine, sporadic, ceramica lucrată cu mâna (16 ex., 5,5%). Ceramica nisipoasă avea cea mai mare frecvenţă la adâncimea cuprinsă între -0,70 m - 1 m şi sporadic cobora până la -1,40 m. Pasta era de bună calitate şi bine omogenizată. În funcţie de degresanţii folosiţi se observă mai multe categorii după cum urmează: a) cu nisip; b) cu nisip şi scoică; c) cu nisip şi microprundiş; d) cu nisip puţin, abia vizibil, dar dintr-o argilă bună, bine omogenizată. Arderea este predominat reducătoare dar sunt şi exemplare arse oxidant. Decorurile erau foarte variate: striuri orizontale; registre de valuri şi striuri; striuri oblice pe orizontale; striuri canelate tăiate de câte două striuri oblice; valuri formând ochiuri; striuri late; valuri pe striuri; striuri oblice neglijente pe umăr şi corp striat. Fragmentele de ceramică cenuşie proveneau de la vase diferite, descoperite mai ales între -0,70 - 1 m. Erau lucrate la roata de mână din pastă bună, cu sau fără concreţiuni de calcar, decorate cu linii canelate şi lustruite în reţea.

Fragmentele din pastă roşie proveneau de la vase diferite: amfore, oale, vase smălţuite şi din epoci diferite. Au apărut mai ales în straturile de adâncime, între -0,70 - 1, 40 m.

Cele câteva fragmente lucrate cu mâna erau mici, atipice, din pastă poroasă cu cioburi pisate, răspândite între 0,70-1, 46 m.

Pe SH s-au finalizat cercetărilor începute anul trecut şi s-au efectuat desenele finale.

Şanţul de apărare pe SH avea deschiderea superioară de 11,50 m, adâncimea de 1,90 m. (fig.2). Datorită nivelului ulterior de locuire, malurile erau puternic colmatate şi de aceea profilul pare să coboare în trepte. Sedimentele din şanţ sunt din pământ negru, afânat, untos. Pe fundul şanţului se văd pelicule compacte de arsură şi cenuşă, la 1,80-1,90. Materialul arheologic Dridu apare în special în partea superioară, dar fragmente specifice apar şi la adâncimea de -1,75 m.

Statisticii prezentate anul trecut s-au mai adăugat 143 fragmente ceramice din toate categoriile ridicând astfel de 778 numărul total al fragmentelor ceramice descoperite pe SH, secţiunea cea mai bogată de pe traseul şanţului. Din acest total 390 (50,12%) reprezintă ceramica nisipoasă, 108 (13,88%) ceramica cenuşie, 94 (12%) ceramica lucrată cu mâna şi 186 (23%) ceramica de import din pastă roşie.

In concluzie, materialul arheologic din şanţ atât pe SI cât şi pe SH, provine de la resturi menajere aruncate de locuitorii aşezării medieval-timpurii, dar dovedeşte că acesta era destul de bine păstrat, până la adâncimea de 1,40 m, ceea ce însemnă că între momentul abandonării lui şi fondarea aşezării medieval-timpurii s-a scurs puţin timp.

1b. S-a efectuat ridicarea topografică a şanţului de apărare pe toate secţiunile cercetate: SE, SF, SG, SH, SI şi s-a propus o reconstituire grafică a acestuia. In urma ridicării topografice s-a constatat că şanţul de apărare are formă rotundă. Lungimea totală a segmentului cercetat este de 105 m (fig.3). Stratigrafic face parte din cea mai veche fază de locuire medieval-timpurie de pe Popina Blagodeasca.

2. În spatele şanţului de apărare au fost evidenţiate două niveluri de locuire medieval-timpurii.

2. 1. Primul (de sus în jos) avea o grosime de aproximativ 0,30 m, iar în zona complexelor atingea 1 m şi se caracteriza printr-un sediment brun-negricios, cu reflexe albăstrii, afânat, omogen, grăunţos (când era uscat), pigmentat cu arsură, cenuşă, paiantă, pământ galben şi bogat în material arheologic (ceramică, oase) şi resturi de la materiale de construcţie (pietre, paiantă, cărămidă). Acest nivel a aparţinut unor amenajări de suprafaţă, probabil locuinţe din lemn, distruse de lucrările agricole din zonă. Din acest nivel au fost evidenţiate trei complexe din care o locuinţă de suprafaţă cercetată parţial, o groapă cu funcţionalitate neprecizată, o groapă de bucate.

2.1.1. LOCUINŢA DE SUPRAFAŢĂ NR. 3 (SI, c.12-14, Cas. A51)

A fost cercetată parţial. Avea plan patrulater. Orientată NV-SE. Se delimita la 0,34 m de la nivelul actual al solului, ca o peliculă de sediment brun-negricios, afânat, granulat, cu paiantă, cioburi, oase, pietre. O latură avea lungimea de 3 m.

La 0,54 m, se delimita o peliculă de 1,70 x 1,40 m, compusă din bucăţi mari de vatră arsă, arsură, cenuşă, şi care pare să provină de la un cuptor din pietre răvăşit, aflat în colţul vestic (fig.4). Nu s-au găsit urme de podea amenajată, ceea ce ne face să bănuim că locuinţa se afla pe nivelul medieval-timpuriu de călcare la o adâncime de 0,60 m, de la nivelul actual al solului. În suprafaţa cercetată s-au găsit 362 fragmente ceramice din care 238 din pastă cenuşie (65%), 77 din pastă nisipoasă (21%), 30 din pastă roşie de la vase de import (8,2%) şi 17 lucrate cu mâna (4,69%). Ultimele două categorii ceramice apar în mare parte sub nivelul locuinţei, la adâncimea de 0,70 - 1 m şi de aceea nu le putem atribui acestui complex, dar corespund nivelului afectat de locuinţă. Ceramica nisipoasă majoritară provenea de la adâncimea de 0,40-0,70 m corespunzătoare nivelului locuinţei şi era lucrată din pastă foarte bună, omogenă cu degresanţi din mai multe categorii, simpli sau în combinaţie: pastă cu nisip şi scoică; pastă cu microprundişuri; cu nisip şi cioburi pisate; caolinoidă (foarte puţină). Decorurile sunt, deasemenea, foarte diverse: striuri oblice pe striuri orizontale; linii scurte pe umăr şi valuri pe corp, registre de valuri şi striuri; striuri orizontale; valuri pe umăr; valuri formând ochiuri; striuri late, canelate; striuri oblice pe umăr şi valuri pe striuri pe corp; linii oblice pe umăr realizate ca nişte împunsături. S-au găsit

http://patrimoniu.gov.ro

şi două mărci de olar şi anume: cerc dublu şi cruce încrisă în cerc. Ceramica cenuşie, din care unele fragmente erau arse oxidant, în doar câteva fragmente relevă aceeaşi diversitate decorativă: linii verticale lustruite, decor în reţea, decor cu caneluri late. Ca formă a fost documentată doar oala cu gât înalt.

Au mai fost găsite multe bucăţi de paiantă cu urme de făţuială, fragmente de oase şi pietre de calcar. Pe baza materialului arheologic analizat şi a situaţiei stratigrafice propunem datarea complexului în a doua jumătate a secolului al X-lea-prima jumătate a secolului al XI-lea.

2.1.2. GROAPA DE BUCATE NR. 26. (S.I. c.7-8, cas. A52)

A apărut la aproximativ 0,40 de la nivelul actual al solului ca o peliculă de cenușă și arsură. Era colmatată în groapa de acces a cuptorului menajer. (fig.5 a). Avea adâncimea de 2,12 m și trepte pe latura estică

(fig.5 b). Se caracteriza de un sediment brun-negricios, foarte afânat cu cenușă și pigmenți albi de cenușă vegetală. Material arheologic relativ divers constituit din numeroase fragmente ceramice, oase de animale, etc. şi multă paiantă aproape de fund. Au fost analizate 179 fragmente ceramice din următoarele categorii: nisipoasă 101 ex. (56,42%); cenuşie- 43 (24%); din pastă roşie de import- 25 (13,9%); lucrată cu mâna -10 (5,5%). Cele 100 de fragmente nisipoase sunt din pastă foarte bine omogenizată cu mai multe categorii de degresanţi: a) nisip şi scoică; b) nisip de granulaţie mică; c) microprundişuri; d) cu nisip abia vizibil. Decorurile sunt foarte diverse şi constau din: striuri verticale pe orizontale; striuri oblice pe orizontală; registre de striuri, striuri rare ca nişte caneluri; valuri neglijente; striuri pe tot corpul; striuri oblice pe gât şi corp striat; valuri largi pe striuri canelate; striuri oblice pe gât şi corp striat. Ceramica cenuşie deşi puţină, prezintă fragmente arse atât oxidant cât şi reducător, decorată cu reţea de linii lustruite separate prin caneluri late sau valuri incizate şi caneluri. Fragmentele din pastă roşie provin de la vase diferite: ulcior, amforă, vase mici. Materialul arheologic propune o încadrare cronologică de sec. X-XI.

2.1.3. GROAPA CU FUNCŢIONALITATE NEPRECIZATĂ (Cas. A50, c.3)

A apărut cam la -0,40 m de la nivelul actual al solului pe un nivel de detritus. Avea gura rotundă, diametrul de 1 m, adâncimea de 1,05 (fig.6). Tot inventarul gropii a constat din 10 fragmente ceramice (2 nisipoase, patru cenuşii, 4 din pastă roşie), trei fragmente de os, o piatră.

2.2. Cel de-al doilea nivel avea aproximativ 0,20 m grosime, caracterizat de un sediment brun-cenuşos, afânat, pigmentat cu arsură, paiantă etc. In acest nivel a fost cercetat un cuptor menajer.

2.2. 1. CUPTORUL MENAJER NR. 12 (SI, c.7-9, Cas. A50, c.1,4, Cas. A52, c.2, 3)

Era compus din groapă de acces și vatră cotlonită în colțul NE (fig.7). Orientat NE- SV. A apărut la -0,60 m de la nivelul actual al solului ca un sediment brun-cenușos cu paiantă, oase, etc. Groapa de acces era trapezoidală de 2,5 x 4,3 x 1,75 m. Podeaua era din lut, la adâncimea de 1,33-1,45 m, neamenajată, acoperită pe alocuri de arsură de lemn, pământ ars. Vatra avea formă de potcoavă cu dimensiunile de 1 x 1,20 m şi deschiderea gurii de 0,50 m (fig.8). Calota se păstra intactă pe o înălțime de 0,50 m. Materialul arheologic era divers și consta din fragmente ceramice, paiantă, oase. Au fost analizate 322 de fragmente ceramice din care din pastă nisipoasă - 216 (67%); pastă cenuşie-55 (17%), din pastă roşie de la vase de import- 38 (11,8%) şi lucrată cu mâna -13 (4%). Având în vedere situaţia topo-stratigrafică a complexului, au fost analizate fragmentele provenite de la adâncimea de -0,60-1,45 m, dar şi cele aflate în suprafaţa casetei A50. Compoziţia pastei nisipoasă prezenta aceeaşi varietate pe care am descris-o şi la complexele anterioare, urmare probabil a suprapunerii celor două niveluri de locuire. Este adevărat că se întâlnesc doar şase variante decorative dar oarecum diferite cronologic: striuri orizontale, late sau fine; registre de striuri; registre de valuri şi striuri; striuri oblice pe orizontală; valuri pe striuri. Ceramica cenuşie este arsă atât oxidant cât şi reducător cu nuanţe cromatice de la cenuşiu deschis până la brun. Fragmentele din pastă roşie sunt foarte puţine şi diferite, având în vedere dimensiunile complexului. Se remarcă o toartă de amforă pe a cărui ştampilă se află un chip uman. Majoritatea fragmentelor ceramice lucrate cu mâna sunt atipice dar se constată şi unele cu nisip şi microprundişuri, precum şi o buză dreaptă ca de căldare.

Concluzie

Săpăturile arheologice din această campanie au adus precizări importante cu privire la:

1) Stratigrafia aşezării. Pe secţiunile SH şi SI, stratul arheologic medieval-timpuriu, atinge grosime de aproape 1 m şi surprinde două niveluri de locuire (fig.9). Foarte importante sunt datele cu privire la ultimul nivel de locuire medieval-timpuriu de pe Popina Blagodeasca, adică nivelul locuinţelor de suprafaţă, primul stratigrafic şi ultimul cronologic (sec. X-XI) şi relaţia dintre acesta şi nivelul de locuire anterior. S-a constatat că acest nivel se orientează spre nord-vest și a fost puternic afectat de lucrările agricole.

2) Forma, orientarea şi caracteristicile tehnice ale şanţului de apărare.

3) Au mai apărut încă patru noi complexe arheologice care s-au adăugat celor peste 60 cercetate până în prezent pe Popina Blagodeasca.

Abstract:

The report contains the objectives and results of archaeological excavations on section SH, SI and cassetes A50- A52 of campaign from 2013. The main objective was the defensive ditch researched on section SH and SI, dated during 7th -9th. In the backside of defensive ditch there were described two archaeological levels with four archaeological piles: three of them (a house, a pit, a storage pit) dated on 10th-11th and ones dated in 9th-10th (a domestic furnace). For each of them, it has been described the technique features and a statistique of inventory.

100. Oraş Zăvoi, Jud. Caraş –Severin

Punct: Cimitirul ortodox

Nr. Autorizaţie: 43/2012; 25/2013

Cod RAN: 54626.02

Colectiv: Adrian Ardeţ (MJERG Caransebeş) – responsabil ştiinţific; Lucia Carmen Ardeţ (Liceul Teoretic „Traian Doda" Caransebeş) – responsabil sector; Lavinia Grumeza (MJERG Caransebeş) – membru; Dimitrie Pavel Negrei (MJERG Caransebeş) - responsabil sector

Total finanţare: 15000 RON

Obiectivele cercetării

Campanile arheologice desfășurate pe parcursul anuilor 2012 și 2013 și-au propus să delimiteze complexul arhitectonic descoperit și cercetat în perioada anilor 2009-2011 și conservarea primară a zidurilor deja dezvelite. În vederea conservării complexului documentat pe o suprafață de 20 X 20 m, s-au efectuat lucrări de protejare a zidăriei pe o lungime de 150 m.

Rezultate şi interpretarea lor

Cercetările arheologice din anul 2012 au fost demarate în zona de vest a clădirii, unde cercetările din anul 2011 au fost oprite.

În această campanie am reuşit să surprindem şi în parte de vest

http://patrimoniu.gov.ro

a clădirii, un al doilea prefurnium, construit din piatră fasonată fiind legată cu mortar, fundaţia acestuia a fost din piatră de râu legată cu mortar. În canalul lung de 1, 80 m şi lat de 0,70 m, au fost descoperite trei ţigle, suprapuse probabil căzute atunci cînd acoperişul a fost distrus. Tot în această campanie a fost descoperită încă o încăpere, notată încăperea H, acesta are dimensiunile de 4,60 X 4 m.

În partea de vest a suprafeţei a fost cercetat cenusarul, care a avut o lungime de 2 m şi o lăţime de 1,60 m., adâncimea lui fiind de 0,30 m. Acesta a fost pavat cu piatră de râu pusă în cant.

A. Noua secţiune a fost orientată nord – sud (1,5 x 10 m), pornind din zidul de nord al complexului descoperit în 2009. În urma investigațiilor arheologice au fost surprinse două nivele romane și un nivel de depunere modern. Primul nivel reprezintă un strat compact de lut cenușiu-gălbui cu o grosime de 0, 40 m, surprins pe întreaga suprafață a secțiunii. La 1,80 m distanță de zidul de incintă a fost descoperită o fundație lată de 0,70 m care indică existența, în această fază, a unui portic. Această fundație se compune din piatră de râu, mortar și fragmente de tegulae.

Nivelul al II-lea are o grosime de 0,50 m și se compune tot dintr-un strat de lut, la baza căruia avem un strat compact de cărămizi, piatră de râu şi pietriş care se extinde pe întreaga suprafață a secțiunii. Acest nivel reprezintă probabil curtea interioară a construcției, păstrată în special în zona carourilor 4-5. În zona sudică această curte antică a fost distrusă de numeroasele gropi de morminte recente.

Peste acest nivel constatăm un strat compact de pământ brun de cca. 0,50 m care reprezintă glia modernă.

B. Pe lângă secțiunea prezentată mai sus, pe latura de est a complexului termal, în dreptul canalului din camera F, a fost trasată o suprafață de 3 X 3 m. Această suprafață a fost gândită ca punct de reper în posibilitatea descoperirii unui canal exterior. Rezultatele cercetărilor nu au fost pe măsura previziunilor, constatându-se o groapă de intervenţie modernă în zona canalului.

Pe baza materialului arheologic (monede, cărămizi ştampilate), întregul ansamblu documentat la Zăvoi poate fi datate în perioada traianică – hadrianică (mai exact anii 102-126 p. Chr.).

C. Lucrările de conservare primară efectuate pe parcursul acestei toamne au avut menirea de a proteja zidurile scoase la suprafață în urma cercetărilor arheologice, din anii 2009-2013. Aceste lucrări s-au desfășurat pe întreaga suprafață a complexului, însumând o lungime de 150 m. Zidurile au fost protejate printr-o șapă de ciment ce are o grosime de cca. 5 cm.

Materialul descoperit

Materialul arheologic constă din fragmente ceramice, cuie din fier şi cărămizi ştampilate (două). Acestea din urmă aveau ştampila PRCOS, ştampilă atestată în primele construcţii ale Ulpiei Traiana Sarmizegetusa și Voislovei, construcţii datate în timpul primilor ani ai provinciei Dacia. Materialul rezultat în urma cercetării arheologice se află în depozitele MJERG Caransebeş.

Tehnici de cercetare

În sondajul realizat în anul acesta au fost utilizate mijloacele clasice de cercetare arheologică, combinate cu tehnica fişelor de context arheologic.

Obiectivele cercetării viitoare şi propuneri de conservare, protejare şi punere în valoare

În vederea elucidării numeroaselor întrebări privind acest obiectiv arheologic (datare sau planimetrie) se pune problema continuării cercetărilor arheologice, dar şi punerea în valoare a bazei de monument dezvelită în faţa sălii pavate cu bucăţi de cărămidă.

Abstract

In archeological campaign from 2012 we manage to discover in the west part of the building a second prefurnium, built out of shaped stone connected with mortar, its foundation being made out of river stone connected with mortar. This has the dimensions of 4,60 X 4 m.

The archaeological campaign carried during the year 2013 has intended to determine the architectural complex discovered and investigated between the years 2009-2011, and the primary conservation work of the already insulated walls (undertaken for a length of 150m).

The new section has been oriented on a North-South direction (1.5 x 10 m), starting from the northern wall of the complex unveiled in 2009. During the archaeological investigations, there had ben identified two Roman layers, and a one of modern deposits. The second layer is comprises, probably, the interior yard of the construction.

Next to this section, on the eastern side of the thermal complex, a surface with an area of 3 x 3 m has been examined, near the point of the room F channel. Having identified a pit of modern origin, in the area of the exterior channel, the research results have not reached at the level of our expectations.

Based on the archaeological material (coins, stamped bricks), as a whole, the site documented at Zavoi can be dated to the Trajan – Hadrian period (particularly, to the years 102-126 AD).

Bibliografie:

Inscriptiones Daciae Romanae – Inscripţiile Daciei Romane, III/1 (coord. D. M. Pippidi, I.I. Russu), Bucureşti, 1977.

I. Piso, Le forum vetus de Sarmizegetusa, I, Bucureşti, 2006.

http://patrimoniu.gov.ro

http://patrimoniu.gov.ro

RAPOARTELE DE CERCETARE ARHEOLOGICĂ PREVENTIVĂ

http://patrimoniu.gov.ro

http://patrimoniu.gov.ro

LISTA RAPOARTELOR DE CERCETARE (CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE)

101. Ariceştii-Rahtivani, com. Ariceştii-Rahtivani, jud. Prahova pag. 165
102. Armăşeni, com. Buneşti-Avereşti, jud. Vaslui
Punct: Muncel pag.165
103. Bucureşti – Băneasa, Str. Gârlei nr. 1C şi 1E pag. 166
104. Orașul Brăila, jud. Brăila
Punct: Orașul Vechi pag. 168
105. Localitatea Buciumi, comuna Buciumi, județul Sălaj.
Punct: Grădiște pag. 170
106. Calea Floreasca, 216, sector 1, Bucureşti, Biserica "Sfânta Sofia - Floreasca" pag. 170
107. Comuna Cavadineşti Judeţul Galaţi, [Cavadinești- Râpa Glodului]
Punct: Râpa Glodului pag. 172
108. Creţeştii de Sus, com Creţeşti, jud. Vaslui
Punct: La Intersecție pag. 174
109. Curtișoara, oraș Bumbești-Jiu, județul Gorj.
Punct: În Lunci pag. 175
110. Strada Neajlovului, nr. 87-95, sector 1, Bucureşti
Punct: Strada Neajlovului, nr. 87-95 (Planul 1) pag. 177
111. Enisala, com. Sarichioi, jud. Tulcea pag. 177
112. Fulgeriș, com. Pânceşti, jud. Bacău
Punct: Dealul Fulgeriş /„La 3 cireşi" pag. 179
113. Biserica „Sfântul Nicolae", mun. Galați, Judeţul Galaţi pag. 182
114. Gheorghieni, jud. Harghita
Punct: Biserica Romano Catolică Sf. Nicolae pag. 183
115. Hârşova, jud. Constanţa (Staţia de epurare)
Punct: str. Luncii, ... pag. 185
116. Huşi , Lohan, jud. Vaslui
Punct: Lohan - Camping pag. 185
117. Iepureşti, com. Iepureşti, jud. Giurgiu
Punct: La Izlaz pag. 186
118. Vieroș, oraș Mioveni, cartier Făget, jud. Argeş
Punct: Mănăstirea Vieroș pag. 188
119. Com. Mirşid, sat. Moigrad, Porolissum - Pomătul Jacului, jud. Sălaj
Punct: Sub Ferice / Drumul Vacilor, Porolissum pag. 191
120. Com. Negrileşti, sat Negrileşti, Judeţul Galaţi
Punct: Negrileşti-Curtea Şcolii pag. 192
121. Oradea, jud. Bihor
Punct: str. Cireşilor pag. 197
122. Rahman, com. Casimcea, jud. Tulcea pag. 198
123. Şimleu Silvaniei-Strada Oaşului nr. 1, jud. Sălaj pag. 199
124. Suceava, Cetatea de Scaun, jud. Suceava
Punct: Cetatea de Scaun pag. 200
125. Suplacu de Barcău, com. Suplacu de Barcău, jud. Bihor
Punct: Lapiș pag. 202
126. Piesa de artilerie navală descoperită pe plaja de la 2 Mai, jud. Constanța pag. 203

http://patrimoniu.gov.ro

http://patrimoniu.gov.ro

101. Ariceştii-Rahtivani, com. Ariceştii-Rahtivani, jud. Prahova
Cod Sit: 132084.14
Nr. Autorizaţie: 66/2013
Colectiv: Alin Frînculeasa – responsabil, Bianca Preda (MJIAPh), Tiberiu Nica.

Tumulul era amplasat la 2,5 km est de comuna Ariceştii-Rahtivani, la 1,8 km nord de DN 72; situat în Câmpia Ploieştiului ce are o altitudine medie de 150 m şi care este brăzdată de mici văi sinuoase reprezentând urmele unor albii de râuri ce în prezent sunt secate. Zona este una bogată în astfel de obiective arheologice. Avea înălţimea de aproximativ 1,2 m şi diametrul maxim de circa 50 m. Cercetarea a fost determinată de o investiţie privată ce prevedea realizarea unei „zone de unităţi industriale şi depozite şi construire centrală fotovoltaică...„.

Pentru observaţii stratigrafice şi demontarea complexului funerar, au fost trasaţi şi păstraţi iniţial doi martori stratigrafici dispuşi în „cruce"; astfel au fost delimitate patru suprafeţe ce au fost demontate mecanizat, în plan orizontal, începând de la nivelul superior spre bază. Iniţial cele patru suprafeţe au fost investigate alternativ în planuri şi direcţii opuse, pe lăţimi de câte 6 - 8 m până la nivelul natural de pietriş, având astfel acces după prima „secţiune" cercetată din suprafaţa 2 la întreaga succesiune stratigrafică. Identificarea unui ring de piatră în colţul de nord-est al acestei secţiuni, atribuit mormântului primar, a dus la adoptarea unei strategii în care prioritară a fost surprinderea în plan a întregului complex. În acest sens, zona centrală a fost conservată (o suprafaţă rectangulară de circa 120 mp), iar ulterior martorii stratigrafici au fost demontaţi în acest areal până la nivelul superior al ringului. Această strategie a permis surprinderea în acelaşi plan a tuturor mormintelor prezente în acest tumul.

Stratigrafia geologică a terenului pe care a fost construită movila este una simplă. Astfel, deasupra depozitului natural de agregate minerale (pietriş, nisip) cu grosimi ce depăşesc 50 m se află un strat de pământ brun-roşcat, argilos, gros de 0,20-0,30 m, ce reprezintă nivelul antic pe care s-a construit tumulul, utilizat de altfel şi pentru ridicarea movilei; deasupra acestuia se află stratul arabil. Tumulul era ridicat pe un grind natural, acest aspect accentuând impresia unei movile mult mai înalte, ce domina oarecum spaţiul apropiat.

Au fost descoperite cinci morminte în care se aflau 10 indivizi, toate dispuse spre centrul movilei. Trei morminte conţineau mai mulţi defuncţi, dintre care unul era triplu şi două duble. Gropile aveau în cazul a trei morminte forma rectangulară cu colţurile rotunjite, alte două erau ovale. Mormântul primar era înconjurat de un ring cu diametrul de aproximativ 5 m, realizat din pietre provenite din excavarea gropii funerare. Ringul era suprapus de două morminte secundare, ce la rândul lor se întretăiau parţial. Alte două complexe descoperite în suprafaţa de sud-est se suprapuneau direct. Deşi ringurile din piatră sunt considerate specifice standardului funerar Jamnaja, deocamdată mormântul de la Ariceşti face parte dintr-o categorie mai puţin prezentă de amenajări în această zonă, dar specifică atât înmormântărilor tumulare timpurii eneolitice, cât şi celor Jamnaja din spaţiul răsăritean nord-pontic, fiind prezente şi la sud de Dunăre. Analogia cea mai apropiată o regăsim la Blejoi, tumul cercetat în anul 2004, în care a fost descoperit un singur mormânt înconjurat de un ring circular din piatră cu diametrul de aproape 5 m (E. Paveleţ 2007).

Inventarele unor astfel de complexe sunt mai curând austere, de aceea tumulul de la Ariceşti pare unul mai deosebit raportat la celelalte 9 obiective cercetate recent în acelaşi areal (A. Frînculeasa et alii 2013). Au fost descoperite 6 inele de buclă din argint, 3 perle tubulare din cupru, 7 perle din os?, un colan din cupru, o podoabă din lut şi două vase, dar şi ocru prezent în două morminte. Cercetările de la Ariceşti au adus date noi privind etapa timpurie a înmormântărilor tumulare la Dunărea de Jos. Sunt prezente câteva elemente de inventar între care remarcăm vasele ce sunt decorate sau au forme specifice orizontului cultural Coţofeni-Baden. Colanul este pentru moment o descoperire singulară în mormintele tumulare din mileniile IV-III BC cercetate în spaţiul nord-pontic sau cel vest-pontic. Colanele sunt prezente doar în câteva depozite atribuite culturii Baden, o piesă mai timpurie fiind cea de la Decea Mureşului, în bronzul mijlociu piese de acest tip fiind relativ numeroase. Forma de vas asociată cu acest colan se regăseşte în mediul Coţofeni. Vasul din M3 are o formă şi decor ce îşi găsesc uşor analogii în mediul Coţofeni, având şi toarte tubulare, dispuse simetric. Este decorat cu haşuri incizate, amplasate într-un spaţiu rezervat, incizat, ce defineşte un motiv decorativ unghiular dispus în trei etaje pe corpul vasului; gâtul înalt ce descrie o gură uşor evazată şi partea inferioară a vasului, nu sunt decorate. Pasta de o calitate foarte slabă, conţine nisip grosier. Au fost prelevate probe şi realizate 5 datări radiocarbon pentru M1, M2, M3B, M4A, M5B, ce indică evoluţia acestui complex funerar între 3350-2850 BC.

Bibliografie:

Frînculeasa A., Preda B., Negrea O., Soficaru A.-D., Bronze Age tumulary graves recently investigated in Northern Wallachia, Dacia N.S., LVII, 2013, p. 23-64.

Paveleţ E., Cercetări arheologice preventive întreprinse în tumulul situat pe raza comunei Blejoi, jud. Prahova, Mousaios XII, 2007, p. 107-122.

102. Armăşeni, com. Buneşti-Avereşti, jud. Vaslui
Punct: Muncel
Cod sit: 162942.01
Nr. Autorizaţie: 45/2013.
Colectiv: Vicu Merlan – responsabil, Paul Salomeia (M Huşi).

A fost trasată o nouă secţiune S8, paralel cu S1/2005, însă la 10 m veste de aceasta. În acest spaţiu dintre S1 şi S8, se mai pot încă vedea două şanţuri ale secţiunilor preventive trasate în 1974 de către arheolog Violeta Bazarciuc. Despre rezultatele acestor săpături nu s-a publicat sau întocmit vreun raport de săpătură, neştiind astfel câte secţiuni s-au decopertat, deducând doar din alveolările din teren, rămase ca „amprente" ale săpăturilor din anii 70.

Secţiunea S8 are următoarele dimensiuni: L= 20 m, l = 2,5 m.

Raritatea pieselor descoperite, comparativ cu cele găsite în secţiunile săpate în anii anteriori, ne demonstrează că între m1 şi m14 suntem deja în afara perimetrului locuibil, iar de la caroul 14 până la caroul 20 intrăm în perimetrul locuinţelor, unde pot fi întâlniţi, răzleţ, chirpici de elevaţie de la pereţii căzuţi ai acestora.

Cu toate acestea chiar de la m1 au fost descoperite fragmente ceramice, majoritatea fără pictură, unelte din silex, pietre înroşite de la foc, material aruncat sau cărat de apele de suprafaţă cu ocazia unor viituri. Au fost descoperite:

Plastică

- Un fragment de statuetă feminină din lut ars de culoare cărămizie, păstrat de la gât până la bazin. Îi sunt conturate schematic mâinile printr-o uşoară prelungire în sus a umerilor. Mijlocul este subţiat în comparaţie cu zona umerilor şi cea a bazinului,

http://patrimoniu.gov.ro

fiind ellipsoidal în secţiune. Lăţimea maximă este întâlnită în zona baziunului exprimându-se astfel funcţionalitatea esoteric a statuetei ca zeiţă a fertilităţii şi a fecundităţii. Păstrează urme vagi de culoare roşie, de la picture aplicată iniţial, însă aciditatea solului a corodat-o în mare parte. L= 5,2 cm, l = 3,3 cm; gr. (la bazin) = 1,2 cm;

- Minifalos din lut ars de tip "pioneză", cu baza uşor lată (circulară), de culoare galben-cenuşiu. A fost descoperit la m4, -0,50 m, având partea opusă plată iar cea activă uşor ţuguiată. L= 2,5 cm, l = 2,5 cm; h = 1,2 cm;
- La m7, -0,60 m, au fost descoperite trei cozi de lingură din lut ars, cu dimensiuni variabile.

Unelte din silex şi piatră

- La m9, -0,60 m, a fost găsit un gratoar pe lamă din silex de Prut, de culoare neagră-cenuşie, cu partea activă uşor convexă. Are retuşe pronunţate, abrupte, atât pe această parte cât şi pe latura stângă, iar pe latura dreaptă pot fi vizibile retuşe mici care se extend şi pe partea dorsal. Bulbul de percuţie este uşor vizibil, însă lipseşte talonul şi amprenta undelor de şoc. În secţiune este triunghiular. L= 4 cm, l = 1,5 cm;
- Aşchie plată de culoare cenuşie, din silex de Prut, cu pigmenţi albi în structură, având urme de uzură lateral. Este foarte subţire, având doar 2 mm. L= 2 cm, l = 1,8 cm;
- Fragment de piatră, cvasidreptunghiulară, posibil folosită ca nicovală, fasonată, dintr-o gresie dură din ravena din apropiere (Valea lui Solomon), de preparat uneltele din silex, fiind descoperită la m18, -0,70 m.

Pe ansamblu, campania din 2013, efectuată doar cu ajutorul unor voluntari, studenţi de la Univ. "Al. I. Cuza" din Iaşi, coordonaţi de George Bosie, a avut menirea de a marca, alături de săpăturile din anii anteriori, limitele spaţiului locuibil al comunităţii eneolitice Cucuteni A3, în partea de nord-vest a promontoriului de la Armăşeni "Muncel".

103. Bucureşti – Băneasa, Str. Gârlei nr. 1C şi 1E

cod RAN 179132.13 / ***LMI*** B-I-s-A-17870)

Colectiv: Paul Damian, Sorin Oanţă-Marghitu, Sorin Cleşiu, Emil Dumitraşcu, Mihai Florea, Silviu Ene, Florentin Munteanu

Terenul investigat prin ample cercetări arheologice preventive în anii 2008 şi 2013 (prilejuite de intenţiile Beneficiarului, S.C. DRAGON MEDICAL COMPLEX S.A., de a dezvolta imobiliar această zonă) se află pe malul nordic al actualului Lac Băneasa, pe partea stângă a unui meandru al Colentinei. În aprilie 2008, prin câteva recunoaşteri pe teren, pe întreaga suprafaţă a terenului am identificat puţine fragmente ceramice din a doua epocă a fierului împreună cu bucăţi de ţigle, cărămizi şi piese din fier contemporane (Cronica Cercetărilor Arheologice din România. Campania 2010, Sibiu, 2011, 160-162). De asemenea, erau recognoscibile mai multe „accidente" ale configuraţiei naturale, în special două „valuri" care străbăteau peninsula longitudinal şi, respectiv, transversal, precum şi un drum din partea de V a terenului, care uneşte Lacul Băneasa de clădirile aflate în ruină, invadate de vegetaţie, ale laboratorului fostei Staţiuni Centrale de Cercetare pentru Cultura şi Industrializarea Tutunului, şi, de aici, cu Str. Gârlei. Cercetarea a fost precedată de o etapă de evaluare în care, în lunile mai-iunie, au fost săpate 84 de sondaje şi au fost efectuate prospecţiuni GEORADAR. În sondajele de evaluare am surprins aceeaşi succesiune stratigrafică: o depunere naturală de nisip, omogen, grad de compactare scăzut, saturat mediu; aceasta este suprapusă de o depunere de argilă de culoare galben-castanie compactă, omogenă, permeabilă, saturată mediu; la rândul ei, este suprapusă de un strat (având grosimea de 0,30-0,35 m) de culoare cenuşie (cernoziom cambic), uneori cu o tentă brună, omogen, compact, grad de saturaţie mic şi de stratul vegetal, de culoarea negru-cenuşie, grad de compactare mic, nesaturat, omogen, ce conţine materiale organice şi, uneori, materiale arheologice moderne/contemporane. Această stratigrafie este confirmată şi nuanţată de un studiu privind bonitarea şi calitatea solurilor efectuat în anul de 2000 de Institutul de Cercetări pentru Pedologie şi Agrochimie în baza unui contract cu S.N. Tutunul Românesc, al cărui dosar l-am găsit în arhiva părăsită în laboratorul în ruină al staţiunii de cercetare (Dumitru et al. 2000, 8-9).

În anul 2008, pentru cercetarea preventivă a sitului am aplicat două sisteme diferite de săpătură. În partea de S a Sectorului I am optat pentru un sistem de suprafeţe şi şanţuri separate de martori de 1 m lăţime, încercând să stabilim cât mai precis stratigrafia sitului precum şi nivelul de săpare a gropilor. Aşa cum s-a observat şi în sondajele de evaluare, terenul este puternic afectat de arături, urme ale acestora fiind surprinse în numeroase secţiuni din diferite sectoare ale terenului. De altfel, în 2000 încă se mai recunoşteau pe suprafaţa terenului „microdepresiuni şi movile destul de accentuate, de natură antropică rezultate în urma arăturii la cormană un timp mai îndelungat" (Dumitru et al. 2000, 5). În stratul cenuşiu, afectat de arături, am descoperit obiecte din diferite perioade istorice (provenite din distrugerea unor complexe arheologice), din perioada cultivării cu tutun a terenului. De asemenea, în cîteva complexe, chiar pe vatra unor cuptoare, am găsit fragmente contemporane de sticlă. Complexele arheologice s-au păstrat doar de la limita dintre stratul cenuşiu şi depunerea de argilă galbenă. Ţinând seama de aceste observaţii, în partea de V a Sectorului II şi în Sectorul IV am decapat mecanic în suprafaţă, păstrând doar câţiva martori. Suprafaţa mare a terenului care a fost investigată în 2008, configuraţia acestuia, faptul că nu era ocupat decât în mică măsură de construcţii, precum şi observaţiile stratigrafice potrivit cărora stratul cenuşiu era puternic afectat de lucrările agricole până la nivelul depunerii naturale de argilă galbenă, au fost elemente care au asigurat condiţiile pentru realizarea în 2013 a unei săpături pe scară largă, într-un ritm susţinut (folosind un excavator de capacitate mai mare), orientată către detectarea, delimitarea şi cercetarea în suprafaţă a contextelor. Partea de V, dinspre malul lacului, a fost cercetată prin 3 mari secţiuni (S 124, S 127, S 128); într-o zonă liberă de vegetaţie, către ruinele laboratorului staţiunii de cercetare am deschis secţiunea S 142 (în care am cercetat două construcţii adâncite medievale), care a fost prelungită spre V, până aproape de malul lacului (fără descoperiri arheologice). Partea de S a peninsulei a fost cercetată prin două mari suprafeţe (S 138 şi S 139), de o parte şi de alta a secţiunii S 117 săpată în 2008. În partea de la V de axul longitudinal + 50 al Sectorului II deschis două mari suprafeţe: S 116, începută în 2008 şi prelungită spre N în 2013 înglobând alte două secţiuni şi S 115, extinsă spre S până la limita cu Sectorul III. Partea de E a Sectorului II (unde după etapa de evaluare şi cercetarea descoperirilor din S 124 în 2008 bănuiam o prezenţă izolată a complexelor arheologice) a fost cercetată prin câteva suprafeţe orientate E-V de diferite dimensiuni. În această zonă, puternic afectată de lucrările agricole şi cu o grosime mică a stratului cenuşiu, am găsit doar gropi de mici dimensiuni, puţin adânci, fără material arheologic, care pot fi legate de funcţionarea staţiunii de cercetare. Doar în zona „valului" care separă Sectoarele I şi II, unde stratul cenuşiu era mai puţin afectat, am identificat o construcţie adâncită medievală timpurie. Caracterul izolat al acesteia este demonstrat şi de rezultatul cercetării S 140 deschisă în Sectorul I, paralelă cu „valul", dar, mai ales, de o secţiune (S 133) care străbate, paralel cu „valul", întregul Sector II de la NE la SV. În această secţiune am identificat trei gropi de obuz şi câteva gropi de genul celor descrise mai sus. Aceste secţiuni din

http://patrimoniu.gov.ro

partea de E a Sectorului II ne-au oferit imaginea în oglindă a situaţiei constatate în 2008 în Sectorul I, unde dincolo de limita de N a sitului am cercetat doar o construcţie medievală târzie. În Sectorul II am descoperit doar trei asemenea complexe. În rezumat, distribuţia spaţială a contextelor arheologice a confirmat imaginea conturată în urma etapei de evaluare: o densitate mare a lor în zona dinspre malul lacului până în zona din jurul axelor longitudinale + 50 şi – 50 şi doar câteva complexe medievale izolate între aceste axe. În plus, cercetarea din Sectorul V indică existenţa unei locuiri intense şi către E, de-a lungul malului stâng al Colentinei, care face legătura dintre situl cercetat cu cele semnalate în zona Lacului Herăstrău.

Lucrările efectuate în timpul funcţionării neîntrerupte a Staţiunii Centrale de Cercetare pentru Cultura şi Industrializarea Tutunului, din 1925 până la începutul anilor 2000 (când zona a fost „dezindustrializată"), oferă caracteristica principală a relaţiei cu trecutul prin intermediul urmelor materiale: fragmentaritatea. În anul 2000 încă mai se recunoşteau în teren urmele arăturilor practicate într-un timp îndelungat. Terenul, suprafertilizat cu nitraţi şi cultivat cu tutun din soiul Bărăgan, a fost caracterizat în termeni concişi: „Biotop: teren plan, mecanizat 100%" (Dumitru et al. 2000, 10). Datorită acestor intervenţii, în urma săpăturilor nu se relevă imaginea unui timp materializat într-o succesiune de epoci şi perioade istorice (neolitic, epoca bronzului, a doua epocă a fierului, evul mediu timpuriu şi târziu, trecutul recent şi apropiat). Datorită lucrărilor agricole şi a altor amenajări ale terenului, ceea ce numim strat cenuşiu a devenit un recipient, un container, care conţine alături obiecte din diverse perioade (antrenate din părţile superioare, distruse, ale complexelor) – fragmente ceramice de factură „preistorică" şi cioburi smălţuite, fragmente ceramice din a doua epocă a fierului şi din evul mediu timpuriu, bulgări de chirpici şi bucăţi de cărămizi, piese industriale din oţel, monede din secolele XIX şi XX – şi care este continuu alimentat cu elemente de cultură materială. Dacă stratul cenuşiu este un recipient, depunerea de argilă galbenă este un suport material în care s-au imprimat urme ale trecutului. Acest suport a înregistrat doar dimensiunea „subterană" a spaţiilor din trecut, părţi adânci ale gropilor construcţiilor, ale gropilor menajere, de extragere a lutului sau de altă funcţionalitate, ale gropilor de obuz şi pentru afetul tunurilor din al doilea război mondial, al rigolelor care mărgineau un drum care la un moment dat a fost dezafectat, al şanţurilor împreună cu ţevile îngropate pentru irigarea terenului, al gropilor mici dispuse în şir, cu urme de lemn şi rădăcini de copaci. Nu există resturi ale nivelurilor pe care au călcat oamenii, nu există uliţe sau poteci, locuinţe de suprafaţă şi vetre exterioare, aglomerări de obiecte scoase din uz şi aruncate, urme de gropi de pari care susţineau structura din lemn sau din chirpici a altor contrucţii. În cele două campanii, am cercetat în total circa 850 complexe din diferite epoci şi perioade istorice: neolitic, epoca bronzului, a doua epocă a fierului, evul mediu timpuriu (secolele VI-VII), evul mediu târziu (secolul al XVIII-lea), trecutul recent şi apropiat. Dintre acestea, 92 complexe (gropi fără material ceramic în umplutură sau doar cu cioburi atipice) nu au fost încadrate cronologic iar alte 16 complexe care aveau după identificarea lor aspectul unor gropi sau construcţii adâncite s-au dovedit a fi resturi din stratul cenuşiu sau mici alveolări în depunerea de argilă galbenă.

O singură groapă (C 334) poate fi încadrată, cu rezerve, în neolitic. În umplutura cenuşie a gropii erau răspândite la diferite adâncimi fragmente ceramice şi puţine oase de animale. Ceramica, cu un indice mare de fragmentare, este din pastă roşiatică, fragmentele fiind în general atipice, unele având în pastă degresant vegetal. Ţinând seama de aceste elemente, putem bănui încadrarea în neolitic a acestui complex. Gropile din epoca bronzului se concentrează în Sectorul V, la limita de V a săpăturii. Au formă circulară, de mici dimensiuni, cu puţin material arheologic, mai bine reprezentată din acest punct de vedere fiind groapa C 685. Fragmentele provin de la vase arse reducător, pasta căpătând culoarea cenuşie, având un conţinut mare de pietricele care, mai degrabă, aparţin sursei de lut. Fragmentele ceramice sunt decorate cu linii executate prin incizie lată, dispuse dezordonat. Unele margini de vase sunt marcate de brâuri în relief; un singur fragment dintr-o ceaşcă din pastă fină, gălbuie, are fundul marcat de un şir orizontal de împunsături succesive. În celelalte gropi erau prezente câteva fragmente ceramice provenind de la vase cu pereţie subţiri, cu brâuri aplicate imediat sub buză, fragmente din pastă cenuşie decorate cu „măturica", fragmente de ceşti din pastă neagră, nedecorate, cu suprafaţa lustruită, fragmente din pastă roşiatică ce conţine nisip şi pietricele. Aceste caracteristici sugerează încadrarea ceramicii în perioada mijlocie a epocii bronzului şi sunt trăsături ale stilului Tei.

Aşezarea din a doua epocă a fierului constă într-o reţea de 122 gropi (dintre care două conţin oase umane şi alte două, schelete de câini), 12 construcţii adâncite cu cuptor săpat în perete (dintre ele, două având cuptoare cu reverberaţie), 9 gropi rectangulare sau ovale de mari dimensiuni dar fără instalaţii de ardere, 2 şanţuri care mărginesc o construcţie adâncită cu cuptor, orientate N-S şi, respectiv, E-V, cu umplutura alcătuită din pietriş, lut galben şi fragmente ceramice numeroase (vase-borcan, fructiere, chiupuri), pe fundul şanţurilor fiind surprinse urmele unor gropi de par. Materialul ceramic este, în general, fragmentar dar bine reprezentat tipologic: vase-borcan, fructiere, căni, amfore, chiupuri etc. Este demn de menţionat un fragment de vas pictat (kantharos) de factură elenistică. Bine reprezentate sunt fusaiolele şi mărgele de sticlă sau din pastă sticloasă. În câteva contexte (construcţii adâncite cu sau fără instalaţii de ardere, gropi) erau prezente şi piese din cupru/bronz şi din fier (piroane, cuie, o zăbală). Fragmente de zgură au fost manipulate în diferite contexte ale locuirii de la Băneasa-Str. Gârlei, de la construcţii adâncite cu cuptoare cu reverberaţie şi construcţii fără instalaţii de ardere, până la gropi, inclusiv cu oase umane.

Cu excepţia câtorva complexe – câteva gropi cu caracter menajer care pot fi încadrate, cu mare probabilitate, în această perioadă doar pe prezenţa unor fragmente de vălătuci în umplutură, şi o groapă circulară, cu profilul în formă de clopot şi pereţii arşi la roşu, indiciu care sugerează includerea acestui complex în categoria gropilor de provizii – locuirea medievală timpurie este reprezentată de 77 construcţii adâncite în depunerea de argilă galbenă, cu gropile de formă rectangulară sau ovală având diferite orientări, două dintre acestea, prin dimensiunile mici, fiind mai degrabă cuptoare cu groapă de acces. Pe baza materialului ceramic, locuirea medievală timpurie se poate data în secolele VI-VII, fără să excludem posibilitatea existenţei unor complexe mai târzii. Cuptoarele sunt amenajate în cele mai multe cazuri (45 construcţii) în colţul de NE al gropii construcţiei. În celelalte cazuri, cuptorul era amenajat la E (5 construcţii), N (5 construcţii), NV (4 construcţii), SE (7 construcţii), V (2 construcţii), SV (1 construcţie). Construcţiile aveau cuptoare amenajate în două stiluri, fie săpate direct într-un perete al gropii (în 12 construcţii), fie într-un bloc de lut cruţat în interior (65 construcţii). Primul tip de cuptor are în plan formă circulară, cu „bolta" înaltă de 0,20-0,30 cm. Cuptoarele din al doilea tip, descoperite cu „bolta" prăbuşită pe vatră, au în plan formă dreptunghiulară cu peretele din spate arcuit, dar pot fi şi pătrate, semicirculare sau semiovale. Vălătucii sunt mai prezenţi în acest tip de cuptor, îngrămădiţi, împreună cu fragmente ceramice, pe vatră şi răspândiţi în umplutura gropii construcţiei, mai ales în zona gurii cuptorului. De multe ori, în situl de la Băneasa-Str. Gârlei, prăbuşirea boltei cuptoarelor reprezenta momentul de refacere şi de reorganizare a întregului spaţiu locuit, prin adâncirea întregii gropi a construcţiei şi prin cruţarea în fosta „podea" a unui nou bloc de lut în care se amenaja un alt cuptor. Nu am documentat elemente care să sugereze o amenajare, prin lutuire, a fundului gropii construcţiilor (câteva probe urmează să fie analizate micromorfologic). De

http://patrimoniu.gov.ro

asemenea, au fost identificate puţine urme ale altor amenajări: gropi de pari în câteva construcţii şi urme de lutuială aplicată pe un perete al unei construcţii. Pe baza umpluturii de culoare negru-cenuşie a gropilor ce conţinea uneori şi fragmente de bârne presupunem că pereţii erau amenajaţi la suprafaţă, din lemn. Nu am găsit în interiorul gropii construcţiilor fragmente de chirpici cu amprente de nuiele. Numărul mic al gropilor de pari nu ne oferă informaţii despre forma acoperişului.

Complexele medievale târzii (secolul al XVIII-lea) au, în mare, o distribuţie spaţială asemănătoare cu aceea a vestigiilor din secolele VI-VII. Locuirea este caracterizată prin 12 construcţii adâncite având amenajate cuptoare din cărămizi (alte două complexe, cu multe cărămizi în umplutură ar putea fi incluse în această categorie), 8 construcţii adâncite cu cuptoare săpate într-un perete al gropii, 3 gropi rectangulare sau ovale care prin dimensiuni pot fi interpretate drept construcţii adâncite, un mormânt şi 31 gropi, unele având în umplutură multă cenuşă, oase de animale, cochilii de scoici, fragmente de cărămizi şi ceramică smălţuită. Pe lângă piesele de port, slab reprezentate - două inele din bronz, două catarame din fier, o copcă de cupru -, obiectele descoperite în aceste contexte ne oferă dimensiunea universului material al cotidianului din evul mediu târziu: ceramică smălţuită, lame de cuţite, o lingură şi o furculiţă din fier, o pilă, pipe, fragmente de vase de sticlă, un flacon de sticlă, un glonţ de flintă, o ghiulea, cărămizi cu amprente de labă de câine, o cărămidă pe care a fost imprimată înainte de ardere schema unui joc de ţintar. Activitatea metalurgică este documentată de prezenţa lupelor de fier şi a fragmentelor de zgură. Materialul ceramic poate fi încadrat stilistic în secolul al XVIII-lea, fapt confirmat şi de asocierea acestuia în construcţia C 150 cu o para otomană. O monedă (kreuzer emis la l816), descoperită la limita dintre stratul cenuşiu şi depunerea de argilă galbenă, în preajma unei gropi menajere medievale târzii, ar sugera faptul că locuirea continuă şi în secolul al XIX-lea. De asemenea, rămâne ca prelucrarea materialului să surprindă mai precis relaţia cronologică dintre construcţiile cu cuptoare din cărămizi şi cele cu cuptoarele săpate în pereţii gropii. Vestigiile din această perioadă aparţin unei reţele mai largi de amplasamente de tradiţie istorică (Biserica Sf. Nicolae, palatul lui Bibescu), legată de istoria satului şi moşiei Băneasa (menţionate în documente încă din secolul al XVI-lea; Drăghiceanu 1914; Ghinea 1992; Ştefănescu 1997). Nu putem spune dacă situl face parte din satul Băneasa sau dacă este o parte a moşiei locuită de meşteşugari implicaţi în diverse lucrări punctuale. În ciuda suprafeţei mari cercetate, am descoperit un singur mormânt, cu defunctul înmormântat potrivit ritualului creştin, care avea ca piesă de port doar o copcă din cupru.

Urme materiale ale modernităţii sunt prezente în stratul cenuşiu dar şi imprimate în depunerea de argilă galbenă. În toată suprafaţa decapată am cercetat un număr mare de gropi (peste 400) fără material arheologic. Multe dintre ele, de mici dimensiuni (cu diametrul de 0,10-0,30 m), aliniate, ar putea fi gropi de par sau amprente ale unor copaci. Perioadei de funcţionare a staţiunii de cercetare îi aparţin serele dezafectate, clădirea laboratorului invadată de vegetaţie, conducte suprinse în şanţuri aflate sub „valurile" care separă sectorul II de sectoarele I şi, respectiv, III. Două şanţuri cu lăţimea de 0,60 m, dispuse paralel, la o distanţă de 6 m între ele, străbăteau sectorul II de la V către E şi mărgineau probabil un drum (care asigura probabil legătura dintre terenul staţiunii de cercetare cu clădirile Institutului Experimental pentru Cultivarea şi Fermentarea Tutunului); drumul a fost dezafectat la un moment dat, odată cu reamenajarea terenului cultivat. Unele complexe adaugă alte tuşe acestui peisaj; sunt materialităţi ale luptelor din 1944, gropi pentru afetul tunurilor, gropi de obuz, cartuşe.

În 2008 şi 2013 a fost cercetată integral suprafaţa disponibilă dintr-un sit arheologic din Valea Colentinei. Acest şantier arheologic a stabilit o metodă de evaluare care presupune caroierea suprafeţei terenului şi alternanţa de sondaje de mici dimensiuni cu secţiuni arheologice mai generoase ce permit o delimitare de destul de precisă a sitului, o definire a distribuţiei spaţiale a contextelor şi a stratigrafiei. Situaţia stratigrafică a permis membrilor colectivului MNIR cercetarea într-un timp scurt a unui număr impresionant de complexe distribuite pe o suprafaţă mare de teren. Numărul mare de complexe, diversitatea lor, cantitatea de material arheologic, caracterul contextualizat al înregistrării acestuia, indică importanţa sitului ca document al diferitelor epoci şi perioade istorice (neolitic, epoca bronzului, a doua epocă a fierului, evul mediu timpuriu şi târziu, trecutul apropiat şi recent).

Rezumat

Terenul investigat prin ample cercetări arheologice preventive în anii 2008 şi 2013 (prilejuite de intenţiile Beneficiarului, S.C. DRAGON MEDICAL COMPLEX S.A., de a dezvolta imobiliar această zonă) se află pe malul nordic al actualului Lac Băneasa, pe partea stângă a unui meandru al Colentinei. În cele două campanii, am cercetat în total circa 850 complexe din diferite epoci şi perioade istorice: neolitic, epoca bronzului, a doua epocă a fierului, evul mediu timpuriu (secolele VI-VII), evul mediu târziu (secolul al XVIII-lea), trecutul recent şi apropiat.

Bibliografie

Dumitru, M., C.C. Simota, C. Crăciun şi I. Secelean (2000). Studiu privind bonitarea şi calitatea solurilor din patrimoniul Câmpului experimental Băneasa-Bucureşti de 6,5 ha, Bucureşti: Institutul de Cercetări pentru Pedologie şi Agrochimie (I.C.P.A.).

Drăghiceanu, V. (1914). „Palatul lui Bibescu de la Băneasa", Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice 7, 174-179.

Ghinea, N. (1992). „Sate din secolele XV-XIX pe teritoriul oraşului Bucureşti. Clanţa, Cârstieneşti, Herăstrău şi Băneasa", Bucureşti 11, 78–92.

Ştefănescu, A. (1997). „Palatul Bibescu de la Băneasa. Raport arheologic", Bucureşti 12, 193–199.

104. oraşul Brăila, jud. Brăila

Punct: „Oraşul Vechi"

Cod RAN: 42691.04 / ***Cod LMI:*** BR-I-s-B-02050

Nr. autorizaţii: 188/2013 (str. N. Grigorescu, nr. 12); 198/2013 (str. Mărăşti, nr. 29); 80/2013 (str. Orientului, Nr. 26); 140/2013 (str. Orientului, Nr. 33).

Colectiv: Cândea Ionel (Muzeul Brăilei) – responsabil de şantier, Croitoru Costin (Muzeul Brăilei) – responsabil de sector

Cercetarea preventivă a perimetrelor situate în Municipiul Brăila, Str. N. Grigorescu, nr. 12; Str. Mărăşti, nr. 29, Str. Orientului, nr. 26 și nr. 33 a fost determinată de solicitarea unor autorizaţii pentru construcţii de locuinţe. Scopul cercetării suprafeţei pentru care s-a cerut autorizaţia de construcţie a fost determinarea existenţei unor eventuale vestigii arheologice şi descărcarea terenului de sarcină arheologică. Intervenţiile s-au făcut în urma eliberării autorizaţiilor de cercetare arheologică preventivă, de către Ministerul Culturii şi Cultelor, Direcţia Generală Patrimoniu Cultural Naţional.

Cercetarea arheologică preventivă s-a impus datorită amplasării perimetrelor menţionate în situl arheologic „Cetatea Medievală a Brăilei", unde investigaţiile anterioare au pus în evidenţă vestigii datate în secolele XIV – XVIII.

http://patrimoniu.gov.ro

Prezentăm succint, în cele ce urmează, câteva dintre cele mai importante rezultate ale acestor intervenții. Ca o notă generală amintim și aici constatarea unanimă pentru toate suprafețele cercetate, anume afectarea puternică a terenului în urma acțiunilor edilitare moderne. Foarte „frământat", terenul din centrul vechi al orașului nu oferă decât în chip cu totul special posibilitatea unor observații stratigrafice clare dar, așa cum se va vedea mai jos oferă în continuare surprize în privința cantității și calității materialului arheologic. Din aceste considerente, precum şi pentru că suprafaţa este neregulată, în toate situațiile aflată în imediata apropiere a unor imobile, tehnica de cercetare folosită a fost sondajul stratigrafic realizat manual.

1. Str. N. Grigorescu, nr. 12. Datorită formei terenului, a vecinătăţii unor imobile pe trei dintre laturile proprietăţii, precum şi din necesitatea de a asigura o cale de acces, s-a hotărât deschiderea unei singure suprafeţe de 2 x 8 m., dispusă aproximativ nord-sud, chiar pe locul ce va fi afectat de viitorul imobil. Suprafața a fost caroiată (2 x 2 metri) începând cu nr. 1 din capătul sudic. La adâncimea de aproximativ – 1.60 / 1.70 m. s-a identificat stratul de sediment loessoid, steril din punct de vedere arheologic. Suprafaţa este puternic afectată de acţiunile edilitare ale secolului al XX-lea, în special stâlpul unei anexe din prima jumătate a secolului trecut, care merge până la adâncimea de aproximativ 2,70 m. Groapa acestuia a fost umplută cu moloz. A fost identificat un singur complex – o groapă menajeră, care merge până la adâncimea de aproximativ 3 m. Inventarul arheologic identificat este reprezentat majoritar din material ceramic. Au fost descoperite numeroase fragmente ceramice de la recipiente de tip „borcan", dar şi fragmente ceramice smălţuite, urcioare fragmentare, material vitric, resturi osteologice îndeosebi de la cornute mari, etc. materiale databile, grosso modo, în secolele XVIII-XIX..

2. Str. Mărăști, nr. 29. Din aceleași rațiuni prezentate în cazul punctului precedent am deschis o singură suprafaţă de 5 x 5 m., dispusă în zona mediană a proprietății, chiar pe locul ce va fi afectat de viitorul imobil. Suprafața a fost caroiată (2,5 x 2,5 metri) începând cu nr. 1 din capătul sud-esticic, în sensul acelor de ceasornic. La adâncimea de aproximativ – 1,40/1,50 m. s-a identificat stratul de sediment loessoid, steril din punct de vedere arheologic. Au fost identificate trei complexe – gropi menajere.

Notăm și prezența în secțiunea cercetată a unui bogat material arheologic, rulat, preponderent ceramic, amestecat, medieval târziu și modern. Materialul arheologic descoperit este de tipul: ceramică fragmentară nesmălțuită și smălţuită; material vitric; cahle fragmentare; fusaiolă; tripod; piese metalice fragmentare; oase de mamifer (bovideu, ovicaprine), peşte, cochilii de scoici marine.

3. Str. Orientului, nr. 26. În acest caz s-a hotărât deschiderea unei singure suprafeţe de 16 x 2 m., dispusă nord-sud, în zona mediană a proprietății, chiar pe locul ce va fi afectat de viitorul imobil. Suprafața a fost caroiată (2 x 2 metri) începând cu nr. 1 din capătul sudic. La adâncimea de aproximativ – 1,80 m. s-a identificat stratul de sediment loessoid, steril din punct de vedere arheologic. Suprafaţa este puternic afectată de acţiunile edilitare ale secolului al XX-lea, în special zidurile unei anexe (hazna?) din prima jumătate a secolului trecut, care merge până la adâncimea de aproximativ 2 m. Interiorul acesteia a fost umplut cu moloz. Au fost identificate mai multe complexe: patru morminte de înhumație și două gropi menajere. Inventarul arheologic identificat este reprezentat majoritar din material ceramic. Au fost descoperite numeroase fragmente ceramice de la recipiente de tip „borcan", dar şi fragmente ceramice smălţuite, fragmente de cahle, urcioare fragmentare, mult material vitric, în special recipiente din sticlă de diverse dimensiuni și forme, o monedă, resturi osteologice îndeosebi de la cornute mari, etc. materiale databile, grosso modo, în secolele XVIII-XIX. Inventarul funerar al mormintelor de înhumație, creștine, era format din podoabe, accesorii vestimentare și monede.

4. Str. Orientului, Nr. 33. În acest caz s-a hotărât deschiderea unei singure suprafeţe de 10 x 2 m., dispusă aproximativ nord-sud, în zona mediană a proprietății, chiar pe locul ce va fi afectat de viitorul imobil. Suprafața a fost caroiată (2 x 2 metri) începând cu nr. 1 din capătul sudic. La adâncimea de aproximativ – 1,40 m. s-a identificat stratul de sediment loessoid, steril din punct de vedere arheologic. Suprafaţa este puternic afectată de acţiunile edilitare ale secolului al XX-lea, în special zidurile unei anexe din prima jumătate a secolului trecut, care merge până la adâncimea de aproximativ 1,40 m. Interiorul acesteia a fost umplut cu moloz. A fost identificat un singur complex – un cuptor de ars ceramica, pentru cercetarea integrală a acestuia a fost efectuată o casetă laterală în profilul estic.

Notăm și prezența în secțiunea cercetată a unui bogat material arheologic, rulat, preponderent ceramic, amestecat, medieval târziu și modern. Au fost descoperiți foarte mulți tripozi (peste 50 întregi), numeroase fragmente ceramice de la recipiente de tip „borcan", dar şi fragmente ceramice smălţuite, urcioare fragmentare, vitric, în special recipiente din sticlă de diverse dimensiuni și forme, resturi osteologice îndeosebi de la cornute mari, etc. materiale databile, grosso modo, în secolele XVII-XVIII..

Abstract:

In this short intervention the authors refers to the preventive interventions that took place in the archaeological site "Old City" from Brăila. Basically, all the field interventions from this area were supervised or preceded by archaeological investigations. Four examples were presented above, and in spite of the small size of the surfaces were deal with, in every case a great number of artefacts, in various states of preservations were founded. A general remark was that referring to the state of the field, in almost every case very raked. Because of that stratigrafic observations can be made only in exceptional situation when no previous interventions took place. The archaeological materials are the ones we are accustomed to from previous excavations (pottery with or without enamel of a great number of shapes, trinkets, wearing accessories, utensils, coins), mainly dated in the XVII-XVIII centuries.

Bibliografie:

Ionel Cândea, Costin Croitoru, Noi mărturii arheologice din vatra medievală a oraşului Brăila (sec. XIV-XVIII), în vol. Românii în Europa medievală (între Orientul bizantin şi Occidentul latin). Studii în onoarea profesorului Victor Spinei, Brăila, 2008, pp. 819-836.

Idem, Cercetările arheologice preventive din Brăila, punctul „Cetatea medievală". Campaniile 2008-2009, în „Istros", XV, 2009, pp. 335-358.

Idem, Résultats préliminaires des fouilles archéologiques préventives de Brăila, le lieu dit «la ville ancienne». Campagne 2010, în „Istros", XVII, 2011, pp. 69-80.

http://patrimoniu.gov.ro

105. Localitatea Buciumi, comuna Buciumi, județul Sălaj.
Punct: "Grădiște"
Nr. Autorizație: 110/2013.
Cod RAN: 140388.03
Colectiv: dr. Ioan Bejinariu (responsabil de șantier), dr. Dan Băcueț-Crișan, Daniel Vasile Culic (membri în colectivul de cercetare).
Total finanțare: 31 903 lei.

Localitatea Buciumi se află pe versantul estic al Meseșului, pe valea Agrijului, tributar important al Someșului pe segmentul sălăjan. Relieful este preponderent colinar, zona de luncă a râului fiind relativ îngustă. Castrul din punctul Grădiște se află pe un platou înalt, foarte amplu, care pornește de la confluența văii Sângiorzului cu Agrijul și este delimitat spre est de pârâul Mihăiasa. Platoul se întinde departe către zona montană, cu o înclinație lină spre est, spre zona de luncă. Zona care a făcut obiectul cercetărilor preventive din lunile iulie – august 2013 se află la sud-sud-est de castrul roman și este un teren cu o pantă foarte accentuată, puțin prielnic locuirii, chiar și în vremurile mai recente. Deși ruinele romane de pe Dealul Grădiște au fost cunoscute încă din sec. al XVI (informații la Zamosius) ele nu au trezit interesul arheologilor până în anul 1963, când o echipă de specialiști de la Univ. Babeș-Bolyai din Cluj, Institutul de Arheologie din Cluj, MNIT Cluj, MJIA Zalău începe cercetarea sistematică a ruinelor. Odată cu anul menționat și până în 1976 se desfășoară cercetarea sistematică a castrului, realizându-se și lucrări de conservare primară la o serie de obiective (porți, turnuri, barăci, clădirea comandamentului etc.). În 1997 cercetarea arheologică cu caracter preventiv vizează câteva încăperi de pe latura de est a Principiei rămase neexcavate din anii anteriori.

Castrul roman de la Buciumi ținea sub control accesul prin trecătoarea de pe Valea Ragului și comunica cu un important segment al punctelor de observație romane de pe sectorul meseșan al limess-ului roman. Pentru creșterea gradului de atractivitate turistică a două dintre cele mai cunoscute castre romane (cele de la Porolissum – Moigrad și Buciumi), Consiliul Județean Sălaj a inițiat un proiect menit să îmbunătățească condițiile de acces la aceste obiective. În cazul particular al castrului din localitatea Buciumi se dorește amenajarea unui loc de parcare, precum și a unui traseu de acces spre platoul pe care se află castrul. Cercetarea a vizat cele două suprafețe, mai precis descărcarea de sarcină arheologică a acestora.

Pentru verificarea potențialului arheologic a celor două zone care urmează să fie afectate prin acest proiect am deschis două suprafețe. Prima (S1 / 2013) măsoară 93 x 5 m și este orientată aproximativ sud - nord-est. Cea de-a doua (S2 / 2013) măsoară 25 x 1,70 m și este orientată aproximativ vest-est, perpendicular pe prima. A fost trasată la limita superioară (spre deal) a zonei pe care urmează să fie amenajat locul de parcare, întrucât partea inferioară a suprafeței destinată parcării a fost afectată de lucrările mai vechi de amenajare a rigolei drumului, respectiv a gardului care delimitează proprietatea. În total, în cele două suprafețe au fost descoperite 15 complexe arheologice. Este vorba despre 12 morminte de înhumație moderne (sfârșitul sec. XVIII – prima jumătate a sec. XIX), o groapă probabil de perioadă romană, resturile unei construcții precum și un vas ceramic modern, de factură locală produs în centrul de olari din localitate. În suprafețele cercetate au apărut două grupări de morminte: prima în partea de jos a pantei, aproape de drumul actual, iar cea de-a doua spre mijlocul suprafeței S1, între m. 35 - 42. Materialul arheologic, ceramică și câteva obiecte metalice (cuțite, un vârf de fier probabil de la o săgeată de balistă romană), precum și monetele recuperate din morminte au ajuns în laboratoarele muzeului din Zalău pentru curățare și conservare. Monetele au fost determinate. Este vorba de monete de 1 Kreuzer și de ½ Kreuzer care au fost bătute la monetăriile de la Viena, Schmöllnitz, respectiv Oravița. Cea mai veche datează din 1762, iar cea mai recentă din 1816. Din alte două morminte provin o cataramă metalică și un rest dintr-un veșmânt cu fir metalic în țesătură.

În zona celei de-a doua grupări de morminte, dintre m. 35-42 ai suprafeței S1 am constatat că monumentele funerare au fost săpate pe o terasă realizată prin îndreptarea pantei dealului într-o etapă mai veche. Aici a apărut o mare densitate de material arheologic de factură romană. Este vorba preponderent despre ceramică, tegule și un vârf de fier, probabil de la un proiectil de balistă. Amenajarea acestei terase pare să fi fost realizată, după toate indiciile, cândva pe parcursul perioadei în care a fost folosit castrul de pe platoul dealului. Acestei etape îi aparține un singur complex: Cpx. 5.

Cercetările arheologice preventive efectuate pe una dintre căile de acces la castrul roman de la Buciumi au confirmat existența unor înmormântări din sec. XVIII – XIX în această zonă, ceea ce se cunoștea la nivelul memoriei unor membri mai vârstnici ai comunității. Totodată, pe parcursul perioadei în care a staționat garnizoana romană în castrul de pe "Dealul Grădiște" a fost amenajată o terasă aproximativ pe versantul sud-sud-estic al dealului.

Abstract

The preventive archaeological research from Buciumi (july – august 2013) sought to evaluate the archaeological potential of the two perimeters, namely a parking and access stairs to the Roman camp. In this perimeters 15 archaeological complexes were uncovered. It`s about 12 modern tombs (XVIII-th – first half of XIX-th century), a pit, probably from the roman age and the traces of a modern building and a ceramic vessel.

106. Biserica "Sfânta Sofia – Floreasca" Calea Floreasca, 216, sector 1, Bucureşti
cod RAN 179132.80 / ***cod LMI*** B-II-m-B-18735,.
Colectiv: arheolog expert Raluca Iosipescu, arheolog debutant Cosmin Moise, ing. topo Eduard Hazu, ist. Agata Bulei, ist. Nicoleta Baldovin

Date privind obiectivul

Satul Floreşti este atestat pentru prima dată în sec. XVI, la 1608 fiind împărțit în Floreștii de Sus, de Mijloc și de Jos. În proprietatea familiei Floreștilor sunt menționate la 1738, în vremea războiului ruso-turc, casele de vară și un chioșc pe malurile lacului, aparținând lui Antonache Caliarh vel clucer.

Biserica actuală, din cărămidă, datează din sec. XVIII și se presupune că a fost ctitorită de postelnicul Istratie Florescu cu soția sa Voichița Poenaru și fiica lor, Ancuța, judecând după portretele ctitoricești păstrate în stânga intrării în pronaos. În partea dreaptă a intrării este înfățișat marele vornic Ioniță Florescu alături de soția sa Anica Ghica și cei trei copii ai lor, aceștia contribuind la refacerea bisericii după distrugerile provocate de cutremurul din 1738.

Părăsită și distrusă în cursul sec. XIX, biserica este restaurată prin contribuția familiilor G.M.Negropontes și Niculescu între anii 1926-1928 sub conducerea arh. Paul Smărăndescu. Grație contribuției majore a donatorilor și înzestrării de către aceștia a bisericii cu terenul actual ce o înconjoară, în suprafață de 800 mp, biserica primește hramul "Sfânta Sofia" după numele doamnei Sofia Negropontes, în semn de recunoștință.

În anii ,80 ai sec. XX se fac reparații și consolidări, se curăță și se restaurează pictura de către pictorul Cornel Boambeș, se realizează vitraliile, autor Dan Broscăuțeanu.

http://patrimoniu.gov.ro

Scopul cercetării arheologice

În cadrul executării proiectului de Restaurare și valorificare turistică durabilă a Bisericii „Sfânta Sofia Floreasca" pentru lucrările prevăzute a se efectua la Biserica "Sfânta Sofia Floreasca" care implicau săpături pentru realizarea unei centuri perimetrale, refacerea trotuarului și a traseelor de utilități din cuprinsul incintei (conducte de apă, canalizare, etc) s-au efectuat cercetări arheologice preventive. La data încheierii contractului pentru cercetare arheologică preventivă situația constatată la fața locului era următoarea:

- pe aproape tot conturul bisericii era deja executat, fără supraveghere arheologică, un șanț perimetral cu lățimea de cca. 1 m și adâncimea de cca. 0,70 m care dezvelise parțial fundația monumentului, cu excepția zonei din fața intrării, distrugând astfel legătura stratigrafică dintre biserică și incintă;

- pe latura de S a pronaosului săpătura se adâncise până la aproximativ 0,85-0,90 m față de nivelul solului punându-se în evidență talpa fundației bisericii, așezată pe un pat subțire de nisip;

- în dreptul absidei de S a naosului se observa, în malul săpat, un fragment de zidărie construit din cărămidă subțire (cca. 0,03 m) cu rosturi din mortar de var (cca. 0,02 m); datorită săpăturii efectuate fără supraveghere arheologică nu se mai poate lămuri relația dintre acest fragment de zidărie și biserică

Stratigrafia obiectivului

Observații efectuate în șanțul perimetral al bisericii:

- fundația inițială a bisericii prezenta un decroș substanțial peste care (în anii ,80 ai sec. XX, conform mărturiilor de la fața locului), a fost construit un soclu dintr-o cărămidă groasă (cca. 0,06-0,07 m), de culoare mai deschisă, care a îmbrăcat ca o centură biserica;

- soclul prezintă mai multe retrageri; baza formată din 3 asize de cărămidă este urmată de o retragere compusă din alte 6 asize, întreruptă, la jumătatea înălțimii, de un strat de hidroizolație din carton gudronat și smoală; urmează o altă retragere care compune un brâu profilat din 2 asize și, în final, 3-5 asize care formează restul profilaturii exterioare.

- din analiza de parament a bisericii rezultă că întreg soclul exterior reprezintă o intervenție din sec. XX, realizată fie cu ocazia restaurării coordonată de arh. Smărăndescu, fie mai probabil, în ultimele decenii ale sec. XX; judecând după tipul de cărămidă pusă în operă, doar brâul de la nivelul superior face parte din decorația inițială a bisericii.

Stratigrafia în zona de NV a incintei bisericii se prezintă astfel: strat vegetal de cca. 0,10 m; strat de nivelare compus din cărămizi, mortar, pietriș; strat de pământ maroniu cenușiu, afânat, cu fragmente de cărămidă, mortar, nisip, pietricele, cu o grosime ce variază între 0,15 m și 0,30 m; strat de pământ maroniu închis, nisipos, compact, cu urme de mortar și mici fragmente de cărămidă, grosimea nivelului variind între 0,20 m și 0,40 m. Ultimul strat este format dintr-un pământ argilos, de culoare maroniu gălbui, foarte compact, și reprezintă nivelul în care s-au făcut înhumările din cimitirul aferent bisericii.

Descrierea săpăturii

Au fost executate 4 secțiuni și 3 casete după cum urmează: secțiunea S1 (19,00 m x 1,00 m), secțiunea S2 (2,20 m x 0,80 m), secțiunea S3 (3,60 m x 0,80 m), secțiunea S4 (2,10 m x 0,80m), caseta C1 (2,05 m x 1,30 m), caseta C2 (2,05 m x 1,50 m), caseta C3 (1,50 m x 1,10 m). A fost cercetată fundația bisericii pe tot șanțul perimetral.

Secțiunea S1 este orientată NV-SE, paralelă cu latura de N a zidului de incintă, la 5 m distanță de acesta. Secțiunea a fost amplasată la jumătatea distanței dintre biserică și zidul de incintă, limita de V fiind dată de trotuarul și aleea de acces către turnul clopotniță, iar limita de E de prezența unei conducte de gaze. În capătul de V al S1, în caroul 1, a fost surprinsă groapa unei conducte de apă care coboară la -0,75 m adâncime față de nivelul de călcare actual. În caroul 2, la – 0,20 m a fost surprinsă în profil o conductă de canalizare, dezafectată, cu diametrul de 0,20 m, susținută de un pat de zidărie din cărămidă legată cu mortar. În capătul de E al secțiunii S1, în carourile 8-9, groapa pentru introducerea unei conducte de gaze, cu adâncimea de 0,75 m, a afectat un mormânt situat în această zonă.

În nivelul aflat sub stratul vegetal au fost descoperite numeroase potcoave de fier și o bilă de fontă cu diametrul de cca. 0,20 m cu o adâncitură concavă căreia îi corespundea în punctul diametral opus un fragment de cablu din sârmă împletită. Stratul de nivelare a resturilor materialelor de construcție – cărămidă, mortar, nisip – poate fi pus în legătură cu lucrările de restaurare efectuate la biserică în anii 1926-1928 sub conducerea arh. Paul Smărăndescu.

În secțiunea S1 au fost cercetate mai multe morminte, orientate SV-NE, în general păstrate bine, nederanjate, în poziție anatomică normală. Se remarcă practicarea înmormântărilor grupate, câte 2 - 3 schelete așezate unele lângă altele, foarte apropiate sau suprapuse. Toate cele 12 schelete cercetate (M4-M15) aparțin unor adulți.

Având în vedere situația constatată la începerea lucrărilor, singura zonă care nu fusese afectată de săpătura executată fără supraveghere arheologică era aceea din dreptul intrării în biserică. Astfel a fost trasată secțiunea S2 perpendiculară pe latura de V a bisericii. Dimensiunile secțiunii au fost determinate de spațiul limitat de zidul împrejmuitor al bisericii pe de o parte și treapta masivă de ciment, ieșită din axul laturii de V, pe de altă parte.

Din punct de vedere stratigrafic se observă două zone distincte, una reprezentată de primii 0,50 m socotiți de la treapta de intrare în biserică, unde în cursul sec. XX fusese amenajat un trotuar din dale de ciment mărginit de bordură, și restul de 1,40 m.

Succesiunea nivelurilor stratigrafice în porțiunea din dreptul intrării în biserică este următoarea: nivelul de călcare actual este dat de un strat de ciment (grosime 0,10 m) care acoperă un pavaj din dale de ciment de tip mozaic (grosime 0,05 m) așezat, la rândul său, pe un strat de nisip cu pietriș și urme de arsură (grosime 0,10 m). Stratul de nisip, cu rol de egalizare, acoperă un nivel de umplutură compus din ciment, pietriș și mortar de var (grosime 0,25 m). Sub acest nivel se înregistrează, pe o lungime de cca. 0,50 m de la treapta de intrare în biserică, un strat de pământ nisipos cu urme de pietricele, de culoare galbenă (grosime 0,15 m). Acesta corespunde cu nivelul inferior al soclului exterior al bisericii, o intervenție realizată în sec. XX cu scopul de a consolida fundația monumentului. Ultimul nivel care a fost cercetat până la adâncimea de -0,85 m este format dintr-un pământ de culoare negricioasă, cu structură nisipoasă, cu rare fragmente de cărămizi și pigmenți de cărămidă.

Prezența stratului consistent de ciment poate fi pusă în legătură cu închiderea pridvorului realizată în cursul secolului XX. Pridvorul inițial era deschis, cu 4 coloane masive de cărămidă la fațadă și 2 coloane angajate laterale.

Din mărturiile vechiului preot paroh și fotografiile aflate în arhiva personală a acestuia rezultă că la mijlocul secolului XX trotuarul străzii era amplasat chiar în fața bisericii astfel explicându-se fragmentele de pavaj și bordură descoperite. Ulterior, trotuarul a fost remodelat în forma actuală.

În dreptul absidei de S a naosului s-a observat în malul săpat, la -0, 20 m adâncime, un fragment dintr-un zid construit din cărămidă subțire (cca. 0,03 m) cu rosturi din mortar de var (cca. 0,04 m), înălțimea maximă păstrată fiind de 0,40 m, grosimea de 0,70 m. Cum în interiorul șanțului perimetral zidăria a fost distrusă cu ocazia săpăturii efectuate, pierzându-se astfel legătura stratigrafică între biserică și amenajările din incintă, s-a încercat surprinderea traseului zidului spre zona de S a curții.

În acest scop a fost trasată secțiunea S3 la S de biserică, orientată E-V. A fost pus în evidență, la -0,25 m sub nivelul actual

http://patrimoniu.gov.ro

de călcare, un fragment dintr-un zid (Z1), orientat NE-SV. Zidul este realizat din cărămidă subțire legată cu mortar de var cu pietricele în compoziție. Atât dimensiunile cărămizilor utilizate, cât și grosimea stratului de mortar folosit ca liant sunt identice cu cele utilizate în zidăria bisericii, fapt ce susține o relație de contemporaneitate între celor două construcții. Din zidul descoperit se păstrează 3 asize de cărămidă (0,28 m x 0, 14 m x 0,03 m), stratul de mortar fiind de 0,04 m. Grosimea zidului este de cca. 0, 70 m. Stratigrafia secțiunii se prezintă astfel: sub stratul vegetal (grosime 0,10 m) se află un nivel de pământ de umplutură, afânat, cu fragmente de cărămidă și mortar. În extremitatea de E a secțiunii se descoperă la -0,80 m un craniu (M16), în profilul de S conturându-se o altă calotă craniană (M17), la -0,60 m. În extremitatea de V a secțiunii, la -0,50 m, se descoperă partea inferioară a două schelete (M18, M19), restul osemintelor fiind deranjate. Fără inventar funerar.

Secțiunea S4 a fost trasată paralel cu latura de S a zidului de incintă actual al bisericii, la 0,50 m distanță de acesta, cu scopul de a surprinde traseul zidului Z1. Adâncimea la care a fost surprins zidul este de -0,47 m. Se păstrează 2-3 asize de cărămidă, ultima prezentând un decroș de 0,10 m, de formă ușor rotunjită, doar pe latura de E a zidului. Față de fragmentele cercetate în S3 și C3 se observă o grosime mai mare a zidului, de cca. 0, 90 m, inclusiv decroșul menționat, precum și o ușoară traiectorie în pantă spre S. Zidul continuă sub trotuar și carosabil unde a fost surprins cu ocazia lucrărilor de canalizare efectuate pe str. Biserica Floreasca cu câțiva ani în urmă, conform informațiilor fostului preot paroh.

Caseta C1, orientare NE-SV, este amplasată în zona sudică a incintei bisericii. Începând din colțul SV al casetei a fost cercetat un schelet, denumit M1, aparținând unui adult, așezat în poziție anatomică normală. În colțul de NE al casetei a fost identificat un craniu parțial distrus, aparținând unui alt mormânt, denumit M2. De la acesta s-au recuperat 2 cercei cu tortițe de prindere în ureche și perlă din sticlă în formă de lacrimă, precum și numeroase mărgeluțe colorate din sticlă mată.

Caseta C2, orientare NE-SV, este amplasată în zona sudică a incintei bisericii. În colțul de SV, la -0,82 m față de nivelul solului actual, a fost descoperit un mormânt, denumit M3, din care se păstrează picioarele, restul osemintelor fiind în afara zonei cercetate. Orientarea este NE-SV.

Casetele C1 și C2 erau deja executate în momentul începerii cercetării arheologice preventive.

Caseta C3, orientare NE-SV, este amplasată la S de S3 și a urmărit surprinderea în continuare a traseului zidului descoperit. Din acesta se păstrează, pe toată lungimea casetei, doar o singură asiză de cărămidă așezată pe un strat de mortar, restul a fost distrus cu ocazia diverselor amenajări din incintă. Adâncimea la care a fost interceptat zidul este de -0,40 m. Grosimea păstrată a zidului este de cca. 0, 60 m.

Materialul arheologic

Au fost descoperite 19 morminte întregi sau deranjate. Ele fac parte evident din cimitirul care înconjura inițial biserica. Fragmentele disparate sunt rezultatul săpăturilor efectuate pentru amenajarea aleilor, a trotuarului perimetral, pentru introducerea diverselor conducte de apă, gaze și canalizare în cursul sec. XX. Trei dintre morminte au avut ca inventar monede mici de bronz, o cruce metalică, cercei și mărgeluțe de sticlă. Inventarul funerar este în curs de prelucrare. Au fost descoperite doar două fragmente ceramice databile în sec. XIX. Piesele de feronerie sunt în legătură cu funcționarea în această zonă, în primele decenii ale sec. XX, a hipodromului și a atenanțelor sale.

Concluzii

În cazul bisericii, continuarea cercetării de parament ar putea confirma și faptul că restul decorației exterioare – ciubuce și colonete angajate – reprezintă tot o intervenție recentă, o refațadizare a bisericii și ar pune în valoare elemente de natură să nuanțeze soluțiile adoptate în cadrul proiectului de consolidare și restaurare.

În ceea ce privește zidul cercetat în S3, S4 și C3, traseul acestuia are o orientare NE-SV, pornind din preajma absidei sudice a naosului bisericii spre latura de S a incintei și continuând sub carosabilul din str. Biserica Floreasca. Fragmentul păstrat în profilul șanțului perimetral al bisericii indică o altă orientare, V-E, cele două laturi ale zidului formând deci un unghi obtuz, marcat cu linie punctată în planul de situație anexat. Zidul a fost dezafectat și demantelat, cel mai probabil în cursul sec. XX, rămânând doar fundația acestuia până la adâncimea de 0,65 m - 0,70 m. Este dificil să ne pronunțăm în legătură cu funcțiunea zidului în stadiul actual al cercetărilor. Având în vedere grosimea destul de mare a acestuia de 0,70 m, prezența unei plinte de 0,10 m la baza fundației, lungimea de cca. 10 m sondată în interiorul incintei, continuată pe încă 5 m sub trotuarul și carosabilul străzii adiacente ne determină să-l interpretăm ca un posibil zid cu rol de delimitare a cimitirului din jurul bisericii. Rămâne totuși nelămurită relația zidului cu biserica, distanța de cca. 1,00 m dintre cele două construcții fiind oarecum neobișnuită.

În curtea din jurul bisericii, dar și în afara acesteia, în strada Biserica Floreasca, s-au descoperit numeroase oseminte aparținând cimitirului, ale cărui limite depășesc însă cu mult incinta actuală a bisericii. Se remarcă nivelul destul de ridicat în care au fost depuse osemintele, -0,70 m, -0,80 m, motivația fiind dată de structura solului din proximitatea lacului Floreasca. La această adâncime nivelul nativ este argilos și foarte compact, oferind astfel un strat suport dur pentru efectuarea înhumărilor. La o adâncime mai mare de 2,00 m se constată deja prezența nu numai a pânzei freatice ci și a izvoarelor ce alimentează lacul din preajmă.

107. Comuna Cavadineşti Judeţul Galaţi, [Cavadinești- Râpa Glodului]
Punct: „Râpa Glodului”
Nr. Autorizaţie: 128/2013
Cod RAN: 75873.01; ***Cod LMI*** Gl-I-s-B-02981
Colectiv: Ilie Costel (Muzeul de Istorie Galaţi); Ciobotaru Paul(Muzeul Mixt Tecuci)
Finanţare: 5.000 lei

Cavadineşti este o localitate atestată documentar în perioada medievală, la 19 septembrie 1436, dar cu mărturii de locuire umană încă din preistorie.

Multe dintre aceste mărturii au fost descoperite în situl arheologic „Râpa Glodului”. Acesta este situat între două dealuri din platforma Covurluiului, Dealul Gornaşului şi Dealul Chicerii, printre care curge pârâul Glodului. Situl arheologic „Râpa Glodului”, monument înscris în RAN: 75873.01 Cod LMI: GL-I-s-B-02981, se află situat la aproximativ 4 km sud-vest de comuna Cavadineşti, la 4,5 km, vest, de apa Horincei şi 8,5 km, vest, de râul Prut, acoperind o suprafaţă de 8.343 mp.

Primele informaţii despre descoperirea unor mărturii materiale privind locuirea umană pe teritoriul comunei Cavadineşti le avem de la Mircea Petrescu-Dîmboviţa, care, în călătoriile prin fostul judeţ Covurlui, menţiona şi unele descoperiri arheologice din această zonă.

Între anii 1957-1958, Muzeul de Istorie Galaţi efectua cercetări arheologice sub îndrumarea lui Ion T. Dragomir, într-o aşezare datând de la sfârşitul epocii bronzului şi începutul epocii fierului.

Din punct de vedere stratigrafic, autorul cercetărilor a putut identifica două niveluri de locuire, primul datând de la sfârşitul epocii bronzului şi cel de-al doilea corespunzând primei epoci a fierului.

http://patrimoniu.gov.ro

De menţionat faptul că, în timpul cercetărilor, Ion T. Dragomir a sesizat şi prezenţa unor urme de locuire constând din vetre, locuinţe şi ceramică, datate din secolele IV p. Chr. şi secolele VII-X p. Chr.

În anul 2010, au fost prelevate o serie de materiale arheologice, datate în epoca bronzului (cultura Noua), în urma unei călătorii arheologice efectuată de reprezentanţi ai Muzeului de Istorie Galaţi şi un grup de elevi şi profesori, de la şcoala din localitate.

Cu acel prilej, s-a putut constata distrugerea continuă a sitului, prin erodarea puternică a malurilor, provocată de apa pârâului Glodului şi apele pluviale, precum şi prin exploatarea agricolă a pământului.

Descrierea cercetării, secţiuni, stratigrafie

Campania de cercetare arheologică preventivă, derulată în situl „Râpa Glodului", a fost determinată de intenţia autorităţilor locale de a identifica în teren, suprafaţa pe care se află situl arheologic Râpa Glodului şi a-l include în Planul Urbanistic General al localităţii, precum şi de necesitatea verificării stării de conservare a sitului, agresat permanent de factorii naturali.

Având în vedere aceste considerente, cercetarea efectuată în acest an a constat în efectuarea a două sondaje (secţiunea S.1 şi caseta Cas.1) pe platoul de la Râpa Glodului, la SSV de zona cercetată în anii 1956-1957 de către Ion T. Dragomir.

Secţiunea 1 (S.1) a fost trasată pe malul drept al pârâului Glodului, în punctul „Râpa Glodului", orientarea fiind NV-SE, la 100m SE de secţiunile cercetate în anii 1956-1957. Secțiunea a fost deschisă cu scopul de observa limita de SE a sitului. În secţiune au fost surprinse şi cercetate un număr de 3 complexe: două locuinţe (Cx.1, Cx.2) şi o groapă menajeră (Cx.3), datate în epoca bronzului şi în secolul IV p. Chr.

Caseta 1 (Cas.1) a fost trasată pe malul drept al pârâului Glodului, în punctul „Râpa Glodului", la circa 60 m spre SV faţă de secţiunile cercetate în anii 1956-1957. A fost trasată la o distanţă de 50 m NV de capătul de V al S.1. A fost deschisă cu scopul de a observa întinderea sitului spre vest. Nu a fost identificat nici un complex arheologic, dar din pământul excavat au fost prelevate câteva fragmente ceramice specifice secolelor VII-X p. Chr. şi resturi osteologice.

Complexe arheologice

Locuinţa 1 (L. 1/Cx.1)

A fost surprinsă în S.1, la -1,80 m, în carourile 2 şi 3. Complexul se prezintă sub forma unei aglomerări de ceramică, fragmente de chirpic, resturi osteologice şi piatră. Aglomerarea iese din profilul de N şi se continuă spre cel de S. La -2,10 m, când complexul se termină, se observă un contur de pământ negru, de formă ovală, orientat N-S. Complexul nu a putut fi studiat integral, el intrând sub profilul de nord, dar după dimensiuni şi formă este posibil să fie o locuinţă din epoca bronzului, respectiv cultura Noua.

Locuinţa 2 (L. 2/Cx. 2)

A apărut în S.1, la -1,70 m, în carourile 4 şi 5. Complexul se prezintă, la respectiva adâncime, sub forma unor fragmente de chirpic ars la roşu, împrăştiate pe toată suprafaţa celor două carouri. La -1,80 m, în caroul 4, lângă profilul de N, a apărut o aglomerare de fragmente ceramice, fragmente de chirpic ars la roşu şi un corn de cerb. Aglomerarea se continuă în caroul 5, precum şi în adâncime, până la -1,90 m. La -1,75 m complexul a fost delimitat de un contur de pământ mai închis la culoare şi era format din fragmente ceramice ce proveneau de la vase de dimensiuni mici, medii şi mari, friabile şi arse secundar. Complexul 2 intră sub profilul de nord şi considerăm, ca şi în cazul complexului Cx.1, că a fost o locuinţă specifică epocii bronzului, respectiv culturii Noua.

Groapa 1 (Gr.1/Cx.3)

A fost surprinsă în S.1, la -1,90 m, în carourile 2 şi 3. Este o groapă menajeră, de formă ovală, care intră sub profilul de N. Diametrul maxim al gropii a fost de 1,20 m, pe axa NS şi 0,80 m pe direcţia EV, îngustându-se spre bază până la 0,90 m, iar sub pragul de la -2,80 m, la 0,50 m.

De pe suprafaţa ei au fost recoltate fragmente ceramice, de chirpic şi materiale osteologice. La -2,40 m, în pământul de umplutură al gropii, au fost descoperite patru bucăţi mari de chirpic, de culoare roşie şi neagră, cu paie în compoziţie şi cu urme de nuiele, care provin de la un perete. Aceste fragmente încadrau un schelet de animal, aflat în poziţie chircită, culcat pe partea dreaptă. Scheletul aparţine unui animal de dimensiuni medii, capul şi picioarele din faţă fiind sub profilul de N. La -2,80 m, după demontarea scheletului de animal, au fost identificate mai multe fragmente ceramice, care provin de la o amforă de culoare roşie şi de la un vas borcan, de dimensiuni medii, cu brâu alveolat. La această adâncime groapa avea un prag şi se restrângea până la -3,05 m. La -2,85 m s-a observat un strat de cenuşă şi cărbune, care se continua până pe fundul gropii, la -3,05 m.

Material arheologic

Cercetarea preventivă derulată în acest an, în punctul „Râpa Glodului", în cele două unităţi de cercetare, a pus în evidenţă urme de locuire din epoca bronzului (cultura Noua), epoca migraţiilor (cultura Sântana de Mureş-Cerneachov), precum şi din secolele VII-X.

Ceramica datată în epoca bronzului se încadrează în tipologia celei specifice culturii Noua, fiind prezente fragmente din vase de mari dimensiuni, vase borcan, realizate dintr-o pastă grosieră. Decorul cel mai des întâlnit este brâul continuu sau alveolar aplicat pe corpul vaselor. Tot pentru această perioadă istorică au mai fost descoperite şi materiale osteologice, printre care şi un omoplat crestat.

Materialul ceramic specific perioadei migraţiilor (cultura Sântana de Mureş-Cerneachov) este în stare fragmentară, fiind reprezentat prin două tipuri, ce provin de la diferite forme de vase. Primul tip este reprezentat de ceramica lucrată cu mâna, din pastă grosieră, cu nisip şi ceramică pisată în compoziţie, culoare cărămizie, provenind de la oale de dimensiuni medii. Al doilea tip este reprezentat de ceramica lucrată la roată, din pastă fină, culoare cenuşie, provenind de la oale şi căni cu o toartă.

Pe lângă aceste două tipuri mai avem şi ceramica de import, reprezentată de amfore, din pastă cu nisip în compoziţie, culoare roşie şi galbenă, două toarte cu nervură longitudinală şi caneluri circulare late pe corp.

Ceramica aparţinând secolelor VII-X este lucrată la roată, are în compoziţie nisip şi provine de la vase borcan, care au fost decorate cu linii vălurite.

Abstract

In 2013, two digging units have been opened that highlighted evidence of inhabitation in areas of the archaeological site that were not under research in 1957-1958.

The archaeological research, in 2013, consisted of the opening of the above mentioned digging units: one section (S1 – 10 m/2 m) and one box (Cs. 1 – 2 m/2 m). These units were located south-west (SW) of the units that were opened during the 1957-1958 archaeological excavations. Section S.1 revealed three housing complexes: two partially unearthed dwellings, belonging to the Noua culture, and a sewage pit (fourth century AD). Ceramic fragments (seventh-tenth centuries AD) were discovered in box Cs.1. Moreover, following a topographic survey, the mapping of the "Râpa Glodului" site was performed.

Bibliografie

M. Petrescu-Dâmboviţa, Călătorie de cercetare arheologică în judeţul Covurlui, extras din „Orizonturi", III, 5-9;

http://patrimoniu.gov.ro

I. T. Dragomir, Săpăturile arheologice de la Cavadineşti, în „MCA”, VI, 1959;

Idem, Săpăturile arheologice de la Cavadineşti, în „MCA”, VII, 1961;

A. C. Florescu, Contribuţii la cunoaşterea culturii Noua, în „AM”, II-III, 1964;

A. C. Florescu, Repertoriul culturii Noua-Coslogeni din România, în „Cultură şi Civilizaţie la Dunărea de Jos”, IX, 1991;

A. Vulpe, Zur mittleren Hallstattueit in Roumänien (die Basarabi-Kultur), în „Dacia N. S.”, 9, 1965;

I. Nistor, E. Zaharia, Săpăturile de la Dridu, în „MCA”, VI, 1959;

I. Ioniţă, V. Spinei, Aşezarea prefeudală târzie de la Băiceni-Silişte, în „AM”, VII, 1972; Dan Gh. Teodor, Teritoriul est carpatic în veacurile V-XI p.Chr., Editura Junimea, Iaşi, 1978;

V. Palade, Aşezarea şi necropola de la Bârlad-Valea Seacă (secolele III-IV). Monografie, Editura Arc 2000, Bucureşti, 2004.

108. Creţeştii de Sus, com Creţeşti, jud. Vaslui

Punct: La Intersecție

Cod sit: 163235.01

Nr. Autorizaţie: 44/2013.

Colectiv: Vicu Merlan - responsabil, Paul Salomeia (M Huşi)

A fost trasată o nouă secţiune S15, pe un ax NV – SE, paralelă cu Ş9/2010.

La -0,80 m la m8, spre latura de vest şi în berna dintre S8 şi S13, a apărut un nou mormânt M26. Scheletul este orientat pe direcţia E-V, fiind friabil şi foarte corodat de agenţii de mediu. În schimb dentiţia este păstrată foarte bine, care fiind uzată, demonstrează că scheletul aparţine unui matur de peste 35 de ani. Datorită condiţiilor climatice oasele braţelor şi cele de la genunchi în jos, nu s-au păstrat. Mormântul nu prezintă inventar.

La m4, de la -0,75 m a apărut chirpici răzleţi de la o locuinţă L3, identificată parţial încă din 2009 în Ş8, ce se extinde spre NV până la m7. În colţul sud-estic al acesteia a apărut un complex ceramic de la un vas de provizii de dimensiuni mari. Chirpicul poartă urme de crengi şi nuiele, iar ceramica decoperită în acest sector este de calitate bună (boluri, ulcele ş.a.). Tot în incinta locuinţei s-a descoperit ş un fragment de statuetă feminină din lut ars, păstrată de la gât la bazin, cu L= 3 cm, l = 2 cm.

Pe latura de est, puţin în afara locuinţei, la m6, s-au găsit două râşniţe de dimensiuni mici, de mână, confecţionate din gresie silicioasă dură, cu o albiere mediană pronunţată (-2,5-3 cm), fiind de forme aproximativ dreptunghiulare (L= 22 cm, l = 12 cm, gr. = 7,8 cm). Alături s-a găsit o nicovală aproximativ pătrată din gresie dură cu grosimea de 5 cm, L = 18 cm, l = 17 cm, ce păstrează urme de arsură, fiind folosită probabil şi ca suport la o vatră de foc.

De la m9 la m16 s-a identificat locuinţa cucuteniană L6 descoperită încă din 2007 în Ş6, care se extindea în Ş7 şi Ş8, spre est. În colţul NE al locuinţei au fost descoperite câteva nicovale din gresie silicioasă, unele cu urme de ardere şi un fragment de râşniţă păstrat în formă triunghiulară cu o albiere uşoară de circa 1 cm. La m12, pe latura de vest, a fost identificată o vatră de foc, cu postament din pietre, unele înroşite, iar altele au fost refolosite dintr-o râşniţă iniţială, prezentând urme de fasonare şi albiere caracteristice. Vatra prezintă urme de feţuieli succesive şi un strat gros de cenuşă. În perimetru s-au găsit câteva fragmente ceramice vitrifiate.

De la m17 se conturează o altă densitate de chirpici, punându-se astfel în evidenţă o altă locuinţă L12 cucuteniană ce se extinde până dincolo de m20 spre nord şi est. Prezintă chirpici masivi cărămiziu de la pereţii de elevaţie, iar printre aceştia au apărut şi fragmente ceramice de la un vas de tip amforă, fragmente cu gât prelung de peste 20 cm, cu buza dreaptă răsfrântă abrupt.

Sub locuinţa L12 s-a conturat o groapă de fundare G22, ce avea pe fund un strat subţire de cenuşă şi cărbuni de câţiva mm, fiind reperat la 10-20 cm de nivelul inferior al stratului de chirpici şi podeua locuinţei eneolitice. În colţul nordic, sub masa de chirpici, au apărut câteva pietre rectangulare şi pătrate, folosite probabil ca nicovale, unele înroşite, dar şi fragmente ceramice pictate cu motive în spirală, fragmente de boluri, amfore dar şi oase, care au fost aruncate într-o altă groapă cucuteniană, dar menajeră, ce se prelungeşte spre nord şi est din secţiune, după locuinţa L12.

În colţul sud-estic al locuinţei L12, la m9, -0,80 m, a fost descoperită o plăcuţă fragmentată, aproximativ rotundă, confecţionată dintr-un conglomerate grezos cu intruziuni marnice. Nu este exclus să fi fost folosită ca postament pentru statuette sau pentru alte întrebuinţări ritualice , avându-se în vedere fasonarea dibace a acesteaia. Se ppstrează în proporţie de ¾, fiind ruptă din vechime.

Sub locuinţa L6, mai exact sub vatra de foc dezafectată şi până la -1,35 m adâncime, a fost identificată o groapă menajeră G23 cucuteniană, cu un strat gros de cenuşă ce se întinde pe circa 1 m^2, cu o grosime de circa 10 cm, o râşniţă albiată de formă cvasidreptunghiulară cu L = 40 cm, l = 30 cm, gr. = 10 cm.

În partea de sud-est a locuinţei L6, la , a fost intersectată o altă groapă menajeră G24 ce se adânceşte de la -0,60 m la -1,70m, între m10-m11, cu material ceramic din Epoca Bronzului, respectiv cultura Costişa. Ceramica este incizată, având ca motiv geometric triunghiul cu vârful în jos, iar în compoziţia ceramicii fragmente de scoici pisate. În groapa menajeră Costişa s-au găsit râşniţe albiate, râşniţe cu albiere de tip “uluc”, dreptunghiulare, cu L= 45 cm, l = 30 cm, gr. = 8 cm, oase de animale sălbatice şi domestic, valve de scoici de apă dulce, fragmente de chirpici.

Între L6 şi L3, pe partea central-estică a secţiunii Ş15 între m8-m9, a fost identificată o nouă groapă G25 menajeră, dar de factură cucuteniană, ce se adânceşte de la -0,80 m la -1,75 m având un diametru de circa 2 m^2. Inventar: oase de animale de talie mare (Boss primigenius), chirpici de culoare cărămizie, chirpici feţuiţi de la o gardină de vatră de foc, ceramică pictată cu motive în spirală.

Sub locuinţa L3, între m2 şi m7 a fost identificată o groapă de fundare G26, cu un strat subţire de cenuşă şi cărbuni cu grosimea de circa 3 cm.

Plastica:

- Fragment de statuetă feminină din lut ars, de culoare cenuşie-galbenă, păstrată din zona umerilor până la bazin, fără mâini schiţate. Prezintă urme negre, de ardere secundară, de la un incendiu. L= 3 cm, l = 1,2 cm;
- Statuetă fragmentată de culoare cărămizie, păstrată de la gât până la bazin, Braţele sunt schiţate printr-o lăţire uşoară a trunchiului superior, ce este străpunsă de câte o gaură lateral. În zona ombilicului apare o urechiuşă vertical de 0,5 cm perforată. La interior este de culoare cenuşie, ceea ce arată că a fost confecţionată dintr-o argilă lutoasă din albia minoră a pârâului Lohan, din apropiere. L= 4 cm, l = 3 cm;
- Fragment de statuetă feminină din lut ars, păstrată din zona gâtului până la bazin. Lăţimea maximă o are în zona umerilor, unde mâinile sunt schiţate printr-o uşoară ridicare a umerilor de circa 2-3 mm. Zona bazinului este rotunjită în spate şi plată în faţă. L= 2,7 cm, l = 2,5 cm;
- Fragment de statuetă feminină păstrată din zona inferioară a bazinului până la genunchi. Pe partea dorsală se conturează o linie

http://patrimoniu.gov.ro

de demarcaţie ce desparte polar picioarele. L= 2,5 cm, l = 2 cm;

Unelte şi arme din silex, os şi piatră:

- Lamă din silex de Prut cu retuşe pe o latură şi urme de uzură pe cealaltă, având unele pigmentaţii albicioase;
- Oase cu urme de tăiere, corn de vită cu urme de întrebuinţare descoperite la m4-m6;
- Râşniţă cu urme de albiere pronunţată, până la tocire şi distrugere, descoperită la m5;
- Gratoar pe lamă din silex de Prut, calcinat în urma unui incendiu, cu partea activă retuşată oblic, dar şi lateralele retuşate vizibil. Talonul şi bulbul au fost distruse din vechime. L= 4 cm, l = 2,2 cm;
- Aşchie cu urme de uzură, din silex de Prut, de culoare albicioasă, semitransparent. Păstrează bulbul şi talonul de percuţie, fiind vizibile şi urmele de la unda de şoc;
- Aşchie din silex de Prut, calcinată, fiind de culoare albă de la incendiul suferit, fapt care a dus la pierderea apei din constituţie, Prezintă un mic accident petrogenetic lateral şi mici retuşe lateral. L= 2,5 cm, l = 2,2 cm;
- Fragment de lamă de culoare albicioasă, cu carenă, dar laturile sunt retuşate. În secţiune este triunghiulară. L= 2 cm, l = 1,5 cm;
- Gratoar pe lamă din silex de Prut, cu partea activă convexă şi cu retuşe doar pe latura stângă. Păstrează un rest de talon, iar bulbul de percuţie lipseşte. L= 4,7 cm, l = 2,5 cm;

În cadrul campaniei din anul 2013 a fost finalizată săparea secţiunii Ş14 începută în anul 2012, fiind descoperite doar câteva fragmente ceramice cucuteniene. Decopertarea noii secţiuni Ş15 a pus în evidenţă un mormânt halstattian M6, trei locuinţe cucuteniene L3, L6, locuinţe descoperite în anii anteriori, dar parţial, precum şi o locuinţă nouă L12 surprinsă între m16-m20, care continuă şi în afara secţiunii spre vest şi nord. De asemenea, două locuinţe aveau gropi de fundare, depistate mai ales prin stratul subţire continuu de cenuşă şi cărbuni, iar celelate trei sunt gropi menajere. Din cele 5 gropi una este de factură Costişa, din Epoca Bronzului.

109. Curtișoara, oraș Bumbești-Jiu, județul Gorj.

Punct: În Lunci

Cod sit: 79326.01

Nr. Autorizație: 177/2013

Colectiv: Gheorghe Calotoiu – responsabil, Dumitru Hortopan, Adina-Gabriela Cotorogea (MJ Gorj)

Reabilitarea DN 66 (E 79) km 48+900-93+500 – Rovinari-Bumbești Jiu, finanțat de Asocierea COMSA S.A.U – Corporate Management Solutions SRL, a reprezentat motivul cercetărilor arheologice preventive în perimetrul DN 66 km 84+960-85+180 de-o parte și alta.

Pe DN 66 în zona km 85 Târgu Jiu - Petroșani a fost reperată cu ani în urmă o zonă de interes arheologic din perioada bronzului târziu, după efectuarea unei periegheze de către arheologi din cadrul Muzeului Județean Gorj. În acest sens, de o parte și de alta a DN 66, în perimetrul amintit, au fost efectuate mai multe secțiuni de control, descoperindu-se material arheologic specific perioadei bronzului târziu, culturii Verbicioara faza a IV-a.

În consecință am procedat la executarea de săpături arheologice preventive, prin deschiderea unui număr de nouă secțiuni arheologice cu dimensiuni diferite.

Ceea ce ne-a mai determinat să efectuăm săpături arheologice preventive este descoperirea de material arheologic în zonă ca urmare a unor cercetări de teren anterioare, care intră în zona de reabilitare a DN 66 (E 79).

Situl se află situat la 600 de metri est de râul Jiu, pe o terasă superioară.

Obiectivul cercetării arheologice preventive l-a constituit eliberarea de sarcină arheologică cât și determinarea caracterului sitului arheologic, aflat în zona supusă reabilitării DN 66 (E 79). În acest sens au fost deschise nouă secțiuni, una în continuarea celeilalte paralele cu DN 66 (E 79), lucrându-se cu mijloace manuale.

S.I = 25 x 1,50 m este situată de la nord la sud, pe partea de vest a DN 66. În nivelul arheologic la adâncimea de -0,50/0,55 -0,65/0,70 m au fost descoperite fragmente ceramice (de la vase tronconice cu ornamente alveolate, baze de vase, torți, fragmente de castroane, cănițe).

S.II = 57 x 1,50 m a fost trasată pe partea de est a DN 66. Între C.2 și C.6 la -0,55 -0,70 m adâncime au fost găsite fragmente ceramice specifice culturii Verbicioara, faza a IV-a și un fragment de silex.

În S.III = 40 x 1,50 m trasată în partea de vest a DN 66, a fost descoperit un complex arheologic (locuință) care prezintă următoarea situație stratigrafică:

0 - 0,15/0,20 m sol vegetal

- 0,15/0,20 - 0,45/0,50 m sol castaniu
- 0,45/0,50 - 0,90/1,10 m nivel arheologic de culoare cenușie

Sub - 0,90 - 1,10 m solul viu format dintr-un strat de pământ galben, steril arheologic.

În S.IV = 30 x 1,50 m, săpată pe partea de vest între C.7 și C.12 în nivelul arheologic (- 0,55 - 0,70 m adâncime) au fost descoperite fragmente ceramice.

În S.V = 50 x 1,50 m între C.2 și C.5 au fost identificate în nivelul arheologic fragmente ceramice specifice culturii Verbicioara faza a IV-a.

Stratigrafia secțiunii:

0 -0,15/0,20 m sol vegetal

- 0,15/0,20 - 0,40/0,45 m sol castaniu
- 0,40/0,45 - 0,70/0,75 m nivel arheologic cenușiu.

Sub - 0,70/0,75 m sol galben, steril arheologic.

Între C.46 și C.47 la - 0,65 m adâncime au fost descoperiți mai mulți bolovani de râu, chirpic de la o locuință de suprafață și fragmente ceramice cu ornamente (meandrul, spirala fugătoare, triunghiuri haşurate) specifice culturii Verbicioara IV.

S.VI =17x1,50 m a fost trasată pe partea de est, iar între C.2 și C.9 în nivelul arheologic (-0,45/0,55 - 0,65/0,75 m) s-au descoperit fragmente ceramice.

S.VII =50x1,50 m trasată pe partea de est a DN 66 prezintă următoarea stratigrafie:

0 - 0,15/0,20 m sol vegetal

- 0,15/0,20 - 0,40/0,46 sol castaniu
- 0,40/0,46 - 0,95/1,10 m nivel arheologic, de culoare cenușie
- 0,95/1,10 m sol galben, steril arheologic.

În C.11 la - 0,65 m adâncime au fost descoperite mai multe vase cu două torți ușor supraînălțate, cu baza inelară, dreaptă sau sub formă de postament. Depozitul de vase (9) a fost găsit în apropierea unor bucăți de chirpici și cenușă. A fost practicată o casetă cu dimensiunile de 2x2 m spre est. Unele vase sunt întregi și întregibile. O parte din ele prezintă urme de arsură secundară și câteva au ornamente specifice culturii Verbicioara IV. La 0,60 m nord de acestea s-au descoperit alte trei vase (două mai mici cu torți, puse în altul mai mare). Sub cele trei vase a fost sesizat un vas tronconic fragmentar cu brâu alveolat sub buză și bucăți de lipitură cu urme de arsură.

Primul grup de vase era cu gura în sus, iar la 0,60 m nord de acestea cele două vase mai mici erau puse în altul mai mare de același tip.

Între C.14 și C.27 în nivelul arheologic la - 0,55 - 0,75 m adâncime, în nivelul arheologic au fost găsite fragmente ceramice (torți, buze și baze de vase) specifice culturii Verbicioara, faza a IV-a.

http://patrimoniu.gov.ro

S.VIII = 34 x 1,50 m. Nu au fost descoperite materiale arheologice.

În S.IX = 10 x 1,50 m trasată în partea de vest, în C.8 în nivelul arheologic (-0,55 - 0,70 m) au fost depistate puține fragmente ceramice specifice bronzului târziu.

La est și vest pe marginea DN 66 (E 79) între km 84+960-85+180 au fost trasate nouă secțiuni de dimensiuni diferite la distanțe mici unele de altele în direcția nord-sud. S-au descoperit complexe arheologice cu un bogat material specific perioadei bronzului târziu (cultura Verbicioara faza a IV-a).

În S.III, între C.5 și C.6 a fost identificată la -0,64 și -0,86 m o locuință. S-a deschis o casetă de 1,5x1,5 m spre est în care au fost identificați mai mulți bolovani de râu dispuși circular (0,95x0,78 m) alături de multă cenușă, bucăți de lipitură (chirpic) cu urme de nuiele; ceramică fragmentară (vase tronconice și bitronconice, cănițe, castroane cu buza dreaptă sau în colțuri cu ornamente crestate și alveolate, organice sau aplicate). Unele fragmente sunt incizate având ornamente specifice culturii Verbicioara, faza a IV-a (triunghiuri hașurate, spirale fugîtoare, meandre, romburi etc.).

La -0,85 m adâncime a fost identificată o podoaba din bronz de formă circulară (de locuință, după T. Soroceanu). În aceeași secțiune între C.36 și C.37 la -0,64 -0,72 m adâncime au fost depistate fragmente ceramice cu ornamente specifice perioadei bronzului târziu. La -0,72 m adâncime s-a găsit un element de podoabă în forma literei U (ac de bronz).

În S.V, între C.46 și C.47 au fost descoperiți în nivelul arheologic (la -0,64 -0,72 m) câțiva bolovani de râu, bucăți de chirpic și fragmente ceramice de la vase tronconice, cănițe, castroane cu ornamente incizate: spirale fugătoare, triunghiuri și romburi hașurate, meandre etc, dintr-o pastă fină și semifină.

În S.VII, între C.9 și C.10 la -0,64 și -0,75 m adâncime a fost efectuată o casetă 2x2 m spre est unde a fost identificată o locuință de suprafață în care au fost descoperite 12 vase de dimensiuni mici și mijlocii, întregi și întregibile, din pastă compactă de culoare cenușie și cărămizie. Primele nouă vase au fost descoperite alături de bucăți de chirpici și multă cenușă pe o suprafață de 1,80 x 2,20 m. La 0,60 m nord de acestea au fost găsite alte trei vase, în unul mai mare au fost puse alte două mai mici cu gura în sus. Cele trei vase au fost puse peste un vas mare fragmentar decorat cu brâul alveolat.

Vasele au torți ușor supraînălțate, cu baza inelară, dreaptă sau sub formă de postament, unele prezentând urme de arsură secundară. O parte dintre vase au pe diametrul maxim incizii verticale și un decor punctat, ornamente specifice bronzului târziu.

În celelalte secțiuni în nivelul arheologic a fost găsit material specific culturii Verbicioara, faza a IV-a.

Săpăturile arheologice preventive defășurate în localitatea Curtișoara-Bumbești Jiu pe DN 66 (E 79) km 84+960-85+180 în punctul "În Lunci" identificat cu codul RAN 79326.01 din perioada 09.09.2013-18.09.2013 au avut ca obiectiv cercetarea perimetrului de la marginea DN 66 (E 79) 4 m la est și vest de acesta.

Rezultatele cercetărilor arheologice preventive au constat în descoperirea unor noi complexe arheologice și a unui bogat material arheologic specific perioadei bronzului târziu (cultura Verbicioara, faza a IV-a). Astfel a fost descoperit un nou sit arheologic, care urmează a fi cercetat în anii următori.

Abstract

The archeological site from the "În Lunci" point, Curtișoara Village, in Bumbești-Jiu lies on an upper terrace of the Jiu river. The dwelling from the Late Bronze Age was discovered many years ago by archeologist from the Gorj County Museum, as a result of field archeological research.

With the occasion of the rehabilitation work on the 66 National Road (E 79) from Rovinari to Bumbești-Jiu în September 2013, nine archeological sections were made between kilometers 84+960-85+180, from the both parts of the National Road.

We discovered archeological items belonging to the Late Bronze Age (Verbicioara culture, the IVth phase).

In S.III were identified an outer dwelling, where maby river boulders were roundly placed (0,95x0,78), along with ash, adobe pieces with twing traces, fragmentary ceramic (from thronconic and bithronconic vessels, mugs), bowls with a straight rim or with conered rim, with incrusted ornaments and alveolated, organics or applied. On some ceramic fragments are incrusted triangles, rhombuses, coils etc.

In the same section were also discovered a bronze round jewelry and a „U" letter shaped piece of jewelry.

In S.VII, between C.9 and C.10 at -0,64-0,75 m in depth was made a square of 2x2m to the East, where was found an outer dwelling. In this dwelling we found 12 small and medium vessels that were whole or fragmented and they were made of a dense ash colored paste and they had traces of secondary burning.

The first 9 vessels were found with pieces of adobe and a lot of ash wear them. At 0,6 m North from these vessels were also found 3 more vessels and 2 of these vessels were put upside down in the larger third vessel, this last vessel was placed in a larger thronconic one wich was fragmentary and had an alveolus helt on it.

The vessels have sleightly heightened handles, round base or straight base. A part of them have on their largest diameter vertical incisions and a dotted ornament, all specific to the Late Bronze Age.

The research led by archeologists on the 66th National Road (E 79) km 84+960-85+180 in the "În Lunci" point from Curtișoara-Bumbești-Jiu, showed a new archeological site from the Late Bronze Age (Verbicioara Culture, phase IV).

Bibliografie:

Berciu 1976 - D. Berciu, Date noi privind sfârșitul culturii Verbicioara, în SCIV, 27, 1976, 2, p. 171-180.

Calotoiu 1994 - Gh. Calotoiu, Contribuții la cunoașterea culturii Verbicioara în județul Gorj, în Litua, 6, 1994, P. 7-43.

Calotoiu 1996 - Gh. Calotoiu, Cercetările arheologice de la Vierșani-Jupânești, județul Gorj, Drobeta, 7, p. 49-58.

Calotoiu 2009 - Descoperiri arheologice din epoca bronzului în Gorj, în Litua, 12, 2009, p. 69-89.

Crăciunescu 1999 - G. Crăciunescu, Rit și ritual funerar în cadrul culturii Verbicioara, în Drobeta, 9, p. 41-42.

Crăciunescu 2002 - G. Crăciunescu, Tipuri de așezări în cadrul culturii Verbicioara, în Drobeta, 11-12, p. 62-77.

Crăciunescu 2004 - G. Crăciunescu, Cultura Verbicioara în jumătatea vestică a Olteniei, Craiova, 2004.

Nica 1996 - M. Nica, Date noi cu privire la geneza și evoluția culturii Verbicioara, în Drobeta, VII, 1996, p. 18-34.

Petre-Govora 1995 - Gh. Petre-Govora, O preistorie a nord-estului Olteniei, Rm. Vâlcea, 1995.

Petrescu Dâmbovița 1977 - M. Petrescu-Dâmbovița, Depozitele de bronzuri din România, București, 1977

Ridiche 2001 - F. Ridiche, Noi date privind cunoașterea culturii Verbicioara (Partea a II-a), Oltenia, NS, 13, p. 33-58.

Schuster et alii 2005 - C. Schuster, G. Crăciunescu, C. Fântâneanu, Zur Bronzezeit in Südrumänien. Drei Kulturen: Glina, Tei und Verbicioara, Bd. I, 2005.

http://patrimoniu.gov.ro

110. Strada Neajlovului, nr. 87-95, sector 1, Bucureşti
Punct: Strada Neajlovului, nr. 87-95 (Planul 1)
Cod RAN: 179132.58, ***Cod LMI*** : B-I-s-B-17866.01-03.
Nr. Autorizaţie: 75/2013.
Colectiv: Gheorghe Mănucu-Adameşteanu – responsabil şantier, Camelia-Mirela Vintilă, Elena-Florentina Gavrilă, Theodor-Aurelian Ignat (Muzeul Municipiului Bucureşti).

Tip de sit: aşezare deschisă.

Încadrare cronologică: perioada de tranziţie de la eneolitic la epoca bronzului - cultura Cernavoda II, epoca geto-dacică (sec. II-I a.Hr.) și sev. VI-VII p. Chr.

Obiectivul cercetării arheologice l-a constituit completarea informațiilor referitoare la vestigiilor dacice și de epoca bronzului, cunoscute din cercetările anterioare. Oportunitatea a fost asigurată de un investitor care intenționează să construiască un complex de locuințe, pe o suprafaţă edificabilă de 5000 mp.

Situl de la Dămăroaia este situat în nordul oraşului Bucureşti. Descoperirile arheologice se concentrează pe o mică peninsulă aflată pe malul sudic al lacului Griviţa. Aceasta face parte din terasa lacului şi prezintă o uşoară pantă spre lac[1].

Pentru cercetarea terenului, au fost trasate nouă secţiuni și 11 casete: S. I, S. III, S. IV, = 100,00 x 2,50 m; S. II = 100,00 x 2,00 m; S. V = 90,00 x 2,00 m; S. VI = 80,00 x 2,00 m; S. VII = 25,00 x 2,50 m; S. VIII, S. IX = 80,00 x 2,50 m; Cas. 1 = 5,30 (N-S) x 2,50 m (V-E); Cas. 2 = 2,55 m (N-S) x 2,00 m (V-E); Cas. 3 = 7,30 m (N-S) x 2,50 m (V-E); Cas. 4: 5,60 m (N-S) x 2,50 m (V-E); Cas. 5 = 1,90 m (pe direcția V-E) x 4,60 m (pe direcția N-S); Cas. 6 = 4,60 m (pe direcția N-S) x 1,90 m (pe direcția V-E); Cas. 7 = 1,70 m (pe direcția V-E x 4,60 m (pe direcția N-S); Cas. 8 = 2,54 m (N-S) x 1,56 m (V-E); Cas. 9 = 8,20 (N-S) x 1,20 m (V-E); Cas.10 =2,30 m (N-S) x 1,20 m (V-E); Cas. 11 = 2,70 m (N-S) x 1,30 m (V-E), amplasate pe toată suprafaţa edificabilă.

Stratigrafia generală a terenului supus cercetării arheologice:

- un strat de pământ, nisip, cărămidă, gros de cca 0,30 m, umplutură, pentru nivelarea terenului;
- strat de pământ negru compact perturbat de intervenții moderne, în care au apărut materiale arheologice, gros de circa 0,50 m;
- strat de lut galben, compact, steril din punct de vedere arheologic; apare la adâncimea de 0,80 m.
- adâncimea maximă atinsă (excepții făcând cercetarea complexelor din casete, în care s-a ajuns până la -2,50 m) pe suprafaţa secţiunilor săpate este cuprinsă între -0,90 m și 1,15 m faţă de nivelul actual de călcare.

Rezultatele cercetării preventive:

Pe suprafaţa cercetată au fost descoperite complexe de locuire din trei epoci istorice:

1. Perioada de tranziție de la eneolitic la epoca bronzului, respectiv cultura Cernavoda II (Folteşti II): o locuință adâncită, cu structură de combustie (Loc. 2) și două gropi menajere (Cpl. 2, Cpl. 43), ceramică, chirpici, o unealtă din os, un pandantiv dintr-un canin perforat) – (Planșa 1-2).

2. Epoca geto-dacică: trei locuințe de suprafață (Loc. 1, Loc. 3, Loc. 4), gropi menajere (16 complexe), gropi de cult (Cpl. 11 și Cpl. 36), ceramică, o monedă dacică tip "Vârteju" - București" descoperită în locuința nr. 5, un inel din argint etc.).

3. Sec. VI-VII p. Chr.: două locuințe de suprafață (Loc. 5 și Loc. 6) cu câte o structură de combustie.

17 complexe de tip groapă menajeră, care, în absența materialului arheologic, nu au putut fi încadrate cronologic.

Cercetarea noastră completează informaţiile referitoare la descoperirile geto-dacice anterioare din punctul București - „Dămăroaia"[2] și aduce noi informații cu privire la arealul culturii Cernavoda II (Folteşti II)[3].

Abstract:

Our research has unearthed archeological materials dating back to several historical periods.

Cernavodă II (Folteşti II) – transition from bronze age to eneolitic – one dwelling with a fireplace, 2 waste pits, pottery, adobe, 1 bone tool and 1 pendant.

Sec. VI-VII p. Chr.: 2 dwellings (Loc. 5, Loc. 6) with a fireplace.

La Tene age: 3 dwellings (Loc. 1, Loc. 3, Loc. 4) out of which two had ovens, 16 waste pits, 2 cult pits (Cpl. 11 and Cpl. 36), pottery, 1 dacian coin, "Vârteju Bucureşti" type, 1 ring etc. and 17 pit type features which, due to the lack of archeological materials, have not been dated.

Our research complements the dates we have on earlier La Tene age discoveries in the „Dămăroaia" site and bring new information regarding the spread of the Cernavoda II (Folteşti II) culture.

(Endnotes)

[1] Gh. Mănucu Adameşteanu, Cristina Georgeta Alexandrescu, Florina Panait – Bârzescu, 43. Bucureşti, Punct: Aleea Scroviștea, nr. 50-54, sector 1, în CCA, Campania 2005, cIMeC, 2006, Bucureşti, pag. 100-102.

[2] C. Alexandrescu, D. Măgureanu, N. Palincaș, A. Măgureanu, C. Bojică, Cercetările arheologice preventive de la Dămăroaia. Note privind săpăturile din 2005 și 2006 din Aleea Scroviștea, Cercetări Arheologice în București, VII, Ed. AGIR, București, p. 127-179; Gh. Mănucu-Adameșteanu, C. Bojică, C.-M. Ciocănel, C.-D. Pîrvulescu, D. Măgureanu, A. Măgureanu, P. Damian, S. Cleşiu şi C. Lazăr (2008), "Bucureşti, Punct: Dămăroaia", în M.V. Angelescu şi F. Vasilescu (ed.) Cronica Cercetărilor Arheologice din România, campania anului 2007. A XLII-a Sesiune Naţională de Rapoarte Arheologice, Iaşi, 14-17 mai 2008, pp. 76-80, Bucureşti: cIMEC.

[3] S. Morintz, P. Roman, Asupra perioadei de trecere de la eneolitic la epoca bronzului la Dunărea de Jos, SCIV 19, 4, 1968, p. 559; C. Schuster, T. Popa, Mironeşti I. Locuri, cercetări arheologice, monumente şi personaje istorice, Giurgiu, 2008, p. 57-58.

111. Enisala, com. Sarichioi, jud. Tulcea
Nr. Autorizaţie: 52/2013
Cod RAN:161197.01; F 12 extravilan; A11166/1
Colectiv: Cristian Micu (ICEM Tulcea)- responsabil; Sorin-Cristian Ailincăi, Aurel Stănică, Florian Mihail, Marian Mocanu (ICEM Tulcea), Mihai Constantinescu (Institutul de Antropologie Francisc I. Rainer, Bucureşti)
Finanţare: 100.000 lei

Prezentul raport este dedicat cercetărilor arheologice preventive efectuate pe suprafaţa sitului Enisala–Palanca în perioada 4 aprilie – 31 mai 2013, ca urmare a contractelor încheiate între ICEM Tulcea, în calitate de executant, şi SC FIL CONSTRUCT, respectiv CONSILIUL JUDEŢEAN TULCEA în calitate de beneficiari, prin care primii se obligau să elibereze de sarcină arheologică suprafaţa afectată de construirea unui Miniport Turistic.

Situl arheologic din punctul Palanca, acesta este situat la cca. 1,5 km NE de localitatea Enisala, întinzându-se de o parte şi de alta a drumului judeţean ce duce la Sarichioi, în zona de contact a lacurilor Razim şi Babadag. Acesta a fost semnalat iniţial de Gavrilă Simion, un sondaj fiind efectuat aici în perioada 1-6 septembrie 1969, chiar pe Palancă, de către S. Morintz, rezultatele acestuia fiind publicate doar în mică parte[1]. Ulterior, din cauza afectării sitului cu ocazia plantării viţei-de-vie, dar şi a exploatării mecanizate a pământului galben, în 1979 au fost efectuate cercetări arheologice preventive conduse de Gh. Mănucu-Adameşteanu, care s-au concretizat într-o secţiune cu

http://patrimoniu.gov.ro

dimensiunile de 80 x 2 m[2]. În 1986 obiectivul a fost cercetat şi de S. Baraschi, rezultatele fiind însă din păcate inedite. Observând starea deplorabilă a sitului, colectivul şantierului Babadag a solicitat începând cu 2003 autorizaţii pentru cercetări de salvare în jurul unei suprafeţe distruse de o lutărie. În perioada 2003–2006 s-a reuşit cercetarea integrală a zonei ameninţate, rezultatele acestor campanii fiind redate anual în Cronica Cercetărilor Arheologice[3]. O cercetare preventivă de amploare a avut loc şi în cursul anului 2010 când a fost investigatăo suprafaţă de 920 mp situată în zona vestică a sitului prilejuind obţinerea unor noi şi importante date arheologice[4]. Fără îndoială cele mai cuprinzătoare investigaţii au avut loc în această campanie arheologică (2013), ocazie cu care am reuşit cercetarea a aproximativ 6000 mp.

Investiţia dedicată construirii portului turistic a afectat cca. 8000 mp din suprafaţa sitului din punctul Palanca. De la început trebuie să precizăm că această suprafaţă include atât panta dinspre N a sitului (distrusă în anii 70-80 cu ocazia plantării viţei de vie) cât şi o suprafaţă distrusă de exploatarea recentă a lutului (aprox. 1000 mp.), în jurul căreia am efectuat cercetări arheologice în perioada 2003-2006 (636 mp).

Având în vedere suprafaţa mare ce trebuia cercetată, am preferat împărţirea acesteia în secţiuni de 12 x 4 m, orientate N-S, despărţite de martori stratigrafici ce aveau o lăţime de 0,50 m.Sistemul de notare adoptat urmează organizarea unei table de şah, secţiunile fiind notate de la S-N cu litere (A, B, C, D, E şi F) iar pe axa V-E cu cifre (1-29). Conform acestui sistem au fost săpate secţiunile notate cu A (1-13); B (1-29); C (1-25); D (8-24); E (11-19) şi F (14-15), totalizând 95 de secţiuni (suprafaţă totală cu tot cu martori – 5343,75 mp). Tot aici trebuie să precizăm că pentru a cercetata în totalitate unele complexe am demontat în multe cazuri martorii stratigrafici.Tot în această campanie am mai săpat două secţiuni notate cu S VIII (10 × 6 m) şi S IX (10 × 4 m), orientate uşor diferit faţă de celelalte, acestea fiind notate şi încadrate în acelaşi aliniament cu suprafeţele săpate în perioada 2003-2006.

Pe ansamblu, din suprafaţa afectată au fost cercetaţi 5444 mp (2013) la care se adaugă şi peste 600 mp săpaţi în perioada 2003-2006. Cunoscând stratigrafia sitului şi având în vedere atât suprafaţa mare cât şi timpul scurt în care trebuia efectuată lucrarea am optat pentru decapare mecanizată şi transportarea pământului în afara arealului. Complexele arheologice au fost cercetate exclusiv manual, urmărindu-se înregistrarea datelor planografice cât şi stratigrafice. Complexele au fost înregistrate ţinând cont de secţiunea în care au fost identificate (ex. A 2-1; E 15-3; etc.). Informaţiile sumare au fost înregistrate pe fişe de complex tipizate, datele completându-se cu desene (în toate cazurile) şi cu fotografii (selectiv).

În suprafaţa investigată am identificat şi cercetat un număr de 402 complexe arheologice, dintre care: 1 – atribuit perioadei eneolitice (cultura Gumelniţa); 183 – datate în prima epocă a fierului (cultura Babadag); 210 complexe pot fi legate de perioada medievală iar în 8 cazuri acestea nu conţineau material arheologic.

În privinţa tipurilor de complexe cercetate putem preciza că am înregistrat 116 morminte medievale, 22 locuinţe (10 epoca fierului, 12 medievale), 264 gropi (1 eneolitică, 183 hallstattiene, 82 medievale şi 8 fără material arheologic).

Locuirea eneolitică. Date despre o locuire gumelniţeană în punctul Palanca au fost doar menţionate în urma cercetărilor din 1979[5], acestea fiind publicate relativ recent într-un cadru mai larg[6]. În aceste condiţii, noile descoperiri survenite în urma cercetărilor din 2010 nu fac decât să completeze puţinele informaţii cunoscute şi ne oferă posibilitatea unei noi analize asupra sitului, în ciuda faptului că vestigiile culturii Gumelniţa deţin o pondere redusă.În afară de complexele descoperite în 2010[7] şi groapa cercetată anul acesta, material ceramic ce poate fi atribuit culturii Gumelniţa a fost descoperit şi în context secundar: în cele două şanţuri moderne, în complexe atribuite altor epoci precum şi în stratul vegetal. Se poate observa că descoperirile eneolitice se concentrează în partea sudică a suprafeţei cercetate. Complexele atribuite acestei epoci au fost de cele mai multe ori afectate de intervenţiile ulterioare sau au fost investigate parţial; acestea conţineau relativ puţin material arheologic şi pot fi considerate gropi menajere sau de provizii. Lipsa unor locuinţe poate sugera faptul că cercetările noastre au surprins doar o parte din aşezarea gumelniţeană, situată probabil mai la sud, sau o locuire de scurtă durată a acestei zone în perioada eneolitică. Rezultatele cercetărilor realizate de-a lungul timpului în punctul Palanca indică, fără îndoială, existenţa unei locuiri atribuite culturii Gumelniţa, faza A1. Luând în considerare stadiul actual al cercetării şi rezultatele analizei informaţiei avute la dispoziţie este dificil să iniţiem o discuţie amplă asupra acesteia. Nu excludem posibilitatea ca alegerea spaţiului destinat locuirii – pe panta lină a unui deal – să ţină mai degrabă de o adaptare la condiţiile locale şi nu de o regulă identificată la nivelul aşezărilor eneolitice din Dobrogea de Nord. Locuirea eneolitică din acest sit nu pare a fi una de durată; depunerea arheologică cuprinde, cel puţin în zonele cercetate, un singur nivel de locuire corespunzător culturii Gumelniţa. Foarte puţine observaţii pot fi făcute şi la nivelul organizării spaţiului destinat locuirii. Prezenţa unui singur tip de complex arheologic – gropi – în zona cercetată din apropierea lacului Babadag constituie doar un simplu indiciu în acest sens.

Locuirea din prima epocă a fierului. Cultura Babadag.Cercetările din 2013 au condus la investigarea a 183 de complexe atribuite culturii Babadag, ce furnizează date foarte importante referitoare planigrafia aşezării din prima epocă a fierului precum şi la cunoaşterea structurilor de locuit şi a practicilor funerare. Deşi cea mai mare parte a complexelor sunt gropi, am avut ocazia cercetării a 10 locuinţe de tip bordei a căror grupare se poate întrevedea în zona secţiunilor A 12-13, B 11-16, D 14-16.În jurul acestora se pot observa numeroase gropi. Foarte importante sunt şi complexele ce conţineau schelete umane în conexiune anatomică, care pot aduce noi şi importante date referitoare la complicatul tratament aplicat cadavrelor în cultura Babadag.

Din punct de vedere cronologic, locuirea hallstattiană de la Enisala–Palanca a fost încadrată încă din 1980 în cea de a treia fază de evoluţie a culturii Babadag[8], conform cronologiei propuse de S. Morintz[9]. Cercetătorul bulgar T. Stoyanov este primul care a observat asemănările cu un exemplar descoperit în Creta, la Psychro[10], datat în perioadă geometrică (tipul IIg după Sapouna-Sekellarakis). Descoperirea recentă a unei astfel de fibule în aşezarea de tip Basarabi de la Mironeşti–Malu Roşu susţine încă o dată datarea propusă pentru faza finală a culturii Babadag (probabil în sec. VIII a.Chr.) cât şi pentru contemporaneitatea cel puţin parţială cu fenomenul Basarabi.

Locuirea medievală. În cadrul cercetărilor arheologice preventive întreprinse în situl de la Palanca au fost surprinse parţial atât necropola cât şi satul medieval de la poalele cetăţii[11]. Cimitirul a fost identificat în sectorul de SV al suprafeţei afectatefiind cercetate un număr de 116 morminte de inhumație, surprinse la adâncimi ce variază între 0,20-1,25 m, față de nivelul actual al terenului. Majoritatea mormintelor sunt orientate V-E, SV-NE sau SVV-NEE, cu mici deviații, în vreme ce numai trei dintre acesteaerau orientate V-E. Cele mai multe înmormântări s-au făcut după ritualul creștin. Un număr mic de morminte, conțin piese de inventar (nasturi globulari, cercei, cercei de tâmplă, lame de cuțit, două vase din tablă de bronz, dar și cinci monede din argint (dirhemi)).Planimetria cimitirului sugerează pentru porțiunea cercetată trei nuclee unde s-au practicat înmormântările, sugerând o organizare spațială a cimitirului. Pe baza descoperirilor din morminte, cimitirul de la Enisala–Palanca poate fi datat în sec. al XIV-lea și primele decenii ale sec. al XV-lea.

Aşezarea a fost identificată în partea nordică şi estică a sitului, fiind

http://patrimoniu.gov.ro

reprezentată printr-un număr mare de gropi menajere care au în cele mai multe cazuri o formă cilindrică.În umplutura lor s-a găsit un material divers – fragmente ceramice, oase de animale, lame de cuțit, vârfuri de săgeți din fier etc. Complexele care confirmă caracterul rural al așezării din vecinătatea cetății medievale Enisala, sunt locuințele. Acestea se împart în două categorii: semi-îngropate și de suprafață. Distrugerea prin incendiere, ca şi lipsa inventarului sugerează o părăsire rapidă a aşezării.

Studierea materialului rezultat în urma cercetărilor arheologice preventive din situl Enisala–Palanca, o sa ne ofere fără îndoială o bună imagine privind locuirea din sec. XIV-XV în nordul Dobrogei.

Abstract:

In April 4 – May 31, 2013, preventive archaeological investigations were carried out at Enisala-Palanca site, in Sarichioi, Tulcea County. In the examined area, 402 archaeological complexes were identified. 1 complex was ascribed to the Eneolithic (Gumelniţa culture), 183 were dated to Early Iron Age (Babadag culture), 210 can be dated to the medieval period and 8 complexes did not contain archaeological material. Among the examined complexes we recorded 116 medieval tombs, 22 dwellings (10 from the Iron Age, 12 from the Middle Ages), and 264 pits (1 from the Eneolithic, 183 Hallstattian pits, 82 medieval pits, and 8 without archaeological material).

Bibliografie

Ailincăi S. C., Jugănaru G., Ţârlea A., Mihail F., Vernescu M., Ailincăi A. 2011, Noi date referitoare la aşezarea culturii Babadag de la Enisala–Palanca, com. Sarichioi, jud. Tulcea. Cercetările arheologice din perioada 2003-2006, Revista Arheologică 7, 1-2, 157-199

Ailincăi S.C., Mihail F., Constantinescu M., Aşezarea din prima epocă a fierului de la Enisala–Palanca. Cercetările arheologice din 2010, în Ailincăi S. C., Ţârlea A., Micu C. (eds.), Din preistoria Dunării de Jos. 50 de ani de la începutul cercetărilor de la Babadag (1962-2012). Actele conferinţei „Lower Danube Prehistory. 50 Years of Excavations at Babadag, Tulcea, September 20th-22th, Brăila, 387-460.

Baraschi, S., Cantacuzino, Gh. I., 1980,Cercetările arheologice din cetatea de la Enisala (1976), Peuce, 8, 459-471.

Jugănaru, G., Ailincăi, S., Ţârlea, A., C., Vernescu, M. 2007, Enisala,com. Sarichioi, jud. Tulcea, punct Palanca, CCAR. Campania 2006, 145-146.

Jugănaru G., Ailincăi S., Stănică A. 2004, Enisala,com. Sarichioi, jud. Tulcea, punct Palanca, CCAR. Campania 2003, 118-119.

Lăzurcă, E., Mănucu-Adameşteanu, Gh. 1980, Noi descoperiri arheologice la Enisala, jud. Tulcea, Materiale, 146-156.

Mănucu-Adameşteanu, Gh. 1991,Ceramica din secolul XIV descoperită în aşezarea medievală de la Enisala (judeţul Tulcea), Peuce, 10, 393-397.

Micu C., Mihail F, Carozza L, Florea M, 2009, Câteva observaţii asupra unor situri eneolitice din zona de nord a Dobrogei,Peuce, S.N., 7, 9-48.

Mihail F., Ailincăi S. C., Micu C., Carozza L., Ailincăi A. 2012, Despre locuirea eneolitică de la Enisala–Palanca. Cercetările arheologice din anul 2010, Peuce, S.N. 10, 81-100.

Morintz, S. 1964, Quelques problèmes concernant la période ancienne du Hallstatt au Bas Danube à la lumière des fouilles de Babadag, Dacia, N.S., 8, 101-118.

Morintz, S. 1987, Noi date şi probleme privind perioadele hallstattiană timpurie şi mijlocie în zona istro-pontică (Cercetările de la Babadag), Thraco-Dacica 8, 1-2, 39-71.

Morintz, S., Anghelescu, N. 1970, O nouă cultură de epoca bronzului în România. Cultura de tip Coslogeni, SCIV 21, 3, 373-415.

Sapouna Sekellarakis, E. 1978, Die Fibeln der Griechischen Inslen, PBF 14, München.

Stoyanov, T. 1997, Early Iron AgeNecropolis. Sboryanovo, I, Sofia.

(Endnotes)

[1] Morintz, Anghelescu 1970, 403.
[2] Lăzurcă, Mănucu-Adameşteanu 1980, 146.
[3] Jugănaru, Ailincăi, Stănică 2004, 118-119; Jugănaru et alii 2007, 145-146; Ailincăi et alii 2011.
[4] Mihail et alii 2012; Ailincăi, Mihail, Constantinescu 2013.
[5] Lăzurcă, Mănucu-Adameşteanu 1980, 146.
[6] Micu et alii 2009, 17-18.
[7] Mihail et alii 2012.
[8] Lăzurcă, Mănucu-Adameşteanu 1980.
[9] Morintz 1964, Morintz 1987.
[10] Stoyanov 1997, 77; Sapouna-Sekellarakis 1978, 51, fig. 7/ 216.
[11] Lăzurcă, Mănucu-Adameşteanu 1980; Mănucu-Adameşteanu 1991, 393-397; Baraschi, Cantacuzino 1980, 459.

112. Fulgeriş, com. Pânceşti, jud. Bacău,
Punct: Dealul Fulgeriş /„La 3 cireşi”
Nr. Autorizaţie: 41/ 2013
Cod RAN: 24221.02
Colectiv: Lăcrămioara Elena Istina (Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” Bacău) – responsabil ştiinţific de şantier; Membri: Bucşă Valentin (Complexul Muzel „Iulian Antonescu” Bacău)
Total finanţare: 10.500 lei

În perioada 16 iulie – 10 august 2013 s-au desfăşurat lucrările celei de-a zecea campanii arheologice preventive în situl cucutenian de la Fulgeriş. Secţiunea S XIV a fost trasată în paralel, spre nord, cu secţiunea S XIII/ 2012, cu un martor de 0,50 m, după coordonatele vechii secţiuni şi amplasată în planul topografic de specialistul Andrei Asăndulesei[1], de la Platforma ARHEOINVEST de la Universitatea „Al.I. Cuza” Iaşi. Secţiunea S XIV, cu dimensiunile de 10 x 6 m, orientată NE-SV a fost amplasată pe proprietatea Fodor V. Floarea şi Fodor D. Vasile.

Finanţarea cercetărilor a fost asigurată de Consiliul Judeţean Bacău. Forţa de muncă a fost asigurată cu săteni din satul Fulgeriş, angajaţi în baza Registrului de zilieri conform Legii nr. 52/ 2011.

În cele zece campanii de cercetări arheologice în acest sit, întreprinse în perioada anilor 2003-2013, a fost cercetată o suprafaţă de 573,5 mp din suprafaţa de circa 1 ha pe care se întinde aşezarea cucuteniană.

Cercetările arheologice realizate până în prezent au surprins un număr de opt locuinţe cucuteniene, faza Cucuteni A_3, şi un număr de 50 de complexe închise (gropi menajere sau de cult, datate din perioadele: eneolitic, începutul epocii bronzului, epoca geto-dacă – sec. I î.Hr.-I d.Hr.). Astfel, obiectivele cercetării arheologice în acest sit rămân în continuare salvarea resturilor de locuire cucuteniene de la degradarea anuală a terenului ce se manifestă prin eroziune, alunecări de teren, precum şi arătura anuală care afectează grav stratul arheologic. Pe toată suprafaţa cercetată până în prezent nu a mai fost surprins un nivel de locuire ulterior perioadei cucuteniene, tocmai datorită degradării stratului arheologic, fiind descoperite

http://patrimoniu.gov.ro

din perioadele epocii bronzului şi perioadei geto-dace doar gropi menajere. În acest context, ne propunem ca pe viitor să cercetăm întreaga suprafaţă pe care se întinde aşezarea cucuteniană de la Fulgeriş, pentru a vedea numărul locuinţelor din cadrul aşezării, tipul şi mărimea acestora, precum şi modul lor de amplasare în cadrul aşezării, instalaţii de foc, tipul anexelor, numărul şi forma complexelor închise etc.

Pe suprafaţa secţiunii S XIV a fost cercetată locuinţa L_8, care este amplasată în vecinătatea locuinţei L_7, foarte aproape una de cealaltă (distanţa dintre aceste locuinţe este de circa 1 m). Delimitarea dintre aceste două locuinţe este evidentă în cuprinsul celor două secţiuni, prin rarefierea fragementelor de lutuieli, dar şi a materialului în general.

Între resturile locuinţei, în caroul 1b, la -0,80 m, a fost descoperit un vas spart pe loc; fragmentele ceramice rezultate în urma spargerii sunt de mici dimensiuni, ceea ce înseamnă că a suferit o lovitură puternică. La demontare s-a constatat împrăştierea fragmentelor ceramice pe o rază de circa 0,5 m^2. Pământul dintre fragmentele ceramice prezenta urme de arsură. Probabil peste vas a căzut unul dintre pereţii locuinţei, deoarece acesta a fost descoperit sub lutuieli.

Tot între resturile locuinţei L_8, în caroul 5d, la -0,50 m, s-a descoperit partea inferioară a unui vas, aşezat cu fundul în sus. După prelevarea acestuia s-a constatat că în vas erau resturi osteologice. În perimetrul locuinţei, în caroul 3d, -0,65 m, s-a descoperit o statuetă feminină cu pântecul proeminent (fig. 11), care sugerează maternitatea (dimensiuni: H = 5,5 cm, l max = 4,5 cm; se păstrează doar trunchiul). O altă descoperire din perimetrul acestei locuinţe, caroul 1f, la – 1,00 m, o reprezintă o piesă din bronz (probabil un cercel), de mici dimensiuni, care este foarte friabilă.

La adâncimea de – 0,75-0,80 m, în perimetrul locuinţei L_8, în carourile c.2-3 e-f s-au descoperit urme de arsură la un loc cu fragmente mărunte de lutuieli puternic arse, spre zgurificare, ce pot fi interpretate ca fiind de pe fundul locuinţei, neconturându-se a fi un complex sau o groapă. De altfel, acest lucru s-a constatat şi în profilele secţiunii (profilul nordic şi estic), prin conturarea unei lentile, care se prezenta ca o tasare a terenului sau umplere a unei zone denivelate în vederea pregătirii terenului pentru construcţia locuinţei.

În cadrul secţiunii S XIV au fost surprinse şi cinci gropi menajere, numerotate în continuarea celor descoperite în anii anteriori. Astfel, s-a descoperit groapa Gr. 46, care a fost surprinsă la adâncimea de -0,30 m, în carourile c. 9-10 d-f. Cercetarea acesteia a fost realizată prin metoda trasării a doi martori perpendiculari pe centrul acesteia. Această groapă are o formă neregulată, cu diametrele maxime cuprinse între 2,36 x 2,10 m.

Pământul de umplutură al acestei gropi este afânat, de culoare brună, în amestec prezentând numeroase fragmente de cărbune, cenuşă şi multe resturi de lutuieli de la pereţii unei locuinţe.

Prin cercetarea gropii Gr. 46, pe adâncimile -0,30 – 0,50 m, în interiorul acesteia s-au descoperit fragmente ceramice (pictate sau nedecorate), oase, lipituri de la pereţi de diverse dimensiuni (cuprinse între 3-14 cm), fragmente mozaicale provenite de la o vatră. În continuare, pe măsura adâncirii în interiorul gropii, au fost descoperite materiale de tipul celor amintite mai înainte, precum şi o cantitate însemnată de melci.

La adâncimea de - 0,60 m, în sfertul estic, caroul c. 10e, se afla un fund de vas, descoperit răsturnat. După prelevarea acestuia s-au descoperit, în interiorul lui, mai multe fragmente mărunte de la cochilii de melci, două fragmente ceramice şi şase fragmente de lutuieli de mici dimensiuni (între 2-6 cm). În perimetrul acestui complex au fost descoperite fragmente mozaicale de la vatră.

Continuând golirea de conţinut a gropii Gr. 46, între adâncimile -0,70 – 1,00, au fost descoperite numeroase fragmente de lutuieli de la pereţii unei locuinţe, ce prezentau ardere secundară, cu dimensiuni cuprinse între 2-28 cm; de pe acest nivel s-au mai recoltat fragmente ceramice (multe dintre ele fiind pictate bicrom sau tricrom, oase etc.); în caroul c. 9e, la -0,80 m s-a descoperit un con de lut.

Între fragmentele ceramice din umplutura gropii Gr. 46 au fost descoperite şi fragmente aparţinând epocii bronzului, cu precădere între adâncimile -1,80 m - 2,10 m, astfel atribuirea acestei gropi o punem pe seama aşezării din epoca bronzului de pe Dealul Fulgeriş. Materialul arheologic descoperit în interiorul acestei gropi poate fi interpretat ca fiind vorba de resturile unei locuinţe cucuteniene, locuitorii din epoca bronzului în încercarea de amenajare a terenului pentru a construi o altă locuinţă au adunat resturile cucuteniene în această groapă.

Groapa Gr. 46 s-a adâncit până la maxim – 2,15 m, având fundul denivelat; s-a trecut apoi la demontarea martorilor lăsaţi pe centrul gropii, descoperindu-se în continuare materiale arheologice: fragmente ceramice, oase şi trei fragmente de rocă de mari dimensiuni (26 x 20 cm; 22 x 12 x 17 cm; 19 x 21 x 14 cm). Între aceste descoperiri menţionăm şi un fragment ceramic decorat cu triunghiuri punctate sub buză.

În perimetrul carourilor c. 6-9 a-c, la adâncimea de -0,40 - 0,60 m se conturau cu greu unul sau mai multe complexe, de aceea s-a trasat un martor de 0,50 m amplasat la 1 metru faţă de profilul sudic al secţiunii, fiind trasat de la metrul 5 la metrul 10. Astfel, prin cercetarea acestei zone s-a reuşit delimitarea, în carourile c. 6-9 a-b, a gropii Gr. 47, care a fost greu de conturat, datorită solului şi a materialului din interiorul gropii: fragmente ceramice, câteva lutuieli; s-a descoperit şi un fragment de la o statuetă zoomorfă. În carourile c. 6-8 b-c, groapa s-a conturat bine la adâncimea de - 0,75 m.

Pământul de umplutură e brun, amestecat cu multă cenuşă. Odată cu adâncirea în această groapă au fost descoperite fragmente ceramice mărunte, unele cu ardere secundară puternică (până la zgurificare), un fragment de la o statuetă feminină, decorată cu incizii, precum şi oase, lutuieli de la pereţi etc. Între acestea se remarcă un capac fragmentar de mici dimensiuni (fig. 12 a), pictat tricrom şi care are modelat butonul în formă de pasăre (probabil lebădă); acesta se compune în prezent din trei fragmente descoperite în carourile c. 7b şi 8a, între adâncimile -0,75 - 0,95 m; materialul este în curs de restaurare şi vom vedea dacă mai descoperim fragmente din această piesă. Tot în umplutura gropii Gr. 47, în caroul c. 6b, la – 1,40 m s-a descoperit o cupă (fig. 12 b), care este doar puţin ciobită la buză, lucrată din pastă fină şi pictată bicrom, cu spirale (dimensiuni: H = 11,5 cm, d. gurii = 9 cm, d. max = 11, 5 cm, d. bază = 3 cm).

Această groapă s-a adâncit până la – 1,80 m, iar după desenarea martorului acesta a fost demontat. Între fragmentele ceramice, majoritatea cucuteniene, au fost descoperite şi fragmente aparţinând epocii bronzului, astfel încât din punct de vedere cultural încadrăm şi această groapă în perioada epocii bronzului.

O altă groapă Gr. 48 s-a descoperit în caroul c. 2b, fiind sesizată la -0,75 m, prezentându-se iniţial sub forma unei aglomerări de lutuieli provenite de la pereţii unui locuinţe (dimensiunile acestor lutuieli sunt cuprinse cu aproximaţie între 10 şi 20 cm). După demontarea de aglomerări de lutuieli din caroul c. 2b, de la nivelul – 0,75 m, s-a constatat prezenţa unui strat similar de lutuieli foarte compact. Groapa Gr. 48 are în umplutură o aglomerare de lutuieli provenite de la pereţi, care au fost aruncate sau depuse unele peste altele. Între aceste lutuieli au fost descoperite fragmente de la un ornament confecţionat din lut, cu vârful triunghiular şi decorat cu şănţuiri adânci, descoperit în perimetrul gropii, la adâncimea de – 0,85 m.

Având în vedere că această groapă, de mici dimensiuni (diametrul este cuprins între 1,10 x 0,92 m), este amplasată sub locuinţa L_8, şi luând în calcul şi umplutura acesteia (plină de lutuieli, fiind descoperite foarte puţine fragmente ceramice cucuteniene), putem considera această groapă ca fiind una de fundare a locuinţei.

http://patrimoniu.gov.ro

Groapa Gr. 48 s-a adâncit până la – 1,20 m. Pe fundul acesteia nu a mai ieşit material arheologic. Practic în această groapă au fost aruncate sau depuse doar resturi de luituieli arse de la pereţi, fiind descoperite câteva fragmente ceramice, exclusiv cucuteniene. Pământul de umplutură al acesteia, foarte puţin cantitativ, este brun-gălbui şi afânat.

În profilul estic al secţiunii S XIV/ 2013, între metrii 3,10 şi 3,65 s-a surprins groapa Gr. 49. Groapa în discuţie, surprinsă doar în profil, a fost săpată de la adâncimea de -0,95 m, de la nivelul actual de călcare, şi este sub nivelul de dărâmături provenite de la pereţii locuinţei L_8. Groapa Gr. 49 se adânceşte până la – 2,15 m, având o formă neregulată. Pământul de umplutură este negru şi grunjos, iar ca material arheologic se constată foarte multă lipitură arsă provenită de la pereţi.

Mai spre sudul gropii Gr. 49, în S XIV/ 2013, metri 0,75 şi 2,94, tot în profilul estic s-a conturat o altă groapă Gr. 50, în umplutura căreia sunt urme de cenuşă şi arsură, precum şi fragmente ceramice şi lutuieli; pământul de umplutură al gropii este brun-gălbui.

După finalizarea cercetării secţiunii S XIV, s-a demontat martorul de 0,50 m păstrat între secţiunile S XIII şi S XIV. În timpul demontării s-a descoperit, în dreptul caroului c. 1a, un fragment de la o statuetă antropomorfă, ce constă în reprezentarea a două picioare lipite, lipsind vârful la piciorul drept; piesa e modelată din pastă fină, de culoare cărămiziu deschis, cu următoarele dimensiuni: H = 5,4 cm, L tălpi = 4,8 cm, l la picioare = 4,5 cm).

Materialul arheologic descoperit în campania 2013 în situl cucutenian de la Fulgeriş este în cea mai mare parte în curs de prelucrare, atât din punct de vedere al restaurării[2], cât şi al inventarierii, urmând a completa prin studii dedicate patrimoniului descoperit prezentul raport preliminar.

Considerăm că este în continuare importantă realizarea de cercetări în situl cucutenian de la Fulgeriş, atât pentru valoarea patrimoniului descoperit în urma acestor cercetări, precum şi pentru a creiona tipologia aşezării cucuteniene de pe Dealul Fulgeriş.

Abstract

The archeological research campaign of the cucutenian site from Fulgeriş-Dealul Fulgeriş/ La 3 cireşi, Pânceşti, Bacău County, took place in 2013, between July 16 and August 10. It was drawn the section S. XIV, placed in parallel with section S. XIII from 2012, continuing further research from the years 2005-2012 from the propriety of Fodor V. Floarea and Fodor D. Vasile. The dimensions of this section were 10x6 m, oriented NE-SW.

Following the research undertaken in this campaign, in the section S. XIV were captured the remains of the L8 household, belonging to the Cucuteni culture, phase A3. Also, there were found a number of five closed complexes, those being the waste dumps, numbered in continuation of those found in previous years with: Gr. 46, 47, 48, 49 and 50. The first two closed complexes belong to the Bronze Age, and the following three belonging to the Cucuteni Culture.

The artifacts discovered in the research of the section S. XIV belong to the Cucuteni culture, especially from the household waste L8.

Bibliografie:

Alaiba, R., Istina, L.E., Ceramica de tip Cucuteni C descoperită în staţiunea Fulgeriş-Dealul Fulgeriş, com. Pânceşti, jud. Bacău, în Carpica, XXXV, Bacău, 2006, p. 47-60.

Artimon, Al., Istina, L.E., Istina, M.A., David, I., Fulgeriş, com. Pînceşti, jud. Bacău, Punct Dealul Fulgeriş/ La 3 cireşi, în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2003, Cluj-Napoca, 2004, p. 124-125, nr. 74.

Cucuteni – un univers mereu inedit (coord. L.E. Istina), Catalog de expozitie, Iaşi, Editura Documentis, 2006, 46 p.

Haimovici, S., Vornicu, A., Studiul arheozoologic al resturilor faunistice din situl Fulgeriş-Cucuteni A (com. Pânceşti, jud. Bacău), în Carpica, XXXIV, Bacău, 2005, p. 357-372.

Istina, L.E., A Copper Axe found in the Cucuteni settlement of Fulgeriş (Bacău County), în Acta Musei Tutovensis, III, Bârlad, 2008, p. 75-85.

Istina, L.E., Fulgeriş, com. Pânceşti, jud. Bacău, Punct: Dealul Fulgeriş/ La 3 cireşi, în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2008, Târgovişte, 2009, p. 301-303, nr. 149.

Istina, L.E., Observaţii privind cercetările arheologice în situl cucutenian de la Fulgeriş, jud. Bacău. Campania 2004, în Carpica, XXXIV, Bacău, 2005, p. 55-75.

Istina, L.E., Pintadere descoperite în situl cucutenian de la Fulgeriş, jud. Bacău, în Mememoriae Antiquitatis, vol. XXV-XXVI (2008-2009), Piatra Neamţ, 2010, p.171-179.

Istina, L.E., Plastica antropomorfă descoperită în aşezarea cucuteniană de la Fulgeriş. Repertoriu, în Carpica, XXXV, Bacău, 2006, p. 39-46.

Istina, L.E., O figurină zoomorfă descoperită în situl cucutenian de la Fulgeriş, com. Pânceşti, jud. Bacău, în Carpica, XXXVII, Bacău, 2008, p. 123-129.

Istina, L.E., Asăndulesei, A., Vornicu, D.M., Venedict, B., Balaur, R., Fulgeriş, com. Pânceşti, jud. Bacău, Punct: Dealul Fulgeriş/ La 3 cireşi, în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2009, Suceava, 2010, nr. 123.

Istina, L.E., Boldur, D.-O., David, D., Ursachi, L., Fulgeriş, com. Pânceşti, jud. Bacău, Punct Dealul Fulgeriş/ La 3 cireşi, în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2006, Tulcea, 2007, p. 158-160, nr. 82, pl. 36.

Istina, L.E., Boldur, D.-O., Istina, M.-A., Fulgeriş, com. Pânceşti, jud. Bacău, Punct Dealul Fulgeriş/ La 3 cireşi, în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2005, Constanţa, 2006, p. 162-166, nr. 79, pl. 29.

Istina, L.E., Bucşă, V., Fulgeriş, com. Pânceşti, jud. Bacău, Punct Dealul Fulgeriş/ La 3 cireşi, în Cronica cercetărilor arheolgogice din România. Campania 2011, Târgu Mureş, 2012, nr. 117.

Istina, L.E., Bucşă, V., Gania, S., Tencariu, F.A., Fulgeriş, com. Pânceşti, jud. Bacău, Punct Dealul Fulgeriş/ La 3 cireşi, în Cronica cercetărilor arheolgogice din România. Campania 2012, Craiova, 2013, p. 162-163, nr. 89.

Istina, L.E., David, D., Fulgeriş, com. Pânceşti, jud. Bacău, Punct Dealul Fulgeriş/ La 3 cireşi, în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2007, Iaşi, 2008, p. 139-141, nr. 69.

Istina, L.E., David, D., Fulgeriş, com. Pânceşti, jud. Bacău, Punct Dealul Fulgeriş/ La 3 cireşi, în Cronica cercetărilor arheolgogice din România. Campania 2010, Sibiu, 2011, nr. 99.

Istina, L.E., Tencariu, F.A., Fulgeriş, com. Pînceşti, jud. Bacău, Punct Dealul Fulgeriş/ La 3 cireşi, în Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2004, Mangalia, 2005, p. 152-153, nr. 100, pl. 15.

Mirajul aşezărilor cucuteniene din judeţul Bacău: Lichitişeni, Ţigăneşti, Fulgeriş (coord. L.E. Istina), Catalog de expoziţie, Bacău, Editura Corgal Press, 2009, 38 p.

http://patrimoniu.gov.ro

(Endnotes)

[1] Mulţumim dnei Istina Elena-Lăcrămioara din nou pentru colaborare şi pe această cale.

[2] Mulţumim colegilor din cadrul Compartimentului de restaurare, Iulia Voinescu şi Petru Voinescu, pentru ajutorul acordat în cadrul prelucrării şi restaurării materialului descoperit în situl de la Fulgeriş, precum şi colegei Andra Iuliana Ciocârlan pentru sprijinul acordat în desenarea unor piese.

113. Biserica „Sfântul Nicolae", mun. Galați, Judeţul Galaţi

Nr. Autorizaţie: 206/2013
Cod RAN: 75105.14; ***Cod LM***I GI-II-m-B-03005
Colectiv: Ilie Costel (Muzeul de Istorie Galaţi)
Finanţare: 2.500 lei

Zona centrală a orașului Galați suprapune parțial vatra veche a orașului medieval. De cele mai multe ori, cu ocazia efectuării unor lucrări edilitare, nivelul de locuire medieval și modern este afectat până la distrugere.

Biserica cu hramul „Sf. Nicolae", este situată în această zonă istorică a oraşului, unde au fost descoperite numeroase hrube, fundaţii de la vechi edificii şi material arheologic. Însăşi actuala biserică, este construită, între anii 1839-1845, pe fundaţiile celei vechi, ce fusese zidită de domnitorul Mihail Racoviţă, în anul 1776. Biserica de la 1776 a avut un plan trilobat şi era mai mică decât cea actuală.

Cercetarea preventivă a fost determinată de rezultatele supravegherii arheologice la obiectivul investiţional „Reabilitate canalizare ape pluviale Biserica „Sf. Nicolae" care viza realizarea unei rețele noi de canalizare pentru apele uzate menajere și a unor noi rigole pentru colectarea apelor pluviale.

Locul ales pentru deschiderea unității de săpătură a fost determinat de semnalarea unui fragment de piatră funerară în timpul supravegherii arheologice din vara anului 2013. Caseta 1 (Cas.1) a fost trasată în partea de nord a lăcaşului bisericesc, în dreptul naosului, la 2 m spre nord de zid, în faţa intrării în clădirea Protoieriei Galaţi. Caseta, cu orientarea N-S, a avut dimensiunile de 4 m/3 m, iar adâncimea maximă de săpare a fost de -2,20 m.

Caseta a permis punerea în evidenţă a unei zone intens utilizate pentru înhumări în epoca modernă. De asemenea a fost surprinsă, sub nivelul înhumărilor, o locuinţă medievală şi un cuptor casnic. Materialul arheologic recoltat plasează acestă locuinţă în secolele XVII-XVIII.

Stratigrafia casetei a fost bulversată de diferitele lucrări edilitare efectuate la monumentul bisericesc. Astfel, sub nivelul vegetal, gros de circa 0,20 m, se poate observa un strat gros de circa 0,70 m, de moloz, un amestec de cărămidă spartă, var, pământ galben şi oase umane răvăşite. Nivelul următor, gros de circa 0,90 m, ajunge până la 1,60 m şi este alcătuit din pământ negru amestecat cu cărămidă spartă. Și în acest strat au fost descoperite oase umane reînhumate cu prilejul unor lucrări edilitare. Următorul strat, gros de circa 0,20 m - 0,30 m, de pământ negru granulos, este nivelul înhumărilor din perioada modernă și suprapune, aproape pe întreaga suprafaţă a casetei, un strat subţire de 0,005 m - 0,01 m, constituit dintr-un pământ negru compact, ce reprezintă podeaua locuinţei medievale. Sub acest pământ, negru bătut, se găseşte solul viu, steril din punct de vedere arheologic.

Încă de la adâncimea de 0,60 m - 0,90 m au apărut, pe întreaga suprafaţă a casetei, fragmente osteologice umane deranjate de lucrările edilitare. Primele grupaje de oase umane care au primit indicativele M1, M2, M3 s-au dovedit a fi reînhumări incomplete, efectuate probabil de muncitorii care realizau diferite lucrări. De altfel, pe parcursul cercetării, am constat existenţa unor situaţii diferite în care a fost surprinsă prezenţa oaselor umane: răvăşite, reînhumate accidental (M2, M13), reînhumări propriu-zise (M7, M8, M9), morminte deranjate (M1, M3, M4, M6), şi înhumări (M5, M10, M11, M12, M14, M15). Urmele gropilor de mormânt au fost surprinse doar în câteva cazuri (M6, M10, M11), solul fiind afectat de lucrările edilitare. Acestea mai păstrau urme de lemn şi piroane de la sicriiele depuse în gropi orientate, conform ritului creştin, pe direcţia vest-est.

M1 a fost descoperit la adâncimea de -1,60 m, aproape de profilul de est, la 1,20 m de profilul de sud și 1,60 m față de cel de vest. Este un mormânt deranjat, din care s-au păstrat doar un humerus, un radius și ulna unui braț. Fără inventar.

M2 a fost surprins la adâncimea de -1,40 m, la 1,10 m de profilul de sud şi la 0,50 m de profilul de vest. M2 constituie o reînhumare, la care nu toate oasele defunctului au fost depuse în groapă, craniul şi alte oase mici fiind lipsă. Fără inventar.

M3 a fost descoperit la adâncimea de -1,60 m, la 0,30 m de profilul de sud și iese din profilul de vest 0,20 m. Este un mormânt deranjat ce intră sub profilul de vest, din care s-au păstrat doar câteva fragmente de la bazin și falange. Fără inventar.

M4 este un mormânt deranjat din care s-au păstrat părți din bazin și din oasele lungi(humerus, radius). A fost descoperit la adâncimea de -1,60 m, la 3,10 m de profilul de sud și la 1,50 m, față de cel de vest. Fără inventar.

M5 este o înhumare nederanjată și a fost descoperit la adâncimea de -1,80 m, la 1,20 m de profilul de sud și la 0,60m, față de cel de vest. Orientat est-vest, cu o mică deviație spre sud, scheletul a avut ca inventar un inel din argint.

M6 a fost descoperit la adâncimea de -1,70 m, la 2,70 m de profilul de sud și iese din profilul de vest 1,10m. Deși conturul sicriului s-a păstrat foarte bine, fiind recuperate mici bucăți de lemn, material textil și piroane, scheletul a fost deranjat, păstrându-se doar oasele lungi de la picioare. Fără inventar. Groapa M6 a afectat bolta cuptorului C1.

M7 reprezintă o reînhumare la marginea estică a gropii M6. M7 a fost descoperit la adâncimea de -1,80 m, la 2,50 m de profilul de sud și la 1,40m, față de cel de vest. Din schelet au mai fost recuperate fragmente din craniu, câteva coaste și oase lungi. Printre acestea a fost descoperit un fir metalic împletit.

M8 reprezintă o reînhumare lângă M5, pe partea stângă a acestuia, mai sus de bazin, unde a fost depus craniul și câteva oase lungi. M8 a fost descoperit la adâncimea de -1,80m, la 1,40m de profilul de sud și la 1,30 m, față de cel de vest. Fără inventar.

M9 reprezintă tot o reînhumare, la care craniul și mai multe părți din schelet au fost depuse la picioarele defunctului din M10. M9 a fost descoperit la adâncimea de -1,80 m, la 1,90 m de profilul de sud și la 1,70 m, față de cel de vest. Fără inventar

M10 reprezintă o înhumare nederanjată și a fost descoperit la adâncimea de -1,80 m, la 2,20 m de profilul de sud și la 0,40 m, față de cel de vest. Conturul sicriului s-a evidențiat bine, fiind recuperate mici bucăți de lemn, material textil și piroane. Scheletul bine păstrat, orientat est-vest, cu o mică deviație spre sud, nu a avut inventar.

M11 a fost surprins la adâncimea de -1,80 m, la 1,60 m de profilul de sud și iese din profilul de sud 0,50m. Întrucât cea mai mare a scheletului se află sub profilul de vest M11 a fost cercetat parțial. Conturul sicriului s-a delimitat foarte bine, indicând orientarea est-vest a mormântului. Din schelet au putut fi evidențiate doar câteva oase de la picioare, fibula, tibia, tarsiene, metatarsiene și falange. Fără inventar.

M12 este în aceași situație ca și M11, fiind cercetat parțial, dat fiind faptul că intră sub profilul de vest. A fost sesizat la -1,80 m,

http://patrimoniu.gov.ro

la 2,30 m față de profilul de sud și iese din cel de vest doar 0,30 m. Fără inventar.

M13 este o reînhumare ce a fost surprinsă la adâncimea de -1,80 m și se află la 2,50 m față de profilul de sud și 1,80 m de cel de vest. Fără inventar.

M14 și M15 au fost sesizate în profilul de vest la adâncimea de 1,80, la 3,20 m și respectiv 3,60 m față de profilul de sud. Deschiderea unei noi casete pe latura vest a Cas. 1, va permite în viitor, cercetarea și acestor morminte.

Locuinţa 1 (L.1) a fost surprinsă sub nivelul de înmormântări pe aproape întreaga suprafaţă a casetei. Ea se continuă sub profilul de est şi vest al casetei. Este o locuinţă adâncită, de formă rectangulară cu colțurile rotunjite, orientată NV-SE, iar dimensiunile surprinse sunt de 2,95 m/2,40 m. La adâncimea de -2,10 a fost surprinsă podeaua locuinţei, constituită dintr-un strat de pământ negru bătut, gros de circa 0,005 m-0,01 m. Locuinţa se conturează şi pe profilele de vest şi sud, între adâncimile de 1,70 m şi 2,10 m, având o formă alveolată. Pe latura vestică au fost surprinse și două gropi de par, cu dimensiunile de 0,25 m/0,20. Partea superioară a locuinţei a fost distrusă de gropile de mormânt, precum şi de intervenţiile edilitare moderne. În colţul nord-vestic a fost surprins un cuptor de uz casnic. Materialul ceramic rezultat, atât de lângă cuptor, cât şi din locuinţă, este specific secolelor XVII-XVIII.

Cuptorul (C.1) a fost surprins încă de la adâncimea de 1,70 m, la 2,50 m de profilul de sud, 0,50 m de cel de nord și 0,40m față de cel vestic. C.1 a fost suprapus parțial de M6 și M7, bolta acestuia fiind distrusă de gropile mormintelor. Cuptorul are o formă ușor ovalizată cu dimensiunile de 1,20 m/0,75 m, fiind orientat cu gura spre sud-est. Vatra cuptorului este aproximativ circulară, având dimensiunile de 0,76 m/0,70 m. C1 a fost săpat direct în pământul galben, în colțul nord-vestic al L.1. Înălțimea păstrată a cuptorului este de 0,25 m, iar grosimea pereților, arși la roșu-cărămiziu, este cuprinsă între 0,06 m - 0,11 m. Grosimea crustei în zona vetrei cuptorului ajunge la 0.015 m. În zona de la gura cuptorului s-a găsit cenușă și cărbune.

Cercetarea arheologică preventivă derulată, în anul 2013, în zona de protecţie a monumentului istoric Biserica „Sfântul Nicolae" din Galaţi, a permis prelevarea unor materiale arheologice puțin numeroase, dar care permit încadrarea cronologică a complexelor apărute.

Ceramica descoperită pe podeaua locuinței L.1 și în zona cuptorului se încadrează în secolele XVII-XVIIII, fiind o ceramică de uz comun, smălțuită și nesmălțuită, cu decoruri simple, iar ca forme, fragmentele provin de la castroane, căni și oale.

Mormintele cercetate au avut un inventar extrem de sărac, remarcându-se doar inelul de argint descoperit în M5. Acesta are diametrul verigii de 20,3 mm și un chton oval, de 9,7 mm/7,5 mm, în care este montată o piatră verde, fațetată dreptunghiular.

Din zona gropilor de mormânt au mai fost prelevate cuie, piroane, ținte, bucăți de lemn și material textil, precum și un fragment de soclu, pentru fixarea crucii, realizat din piatră calcaroasă, având dimensiunile de 1,06 m/0,45 m/0,23 m.

Abstract

„Saint Nicholas" Church is a historic monument that is located in the old centre of the city of Galati, which is an area that has been changed numerous times during the Modern and Contemporary Ages. The Galati Deanery and „Saint Nicholas" Church have been built in the same area where, during the seventeenth century AD (Medieval Period), „Saint Nicholas" Monastery was present.

The archaeological research has led to the discovery of 15 graves (inhumations, disturbed graves) and one dwelling, belonging to the Medieval Age, which had a kiln built in yellow soil. The area under research, as part of the protection zone of the monument „Saint Nicholas" Church, highlighted a small part of the necropolis that was in use between the eighteenth and nineteenth centuries AD and a pre-inhumation dwelling. The dwelling and the kiln it contained (seventeenth-eighteenth centuries AD) show medieval inhabitation, prior to the construction of „Saint Nicholas" Monastery during Mihai Racoviță's tenure as Voivode of Moldavia, in the eighteenth century AD.

Bibliografie

Aneta Anghel, Observaţii cu privire la zonele locuite în oraşul medieval Galaţi, în: „Danubius", XI-XII, 1985, p.75-87;

Aneta Anghel, Cercetări de salvare efectuate în necropola medievală din sec. al XVI-lea, în zona Faleza Dunării- Galaţi, în: „Danubius", XIII-XIV, p. 117-127;

Dan Basarab Nanu, Costel Ilie, Octavian Coşovliu, Cuptoare pentru ars piatra de var descoperite în zona bisericii „Precista", în: „Danubius", XIII-XIV, 1992, p. 135-145;

Costel Ilie, Note privind descoperirile monetare din zona bisericii „Precista" din Galaţi, în: „Danubius", XVIII, 2001, p.5-11.

Costel Ilie, Dan-Basarab Nanu, Mărturii arheologice privitoare la evoluţia oraşului Galaţi în epoca modernă, în: „Danubius", XXI, 2003, p. 185-194;

Moise N. Pacu, Cartea Judeţului Covurlui, I-II, Stabilimentul Grafic I.V. Socecu, Bucuresci, 1891

Gh. N. Munteanu-Bârlad, Galaţii, Societatea de Editură Ştiinţifică-Culturală, Galaţi, 1927

Paul Păltănea, Istoria orașului Galați de la origini până la 1918, editura Porto-Franco, Galați, 1994

C. Stoica, Ion T. Dragomir, Mihalache, Brudiu, Muzee şi monumente Gălăţene, Galaţi, 1974

Valentin Bodea, Monumentele istorice şi de arhitectură din oraşul Galaţi din a doua jumătate a secolului al XIX-lea – prima jumătate a secolului al XX-lea, Editura Pax Aura Mundi, Galaţi, 2009

114. Gheorghieni, jud. Harghita

Punct: Biserica Romano Catolică Sf. Nicolae

Cod sit: 83570.10

Nr. Autorizaţie: 89/2013

Colectiv: Florin Gogâltan – responsabil (IAIA Cluj), Demjén Andrea, Botha Zoltán (M Gheorgheni), Elena Cristina Cordoş (APPAT), Erdős Nándor (Şcoala Generală „Fogarassy Mihály", Gheorgheni), András Szabolcs, Gyulai Artur (Grupul Școlar Construcții de Mașini, Gheorgheni) Alexandra Lazăr, Mihaela Savu, Marius Stan, Vlad Roman (studenţi UBB Cluj), Bertina Bo, Ole Unhammer (Bergen University), Faheem Fredrick Inayat (Karachi), Jake Kornegay (Texas A&M, College Station), Jiahui Cai (Singapore), Kailey Joy McAlpin (Michigan University), Kimberly Leon (University of Sheffield), Allison-Louisa McKinlay (Memorial University of Newfoundland), Krystle Jauregui (University of California, Berkeley).

Localitatea Gherorgheni apare în izvoare pentru prima dată în dijmele papale din 1332-1334. Aici sunt consemnate numele a trei prelaţi (Nycolaus sacerdos de Gyargio, Stephanus de Gorgio şi Thomas sacerdos de Gorgi), fără a se preciza exact şi parohia

http://patrimoniu.gov.ro

unde au activat. După părerea unor cercetători acestea puteau fi Gheorgheni, Lăzarea şi Joseni. Referitor la cea mai veche construcţie ecleziastică putem preciza că la intrarea de pe partea vestică a turnului se află un ancadrament de uşă cu inscripţie 1498. Într-un raport din 1629 se menţionează starea proastă a bisericii şi a incintei, precum şi renovările efectuate. În anul 1633, din cauza epidemiei de ciumă, au fost înmormântate circa 700 de persoane, fapt care a necesitat lărgirea incintei prin cumpărarea de noi parcele. În 1634 această incintă a fost ridicată în piatră.

Ştim că biserică a fost construită la sfârşitul secolului al XV-lea. Fundaţiile acesteia au fost descoperite în cursul unor cercetări arheologice din 1964, conduse de Márton Tarisznyás fostul director al muzeului din Gheorgheni. Potrivit rezultatelor sale biserica a avut o lungime de 25-28 m şi o lăţimea interioară de 6,5 m. Tot cu acea ocazie s-au găsit un ancadrament gotic înzidit şi urmele unei cripte. Deocamdată singurul element de datare al acestei bisericii este inscripţia cu anul 1498, aflată pe partea superioară a ancadramentului de piatră cu închidere în semicerc, păstrată pe latura vestică a parterului turnului. În interiorul primului nivel al turnului sunt ferestre gotice târzii înzidite, şi aceastea demonstrând că această parte a clădirii a fost ridicată în secolul al XV-lea.

Următoarea perioadă importantă în evoluţia bisericii romano-catolice Sfântul Nicolae din Gheorgheni este prima jumătate a secolului al XVII-lea. La iniţiativa parohului şi a vicarului György Ferenczi se extinde clădirea. Conform datelor din registrul scris de preotul paroh (Regestrum Ecclesiae S. Nicolai in Girgio), lucrările au început în anul 1629, pe parcursul cărora clădirea a fost lărgită, s-a construit o tribună şi s-a reparat acoperişul. Biserica reînnoită a avut de suferit avarii cu ocazia invaziilor tătarilor din anii 1657 şi 1661, dar în perioada următoare nu s-a mai făcut intervenţii la clădire. În jurul anului 1756 vechea biserică a fost demolată aproape în întregime, construindu-se pe locul său biserica barocă, formă în care s-a păstrat până în zilele noastre.

În primăvara anului 2009 s-au făcut cercetări georadar în partea sudică a bisericii actuale.

Cele trei secţiuni deschise în vara anului 2013 (două în partea sudică a bisericii actuale şi una dispusă în faţa intrării principale) au dovedit că biserica gotică a avut mai multe faze de construcţii şi renovări. Cercetările arheologice au fost finanţate de Parohia și Protopopiatul romano-catolic Gheorgheni şi Asociaţia pentru Promovarea Patrimoniului Arheologic din Transilvania.

În secţiuniile S1 și S2 au ieşit la iveală zidurile de fundaţie și de elevaţie ale navei și sanctuarului bisericii gotice. În secţiunea S1 a fost cercetat zidul sudic al navei (Z-1) cu orientare vest-est, construit din blocuri de gresie şi pietre de râu legate cu un mortar slab, alb-cenuşiu, amestecat cu pietriş. Zidul are o grosime de 1-1,20 m, talpa fundaţiei ajungând până la adâncimea relativă de 1,40 m de la nivelul actual de călcare. Cele două contraforturi (Z-2 și Z-3) au fost alipite ulterior zidului bisericii. Pe zidul de elevaţie al navei au fost observate mai multe straturi de tencuială. Primul strat se află în legătură cu primul nivel de călcare şi a fost aplicat înainte de construirea cele două contraforturi. Alte două straturi de tencuială pot fi puse în legătură cu renovările periodice. Ambele s-au făcut după construirea contraforturilor. Tencuială a fost observată şi în partea interioară a navei, în ea fiind surprinsă amprenta pietrelor unei mase de altar. Nu am reuşit să identificăm fundaţia arcului de triumf, deoarece aceasta a fost distrusă de intrarea într-o criptă. Intrarea în criptă a fost construită la fundaţia sudică a navei bisericii actuale și la colţul sud-estic al porticului. Zidul nordic și sudic al criptei (Z-4) a fost ridicat din cărămizi (pe alocuri cu pietre) legate cu un mortar cenuşiu, compact. La amenajarea zidului nordic, la intrarea în criptă, a fost folosită fundaţia zidului sudic al bisericii actuale, care a fost tencuit. În tencuială s-au păstrat amprentele a patru bârne care susţineau scara din lemn pe care se făcea accesul în criptă. Lângă, și pe alocuri sub bârnele de lemn, pământul a fost bătut, așezându-se pietre şi cărămizi pentru a se susţine scara. Intrarea în criptă a fost zidită și închisă în jurul anului 1960, în zidărie găsindu-se fundul unei sticle inscripţionate.

În afara zidurilor bisericii gotice am putut surprinde nivelul de călcare, ce se află în strânsă legătură cu nivelurile de construcţie şi renovare ale bisericii. Cu ocazia ultimei (?) renovări au fost deranjate mai multe morminte. Pentru oasele scoase din morminte a fost săpată o groapă, un fel de ossuar, la colţul sud-estic al navei. În interiorul navei au fost observate mai multe niveluri de călcare, ultimul constând dintr-o pardoseală realizată din cărămizi, deranjată însă de înmormântări ulterioare. Dintre obiectele arheologice descoperite în nivelul de demolare a bisericii gotice amintim prezenţa în interiorul bisericii a unor fragmente de vitralii, a unui fragment de ancadrament de fereastră din piatră, a unui medalion de pelerinaj şi a mai multor fragmente de tencuială pictată.

În S 2 au ieșit la iveală zidul sudic al sanctuarului gotic și contrafortul sud-estic (Z-6). Fundaţia contrafortului a fost construită împreună cu zidul sanctuarului, dar elevaţia acestuia nu a fost terminată deoarece tencuiala exterioară a sanctuarului continuă și pe contrafort. Închiderea contrafortului este poligonală. De la contrafort spre vest zidul sanctuarului are o grosime de 1,10 m, iar la est de contrafort de 0,80 m. Talpa fundaţiei ajunge până la adâncimea relativă de 1,60 m de la nivelul actual de călcare. Pe interiorul şi exteriorul sanctuarului bisericii gotice a fost observată tencuială. În interiorul sanctuarului, odată cu săparea gropilor mormintelor, au fost scoase şi pietrele din fundaţie. Nu a fost surprins nivelul de călcare din interiorul sanctuarului.

În S3, sub dărămătură, s-a conturat contrafortul nord-estic (Z-7, demolat cu ocazia construirii bisericii baroce) care este legat de turn. În colţul nord-vestic al contrafortului au fost surprinse mai multe straturi de tencuială ale turnului, care continuă și pe contrafort. Talpa fundaţiei ajunge până la adâncimea relativă de 1,90 m de la nivelul de călcare actual. Pe partea nordică a contrafortului am identificat un alt zid, cu orientare sud-nord (Z-8). În timpul cercetării arheologice nu am reuşit să clarificăm rolul acestui zid, având în vedere dimensiunea mică a spaţiului investigat. Presupunem însă că este vorba de fundaţia unei lărgire ulterioară sau o eventuală tribună (?) despre care vorbesc și izvoarele scrise.

Înmormântările făcută în biserică și în exteriorul acestuia (27 de morminte) sunt dintr-o faza târzie, din secolele XVII-XVIII.

În concluzie putem să afirmăm că biserica gotică a avut o lungime de aprox. 24 m și o lăţime interioară de 5 m. Nava a avut aceeași lăţime ca și corul, iar turnul nu avut nici o legătură cu nava, deoarece în colţul sud-estic și cel nord-estic a fost ridicat câte un contrafort. Sub fundaţia bisericii gotice au fost surprinse rămăşiţele unei fundaţii anterioare (Z-5) construită din blocuri de gresie, legate cu un mortar cenuşiu deschis, compact, cu mult pietriş şi puţin calcar. Între cele două fundaţii (Z-1 și Z-5) a fost identificat un nivel de pământ ceea ce poate sugera existenţa a două faze diferite de construcţie. Arheologic, această fază nu pot fi însă datată din cauza înmormântărilor târzii care au distrus toate stratigrafia bisericii.

În urma cercetărilor arheologice preventive s-a putut demonstra că biserica gotică Sfântul Nicolae din Gheorgheni a avut mai multe faze de construcţie. Din cauza deranjărilor stratigrafice și în lipsa unor elemente certe aceste faze nu pot fi însă datate.

Abstract

The construction and architectural evolution of Saint Nicolas Church is closely related to the Hungarian catholic community from Gheorgheni, community which was mentioned for the first time in

http://patrimoniu.gov.ro

papal documents dated 1332-1334.

Archaeological investigations at this site were necessary due to upcoming projects. The main objective was to set a more accurate chronological scale for this archaeological site, as well as determining the size of the former monument. Three archaeological trenches were excavated: two in the southern part and one in front of the main entrance, all in relation with the current church.

Following archaeological investigations, we can conclude that the gothic church was build before 1498, while its dimensions were roughly 24m in length and 5 m indoor width. The nave and the choir had the same width, while the tower had no connection with the nave, since in the south-eastern and north-eastern corners buttresses were built. The foundation of an even older building have been found under the gothic monument, with a thin layer of dirt in between, which suggests two individual construction phases. Unfortunately, the stratigraphic sequence was heavily disturbed by late burials (17th-18th century), which prevents an accurate dating.

115. Hârşova, jud. Constanţa (Staţia de epurare)

Punct: str. Luncii, nr. 1

Cod sit: 60810.13

Nr. Autorizaţii: 143/2013, 199/2013

Colectiv: Cristina Talmaţchi, Constantin Nicolae – responsabili, Vitalie Bodolică, Gabriel Talmaţchi (MINAC)

Săpăturile arheologice au fost prilejuite de realizarea investiţiei „Staţia de epurare", de către S.C. RAJA S.A. Constanţa. Locaţia punctului se află la limita V-SV a oraşului Hârşova, pe malul drept al Dunării, pe o terasă situată la circa 200 m de fluviu şi 1200 m de cetatea Carsium.

În ultimele decenii au fost descoperite în apropierea perimetrului viitoarei investiţii urne getice (în punctul „Abator")[1] şi medieval timpurii (pe str. Viitorului)[2]. Deoarece, în urmă cu două decenii, când a fost construită prima staţie de epurare, a fost depus pe terenul investiţiei actuale un nivel consistent de pământ galben rezultat de la vechile lucrări, ulterior şi un strat de pietriş, cu o înălţime medie de 1,4 m, situl din str. Luncii, nr. 1, a fost observat în timpul decapării mecanice.

În urma cercetării, a fost identificată o aşezare medieval timpurie (secolul al X-lea p.Chr.), nefortificată, care prezintă, în acest stadiu al cercetărilor, două niveluri de locuire. Aceasta suprapune un nivel roman, căruia îi aparţin două complexe (secolele II-III), şi a fost parţial afectată de intervenţii antropice moderne, constând într-o groapă menajeră, instalarea unui stâlp de înaltă tensiune şi realizarea unor şanţuri.

Pe o suprafaţă de circa 900 mp au fost identificate până acum 34 de complexe medieval timpurii, însemnând o groapă de provizii, probabil un atelier pentru prelucrarea osului, 32 de locuinţe adâncite şi cuptoare gospodăreşti cu groapă de acces. Acestora li se adaugă un mormânt de inhumaţie, al unui creştin, ce suprapunea parţial una din locuinţe. Cum mormântul a apărut spre limita sudică a perimetrului cercetat, rămâne de văzut dacă aparţine unei necropole, ce ar putea exista pe terasa următoare.

Locuinţele adâncite au suprafeţe cuprinse între 3 x 3 m şi 3,70 x 3,50 m. Doar la câteva dintre ele au fost observate urme de pari. Ele prezintă vetre împrejmuite cu piatră, cuptoare cruţate sau ridicate din blocuri de piatră. La două din cuptoarele cruţate vatra prezenta pat ceramic.

Materialul rezultat este cu precădere ceramic întreg sau întregibil, roman (amfore, căniţe, farfurii, castroane) şi majoritar medieval timpuriu (oale cu sau fără toarte, urcioare cu gura trilobată, arse oxidant sau reducător). Acestuia i se adaugă obiecte din os (împungătoare, corn, patine), sticlă (unguentarium), rocă (dăltiţă pentru prelucrat osul, gresii), lut (fusaiole şi greutăţi pentru plasa de pescuit), fier (cuţite şi piroane), o pipă fragmentară (descoperită în unul dintre şanţuri) şi o monedă.

Abstract:

The archaeological excavations have been occasioned by the investment of a "treatment plant" by S.C. RAJA S.A. Constanţa. The localization of the point it's at the west-southwestern outskirts of Hârşova, on the right bank of Danube, on a terrace located about 200 meters from the river and 1200 meters by Carsium fortress.

Following the research, was identified an Early Medieval settlement (10th century A.D.), unfortified, in this stage of research, two levels of inhabitation. This overlaps a roman level, which until now it has two complexes (2nd-3rd century), and was partially affected by modern anthropomorphic interventions, consisting of a garbage pit, the installation of a high voltage pole and some ditches.

On a surface of approximately 900 meters were identified until now 34 Early Medieval complexes, a provisions pit, probably a bone processing atelier, and 32 partially buried dwellings household ovens with access pit. To these we add an inhumation grave, of a Christian, which partially overlays one of the dwellings.

The material resulted it's especially ceramic, entire or integer, roman (amphorae, mugs, plates, bowls) and mostly Early Medieval (pots with or without handles, jugs with trilobite mouth, burned oxidant or reductant). To these we add bone objects (awls, horn, and skates), glass (ungentarium), stone (chisel for processing bone, sandstones), clay (spindle whorl and fishing nets weights), iron, (knifes and spikes), a fragmentary pipe (discovered in one of the ditches) and a coin.

(Endnotes)

[1] A. Aricescu, Noi date despre cetatea de la Hârşova, Pontica, 4, 1971, p. 352; M. Irimia, Date noi privind necropolele din Dobrogea în a doua epocă a fierului, Pontica, 16, 1983, p. 84, nota 122.

[2] S. Morintz, D. Şerbănescu, Cercetări arheologice la Hârşova şi împrejurimi, în SCIVA, 25, 1974, 1, p. 51.

116. Huşi , Lohan, jud. Vaslui

Punct: „Lohan - Camping"

Nr. Autorizaţie: 82/2013

Colectiv: Vicu Merlan – responsabil, Paul Salomeia (M Huşi).

La 2 km vest de oraşul Huşi, pe partea dreaptă a pârâului Lohan, la circa 300 m SV de camping şi 50 de m faţă de şoseaua E581, se află situl eneolitic „Lohan – camping".

Din punct de vedere geomorfologic, situl este amplasat pe un promontoriu de pe partea dreaptă a pârâului Lohan (terasele inferioare) din sectorul mijlociu al pârâului, pârâu ce se află în partea de est a Podişului Central Moldovenesc. Situl este apărat natural dinspre est, nord-vest, nord, sud-est şi est, cu partea cea mai abruptă spre şoseaua E 581. Este dispus longitudinal pe un ax aproximativ E-V, cu presupusul val de apărare în partea dinspre vest, la limita cu pădurea Tătărăni.

Situl a fost descoperit în anul 1977 cu ocazia amplasării fundaţiei stâlpilor de mare tensiune. A urmat un sondaj de salvare efectuat de arheolog Violeta Bazarciuc, rezultate ce au fost publicate într-un articol al revistei „Acta Moldaviae Meridionalis", nr. 1, din anul 1978. Materialul arheologic descoperit cu acea ocazie se află în custodia Muzeului din Huşi.

http://patrimoniu.gov.ro

În anul 2013, a fost trasată o secţiune Ş1 pe axul longitudinal al sitului, respectiv pe direcţia E-V, având următoarele dimensiuni: L = 20 m, l = 2 m.

Vestigiile arheologice, respectiv nivelul arheologic Cucuteni A-B, apare începând cu - 0, 60 m, continuând până la peste 1,2 m.

Încă de la m1/-0,60 m a apărut un complex ceramic cucutenian, posibil un vas reîntregibil, fără pictură, dar cu mici urme de vopsea roşie, probabil corodată de aciditatea solului.

La m10 au apărut chirpici mici poligonali de la o vatră de foc cucuteniană, având grosimea de peste 5 cm la partea superioară, fiind surprinsă în S1 doar circa 1/3, restul continuând în afara secţiunii spre sud. Din cele decopertate s-a putut pune în evidenţă o vatră de formă aproximativ pătrată, cu partea centrală uşor bombată şi laturile cu circa 30 de cm mai jos faţă de centru.

La m11 a apărut un pahar cu picior din lut ars, cu urme de pictură policromă păstrată mediocru, fiind lizibilă în special cea albă şi roşie.

Plastică

Tot în caroul 11, nu departe de vatra de foc, a apărut un fragment de statuetă antropomorfă, posibil feminină, din lut ars de culoare cărămizie. Atât pe o parte cât şi pe cealaltă prezintă incizii adânci orizontale. Inciziile sunt dispuse paralel, însă pornesc din lateral, pentru ca în zona de centru să existe o discontinuitate de 2 mm. În zona mediană prezintă o proeminenţă rotundă ce sugerează prezenţa ombilicului. Fragmentul de statuetă păstrează doar trunchiul de la bazin până la umeri, făcând parte dintr-o statuetă de dimensiuni mari, păstrându-se în această formă cam 1/4. În secţiune este uşor elipsoidală. Dimensiunile păstrate: L = 4,7 cm, l = 2,7 cm, gr. = 0,7 cm;

Corn de taur din lut ars, descoperit la m15/-0,70 m, păstrat de la bucraniu spre vârf. Are diametrul, în apropiere de bucraniu, de 1,7 cm şi lungimea de 3 cm.

Arme şi unelte

Vârf de săgeată confecţionată dintr-o aşchie de silex de Prut de culoare neagră. Piesa a fost desprinsă prin tehnica percuţiei, fiind vizibile urmele de clivare pe partea dorsală şi ventrală. Talonul a fost distrus, însă păstrează parţial bulbul de percuţie. Are retuşe pe laturi până la talon, iar vârful este retuşat la partea activă în tehnica "în pojghiţă". Retuşele se pot vedea şi pe partea ventrală, dar până la jumătatea piesei. Pe partea dorsală se poate remarca o desprindere lamelară plată, remineşcenţă de la o desprindere iniţială din nucleu. Are 2,5 cm lungime şi 1,2 cm lăţime la bază;

Lamă cu urme de uzură, ruptă din vechime, din silex de Prut, de culoare cenuşie, cu talonul neuniform şi cu bulbul de percuţie uşor vizibil. Are câteva pigmentaţii albicioase în zona central-superioară. Urmele de uzură sunt lizibile pe ambele laturi, însă pe partea ventrală poartă amprenta unei carene laterale. În secţiune apare aproximativ triunghiulară;

Toporaş din lemn silicifiat, de formă cvasidreptunghiulară descoperit la m10/0,75 m, cu l = 4,7 cm, l = 3,5 cm, gr. = 2,3 cm. Are laturile drepte, muchia fasonată uşor convexă, cu tăişul tocit, fiind preparat, datorită durităţii, destul de mediocru;

Râşniţă din gresie silicioasă, descoperită nu departe de vatra de foc, la m12 fiind de formă aproximativ dreptunghiulară, cu o uşoară albiere centrală. Are următoarele dimensiuni: L = 28 cm, l /= 17 cm, gr. = 5 cm;

Nicovală din gresie cimentată, cu o rezistenţă bună, descoperită la m16//0,75 m, având următoarele dimensiuni: l = 30 cm, h = 17 cm, fiind de formă cvasipătrată.

Pe ansamblu, în perimetrul secţiunii Ş1/2013 s-au descoperit o vatră de foc, numeroase fragmente de vase ceramice de diverse mărimi, unele de provizii cu pereţii groşi chiar de peste 1-2 cm, cu angobă ce are amprentate, înainte de ardere, degetele olarilor preistorici, fragmente cu pictură policromă (alb cu roşu, ciocolatiu, negru), fragmente de la vase de tip boran, vase-amfore, vase suport, vase fructieră, ulcele tronconice sau uşor fusiforme ş.a.

Bibliografie:

Violeta Bazarciuc, Săpăturile arheologice din punctul Lohan „Vadul Teilor", în „Acta Moldaviae Meridionalis", nr. 1, 1978, p. 3-8.

Vicu Merlan, Arme şi unelte din silex şi piatră în eneoliticul Moldovei dintre Carpaţi şi Prut, Ed. Lumen, Iaşi, 2005.

Vicu Merlan, Contribuţii monografice asupra Depresiunii Huşilor, Ed. Lumen, Iaşi, 2008.

118. Iepureşti, com. Iepureşti, jud. Giurgiu

Punct: La Izlaz

Cod RAN: 103693.01

Nr. Autorizaţie: 155 / 2013

Colectiv: Raluca Kogălniceanu - responsabil, Iulia Răbâncă (MJTA Giurgiu), Ana Ilie (Complexul Național Muzeal Curtea Domnească, Târgovişte), Valentin Dumitraşcu (IAB), Loredana Niţă, Monica Mărgărit (UVT)

Total finanţare: 3500 RON, finanţare integrală MJTA Giurgiu.

Cercetările s-au desfăşurat, din motive financiare, timp de două săptămâni, în perioada 18-31 august 2013.

În aceste condiții ne-am concentrat pe cele patru secţiuni deschise în aşezare (Figura 1).

În S2, □ A3, A4, B3, B4, C3, C4, D3, D4 s-a continuat și epuizat săparea unei zone menajere aflată sub locuinţa Gumelniţa L4. Şi zona menajeră, ca și locuința 4, a fost perforată de Gr. 1 şi Gr. 2, gropi Glina.

Zona menajeră se prezintă în plan sub forma unui sediment siltic argilos, de culoare maroniu închis, cu compactare moderată și grosime de cca 10 cm spre S şi 15 cm spre N. Conţinea cantităţi importante de ceramică, cu fragmentaritate mare, frecvent oase de animale și rar valve de scoici şi pietricele de râu de 2-3 cm. Mai conţinea, rar, bucăţi de cărbuni cu diametrul de 1 cm şi fragmente de chirpici ars de 1-5 cm (Figura 2). Sub acest sediment a fost săpată o lentilă de chirpici ars, sfărâmicios, iar mai jos se afla un sediment siltic gri-cenuşiu, cu compactare slabă, cu o componentă carbonatică importantă. Conţinea oase de animale şi ceramică fragmentară, multe bucăţi de cărbune de dimensiuni de 1-3 cm, valve de moluşte, rar plăcuţe de vatră de dimensiuni mici.

Datorită faptului că în restul Secţiunii S2, martorului dintre S1/S2 şi în Secțiunea S1 (□A-D/3-4) s-a ajuns pe un nivel siltic de culoare bej-alburiu, cu o componentă carbonatică importantă, asemănător celui surprins în ultimele carouri din S2, sub zona menajeră, s-a lăsat un martor suplimentar pe linia carourilor B. Diferenţa între cele două niveluri constă în consistenţa materialului arheologic. În acest nivel general descoperit în S1 şi S2, ceramica, rară, este foarte fragmentată, cu diametrul sub 5 cm, iar oasele sunt mai rare decât în nivelurile superioare.

Nu este un nivel uniform, în suprafaţă fiind descoperite aglomerări de material: în zona martorul dintre S1 şi S2, □A şi în S2 - □A1 şi B1 conţinea materiale ceramice, oase de animale, numeroase plăcuţe de vatră de dimensiuni mari, aflate împrăştiate (Figura 3) şi pete de chirpici (S2 - □ C2 şi D2), unde a fost descoperit un fragment de brăţară de Spondylus.

În S3-S4 s-a continuat demontarea stratului situat sub locuinţa L4 (Gumelniţa) – sediment siltic de culoare maronie, cu frecvente

http://patrimoniu.gov.ro

bucăţi de chirpici de dimensiuni centimetrice, mai compact în S3 - □ C1, B1, B2, A1, A2 şi în martorul dintre S3 şi S4 - □ 1 şi 2. Conţine numeroase fragmente de oase de animale de dimensiuni mari şi o concentrare de fragmente ceramice cu dimensiuni de 10-15 cm în Secţiunea S3 - □ D2, D3, D4, C2, C3, C4.

În S4 s-a ajuns la adâncimea de -1,40 m pe un sediment siltic cenuşiu-albicios, cu rare fragmente milimetrice de chirpici ars. Culoarea este dată de carbonatul de calciu a cărui consistenţă este importantă. Conţine foarte puţine materiale ceramice sau oase, dar de mari dimensiuni. Este asemănător din punct de vedere al culorii şi texturii cu sedimentul pe care s-a ajuns în S1 şi S2. Nici acesta nu este foarte omogen, apărând lentile de chirpici ars la diferite adâncimi.

Materialul a fost spălat pe şantier şi selectat pentru a fi trimis spre studiu specialiştilor din echipa de cercetare. De asemenea, s-a ordonat pe complexe arhiva fotografică începând cu anul 2007.

Secțiunile deschise au fost puse în conservare preventivă, prin acoperire cu folie de polietilenă.

Analiza materialului litic cioplit

Eșantionul litic descoperit în campania 2013 (Tabel 1) este alcătuit, predominant, din suporturi laminare din silex crem-gălbui/roșcat, omogen, mat sau parțial translucid, ocazional cu puncte fosilifere, caracteristic varietății de silex cunoscute drept ”balcanic”, frecvent întâlnită în situri paleolitice și neolitice de pe linia Dunării.

Așchiile sunt puține și fragmentate, aparținând categoriei produselor de reamenajare de tipul sous-entame și demi-crête; de asemenea, lamelele alcătuiesc o categorie puțin semnificativă în economia debitajului, ele constituind mai degrabă produse obținute accidental.

Suporturile laminare formează cea mai importantă categorie de produse de debitaj, aflate exclusiv în stare fragmentară și reprezentate, în principal, de lame meziale și distale, alături de care apar și câteva fragmente proximale. Dimensiunile pieselor sunt variabile, cu medii de 30-40 mm (izolat, 67 mm) lungime, 17-22 mm lățime și 4-7 mm grosime.

Printre fragmentele proximale se numără un exemplar care poate fi inclus în categoria lamelor de dimensiuni mari, având în vedere faptul că, în stare fragmentară, măsoară peste 100 mm lungime. Astfel de lame de dimensiuni considerabile, chiar și atunci cand este vorba de fragmente, au fost înregistrate și în eșantioanele campaniilor precedente de la Iepurești, prin urmare, în prezent, numărul lor se ridică la șapte (piese proximale și meziale).

Chiar dacă nu sunt foarte numeroase, piesele retușate ilustrează categorii diversificate de unelte: o piesă de tip grattoir, o piesă de tip burin pe spărtură, o lamă retușată marginal, o lamă cu troncatură și o lamă appointée. Piesa de tip burin este un fragment proximal, a cărui fractură perpendiculară pe planul suportului a servit drept plan de lovire pentru desprinderile de tip chute; frontul piesei de tip grattoir este amenajat distal pe o lamă fragmentată atât în treimea mezială, cât și în extremitatea activă. Lama retușată marginal este un fragment mezial, a cărui latură stângă este parțial modificată prin retușă inversă, semiabruptă. În cazul lamei cu troncatură distală, oblică, este posibil ca amenajarea specifică să fi avut rol de refacere a unei suprafețe de fractură. Ultima piesă retușată, lama distală appointée, este un suport ale cărui laturi lungi sunt convergente, în urma modificării prin retușă directă, semiabruptă, neregulată.

Tabel 1 – Iepurești, 2013: eșantionul litic cioplit

Materie primă	Produse de debitaj			
	Așchii/ esquilles	Fragmente indet.	Suporturi laminare	Piese retușate
Silex ”balcanic”	3/5	12	22	5

Industria materiilor dure animale

În cadrul campaniei arheologice 2013, au fost descoperite 10 piese, ce pot fi atribuite industriei materiilor dure animale. Tipologic, este vorba despre trei vârfuri, două elemente de podoabă, două astragale abrazate, o dăltiță, o piesă indeterminată ca funcționalitate și o piesă în curs de prelucrare (pre-formă).

Prima piesă din categoria vârfurilor a fost confecționată pe suport plat, obținut prin bipartiția osului. Apoi, suprafața piesei a fost în întregime fasonată printr-o abraziune fațetată. Frontul activ a fost creat prin aplicarea unui raclage longitudinal, la nivel distal, în jurul întregii circumferințe. Și cel de al doilea vârf, din păcate, un fragment distal, ilustrează obținerea suportului prin rainurage (posibil prin extracție deoarece grosimea piesei reprezintă mai puțin de ½ din diametrul unui os), suprapus de abraziunea ce a acoperit o mare parte din suprafața piesei. Vârful a fost obținut prin raclage longitudinal aplicat în jurul întregii circumferințe, suprapus de abraziune. Extremitatea este ușor fracturată en languette, posibil funcțional.

Cel de al treilea vârf este total diferit, morfologic și tehnologic. A fost confecționat pe suport în volum, utilizându-se, drept matrice, o ulnă. Osul este prelucrat doar la nivelul părții distale, printr-o abraziune ce a asigurat convergența laturilor. Vârful puternic rotunjit, tocit, cu striuri funcționale longitudinale.

Elementele de podoabă constau într-o piesă din Spondylus, pe care noi o considerăm în curs de reciclare și dintr-o valvă perforată, din Unio. În primul caz, pare să fie vorba despre o brățară, care s-a fracturat (la ambele extremități se conservă stigmate ale unei fracturi în flexiune), după care planul de fractură a fost regularizat prin abraziune, pentru a dobândi un aspect regulat. O mică concavitate, identificată la nivel mezial, ridică problema unui început de perforare, pentru a crea un sistem de atașare. Valva prezintă central o perforație, puternic afectată de exfoliere. Cu toate acestea, am identificat o zonă originală, ce demonstrează că a fost efectuată o perforație, prin abraziune. De asemenea, conturul valvei a fost abrazat.

Cele două astragale, ambele de ovi-caprină, prezintă o secțiune rectangulară, respectiv triunghiulară, cu o perforație la nivelul depresiunii de pe fața dorsală. O abraziune a fost aplicată pe patru fețe, respectiv pe trei fețe, până ce suprafața a devenit rectiline. Perforația a fost realizată prin rotație, doar dinspre fața dorsală. Pereții perforațiilor sunt rotunjiți, cu lustru de uzură, ceea ce demonstrează că piesele au fost intens folosite.

Dăltița este puternic afectată în suprafață, fracturată, cu deformări multiple. La nivelul fragmentului care constituie partea distală, este evidentă o amenajare bifacială a unui front activ de tip dăltiță. Nu avem date legate de uzură.

Piesa indeterminată ca funcționalitate, prezintă, pe trei fațete, o intensă plajă de uzură, ce a imprimat osului o morfologie concavă, cu lustru macroscopic și striuri longitudinale. Aceste stigmate par de natură funcțională și nu tehnologică.

În final, piesa în curs de prelucrare, a fost confecționată pe suport bipartiționat longitudinal, fără a mai putea identifica tehnica deoarece latura longitudinală conservată a fost integral fasonată prin abraziune. De asemenea, frontul activ, ce pare să fi fost de tip daltă, a fost creat printr-o abraziune bifacială, aplicată doar la nivelul extremității. Piesa nu prezintă o finiție clară a frontului activ și nici stigmate de uzură.

http://patrimoniu.gov.ro

118. Vieroș, oraș Mioveni, cartier Făget, jud. Argeș
Punct: Mănăstirea Vieroș
Cod RAN: 13347.01
Nr. Autorizaţie: 153/2013.
Colectiv: Spiridon Cristocea – responsabil, Dragoş Măndescu, Marius Păduraru, Romeo Maschio, Ion Dumitrescu (MJ Argeș).

Mănăstirea Vieroș este ctitoria marelui vornicul Ivaşcu Golescu de la 1572-1573. Ea a servit ca necropolă a aceleaşi familii Golescu. Din cele nouă pietre tombale care se păstrează astăzi în interiorul bisericii fostei mănăstiri, cinci aparţin acestei familii: Albu mare-clucer; Irina, soţia acestuia; Stana, mama Vişăi (a doua soţie a lui Stroe Leurdeanu), Gherghina şi Nicula, copiii lui Stroe Leurdeanu.

La 1644-1645 Stroe Leurdeanu zugrăveşte biserica și adaugă o tindă (cum aflăm din documentul din 1794 prin care Radu Golescu biv vel logofăt a cerut domnului Alexandru Moruzzi ca mănăstirea Vieroş, ctitoria înaintaşilor săi, să fie închinată mănăstirii Sfetagora), fiind considerat al doilea ctitor. Tot în veacul al XVII-lea, în intervalul 1666-1673, Mareș Băjescu a construit la Vieroș o pivniță cu „tălpăzare de piatră".

În 1825, biserica mănăstirii s-a dărâmat, fiind refăcută în perioada 1827-1834, sub supravegherea lui Samoil Sinadon. În anul 1862 mănăstirea a fost desfiinţată, iar ansamblul a început să se ruineze. În prezent, biserica mănăstirii servește drept lăcaș de mir (fig. 1-2).

Cercetările arheologice la Mănăstirea Vieroș au debutat în anul 2012, la inițiativa Consiliului Local Mioveni, care intenționează să demareze un amplu program de restaurare a fostului ansamblu monahal. În campania din 2012 săpăturile arheologice au vizat sectorul de sud-vest al incintei fostei mănăstiri[1]. Anul acesta, cercetările au fost îndreptate asupra zonei sudice a incintei, suprafață care corespunde întregului sector cuprins între biserică şi zidul de incintă de pe latura sudică.

I. Casa egumenească. Pentru constituirea unei imagini de ansamblu cât mai edificatoare în ceea ce priveşte sectorul sudic al curţii fostei mănăstiri, au fost trasate cinci secţiuni orientate nord-sud, între biserică şi zidul sudic de incintă: secţiunea 7 = 19 x 3 m; secţiunea 8 = 16 x 3 m; secţiunea 9 = 14 x 3 m; secţiunea 10 = 14 x 3 m şi secţiunea 12 = 10 x 2,5 m.

Zona cercetată în campania trecută nu a fost abandonată total, mai ales că aici săpătura nu a fost epuizată. Prin urmare, în colţul de sud-vest al curţii, a fost trasată secţiunea 11, cu dimensiunile 10 x 3 m, orientată nord-sud, şi care a adus informaţii noi, atât despre zidul de incintă din colţul de sud-vest, cât şi în ceea ce priveşte compartimentarea spaţiului interior în această zonă a curții.

Suprafaţa totală cercetată în campania de săpături arheologice din acest an, până la finalul lunii octombrie, se ridică la 253 mp. Având în vedere că adâncimea medie la care s-a ajuns cu săpătura este de circa 1.80 m, rezultă o cantitate de 455 mc excavaţi.

Cu tot acest volum de muncă impresionant, stratul arheologic (depunerea antropică) nu a fost epuizat decât în partea de nord a secţiunilor, în vecinătatea bisericii, acolo unde solul viu (geologic) apare la adâncimea de –1.10/–1.20. În partea de sud a secţiunilor, acolo unde terenul începe să se înalţe datorită marii cantităţi de dărâmătură provenită din prăbuşirea construcţiilor de dimensiuni impresionante (subsol, parter, etaj), solul viu este mult mai greu de atins. În capătul de sud al secţiunilor estimăm o adâncime de peste –4,5 m la care sterilul arheologic va fi atins (după explorarea pivniţei), ceea ce va fi imposibil fără o operaţiune de consolidare a pereţilor secţiunii, şi aşa foarte friabili datorită umpluturii de moloz şi dărâmătură, precum și a zidului care închide latura sudică a incintei, deteriorat și susținut de un dud bătrân din proximitatea sa.

Principalele rezultate ale campania 2013 sunt legate de determinarea unei mari părţi a funcţionalităţii şi a organizării interne a zonei sudice a incintei fostei mănăstiri. Adosat zidului de incintă de pe latura de sud a fost parţial reperat un rând de încăperi. Mai departe, către interiorul incintei, a fost cercetat un alt rând de încăperi ce comunicau cu cele dinspre exterior şi care aveau pe pereţii nordici ferestre largi ce dădeau spre curtea mănăstirii (fig. 3). Între acest rând de încăperi şi curtea mănăstirii se află un pridvor cu temelie de cărămidă, probabil deschis, susţinut pe coloane de piatră (fig. 4).

Deşi nicio coloană nu a fost găsită (piatra a fost foarte probabil luată din ruine şi refolosită), au rămas urmele gropilor pentru bazele acestora practicate în temelia de cărămidă a pridvorului, succedându-se la o distanţă de circa 2,7 m.

Accesul din curtea mănăstirii în corpul de clădiri se făcea prin intermediul unor holuri din care se intra în încăperile dispuse simetric stânga-dreapta. În S10, în peretele sudic al holului cs-a păstrat urma unei uşi. În faţa acesteia, pe nivelul podelei au fost descoperiți montanții unui portal din piatră de Albeşti, frumos ornamentat cu motive vegetale în relief (datat în secolul al XVIII-lea – fig. 5).

Funcţionalitatea camerelor este greu de stabilit deocamdată. Certe sunt o bucătărie (în marginea de vest a clădirii – fig. 6), beciul (intrarea boltită în beci a fost surprinsă la -2,50 m în sectorul estic al clădirii). Mai bănuim o sală de mese (trapeza mănăstirii) situată la sud de bucătărie (cu care comunica direct, printr-o uşă), între aceasta şi zidul de incintă.

Suntem de părere că toată această structură de pe latura sudică a incintei este casa egumenească (stăreţia mănăstirii) şi nu chiliile călugărilor (despre care aflăm din documentele vremii că erau amplasate la nord de biserică). Casa egumenească a suferit un puternic incendiu în dimineața zilei de 12 ianuarie 1867, când mănăstirea nu mai funcționa (încă din 1862), fiind la acea dată biserică de mir, iar preot „îngrijitor" Ion Mirodot. Incendiul, având drept cauză o grindă pătrunsă într-unul din coşurile de evacuare a fumului, a fost stins de către locuitorii satului „cu apă și cu topoare, apărându casele cele de jos și biserica"; casele egumenești, „cele pe 2 caturi, au arsu învălișu, tavanu de susu și până la dușumeaoa de josu a catului de susu, care în acest învăliș se află trei odăi ce au fostu învălite cu table". De altfel, un consistent strat de arsură, cu o grosime variabilă, circa 10-20 cm, a fost surprins în secțiunile S7, S8, S9, S10.

Inventarul arheologic nu este foarte spectaculos (trebuie avut în vedere că în momentul părăsirii mănăstirii toate obiectele de valoare au fost luate, iar ceea ce a mai rămas a fost luat de localnici): ceramică fragmentară, unele vase întregibile, fragmente de ustensile casnice, monede (austriece, otomane, româneşti). Avem speranţa că pivniţele mănăstirii, încă necercetate, vor livra un material arheologic mai diversificat şi mai interesant. Materialul arheologic este în curs de restaurare.

II. Necropola. În curtea mănăstirii, imediat la sud de fundaţia bisericii, au fost interceptate 25 de morminte de inhumație, toate orientate vest-est, cu scheletele în poziţie decubit dorsal. Mormintele au apărut de regulă la o adâncime medie de circa 1 m, gropile acestora străpungând nivelul de dărâmătură şi ajungând în câteva cazuri în solul viu (steril).

Mormântul 1: a apărut în S7, □1, la adâncimea de –0,80 m; adult; orientat V-E; scheletul avea o lungime de 1,60 m, labele picioarelor erau intrate sub profilul estic al suprafeţei; nederanjat, aşezat în decubit dorsal, braţele puternic îndoite din cot şi aşezate pe stern (alunecate în lateral); în zona umărului a apărut o monedă de bronz – 3 kreutzer de la Ferdinand I, emis în 1836; datarea: mijlocul secolului al XIX-lea.

Mormântul 2: a apărut în S7, □2, la adâncimea de –0,70-0,80 m; nederanjat; adult; orientat V-E; scheletul măsura 1,80 m în lungime, aşezat în decubit dorsal, craniul căzut lateral spre

http://patrimoniu.gov.ro

dreapta, braţele îndoite din cot şi poziționate pe stern (alunecate în lateral); în gură, defunctului i-a fost pusă o monedă (6 kreutzer, Austria, Franz Joseph, 1849), iar pe toată lungimea scheletului au apărut mai multe cuie provenite de la sicriu.

Mormântul 3: a apărut în S7, □2, la adâncimea de –1,00 m; adult; surprins pe o lungime de 0,95 m; orientat V-E, schelet prost conservat, aşezat în decubit dorsal; craniul căzut lateral spre dreapta; braţul drept (sigurul păstrat) îndoit uşor din cot şi aşezat pe abdomen; picioarele prinse sub profilul estic al suprafeţei; fără inventar.

Mormântul 4: a apărut în S7, □2, la adâncimea de –0,85 m; cercetat parţial; orientat V-E; au fost surprinse doar picioarele, pe o lungime de 0,80 m, restul scheletului fiind prins sub profilul vestic al suprafeţei.

Mormântul 5: a apărut în S7, □1, la adâncimea de –0,95 m, în rând cu mormântul 2, la o distanţă de 1,20 m spre nord de acesta; orientat V-E, cu o uşoară deviaţie către est; deranjat parţial; adult; scheletul măsura în lungime 1,60 m, aşezat în decubit dorsal, craniul căzut lateral spre dreapta, braţul stâng îndoit din cot şi aşezat pe piept, antebraţul drept şi piciorul drept lipsesc, probabil tăiate în momentul săpării gropii mormântului 1; craniul era „protejat" de o „cutie" din cărămizi (două cărămizi intercalau craniul, între ele, deasupra craniului, a fost pusă o altă cărămidă, peste aceasta şi capetele celor două cărămizi au fost aşezate două rânduri de cărămizi fără a fi legate cu mortar); lipsit de inventar. Mormântul a aparţinut unui călugăr (fig. 7).

Mormântul 6: a apărut în S7, □3, la adâncimea de –1,15 m, dispus în rând cu mormântul 3, la 0,90 m sud faţă de acesta; nederanjat; orientat V-E; adult; scheletul intră parţial în profilul estic al suprafeţei (partea de la bazin în jos) şi a fost degajat pe o lungime de 1,00 m în lungime; aşezat în poziţie decubit dorsal, craniul căzut lateral spre dreapta, braţele îndoite din cot şi aşezate pe stern; cuiele de fier, car par a fi moderne, şi urmele de lemn indică prezenţa sicriului; inventar: bold de fier, posibil modern.

Mormântul 7: a apărut în S8, □2, la adâncimea de –0,70 m; nederanjat; orientat V-E; copil; scheletul, foarte prost conservat, măsura în lungime 0,80 m; aşezat în poziţie decubit dorsal, cu braţele îndoite din cot, poziționate pe abdomen; aşezat pe un pat de bolovani de dimensiuni reduse; inventarul se rezumă la o piesă de formă triunghiulară de fier, posibil o limbă de curea.

Mormântul 8: a apărut în S8, □1, la adâncimea de –0,82 m; nederanjat; orientat V-E; copil; scheletul măsura 0,92 m, aşezat în poziţie decubit dorsal, braţele uşor îndoite din cot şi aşezate pe abdomen; fără inventar.

Mormântul 9: a apărut în S8, □2, la adâncimea –1,00 m; cercetat parţial; din schelet au fost degajate oasele craniului, omoplaţii şi parţial cutia toracică; restul scheletului este prins în profilul estic al suprafeţei.

Mormântul 10: a apărut în S8, □2, la adâncimea –1,10 m, pe aceeaşi linie cu mormântul 9; cercetat parţial; adult; din schelet au fost degajate oasele bazinului şi membrele inferioare, restul fiind prins în profilul vestic al suprafeţei; lungimea părţii degajate este de 0,92 m; urma sicriului foarte bine conservată.

Mormântul 11: a apărut în S8, □2, la adâncimea –1,30 m, la sud de mormântul 10, în rând cu acesta, la 1,60 faţă de el; nederanjat; adult; lungimea scheletului 1,60 m, aşezat în decubit dorsal; capul căzut spre stânga, braţele îndoite din cot, aşezate pe stern, antebraţele uşor petrecute unul peste celălalt; fără inventar.

Mormântul 12: a apărut în S9A, □1, la adâncimea –0,72 m, scheletul nu era in conexiune anatomică, oasele, părţi din craniu, membre, coaste, erau îngrămădite, posibil ca urmare a unei reînhumări; oasele au fost aşezate pe un pat de pietre de dimensiuni mici; între oase a fost găsită o monedă de bronz – kreutzer –, Austria, Francisc I, 1800.

Mormântul 13: a apărut în S9A, la limita dintre carourile 1 şi 2, la adâncimea –0,98 m; nederanjat; orientat V-E; adult; scheletul măsura 1,68 m, aşezat în decubit dorsal, braţele îndoite uşor din cot şi aşezate pe abdomen; în zona bazinului a fost găsite trei monede de bronz austriece – 1 kerutzer – emişi în 1816 de Francisc I pentru Austria; au fost recuperate mai multe cuie provenind de la sicriu, precum şi un flec de pantof; datare: prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Mormântul 14: a apărut în S9A, □1, la adâncimea –1,05 m; adult; orientat V-E, uşor deviat spre sud; schelet aşezat în decubit dorsal; lungimea 1,90 m, deranjat, craniul nu se găsea în poziţie firească, ci era întors cu partea superioară către claviculă, humerusul braţului stâng era rupt, parte în poziţia iniţială şi parte lipit de craniu, antebraţul stâng căzut pe abdomen; braţul drept era îndoit din cot şi aşezat pe abdomen; fără inventar.

Mormântul 15: a apărut în S10A, □1, la adâncimea –0,80 m; cercetat parţial; orientat V-E; schelet aşezat în decubit dorsal, capul căzut spre stânga, braţele îndoite din cot, aşezate pe stern, bazinul şi picioarele prinse sub profilul estic al suprafeţei; sicriul, de formă trapezoidală, foarte bine conservat, era lăţit în zona craniului; în palma stângă, defunctului i-a fost pusă o monedă de bronz austriacă – 3 kreutzer – emisă de Ferdinand I în anul 1837.

Mormântul 16: a apărut în S10A, □1, la adâncimea –0,90 m; cercetat parţial; orientat V-E, uşor deviat spre nord; adult; aşezat în decubit dorsal, braţele îndoite din cot, alunecate pe omoplaţi, gambele prinse sub profilul estic al suprafeţei; sub schelet a apărut un cuţit.

Mormântul 17: a apărut în S10A, □1, la adâncimea –0,80 m, la 0,30 m SVV de mormântul 16, deranjat de acesta; reprezentat de un craniu de mici dimensiuni, cu mandibula orientată spre est; fără inventar.

Mormântul 18: a apărut în S10A, □2, la adâncimea –0,90 m, orientat E-V, uşor deviat spre nord; nederanjat; copil; lungimea scheletului 1,02 m, craniul uşor deplasat, mâinile împreunate; defunctul avea în mâna stângă o monedă de bronz, 3 kreutzer, Austria, Ferdinand I, 1837.

Mormântul 19: a apărut în S10A, □2, la adâncimea –0,92 m, orientat E-V, deranjat de mormântul 18; schelet aşezat în poziţie decubit dorsal; fără inventar.

Mormântul 20: a apărut în S10A, □2, la adâncimea –1,25 m, orientat E-V; aşezat în decubit dorsal; adult; lungimea scheletului 1,62 m; braţul stâng îndoit din cot, aşezat pe abdomen; braţul drept îndoit din cot, aşezat pe stern; pe stern a apărut o monedă de bronz, 5 bani, din anul 1867, emisă de Carol I; datare: sfârşitul secolului al XIX-lea.

Mormântul 21: a apărut în S10B, □1, la adâncimea de –0,80 m; deranjat; reprezentat din câteva oase şi un craniu, între acesta a fost găsită o monedă de bronz, 3 kreutzer, Austria, sec. XIX (tocită).

Mormântul 22: a apărut în S10B, □2, la adâncimea –1,00 m, în rând cu mormintele 25 şi 24, la 0,60 m sud de mormântul 25; orientat E-V; aşezat în decubit dorsal; copil; craniu, membrul superior stâng, membrul inferior stâng şi gamba lipsesc (nu s-au conservat); oasele forte fragile; în zona pieptului au apărut

http://patrimoniu.gov.ro

două monede (para - Turcia, sec. XIX, (tocită), 1 ban, România, Carol I, 1867); în pământul galben (steril arheologic) s-a păstrat amprenta unei scânduri de la sicriu.

Mormântul 23: a apărut în S10B, □1, la adâncimea –1,15 m; orientat E-V; adult; lungimea scheletului era de 1,60 m; aşezat în decubit dorsal; craniul căzut spre dreapta; braţul drept întins pe lângă corp; braţul stâng îndoit din cot şi aşezat pe piept; în zona gâtului a apărut un cui.

Mormântul 24: a apărut în S10B, □1, la adâncimea –1,15 m; deranjat parţial în momentul săpării gropii mormântului 23; orientat est-vest; adult; lungimea scheletului era de 1,58 m; aşezat în decubit dorsal; craniul căzut spre dreapta; braţul drept puternic îndoit din cot şi căzut pe omoplat; braţul stâng dislocat în timpul săpării gropii mormântului 23, cu humerusul răsucit către craniu, iar antebraţul în poziţie normală, respectiv, aşezat pe abdomen; în partea dreaptă, paralel cu corpul defunctului, era vizibilă urma unei scânduri provenind de la sicriu..

Mormântul 25: a apărut în S10B, □2, la adâncimea –1,25 m; pe acelaşi rând cu mormintele 23 şi 22; orientat E-V; adult; lungimea scheletului era de 1,76 m; aşezat în decubit dorsal, craniul căzut spre stânga; braţele puternic îndoite din cot şi căzute pe omoplaţi; pe piept a fost găsită o monedă de bronz – 3 kreutzer – emisă de Ferdinand I pentru Austria în 1836; datare: mijlocul secolului al XIX-lea.

Aşadar, din totalul de 25 de morminte:

- 18 au fost cercetate integral (M1, M2, M5, M7, M8, M11, M12, M13, M14, M17, M18, M19, M20, M21, M22, M23, M24, M25), 3 în proporţie de 70% (M3, M6, M16) şi 4 în proporţie de 20-50% (M4, M9, M10, M15);

- 14 pot fi atribuite unor adulţi (M1, M2, M3, M5, M6, M10, M11, M13, M14, M16, M20, M23, M24, M25), 4 unor copii (M7, M8, M18, M22); în trei cazuri, ca urmare a stadiului cercetării nu s-au putut face aprecieri (M4, M9, M15); în alte trei cazuri, mormintele au fost deranjate de înhumări ulterioare (M17, M19, M21), iar într-un singur caz scheletul a fost reînhumat (M12);

- 12 aveau inventar; dintre acestea, 7 morminte aparţineau unor adulţi (M1, M2, M6, M13, M16, M20, M25), 2 unor copii (M7 şi M18); alte trei (M12, M15, M21), din motivele invocate mai sus, nu pot fi atribuite nici unei categorii;

- 10 nu aveau inventar, dintre acestea 6 pot fi atribuite unor adulţi (M3, M5, M11, M14, M23, M24), două unor copii (M8 şi M22), iar două nu pot fi atribuite nici unei categorii (M17 şi M19);

- 12 au fost săpate până la adâncimi care variau între –0,98-1,25 m (M3, M6, M9, M10, M11, M13, M14, M20, M22, M23, M24, M25), 9 la adâncimi cuprinse între –0,70-0,85 m (M1, M2, M4, M7, M8, M12, M15, M17, M21) şi 4 la adâncimi cuprinse între –0,90-0,95 m (M5, M16, M18, M19);

- 5 s-au suprapus parţial sau total peste morminte mai vechi (săparea gropii lui M5 a dus la deranjarea lui M1, groapa lui M16 a tăiat M17, M21 a fost deranjat de săparea gropilor pentru M24 şi M25, M24 a fost deranjat de săparea gropii lui M23).

Cu privire la aceste date cu caracter statistic trebuie făcute unele precizări. Cercetarea parţială a unor morminte s-a datorat faptului că parte din ele se continuau în profile, iar demontarea lor ar fi dus la pierderea relaţiei stratigrafice a mormintelor cu monumentul. Determinarea adult-copil nu a fost făcută de un antropolog, ci, în funcţie de înălţimea defunctului, a fost apreciată.

Exceptând mormintele M6, M7 şi M16, care au avut ca inventar un bold (M6), o limbă de curea (M7) şi un cuţit (M15), la restul acesta se compunea din monede de bronz, în general câte una, pusă pe mână sau, mai rar, în gură (M2). Doar M13 a avut ca inventar trei monede de bronz.

Suprapunerea unor morminte peste altele mai vechi, dar şi adâncimile la care au fost înhumaţi defuncţii indică faptul că necropola a fost utilizată în mai multe etape. Mormintele săpate la adâncimea cuprinsă între –0,70 m și – 0,85 m sunt dispuse mai mult către latura sudică a bisericii. La mormintele săpate la adâncimea cuprinsă între –1,00 m și –1,25 m se observă o relativă ordonare a lor în şiruri, dispuse pe direcţie est-vest, dar şi o aliniere pe direcţie nord-sud, iar distribuţia lor se face pe aproape întreg spaţiul dintre Casa Egumenească şi latura sudică a bisericii.

Cronologia monedelor descoperite în morminte (1800-1867) sugerează că înmormântările din curtea bisericii, la sud de lăcaşul de cult, s-au practicat în ultimele cinci decenii de existență a Mănăstirii Vieroș, cât și după dezafectarea acesteia (1862), când a devenit biserică de mir, decedaţii fiind locuitori ai satului şi nu călugări.

III. Catalogul monedelor descoperite în campania 2013 la fosta mănăstire Vieroş (fig. 8)

1. Para - Imperiul otoman, Mustafa III (1757-1774), 1758, Secţiunea (S) 9B, caroul ()6, –1,70 m.
2. Para - Imperiul otoman, Mustafa III, 1765, S8, 5, – 0,75 m.
3. Para - Imperiul otoman, Selim III (1789-1807), 1789, S7, 7, – 2,14 m.
4. Aspru - Para, Imperiul otoman, sec. XVIII (tocită), S11, 5, – 2,70 m.
5. Para - Turcia, sec. XIX, (tocită), S10B, 2, M22, – 1m.
6. Para, Imperiul otoman, Mustafa III, 1757, S9A, 1, – 0,96 m (ruptă).
7. Para, Imperiul otoman, sec. XVIII (tocită), S11, 4, – 2,30 m.
8. Para, Imperiul otoman, Abdul Hamid I (1774-1789), 1781, S11, 2 (latura de vest), – 1,90 m.
9. Para, Imperiul otoman, Selim III, 1795, S7, 1 (la nord de M1), – 0,70 m.
10. 1 Kreutzer, Austria, Francisc I, 1800, S9A, 1, M 12, – 0,72 m.
11. ½ Kreutzer, Austria, Francisc I, 1816, S9A, 1, – 1 m.
12. 1 Kreutzer, Austria, Francisc I, 1816.
13. 1 Kreutzer, Austria, Francisc I, 1816.
14. 1 Kreutzer, Austria, Francisc I, 1816

toate provin din S9A, 1-2, M13, – 1 m, fiind găsite în palma mortului.

15. 3 Kreutzer, Austria, sec. XIX (tocită), S10B, 1, M 21, – 0,80 m.
16. 1 Kreutzer, Austria, sec. XIX
17. 1 Kreutzer, Austria, sec. XIX
18. 3 Kreutzer, Austria, sec. XIX (1820-1835 - tocită).
19. 3 Kreutzer, Austria, sec. XIX (1820-1835 - tocită).
20. 3 Kreutzer, Austria, sec. XIX (1820-1835 - tocită).

toate provin din S 10B, 1, – 0,80 m.

21. 3 Kreutzer, Austria, Ferdinand I (1835-1848), 1836, sec. 10B, 1-2, M25, – 1,10 m.
22. 3 Kreutzer, Austria, Ferdinand I, 1836, S7, 1, – 0,60 m.
23. 3 Kreutzer, Austria, Ferdinand I, 1837, S10, 2, M18, – 0,90 m.
24. 3 Kreutzer, Austria, Ferdinand I, 1837, S10, 1, M15, – 0,80 m.
25. 6 Kreutzer, Austria, Franz Joseph, 1849, S7, 2, M2, – 0,83 m.
26. 1 Ban, România, Carol I, 1867, S10B, 2, M22, – 1m.
27. 5 Bani, România, Carol I, 1867, S10B, 3, – 1,30 m.
28. 5 Bani, România, Carol I, 1867, S10, 2, M20, – 1,25 m.

În sfârşit, în urma cercetărilor efectuate în colţul de sud-est al incintei, a reieşit foarte clar că ceea ce se observă astăzi la suprafaţa solului, pe limita de proprietate dintre terenul bisericii şi curtea locuitorului Petriu Cătălin (la est de biserică), şi care era socotit a fi zidul estic de incintă al mănăstirii, nu este decât restul unui perete de la o încăpere situată în această zonă şi probabil adosată zidului de incintă de pe latura de est. În realitate, zidul de incintă al mănăstirii

http://patrimoniu.gov.ro

de pe latura de est, precum şi alte ruine de la camerele adosate acestuia, unele de mari dimensiuni, nu se mai află pe proprietatea bisericii, ci pe cea particulară a vecinului de la răsărit. În aceste condiţii, o cercetare exhaustivă a spaţiului interior al incintei vechii mănăstiri Vieroş nu se va putea efectua decât dacă şi proprietatea privată de la est de biserica actuală va fi afectată.

Résume

Les fouilles archéologiques effectuées en 2013 fut concentrés dans la partie du sud de l'enceinte de Monastère Vieroş. Les recherches ont mis au jour un grand édifice bâti en XVIIIème siècle. Cet édifice a été identifié comme «Maison de prieuré». Entre l'église et cet édifice fut excavées 25 tombes.

(Endnotes)

[1] Rezultatele cercetărilor arheologice de la Mănăstirea Vieroş, campania 2012, au fost prezentate în cadrul celei de-a XLVII-a Sesiuni Naţionale de Rapoarte Arheologice, Craiova, 27-30 mai 2013.

189. com. Mirşid, sat. Moigrad, Porolissum - Pomătul Jacului, jud. Sălaj

Punct: „Sub Ferice / Drumul Vacilor, Porolissum

Nr. Autorizaţie: 208/2013

Cod sit: 142159.04; ***Cod LMI:*** 2004: SJ-I-s-A-04909

Colectiv: Coriolan Horaţiu Opreanu (responsabil ştiinţific), Vlad-Andrei Lăzărescu (Institutul de Arheologie şi Istoria Artei Cluj-Napoca), Cosmin Onofrei, Dragoş Blaga, Dan Deac, Monica Gui (doctoranzi Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca), Horea Pop (MJIAZ).

Cercetarea arheologică a fost determinată de lucrările necesare construirii unei parcări (plus utilităţi) din viitoarea investiţie a CJ Zalău în zona sitului arheologic de la Porolissum (Moigrad, jud. Sălaj), punctul "sub Ferice" sau "drumul vacilor". Proiectul vizează zona situată în partea de SV a vămii romane, ce se află în afara sistemului defensiv roman de aici. Suprafaţa afectată se întinde pe circa 3500 m^2. Din punct de vedere administrativ, investiţia străbate zona ce merge în paralel cu fostul sistem defensiv roman, reprezentând una dintre arterele de acces rutier ale satului Moigrad (jud.Sălaj) de astăzi. Rolul său este de a facilita accesul vizitatorilor în zona sitului arheologic.

Literatura de specialitate, deşi vastă, menţionează puţine descoperiri pentru zona afectată de construcţia viitoarei parcări (plus anexe). Vezi în acest sens N. Gudea, Porolissum: Un complex daco-roman la marginea de nord a Imperiului Roman. Vama romană: monografie arheologică-contribuţii la sistemului vamal din provinciile dacice, Cluj-Napoca, 1996 (cu bibliografia). Zona se află în apropierea vămii romane, sub unul din turnurile de supraveghere, cel de pe dealul „Ferice". Cu câţiva ani în urmă aici s-au găsit prin detecţii de suprafaţă numeroase monede romane, publicate în C.Găzdac, N.Gudea, Porolissum. Coins from Roman sites and collections of Roman coins from Romania, Cluj-Napoca, 2006. În vara anului 2012 o parte a zonei a fost investigată prin mijloace geofizice, fără a fi identificate structuri de zidărie. În toamna târzie a anului 2012 un colectiv de la Muzeul Judeţean de Istorie şi Artă Zalău a efectuat o cercetare de diagnostic arheologic, săpând 5 secţiuni care au identificat complexe arheologice şi o serie de materiale interesante (vezi). Pe această bază au fost programate săpături preventive, în vederea descărcării zonei de sarcină arheologică.

Începând cu 17 iunie 2013 în zona afectată de următoarea investiţie s-a întreprins decaparea întregii suprafeţe mecanic, cu două utilaje de tip excavator, dotate cu lamă de taluz, aflate sub directa coordonare şi supraveghere a întregii echipe de arheologi. În paralel a mai fost folosită o auto-basculantă pentru încărcarea şi depozitarea pământului rezultat în urma decapării mecanice. Decaparea suprafeţei a fost determinată de particularităţile reliefului.

S-au urmărit următoarele obiective:

– Determinarea prezenţei sau absenţei materialelor arheologice, a structurilor, complexelor, artefactelor din zona afectată de lucrările de construire.

– În cazul descoperirii unor vestigii arheologice, se va urmări distribuţia spaţială a acestora, stratigrafia zonei, caracterul şi starea lor de conservare.

– Semnalarea şi cercetarea zonelor unde diagnosticul arheologic nu a pus în evidenţă existenţa unor descoperiri cu caracter arheologic.

– Evaluarea riscurilor pentru patrimoniul cultural din zonă în relaţie cu implementarea proiectului de construire.

În urma cercetărilor arheologice au fost identificate două posibile faze de locuire aparţinând epocii romane, numărul complexelor ridicându-se la cca. 52. Complexele arheologice descoperite sunt lipsite de instalaţii de încălzire ceea ce exclude interpretarea lor drept locuinţe propriu-zise, cel mult adăposturi sezoniere.

Complexelor mai sus amintite le corespund un număr de 121 de contexte arheologice, materialul descoperit pe suprafaţa afectată fiind preponderent de factură romană. Putem aminti aici ceramică de lux romană, dar şi uzuală, un număr de 125 de monede din bronz, argint (una placată cu foiţă de aur) ce se încadrează în intervalul Otho (68 p. Ch.) – Filip Arabul (244-249 p. Ch.) şi peste 40 de fibule încadrabile în aceeaşi epocă. Alături de material specific epocii romane au mai fost descoperite artefacte ce pot fi atribuite culturii Przeworsk.

Numărul ridicat de artefacte (753), însumând aici monede, bronzuri, obiecte de fier, indică faptul că zona din apropierea vămii romane a fost intens circulată în secolele II-III p. Ch.

Corelând toate informaţiile şi ţinând seama şi de poziţia în apropierea vămii şi a drumului roman considerăm că suntem în zona unui târg antic de pe frontieră, menţionat de izvoarele scrise antice pentru perioada războaielor marcomanice. Aici se tranzacţionau periodic anumite mărfuri, probabil reglementate de autorităţile romane.

Bibliografie:

C.Găzdac, N.Gudea, Porolissum. Coins from Roman sites and collections of Roman coins from Romania, Cluj-Napoca, 2006

N. Gudea, Porolissum: Un complex daco-roman la marginea de nord a Imperiului Roman. Vama romană: monografie arheologică-contribuţii la sistemului vamal din provinciile dacice, Cluj-Napoca, 1996

H. Pop, Csók Zsolt Porolissum, punct Drumul Vacilor în Cronica Cercetărilor Arheologice Campania 2012, Iaşi, 2013, p. 202, nr. 111.

http://patrimoniu.gov.ro

120. com. Negrileşti, sat Negrileşti, Judeţul Galaţi
Punct: „Negrileşti-Curtea Şcolii”
Nr. Autorizaţie: 127/2013
Cod RAN: 75285.01;
Colectiv: responsabil şantier - Ilie Costel (Muzeul de Istorie Galaţi); membri: Ciobotaru Paul, responsabil de sector, Nicu Mircea, arheolog expert, Alecsă Daniela (Muzeul Mixt Tecuci), Cotoi Ovidiu Soleriu(Universitatea „Dunărea de Jos” Galaţi)
Finanţare: 10.000 lei

Comuna Negrileşti se află situată în partea nord-vestică a județului Galați, la 15 km nord-est de municipiul Tecuci și este străbătută de cursul râului Bârlad. Intravilanul satelor componente comunei, Negrilești și Slobozia Blăneasa, ocupă o terasă înaltă din stânga râului Bârlad, iar extravilanul cuprinde dealuri și platouri, ce fac parte din Colinele Tutovei, precum și o zonă joasă, în lunca Bârladului.

Cercetarea sitului arheologic Negrileşti - Curtea Şcolii a debutat în anul 1981, când a fost realizată o cercetare pe malul stâng al Bârladului, de către arheologul Mircea Nicu. Urmare a acestei prime evaluări de teren şi a unui sondaj efectuat în „Punctul Zaharia”, situl a fost inclus în Lista Monumentelor Istorice (cod GI-I-s-B-02988). Acesta se întinde pe o suprafaţă de circa 12 ha şi se află situat în curtea şcolii gimnaziale din sat şi pe terenul unor localnici.

Începând cu anul 2007, au fost derulate anual cercetări arheologice de către Muzeul Mixt Tecuci şi Muzeul de Istorie Galaţi, în baza unor protocoale de colaborare între cele două instituții, precum și a unor contracte de prestări servicii încheiate cu școala sau primăria din localitate. Cercetările au dus la descoperirea a numeroase urme materiale din diferite perioade istorice: neolitic, epoca bronzului, sec. IV-V p. Chr., sec. VII-X, perioadele medievală și modernă.

Sectorul D3-D4 (La Punte)
responsabil sector - Ilie Costel, colectiv: Ciobotaru Paul, Cotoi Ovidiu Soleriu, Alecsă Daniela

În primăvara anului 2013, Primăria comunei Negrileşti, judeţul Galaţi, a început o acţiune de igienizare a unor perimetre aflate în situl arheologic din localitate. În urma acestor operaţiuni de igienizare şi nivelare, în zona „La Punte”, au fost puse în evidenţă urme de zidărie, ce provin de la vechi construcţii, aflate pe domeniul boierilor Giurgea care au deţinut moşii în acest sat. Acest punct se află în sectorul topografic D3-D4, în partea vestică a sitului, în apropierea malului râului Bârlad, unde au fost cercetate, în anul 2009, secţiunile S.2 şi S.7.

În sectorul D3-D4 („La Punte”) au fost cercetate cinci unităţi de săpătură, S.19(18 m/1,5 m), Cas.1/2013(6 m/6 m), Cas.2/2013 (4 m/3 m), Cas.3/2013 (6 m/4 m), Cas.4/2013 (6 m/3 m), care au permis descoperirea unui număr de 22 complexe de locuire datate în neolitic, epoca bronzului, perioada secolelor IV p. Chr. şi VII-X p. Chr. Din cele 22 complexe, identificate şi cercetate, 2 sunt locuinţe (L.1, L.2/Cx.20), 2 cuptoare (Cx.3, Cx.7), 14 gropi (Cx.1, 2, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 17, 18, 19, 21), iar 4 (Cx.6,14,15,16) reprezintă amenajări diferite incluse în L.1 și L.2. De asemenea, au fost puse în evidenţă ruinele unor construcţii ce făceau parte din ansamblul curţii boiereşti, de la sfârşitul secolului al XIX-lea.

Construcţii din cărămidă şi piatră

În această zonă s-a aflat un perimetru construit şi amenajat peisagistic care aparţinea de curtea boierilor Giurgea. Este vorba de un ansamblu format dintr-o clădire realizată din cărămidă, o împrejmuire care avea o fundaţie din piatră şi un havuz. Din clădire s-a păstrat doar fundaţia, ce a fost realizată din cărămidă şi piatră, aşezate pe un pat de pietriş. Clădirea, cu faţada spre sud, cu dimensiunile de 16,40m, pe axul est-vest şi 11m nord-sud, avea un plan dreptunghiular, era compartimentă în 8 încăperi şi avea o împrejmuire realizată pe o fundaţie din piatră. Dimensiunile incintei, realizată pe acest zid din piatră calcaroasă, aveau 20,34 m latura de sud, 20,80 m latura de nord, 19,28 m latura de est și 19,31 m latura de vest. Pe colțurile de sud-est și sud-vest se aflau două rotonde, cu un diametru de trei metri la exterior, late de 0,4m și realizate din cărămidă tencuită. Pe latura de sud a acestei incinte împrejmuitoare, chiar pe mijlocul ei, dar şi a axului est-vest al clădirii, se află adosat un bazin. Acesta are o formă trilobată, cu axele de 5m lungime şi o adâncime de 1,6 m. Bazinul, realizat din cărămidă tencuită, prevăzut cu conductă de aducţiune a apei, constituia un havuz, aşa cum se întâlneşte şi la alte conace ridicate la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea.

Complexe arheologice

Locuinţa 1 (L.1/2013) a fost surprinsă şi cercetată în Cas.1, carourile B1, B2, C1, C2, C3. Locuinţa se continuă şi în Cas.3, în carourile A1-B1 şi parţial în carourile A2-B2. Această locuinţă este adâncită, de formă rectangulară, cu colţurile rotunjite şi cu dimensiunile de aproximativ 5,00 m/4,5 m. Menţionăm că o parte din acestă locuinţă a fost dezvelită, în anul 2009, în capătul de est al S.7/2009 şi în Cas.4/2009. Conturul locuinţei nu a apărut clar delimitat, acesta a fost stabilit după densitatea mare de material arheologic, apărut pe suprafaţa carourilor menţionate şi după forma alveolată a locuinţei surprinsă în profilul de nord al Cas.1. Respectivul profil ne indică o locuință adâncită cu 1,15 m de la nivelul preistoric de călcare și o lungime de 5m pe axa NE-SV. Nivelul de locuire neolitic a fost identificat, pe suprafaţa carourilor amintite, la adâncimea de -1,10m sub forma unei aglomerări de materiale ceramice și resturi osteologice cu o densitate mai mare spre pe profilul de N. Inventarul arheologic, recoltat de pe suprafaţa locuinţei, o încadrează în cultura Starčevo-Criş.

Locuinţa 2 (L.2/2013), denumită iniţial Cx.20, a apărut la -0,90 m, în jumătatea vestică a casetei Cas.4 şi este orientată NE-SV, dimensiuna surprinsă fiind de 3,10 m pe axa est-vest şi de 3 m pe nord-sud. Pe suprafaţa sa s-au găsit urme de chirpic, fragmente ceramice şi resturi osteologice, într-un pământ negru cu urme de cenuşă şi cărbune. Locuinţa este una semiadâncită, lucru care se observă în profilul de sud al Cas.4, ca şi pe cel de nord al Cas.3. După inventarul prelevat de pe suprafaţa locuinţei, aceasta se încadrează în perioada migraţiilor, respectiv cultura Sântana de Mureş-Cernjachov.

Cuptorul 1 (C.1/2013), denumit iniţial Cx.3, complexul s-a dovedit a fi un cuptor de uz casnic. A apărut în Cas.1 şi se continuă şi sub martorul de 0,50 m, lăsat între Cas.1 şi Cas.3. Vatra cuptorului a fost aşezată pe un strat de pământ negru bătut. Gura cuptorului, aflată pe latura de est, avea o deschidere de 0,30 m, fiind delimitată cu câteva pietre. Diametrul maxim al cuptorului a fost de 1,20 m, bolta având o înălţime maximă de 0,35 m. Pe vatră a fost găsit un fragment de vas lucrat cu mâna, specific perioadei secolelor VII-X.

Cuptorul 2 (C.2/2013), denumit iniţial Cx.7, este un cuptor de ceramică care a fost surprins în Cas.2. A fost sesizat iniţial prin prezenţa masivă a unor bucăţi mari de pământ puternic ars. Acestea prezentau urme de feţuială, iar unele dintre ele erau rotunjite şi perforate. În respectiva aglomerare, ce reprezenta părţi prăbuşite din cuptor şi placa centrală, au fost găsite numeroase fragmente ceramice datate în secolul IV p. Chr. Sub această aglomerare se afla camera de ardere orientată cu gura spre sud-est. În faţa acesteia se aflau cenuşă şi mici bucăţi de cărbune. Groapa de serviciu a fost sesizată la sud de gura camerei de ardere (Cx.11).

Din cele 14 gropi, 5 au fost identificate şi cercetate în S.19, 4 gropi în Cas.1, o groapă în Cas.2, 2 gropi în Cas.3 şi 2 gropi în Cas.4.

http://patrimoniu.gov.ro

Dintre acestea, cinci aparţin culturii Noua (Cx.18/Gr.12, Cx.21/Gr.14), şapte au fost încadrate în cultura Sântana de Mureş-Cernjachov (Cx.1/Gr.1, Cx.2/Gr.2, Cx.4/Gr.3, Cx.5/Gr.4, Cx. 9/Gr.6, Cx.10/Gr.7, Cx.11/Gr.8) şi cinci fără inventar arheologic (Cx.8/Gr.5, Cx.12/Gr.9, Cx.13/Gr.10, Cx.17/Gr.11, Cx.19/Gr.13).

Sectorul D6, D7 - E6, E7 („Stadion")

responsabil sector Ciobotaru Paul, colectiv: Cotoi Ovidiu Soleriu, Alecsă Daniela

Cercetarea în acest sector s-a derulat datorită intenţiei autorităţilor locale de a realiza o împrejmuire cu plasă metalică a stadionului comunal. Pentru realizarea acestui obiectiv au fost trasate 17 secțiuni arheologice, cu lăţimi de 1,2m şi lungimi cuprinse între 9,60 m şi 12 m, cu martori de 3 m - 4,5 m între ele. În acest sector au fost cercetate un număr total de 18 unităţi de săpătură, 17 secţiuni şi o casetă. Secţiunile ST.1 - ST.5 au fost trasate pe latura de S a stadionului, fiind orientate EV, secţiunile ST.6 - ST.11 pe latura de V, orientarea lor fiind NS, iar secţiunile ST.12 - ST.17 pe latura de E, fiind orientate NS. Caseta 5(Cas.5) a fost trasată pe latura de V a ST.11 și a stadionului, în colţul de NE al acestuia, orientarea ei fiind NS. În cele 18 unităţi de săpătură s-au conturat şi au fost cercetate un număr de 11 complexe arheologice, 2 locuinţe şi un mormânt. Majoritatea descoperirilor au fost făcute în secţiunea ST.11 şi Cas.5.

În această zonă complexele antice și preistorice au apărut după adâncimea de -1,20 m, nefiind afectate de intervențiile contemporane. Stratigrafia în acest sector se deosebește de restul sitului prin faptul că până la -1,20 m avem o succesiune de straturi, rezultat al depunerilor în mod diferit a diluviunilor venite de pe versantul situat la est, peste drumul comunal. Astfel s-a putut constata că sub solul vegetal actual se găsesc depuneri succesive de microprundişuri (0,10 m - 0,15 m), pământ galben nisipos (0,40 m), pământ negru granulos (0,40 m - 0,60 m), în care apar uneori şi elemente de intervenţie antropică, urmat de un alt nivel de galben nisipos (0,40 m). După adâncimea de -1,20 m -1,40 m apar straturile de pământ în care au fost surprinse nivele arheologice corespunzătoare celor din alte zone ale sitului, situate mai la vest de acest punct.

Complexe arheologice

În sectorul „Stadion" au fost puse în evidență o serie de amenajări umane, care dovedesc că și acest perimetru a fost locuit în toate epocile care au fost identificate în situl Negrilești, în celelalte campanii de cercetare. Chiar dacă densitatea descoperirilor a fost mai mare în colțul nord-vestic al terenului de fotbal, urme de locuire umană nu lipsesc nici în alte zone.

Astfel, în caroul 5 al ST.16, la -1,90 m, a fost surprins un complex Cx.30, care consta într-o aglomerare de oase de animale şi fragmente ceramice,care se încadrează în epoca bronzului, respectiv cultura Noua.

Urme materiale din epoca modernă au fost depistate în caroul 5 al ST.7, la -0,80 m, prin prezența unei părți din conducta ce transporta apa spre curtea boierilor Giurgea. Orientarea conductei este NNE-SSV, traseul ei indicând că face parte din conducta descoperită în anii anteriori în sectorul „Curtea Şcolii". Complexul se datează în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Locuinţa 3 (L.3/2013) a fost surprinsă în ST.11 și Cas.5, la -2,60 m, în carourile 2-4, sub forma unor aglomerări de fragmente ceramice, resturi osteologice, lame de silex și obsidian, fragmente de vatră, chirpic, arsură, cărbune şi pietre, plasate în jumătatea nordică a Cas.5 și ST.11 și denumite inițial complexe (Cx.26, Cx.28, Cx.29, Cx.30, Cx.31). Locuința adâncită, cu dimensiunile de 3,2 m/3 m, avea orientarea NV-SE și a fost surprinsă într-un sol negru amestecat cu galben între adâncimile -2,60 m - 3,20 m. Materialul arheologic, rezultat din această locuință, plasează această amenajare umană în mileniul VI a.Chr, în aria culturii Starčevo-Criş.

Locuinţa 4 (L.4/2013) a putut fi observată în profilul de E, din jumătatea sudică a ST.11. Aceasta este o locuinţă semiadâncită, care poate fi pusă în legătură cu cuptorul de uz gospodăresc, C.3/2013 (Cx.3), din caroul 2 al ST.11, complex datat în secolele VII-X.

Mormântul 1 (M. 1) a fost descoperit în ST.11, la -2,90 m. Înhumatul se afla în poziţie semichircită, picioarele strânse, culcat pe partea dreaptă, mâna dreaptă în dreptul capului, iar mâna stângă strânsă la piept. Lângă bazin, în dreptul stomacului şi pe piept, sunt depuşi mulţi melci şi o piatră. Scheletul a fost depus pe direcţia N-S, craniul fiind la sud, cu faţa spre E. Pe acelaşi nivel cu înhumatul, puţin spre E, au fost descoperite câteva fragmente ceramice specifice culturii Starčevo-Criş. După ritul şi ritualul funerar practicat, precum şi după ceramica descoperită în apropierea scheletului, mormântul poate fi încadrat în cultura Starčevo-Criş.

Cuptorul C.3 (C.3/2013)

A apărut în caroul 2 din ST.11 și parțial în Cas.5, la adâncimea de -1,75 m, sub forma unei aglomerări de pietre de dimensiuni medii. La acest nivel dimensiunile complexului erau de 1,30 m/0,90 m, având o formă rectangulară cu colțurile rotunjite. După demontarea pietrelor, la -2,00 m, cuptorul avea o formă ovală, orientat NE-SV, cu dimensiunile de 1,00 m/0,60 m, suprafața fiind acoperită cu cenuşă, arsură la roşu şi cărbune. Vatra cuptorului aflată la -2,15 m, avea un diametru de 0,65 m, crusta de 0,01 m, fiind bine delimitată de un contur de pământ ars la roșu, de formă ovală, cu o suprafaţă de cărbune la interior. Lățimea conturului ars la roşu era de 0,15m, mai mare fiind pe latura de SV (0,20 m), iar conturul de cărbune avea dimensiunile de 0,30 m/0,45 m. Cuptorul se datează, cu ajutorul ceramicii descoperită deasupra lui, în perioada secolelor VII-X.

Complexul 27 a fost identificat în caroul 1 din Cas.5, la -2,40 m şi se prezintă sub forma unei aglomerări de oase de animale, fragmente ceramice precum şi o ceaşcă de dimensiuni mici. Fragmentele ceramice şi ceaşca încadrează complexul în epoca bronzului, cultura Noua.

Complexul 32 a fost surprins în profilul de E al ST.11 încă de la adâncimea de -2,50 m, iar în plan la -3,20 m. Este o groapă circulară, care avea la partea superioară 0,90 m, iar spre bază prezenta o clopotire, între -3,20 m și 3,50 m, adâncime la care se și închide. Groapa a fost golită parțial, întrucât în secțiune a fost surprins doar 0,30 m din ea, restul intrând sub profilul de est. Din pământul de umplutură au rezultat chirpici, pietre, resturi osteologice şi fragmente ceramice specifice epocii bronzului.

Material arheologic

Cercetarea preventivă derulată în anul 2013, în situl Negrileşti, în sectoarele D3-D4 („La Punte") și D6, D7 - E6, E7 („Stadion"), a pus în evidenţă urme de locuire din neolitic (cultura Starčevo-Criş), epoca bronzului (cultura Noua), sec. IV p.Chr. şi secolele VII-X.

Cele 35 complexe cercetate au oferit un bogat material arheologic, în special pentru perioada neolitică, locuinţele L.1/2013 și L.3/2013, oferind o gamă variată de artefacte specifice culturii Starčevo-Criş. Ca şi în celelalte campanii de cercetare, şi în acest an a fost descoperit un interesant material ceramic, litic şi osteologic. Ceramica descoperită face parte, atât din categoria celei fine, pictată cu roşu sau negru pe fond roşu, cât şi ceramică grosieră, decorată cu ciupituri, incizii, decoruri plastice în relief şi barbotină organizată sau neorganizat. Au fost descoperite o mare varietate de forme ceramice, cum ar fi vase de mari dimensiuni, oale cu corpul sferic, străchini, cupe cu picior, etc. Din L.1 au mai fost recuperate, resturi faunistice, melci, scoici şi obiecte din materii dure animale prelucrate, împungătoare, ace din os, spatule. De asemenea, au fost descoperite mai multe materiale litice, dintre care amintim lame de obsidian şi silex, nuclee de silex şi fragmente de topoare. Spre deosebire de L1/2012, unde plastica a fost reprezentată prin prezenţa unor idoli antropomorfi, în

http://patrimoniu.gov.ro

L1/2013 aceasta este prezentă prin descoperirea unui altăraş, format dintr-o cupă uşor evazată, aşezată pe o măsuţă cu patru picioare (unul lipsă din vechime).

Materiale aparţinând epocii bronzului (cultura Noua) au fost mai puţin numeroase decât în ceilalţi ani. Au fost descoperite fragmente ceramice de uz comun, lucrate dintr-o pastă grosieră, precum şi ceramică de bună calitate, lucrată dintr-o pastă relativ fină, având suprafeţele uneori lustruite. Formele ceramice sunt reprezentate prin câteva fragmente provenite de la vase borcan şi cupe. Decorul întâlnit este brâul continuu sau alveolar sau cu brâie dispuse sub buză. Alături de materialul ceramic specific culturii Noua au mai fost descoperite resturi ostelogice şi puţin material litic, în special în Gr.14 (Cx.21), de unde a fost recuperat şi un împungător din os.

Materialul ceramic, specific culturii Sântana de Mureş-Cernjachov, este în stare fragmentară, fiind reprezentat prin trei tipuri, ce provin de la diferite forme de vase. Primul tip este reprezentat de ceramica lucrată cu mâna, din pastă grosieră, cu ceramică pisată, calcar şi pietricele în compoziţie, culoare cărămizie şi cenuşie, provenind de la oale de dimensiuni medii şi mici. Al doilea tip este reprezentat de ceramica lucrată la roată, din pastă grosieră cu pietricele şi calcar în compoziţie, culoare cenuşie, cărămizie şi roşie, provenind de la oale de dimensiuni mici şi medii, castroane şi căni. Al treilea tip este reprezentat de ceramica lucrată la roată, din pastă fină, culoare cenuşie şi neagră, provenind de la oale de dimensiuni mici şi medii, castroane, supiere şi căni cu o toartă. Pe lângă aceste trei tipuri, mai avem şi ceramica de import, din mediul roman, reprezentată prin amfore de culoare roşie sau gălbuie. În afară de ceramică, această perioadă este ilustrată şi prin unelte din piatră (frecător, topor), os (patină) şi lut (greutăţi pentru războiul de ţesut).

Abstract

In 2013, research has continued at the Negrilesti multicultural archaeological site, Galati County, as 23 new units of digging have been opened: 18 sections and 5 boxes in two distinct sectors.

Sector D3-D4 (La Punte) consisted of 4 boxes and one section and it gave way to 22 housing complexes, out of which 14 were sewage pits, two were dwellings and two were mechanisms that showed usage of fire. Dwelling L1 belongs to the Neolithic Period, Starčevo-Criş culture (5500-5000 BC), whereas dwelling L2 belongs to the Sântana de Mureș-Cerneachov culture (fourth century AD). The two mechanisms that showed usage of fire are two kilns: one used to fire ceramics (fourth century AD) and the other one used as a household appliance (seventh-tenth centuries AD). Additionally, ruins of structures that were part of a boyar's yard (end of the nineteenth century AD) were unearthed in sector D3-D4.

Sector D6, D7-E6, E7 (Stadion) consisted of 18 digging units and it led to the discovery of 11 archaeological complexes, a kiln, pits and various structures. A dwelling belonging to the Neolithic Period (L3) was partially unearthed and a grave was found, both dating back to the Starčevo-Criş culture (5500-5000 BC). Furthermore, a housing complex with ceramic and osteological material from the Bronze Age, Noua culture, and a kiln used as a household appliance (seventh-tenth centuries AD) were identified.

The digging units that were part of the "Stadion" sector enabled us to discover housing complexes and various man-made structures. These discoveries allow us to conclude that the inhabited area, from the Neolithic Period to the Modern Age, also covered the eastern part of the archaeological site, located in the vicinity (approximately 300m) of the current river bed of Bârlad River.

Bibliografie

E. Popuşoi, Trestiana. Monografie arheologică, Editura Sfera, Bârlad, 2005;

Gh. Lazarovici, Z. Maxim, Gura Baciului.Monografie arheologică, Biblioteca Musei Napocensis, XI, Cluj, 1995;

L. Thissen, Starčevo-Criş pottery from Teleor 003, S Romania, în „Buletinul Muzeului Judeţean Teleorman", Seria Arheologie, 4, 2012;

C. Beldiman, D-M. Sztancs, Industria materiilor dure animale aparţinând culturii Starčevo-Criş descoperită în aşezarea de la Măgura „Buduiasca-Boldul lui Moş Ivănuş", jud. Teleorman. Consideraţii asupra repertoriului tipologic, în „Buletinul Muzeului Judeţean Teleorman", Seria Arheologie, 1, 2009;

P. Mirea, Between everyday and ritual use - „small altars" or „cult tables" from Măgura „Buduiasca", Teleorman County (I): The Early Neolithic finds, în „Buletinul Muzeului Judeţean Teleorman", Seria Arheologie, 3, 2011.

A. C. Florescu, Repertoriul culturii Noua-Coslogeni din România, în „Cultură şi Civilizaţie la Dunărea de Jos", IX, 1991;

A. Adamescu, C. Ilie, Aşezarea din perioada bronzului târziu de la Negrileşti, judeţul Galaţi, în „Studia Antiqua et Arhaeologica", XVII, 2011;

V. Palade, Aşezarea şi necropola de la Bârlad-Valea Seacă, secolele III-IV. Monografie, Editura Arc 2000, Bucureşti, 2004, pp. 45-54.

N. Mircea, C. Ilie, A. Adamescu, P. Ciobotaru, Raport cercetare arheologică preventivă Negrileşti "Curtea Şcolii", în „Cronica Cercetărilor arheologice din România, Campania 2008", CiMeC, 2009;

B. Ciupercă, Locuinţele aşezărilor din Muntenia în secolele VIII-X, în „Buletinul Muzeului Judeţean Teleorman", Seria Arheologie, 4, 2012;

Idem, Cercetări arheologice privind secolele VIII-X la Târgşoru Vechi, judeţul Prahova, în „Buletinul Muzeului Judeţean Teleorman", Seria Arheologie, 5, 2013;

N. Stoicescu, Repertoriul bibliografic al localităţilor şi monumentelor medievale din Moldova, Bucureşti, 1974;

Industria materiilor dure animale descoperită în campania 2013

Coectiv: Corneliu Beldiman (UCDC, Bucureşti), Diana-Maria Sztancs (UCDC, Bucureşti)

Context. Cercetările arheologice desfăşurate în campania 2013 în situl multistratificat de la Negrileşti, punctul „Curtea Şcolii", jud. Galaţi (în continuare, NGS) către un colectiv condus de prof. Costel Ilie (Muzeul de Istorie Galaţi) şi dr. Mircea Nicu (Muzeul Mixt Tecuci) au prilejuit şi recuperarea unui lot de artefacte aparţinând industriei materiilor dure animale (în continuare, IMDA), atribuit culturilor Starčevo-Criş şi Noua. Piesele provin din complexe (locuinţa L1 – neolitic; Groapa Cx21 – epoca bronzului). Aducem mulţumiri prof. Costel Ilie şi dr. Mircea Nicu pentru amabilitatea cu care ne-au pus la dispoziţie spre studiu lotul de artefacte şi datele aferente.

Metodologie, repertoriu. Cu prilejul de faţă ne propunem prezentarea rezultatele analizei artefactelor descoperite în campania

http://patrimoniu.gov.ro

de cercetări a anului 2013.

Lotul studiat cuprinde 4 piese (N total = 4), dintre care trei aparţin culturii Starčevo-Criş, faza IIIB, iar una culturii Noua (tabelul nr. 1; fig. 1-23). Piesele se păstrează în colecţiile Muzeului de Istorie „Paul Păltănea" Galaţi (provizoriu, fără număr de inventar). Starea de conservare a suprafeţelor este bună şi foarte bună, permiţând efectuarea optimă a observaţiilor impuse de studiul lor complex.

Piesele analizate se alătură lotului rezultat din campania 2012 şi publicat recent în mod detaliat[1].

În prima etapă a studiului s-a realizat clasificarea tipologică, urmată de elaborarea repertoriului lotului, în cadrul căruia fiecare piesă este identificată printr-un indicativ, compus din sigla sitului, numărul etapei de locuire şi numărul curent (exemplu: NGS-2013/I 3); indicativul ţine seama de provenienţa stratigrafică; astfel, nivelul atribuit culturii Starčevo-Criş a primit cifra I, iar nivelul atribuit culturii Noua a fost desemnat cu cifra II.

Fiecare artefact a fost tratat după un protocol standard, cu mai multe paliere şi componente, vizând înregistrarea extensivă/exhaustivă a datelor (tabelul nr. 1). Acestea sunt etalate/sintetizate statistic/tabelar. Se vizează aspecte precum: materiile prime; starea de conservare (piese întregi, fragmentare/fragmente); tipologia; morfologia; morfometria; urmele de fabricare; urmele de utilizare; formularea ipotezelor relative la rolul funcţional.

Fişele artefactelor sunt ordonate pe niveluri/culturi. Fişa standard pune la dispoziţie datele despre artefact în următoarea structură: Indicativ ● Tip ● Cod tipologic ● Categorie (unelte, arme, podoabe, materii prime, accesorii etc.) ● Instituţie deţinătoare/Colecţie ● Număr de inventar ● Context ● Apartenenţă culturală ● Fig. ● Materie primă ● Stare de conservare (întreg, fragmentar, fragment) ● Descriere (morfologie, date tehnice privind fabricarea, urme de utilizare, rol funcţional prezumat etc.) ● Dimensiuni (mm) ● Bibliografia/Inedit[2].

Tipologie, materii prime, aspecte tehnologice şi economice. Categoriile tipologice reprezentate sunt, în conformitate cu lista tipologică Beldiman 2007[3]. I Unelte; II Arme.

Repartiţia cantitativă a grupelor tipologice şi a tipurilor pe culturi se prezintă astfel: în cazul culturii Starčevo-Criş constatăm prezenţa uneltelor (I A = Vârfuri, N = 2; IF = Linguri-spatule, N = 1); pentru cultura Noua avem o armătură de săgeată (II B = Vârf de săgeată).

Ca materii prime, efectivul aparţinând culturii Starčevo-Criş este compus din piesele realizate din oase lungi de ovicaprine (N = 2) şi bovine (N = 1), iar cel aparţinând culturii Noua din piese confecţionate din fragment diafizar de os lung de mamifer nedeterminabil, probabil vită.

Analiza artefactelor descoperite în campania 2013 a recurs, în mod sistematic, la mijloace optice de observare (microscop optic, măriri x10 – x40; microscop digital, măriri x10 – x400); au fost realizate seturi complete de fotografii la diverse scări, inclusiv cu ajutorul microscopului, completându-se baza de imagini a repertoriului artefactelor din sit, constituită anterior.

Cuantificarea tuturor parametrilor pieselor a permis alimentarea bazei de date a IMDA din situl de la NGS, iniţiată în anul anterior, cu prilejul analizei pieselor descoperite în campania 2012. Demersul nostru a permis relevarea unor elemente ale ambianţei tehnologice în care artefactele au fost utilizate (probabil şi confecţionate); astfel, foarte importantă este piesa NGS/I 1 din inventarul L1 (cultura Starčevo-Criş), care reprezintă un vârf de tip I A7 a rar atestat, cu urme specifice de amenajare şi utilizare ca vârf pentru împletit fibre (in, cânepă, lână). O altă piesă de acest tip a fost semnalată în aşezarea de la Gornea-„Căuniţa de Sus", jud. Caraş-Severin, aparţinând culturii Vinča, faza A[4]. Ca procedee tehnice atestate prin analiza artefactelor neolitice timpurii se pot menţiona: debitajul prin aplicarea percuţiei directe/despicării probabil cu ajutorul toporului litic sau al unei lame litice, probabil şănţuire axială sau abraziune în suprafaţă; fasonarea prin recurgerea la abraziunea multidirecţională (axială, oblică, transversală). Piesele se obţineau intra-sit, probabil în mediul domestic, prin procesarea materiilor prime procurate local. Situaţiile şi observaţiile menţionate mai sus dovedesc, o dată în plus, derularea în sit, în etapa de locuire Starčevo-Criş, a activităţilor domestice rutiniere de prelucrare a materiilor dure animale, a pieilor, confecţionarea veşmintelor, utilizarea fibrelor vegetale şi animale (împletit), prepararea făinii sau consumul alimentelor cu ajutorul lingurii-spatule de os etc. În regiune, situl NGS se alătură celui binecunoscut de la Trestiana - „Stroe Beloescu", jud. Vaslui ca importanţă a lotului IMDA recuperat şi studiat[5]. Alte piese similare provin din aşezarea de la Munteni, jud. Galaţi[6].

Piesa aparţinând culturii Noua este realizată prin procedee rutiniere, precum fracturarea, despicarea, fasonarea integral prin abraziune. Morfologia sa o încadrează în categoria armăturilor (vârf) de os pentru săgeată. Ca analogii putem menţiona piesele descoperite la Cavadineşti, Gârbovăţ, jud. Galaţi şi Lichitişeni, jud. Bacău[7]. Se poate formula, în cazul artefactului Noua, ca şi al celor Starčevo-Criş menţionate, concluzia legată de derularea în sit a activităţilor domestice rutiniere de prelucrare a materiilor dure animale (os), arcul fiind utilizat ca armă de vânătoare sau armă de atac/apărare în conflictele epocii.

Concluzii. Analiza tipologică a pieselor IMDA descoperite în situl de la Negrileşti – „Curtea Şcolii" a permis: precizarea unor repere ale repertoriului tipologic al culturilor Starčevo-Criş şi Noua din regiunea sudică a Moldovei; identificarea preliminară a unor genuri de activităţi domestice derulate în sit, ilustrate prin prezenţa unor artefacte specifice prelucrării materiilor dure animale, prelucrării pieilor, al fibrelor vegetale şi animale etc.; utilizarea lingurilor-spatule, specifice culturii Starčevo-Criş; utilizarea arcului de către comunităţile locale Noua; confirmarea fiabilităţii sistemului tipologic elaborat pentru artefactele MDA preistorice din spaţiul românesc (lista Beldiman 2007).

Lotul studiat furnizează noi repere tipologice, paleotehnologice şi cultural-cronologice importante pentru abordarea complexă şi extensivă a manifestărilor civilizaţiei şi culturii comunităţilor neolitice şi ale epocii bronzului din spaţiul Moldovei meridionale, ale căror artefacte au putut fi, cu acest prilej, analizate în mod sistematic.

Repertoriu. Fişele artefactelor sunt ordonate pe niveluri/culturi. Fişa standard pune la dispoziţie datele despre artefact în structura menţionată supra, Metodologie, repertoriu.

NGS-2013/I 1 ● Vârf pe metapod distal de ovicaprine ● I A7 a ● Unelte ● MIGL ● Fără număr de inventar (provizoriu) ● Caseta 3 Caroul 2A -1,60 m Complex – L1 ● Cultura Starčevo-Criş, faza IIIB ● Fig. 1-5 ● Metapod distal de ovicaprine ● Stare de conservare: piesă fragmentară; lipseşte partea proximală, fracturată în vechime. Suprafeţele se păstrează în condiţii foarte bune ● Descriere: vârf pe metapod distal de ovicaprine; debitaj realizat probabil prin percuţie directă/despicare sau şănţuire axială şi abraziune (urmele au fost eliminate prin fasonare); fasonare parţială realizată prin abraziune transversală/abraziune oblică pe margini la partea proximală/partea mezial, pe feţe şi margini la partea distală/partea activă. Piesa este scurtă, ceea ce ar sugera reamenajarea după fracturare. Partea activă are morfologie faţetată. Modelarea specială prin abraziune simetrică în vederea îngustării părţii distale, amenajare specifică vârfurilor folosite la împletit fibre fine (in, cânepă, lână). Secţiuni poligonale asimetrice. Urme de utilizare: tocirea, lustrul părţii active; unealtă de împletit, un caz rar de identificare sigură a acestui tip. ● Dimensiuni (mm): L 44,18; PP 3,97/5,56; PM 4,18/3,20; CD 3,02/2,65; LPA cca 13; L sector amenajat prin abraziune simetrică 3,90 ● Inedit.

NGS-2013/I 2 ● Vârf pe metapod de ovicaprine ● I A7 ● Unelte ● MIGL ● Fără număr de inventar (provizoriu) ● Caseta 1

http://patrimoniu.gov.ro

Caroul OC1 -1,30 m ● Cultura Starčevo-Criş, faza IIIB ● Fig. 6-10 ● Metapod distal de ovicaprine ● Stare de conservare: fragment; se păstrează segmentul mezio-distal, fracturat recent. Extremitatea distală este conservată integral, caz mai rar pentru vârfurile de acest tip. Suprafeţele se păstrează în condiţii foarte bune ● Descriere: vârf pe metapod distal de ovicaprine; debitaj realizat probabil prin percuţie directă/despicare sau şănţuire axială şi abraziune (urmele au fost eliminate prin fasonare); fasonare integrală realizată prin abraziune transversală/abraziune oblică pe margini la partea proximală/partea mezial, pe feţe şi margini la partea distală/partea activă. Posibilă reamenajare a părţii active. Secţiuni poligonale şi ovale asimetrice. Urme de utilizare: tocirea, lustrul părţii active; unealtă de perforat piei sau materiale textile dense. ● Dimensiuni (mm): L 29,85; PM 3,89/3,26; CD 2,83/2,53; LPA cca 13,70 ● Inedit.

NGS-2013/I 3 ● Lingură-spatulă de os ● I F ● Unelte ● MIGL ● Fără număr de inventar (provizoriu) ● Caseta 1 Caroul OC2 -1,30 m ● Cultura Starčevo-Criş, faza IIIB ● Fig. 11-16 ● Metapod de vită ● Stare de conservare: piesă fragmentară; lipsesc partea mezială şi partea distală; fracturare la nivelul părţii meziale în vechime. Suprafeţele se păstrează în condiţii foarte bune ● Descriere: lingură-spatulă având partea proximală (mânerul) cilindrică, îngustată spre extremitatea proximală; extremitatea proximală de formă convexă alungită asimetrică: Partea mezială avea probabil morfologie simplă (neprofilată), iar partea distală (căuşul) era de formă trapezoidală alungită. Debitaj realizat probabil prin percuţie directă/despicare sau şănţuire axială şi abraziune (urmele au fost eliminate prin fasonare); fasonare integrală realizată prin abraziune transversală/abraziune oblică, punând în evidenţă ţesutul spongios pe întreaga lungime a părţii proximale; faţete de abraziune. Finisare (polizare cu o bucată de piele sau material textil) pentru eliminarea/estomparea striurilor de abraziune. Secţiuni circulare şi ovale. Urme de utilizare: tocirea, lustrul părţii proximale; probabil lingură-spatulă pentru mâncat. ● Dimensiuni (mm): L 60,35; EP 5,62/3,75; PP 8,63/8,19; PM 8,50/7,54 ● Inedită.

NGS-2013/II 1 ● Vârf de săgeată pe fragment diafizar de os lung (tip vârf dublu) ● II B ● Arme ● MIGL ● Fără număr de inventar (provizoriu) ● Caseta 4 Cx 21 -1,80 m – Groapă ● Cultura Noua ● Fig. 17-23 ● Fragment diafizar de os lung de mamifer nedeterminabil, probabil vită ● Stare de conservare: piesă întreagă. Suprafeţele se păstrează în condiţii foarte bune ● Descriere: vârf de săgeată de tip vârf simetric (dublu) amenajat pe fragment diafizar de os lung; o extremitate constituia parte activă, cea opusă servea (ca peduncul) la fixarea în tija săgeţii; nu se poate preciza de o manieră certă distincţia dintre cele două părţi, morfologia lor pretându-se la ambele atribuiri; debitaj realizat prin percuţie directă/despicare; pe feţe se păstrează parţial suprafeţele anatomice nemodificate tehnic; fasonarea marginilor, a extremităţilor şi parţială a feţelor realizată prin abraziune multidirecţională (transversală, abraziune oblică); suprafeţe faţetate, conservând urmele de abraziune. Urme de utilizare: nu se observă. ● Dimensiuni (mm): L tot 64,31; EP (convenţional) 2,36/1,60; PP 4,05/3,18; PM 5,12/3,49; PD 4,52/3,01; ED (convenţional) 2,25/1,28 ● Inedit.

Abrevieri

CD – Calibrul distal; Cx – Complex; ED – Extremitatea distală; EP – Extremitatea proximală; FNI – Fără număr de inventar (provizoriu); IMDA – Industria materiilor dure animale; L – Lungimea, Locuinţa (vezi contextul); L tot – Lungimea totală; LPA – Lungimea părţii active; MIGL – Muzeul de Istorie „Paul Păltănea” Galaţi; N – Număr; NGS – Negrileşti-„Curtea Şcolii”; N tot – Număr total; PD – Partea distală; PM – Partea mezială; PP – Partea proximală.

Abstract

Negrileşti comm., Vaslui County – Curtea Şcolii (Schoolyard). Osseous materials industry discovered in 2013. The report presents the data issued from the analysis regarding a collection comprising 4 artefacts made of osseous materials (bone). These belong to the Starčevo-Criş (3) and Noua (1) cultures. The artefacts were recovered during the 2013 excavation campaign in Negrileşti comm., Vaslui County – Curtea Şcolii (Schoolyard) site (NGS).

The typological distribution of the assemblage was presented according to Beldiman 2007 Typology: I. Tools (awls, bone spoon); II Weapons (arrow head).

The quantitative distribution of the typological groups and types across cultures is the following: pieces dated from Starčevo-Criş culture are exclusively tools (I A – Awls, N = 2; I F – Bone spoon, N = 1); a piece dated from Noua culture: bone arrowhead (II B – arrow head, N = 1).

With respect to the raw materials used, the Starčevo-Criş assemblage comprises pieces made from sheep (N = 2) and cattle long bones (N = 1). The Noua piece is made from a cattle long bone diaphysis fragment.

The analysis of the artefacts discovered during 2013 archaeological campaign used a series of optical means of study (optic microscope, zoom x10 – x40; digital microscope, zoom x10 – x400); complete sets of photos (microscopic, inclusive) at various scales were taken.

All the pieces parameters were taken and this allowed the initiation of a database containing osseous materials industry from NGS. Our approach facilitated the highlight of some characteristic elements of the technological environment in which the artefacts were used (and probably, manufactured, too). In this respect, the piece NGS/I 1 from hut no. 1 (L1) inventory is very important (Starčevo-Criş culture); it represent a rare awl which was certainly specially shaped and used for knitting.

As technical procedures identified while analyzing the Early Neolithic artefacts, we may mention: débitage using direct percussion/splitting probably with the help of a lithic axe or a lithic blade; the axial grooving and the abrasion were probably also applied. The multidirectional abrasion (axial, oblique, transversal) was the shaping technique applied. Due to the local procurement of the raw materials, all the pieces were produced in site, probably during some household activities.

The observations mentioned above prove the practice of some household activities like: osseous materials and hides manufacture; clothes manufacture; use of vegetal and animal fibres for knitting; preparing flour and eating food with bone spoons etc.

The site of NGS and the one of Trestiana – “Stroe Beloescu” (Vaslui County) are very important for Moldova in terms of osseous materials artefacts discovered there. Other similar pieces were discovered at Munteni, Galati County.

The piece dated from Noua Culture was manufactured by applying the following procedures: fracturing, splitting, notching or abrasion. The use of bow and arrow in site is thus clearly attested. Other similar pieces were recovered in the sites from Cavadineşti, Gârbovăţ, Lichitişeni. The hypothesis regarding the practice of routine household activities like osseous materials artefacts manufacture (bone) can also be stated.

The typological analysis of osseous materials artefacts discovered at Negrileşti – „Curtea Şcolii” in 2013 allowed us to: mention some benchmarks regarding the typology of osseous materials artefacts dated from Starčevo-Criş and Noua cultures from Southern Moldova; identify some household activities practiced in the site and which were illustrated by specific artefacts related to osseous materials industry, hides/vegetal and animal fibres manufacture etc.;

http://patrimoniu.gov.ro

use of bone spoons, specific for Starčevo-Criş culture. The use of bow and arrow with bone head was for the first time attested in the site.

The studied assemblage offers new typological, palaeo-technological and chrono-cultural markers important for a complex and extensive approach of Neolithic and Bronze Age manifestations from the Southern part of Moldova [Corneliu Beldiman, Diana-Maria Sztancs].

Bibliografie

BELDIMAN C. 2007 – Industria materiilor dure animale în preistoria României. Resurse naturale, comunităţi umane şi tehnologie din paleoliticul superior până în neoliticul timpuriu, Asociaţia Română de Arheologie, Studii de Preistorie – Supplementum 2, Bucureşti, 2007.

BELDIMAN C., ILIE C., SZTANCS D.-M. 2013 – Artefacte din materii dure animale descoperite în situl de la Negrileşti, „Curtea Şcolii", jud. Galaţi, Danubius, Supliment, 31, 2013, p. 79-106.

BELDIMAN C., SZTANCS D.-M. 2013 – Negrileşti, „Curtea Şcolii", jud. Galaţi. Industria materiilor dure animale descoperită în 2012, în CCA 2012, Bucureşti, 2013, p. 172-173.

BELDIMAN C., SZTANCS D.-M., BUZEA D. L. 2012 – Animale, tehnologie şi artefacte preistorice din materii dure animale descoperite la Păuleni-Ciuc, jud. Harghita. Catalog/Prehistoric osseous materials artefacts discovered at Păuleni-Ciuc, Harghita County. Catalogue/ Állatok, technológiá és állati eredetű nyersanyagból készült tárgyak Csikpálfavi (Hargita Megye) lelőhelyról. Katalógus, Editura Angustia, Sf. Gheorghe, 2012.

FLORESCU A. C. 1991 – Repertoriul culturii Noua-Coslogeni din România. Aşezări şi necropole, Muzeul Dunării de Jos – Cultură şi civilizaţie la Dunărea de Jos IX, Institutul de Tracologie – Bibliotheca Thracologica I, Călăraşi, 1991.

ILIE C. et alii 2013 – ILIE C., ADAMESCU A., CIOBOTARU P., ALECSĂ D., COTOI O. S., Negrileşti, „Curtea Şcolii", jud. Galaţi, în CCA 2012, Bucureşti, 2013, p. 170-172.

POPUŞOI E. 2006 – Trestiana. Monografie arheologică, Editura Sfera, Bârlad, 2005.

SZTANCS D.-M. 2011 – Industria materiilor dure animale în neo-eneoliticul din Transilvania. Repertoriu, tipologie, studiu paleotehnologic, date privind paleoeconomia. Baze de date, teză de doctorat, Universitatea „Lucian Blaga" Sibiu, 2011.

(Endnotes)

[1] Ilie et alii 2013; Beldiman, Sztancs 2013; Beldiman, Ilie, Sztancs 2013.
[2] Beldiman 2007; Sztancs 2011; Beldiman, Sztancs, Buzea 2012, p. 79.
[3] Beldiman 2007, p. 71-76.
[4] Beldiman 2007, pl. 218/6.
[5] Popuşoi 2005.
[6] Beldiman 2007, p. 179, 297 – cu bibliografia.
[7] Florescu 1991, p. 308, fig. 136A/15, 17-20.

121. Oradea, jud. Bihor

Punct: str. Cireşilor
Cod sit: 26573.45
Nr. Autorizaţie: 64/2013
Colectiv: Doru Marta (responsabil), Gruia Fazecaş (MTC Oradea)

Perimetrul cercetat se află în zona nord-estică a oraşului Oradea, pe pantele domoale ale Dealurilor Oradiei, la o altitudine de cca. 150 m. Din documente se cunoştea existenţa în zonă a unei mănăstiri pauline atestată în anul 1321 ultima menţiune documentară fiind anul 1654, moment de victorie a Reformei la Oradea şi de desfiinţare în regiune a Episcopiei catolice şi a ordinelor monahale, implicit a mănăstirilor de aici.

Cercetarea arheologică preventivă s-a făcut în baza contractului de execuţie a serviciului de coordonare ştiinţifică a lucrărilor de descărcare de sarcină arheologică a terenului aflat în Oradea, str. Cireşilor, nr. cadastral 174.122 nr. 540/17.05.2013 încheiat între Muzeul Ţării Crişurilor Oradea şi S.C.Golden Rezident S.R.L., titulară a dreptului de proprietate a terenului în vederea construirii în zonă a unui cartier rezidenţial.

Au fost trasate 24 unităţi de cercetare ce au însumat o suprafaţă de aproximativ 450 mp. În cazul a 6 dintre acestea au fost sterile din punct de vedere arheologic. În partea de est a perimetrului a fost scoasă la iveală o locuire aparţinând culturii Baden care pe lângă nivelele de cultură, în casetele trasate au fost scoase la iveală două cuptoare precum şi o groapă menajeră. Descoperirile aparţinând evului mediu sunt caracterizate prin urme de ziduri scoase, nivele de pământ cu arsură, pigmenţi, părţi de ziduri de cărămidă şi piatră. Într-o casetă a fost dezvelit un fragment din zidul de fundaţie al mănăstirii pauline; de asemenea au mai fost descoperite morminte ce probabil aparţineau unor călugări depuşi în apropierea mănăstirii şi o podea din piatră de râu.

În zona în care a fost surprinsă locuirea culturii Baden a fost delimitată o groapă menajeră, cu o importantă cantitate de oase de animale (porc, pasăre), alături de un bogat inventar ceramic. Au fost cercetate de asemenea două cuptoare din care s-au păstrat parţial marginile, bucăţi ale boltelor prăbuşite, fragmente de chirpic, iar în interior o mare cantitate de cenuşă. Din preajmă au fost culese numeroase fragmente ceramice, dar şi vase de mici dimensiuni întregi sau întregibile. O descoperire aparte o constituie o sulă din cupru cu secţiunea rectangulară cu o lungime de 2,5 cm.

Cea mai mare parte a materialului arheologic aparţinând evului mediu este reprezentat de ceramică ce se datează în secolele XV - XVI fiind un element de datare relativă, pe lângă cea legată de zidul fundaţiei mănăstirii cercetate. Au fost de asemenea descoperite fragmente ceramice târzii, datate în secolele XVII – XVIII precum şi ceramică smălţuită în verde – maro şi piese de culoare neagră, şlefuită, databile în secolul al XVI-lea. De asemenea cele câteva fragmente de cahle placă descoperite sunt din poziţie secundară; datarea lor este din secolele XVI – XVII. Au apărut de asemenea, tot în poziţie secundară, fragmente de cahle-oală.

Ca piese din metal amintim părţile unui vas din bronz de mici dimensiuni, posibil cu destinaţie liturgică. Au mai fost descoperite nituri, plăcuţe şi mici bare a căror întrebuinţare nu poate fi stabilită. De asemenea au fost scoase la iveală două bolţuri de arbaletă, un vârf de suliţă, un cuţit, o foarfecă alături de o mare cantitate de cuie şi piroane, provenite probabil de la una sau mai multe construcţii din lemn. Au fost descoperite şi patru monede care până la curăţire nu pot fi identificate. După mărime credem că sunt medievale.

În poziţie secundară au fost descoperite mai multe ancadramente de factură gotică, între care se remarcă unul provenit de la o fereastră. Între cărămizi, se disting unele cu cartuşe cu inscripţii, pe care însă le socotim moderne. Au fost descoperite de asemenea şi trei schelete aparţinând cu siguranţă călugărilor trăitori aici, dintre care doar unul s-a păstrat întreg.

http://patrimoniu.gov.ro

Abstract:

Investigated area is located in the north-east of the Oradea city of, on the slopes of the hills at an altitude of approx. 150 m. From documents in the area we knew about the existence of a Pauline monastery attested in 1321 until 1654. Were opened 24 research units that equaled an area of approximately 450 sqm. Five of them were archaeologically sterile. In the eastern perimeter was uncovered a settlement belonging to Baden culture. Discoveries of the Middle Ages are characterized by traces of removed walls, levels of burning earth pigments, part brick and stone walls. In a tranch was uncovered a portion of the foundation wall of the Pauline monastery, also were discovered tombs probably belonged to some monks.

122. Rahman, com. Casimcea, jud. Tulcea

Nr. Autorizaţie: 136/2013

Cod LMI: TL-I-s-B-02613

Colectiv: Cristian Micu (ICEM Tulcea) – responsabil; Sorin-Cristian Ailincăi, Florian Mihail (ICEM Tulcea), Mihai Constantinescu (Institutul de Antropologie F.I. Rainer, Bucureşti)

Finanţare: 30.000 lei

Tumulul cercetat de noi pe raza localităţii Rahman, com. Casimcea, jud. Tulcea (la 2,6 km SV) se află în imediata apropiere a DN ce uneşte oraşul Hârşova de Tulcea, peste drum de staţia de transformare a curentului electric. Încă de la început trebuie să precizăm că amenajarea funerară a fost afectată atât de construirea drumului cât şi de îngroparea unei conducte de irigaţii, dar şi de intensele activităţi agricole.

În momentul începerii cercetării, amenjarea funerară era greu vizibilă la suprafaţa solului având o înălţime de la nivelul actual al solului de aproximativ 1 m şi un diametru de aproximativ 40 m.

Din punct de vedere al metodologiei am preferat cercetarea tumulului prin secţiuni care au avut ca scop obţinerea unor profile paralele în care să putem observa modalitatea de construcţie dar şi poziţia stratigrafică a mormintelor. Secţiunile au fost dispuse pe două sectoare (N şi S), despărţite de un martor transversal şi au avut dimensiuni oarecum diferite, după cum urmează: Sector S: S 1 – 2,5 × 21 m; S 2 – 2,5 × 28 m; S 3 – 2,5 × 28 m; S 4 – 2,5 × 28 m; S 5 – 2 × 23 m; S 6 – 2,5 × 23 m; S 7 – 2,5 × 23 m; S 8 – 3 × 19 m ; Sector N: S 9 – 2,5 × 31 m; S 10 – 2,5 × 31 m; S 11 – 2,5 × 30 m; S 12 – 2,5 × 30 m; S 13 – 2,5 × 30 m; S 14 – 2,5 × 25 m; S 15 – 2,5 × 25 m; S 16 – 3 × 19 m. Dintre acestea S 1-7, 9-15 au fost orientate pe direcţia NNV-SSE, în vreme ce S 8 şi S 16 sunt dispuse paralel una faţă de cealaltă şi perpendicular faţă de cele enumerate mai sus.

Din punct de vedere stratigrafic, peste solul steril de culoare galbenă, am identificat în zona centrală a tumulului (pe o rază de 25-27 m) un strat de culoare cenuşie, compact ca şi consistenţă, care reprezintă nivelul antic de călcare ce are o grosime în zona centrală până la 0,60 m. Peste acesta a fost depus un sol de culoare gălbuie scos probabil din şanţul pe care l-am surprins parţial de jur împrejur; şi, în sfârşit, solul arabil care atingea pe alocuri 0,50 m.

În suprafaţa cercetată am putut identifica, în zona centrală a tumulului, cinci morminte de inhumaţie ce conţineau şase indivizi (mormântul 5 era dublu), după cum urmează:

Mormântul 1 – a fost identificat în S 4, la o adâncime de 0,50 m, motiv pentru care a fost şi puternic afectat de activităţile agricole. Oasele erau precar conservate şi se păstrau parţial (lipseşte craniul şi o parte din membrele superioare). Defunctul, orientat pe direcţia NE-SV, a fost depus în poziţie chircită pe partea dreaptă, într-o groapă de formă ovală cu dimensiunile de 0,85 × 0,63 m. Nu avea inventar.

Mormântul 2 – a fost cercetat parţial în S 5, fiind prins în profilul de vest al acesteia. Groapa mormântului a fost săpată în mantaua tumulului şi a fost parţial distrusă de şanţul conductei de irigaţii. Aceasta a fost săpată în trepte şi avea o adâncime de 1,60 m. Pe ultima treaptă am putut observa urme de lemn foarte slab conservate. Groapa funerară avea o formă rectangulară cu colţurile rotunjite, cu dimensiunile de 0,95 × 1,30 m. Pe fundul acesteia am identifica un schelet uman foarte slab conservat, care a fost depus pe o „rogojină" impregnată puternic cu ocru roşu. Defunctul a fost depus aproximativ pe direcţia V-E, în poziţie chircită pe partea dreaptă, membrele superioare cât şi craniul fiind „deranjate" din poziţia lor iniţială. Mormântul nu avea inventar.

Mormântul 3 – a fost descoperit în S 12, fiind surprins parţial în profilul de vest al acesteia. Groapa mormântului a fost săpată în nivelul antic de călcare fiind acoperită de stratul de culoare gălbuie. Aceasta avea o formă rectangulară (1,50 × 1,90 m), cu colţurile parţial rotunjite şi o adâncime de aproximativ 0,90 m. În urma cercetării am observat că partea superioară a pereţilor gropii s-au prăbuşit peste defunct, fapt ce a modificat parţial forma iniţială a gropii. Pe fundul acesteia, peste o suprafaţă acoperită iniţial probabil cu o rogojină presărată cu ocru, a fost depus defunctul în poziţie chircită pe partea dreaptă, orientat NE-SV. Osemintele, impregnate cu ocru, se aflau într-o stare de conservare foarte proastă. În zona bărbiei au fost descoperite două inele de buclă din cupru (cu o spirală şi jumătate), foarte oxidate.

Mormântul 4 – a fost identificat în S 13 (la NV de mormântul 3), fiind prins parţial în profilul estic. În acest fel am putut observa că groapa acestuia a fost săpată în nivelul antic de călcare, fiind acoperită de nivelul gălbui. Aceasta avea o formă rectangulară, cu dimensiunile de 1,67 × 1,05 m şi o adâncime de aproximativ 1 m, pereţii fiind săpaţi vertical. Defunctul a fost depus pe fundul gropii, în poziţie chircit pe partea dreaptă, orientat SSE-NNV.

În umplutura gropii a fost descoperită o aşchie de silex cu dimensiunile: L – 18 mm; l – 26 mm; gros. – 9 mm. Aceasta a fost debitată dintr-un silex alb, opac şi granulaţie fină. Întreaga faţă superioară şi aproximativ jumătate din cea inferioară constituie suprafaţă corticală. Cel mai probabil această aşchie a fost obţinută încă din faza de început a amenajării unui bloc de silex în vederea exploatării. Nu au fost observate urme care să trădeze o tentativă de transformare în piesă finită sau orice altfel de stigmat de utilizare.

Mormântul 5 – a fost cercetat pe suprafaţa S 6, 7, 14 şi 15. Groapa a fost săpată în nivelul antic de călcare, în două etape. Iniţial a fost săpată o groapă de dimensiuni mari (3,40 × 2,63 m) din care porneşte o altă groapă mai mică, tot de formă rectangulară (2,30 × 1,47 m) în care au fost depuşi doi defuncţi şi care ulterior a fost acoperită cu bârne de lemn. Pe fundul acestei gropi s-a putut observa o lentilă de culoare roşu-maroniu care reprezintă probabil urmele unei rogojini impregnate cu ocru. Cei doi defuncţi erau depuşi în poziţie chircită pe partea dreaptă, orientaţi pe direcţia NV-SE. Oasele, foarte masive dar foarte slab conservate, aveau pe alocuri o culoare roşie datorată depunerii ocrului peste cadavre.

În umplutura gropii mormântului 5 a fost de asemenea, descoperită o altă aşchie de silex (Dimensiuni: L – 34 mm; l – 36 mm; gros. – 4 mm). Aceasta a fost cioplită dintr-o materie primă de culoare maronie cu incluziuni de culoare albă, aspect translucid pe margini şi o granulaţie semi-fină. Piesa are un talon neted şi bulb proeminent. Pe faţa superioară sunt vizibile negativele de detaşare ale altor aşchii. Caracteristicile identificate par a indica aplicarea percuţiei directe dure în vederea obţinerii acestui suport. Acesta nu a fost transformat în piesă finită, însă pe una dintre margini pot fi observate mici retuşe de utilizare.

Cercetările întreprinse în tumulul de la Rahman au condus la identificarea a cinci morminte de inhumaţie. Având în vedere poziţia

http://patrimoniu.gov.ro

stratigrafică a acestora putem specifica că tumulul a fost ridicat pentru mormintele notate de noi cu 3, 4 şi 5 a căror groapă a fost săpată în nivelul antic de călcare. În acelaşi timp putem spune că mormintele 1 şi 2 au fost amenajate după ridicarea movilei, gropile lor fiind săpate în manta. Totodată trebuie să menţionăm identificarea unor elemente de ritual funerar destul de diverse care implică săparea unor gropi simple sau cu treaptă, modul de depunere şi orientare a cadavrelor, prezenţa mormintelor simple şi duble, depunerea defuncţilor pe rogojini vegetale dar şi prezenţa în unele cazuri a ocrului roşu – necesită numeroase discuţii şi comparaţii cu descoperirile similare din spaţiul nord şi nord-vest pontic.

Având în vedere ritul şi ritualul funerar înregistrat în cazul mormântului tumular de la Rahman putem considera că acesta este specific înmormântărilor din perioada timpurie şi mijlocie a epocii bronzului, mai ales comunităţilor de tip Jamnaja. Având în vedere puţinele elemente de inventar disponibile, singura posibilitate pentru o cronologie mai precisă este prelevarea unor mostre de lemn sau os pentru realizarea unor datări ^{14}C.

Abstract:

The research of a tumulus from Rahman led to the identification of 5 inhumation tombs. Considering their stratigraphic position, we can conclude that the tumulus was erected for tombs #3, #4 and #5, whose pit was dug in the ancient stepping layer. Tombs #1 and #2 are secondary and were dug after the tumulus was built. From the funerary rite and ritual observed in the tumular tomb from Rahman, we can consider that it is specific to burials from the early and middle Bronze Age, especially in Yamnaya-type communities. As there are few inventory elements available, the only possibility to indicate more precise chronology is to take wood or bone samples for ^{14}C dating.

123. Şimleu Silvaniei-Strada Oaşului nr. 1, jud. Sălaj.
Nr. Autorizaţie: 31/2013
Cod RAN: 139893.14
Colectiv: dr. Horea Pop (responsabil de şantier, Muzeul Judeţean de Istorie şi Artă Zalău-MJIAZ)
Total finanţare: 783 lei

Zona afectată de proiectul investiţional „Construire casă familială, anexă gospodărească, împrejmuire proprietate" din Şimleu Silvaniei are un potenţial arheologic deosebit eşalonat pe cel puţin 4 epoci istorice. Unele suprafeţe din cadrul întregului perimetru construibil au fost compromise de lucrări edilitare anterioare. Au fost descoperite 2 de complexe arheologice cu un relativ bogat material arheologic (ceramică neolitică).

Istoricul cercetărilor

Situl a fost identificat în urma unor cercetări de teren (1996), dar a fost cercetat ocazional prin periegheze repetate (1998, 2000-2003, 2005-2007) şi cercetări arheologice preventive (2009) ocazionate de construcţia unei pensiuni, prilej cu care s-a constatat complexitatea stratigrafiei sitului.

Campania anului 2013

Situl se află amplasat pe terasa a doua neinundabilă a râului Crasna, la circa 150 m sud de cursul acestuia. Terasa este la o altitudine de 205-208 m faţă de nivelul mării, pe malul stâng al văii. Zona este plată, intinsă, uşor de amenajat în vederea ridicării unor construcţii de locuit. Aspectul geomorfologic face din această terasă cel mai favorabil loc pentru amenajarea unor astfel de construcţii. Peste valea Crasnei se ridică impozanta Magură a Şimleului unde locuitorii din toate epocile găseau refugiu în fortificaţiile ridicate pe vârfuri, sau în pădurile din jur. Au fost trasate 4 unităţi de cercetare (S1-4) fiind excavaţi 250 mp afectaţi de proiectul investiţional. În suprafeţele S 2-4 nu au apărut complexe arheologice. Materiale arheologice din nivel au apărut în mai toate suprafeţele trasate, dar număr extrem de mic, ceea ce sugerează că ne aflăm la periferia sitului arheologic.

Pentru degajarea molozului şi a umpluturilor moderne care suprapuneau nivelele arheologice au fost utilizate mijloace mecanice de decapare. La -1m adâncime a început să patrundă apa din pânza freatică, ceea ce a îngreunat mult cercetarea arheologică.

Din punct de vedere stratigrafic situaţia sitului este simplă. În toate suprafeţele excavate se observă aceeaşi succesiune cu mici excepţii privind grosimea straturilor: În cele 4 suprafeţe trasate, din punct de vedere stratigrafic, a fost constatată următoarea situaţie:

a. -0,00 m - 0,30 m - humus cu moloz recent
b. -0,30 m -1,00 m - sol maroniu cu puţini pigmenţi arheologici
c. -0,1 m - argilă galbenă sterilă

Complexul C1: Tip complex: groapă menajeră. Locaţie: S1, conturat la -1,3 m (Anexa 4, fig. 13-15). Formă circulară cu baza la -1,5m, surprins înspre profilul sudic. Diametrul 0,8m. Elemente de inventar: fragmente ceramice neolitice. Datarea complexului: neolitic faza II Pericei-Suplac.

Complexul C2: Tip complex: Groapă de provizii. Locaţie: S1-profil sudic, Conturat la -1,3 m (Anexa 4, fig. 16). Diametrul la gură, surprins, de 0,75 m, iar la bază de 1,3 m. Adâncimea complexului de 0,65 m. Elemente de inventar: ceramică neolitică. Datarea complexului: neolitic faza II Pericei-Suplac.

Cercetările de la Şimleu de pe strada Oaşului nr. 1, deşi de mică anvergură, desfăşurate într-un timp scurt, au evidenţiat, încă o dată, faptul că spaţiul cuprins între această stradă şi străzile G. Bariţiu şi T. Vladimirescu este unul cu un potenţial arheologic deosebit. Cercetările arheologice sau descoperirile întâmplătoare recente au indicat existența pe malul drept al Crasnei a unui sit de mari dimensiuni, cu o locuire care începe prin manifestări de genul Zau-Lumea Nouă, continuă cu descoperiri de tip Suplac II, Bodrogkerstur, epoca bronzului, epoca romană şi evul mediu. Cele două complexe identificate în punctul strada Oaşului nr. 1, aflate probabil la periferia sitului neolitic, prin materialul ceramic identificat se atribuie descoperilor de tip Suplacu de Bacău/Porț-Corău II, fiind un sit intermediar între cel de la Pericei-Keller Tag și cel de la Porț/Suplacu de Barcău, iar în datare absolută între 4900-4700 î.Chr.

În contextul cercetărilor efectuate anterior şi acum putem concluziona că la Şimleu Silvaniei, strada Oaşului nr. 1 şi în jur, exista o aşezare nefortificată neolitică cu două faze de locuire şi o a treia fază caracterizată prin înmormântări cu depunerea defuncţilor chirciţi, pe o parte, şi cu inventar funerar compus din vase cu ofrande. În cazul de faţă cele două complexe identificate în punctul strada Oaşului nr. 1, aflate probabil la periferia sitului neolitic, prin materialul ceramic identificat se atribuie descoperilor de tip Suplacu de Bacău/Porț-Corău II, fiind un sit intermediar între cel de la Pericei-Keller Tag și cel de la Porț/Suplacu de Barcău, iar în datare absolută între 4900-4700 î.Chr.

Următoarea locuire civilă, din spaţiul investigat, se datează în epoca bronzului, care pare să se dividă în două etape principale: locuirea din Bronzul Mijlociu (cultura Wiettenberg) şi următoarea din Bronzul Târziu (grupul Cehăluţ). Până în epoca romană nu mai sunt sesizate elemente de locuire, acestea fiind cunoscute în imediata apropiere a Măgurii Şimleului şi pe înălţimile acesteia. În epoca romană, datorită controlului militar exercitat de către romani dinspre limesul meseşan, aşezările dacilor liberi şi ai altor „barbari" au fost amplasate în zonele de şes, mai uşor de supravegheat. Este şi cazul aşezării dacice din epoca romană de la Şimleu Silvaniei, amplasată

http://patrimoniu.gov.ro

între străzile T. Vladimirescu – Oaşului –G .Coşbuc - Horea, pe malul văii râului Crasna.

Deşi au fost descoperite sporadic fragmente ceramice medievale târzii (sec. 14-16), anul acesta, în punctul cercetat, nu au fost descoperite complexe arheologice. Putem însă presupune că târgul medieval, corespondent curţii nobiliare fortificate a familiei Bathory, era amplasat de-o parte şi de alta a râului Crasna, pe actualele străzi T. Vladimirescu (de pe malul stâng) şi S. Bărnuţiu (de pe malul drept), în amonte de conul de dejecţie pe care a fost ridicat castelul fortificat. Aceiaşi organizare a existat şi în perioada de sfârşit a evului mediu, la finalul perioadei de funcţionare a castelului fortificat.

Terasa a doua a Crasnei, mai precis spaţiul delimitat de străzile T. Vladimirescu-Oaşului-G.Coşbuc-Horea, constituie zona optimă de locuire umană deschisă din perimetrul Şimleului, iar stratigrafia complexă şi profundă este pe deplin explicabilă. Cei 2,5-3,0m de stratigrafie impresionantă, în anumite sectoare, oferă sitului un potenţial arheologic şi istoric deosebit care pot completa în mod fericit imaginea deja conturată privind habitatul uman din arealul Măgurii Şimleului.

Abstract

In the context of archeological research we can conclude that at Şimleu Silvaniei, Oaşului street, no. 1 and around it, there was an unfortified two-phase habitat Neolithic settlement having also a third phase of development characterized through crouched burials, with the defuncts set on their side, with a funerary inventory having offerings vessels. The next civilian habitat in the investigated area belongs to the Bronze Age, which seems to be divided into two main stages: middle bronze Age (Wiettenberg cultural horizon) and the next, late Bronze Age (Cehăluţ group). Until the Roman period, we assist of habitation elements only on the heights of Măgura Şimleului hill, belonging to the second Iron Age, Hallstatt period. During the roman rule, due to the military control on the Meseş limes, the settlements of free Dacians and other „barbarians" (Vandals) were set on the plane areas, easier to supervise. This is the case of the roman period Dacian settlement from Şimleu Silvaniei, set on today's T. Vladimirescu – Oaşului - G.Coşbuc - Horea streets, on the banks of Crasna river valley.

Although there were sporadic discoveries of late medieval pottery (14th - 16th centuries), during this year in the researched area, there were not identified closed features belonging to this period. In the same time, we can suppose that the medieval town correspondent to the fortified nobility court of the Bathory family was set on both banks of the river, on today's T. Vladimirescu street (left bank) and S. Bărnuţiu street (right bank), upstream from the dejection cone on which the castle is built. Same organization existed even at the end of the Middle Ages, during the final periods in the existence of the castle. Not accidentally, there were discovered during 2009 , the traces of a burned household dating to the 17th century, in the researched perimeter, most probably set on the street network kept until today. An other proof is the discovered features of a dwelling from the 19th century revealed during this year's campaign.

The complexity of the discoveries from Şimleu Silvaniei, Oaşului street no. 1 are concluding for this period, because we deal with the first case of presence, concerning the Germanic material belonging to the Przeworsk cultural group, mixed and along with the Dacian materials. .

The second terrace of the Crasna valley, more precisely the area delimited by T. Vladimirescu-Oaşului-G.Coşbuc-Horea streets represents the optimal area for human habitation in the perimeter of Şimleului, moreover, the profound and complex stratigraphy is totally explainable. The 2 meters of impressing archeological layers can clearly complete the already contoured image concerning the image of the human habitat in the area of Măgura Şimleului hill.

124. Suceava, Cetatea de Scaun, jud. Suceava

Punct: Cetatea de Scaun

Cod sit: 146272.10

Nr. Autorizație: 78/2013

Colectiv: Florin Hău – responsabil, Monica Dejan, Ștefan Dejan (Muzeul Bucovinei Suceava)

Întrerupte mai bine de 30 de ani, cercetările arheologice de la Cetatea de Scaun a Sucevei au debutat în anul 2011, după începerea programului cu finanțare europeană „Reabilitarea Cetății de Scaun a Sucevei și a zonei de protecție a acesteia". Datorită faptului că cercetarea arheologică nu a fost prevăzută în acest proiect, toate sondajele au fost realizate doar în zonele solicitate de proiectant. Chiar în aceste condiții, fără a fi spectaculoase, rezultatele de până acum, desfășurate în anii 2011, 2012 și 2013, aduc câteva întregiri la informația deja cunoscută din cercetările începute acum peste o sută de ani și continuate sistematic în deceniile șase și șapte ale secolului trecut.

În anul 2011, anul debutului proiectului, în vederea realizării sistemului de drenaj din cetate, au fost prevăzute un număr de cinci chesoane, din care au fost executate trei. Acestea au fost prevăzute cu un diametru de patru metri și o adâncime de 16 metri. Chesonul nr. 1, se găsește în zona de nord-vest a monumentului în apropierea bastionului R 22[1]. Suprafața afectată a fost împărțită în două casete pătrate, fiecare cu latura de șapte metri, despărțite de un martor de 0,50 m. Cercetarea arheologică în acest spațiu a permis descoperirea unei gropi menajere care a fost surprinsă în profilele de nord și est (la o adâncime de -1,10/1,20 m față de actualul nivel de călcare) și din care au fost recoltate fragmente ceramice databile în secolele XV-XVII, fragmente de cahle din secolul XVII, precum și un fragment de cercel din argint decorat cu globule așezate in formă de piramidă databil în secolele XVI-XVII. După epuizarea gropii menajere la o adâncime de -1,82 m, nu au mai fost detectate materiale arheologice pe suprafața cercetată. Cel de-al doilea cheson a fost proiectat în imediata apropiere a laturii de nord a fortului mușatin, mai precis la nord de turnul R 37. Și aici au fost realizate două casete de formă pătrată cu latura de șapte metri, despărțite de un martor de 0,50 m. În urma operațiunii de degajare a fundației de pe latura nordică a turnului mușatin R 37, s-a putut constata existența imediat sub depunerile contemporane de o grosime de aproximativ 0,50 m a unui strat de pământ galben purtat (0,20 m) care nu a oferit niciun fel de material arheologic. Curățarea asizelor și atingerea tălpii fundației a permis câteva observații: fundația turnului mușatin, care se distinge clar de elevație prin tehnica de realizare, are între 0,10 -0,50 m grosime, uneori fundația are o singură asiză această situație provocând fracturarea zidurilor chiar în zona respectivă. Pe lângă fundația superficială, s-a observat existența unei trepte cu o grosime de 0,60 m, explicația unei astfel de soluții constructive are legătură cu terenul care o alunecare în pantă spre vest, de unde necesitatea unei trepte pentru ca fundația să fie așezată pe pământul galben nederanjat. De asemenea a putut fi determinat și nivelul de construcție care este reprezentat de o peliculă subțire de mortar perpendiculară pe fundație și care se pierde în profil după aproximativ un metru. Acestă peliculă se găsește la -0,50 m față de actualul nivel de călcare. Nu au fost recoltate nici un fel de materiale arheologice din aceste straturi. Totuși, nivelul de pământ galben purtat este străpuns pe o suprafață restrânsă de groapa menajeră surprinsă în chesonul 1. Cele câteva

http://patrimoniu.gov.ro

materiale recoltate de aici au fost fragmente de cahle databile în secolul XVII și un fragment de lulea. Inexistența unor descoperiri în această zonă se datorează faptului că zona a fost cercetată anterior de către Carl Romstorfer, de unde și lipsa completă a unor niveluri intermediare între umplutura modernă și solul galben, cu excepția gropii menajere amintite.

În vederea stabilirii adâncimii fundației zidurilor din zona intrării actuale în fortul mușatin (așa numita intrare aparținând epocii lui Ștefan cel Mare), dar și a eliberării de sarcină arheologică a suprafeței destinată viitoarelor toalete, a fost cercetat spațiul care se găsește între zidul vestic al bastionului de nord R 8, care străjuiește intrarea în cetate și zidul de est al intrării în fortul mușatin. Această zonă a fost cercetată anterior cu ocazia campaniei arheologice din anul 1953. Se cunoaște existența aici a unei gropi comune, dar care nu a fost epuizată în acel moment. Imediat după evacuarea depunerilor moderne, la 1,05 m față de actualul nivel de călcare, a apărut un pavaj din cărămidă (acesta apare menționat pe planșa cu săpăturile din anul 1953, cu mențiunea că nu a mai fost cercetat) secționat ulterior de șapte morminte orientate vest-est, fără inventar. De pe suprafața acestui pavaj au fost recoltate fragmente ceramice databile în secolul XVII. După demontarea pavajului, care a avut mai multe niveluri de refacere în cursul secolului XVII, s-a observat că acesta se găsea așezat pe un pat subțire de nisip care dispărea pe anumite porțiuni, următorul strat era reprezetat de mortar amestecat cu fragmente piatră și cărămizi, cu o grosime de 0,30/0,40 m. Este posibil ca în zona cercetată să fi surprins o etapă de construcție sau de refacere, fără a ne putea pronunța asupra momentul când aceasta a avut loc datorită lipsei de materiale arheologice care să permită o datare. În momentul demontării stratului de mortar s-a putut observa existența unei gropi care s-a dovedit a unui mormânt, cel de-al optulea descoperit în zonă. Singurul obiect de inventar a fost o piesă mică de fier de formă rotundă fără miez metalic și care s-a distrus la extragere, apărută în zona tibiei. Datarea este din nou aproximativă: mormântul se găsea sub pavajul de cărămidă din secolul XVII, dar era ulterior etapei construcție/refacere aferentă stratului de mortar pe care îl străpunge. După epuizarea molozului foarte compact și atingând grosimi de 1,00/1,10 m, a apărut un nou strat constând din pământ galben purtat amestecat cu fragmente de mortar, var, arsură și cărămizi sfărâmate. Nici acest strat nu a oferit indicii pentru datare, din nou, materialele arheologice lipsind. De asemenea nu s-a putut face nici un fel de corelare în cronologia înmormântărilor.

În partea estică a zonei cercetate a fost interceptată săpătura din anul 1953, deși în raport se precizează că aceasta nu a depășit pavajul. În acest moment, a fost interceptată și o parte a gropii comune rămasă necercetată în anul amintit și care se află în stratul de mortar, adică sub pavajul de cărămidă. După așezarea scheletelor unele peste altele (din 24 de schelete, cel puțin două provin de la copii), fără o preocupare de amenajare a gropii și a poziției acestora, momentul înmormântării a fost unul de grea încercare, foarte probabil un asediu. Apariția unui șiling falsificat în timpul lui Dabija vodă, permite datarea evenimentului în a doua jumătate a secolului XVII.

În concluzie, spațiul situat între intrarea în cetate străjuită de bastioanele R 8 și R 11 și intrarea actuală în fortul mușatin a fost neacoperit și utilizat intermitent ca zonă de înmormântare în caz de nevoie când cei decedați nu puteau fi transportați în cimitirul de pe Câmpul Șanțurilor. Ulterior, pe parcursul secolului XVII, când nu se mai cunoștea locul unor înmormântări, spațiul a fost reconstituit (diferențele de calitate ale zidăriei sunt ușor sesizabile), apoi acoperit și interiorul pavat cu cărămizile descoperite in situ. Nu există nici un indiciu al destinației încăperii nou apărute.

Degajarea spațiului în zona zidului estic exterior a fortului mușatin a arătat existența unei prelungiri spre nord ulterioară construcției, sesizabilă în aspectul tehnicii de construcție, dar și a faptului că asizele nu sunt țesute. În plus, fundația zidului este mai adâncă în partea de nord decât în partea de sud. Incă o dată se pot observa numeroasele adăugiri făcute fortului mușatin, databile în linii mari în literatura de specialitate în timpul domniei lui Ștefan cel Mare, dar care pot fi și anterioare și ulterioare domniei sale. Ne bazam această supoziție pe descoperirea unui groș emis în timpul domniei lui Iliaș, apărut în pământul evacuat din fractura zidului estic.

În curtea interioară, în cadrul lucrărilor de stabilizare a zidului nordic și de realizare a chesonului 3, au fost realizate două casete ZN1 și ZN2 ambele cu dimeniuni 2x4 m, între ele un martor de 0,80 m. Întreaga stratigrafie a casetei ZN1 a fost deranjată de subzidirile făcute cu ocazia restaurărilor anterioare. În ZN2 s-a putut constata existența unui zid cu naștere de boltă prăbușit, în care era încastrat un fragment de menou. Întregul material era răvășit și a constat în exclusivitate din fragmente ceramice databile în secolul XVII. Săpătura s-a oprit la adâncimea de -1,50 m, momentul în care a apărut stratul galben steril din punct de vedere arheologic. S-a putut constata din nou decaparea suprafeței cu ocazia restaurării precedente, deși această operațiune nu a fost amintită în literatura de specialitate. Astfel, după un strat de 0,05-0,10 m grosime de dărâmături și moloz, urmează imediat solul galben nepurtat.

Dintre încăperile fortului, a fost cercetate într-o primă etapă R 47, R 48, R 49. Mai precis, a fost supravegheată decopertarea solicitată de proiectant (până la –0,30 m față de actualul nivel de călcare), precum și mici sondaje care să ofere date despre adâncimea fundațiilor. În toate cele trei încăperi amintite, nu a existat o stratigrafie care să ofere informații arheologice, constatându-se și în această zonă o răzuire puternică a terenului, fie în timpul lucrărilor de degajare realizate de Carl Romsorfer, fie în timpul lucrărilor de restaurare din anii 60- 70 ai secolului trecut. Totuși, în momentul adâncirii săpăturii s-a putut constata apariția unui tronson de zidărie, adosat laturilor încăperilor, într-o epocă ulterioară zidirii fortului mușatin, fără a putea preciza când a fost acesta. Aceeași situație de mai sus s-a putut constata și în R 48. Încăperea R 48 este cea care păstrează ceea ce se numește convențional „prima intrare în cetatea construită de Petru Mușat", ulterior obturată. Totuși, în urma celor câteva sondaje efectuate aici, s-a constatat existența, chiar în fața intrării amintite a unui pilon de piatră (0,93x1,15 m) cu o adâncime de fundare de 2, 50 m. Prezența acestui pilon dovedește faptul că, la un moment dat această încăpere sau una anterioară ei a fost botită.

Posibilitatea existenței unor alte încăperi, cu alte dimenisuni, ne este sugerată și de faptul că toate încăperile cercetate au zidurile adosate la fortul mușatin. De asemena se constată conturul unor intrări care au fost ulterior astupate, la care se adaugă tronsoane de zidărie păstrate sub nivelul de călcare, dar remarcate la decopertare și fără legătură cu încăperile așa cum se prezintă astăzi. Faptul că zidurile prezintă fracturi, fiind reparate în numeroase rânduri după cum se observă din tehnica de ridicare a asizelor, are din nou legătură și cu fundarea superficială a fortului și aici, între 0,30 și 0,50 m.

Câteva sondaje au fost realizate și în zona contraescarpei, pe partea ei sudică, în fața bastioanelor R 25/1 și R 25/2 în continuarea contraescarpei refăcute în anii 70 ai secolului trecut. Au fost realizate patru sondaje (S1-S4) cu lungimi de 3,90-9,80 m și lățimea de 0,70 m, având adâncimi de 0,90-1,30 m. La est de contrafortul nr.5 restaurat al contraescarpei a fost pusă în evidență existența unei părți a contrescarpei originale, imediat lângă aceasta constatându-se existenta de tronsoane de zidărie care au alunecat. Nu au fost identificate materiale arheologice (șanțul de apărare a fost în mai multe rânduri nivelat și pământul de aici evacuat). Totuși, la nivelul tălpii de fundare a contraescarpei a fost pusă în valoare existența unul „grilaj" realizat din bușteni de stejar, datat în secolul XIV[2]. Datorită faptului că sondajele s-au realizat pe suprafețe restrânse, putem doar presupune că structura de lemn are legătură cu ridicarea

http://patrimoniu.gov.ro

contraescarpei în sectorul sudic, rolul său fiind acela de a fixa terenul în zona de ridicare a tronsonului de zidărie.

În anul 2012, s-a trasat conturul chesonului 4, rămas neexecutat, aflat în interiorul fortului mușatin, in spatele intrării actuale, la sud de bastionul R 16. Dimensiunea acestuia de 7x7 m a fost împărțit în patru casete în interior păstrându-se un martor în cruce de 0,50 m. În caseta C3, pe latura de sud, la adâncimea de -0,60 m, a apărut un schelet orientat V-E, inventarul mormântului constând din două obiecte de fier de formă rotundă, puternic corodate și care nu au mai putut fi recuperate, găsite în zona bazinului. Din aceeași zonă a fost recuperată și o lamă de cuțit, de asemenea puternic corodată. Tot în caseta C3, pe latura de nord, a apărut un alt mormânt la adâncimea de -0,80 m. Deși se găsesc la adâncimi diferite, consideră că cele două îngropări sunt contemporane. Descoperirea în groapa celui de-al mormânt a unor fragmente ceramice databile la începutul secolului XV, ne face să presupunem, cu reținere, în lipsa oricărui inventar concludent, datarea lor în această epocă. Mai adăugăm că aceste schelete au fost îngropate în zona cea mai izolată a fortului mușatin, deci poate fi o îngropare realizată în condiții vitrege, care nu a permis ducerea celor decedați în cimitirul de pe Câmpul Șanțurilor. În plus, este exclusă folosirea spațiului ca loc de înmormântări după ce noua intrare a devenit funcțională.

În anul 2013, au fost proiectate mai multe lucrări de amenajare în curtea interioară și exterioară, care nu s-au mai efectuat. Totuși s-a realizat săparea șanțului pentru cablajul electric, fiind folosit vechiul traseu al acestuia. Cu acest prilej, a fost „redescoperită" cisterna cetății. Cunoscută în urma lucrărilor realizate de către Carl Romstorfer și cercetată din nou în anii care au precedat lucrările de restaurare anterioare, acest important element din funcționarea unei cetăți nu a fost valorificat nici în noul proiect, astfel că cercetarea arheologică pentru anul 2014 își propune (cu fonduri obținute de la Muzeul Bucovinei din Suceava) să cerceteze una dintre puținele locații din interiorul monumentului care încă nu a fost epuizată arheologic.

(Endnotes)

[1] Pentru numerotarea încăperilor și spațiilor din cetate, păstrăm sistemul realizat de către Carl Romstorfer și utilizat ulterior de către cercetători.

[2] Datarea prin dendrocronologie realizata de către domnul inginer Constantin Nechita, Institutul Național de Cercetări și Amenajări Silvice, Câmpulung Moldovenesc. Îi mulțumim și pe această cale pentru informații.

125. Suplacu de Barcău, com. Suplacu de Barcău, jud. Bihor

Punct: "Lapiș"

Nr. Autorizații: 70-71/2013.

Cod RAN: 31271.02

Colectiv: Ioan Bejinariu (MJIA Zalău), Robert Gindele (MJ Satu Mare) – responsabili de șantier; Dan Băcueț-Crișan, Horea Pop, Dan Vasile Culic (MJIA Zalău); Liviu Marta, Cristian Virag, Ciprian Astaloș, Kádas Zoltán, Diana Iegar, Coriolan Achim, Mnemesi Beata (MJ Satu Mare); Petre Colțeanu, Ștefan Georgescu, Radu Petcu (SC Vanderley SRL), Mihai Dunca, Urák Málvinka.

Total finanțare: 88 000 lei.

Localitatea Suplacu de Barcău este amplasată în nord-estul județului Bihor, la limita de județ cu Sălajul. Este vorba despre zona de convergență cu sud-vestul Depresiunii Șimleului, pe cursul râului Barcău, mai precis la ieșirea râului din trecătoarea de la Marca. La începutul deceniului opt (1974) a secolului trecut, D. Ignat de la MTC Oradea, publică date despre situl de la "Lapiș", iar în 1982 este valorificat materialul arheologic provenit dintr-o locuință Tiszapolgár, descoperită cu ocazia unor cercetări de salvare în punctul "Lapiș".

Situl arheologic de la Suplacu de Barcău, punctul "Lapiș" se află în partea sud-estică a localității, pe malul stâng al râului Barcău. Suprafața care a a făcut obiectul investigației cu caracter preventiv din primăvara anului 2013 se află dispusă pe două etaje ale reliefului zonei. Cea mai mare parte este amplasată în zona de luncă, imediat lângă cursul Barcăului, dar se extinde până la marginea primei terase, într-o zonă de contact a acesteia cu lunca. În suprafața cercetată au fost delimitate trei zone cu complexe arheologice, notate cu literele mari "A", "B" și "C" . Prima (A) desemnează zona mai înaltă a suprafeței investigate, adică buza terasei superioare reliefului de luncă, cea de-a doua (B) se referă la o grupare de complexe apărută spre limita sud-vestică a suprafeței, iar ultima (C) reprezintă o zonă cu potențial arheologic aflată la limita estică a suprafeței. În zona mai înaltă a suprafeței cercetate, complexele arheologice apar imediat după decopertarea nivelului arat. Această zonă, ușor înclinată către etajul de luncă a fost afectată într-o anumită măsură și de eroziunea naturală. În celelalte două zone nivelul de conturare a complexelor se află la adâncimi cuprinse între 1,50 – 1,70 m și chiar, în unele locuri la peste 2,00 m, sub un strat consistent de depuneri aluvionare.

În total, în perimetrul investigat au fost descoperite 541 complexe arheologice, cărora li se alătură alte 16 care s-a dovedit ulterior că nu aparțin acestei categorii, fiind vorba despre intervenții moderne din perioada exploatării hidrocarburilor în această zonă sau rezultate ale depunerilor aluvionare. Acestea au fost scoase din baza de date.

Zona care se află la marginea terasei superioare (zona "A") a fost cel mai intens locuită, dat fiind faptul că era și mai ferită de efectele unor potențiale inundații. În acest sector, dovezile locuirii umane (300 complexe și material arheologic) se eșalonează pe parcursul mai multor perioade ale preistoriei, respectiv antichității.

Cele mai timpurii aparțin neoliticului și anume perioadei târzii a evoluției culturii Criș. Acestea provin din 17 complexe în care au apărut fragmente ceramice aparținând unor forme cu un aspect globular, ce se individualizează și prin prezența plevei de cereale dar și a nisipului în amestecul vaselor. Cronologic, urmează o secvență de locuire atribuită eneoliticului timpuriu. Este vorba despre 35 complexe (resturile unor construcții ușor adâncite în sol și gropi) cu material ceramic caracteristic fazei Tiszapolgár A. Dintr-un singur complex provin materiale ceramice cu decor caracteristic culturii Coțofeni din eneoliticul târziu. Următoarea perioadă de timp, documentată prin descoperiri mult mai substanțiale aparține Bronzului Târziu. Este vorba despre 162 complexe (locuințe de suprafață, instalații de foc, gropi) cu un inventar ceramic cu decor de tip Cehăluț - Hajdúbagos. La o analiză comparativă sumară a inventarului ceramic provenit din complexele Bronzului Târziu din așezarea de la "Lapiș" se poate observa că există două loturi ceramice. Inventarul ceramic al construcțiilor care se grupează la limita sud-vestică a zonei "A" unde apar resturile unor locuințe de suprafață, precum și o serie de gropi este caracteristic fazei clasice a grupului Cehăluț - Hajdúbagos, în timp ce câteva dintre complexele care apar spre limita nordică a zonei cercetate aveau în inventar fragmente ceramice caracteristice evoluției finale a acestui grup. Pe aceste fragmente sunt vizibile elemente ce trădează sensul evoluției spre geneza culturii Gáva. Cele mai recente complexe arheologice descoperite în suprafața cercetată "A" aparțin perioadei epocii romane (sec. III / începutul sec. IV d. Hr.). Este vorba despre 32 complexe, printre care o groapă aproximativ rectangulară, cu pereții arși, un tip foarte comun printre complexele atribuite purtătorilor culturii Przeworsk, cu o componentă etnică preponderent germanică. Probabil locuirii din această perioadă îi aparțin și gropile de stâlp a căror dispunere marchează perimetrul unor locuințe de suprafață de mari dimensiuni.

http://patrimoniu.gov.ro

Din păcate această presupunere nu este însoțită și de materialul arheologic aferent. Grupările de asemenea gropi apar imediat sub stratul arabil, într-o zonă cu depuneri arheologice cu o consistență redusă, afectată și de eroziunea naturală. Spre limita inferioară a terasei, urmând conturul acesteia a fost surprins un șanț puțin adânc și lat care suprapune complexe din epoca târzie a bronzului. Se pare că în această perioadă buza terasei a fost delimitată de zona joasă, de luncă printr-un gard sau o palisadă simplă. Pentru alte 34 dintre complexele cercetate în sectorul A nu există argumente suficiente pentru o atribuire cronologică, iar restul complexelor până la 300 sunt rezultatul unor intervenții moderne, datorate exploatării zăcămintelor de hidrocarburi din zonă, în ultima jumătate de secol.

Gruparea evidențiată la limita sud-vestică a suprafeței cercetate (zona B) constă dintr-un număr de 102 complexe arheologice. Cursul actual al Barcăului se află la cca. 20 m de această grupare, însă în zona unde s-au grupat complexele se pare că a existat un braț mai vechi sau un meandru al râului ("Cx". 34), fapt sugerat de umplutura cu nisip fin a traseului acestuia. În momentul în care s-a locuit în această zonă, albia sau meandrul nu mai erau active, întrucât unele complexe s-au conturat pe traseul acestuia sau în proximitatea lui. Toate complexele descoperite în zona "B" aparțin perioadei târzii a epocii bronzului, mai precis grupului cultural Cehăluț - Hajdúbagos. Este vorba despre resturile a cel puțin două construcții de suprafață, precum și de mai multe gropi. Majoritatea gropilor menționate sunt gropi cilindrice cu diametrul de maxim 0,5 m. Două dintre construcții, grație descoperirii în cuprinsul lor a unor instalații de foc, a unor suprafețe cu chirpici sfărâmat și a unor vase întregibile "in situ" pot fi interpretate ca și locuințe. Remarcăm o groapă cu contur rectangular, apărută la est de una dintre locuințe, probabil adăpostită sub un pridvor venit în prelungirea locuinței. Groapa avea pereții arși, iar pe fundul ei a fost descoperit un strat compact de cărbune, reprezentând resturile arse ale capacului de lemn ce acoperea groapa. Se pare că acest complex a funcționat ca și groapă de provizii, aferentă locuinței menționate. Alte două gropi se individualizează prin depunerea unor vase întregi, cum este complexul Cx 60 în care fusese depusă o urnă bitronconică cu proeminențe dispuse alternativ în sus și în jos pe diametrul maxim, precum și o ceașcă cu toarta ruptă aflată în gura vasului. Alături de acestea au mai apărut fragmente din peretele unei alte urne, cu profil bitronconic.

Pe baza ceramicii descoperite, aceste complexe pot fi puse în legătură cu ambele orizonturi de locuire din Bronzul Târziu detectate în zona "A" a suprafeței investigate. Un numitor comun al câtorva dintre complexele descoperite în acest sector constă în prezența, în inventarul lor a unor fragmente osoase supuse unei cremații puternice. Acestea sunt însă de foarte mici dimensiuni și extrem de friabile pentru a putea fi analizate în această etapă.

Am constatat că toate complexele arheologice descoperite la limita estică a suprafeței investigate (zona "C"), ca și în cazul celor din zona "B" deși se află actualmente în zona joasă, inundabilă, în trecut au fost amplasate pe un grind ceva mai înalt, creat prin depunerea aluvionară a unui fost braț sau meandru al râului, a cărui traseu a putut fi sesizat. Acesta trebuie să fi fost deja demult colmatat la momentul primei locuiri, din Bronzul Târziu. În sectorul C au fost descoperite în total 141 complexe arheologice, dintre care 12 aparțin Bronzului Târziu, iar ceramica este întru totul similară celei ce aparține fazei vechi de locuire a grupului Cehăluț - Hajdúbagos din sectorul A. Alte 24 complexe sunt lipsite de inventar arheologic sau acesta este irelevant pentru a postula o posibilă atribuire cronologică, iar restul de 105 aparțin culturii Przeworsk din perioada romană. Remarcăm apariția unei locuințe lungi de suprafață, delimitată pe baza șirurilor de gropi de stâlp care susțineau pereții și acoperișul construcției. Alături de acest tip constructiv, specific purtătorilor acestei culturi apar și complexe de mari dimensiuni, adâncite care pot fi interpretate, ipotetic drept locuințe adâncite. Așa este cazul Cx. 148 ce se adâncea cca. 1,00 m de la nivelul la care a fost surprinsă și avea o suprafață totală de aproape 9 m^2. Inventarul arheologic al complexelor cercetate este reprezentat mai ales din ceramică lucrată cu mâna, dar și de ceramică cenușie, ștampilată, lucrată la roata olarului. Însă cea mai spectaculoasă descoperire din contextul locuirii de epocă romană de la Suplacu de Barcău "Lapiș" este pandantivul din aur, tip "găletuşă", descoperită în complexul 153 din sectorul C. Piesa are numeroase analogii printre descoperiri similare apărute în spaţiul germanic din centrul şi nordul Europei, în al doilea orizont de morminte princiare germanice din a doua jumătate a secolului III d. Hr.

Abstract:

The preventive archaeological research of the site "Lapiș" from Suplacu de Barcău (Bihor county) led to the discovery of over 540 features belonging to Late Neolithic, Early and Final Cooper Age, Late Bronze Age and the III-rd and IV-th centuries A.D.

126. Piesa de artilerie navală descoperită pe plaja de la 2 Mai, jud. Constanța

Colectiv: Marian Zidaru (Universitatea Andrei Șaguna), Andrei Vochiţu (Muzeul Marinei Române)

Descoperire întâmplătoare pe plaja de la 2 Mai într-un restaurant. Tunul provine din Situl arheologic subacvatic. Platforma continentală a litoralului românesc al Mării Negre (jud. Constanța) cod LMI CT-I-s-A-02561. Patronul restaurantului l-a descoperit în timpul unei scufundări.

Tunul descoperit de poliţiştii de frontieră din cadrul Serviciului SCOMAR al Gărzii de Coastă în ziua de 25 iunie 2013 suscită un interes deosebit. În vederea emiterii unei ipoteze am cercetat mai multe tipuri de tunuri fabricate în secolul XVIII şi XIX în încercarea de a găsi modele similare tunului descoperit în localitatea 2 mai:

Tunuri navale ruseşti

În privinţa tunurilor ruseşti un tun asemănător a fost tunul rusesc de ½ pound. A fost prezentat lui Petru cel Mare de către tatăl său ţarul Alexei Mihailovici şi a intrat în dotarea regimentelor lui Petru[1].

Un alt tun este tunul de 1 pound "Blizniata" care a fost fabricat la arsenalul din Sankt Petersburg în 1741. Reforma artileriei de la începutul secolului XIX era asociată cu numele generalului de artilerie conte Aleksey Arakcheyev (1769–1834), care a fost inspector general de artilerie în 1799 şi 1803-1808 şi ministru al apărării în perioada 1808-1810. În anul 1805 au intrat în serviciu noi piese de artilerie, care au primit numele de tunuri Model 1805 sau tunuri ale sistemului Arakcheyev. Nu avem însă date că marina rusă ar fi pierdut nave de luptă în această zonă. De asemenea, până la bătălia desfăşurată la Capul Caliacra la 31 iulie 1791 nicio escadră navală rusă nu a navigat în zonă. De aceea credem că este puţin probabil să fie un tun rusesc.

Tun naval Britanic. Nu există dubiu că modernizarea artileriei a avut un impact major asupra desinului navelor de război şi a permis Angliei să devină una dintre cele mai mari puteri navale din istorie. Cuvântul cannon din limba engleză provine din cane care înseamnă trestie sau baston. Se referă de fapt la lungimea unei arme. Înainte de standardizarea din secolul XVIII exista un mare număr de calibre şi de mărimi de arme de foc. Existau 12 tipuri de Culverin-mari, mici, ordinare, extraordinare, speciale, etc, cinci tipuri de demi-cannon, cinci tipuri de şoimi, etc.

Tunurile timpurii de fier erau făcute din fier forjat, erau cunoscute sub numele de bombarde şi foloseau în principal bile din piatră şi metal pe care le aruncau asupra fortificaţiilor inamice. Alte tunuri din

http://patrimoniu.gov.ro

acea perioadă erau cunoscute sub nume bizare ca pelicani, sirene, şopârle, vrăbii, raţă, vănători, etc. Termenul de artilerie este anterior epocii armelor de foc şi merge mai devreme în epoca romană când se referă la catapulte iar mai târziu la maşinile de aruncat săgeţi.

La începutul secolului 18 armata şi marina engleză au început standardizarea dimensiunilor şi calibrelor artileriei. În 1714 Albert Borgard din însărcinarea guvernului a dezvoltat un model uniform de standardizare a tunurilor în funcţie de mărime, incluzând vehiculele şi încărcăturile. Olandez de origine Borgard a fost numit Chief Fire Master la Woolwich Arsenal, în 1712. A fost prima şi ultima persoană care a construit un sistem complet de artilerie. El a renunţat la vechile denumiri, iar tunurile au devenit cunoscute după greutatea loviturilor lor ca tunuri de 4lb, 6lb, 9lb, 12lb, 18lb, 24lb, 32lb, şi 42lb. Standardele Bogard referitoare la mărimea loviturii au rămas ferm stabilite până la sfârşitul secolului XVIII. Următoarea schimbare majoră a fost făcută de către căpitanul Thomas Blomefield, care în 1780 devenea Inspector al Artilleriei şi Superintendent la Turnătoria Regală din alamă. În 1783 a reorganizat Departamentul Muniţiei, şi a experimentat un nou sistem al muniţiei. Sistemul său se baza pe calibrul armei, specificând lungimea, grosimea peretelui şi alte dimensiuni ale gurii armei. Noul sistem de tunuri era proiectat să utilizeze noul cilindru de praf îmbunătăţit, crescând presiunea camerei şi rupând vechile modele de tunuri pe durata testelor. Un nou design al tunurilor cu caracteristici îmbunătăţite a fost adoptat. Royal Navy a adoptat designul Blomefield în 1794. La începutul anilor 1800 Royal Navy avea circa 1000 de nave cu peste 30.000 de tunuri. În războaiele napoleoniene marina regală a luptat şi a obţinut victorii folosind tunurile Blomefield.

Dar tunurile Blomefield erau de obicei inscripţionate. De exemplu: W.Co. - Walker & Company, of Rotheram, Yorkshire. H.Co. - James Henckle & Company, Wandsworth, London ACB. - Alexander Brodie, on the River Severn[2]. Nu este cazul tunului de la 2 Mai care nu are nicio inscripţie.

The Carronade. Cea mai radicală schimbare a designului tunurilor britanice a fost dezvoltarea carronadei, o foarte scurtă versiune a tunurilor standard. Acest tun a fost dezvoltat de către întreprinderi private la sfârşitul anilor 1770, când tacticile navale sau schimbat de la rigidele linii de bătaie în manevre de apropiere strânse. Carronade avea o bătaie mai scurtă decât tunurile obişnuite dar putea fi mai uşor manevrat în luptele de aproape.

Ideea de caronadă apare la începutul anilor 1600. Primele carronade aveau aproape 18 inches. Au fost folosite în perioada războiului American de Independenţă. Prin 1795 carronade a fost dezvoltat, şi aveau de obicei 32 inches lungime. Vechiul design a fost retras din serviciu. Carronade a fost utilizată în perioada războaielor Napoleoniene cu efect puternic.

Un tun britanic asemănător tunului descoperit la 2 Mai a fost descoperit la San Francisco. El avea următoarele specificaţii:

Lungime 43 inches

Diametru alezaj 2,8 inch

Greutate circa 300 pounds

Diametrul la bază era de aproape 8,5 inches şi 6,5 la bot. Era epava unuia din multele vase abandonate de către echipaj pe durata goanei după aur din anul 1850, şi lăsate să se scufunde. A fost descoperit in anul 1900 în golful San Francisco. Este unul dintre câteva dintre tunurile originale de pe navele britanice naufragiate care au fost descoperite în bune condiţii.

Tunul descoperit la 2 Mai este un tun din fier turnat în jurul unui miez gol. Găurirea ţevilor de tun fiind un procedeu mai costisitor a apărut o dată cu apariţia unor mijloace tehnologice mai performante, necesitând cunoştinţe de matematică şi mecanică. Acestea se dezvoltă abia în a doua parte a secolului al XVIII-lea, procedeul fiind mai des întlnit după 1775[3]. De altfel la acel moment fierul este topit spre turnare cu cărbuni, care deşi îi oferă o temperatură constantă, este mai scump decât lemnul, şi îi imprimă fierului compuşi de carbon. Aceştia, dacă fierul nu este încălzit foarte bine şi nu este răcit controlat se adună în miezuri de grafit care deşi îi oferă piesei duritate o face fragilă în faţă forţelor îndelungate ce apasă supra ei. Fierul nu putea fi separat de carbon în mod eficient, acesta regăsindu-se într-un procent mai mare de 2%. De altfel, tehnologiile avansate ale industriei metalurgice, sunt apanajul secolului XIX – atunci este descoperit oţelul. Pentru secolele XVII-XVIII, baia de metal conţine multe impurităţi, carbonul regăsindus-e într-o proporţie deloc de neglijat de până 5-6%. La piesa de faţă avem de-a face cu o fontă albă eutectică sau hipoeutectică, având în considerare procedeul tehnologic de coacere cu lemn. Aceasta ne duce la concluzia că constituentul de bază este perlita care îi dădea o duritate foarte mare datorită compuşilor din clasa cementitelor, însă plasticitatea tindea să fie relativ scăzută[4]. Piesa de faţă este cel mai sigur din fier topit folosind focul de lemne, ceea ce ne face să credem că este vorba de un fier gri, încălzit la puţin peste 1400 de grade Celsius, coborând apoi uşor pentru a nu lăsa grafitul să se adune.

Desigur, acest procedeu, permitea impurităţilor să migreze spre exterior, atât în afara cât şi în interiorul ţevii. Impurităţile din interior dăunau astfel balisticei interne[5].

Un alt element care il plasează înainte de 1756 este poziţionarea umerilor de susţinere în furcă. John Muller plasează după această dată umerii la jumătatea lungimii ţevii, dovedind nejustificată supersitiţia conform căreia aceştia ar tebui să fie poziţionaţi în spate la circa trei şeptimi de cascabel pentru a împiedica tunul să se ridice de pe afet în timpul reculului[6].

Inelele de ranforsare au o funcţionlitate aparte. Ele sunt o reminescenţă a vechilor bombarde alcătuite din foiţe alăturate, procedeul fiind similar cu acela prin care sunt construite butoaiele din doage, acolo având menirea de a le ţine unite mai ales în timpul exploziei interne şi a arderii prafului de puşcă. Acum, ele funcţionează ca elemente de întărire aşezate în anumite zone ale ţevii. După cum se poate observa, tunul are o formă tronconică, pornind de la bază, unde se află „culata” cu orificiul de dare a focului, lumina sau ventilul, începe să se îngusteze către vârf sub diferite grade de înclinare. Cu toate acestea, diametrul interior al ţevii rămâne constant pe întreaga lungime. Asta ne face să tragem concluzia că pereţii tunului sunt variabili sub aspectul grosimii lor în diferite zone ale ţevii. Într-adevăr, având în vedere forţa exploziei în balistica internă ţeava necesită o întărire pe măsură. Există trei părţi constituente ale acesteia: spre gură se găseşte ţeava propriu-zisă denumită şi alungitura, aceasta având o formă cilindrică pereţii fiind aproximativ paraleli, la mijloc şi spre bază regăsindu-se două zone mai groase care au formă conică. Cele două segmente conice sunt segmentele de întărire sau de ranforsare, care sunt mai scurte, şi au pereţi ce se îngroaşă pe măsură ce se apropie de cascabel. În urma unor cercetări făcute în armata americană, către mijlocul secolului al XIX-lea se ajunsese la concluzia că forţa loviturii exploziei asupra pereţilor ţevii din interiorul tunului variază proporţional în mod exact şi matematic constant. Ecuaţia varia doar în funcţie de calibrul tunului, această constatare fiind un aport în plus în ceea ce priveşte standadizarea lungimii ţevilor de tun. Astfel, conform experimentelor colonelului Bomford, arătau că în spatele loviturii la un calibru distanţă grosimea peretelui era de 0,975 de caliber, în dreptul loviturii fix un calibru, astfel în zona aferentă tunul având o grosime de circa 3 calibre, la care desigur se adaugă şi eroarea devierii (windage), apoi, la un calibru în faţa loviturii puterea exploziei scădea necesitând 0,814 calibre grosime, la două calibre mai departe 0,676, la trei calibre 0,616, la patru calibre 0,529, iar la cinci calibre, acolo unde conform noilor reglementări ale lui Muller s-ar fi aflat trunionul - 0,439 de calibre grosime. Imediat în faţa acesora se regăseşte al doilea inel de ranforsare, după care urmează

http://patrimoniu.gov.ro

brâul ţevii. Acesta este delimitat de al doilea inel de ranforsare şi de astragalul ţevii. Porţiunea de ţeavă aproximativ dreaptă sau alungitura este determinată la bază de astraglul ţevii şi spre gură de astragalul „botului". De aici mai departe ţeava se umflă din nou, căpătând formă de clopot, până la fasoanele gurii. Cunoscute şi sub denumirea de ornamente, la piesa noastră acestea sunt în număr de trei, unul de 163 mm, apoi 147 şi ultimul de 134. Buza finală de la gura ţevii are 125 mm grosime ceea ce ne indică şi grosimea finală a peretelui – 27 mm, adică 0,380 calibre. Iată deci cum în jumătatea posterioară a ţevii rata subţierii peretelui este de 56%, pentru ca în cea de-a doua jumătate, cea a „pereţilor paraleli" aceasta să scadă de patru ori la mai puţin de 13%. Aceasta cu atât mai mult evidenţiază paralelismul pereţilor anteriori cu cât tunul este unul de secol XVII, cu trunionele devansate la 3/7 de cascabel.

Tunul nu are ornamente vizibile, de altfel fiind o piesă de calibru mic, nici nu ar fi avut de ce să aibă. Este o piesă dintr-o serie care are multe elemente fiind destinate angajamentelor de la mică distanţă. Acest lucru ne duce cu gândul că el se afla ori pe puntea cea mai de sus, ori la castelul prova în cazul că a funcţionat pe o galeră.

Este cunoscut faptul că dimensiunile şi calibrele tunurilor evului mediu nu erau standardizate. Astfel avem diferenţe între calibrele tunurilor din acelaşi tip de la un secol la altul. Mai mult, între clasificările diverselor armurării europene există diferenţe notabile. Astfel, generalizările de pe vechiul continent în prima parte a secolului al XVII-lea lasă de dorit: câtă vreme cea mai mică culverină spaniolă avea un calibru de 20 de livre, culverina mare franceză nu folosea ghiulele mai mari de 15 livre, în acelaşi timp peste canal, englezii având măsura standard pentru acest tip de armă (culverina – n.a.) de 18 livre[7]. Totuşi, încercând să ne păstrăm într-o linie de clasificare încă folosită spre sfârşitul războiului de 30 de ani, având în vedere dimensiunile piesei noastre, considerăm că ar putea fi vorba de un falconet sau o poate chiar o piesă intermediară între falconet şi falcon. Desigur, această clasificare este specifică tunurilor folosite pe uscat. Este posibil însă ca la sfârşitul secolului al XVIII-lea nominalizarea pieselor folosite de artileria navală să difere de cea pentru armata de uscat. Câtă vreme falconetul[8] avea un calibru ce nu depăşea 2 livre, falconul varia între 3 şi 4 livre, având o bătaie eficace de circa 350-370 de metri. Bombarda de faţă, are un diametru măsurat la gura ţevii de circa 71 mm, adică 2,79 inch. Dacă mai punem la socoteală şi alţi circa 0,4 inch de depuneri ajungem la un calibru ce corespunde unui tun de aproape 5 livre în clasificarea artileriei terestre englezeşti de secol XVI. Dar având în vedere faptul că fizionomia tunurilor a suferit modificări de-a lungul secolului următor în ceea ce priveşte calibrul şi forma, şi unde mai ţinem socoteala şi de tendinţele de a face armele cât mai uşoare şi mai manevrabile, tragem concluzia că acestui calibru îi corespundeau proiectilele sferice de fier cântărind între 2 şi 3,5 livre[9]. Un alt aspect care trebuie luat în considerare este diametrul umerilor. Trunionul, delfinul sau umărul de prins în furca afetului sau a şasiului (vagonului) prin definiţie are acelaşi diametru cu calibrul interior al ţevii[10], la piesa noastră măsurat – 70 mm. Înclinăm să credem că în fapt calibrul real este de 2,5-2,6 inch, din nou ajungând la concluzia că piesa de faţă se încadrează undeva între categoria falconetului şi a falconului.

Pentru perioada în discuţie, este foarte puţin probabil ca tunul să fi fost turnat într-o fabrică locală, din estul Europei. Este cunoscut faptul că pentru secolele XVII-XVIII, Anglia avea un avans considerabil în ceea ce priveşte producţia de minereu de fier, preferinţa pentru utilizarea acestui material în rândul armurăriilor insulare fiind caracteristică perioadei în care ne încadrăm. Naţiunile mediteraneene, între ele numărându-se şi Imperiul Otoman îşi dezvoltă tehnica de prelucrare a fierului în ceea ce priveşte turnarea pieselor de artilerie abia către prima jumătate a secolului al XIX-lea[11].

Tunuri turceşti

Diferiţi călători de la sfârşitul secolului XVIII identifică la Quseir, fort în Egipt, 4 tipuri de tunuri existente în forturile turceşti:

- tipul I cu ţeavă lungă de 2,2 m şi diametrul de 110 mm. Aceste tunuri sunt identificate ca fiind de provenienţă olandeză sau suedeză. Referiri la aceste datează din 1769 şi 1777. Designul este olandez probabil de la jumătatea secolului XVIII.
- tipul II cu lungimea de 1,85 mm şi grosime de 100 mm. Acestea au fost lăsate de către armatele franceze la retragerea din 1800 fiind greu de transportat.
- tipul III cu ţeavă lungă de 1,56 m şi diametrul de 110 mm. Aveau o buclă în vîrful capului indicînd că erau tunuri navale şi au fost identificate ca fiind tunuri cu design Blomfield de 6 pond.
- tipul IV despre care nu avem alte indicaţii decât că era un tun mic[12].

După bătălia de la Capul Caliacra nave din flota trimisă de către amiralul rus Ushakov a distrus 5 nave turceşti mici şi câteva nave de transport care transportau provizii pentru flota turcă[13]. O altă posibilitate este ca acest tun să aparţină uneia dintre cele două fregate scufundate în Marea Neagră în anul 1812 „Süreyya" şi "Yildiz" ca urmare a unei furtuni puternice. Nu avem însă indicaţii cu privire la locul în care aceste nave militare s-au scufundat[14].

Abstract

The canon discovered by the Romanian policeman from the Service SCOMAR of the Romanian Coast Guard at 25th June 2013 had a great interest in Romanian maas media. In order to launch an hypothesis regarding the provenience of this canon we research several types of canon manufactured in eitheenth and nineteenth century. We tried to found out some similar types with this canon discovered on the beach in localitatea 2 mai. After we research turkish, russian, french and btitish canons we reached the conclusion that this canon was manufactured in eitheenth century in England, but it belongs to a turkish ship. In this stage of research we are not able to say the name of the turkish ship which belongs this canon.

(Endnotes)

[1] http://www.artillery-museum.ru/en/schema-1.html

[2]http://www.worldnavalships.com/forums/showthread.php?t=4997&highlight=Trafalgar

[3] Darell D. Hall, An Historic 12 pdr MUzzel Loading Naval Gun, în „Military History journal", vol 3, nr. VI, decembrie 1976.

[4] Vezi Aurelia Chioibaş, Studiul şi tehnologia materialelor, Ed. Academiei Navale, 2009, pp. 30-32.

[5] Andrei Vochiţu, Tunuri navale istorice în Marina Română, Ed. Muzeului Marinei Române, Constanţa, 2011, p. 32.

[6] Albert Manucy, Artillery through ages, Washington, 1949, p. 201.

[7] Albert Manucy, Artillery through ages, Washington, 1949, p. 240.

[8] Denumirile tunurilor în evul mediu era bazate pe o bogată simbolistică ce ţinea de mitologia războiului. Titlurile proveneau din latină în cea mai mare parte, ele desenând animale şi creaturi fantastice. Dacă cea mai mucă bombardă ce trăgea mici proiectile de 140 de grame, purta denumirea de rabinet ce însemna cocoş, serpentina, şarpele antic scuipa o încărcătură de 230-250 de grame, falconetul, ceea ce în traducere ar însemna hultan, alături de falcon, adică în înţelesul limbii române, vulturul aruncau ghiulele mari de 1 până la 4 livre aşa cum am amintit. Şoimul (saker) şi demiculverina se încadrau în categoria tunurilor medi de 6-9 livre, ce trecea de vasilisc şi culverina bastard fiind deja armele standard în dotarea galioanelor şi fregatelor de secol XVII.

[9] Albert Manucy, Artillery through ages, Washington, 1949, p. 240.

[10] Vezi Edward Simpson, A Treatise on Ordnance and Naval Gunnery, New York, D. Van Nostrand, 1862, passim.

[11] Encyclopedia Britannica, 2012, http://www.britannica.com.

[12] Charles le Quesne, Quseir fort, An ottoman and Napoleonic fortress on the red sea coast of Egipt, The American University press in Egipt.

[13] Battle of Tendra and Kaliakria http://www.neva.ru/EXPO96/book/chap4-4.html

[14] http://koti.mbnet.fi/felipe/html/small_ships_1700-1860.html

http://patrimoniu.gov.ro

http://patrimoniu.gov.ro

RAPOARTELE DE CERCETARE ARHEOLOGICĂ DE DIAGNOSTIC ARHEOLOGIC ȘI EVALUĂRI DE TEREN

http://patrimoniu.gov.ro

http://patrimoniu.gov.ro

LISTA RAPOARTELOR DE CERCETARE (CERCETĂRI ARHEOLOGICE DE DIAGNOSTIC)

127. Adâncata, com. Adâncata, jud. Suceava
Punct: Dealul Lipovanului pag. 211
128. Borlovenii Vechi, com. Prigor, jud. Caraş-Severin
Punct: Leu (Vârful Leului) pag. 213
129. Coronini, com. Coronini, jud. Caraş-Severin
Punct: Mănăstire pag. 214
130. Costești, com. Costești, jud. Iași
Punct: Cier/Lângă Școală pag. 214
131. Horodnic de Jos, com. Horodnic de Jos, jud. Suceava
Punct: Vârful Colnicului pag. 216
132. Râșești. com. Drânceni, jud. Vaslui
Punct: Lutărie pag. 218
133. Baia, com. Baia, jud. Suceava
Punct: În Muchie pag. 219
134. Todireşti, com. Todireşti, jud. Suceava
Punct: La Nuci pag. 223
135. Comuna Tulucești, jud. Galați
Punct: Râpa Bălaia pag. 224
136. Vătava, comuna Vătava, jud. Mureș
Punct: Cetățele pag. 226

http://patrimoniu.gov.ro

http://patrimoniu.gov.ro

127. Adâncata, com. Adâncata, jud. Suceava
Punct: Dealul Lipovanului
Cod sit: 146806.02
Nr. Autorizaţie: 214 / 2013
Colectiv: Ion Mareş - responsabil (MBSV)

Situl arheologic este amplasat la ieşirea din satul Adâncata spre satul Călugăreni, pe latura dreaptă a DJ Suceava - Dorohoi, la aproximativ 500 metri NE de staţia PECO, având următoarele coordonate geografice: latitudine 47°45'56", longitudine: 26°16'55", altitudine: 335 m. Proprietarii terenului sunt Cucoş Ioan, Beldea Enea, Alucăi Ilie, Bondar Victor.

Aşezarea ocupă platoul promontoriului nordic al formaţiunii Dealul Lipovanului (porţiunea sa sud-vestică fiind cunoscută de localnici şi sub numele de Dealul Popii), component al Podişului Dragomirnei, unitatea geografică Podişul Sucevei. Pârâul Şipot curge pe latura vestică a Dealului Lipovanului.

Situl arheologic a fost identificat în urma cercetărilor de suprafaţă în anul 1993, de aici fiind recoltate materiale ceramice, litice, statuete antropomorfe (piesele se află în colecţiile Muzeului Bucovinei).

În anul 2012 a fost realizată ridicarea topografică a sitului. Suprafaţa lui are circa 2000 m^2, starea de conservare fiind mediocră, principalul factor distructiv fiind lucrările agricole (arăturile), astfel că zona superioară a depunerilor cucuteniene sunt răvăşite până la -0,25 / - 0, 30 m. Analiza solului indică: p H 6,5. Corodarea picturii ceramicii este cauzată şi de utilizarea îngrăşămintelor chimice (folosite masiv înainte de 1989).

Obiectivele investigaţiilor arheologice din campania 2013 au constat în evaluarea arheologică prin: stabilirea stratigrafiei, cercetarea complexelor, efectuarea de studii interdisciplinare, amplasarea în planul topografic a suprafeţelor săpate.

Rezultatele cercetărilor arheologice

În perioada 16.09 - 5.10.2013 au fost efectuate săpături arheologice de evaluare în punctul Dealul Lipovanului, comuna Adâncata. Au fost trasate următoarele secţiuni:

S I / 2013, pe direcţia SV 40°-NV 8°, cu lungimea de 60 m şi lăţimea de 1, 5 m.

S II / 2013, pe direcţia SV 40°-NV 8°, paralel cu S I, cu martor intercalat de 0,50 m, cu lungimea de 20 m şi lăţimea de 1,5 m.

S III / 2013, pe direcţia SV 40°-NV 8°, paralel cu S I, S II, cu martor intercalat de 3 m (loc pentru aruncat pământul excavat din S II şi S III), cu lungimea de 42 m şi lăţimea de 1,5 m.

S IV / 2013, pe direcţia SV 40°-NV 8°, paralel cu S I, S II şi S III, cu martor de 0, 50 m, cu lungimea de 42 m şi lăţimea de 1,5 m.

Cas 1 / 2013 (de la m. 37,60 la m 39, lungă de 1,30 m, lată de 1 m).

Stratigrafia:

-0,15/-0,20, sol negru-cenuşiu (arabil), amestecat cu materiale arheologice Cucuteni A-B$_1$, dislocate în urma arăturilor).

-0,20/-0,40/-0,50, sol cenuşiu (stratul de cultură Cucuteni A - B$_1$).

-0,50/-0,60 sol brun - gălbui (sreril arheologic)

-0,80, sol galben (steril arheologic).

Locuinţele

În urma săpăturilor arheologice au fost investigate parţial două locuinţe (L1 şi L2), care au constat dintr-o depunere masivă de chirpic ars provenit de la pereţii prăbuşiţi în urma unui incendiu. Pe suprafaţa cercetată arheologic a locuinţelor nu au fost descoperite platforme. Chirpicul masiv provenea de la pereţii prăbuşiţi. Grosimea lutuielilor arse, provenite de la pereţi, era de 8-10 cm. Pe latura interioară a lutuielilor arse se aflau urme de nuiele groase de 3-5 cm. Culoarea chirpicului varia în funcţie de intensitatea la care a ars, de la galben-roşu la roşu-cărămiziu-violaceu, în unele locuri fiind zgurificat.

Între locuinţe exista un spaţiu de aproximativ 2 metri, plin cu diverse materiale arheologice: diferite tipuri de vase (amfore, pahare, vase binoclu, vase de bucătărie etc.), pietre, lame şi aşchii de silex, topoare de piatră, râşniţe, percutoare, frecătoare de piatră, nuclee de silex, vârfuri de săgeată de silex, statuete antropomorfe şi zoomorfe. A fost recoltată o cantitate mare de fragmente ceramice de la vase diferite, unele întregibile. Pictura se păstrează pe câteva fragmente ceramice, în special pe cele arse secundar. Faptul că resturile de chirpici ars de la cele două construcţii erau dispuse pe aceeaşi axă lungă paralelă, iar materialele ceramice erau identice (atât cele din locuinţe cât şi din interspaţii), presupune că locuinţele au fost cel puţin contemporane şi că au fost ridicate cam în acelaşi timp. Sub depunerea locuinţei 1 au fost descoperite două gropi de fundare (vezi, mai jos, Gr 3 şi Gr 4).

Important este faptul că atât în cele două locuinţe, cât şi în spaţiul dintre ele, au fost descoperite fragmente de briquetage (funduri cu o mică suprafaţă din zona inferioară a vasului). Aceste tipuri de vase au fost considerate ca având o destinaţie specială, fiind folosite pentru obţinerea sării din saramură, prin fierberea apei sărate, fiind descoperite în special în locurile unde se află surse salinifere. În zona comunei Adâncata nu se găsesc izvoare sărate (slatini), nici soluri sărate (sărături). Cele mai apropiate puncte salinifere sunt la Cacica (la circa 40 km) şi la Solca (la circa 50 km). Explicaţia ar fi că briquetagele au fost aduse în aşezarea de la Adâncata dintr-un loc unde se afla o sursă de sare. Fără a intra în amănunte, subliniem faptul că fragmentele de briquetagele au dimensiuni diferite, ceea ce ar presupune că ar putea fi unităţi de măsură pentru cantitatea de sare aflată în interiorul lor.

Dintr-o staţiune cu două depuneri de locuire din fazele Cucuteni A şi B de la Drăguşeni (aflată la limita sudică a judeţului Suceava) provine un fund de briquetage (inedit), ceea ce confirmă faptul că astfel de vase erau aduse prin schimb economic în aşezări situate la distanţă faţă de sursele de sare.

Şanţul de fundare (Groapa 1 / 2013)

Între descoperiri se numără un şanţ de fundare, surprins în S I şi S II, C 26, amplasat la 15 m de marginea botului de deal, pe direcţia SE-NV, la circa 2 m distanţă de capătul locuinţelor. Şanţul avea forma eliptică, fiind săpat de la -0,40 m de la baza stratului Cucuteni A-B$_1$ şi în pământul galben (steril arheologic), având adâncimea maximă de -1,05 m. Pentru dezvelirea completă a şanţului a fost deschisă caseta 1 (de la m 37,60 la m 39, lungă de 1,30 m, lată de 1 m).

În şanţ au fost descoperite 38 de fragmente de statuete antropomorfe (sparte ritual, unele având cariopse de cereale şi urme ale acestora în pastă), doi idoli conici, două statuete zoomorfe (capete de bovidee), şapte vârfuri de săgeţi de silex, trei vârfuri de suliţă de silex, şapte gratoare de silex, lame şi aşchii de silex, piese rotunde de lut ars cu semne incizate, vase diferite (unele întregibile), un vas binoclu fragmentar, un vas miniatural, un fragment de topor şi unul de dăltiţă de piatră, o placă de lut cu o cariopsă de cereale imprimată în pastă, bile de lut, nuclee şi percutoare de silex, un şlefuitor de piatră, o mică depunere de oxid de cupru, probabil de la un obiect distrus. Pe fundul şanţului, la -1,03 m a fost găsit un vas depus cu gura în jos. Şanţul a fost umplut cu nisip, argilă galbenă, bucăţi mărunte de cărbune şi chirpic ars şi câteva fragmente de oase carbonizate. Piesele au fost descoperite la diferite adâncimi şi pe grupe. Până în prezent, şanţul de fundare de la Adâncata - Dealul Lipovanului este o descoperire singulară în arealul culturii Cucuteni A-B$_1$.

Cuptor de uz casnic

În S II a fost dezvelit un cuptor lung de 2 m, lat de 0,80 m, surprins pe aproximativ jumătate din lăţime, cealaltă parte fiind în martorul dintre S II şi S III (zona în care a fost depus pământul săpat). Cuptorul avea vatra albiată (concavă), de culoare albă cenuşie, cu suprafaţa mozaicată de la ardere. Deasupra cuptorului a existat o

http://patrimoniu.gov.ro

structură rectangulară formată din plăci de lut ars, groase de 8 - 10 cm, feţuite pe o latură (externă) şi cu amprente de stuf şi de nuiele pe cealaltă parte. Cuptorul era amplasat în capătul nordic al locuinţei 1, avea forma rectangulară, fiind construit de la nivelul chirpicului locuinţei (- 0, 30 m) prin săparea unei gropi circulare în lutul galben, până la - 0,80 m. Pe vatra cuptorului au fost găsite oase calcinate. În jurul bazei cuptorului erau câteva vase sparte (cupe, pahare, castroane).

Groapa 2

În S I şi S II, între m 32, 50 şi 38, a fost investigată o groapă umplută cu chirpic ars, fragmente ceramice şi bucăţi mărunte de cărbune, un vârf de săgeată de os şi o piesă de lut ars (jeton).

Groapa 3

În S III, m 35-36, de la -0,35, sub locuinţa 1, a fost cercetată groapa de fundare a locuinţei 1, umplută cu chirpic ars, un vas întregibil şi o lamă de silex. Chirpicul ars provenea de la o construcţie degajată.

Groapa 4

În S IV a fost surprinsă, sub locuinţa 1, altă groapă de fundare, săpată de la -0,40 m până la -0,60 m (în lutul galben). La fundul gropii a fost găsită o statuetă antropomorfă.

Concluzii

Pe suprafaţa investigată arheologic a fost descoperită o singură depunere de locuire din cultura Cucuteni, etapa A-B_1, corespunzătoare aspectului Drăguşeni (Botoşani) - Jura (R. Moldova).

Câteva fragmente ceramice păstrează pictura cu negru-ciocolatiu pe fond alb, caracteristică stilului β1 şi δ1. De asemenea, un vas întregibil a fost decorat cu caneluri late, similare cu materialele de la Drăguşeni - Ostrov şi În Deal la Lutărie.

Aşezarea Cucuteni A-B_1 (aspectul Drăguşeni - Jura), de la Adâncata - Dealul Lipovanului este singura de acest fel cercetată arheologic până acum în judeţul Suceava şi este contemporană cu cele de la Drăguşeni - Ostrov, Drăguşeni - În Deal la Lutărie, Jura, Krutoborodinţi, Duruitoarea Veche, Brânzeni IV, Putineşti III etc.

Cronologic, descoperirile se încadrează în jurul anilor 3850-3750 a. Hr.

Materialele arheologice au intrat în colecţiile Muzeului Bucovinei din Suceava.

Analiza arheozoologică a resturilor faunistice a fost realizată de dr. Florentina - Carmen Oleniuc, expert arheozoolog. Au fost identificate animale precum ovisaries, sus domesticus, bos taurus.

Au fost recoltate probe de sol din şanţul de fundare pentru analize palinologice, antracologice, sedimentologice.

Au fost marcate pe planul topografic secţiunile practicate.

Abstract:

The archaeological site of Dealul Lipovanului is located in the village of Adâncata, Suceava County, having the following geographical coordinates: latitude 47° 45' 56" longitude: 26° 16' 55", altitude: 335 m. In the months September-October of 2013 were carried out excavations of evaluation. Were investigated two dwellings (L1 and L2), being discovered various archaeological materials: blades, wood chips, arrowheads and flint cores, stone axes, grinders, striker, anthropomorphic and zoomorphic statuettes. Was harvested a large quantity of ceramic fragments from different vessels (amphorae, binocular vessels, kitchen vessels etc.), of which some can be rounded. Among the discoveries are a foundation ditch in which were found 38 fragments of anthropomorphic statuettes, two conical idols, two zoomorphic statuettes (head bovidae), seven arrowheads of flint, three spearhead of flint, seven scrapers of flint, blades and chips of flint, round pieces of burned clay with incised signs, various vessels (of which some can be rounded), a fragmentary binocular vessel, a miniature vessel, a fragment of axe and one of chisel of stone, a slab of clay with a cereal cariopsis printed on the paste, balls of clay, cores and strikers of flint, a sander, a small deposit of copper oxide, probably from a destroyed object. On the surface, archaeologically evaluated has been identified a single layer belonging to Cucuteni culture, stage A-B_1, Drăguşeni-Jura aspect. Chronologically, the findings wraps around the years 3850-3750 B.C. From the arheozoological analysis of the faunal remains, have been identified animals such as: ovisaries, sus domesticus, bos taurus. In the year 2012 was carried out the topographic elevation, the surface of the site being of about 2000 m^2. The sections were marked on the topographical plan.

Bibliografie:

Aristotel Crâşmaru, Drăguşeni. Contribuţii la o monografie arheologică, Botoşani, 1977.

Ştefan Cucoş, Faza Cucuteni B în zona subcarpatică a Moldovei, BMA, VI, Piatra Neamţ, 1999.

Vladimir Dumitrescu, Probleme privind sincronismele unor culturi eneolitice, în SCIVA, 27, 3, 1976.

Attila László, Cercetări arheologice în aşezarea Cucuteni A-B de la Huşi, în ArhMold, IV, 1966.

Cornelia-Magda Mantu, Cultura Cucuteni. Evoluţie, cronologie, legături, BMA, V, Piatra Neamţ, 1998.

Ion Mareş, Metalurgia aramei în civilizaţiile Precucuteni şi Cucuteni, Suceava, 2012.

Silvia Marinescu-Bâlcu, Alexandra Bolomey, Drăguşeni. A Cucutenian Cummunity, Bucureşti, Wasmuth Verlag, Thübingen, 2000.

Vsevolod I. Markevici, Pozdnetripol'skie plemena severnoj Moldavji, Ştiinţa, Chişinău, 1981.

Dan Monah, Plastica antropomorfă a culturii Cucuteni-Tripolie, BMA, III, Piatra-Neamţ, 1997.

Dan Monah, Ştefan Cucoş, Aşezările culturii Cucuteni din România, Iaşi, 1985.

Tatjana G. Movša, Periodizacija i hronologija seredn'ogo ta pizdn'ogo Tripil'ja, în Arheologija, 5, 1972.

Anton Niţu, Formarea şi clasificarea grupelor de stil Cucuteni AB şi B ale ceramicii pictate Cucuteni-Tripolie, Iaşi, 1984.

Anton Niţu, Violeta Bazargiuc, Consideraţii cu privire la ceramica Cucuteni A-B pe baza descoperirilor recente, în ArhMold, IX, 1980.

Tatiana S. Passek, Periodizacija tripol'skih poselenji, în MIA, 10, 1949.

Mircea Petrescu-Dâmboviţa, Mădălin-Cornel Văleanu, Cucuteni-Cetăţuie. Monografie arheologică, BMA, XIV, Piatra-Neamţ, 2004.

Victor Sorochin, Aspectul regional cucutenian Drăguşeni-Jura, BMA, XI, Piatra Neamţ, 2002.

http://patrimoniu.gov.ro

128. Borlovenii Vechi, com. Prigor, jud. Caraş-Severin
Punct: Leu (Vârful Leului)

Nr. Autorizaţie: 236/ 2013

Cod RAN: 53602.01; ***Cod LMI:*** CS-I-s-B-10793

Colectiv: dr Dumitru Ţeicu - responsabil; dr. Dacian Rancu; dr. Ana-Cristina Hamat.

Cercetarea din punctul Leu-Cetate a fost facilitată de proiectul„ Lucrări pentru studiul de fezabilitate LEA 400 kw Porţile de Fier-Anina", tronsonul 2 Bozovici-Iablaniţa jud. Caraş Severin, beneficiarul proiectului fiind CNTEE TRANSELECTRICA S. A.- S. T. TIMIŞOARA, cu sediul în Timişoara, Piaţa Romanilor, nr. 11, nr. de proiect 1516/ 29. 10. 2013. Lucrările vor fi demarate în vederea amplasării unei noi linii de înaltă tensiune în zonă, pe terenul extravilan aparţinând comunelor Prigor şi Lăpuşnicel.

Arealul comunei Prigor este bogat în vestigii arheologice. În localitatea Borlovenii Vechi au fost semnalate vestigii aparţinând hallstattului şi anume o fortificaţie şi o aşezare situate în punctul Leu[1], aflat pe malul stâng al Nerei, la 2 km nord de sat, sit listat în RAN[2] şi LMI[3]. În apropierea sitului din punctul Leu, se află aşezarea daco-romană de secolele III-IV de la Balta Neagră- La Mânăstire[4], listată şi ea în RAN[5]. La ieşirea din sat, pe terasa râului Nera în amonte, a fost semnalată o movilă de pământ cu o datare neprecizată[6], aflată în punctul Moara Veche şi listată în RAN[7].

Unul dintre obiectivele diagnosticului arheologic a fost verificarea zonei unde urmează a fi instalat un stâlp de înaltă tensiune, aflat în imediata apropiere a dealului Leu-Cetate, aparţinând extravilanului localităţii Borlovenii Vechi. A fost trasată o secţiune S1/ 2013 cu dimensiunile 10 x 1, 50 m pe direcţia NV - SE şi s- a trecut la decopertarea stratului vegetal până la o adâncime de 0,10 m. În urma acestei operaţiuni, au rezultat primele materiale, fragmente ceramice şi chirpici. Materialul a apărut pe toată suprafaţa secţiunii, însă cel mai mult a fost concentrat între carourile 5 - 10. În cel de-al doilea strat, aflat între 0,10 m şi 0, 20 m a apărut o aglomerare de fragmente ceramice între carourile 3 - 4. Material ceramic şi chirpici a apărut şi în carourile 0-2. Prin urmare în această zonă, carourile 1 - 5, a fost presupusă existenţa unor complexe al căror strat superior a fost deranjat de lucrările agricole, iar materialul ceramic răspândit pe o suprafaţă mai mare. Materialul este în marea majoritate datat în epoca bronzului şi hallstatt, fiind găsit într-un strat deranjat de lucrările agricole.

Cercetarea arheologică a fost completă ajungând în cea mai mare parte pe sterilul arheologic. Materialul recoltat din acest strat a apărut în majoritate între carourile 1 - 6 şi constă în fragmente ceramice şi fragmente de chirpici, o lamelă şi două nuclee de silex. După răzuirea întregii suprafeţe s-au conturat 7 complexe în partea de sud a secţiunii, între carourile 0 - 6, la adâncimea de 0, 35 - 0, 40 m. Două dintre aceste au o formă dreptunghiulară iar restul au o formă rotunjită. Între carourile 6 - 10 a fost atins sterilul, iar între carourile 8 - 10 a apărut stânca.

Numerotarea complexelor s-a făcut de la sud spre nord cu numere de la 1 la 7. După această operaţiune s- a trecut la cercetarea acestora, complexele 5, 1 şi 4 au fost excavate cu cross section, iar celelalte în întregime, fiind vorba despre complexe de mici dimensiuni.

În ceea ce priveşte stratigrafia secţiunii trasate ea nu poate fi stabilită cu exactitate, întrucât lucrările agricole efectuate au deranjat depunerile arheologice. Primul strat corespunde umpluturii complexelor, de consistenţă lutoasă cu urme de cenuşă şi cărbune în gropile de stâlpi şi de culoare 10YR 3/2 very dark grayish brown. Stratul al doilea corespunde sterilului arheologic, fiind un strat de consistenţă lutoasă aflat imediat deasupra stâncii, de culoare 10 YR 7/8 yellow, cu flecuri de culoare 75 YR7 5/8 strong brown. Stratul al treilea corespunde stratului de contact cu sterilul, de consistenţă lutoasă şi de culoare 10 YR 5/6 yellowish brown. Stratul al patrulea corespunde stratului vegetal, deranjat de lucrările agricole, de consistenţă lutoasă şi de culoare 10YR 4/2 dark grayish brown.

În concluzie, sondajul din punctul Leu, localitatea Borlovenii Vechi, comuna Prigor, judeţul Caraş-Severin a surprins la adâncimea de 0,40 m şapte complexe corespunzătoare urmelor unei structuri de lemn, datate prin materialul arheologic descoperit în perioada hallsttatiană. Datorită lucrările agricole care au deranjat, în mare măsură straturile arheologice, în această fază a cercetării nu putem stabili dacă promotoriul a fost locuit şi în epoca bronzului, aşa cum pare să indice o parte a materialului ceramic descoperit.

Pentru viitor, ne propunem ca zona fortificaţiei şi aşezării să fie cercetată sistematic pentru a lămuri problemele stratigrafice apărute în această primă campanie arheologică.

Abstract

In the fall of 2013 we investigated the fortification and the settlement from Leu, situated in the village Borlovenii Vechi. The archaeological research has been made through one section S1/ 2013, in which we discovered seven complexes. This research had as a result, the discovery of the traces to a wooden structure, which can be dated in to the first Iron Age. The material found here, however, suggests also a Bronze Age habitation. Unfortunately, because of the agricultural work, this habitation could not be detected in terms of stratigraphy.

Bibliografie

Bozu, Săcărin 1979, Bozu Ovidiu. Săcărin Caius, O expediţie arheologică în Valea Almăjului. Realităţi şi perspective, în Banatica 5, 1979, p. 553- 558.

Benea 1996, Benea Doina, Dacia sud- vestică în secolele III- IV, Timişoara, 1996.

Benea, Bejan 1989- 1993 Benea Doina, Bejan Adrian, Viaţa rurală în sud- vestul Daciei în secolele II- IV (II), în ActaMN 26- 30, 1989- 1993, p. 127- 148.

Luca 2004 Luca Sabin Adrian, Repertoriul arheologic al judeţului Caraş Severin, Bucureşti, 2004.

Luca 2006 Luca Sabin Adrian, Descoperiri arheologice din Banatul Românesc. Repertoriu, Sibiu, 2006.

Mare 2004 Mare Mircea, Banatul în secolul IV- IX, Timişoara, 2004.

Medeleţ, Bugilan 1987, Medeleţ Florin, Bughilan Ion, Contribuţii la problema şi la repertoriul movilelor de pământ din Banat, în Banatica, 9, 1987, p. 87- 198.

Moga, Gudea 1975Moga Mariu, Gudea Nicolae, Contribuţii la repertoriul arheologic al Banatului, în Tibiscus 4, 1975, p. 129- 146.

Ţeicu 2003, Ţeicu Dumitru, Contribuţii la repertoriul arheologic al Banatului montan, în Banatica, 16, 2003, p. 339- 376.

(Endnotes)

[1] Bozu, Săcărin 1979, p. 557; Ţeicu 2003, p. 352; Luca 2004, p. 37-38; Luca 2006, p. 46.

[2] 53602.01(http://ran.cimec.ro/sel.asp).

[3] CS-I-s-B-10793.

[4] Moga, Gudea 1975, p. 140; Benea, Bejan 1989- 1993, p. 129; Benea 1996, p. 237; Mare 2004, p. 161; Luca 2004; p. 38; Luca 2006, p. 47.

[5] 53602.02 (http://ran.cimec.ro/sel.asp).

[6] Medeleţ, Bugilan 1987, p. 111; Luca 2004, p. 38; Luca 2006, p. 47.

[7] 53602.03 (http://ran.cimec.ro/sel.asp).

http://patrimoniu.gov.ro

129. Coronini, com. Coronini, jud. Caraş-Severin
Punct: Mănăstire
Nr. Autorizaţie: 47/ 2013
Colectiv: dr Dumitru Ţeicu - responsabil.

Cercetarea din punctul Mănăstire a fost facilitată de proiectul „Reabilitare alimentare cu apă la Coronini, judeţul Caraş-Severin", beneficiarul proiectului fiind Primăria comunei Coronini, având Certificatul de urbanism nr. 4/06.06.2012. Lucrările vizează o suprafaţă de 9835 m^2 din care 9646 m^2 este suprafaţă temporar acoperită, doar 189,5 m^2 constituie suprafaţa definitiv ocupată.

Localitatea Coronini din Clisura Dunării, cunoscută în ultima jumătate de veac cu denumirea de Pescari, este situată în extremitatea de răsărit a Depresiunii Moldova Veche. Cursul fluviului de la Baziaş şi până la Orşova este structurat pe o alternanţă a zonelor de structură cu spaţiile depresionare. Depresiunea Moldova Veche se detaşează în peisajul Munţilor Locvei pe o lungime de aproape 30 km de la Divici şi până la Coronini. În zona Moldova Nouă-Coronini de altfel se întretaie două mari arii geologice, una cu şisturi cristaline, cealaltă cu calcare.

Cercetările de arheologie preventivă de la Coronini s-au derulat în cadrul unui proiect de reabilitare a reţelei de alimentare cu apă a aşezării. Aducţiunea prin cădere naturală se face de la izvoarele situate pe Valea Vărad, care delimitează la vest hotarul localităţii Coronini de cel al oraşului Moldova Nouă. Valea Văradului, cu un curs orientat nord-vest spre sud-est, coboară din Culmea Văradului de la altitudinea de 526 m, până la confluenţa cu albia fluviului. Peisajul Văii Vărad a fost afectat de exploatarea cuprului în subteran prin Mina Vărad, dar şi de factorul antropic pe o durată mai lungă prin exploatarea travertinului calcaros de pe versantul estic al văii. Exploatarea rocii poroase de travertin în preajma cotei de 100 m din talvegul estic al văii a provocat masive alunecări de teren.

Toponimul la Mănăstire delimitează o zonă cu un platou natural tocmai pe versantul de răsărit al Văii Vărad, în zona afectată de exploatările localnice a travertinului. Memoria colectivă a păstrat identitatea unui aşezământ monastic în preajma izvoarelor aflate într-o poiană la cota de 100 m, dar al cărei ruine erau acoperite de vegetaţie.

Investigaţiile pentru identificarea monumentului medieval au parcurs etapele diagnosticului de teren, cu prospecţiuni geofizice şi până la cercetarea intruzivă. Exploatarea geofizică a spaţiului estic al Văii Văradului din zona izvoarelor, unde memoria colectivă fixa amplasamentul vechii mănăstiri, n-au identificat bulversări ale straturilor cu urme de locuire. Fundaţia monumentului a fost localizată într-o zonă de prăbuşire pe marginea nord-vestică, zonă afectată de altminteri şi de lucrările recente de captare a apei de la mina Vărad. Săpătura arheologică (S_6 – S_9), ce a însumat curca 100 m^2, a evidenţiat planimetria bisericii din care s-au păstrat doar fundaţiile. Dezafectarea zidurilor bisericii s-a făcut sistematic, pe alocuri, zidul vestic al navei şi cel sudic au fost demantelate până la baza fundaţiei. Fundaţia bisericii, raportată la nivelul de călcare medieval identificat în spaţiul altarului, avea o adâncime de -25 m - -0,30 m. Ea s-a făcut din piatră de calcar rulată de pe versanţii Văii Văradului. Zidurile au fost înălţate din blocuri de tuf calcaros, prelucrat sub forma unor bolţari paralelipipedici, ce aveau dimensiunile de 50/60/20 cm, 27/20/13 cm, 26/16/15 cm.

Documentele medievale au consemnat Mănăstirea Sfântul Arhanghel în anii 1569-1579 în nahia otomană Moldova. Aceleaşi surse otomane au consemnat şi satul Vărad între anii 1554-1579. Biserica mănăstirii Sfântul Arhanghel, pe temeiul analogiilor de plan, poate fi datată la mijlocul secolului al XV-lea.

Résumé

La localité de Coronini, connue pendant la dernière moitié du siècle sous la denomination de Pescari, est située à l'extremité estique de la Depression de Moldova Veche. Cette depression se détache clairement dans le paysage des Montagnes de Locva, sur une longueur de 30 km, où s'entrecroisent deux aires géologiques, l'une des schistes et l'autre en calcaires.

Les recherches archéologiques se sont déroulés dans un projet de réhabilitation du réseau publique d'alimentation avec des eaux potables de cette localité. Celles-ci ont eu pour but de mettre en évidence un monument médiéval, qui est resté dans la mémoire collective sous le toponyme de Mănăstire (monastere, couvent), qui delimite un plateau sur le versant estique de la vallée de Vărad, où s'est réalisé la captation aquatique. La recherce s'est deroulée en deux étapes, la diagnose du terrain, en appelant aux prospections géophysiques, et puis les fouilles proprement-dites. La fondation du monument a été identifiée dans la zone d'ecroulement de l'extremité nord-ouestique, la zone affectée par les recentes travaux de captation. La prospection géophysique, en outre, n'a pas identifié des bouleversements des couches du logement. La fondation a été realisée en pierre calcaire extraite des versants de la vallee de Vărad. Les murailles ont été élevés en tuf calcaire de provenance locale.

Les documents médiévaux ont consigné Le couvent du Saint Archange entre les années de 1569-1579, dans la nahie otomane de Moldova. Les mêmes sources otomanes on mentionné même le village de Vărad, entre les années de 1554-1579. L'eglise de ce couvent peut être datée, selon les analogies de plan, au milieu du XV-e siècle.

130. Costești, com. Costești, jud. Iași
Punct: Cier/Lângă Școală
Cod sit (RAN) 95541.01
Nr. Autorizație: 129/2013
Colectiv: Dumitru Boghian–responsabil, Sorin Ignătescu (USM Suceava), Sergiu-Constantin Enea (Liceul Ion Neculce Târgu Frumos), Ion Ignat (Școala Gimnazială Lozna), Felix-Adrian Tencariu, Diana-Măriuca Vornicu, Andreea Vornicu, Radu-Gabriel Furnică (UAIC Iași), Tiberius Părpăuță (Liceul Economic-Adminstrativ Iași)

După cum arătam în raportul precedent, situl de la Costești-Cier/Lângă Școală se găsește în vatra satului Costești (coordonate 47°14' 07.24" N, 26° 55' 32.76" E), la aproximativ 6 km NV de orașul Târgu Frumos, în sectorul superior al cursului Bahluieţului (aprox. 10 km de la izvor), între dealurile Pietrișul și Ulmișul/Olniș (la extremitatea sudică a Dealului Mare-Hârlău), pe un martor de alunecare, deplasat spre est din Dealul Pietrișul și puternic erodat (cca. 2/3 din suprafață) de pârâul care curge în proximitate (fig. 1). Intrat în atenția cercetărilor arheologice încă din perioada interbelică, situl a fost cercetat incomplet, documentația s-a pierdut, iar materialele arheologice recuperate sunt decontextualizate și insuficient valorificate. De aceea, acest important obiectiv arheologic a intrat în atenția investigațiilor de evaluare (diagnostic arheologic) din anul 2012[1], colectivul de cercetare dorind să clarifice, prin metode neintruzive (scanări magnetometrice, GPR) și intruzive (sondaj arheologic), stratigrafia verticală și planimetria sitului și a zonelor conexe, gradul de păstrare a complexelor neafectate de eroziune și să fundamenteze un proiect de cercetare sistematică, interdisciplinară.

Astfel, în perioada 15-31 iulie 2013, în cadrul practicii arheologice a studenților de la Facultatea de Istorie și Geografie a

http://patrimoniu.gov.ro

Universității ”Ștefan cel Mare” din Suceava[2], în porțiunea păstrată a sitului, a fost prelungit și lărgit traseul S I/2012 (62 x 2 m, orientat ENE-VSV) și a fost lărgită, la nord de această secțiune, caseta C I/2012 (3 x 2.5 m), (fig. 2). Aceste secțiuni se află în diferite stadii de adâncire, ajungându-se la nivelul stratului de locuire Cucuteni A3, care urmează să fie epuizat în campania viitoare (fig. 3.1-2, 4.3-4, 8.3-4).

Observațiile din teren ne permit să precizăm că majoritatea complexelor arheologice se concentrează între m. 0-48, dincolo de acestea (spre vest) găsindu-se doar șanțul de apărare (m. 54-59 la partea superioară). Între m. 50-56 apar aglomerări naturale de gresii sarmațiene, care fac parte din pachetele vălătucite și alunecate, care apar și în deschiderea produsă de eroziune. Stratul arheologic este mai gros, până la 1,50 m, în partea de NE și E a sitului, și mult mai subțire spre V și SV, unde ajunge doar până la 0,30-0,50 m.

Descoperirile sunt reprezentate de șase locuințe: trei Cucuteni A3: L3-L5/2013, două Cucuteni A-B2/B1: L.1/2012 (între m. 1,50-6,50) și L.2/2012 (m. 9,70-14,40), deranjate de săpăturile anterioare (m. 0-1; 6,80-9,70) și braconaje (m. 14,40-20), și un bordei Horodiștea-Erbiceni II, în șanțul de apărare, la care se adaugă alte ”pavaje” din gresii sarmațiene, posibile podine ale unor locuințe din aceeași perioadă, trei gropi (Gr. 1-3/2013), un șanț de apărare și cele 34 de morminte de inhumație, care provin dintr-o necropolă medievală rurală, probabil cu două etape de funcționare.

Locuințele Cucuteni A3 sunt în curs de cercetare. În porțiunile investigate, vestigiile acestora se prezintă sub forma lipiturilor de pereți cu amprente de nuiele groase, unele ”depozitate” în groapa 1/2013. L3/2013 apare între m. 22-31, de la adâncimea de 0.38 m, fiind deranjată de mormintele medievale și braconaje. Se pare că acestei construcții îi aparține un fragment de măsuță de cult descoperită în asociere cu un idol conic (□ 25 a, -1 m), (fig. 9.1) și unele statuete (fig. 9.2). În □ 26 a, la – 0.62 m, au fost identificate urmele unei vetre (cuptor?) denumite V1/C1/2013. L4/2013 (m. 31.50-37) a fost realizată într-o alveolare adâncă de cca. 40 cm, fiind parțial-adâncită (fig. 7.1-2). Printre lutuielile de perete se găsesc vasele de provizii. L5/2013 (m. 20-24, - 0.90 m), se continuă în porțiunile nesăpate; prezintă lipituri de perete cu impresiuni de nuiele

Locuințele Cucuteni A-B2/B1 apar sub forma lipiturilor de perete și tavan prăbușite pe podeaua-platformă, acestea fiind mult mai masive și mai coerente decât cele din faza A, mai ales în cazul L2/2012 (fig. 8.1-2). Podeaua-platformă prezintă lutuieli subțiri de refacere. Până în prezent, nu s-au descoperit vetre in situ, dar spărturi mozaicale apar în deranjamentele produse de înmormântările medievale. În L1/2012, la demontarea pereților, au fost descoperite fragmente ceramice, trei astragale (două în □ 2a-b și unul în □ 6 a), o bilă de lut.

Groapa 1/2013 (SI, m 42-44 a-b), a apărut la piciorele defunctului din M4, la – 0.40 m, era ovală în plan orizontal (diametrele 1,15/1,30 m), cvasi-cilindrică 3D, cu fundul ușor alveolat, adâncindu-se până la -1,50m de la nivelul actual de călcare (fig. 7.3-6). Umplutura sa era alcătuită din lutuieli de perete de locuință, cu amprente de nuiele, fragmente de gardină de vatră, arsură și puține fragmente ceramice Cucuteni A3, din care un mic pahar. Este posibil să se fi găsit într-o anexă, deoarece în jurul său s-au descoperit câteva urme de pari. Groapa 2/2013 (S I, m 43-44), continuă în profilul sudic și urmează să fie cercetată. Groapa 3/2013 (S I, m. 1,60-2,60), apare de la – 0,40m și se adâncește până la -1,60m. A fost săpată din nivelul Horodiștea-Erbiceni II, în umplutura sa găsindu-se materiale amestecate, interesante fiind cele cu trăsături care anunță Bronzul timpuriu (fig. 5.3-4).

Șanțul de apărare a apărut la m. 54-59 (partea superioară), restrângându-se către m. 56-57. A fost săpat în pământul argilos amestecat cu piatră (fig. 5.1-2, 6.1-4). Profilul său este în ”U” cu marginile superioare depărtate. Dimensiuni sale sunt: deschiderea la partea superioară 2,70-2,80 m, adâncimea – 2,07 m; la -1,60 m se găsește un strat de arsură (4-6 cm grosime), pe care l-am interpretat ca fiind urma unui bordei HE II. Versantul de NE și E a urmat conturul pachetului de roci alunecate, peretele vestic fiind ușor înclinat. A fost săpat în timpul locuirii Cucuteni A3, fiind umplut în timp cu pietre, lut brun de diferite nuanțe, fragmente ceramice Cucuteni A3, A-B2/B1 și HE II (la m. 56,59, – 1,56 m, a fost descoperită o statuetă). Nu este exclus ca, inițial, șanțul să fi servit la extragerea gresiei și ulterior să fie transformat în fortificație.

Înmormântările medievale (Tabelul I) au fost găsite între m 0–48, fiind vorba de inhumări, la adâncimi cuprinse între 0,40 și 0,95 m, în poziție întinsă, cu orientarea cvasi-generală V (capul) – E (picioarele). Fac excepție M4-M6/2013, din partea de sud-vest a necropolei, care s-au găsit la adâncimi foarte mici (0,15 – 0,30 m), cu o orientare variabilă (VSV-ENE, NV-SE), mâinile fiind plasate fie pe piept, abdomen sau în zona bazinului (fig. 3.3-4, 4.1-2). Mormintele de copii se găseau la adâncimi cuprinse între 0,40 – 0,65 m. Urme de sicriu s-au descoperit doar în cazul M31/2013, iar piese de inventar[3] în M4/2013 (o monedă ilizibilă, în zona danturii răvășite), M9/2013 (monedă ilizibilă, cu urmă de țesătură (in ?), descoperită în zona gâtului), M32/2013 (butoni globulari, ”cu ureche”, din cupru, în dreptul gâtului), (fig. 9.3-5).

Majoritatea inhumațiilor sunt singulare dar, în ceea ce am desemnat M27-28-29-30/2013, au fost identificate patru cranii și diferite alte oase, depuse într-o ”cutie” de lespezi și lutuieli, care ar putea reprezenta o reînhumare într-un context deranjat, fie în evul mediu sau cu ocazia cercetărilor arheologice interbelice (?). De asemenea, remarcăm faptul că o serie de morminte (M1/2012, M5-M6/2013, M11/2013) au fost răvășite puternic fie de braconaje, fie de cercetările anterioare. Multe alte oase umane se găsesc dispersate în strat, tot ca urmare a deranjamentelor.

Pe baza butonilor globulari, care sunt cunoscuți în Moldova medievală (sec. XV-XVII, a datelor perieghetice și a informațiilor de factură istorică[4], considerăm că necropola a funcționat în secolele XVI-XVII, având, probabil, două etape de înmormântări. În acest cadru, considerăm că porțiunile de temelie/zid de piatră legate cu lut, identificate în anul 2012, pot reprezenta părți ale fundației unei biserici, probabil de lemn, care a deservit satul și necropola medievală din satul Pietrișul de Sus, în secolele XVI-XVII.

Cercetările de diagnostic arheologic au condus la precizarea unora dintre complexele Cucuteni A3, A-B2/B1, H-E II și medievale, clarificarea locuirii H-E II, încadrarea cultural-cronologică a înmormântărilor medievale (sec. XVI-XVII), existența probabilă a unei biserici, care poate fi atribuită începuturilor satului Pietrișul de Sus (sec. XVI) și identificarea în vatra satului (în fața școlii, coordonate 47˚14’02.04” N, 26˚ 55’31.75” E) a unor materiale din secolele VIII-X și XVI-XVII (probabil vatra medievală a satului Pietrișul).

Abstract

The archaeological diagnostic research of the site Costești – Cier/Lângă școală (Near School) continued in the summer 2013 (15-31 July). Considering the extent degradation of the site, the archaeological survey has been extended (131.5 m^2), in the sections: SI/2012 (62 x 2 m) and CI/2012 (3 x 2.5 m). Six dwellings: three Cucuteni A3 (L3-L5/2013), two Cucuteni A-B2/B1 (L.1-2/2012), a pit-house Horodiştea-Erbiceni II, three pits– two Cucuteni A3 (Gr 1-2 / 2013) and one Horodiştea-Erbiceni II (Gr 3/2013), a prehistorical defensive ditch and 34 medieval tombs (XVI-XVII centuries) were discovered. Through pedestrian archaeological field surveys, in the present village hearth (in front of the school), ceramics materials of the VIII-X and XVI-XVII centuries (probably the medieval hearth of Pietrișul village) were identified.

http://patrimoniu.gov.ro

(Endnotes)

[1] D.Boghian, S.-C. Enea, T. Părpăuță, F.-A. Tencariu, D.-M. Vornicu, A. Asăndulesei, S. Gania, A. Vornicu, R.-G. Furnică, B. Munteanu, Costești, com. Costești, jud. Iași, Punct: Cier/LângăȘcoală, CCAR. Campania 2012, p. 199-200, 366-367; versiune detaliata pe CD-ROM-ul volumului (www.inp.org.ro/www.cimec. ro).

[2] Colectivul de cercetare aduce călduroase mulțumiri primarului comunei Costești, domnul Aurel Doacă, viceprimarului, domnul Stelică Palade, doamnei directoare a Școlii gimnaziale Costești, Elena Malanca, pentru crearea condițiilor de desfășurare a activității șantierului arheologic, precum și studenților practicanți pentru efortul și interesul depus.

[3] Piesele de metal au fost curățate în cadrul Laboratorului zonal de restaurare de pe lângă Complexul Muzeal Moldova din Iași, în baza protocolului încheiat cu Universitatea ”Ștefan cel Mare” din Suceava. Mulțumim colegei Diana-Mariuca Vornicu pentru ajutor.

[4] DRH, A, Moldova, vol. XXV (1639-1640), doc. 256; V. Chirica, M. Tanasachi, Repertoriul arheologic al județului Iași, vol. II, 1985, p. 421-422.

131. Horodnic de Jos, com. Horodnic de Jos, jud. Suceava

Punct: Vârful Colnicului

Cod sit: 149110.01;***Cod LMI***: SV-I-s-B-05416

Nr. Autorizaţie: 225/2013

Colectiv: Bogdan Petru Niculică (Muzeul Bucovinei Suceava) – responsabil, Dinu Oprea-Gancevici, Vasile Budui, Dumitru Boghian (USM Suceava), Andrei Asăndulesei, Felix Adrian Tencariu, Mihai Mereuţă (UAIC Iaşi), Ioan Ignat (Şcoala Gimnazială „Gheorghe Popovici”, Lozna, jud. Botoşani).

În perioada 23 septembrie - 6 octombrie 2013, colectivul sus menţionat a efectuat investigaţii de diagnostic arheologic în zona necropolei tumulare de la Horodnic de Jos, com. Horodnic de Jos, jud. Suceava; menţionăm că aceste lucrări au debutat în toamna anului 2012[1] şi se vor încheia în cursul anului 2014, când se vor finaliza atât cercetările arheologice de suprafaţă, cât şi cele geomorfologice, geologice, pedologice şi de landscape archaeology. Şi de această dată, cercetările s-au desfăşurat în două etape. Prima a vizat înţelegerea stratigrafiei unor tumuli deranjaţi încă de la sfârşitul secolului al XIX-lea, distruşi în mare parte, alături de investigaţiile de teren geologice şi pedologice, asigurate de dr. Dinu Oprea-Gancevici şi dr. Vasile Budui (USM-Suceava), şi de cartarea extensiei răsăritene a necropolei de pe Dealul Colnicului, efectuată de Andrei Asăndulesei, Felix Adrian Tencariu, Mihai Mereuţă (în toamna anului 2012 fuseseră cartate pe o suprafaţă de cca. 25 ha 16 movile, grupate liniar). A doua etapă a presupus analiza şi prelucrarea în laborator a datelor obţinute în teren.

Pe parcursul cercetărilor, colectivul de cercetare a fost sprijinit de Primăria şi Consiliul Local al comunei Horodnic de Jos, prin domnul primar Petrică Onică şi domnul viceprimar Gheorghe Buznean, care au asigurat buna desfăşurare a lucrărilor, echipa de lucru şi terenul aferent cercetărilor. Ca şi în anul precedent, în totalitate, cercetările din 2013 au fost finanţate de Muzeul Bucovinei Suceava.

O primă observaţie legată de campania 2013 este cea legată de faptul că, deşi s-au continuat perieghezele în împrejurimi, nu a fost identificată, deocamdată, o aşezare în proximitatea necropolei, care să furnizeze material ceramic pentru o datare şi corelare preliminară. A doua observaţie, importantă în judecarea peisajului arheologic, dar şi a energiei sociale dezvoltate de comunitatea care a vieţuit în această regiune şi a clădit tumulii, este aceea că necropola se extinde spre răsărit pe mai multe sute de metri, ridicările topografice evidenţiind mai multe movile, nouă la număr, la cca. 300-400 m răsărit de nucleul de 16 tumuli cartat în anul 2012. Dacă ţinem seama de spusele localnicilor, se pare că necropola era şi mai întinsă, până spre poalele estice ale Dealului Colnic, înspre fosta Haltă CFR Horodnic de Jos, unde, până în anii 1970-1980 se mai puteau observa cinci tumuli de dimensiuni reduse, puternic aplatizaţi. Prin urmare, în ansamblul ei, necropola avea cel puţin 30 de tumuli, un număr redus, dacă ne gândim că la finele secolului al XIX-lea Josef von Szombathy observa aproape 60.

Din punct de vedere stratigrafic, precizăm că toate cele trei movile cercetate în 2013 prezintă aceeaşi structură/tehnică de lucru, fiind din acest punct de vedere identice cu movilele investigate în toamna anului 2012. Dimensiunile lor sunt asemănătoare: cca. 12-14 m diametru şi 0,50 m înălţime. Inventarul este extrem de sărăcăcios, doar în movilele nr. 1 şi 3 fiind descoperite câteva fragmente ceramice, imposibil de datat; în T2, la baza mantalei de pietriş a fost observată o groapă de formă ovală, cu adâncimea de 0,30 m. Axul lung, de 0,65 m, era orientat NNE-SSV, lăţimea gropii fiind de 0,40 m. Groapa conţinea câteva fragmente foarte prost păstrate de cărbune şi de oase calcinate, confirmându-se, astfel, observaţiile mai vechi ale lui Josef von Szombathy, care în timpul cercetărilor sale din anii 1893 şi 1894 a identificat tumuli cu morminte de incineraţie. Din păcate, nu putem data cu mare precizie aceşti tumuli cercetaţi în toamna anului 2013, ei putând aparţine, la fel de bine, epocii bronzului sau Hallstattului târziu (D).

Analiza geomorfologică preliminară

(dr. Dinu Oprea-Gancevici)

Localizat în cadrul Depresiunii Rădăuţi, Dealul Colnic, având cota maximă de 491 m, împreună cu dealurile Leahului, Brădet şi Osoiul (Horodnic), se constituie într-un aliniament colinar, care, conform aprecierii lui N. Lupu (1937), separă unitatea depresionară în două compartimente distincte – Rădăuţi şi Horodnic. La partea superioară a dealului se conservă o pătură de prundişuri, care au generat, din punct de vedere geomorfologic, dezbateri interesante privind originea acestora. Asupra acestui aspect vom reveni.

Nu putem vorbi despre paleoevoluţia Dealului Colnic fară a-l încadra paleoevoluţiei generale în care se include unitatea de relief gazdă – Depresiunea Rădăuţi. Parte componentă a Podişului Sucevei, unitatea depresionară se include, împreună cu acesta, mai extinsului Podiş Moldovenesc.

Geo-structural, unităţile enumerate aparţin Platformei est-europene, care cade către vest în trepte sub orogenul Carpaţilor Orientali. Aceasta prezervă groase stive de depozite marine asociate la trei cicluri de sedimentare. Ultimul dintre acestea se finalizează la începutul sarmaţianului, când, în urma unei regresiuni marine determinate de cauze epirogenetice (mişcări tectonice pozitive), începe evoluţia subaeriană, ce se va extinde treptat din nord către sud în intervalul Volinian – Cuaternar. La contactul dintre Carpaţi şi Marea Sarmaţiană în retragere, râurile care coborau din culmile montane depuneau mari cantităţi de prundişuri, ce se apreciază în prezent a fi constituit aşa-numitul piemont sarmatic.

Nordul Podişului Moldovenesc, în speţă, al Podişului Sucevei, deci aria în care se include şi Depresiunea Rădăuţi, a fost supusă modelării determinate de agenţii externi de la începutul Volinianului. În prezent, pe fundul depresiunii, dar şi către NE de aceasta, în Podişul Bălcăuţi, Bica şi Ionesi (1968) documentează depozite marine mai vechi – bugloviene. Acestea apar la zi ca urmare a exercitării unor îndelungate procese erozive care au îndepărtat, conform opiniei exprimate de L. Ionesi, sute de metri de sedimente din stiva iniţială.

Din depozitele cu caracter piemontan iniţiale s-au păstrat doar resturi, acestea fiind dispuse/aşezate la partea superioară a unora dintre înălţimile şi interfluviile dintre Suceava şi Moldova. În principiu există o diversitate mai mare de opinii privind geneza şi vârsta acestor depozite: delte fosile (Martiniuc, 1956), complex fluvio-deltaic (Barbu,

http://patrimoniu.gov.ro

1964), pietrişuri piemontane (Saulea, 1967), depozite lacustre – aria masivului Ciungi (Brânduş, Chiriţă, 1998), conuri aluviale (Miclăuş, 2001). Dacă e să ne raportăm strict la Dealul Colnic, se desprind din cercetările anterioare două opinii diferite:

1. cea a originii piemontane, depozite de vârstă volinianã – Barbu N., Ionesi L., Ionesi B.,1964,1966; Ionesi Bica, Ionesi L., Barbu N., 1971, Ionesi L., Ionesi Bica, Barbu N., 1971;

2. cea a originii fluviale – I. Sîrcu (1956), D. Oprea (2014).

Situat la o distanţă de cca 5,5 km mai la sud de actuala albie majoră a Sucevei, Dealul Colniculuiapare asemenea unei coline uşor rotunjite, puţin asimetrică, cu o dezvoltare mai mare pe direcţia sud-est. Are un perimetru cu aspectul unui triunghi isoscel, cu baza orientată către actualul curs al râului Suceava şi cu laturile egale, care converg către un vârf orientat aproximativ către sud. Dealul este încadrat către nord de pârâul Munteanca, iar pe celelalte două laturi de pârâul Pozen. Are o energie maximă în raport cu văile învecinate de cca. 80-90 m, cu un ecart de pante sub 30°. Versantul sud-vestic prezintă pantele cele mai accentuate, dovadă fiind morfologia foarte neregulată care-l caracterizează. Afluenţii Pozenului îşi trimit aici obârşiile geomorfologice până în apropierea interfluviului superior. Versantele nordice şi sud-estice, mai rectilinii, sunt utilate agricol, procesele geomorfologice predominante fiind aici spălările areolare. La partea superioară, Dealul Colnic este căptuşit de o mantie de prundişuri şi nisipuri, cu o grosime relativ greu de apreciat în lipsa unor deschideri concludente. Săpăturile arheologice efectuate de Josef von Szombathy (1893, 1894), Raimund F. Kaindl (1902, 1903), Mircea Ignat (1976) şi Bogdan Niculică (2012, 2013), relevă prezenţa acestora până la o adâncime de cca. 1-1,40 m., în cota cea mai înaltă. Prundişuri se mai găsesc diseminate şi la altitudini mai coborâte pe versant (480 – 485 m), însă ele se prezintă sub forma unei mantii coluviale de 0,30-0,50 m, cel mai probabil remaniate prin procese geomorfologice din masa depozitului de la partea superioară a interfluviului. Vârsta acestor depozite, în funcţie de ipoteza originii lor, este fie Pliocen superior – prundişuri piemontane pliocene, fie Pleistocen mijlociu – terasa fluvială (Oprea D., 2014).

Bibliografie:

Barbu N., Ionesi L., Ionesi B. (1964), Masivul Ciungilor – caracterizare geologico–geomorfologică, în Analele ştiinţifice ale univ. „Al. I Cuza“, seria nouă, secţiunea II – Ştiinţele naturii, b. geologie – geografie, tom X, Iaşi.

Barbu N., Ionesi L., Ionesi B. (1966), Observaţii geologice şi paleogeomorfologice în zona de contact a Obcinelor Bucovienei cu Podişul Sucevei, în Analele ştiinţifice ale univ. „Al. I Cuza“, seria nouă, secţiunea II – Ştiinţele naturii, b. geologie – geografie, tom XII, Iaşi.

Brânduş C., Ichim I. (1973), Asupra unor depozite lacustre din bazinul Trebişului, în Lucrările Staţiunii Stejaru, 1972-1973, Piatra Neamţ.

Ionesi Bica, Ionesi L., Barbu, N. (1971), Date noi privind vârsta pietrişurilor din partea vestică a Podişului Sucevei, in Lucrările ştiinţifice ale Institutului Pedagogic Suceava.

Ionesi L., Ionesi Bica, Barbu N. (1971), Orizontarea depozitelor fluvio-deltaice din partea vestică a Podişului Sucevei şi semnificaţia ei paleogeomorfologică, în Anal. Şt. ale Univ. Al. I. Cuza, t. XVII,Iaşi.

Martiniuc, C.I. (1956), Cercetări geomorfologice în regiunea Baia-Suceava, în Analele ştiinţifice ale Univ. „Al. I Cuza“, secţiunea II – Ştiinţele naturii, Geologie-Geografie, Iaşi.

Oprea-Gancevici D. (2010), Asupra evoluţiei reţelei hidrografice în nordul Podişului Sucevei, în Analele Universităţii Ştefan cel Mare Suceava, secţiunea Geografie, anul XIX.

Oprea-Gancevici D., Florea F. (2008), Asupra unor depozite psefito-psamitice din Podişul Sucevei – la nord de valea râului Moldova, în Comunicări de Geografie, Bucureşti.

Oprea-Gancevici D. (2014), Valea Sucevei – studiu geomorfologic, manuscris.

Sîrcu I. (1965), Terrasses fluviales, surfaces d'erosion local et pseudopeneplaines dans le nord du Plateau Moldave, în Analele ştiinţifice ale univ. „Al. I Cuza“, seria nouă, secţiunea II – Ştiinţele naturii, b. Geologie – geografie, tom XI, Iaşi.

Analiza pedologică preliminară

(Vasile Budui)

Dealul Colnic este încadrat și drenat de apele pâraielor Pozen și Munteanca cu o rețea de afluenți semipermanenți și temporari. Față de pâraiele înconjurătoare, altitudinea relativă a sitului arheologic este de 50-70 m. Din punct de vedere pedogeografic, ne situăm în etajul luvosolurilor, care predomină sub forma subtipurilor stagnogleizate și tipice pe toate terenurile cu pante mai mici de 5º. Pe terenurile cu pante mai mari apar subtipurile erodate, în asociere cu preluvosoluri.

Procesul de pseudogleizare (stagnogleizare) nu este atât de evident în cadrul tumulilor, ca urmare a morfologiei specifice a acestora și a evoluției lor din punct de vedere pedogenetic. Interesante în tumuli sunt pietrișurile, care apar în strat destul de compact la adâncimi mici față de suprafață. În unii tumuli, orizontul bogat scheletic a fost identificat ca fiind destul de compact începând chiar cu adâncimea de 0,35-0,40 m, fiind urmat de un orizont pseudogleizat slab structurat, spre extremitatea tumulilor. Adâncimea la care apare scheletul în proporții ridicate este mai mare în partea centrală a movilelor, ceea ce conduce la ideea că tumulii au fost construiți parțial şi cu material cu foarte puţin pietriș sau chiar fără acesta, nivel/strat care a fost depus deasupra mantalelor propriu-zise de pietriș, obţinându-se astfel o înălţime accentuată. Pietrișurile pot fi considerate ca fiind de origine fluvială, pentru că prezintă continuitate în afara ariei tumulare la adâncimi similare.

Solurile prezente pe platoul slab înclinat al dealului sunt de tip luvosol, subtipul albic, cu mult schelet, datorat stratului de pietriș foarte apropiat de suprafață. Materialul de sub acest strat este slab-moderat structurat, asemănător unui orizont Bt pseudogleizat. Sunt prezente pete de oxidare până la adâncimi de peste 100 cm în unele profile.

Ponderea scheletului variază de la mai puțin de 5 % până la 15-20% la partea superioară a profilelor, crescând apoi la peste 20-30 % în partea mediană a lor, la adâncimi de 0,30-0,70 m. Orizontul cel mai bogat scheletic este situat la adâncimea de 48-82 cm în profilul nr. 1, 0,36-0,74 m în profilul nr. 2 și 0,50-0,70 m în profilul nr. 3. În ultimul caz, orizontul constituie baza profilului de sol (R). Variabilitatea mare a proporției pietrișurilor (fracţiunea granulometrică respectivă se numeşte „schelet” în descrierile pedologice, fiind constituită din particule minerale solide cu dimensiuni mai mari de 2 mm) în cadrul profilului de sol poate fi datorată și modului în care au fost construiți tumulii și provenienței materialului. Linia ușor bombată a stratului de pietrișuri, în concordanță cu suprafața tumulilor, sugerează intervenţia şi modelarea antropică. Mai mult, scheletul de la partea superioară cu ponderi destul de variabile, practic în aceleași condiții pedogenetice, poate fi interpretat ca fiind depus în timpul construcțiilor tumulare.

http://patrimoniu.gov.ro

Résumé:

Pendant l'automne de 2013, on a effectué des recherches de diagnostique archéologique, mais aussi des recherches géomorphologiques, géologiques, pédologiques et de landscape archaeology, dans la nécropole tumulaire de Horodnic de Jos, département de Suceava. On a investigué trois tertres, ayant la même structure, dimensions et techniques de réalisation que ceux de 2012. Le mobilier funéraire est très pauvre. Les quelques fragments ostéologiques et de charbon trouvés dans peu de tombeaux confirment le fait qu'il s'agit de l'incinération. On a découvert aussi quelques fragments céramiques qui rendent difficile la datation et l'encadrement chronologique et culturel.

Bibliografie:

* * * (1987) – Metodologia elaborării studiilor pedologice, I.C.P.A. Bucureşti.

Florea N., Munteanu I. (coord.), Sistemul Român de Taxonomie a Solurilor (SRTS), I.C.P.A. Bucureşti, Craiova, 2012.

Lupaşcu Gh., Geografia solurilor cu elemente de pedologie generală, Iaşi, 1998.

Secu C. V., Ghid pentru descrierea și clasificarea solurilor în teren, 2012.

Abrevieri:

JBLM = Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums, Czernowitz; MAGW = Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien, Wien; JZK = Jahrbuch der K. K. Zentral-Kommission für Erforschung und Erhaltung der Kunst-und Historischen Denkmale, Wien; SAA = Studia Antiqua et Archaeologica, Iaşi; TD = Thraco-Dacica, Institutul Român de Tracologie, Bucureşti.

(Endnotes)

[1] Josef von Szombathy, Prähistoriche Recognoscierungstour nach der Bukowina im Jahre 1893, în JBLM, 1894, p. 11-21; Idem, Zweite Recognoscierungstour in die Bukowina, în JBLM, 1895, p. 20-24; Idem, Vorgeschichte, în: Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. Bukowina, Wien, 1899, p. 49-56; Dionisie Olinescu, Charta arheologică a Bucovinei, în BSGR, XV, I-II, 1894, p. 64-94; Idem, Chărţile Bucovinei, în BSGR, XV, III-IV, 1894, p. 3-10; Raimund F. KAINDL, Geschichte der Bukowina. Erster Abschnitt. Von den ältesten Zeiten bis zu den Anfängen des Fürstenthums Moldau (1342), Czernowitz, 1896; Idem, Bericht über die Ausgrabungen der Hügelgräber von Unter-Horodnik und Prädit (Bukowina), în MAGW, XXXIII, III. Folge, III. Band, 1903, p. 82-84; Idem, Prähistorisches aus der Bukowina, în JZK, 1, 1903, p. 98-114; Mircea Ignat, Contribuţii la cunoaşterea epocii bronzului şi a Hallstatt-ului timpuriu în judeţul Suceava, TD, II, 1981, p. 133-146; Bogdan Petru Niculică, Considérations sur la période moyenne de l'Âge du Bronze dans le Plateau de Suceava. Le complexe culturel Komarów – Costişa – Biały-Potik, în SAA, X-XI, 2005, p. 61-68; Idem, Epoca mijlocie şi târzie a bronzului în Podişul Sucevei, teză de doctorat, Universitatea „Al. I. Cuza" Iaşi, 2006, mss.; Idem, Din istoricul preocupărilor arheologice în Bucovina. Societatea arheologică română, Suceava, 2009; Idem, Les premiers tumuli de la Bucovine. Les recherches de la fin du XIXe siècle et le début du XXe siècle de la zone Horodnic de Jos (dép. de Suceava), în SAA, XVI, 2010, p. 71-92; B. P. Niculică et alii, Horodnic de Jos, com. Horodnic de Jos, jud. Suceava. Punct: Vârful Colnicului, în Cronica Cercetărilor Arheologice din România, campania 2012, a XLVII-a sesiune naţională de rapoarte arheologice, Craiova, 27-30 mai 2013, p. 200-202.

132. Râșești. com. Drânceni, jud. Vaslui

Punct: Lutărie

Nr.Autorizație: 217/2013

Colectiv: Dumitru Boghian (USM Suceava) – responsabil, Sergiu-Constantin Enea (Lic. I. Neculce TF), Tiberiu Eugen Dogariu (Sc. Gimn. Nr. 2 Huși), Mihai-Radu Iftime, Bogdan Munteanu

Satul Râșești se găsește în partea de NE a Depresiunii Hușilor, care se află, la rândul ei, la începutul Depresiunii Prutului Inferior. Actuala vatră a satului este amplasată pe terasa a II-a a Prutului, numită terasa Răbâia, cu altitudinea absolută de 61 m, în nord și 42 m, în sud (fig. 1.1-2). Cunoscut prin celebra construcție tumulară numită Movila Rabâiei[1] și depozitul cu obiecte din bronz (cultura Noua)[2], descoperit în apropierea acesteia, satul Râșești, prin amplasamentul său geografic, în dreptul unui vad și punct de trecere a Prutului, oferă și alte vestigii arheologice.

Între 25 și 29 septembrie 2013 au fost întreprinse primele investigații de diagnostic arheologic, în partea de nord-est a satului Râșești (com. Drânceni, jud. Vaslui), pe o suprafață de cca 10 ha, la SE de Movila Răbâia (tarla 69, parcelele 1145, 1146, VS-I-s-B-06687[3]), până în zona punctului Lutărie (fig. 1.3, 2)[4]. În acest din urmă punct, prin exploatarea extensivă a argilei și nisipului din terasa mijlocie a Prutului (1998-2002), (fig. 3), au fost distruse câteva zeci de morminte sarmatice, datate în secolele II-III p. Chr., unele din inventarele acestora pierzându-se, altele găsindu-se la unii cetățeni sau au fost valorificate pe piața neagră (oglinzi cu tamga, fibule din bronz, mărgele de chihlimbar etc.), ori au fost recuperate și publicate (vase romane de factură fină, căni carpice de factură fină, pahare grosiere şi fine, vase-borcan, mărgele de sticlă, brăţări, aplice, clopoţei, încheietori din bronz)[5] (fig. 4-6). Mormintele se găseau, potrivit informațiilor culese de la localnici, la adâncimi cuprinse între 0,55 și 0,70 m, defuncţii fiind depuşi în poziţie întinsă.

Investigațiile de diagnostic arheologic au avut scopul de a determina gradul de conservare al siturilor cuprinse în arealul dat, prin metode neintruzive şi intruzive, în special cel din punctul Lutărie (coordonate în mijlocul sitului 46º 46' 46.31'' N; 28º 08' 55.68'' E), afectat de activităţi antropice distructive. Necropola sarmatică plană se găsește pe un lob al terasei mijlocii a Prutului (terasa Răbâia), la limita NE a satului, în curtea și împrejurul proprietății cetățeanului Grigore Mardare, fiind pusă în pericol de exploatarea neraţională de argilă și nisip. Din cauza faptului că terenul era acoperit de curțile și grădinile cetăţenilor și de recoltă, nu a fost posibilă realizarea unor investigații magnetometrice. Tot din aceste motive, sondajul arheologic a fost efectuat în afara grădinii cetățeanului Grigore Mardare, spre est, într-o porțiune neafectată de extragerea argilei și nisipului. Au fost trasate două secțiuni: SI/2013 (20 x 1m) și SII/2013 (15 x 1m), la 4,5 m vest de SI (fig. 2), ambele orientate nord-sud. Secțiunile au fost adâncite până la roca mamă/sterilul arheologic (argila, -1/1,20 m). Stratigrafia acestor secțiuni este destul de simplă: între – 0-0,25/0,30 m solul vegetal contemporan, în care se găsesc numeroase obiecte de fier (în zonă a fost o Stațiune de Mașini și Tractoare/SMT); -0,40-0,60/70 m, stratul propriu-zis de cultură, în care au apărut puţine fragmente ceramice mărunte și bucăți de nuclee de silex, răspândite în suprafață, care pot fi încadrate larg, între Latène-ul II getic cu elemente bastarnice (sec. III-I î. Chr.), cu străchini, oale borcan și sac decorate cu brâie alveolare în relief, vase cu buza fațetată și torți în "X", amfore elenistice și sec. III-IV p. Chr (ceramică fină, lucrată la roată, ceramică de uz gospodăresc, lucrată șa roată și cu mâna); de la - 0,70-1,20 argilă nisipoasă, brună-gălbuie. În această zonă, nu au mai fost identificate, deocamdată, morminte sarmatice.

În ceea ce priveşte complexele arheologice, arătăm că acestea sunt puţine şi răsfirate. Astfel, în SI, între m.4 și 5, la -0,65-0,75 m, a fost descoperită partea dreaptă a unei mandibule și oase de porc,

http://patrimoniu.gov.ro

decontextualizate, fără alte elemente de inventar, care pot proveni din locuirea din secolele III-IV (nivel Sântana de Mureș-Cernjachov). În SII, între m. 0,5-2, a apărut o parte a unei gropi menajere?/ bordei? (Gr. 1/2013), care se adâncea inegal, până la -0,90-1,10 m, în interiorul căreia au fost descoperite lutuieli sporadice, netede, probabil de la o vatră răvășită, un „inel" din tablă de Cu și câteva oase de animale.

În aceste condiții, considerăm că partea de est a proprietății cetățeanului Grigore Mardare se află într-o margine a necropolei sarmatice, mormintele grupându-se spre sud, în porțiunea distrusă, și spre vest, în grădina și spre locuința acestuia (pe o suprafață de circa 1 ha, poate şi spre nord, în perimetrele proprietăţilor cetăţenilor Munteanu Viorel şi Hatmanu Ionuţ), unele morminte fiind afectate de locuirea ulterioară din secolele III-IV, materiale Sântana de Mureș – Cernjachov găsindu-se şi în vatra satului, în jurul bisericii[6].

Pe lângă sondajul menţionat, au fost efectuate cercetări perieghetice, descoperindu-se următoarele situri: NE de movila Răbâiei (coordonate: 46º 47' 04.91'' N; 28º 08' 51.20'' E), la 70 m de aceasta, de unde au fost recuperate materiale osteologice disparate, posibil umane, care ar putea proveni dintr-un mormânt distrus de drumul de țară, fără inventar, imposibil de încadrat cronologic şi cultural (fig. 8, pct. 1; 9.3-4); Sud de sat (coordonate: 46º 45' 00.02'' N; 28º 08' 04.65'' E, în centrul arealului), la aprox. 1,4 km, pe terasa joasă a Pruteţului, pe tarlaua Asociaţiei Şerban), situată între Iazul Teleasa (fost Iazul CAP, azi proprietatea Vasile Marian) şi Agromec, unde a existat o intensă locuire Sântana de Mureş – Cernjahov (sec. III-IV), cu materiale ceramice de factură gotică (fig. 7), suprapusă de un nivel de locuire medieval târziu (sec. XVII-XVIII); Movila lui Andrei (coordonate: 46º 47' 16.76'' N; 28º 07' 04.77'' E, alt. 153 m), situată la aproximativ 1,5 km VSV de clădirile Vamei Albița și 1,8 km NV de latura vestică a vetrei satului Râșești, având un diametru de cca. 50 m și o înălțime de 4,5-5 m (fig. 9. 1-2), neîncadrată cultural-cronologic.

În concluzie, situl Râșești-Lutărie a fost distrus, prin extragerea argilei și nisipului, în proporție de 2/3. De aceea, sunt necesare cercetări de salvare a patrimoniului, din suprafețele neafectate de distrugeri și de recuperare a vestigiilor descoperite în mormintele distruse. Cu acest prilej, vor putea fi lămurite şi problemele existenței etapelor de locuire Latène II getic cu elemente bastarnice și Sântana de Mureș-Cernjachov. Până în prezent, nu au fost descoperite vestigii monteoreene, de care făcea vorbire Vicu Merlan[7]. Evaluarea arheologică realizată contribuie la completarea hărţii arheologice a satului Râşeşti şi a întregii depresiuni Huşi. Pentru conservarea suprafeţei păstrate din necropola sarmatică, propunem autorităţilor locale sistarea exploatării argilei şi nisipului precum şi renaturarea zonei, iar forurilor ştiinţifice iniţierea unor săpături de salvare a complexelor şi materialelor arheologice păstrate.

Abstract

The archaeological diagnostic investigations, non-destructive and intrusive, were conducted in the north-eastern area of Râşeşti village (comm. Drânceni, Vaslui county), on a surface of about 10 ha, in the SE of Răbâia Tumulus (Mound) (strip ground 69, land plots 1145, 1146, VS-IsB-06 687), to the site Lutărie (Fig. 1.3, 2), (25 – 29 September 2013). In the site of Râşeşti – Lutărie, where, by exploiting the clay and sand (Fig. 3), there were destroyed several dozen Sarmatian graves (II-III centuries AD) (Fig. 4-6), an archaeological survey was undertaken, through two sections, NS oriented: SI/2013 (20 x 1m) and SII/2013 (15 x 1m). In the studied area, Sarmatian graves were not identified, but some complex and archaeological materials were found, dating from Getian Latène II, with Bastarnians elements (III-I centuries BC), and Sântana de Mureș – Cernjachov culture, III-IV centuries AD). Through pedestrian archaeological field surveys, other remains were identified (fig. 8): NE of Movila Răbâiei / Răbâia Tumulus (probably a destroyed tomb, with no inventory, fig. 9.3-4); South of village (a large settlement Sântana de Mureș – Cernjachov, III-IV centuries AD, fig. 7) and Movila lui Andrei / Andrei's Mound (culturally and chronologically undated, fig. 9.1-2).

(Endnotes)

[1] D. Gh. Teodor, Câteva precizări arheologice despre Movila Răbâiei, în Prutul, SN, III (XII), 1-2 (51-52), 2013, p. 11-14.

[2] M. Petrescu-Dîmboviţa, Depozitele de bronzuri din România, Bucureşti, 1977, p. 73-78; V. Căpitanu, Două celturi descoperite în Moldova, în Carpica, IV, 1977, p. 133-136.

[3] http://onmi.inp.org.ro/legislatie/LMI/LMI-2010_ VS.pdf

[4] Colectivul de cercetare aduce calde mulţumiri familiei Dogariu, elevilor Şcolii Gimnaziale din Râşeşti (director coordonator Adrian Prodea), domnului Grigore Mardare şi tuturor celor care au sprijinit logistic cercetarea de diagnostic arheologic.

[5] T. Dogariu, Descoperirile de la Râşeşti, în Elanul, nr. 50, 2006, p. 15-19; Idem, Plasarea vestigiilor de la Râşeşti în contextul descoperirilor arheologice din Depresiunea Huşi-Elan-Horincea, în Prutul, an VI, nr.1 (41), 2006, p. 7-8. Unele piese arheologice au fost recuperate și donate de către către D-l profesor T. E. Dogariu colecției arheologice a Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava.

[6] N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmboviţa, Emilia Zaharia, Aşezări din Moldova. De la paleolitic până în secolul al XVIII-lea, Bucureşti, 1970, p. 259, 337; Ghenuţă Coman, Statornicie şi continuitate. Repertoriul arheologic al judeţului Vaslui, 1980, p. 119.

[7] Vicu Merlan, Contribuţii monografice asupra Depresiunii Huşilor, Ed. Lumen, Iaşi, 2008, p. 102.

133. Baia, com. Baia, jud. Suceava

Punct: În Muchie

Nr. Autorizaţii: 213/2012 şi 235/2013

Colectiv: Bogdan-Petru Niculică, responsabil; Constantin-Emil Ursu, membru (Muzeul Bucovinei, Suceava)

Identificat perieghetic în 1998 și 1999 de către Mugur Andronic și Bogdan-Petru Niculică[1], situl arheologic de la Baia - În Muchie a început să fie evaluat arheologic începând cu toamna anului 2012. Colectivului i s-au alăturat restauratorii Constantin Aparaschivei şi Ioana Cova (2012-2013), precum și Stanislav Țerna (Chișinău; 2013), în calitate de invitat. O echipă a Universității din Cambridge – McDonald Institute for Archaeological Research, alcătuită din prof. Martin Jones (specialist în arheologie biomoleculară a cerealelor), Lucy Walker, și Xinyi Liu, research fellow, sprijiniți de Mădălin Văleanu (Complexul Muzeal „Moldova" Iași) au efectuat în 2013 studii de palinologie.

Așezarea de la Baia-În Muchie se află situată la o altitudine de 375 m, pe prima terasă inundabilă a râului Moldova, între Șomuzul Mocirlos și Șomuzul Mare, ambele drenate prin canale (fig. 1, 2/1-2). În cursul săpăturilor arheologice de evaluare, demarate în 2012 și desfășurate pe parcursul a două campanii, a fost dezvelită o suprafață totală 374,37 m^2, organizată în mai multe secțiuni și casete paralele cu martori intermediari (fig. 2/3), respectiv:

- S I/2012 – lungimea de 27 m şi lăţimea de 1,5 m;
- SII/2012 – lungimea de 33 m şi lăţimea de 1,5 m;
- Caseta 1/2012 – lungimea de 10,5m şi lăţimea de 1,5m (s-a trasat iniţial cu lăţimea de 3 m însă s-a săpat efectiv doar 1,5 m pană la solul viu şi pe suprafaţa de 3 m doar stratul vegetal);
- Caseta 2/2012 – lungimea de 13,5 m şi lăţimea de 2,5 m;
- Martor dintre Caseta 1/2012 şi SI/2012 – lungimea de 10,5 m şi lăţimea de 0,5 m;
- Martor între SI-SII/2012, cu lăţimea de 0,5 m – a fost demontat pe lungimea de 4,5m;
- Martor dintre SII/2012 şi Caseta 2/2012, cu lăţimea de 0,5 m – a fost demontat pe lungimea 3 m;

http://patrimoniu.gov.ro

- S III/2013 – lungimea de 19 m şi lăţimea de 1,5 m, în continuarea SII/2012, spre sud-vest;
- S IV/2013 – lungimea de 19 m şi lăţimea de 1,5 m, în continuarea SII/2012, spre nord-est;
- S V/2013 – lungimea de 16 m și lățimea de 1,5 m;
- S VI/2013 – lungimea de 16,5 m și lățimea de 1,5 m;
- Caseta 3/2013 – lungimea de 13,5 m şi lăţimea de 2,5 m;
- Caseta 4/2013 – lungimea de 10,5 m şi lăţimea de 1,5 m;
- Caseta 5/2013 – lungimea de 3 m și lățimea de 2 m;
- Caseta 6/2013 – lungimea de 16,5 m și lățimea de 3 m;
- Martor A/2013, între S III/2013 și S VI/2013 – lungimea de 13,5 m și lățimea de 0,5 m;
- Martor C/2013, între S V/2013 și Caseta 3/2013 – lungimea de 14,25 m şi lăţime de 0,5 m;
- Martor D/2013, între Caseta 2/2012 și S V/2013, Martor C/2013 și Caseta 3/2013 – lungime de 2,5 m şi lăţime de 0,5 m;
- Martorul B, de 0,5 m, dispus între SIII-SV/2013 a fost cruţat.

Stratigrafia arheologică a așezării include vestigii din următoarele perioade cultural-istorice: eneolitic (Precucuteni, complexe), bronz (cultura Costișa-Komariv, câteva cioburi și unelte), primele secole după Hristos (Sântana de Mureș - Cerneahov, complexe).

Astfel, în cele două campanii, au fost descoperite următoarele complexe precucuteniene:

- L1/2012, dispusă est-vest, cu dimensiunile aproximative de 6 X 4,2 m, situată la o adâncime cuprinsă între -0,44-0,65 m; deranjată pe circa o treime din suprafață;
- L2/2012, dispusă est-nord-est – vest-sud-vest, păstrată pe dimensiunile aproximative de 6 X 2,4 m, situată la o adâncime cuprinsă între -0,42-0,56 m; deranjată pe circa o jumătate din suprafață.
- L3/2013-, dispusă nord-nord-est – sud-sud-vest, identificată în 2012, cercetată parțial pe o suprafață de cca. 140 mp, cu dimensiunile descoperite de 11,09 X 12,96 m (latura lungă decopertată), situată la o adâncime cuprinsă între -0,26 -1,18 m; deranjată în mai multe puncte;
- L4/2013, cercetată parțial (efectiv, a fost suprins doar colțul), situată la o adâncime cuprinsă între -0,73-0,83 m (SIV/2013);
- trei complexe cuprinzând depuneri de ceramică și râșnițe sparte.

Primele trei locuințe au fost deranjate de locuirea Sântana de Mureș Cerneahov, în cele două campanii fiind cercetate două locuințe de suprafață, prevăzute cu vatră, respectiv cuptor, o groapă menajeră, precum și șase vetre și un cuptor din piatră, toate externe.

În ceea ce priveşte nivelul aparţinând epocii bronzului, au fost descoperite materiale ceramice sporadice aparţinând culturii Costişa-Komariv, precum şi un cuţit din silex.

Din nivelul Sântana de Mureş-Cerneahov au fost cercetate:

- LSM 1/2012, cu laturile drepte şi dimensiunile de 3,2 X 3,10 m, prevăzută cu vatră din pietre sparte;
- LSM 2/2013, cu contur neregulat şi dimensiunile aproximative de 3,02 X 2,68 m, cu cuptor din pietre de râu, de dimensiuni variate;
- Complex săpat în adâncime (circa -1,85 m din nivelul Sântana de Mureş-Cerneahov), acoperit cu o structură uşoară, ulterior arsă, care probabil se sprijinea pe un par cu diametrul de 30 cm; avea o deschidere de 5,10 m la gură şi 3,4 m la fundul gropii;
- două gropi menajere;
- opt vetre şi un cuptor, toate externe.

Ceramica este lucrată cu mâna, de factură locală [oale, ceşti tronconice (formă specifică dacică)] şi la roată, din speciile zgrunţuroasă şi fină. În LSM 2/2013, între resturile cuptorului au fost descoperite două pietre de moară perforate central, ceramică slab arsă, de factură locală, şi un tipar din lut pentru turnat piese cruciforme.

Inventarul precucutenian și datarea așezării

Inventarul complexelor precucuteniene include litice, piese din os, ceramică și unele descoperiri speciale cu caracter cultic.

Utilajul litic precucutenian este preponderent microlit, lucrat din rocă locală, diverse varietăți de silex și obsidian. Până în prezent au fost descoperite peste 500 de piese. Alături de acestea se remarcă numărul mare de râșnițe. Utilajul osteologic se compune doar din trei piese.

Ceramica precucuteniană se încadrează în trei categorii: fină, în proporție foarte mică, semifină, majoritară (cu cioburi pisate și nisip în compoziție) și grosieră, mai slab reprezentată (cu nisip și uneori cu pleavă în compoziție). Tehnicile pentru decor sunt: excizie, incizie, barbotină organizată și neorganizată, ciupituri, împunsături, crestături precum și proeminențele plastice. Motivele folosite pentru decorarea ceramicii sunt: „tabla de șah", „dinții de lup", spiralele, apexurile, canelurile, motivele liniare și punctiforme – unele inedite pentru arealul Precucuteni-Tripolie A. În toate cazurile se constată decorarea tectonică a vaselor. Lipsește decorul de tip „tablă de șah imprimată", prezent din faza Precucuteni II[2]. Între formele ceramice amintim: capace de forma unor calote semisferice, cu bază înaltă sau joasă, pahare de diferite tipuri, străchini cu umăr carenat, străchini cu picior, vase borcan, castroane, vase piriforme cu gât înalt, vase cu corpul arcuit şi cu buza uşor evazată, strecurători, un vas etajat.

În ceea ce privește plastica antropomorfă, până în prezent a fost găsit un singur fragment de statuetă antropomorfă feminină, situat deasupra L2/2012. În schimb, în primele trei locuințe au fost descoperite peste 10 vase pe care le-am denumit cu reprezentări antropomorfe stilizate, întregibile și fragmentare[3] (fig. 9); facem precizarea că acestea sunt rare, până la această dată fiind publicate: unul la Traian-Dl. Viei (Precucuteni I), un fragment la Trudești-Ghigoiești (Precucuteni II), unul fragmentar la Alexandrovka, un vas la Timkovo, un vas întreg și unul fragmentar la Slobodka-Zapadnaia (toate Precucuteni III-Tripolie A). Fără a intra în detalii, menționăm că analiza volumului vaselor întregi descoperite la Baia și în stațiunile arheologice amintite au dus la concluzia că toate sunt multiplu de 0,5 litri[4].

Analiza ceramicii de la Baia-În Muchie ne conduce la concluzia că depunerea de aici se încadrează cronologic după Traian-Dl. Viei, dar înainte de Larga Jijia. Ca atare, încadrăm nivelul precucutenian din această staţiune în faza Precucuteni I finală.

Locuințele 1 și 2 din 2012 (fig. 3)

Locuinţa nr. 1/2012 era dispusă est-vest, avea o vatră răvăşită, dispusă aproximativ central spre latura vestică, lângă care au fost descoperite o serie de elemente de ornament modelate plastic; lângă aceasta se găseau mai multe râşniţe fragmentare dispuse cu faţa în jos, fragmente ceramice, multe provenind de la diverse vase întregibile şi câteva piese din silex. Demn de menţionat este faptul că fragmentele ceramice erau grupate în general pe laturile de nord şi vest.

Locuinţa nr. 2/2012 era dispusă nord-est – sud-vest, cu o latură care pleca din imediata apropiere a peretelui sudic al L1/2012. Fragmentele ceramice, unele provenind de la vase întregibile, se grupau în partea nordică a construcţiei. Nu excludem ca această construcţie să fi fost o anexă a L1/2012, însă dată fiind suprafaţa redusă păstrată, ne rezumăm doar la o ipoteză de lucru.

Edificiul L3/2013 (fig. 4-8)

Demontarea locuinței și culegerea datelor s-a făcut pe trei niveluri convenţionale. Precizăm că adâncimile cresc de la sud-sud-vest spre nord-nord-est datorită morfologiei terenului. Grosimea efectivă a stratului cultural este între 45-57 cm.

Nivelul 1 – lutuială arsă și materiale arheologice din lut și piatră, situat între -0,26-0,60 m, dispus pe întreaga suprafață (fig. 4/2);

Nivelul 2 – lutuială arsă păstrată în zonele posibililor pereți

http://patrimoniu.gov.ro

și amenajărilor interne, în zonele unde arderea locuinței a fost mai puternică, chirpici de vatră, materiale ceramice și piese din piatră, situat între -0,60-0,90 m (fig. 5/1);

Nivelul 3 – care se adâncește de la -0,90m și cuprinde șanțuri ale fundației cu pereți nearși (până la -1,20-1,37 m) și gropi de pari (până la -1,40 m) (fig. 5/2).

Metodologie pentru L3/2013[5] (fig. 8)

Locuința a fost cercetată conform unei metodologii folosite parţial în România. Astfel, după dezvelirea stratului superior de chirpic pe toată suprafața locuinței, el a fost documentat grafic, prin metoda fotometrică, fiind prelevate adâncimile și puse pe plan piesele individuale și vasele întregibile. O atenție deosebită a fost dată fundurilor de vase, ele marcând poziția și numărul recipientelor. Demontarea masei de lutuială arsă a fost realizată pe carouri, conform desenului existent. La demontare, a fost aplicat un sistem de codare grafică pentru amprentele de pe lutuiala arsă, fiind puse pe plan toate amprentele identificate, cu utilizarea unui sistem de simboluri pentru diferite tipuri de amprente (bârne, scânduri, nuiele, stuf, crenguțe, plăcuţe arse, lutuieli arse şi/sau vitrificate) și direcția acestora. După demontarea nivelului 1 convențional, a fost dezvelit nivelul 2 convențional, care includea lutuială arsă, masivă, și inventar arheologic, aflat sub nivelul 1. Demontarea nivelului 2 a fost realizată conform aceluiași procedeu, cu prelevarea și înregistrarea tuturor amprentelor. După demontarea acestui ultim nivel de lut ars, săpătura a fost continuată în adâncime cu grunduirea repetată a solului peste fiecare 25-30 cm, ceea ce a permis identificarea nivelului 3 convențional, ce includea complexe adâncite, făcând parte din structura de rezistență a locuinței. Aceste complexe au fost documentate orizontal, pe plan, și vertical, prin intermediul unor profile. Din păcate, cercetarea nivelului 3 până la solul steril nu a fost posibilă pe toată suprafața săpăturii, intervenind unii factori de natură obiectivă.

Combinația datelor prelevate în cursul metodologiei descrise mai sus a permis să facem unele observații interesante asupra arhitecturii acestei locuințe de dimensiuni mari.

Arhitectura edificiului L3/2013

Șanțuri de fundare și pereți exteriori (fig. 6; 7/a-j; 8/2)

La răzuirea ground-ului, de la -0,90 m, au fost surprinse contururile șanțurilor de fundație provenind de la patru pereți, ce corespund axului lung al locuinței, săpați în solul galben, observaţi parţial şi în profile:

- peretele nr.1(P1) – peretele extrem nordic al construcţiei, compus din trei șanțuri despărțite de două întreruperi, una de 160 cm, și cealaltă – dispusă spre vatra externă, de 183 cm. Lăţimea şanţului este cuprinsă între 58-66cm, profilul în formă de „U”. Înălţimea păstrată este între 38- 57cm. Șanțul din mijloc avea la unul dintre capete trei pari cu grosimile 20-30 cm.

- peretele nr. 2(P2) –unul intermediar, compus din două şanţuri despărţite de o întrerupere de 1,23m. Lăţimea şanţurilor este între 28,7-57,7 cm şi are profilul în formă de „U”. Înălţimea păstrată este între 43-49 cm. Pe mijlocul primul şanţ a fost studiată o groapă de par cu dimensiunile de 15 cm, care se adâncea faţă de fundul şanţului cu 25 cm.

- peretele nr. 3(P3) – intermediar, compus din două şanţuri despărţite de o întrerupere de 1,32 m. Lăţimea şanţurilor este între 41,3-73,7 cm.

- peretele nr. 4(P4) – peretele extrem sudic al construcţiei, se compune din două şanţuri, despărţite de o întrerupere de 44 cm. Este mai masiv spre capătul sud-sud-estic, grosimea fiind cuprinsă între 32-110 cm.

Umplutura şanţurilor era constituită din pământ bătut, la origine probabil amestec de lut galben şi negru.

În linii generale, șanțurile au o orientare certă NV-SE, care corespunde orientării axului lung al locuinței. Devierile orizontale ale conturului unor șanțuri se datorează acțiunii factorilor geologici și climaterici post-eneolitice.

P1 și P4 corespund pereților exteriori ai locuinței. Cel de-al treilea perete (P3a) (sud-estic) nu a fost înzestrat cu șanț de fundare, fiind însă delimitat atât de conturul masei de chirpic, cât și de amprentele unor structuri masive de rezistență (bârne, scânduri), dar și de amplasarea unor gropi de par. Al patrulea perete exterior (nord-vestic) va fi cercetat în următoarea campanie de săpături.

P2 și P3 corespund unor pereți interni ai locuinței. Configurația amprentelor structurilor de rezistență indică și prezența unui alt perete interior, fără șanț de fundare (?), numit convențional P3a. Este foarte probabil, ca acest perete să nu fi fost trasat pe întregul ax al locuinței.

Lipsa șanțului de fundare la peretele exterior sud-estic poate fie explicată şi prin specificul climei în zonă. Conturul resturilor de chirpic, coroborat cu configurația pereților nearși arată clar, că prăbușirea locuinței a avut loc în direcția sud – sud-vest.

Pereți interiori și exteriori ridicați de la nivelul podelei

Studierea urmelor de bârne, pari și nuiele, coroborată cu urmele de gropi provenind de la pari și densitatea lutuielii arse, ne-au dus la concluzia că locuința a avut și o structură de pereți interiori, mai subțiri, cu grosimi între 20-36 cm: unul, longitudinal (P3a, amintit mai sus), paralel cu cei care au șanțuri de fundație, și alții transversali, orientați est-vest. Amprentele surprinse conduc la ipoteza că pereții erau construiți pe o structură din pari, parte din ei ascuţiţi la capăt, uneori despicați, și bârne (12-30 cm grosime) aşezate în poziție verticală, și nuiele împletite sau legate de aceștia (2-6 cm grosime), peste care se aplica un strat de lut cu nisip și pleavă în compoziție, și apoi tencuiala, groasă de 1-2,5 cm, fețuită destul de îngrijit. Probabil la partea superioară pereții erau prevăzuți, ca și în cazul celor exteriori, cu bârne pe care se sprijinea acoperișul. Facem precizarea că în mai multe cazuri au fost surprinse amprente de pari și nuiele, cu dispunere verticală.

Peretele exterior de pe latura estică a fost construit probabil pe o structură de bârne, gropile surprinse având diametre cuprinse între 44-65cm. Facem precizarea că în groapa de 65 cm, uşor dezaxată de linia celorlalţi trei, parul avea grosimea de 12 cm, era ascuţit la capăt şi întărit cu lutuială arsă aranjată minuţios, probabil în cadrul unei refaceri. Având în vedere amprentele de nuiele, stuf şi pari, nu excludem ca lângă acest perete să fi existat o plecătoare sau o altă construcție ușoară. În același timp, poate fi vorba și despre un procedeu de susținere ulterioară a peretelui prin intermediul acestei „plecători”, pornite de la sol. Pe de altă parte, putem presupune și prezența unei intrări în această zonă, protejată de un acoperiș ușor.

Dezaxarea gropilor de pari poate fi explicată și prin metoda de construcție a peretelui; astfel, pentru a asigura o rezistență mai mare (în lipsa unui șanț de fundație), parii puteau fi amplasați în zig-zag, în interiorul și exteriorul liniei peretelui.

Podeaua

Cu excepția unor suprafețe amenajate cu crenguțe şi stuf peste care s-a lutuit, aparținând unor structuri interne ușor elevate despre care se va vorbi mai jos, n-au fost surprinse alte urme ale podelii. Evident, podeaua a fost una naturală, din pământ bătătorit, peste care au fost aplicate elementele structurilor interne amenajate ale locuinței. Prezența unei podeli supraînălțate este exclusă, nu doar prin prisma configurației chirpicului, dar și din cauza lipsei (inclusiv în profil) unor strate subțiri de depunere, care s-ar fi format în cazul existenței unui astfel tip de podea.

Podul

Acoperişul era realizat cel mai probabil din paie şi stuf, materiale organice care au ars şi, în consecinţă, nu au lăsat urme. La demontarea lutuielii arse de pe suprafaţa locuinţei s-a constatat că multe fragmente feţuite erau dispuse neuniform, cu faţa în sus, în jos sau pe direcţii

http://patrimoniu.gov.ro

diferite. De cele mai multe ori, acestea se plasau deasupra chirpicului masiv cu urme de nuiele/bârne/scânduri, dar și deasupra vaselor întregibile (sau a fundurilor de vase) și râşniţelor. În consecinţă, putem presupune că o parte putea proveni de la un pod lutuit și netezit la partea superioară. Dacă se va verifica în viitor, lutuirea podului ar putea indica faptul că şi acest spațiu era utilizat de locuitorii de la Baia. Din păcate nu au fost depistate situații clare în care inventarul arheologic să fi fost amplasat peste fragmentele lutuite.

Structuri interne amenajate

În mai multe cazuri s-au constatat suprafețe amenajate cu lutuieli arse, fețuite, groase de până la 13cm, unele având la partea inferioară amprente de crenguțe şi/sau stuf. Toate sunt dispuse lângă pereți. Dimensiunile aproximative păstrate şi/sau cercetate ale acestora sunt:

- Amenajarea nr. 1 (Am.1) – neregulată, surprinsă parţial, până în martorul păstrat, pe dimensiunile de 192 X 144,9 cm, situată lângă peretele P2, partea dinspre nord; o mare parte dintre lutuielile arse aveau la partea inferioară amprente de crenguţe;
- Amenajarea nr. 2 (Am.2) – de formă aproape pătrată, cu dimensiunile de 100,7 X 88,4 cm, avea majoritatea fragmentelor de lutuială arsă cu amprente de crenguţe la partea inferioară; era dispusă probabil lângă P3, partea dinspre sud;
- Amenajarea nr. 3 (Am.3) – cu dimensiunile aproximative surprinse de 279,3 X 119,4 cm – cercetată până în martorul păstrat, sub care se găseau o alveolare cu dimensiunile de 56,3 X 72,2 cm (probabil piesă din lemn); amenajarea era mărginită de o groapă de par cu diametrul de 45,9 cm; o mare parte dintre lutuielile arse aveau la partea inferioară amprente de crenguţe; era dispusă în capătul estic al construcţiei, pe direcţia dintre P2 şi P3 şi avea probabil marginile puternic rotunjite;
- Amenajarea nr. 4 (Am.4) – cu dimensiunile de 246,5 X 105,1 cm, cu marginile probabil rotunjite; a fost identificată sub nivelul 1 convenţional şi era alcătuită din fragmente compacte de lutuieli arse şi feţuite. Amenajarea era dispusă lângă peretele 3, pe partea sudică a acestuia.
- Amenajarea nr. 5 (Am.5) – cu dimensiunile aproximative de 230 X 95,4 cm, cu marginile probabil rotunjite; se compunea din fragmente de lutuială arsă, cu grosimi între 8-13 cm, cu amprente de crenguţe la partea inferioară; unele fragmente de lutuială aveau şi amprente de stuf, dispuse cu faţa în sus; deasupra acestei structuri erau câteva fragmente ceramice. Sub această structură se găseau două gropi de par, cu forme ovale, cu diametrele maxime de 59,8 cm, respectiv 98,4 cm.

O altă potențială amenajare (Am.6) a fost observată lângă perete sudic al locuinței. Aici, pe o suprafață de 285,1 X 150,6 cm, se găsea o grupare de „plăcuțe" din lut ars, cu grosimi între 3-7 cm, alături de fragmente de lutuială arsă cu amprente de crenguțe la partea inferioară. Sub acest nivel, la răzuire, a fost găsită o groapă dublă de par. Lângă această amenajare erau grupate circa şase vase întregibile, râșnițe și câteva piese din piatră cioplită. Considerăm că ar putea fi vorba despre o banchetă.

O a doua banchetă (Am.7) a fost studiată într-o altă posibilă încăpere, situată, de asemenea, de-a lungul peretelui sudic, lângă profilul vestic al Casetei nr.6/2012. Dimensiunile părții cercetate erau de 165,8 cm lungime pe ax și 139,2 cm lățime. Aceasta consta din plăci de lut ars, groase de 2-3 cm, fețuite, provenite de la o suprafață netedă la partea superioară, spartă ulterior. Partea inferioară a unora dintre „plăcuțe" aveau amprente de scânduri și nuiele. Sub această structură a fost surprinsă groapa unui par cu grosimea de 39,3 cm, dispus spre marginea opusă peretelui. Pe banchetă și lângă aceasta, se aflau fragmentele a patru vase, precum și trei râșnițe, dintre care una alveolată. În imediata apropiere au fost descoperite fragmente de lutuială puternic arsă provenind de la o vatră răvășită.

Vetre

Vatra externă nr. 1/2013 (fig. 7/k) construită pe latura nordică a edificiului, avea dimensiunile de 132 X 140cm şi două niveluri de lipitură. Nivelul inferior, cu o grosime cuprinsă între 2-5cm, se păstra doar în zona nord-estică a vetrei, pe o suprafaţă de aproximativ 38 X 41cm. La refacere, peste un strat din peste 20 fragmente ceramice, între care unul decorat cu „dinţi de lup", trei fragmente de râşniţe, oase calcinate şi pietricele mici de râu (acest inventar având rol dublu, de susținere tectonică a nivelului de refacere, dar și de asigurare a unui regim termic mai înalt), se găsea un al doilea nivel de lipitură, cu grosimea între 2-6 cm. Gardina era fragilă şi s-a păstrat pe latura nord-estică; pornea din nivelul inferior de lipitură, avea înălţimea de 10cm, grosimea de 10 cm la bază şi 4cm la partea superioară, şi era întărită cu nuiele dispuse vertical cu grosimi de 9-10mm şi fragmente ceramice de mici dimensiuni. Se pare, că gardina a fost deschisă spre nord, acolo concentrându-se și mai multe piese de inventar, precum unelte de piatră cioplită și șlefuită, dar și câteva oase.

Dispunerea lutuielilor arse de deasupra şi din imediata apropiere sugerează că aceasta ar fi putut avea un acoperiş (poate un pridvor?).

Vetrele interne erau în totalitate răvăşite. Practic au fost găsite, în patru zone, aglomerări de lutuieli mozaicate puternic arse, cu grosimi între 1-5 cm (notate V2-5). Acestea sunt dispuse astfel: V2 – lângă peretele intermediar P2 (posibil ca resturi să mai fie descoperite în campania următoare); V3 – în deschiderea peretelui intermediar P2, răvăşită pe circa 1,8 m lungime; V4 – în faţa banchetei de lângă P4 (posibil ca resturi să mai fie descoperite în campania următoare); V5 – pe direcţia P3a, în apropierea amenajării cu plăcuţe din lut ars.

Planimetrie

Judecând după amplasarea șanțurilor interne de fundație, a fragmentelor de lutuieli arse cu amprente de scânduri și bârne, distribuția inventarului arheologic, a amenajărilor și vetrelor interne, putem presupune existența a cel puțin șase încăperi rectangulare în limitele suprafeței studiate, cu arii de circa 10-30 m^2. O interpretare finală a planimetriei interne a locuinței va fi posibilă doar după dezvelirea ei completă.

Analogii pentru Edificiul L3/2013

În ceea ce privește dimensiunile locuinței nr. 3 de la Baia, doar partea excavată (cu suprafața de peste 140 m^2) o situează printre cele mai mari locuințe, cunoscute deocamdată în Precucuteni-Tripolie A. Pe teritoriul României, nu cunoaștem deocamdată locuinţe de astfel de dimensiuni. La est de Prut, o locuință de dimensiuni remarcabile (suprafața aproape 400 m^2) a fost cercetată la Alexandrovka (locuinţa nr. 2)[7]. În general, locuințe cu suprafața mai mare de 100 m^2 se întâlnesc destul de rar în neo-eneoliticul Europei de Sud-Est[8].

Ca și procedeu tehnic, utilizarea șanțurilor de fundație, în care erau înseraţi parii de rezistență ai pereților, are o lungă carieră în neo-eneoliticul Europei de Sud-Est. Astfel, șanțuri de acest tip au fost atestați încă în neoliticul timpuriu al Anatoliei (Ilipinar)[9], Bulgariei (Kovačevo)[10], Bazinului Carpatic (șanțuri lungi paralele cu axul locuinței, ce puteau servi ca model pentru ulterioarele șanțuri de fundație din zonă, descoperite la Szentgyörgyvölgy-Pityerdomb)[11] și Europei Centrale (Brunn am Gebirge)[12]. Pe teritoriul României, locuințe cu șanțuri de fundație au fost semnalate în culturile Vinča [Parţa – nivel Cultura Banatului IIA (Vinča A$_2$) – L4, 8, 9, 24, 41-43[13]; Zorlenţu Mare – nivelul 6a (Vinča B$_1$) – L5[14], Balta Sărată II (nivel Vinča B$_1$) – Construcţia 26, prima etapă de funcţionare, peretele de vest[15]], Turdaș [Turdaş-Luncă – nivelul Turdaş – Locuinţa L4/1995[16]; Orăştie – Dealul Pemilor (punct X$_2$) – fază finală a culturii Turdaş – Locuinţa L3/1992-1993[17]] și Gumelnița [Borduşani-Popină – Gumelniţa A$_2$ – Complexele nr. 33, 98, 62, 63 (şanţuri aparţinând locuinţelor 16, 19, 20)[18]; Hârşova-Tell – Gumelniţa A$_2$ – Locuinţa nr. 41[19]]; în cadrul complexului KGK VI, şanţurile de fundaţie sunt cunoscute și la sud de Dunăre, în Bulgaria de Nord-Est[20]. În mediul

http://patrimoniu.gov.ro

Precucuteni-Tripolie A, cea mai apropiată analogie se înregistrează în așezările de la Isaiia-Balta Popii (datată Precucuteni II final, unde șanțuri de fundație au fost identificate la 8 locuințe)[21] şi Alexandrovka – Precucuteni III-Tripolie A III – Complexul de locuire nr. XIV[22].

Nu excludem ca acest tip de construcţie să ajungă în mediul precucutenian urmare a influenţelor vinčiene, ceea ce poate aduce argumente în plus la ipoteza formării acestei culturi în Transilvania.

Perspective ulterioare

Pentru perioada următoare ne propunem cercetarea suprafeţelor rămase din edificiul L3/2013 şi Locuinţa nr. 4/2013, efectuarea a şase analize C^{14} pentru nivelul precucutenian şi două pentru cel aparţinând culturii Sântana de Mureş-Cerneahov, o serie de analize pedologice, precum şi stabilirea perimetrului aşezării precucuteniene.

Întocmit: Constantin-Emil Ursu, Stanislav Terna

(Endnotes)

[1] M. Andronic, B.-P. Niculică, O nouă aşezare precucuteniană în nordul Moldovei, în Suceava, XXIV-XXV, 2000, Suceava, p. 7-9.

[2] Parţial descoperită în 2012 (Complexul nr. 6/2012).

[3] А.Д. Александреску, О второй фазе докукутенской культуры, în Dacia, N.S., V, 1961, p. 30; Silvia Marinescu-Bîlcu, Cultura Precucuteni pe teritoriul României, Bucureşti, Ed. Academiei, 1974, p. 65.

[4] К.-Э. Урсу, К. Апараскивей, Сосуды со стилизованными антропоморфными изображениями из ареала Прекукутень – Триполье А. Некоторые соображения, în Stratum Plus, 2, 2014, Chişinău, p. 309-330.

[5] Ibidem.

[6] Metodologie propusă de Stanislav Ţerna (Chişinău).

[7] М.Ю. Відейко, Споруди трипільської культури în Енциклопедія трипільської цивілізації, vol. II, Київ, Ed. Укрполіграфмедіа, 2004, p. 324.

[8] C. Lichter, Untersuchungen zu den Bauten des südosteuropäischen Neolithikums und Chalkolithikums, Mainz am Rheim, Ed. Marie L. Leidorf, 1993, tab. 1.

[9] J. Roodenberg, Ilipinar, An Early Farming Village in the Iznik Lake Basin, în Neolithic in Turkey. The Cradle of Civilization. New Discoveries, Istanbul, Ed. Ofset Yapimevi, 1999, p. 186.

[10] J.L. Brochier, Étude de la sédimentation anthropique. La stratégie des ethnofaciès sédimentaires en milieu de constructions en terre, în Bulletin de correspondance hellénique, vol. 118/2, Atena, 1994, p. 619-664; M. Lichardus-Itten, Die frühneolithische Siedlung von Kovačevo und ihre methodischen Herausforderungen, în Studia Praehistorica, 13, Sofia, 2010, p. 11.

[11] Э. Банффи, Начало оседлого образа жизни в западной части Карпатского бассейна и роль первых земледельцев Задунавья в европейском неолите, în Stratum Plus, 2, 2014, Chişinău, p.115-182.

[12] P. Stadler, N. Kotova, Early Neolithic contacts between Croatia and the Vienna Basin from 5700-5200 BC, în Zbornik radova posvećenih Korneliji Minichreiter uz 65. obljetnicu života, Panonski Prapovijesni Osviti, Zagreb, Institut za arheologiju, 2011, p. 152.

[13] Cornelia-M. Lazarovici, Ghe. Lazarovici, Arhitectura neoliticului şi epocii cuprului din România. I. Neoliticul, vol. I, Iaşi, Ed. Trinitas, 2006, p.226-228, 240.

[14] Ibidem, I, 2006, p.155.

[15] Ibidem, I, 2006, p. 163.

[16] A.S. Luca, Aşezări neolitice pe valea Mureşului (II). Noi cercetări la Turdaș-Luncă I. Campaniile anilor 1992-1995, Alba Iulia, Ed. Economică, 2001, http://arheologie.ulbsibiu.ro/publicatii/carti/cpvm/capitolul%203.htm (accesat 22.02. 2014).

[17] A.S. Luca, Aşezări neolitice pe valea Mureșului (I). Habitatul turdășean de la Orăștie – Dealul Pemilor (punct X_2), Alba Iulia, Muzeul Unirii, 1997, p. 29.

[18] Silvia Marinescu-Bîlcu şi colab., Archaeological researches at Bordușani – Popină (Ialomița county). Preliminary report 1993-1994, în Cercetări arheologice, Bucureşti, 1997, X, p. 68.

[19] Dr. Popovici D., Y. Rialland, Viața pe malul Dunării acum 6500 ani / Vivre au bord du Danube il y a 6500 ans, Paris: Édition Caisse nationale des monuments historiques et de sites, 1996, p. 24-25; Popovici et alii, Hârşova, Judeţ: Constanţa, Punct: Cetatea Carsium, Edificiu, Anul: 1997, http://cronica.cimec.ro/detaliu.asp?k=507&d=Harsova-Constanta-Cetatea-Carsium-Edificiu-1997 (accesat 19.02.2014).

[20] H. Todorova, Kupferzeitliche Siedlungen in Nordostbulgarien, München, Ed. C.H. Beck, 1982, p. 33.

[21] N. Ursulescu, A.F. Tencariu, Noi date privind arhitectura locuințelor din cultura Precucuteni, în Dimensiunea europeană a civilizației eneolitice est-carpatice, Iași, Ed. Universității „A.I. Cuza”, 2007, p. 133, fig. 3-4.

[22] К.В. Зиньковский, Жилища племен трипольской культуры, în Stratum Plus, 2, 2013, Chişinău, p. 68-69, fig. 13, 15.

134. Todireşti, com. Todireşti, jud. Suceava

Punct: La Nuci

Nr. Autorizaţie: 280/2013

Colectiv: Dr. Mugur Andronic - Muzeul Bucovinei, Suceava - responsabil

În cursul lunii septembrie 2013 au fost executate săpături arheologice în situl arheologic „La Nuci” din satul Todireşti, com. Todireşti, judeţul Suceava, în scopul identificării necropolelor comunităţilor umane care au vieţuit aici în cursul veacurilor IV-V, respectiv VI.

Deşi scopul declarat iniţial nu a fost atins, cercetarea a dus la lărgirea ariei cunoaşterii acestui sit. Astfel, în grădina săteanului Lazăr Râpan, a fost descoperită o locuinţă de suprafaţă (-0,35 m) din Hallstatt (L35), cercetată doar parţial din cauza culturilor agricole. În partea dezvelită, circa treimea de nord, alături de material ceramic fragmentar şi osteologic, a apărut o grupare de pietre de mici dimensiuni, despre care, totuşi în lipsa unei vetre, nu se poatea firma că a aparţinut unei amenajări pentru foc. Cu aceasta, numărul locuinţelor hallstattiene din sit se ridică la trei.

În arealul nordic al sitului, unde se aprecia şi aici posibilitatea interceptării de necropole, s-au mai descoperit câteva locuinţe, după cum urmează:

L 36 – uşor adâncită în pământ la – 0,45 m, orientată aproximativ nord-sud, cu laturi de circa 3,80 m x 3,80 m. Spre colţul de sud-est exista o suprafaţă pavată cu mici lespezi de piatră, relativ ovală (0,95 m x 0,75 m). Deoarece sub aceasta nu s-a conservat strat de arsură, considerăm că aici s-a putut face foc destul de puţin şi pe o perioadă mai scurtă de timp. Materialul ceramic fragmentar este tipic culturii Sântana de Mureş.

L 37 – adâncită până la – 1,10 m faţă de nivelul actual de călcare, orientată la fel, cu laturi de 4,00 m x 3,80 m. Intrarea se pare că fusese amenajată pe latura de vest, dinspre terasa pârâului Pietroasa, deoarece în partea opusă exista un cuptor masiv clădit din pietre de râu, rulate sau lespezi, a cărui vatră măsura 1,30 m x 1,20 m. Suprafaţa sa era totuşi inegal arsă.

După o vreme, destul de îndelungată, mâini omeneşti au răscolit zidirea cuptorului până aproape de baza sa, astfel că mare parte dintre pietre erau dispuse, aruncate împrăştiat pe spaţiul central locativ, pe un strat gros de circa 20-30 cm, negricios, cu cenuşă, cărbuni şi mici bucăţi de chirpic. Desigur, dacă ar fi rămas iniţial diverse obiecte de uz gospodăresc, refolosibile, ele au fost preluate de cel/cei ce căuta/u în cuptor obiecte de preţ, precum monede, podoabe ş. a

Pe colţurile locuinţei nu s-a observat prezenţa gropilor de pari. Oricum, locuinţa a posedat o masă lemnoasă considerabilă, dovadă fiind cantitatea mare de cărbuni şi de bucăţi de chirpic.

Suplimentar, în primul rând pentru gătit, pe mijlocul laturii nordice, fusese amenajată şi o vatră de foc, stratul de arsură de aici prezentându-se ca o lentilă relativ circulară (0,50 m) de lut ars la gălbui-cărămiziu, groasă de 5 cm. În apropiere însă nu au apărut resturi de vase şi de oase.

Ca inventar ceramic, dincolo de fragmentele timpurii Sântana de Mureş, care au nimerit aici prin colmatarea cu timpul a gropii, dar şi prin „cădere” pe diverse şi frecvente canale de crotovine, s-a remarcat numai ceramică modelată exclusiv cu mâna, caracteristică secolului VI d. Chr. Un fragment masiv de oală fusese adosată colţului din dreapta gurii de alimentare a cuptorului, probabil pentru oprirea fumului.

L 38 – de suprafaţă (-0, 40 m – 0,50 m), cu laturile de circa 3,30 m x 3,40 m x 3,30 m x 3,00 m., cu aceeaşi orientare. Din cauza adâncimii sale deosebit de mici, a nuanţelor închise încă ale pământului, delimitarea s-a făcut cu aproximaţie.

http://patrimoniu.gov.ro

Locuinţa a prezentat doar unele mici aglomerări de lut ars provenind de la lutuiala pereţilor incendiaţi. Unele fragmente au ars până la zgurificare, iar una, groasă de 9 cm, prezenta urme orizontale ale finisării cu vârful degetelor palmei.

Cu excepţia unor fragmente ceramice, unde se remarcă bucăţi – inclusiv de buză decorată "în val" – de la un vas de provizii tipic veacului IV d. Chr., s-a mai descoperit un fragment de greutate de lut ars de formă conică.

L 39 – (sau anexă ?), se găsea doar la şase metri depărtare est de precedenta şi fusese amenajată strict la nivelul de călcare de epocă (-0,35/0,40 m). Laturile nu s-au putut delimita cu precizie, oricum sub patru metri. Podeaua prezenta însă urme evidente de ardere, mici cărbuni şi bucăţele de chirpic, dar şi rare fragmente ceramice Sântana de Mureş.

Aceluiaşi nivel mai timpuriu Sântana de Mureş i-a aparţinut şi un cuptor exterior, cu boltă din nuiele împletite, în care s-au găsit câteva fragmente ceramice şi oase.

În fine, menţionăm că anul acesta va fi finalizată lucrarea monografică a sitului.

135. comuna Tulucești, jud. Galați

Punct: „Râpa Bălaia"

Nr. Autorizaţie: 39/2013

Cod RAN: 77340.02

Colectiv: Croitoru Costin (Muzeul Brăilei) – responsabil de şantier, Costel Ilie (Muzeul de Istorie, Galați), Mirela Vernescu (Muzeul Brăilei), Costel Chiriac (Institutul de Arheologie din Iași)

Comuna Tulucești este situată în extremitatea de sud-est a judeţului Galaţi, la aproximativ 12 kilometri de municipiul omonim. Din punct de vedere administrativ este formată din localităţile Tulucești, Tătarca și Șiviţa, dispuse succesiv, de la sud la nord pe terasa superioară a Prutului. Punctul „Râpa Bălaia" este dispus la sud-est de localitatea Tulucești, în dreapta DN26, pe terasa superioară a Câmpiei Covurluiului, cu o bună vizibilitate pe valea largă a Prutului. Altitudinea maximă de aproximativ 40 de metri se înregistrează în apropierea DN26 și coboară spre est, spre valea Prutului, actualmente atingând la marginea terasei aproximativ 18-20 de metri. În zona mediană, coordonatele geografice ale sitului sunt: latitudine N: 45°33'35.93", E: 28° 2'26.96".

Este de notat faptul că în vechime acest „pinten" de terasă înainta până aproape de lunca Prutului, dar a suferit mutaţii antropice semnificative după deceniul al cincilea al secolului trecut, atunci când sute de tone de pământ au fost dislocate din terasă pentru a se efectua terasamentul căii ferate, pentru a se ridica nivelul luncii inundabile în vederea introducerii în circuitul agricol, ori pentru îndiguiri.

Un prim obiectiv pe care l-am urmărit a fost determinarea existenţei unor eventuale noi vestigii arheologice (altele decât cele cunoscute și aflate în colecţia școlară din localitate sau la muzeul de istorie din Galați), cu alte cuvinte îmbogăţirea indicilor cronologic, tipologic etc. și evaluarea stării de conservare și a întinderii sitului arheologic, adică încercarea de cunoaștere a limitelor sale, evident, în scopuri ştiinţifice, dar și pentru a demara, în cazul în care va fi fost necesar, procedurile de clasare, în vederea protejării sitului.

Adaptarea la condiţiile din teren a impus efectuarea unor secţiuni și/sau suprafeţe diferite ca dimensiuni, mai mari sau mai mici, cu orientări variabile. Astfel, au fost efectuate S_1 (8 x 2 metri) orientată nord-sud în punctul Movila lui Amelian Chirilă, S_2 (10 x 2 metri) orientată est-vest în punctul Râpa Bălaia, S_3 (6 x 2 metri) orientată nord-sud în punctul La Palencu, S_4 (3 x 3 metri) orientată nord-sud / est-vest în punctul La Palencu, S_5 (4 x 2 metri) orientată nord-sud în punctul La Palencu, S_6 (8 x 2 metri) orientată nord-sud în punctul Râpa Bălaia, completată cu o suprafaţă (4 x 2 metri) perpendiculară. Pe durata celor 28 de zile cât a durat șantierul arheologic au fost investigaţi arheologic în total 89 de metri pătraţi.

Unele situații ne-au confirmat observaţiile precedente din diagnozele de teren, atât din punct de vedere stratigrafic cât și al materialului ceramic recoltat. Nu au fost surprinse nici un fel de complexe arheologice, doar ceramică fragmentară rulată, majoritar atipică și unele resturi osteologice animale; este cazul S_1, S_2 și S_5, unde totuși notăm (în S_2) prezenţa unei toarte masive provenind de la o amforă romană (ruptă din zona de prindere mediană a recipientului, aproape rotundă în secţiune, lucrată din pastă fină, cu mică în compoziţie, de culoare cărămizie, bine arsă), dar și a altor fragmente, inclusiv toarte (lucrate din pastă de culoare alb-gălbuie, având nisip în compoziţie) la adâncimea de – 0,70 metri, în caroul 1; precum și fundul, inelar, ușor evazat drept al unui recipient de mai mici dimensiuni (lucrat din pastă fină de culoare cărămizie; din decor se păstrează două caneluri fine, plasate în zona de diametru minim, în jos se evazează ușor piciorul, iar în sus pornește corpul propriu-zis).

Cea de-a treia secţiune efectuată în campania de cercetări arheologice a anului 2013 a fost dispusă chiar pe marginea terasei. Două au fost raţiunile pentru care am ales acest punct: pe de o parte, datorită rezultatelor modeste din S_2 am dorit să ne apropiem cât mai mult posibil de marginea terasei actuale (și evident a ceea ce a mai rămas din situl arheologic), pe de altă parte, în perieghezele sistematice efectuate în zonă, cu ocazia deschiderii șantierlui, am remarcat în partea superioară a terasei, chiar în ruptura malului, resturi osteologice umane provenind din cel puţin două morminte, dintre care unul deja parţial prăbușit, împrăștiat pe pantă.

Încă de la adâncimea de – 0,60 / 0,70 metri apar în carourile nr. 3 și 1 două complexe, notate Cx_1 (o groapă de formă aproximativ rotundă, în care au fost identificate multe fragmente ceramice și osteologice animale) și respectiv Cx_2 (este o locuinţă semi-îngropată, surprinsă doar parţial, din inventarul căreia au fost recuperate numeroase fragmente ceramice, urme de pereţi, fragmente de vatră, urme de arsură, cenușă, resturi osteologice animale. În actualul stadiu al cercetărilor nu se pot face precizări în legătură cu dimensiunile bordeiului, ce avea, după toate aparenţele, o formă rectangulară. „Podeaua" bordeiului se afla la – 1,70 de metri și era formată din pământ bătătorit, amestecat cu lut).

Complexele identificate în cadrul S_3 se încadrează din punct de vedere cronologic în secolele X-XI și aparţin culturii Dridu. Ceramica descoperită este specifică culturii amintite. În general, atât cât se poate observa în funcţie de gradul de conservare al fragmentelor (nu au fost identificate recipiente întregi ori reîntregibile) acestea au fost lucrate la roata cu turaţie rapidă, iar în unele cazuri este posibilă interpretarea unor „semne" drept retușuri (neteziri) ulterioare cu ajutorul unor spatule. Pasta este cea caracteristică culturii menţionate, cu nisip de diverse granulaţii în compoziţie, utilizat ca degresant, uneori și mică sau/și cioburi pisate – acestea din urmă conferind ceramicii un apect zgrunţuros. În marea majoritate a cazurilor arderea este incompletă. Multe fragmente păstrează de asemenea urme de ardere secundară, fără a putea preciza în acest moment o proporţie între cele arse secundar la exterior (rezultat al utilizării lor cotidiene) respectiv cele arse la interior (acestea din urmă indicând contactul cu focul după scoaterea din uz, în stadiul fragmentar). În ceea ce privește decorul (și acesta atât de specific pentru cultura amintită), de o mare diversitate, este realizat exclusiv prin incizie, cu diverse unelte (cu pieptenele, cu beţișorul ori cu rotiţa dinţată). Motivul dominant – linia vălurită – este utilizat ca atare sau în diverse combinaţii (serii de linii paralele sau în val, simple ori suprapuse, benzi, mai scurte sau mai lungi, caneluri, serii de împunsături). Atât cât se poate observa datorită gradului

http://patrimoniu.gov.ro

de fragmentare, aceste resturi ceramice aparţin în cele mai multe dintre cazurile determinabile unor recipiente de tip borcan, cu fundul drept și gura evazată, având de obicei buza răsfrântă. Nu au fost identificate alte materiale arheologice cu excepţia unei unelte din os șlefuit (de tip împungător).

La săparea bordeiului au fost antrenate și materiale ceramice din alte epoci, de exemplu un fragment dintr-o căniţă geto-dacică – buza și o parte din corp ce păstrează toarta lată – lucrată din pastă cenușie, acoperită cu angobă lustruită ce îi conferă un aspect metalic; ori un fragment ceramic decorat cu un brâu în relief, din pastă proastă de culoare cărămizie, arsă incomplet. Notăm și cantitatea relativ mare de resturi osteologice animale (predomină Bos taurus, alături de Ovis aries și, foarte rar, Sus domesticus și Equus caballus)[1].

Cea de-a patra secţiune efectuată în campania de cercetări arheologice a anului 2013 a fost dispusă la 1,5 metri nord de precedenta chiar deasupra mormintelor vizibile în marginea terasei. Până la adâncimea de 1,15 metri la care apar gropile mormintelor au fost identificate fragmente ceramice rulate, specifice culturii Dridu și resturi osteologice animale.

Mormântul[2] nr. 1. Resturile osoase ale individului deshumat sunt într-o stare de conservare satisfăcătoare, fără să fi fost afectate de factorii tafonomici. Scheletul cranian este reprezentat printr-un cranium aproape complet, din care lipsesc doar oasele nazale, cele ale orbitelor şi arcadele zigomatice. Scheletul postcranian este, de-asemenea, aproape complet. Coloana vertebrală, cu excepţia vertebrei T_{12}, este integră. Sunt prezente: segmentul cervical (C_1-C_7), 11 vertebre toracale (T_1-T_{11}) şi segmentul lombar (L_1-L_5). Centura scapulară prezintă aproape toate coastele (unele în stare fragmentată), claviculele, scapulele şi sternul, iar centura pelviană – ambele coxale şi osul sacrum. Membrele superioare şi cele inferioare sunt reprezentate în inventar prin aproape toate oasele, cu excepţia unor carpiene şi metacarpiene, unor metatarsiene şi falange. Patela dreaptă lipseşte.

Aspectul extrem de gracil al oaselor, caracteristicile centurii pelviene, relieful osos (cranian şi postcranian) slab dezvoltat, semnele de degenerare osoasă ce apar odată cu înaintarea în vârstă, precum şi ţesutul osteoporotic din epifizele oaselor lungi, uzura simfizei pubiene, uzura suprafeţei auriculare a iliumului, uzura capetelor costale şi, în general, prezenţa semnelor de osteoartrită degenerativă, toate acestea, alături de gradul de uzură dentară şi de cel de sinostozare a suturilor craniene sunt indicii clare ce ne determină să atribuim acestui schelet sexul feminin şi o vârstă la deces de cel puţin 50 de ani (categoria maturus avansat).

Defuncta fusese depusă într-o groapă de formă dreptunghilară cu colţurile rotunjite, ce mai păstra pe extremitatea nordică vagi urme de fibră lemnoasă, cel mai probabil de la sicriu. Era orientată est-vest, cu mâinile pe bazin. Nu au fost identificate obiecte de inventar funerar.

Mormântul nr. 2. Individul deshumat prezintă un inventar osteologic incomplet (se prăbușise odată cu ruperea malului), cel puţin în segmentul postcranian, care numără doar câteva oase, după cum urmează: din coloana vertebrală sunt prezente 7 vertebre cervicale (C_1-C_7) şi 10 vertebre toracale; din centura scapulară – claviculele, scapulele şi manubriumul; din cutia toracică – coastele fragmentate; din membrele superioare – doar humerusul stâng. Oasele centurii pelviene şi cele ale membrelor inferioare lipsesc. În porţiunea craniană scheletul este reprezentat printr-un cranium foarte bine conservat.

După relieful osos cranian, după caracterele mandibulei, după semnele de degenerare osoasă, dar şi după gradul de abraziune dentară şi cel de obliterare a suturilor craniene, susţinem că scheletul a aparţinut unui individ de sex masculin cu vârsta la deces de aproximativ 40-45 ani (categoria maturus). Subliniem că scheletul postcranian al acestui individ nu este tipic masculin, gracilitatea accentuată a acestuia lăsând loc de interpretări.

Având în vedere starea acestui complex nu se pot face aprecieri relative la amenajarea funerară, poziţia defunctului sau eventualele obiecte de inventar.

Cea de-a șasea secţiune efectuată în campania de cercetări arheologice a anului 2013 a fost dispusă chiar pe marginea terasei, cât mai aproape de ceea ce va fi însemnat situl arheologic, anterior intervenţiilor antropice. Aici au fost identificate mai multe complexe și o mare cantitate de material arheologic (aproximativ de trei ori mai mult decât în toate celelalte secţiuni deschise), fapt ce ne determină să credem că încă ne aflăm în limitele sitului arheologic. Complexele menţionate sunt două gropi „menajere” (G_1 și G_2 identificate în zona carourilor 1-2), o vatră de formă rotundă (notată V_1) și un complex de locuire (Cx_1) pentru cercetarea căruia a fost necesară deschiderea unei suprafeţe în capătul nordic al S_6.

Materialul arheologic recoltat este exclusiv ceramic și osteologic. În cazul acestuia din urmă nu au fost sesizate urme de prelucrare. Semnalăm și prezenţa unei mari cantităţi de cenușă, precum și a numeroase fragmente de „lipitură”. Repertoriul formelor ceramice (în special toarte cu „creastă” și „buton”), al decorului (brâuri, uneori crestate) sau al ceramicii (modelată „cu mâna”, în general din pastă de calitate inferioară, arsă inegal, ce păstrează lustrul specific și unele impresiuni de la finisarea cu „măturica”) este caracteristic culturii Noua din epoca bronzului.

Descoperirea unui material ceramic bogat, chiar dacă fragmentar, alături de identificarea unor complexe de locuire și a unor morminte pentru care, deocamdată, nu avem nici un indiciu cronologic, ne fac să sugerăm continuarea proiectului de cercetare arheologică sistematică de la Tulucești, județul Galați.

Abstract:

In this short intervention the authors refers to the first campaign of systematic archaeological investigations from Tulucești, „Bălaia Ravine” Point. The main objectives they proposed for this campaign of archaeological investigations were to find out the limits of the archaeological site, and obviously his main chronology.

In order to attain these objectives six sections or surfaces were carried out. Because o the field features, these excavations have different dimensions or orientations. Some of them provide no archaeological context, only pottery fragments and animal bones (S_1, S_2 and S_5). As far as the others are concern we identified contexts from the Bronze Age and from the 10th – 11th centuries (Dridu culture).

Bibliografie:

C. Croitoru, Galați. Repertoriul descoperirilor arheologice și numismatice, Galați, 2013, pp.

Idem, Despre descoperirile arheologice de la Tulucești, judeţul Galaţi. Note de lectură (VII), în „Studii de Istorie”, II, 2013 (eds.: C. Bușe, I. Cândea), pp. 589-594.

C. Croitoru, G. Apostu, Two Mediaeval Axes Discovered in Tulucești (Galați County), în „Arheologia Moldovei”, XXXVI, 2013, pp. 253-261.

C. Croitoru, V. Diaconu, Two Stone Axes from the Bronze Age discovered in Tulucești, Galați County / Două topoare din piatră aparținând epocii bronzului, descoperite la Tulucești, județul Galați, în „Istros”, XIX, 2013, pp. 45-60.

(Endnotes)

[1] Determinarea resturilor osteologice animale a fost efectuată de către lector univ. dr. Luminiţa Bejenaru, Facultatea de Biologie a Univ. „Al. I. Cuza”, Iași.

[2] Analiza antropologică a fost efectuată de către C.S. III, dr. Angela Simalcsik de la Secţia de Cercetări Antropologice, Academia Română, Filiala Iaşi; descrierea resturilor osteologice provine din raportul antropologic.

http://patrimoniu.gov.ro

136. Vătava, comuna Vătava, jud. Mureș

Punct: Cetățele

Nr. Autorizație: 127/2013

Colectiv: Daniel Mihai Cioată – responsabil, Nicoleta Man, Szilamér - Péter Pánczél, Coralia – Dorina Bonta (Muzeul Județean Mureș), Koppány Őtvős

Comuna Vătava este situată în partea de nord – est a județului Mureș, la graniță cu județul Bistrița – Năsăud și la aproximativ 60 km de municipiul Tîrgu – Mureș. Din punct de vedere geografic, zona este caracterizată de dealuri submontane aflate în imediata apropiere a munților Călimani.

Situl arheologic a fost identificat în extravilanul satului Vătava, la aproximativ cinci km nord de vatra satului, în urma unei periegheze realizate în toamna anului 2011. Cu această ocazie a fost observată o structură de pământ de formă patrulateră (aprox. 15 x 15 m) delimitată de un șanț și un val de pământ. Pe latura estică, șanțul a fost substituit de albia unui pârâu. Descoperirea întâmplătoare a unei monede de bronz de epocă romană a putut determina apartenența culturală și cronologică a sitului.

Aceste elemente asociate cu găsirea într-o zonă învecinată a unor fibule romane precum și apropierea de castrul roman de la Brâncovenești (aflat la 15 km) au determinat interpretarea structurii amintite ca fiind rămășițele unui turn roman. Amplasat pe marginea unui platou cu altitudinea de peste 800 m, punctul oferă o bună vizibilitate asupra văilor apropiate precum și asupra văii Mureșului, până dincolo de Brâncovenești și municipiul Reghin (aflat la aprox. 35 km).

Prin cercetările de evaluare s-a dorit încadrarea cronologică mai exactă a obiectivului arheologic, verificarea elementelor de fortificație (șanț și val), relațiile stratigrafice dintre ele precum și verificarea interiorului acestui perimetru.

Metodele utilizate au fost, într-o primă fază, cele non-intruzive și anume periegheze, fotografii aeriene și prospecțiuni geofizice.

Prospecțiile geofizice au evidențiat o zonă cu o mai mare concentrare de piatră în colțul sud-vestic al structurii. Astfel a fost trasată o secțiune de 23 x 2 m, orientată est - vest, în apropierea valului sudic și care secționează șanțul de apărare, valul de pe latura vestică, interiorul structurii și se termină aproape de valul estic (delimitat în exterior de pârâul amintit mai sus).

Îndepărtarea stratului vegetal a dus la apariția primelor fragmente ceramice care au confirmat faptul că avem de-a face cu un obiectiv roman, mai exact cu un turn fortificat.

Șanțul antic, secționat între metrii 1,40 – 3,16 era umplut cu pietre și bolovani de râu căzuți din zona valului. Îndepărtarea pietrelor a scos la iveală un lut de culoare roșiatică, amestecat cu pietricele de râu și fără material arheologic. Foarte probabil, la acest nivel am atins fundul șanțului antic. Între metrii 3,5 – 6,5, urmează panta vestică a valului de pământ plină la rândul său de același tip de pietre alunecate.

Pe muchia valului cu extindere spre interiorul incintei, mai exact între 7,80 – 9,80 m și cu o lățime de 1,20 m (pornind de la profilul sudic) a apărut o pată de arsură delimitată de o structură de pietriș de râu cu o lățime de aproximativ 1 m. Materialul arheologic găsit în acest loc a fost reprezentat de o serie de fragmente ceramice de mici dimensiuni. Grosimea pământului ars era de 5 – 10 cm iar dedesubt nu se aflau decât pietre acoperite cu lut. Foarte probabil structura amintită reprezenta dărâmătura turnului propriu-zis. Acesta avea o fundație de pietre de râu, legată cu lut peste care se suprapunea elevația din lemn. Zona cu pământ și arsură aparținea de interiorul turnului, care se pare că a ars în momentul distrugerii. Amplasarea acestuia în interiorul incintei este destul de interesantă fiind poziționat în colțul sud – vestic, lipit (sau extrem de apropiat) de cele două laturi ale valului.

Un alt complex arheologic, care trebuie menționat, este cuptorul de mici dimensiuni găsit în capătul estic al secțiunii. S-au păstrat o parte a pereților, cu o lățime maximă de 50 cm (la nivelul de antic de călcare), gura de alimentare orientată către nord și camera de ardere de formă circulară, cu diametrul de 50 cm.

Identificarea turnului roman de la Vătava, corelarea sa cu unitatea militară de la Brâncovenești precum și surprinderea principalelor elemente de fortificație și construcție, la care se adaugă cuptorul precum și materialul arheologic găsit (ceramică de uz comun în special) reprezintă primele rezultate ale evaluării de teren din anul 2013.

Abstract

The Roman watch tower from Vătava was identified during a field research in the autumn of 2011. The research continued with aerial and geophysical prospections of the perimeter as well as the opening of a trench. Consequently, the main fortification elements (the ditch and the wooden rampart), the remains of a stone foundation building that was exposed to fire – the actual tower – and a small kiln were detected, to which the archaeological material can be added (mostly Roman pottery). We hope that the following excavations would clarify the situation of the entire structure used during the Roman epoch and the identification of the rest of the components of this military defensive point.

http://patrimoniu.gov.ro

PLANȘE

http://patrimoniu.gov.ro

http://patrimoniu.gov.ro

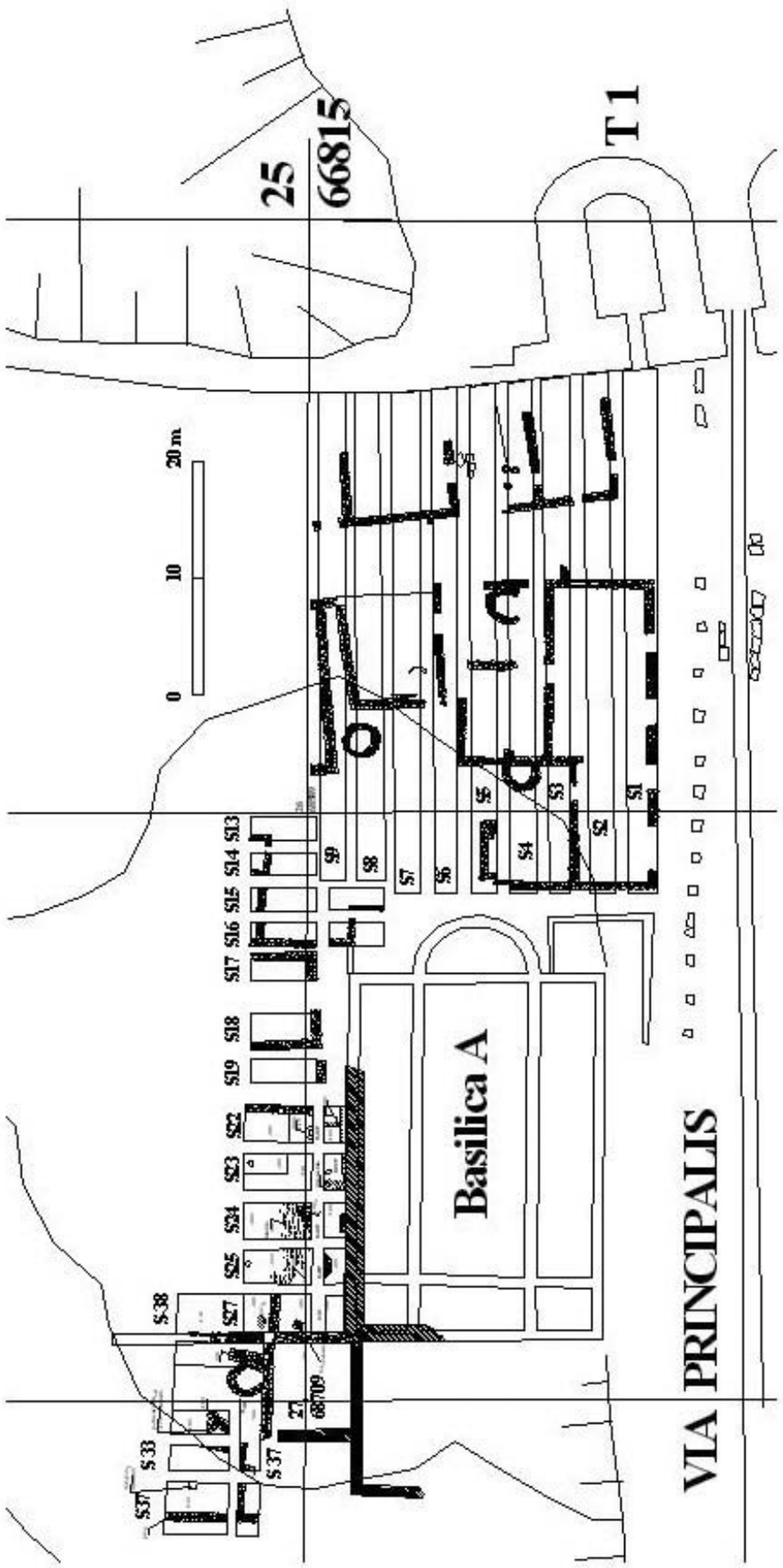

Fig. 1 Plan general al zonei cercetate

1. Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Punct: CETATE - Sector A

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 2 a. S 42, b. S 41, c. S 41 detaliu zid

1. Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Punct: CETATE - Sector A

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 3 Anexa pe colțul de NV al Basilicii: vedere generală (a) și detaliu zid estic cu intrarea în anexă (b)

a

b

1. Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Punct: CETATE - Sector A

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 4 Anexa Basilicii A pe colțul de NE cu cele două faze constructive

Fig. 5 Zid aparținând unui edificiu anterior basilicii

1. Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Punct: CETATE - Sector A

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1. – Amplasarea secţiunilor SG9 – SG11

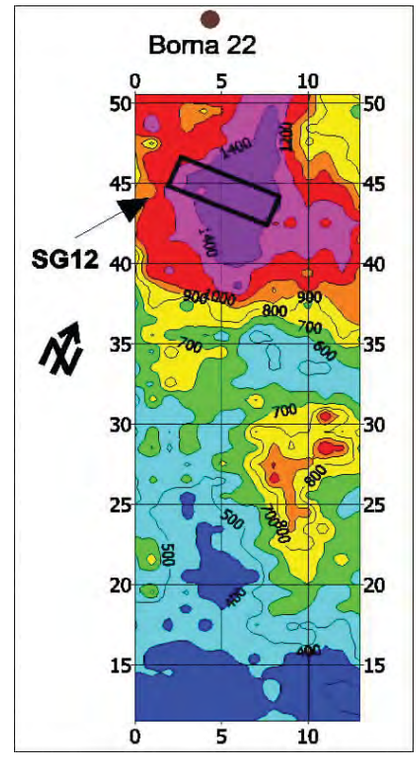

Fig. 2. – Amplasarea secţiunii SG12

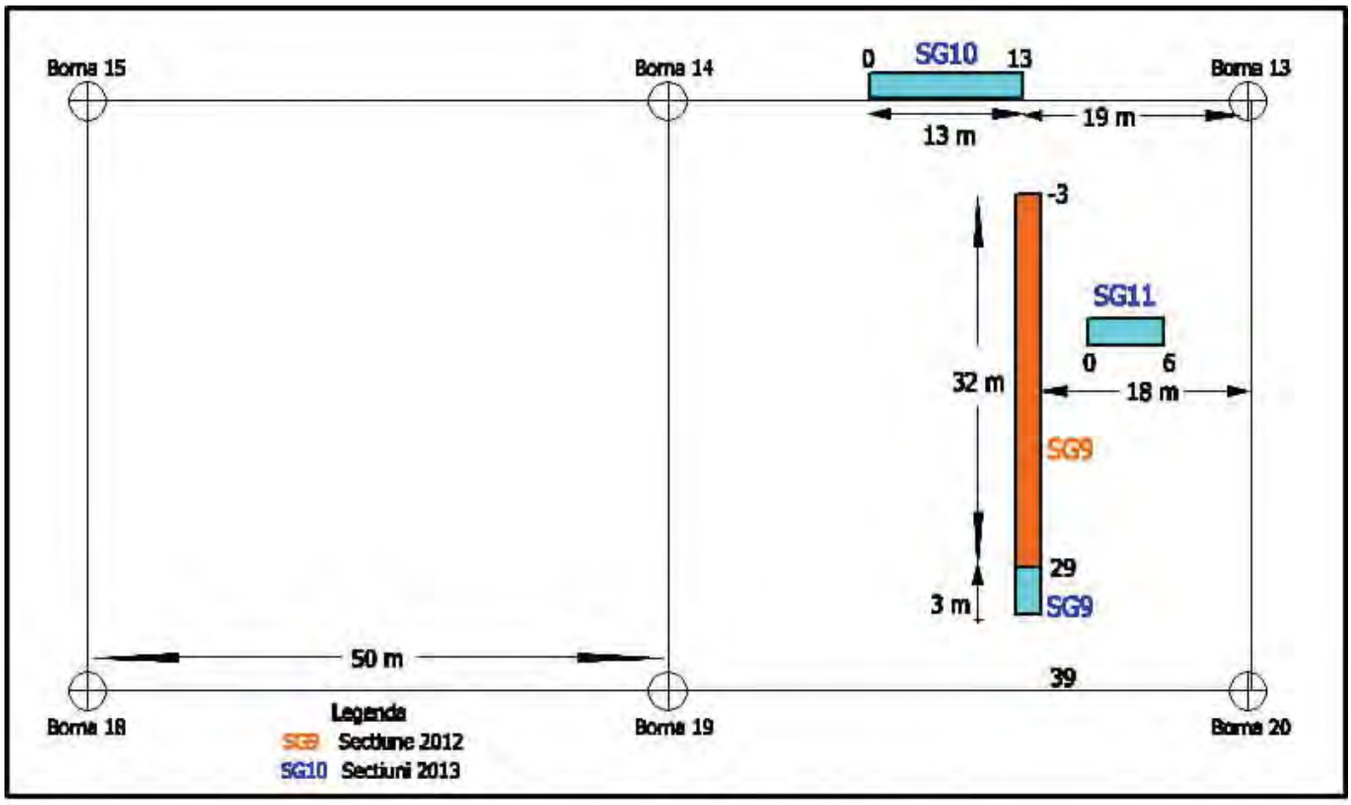

Fig. 3. – Foto secţiunea SG12

2. Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Sector B

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 4. – Coloana verticală in situ (?) din SG5

Fig. 5. – Vasul cilindric in situ

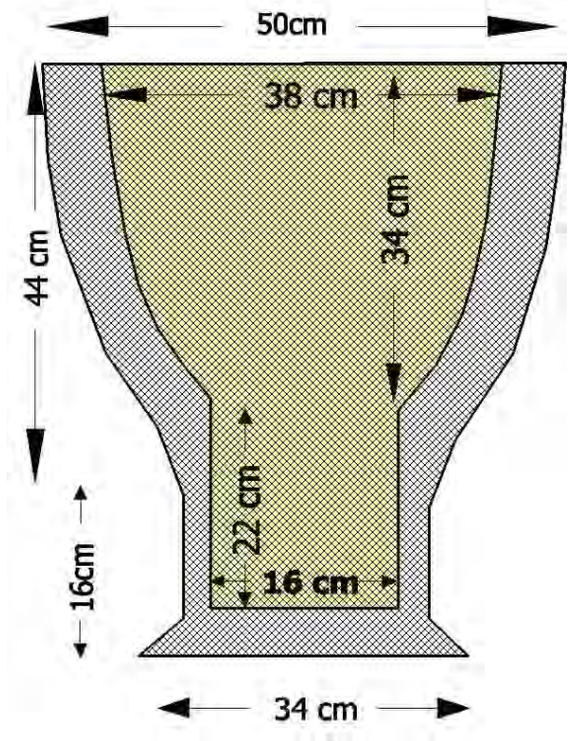

Fig. 6. – Vasul cilindric - secţiune verticală

2. Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Sector B

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1 - Zidul de sud din SG-9

Fig. 2 - Vedere generală a secţiunii SG-10.

Fig. 3 - Vedere generală a secţiunii SG-11

Fig. 4 - Zidul demantelat din SG-5.

Fig. 5 - Fragmentele de coloană şi de bază de coloană din SG-5.

3. Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Sector B

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1 Planul general al cercetărilor în Sectorul C și fotografia aeriana a zonei cercetate

4 Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Sector C

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 2 S 11

4 Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Sector C

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 3 S 12 vedere dinspre sud

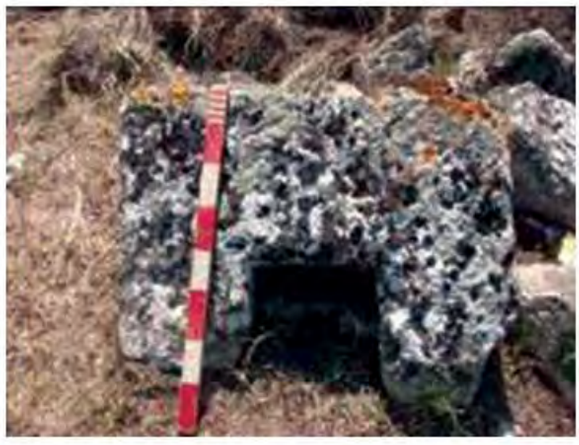

Fig. 4 Fragment de calcar dintr-un posibil bazin de distributie sau de decantare/vizitare

Fig. 5 Fragment de calcar dintr-o instalatie de schimbare de panta sau de trecere zidarie

4 Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Sector C

http://patrimoniu.gov.ro

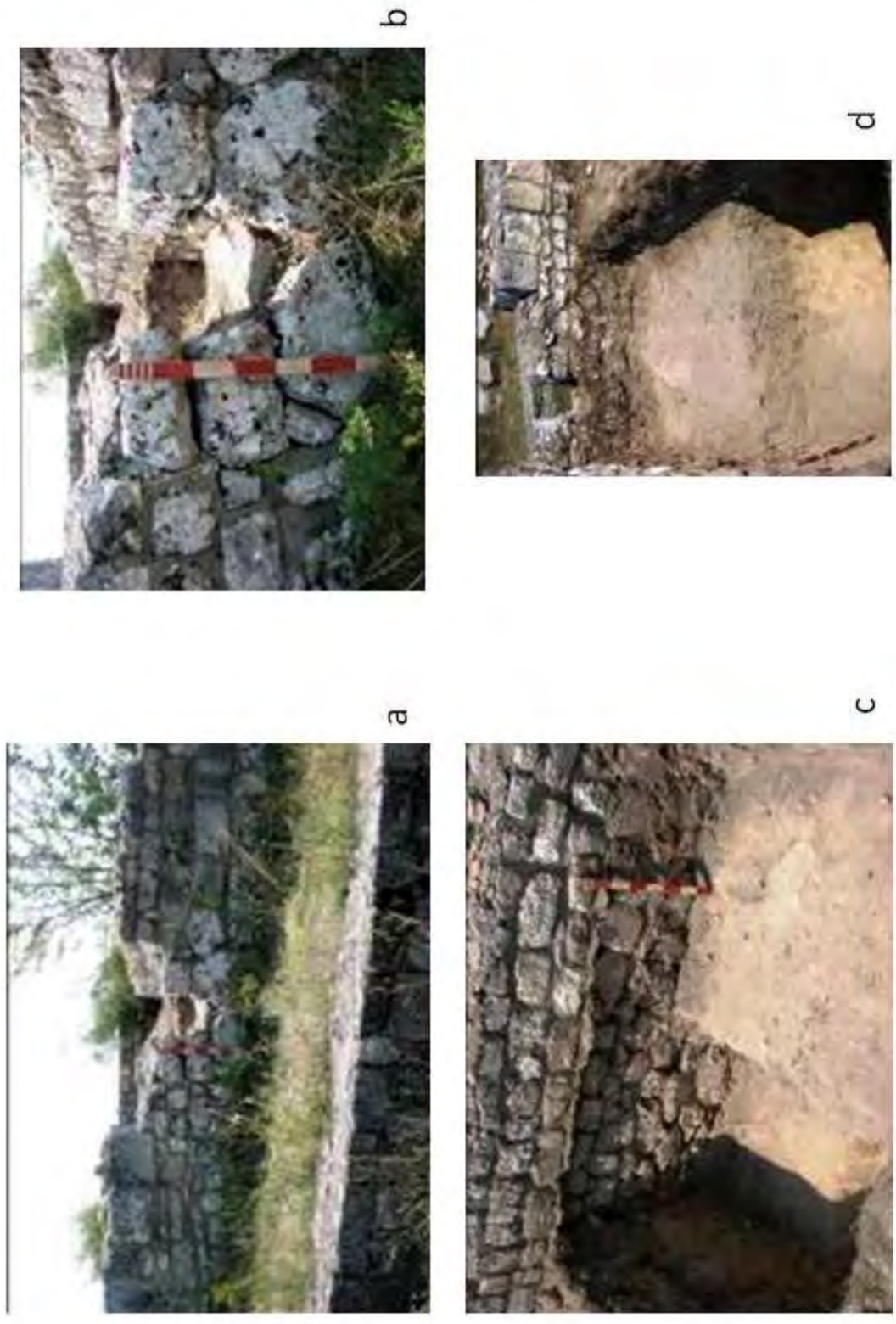

Fig. 6 a-b C 4- vedere dinspre nord
c-d S 13 – sondaj în interiorul C 4

4 Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Sector C

http://patrimoniu.gov.ro

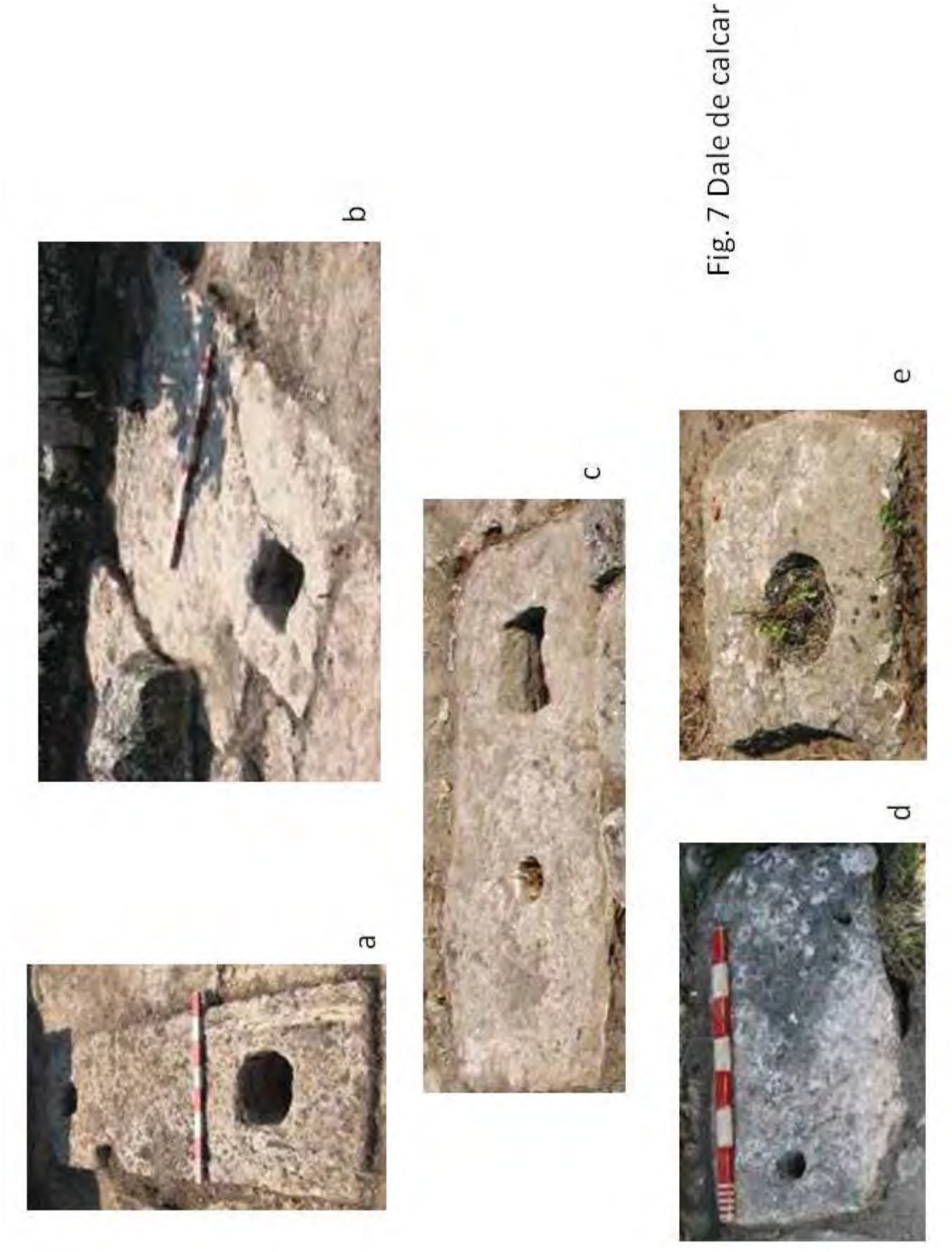

Fig. 7 Dale de calcar

4 Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Sector C

http://patrimoniu.gov.ro

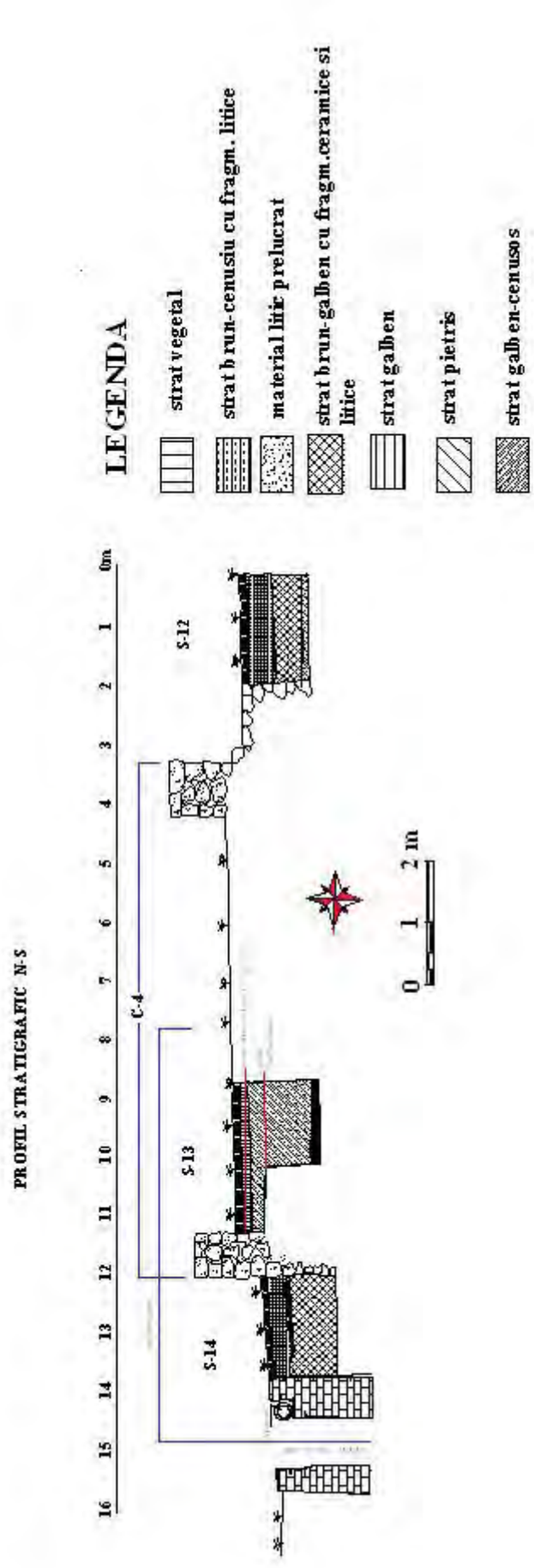

Fig. 8 Profil stratigrafic al zonei cercetate

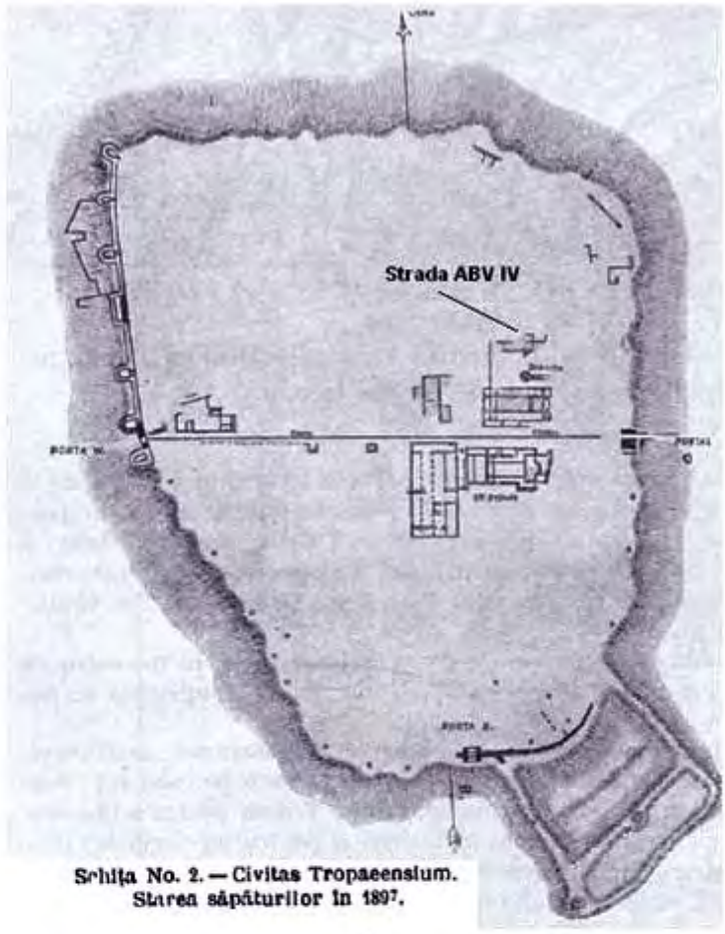
4 Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Sector C

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 9 Planul construcțiilor C 5 și C 6 din Sectorul C (a) și vedere generală a încăperii C5C (b)

4 Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Sector C

http://patrimoniu.gov.ro

a

b

Fig. 1

Fig. 1a - Tropaeum Traiani - Plan general - starea săpăturilor la 1867
Fig. 1b - Intrarea principală în edificiul A 6 (în încăperea A 6α) înainte de curăţarea pragului

5 Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Sector A - Străzi

http://patrimoniu.gov.ro

a

b

Fig. 2

Fig. 2a - Intrarea principală în edificiul A 6 - aspect final după curăţarea pragului
Fig. 2b - Intrarea principală în edificiul A 6 - aspectul intrării după îngustare

5 Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Sector A - Străzi

http://patrimoniu.gov.ro

a

b

Fig. 3

Fig. 3a - Edificiul A 6 - propunere de reconstituire
Fig 3 b - Intrarea principală în edificiul A7 - vedere spre sud

5 Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Sector A - Străzi

http://patrimoniu.gov.ro

a

b

Fig. 4

Fig 4 a - Intrarea principală în edificiul A7 - vedere spre nord
Fig, 4b - Edificiul A 7 - Ultima refacere a peretelui vestic - de remarcat fusul de coloană refolosit

5 Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Sector A - Străzi

http://patrimoniu.gov.ro

a

b

Fig. 5

Fig. 5a - Intrare principală în edificiul A8 - intrarea în încăperea A 8α
Fig. 5b - Intrare principală în edificiul A8 - intrarea în încăperea A 8γ

5 Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Sector A - Străzi

http://patrimoniu.gov.ro

a

b

Fig. 6

Fig. 6a - Intraree principală în edificiul A 10 - Intrarea în încăperea a 10α
Fig. 6b - Intrare principală în edificiul A 11 - Intrarea în încăperea a 11α

5 Comuna Adamclisi, jud. Constanţa [Tropaeum Traiani] - Sector A - Străzi

http://patrimoniu.gov.ro

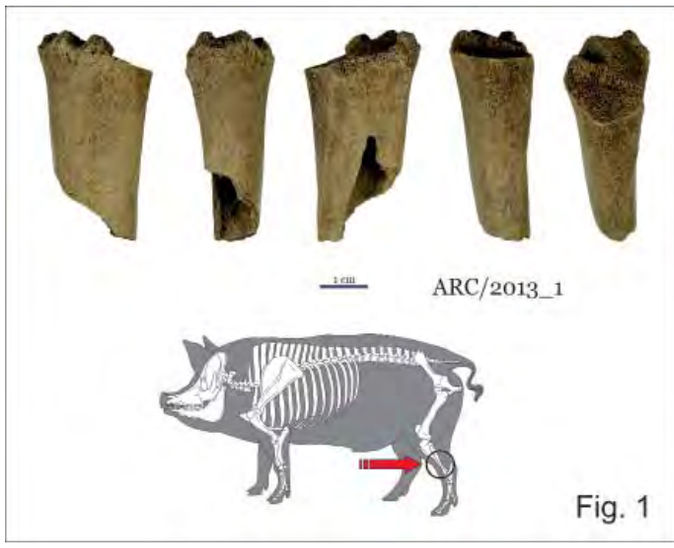
Fig. 1. Apulum – Mithraeum III. Imagine de ansamblu

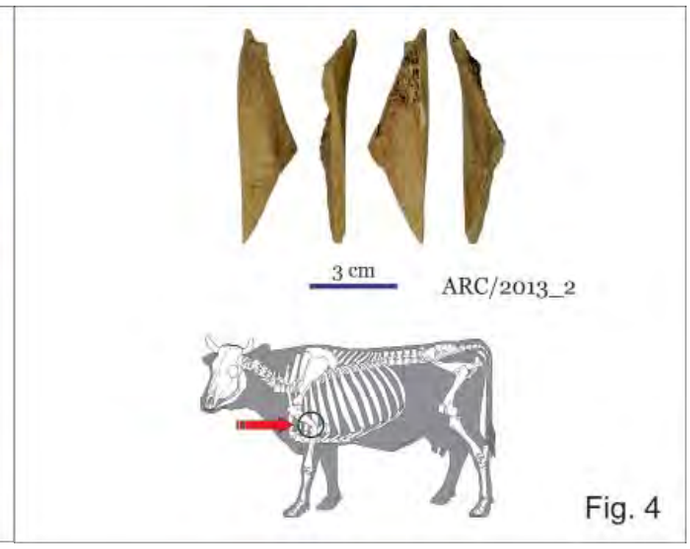

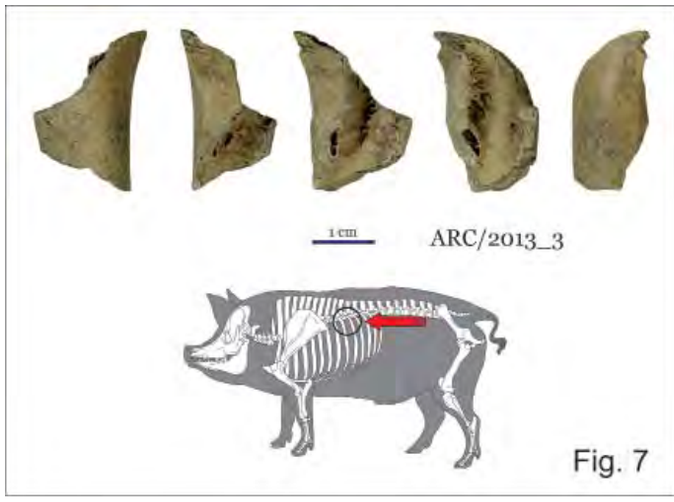
Fig. 2. Apulum – Mithraeum III. Altar in situ

6. Apulum - Alba Iulia, jud. Alba - Punct: Cartier Cetate

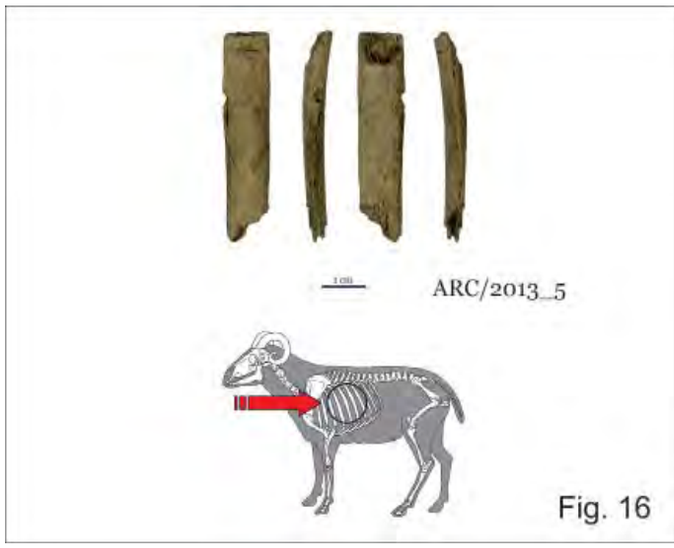
http://patrimoniu.gov.ro

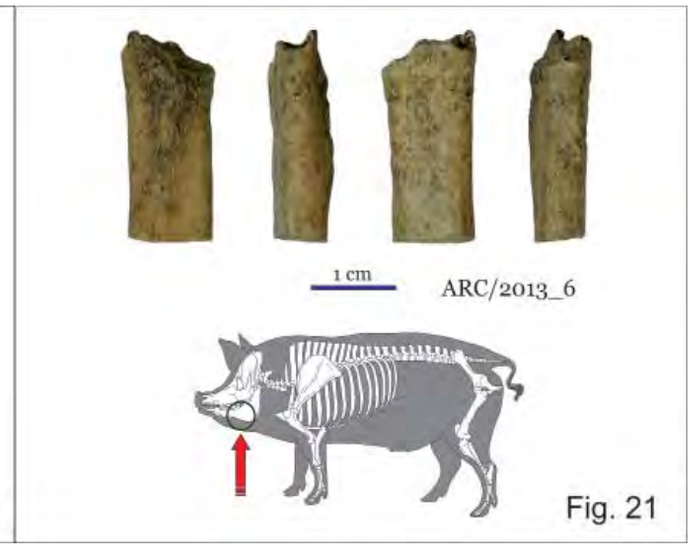

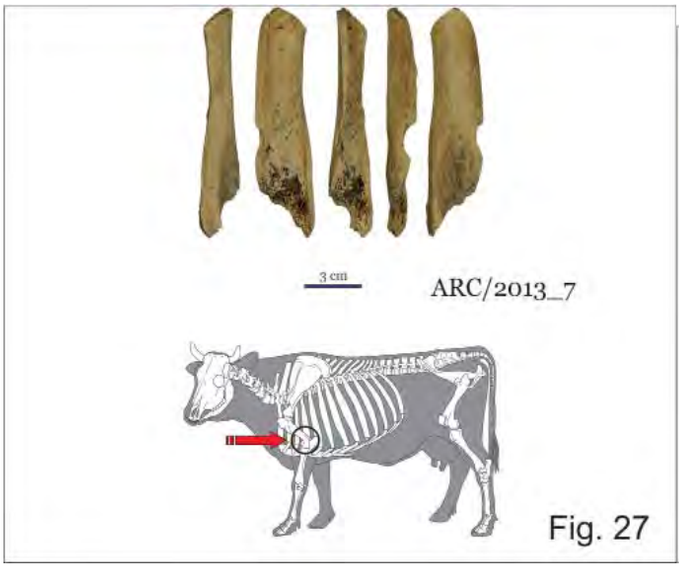

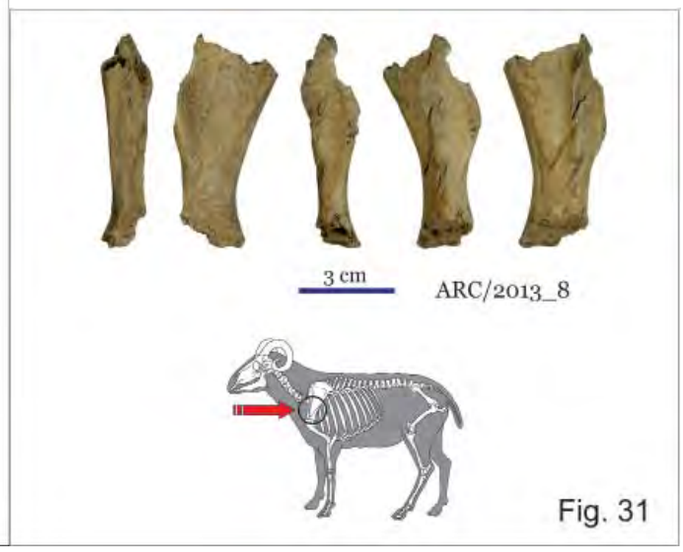

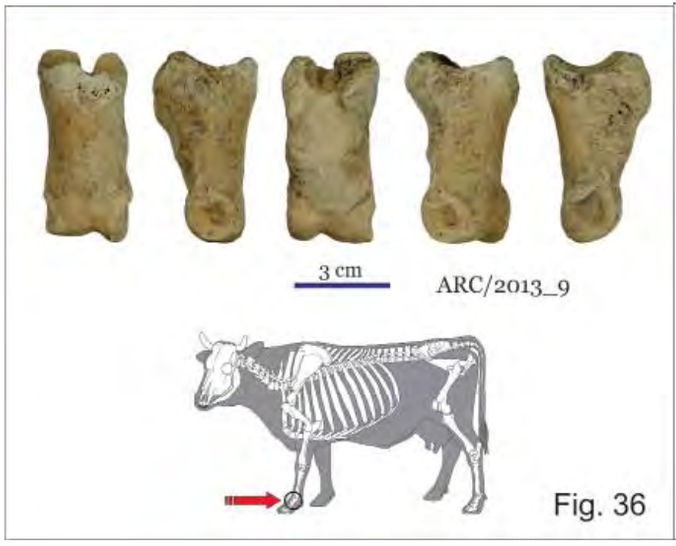

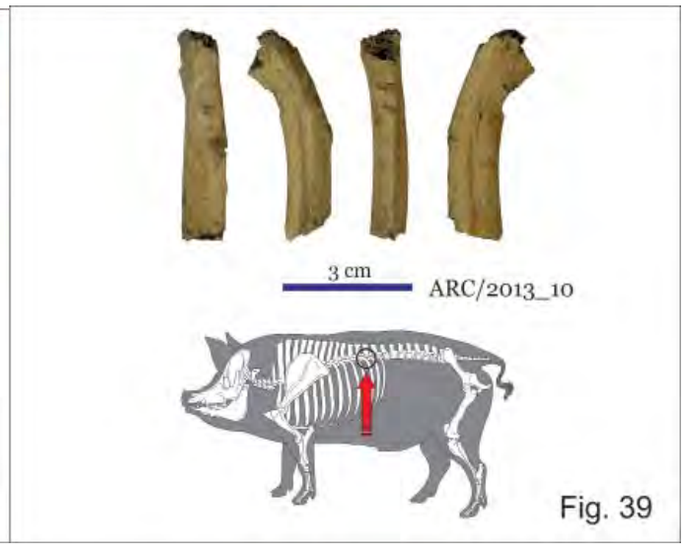
7. sat Ardeu, com. Balșa, Jud. Hunedoara. Punct: Cetățuie

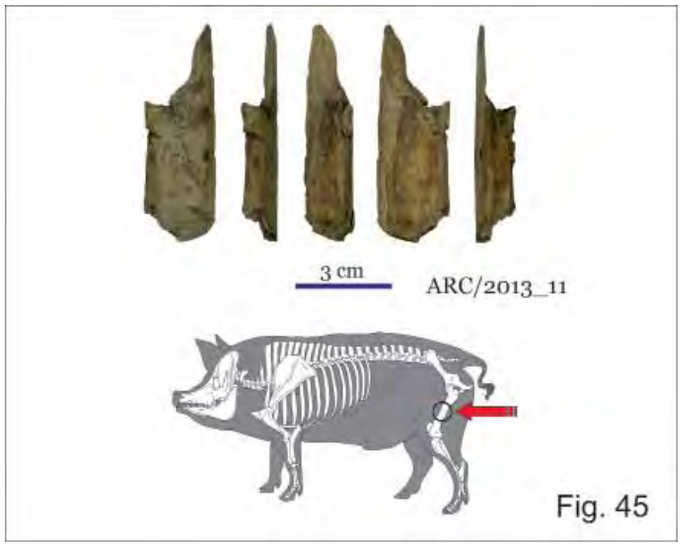
http://patrimoniu.gov.ro

7. sat Ardeu, com. Balșa, Jud. Hunedoara. Punct: Cetățuie

http://patrimoniu.gov.ro

Indicativ/ Tip	Epocă/Datare/ Cultură	Context	Specia	Element anatomic	Tipuri urme antropice
ARC/2013_1	Latène târziu Sec. I î.Chr. – I p.Chr.	SP 5 *Passim* Din sitarea sedimentului	Porc	Tibia distală	Tăiere topor dezarticulare
ARC/2013_2	Latène târziu Sec. I î.Chr. – I p.Chr.	SP 5 *Passim* Din sitarea sedimentului	Vită	Humerus, aşchie	Tăiere topor, dezarticulare, descărnare
ARC/2013_3	Latène târziu Sec. I î.Chr. – I p.Chr.	SP 5 *Passim* Din sitarea sedimentului	Porc	Corp costal, segment	Impact, tăiere topor, dezarticulare, descărnare
ARC/2013_4	Latène târziu Sec. I î.Chr. – I p.Chr.	SP 5 *Passim* Din sitarea sedimentului	Porc	Corp costal, segment	Tăiere cuţit, jupuire, descărnare
ARC/2013_5	Sec. I î.Chr. – I p.Chr.	SP 5 *Passim* Din sitarea sedimentului	Oaie/capră	Corp costal, segment	Impact topor, dezarticulare
ARC/2013_6	Latène târziu Sec. I î.Chr. – I p.Chr.	SP 5 *Passim* Din sitarea sedimentului	Porc	Hyoid, segment	Tăiere topor, impact topor, dezarticulare
ARC/2013_7	Latène târziu Sec. I î.Chr. – I p.Chr.	SP 5 Carourile 2, 7, 12, 17 *Passim* Din nivelul scurs adâncime -0,97 – 1,26 m	Vită	Humerus, fragment	Impact, tăiere cuţit, jupuire, descărnare
ARC/2013_8	Latène târziu Sec. I î.Chr. – I p.Chr.	SP 5 Carourile 2, 7, 12, 17 *Passim* Din nivelul scurs adâncime -0,97 – 1,26 m	Oaie/capră	Omoplat, segment	Fracturi impact, urme impact/tăiere topor dezarticulare
ARC/2013_9	Latène târziu Sec. I î.Chr. – I p.Chr.	SP 5 Carourile 2, 7, 12, 17 *Passim* Din nivelul scurs adâncime -0,97 – 1,26 m	Vită	Falangă	Tăiere cuţit, jupuire
ARC/2013_10	Latène târziu	SP 5 Carourile 8-9 Nivelul cu pietre mărunte La sitarea sedimentului	Porc?	Femur?, fragment	Urme impact/tăiere topor, dezarticulare
ARC/2013_11	Latène târziu Sec. I î.Chr. – I p.Chr.	SP 5 Caroul 7 Nivelul cu pietre mărunte La sitarea sedimentului	Porc	Corp costal, segment	Urme impact/tăiere topor, dezarticulare

Tabel nr. 1. Ardeu – „Cetăţuie”, jud. Hunedoara (2013). Material arheozoologic cu urme de intervenţie antropică. Date generale.

Specia	Nr.	Element scheletic						
		Hyoid	Humerus	Omoplat	Femur	Tibia	Coastă	Falangă
Porc	6	1			1	1	3	
Vită	3		2					1
Oaie/capră	2			1			1	
3	11	1	2	1	1	1	4	1

Tabel nr. 2. Ardeu – „Cetăţuie”, jud. Hunedoara (2013). Material arheozoologic cu urme de intervenţie antropică. Distribuţia pe specii şi elemente scheletice.

7. sat Ardeu, com. Balșa, Jud. Hunedoara. Punct: Cetățuie

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

1. Situl Băile Figa - Vedere generală dinspre vest; 2. S. XV - vedere generală dinspre vest (Plan 01/2013)

8. Băile Figa, oraş Beclean, jud. Bistriţa-Năsăud - Punct „Băile Figa”

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

1 - vedere dinspre vest; 2 - vedere de detaliu, dinspre vest

8. Băile Figa, oraş Beclean, jud. Bistriţa-Năsăud - Punct „Băile Figa”

http://patrimoniu.gov.ro

1

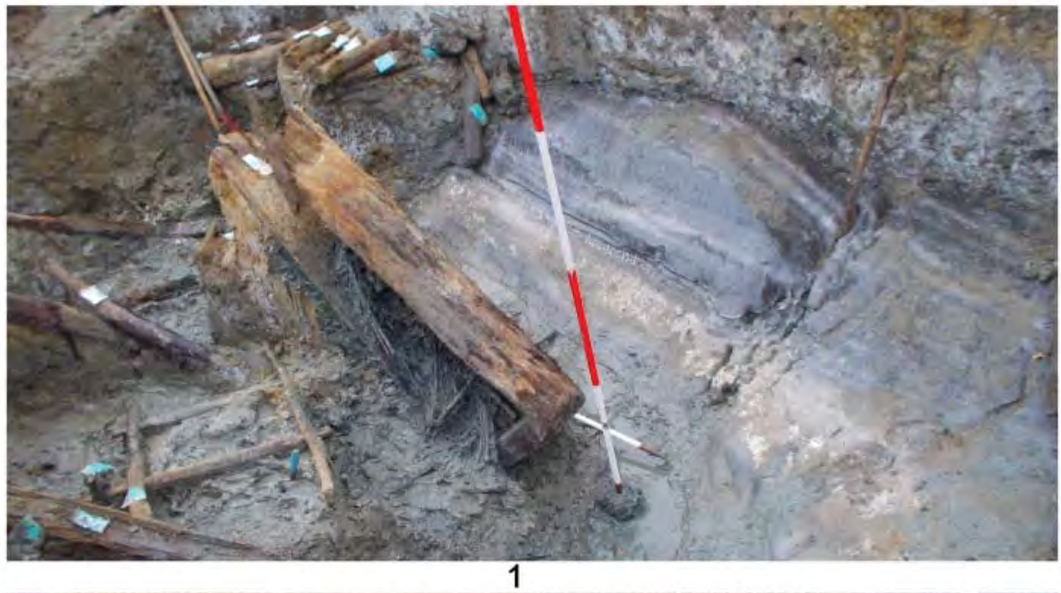

2

1. Scara de lemn in situ; 2. Pari, scânduri și nuiele căzute peste roca de sare.

8. Băile Figa, oraş Beclean, jud. Bistriţa-Năsăud - Punct „Băile Figa”

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

3

1. Troaca nr. 4; 2. Troaca nr. 5; 3. Troaca nr. 6

8. Băile Figa, oraş Beclean, jud. Bistriţa-Năsăud - Punct „Băile Figa”

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

1. Vedere dinspre sud-vest; 2. Stâlpi, pari, nuiele şi un jgheab, vedere dinspre vest

8. Băile Figa, oraş Beclean, jud. Bistriţa-Năsăud - Punct „Băile Figa”

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

1. S. XXIII - Stâlpi, pari, nuiele şi un jgheab, vedere dinspre vest; 2. Cep de lemn.

8. Băile Figa, oraş Beclean, jud. Bistriţa-Năsăud - Punct „Băile Figa”

http://patrimoniu.gov.ro

1. SI/2013, imagine de ansamblu e sud-vest; 2. Stâlpi, pari, nuiele şi un jgheab, vedere dinspre vest

3. SII/2013, segmentul de zid

2.S II/2013, imagine de ansamblu

10. Costeşti-Blidaru, sat Ocolişu Mic, com. Orăştioara de Sus, jud. Hunedoara.

http://patrimoniu.gov.ro

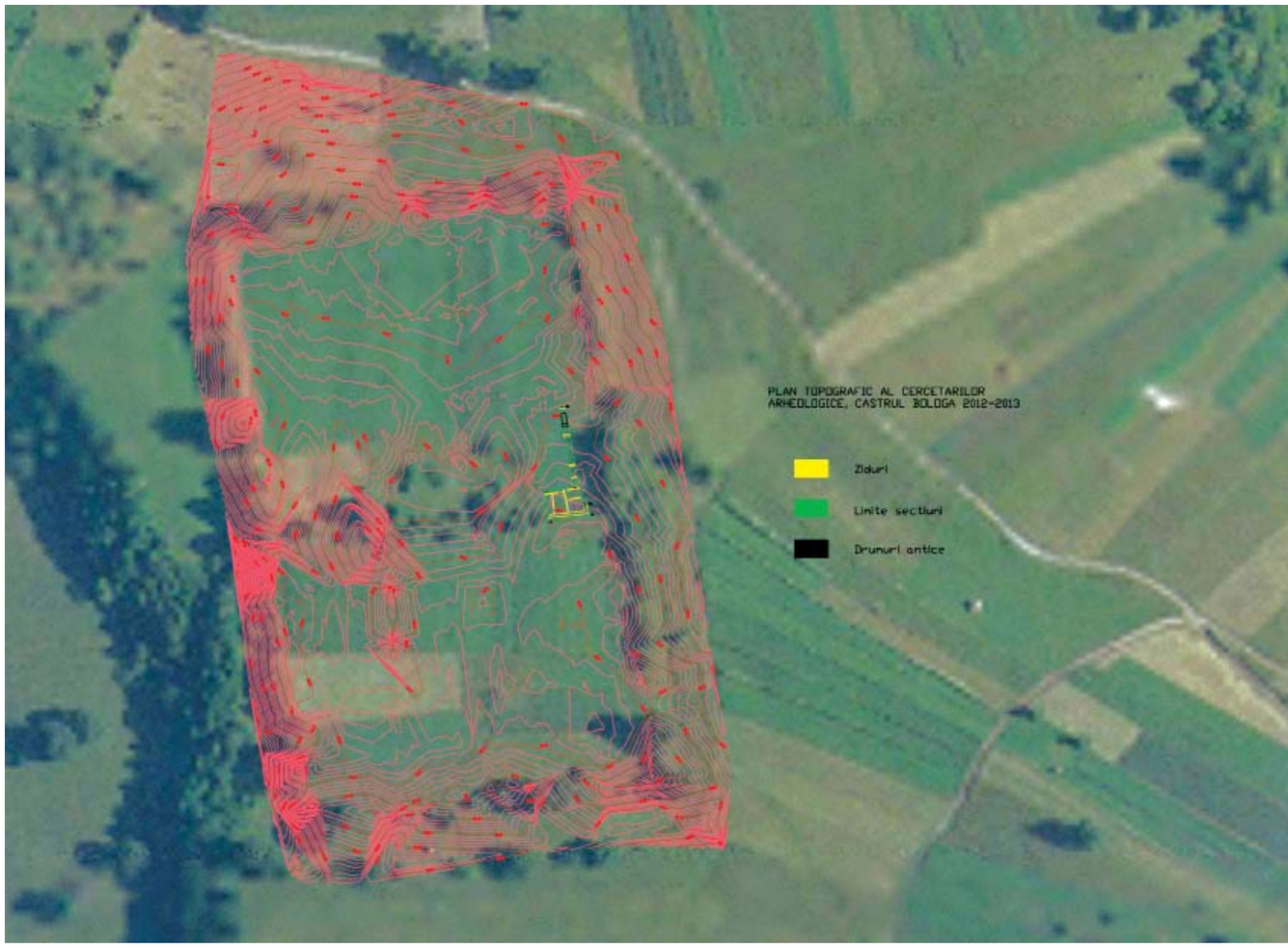

Fig. 1. DTM sit Bologa

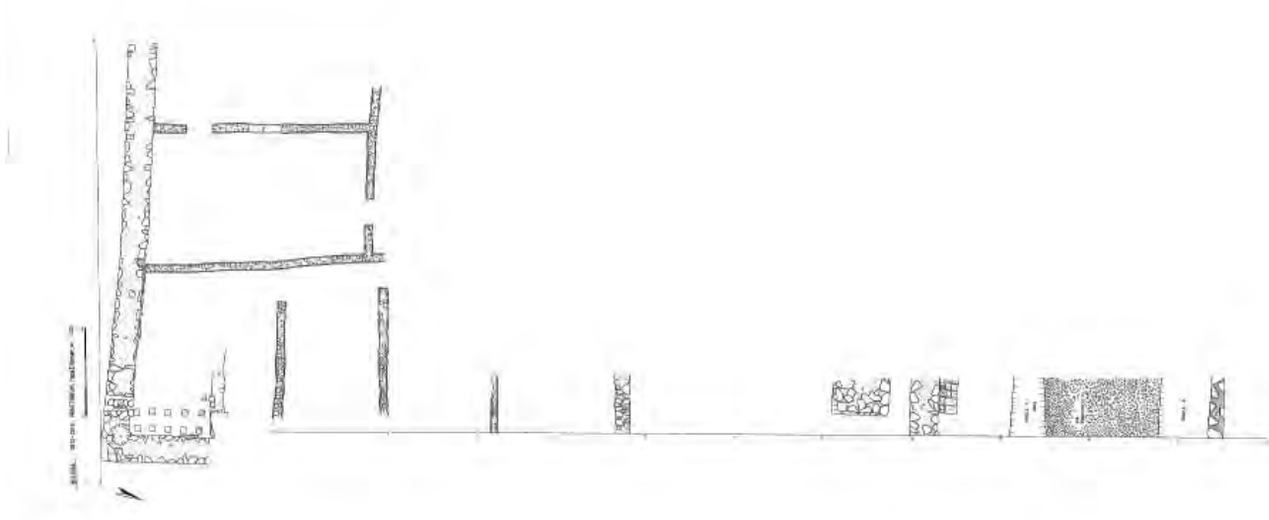

Fig. 2. Planul fazei I romane

13. Bologa, com. Poieni, jud. Cluj, Punct: Castrul Roman

http://patrimoniu.gov.ro

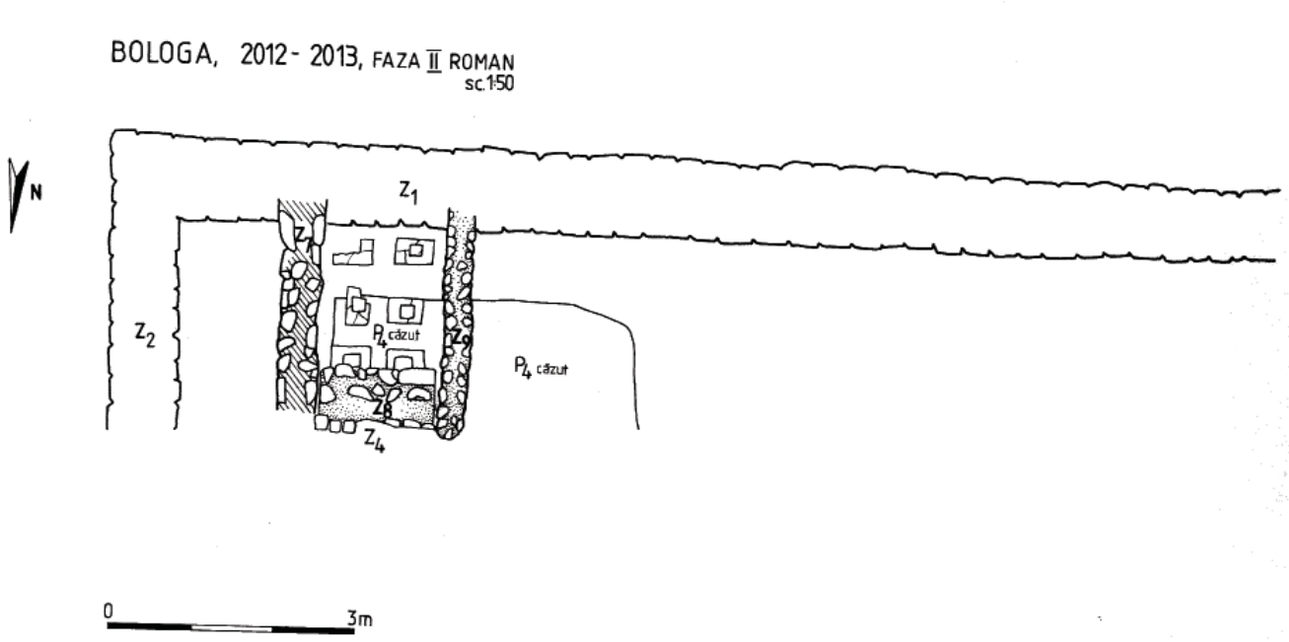

Fig. 3. Planul fazei II romane

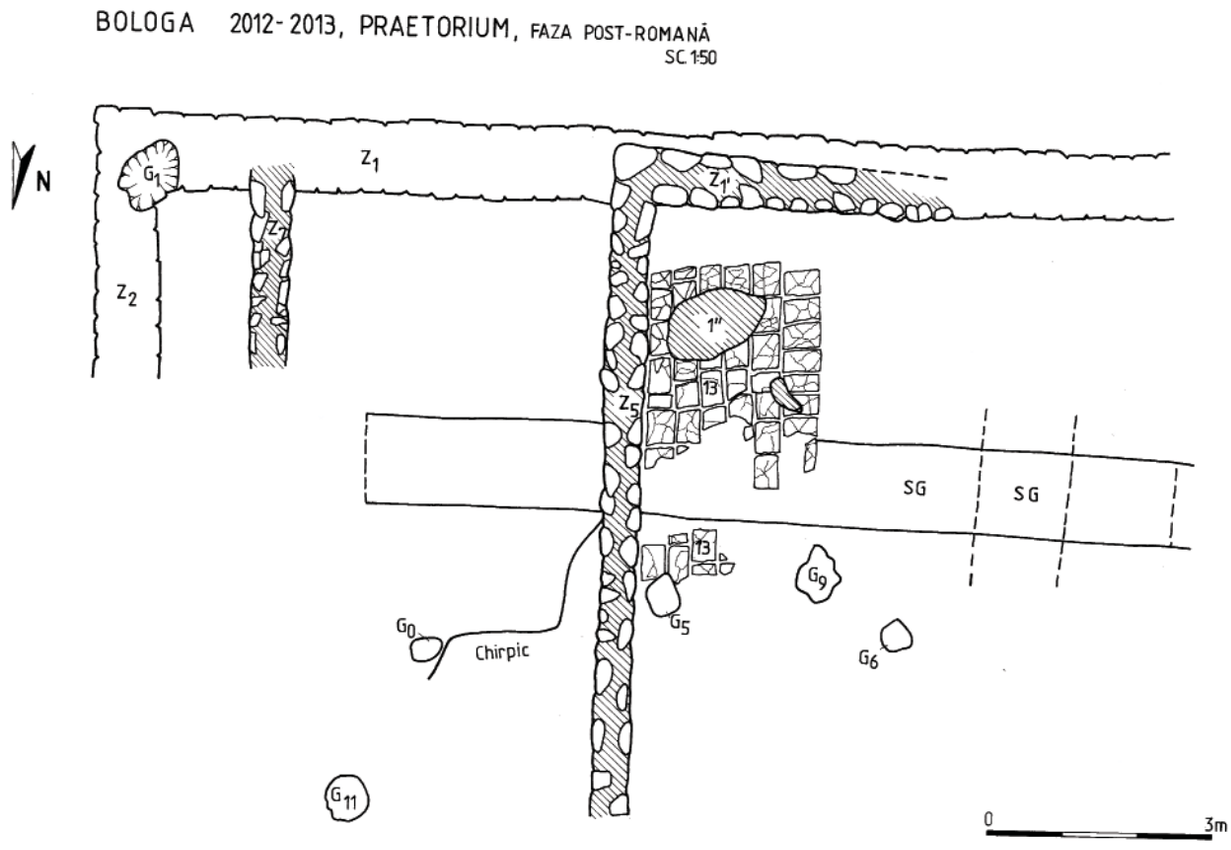
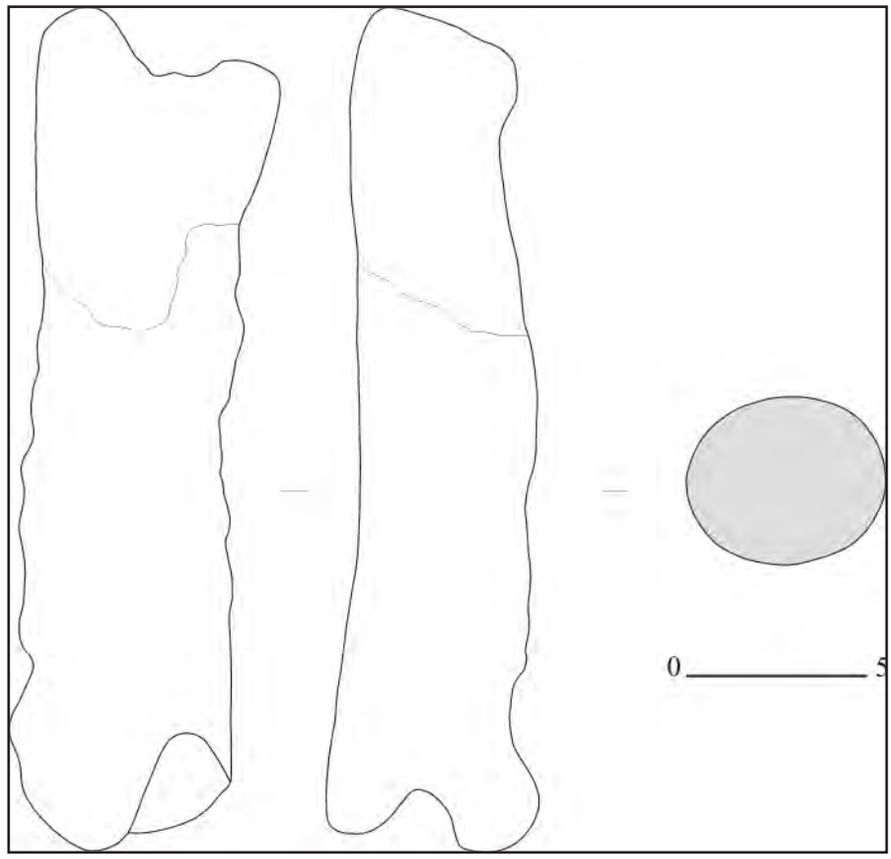

Fig. 4. Planul fazei postromane

13. Bologa, com. Poieni, jud. Cluj, Punct: Castrul Roman

http://patrimoniu.gov.ro

16. com. Bucşani, jud. Giurgiu - Pod; Pădure

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1. Balta Sărată – Câmpul lui Poşta. Amplasarea suprafeţelor şi secţiunii din anul 2013

Fig. 2. Balta Sărată – Câmpul lui Poşta. Su1/2013 pereţi din chirpici prăbuşiţi.

Fig. 3. Balta Sărată – Câmpul lui Poşta. Su2/2013 platformă de chirpici.

Fig. 4. Balta Sărată – Câmpul lui Poşta. S1/2013

17. sat Buchini, com. Buchini, mun. Caransebeș, Jud. Caraş-Severin; Punct: „Câmpul lui Poşta”

http://patrimoniu.gov.ro

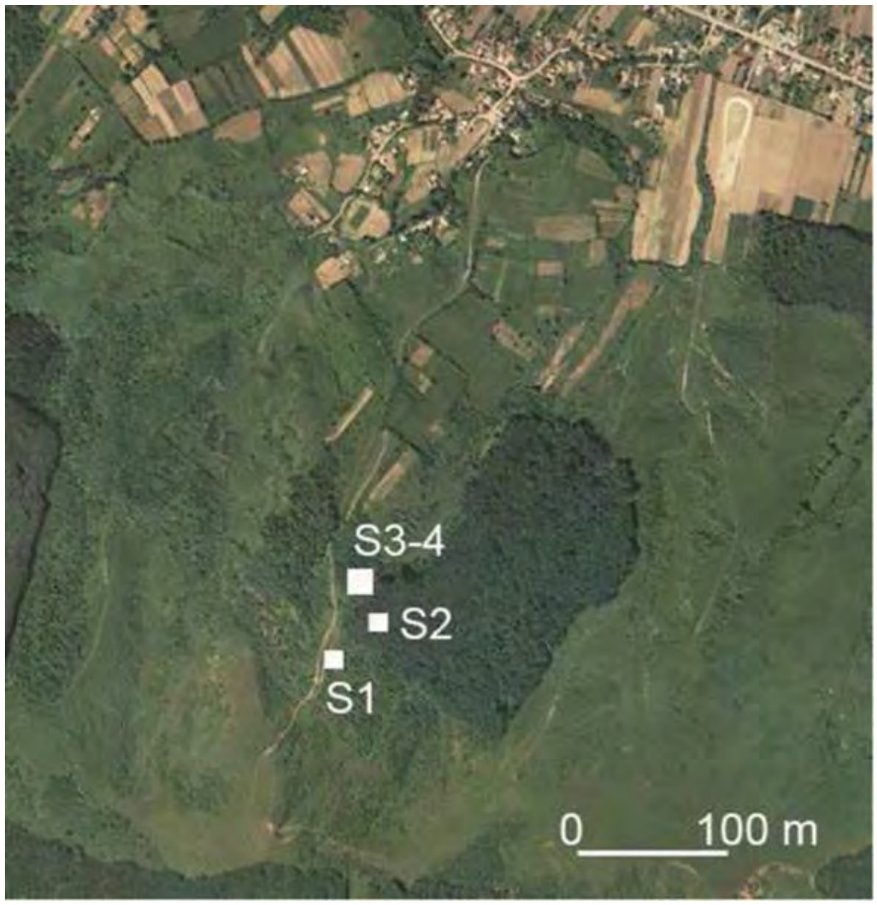

Fig. 1. Buda. Sondaje deschise în 2012. S1 şi S2 sondaje sterile

Fig. 2. Sondaj S3 – profil stratigrafic

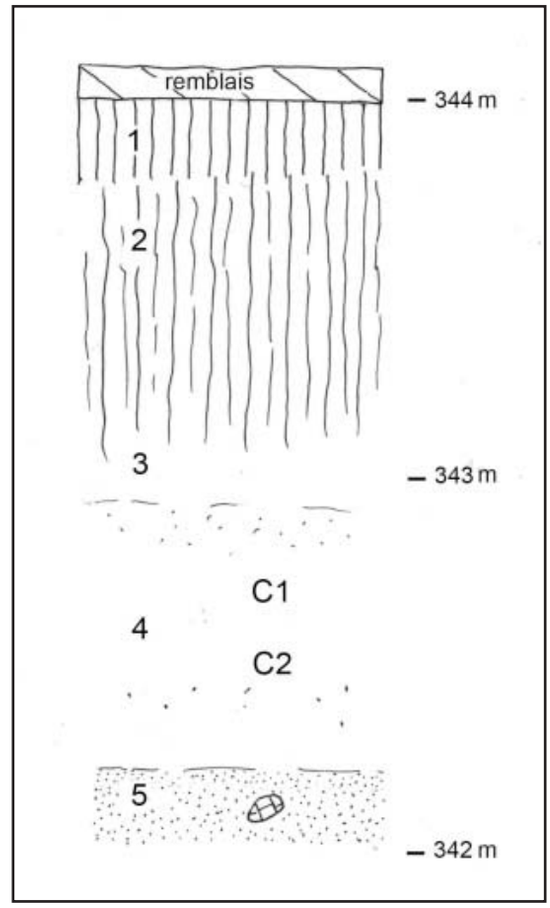

Fig. 3. Sondaj S3 – profil stratigrafic

18. Buda, comuna Blăgeşti, jud. Bacău; Punct: Buda-Dealul Viilor

http://patrimoniu.gov.ro

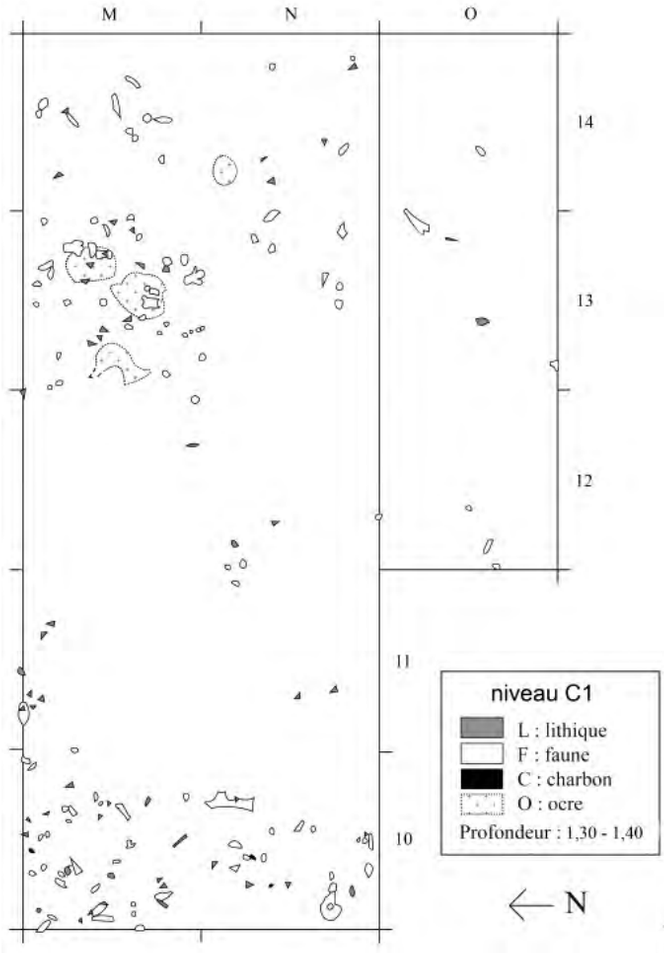

Fig. 4. Repartiţie spaţială a materialului arheologic din C1 (desen A.Kostek).

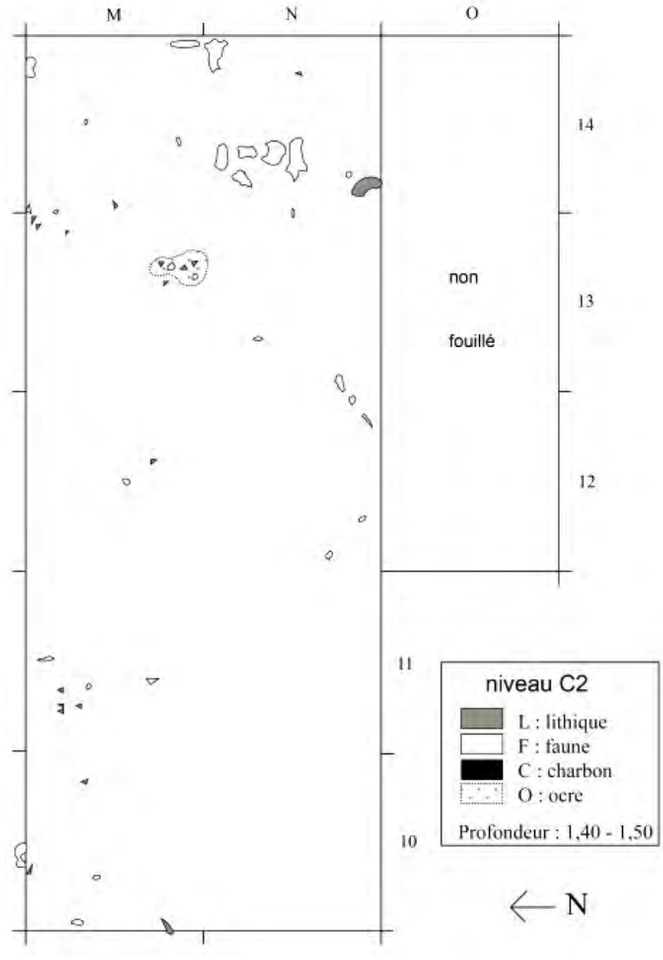
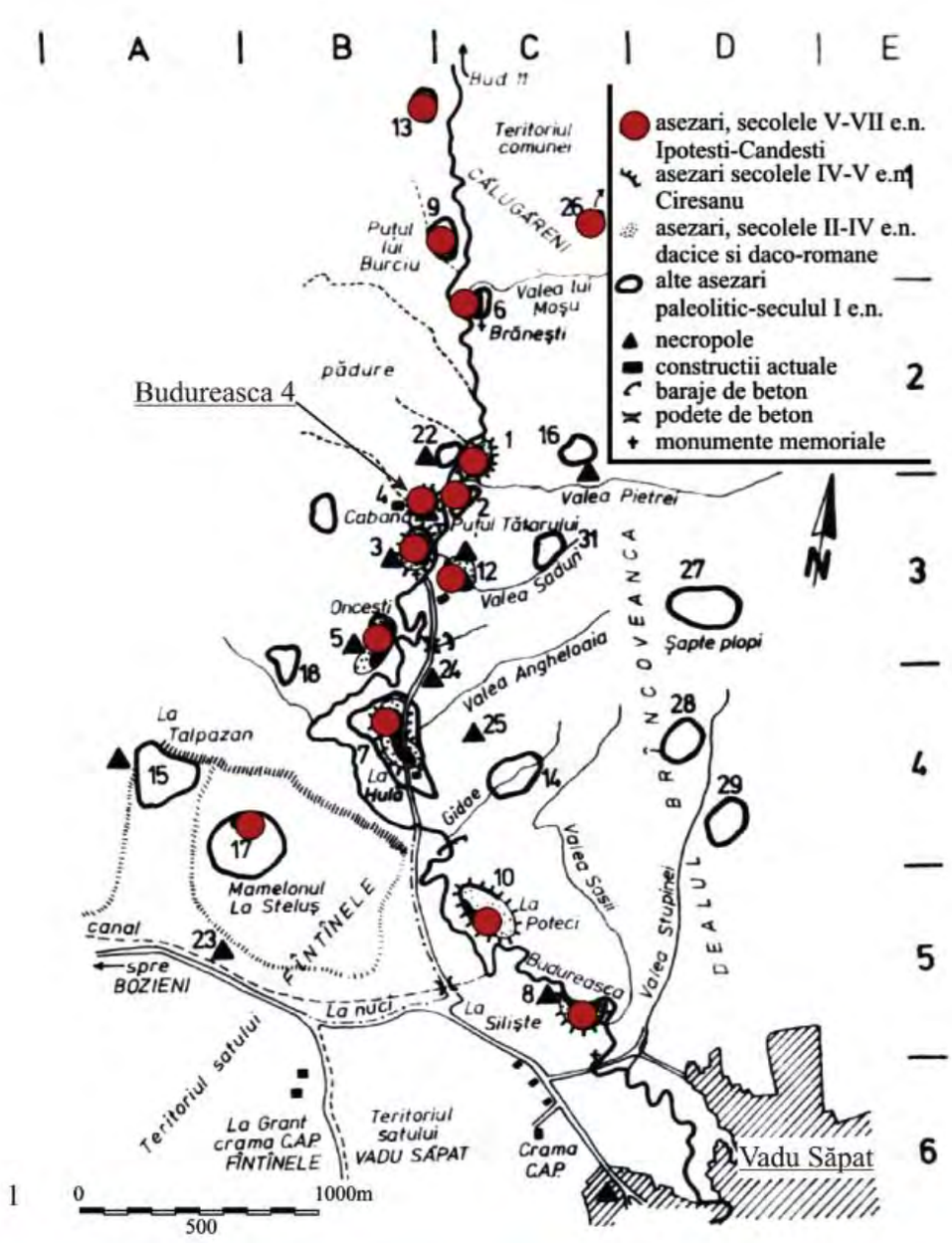

Fig. 5. Repartiţie spaţială a materialului arheologic din C2 (desen A.Kostek).

18. Buda, comuna Blăgeşti, jud. Bacău; Punct: Buda-Dealul Viilor

http://patrimoniu.gov.ro

2 3

Pl. 1. Valea Budureasca. 1 repartiția siturilor din Valea Budureasca; 2 partea de sud a văii; 3 partea de nord a văii.

19. Budureasca, com. Vadu Săpat, jud. Prahova. Punct: Budureasca 4 „Puţul Tătarului”

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

3

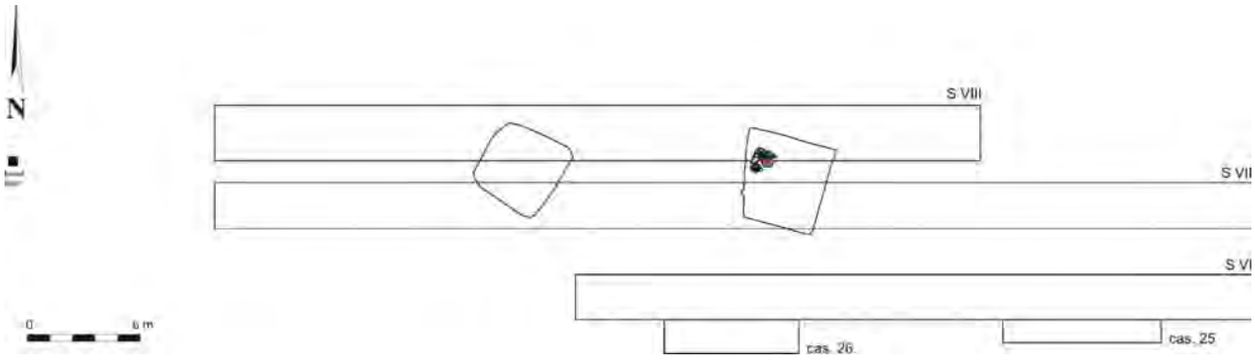
4

Pl. 2. Budureasca 4, sectorul sud. 1, 2 imagini de ansamblu, 3, 4 instalația de foc a locuinței B 26

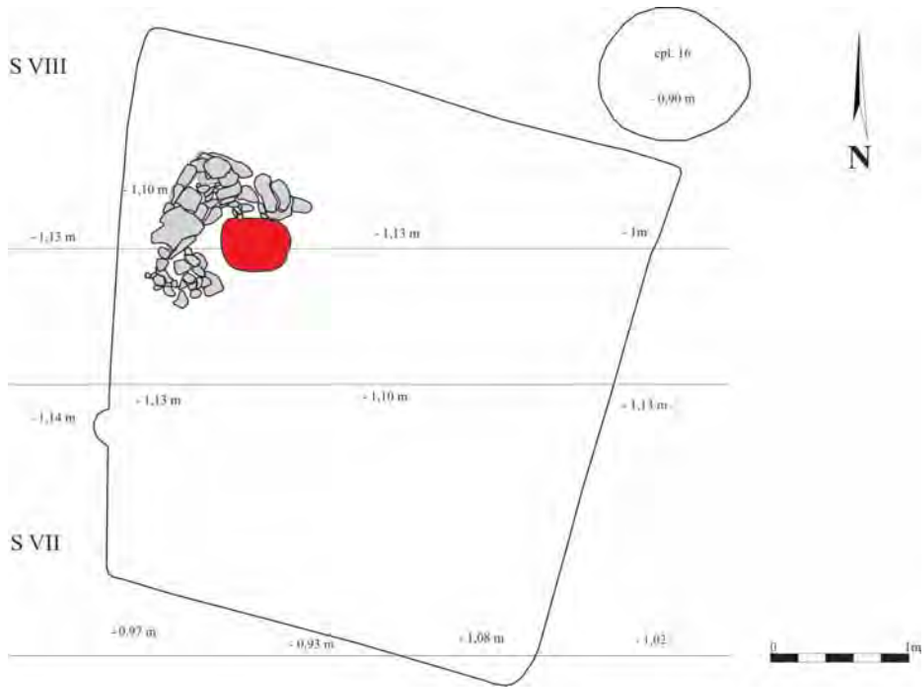
19. Budureasca, com. Vadu Săpat, jud. Prahova. Punct: Budureasca 4 „Puţul Tătarului”

http://patrimoniu.gov.ro

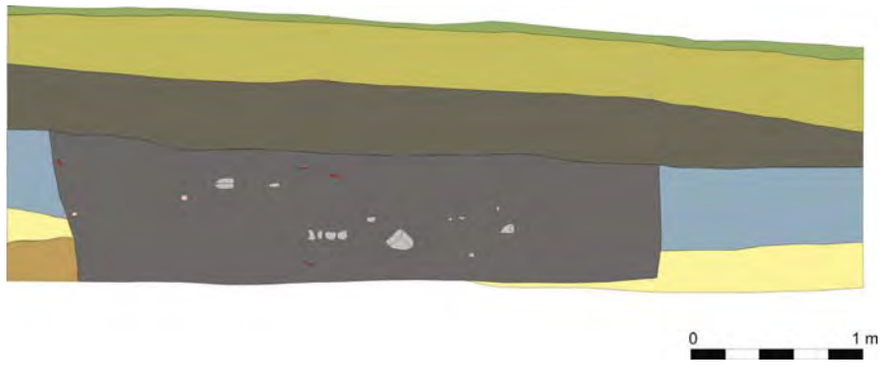
1.

2.

3.

Pl. 3. Budureasca 4, sectorul sud. 1 planul general al cercetărilor și complexele de locuit secolele V-VII p. Chr. (B 26, B27); 2 planul locuinței B 26; 3 profilul locuinței B 26.

19. Budureasca, com. Vadu Săpat, jud. Prahova. Punct: Budureasca 4 „Puţul Tătarului”

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

3

4

Planşa 1 – Câmpina, complexe medievale târzii/recente (sec. XVIII-XIX): 1-2. Mormântul 1 şi calota craniană a M.2; 3. Craniu mormânt 2 (reînhumare); 4. Vatră izolată.

20. Câmpina, judeţul Prahova, Punct: cartier Slobozia „Parohia Biserica Sf. Nicolae”

http://patrimoniu.gov.ro

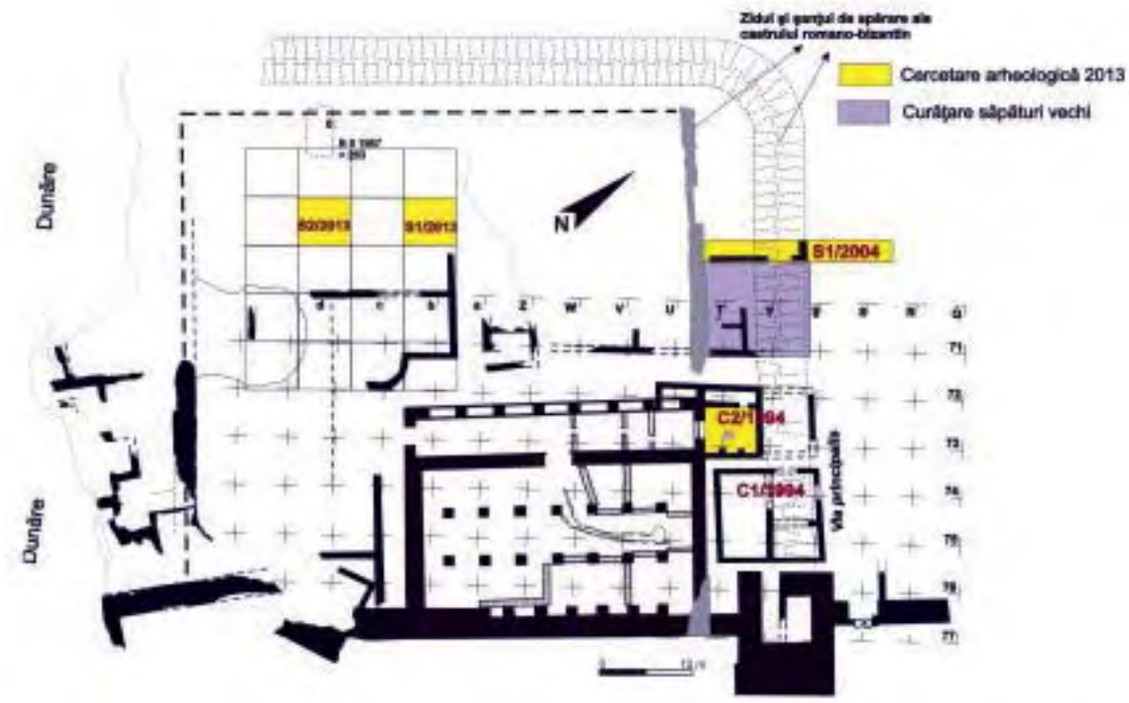

Fig. 1. Cercetări arheologice intra muros la Capidava campania 2013

Fig. 2. C 2 1994 – campania 2013. Jumătatea de SV.

21. sat Capidava, com. Topalu, jud. Constanţa

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 3. C 2 1994 – campania 2013. Jumătatea de SV

Fig. 4. C 2 1994 – campania 2013. Blocaj al porticului Corpului de Gardă.

21. sat Capidava, com. Topalu, jud. Constanţa

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 5. C2-1994 fragment LRC Ware

Fig. 6. S 1 2004 – cercetare efectuată în 2013

Fig. 7. S 1 2004 - Profil sud-est

21. sat Capidava, com. Topalu, jud. Constanţa

http://patrimoniu.gov.ro

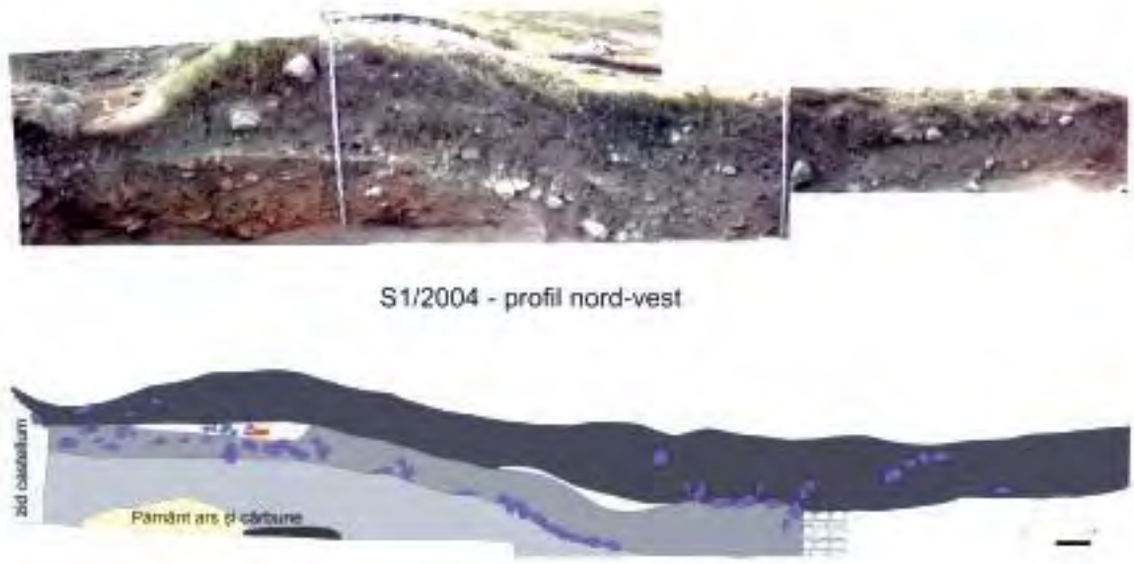

Fig. 8. S 1 2004 - profil nord-vest

Fig. 9. Sector VII 2013 – poziția suprafețelor S 1 și S 2

21. sat Capidava, com. Topalu, jud. Constanţa

http://patrimoniu.gov.ro

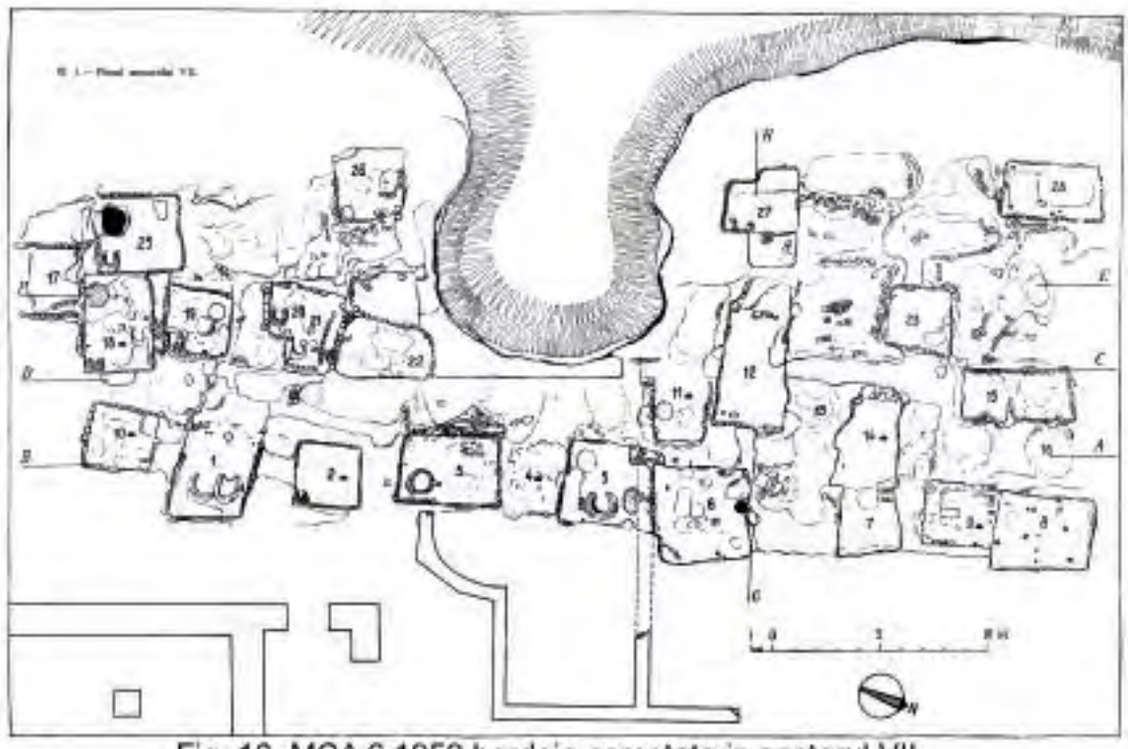

Fig. 10. MCA 6 1959 bordeie cercetate in sectorul VII

Fig. 11. S 1 sector VII 2013 – zidul perimetral nord al Principia și structura de chirpici prăbușită pe podea.

21. sat Capidava, com. Topalu, jud. Constanţa

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 12. S 2 sector VII 2013

Fig. 13. S 1 sector VII 2013 – fragment platou ARS Ware cu decor estampat

Fig. 14. S 1 sector VII 2013 - S 1 – amforă pontică intregibilă

21. sat Capidava, com. Topalu, jud. Constanţa

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 15. Capidava 2013 – terasa B, sector X extra muros

Fig. 16. S Ib / 2013

21. sat Capidava, com. Topalu, jud. Constanţa

http://patrimoniu.gov.ro

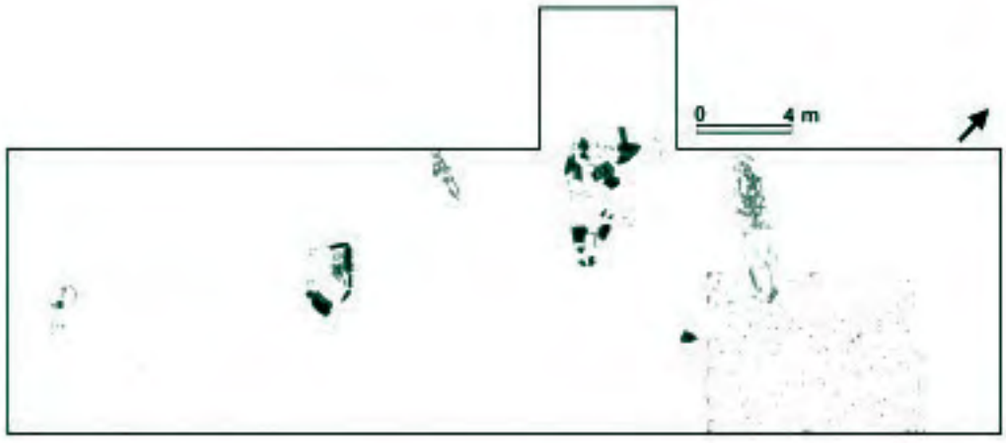

Fig. 17. S Ib plan/ 2013 (plan)

Fig. 18. M 6

21. sat Capidava, com. Topalu, jud. Constanţa

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 19. M 8

Fig. 20. M 10

21. sat Capidava, com. Topalu, jud. Constanţa

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 21. S II

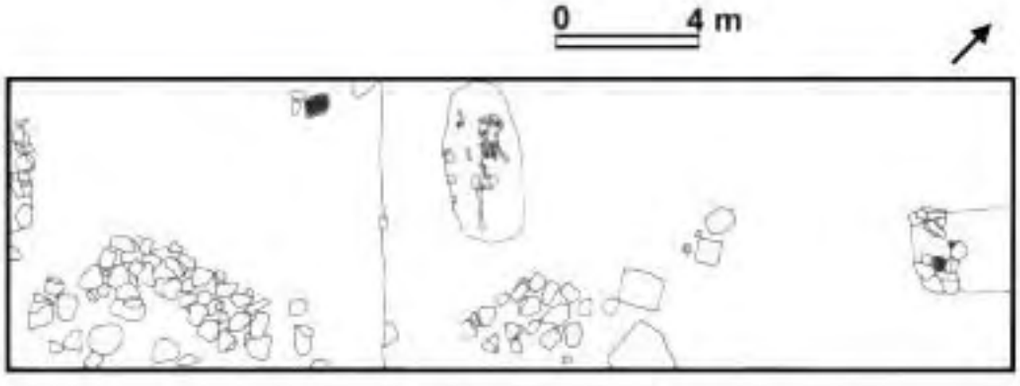

Fig. 22. S II – plan

21. sat Capidava, com. Topalu, jud. Constanţa

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 23. M 9

21. sat Capidava, com. Topalu, jud. Constanţa

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1. Principia – vedere de ansamblu

Fig. 2. Principia

23. Călugăreni, jud. Mureş. Punct: Vicusul castrului roman de la Călugăreni

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 3. Thermae – vedere de ansamblu

Fig. 4. Thermae – detaliu

23. Călugăreni, jud. Mureş. Punct: Vicusul castrului roman de la Călugăreni

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 5. Thermae - detaliu

Fig. 6. Thermae - detaliu

Fig. 7. Thermae – detaliu

23. Călugăreni, jud. Mureş. Punct: Vicusul castrului roman de la Călugăreni

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 8. Suprafața C – vicus

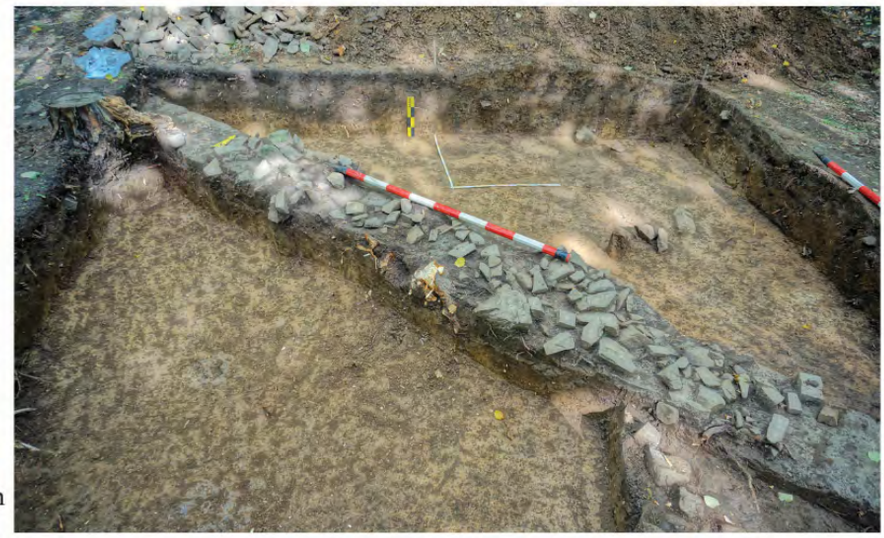
Fig. 9. Suprafața C - vicus

23. Călugăreni, jud. Mureş. Punct: Vicusul castrului roman de la Călugăreni

http://patrimoniu.gov.ro

T48/sector C, la -0,60m

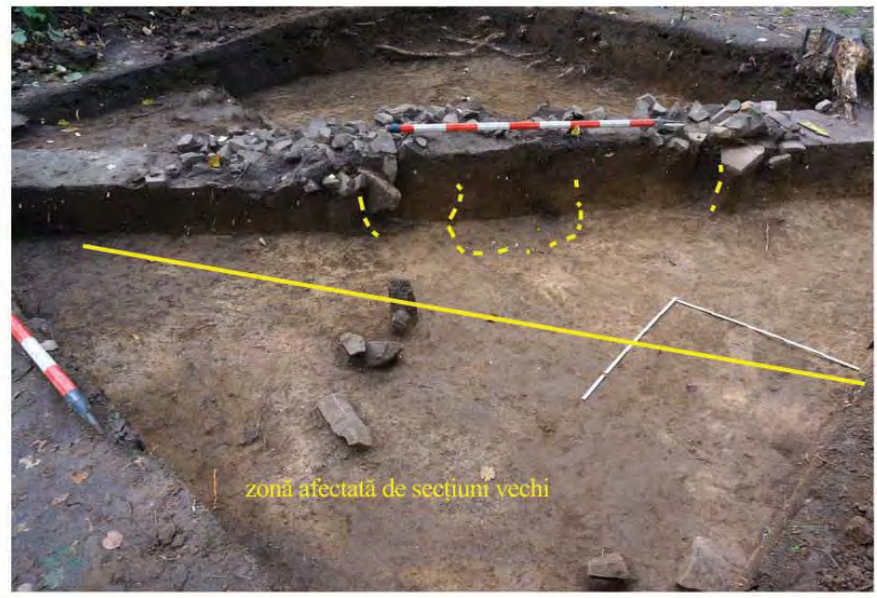
T48 - vedere spre nord, -0,60m

T48, vedere de la est, -0,60m

25. Telița – Celic Dere, com. Frecăței, jud. Tulcea. Punct: Celic Dere

http://patrimoniu.gov.ro

T48/sector C, la -0,60m
vedere de la NE

T48 - vedere spre nord, -0,70m

T48 pe nivelul mantalei, vedere din UAV

25. Telița – Celic Dere, com. Frecăței, jud. Tulcea. Punct: Celic Dere

http://patrimoniu.gov.ro

25. Telița – Celic Dere, com. Frecăței, jud. Tulcea. Punct: Celic Dere

http://patrimoniu.gov.ro

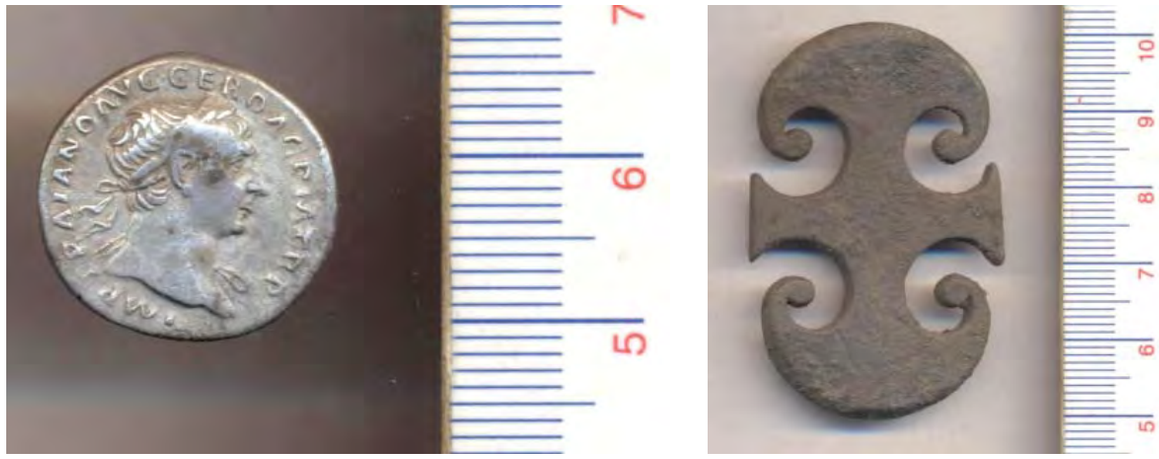

26. Cioroiu Nou. judeţului Dolj

http://patrimoniu.gov.ro

26. Cioroiu Nou. judeţului Dolj

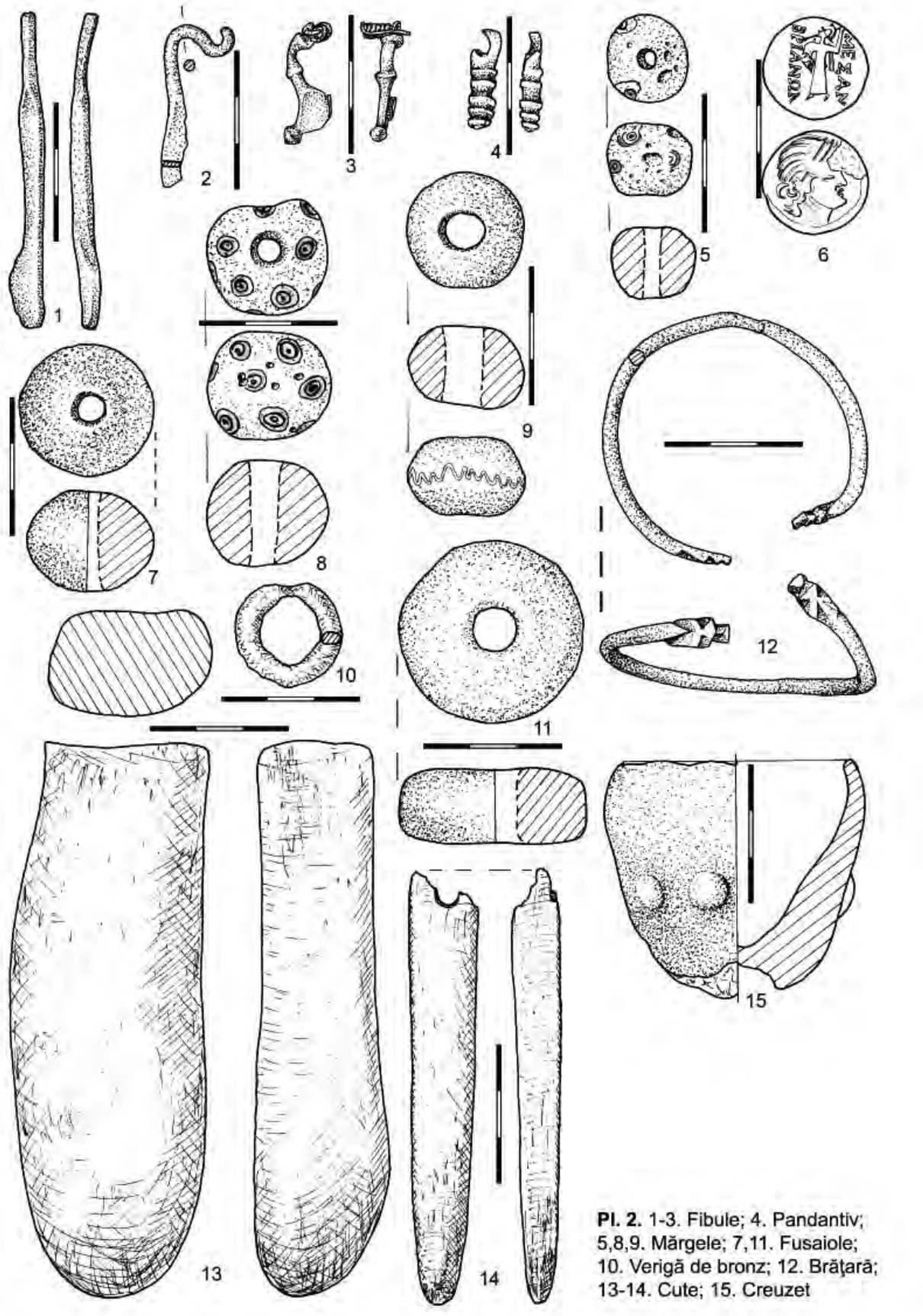
http://patrimoniu.gov.ro

Pl. 1. Covasna - Cetatea Zânelor, 2013. Aspecte din S7H

28. Covasna, jud. Covasna. Punct: Cetatea Zânelor

http://patrimoniu.gov.ro

Pl. 2. 1-3. Fibule; 4. Pandantiv; 5,8,9. Mărgele; 7,11. Fusaiole; 10. Verigă de bronz; 12. Brăţară; 13-14. Cute; 15. Creuzet

28. Covasna, jud. Covasna. Punct: Cetatea Zânelor

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

Planșa 3. Reșca [Romula].. 1. Amplasamentul zonelor cercetate. 2. Sectorul de Nord. Secțiunile S1 și S3, imagine de ansamblu.

29. Sat Reșca [Romula], comuna Dobrosloveni, judeţul Olt

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

Planșa 2. Rește [Romula]. Sectorul de Nord. 1. Secțiunea S1. Groapa nr. 1. 2. Cuptorul de olar nr. 1.

29. Sat Rește [Romula], comuna Dobrosloveni, judeţul Olt

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

Planșa 3. Reșca [Romula]. Sectorul de Nord. Cuptorul de olar nr. 2

29. Sat Reșca [Romula], comuna Dobrosloveni, judeţul Olt

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

Planşa 4. Reșca [Romula]. Fortificația Centrală. 1. Secțiunea S1. 2. Secțiunea S1, clădirea nr. 1

29. Sat Reșca [Romula], comuna Dobrosloveni, judeţul Olt

http://patrimoniu.gov.ro

Indicativ	Tip	Context	Datare
Romula – Fortificaţia Centrală (ROM_FC)			
ROM_FC/2013_1	Ac de păr de os cu cap convex/piramidal	S2 Caroul 5 -1,80 m Fortificaţia centrală, *fossa* 1	A doua jumătate a sec. II - începutul sec. III
ROM_FC/2013_2	Ac de păr de os cu cap convex/piramidal	S2 Caroul 2 -0,90/1,10 m	Mijlocul sec. III
ROM_FC/2013_3	Ac de păr de os cu cap convex/piramidal	S1 Caroul 10 -0,78 m	Mijlocul sec. III
ROM_FC/2013_4	Ac de păr de os cu cap convex/piramidal	S1 Caroul 10 -0,78 m	Mijlocul sec. III
ROM_FC/2013_5	Ac de păr de os cu cap convex/piramidal	S2 Caroul 9 -1,40/1,70 m Fortificaţia centrală, *fossa* 1	A doua jumătate a sec. II - începutul sec. III
ROM_FC/2013_6	Ac de păr de os cu cap sferic/globular	S2 Caroul 4 -1,00 m	prima jumătate a sec. III
ROM_FC/2013_7	Ac de păr de os; tip neprecizabil	S1 Caroul 6 -1,36 m	Mijlocul sec. III
ROM_FC/2013_8	Ac de păr de os; tip neprecizabil	S2 Caroul 7 -0,85 m	Prima jumătate a sec. III
ROM_FC/2013_9	Ac de păr de os; tip neprecizabil	S2 Caroul 1 -0,75/0,80 m	Prima jumătate a sec. III
ROM_FC/2013_10	Ac de păr de os cu cap sferic/globular	S4 Caroul 25 -0,80/1,00 m	A doua jumătate a sec. II - prima jumătate a sec. III
ROM_FC/2013_11	Ac de păr de os; tip neprecizabil	S2 Caroul 5 -1,60/1,90 m Fortificaţia centrală, *fossa* 1	A doua jumătate a sec. II - începutul sec. III
ROM_FC/2013_12	Ac de păr de os; tip neprecizabil	S1 Caroul 10 -0,30/0,50 m	Prima jumătate a sec. III
ROM_FC/2013_13	Ac de păr de os; tip neprecizabil	S3 Caroul 17 -1,35 m În groapa de epoca romană	Post 248 A.D.
ROM_FC/2013_14	Jeton de os	S2 Caroul 5 -1,80 Fortificaţia centrală, *fossa* 1, poziţie secundară	Ante 248 A.D.
ROM_FC/2013_15	Disc de os; nasture sau jeton?	S2 Caroul 9 -1,35 m Poziţie secundară Groapă modernă	Sec. III? Context secundar
ROM_FC/2013_16	Mâner de corn de cerb	S1 Caroul 7-8 -0,30/0,37 m	Prima jumătate a sec. III
Romula – Sectorul Nord (ROM_SN)			
ROM_SN/2013_1	Ac de cusut de os	S3 Cuptor de olar Nivelul II roman	Prima jumătate a sec. III
ROM_SN/2013_2	Ac de cusut de os	S2 Caroul 12 -0,75 m Nivelul I roman	A doua jumătate a sec. II şi începutul sec. III
ROM_SN/2013_3	Ac de păr de os cu cap piramidal (capitel) şi inel	S2 Caroul 13 -0,55 m Nivelul I roman	A doua jumătate a sec. II şi începutul sec. III
ROM_SN/2013_4	Ac de păr de os cu cap convex/piramidal	S2 Caroul 9 -0,75 m Nivelul I roman	A doua jumătate a sec. II şi începutul sec. III
ROM_SN/2013_5	Ac de cusut? de os	S2 Caroul 12 -0,75 m Nivelul I roman	A doua jumătate a sec. II şi începutul sec. III
ROM_SN/2013_6	Placă de os (plăsea)	S2 Caroul 9 -0,50 Nivelul II roman	Prima jumătate a sec. III

Tabel nr. 1. Reșca, com. Dobrosloveni, jud. Olt [Romula], jud. Olt. Punct: Cetate. Campania 2013. IMDA (epoca romană). Repertoriu.

29. Sat Reșca [Romula], comuna Dobrosloveni, judeţul Olt

http://patrimoniu.gov.ro

Reșca [Romula]. Campania 2013. Artefacte de os și corn (IMDA).

29. Sat Reșca [Romula], comuna Dobrosloveni, judeţul Olt

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1. Drajna de Sus. Edificiul A. Plan de ansamblu (2013)

30. Drajna de Sus, com. Drajna, jud. Prahova. Punct: Castru roman

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 2. Drajna de Sus. Zona de nord, cercetată în 2013.

Fig. 3. Drajna de Sus. Amprenta zidului de nord al edificiului în C 22.

30. Drajna de Sus, com. Drajna, jud. Prahova. Punct: Castru roman

http://patrimoniu.gov.ro

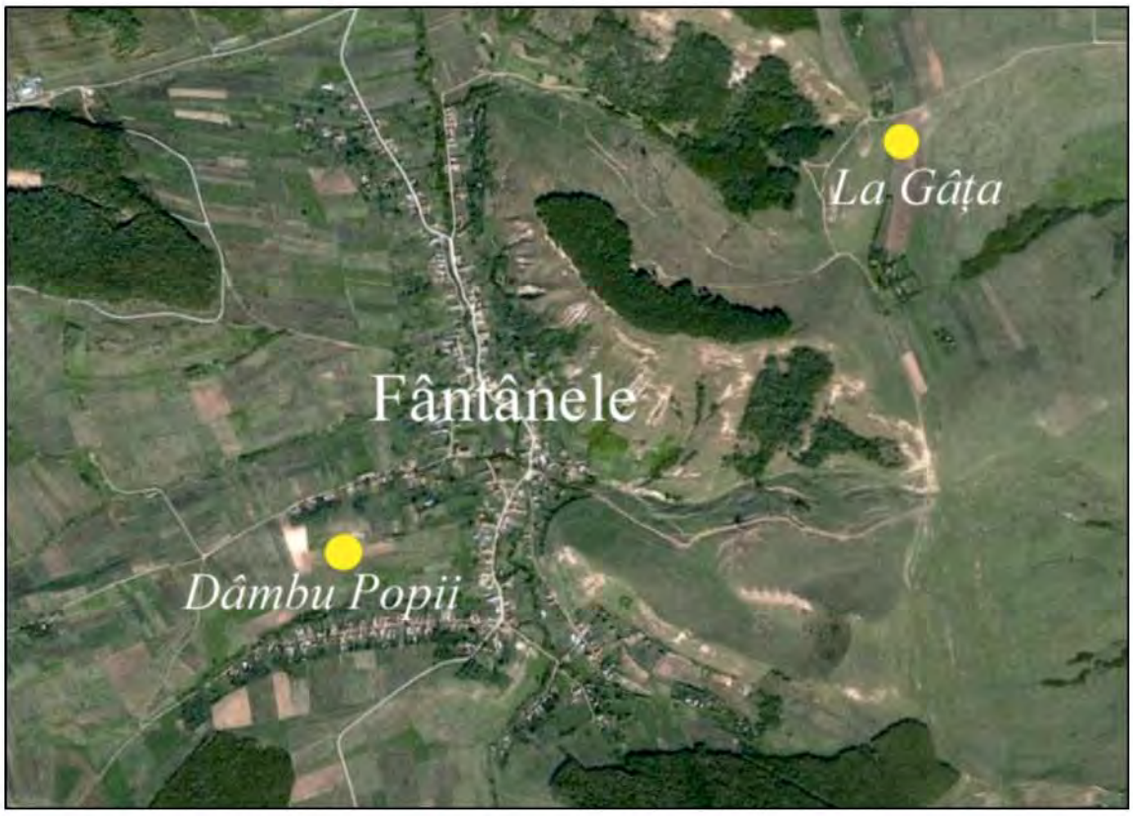
Fig. 4. Drajna de Sus. Instalaţia de scurgere a apei pe latura de sud, pe langă Camera G, a Edificiului A.

Fig. 5. Instalația de decantare a apei lângă zidul de nord al piscinei.

30. Drajna de Sus, com. Drajna, jud. Prahova. Punct: Castru roman

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

Fig. 1. Fântânele, Bistriţa-Năsăud County, Romania. Localizarea necropolelor celtice (1). Fântânele–*La Gâţa*. Localizarea necropolei celtice (2). **Fig. 1.** Fântânele area, Bistriţa-Năsăud County, Romania. Location of Celtic cemeteries (1). Fântânele–*La Gâţa*. Location of Celtic cemetery (2).

31. Fântânele, com. Matei, jud. Bistriţa-Năsăud. Punct: La Gâţa

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

Fig. 2. Fântânele–*La Gâţa*. Localizarea necropolei celtice (1). M40, vedere generală (2). Fotografii de D. L. Vaida. **Fig. 2.** Fântânele–*La Gâţa*. Location of Celtic cemetery (1). Grave 40, general view (2). Photos taken by D. L. Vaida.

31. Fântânele, com. Matei, jud. Bistriţa-Năsăud. Punct: La Gâţa

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

Fig. 3. Fântânele–*La Gâţa*. M40, detaliu (1). Perforator, vedere *in situ* (2). Fotografii de D. L. Vaida. **Fig. 3.** Fântânele–*La Gâţa*. Grave 40, detail view (1). Stitching awl, view *in situ* (2). Photos taken by D. L. Vaida.

31. Fântânele, com. Matei, jud. Bistriţa-Năsăud. Punct: La Gâţa

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 4. Fântânele–*La Gâța*. M40. Perforator, vedere generală (1). Perforator, mânerul de corn de căprior (2). Perforator, vârful de fier (3). Fotografii de C. Beldiman. **Fig. 4.** Fântânele–*La Gâța*. Grave 40. Stitching awl, general view (1). Stitching awl, roe deer antler haft (2). Stitching awl, iron point (3). Photos taken by C. Beldiman.

Fig. 5. Fântânele–*La Gâța*. M40. Perforator, vedere generală (1). Perforator, mânerul de corn de căprior (2). Perforator, vârful de fier (3). Fotografii de C. Beldiman. **Fig. 5.** Fântânele–*La Gâța*. Grave 40. Stitching awl, roe deer antler haft (1). Stitching awl, iron point (2). Photos taken by C. Beldiman.

31. Fântânele, com. Matei, jud. Bistrița-Năsăud. Punct: La Gâța

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 6. Fântânele–*La Gâța*. M40. Perforator, mânerul de corn de căprior (2). Perforator, vârful de fier, partea distală (1) și partea proximală (2). Fotografii de C. Beldiman.
Fig. 6. Fântânele–*La Gâța*. Grave 40. Stitching awl, roe deer antler haft (2). Stitching awl, iron point, distal part (1) and proximal part (2). Photos taken by C. Beldiman.

Fig. 7. Fântânele–*La Gâța*. M40. Perforator, vedere generală (1–3) și detalii ale părții proximale inserate în mâner (4). Tomografie computerizată cu raze X. Imagini prelevate și procesate de Carmen Pavel.
Fig. 7. Fântânele–*La Gâța*. Grave 40. Stitching awl, general view (1–3) and detail view of inserted iron point (4). X-ray Computed Tomography. Images taken by Carmen Pavel.

31. Fântânele, com. Matei, jud. Bistrița-Năsăud. Punct: La Gâța

http://patrimoniu.gov.ro

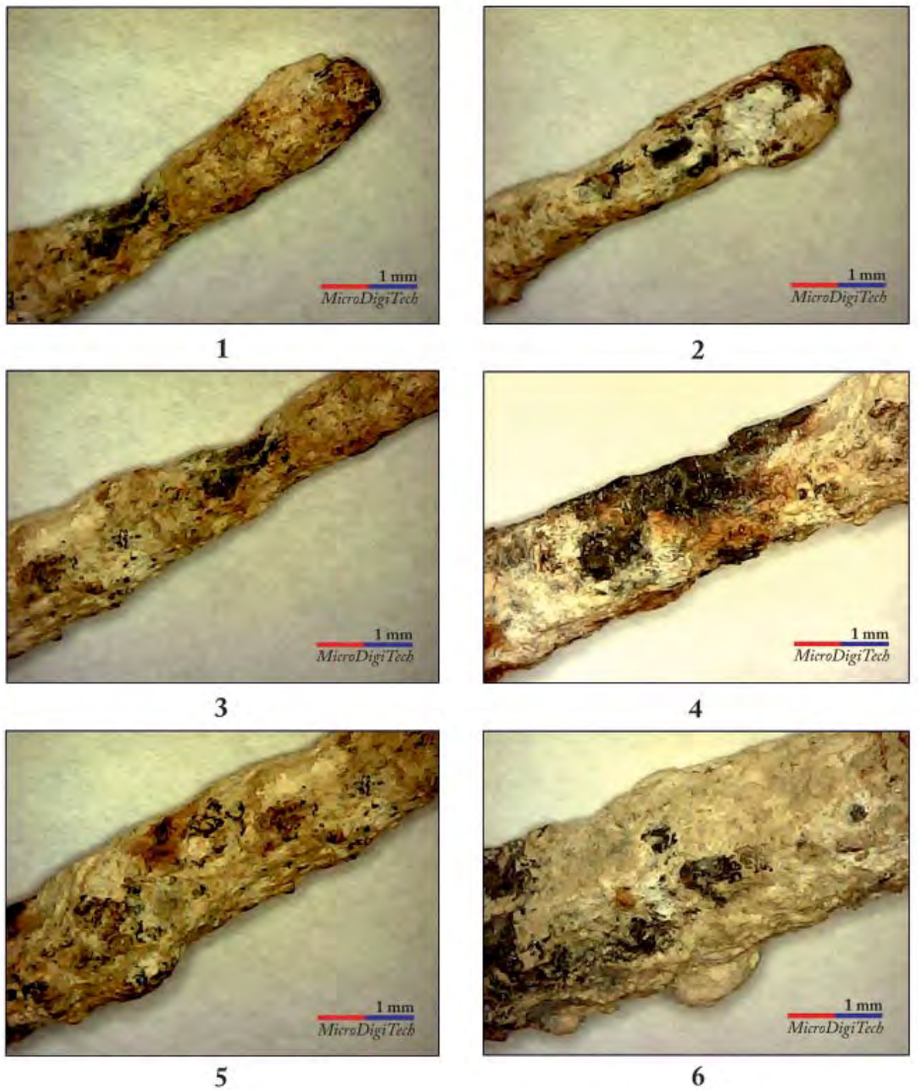

Fig. 8. Fântânele–*La Gâţa*. M40. Perforator, vârful de fier, microfotografii (1–6). Fotografii de C. Beldiman. **Fig. 8.** Fântânele–*La Gâţa*. Grave 40. Stitching awl, iron point, microphotographs (1–6). Photos taken by C. Beldiman.

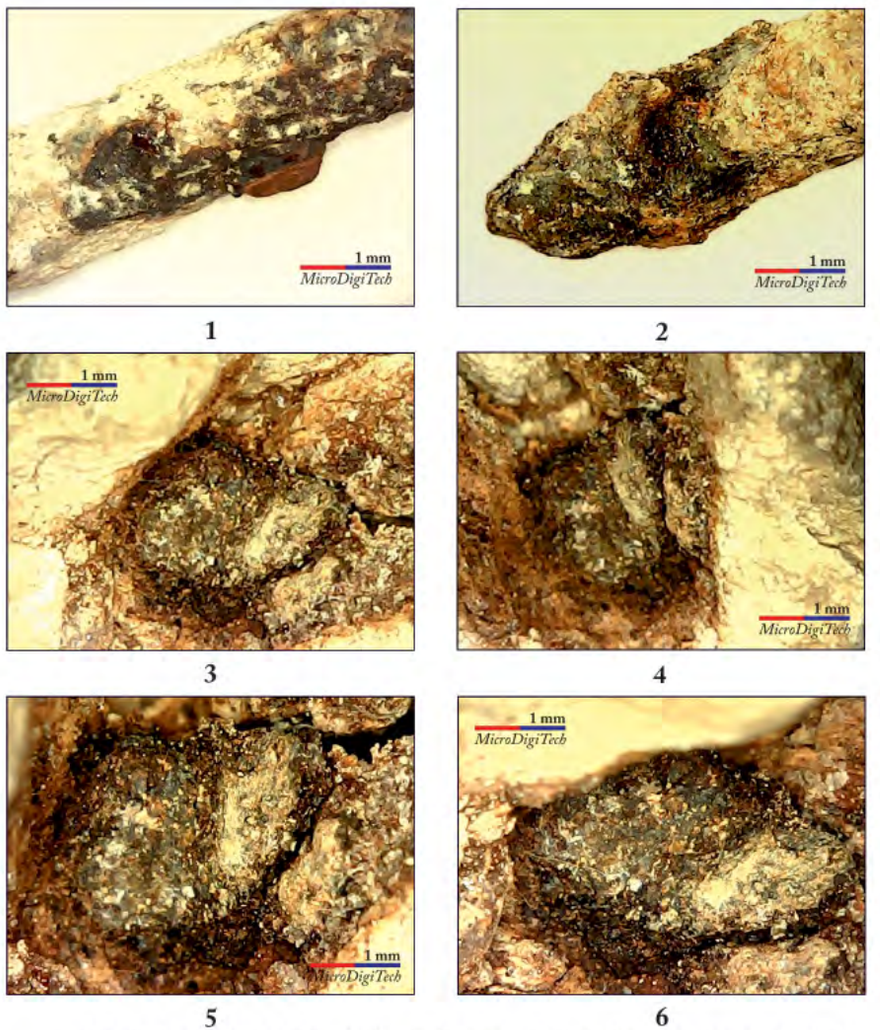

Fig. 9. Fântânele–*La Gâţa*. M40. Perforator, vârful de fier, microfotografii (1–2). Microfotografii ale perforaţiei şi ale părţii proximale a vârfului de fier inserate în mâner (3–6). Fotografii de C. Beldiman. **Fig. 9.** Fântânele–*La Gâţa*. Grave 40. Stitching awl, iron point, microphotographs (1–2). Microphotographs of perforation and iron point inserted in haft (3–6). Photos taken by C. Beldiman.

31. Fântânele, com. Matei, jud. Bistriţa-Năsăud. Punct: La Gâţa

http://patrimoniu.gov.ro

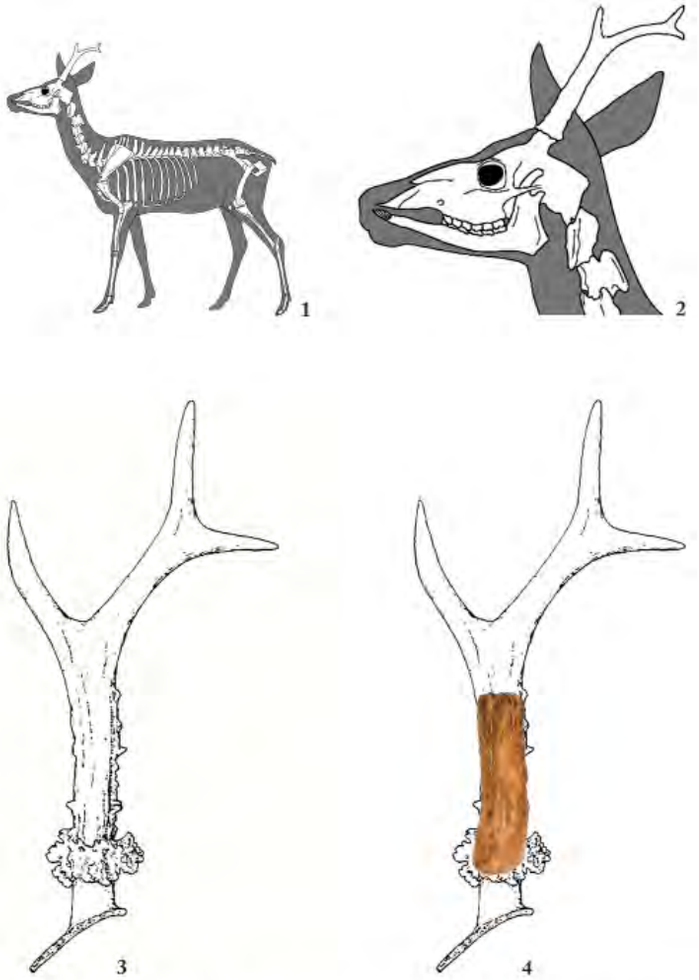

Fig. 10. Fântânele–*La Gâța*. M40. Perforator, mânerul de corn de căprior, originea materiei prime (1–4). 1–2 după http://photos.archeozoo.org/picture/2608-capreolus_capreolus/category/ 92-cervides_langen_cervidae_lang_langes_cervidos_lang; 3–4 desen după Billamboz 1979. **Fig. 10.** Fântânele–*La Gâța*. Grave 40. Stitching awl, roe deer antler haft, origin of raw material (1–4). 1–2 after http://photos.archeozoo.org/picture/2608-capreolus_capreolus/category/92-cervides_langen_cervidae_lang_langes_cervidos_lang; 3–4 drawing after Billamboz 1979.

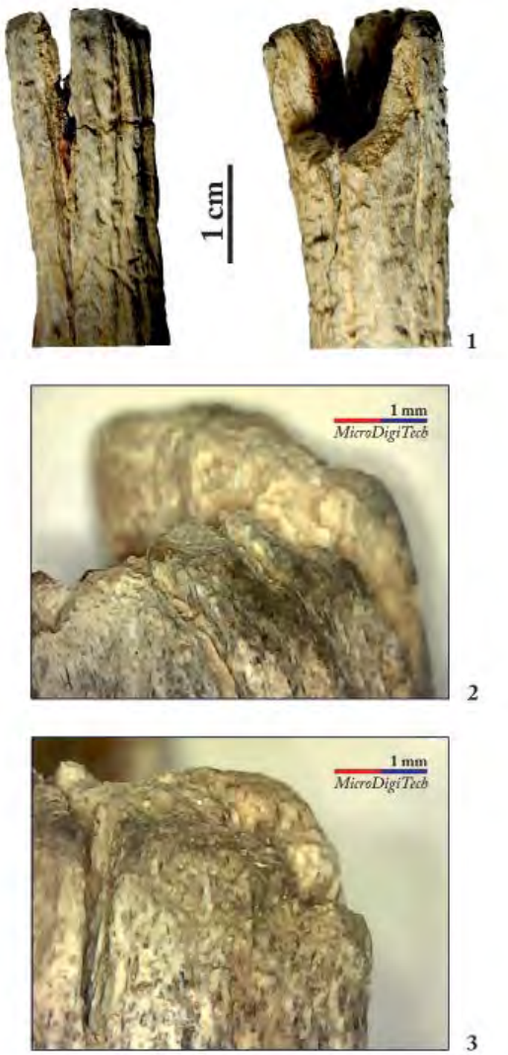

Fig. 11. Fântânele–*La Gâța*. M40. Perforator, mânerul de corn de căprior, vedere a părții distale (1). Microfotografii ale extremității distale (2–3). Fotografii de C. Beldiman. **Fig. 11.** Fântânele–*La Gâța*. Grave 40. Stitching awl, roe deer antler haft, view of distal part (1). Microphotographs of distal end (2–3). Photos taken by C. Beldiman.

31. Fântânele, com. Matei, jud. Bistriţa-Năsăud. Punct: La Gâţa

http://patrimoniu.gov.ro

http://patrimoniu.gov.ro

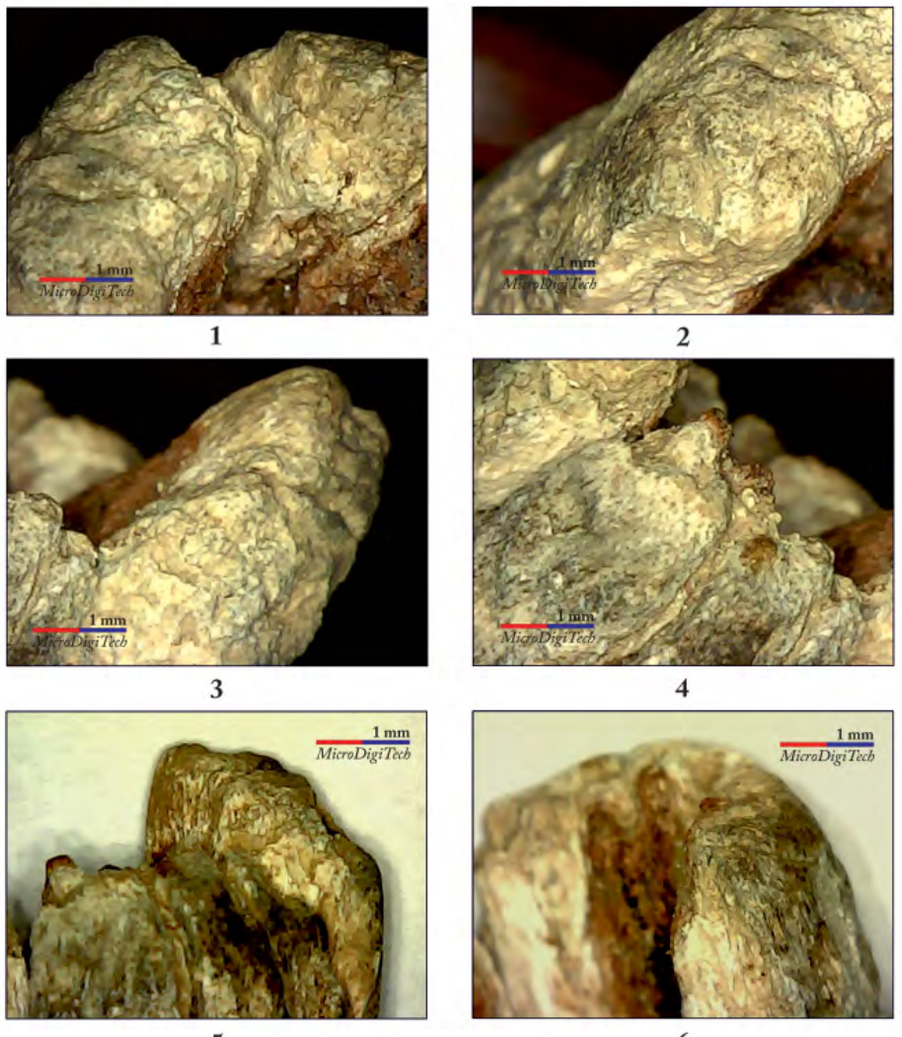

Fig. 12. Fântânele–*La Gâţa*. M40. Perforator, mânerul de corn de căprior, microfotografii ale extremităţii distale (1–6). Fotografii de C. Beldiman. **Fig. 12.** Fântânele–*La Gâţa*. Grave 40. Stitching awl, roe deer antler haft, microphotographs of distal end (1–6). Photos taken by C. Beldiman.

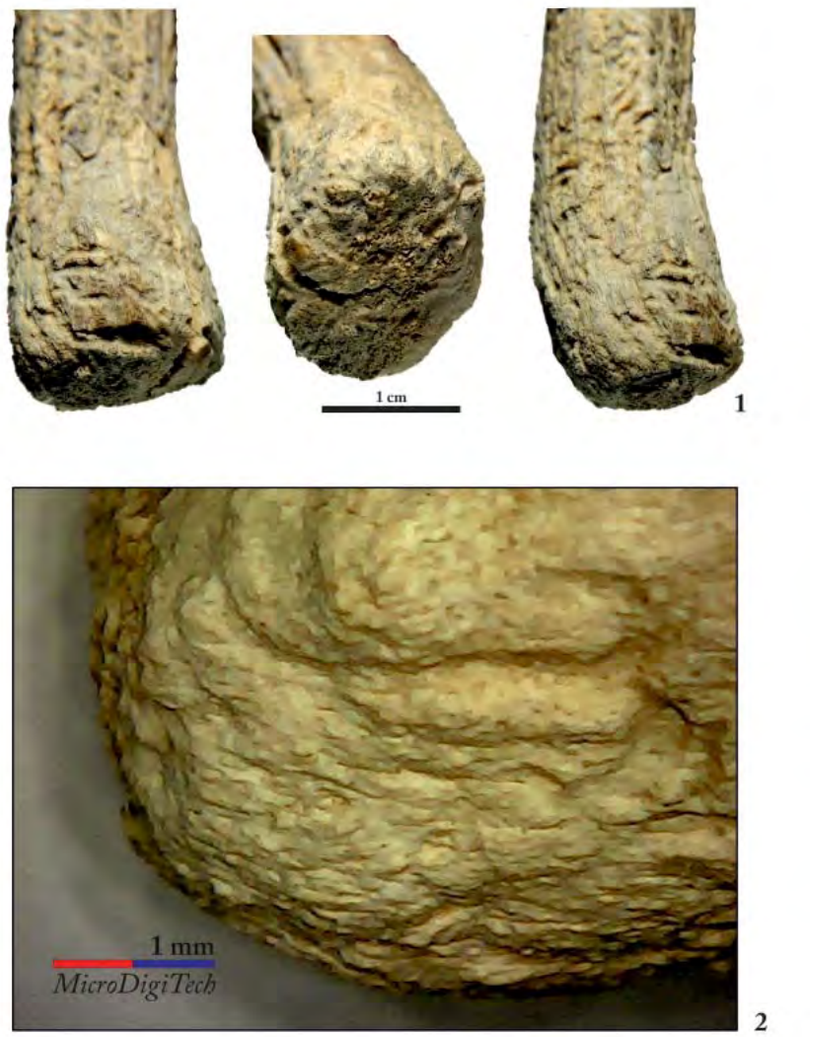

Fig. 13. Fântânele–*La Gâţa*. M40. Perforator, mânerul de corn de căprior, vedere a părţii proximale (1). Microfotografie a extremităţii distale (2). Fotografii de C. Beldiman. **Fig. 13.** Fântânele–*La Gâţa*. Grave 40. Stitching awl, roe deer antler haft, view of proximal part (1). Microphotograph of distal end (2). Photos taken by C. Beldiman.

31. Fântânele, com. Matei, jud. Bistriţa-Năsăud. Punct: La Gâţa

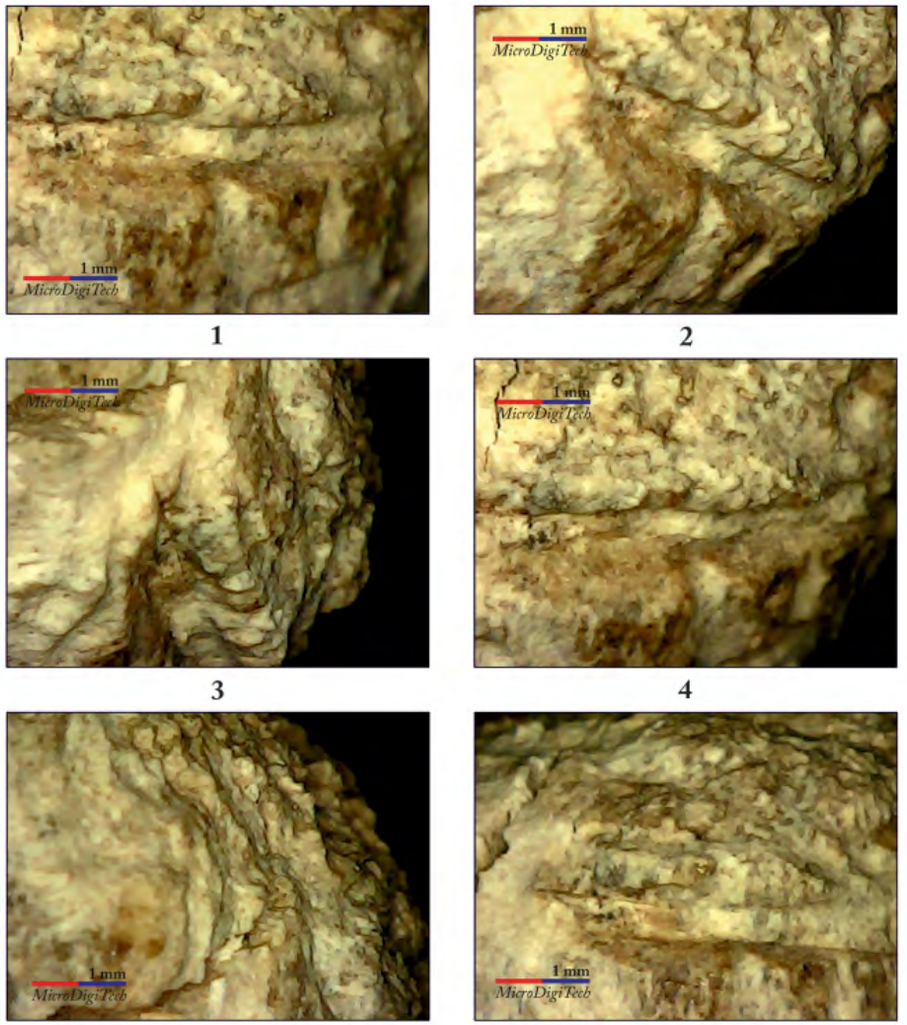

Fig. 14. Fântânele–*La Gâţa*. M40. Perforator, mânerul de corn de căprior, microfotografii ale urmelor de fabricare (1–6). Fotografii de C. Beldiman. **Fig. 14.** Fântânele–*La Gâţa*. Grave 40. Stitching awl, roe deer antler haft, microphotographs, traces of manufacture (1–6). Photos taken by C. Beldiman.

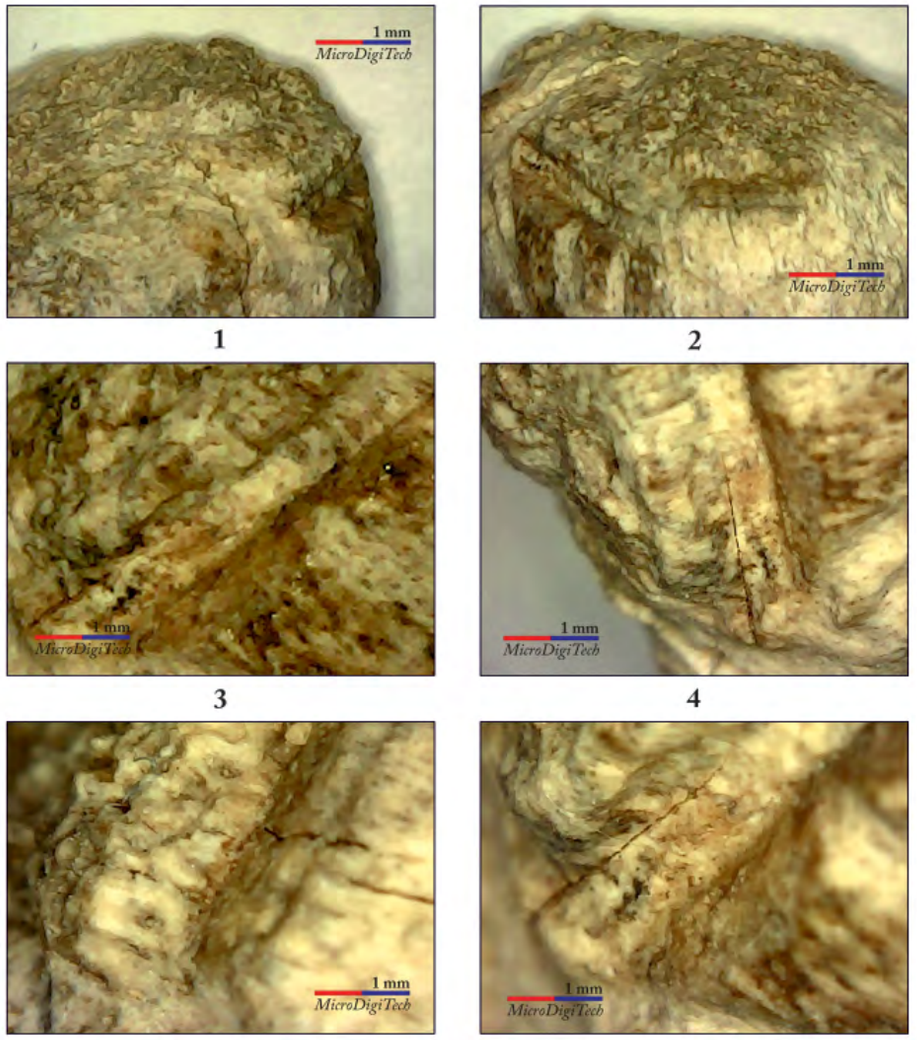

Fig. 15. Fântânele–*La Gâţa*. M40. Perforator, mânerul de corn de căprior, microfotografii ale urmelor de fabricare (1–6). Fotografii de C. Beldiman. **Fig. 15.** Fântânele–*La Gâţa*. Grave 40. Stitching awl, roe deer antler haft, microphotographs, traces of manufacture (1–6). Photos taken by C. Beldiman.

31. Fântânele, com. Matei, jud. Bistriţa-Năsăud. Punct: La Gâţa

http://patrimoniu.gov.ro

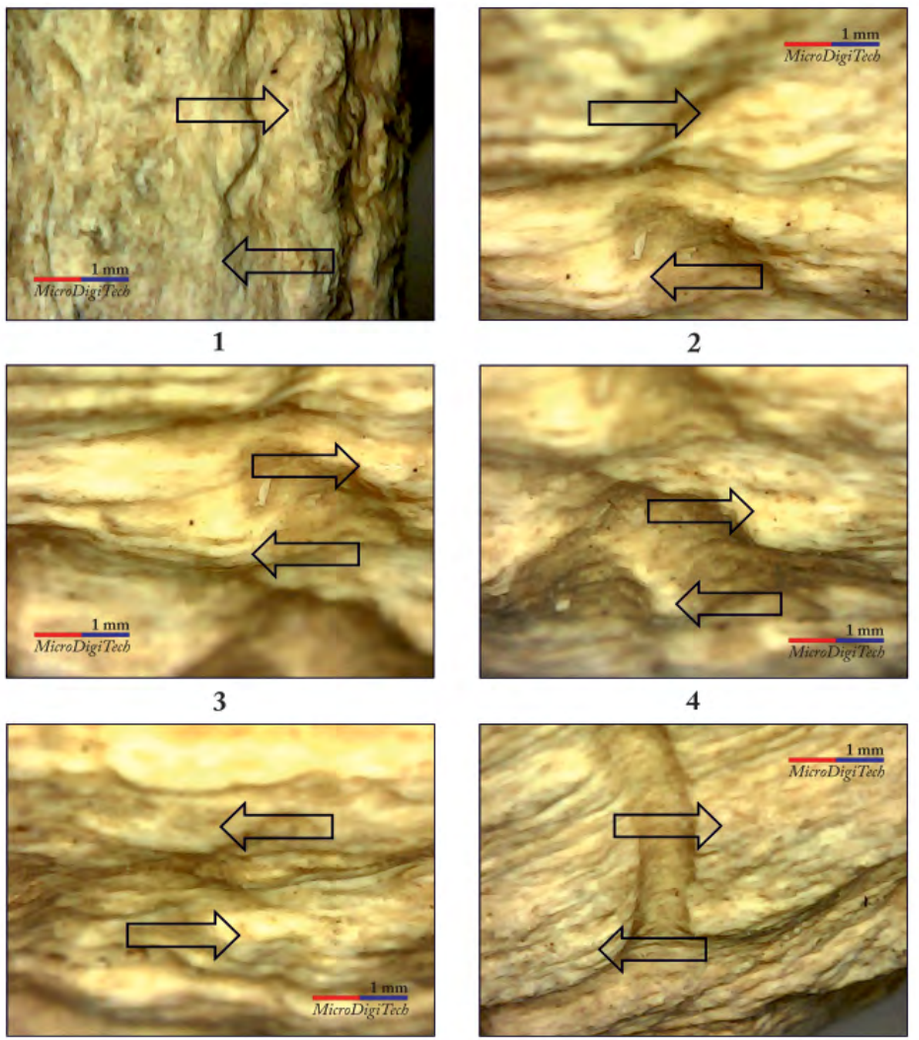

Fig. 16. Fântânele–*La Gâța*. M40. Perforator, mânerul de corn de căprior, microfotografii ale urmelor de utilizare (1–6). Fotografii de C. Beldiman. **Fig. 16.** Fântânele–*La Gâța*. Grave 40. Stitching awl, roe deer antler haft, microphotographs, traces of use (1–6). Photos taken by C. Beldiman.

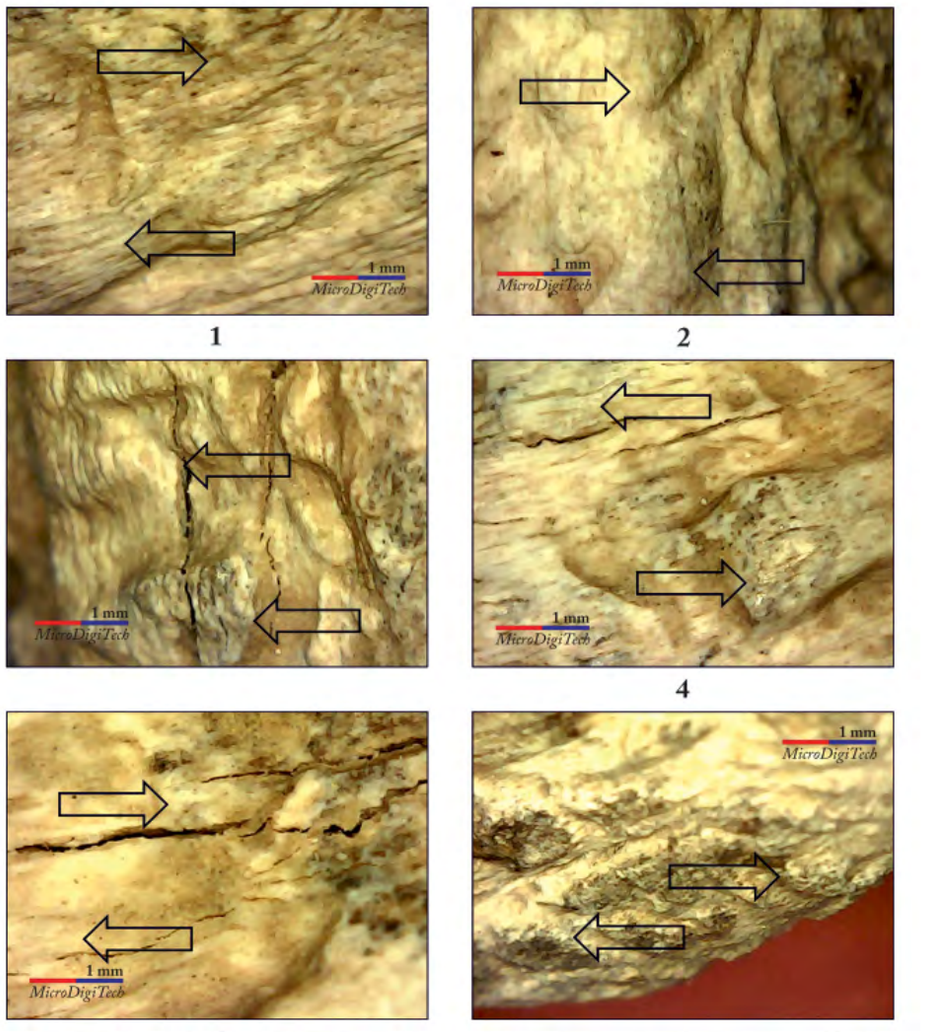

Fig. 17. Fântânele–*La Gâța*. M40. Perforator, mânerul de corn de căprior, microfotografii ale urmelor de utilizare (1–6). Fotografii de C. Beldiman. **Fig. 17.** Fântânele–*La Gâța*. Grave 40. Stitching awl, roe deer antler haft, microphotographs, traces of use (1–6). Photos taken by C. Beldiman.

31. Fântânele, com. Matei, jud. Bistriţa-Năsăud. Punct: La Gâţa

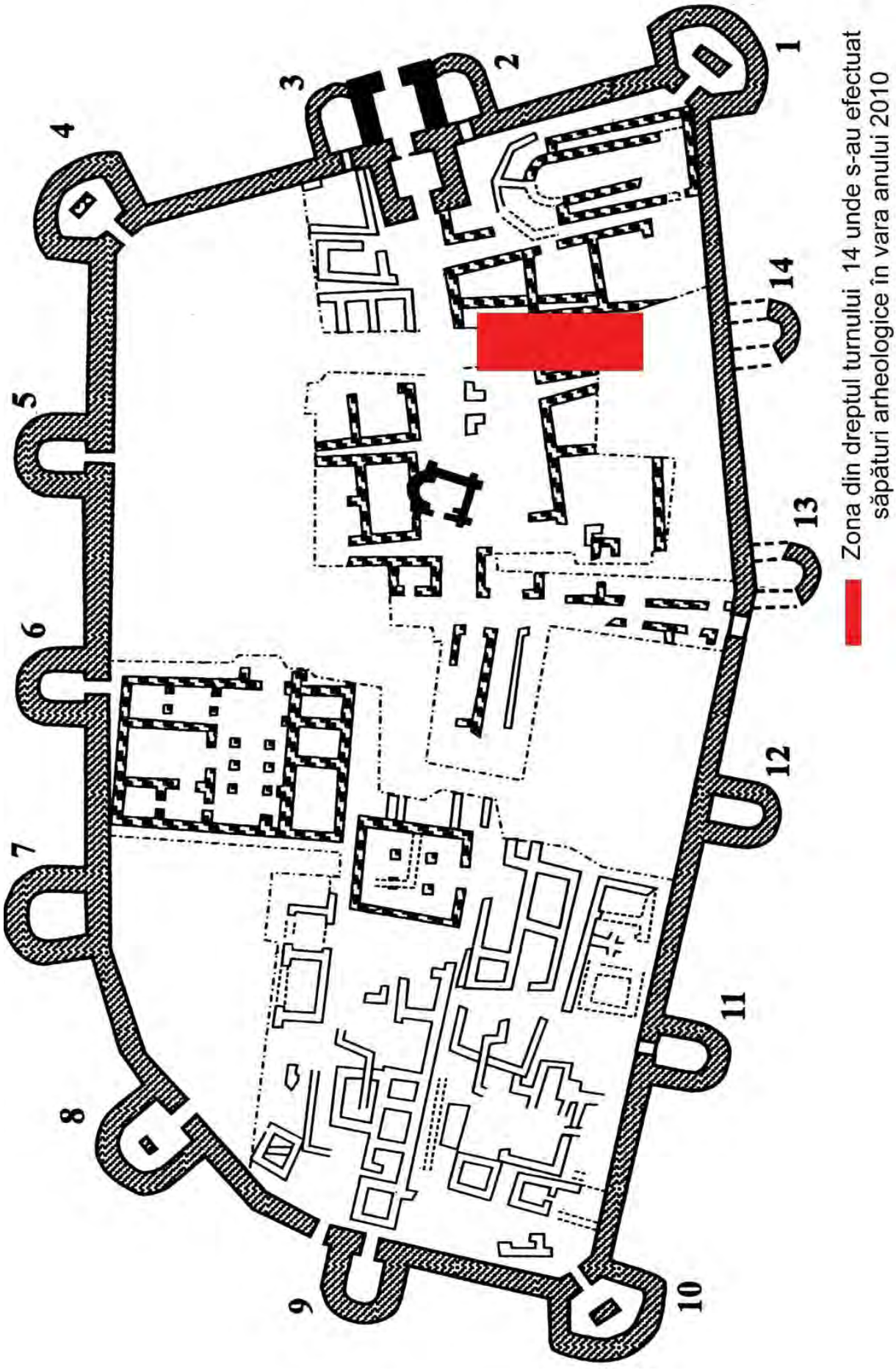
http://patrimoniu.gov.ro

Figura 1. Vedere panoramică a cetăţii Dinogetia.

32. Gavăn, com. Jijila, jud. Tulcea [Dinogetia]. Punct: Bisericuţa

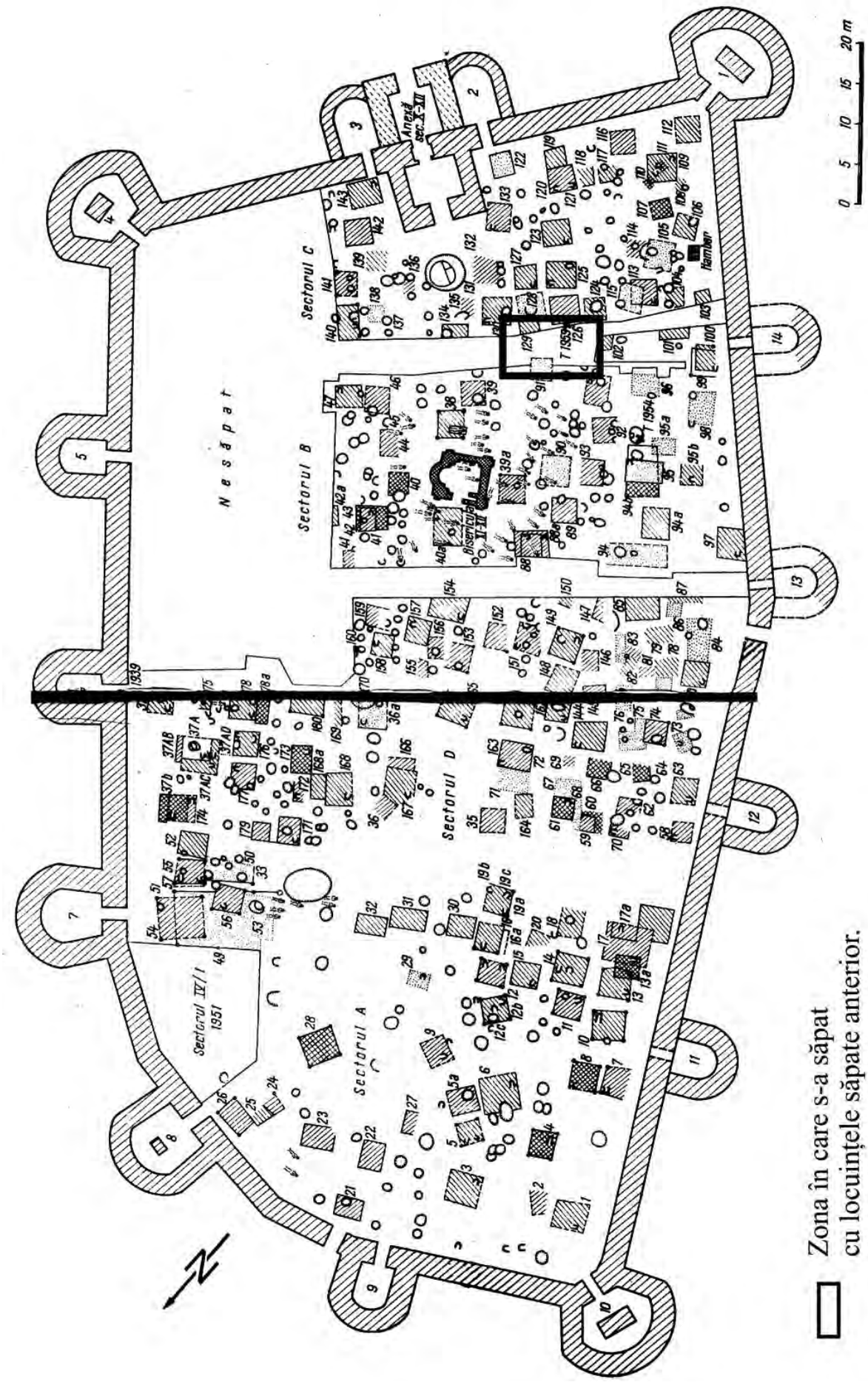
http://patrimoniu.gov.ro

32. Gavăn, com. Jijila, jud. Tulcea [Dinogetia]. Punct: Biserica

Figura 2. Planul cetăţii cu edificiile de epocă romano-bizantină.

http://patrimoniu.gov.ro

32. Gavăn, com. Jijila, jud. Tulcea [Dinogetia]. Punct: Bisericuța *Figura 3. Planul cetății cu edificiile și bordeiele de epocă bizantină.*

http://patrimoniu.gov.ro

Figura 4. Fragmente de brăţări de sticlă

Figura 5. Fragment de anforă cu inscripţie.

32. Gavăn, com. Jijila, jud. Tulcea [Dinogetia]. Punct: Bisericuţa

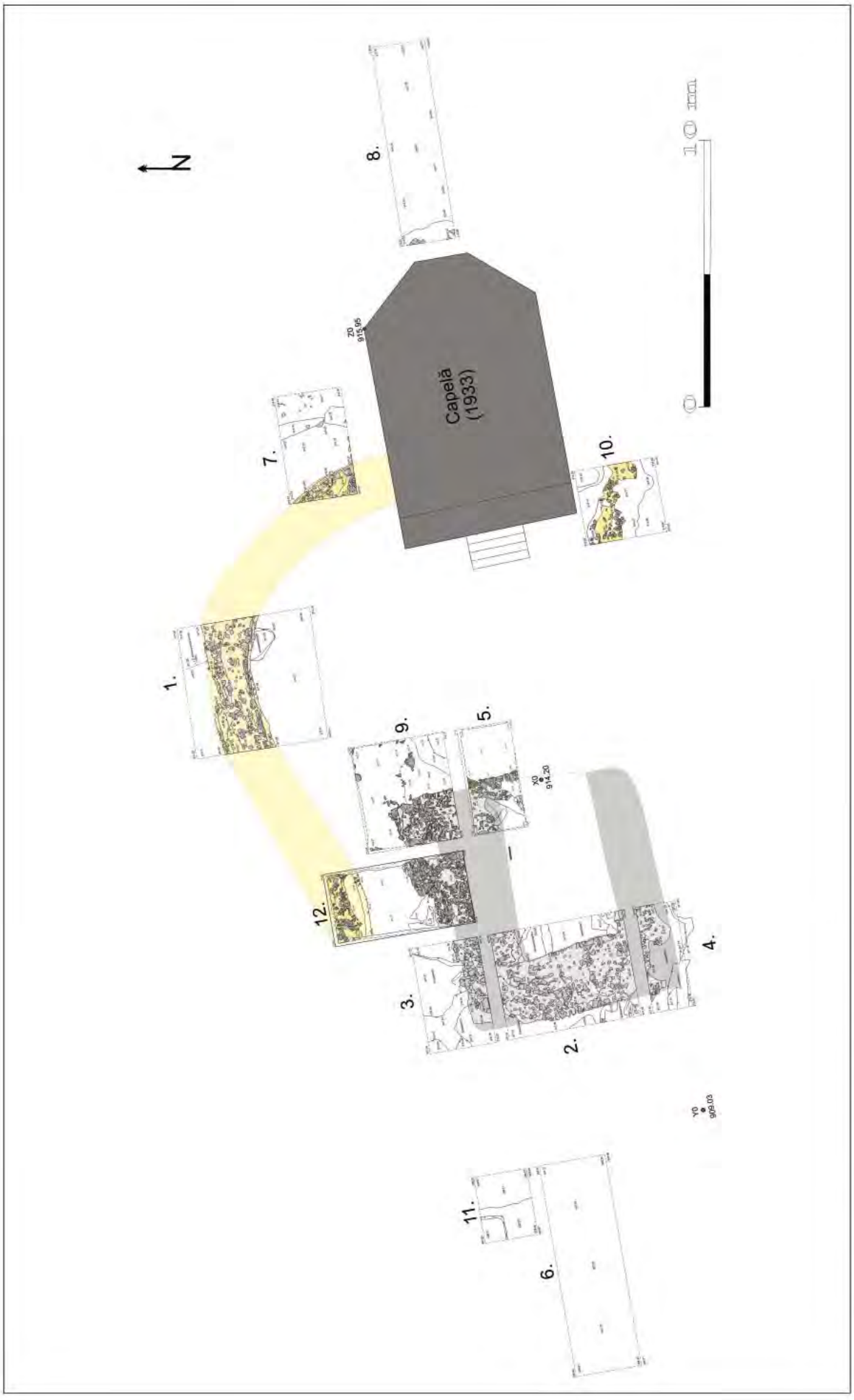
http://patrimoniu.gov.ro

Figura 6. Acoperişul construcţiei ce protejează edificiul terme.

32. Gavăn, com. Jijila, jud. Tulcea [Dinogetia]. Punct: Bisericuţa

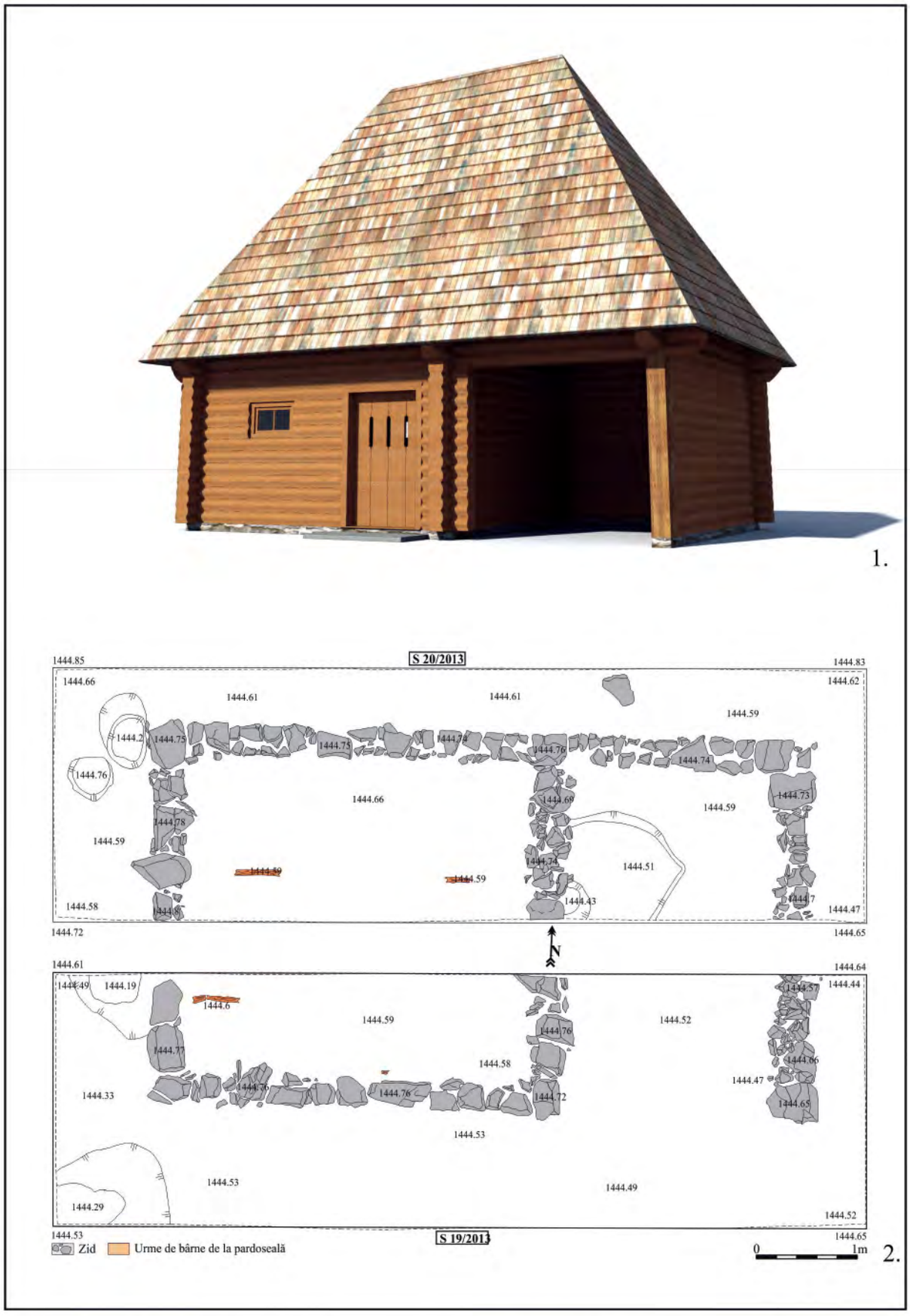
http://patrimoniu.gov.ro

Gheorgheni. Cetatea Both. Planul general al săpăturilor (2009-2010, 2012-2013).

33. Gheorghieni, jud. Harghita. Punct: Bothvár

http://patrimoniu.gov.ro

Gheorgheni. Vama Pricske. 1. Reconstrucția remizei din S 19 și S 20; **2.** Grundul general al S 19 și S 20.

34. Gheorghieni, jud. Harghita. Punct: Pricske

http://patrimoniu.gov.ro

Anexa 1

Specie	sec. XVI	%	sec. XVII-XVIII	%	sec. XVIII
Bos taurus	35	71,4	452	70,8	2
Ovis aries	2	4,1	8	1,3	
Capra hircus			2	0,3	
ovicaprine	8	16,3	56	8,8	
Sus domesticus	4	8,2	95	14,9	
Canis familiaris			10	1,6	
Equus caballus			13	2,0	
Vulpes vulpes			1	0,2	
Felis sylvestris			1	0,2	
Determinate	49	100,0	638	100,0	2
Indeterminate	52		414		
Total mamifere	101		1052		2
Aves	2		46		
Pisces	2		21		
Unio sp.			2		
Anodonta sp.			1		
Homo	1		33		
Total	106		1155		2

Tabel 1. Repartiția numerică și procentuală a resturilor faunistice pe tranșe cronologice

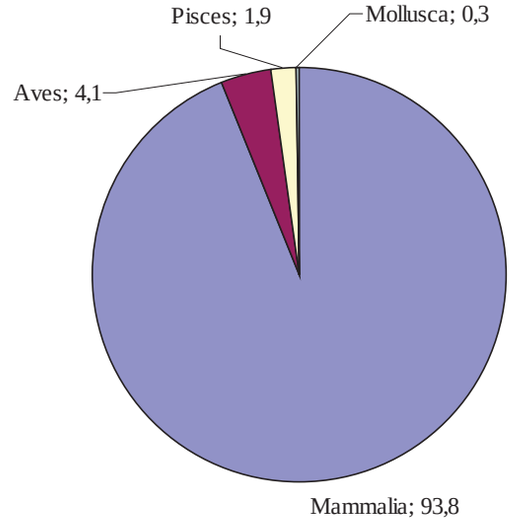

Fig 1. Repartiția procentuala a resturilor faunistice pe clase de animale descoperite în contextele arheologice din sec. XVII-XVIII.

35. comuna Giurgeni - Orașul de Floci, Județul Ialomița

http://patrimoniu.gov.ro

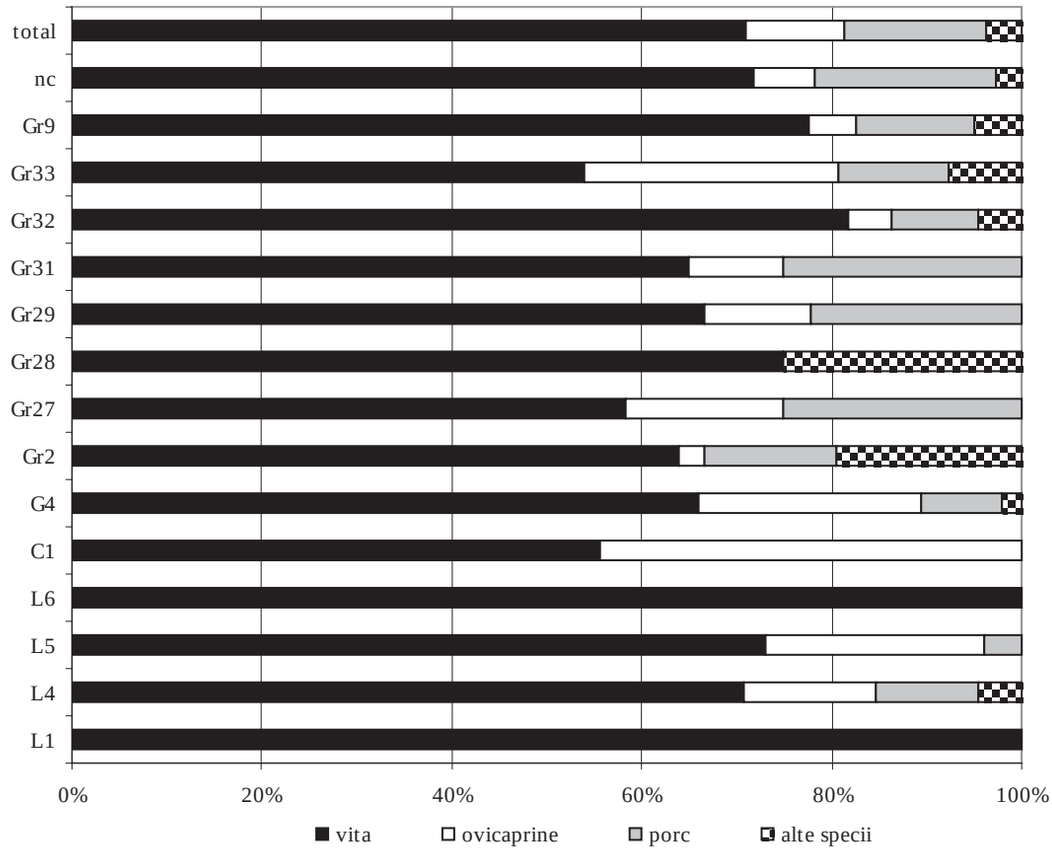

Fig. 2. Repartiția resturilor de mamifere pe contexte/complexe arheologice în perioada secolelor XVII-XVIII (Orașul de Floci – campania 2013). Legendă: nc – nivel cultural; alte specii: cal, câine, pisică și vulpe.

cronologie	context	*Bos taurus*	*Ovis aries*	*Capra hircus*	ovicaprine	*Sus domesticus*	*Canis familiaris*	*Equus caballus*	*Felis catus*	*Vulpes vulpes*	**Determinate**	mamifere de talie mare	mamifere de talie medie/mică	**IND**	**Total mamifere**	Aves	Pisces	Unio	Anodonta	Homo	**Total**
sec. XVI	subL4	31	2		6	1					**40**	14	4	**20**	**78**	1	1			1	**81**
sec. XVI	vatra1	4			2	3					**9**	6	1	**7**	**23**	1	1				**25**
Total sec. XVI		**35**	**2**		**8**	**4**					**49**	20	5	**27**	**101**	**2**	**2**			**1**	**106**
sec. XVII-XVIII	L1	10									**10**	6	0	**6**	**22**		1			1	**24**
sec. XVII-XVIII	L4	46			9	7		2		1	**65**	26	3	**29**	**123**	1	3			13	**140**
sec. XVII-XVIII	L5	19			6	1					**26**	6	4	**10**	**46**	3	1				**50**
sec. XVII-XVIII	L6	8									**8**	3	2	**5**	**18**	1	1				**20**
sec. XVII-XVIII	Cplx1	5	4								**9**	0	0	**0**	**9**	5	1				**15**
sec. XVII-XVIII	G4	31	3		8	4		1			**47**	10	2	**12**	**71**			1			**72**
sec. XVII-XVIII	Gr2	23			1	5	6	1			**36**	22	10	**40**	**108**	6	4				**118**
sec. XVII-XVIII	Gr27	7			2	3					**12**	0	0	**0**	**12**						**12**
sec. XVII-XVIII	Gr28	3						1			**4**	1	2	**3**	**10**						**10**
sec. XVII-XVIII	Gr29	6			1	2					**9**	2	0	**2**	**13**						**13**
sec. XVII-XVIII	Gr31	13			2	5					**20**	8	4	**12**	**44**	22	2	1			**69**
sec. XVII-XVIII	Gr32	18			1	2		1			**22**	7	0	**7**	**36**						**36**
sec. XVII-XVIII	Gr33	14		2	5	3		1	1		**26**	7	0	**7**	**40**						**40**
sec. XVII-XVIII	Gr9	31			2	5	1	1			**40**	10	0	**10**	**60**						**60**
sec. XVII-XVIII	nivel cultural	218	1		19	58	3	5			**304**	42	19	**75**	**440**	8	8		1	19	**476**
Total sec. XVII-XVIII		**452**	**8**	**2**	**56**	**95**	**10**	**13**	**1**	**1**	638	**150**	**46**	**218**	**1052**	**46**	**21**	**2**	**1**	**33**	**1155**
Total sec. XVIII	**L4podea**	**2**									**2**				**2**						**2**
?	zonaN	139									**139**				**139**						**139**
Total		628	10	2	64	99	10	13	1	1	**828**	170	51	245	**1294**	48	23	2	1	34	**1402**

Anexa 1. Repartiţia numerică a resturilor faunistice (NR) de la Oraşul de Floci (campania 2013).

35. comuna Giurgeni - Orașul de Floci, Județul Ialomița

http://patrimoniu.gov.ro

Fragmente ceramice descoperite in S I și Locuința 4 (fig. I/1), cahlă traforată, (fig. I/2), groapa 35, disc ornamental (fig. I/3) și pipe (fig. I/4)

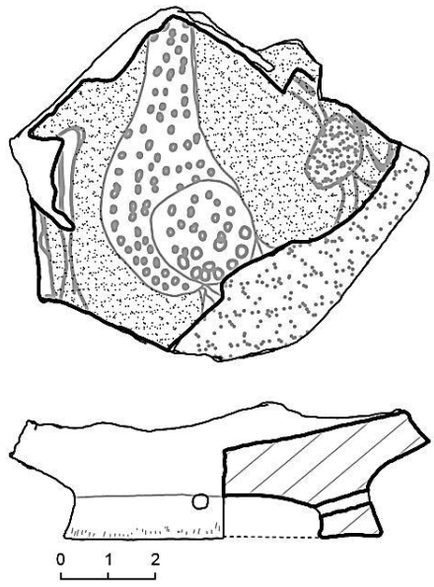

fig. I/1

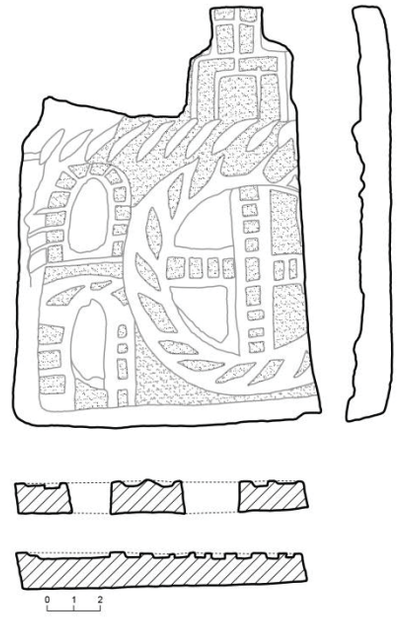
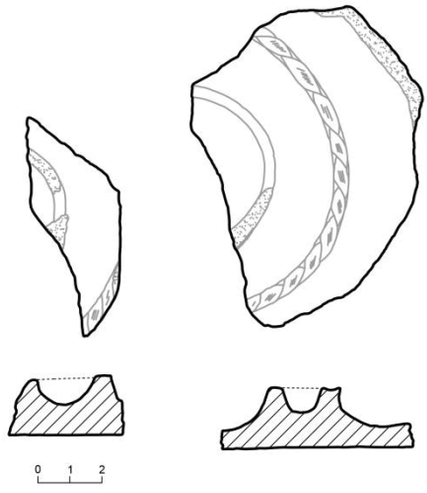
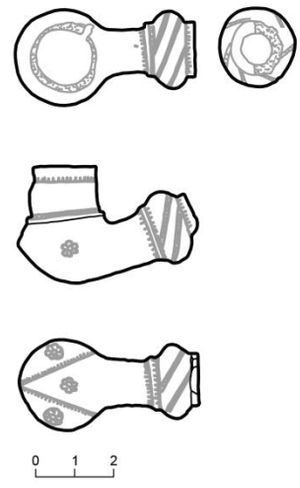

fig. I/2

fig. I/3

fig. I/4

35. comuna Giurgeni - Orașul de Floci, Județul Ialomița

http://patrimoniu.gov.ro

Fig.2. Fragmente ceramice descoperite pe grindul 6, locuința 2, (fig. 2/2) și pipe descoperite in locuința 2

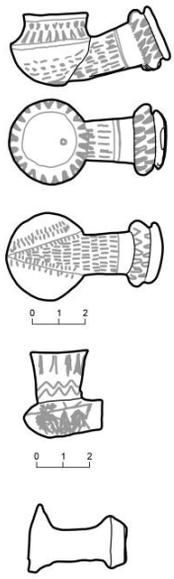

fig.2/1

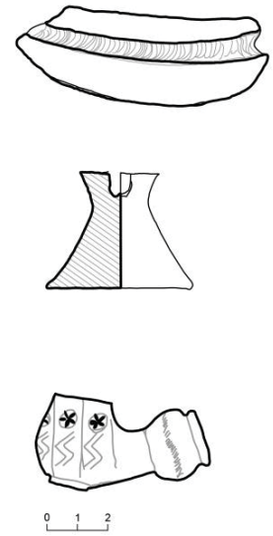
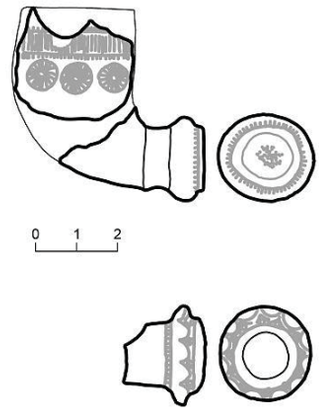

fig.2.2

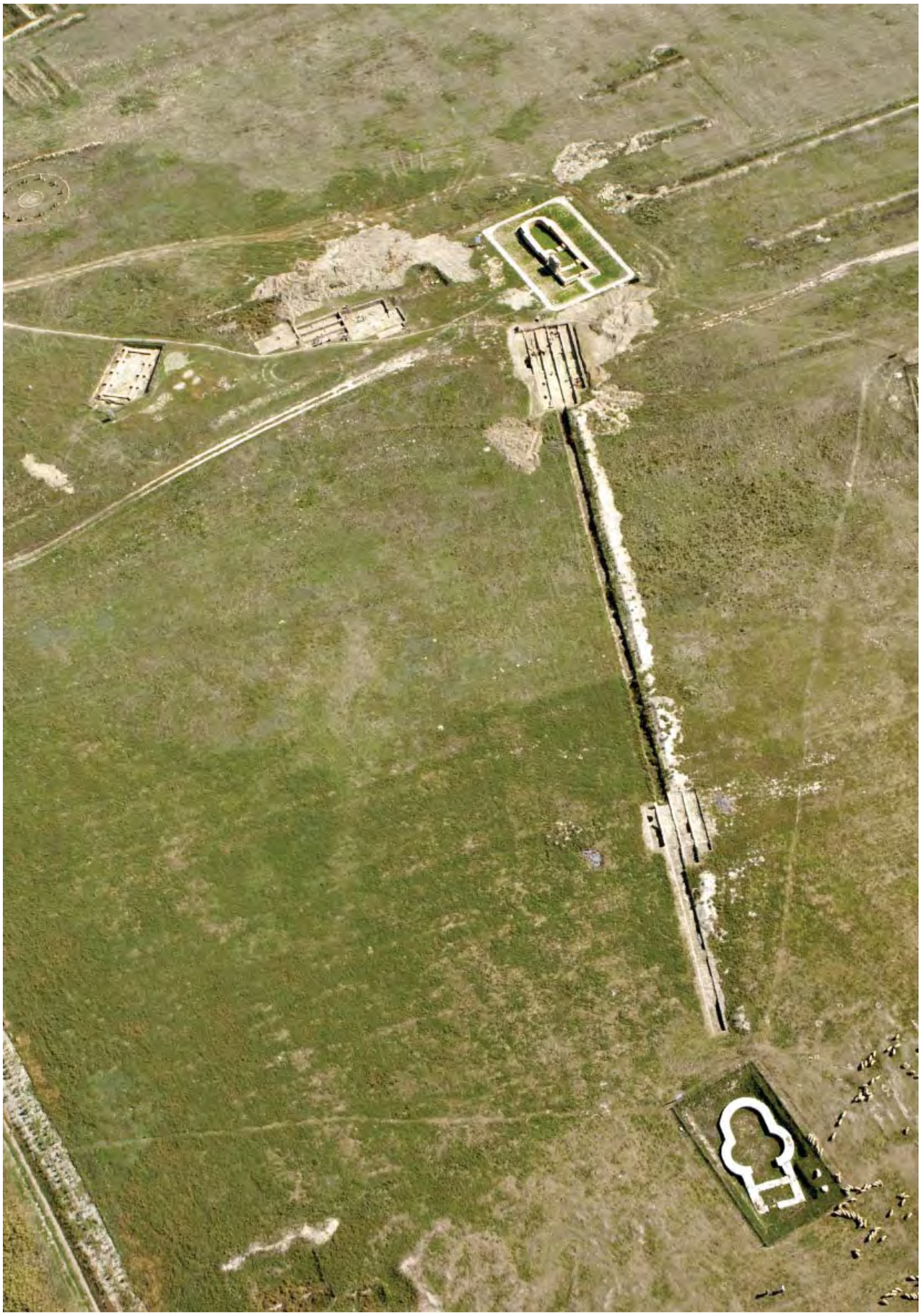
35. comuna Giurgeni - Orașul de Floci, Județul Ialomița

http://patrimoniu.gov.ro

35. comuna Giurgeni - Orașul de Floci, Județul Ialomița

http://patrimoniu.gov.ro

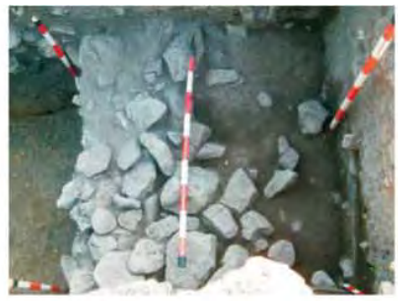

35. comuna Giurgeni - Orașul de Floci, Județul Ialomița

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

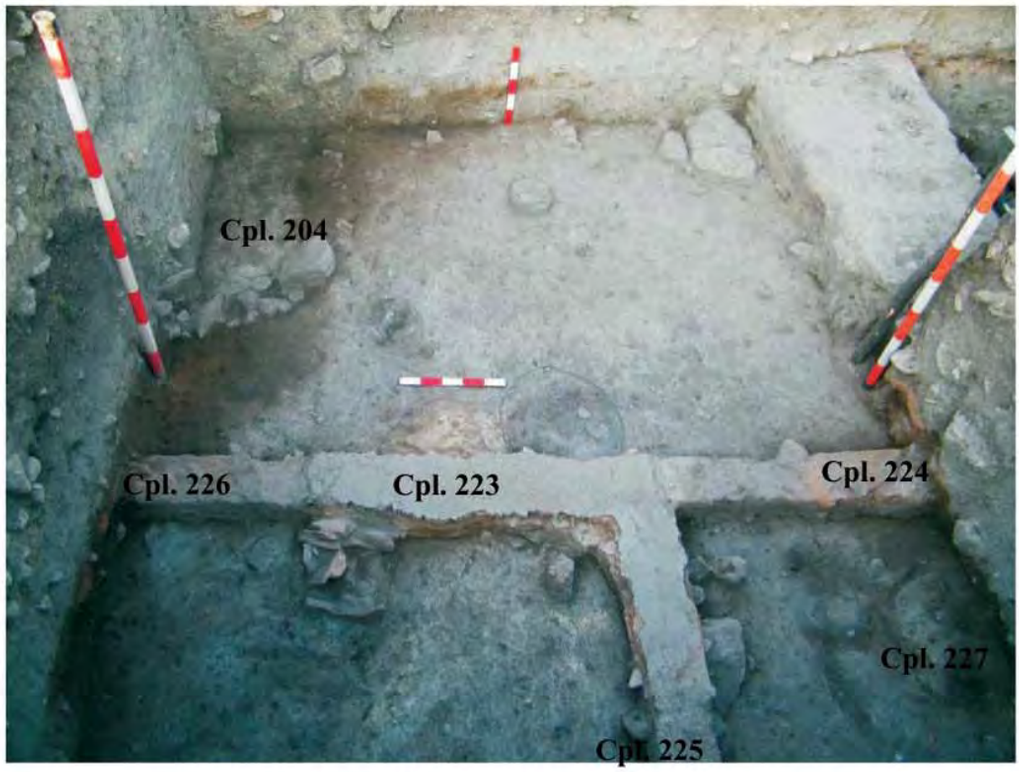
3

4

5

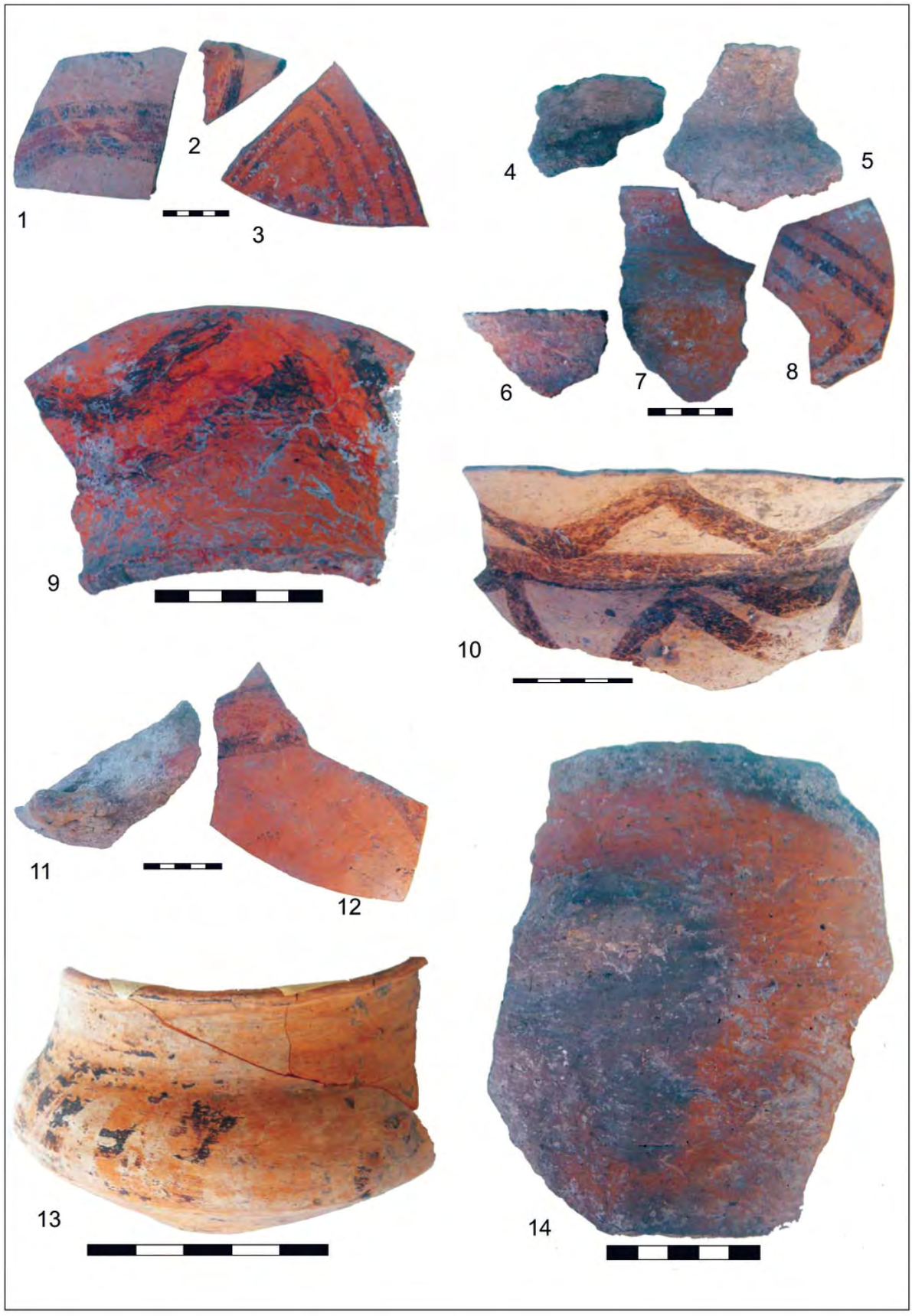

6

Pl. 1. Pietroasa Mică-*Gruiu Dării*, com. Pietroasele, jud. Buzău. Epoca bronzului. 1-5. Zona de terasare surprinsă pe marginea platoului, Terasa 2/S19. Vederi de ansamblu și detalii, 6. Ansamblul de vetre (complexele 223, 224, 225, 226) din S12.

36. Pietroasa Mică, com. Pietroasele, jud. Buzău. Punct: Gruiu Dării

http://patrimoniu.gov.ro

Pl. 2. Pietroasa Mică-*Gruiu Dării*, com. Pietroasele, jud. Buzău. Epoca eneolitică. 1-14. Fragmente ceramice. Ceramică Cucuteni B. Complex 217/S19.

36. Pietroasa Mică, com. Pietroasele, jud. Buzău. Punct: Gruiu Dării

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1. Localizarea sectorului UB, numit convențional Acropolă Centru-Sud (ACS)

37. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Sector ACROPOLĂ CENTRU-SUD (ACS)

http://patrimoniu.gov.ro

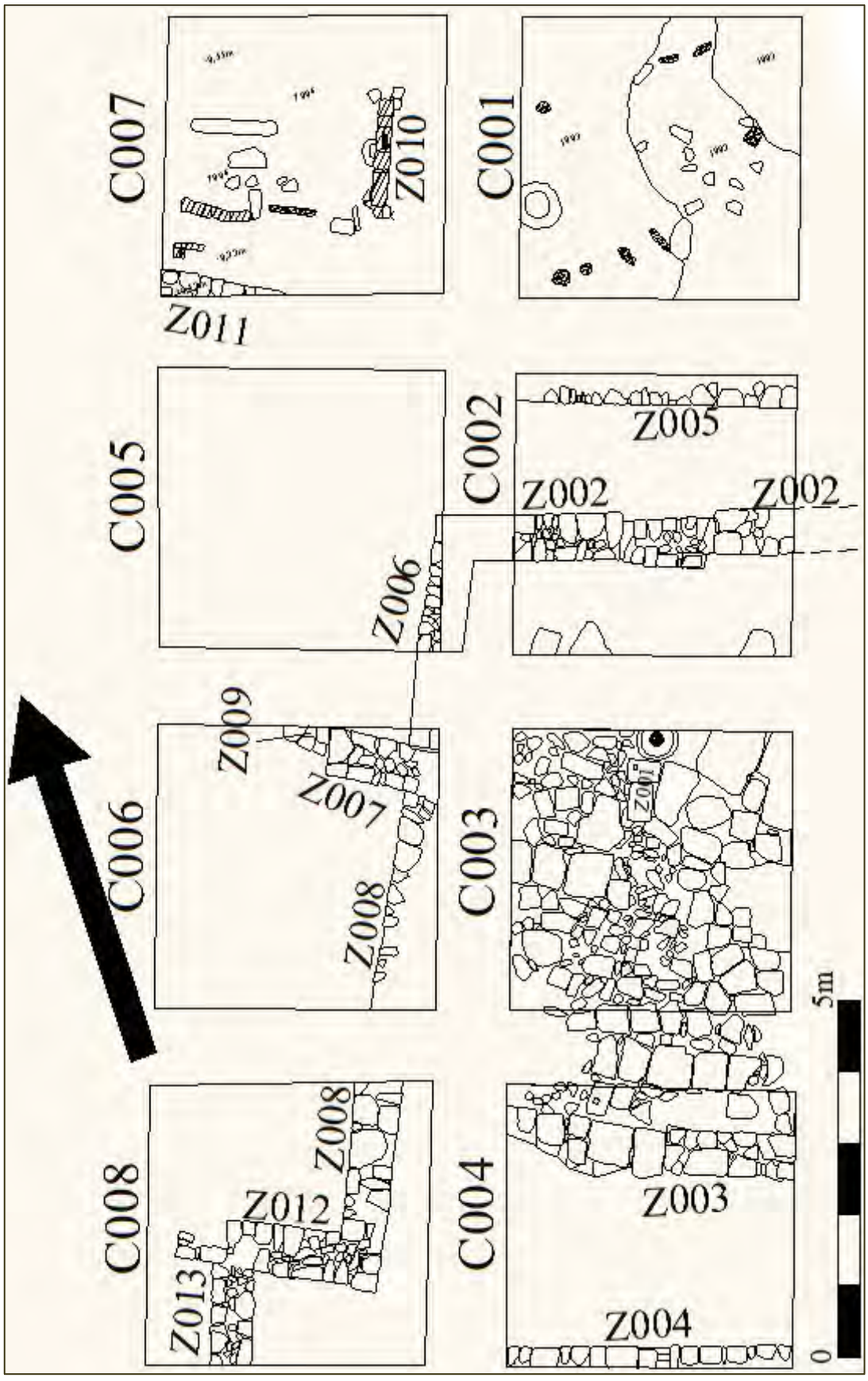

Fig. 2. Planul detaliat al săpăturii ăn 2013

37. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Sector ACROPOLĂ CENTRU-SUD (ACS)

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 3. Contextul 1000

Fig. 4. Contextul 1001

Fig. 5. Contextul 1002

37. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Sector ACROPOLĂ CENTRU-SUD (ACS)

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 6. Contextul 1003

Fig. 7. Contextul 2000

Fig. 8. Contextul 2001

37. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Sector ACROPOLĂ CENTRU-SUD (ACS)

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 9. Contextul 2002

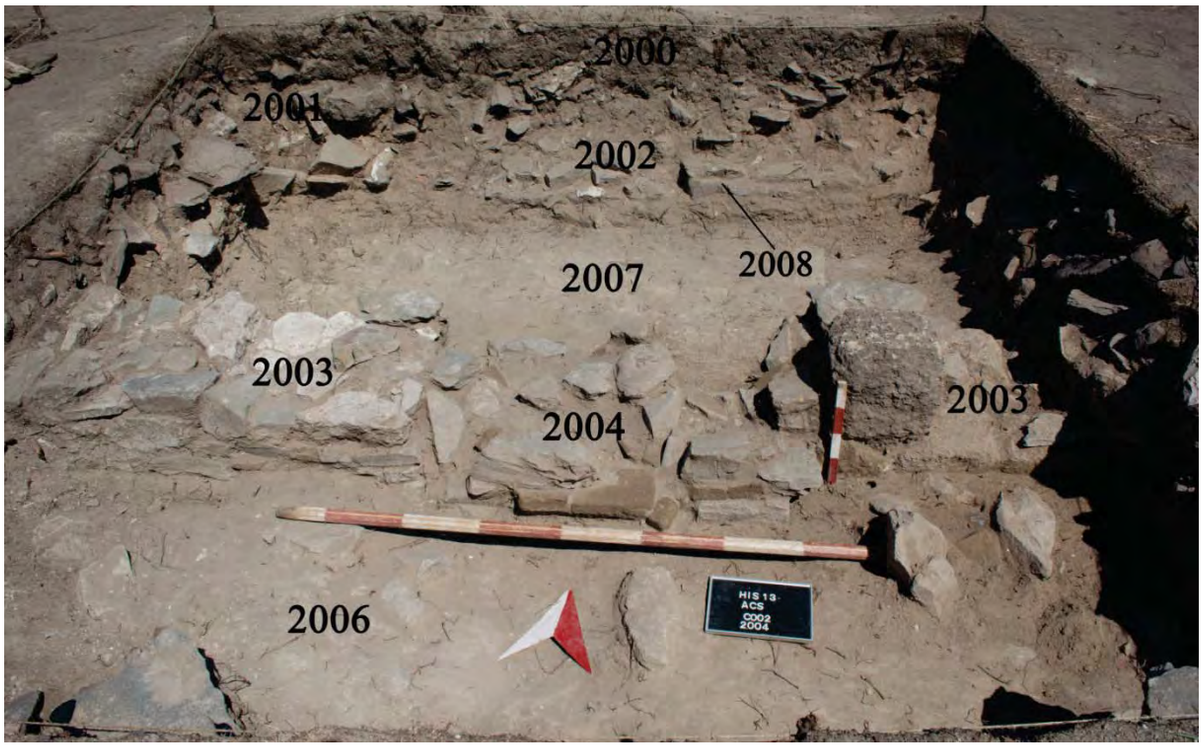

Fig. 10. Contextele 2000-2004, 2006-2008

37. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Sector ACROPOLĂ CENTRU-SUD (ACS)

http://patrimoniu.gov.ro

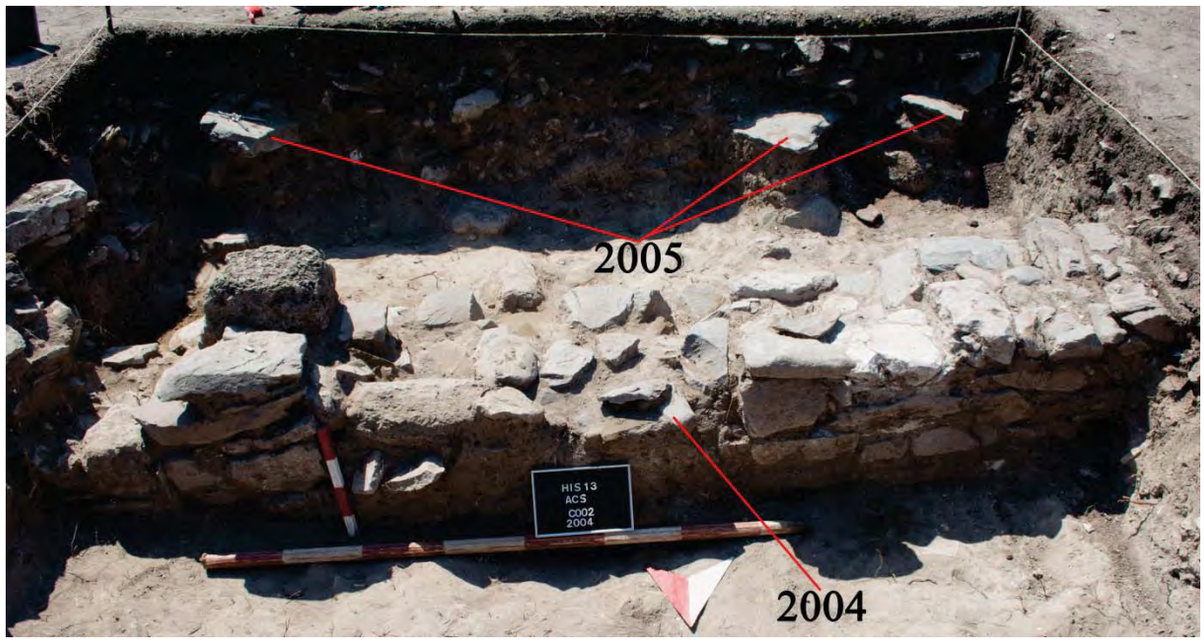

Fig. 11. Contextele 2004 și 2005

Fig. 12. Contextul 3000

Fig. 13. Contextul 3001

37. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Sector ACROPOLĂ CENTRU-SUD (ACS)

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 14. Contextul 3002

Fig. 15. Contextul 3003 = Z001

37. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Sector ACROPOLĂ CENTRU-SUD (ACS)

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 16. Contextul 4001

Fig. 17. Contextul 5001

37. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Sector ACROPOLĂ CENTRU-SUD (ACS)

http://patrimoniu.gov.ro

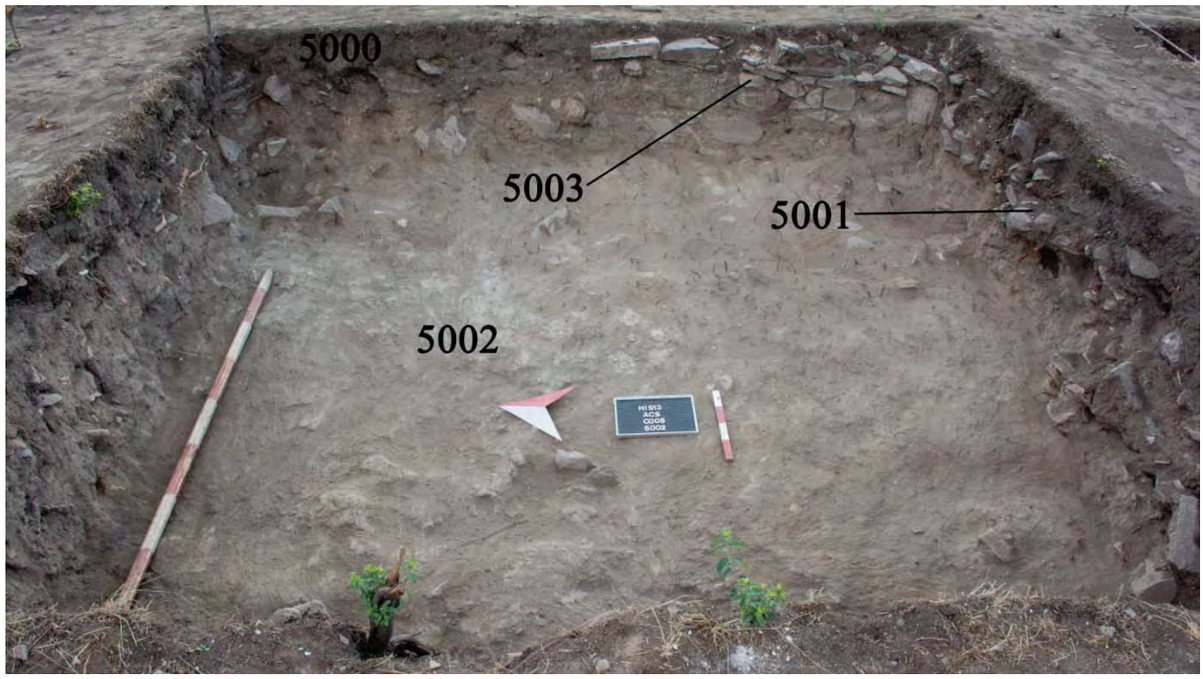

Fig. 18. Contextele 5000-5003

Fig. 19. Contextul 7001

37. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Sector ACROPOLĂ CENTRU-SUD (ACS)

http://patrimoniu.gov.ro

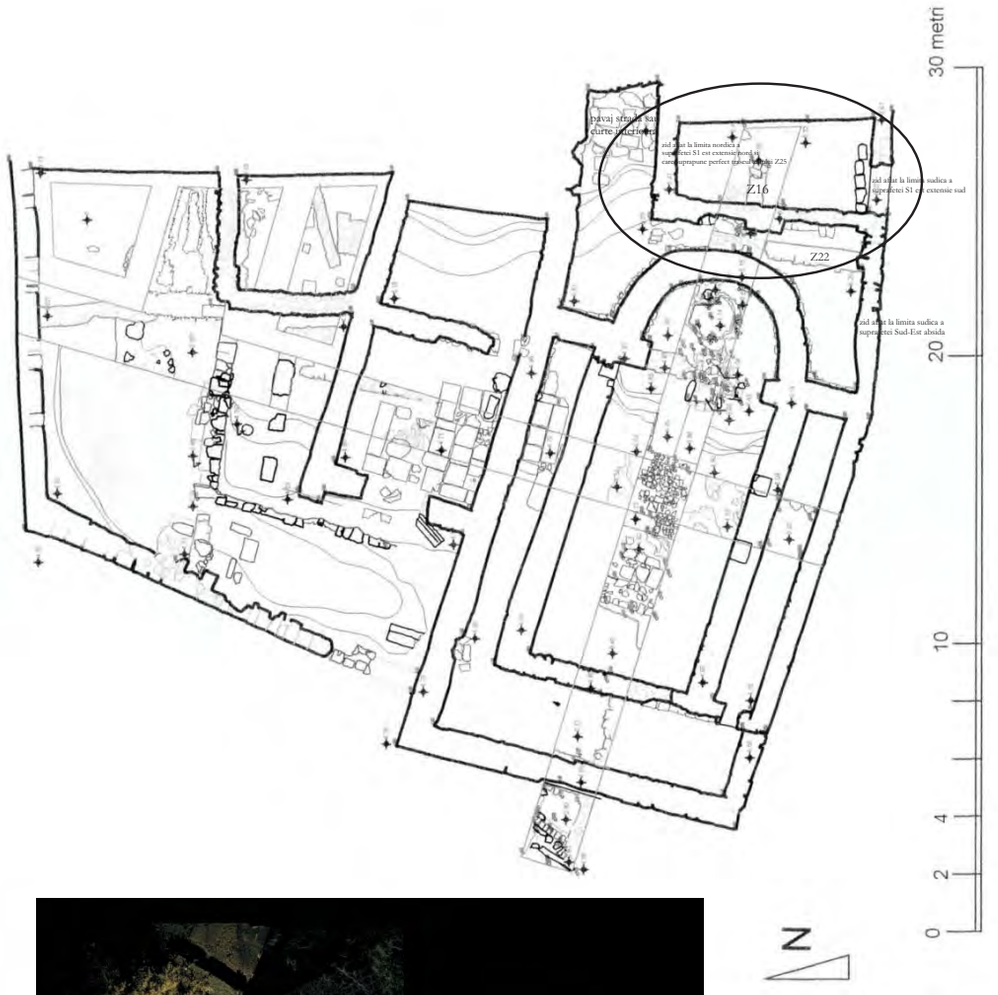

Fig. 1

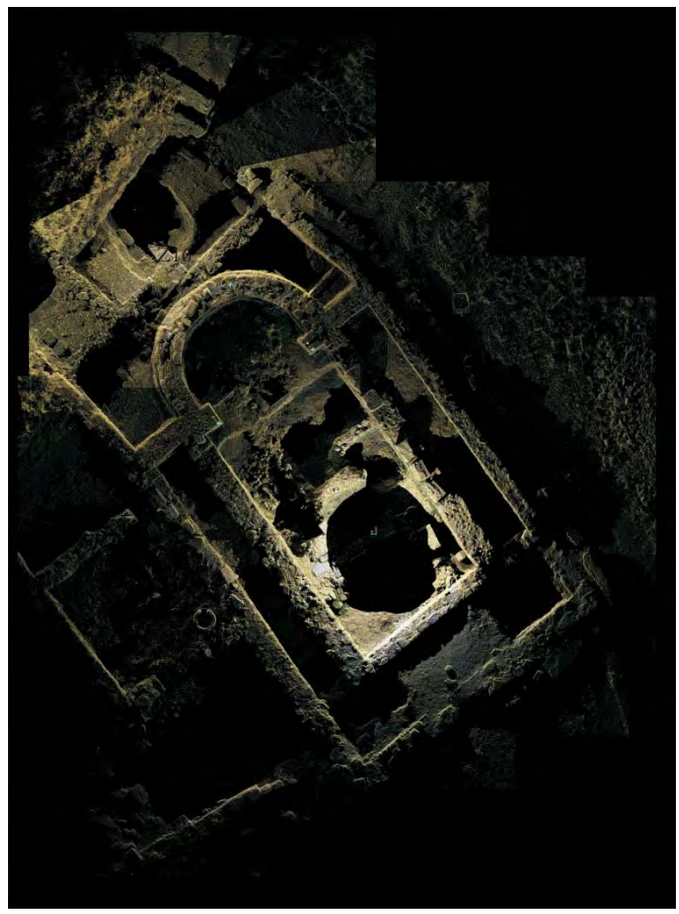

Fig. 2

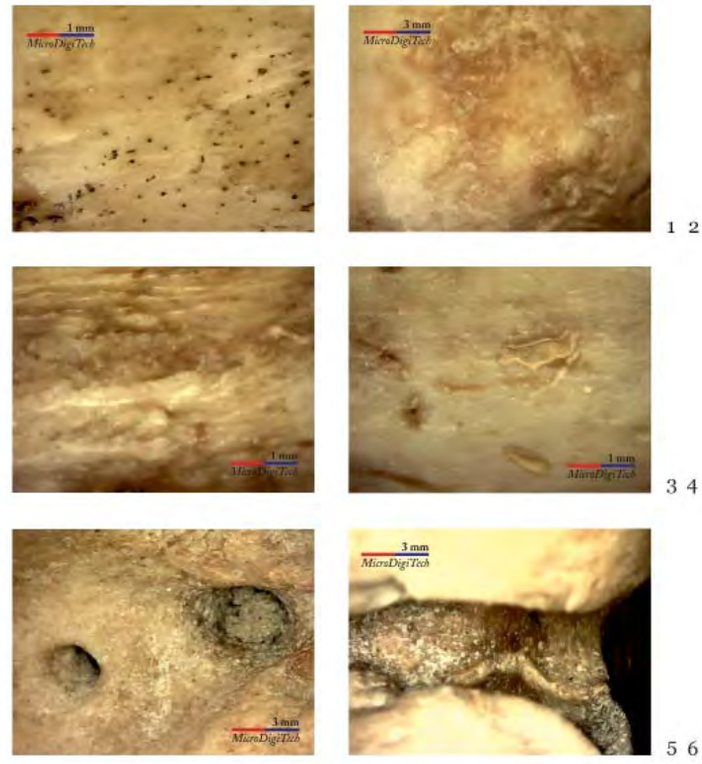
Fig. 1. Plan general al basilicii paleocreștine și al insulei de la nord de aceasta, cu indicarea zonelor cercetate în campania 2013. (arh. dr. Irina Băldescu 2007)
Fig. 2. Imagine tridimensională a basilicii paleocreștine și a vestigiilor situate la est de aceasta. (L. Cliante 2013)

39. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. „Basilica cu criptă”

http://patrimoniu.gov.ro

HST-2010/BEM 1 Fig. 1

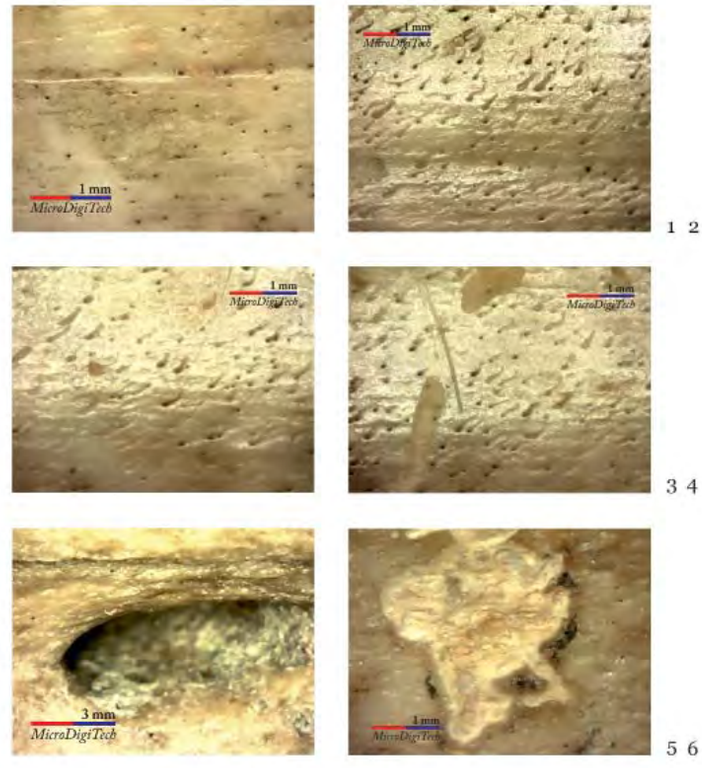
HST-2010/BEM 1 Fig. 2

HST-2010/BEM 2

Fig. 3

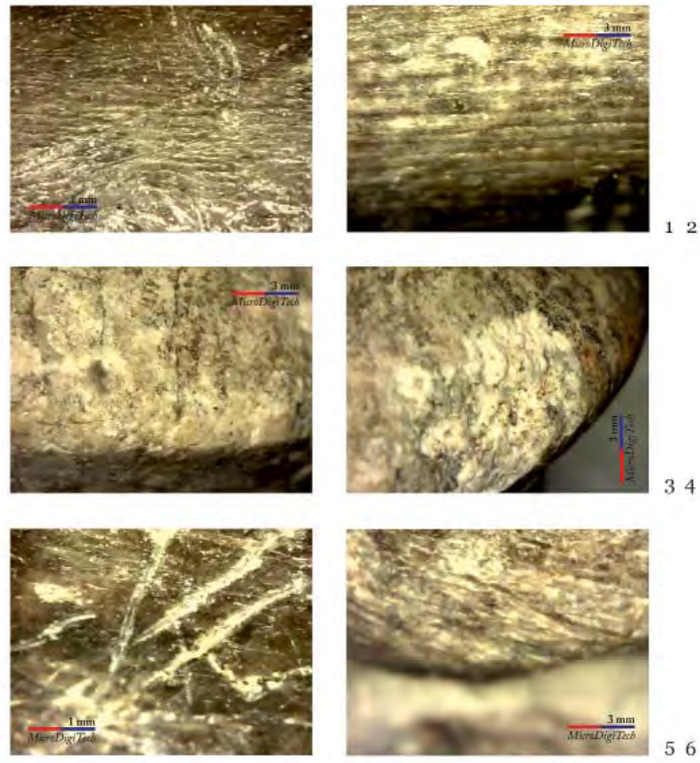
HST-2010/BEM 2 Fig. 4

39. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Basilica extra-muros

http://patrimoniu.gov.ro

HST-2010/BEM 3 Fig. 6

HST-2010/BEM 3 Fig. 7

Fig. 9

HST-2010/BEM 4

HST-2010/BEM 4

Fig. 8

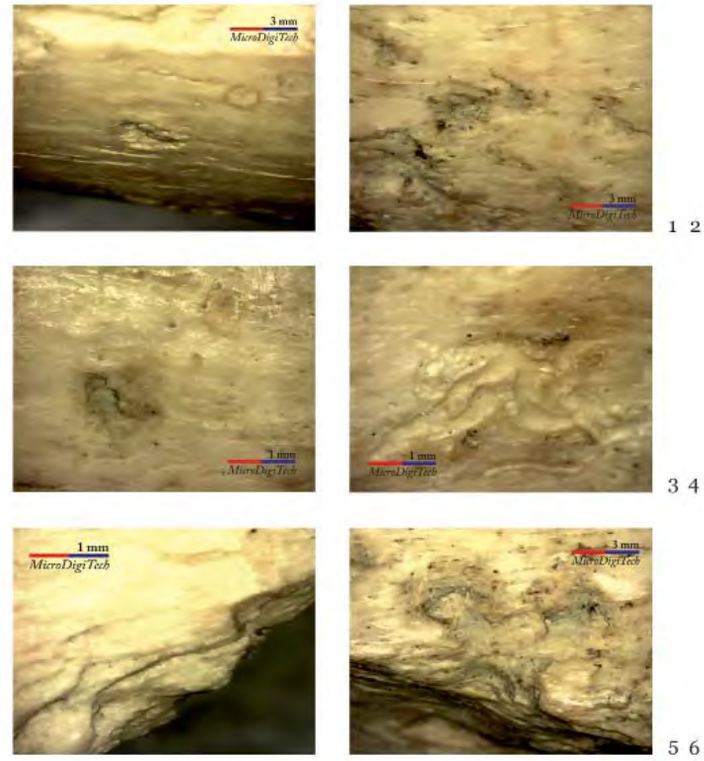
HST-2010/BEM 4 Fig. 10

39. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Basilica extra-muros

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 11

HST-2010/BEM 5

Fig. 12

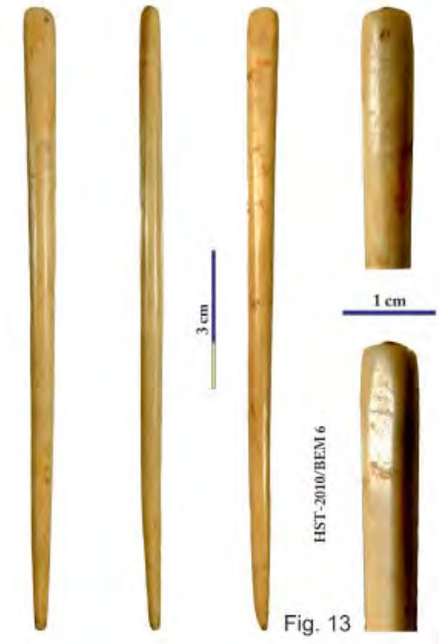
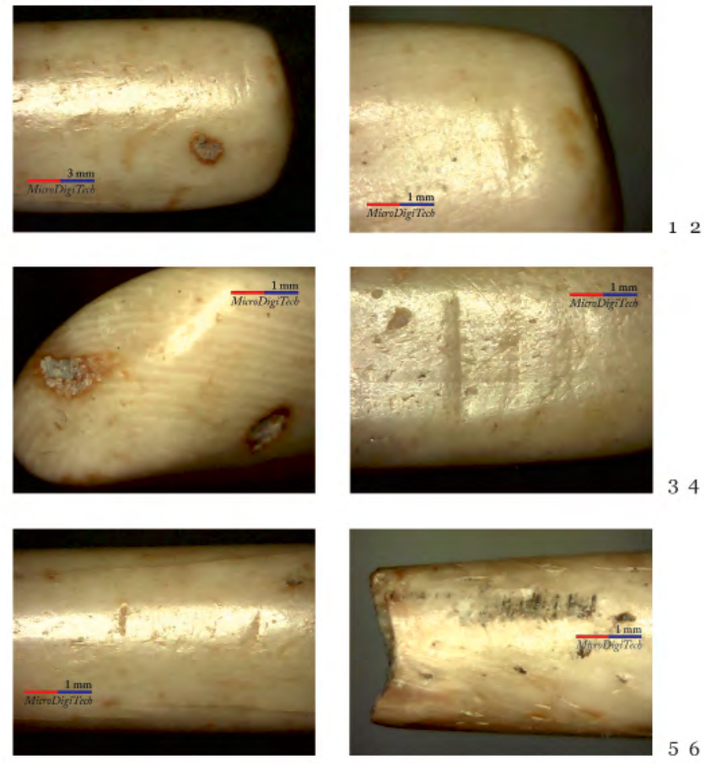

Fig. 13

HST-2010/BEM 6

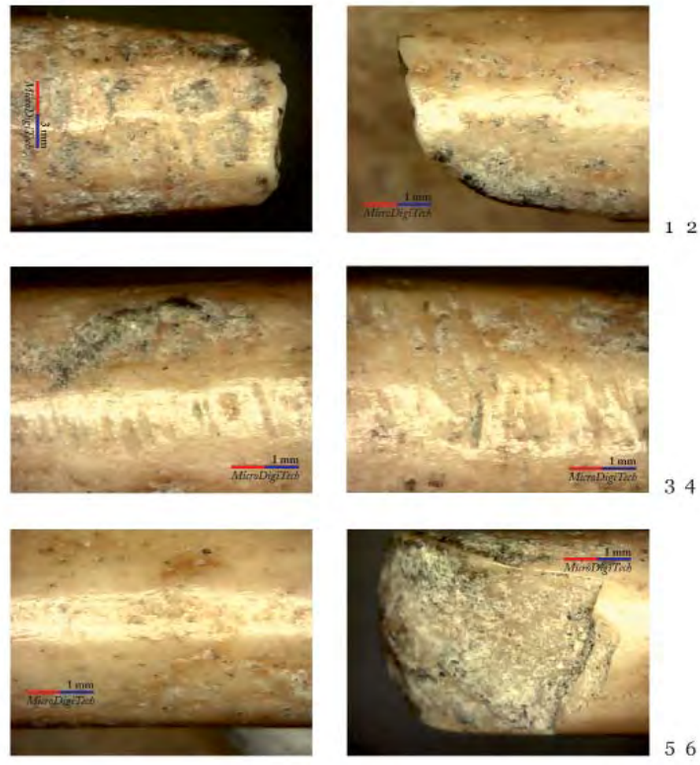
Fig. 14

39. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Basilica extra-muros

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 15

HST-2010/BEM 7

Fig. 16

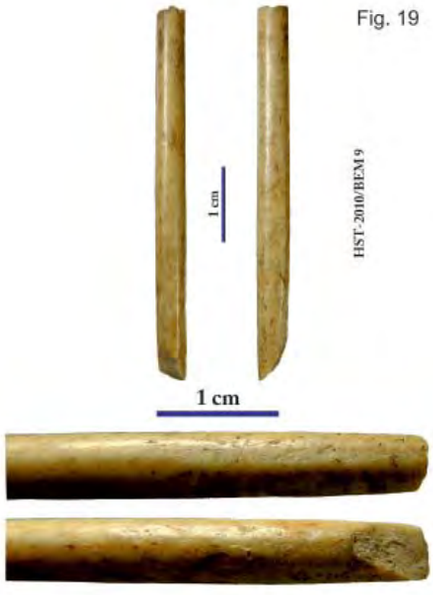
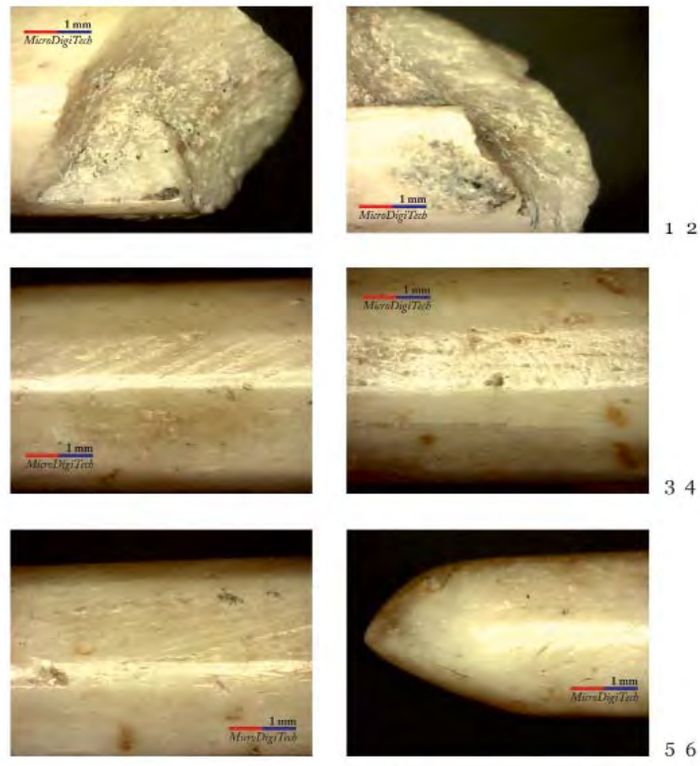

Fig. 19

HST-2010/BEM 8

Fig. 18

39. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Basilica extra-muros

http://patrimoniu.gov.ro

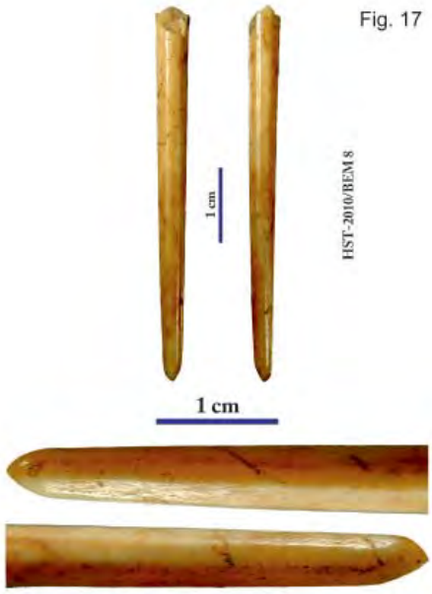
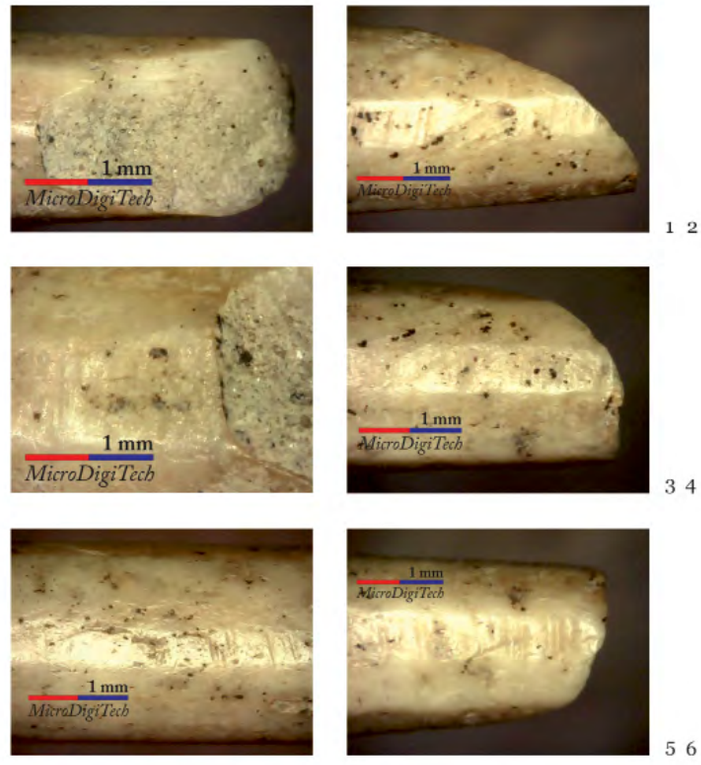

Fig. 17

HST-2010/BEM 9

Fig. 20

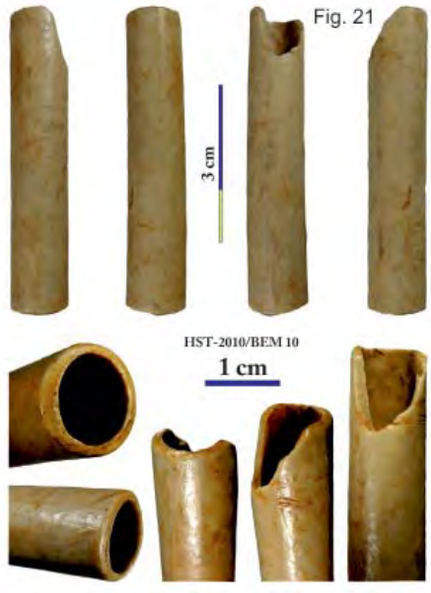

Fig. 21

HST-2010/BEM 10

Fig. 22

39. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Basilica extra-muros

http://patrimoniu.gov.ro

HST-2012/BEM 1 Fig. 1

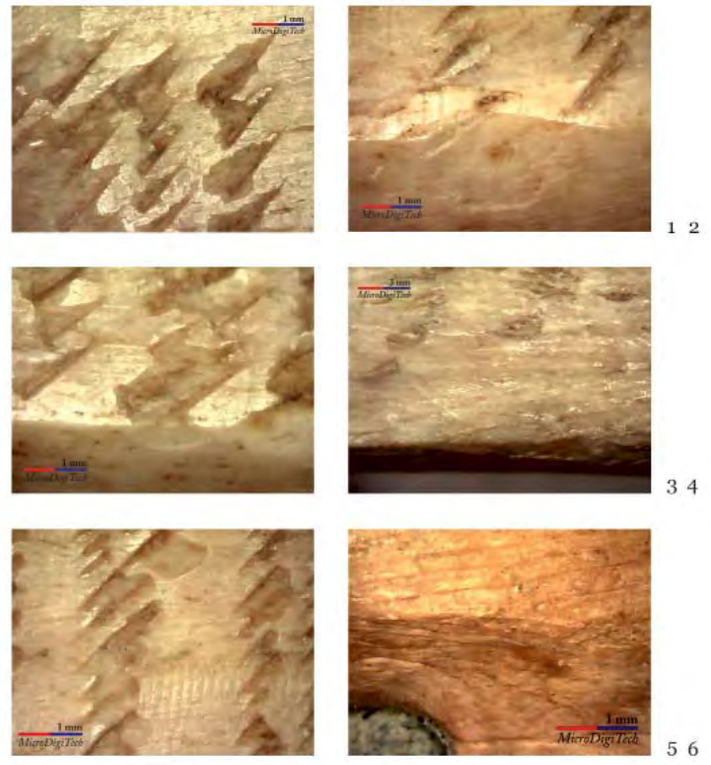
HST-2012/BEM 1 Fig. 2

Fig. 6

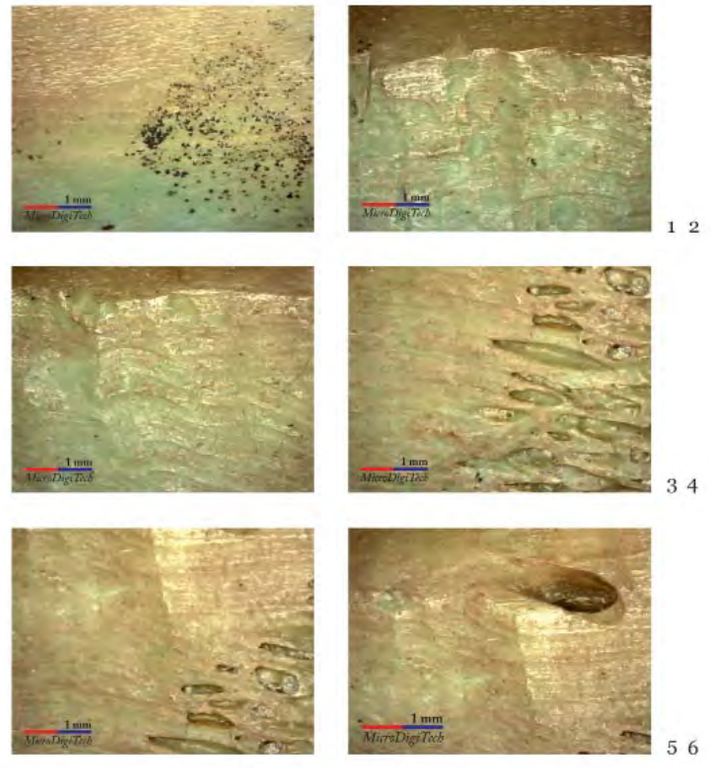

HST-2012/BEM 2

1 2 3 4 5 6

HST-2012/BEM 1 Fig. 4

1 2 3 4 5 6

HST-2012/BEM 2 Fig. 7

39. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Basilica extra-muros

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 10

Fig. 11

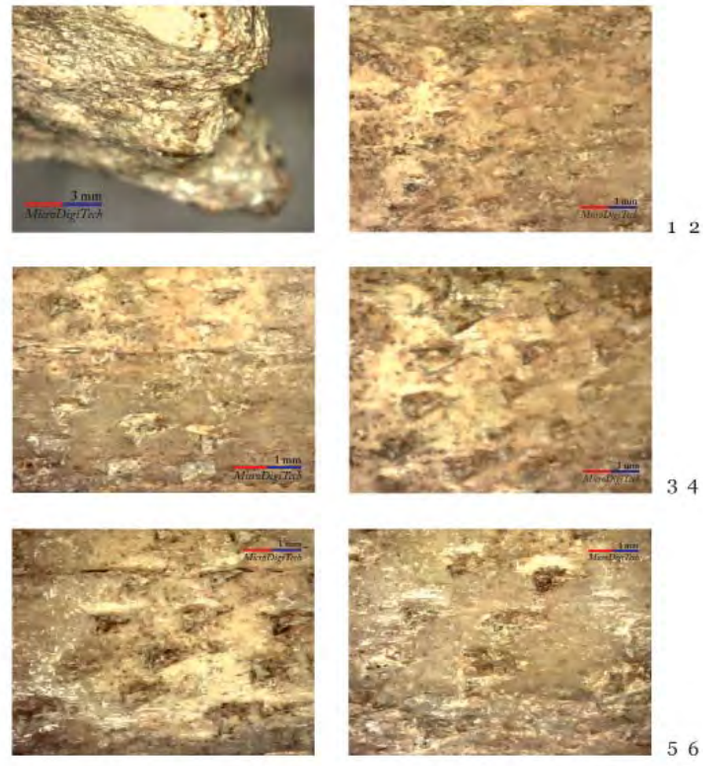

Fig. 12

39. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Basilica extra-muros

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 13

Fig. 14

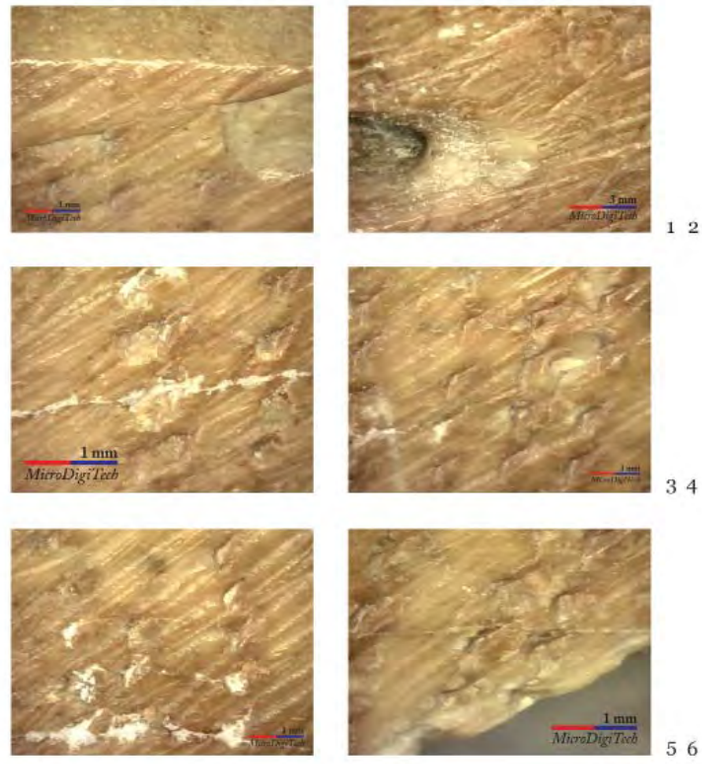

Fig. 15

39. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Basilica extra-muros

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1. His 2013 T, S1, depozit votiv, în stânga, traversă de ancoră din marmură, epoca arhaică

Fig. 2. His 2013 T, S 1, S1, alabastron corinthic târziu cu decor cu linii și puncte, din depozitul votiv de epocă arhaică

40. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Sectorul T

http://patrimoniu.gov.ro

41. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Sectorul Basilica Pârvan

http://patrimoniu.gov.ro

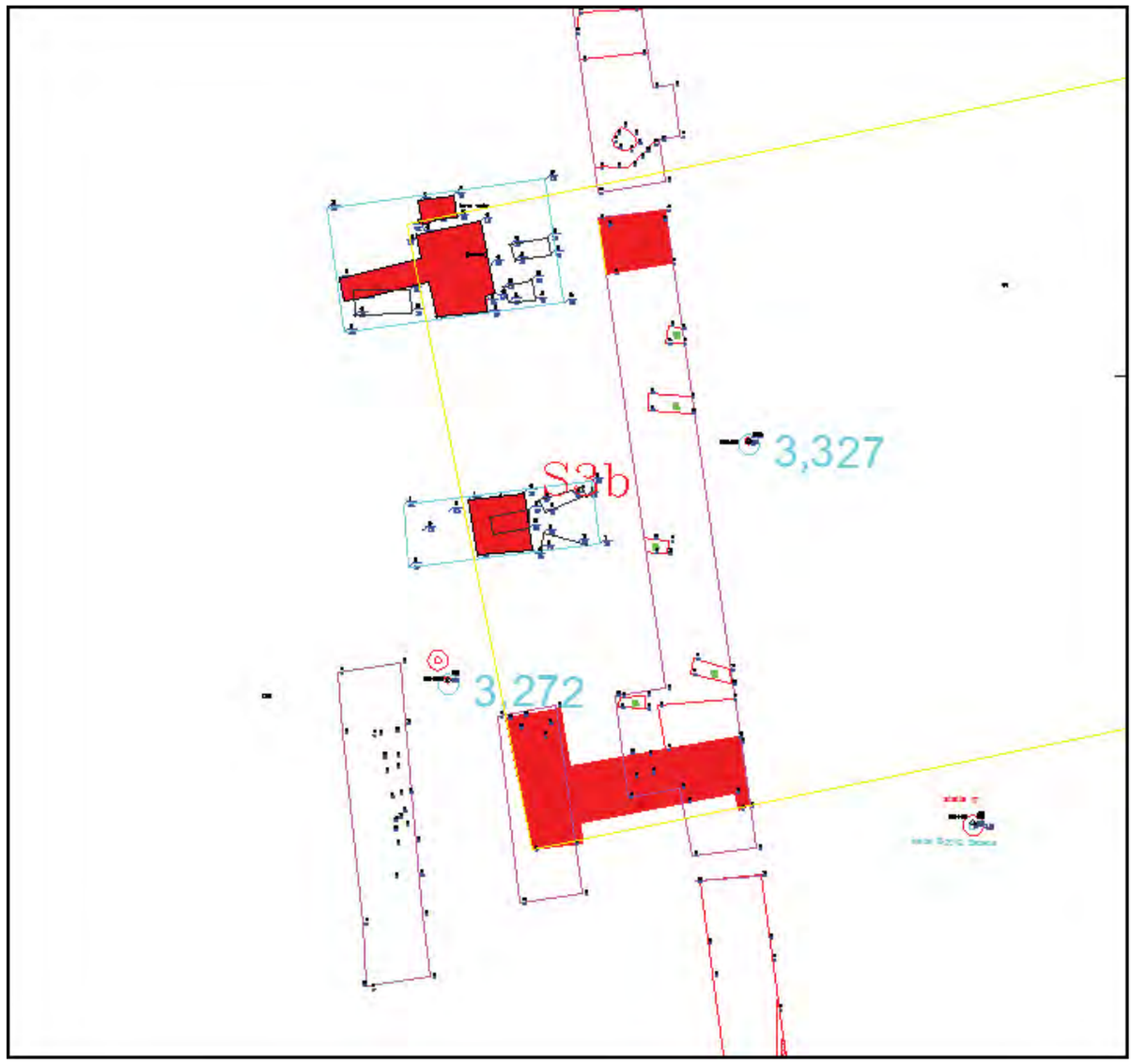

Fig. 1 Plan general Sector Sud 2013

Fig. 2 S6 Vedere dinspre E; Fig. 3 S6 Vedere dinspre V; Fig. 4 S6, M10, M11 Vedere dinspre V

42. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Sectorul Sud

Fig. 5 S6, M10, M11 Vedere dinspre E; Fig. 6 S6, M10, M11 Vedere dinspre E; Fig. 7 S6, M10 Vedere dinspre E

Fig. 8 S6, M11 Vedere dinspre E; Fig. 9 S6, Z11 Vedere dinspre V; Fig. 10 S6, Z11 Vedere dinspre E

42. com. Istria, jud. Constanţa [Histria]. Sectorul Sud

http://patrimoniu.gov.ro

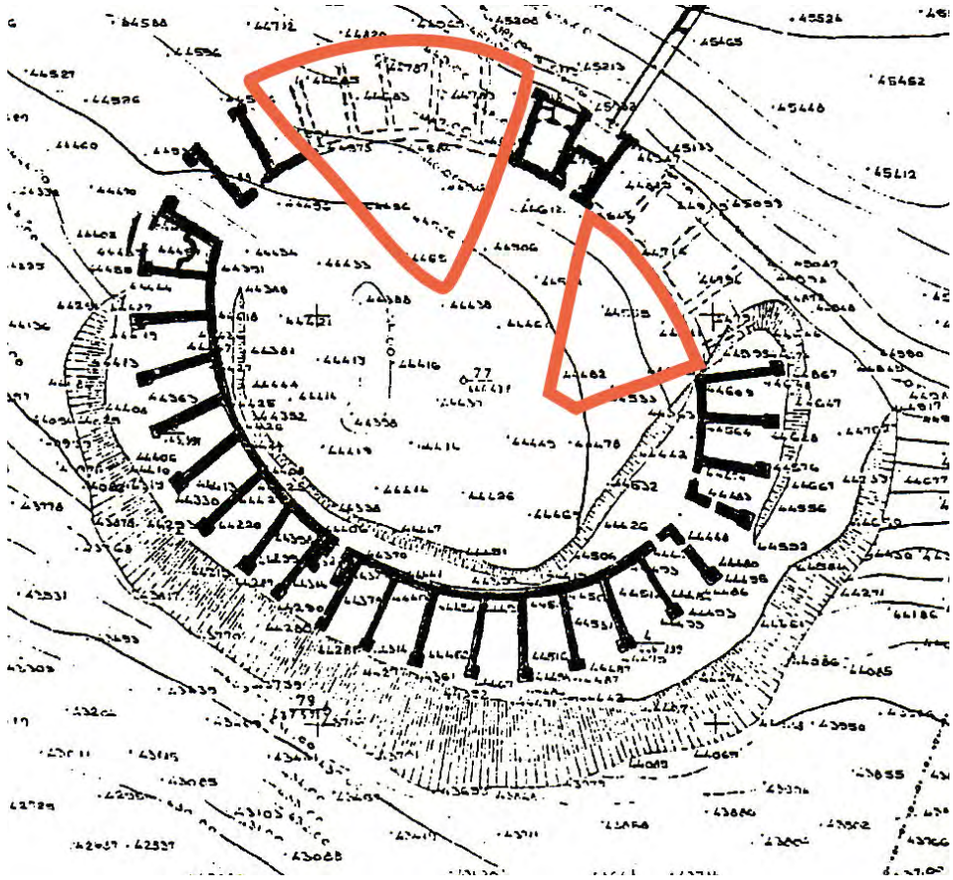

Fig. 1. Zonele cercetate marcate cu roșu

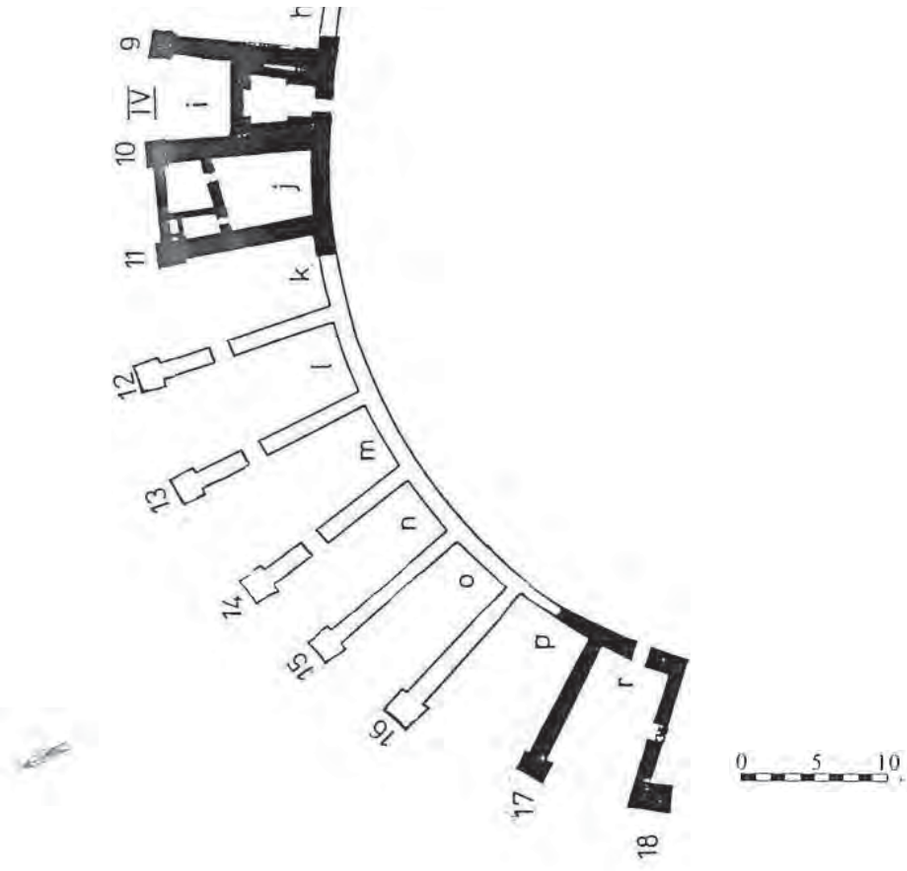

Fig. 2. Planul părții dezvelite pe latura nord-vestică (încăperile k – p)

43. Jac, com. Creaca, jud. Sălaj [Porolissvm]. Punct: Pomet

http://patrimoniu.gov.ro

Argamum 2013. Secțiunea I (S I): aspecte din timpul cercetărilor

45. Jurilovca, com. Jurilovca, jud. Tulcea [Orgame / Argamum], Punct: Cap Dolojman

http://patrimoniu.gov.ro

Argamum 2013. Secțiunea I (S I): aspecte din timpul cercetărilor

45. Jurilovca, com. Jurilovca, jud. Tulcea [Orgame / Argamum], Punct: Cap Dolojman

http://patrimoniu.gov.ro

Argamum 2013. Secțiunea I (S I): încăperile 1 și 2

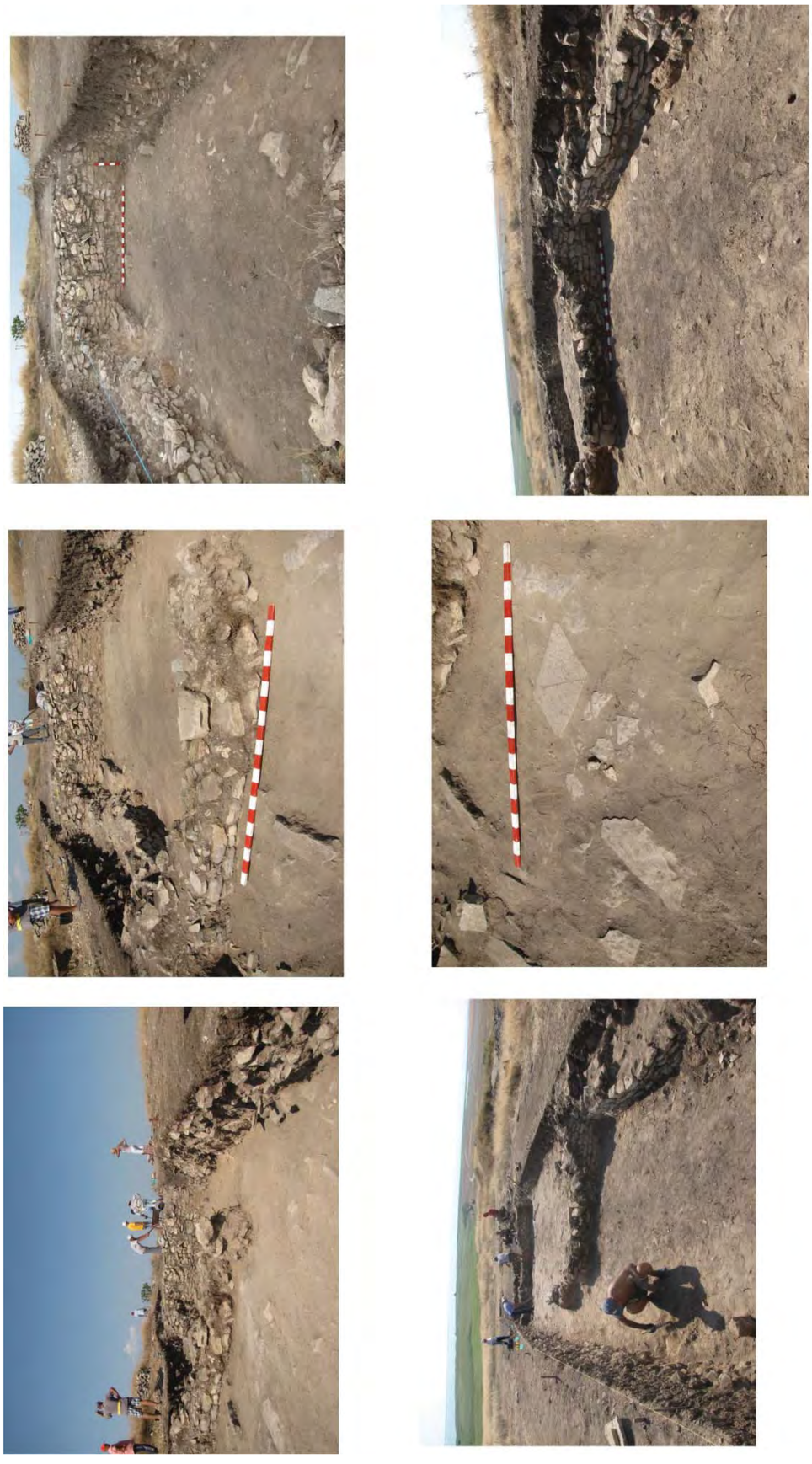
45. Jurilovca, com. Jurilovca, jud. Tulcea [Orgame / Argamum], Punct: Cap Dolojman

http://patrimoniu.gov.ro

45. Jurilovca, com. Jurilovca, jud. Tulcea [Orgame / Argamum], Punct: Cap Dolojman

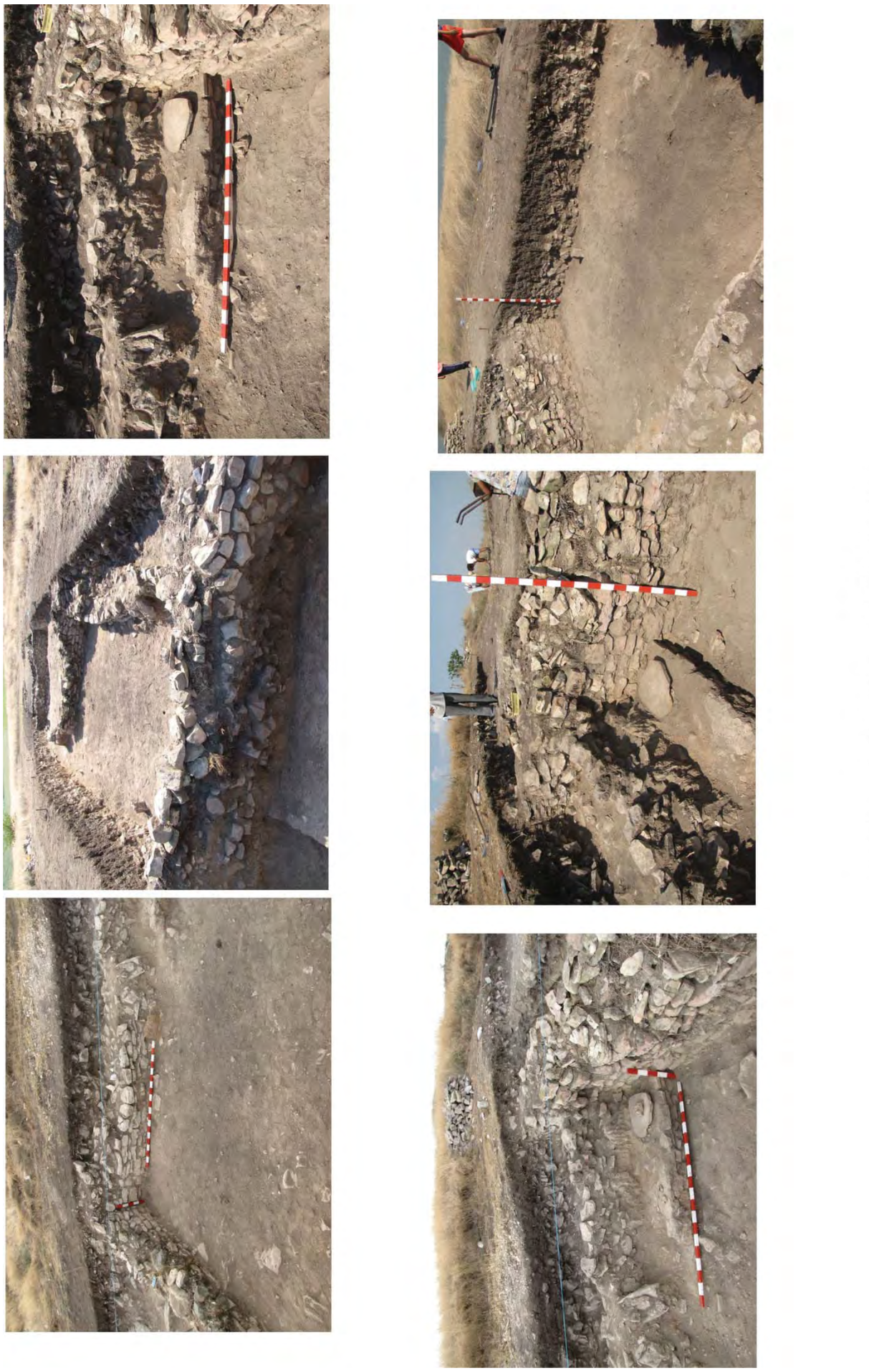
http://patrimoniu.gov.ro

Argamum 2013. Secțiunea I (S I): încăperile 3 și 4

45. Jurilovca, com. Jurilovca, jud. Tulcea [Orgame / Argamum], Punct: Cap Dolojman

http://patrimoniu.gov.ro

Argamum 2013. Secțiunea I (S I): încăperea 4

45. Jurilovca, com. Jurilovca, jud. Tulcea [Orgame / Argamum], Punct: Cap Dolojman

http://patrimoniu.gov.ro

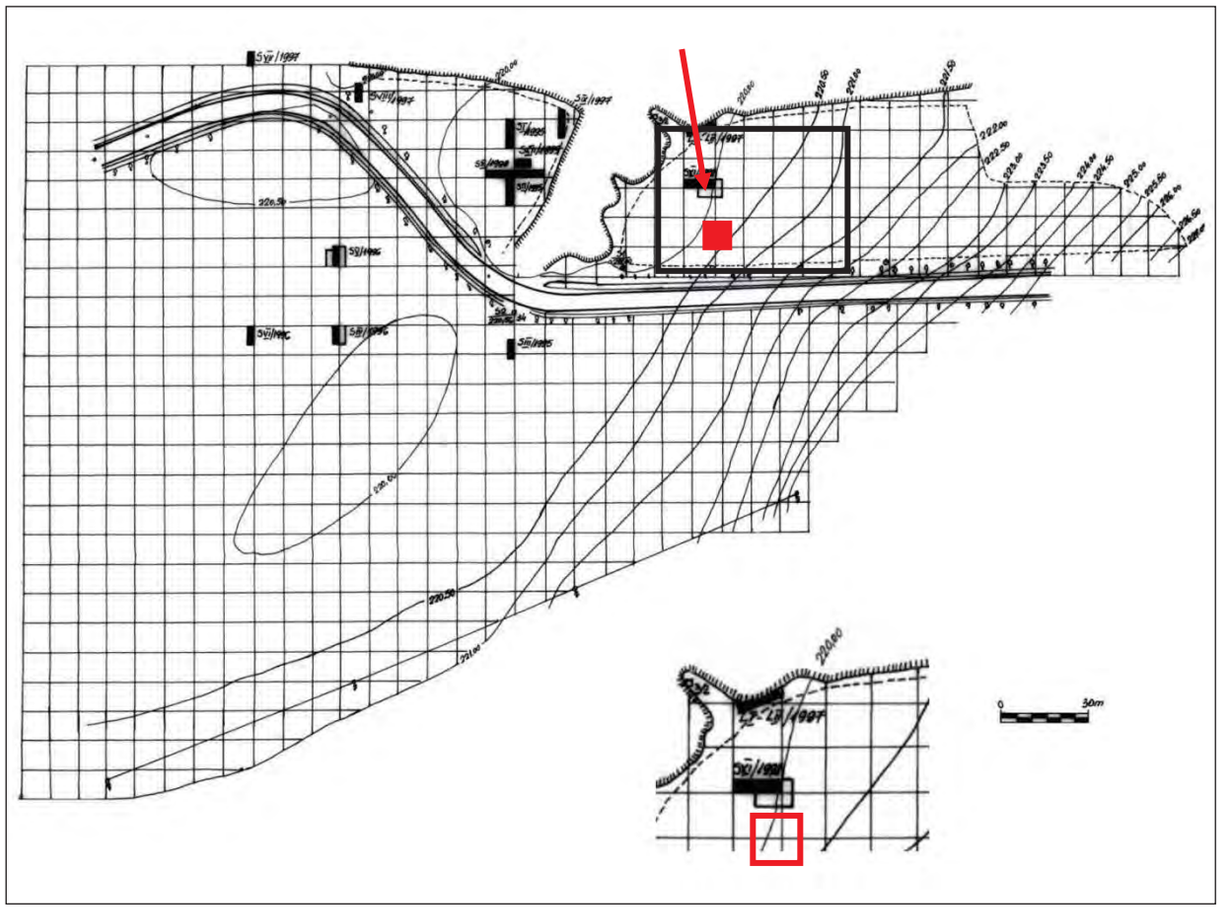

Fig. 1. Ridicarea topografică a sitului arheologic de la Limba-Oarda de Jos, cu precizarea poziţiei suprafeţei SXVII/(2012)-2013 în cadrul sectorului Vărăria.

Fig. 2. Vedere asupra sectorului cercetat, cu precizarea amplasării SXVII/2013 (10 x 10 m).

49. Limba-Oarda de Jos, com. Ciugud – localitate suburbană Alba Iulia, jud. Alba. Punct: Vărăria

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 3. Detaliu cu SXVII/2013. La baza profilului se observă folia de plastic depusă la finalul campaniei 2012

Fig. 4. Detaliu din timpul săpării celui de al treilea nivel din SXVII/2013. Se conturează locuinţa de suprafaţă Vinca timpurie (L1/2013)

49. Limba-Oarda de Jos, com. Ciugud – localitate suburbană Alba Iulia, jud. Alba. Punct: Vărăria

http://patrimoniu.gov.ro

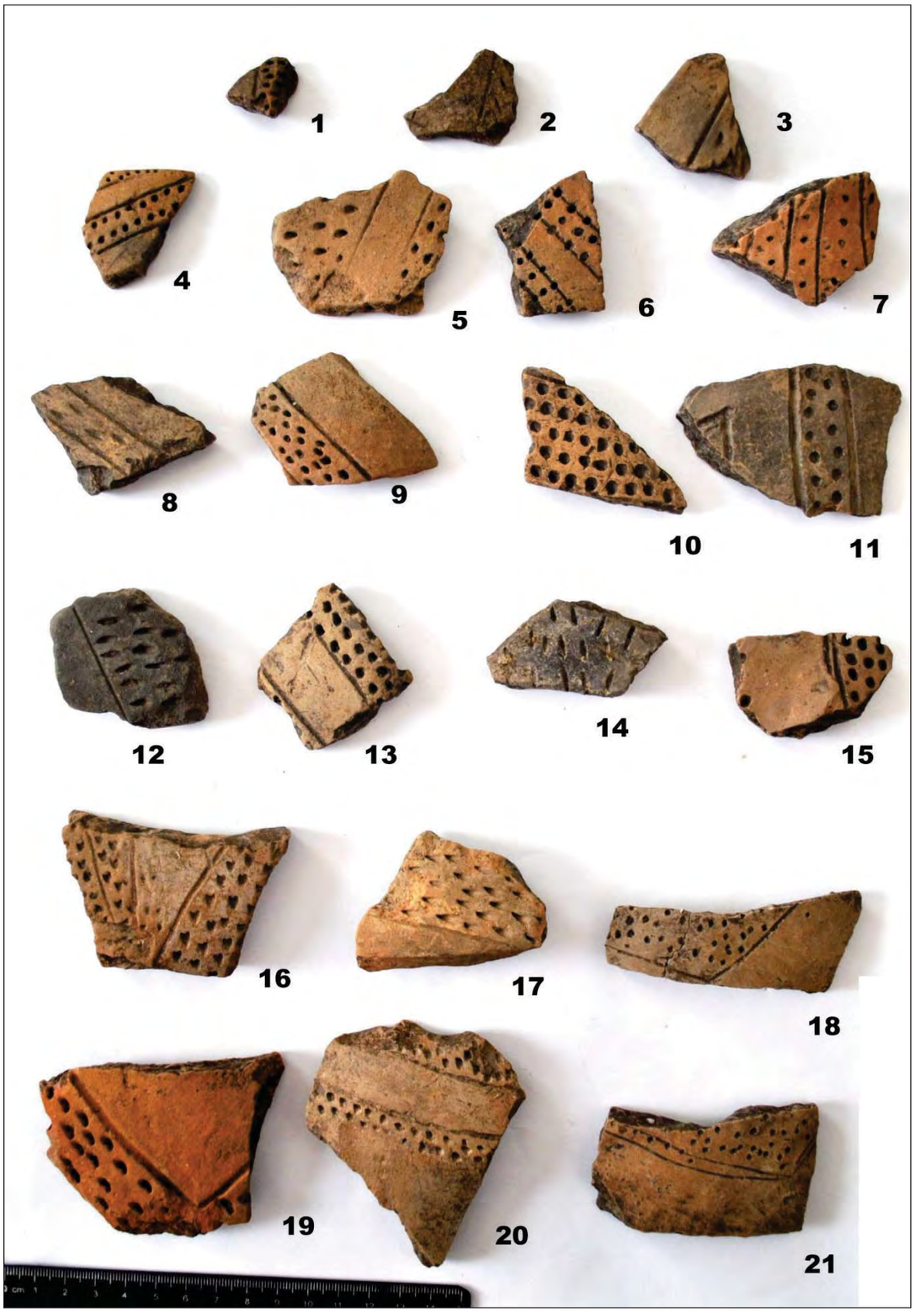

Fig. 5. Materiale arheologice aparţinând culturii Vinča, din L1/2013: fragmente ceramice cu decor în bandă incizat-punctată

49. Limba-Oarda de Jos, com. Ciugud – localitate suburbană Alba Iulia, jud. Alba. Punct: Vărăria

http://patrimoniu.gov.ro

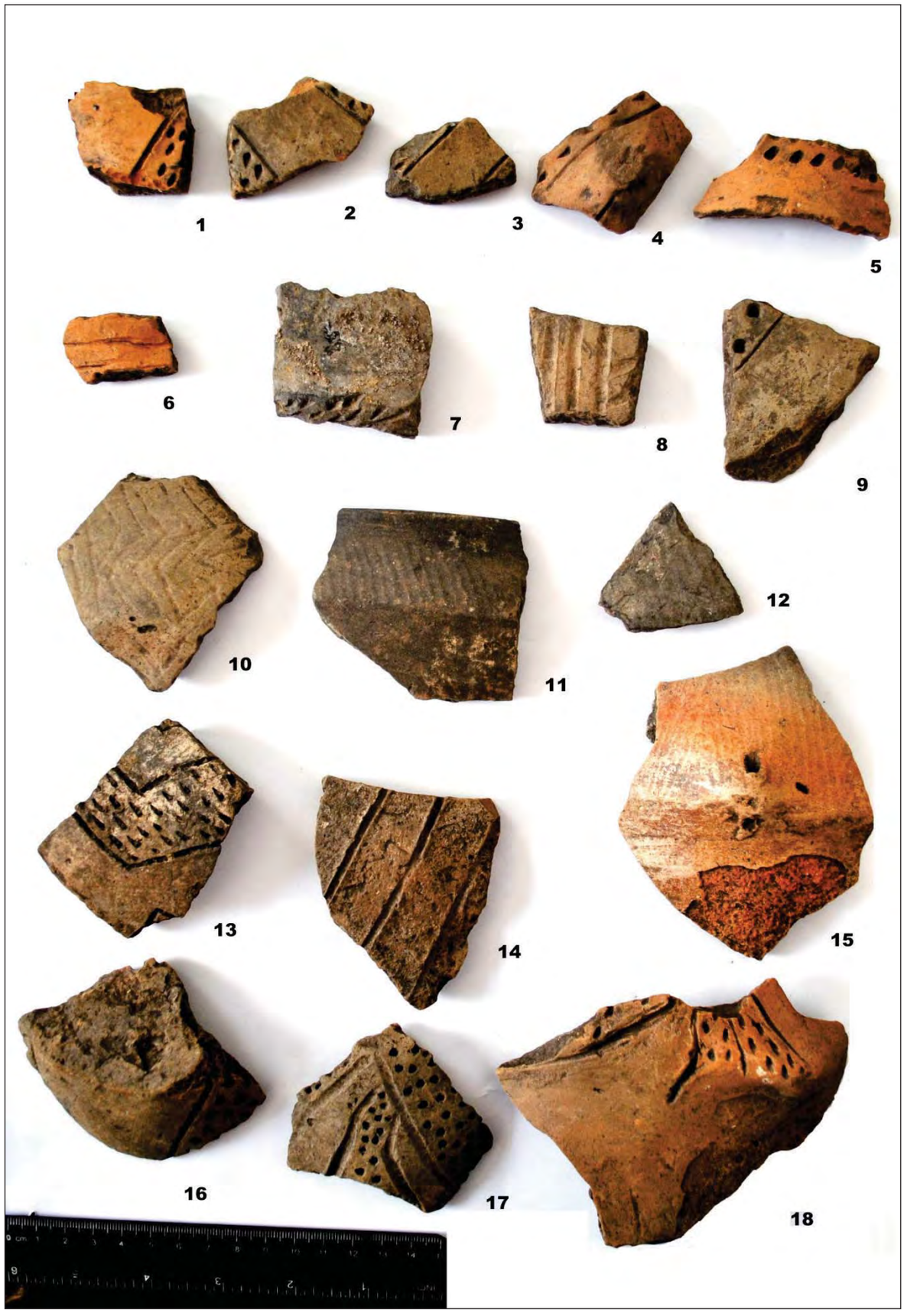

Fig. 6. Fragmente ceramice decorate cu banda incizat-punctată (1-5, 7, 9, 13-16-18), cu incizii paralele (6, 14), cu pliseuri (8, 10-12, 15)

49. Limba-Oarda de Jos, com. Ciugud – localitate suburbană Alba Iulia, jud. Alba. Punct: Vărăria

http://patrimoniu.gov.ro

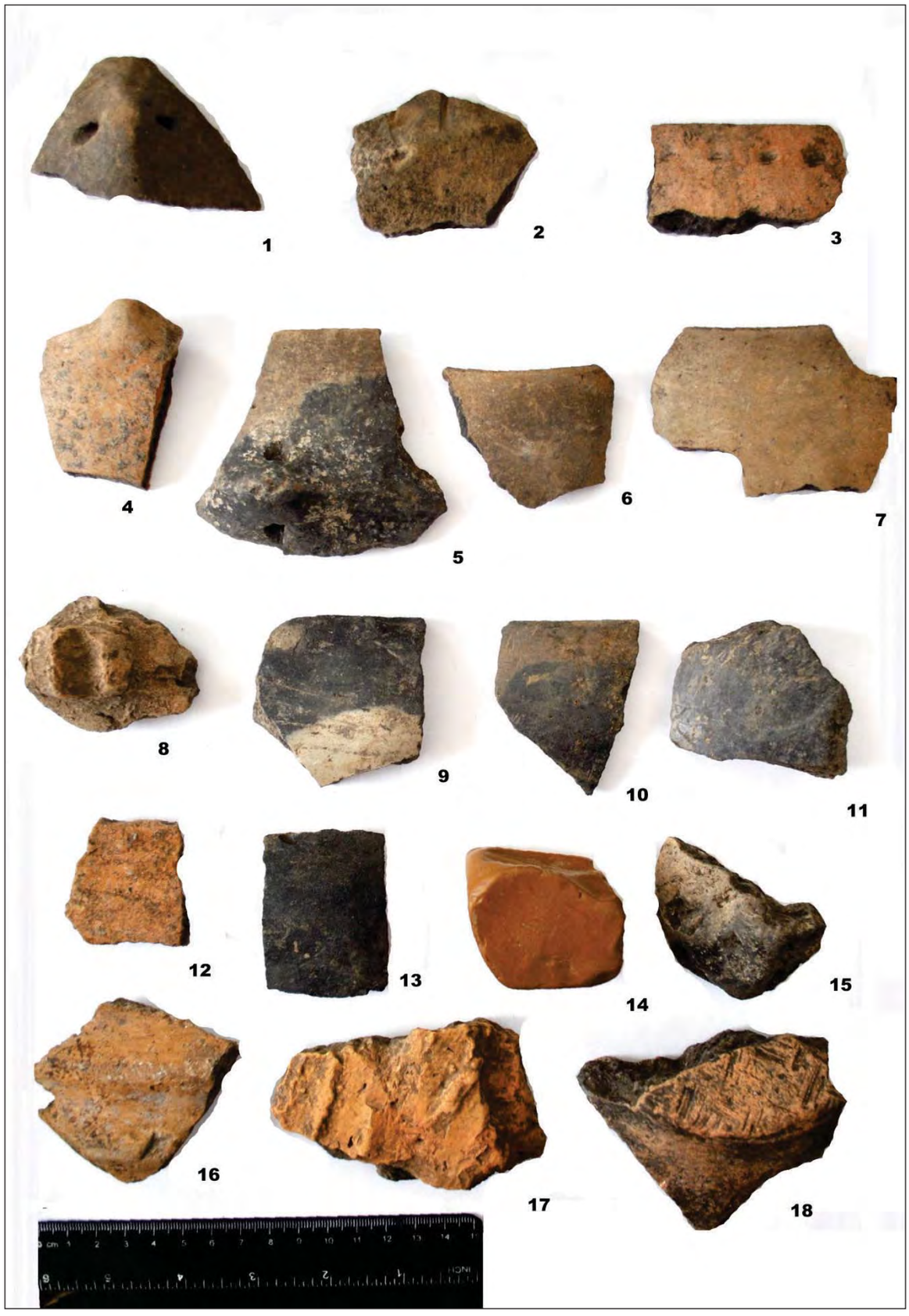

Fig. 7 Ceramică: toartă perforată orizontal (1), decor incizat (2), decor cu alveaole sub buză (3), buton pe buză (lob, 4), buton perforat vertical (5), fină (6-7), decor alveolar (8), black topped (9-10), neagra (11, 13), alveole pe buză (12), lustruitor (14), greutate de ceremică (15), decor profilat orizontal (16) barbotină (17), rogojină imprimată (18)

49. Limba-Oarda de Jos, com. Ciugud – localitate suburbană Alba Iulia, jud. Alba. Punct: Vărăria

http://patrimoniu.gov.ro

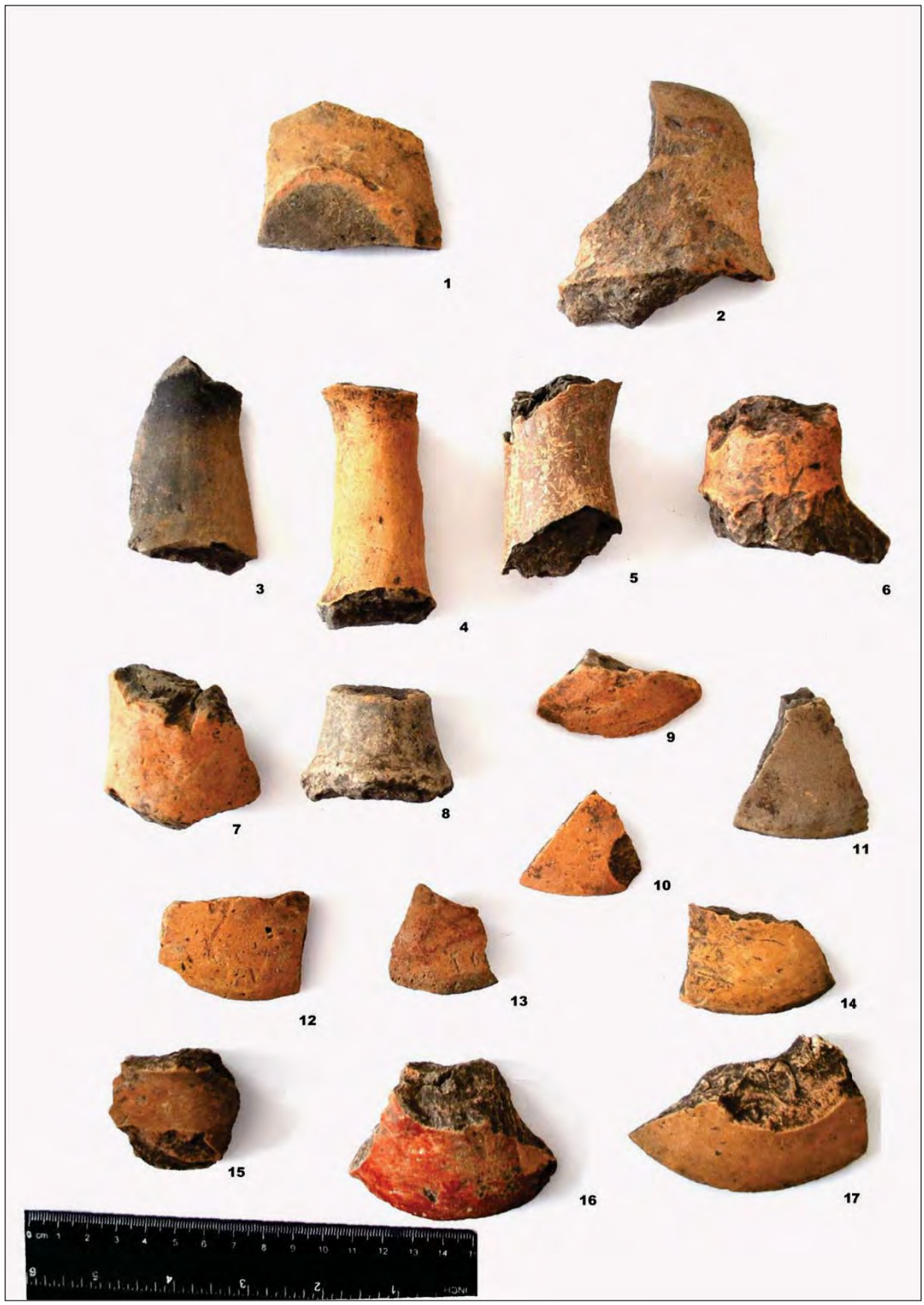

Fig. 8 Fragmente de cupe și de picioare de cupe

49. Limba-Oarda de Jos, com. Ciugud – localitate suburbană Alba Iulia, jud. Alba. Punct: Vărăria

http://patrimoniu.gov.ro

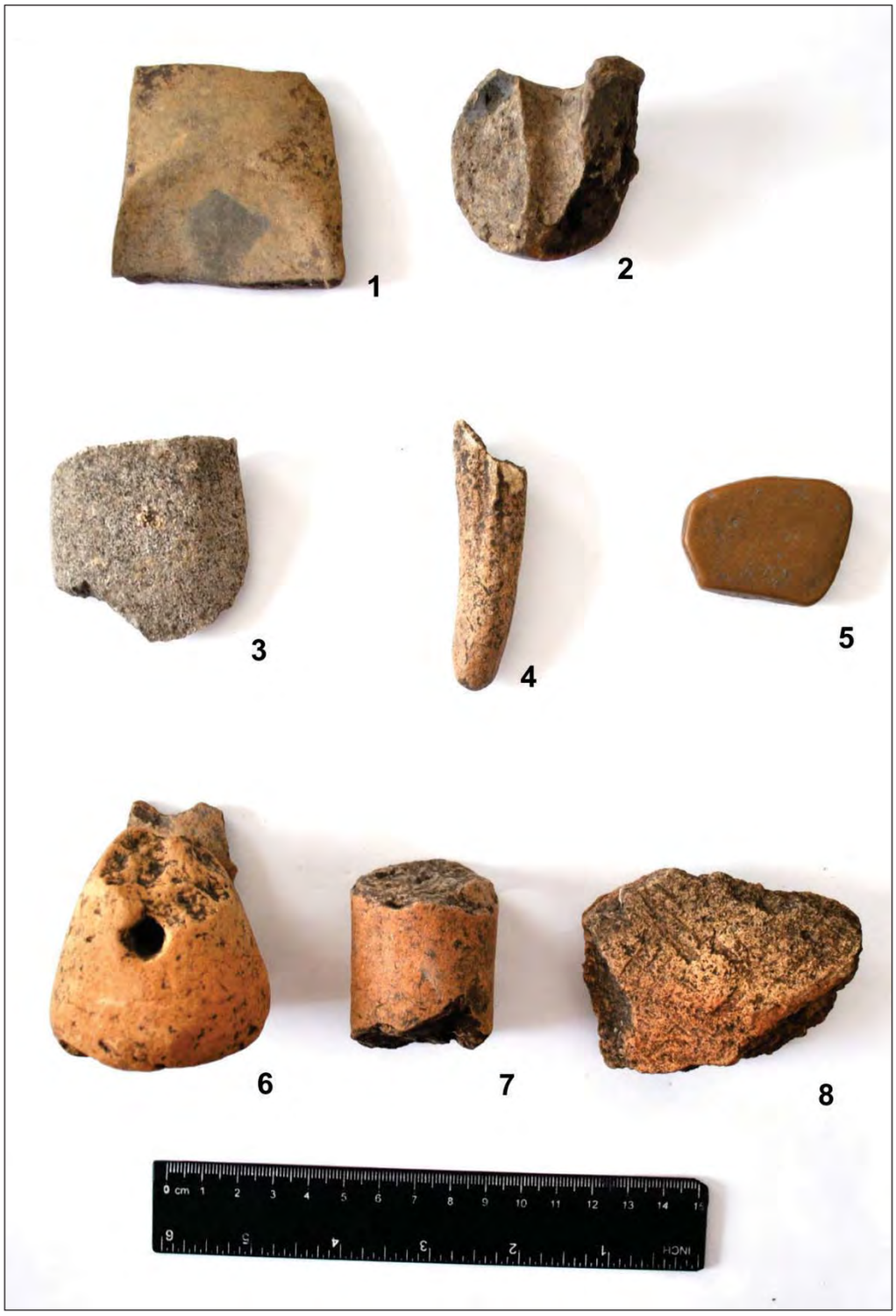

Fig. 9. Fund de vas cu decor obținut în tehnica blacktopped (en violon?)(1), fragment de greutate sferică din ceramică (2), fragment de tropor din piatră, unealtă (vârf) din corn de cerb, lustruitor din silice argiloasă (5), greutate conică din ceramică (6), fragment de picioor de cupă (7), fund de vas cu tesătură imprimată (8).

49. Limba-Oarda de Jos, com. Ciugud – localitate suburbană Alba Iulia, jud. Alba. Punct: Vărăria

http://patrimoniu.gov.ro

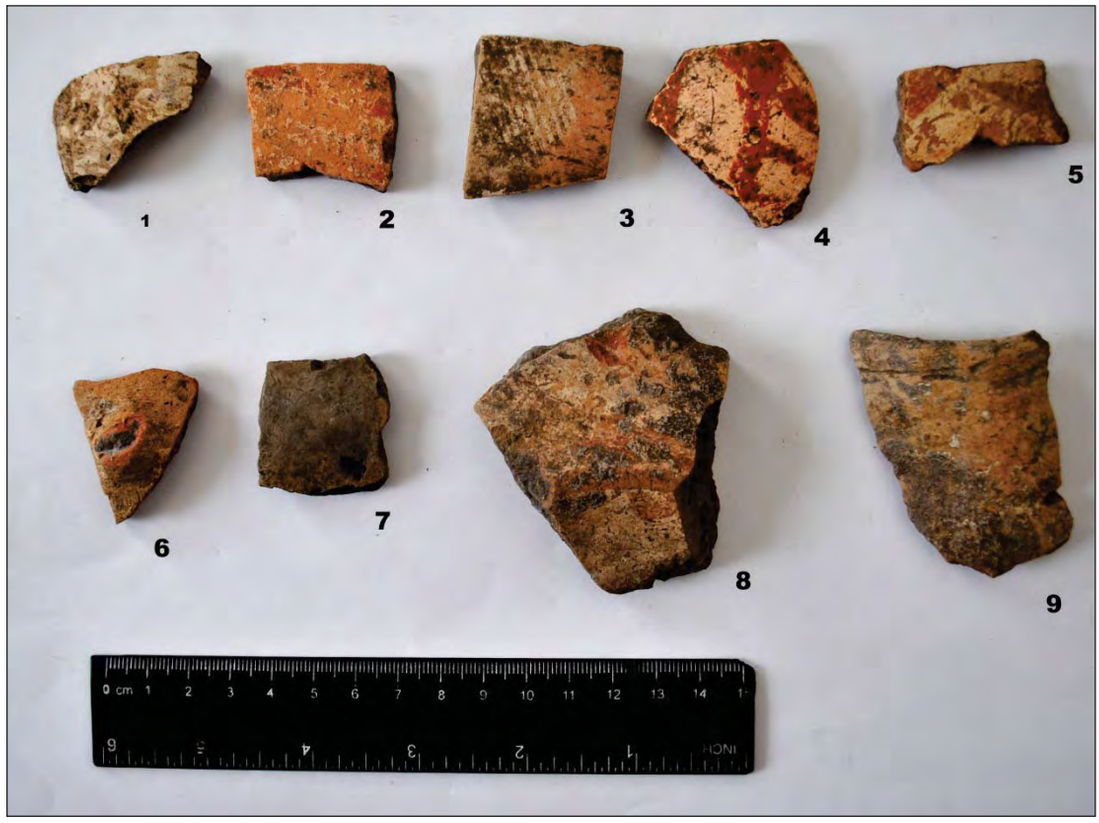

Fig. 10 Ceramica pictată tip Lumea Nouă

Fig. 11 Lame şi fragmente de lame din obsidian (7-10), lame şi aşchii de silex (2-6), lustruitor din silice argiloasă (1)

49. Limba-Oarda de Jos, com. Ciugud – localitate suburbană Alba Iulia, jud. Alba. Punct: Vărăria

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 12 Rîşniţe şi fragmente de râşniţe din gresie, cu zdrobitor/frecător aferent.

49. Limba-Oarda de Jos, com. Ciugud – localitate suburbană Alba Iulia, jud. Alba. Punct: Vărăria

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1: Detaliu necropola - vedere de ansamblu, dinspre nord

Fig. 2: Complexul CX 96 – mormânt, imagine de ansamblu cu identificarea gropii

Fig. 3: Complexul CX 96 – mormânt, detaliu

50. com. Luna, jud. Cluj. Nod Rutier

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1 - S XVII: Urmele substructurii zidului de piatră a fortificaţiei (casete de piatră şi gropi de stâlp

Fig. 2 - S XVII: Şanţul fortificaţiei şi nivelul de pietre de sub acesta.

52. Rapoltu Mare, com. Rapoltu Mare, Uroi, oraş Simeria, jud. Hunedoara.
Punct: Măgura Uroiului

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 3 - S XVII: Resturile locuinţei Hallstattiene L 1 şi ale vetrei.

Fig. 4 - S XVII: Groapa G 2, din nivelul de sub locuinţa L 1.

Fig. 5 - S XVII: Detaliu din G 2 cu vasul de pe fundul gropii

52. Rapoltu Mare, com. Rapoltu Mare, Uroi, oraş Simeria, jud. Hunedoara.
Punct: Măgura Uroiului

http://patrimoniu.gov.ro

55. Mintia, com. Vețel, jud. Hunedoara [Micia]. Punct: NE Amfiteatru

http://patrimoniu.gov.ro

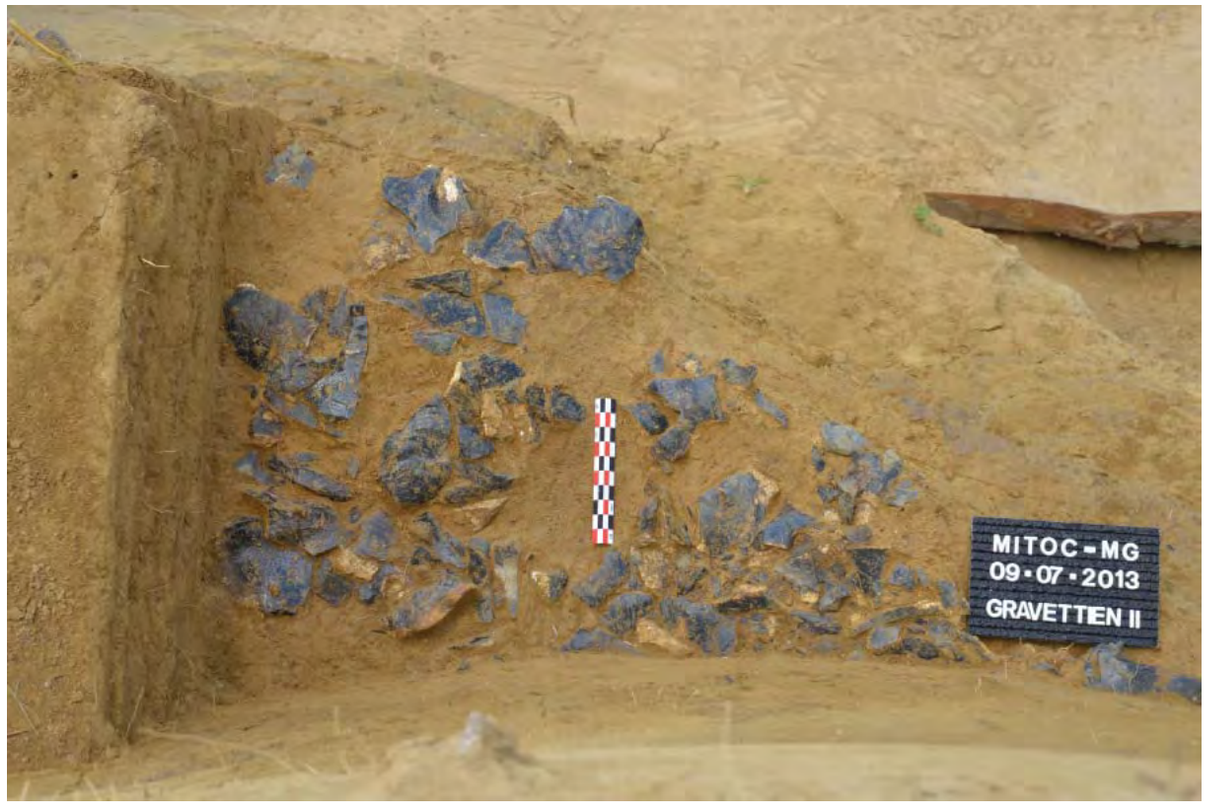

Fig. 1. Concentrație de materiale litice, aparținând ansamblului Gravettian II, în caroul N3. (foto, P. Noiret).

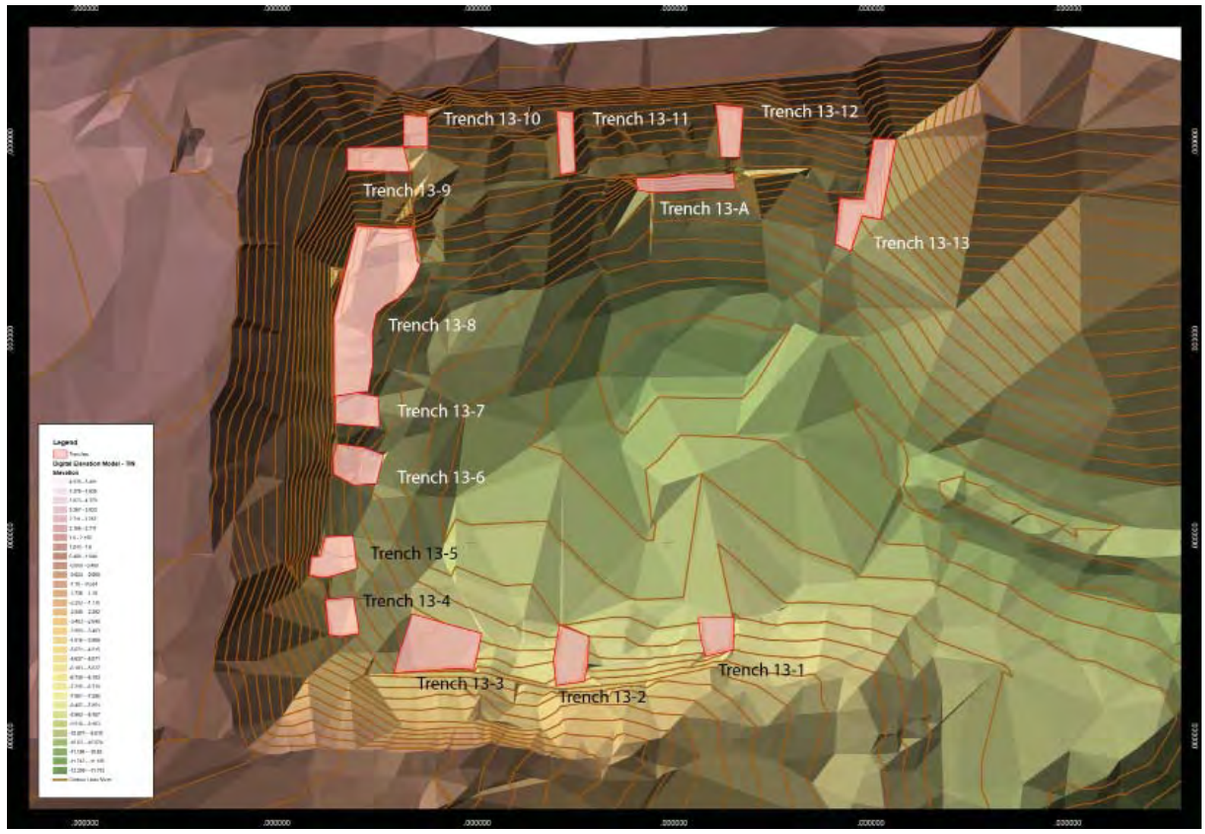

Fig. 2. Proiecția orizontală a materialelor descoperite în Zona A (iulie, 2013) (infografie, Ph. Nigst).

56. Mitoc, com. Mitoc, jud. Botoșani. Punct: Malu Galben

http://patrimoniu.gov.ro

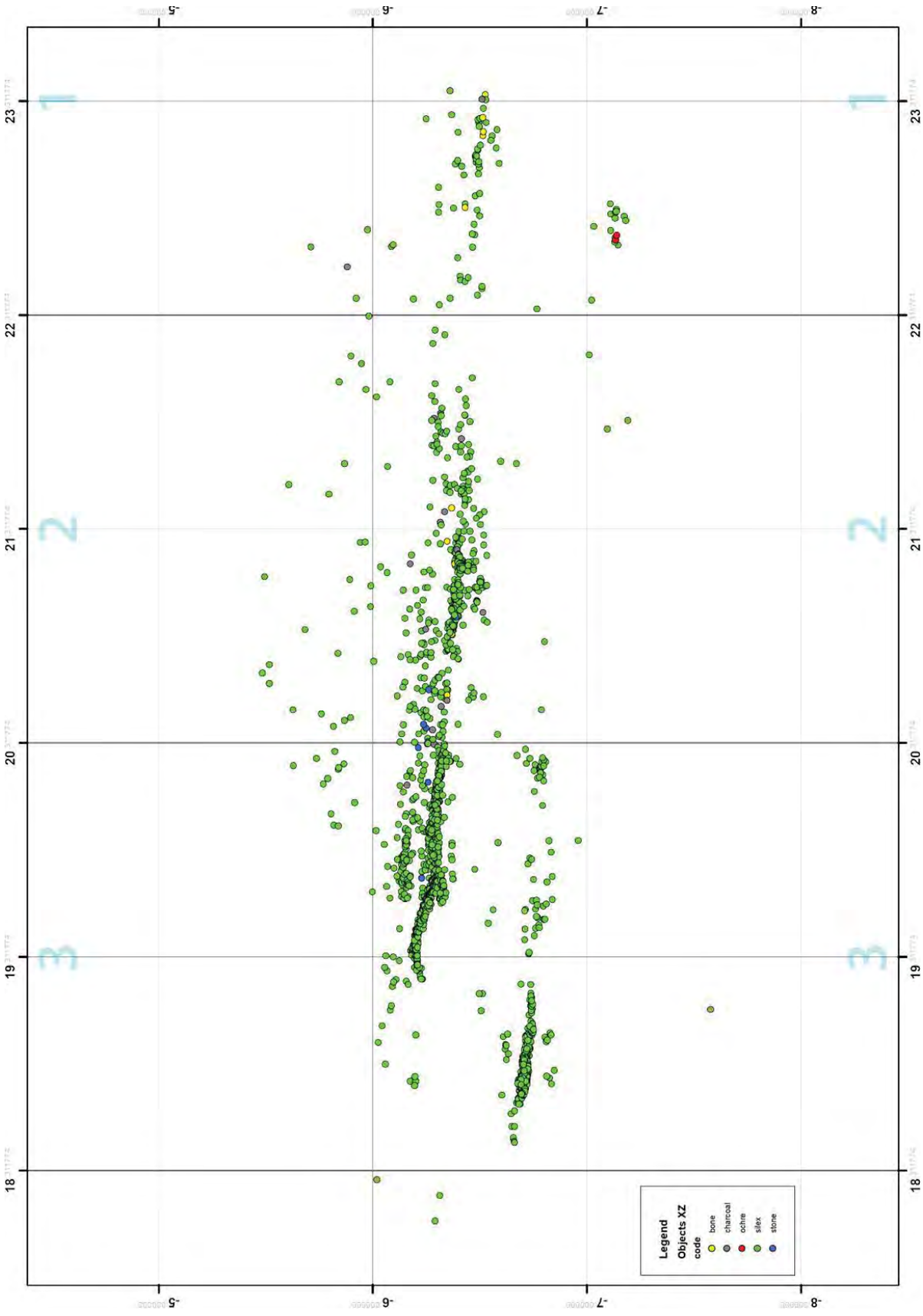

Fig. 3. Amplasarea și numerotarea sondajelor stratigrafice în topografia sitului (curbe de nivel de 50 cm (infografie, Ph. Nigst).

56. Mitoc, com. Mitoc, jud. Botoșani. Punct: Malu Galben

http://patrimoniu.gov.ro

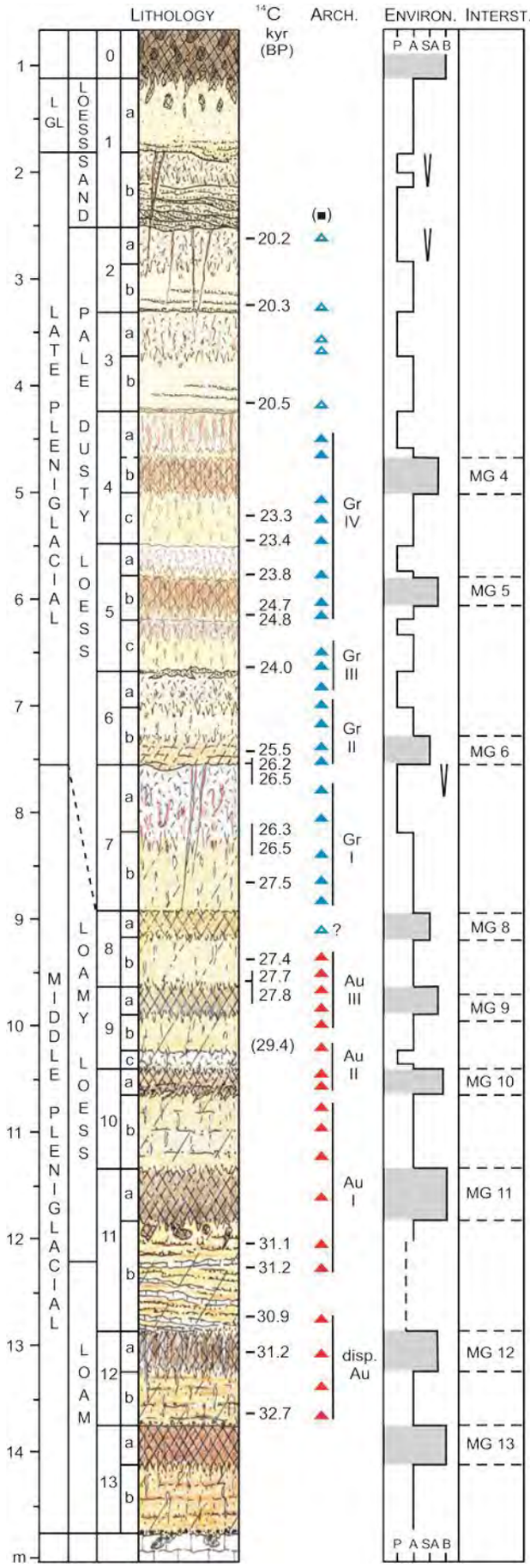

Fig. 4. Proiecția verticală a materialelor descoperite în Zona A (iulie, 2013) (infografie, Ph. Nigst).

56. Mitoc, com. Mitoc, jud. Botoșani. Punct: Malu Galben

http://patrimoniu.gov.ro

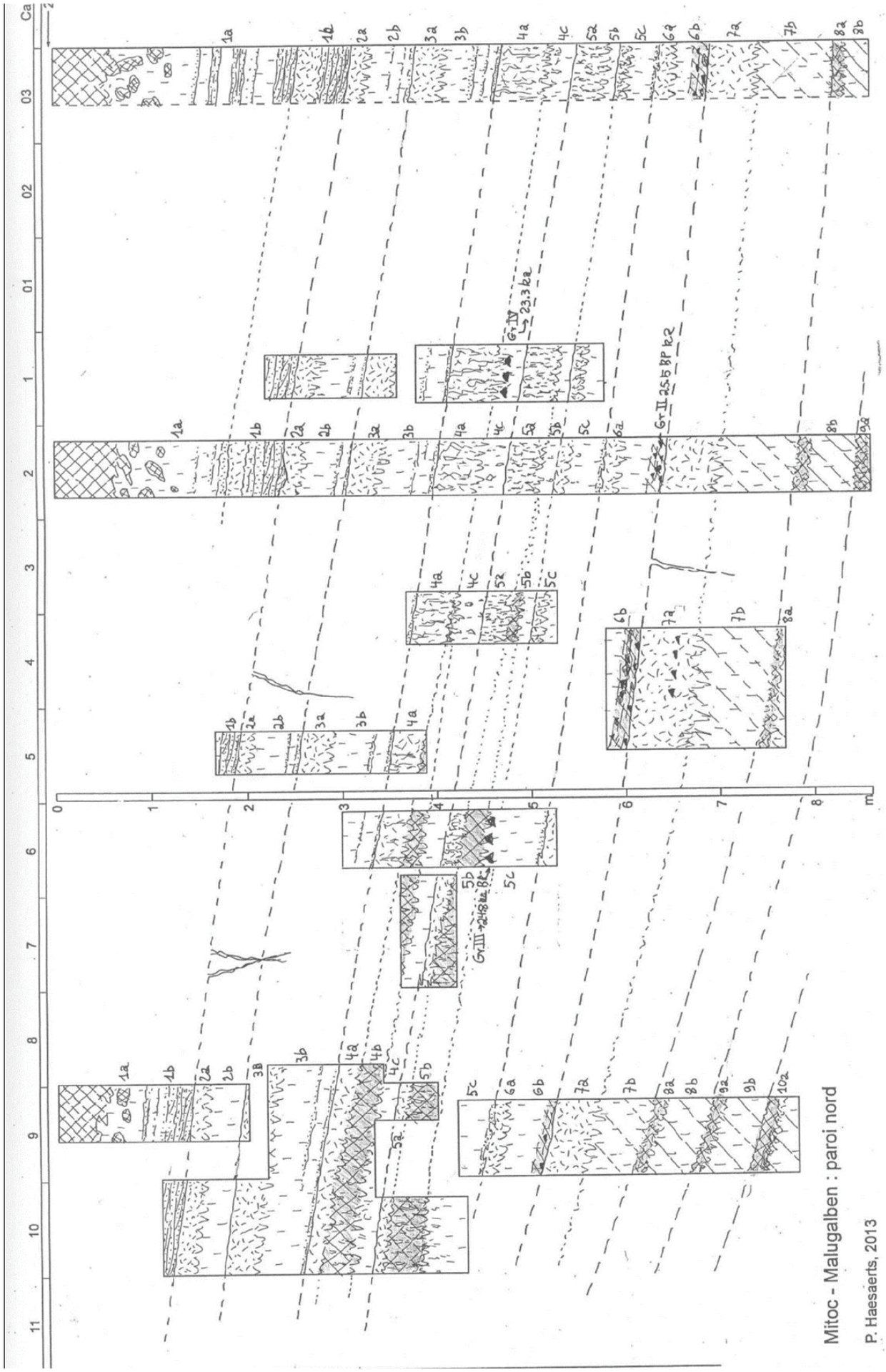

Fig. 5. Secvența stratigrafică generală.

56. Mitoc, com. Mitoc, jud. Botoșani. Punct: Malu Galben

http://patrimoniu.gov.ro

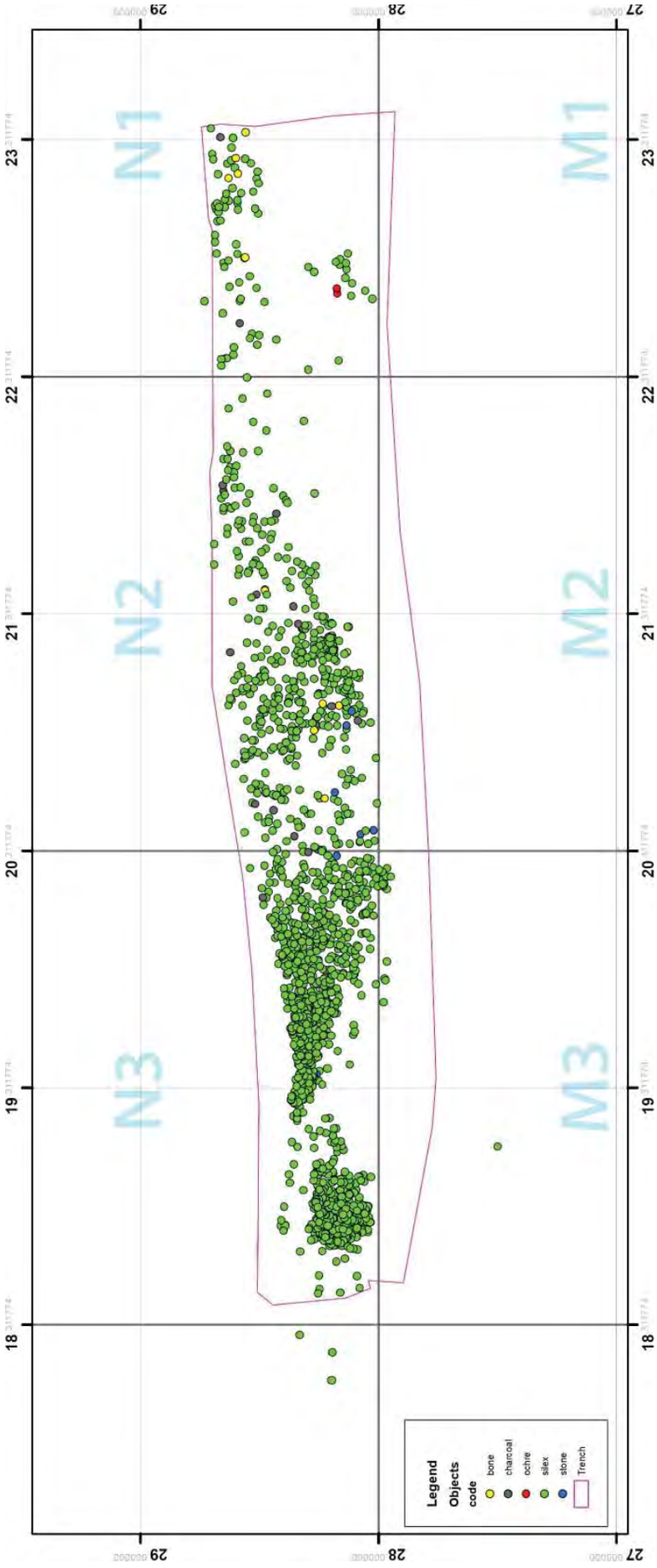

Fig. 6. Secventa stratigrafică, peretele de nord.

56. Mitoc, com. Mitoc, jud. Botoșani. Punct: Malu Galben

http://patrimoniu.gov.ro

Fig.1. Colţul de Nord-Vest al Edificiului adosat incintei de est

Fig.2. Marea piaţa pe latura de est a cetăţii. Vedere parţială

57. Murighiol, com. Murighiol, jud. Tulcea. Punct: La Cetate

http://patrimoniu.gov.ro

Fig.3. Zidul median al Edificiului

Fig.4. Adosarea la incintă a zidul median din interiorul Edificiului

Fig.5. Suprapunerea unui zid orientat E-V peste zidul median din interiorul Edificiului

57. Murighiol, com. Murighiol, jud. Tulcea. Punct: La Cetate

http://patrimoniu.gov.ro

a.

b.

Pl. 1. a. și b. Turnul de Colț (Aspecte din timpul cercetărilor)

58. Noviodunum (Isaccea), jud. Tulcea. Punct: Cetate.

http://patrimoniu.gov.ro

a.

b.

Pl. 2. a. și b. Turnul de Colț (Aspecte din timpul cercetărilor)

58. Noviodunum (Isaccea), jud. Tulcea. Punct: Cetate.

http://patrimoniu.gov.ro

a.

b.

Pl. 3. a. și b. Curtina C1 (Aspecte din timpul cercetărilor)

58. Noviodunum (Isaccea), jud. Tulcea. Punct: Cetate.

http://patrimoniu.gov.ro

a.

b.

Pl. 4. a. și b. Turnul A - Sondaj (Aspecte din timpul cercetărilor)

58. Noviodunum (Isaccea), jud. Tulcea. Punct: Cetate.

http://patrimoniu.gov.ro

a.

b.

Pl. 5. a. și b. Turnul A Est

58. Noviodunum (Isaccea), jud. Tulcea. Punct: Cetate.

http://patrimoniu.gov.ro

a.

b.

Pl. 6. a. și b. Turnul A Est (Aspecte din timpul cercetărilor)

58. Noviodunum (Isaccea), jud. Tulcea. Punct: Cetate.

http://patrimoniu.gov.ro

a.

b.

Pl. 7. a. și b. Suprafața A (Aspecte din timpul cercetărilor)

58. Noviodunum (Isaccea), jud. Tulcea. Punct: Cetate.

http://patrimoniu.gov.ro

a.

b.

Pl. 8. a. și b. Suprafața A (Aspecte din timpul cercetărilor)

58. Noviodunum (Isaccea), jud. Tulcea. Punct: Cetate.

http://patrimoniu.gov.ro

a.

b.

Pl. 9. a și b. Curtina C2 (Aspecte din timpul cercetărilor)

58. Noviodunum (Isaccea), jud. Tulcea. Punct: Cetate.

http://patrimoniu.gov.ro

a.

b.

Pl. 10. a și b. Curtina C2 (Aspecte din timpul cercetărilor)

58. Noviodunum (Isaccea), jud. Tulcea. Punct: Cetate.

http://patrimoniu.gov.ro

a.

b.

Pl. 11. a și b. Lutărie 2 - Caseta nr. 2

58. Noviodunum (Isaccea), jud. Tulcea. Punct: Cetate.

http://patrimoniu.gov.ro

Tabel nr. 1. Noviodunum (Isaccea), jud. Tulcea. Punct: Cetate. Campaniile 2012-2013. IMDA (epoca romană – evul mediu). Repertoriu.

Indicativ/Tip/Fig.	Descriere piesă/Morfometrie	Context	Epocă/Datare
NOV/2012_1 Mâner de corn de cerb decorat Fig. 1-2	**Mâner de corn de cerb cu decor gravat.** Piesă fragmentară – fracturare axială în vechime, lipseşte cca o treime, pe întreaga lungime a piesei. Segment de rază mezial. Debitaj realizat prin tăiere transversală cu ferăstrăul la extremităţi, fără fasonarea extremităţilor. Fasonarea a constat în înlăturarea perlurii prin cioplire razantă pe întreaga suprafaţă, producând aspectul faţetat. Decor realizat prin gravare cu vârful cuţitului, linii fine, drepte paralele, dispuse oblic faţă de axul principal al piesei, grupate câte trei; linii curbe echidistante, grupate câte două. Urme de utilizare: tocire, lustru la nivelul suprafeţelor, posibil fracturare axială în timpul folosirii. Dimensiuni (mm): L tot 66,98; EP 22,65/*22,50*; PM 21,17/*19,20*; ED 18,78/*16,80*; lăţ faţete 4-5; L linii gravate 15-20.	NOV 2012 TC 4 Caroul 7 Gr. 3.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)
NOV/2012_2 Corn de cerb – rază de ax Fig. 3-4	**Corn de cerb – rază de ax. Probabil materie primă.** Rază de ax (R3), segment proximal-mezial, lipseşte partea distală, detaşată prin cioplire şi fracturare. Detaşată de pe ax de la bază prin cioplire, despicare, fracturare, se conservă un fragment de ax. Fracturi recente la nivelul fragmentului de ax. Dimensiuni (mm): L tot 225; EP 44,70/34,10; PM 30,55/27,69; fragment de ax 69/38.	NOV 2012 TA Sondaj Caroul 1 Sub dărâmătură -1,50 – 1,60 m	Evul mediu (sec. al XIII-lea)
NOV/2013_1 Corn de cerb – segment de rază Fig. 5-6	**Corn de cerb – segment de rază. Materie primă sau eboşă pentru plăcuţe sau mâner.** Rază de corn de cerb (R1-R3). Piesă întreagă. Starea de conservare a suprafeţelor este bună. Segment proximal-distal. Debitaj realizat prin cioplire cu toporul sau securea, aplicată la extremitatea proximală. Extremitatea distală a fost detaşată prin cioplire pe circumferinţă. Suprafeţele sunt fasonate prin cioplire razantă a *compactei* în vederea eliminării reliefului anatomic (perlura). Operaţia a determinat faţetarea suprafeţelor. Piesa a fost abandonată în etapa iniţială a fasonării. Suprafeţele cioplite se suprapun în jumătatea distală; o suprafaţă cioplită în acelaşi mod se observă la partea proximală. În jumătatea proximală pe o faţă laterală, raza a fost cioplită pe un plan oblic accentuat până la nivelul ţesutului spongios. Dimensiuni (mm): L tot 177; EP 27,79/15,94; PM 28,14/21,39; ED 19,38/19,45; L suprafeţe cioplite 65-95; lăţ suprafeţe cioplite 7-10.	NOV 2013 Supr. A Caroul B2 - 1,00 m	Evul mediu (sec. al XIII-lea)
NOV/2013_2 Corn de cerb – segment de rază Fig. 7-8	**Corn de cerb – segment de rază. Materie primă sau eboşă pentru mâner?** Rază de corn de cerb (rază de coroană). Piesă fragmentară – lipseşte cca jumătatea proximală, fracturată recent. Starea de conservare a suprafeţelor este bună. Segment proximal-mezial. Debitaj realizat prin tăiere transversală cu ferăstrăul, aplicată la ambele extremităţi. Ţesutul spongios a fost înlăturat recent. Nu conservă alte urme de transformare tehnică. Dimensiuni (mm): L 124; EP 34,70/25,40; PM 30,69/22,57; ED 23,38/17,83.	NOV 2013 Canalizare Cetate CV 1 - 2.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)
NOV/2013_3 Corn de cerb – segment de rază Fig. 9-10	**Corn de cerb – segment de rază. Materie primă sau eboşă pentru mâner?** Rază de corn de cerb (rază de ax – R1-R3 sau rază de corbană). Piesă fragmentară, prezentând fracturi recente; procesul de deshidratare a determinat apariţia unei fisuri axiale pronunţate. Starea de conservare a suprafeţelor este mediocră. Segment distal. Debitaj neprecizabil. Fasonarea a constat în înlăturarea extremităţii distale prin cioplire pe circumferinţă, determinând aspectul faţetat. Perlura a fost înlăturată prin cioplirea razantă a suprafeţei faţete suprapuse. Dimensiuni (mm): L 80,28; EP (actuală la nivelul fracturii) 21,96/19,78; PM 18,03/15,96; ED 8,80/8,47; L faţete 20-30; lăţ faţete 3-12.	NOV 2013 Canalizare Cetate CV 9.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)
NOV/2013_4 Corn de cerb – segment de rază Fig. 11-12	**Corn de cerb – segment de rază. Materie primă sau eboşă pentru mâner?** Rază de corn de cerb (rază de ax – R1-R3 sau rază de coroană). Piesă întreagă. Starea de conservare a suprafeţelor este mediocră; suprafeţe corodate. Segment distal. Debitaj aplicat prin cioplire pe circumferinţă şi fracturare. Fasonarea este parţială; a constat în înlăturarea extremităţii distale prin cioplire pe circumferinţă. Perlura a fost înlăturată parţial prin cioplirea razantă a suprafeţei la partea distală. Faţetare. Dimensiuni (mm): L tot 86,01; EP 20,17/16,96; PM 15,95/14,11; ED 8,07/3,16; L faţete 20; lăţ faţete 5-6.	NOV 2013 TC 2 Îndreptare Martor Nord.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)
NOV/2013_5 Ac de păr de os Fig. 13-14	**Ac de păr de os cu cap conic (convex).** Os lung de vită (probabil). Piesă fragmentară – lipseşte partea distală, fracturată oblic în vechime. Stare de conservare a suprafeţelor mediocră; depuneri de concreţiuni, exfolieri la partea distală. Fasonare şi finisare integrale prin cioplire, crestare, raclaj şi abraziune; suprafeţe faţetate. Secţiuni poligonale asimetrice. Urme de utilizare: tocire, lustru. Dimensiuni (mm): L tot *93,25*/64,85; EP 6,76/5,73; PM 5,76/5,18; ED cca *1,2*; L cap 4,05.	Nov 2013 TC 4 Caroul 8 -0,90 m.	Epoca romană
NOV/2013_6 Ac de păr de os Fig. 15-16	**Ac de păr de os.** Os lung de vită (probabil). Piesă fragmentară – segment mezial-distal, extremitatea distală întreagă; fracturi produse în vechime. Stare de conservare a suprafeţelor foarte bună. Fasonare şi finisare integrale prin raclaj şi abraziune; suprafeţe faţetate; urme tipice de raclaj axial produse cu lama de cuţit. Secţiuni poligonale şi ovale asimetrice. Urme de utilizare: tocire, lustru pronunţate. Dimensiuni (mm): L 57,41; PM 3,74/3,40; PD 2,99/2,78; ED 1,16/1.	NOV 2013 Curtina 2 Caroul 3 -1,85 m La vest de zid.	Epoca romană
NOV/2013_7 Vârf de săgeată de corn de cerb Fig. 17-18	**Vârf de săgeată de corn de cerb.** Piesă întreagă. Corn de cerb, segment distal de rază. Stare de conservare a suprafeţelor foarte bună. Formă generală tronconică, având extremitatea distală piramidală cu trei feţe. Extremitatea proximală este rectilinie. Debitaj nedefinibil, probabil tăiere transversală cu ferăstrăul sau cioplire/crestare pe circumferinţă şi fracturare, aplicate la extremitatea proximală. Fasonare prin tăiere sau cioplire pentru înlăturarea extremităţii distale, apoi fasonare integrală intensă a suprafeţelor prin raclaj şi abraziune pentru obţinerea suprafeţelor lise. Secţiuni circulare, uşor ovale şi triunghiulare (la extremitatea distală). Amenajarea canalului axial conic de inserţie a tijei săgeţii prin excavarea ţesutului spongios. Extremitatea distală piramidală a fost amenajată prin cioplire. Culoarea brună ar putea indica aplicarea tratamentului termic pentru sporirea durităţii. La extremitatea proximală se păstrează urme de tăiere transversală cu cuţitul şi fasonare prin cioplire şi grataj interior. Urme de utilizare: tocirea, lustrul suprafeţelor; extremitatea distală este intactă. Dimensiuni (mm): L tot 41,72; EP 8,59/6,53; PM 7,43/7,37; PD (baza piramidei) 6,09/6,05; L faţete piramidă 6,15-6,68; lăţ feţe bază piramidă 4,12, 4,68, 4,76; gros pereţi la EP 1,27; ad canal pentru tijă 19,20.	NOV 2013 TC 1 Caroul 8 Gr. 1.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)
NOV/2013_8 Jeton de os Fig. 19-20	**Jeton de os. Piesă de joc.** Piesă întreagă. Confecţionată din fragment diafizar (*compacta*) de os lung, probabil de vită. Starea de conservare a suprafeţelor bună pe o faţă şi mediocră pe cea opusă (desprinderi sectoare, exfolieri). Culoarea brună	NOV 2013 TA Sondaj E Caroul 2 -1,00 m.	Epoca romană

http://patrimoniu.gov.ro

	neuniformă poate indica aplicarea tratamentului termic? Formă circulară, feţe plane lise, margini convexe şi faţetate prin fasonare şi finisare. Fasonare prin abraziune şi finisare prin polizare (frecare cu o bucată de piele sau material textil). Pe una dintre feţe s-a amenajat, prin rotaţia unui vârf de cuţit, o alveolă centrală de formă circulară; pe aceeaşi faţă se observă suprafeţe cu sectoare desprinse, exfoliate, desprinderi produse în vechime. Dimensiuni (mm): diam 17,69/17,64; gros 3,68; diam alveolă 1,98; ad alveolă 0,5; L suprafeţe exfoliate 3,5-9; lăţ suprafeţe exfoliate 2,5-3,5.		
NOV/2013_9 Manşon de os decorat Fig. 21-22	**Manşon de os decorat.** Formă generală tronconică. Piesă fragmentară – lipseşte cca o treime a diametrului, fracturată axial în vechime. Materia primă este un segment diafizar de os lung cu secţiune circulară (humerus?), probabil de vită. Debitaj neprecizabil, probabil tăiere transversală sau cioplire pe circumferinţă. Fasonare integrală, aplicată atât la exterior, cât şi la interior prin raclaj şi abraziune. Finisarea suprafeţelor exterioare prin polizare. Extremităţile manşonului sunt fasonate prin cioplire cu cuţitul, tocite şi lustruite puternic. În interior se observă urme de fasonare cu cuţitul, fără finisare. Perforaţiile sunt în număr de cinci, dintre care trei plasate la un capăt, întregi, dispuse orizontal; alte două perforaţii sunt păstrate parţial (cu jumătate sau o treime a diametrului), dispuse vertical (juxtapuse). Perforaţiile verticale prezintă urme de tocire şi lustru intense, celelalte nu au urme de tocire şi lustru. Perforaţiile au formă bitronconică asimetrică, fiind amenajate bilateral prin rotaţia unui vârf de cuţit. Perforaţiile serveau probabil la fixarea cu ajutorul niturilor şi probabil prin utilizarea unor fibre introduse prin perforaţiile verticale. Decor complex gravat probabil cu cuţitul, compus din trei benzi orizontale formate din două linii gravate pe care există câte două şiruri de alveole triunghiulare cu vârfurile opuse (tip „dinţi de lup"). Câte o bandă se află la extremităţile manşonului, iar a treia la nivelul părţii meziale. În cele două registre create de cele trei benzi s-a gravat un decor compus din benzi scurte dublu haşurate, dispuse alternativ orizontal şi oblic. Urme de utilizare: tocirea intensă a suprafeţei exterioare şi estomparea parţială a decorului. Tocirea şi lustrul extremităţilor şi a perforaţiilor dispuse vertical. Dimensiuni (mm): L tot 58,54; diam extremitate 1 44,40; diam extremitate 2 47,15; PM cca 45; gros pereţi cca 4; banda 1 lăţ 4,60-5,13; banda 2 lăţ 4,10-4,25; banda 3 lăţ 4,10; L benzi registre cca 18,75; lăţ benzi registre cca 5,7; diam ext perf 4,25; diam int perf 2,5; L alveole triunghiulare 1,7; lăţ bază alveole triunghiulare 0,8.	NOV 2013 TA Sondaj Caroul 1 Sondaj -1,70 m.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)
NOV/2013_10 Placă de os decorată Fig. 23-24	**Placă de os decorată.** Placă amenajată după fracturarea axială a unui manşon similar celui precedent (NOV/2013_9), având faţa exterioară convexă, o extremitate uşor convexă şi cea opusă concavă cu capete ascuţite, faţetate; unul dintre ele este fracturat recent. Placă fragmentară. O margine a fost fracturată în vechime pe cca trei sferturi din lungime şi reamenajată prin cioplire cu cuţitul. Materia primă este un segment de os lung cu secţiune circulară (humerus?), probabil de vită. Debitaj neprecizabil, probabil tăiere transversală sau cioplire pe circumferinţă. Fasonare integrală, aplicată atât la exterior, cât şi la interior prin raclaj, cioplire şi abraziune. Finisarea suprafeţelor exterioare prin polizare. Extremităţile sunt fasonate prin cioplire cu cuţitul, tocite şi lustruite puternic. În interior se	NOV 2013 TA Est Caroul 2 Gr. -1,00 m.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)

	observă urme de fasonare cu cuţitul, fără finisare. Urme de ardere accidentală? Perforaţii ovale asimetrice, bitronconice, amenajate prin rotaţia unui vârf de cuţit înainte de realizarea decorului; în număr de şase: patru întregi, plasate central pe suprafaţă şi grupate câte două la distanţe egale, în două şiruri orizontale; alte două la capătul convex plasate pe un şir vertical, păstrate parţial (o treime sau două treimi diametru, fracturate în vechime). Decor gravat realizat sub formă de trei benzi: o bandă haşurată rectilinie verticală; o bandă curbă haşurată; o altă bandă orizontală aflată la extremitatea convexă. Suprafaţa dintre benzi este haşurată cu linii simple paralele, grupate în sensuri diferite. Urme de utilizare: tocirea intensă a suprafeţei exterioare şi estomparea parţială a decorului; tocirea şi lustrul extremităţilor. Dimensiuni (mm): L tot 67,42; lăţ extremitate convexă 27,70; gros 2,90; diam perf dispuse central pe faţa superioară: ext 6,85/6,21; int 5/3,88; diam perf dispuse vertical la extremitatea convexă: ext 4,12; int 3; L bandă 1 (rectilinie) 16, 16; lăţ bandă 1 3,92-5,26; L bandă 2 (curbă) 27; lăţ bandă 2 2,35-3,90; L bandă extremitate convexă: 31,17; lăţ bandă 3 4; L linii gravate cca 12.		
NOV/2013_11 Placă de os decorată Fig. 25-26	**Placă de os decorată.** Fragmentară. Se păstrează două fragmente, fracturate în vechime şi recent; fisură dispusă axial. Stare de conservare mediocră; subţire, fragilă. Formă generală curbă, dreptunghiulară alungită, cu margini şi extremităţi rectilinii. Suprafeţe lise, fasonate şi finisate. Marginile sunt convexe în secţiune. Aspect de bandă subţire utilizată ca element decorativ pentru obiecte de lemn cu suprafeţe curbe? La una dintre extremităţi se păstrează o perforaţie de formă circulară, realizată prin rotaţie cu un vârf de cuţit, destinată introducerii unui nit. Faţa interioară prezintă haşuri fine oblice paralele, dispuse la distanţe aleatorii, realizate cu vârfului cuţitului, având rolul de fixare pe suprafaţa obiectului decorat. Probabil că placa întreagă avea câte două perforaţii la fiecare extremitate. Pe faţa exterioară se păstrează decorul gravat sub forma unor şiruri oblice dispuse în zigzag, alcătuite fiecare din 3-4 cercuri simple cu alveolă centrală, dispuse la distanţe inegale. Cercurile au fost gravate cu ajutorul unei unelte speciale de tip „compas", iar alveolele s-au modelat cu vârful cuţitului. Urme de utilizare: tocire, lustru intense. Dimensiuni (mm): fragmentul 1: L 71,67; lăţ 31,20-32,25; gros 17,5/18; diam cercuri 5,8; diam alveole 1-1,4; diam perf 2,74; fragmentul 2: L 29,09; lăţ max 19,65; gros 1,45.	NOV 2013 TC 4 Caroul 7 Gr. 3.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)
NOV/2013_12 Placă de corn de cerb Fig. 27-28	**Placă de corn de cerb. Eboşă pentru placă decorativă sau plăsea.** Piesă fragmentară, fracturată recent; lipseşte cca o treime; se păstrează o extremitate. Realizată din corn de cerb, fragment de ax, *compacta*. Marginile sunt paralele fasonate prin cioplire, apoi extremitatea păstrată a fost modelată prin cioplire cu toporul; urme de tăiere/cioplire păstrate pe o margine şi pe faţa superioară. Faţa superioară are aspect faţetat; regularizată prin cioplire pentru înlăturarea aproape integrală a perlurii; pe faţa inferioară ţesutul spongios a fost păstrat parţial. Piesă abandonată înainte de faza fasonării prin raclaj/abraziune. Dimensiuni (mm): L 103,22; PM 23,60/10,14; extremitate 25,24/10,80.	NOV 2013 TC 4 Caroul 7 -1,80 m.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)
NOV/2013_13 Placă de corn de cerb decorată Fig. 29-30	**Placă de corn de cerb decorată.** Piesă întreagă, fracturată în vechime la cca o treime din lungime şi lipită. Formă triunghiulară alungită, cu o extremitate convexă asimetrică şi cealaltă rectilinie. Formă	NOV 2013 TA Est Caroul 1 - 1,00 m.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)

	generală uşor curbată (anatomic) spre interior. Materie primă: corn de cerb, fragment de ax. Stare de conservare mediocră – depuneri discontinui de concreţiuni. Fasonare integrală prin cioplire şi raclaj cu ajutorul cuţitului. Decor realizat pe faţa superioară pe întreaga lungime a piesei, compus din linii gravate de-a lungul laturilor lungi şi paralele cu acestea; pe întreaga faţă superioară au fost gravate benzi compuse din câte trei linii transversale paralele, dispuse la distanţe aproximativ egale. Piesa era probabil un element decorativ pentru întarsie? Dimensiuni (mm): L tot 202; EP 19,59/4,23; PM 15,21/3,76; ED 5,57/1,94; lăţ benzi cca 5; L linii scurte benzi 6,30-12,20; dist dintre benzi 11,6-13; dist dintre linii benzi 1,5-1,7.		
NOV/2013_14 Placă de corn de cerb decorată Fig. 31-32	**Placă de corn de cerb decorată.** Piesă fragmentară, fracturată în vechime. Are aspectul unei benzi uşor curbate spre interior. Formă generală alungită, cu margini uşor divergente, una rectilinie, alta uşor concavă. O extremitate este concavă asimetrică. Fasonare prin cioplire cu cuţitul şi raclaj axial. Piesa nu este finisată. Prezintă trei perforaţii, dintre care două întregi, plasate aproximativ central (în axul piesei) şi una excentrică, păstrată parţial (jumătate de diametru); perforaţiile sunt bitronconice în profil şi au formă ovală asimetrică în plan; au fost realizate prin rotaţie cu vârful cuţitului; serveau probabil la fixarea niturilor. Faţa inferioară este lisă nehaşurată; o linie gravată cu vârful cuţitului se observă la nivelul părţii meziale. Decor compus dintr-o bandă haşurată, plasată de-a lungul unei laturi şi la extremitatea concavă; linii lungi gravate cu cuţitul şi crestături scurte oblice realizate cu ferăstrăul. Piesa intra probabil în alcătuirea unui placaj pentru obiecte de lemn, alături de alte piese similare, respectiv două sau mai multe plăci (sau benzi) juxtapuse. Dimensiuni (mm): L 120; extremitate întreagă: lăţ porţiune concavă 34; lăţ la nivelul perf 1 14,08; gros la nivelul perf 1 3,75; PM 13,23/3; diam perf 4,64/3,94; L linii oblice (crestături) 1,5-6,5; lăţ linii oblice 0,5-0,7.	NOV 2013 TC 4 Îndreptare profil Nord.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)
NOV/2013_15 Cataramă de os Fig. 33-34	**Cataramă de os probabil pentru curea.** Piesă întreagă. Stare de conservare foarte bună. Materia primă: fragment diafizar de os lung de vită? Plăcuţă dreptunghiulară cu feţe şi margini fasonate prin cioplire şi raclaj axial aplicate cu ajutorul cuţitului. Margini de morfologie neregulată, faţetate. Extremitatea distală este îngustată, cu un capăt rotunjit; extremitatea proximală este rectilinie. Partea centrală a plăcii a fost decupată, cu rezervarea spinului, care ulterior a fost fasonat prin cioplire. Spinul lung este dispus central şi are formă piramidală multifaţetată prin cioplire. Laturi rectilinii şi concave de o parte şi de alta a spinului; margini faţetate prin cioplire. Urme de utilizare: tocire, lustru la nivelul spinului, partea proximală. Dimensiuni (mm): L tot 38,73; EP 20,54/4,30; PM 21,56/3,77; ED 17/4,17; L spin 13,82; lăţ bază spin 4,03; lăţ latură scurtă corp cataramă EP 5,83; lăţ laturi lungi corp cataramă 4.	NOV 2013 Canalizare CV 1 (Zona G. Tudor) Gr.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)
NOV/2013_16 Placă de corn de cerb decorată Fig. 35-36	**Placă de corn de cerb decorată. Aplică.** Piesă fragmentară, fracturată în vechime. Corn de cerb, *compacta*, cu *spongiosa* păstrată parţial pe faţa inferioară. Margini de secţiune convexă. Formă generală semicirculară, cu trei lobi trapezoidali, unul întreg şi doi fragmentari. Lobii au fost modelaţi prin realizarea unor perforaţii ovale similare celei centrale. În centru se află o perforaţie de formă ovală, realizată bilateral. Decor gravat	NOV 2013 Canalizare CV 1 (Zona G. Tudor) Gr.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)

	alcătuit din cercuri simple cu alveolă centrală şi linii curbe plasate de-a lungul marginilor lobilor. Urme de utilizare: tocire, lustru. Piesa servea probabil ca aplică pentru obiecte de lemn? Dimensiuni (mm): L 34,58; gros 3,70; lobi 11,20/8; perf 7,93/7,05; diam cerc 4,66; diam alveolă 1,12.		
NOV/2013_17 Pandantiv de corn de cerb Fig. 37-38	**Pandantiv de corn de cerb.** Piesă întreagă. Fracturată oblic recent şi lipită. Materia primă: corn de cerb, bază de ax extrasă prin debitaj la nivelul rozetei; un segment al rozetei nemodificat se păstrează pe veriga pandantivului. Formă generală ovală asimetrică, o porţiune semicirculară a fost rezervată pentru modelarea verigii (urechii) pe fixare pe fir. Debitajul s-a realizat probabil prin tăiere transversală cu ajutorul ferăstrăului, obţinându-se o placă de formă circulară. Piesa nu a fost fasonată integral; a fost aplicată o primă fasonare grosieră prin cioplire cu cuţitul; marginile au aspect faţetat. Perforaţie realizată prin rotaţia vârfului de cuţit pe ambele feţe (bilaterală), bitronconică şi asimetrică în secţiune, plasată central pe porţiunea semicirculară special rezervată în acest scop. Feţe au aspect neregulat, rezultat în urma cioplirii. Pe faţa superioară se observă liniile gravate (reziduale) de trasare a conturului înaintea modelării prin cioplire, contur care urmează un traseu paralel cu marginile anatomice ale bazei de ax (rozeta perlată). Piesa a fost abandonată după aplicarea etapei iniţiale a fasonării. Dimensiuni (mm): diametru: 45,72/46,86; gros PM 7,45; diam porţiunii semicirculare pentru ureche 18,72; gros porţiunii semicirculare pentru ureche 6,82; diam perf: ext 6,75; int 4.	NOV 2013 TC 4 Caroul 8 -1,25 m.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)
NOV/2013_18 Piesă de corn de cerb Fig. 39-40	**Piesă de corn de cerb de utilizare incertă (angrenaj mecanism?).** Piesă întreagă. Stare de conservare a suprafeţelor foarte bună. Corn de cerb, *compacta*, cu *spongiosa* păstrată parţial pe o faţă. Artefact modelat simetric sub forma a două trunchiuri de con alungite, cu secţiuni ovale simetrice, cu partea centrală cilindrică, având un diametru micşorat faţă de cel al bazei trunchiurilor de con. Modelare integrală prin cioplire şi raclaj; finisare integrală. Urme de utilizare: nu se conservă. Dimensiuni (mm): L tot 42,71; diam extremităţi 6,74/5,59; diam bază 8,94/7,32; diam PM 5,73/4,38.	NOV 2013 TC 4 Caroul 7 -1,50 m.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)
NOV/2013_19 Piesă de corn de cerb Fig. 41-42	**Piesă de corn de cerb de utilizare incertă (angrenaj mecanism?).** Piesă fragmentară – fracturată la una dintre extremităţi în vechime. Stare de conservare a suprafeţelor foarte bună. Corn de cerb, *compacta*. Artefact alungit sub forma unei tije cilindrice lungi de 7,65 mm şi a cinci trunchiuri de piramidă cu baza dreptunghiulară, juxtapuse. Artefact modelat simetric integral prin cioplire şi raclaj; finisare integrală. Urme de tocire şi lustru. Dimensiuni (mm): L 32,37; L cilindru 7,65; diam cilindru 4,96/4,91; baza piramida 7,53/6,38; înălţ trunchiuri piramidă 1-4 5,20; înălţ trunchi piramidă 5 3,80; ED 3,74/3,26.	NOV 2013 Supr. A Caroul A1 Profil Est.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)
NOV/2013_20 Corn de cerb – bază de ax Fig. 43-44	**Deşeu. Corn de cerb. Bază de ax.** Corn de cerb, ax drept, caduc. Detaşarea R1 s-a făcut de la bază prin cioplire pe feţele laterale şi fracturare. Detaşarea de pe ax s-a realizat la cca 70 mm de rozetă prin cioplire pe circumferinţă şi fracturare. Dimensiuni (mm): diam rozetă 77,93/69,64; L ax 77,80; diam ax 46,75/55,53; baza R1 48,50/32,80.	NOV 2013 TA Caroul 1 -1,20 m.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)
NOV/2013_21	**Materie primă. Fragment de ax – corn de cerb.**	NOV 2013 TA	Evul mediu (sec.

http://patrimoniu.gov.ro

Corn de cerb – fragment de ax Fig. 45-46	Placă de corn de cerb. Piesă întreagă. Fracturată central în vechime și lipită. Stare de conservare mediocră – depuneri discontinui de concreţiuni; exfolieri. Segment bazal de ax, care conservă baza R2 și a R3. Ax sting probabil. Ţesut compact; faţa superioară, convexă, păstrează aspectul anatomic nemodificat. Pe faţa inferioară, *spongiosa* a fost curăţată în vederea obţinerii unei plăci cu grosime relativ uniformă; aceasta faţă a dobândit astfel un aspect concav. R2 a fost detaşată prin cioplire; urmele de cioplire se conservă pe faţa superioară spre extremitatea proximală, la nivelul R2. R3 păstrează partea proximală pe o lungime de cca 80 mm. Materie primă pentru confecţionarea plăcilor. Dimensiuni (mm): L tot 318; EP 33,15/11,83; PM 34,44/11,89; ED 95/7,98.	Caroul 1 -1,20 m.	al XIII-lea)	
NOV/2013_22 Corn de cerb – razǎ de ax Fig. 47-48	**Corn de cerb – razǎ de ax. Probabil materie primă.** Razǎ de ax (R1-R3) de mari dimensiuni, detaşată de pe ax prin cioplire la bază pe un plan oblic; urme de impact suprapuse conservate pe faţa opusă. Urme de impact se observă şi la partea mezială, pe o faţă laterală. Extremitatea distală prezintă urme de cioplire. Dimensiuni (mm): LCE 298; EP 35,69/21,52; PM 27,78/25,08; L plan oblic cioplire 47,51; iăţ max plan oblic cioplire 34; ED 10, 84/9,60.	NOV 2013 TA Sondaj Caroul 1 -1,10 m.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)	
NOV/2013_23 Corn de cerb – razǎ de coroanǎ Fig. 49-50	**Corn de cerb – razǎ de coroanǎ. Probabil materie primă.** Razǎ întreagă detaşată prin tăiere transversală cu ferăstrăul pe jumătate din diametru şi detaşare prin fracturare. Dimensiuni (mm): L tot 128; EP 38,45/15,70; PM 22,70/20,47; ED 8,29/6,40.	NOV 2013 Canalizare Conductă Str. Libertăţii.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)	
NOV/2013_24 Corn de cerb – razǎ de ax Fig. 51-52	**Corn de cerb – razǎ de ax. Probabil materie primă.** Razǎ de ax (R1-R3), segment mezial-distal. Detaşată de pe ax de la bază prin cioplire şi fracturare; extremitatea distală a fost detaşată prin aceleaşi procedee tehnice. Stare de conservare mediocră – exfolieri, fisuri, concreţiuni discontinui. Dimensiuni (mm): L tot 124; EP 20,97/18,83; PM 17,72/17,07; ED 8,70/8,13.	NOV 2013 TA Caroul 2 -1,00 m.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)	
NOV/2013_25 Corn de cerb – razǎ de coroanǎ Fig. 53-54	**Corn de cerb – razǎ de coroanǎ. Probabil materie primă.** Segment distal de razǎ. Fracturat recent; *spongiosa* excavată la curăţare. Dimensiuni (mm): L 96,17; EP 24,04/23,71; PM 17,83/17,38; ED 4,60/4,47.	NOV 2013 Canalizare Cetate CV 5 – 6.	Evul mediu (sec. al XIII-lea – al XIV-lea)	
NOV/2013_26 Corn de cerb – razǎ Fig. 55-56	**Corn de cerb – razǎ. Deşeu.** Segment distal de razǎ; detaşare prin cioplire fracturare. Dimensiuni (mm): L tot 78,25; EP 10,58/5,19; PM 11,60/11,45; ED 4,07/3,72.	NOV 2013 Canalizare Cetate CV 5 – 6.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)	
NOV/2013_27 Corn de căprior – ax Fig. 57-58	**Corn de căprior – ax. Materie primă?** Ax cu o razǎ (R3) detaşată prin cioplire. Fracturat la nivelul părţii meziale. Dimensiuni (mm): L 125; EP 14,40/12,73; L R1 30,26; diam bază R1 11,13/7,70L R2 30,58; diam bază R2 9,30/6,98.	NOV 2013 Suprafaţa TA Est Caroul 1 - 1,35 m.	Evul mediu (sec. al XIII-lea)	

Sector	Complex	Indicativ	Nr. total
Canalizare Cetate CV 1-2, 5-6	–	NOV/2013_2, 15, 16, 25, 26	5
Canalizare Cetate CV 9	–	NOV/2013_3	1
Canalizare Str. Libertăţii	–	NOV/2013_23	1
Curtina 2	–	NOV/2013_6	1
Supr. A	–	NOV/2013_1, 19	2
TA	–	NOV/2012_2, 8, 9, 10, 13, 20, 21, 22, 24, 27	10
TC 1	Gr. 1	NOV/2013_7	1
TC 2	–	NOV/2013_4	1
TC 4	Gr. 3/2012	NOV/2012_1	1
	Gr. 3/2013	NOV/2013_11	1
	–	NOV/2013_5, 12, 14, 17, 18	5

Tabel nr. 2. Noviodunum (Isaccea), jud. Tulcea. Punct: Cetate. Campaniile 2012-2013. IMDA (epoca romană – evul mediu). Repartiţia artefactelor pe sectoare şi complexe.

58. Noviodunum (Isaccea), jud. Tulcea. Punct: Cetate.

http://patrimoniu.gov.ro

IMDA (epoca romană – evul mediu). NOV/2013

58. Noviodunum (Isaccea), jud. Tulcea. Punct: Cetate.

http://patrimoniu.gov.ro

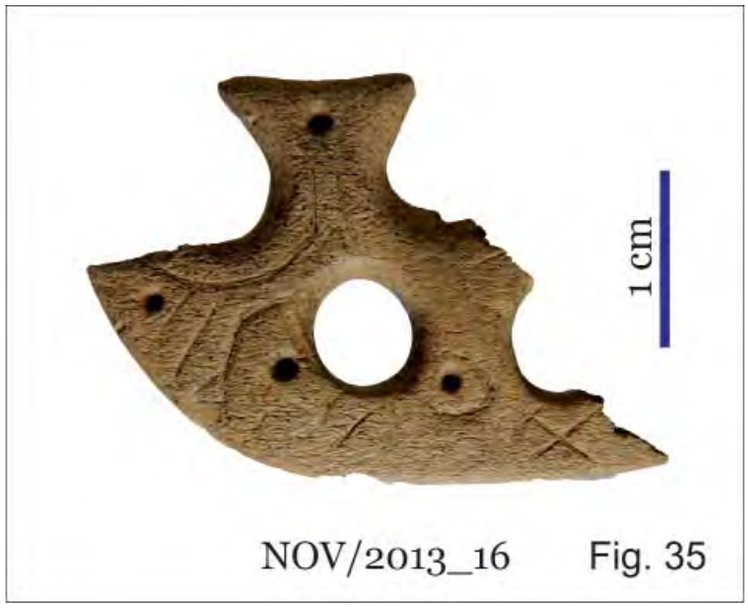

IMDA (epoca romană – evul mediu). NOV/2013

58. Noviodunum (Isaccea), jud. Tulcea. Punct: Cetate.

http://patrimoniu.gov.ro

IMDA (epoca romană – evul mediu). NOV/2013

58. Noviodunum (Isaccea), jud. Tulcea. Punct: Cetate.

http://patrimoniu.gov.ro

IMDA (epoca romană – evul mediu). NOV/2013

58. Noviodunum (Isaccea), jud. Tulcea. Punct: Cetate.

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1. Săpătura din 2003. Vedere dinspre nord-est

Fig. 2. Vedere de ansamblu dinspre sud-vest

63. Alba Iulia, jud. Alba [Apulum]. Punct: cartier Partoș

http://patrimoniu.gov.ro

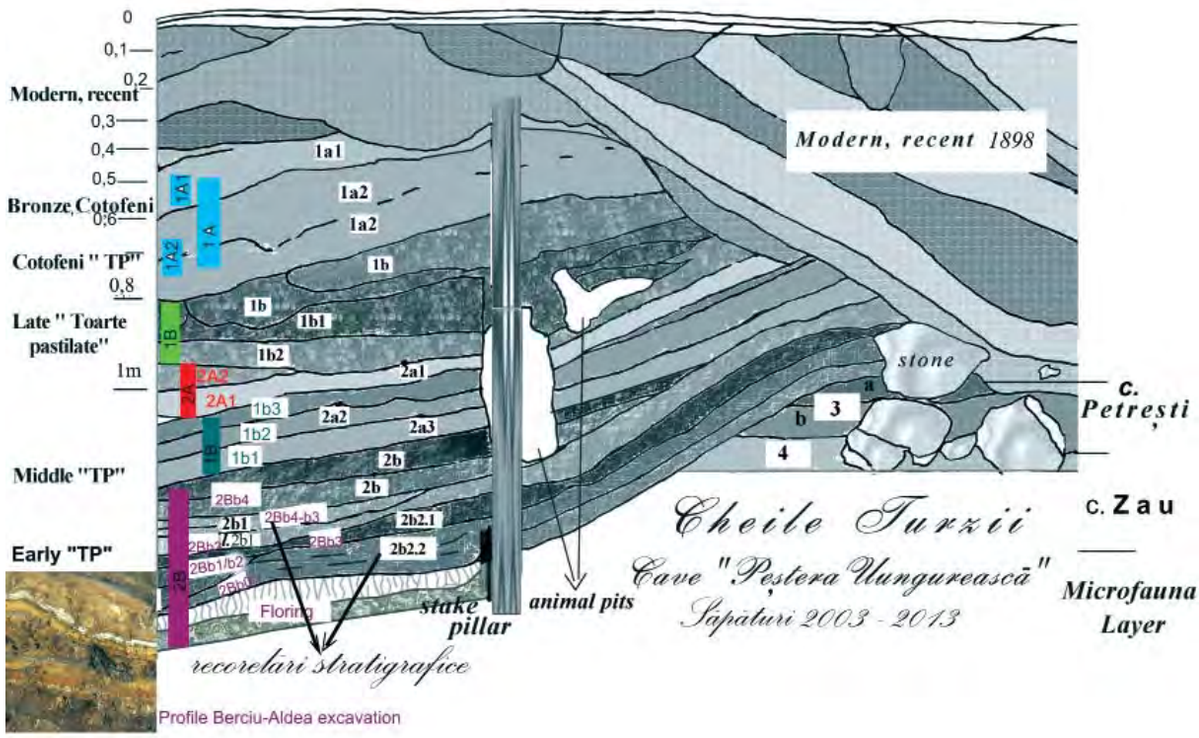

Fig. 1. Stratigrafia zonei investigate şi localizarea datelor radiocarbon

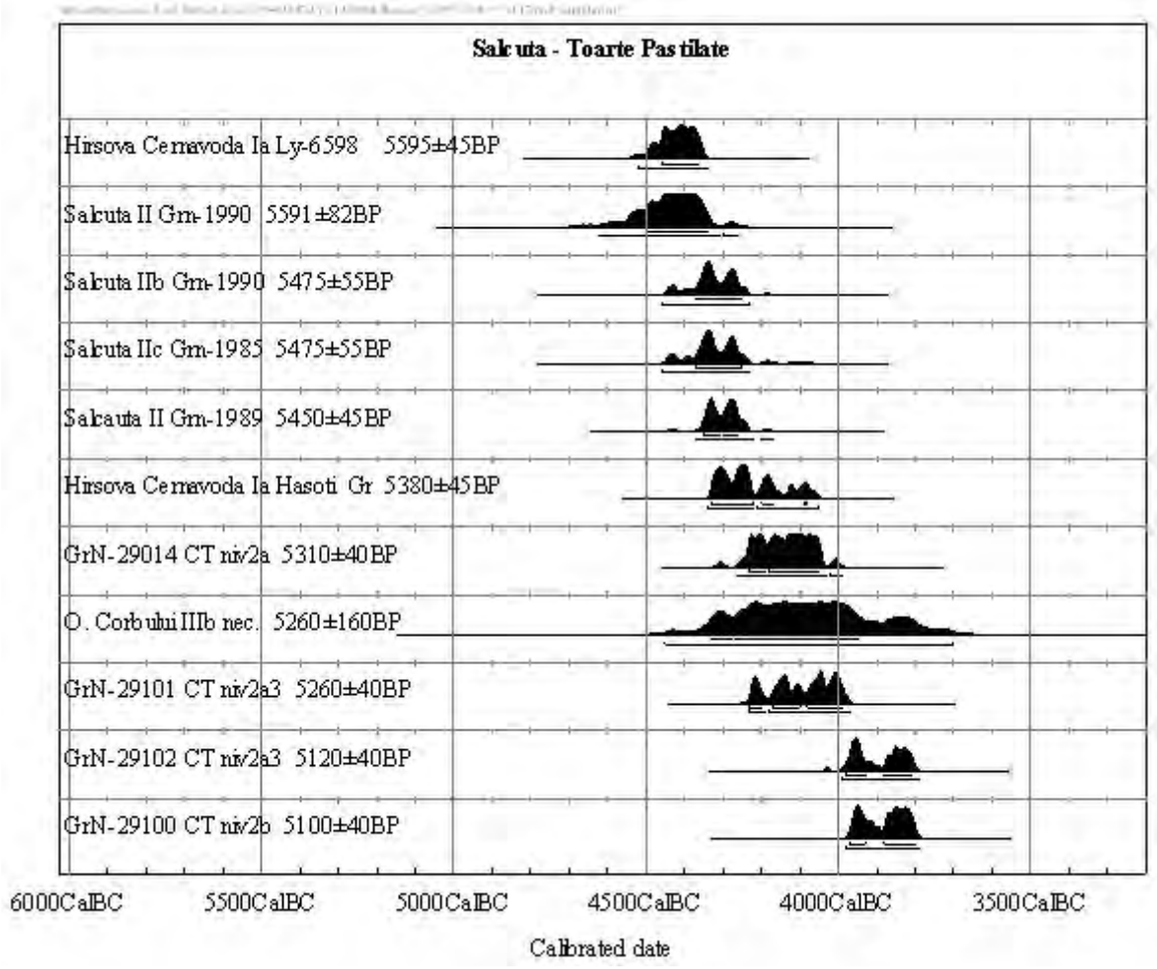

Fig. 2. Datele C14 de la Cheile Turzii-Peştera Ungurească şi cele din alte orizonturi culturale contemporane.

64. sat Petreştii de Jos, comuna Petreştii de Jos, judeţul Cluj [Cheile Turzii, Peştera Ungurească, Peştera Binder]

http://patrimoniu.gov.ro

a

b

Fig. 3a-b. Nivelurile 2Bb0-2Bb1. Nivel Sălcuţa IV-Băile Herculane II-III- Cheile Turzii

64. sat Petreştii de Jos, comuna Petreştii de Jos, judeţul Cluj [Cheile Turzii, Peştera Ungurească, Peştera Binder]

http://patrimoniu.gov.ro

a b

Fig. 4. Nivel 2Bb2:a, bol; b, diferite fragmente ceramice

Fig. 5. Nivel 2Bb2, ceramică cu diferite tipuri de decor.

a b

Fig. 6a-b. Nivel 2Bb2, fragmente ceramice cu diferite tipuri de decor.

64. sat Petreştii de Jos, comuna Petreştii de Jos, judeţul Cluj [Cheile Turzii, Peştera Ungurească, Peştera Binder]

http://patrimoniu.gov.ro

a *b*

Fig. 7a-b. Nivel 2Bb2, fragmente ceramice cu diferite tipuri de decor

a *b*

Fig. 8a-b. Nivel 2Bb3: a, nicovala – râşniţa; b, oase şi ceramică.

64. sat Petreştii de Jos, comuna Petreştii de Jos, judeţul Cluj [Cheile Turzii, Peştera Ungurească, Peştera Binder]

http://patrimoniu.gov.ro

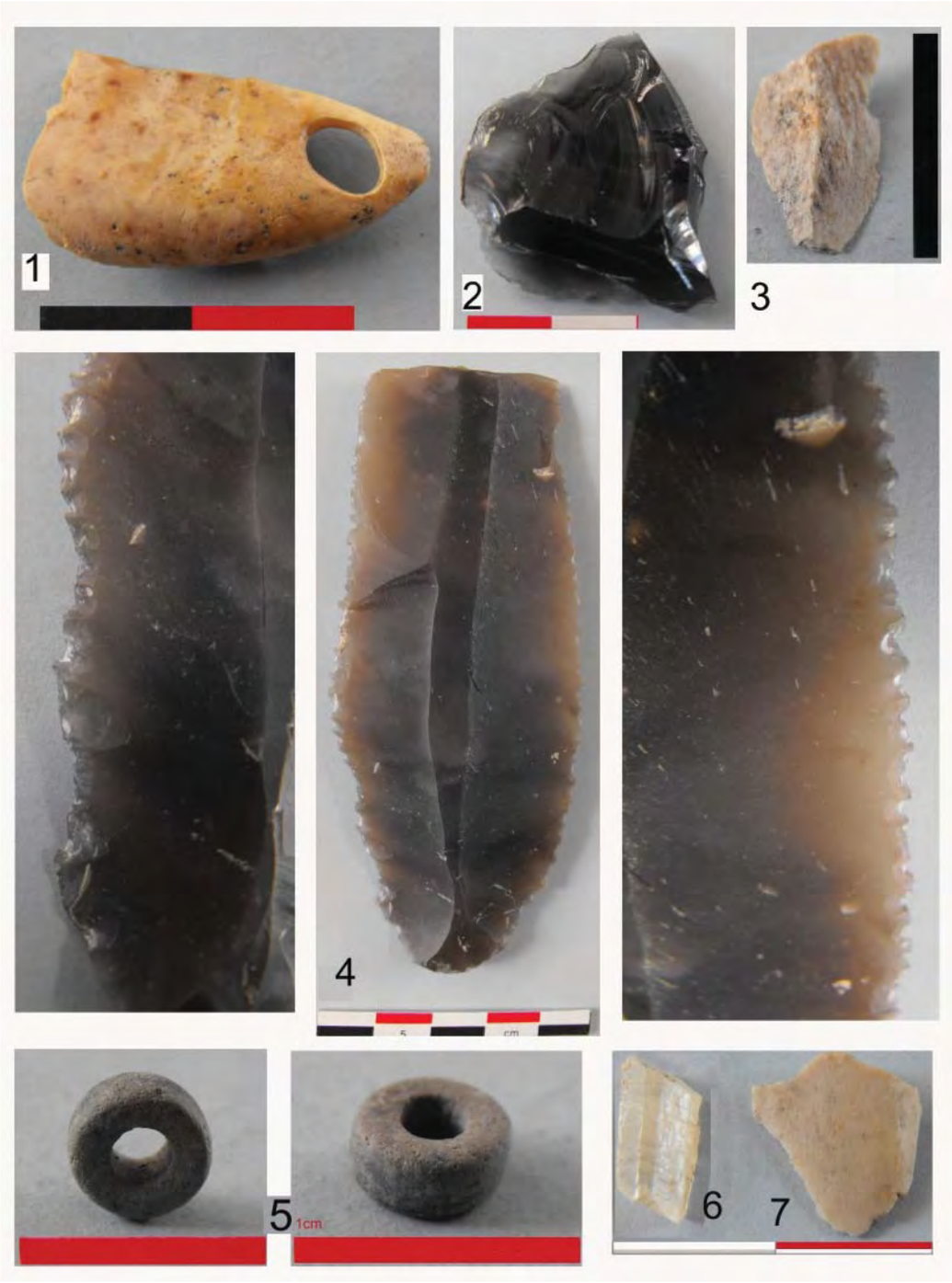

Fig. 8c. Nivel 2Bb3, unelte şi piese de podoabă.

64. sat Petreştii de Jos, comuna Petreştii de Jos, judeţul Cluj [Cheile Turzii, Peştera Ungurească, Peştera Binder]

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1. Vatră descoperită în așezarea Piatra Neamț-Poiana Cireșului, nivel Gravetian III

Fig. 2. Piatra Neamț-Poiana Cireșului, nivel Gravetian I: pandantiv din piatră gravat

65. Valea Doamnei, oraş Piatra Neamţ, jud. Neamţ. Punct: Poiana Cireşului

http://patrimoniu.gov.ro

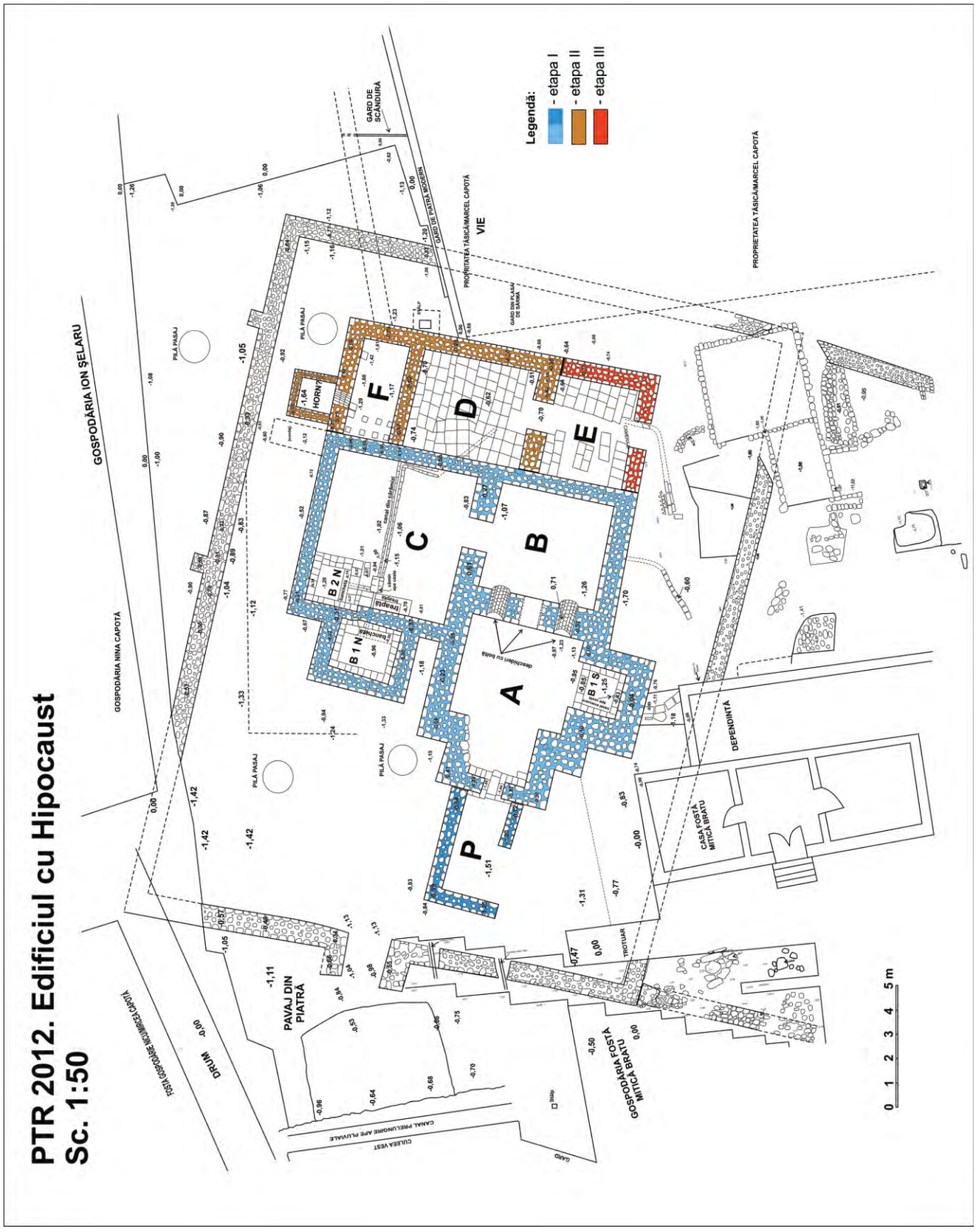

Fig. 1. Pietroasele 2013. Edificiul cu hipocaust. Plan general

67. Pietroasele, jud. Buzău. Edificiul cu hipocaust.

http://patrimoniu.gov.ro

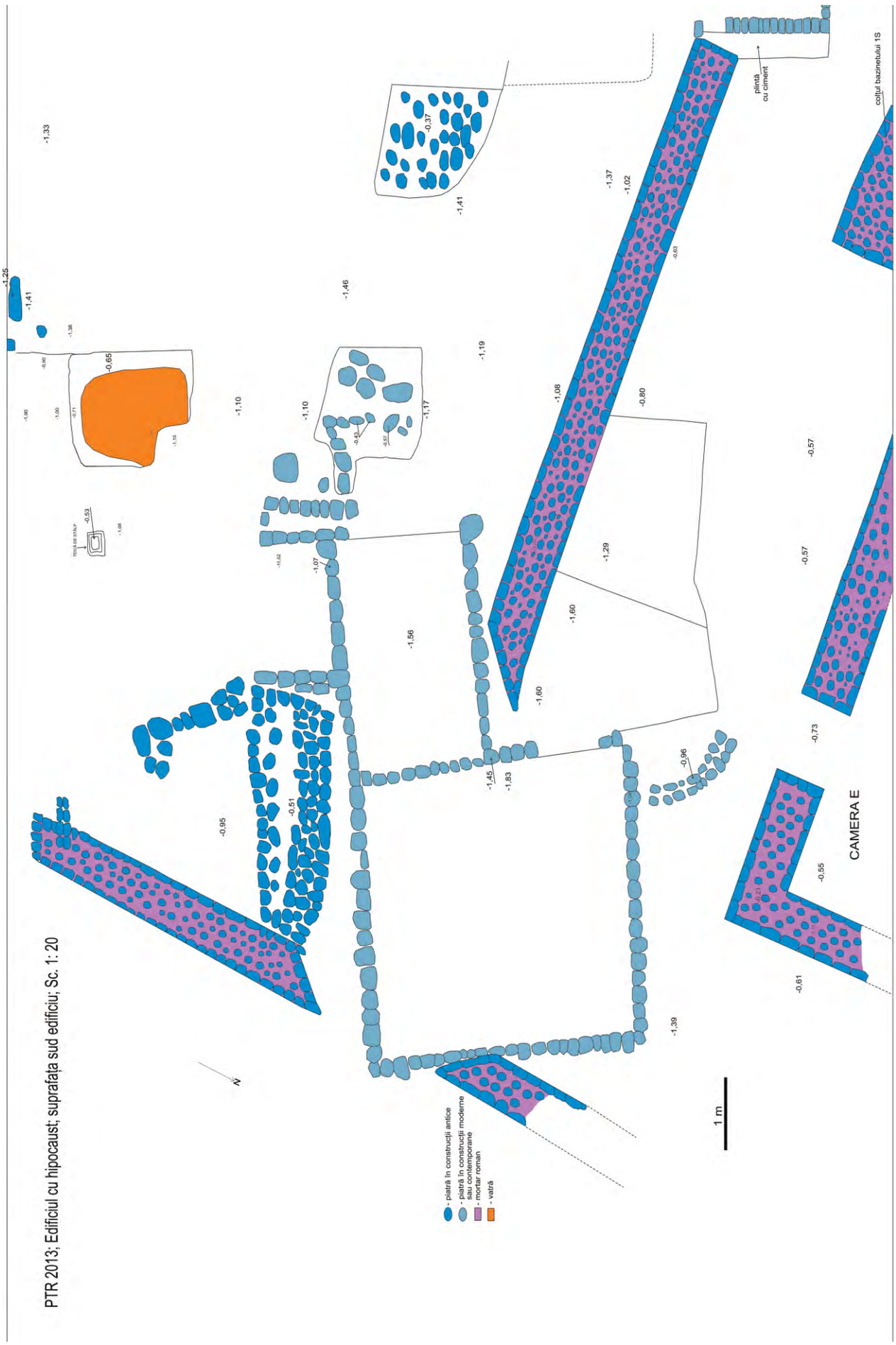

Fig. 2. Pietroasele 2013. Edificiul cu hipocaust. Intersecţia zidurilor de incintă est şi sud demantelate de pivniţa modernă

67. Pietroasele, jud. Buzău. Edificiul cu hipocaust.

http://patrimoniu.gov.ro

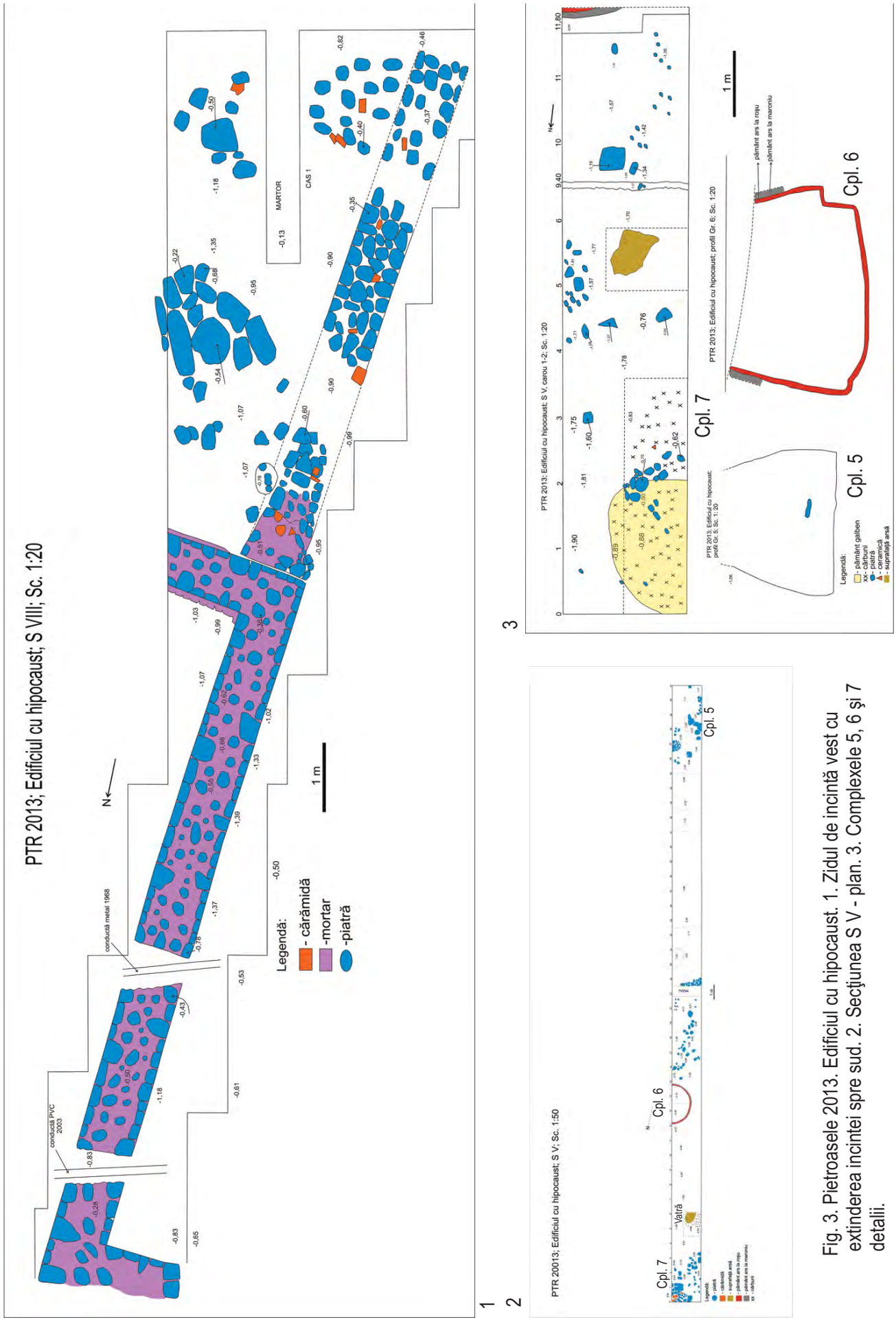

Fig. 3. Pietroasele 2013. Edificiul cu hipocaust. 1. Zidul de incintă vest cu extinderea incintei spre sud. 2. Secţiunea S V - plan. 3. Complexele 5, 6 şi 7 detalii.

67. Pietroasele, jud. Buzău. Edificiul cu hipocaust.

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 4. Pietroasele 2013. Edificiul cu hipocaust. Material arheologic.1 - 8. Din suprafaţa de la sud de edificiu. 9. Secţiunea S V, carou 9. 10. Secţiunea S V, carou 11.

67. Pietroasele, jud. Buzău. Edificiul cu hipocaust.

http://patrimoniu.gov.ro

Plansa I. S01 / 2013.

69. Turda, jud. Cluj [Potaissa]. Punct: Dealul Cetăţii

http://patrimoniu.gov.ro

Plansa II. S03/ 2013. Zidul baracii nordice.

69. Turda, jud. Cluj [Potaissa]. Punct: Dealul Cetăţii

http://patrimoniu.gov.ro

70. Răcarii de Jos, Com. Brădești, județul Dolj. Punct: Castru

http://patrimoniu.gov.ro

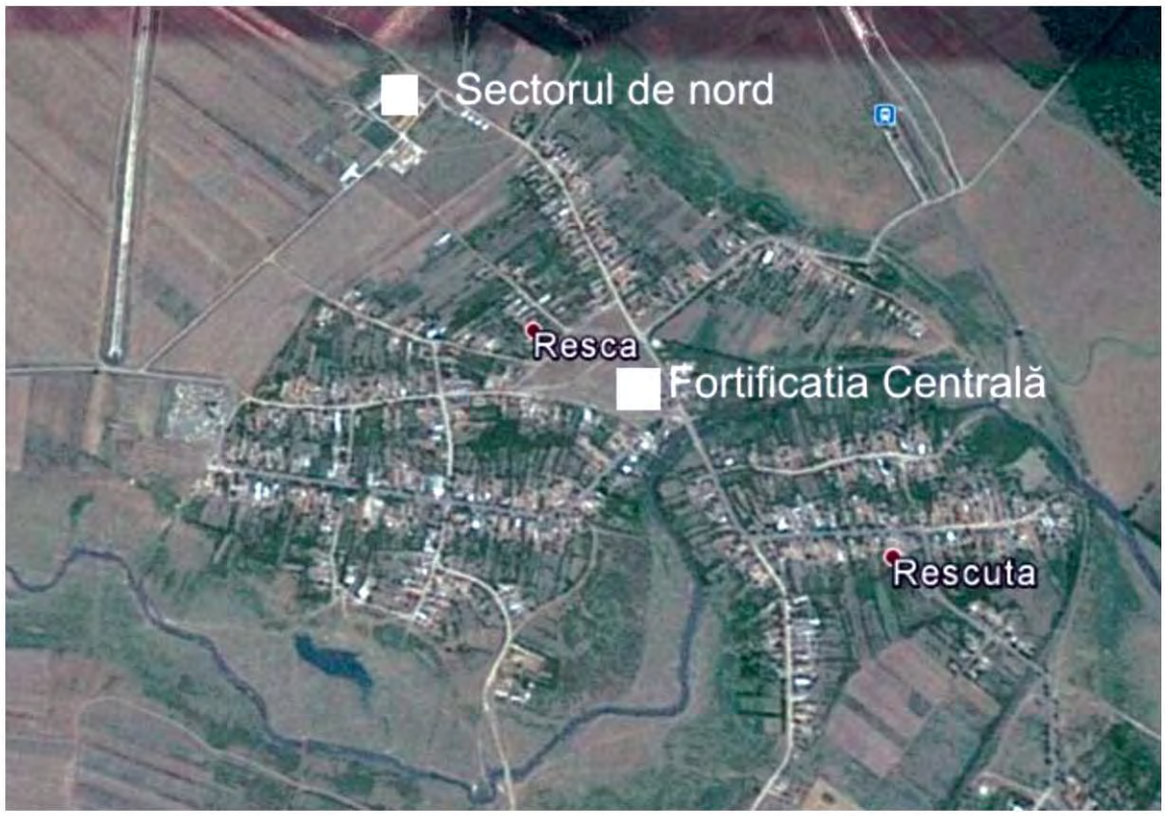
Fig. 1 - Gropile 1 – 6 , S I – III / 2013

Fig. 2 - Groapa 1, S I /2013

71. Racoşul de Jos, com. Racoş, jud. Braşov. Punct: Piatra Detunată

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

Planșa 1. **Reșca [Romula].**. 1. Amplasamentul zonelor cercetate. 2. Sectorul de Nord. Secțiunile S1 și S3, imagine de ansamblu

73. Sat Reșca [Romula], comuna Dobrosloveni, judeţul Olt

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

Planșa 2. **Reșca [Romula].** Sectorul de Nord. 1. Secțiunea S1. Groapa nr. 1. 2. Cuptorul de olar nr. 1.

73. Sat Reșca [Romula], comuna Dobrosloveni, judeţul Olt

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

Planșa 3. **Reșca [Romula].** Sectorul de Nord. Cuptorul de olar nr. 2

73. Sat Reșca [Romula], comuna Dobrosloveni, judeţul Olt

http://patrimoniu.gov.ro

1

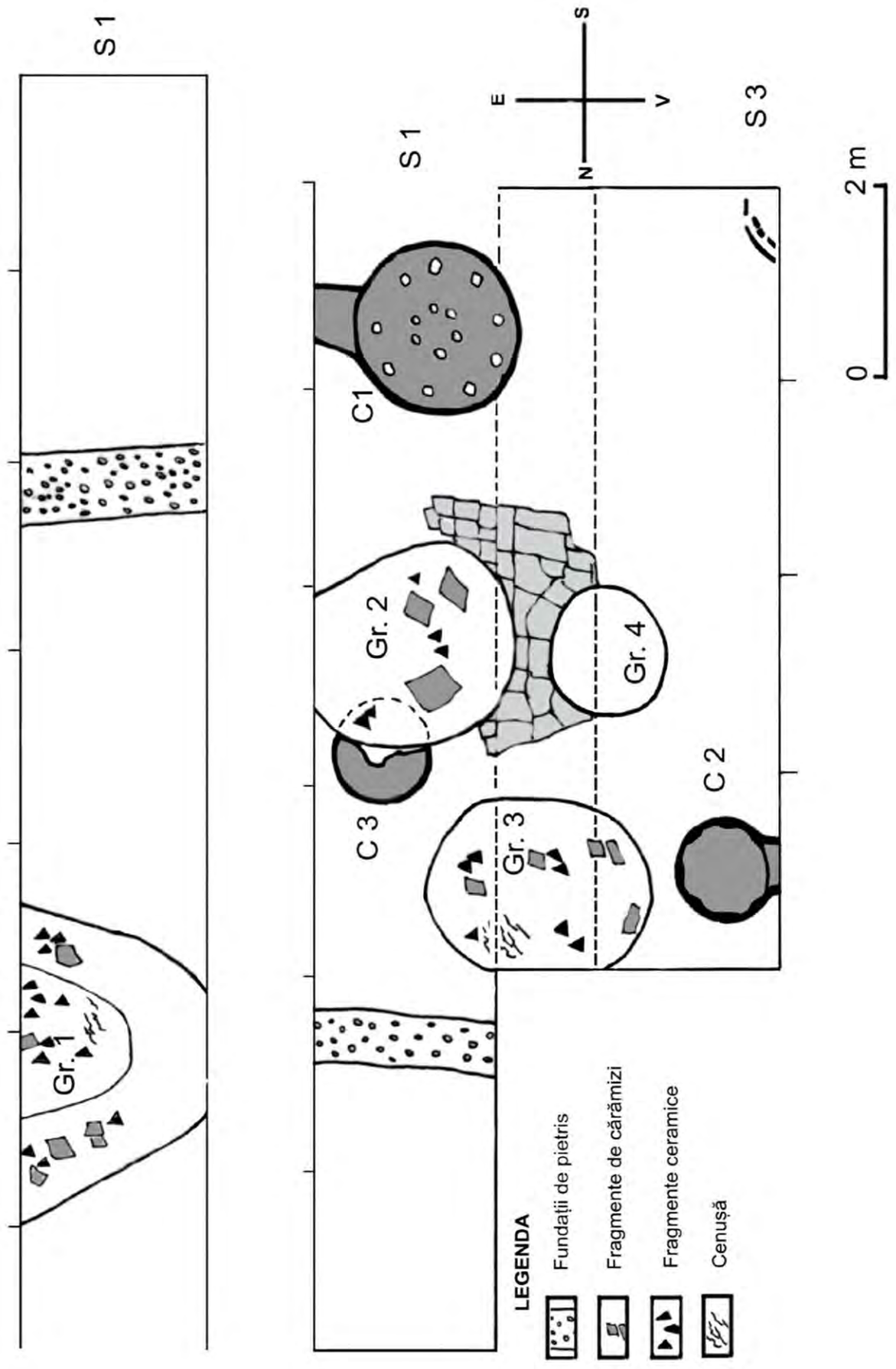

2

Planşa 4. **Reșca [Romula].** Fortificația Centrală. 1. Secțiunea S1. 2. Secțiunea S1, clădirea nr. 1

73. Sat Reșca [Romula], comuna Dobrosloveni, judeţul Olt

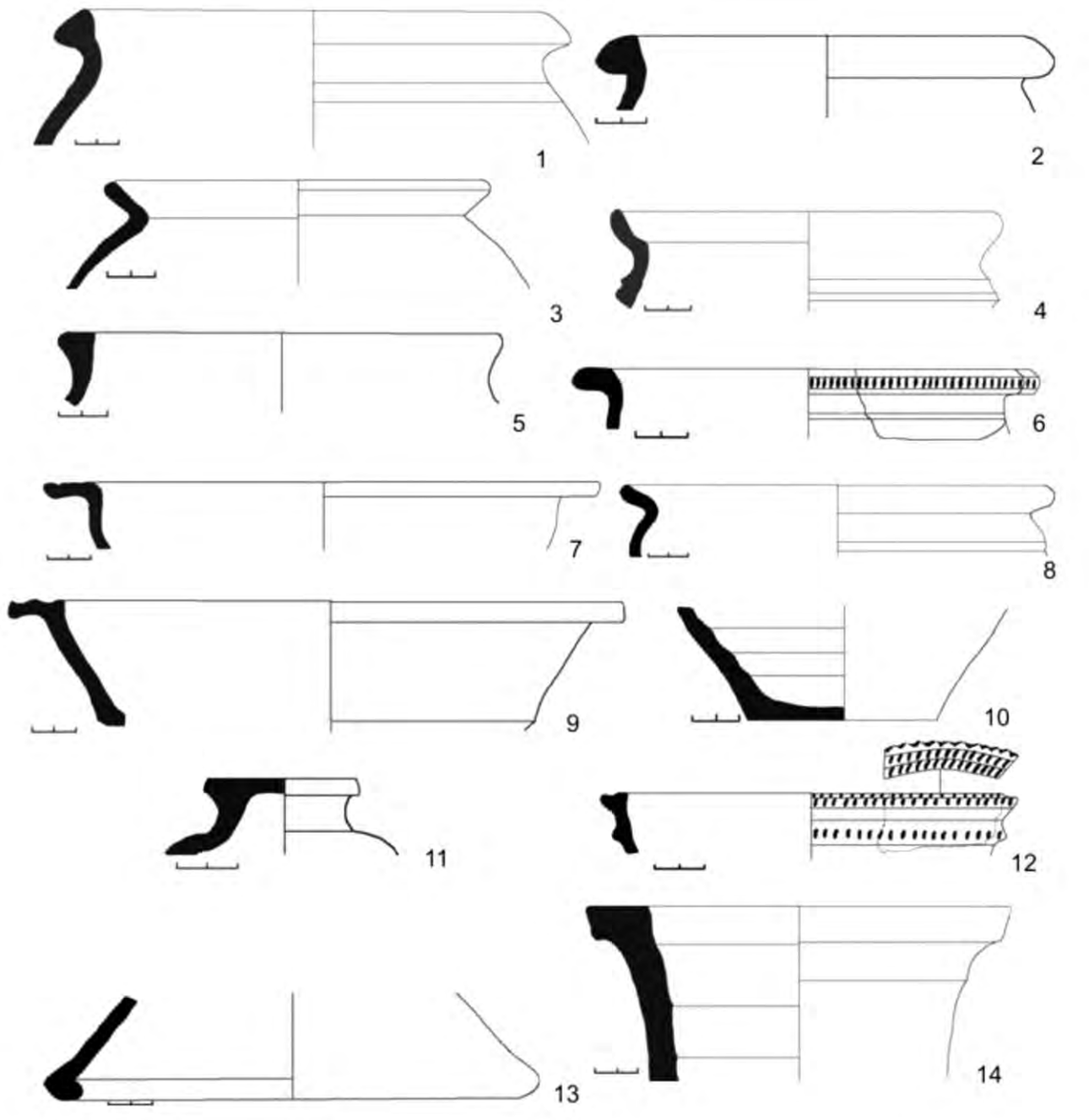
http://patrimoniu.gov.ro

Planșa 5. **Reșca [Romula].** Sectorul de Nord. Planul secțiunilor S1 și S3

73. Sat Reșca [Romula], comuna Dobrosloveni, judeţul Olt

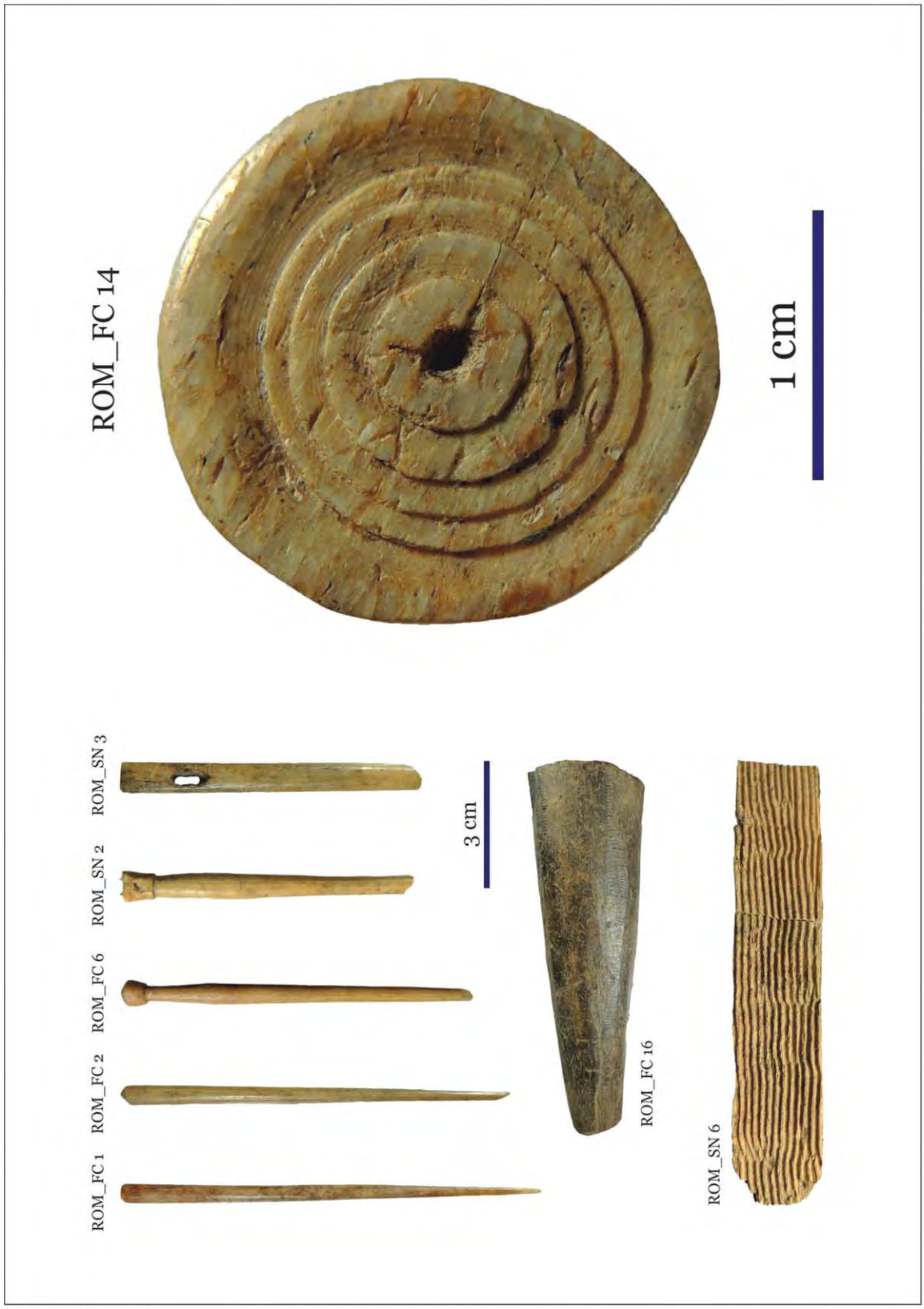
http://patrimoniu.gov.ro

Planșa 6. **Reșca [Romula].** Ceramică zgrunțuroasă de uz comun descoperită în Sectorul de Nord

73. Sat Reșca [Romula], comuna Dobrosloveni, judeţul Olt

http://patrimoniu.gov.ro

Planșa 7. Reșca [Romula]. *Campania 2013. Artefacte de os şi corn (IMDA).*

73. Sat Reșca [Romula], comuna Dobrosloveni, judeţul Olt

http://patrimoniu.gov.ro

Tabel nr. 1. Reșca, [Romula]. Campania 2013. IMDA (epoca romană). Repertoriu.

	Indicativ	Tip	Context	Datare
Romula – **Fortificaţia Centrală (ROM_FC)**				
1	ROM_FC/2013	Ac de păr de os cu cap convex/piramidal	S2 Caroul 5 -1,80 m Fortificaţia centrală, *fossa* 1	A doua jumătate a sec. II - începutul sec. III
2	ROM_FC/2013	Ac de păr de os cu cap convex/piramidal	S2 Caroul 2 -0,90/1,10 m	Mijlocul sec. III
3	ROM_FC/2013	Ac de păr de os cu cap convex/piramidal	S1 Caroul 10 -0,78 m	Mijlocul sec. III
4	ROM_FC/2013	Ac de păr de os cu cap convex/piramidal	S1 Caroul 10 -0,78 m	Mijlocul sec. III
5	ROM_FC/2013	Ac de păr de os cu cap convex/piramidal	S2 Caroul 9 -1,40/1,70 m Fortificaţia centrală, *fossa* 1	A doua jumătate a sec. II - începutul sec. III
6	ROM_FC/2013	Ac de păr de os cu cap sferic/globular	S2 Caroul 4 -1,00 m	prima jumătate a sec. III
7	ROM_FC/2013	Ac de păr de os; tip neprecizabil	S1 Caroul 6 -1,36 m	Mijlocul sec. III
8	ROM_FC/2013	Ac de păr de os; tip neprecizabil	S2 Caroul 7 -0,85 m	Prima jumătate a sec. III
9	ROM_FC/2013	Ac de păr de os; tip neprecizabil	S2 Caroul 1 -0,75/0,80 m	Prima jumătate a sec. III
10	ROM_FC/2013	Ac de păr de os cu cap sferic/globular	S4 Caroul 25 -0,80/1,00 m	A doua jumătate a sec. II - prima jumătate a sec. III
11	ROM_FC/2013	Ac de păr de os; tip neprecizabil	S2 Caroul 5 -1,60/1,90 m Fortificaţia centrală, *fossa* 1	A doua jumătate a sec. II - începutul sec. III
12	ROM_FC/2013	Ac de păr de os; tip neprecizabil	S1 Caroul 10 -0,30/0,50 m	Prima jumătate a sec. III
13	ROM_FC/2013	Ac de păr de os; tip neprecizabil	S3 Caroul 17 -1,35 m, in groapa de epoca romană	Post 248 p.Chr.
14	ROM_FC/2013	Jeton de os	S2 Caroul 5 -1,80 Fortificaţia centrală, *fossa* 1, poziţie secundară	Ante 248 p.Chr.
15	ROM_FC/2013	Disc de os; nasture sau jeton?	S2 Caroul 9 -1,35 m Poziţie secundară. Groapă modernă	Sec. III? Context secundar
16	ROM_FC/2013	Mâner de corn de cerb	S1 Caroul 7-8 -0,30/0,37 m	Prima jumătate a sec. III
Romula – **Sectorul Nord (ROM_SN)**				
1	ROM_SN/2013	Ac de cusut de os	S3 Cuptorul de olar nr. 2, Nivelul I roman	A doua jumătate a sec. II şi începutul sec. III
2	ROM_SN/2013	Ac de cusut de os	S2 Caroul 12 -0,75 m Nivelul I roman	A doua jumătate a sec. II şi începutul sec. III
3	ROM_SN/2013	Ac de păr de os cu cap piramidal (capitel) şi inel	S2 Caroul 13 -0,55 m Nivelul I roman	A doua jumătate a sec. II şi începutul sec. III
4	ROM_SN/2013	Ac de păr de os cu cap convex/piramidal	S2 Caroul 9 -0,75 m Nivelul I roman	A doua jumătate a sec. II şi începutul sec. III
5	ROM_SN/2013	Ac de cusut? de os	S2 Caroul 12 -0,75 m Nivelul I roman	A doua jumătate a sec. II şi începutul sec. III
6	ROM_SN/2013	Placă de os (plăsea)	S2 Caroul 9 -0,50 Nivelul II roman	Prima jumătate a sec. III

73. Sat Reșca [Romula], comuna Dobrosloveni, judeţul Olt

http://patrimoniu.gov.ro

Fig.1. Ripiceni – Holm. 1-2. Vase binoclu din L 3/2012

74. Ripiceni, com. Ripiceni, jud. Botoșani. Punct: Holm (La Telescu)

http://patrimoniu.gov.ro

a.

b.

c.

d.

Pl.1 – Aspecte ale săpăturii arheologice efectuate pe terasa a IV-a de la Grădiştea de Munte

76. com. Orăştioara de Sus, jud. Hunedoara. Grădiştea de Munte – Sarmizegetusa Regia

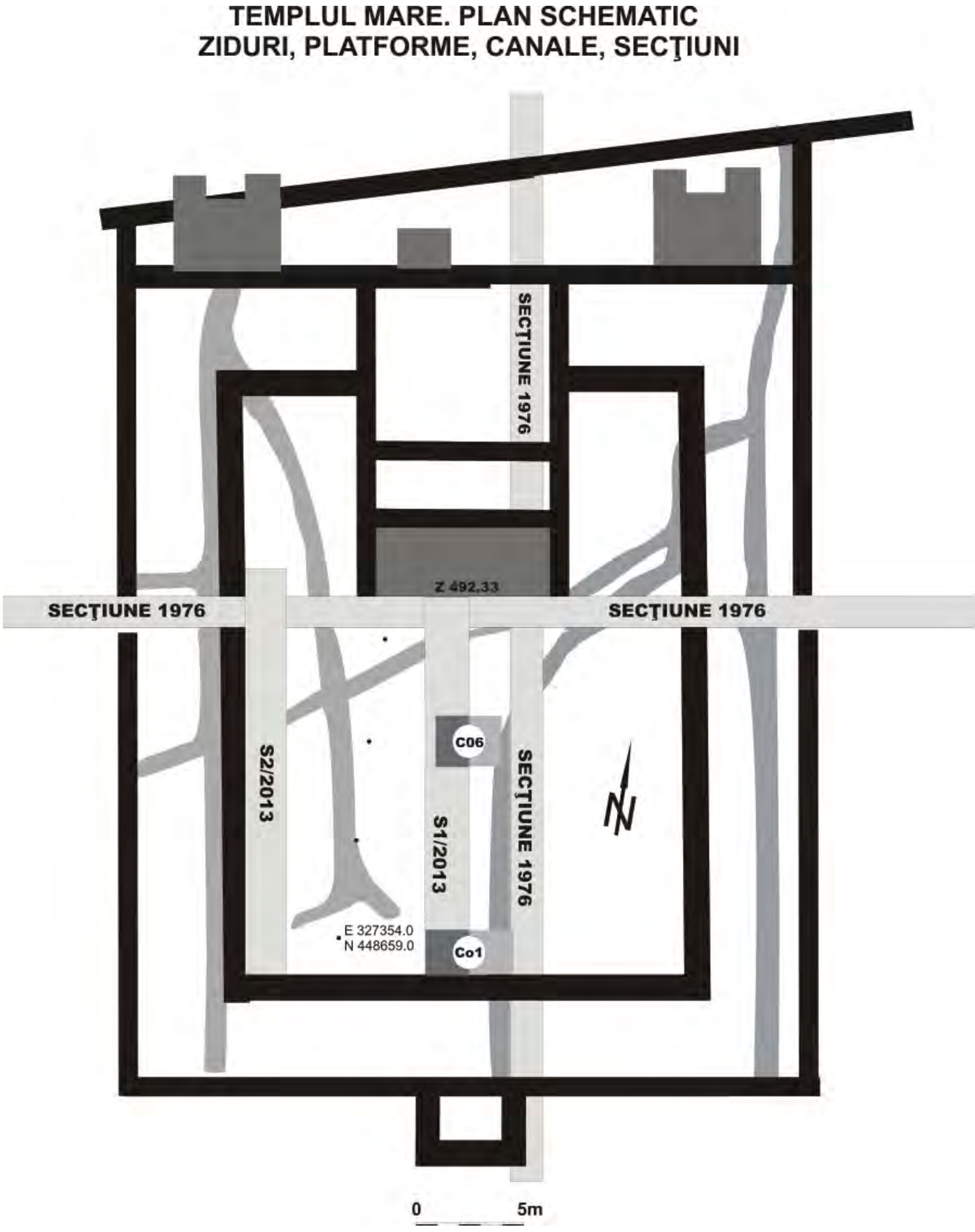
http://patrimoniu.gov.ro

Pl.2 – Aspecte ale săpăturii arheologice efectuate în exteriorul fortificaţiei de la Grădiştea de Munte

76. com. Orăştioara de Sus, jud. Hunedoara. Grădiştea de Munte – Sarmizegetusa Regia

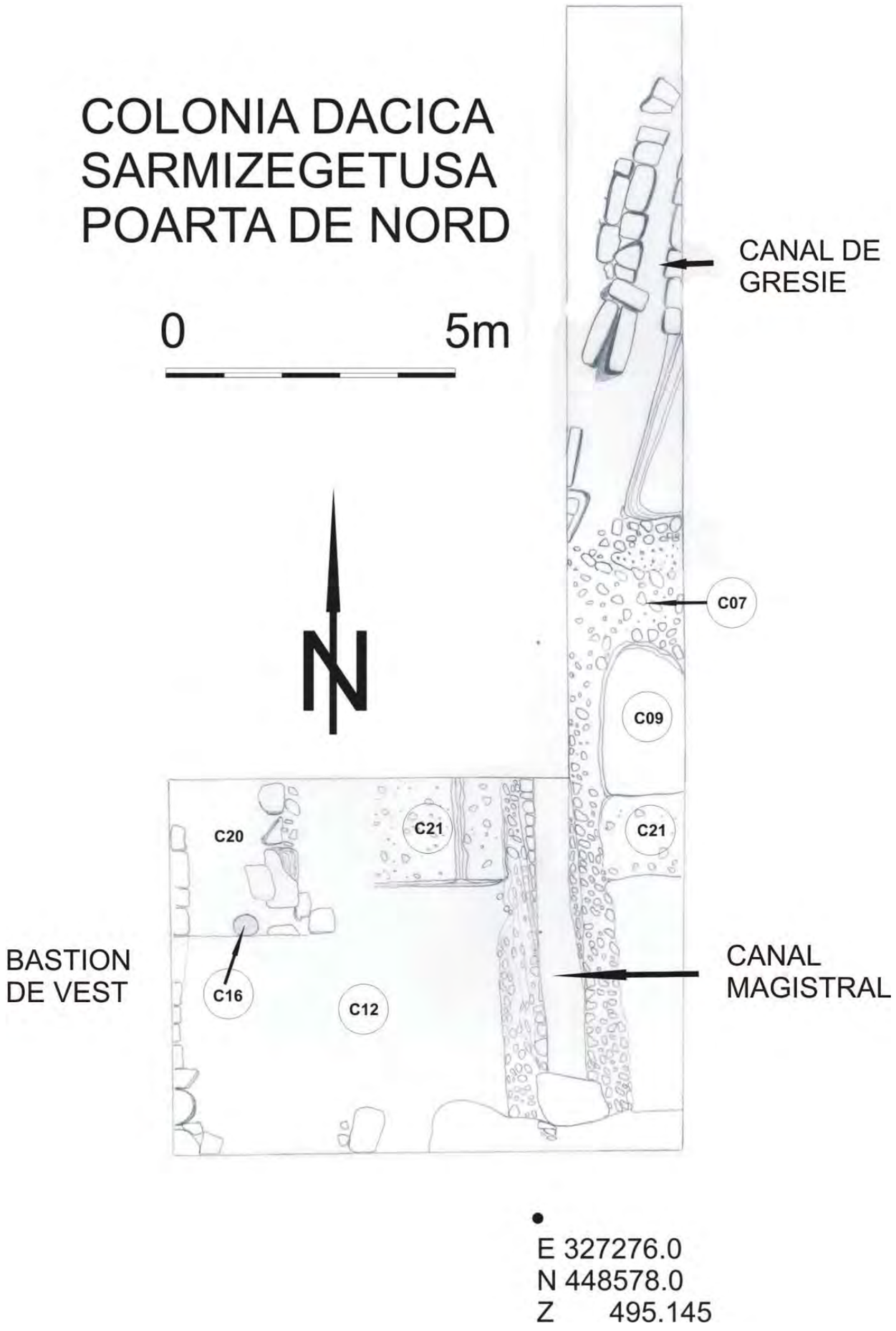
http://patrimoniu.gov.ro

Pl. 1. -Templul Mare – plan

77. Sarmizegetusa, com. Sarmizegetusa, jud. Hunedoara [Ulpia Traiana Sarmizegetusa]

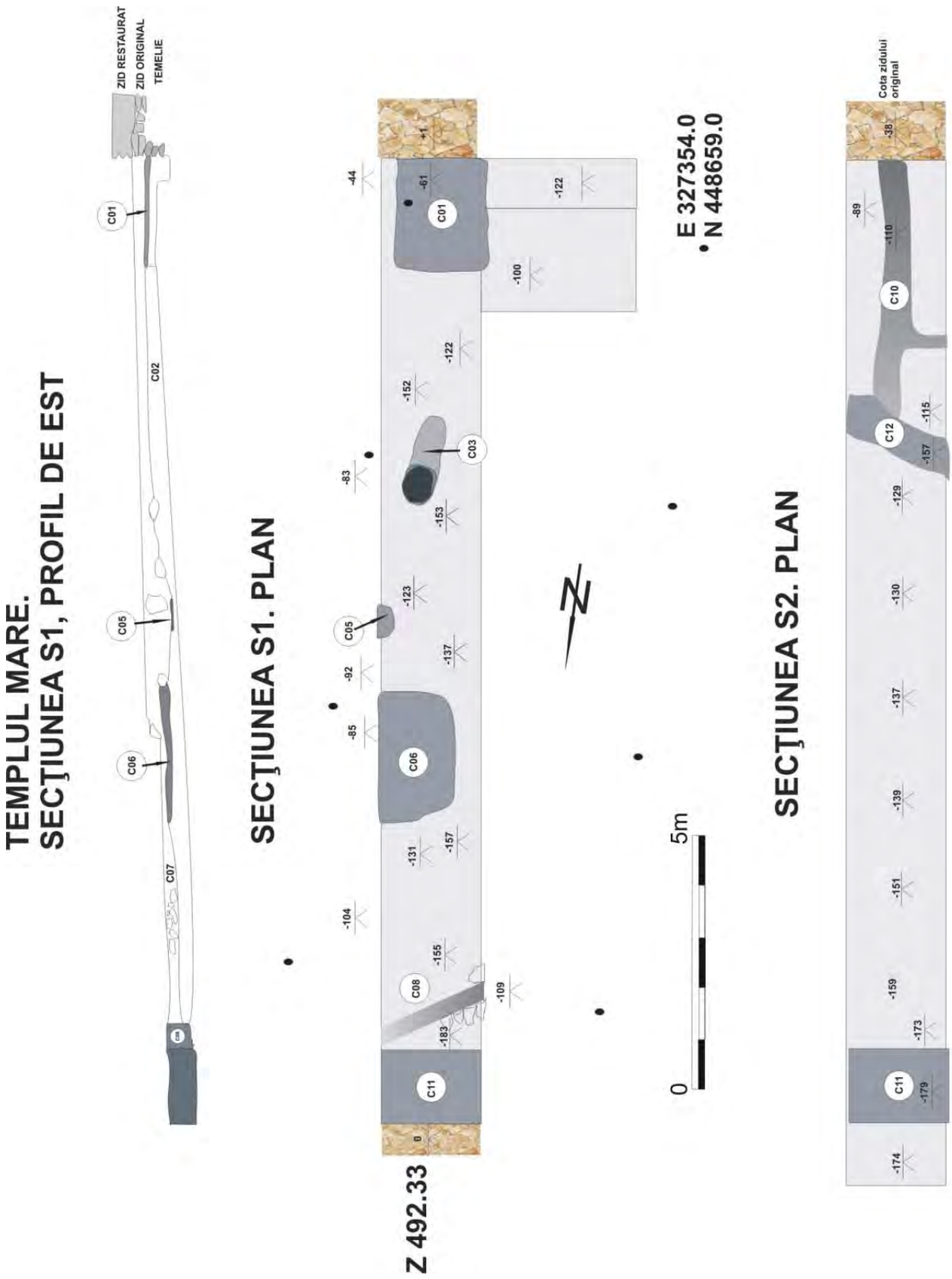
http://patrimoniu.gov.ro

Pl. 2. - Templul Mare – S1, S2

77. Sarmizegetusa, com. Sarmizegetusa, jud. Hunedoara [Ulpia Traiana Sarmizegetusa]

http://patrimoniu.gov.ro

Pl. 3. - Poarta de Nord – plan.

77. Sarmizegetusa, com. Sarmizegetusa, jud. Hunedoara [Ulpia Traiana Sarmizegetusa]

http://patrimoniu.gov.ro

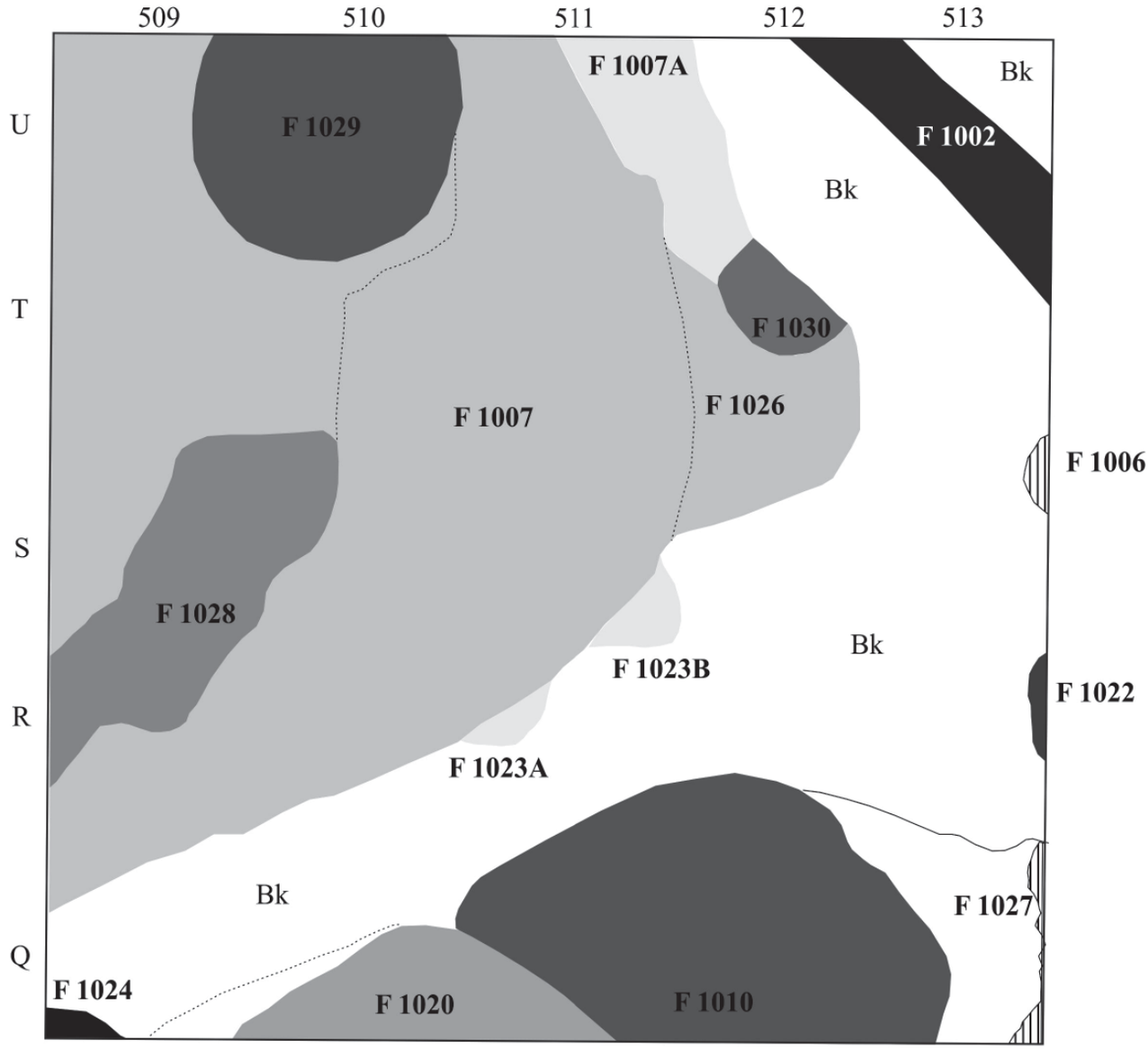

Figura 1. Schela Cladovei 2013. Secțiunea SVII, unit 15. Situația complexelor arheologice.

78. Drobeta Turnu Severin, Schela Cladovei, jud. Mehedinți. Punct: La Canton, km 854

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1 Țăruș descoperit la baza exterioară a zidului bisericii în dreptul altarului

Fig. 2 Chilia nr. 3, caseta 1.

Fig. 3 Chilia nr. 3, detaliu profil.

Fig. 4 Fântâna, după reamenajare

Fig. 5 Metodă de conservare: acoperișuri într-o apă și două ape.

Fig. 6 Metodă de conservare: Material textil impermeabil.

79. Secu, com. Vânători – Neamț, jud. Neamț. Punct: Vechiul Schit Nifon al Mănăstirii Secu

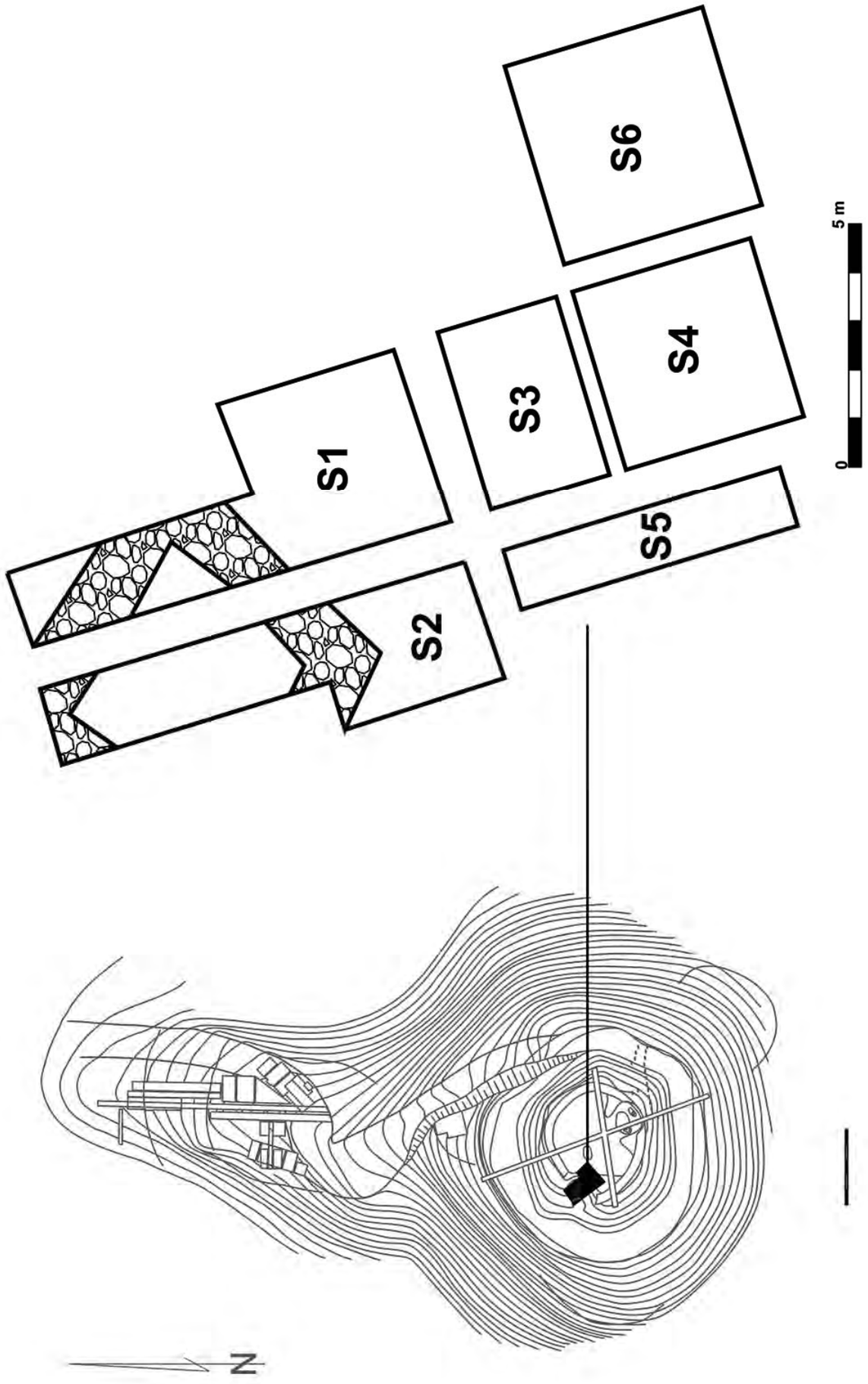
http://patrimoniu.gov.ro

ANEXA PRIVIND MATERIALELE SPECIALE DESCOPERITE
LA ŞIMLEU SILVANIEI-*CETATE.* CAMPANIA 2013

A	PREISTORICE		
1	PROTOMĂ LUT		1
2	TOARTĂ DIN LUT ORNAMENTATĂ		1
3	LAMĂ SILEX		1
	TOTAL PREISTORICE		3
B	DACICE		
1	CĂLCĂTOR LUT		1
2	MĂRGICĂ STICLĂ		1
3	FUSAIOLE LUT		2
4	CERAMICĂ CELTICĂ PICTATĂ		2
5	CERAMICĂ CENUŞIE BARBOTINATĂ		1
6	JETON CERAMIC		1
	TOTAL DACICE		8
C	MEDIEVALE		
1	TABLĂ FIER		3
2	STICLĂ		1
3	ACCESORII DIN FIER PENTRU UŞI		3
4	ACCESORII RĂZBOINIC MEDIEVAL	ARMURI FRAGMENTE	3
		PINTENI FIER	4
		CATARAME FIER	10
5	ARME	SULIŢE FIER	2
		SĂGEŢI FIER	5
		BOLŢURI ARBALETĂ	12
6	ACCESORII CAL	POTCOAVE FIER	3
		APLICI FIER	1
		ZĂBALĂ FIER	1
7	UNELTE	FIERĂSTRĂU FIER	1
		TOPOR FIER	2
		VERIGĂ LANŢ FIER	1
		CIOCĂNEL FIER	1
		AC CU BOLD FIER	1
		SECERI FIER	2
		DĂLTIŢE FIER	4
		CUŢITE FIER	9
		FIER BRUT	55
		ZGURI FIER	22
		CUTE PIATRĂ	1
		CREUZET CERAMIC	1
8	NEDETERMINABILE DIN FIER		14
9	CUIE FIER		205
10	OS PRELUCRAT		4
11	PLUMB		2
12	BRONZ	FRAGMENT CLOPOT	1
		LINGOU	1
		TABLE	5
		LEGĂTURĂ CARTE	1
		APLICĂ GRIFON	1
		MONEDĂ	1
13	ARGINT	MONEDE	2
14	MORTARE		4
15	TENCUIALĂ CAPELĂ		1
	TOTAL MEDIEVALE	37	390
D	MODERNE		
1	PIOLET FIER		1
2	NASTURE BRONZ		1
3	POTCOAVĂ CIZMĂ FIER		2
4	PIPE LUT		2
5	CAHLĂ		1
6	CHEIE FIER		1
7	AC DIN BRONZ AURIT, CU PIATRĂ		1
	TOTAL MODERNE		9
	TOTAL ŞANTIER		410

82. Şimleu Silvaniei, jud. Sălaj. Punct: Cetate

http://patrimoniu.gov.ro

82. Şimleu Silvaniei, jud. Sălaj. Punct: Cetate

http://patrimoniu.gov.ro

Ibida 2012 Curtina G

Ibida 2013 Curtina G

Ibida 2013 X

Ibida 2013 X

Ibida 2013 X

Ibida 2013 X

83 Slava Rusă, com. Slava Cercheză, jud. Tulcea [(L)Ibida]. Punct: Cetatea Fetei

http://patrimoniu.gov.ro

Ibida 2013 T 10

Ibida 2013 Fantana Seaca

Ibida 2013 Donca

Ibida 2013 Necropola

Ibida 2013

83. Slava Rusă, com. Slava Cercheză, jud. Tulcea [(L)Ibida]. Punct: Cetatea Fetei

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

Fig. 1. Şoimeni, com. Păuleni-Ciuc – „Dâmbul Cetăţii”, jud. Harghita (2013). Cultura Cucuteni-Ariuşd. 1-2, Cpl. 48: vedere dinspre nord (1); vedere dinspre sud (2).

84. Şoimeni, comuna Păuleni-Ciuc, judeţul Harghita. Punct „Dâmbul Cetăţii”

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 2. Şoimeni, com. Păuleni-Ciuc – „Dâmbul Cetăţii", jud. Harghita (2013). Cultura Costişa: Cpl. 15 - vedere dinspre sud (1); Cpl. 52 - vedere dinspre nord (2).

84. Şoimeni, comuna Păuleni-Ciuc, judeţul Harghita. Punct „Dâmbul Cetăţii"

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 3. Şoimeni, com. Păuleni-Ciuc – „Dâmbul Cetăţii", jud. Harghita (2013). Cultura Wietenberg. L. 32: vedere generală dinspre nord (1,2); profil vatră (3).

84. Şoimeni, comuna Păuleni-Ciuc, judeţul Harghita. Punct „Dâmbul Cetăţii"

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

Fig. 4. Şoimeni, com. Păuleni-Ciuc – „Dâmbul Cetăţii", jud. Harghita (2013). Cultura Wietenberg. Cpl. 35: vedere generală dinspre sud (1); profilul estic (2).

84. Şoimeni, comuna Păuleni-Ciuc, judeţul Harghita. Punct „Dâmbul Cetăţii"

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 5. Şoimeni, com. Păuleni-Ciuc – „Dâmbul Cetăţii”, jud. Harghita (2013). Cultura Wietenberg: Cpl. 50, vedere generală dinspre nord (1); Cpl. 55, profilul estic (2).

84. Şoimeni, comuna Păuleni-Ciuc, judeţul Harghita. Punct „Dâmbul Cetăţii”

http://patrimoniu.gov.ro

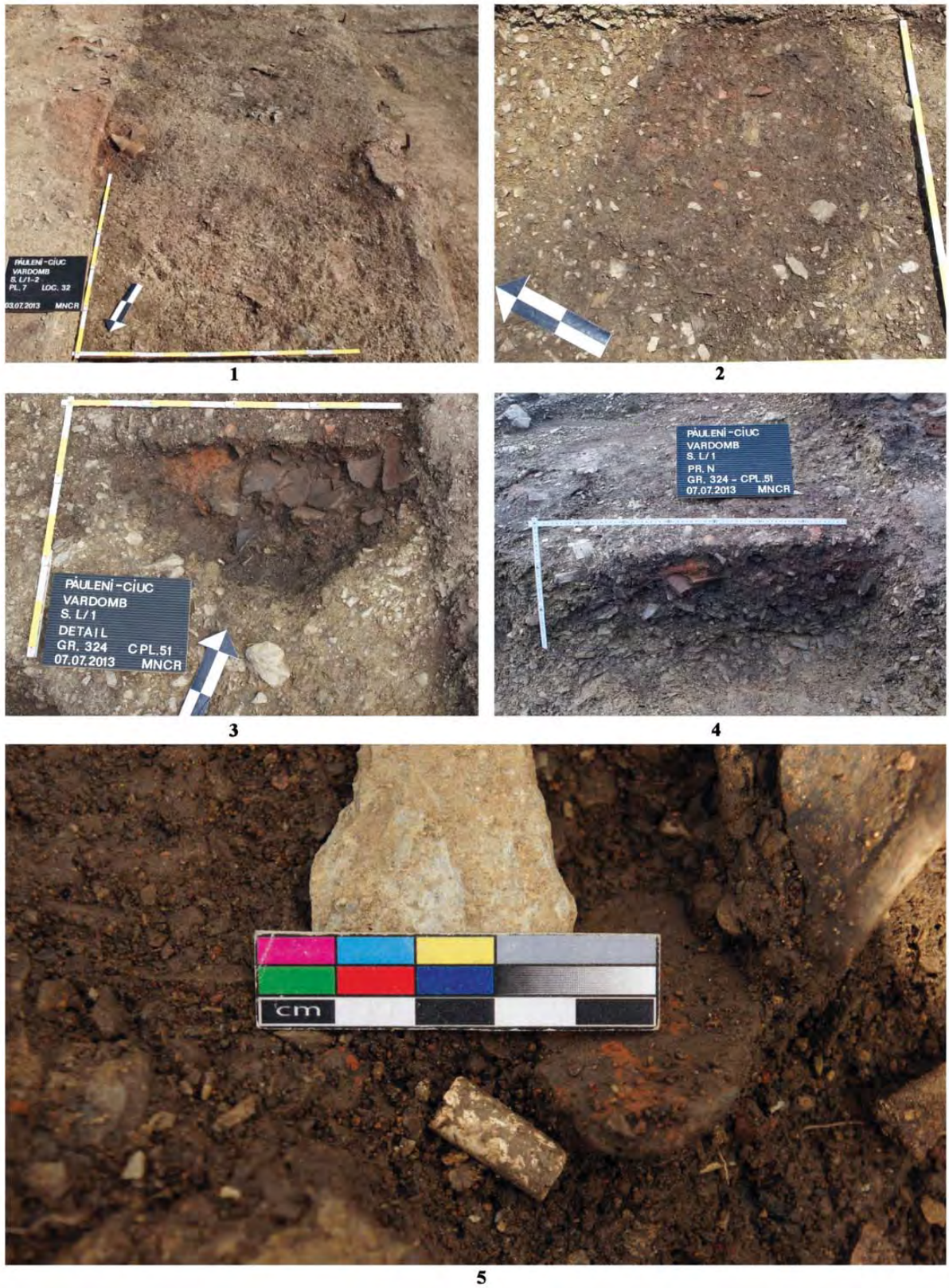

Fig. 6. Şoimeni, com. Păuleni-Ciuc – „Dâmbul Cetăţii", jud. Harghita (2013). Cultura Wietenberg. L.32 - general view from north (1); Cpl. 51 - groapă, delimitarea şi secţiunea gropii (2-4); detaliu (5) - Mărgea (Dentalium).

84. Şoimeni, comuna Păuleni-Ciuc, judeţul Harghita. Punct „Dâmbul Cetăţii"

http://patrimoniu.gov.ro

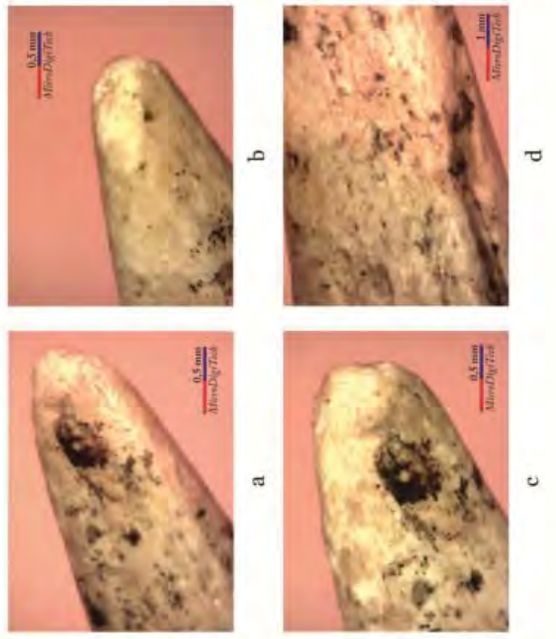
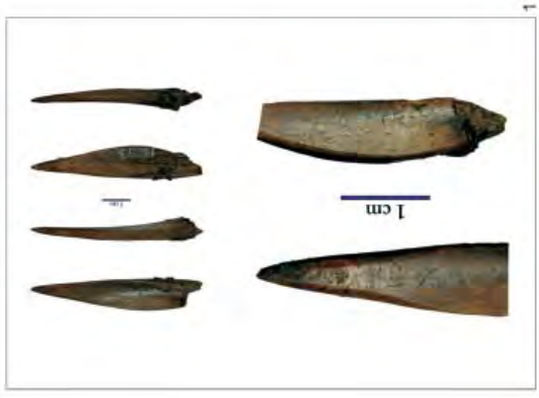

Fig. 8. Şoimeni, com. Păuleni-Ciuc – „Dâmbul Cetății", jud. Harghita (2013). IMDA. PCD/I 2 – 2013. Vârf de os de tip I A15 – vederi generale (1) și detalii microscopice (2). Cultura Cucuteni-Ariușd.
Fig. 8. Şoimeni, Păuleni-Ciuc comm. – „Dâmbul Cetății", Harghita County (2013). Bone and antler artefacts. PCD/I 2 – 2013. Bone point, I A15 type – general view (1) and microscopic view (2). Cucuteni-Ariușd Culture.

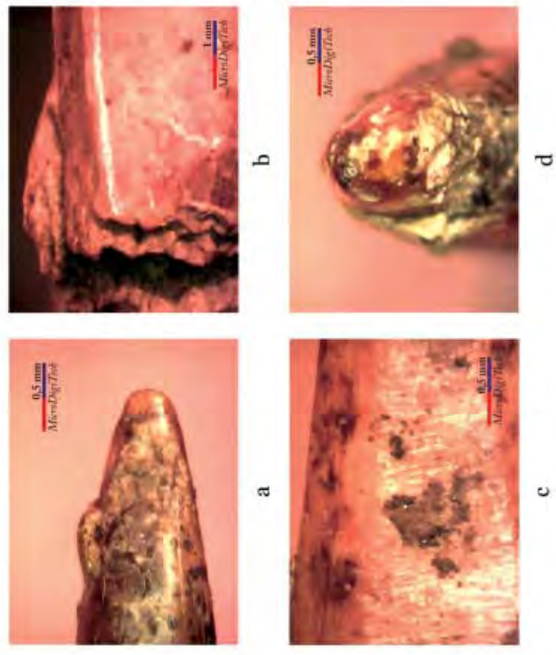

Fig. 7. Şoimeni, com. Păuleni-Ciuc – „Dâmbul Cetății", jud. Harghita (2013). IMDA. PCD/I 1 – 2013. Vârf de os de tip I A1 – vederi generale (1) și detalii microscopice (2). Cultura Cucuteni-Ariușd.
Fig. 7. Şoimeni, Păuleni-Ciuc comm. – „Dâmbul Cetății", Harghita County (2013). Bone and antler artefacts. PCD/I 1 – 2013. Bone point, I A1 type – general view (1) and microscopic view (2). Cucuteni-Ariușd Culture.

84. Şoimeni, comuna Păuleni-Ciuc, judeţul Harghita. Punct „Dâmbul Cetăţii"

http://patrimoniu.gov.ro

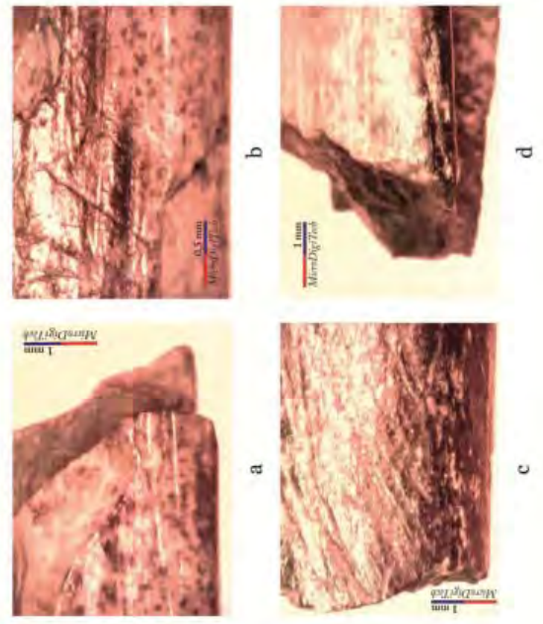

Fig. 10. Şoimeni, com. Păuleni-Ciuc – „Dâmbul Cetăţii", jud. Harghita (2013). IMDA. PCD/IV 1 – 2013. Vârf de os de tip I A9, fragmente – vederi generale (1) şi detalii microscopice (2). Cultura Wietenberg.

Fig. 10. Şoimeni, Păuleni-Ciuc comm. – „Dâmbul Cetăţii", Harghita County (2013). Bone and antler artefacts. PCD/IV 1 – 2013. Bone point, I A9 type, fragments – general view (1) and microscopic view (2). Wietenberg Culture.

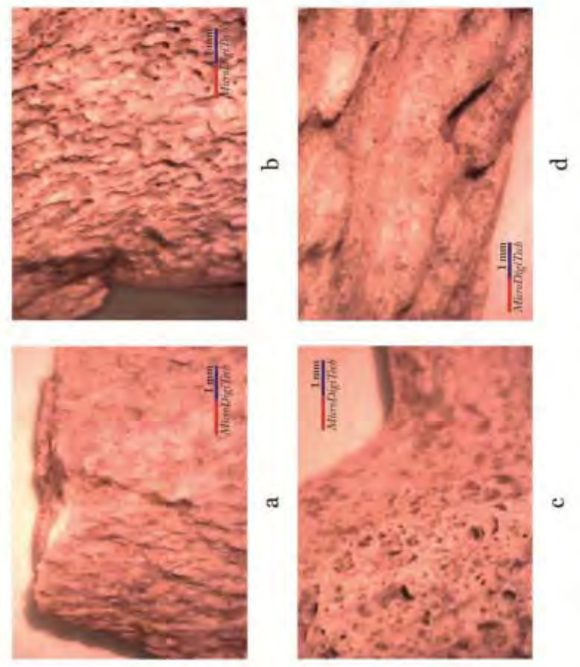

Fig. 9. Şoimeni, com. Păuleni-Ciuc – „Dâmbul Cetăţii", jud. Harghita (2013). IMDA. PCD/I 3 – 2013. Deşeu de corn de cerb de tip V A3 b3 – vederi generale (1) şi detalii microscopice (2). Cultura Cucuteni-Ariuşd.

Fig. 9. Şoimeni, Păuleni-Ciuc comm. – „Dâmbul Cetăţii", Harghita County (2013). Bone and antler artefacts. PCD/I 3 – 2013. Waste, red der antler of V A3 b3 type – general view (1) and microscopic view (2). Cucuteni-Ariuşd Culture.

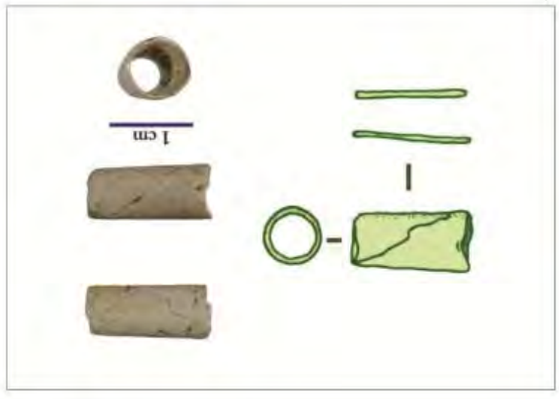
84. Şoimeni, comuna Păuleni-Ciuc, judeţul Harghita. Punct „Dâmbul Cetăţii"

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 12. Şoimeni, com. Păuleni-Ciuc – „Dâmbul Cetății", jud. Harghita (2013). IMDA. PCD/IV 3 – 2013. Aplică zoomorfă de corn de cerb – vederi generale (1-2). Cultura Wietenberg.
Fig. 12. Şoimeni, Păuleni-Ciuc comm. – „Dâmbul Cetății", Harghita County (2013). Bone and antler artefacts. PCD/IV 3 – 2013. Red deer antler zoomorphic plate – general view (1-2). Wietenberg Culture.

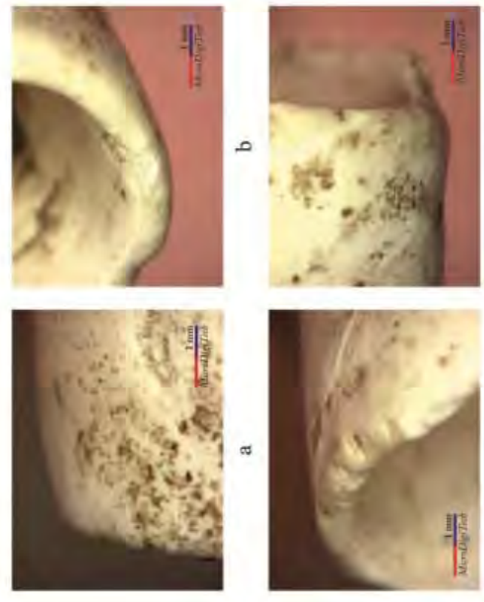

Fig. 11. Şoimeni, com. Păuleni-Ciuc – „Dâmbul Cetății", jud. Harghita (2013). IMDA. PCD/IV 2 – 2013. Mărgea pe cochilie de melc fosil (*Dentalium*) de tip III B4 – vederi generale (1) și detalii microscopice (2). Cultura Wietenberg.
Fig. 11. Şoimeni, Păuleni-Ciuc comm. – „Dâmbul Cetății", Harghita County (2013). Bone and antler artefacts. PCD/IV 2 – 2013. Bead made of fossil shell (*Dentalium*), III B4 type – general view (1) and microscopic view (2). Wietenberg Culture.

84. Şoimeni, comuna Păuleni-Ciuc, judeţul Harghita. Punct „Dâmbul Cetăţii"

http://patrimoniu.gov.ro

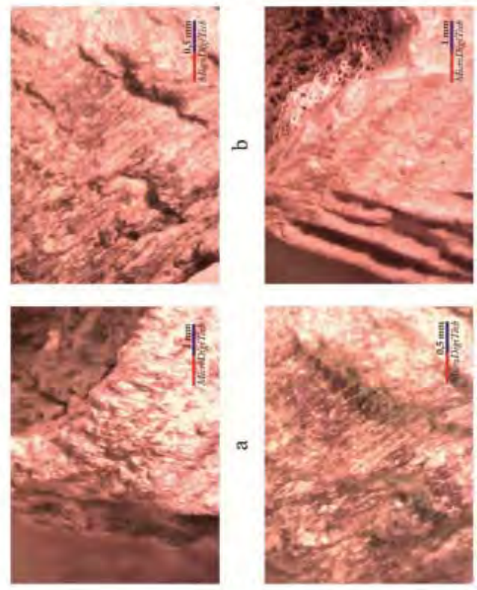

Fig. 15. Şoimeni, com. Păuleni-Ciuc – „Dâmbul Cetăţii", jud. Harghita (2013). IMDA. PCD/IV 4 – 2013. Deşeu de corn de cerb de tip V A3 b5 – vederi generale (1) şi detalii microscopice (2). Cultura Wietenberg.
Fig. 15. Şoimeni, Păuleni-Ciuc comm. – „Dâmbul Cetăţii", Harghita County (2013). Bone and antler artefacts. PCD/IV 4 – 2013. Waste, red deer antler, V A3 b5 type – general view (1) and microscopic view (2). Wietenberg Culture.

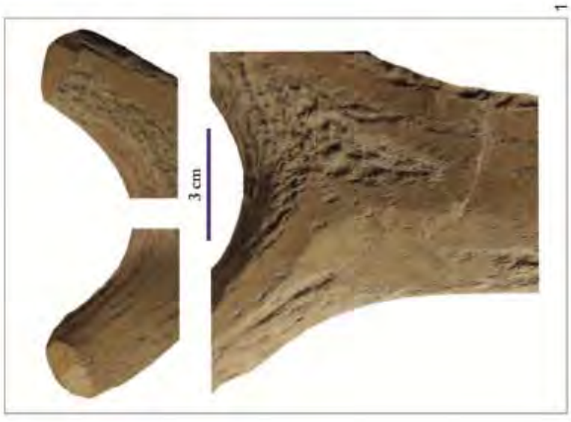

Fig. 13. Şoimeni, com. Păuleni-Ciuc – „Dâmbul Cetăţii", jud. Harghita (2013). IMDA. PCD/IV 3 – 2013. Aplică zoomorfă de corn de cerb – detalii macroscopice (1-2). Cultura Wietenberg.
Fig. 13. Şoimeni, Păuleni-Ciuc comm. – „Dâmbul Cetăţii", Harghita County (2013). Bone and antler artefacts. PCD/IV 3 – 2013. Red deer antler zoomorphic plate – macroscopic view (1-2). Wietenberg Culture.

84. Şoimeni, comuna Păuleni-Ciuc, judeţul Harghita. Punct „Dâmbul Cetăţii"

http://patrimoniu.gov.ro

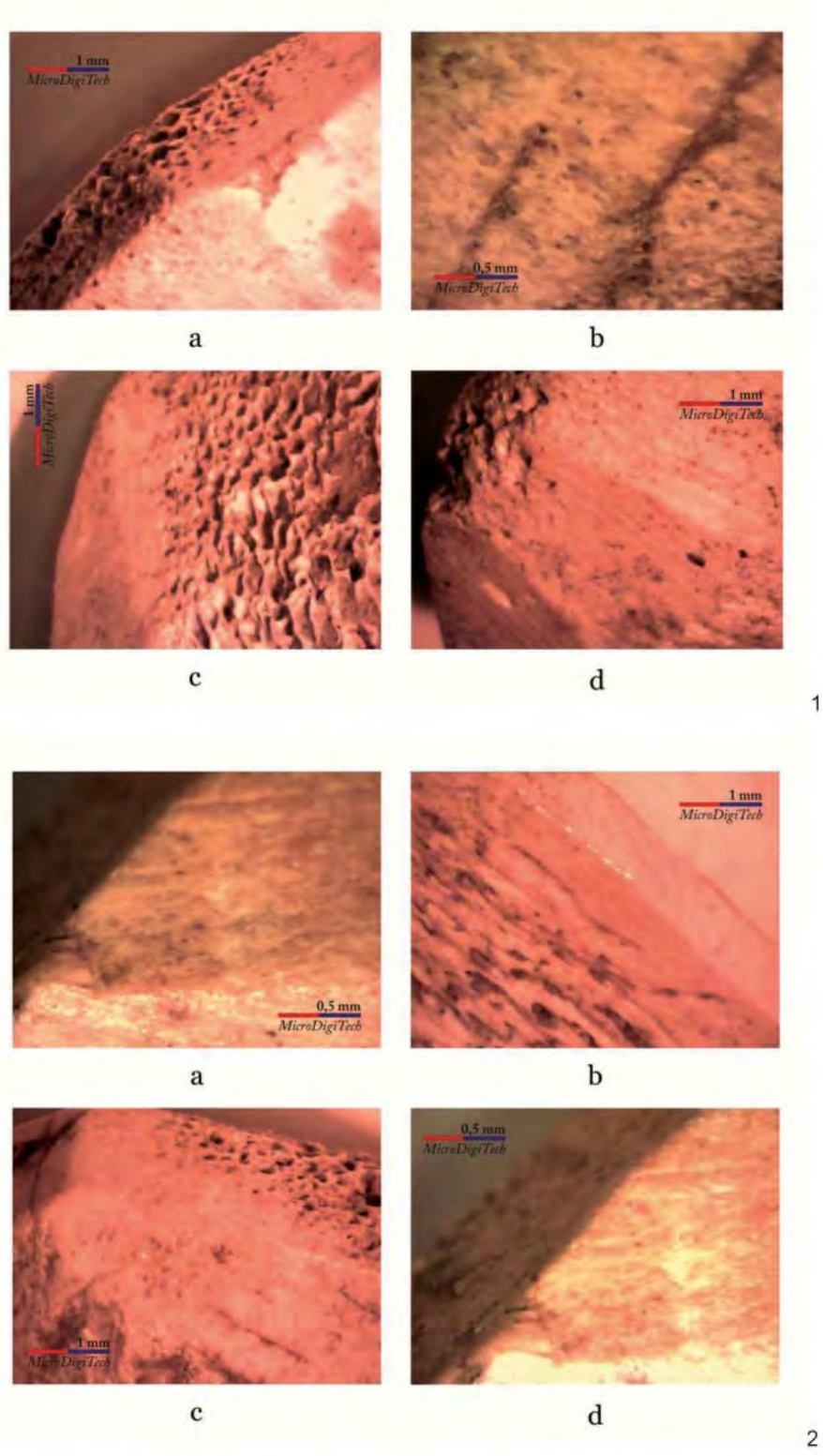

Fig. 14. Şoimeni, com. Păuleni-Ciuc – „Dâmbul Cetăţii", jud. Harghita (2013). IMDA. PCD/IV 3 – 2013. Aplică zoomorfă de corn de cerb – detalii microscopice (1-2). Cultura Wietenberg.

Fig. 14. Şoimeni, Păuleni-Ciuc comm. – „Dâmbul Cetăţii", Harghita County (2013). Bone and antler artefacts. PCD/IV 3 – 2013. Red deer antler zoomorphic plate – microscopic view (1-2). Wietenberg Culture.

84. Şoimeni, comuna Păuleni-Ciuc, judeţul Harghita. Punct „Dâmbul Cetăţii"

http://patrimoniu.gov.ro

Indicativ/Tip	Nr. inv.	Descriere piesă/Morfometrie	Cultură	Context
PCD/I 1 - 2013	MNCR 18293	Vârf de os de tip I A1 (pe fragment diafizar de os lung de vită sau cerb). L tot 76,24; EP 11,40/9,79; PM 14,60/6,73; CD 6,86/3,92; LPA cca 30.	Cucuteni-Ariuşd; nivel eneolitic II	2013 S I Caroul L/4 Complex 48 Plan 11-12
PCD/I 2 - 2013	MNCR 18301	Vârf pe fragment de corp costal de ovicaprine sau porc. Tip I A15. L tot 63,94; EP 12,69/5,30; PM 9,05/4,30; CD 4,49/3,49; LPA cca 18.	Cucuteni-Ariuşd; nivel eneolitic II	2013 S I Caroul H/1'
PCD/I 3 - 2013	MNCR 18285	Deşeu. Corn de cerb. Ax şi rază. Tip V A3 b3. L tot 119; lăţ max (PM) 46,17; gros max (PM) 12,73.	Cucuteni-Ariuşd; nivel eneolitic II	2013 S I Caroul L-M/5 Groapa stâlp 328 Plan 11-12
PCD/IV 1 - 2013	MNCR 18333	Vârf de mari dimensiuni pe os lung de erbivor nedeterminabil, probabil vită sau cerb. Tip I A9. L fragmente variabilă, cuprinsă între cca 15 şi 40 mm.	Wietenberg, faza II	2013 S I Caroul I-K/1' Jumătatea vestică Complex 52 Plan 8-9 Material amestecat şi în ceramica din umplutura şanţului interior (Complex 15)
PCD/IV 2 - 2013	MNCR 18298	Mărgea amenajată pe cochilie tubulară de melc fosil (*Dentalium*). Tip III D4. L tot 17,44; EP (convenţional, diametrul mai mare) 8,16/7,94; PM 7,91/7,67; ED (convenţional, diametrul mai mic) 7,15/7,00.	Wietenberg, faza II	2013 S I Caroul L/1 Complex 51
PCD/IV 3 - 2013	MNCR 18294	Aplică zoomorfă (protomă) de corn de cerb (*compacta*). Tip ? L tot cca 125; EP ramura stângă 137; EP ramura dreaptă 135; lăţ la nivelul extremităţii ramurilor 135; EP 43,60/12,30; PM 62,20/11,93; baza ramurii drepte 42,57/11,48; baza ramurii stângi 45,01/10,88; ED ramura stângă 28,46/13,47; ED ramura dreaptă 26,33/15,15.	Wietenberg, faza II	2013 S I Caroul L/1 Complex / Locuinţa 32 Plan 8-9
PCD/IV 4 - 2013	MNCR 18362	Deşeu. Corn de cerb. Ax şi raze. Tip V A3 b5. Diam ax (baza coroanei) 65/50; diam R1 (convenţional) 34,64/33,01; diam R2 (convenţional) cca 40/38; diam R3 (convenţional) 45/43.	Wietenberg, faza II	2013 S I Caroul I/1' Complex 15 Plan 9

Tabel nr. 1. Şoimeni, com. Păuleni-Ciuc – „Dâmbul Cetăţii", jud. Harghita (2013). IMDA aparţinând culturilor Cucuteni-Ariuşd şi Wietenberg. Repertoriu.

Table 1. Şoimeni, Păuleni-Ciuc comm. – „Dâmbul Cetăţii", Harghita County (2013). Bone and antler artefacts. Cucuteni-Ariuşd and Wietenberg Cultures. Repertory.

84. Şoimeni, comuna Păuleni-Ciuc, judeţul Harghita. Punct „Dâmbul Cetăţii"

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1.Urmele locuinţei descoperite în interiorul cetăţii (nivelul geto-dacic târziu, sec. I î.Hr.-I .Hr).

Fig.2. Monumentul funerar descoperit în şanul vestic al cetăţii (nivelul medieval).

86. cartierul Celei, oraşul Corabia, jud. Olt, [SUCIDAVA]

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1. Mormântul eneolitic M73

Fig. 2. Mormântul eneolitic M69

Fig. 3. Detaliu al inventarului funerar din M69

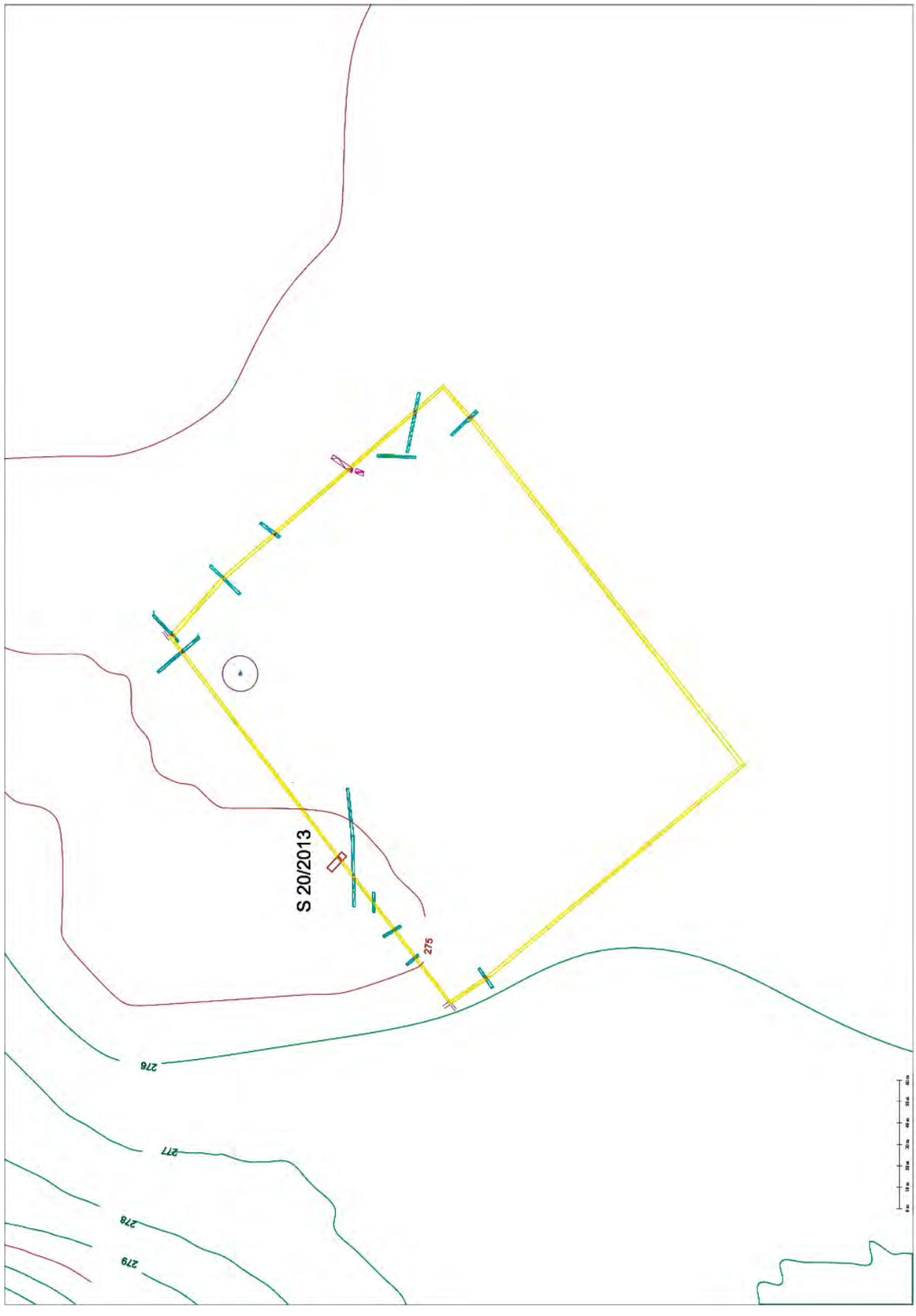
88. Sultana, com. Mânăstirea, jud. Călăraşi. Punct: Malu Roşu

Fig. 1. Valul lui Traian, Șuțești, jud. Brăila - Imagine aeriană; Fig. 2. Imagina secțiunii; Fig. 3. Detaliu profil nordic

89. comuna Şuţeşti judeţul Brăila. Punctul: „Val”

http://patrimoniu.gov.ro

Pl. I. Ridicare topografică a sitului cu dispunerea secțiunilor, conturul fortificației de piatră și curbele de nivel

90. sat Sutoru, comuna Zimbor, jud. Sălaj [Castrul roman de la Sutoru]. Punct: „Pe şes”

http://patrimoniu.gov.ro

1.

2.

Pl. II. 1. Vedere generală a sitului
2. Secțiunea S20 / 2013

90. sat Sutoru, comuna Zimbor, jud. Sălaj [Castrul roman de la Sutoru]. Punct: „Pe şes”

http://patrimoniu.gov.ro

1.

3.

2.

Pl. III. 1. S 20/2013, profil sudic
2. S20/2013, detaliu zidului de piatră și profil sudic
3. S20/2013, fața de sud-vest a zidului de piatră

90. sat Sutoru, comuna Zimbor, jud. Sălaj [Castrul roman de la Sutoru]. Punct: „Pe şes”

http://patrimoniu.gov.ro

Fig.1. Tăcuta–Dealul Miclea/Paic. Localizarea sitului

91. Tăcuta, com. Tăcuta, jud Vaslui. unct: Dealul Miclea/Paic

http://patrimoniu.gov.ro

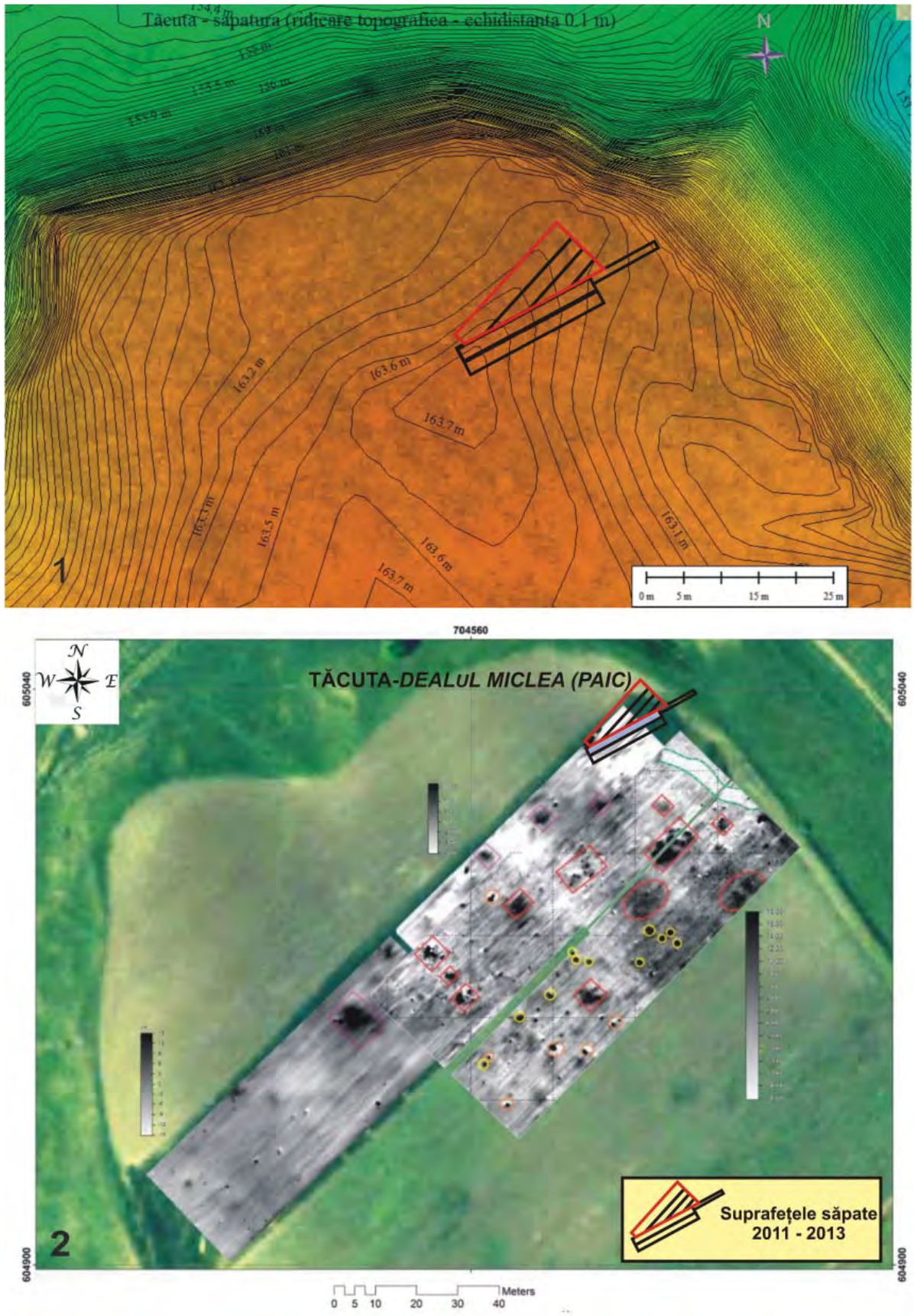

Fig.2. Tăcuta–Dealul Miclea/Paic. Planul general al cercetărilor arheologice 2011-2013. 1. Ridicarea topografică; 2. Harta scanării magnetometrice (suporturi grafice Platforma Arheoinvest UAIC Iași).

91. Tăcuta, com. Tăcuta, jud Vaslui. unct: Dealul Miclea/Paic

http://patrimoniu.gov.ro

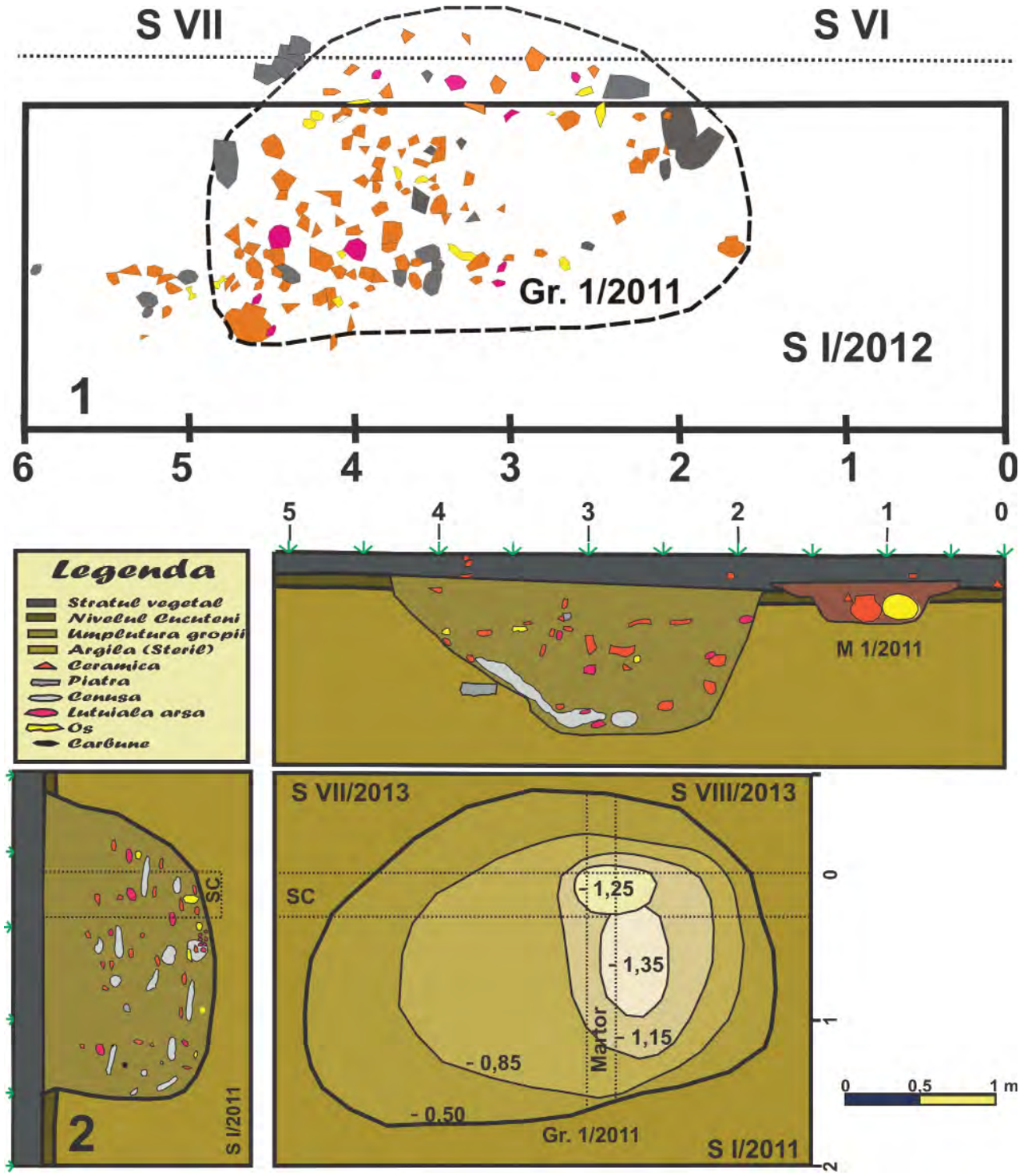

Fig.3. Tăcuta–Dealul Miclea/Paic. Planul general al gropii 1/2011 (S.I/2011, S. VI-VII).

91. Tăcuta, com. Tăcuta, jud Vaslui. unct: Dealul Miclea/Paic

http://patrimoniu.gov.ro

Fig.4. Tăcuta–Dealul Miclea/Paic. 1-2. Pachetele de gresii din structura geologică a S. VIII/2013

91. Tăcuta, com. Tăcuta, jud Vaslui. unct: Dealul Miclea/Paic

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1. - Curtea Domnească - 2013
1. - S I - Vedere generală, constructie cca. 1700
2. - S I - Canal scurgere, cca. 1584

92. Târgoviște, Municipiul Târgoviște, Calea Domnească nr. 189, jud. Dâmbovița [Curtea Domnească]

http://patrimoniu.gov.ro

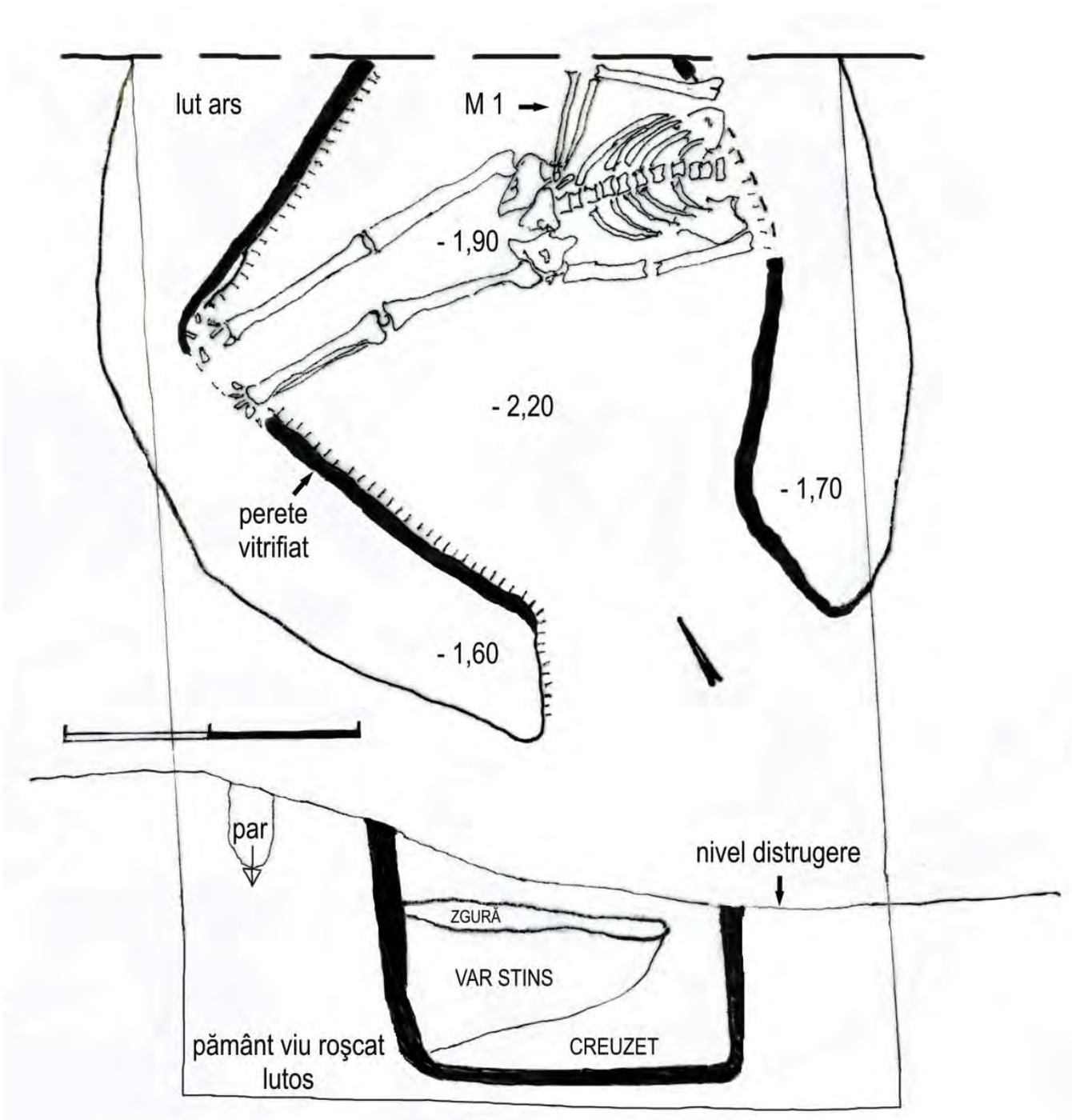

Fig. 2. - Curtea Domnească - 2013
1. - S II - Vedere generală
2. - S II - Cuptor, mormânt

92. Târgoviște, Municipiul Târgoviște, Calea Domnească nr. 189, jud. Dâmbovița [Curtea Domnească]

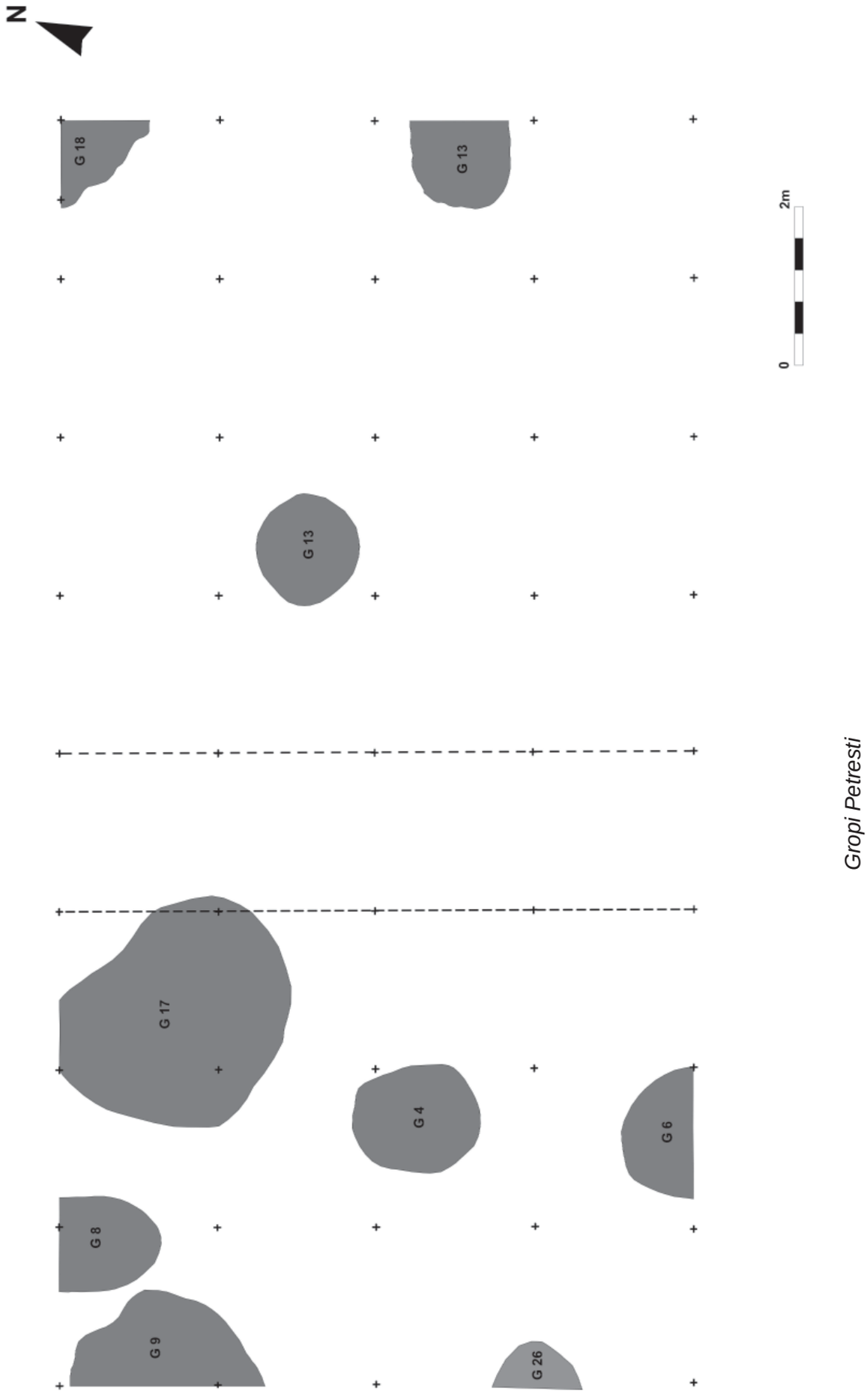
http://patrimoniu.gov.ro

PLANŞA 1 - Curtea Domnească 2013
S II. - Cuptor redus minereu de fier, mormânt 1,
plan - profil Vest

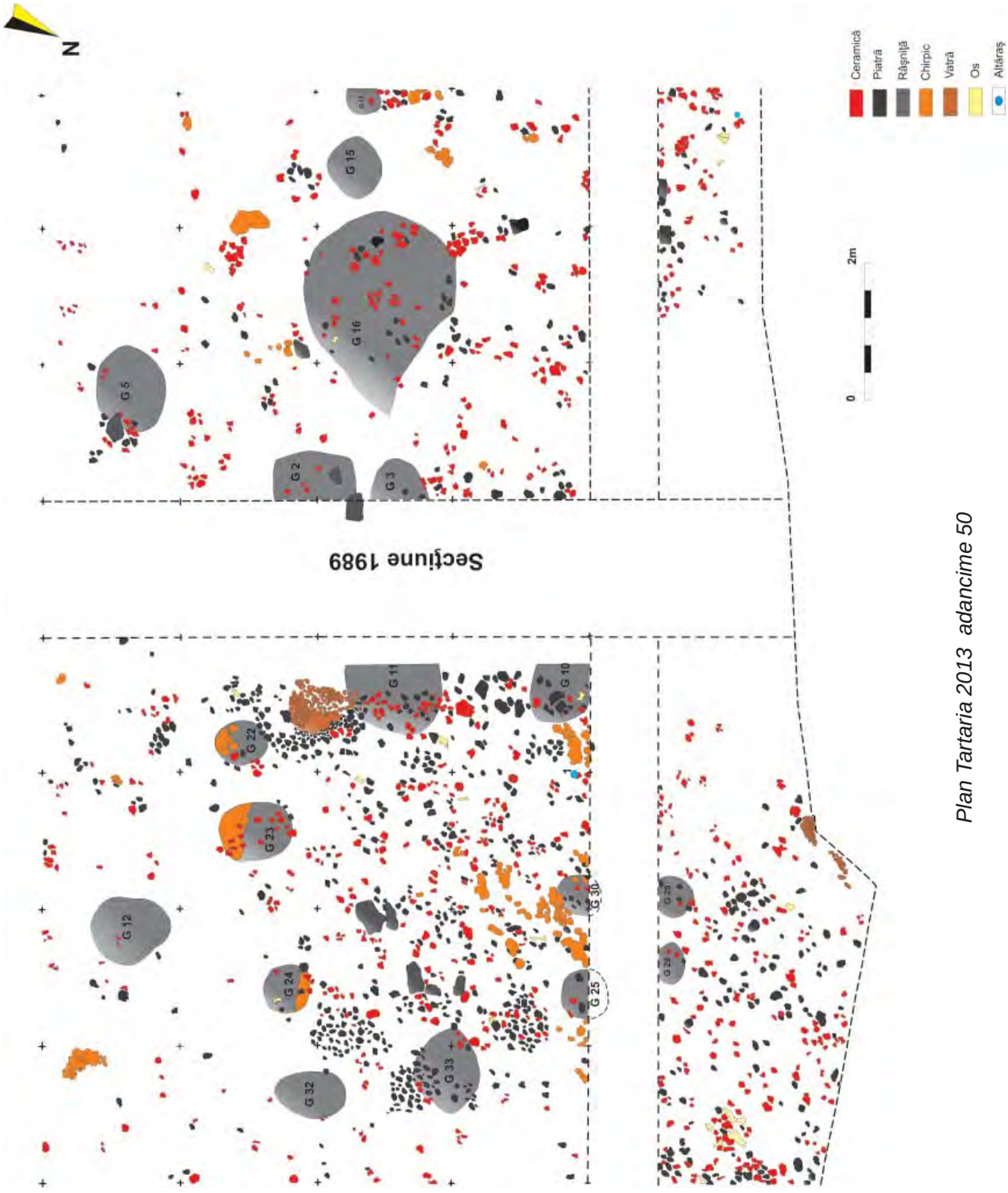
92. Târgoviște, Municipiul Târgoviște, Calea Domnească nr. 189, jud. Dâmbovița [Curtea Domnească]

http://patrimoniu.gov.ro

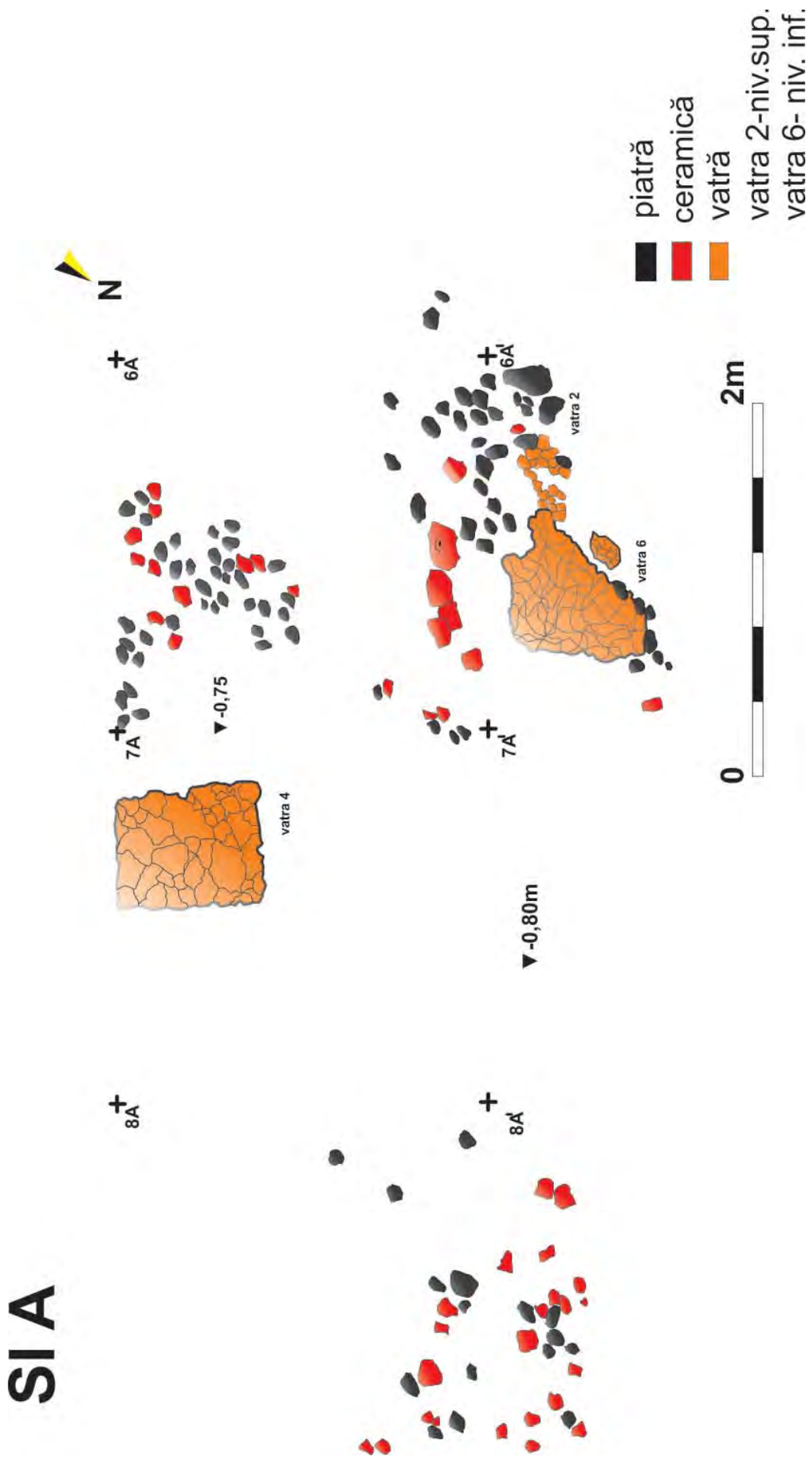
93. Tărtăria, comuna Săliștea, jud. Alba. Punct: Gura Luncii

http://patrimoniu.gov.ro

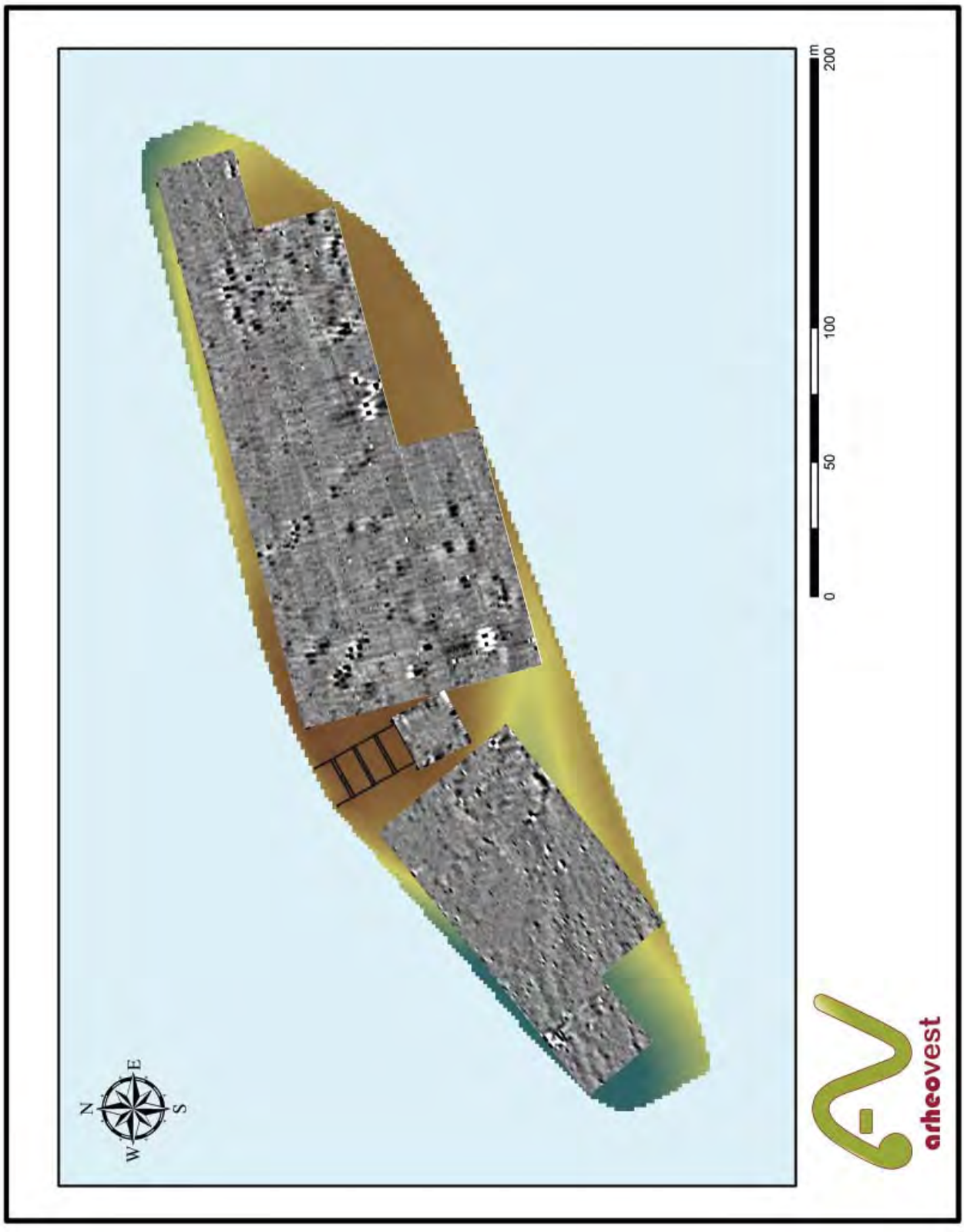
93. Tărtăria, comuna Săliștea, jud. Alba. Punct: Gura Luncii

http://patrimoniu.gov.ro

93. Tărtăria, comuna Săliștea, jud. Alba. Punct: Gura Luncii

http://patrimoniu.gov.ro

93. Tărtăria, comuna Săliștea, jud. Alba. Punct: Gura Luncii

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1. Tibiscum – Iaz. Caseta C1/2013

94. comuna Obreja, sat Iaz, Jud. Caraş –Severin [Tibiscum-Iaz]. Punct Traianu

http://patrimoniu.gov.ro

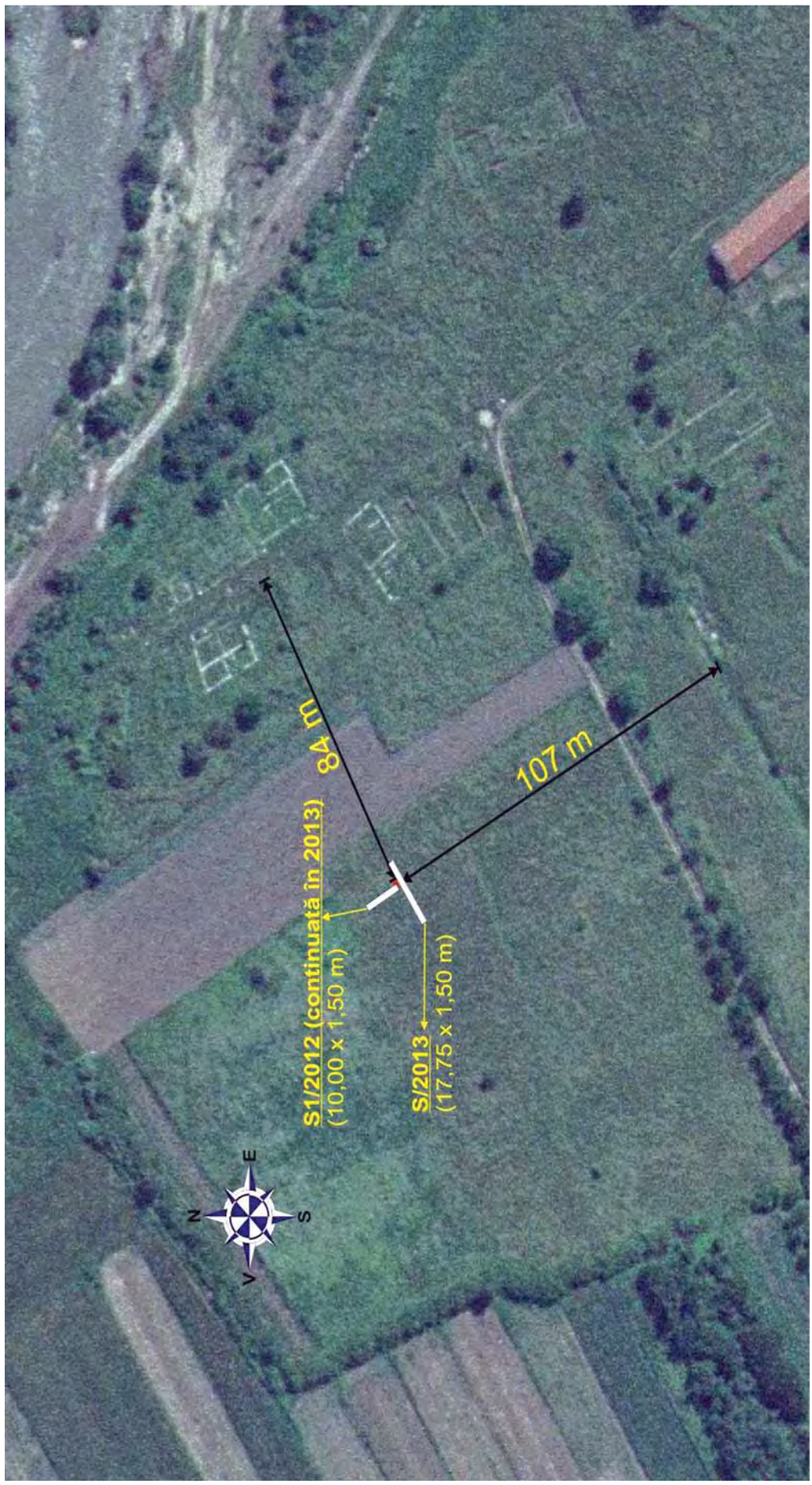

Fig. 1. Ortofotoplanul cu amplasarea secțiunilor cercetate în anul 2013

95. sat Jupa, oraş Caransebeş, Jud. Caraş-Severin, [Tibiscum-Jupa]. Punct Cetate sau Peste ziduri

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 2. Tibiscum - Jupa. Sector 1

Fig. 3. Tibiscum - Jupa. Sector 2

Fig. 4. Tibiscum - Jupa. Sector 3

95. sat Jupa, oraş Caransebeş, Jud. Caraş-Severin, [Tibiscum-Jupa]. Punct Cetate sau Peste ziduri

http://patrimoniu.gov.ro

Planșa I. S01 / 2013.

96. Turda, jud. Cluj [Potaissa]. Punct: Dealul Cetăţii

http://patrimoniu.gov.ro

Planșa II. S03/ 2013. Zidul baracii nordice.

96. Turda, jud. Cluj [Potaissa]. Punct: Dealul Cetăţii

http://patrimoniu.gov.ro

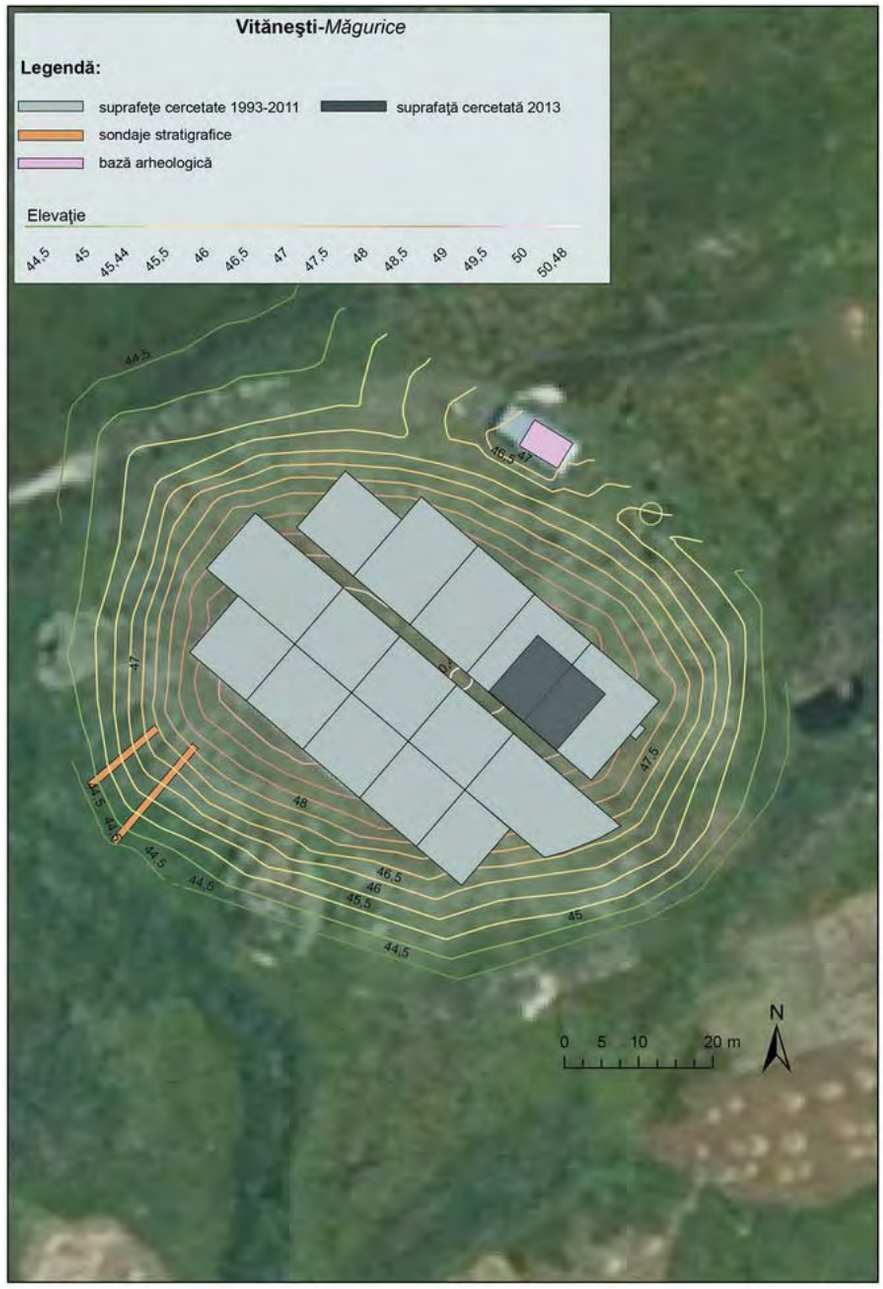

Fig. 1. Vităneşti Măgurice – planul suprafeţelor cercetate în perioada 1993-2013

98 Comuna Vităneşti, Judeţul Teleorman, [Vităneşti" Măgurice"]

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 2. - Imagine de ansamblu a sitului

Fig. 3. Imagine de ansamblu a suprafeţelor cercetate în campania 2013

Fig. 4. Resturile locuinţei incendiate L17

98. Comuna Vităneşti, Judeţul Teleorman, [Vităneşti" Măgurice"]

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 5. - Protomă antropomorfă

Fig. 6. - Protomă zoomorfă

Fig. 7. - Capac cu protomă antropomorfă

98. Comuna Vităneşti, Judeţul Teleorman, [Vităneşti" Măgurice"]

http://patrimoniu.gov.ro

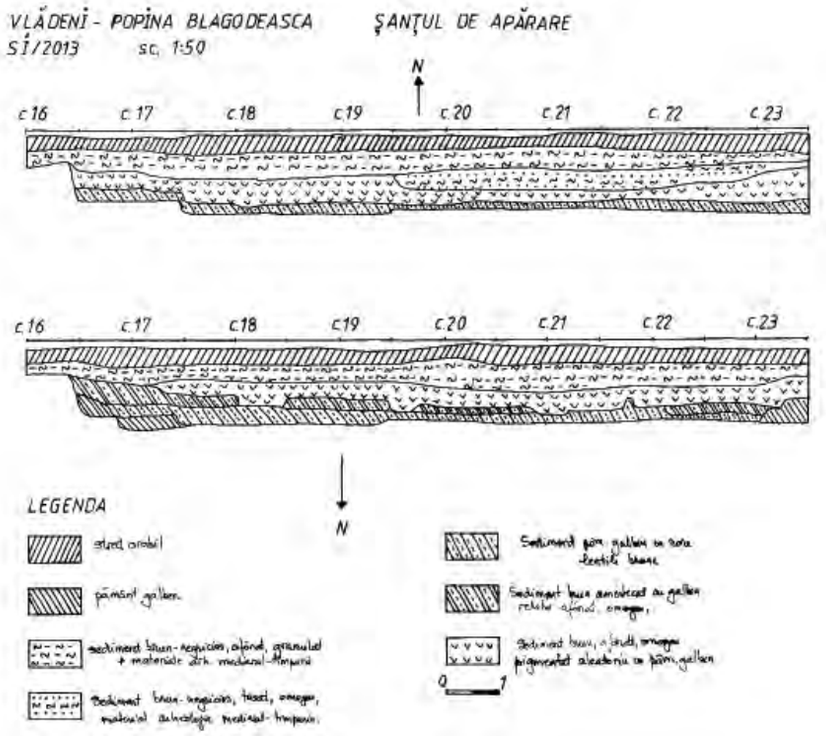

Fig. 1. - Șanțul de apărare pe SI

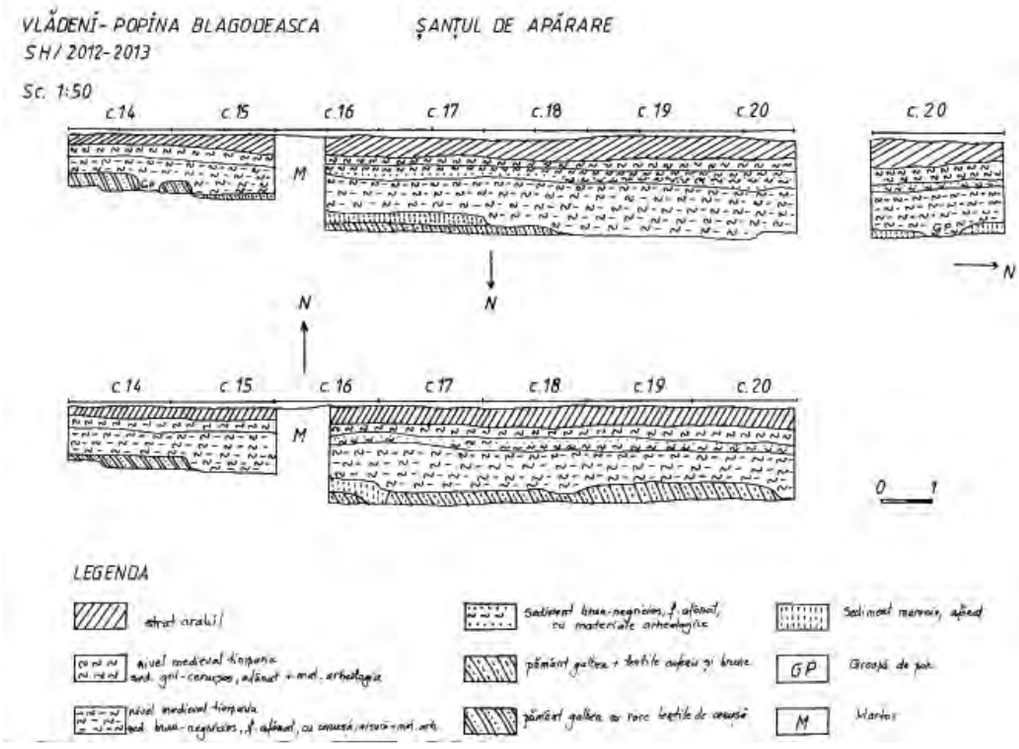

Fig. 2. - Șanțul de apărare pe SH

99. Vlădeni-Popina Blagosloveasca, jud. Ialomița

http://patrimoniu.gov.ro

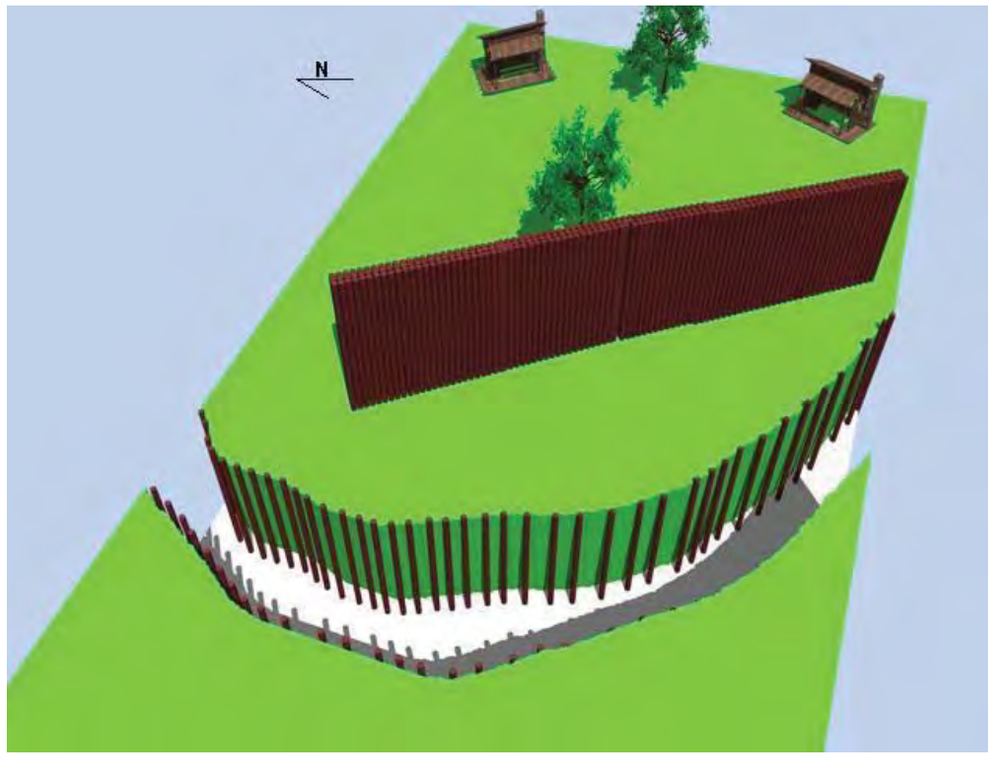

Fig. 3. - Propunere de reconstituire grafică a şanţului de apărare

Fig. 4. - Cuptorul răvășit al locuinței de suprafață nr. 3

99. Vlădeni-Popina Blagosloveasca, jud. Ialomița

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 5. - Groapa de bucate nr. 26

Fig. 6. - Groapa cu funcționalitate neprecizată

Fig. 7. - Cuptorul menajer nr. 12

Fig. 8. - Vatra cuptorului menajer nr.12

Fig. 9. - Cele două niveluri arheologice surprinse pe cas. A50, SI, c.7-8

99. Vlădeni-Popina Blagosloveasca, jud. Ialomița

http://patrimoniu.gov.ro

Fig.1. - Zavoi 2012. Încăperea H și prefurnium 2

Fig. 2. - Zavoi 2013. Secțiunea 1

100. Oraş Zăvoi, Jud. Caraş –Severin. Punct: Cimitirul ortodox

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

3

4

5

Planșa 1 – Aricești – Rahtivani: 1. Imagine a tumulului cercetat; 2. Mormântul primar (M.5) cu ring de piatră; 3. Mormântul 2; 4. Mormântul 3; 5. Mormântul 4.

101. Ariceştii-Rahtivani, com. Ariceştii-Rahtivani, jud. Prahova

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1. Brăila, Orașul Vechi, str. Mărăști, nr. 29.

Fig. 2. Brăila, Orașul Vechi, str. Orientului, nr. 33.

104. orașul Brăila, jud. Brăila. Punct: „Orașul Vechi”

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1 Secțiunea S I, M8, M9, M10, M11

Fig. 2 Secțiunea S I, M12, M13, M14

106. Biserica ”Sfânta Sofia – Floreasca” Calea Floreasca, 216, sector 1, Bucureşti

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 3 Secțiunea S I, vedere generală

Fig. 4 Vedere zid Z1 în secțiunea S III și caseta C3

106. Biserica ”Sfânta Sofia – Florească” Calea Floreasca, 216, sector 1, Bucureşti

http://patrimoniu.gov.ro

Planșa 1
Situl arheologic „Râpa Glodului", Cavadinești, jud. Galați – 2013
Imagine satelitară a comunei Cavadinești și a sitului arheologic „Râpa Glodului"

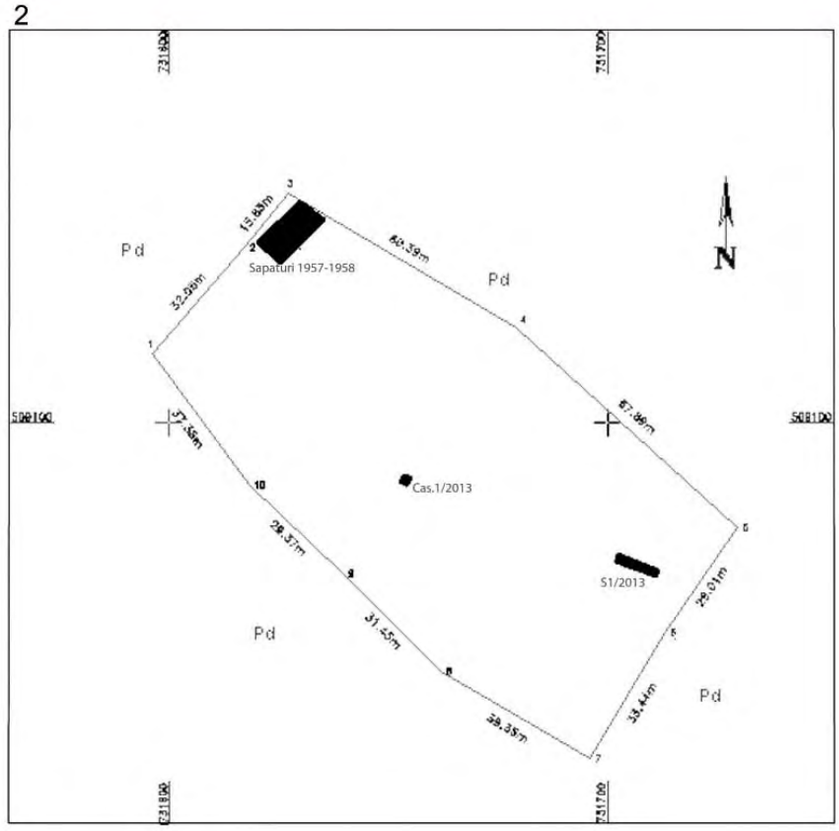
107 Comuna Cavadineşti Judeţul Galaţi, [Cavadinești- Râpa Glodului]. Punct: „Râpa Glodului"

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

Planșa 2
Situl arheologic „Râpa Glodului", Cavadinești, jud. Galați – 2013
1 - Ortofoto plan
2 - Zonele cercetate în anii 1957-1958 și 2013

107. Comuna Cavadineşti Judeţul Galaţi, [Cavadinești- Râpa Glodului]. Punct: „Râpa Glodului"

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

3

4

5

6

Planșa 3
Situl arheologic „Râpa Glodului”, Cavadinești, jud. Galați – 2013
1. Platoul pe care se află situl argeologic;
2. Zona în care au fost efectuate cercetări în anii 1957-1958;
3. Punctul în care a fost cercetată secțiunea S1/2013;
4. Amplasamentul casetei Cs1/2013;
5. Secțiunea S1, vedere spre nord-vest;
6. Caseta Cs1.

107. Comuna Cavadineşti Judeţul Galaţi, [Cavadinești- Râpa Glodului]. Punct: „Râpa Glodului”

http://patrimoniu.gov.ro

Planșa 4
Situl arheologic „Râpa Glodului”, Cavadinești, jud. Galați – 2013
Complexul Cx1, epoca bronzului

107. Comuna Cavadineşti Judeţul Galaţi, [Cavadinești- Râpa Glodului]. Punct: „Râpa Glodului”

http://patrimoniu.gov.ro

Planșa 5
Situl arheologic „Râpa Glodului", Cavadinești, jud. Galați – 2013
Complexul Cx2, epoca bronzului

107. Comuna Cavadineşti Judeţul Galaţi, [Cavadinești- Râpa Glodului]. Punct: „Râpa Glodului"

http://patrimoniu.gov.ro

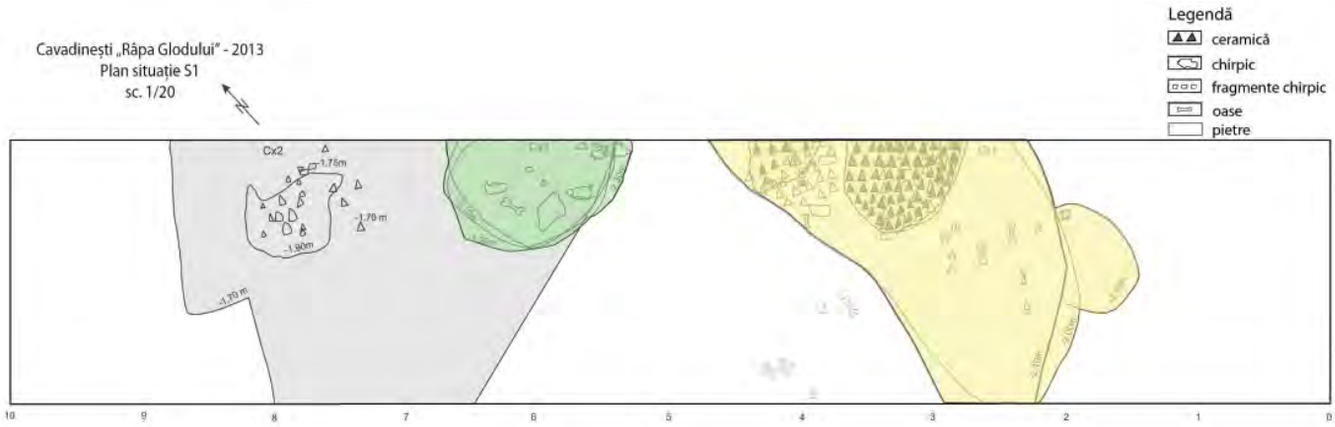

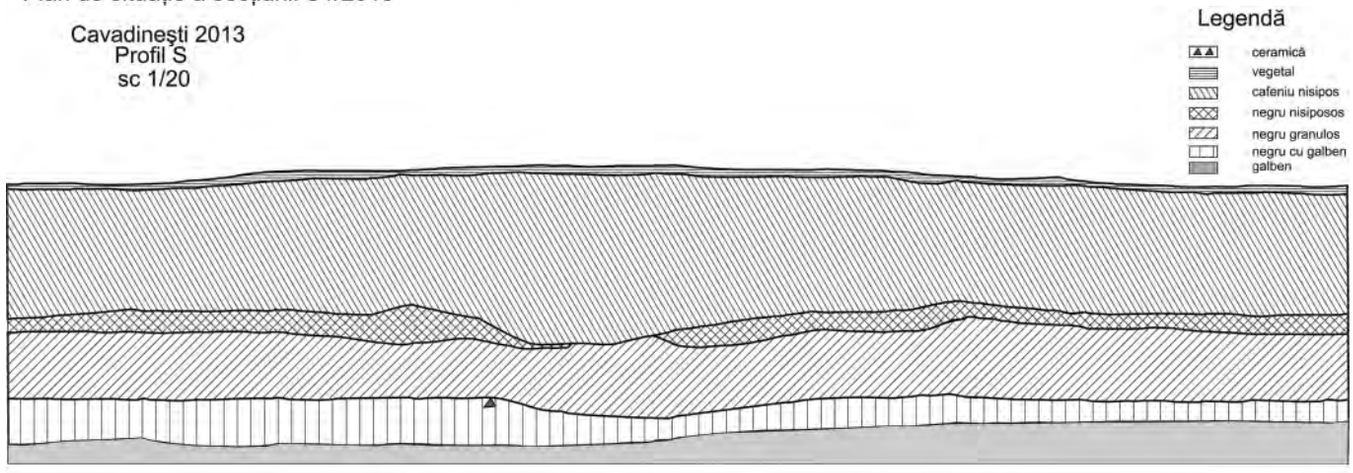
Planșa 6
Situl arheologic „Râpa Glodului", Cavadinești, jud. Galați – 2013
Complexul Cx3, secolul IV p. Chr.

107. Comuna Cavadineşti Judeţul Galaţi, [Cavadinești- Râpa Glodului]. Punct: „Râpa Glodului"

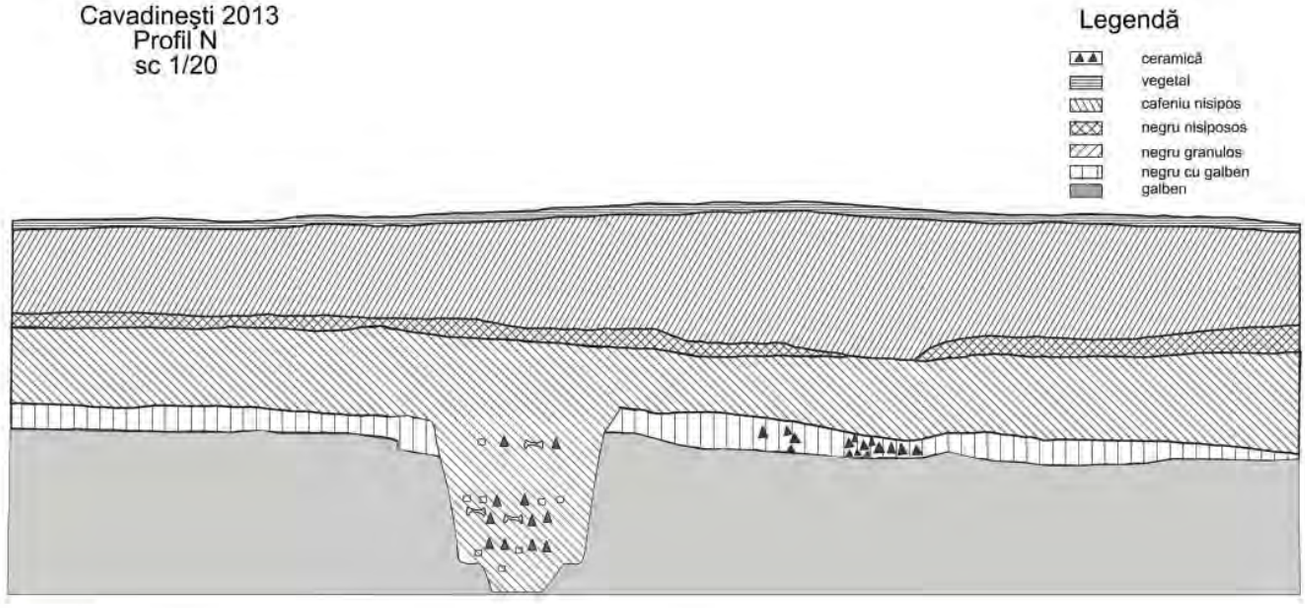
http://patrimoniu.gov.ro

Planșa 7
Situl arheologic „Râpa Glodului", Cavadinești, jud. Galați – 2013
Plan de situație a secțiunii S1/2013

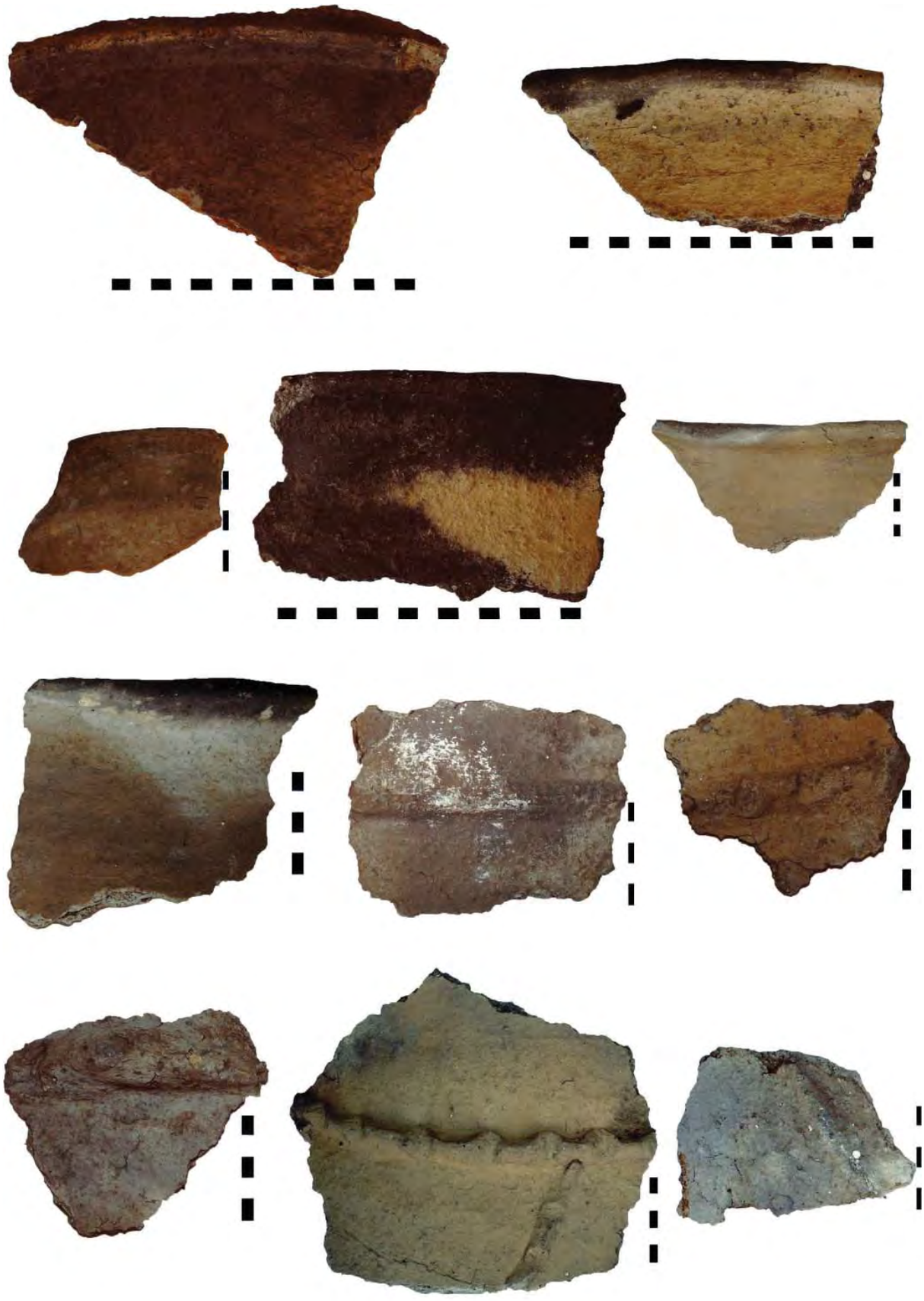
Planșa 8
Situl arheologic „Râpa Glodului", Cavadinești, jud. Galați – 2013
Secțiunea S1/2013, profilul de S

Planșa 9
Situl arheologic „Râpa Glodului", Cavadinești, jud. Galați – 2013
Secțiunea S1/2013, profilul de N

107. Comuna Cavadineşti Judeţul Galaţi, [Cavadinești- Râpa Glodului]. Punct: „Râpa Glodului"

http://patrimoniu.gov.ro

Planșa 10
Situl arheologic „Râpa Glodului”, Cavadinești, jud. Galați – 2013
Ceramică descoperită în Cx1 și Cx2, epoca bronzului, cultura Noua

107 Comuna Cavadineşti Judeţul Galaţi, [Cavadinești- Râpa Glodului]. Punct: „Râpa Glodului”

http://patrimoniu.gov.ro

Planșa 11
Situl arheologic „Râpa Glodului", Cavadinești, jud. Galați – 2013
Ceramică descoperită în Cx3, secolul IV p. Chr, cultura Sântana de Mureș-Cerneachov

107. Comuna Cavadineşti Judeţul Galaţi, [Cavadinești- Râpa Glodului]. Punct: „Râpa Glodului"

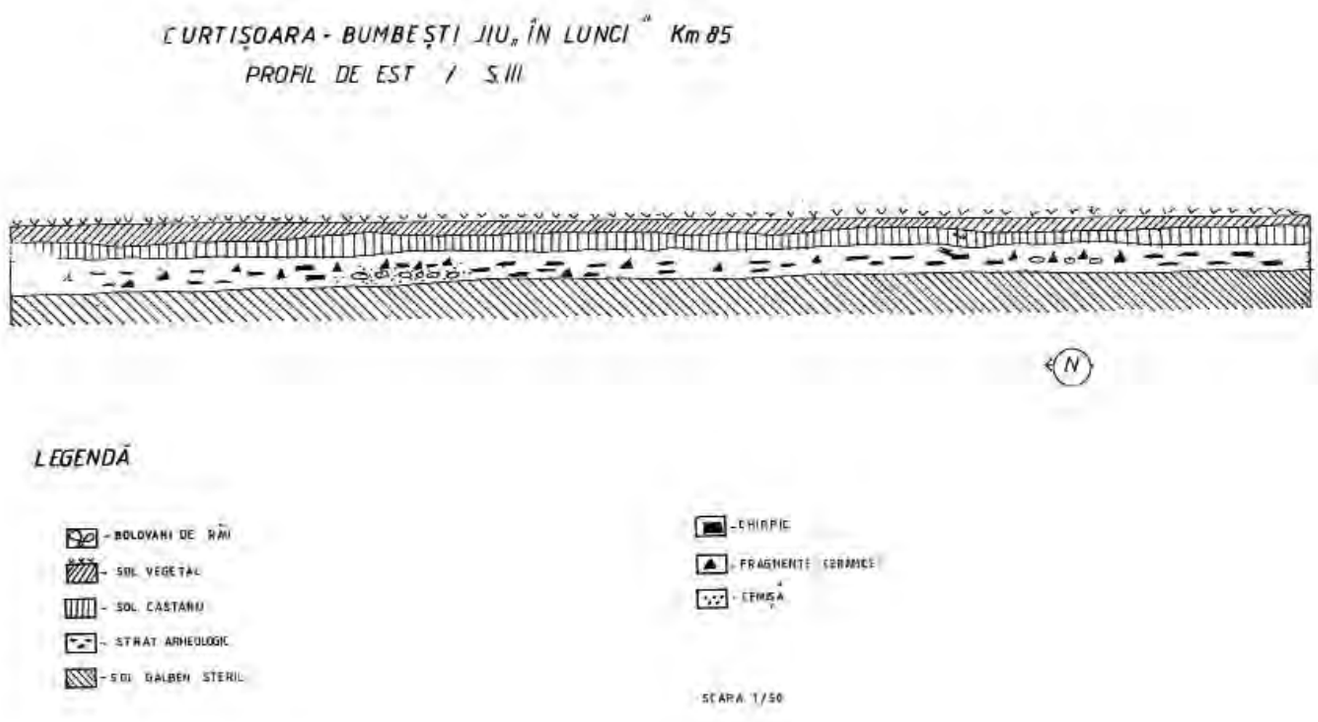
http://patrimoniu.gov.ro

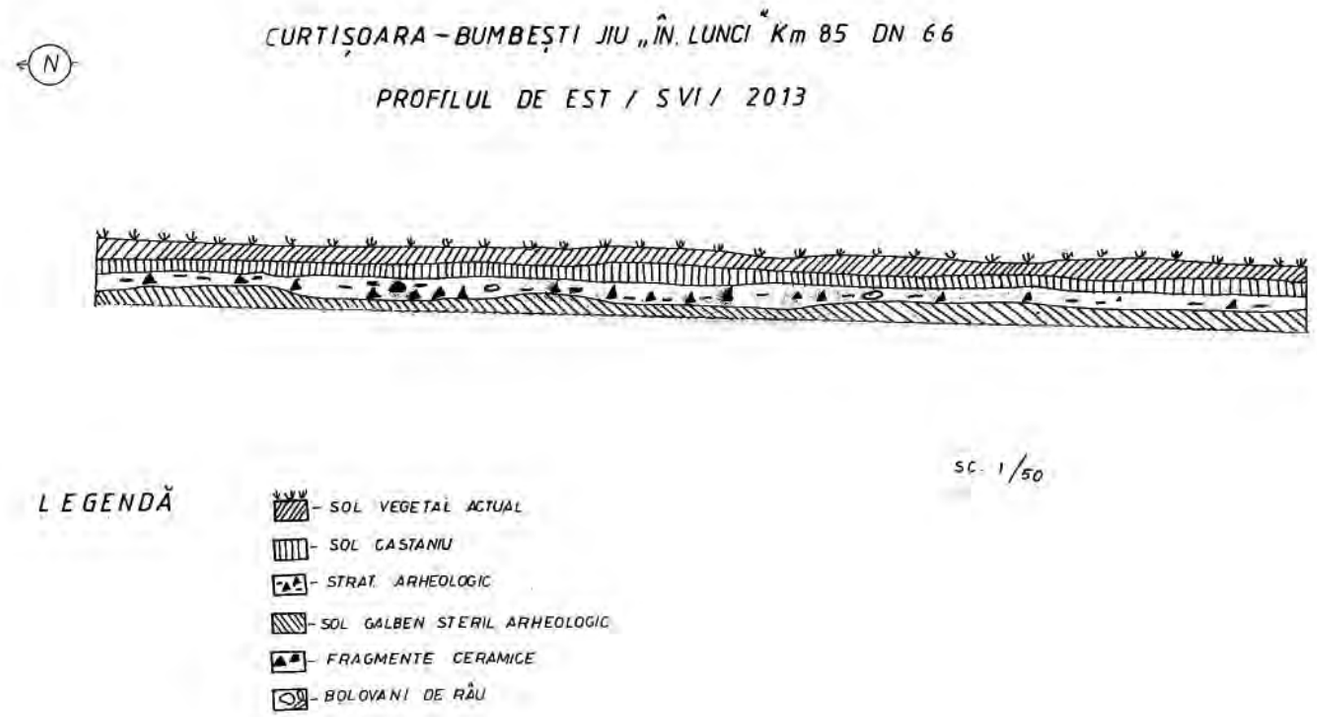
Planșa 12
Situl arheologic „Râpa Glodului”, Cavadinești, jud. Galați – 2013
1-6. Ceramică descoperită în Cx3, secolul IV p. Chr, cultura Sântana de Mureș- Cerneachov;
7-11. Ceramică descoperită în Cas.1, secolele VII-X

107. Comuna Cavadineşti Judeţul Galaţi, [Cavadinești- Râpa Glodului]. Punct: „Râpa Glodului”

http://patrimoniu.gov.ro

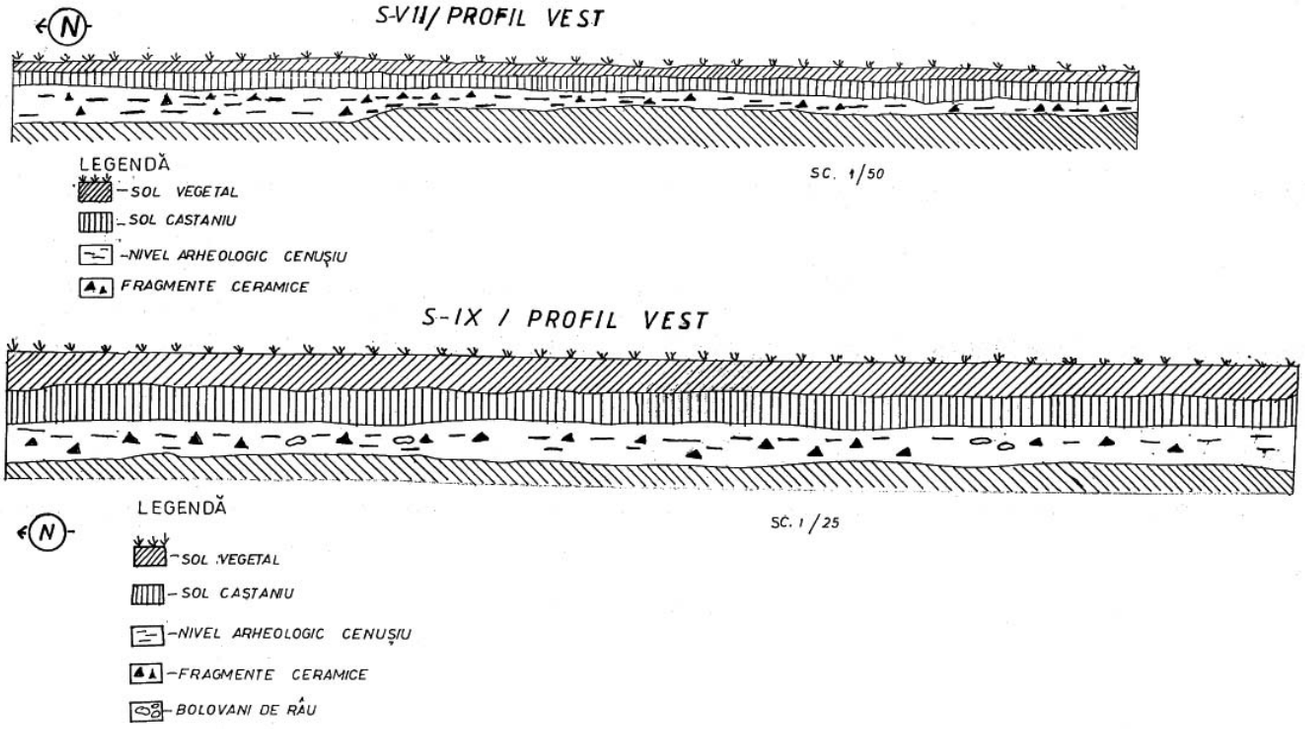
Pl. I. Profilul de est al S.III

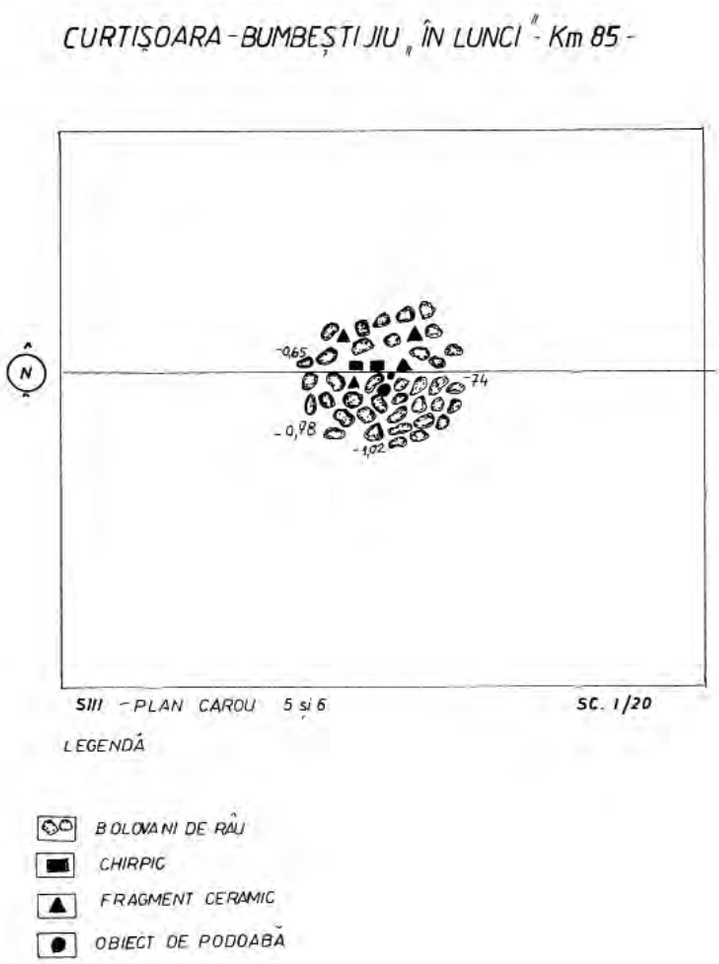
Pl. II. Profilul de est al S.VI

109. Curtișoara, oraș Bumbești-Jiu, județul Gorj. Punct: În Lunci

http://patrimoniu.gov.ro

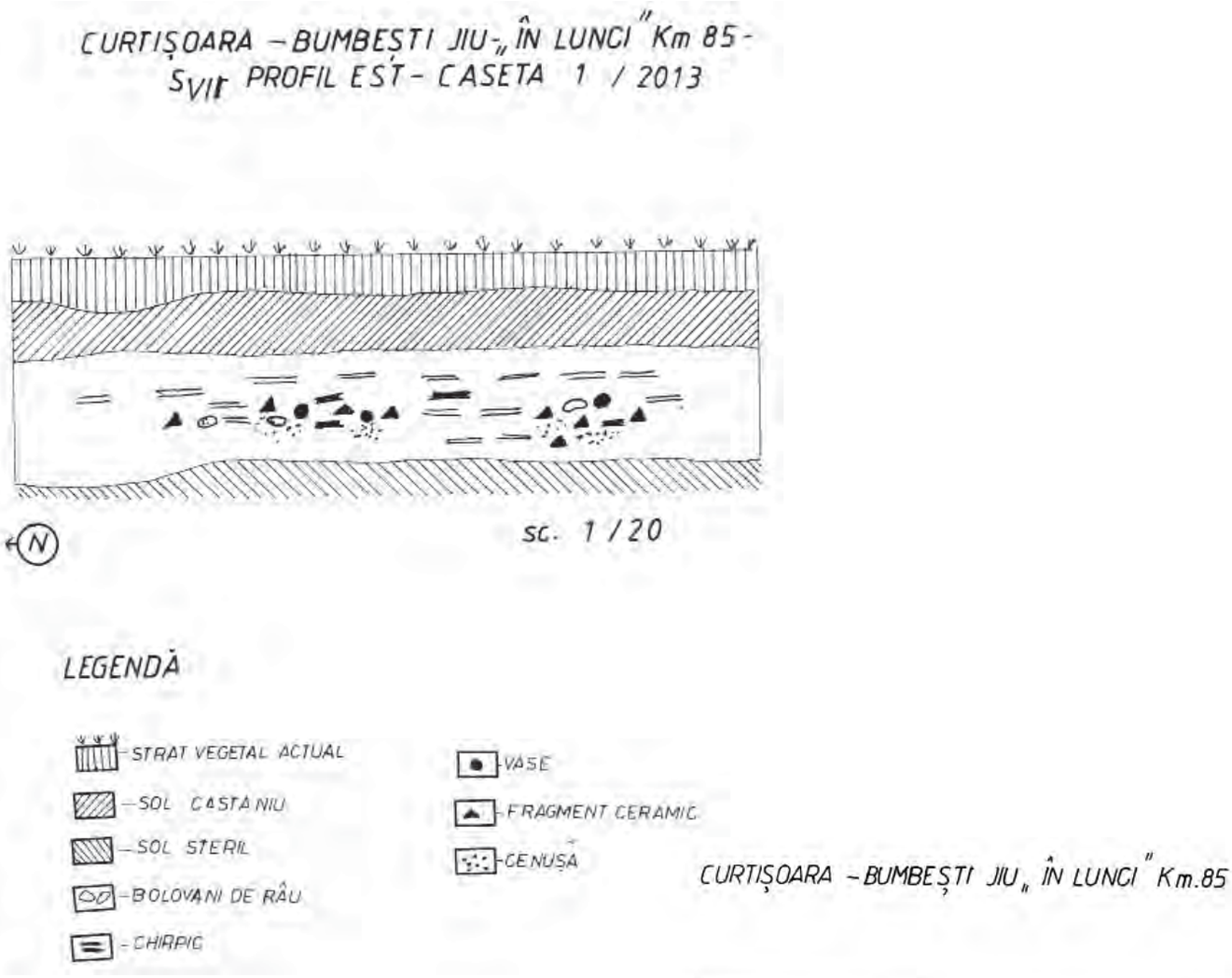
Pl. III. Profilul de vest al S.VII și Profilul de vest al S.IX

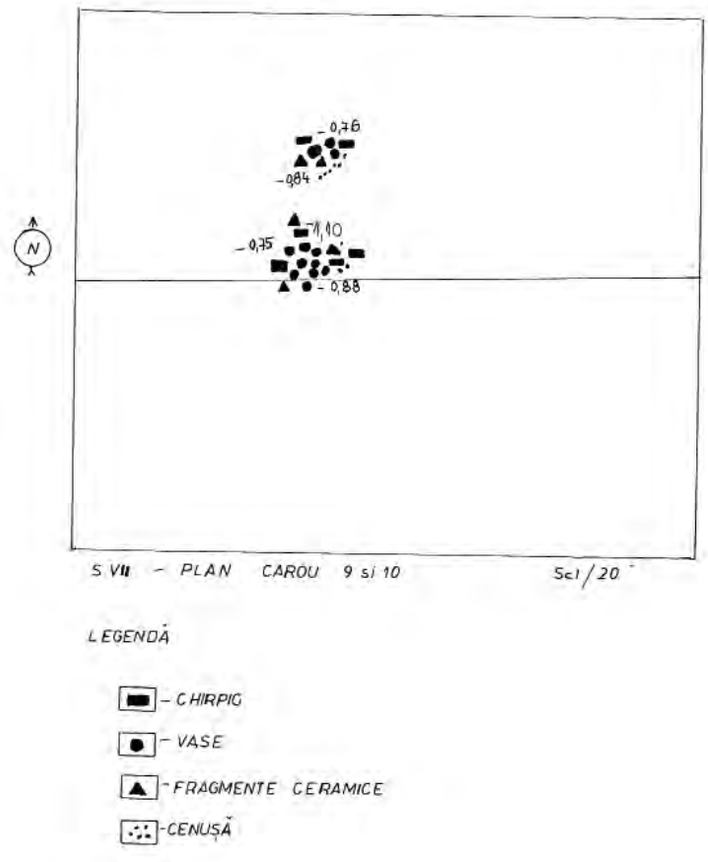
Pl. IV. Profilul de est al S.VII, Caseta 1

109. Curtișoara, oraș Bumbești-Jiu, județul Gorj. Punct: În Lunci

http://patrimoniu.gov.ro

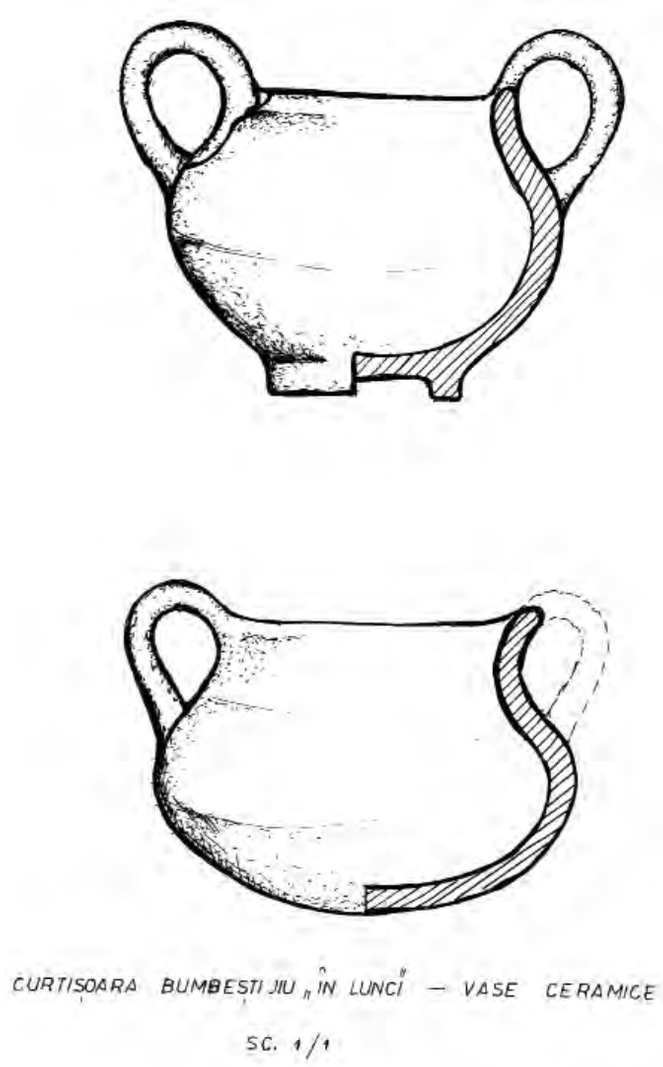
Pl. V. Plan carou 9 și 10/S.VIII

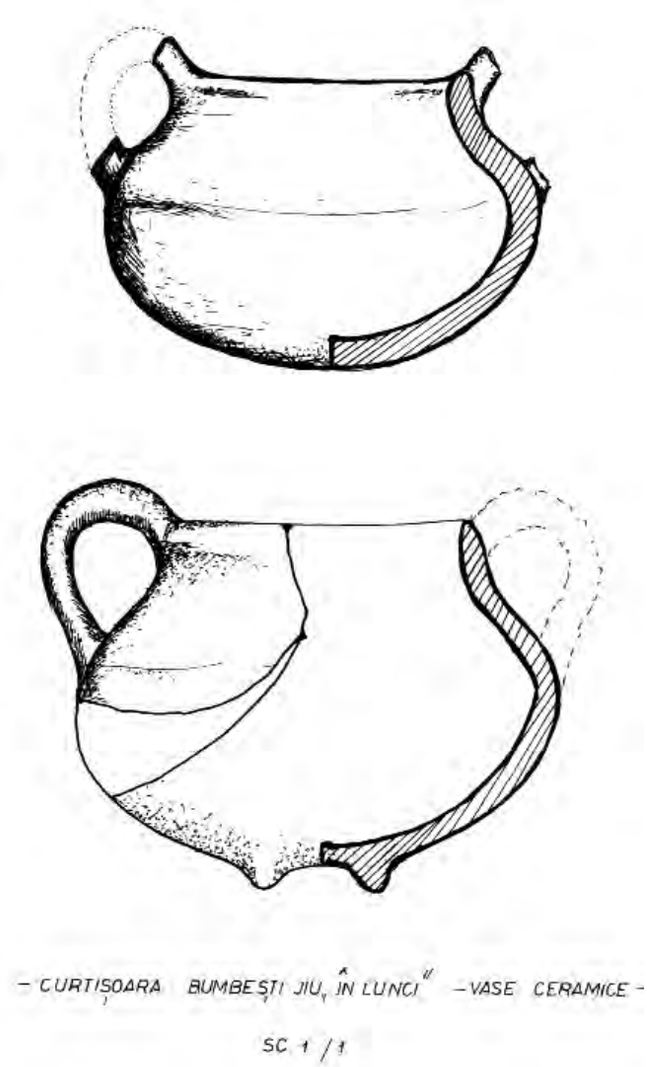
Pl. VI. Plan carou 5 și 6/S.III

109. Curtișoara, oraș Bumbești-Jiu, județul Gorj. Punct: În Lunci

http://patrimoniu.gov.ro

Pl. VII. Ceramică Curtișoara, faza târzie (Verbicioara IV)

Pl. VIII. Ceramică Curtișoara, faza târzie (Verbicioara IV)

Pl. IX. Obiecte de podoabă Curtișoara

109. Curtișoara, oraș Bumbești-Jiu, județul Gorj. Punct: În Lunci

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

3

Planşa 1. Aspecte din timpul cercetării, cultura Cernavodă II (Cpl. 2, 43), epoca geto - dacă (Cpl. 37): Cpl. 2, S. I, c. 35-36 (1-2); Cpl. 37 şi Cpl. 43, S. VI, c. 35-36 (3).

110. Strada Neajlovului, nr. 87-95, sector 1, Bucureşti. Punct: Strada Neajlovului, nr. 87-95

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

Planșa 2. Aspecte din timpul cercetării, cultura Cernavoda II:
Locuința 2, S. II/Cas. 3, c 45-47.

110. Strada Neajlovului, nr. 87-95, sector 1, Bucureşti. Punct: Strada Neajlovului, nr. 87-95

http://patrimoniu.gov.ro

Planșa 3. Aspecte din timpul cercetării, sec. VI-VII, p. Chr.:
Locuința 5, S. IV/Cas. 6, c 48-49 (1); Cuptorul locuinței, detaliu (2).

110. Strada Neajlovului, nr. 87-95, sector 1, Bucureşti. Punct: Strada Neajlovului, nr. 87-95

http://patrimoniu.gov.ro

1

2

Planșa 4. Aspecte din timpul cercetării, sec. VI-VII, p. Chr.:
Locuința 6, S. VI/Cas. 7, c 37-39 (1); Cuptorul locuinței, detaliu (2).

110. Strada Neajlovului, nr. 87-95, sector 1, Bucureşti. Punct: Strada Neajlovului, nr. 87-95

http://patrimoniu.gov.ro

Planul 1. Vedere din satelit cu terenul cercetat.

110. Strada Neajlovului, nr. 87-95, sector 1, Bucureşti. Punct: Strada Neajlovului, nr. 87-95

http://patrimoniu.gov.ro

Fig 1 Cercetările arheologice de la Enisala Palanca din anul 2013 - foto Mircea Stoian

Fig 2 Cercetările arheologice de la Enisala Palanca din anul 2013 - foto Mircea Stoian

111. Enisala, com. Sarichioi, jud. Tulcea

http://patrimoniu.gov.ro

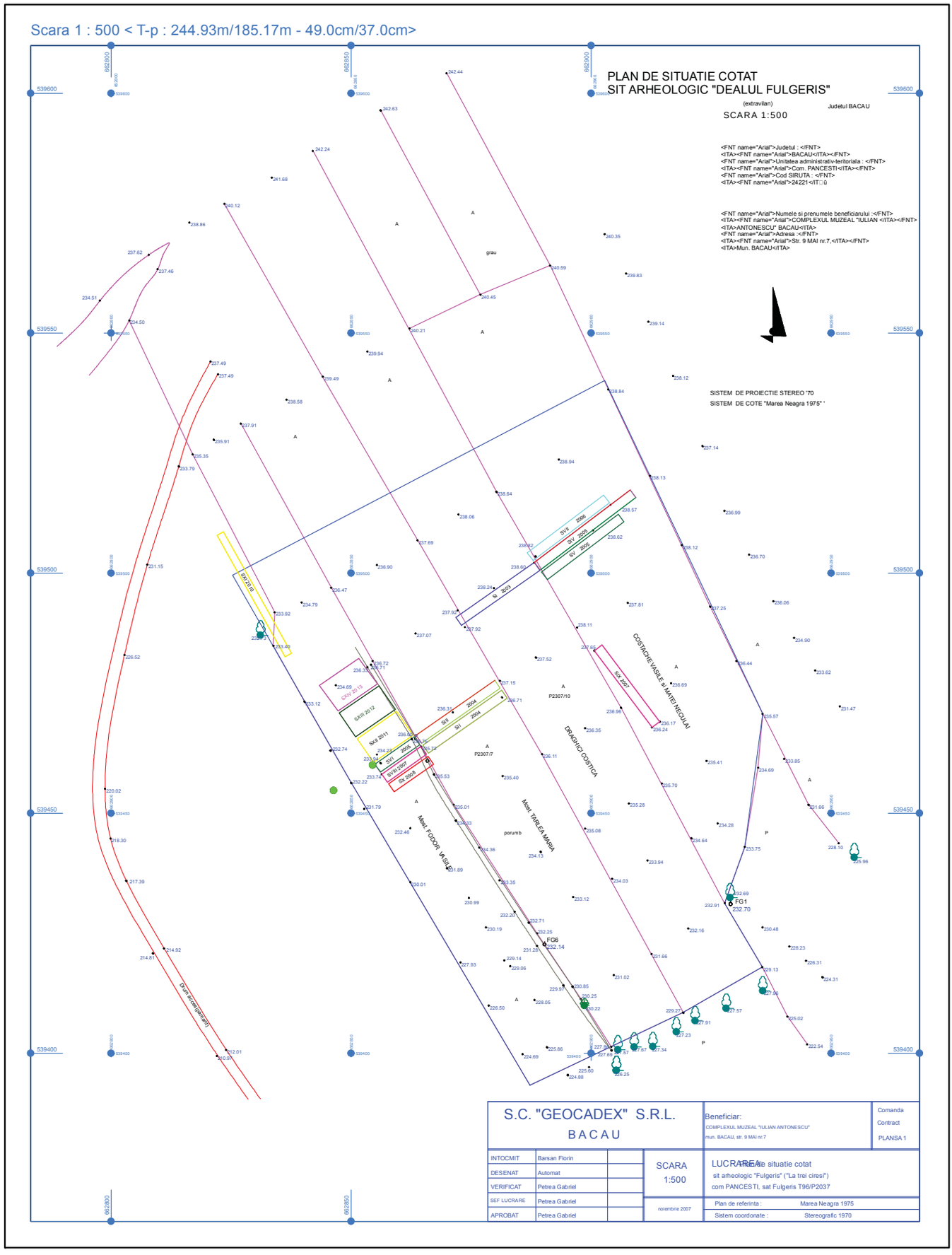

Fig. 1 – Ridicarea topografică a staţiunii de la Fulgeriş, cu amplasarea secţiunilor S I – XIV/ 2003-2013

112. Fulgeriş, com. Pânceşti, jud. Bacău. Punct: Dealul Fulgeriş /„La 3 cireşi”

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 2 – Secţiunea S XIV, în cursul cercetării

Fig. 3 – Secţiunea S XIV, în cursul cercetării

Fig. 4 – Secţiunea S XIV, spre finalul cercetării

112. Fulgeriș, com. Pânceşti, jud. Bacău. Punct: Dealul Fulgeriş /„La 3 cireşi”

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 5 – Imagini cu groapa Gr. 46, în cursul cercetării

Fig. 6 – Imagini cu groapa Gr. 46: a. în cursul cercetării; b. spre finalul cercetării

112. Fulgeriș, com. Pânceşti, jud. Bacău. Punct: Dealul Fulgeriş /„La 3 cireşi”

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 7 – Imagini cu groapa Gr. 47: a. în cursul cercetării; b. spre finalul cercetării

Fig. 8 – Imagini cu groapa Gr. 48: a. în cursul cercetării; b. la finalul cercetării

112. Fulgeriș, com. Pânceşti, jud. Bacău. Punct: Dealul Fulgeriş /„La 3 cireşi”

http://patrimoniu.gov.ro

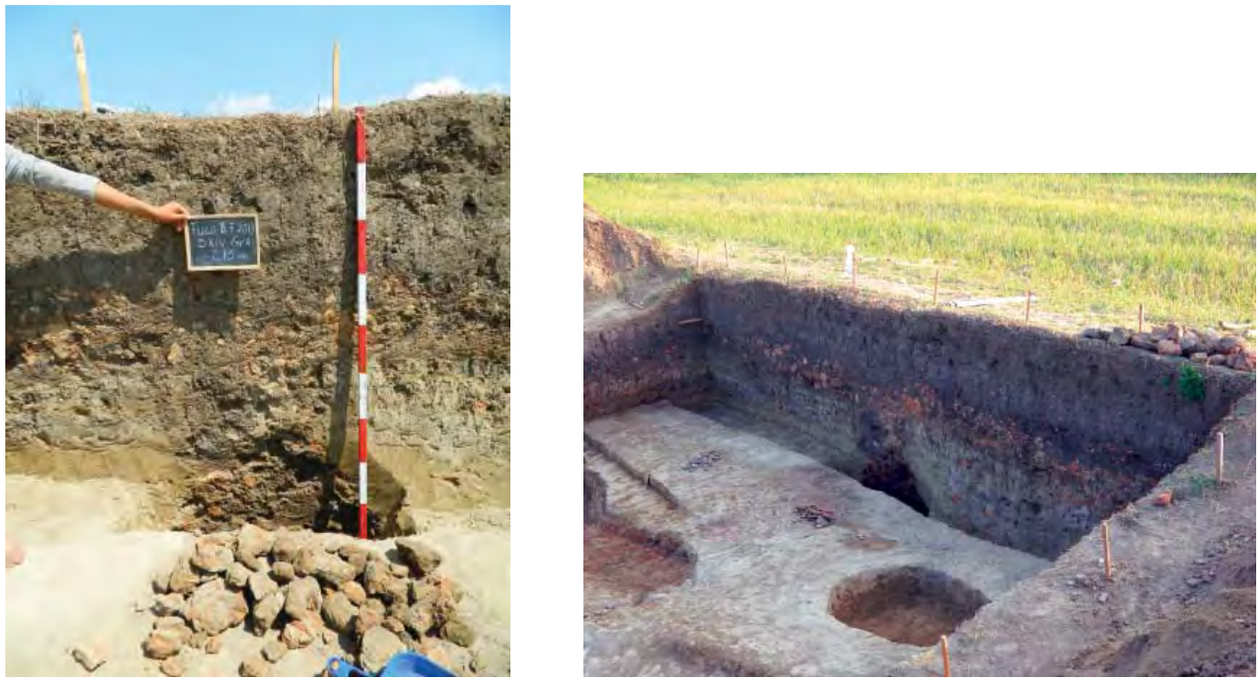

Fig. 9 – Imagini cu groapa Gr. 49

Fig. 10 – Imagini cu profilul gropii Gr. 50

112. Fulgeriș, com. Pânceşti, jud. Bacău. Punct: Dealul Fulgeriş /„La 3 cireşi”

http://patrimoniu.gov.ro

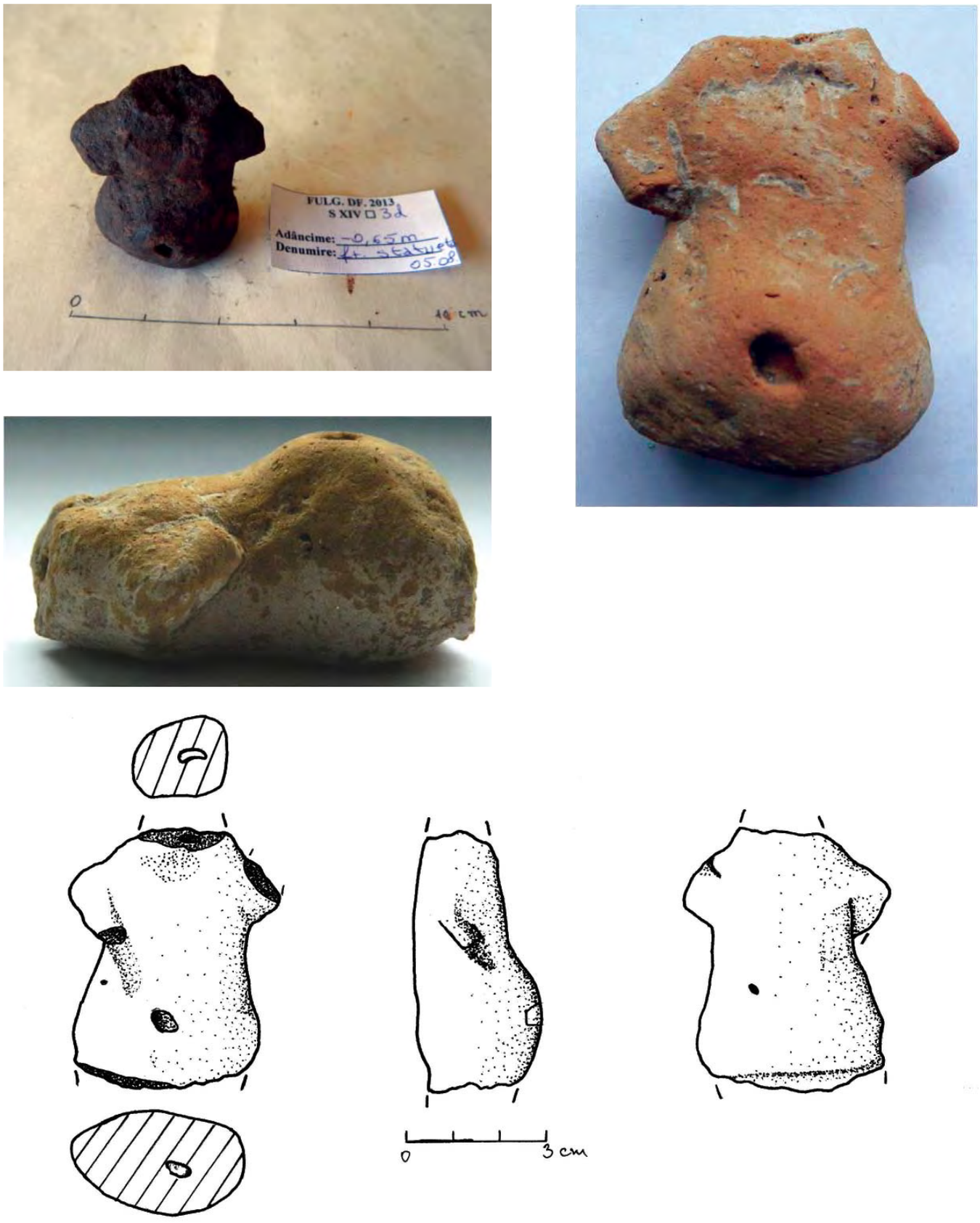

Fig. 11 – Statueta feminină, cu reprezentarea graviditǎţii: a. înainte de restaurare; b-c. după restaurare; d. desen. Desen realizat de arheologul Daniel Garvăn, căruia îi mulţumim pentru sprijin şi colaborare.

112. Fulgeriș, com. Pânceşti, jud. Bacău. Punct: Dealul Fulgeriş /„La 3 cireşi”

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 12 – Piese descoperite în groapa Gr. 47: a. capac fragmentar; b. cupă.

112. Fulgeriș, com. Pânceşti, jud. Bacău. Punct: Dealul Fulgeriş /„La 3 cireşi”

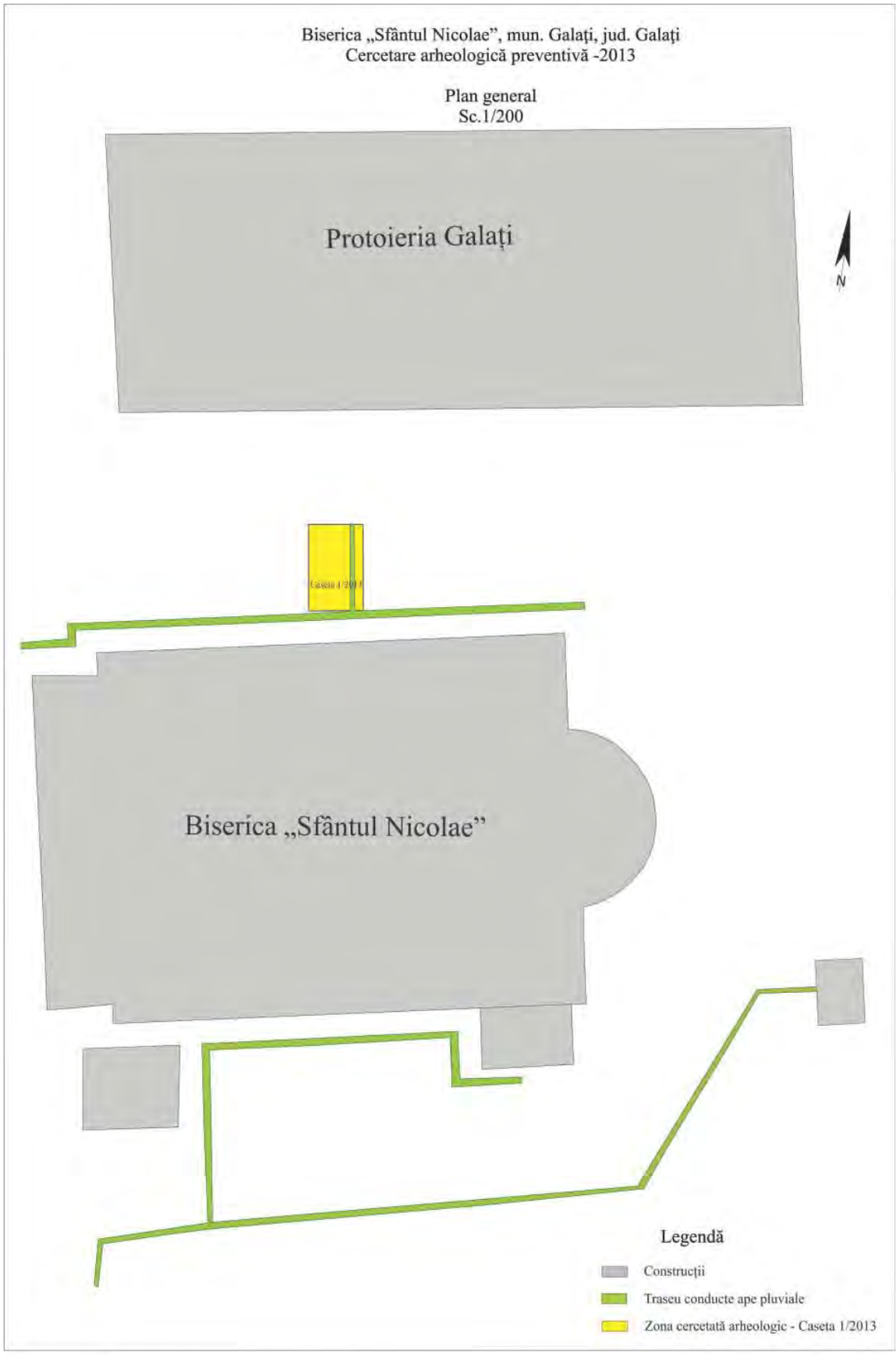
http://patrimoniu.gov.ro

Planşa 1
Situl arheologic „Biserica Sfântul Nicolae”, mun. Galați, jud. Galați
Imagine satelitară a zonei în care se află monumentul istoric

113. Biserica „Sfântul Nicolae”, mun. Galați, Judeţul Galaţi

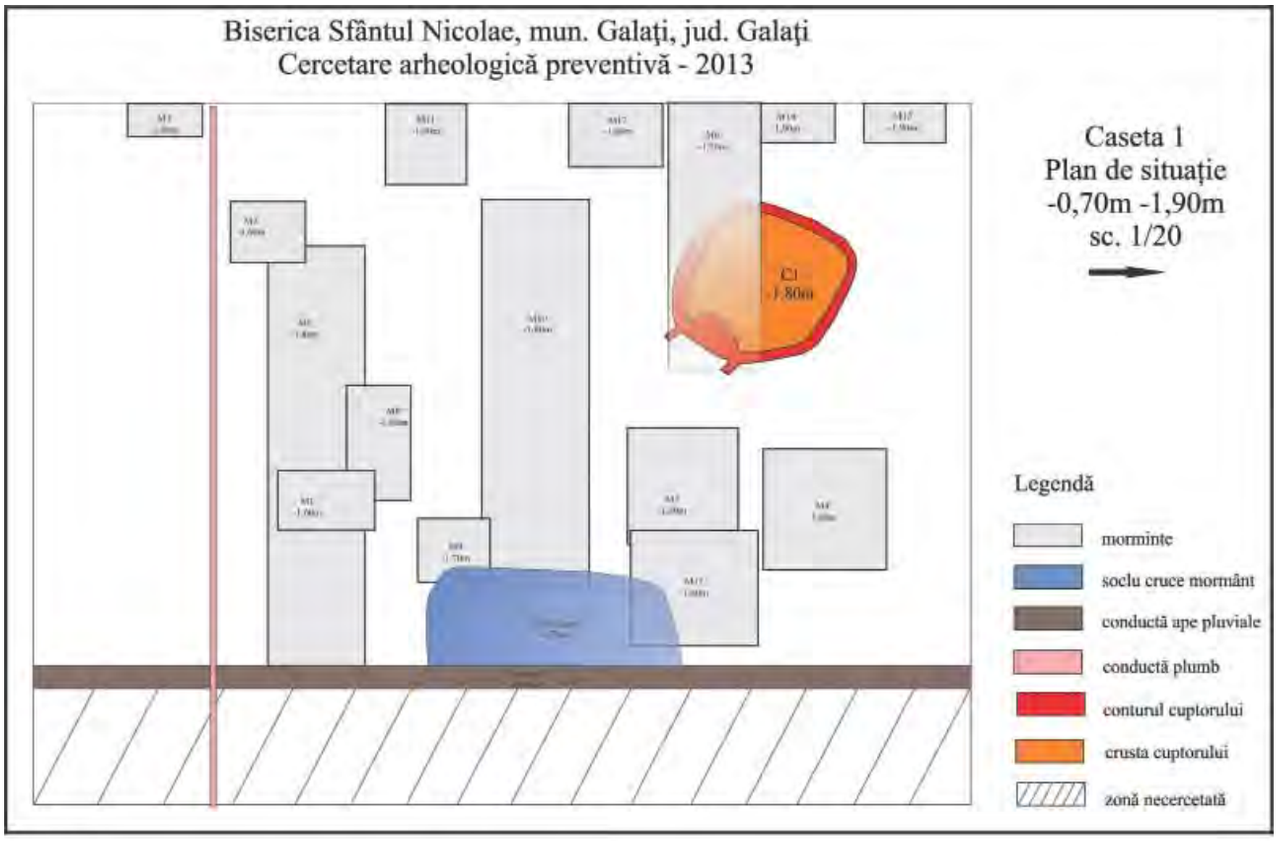
http://patrimoniu.gov.ro

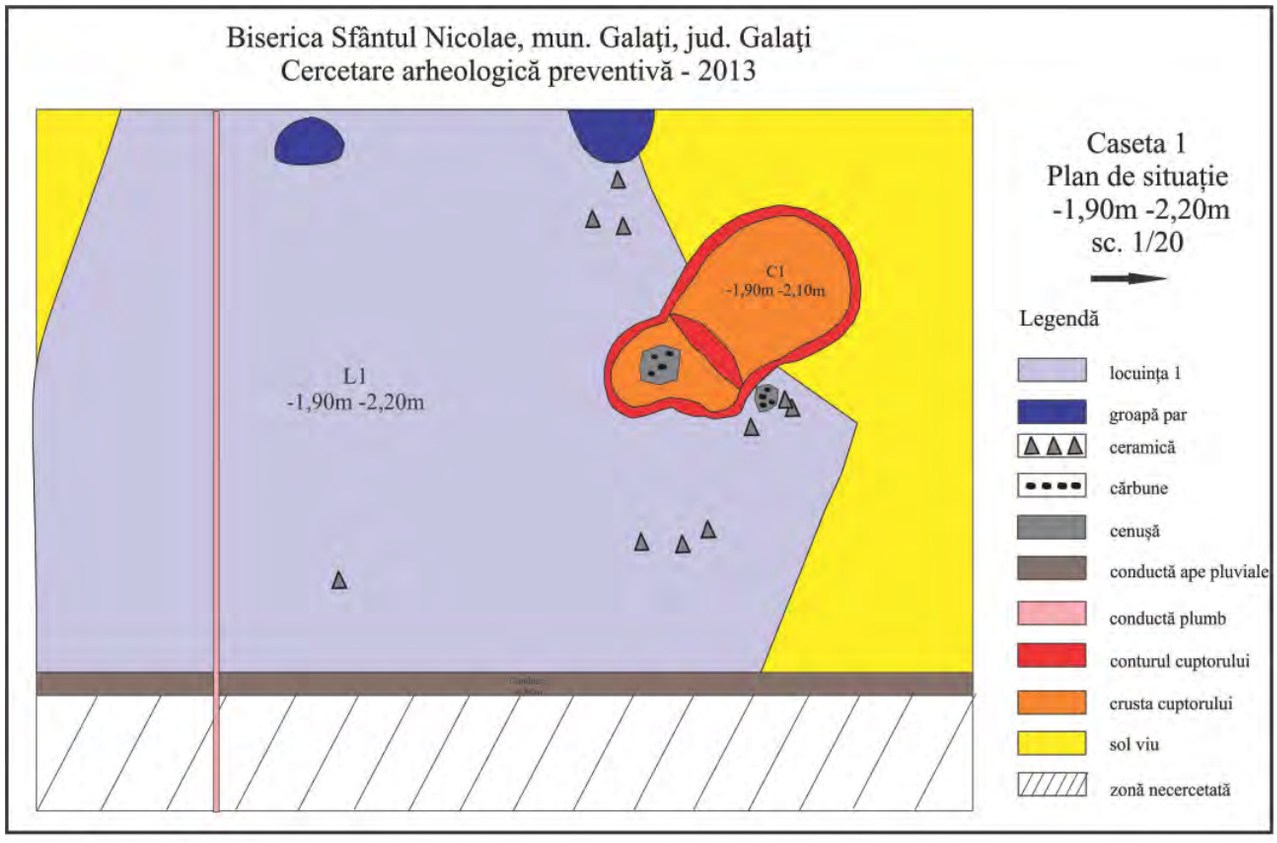
Planşa 2
Situl arheologic „Biserica Sfântul Nicolae”, mun. Galați, jud. Galați
Plan general cu zonele supravegheate și cercetate arheologic în anul 2013

113. Biserica „Sfântul Nicolae”, mun. Galați, Judeţul Galaţi

http://patrimoniu.gov.ro

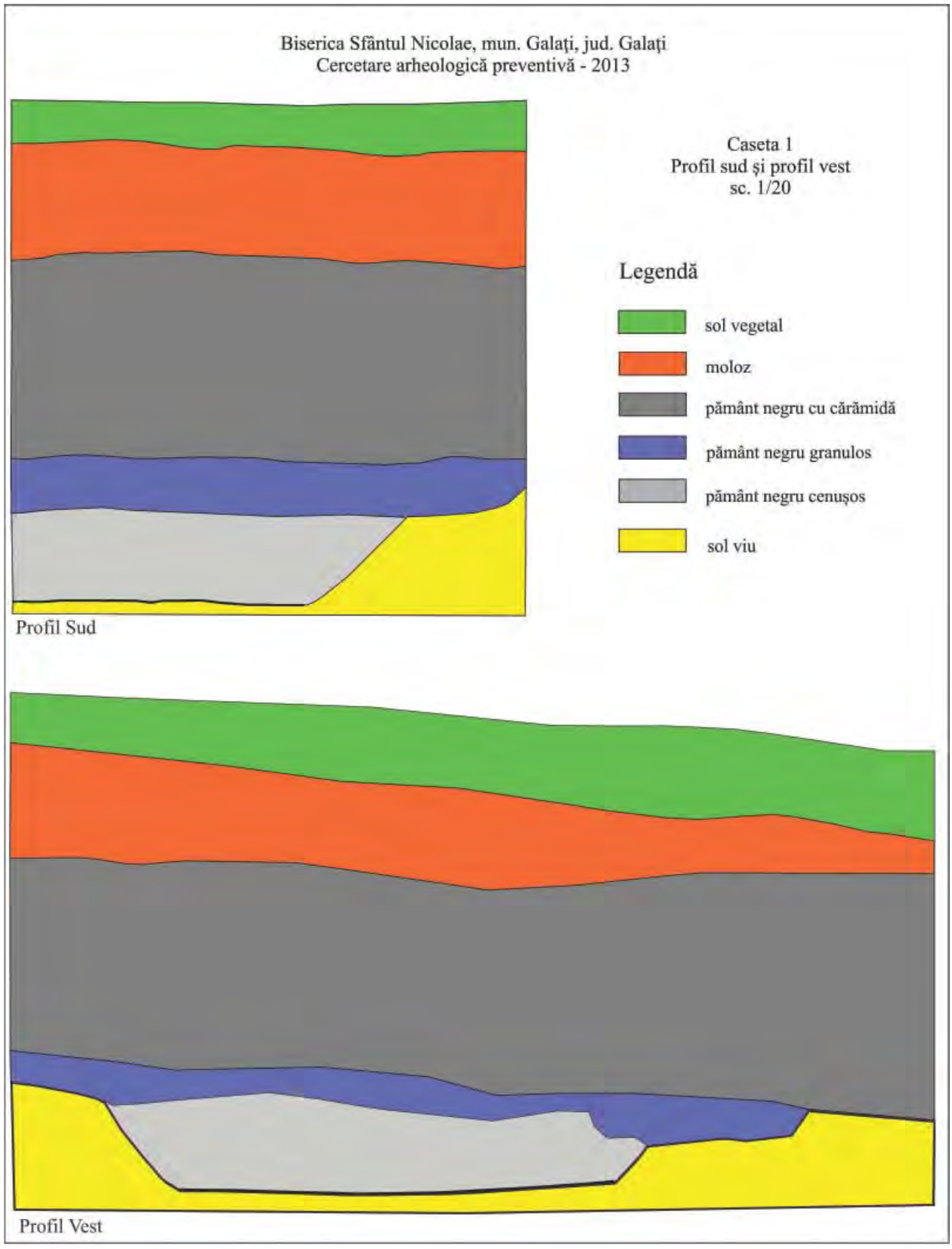
Planşa 3
Situl arheologic „Biserica Sfântul Nicolae", mun. Galaţi, jud. Galaţi
Caseta 1, planul mormintelor cercetate și a cuptorului

Planşa 4
Situl arheologic „Biserica Sfântul Nicolae", mun. Galaţi, jud. Galaţi
Caseta 1, planul locuinței și a cuptorului

113. Biserica „Sfântul Nicolae", mun. Galaţi, Judeţul Galaţi

http://patrimoniu.gov.ro

Planşa 5
Situl arheologic „Biserica Sfântul Nicolae", mun. Galați, jud. Galați
Caseta 1, profilele de sud și vest

113. Biserica „Sfântul Nicolae", mun. Galați, Judeţul Galaţi

http://patrimoniu.gov.ro

Planșa 7
Situl arheologic „Biserica Sfântul Nicolae”, mun. Galați, jud. Galați
Caseta 1, soclu de cruce și mormintele 1-3

Planșa 6
Situl arheologic „Biserica Sfântul Nicolae”, mun. Galați, jud. Galați
Partea de nord a bisericii „S. Nicolae” cu localizarea zonei cercetate în anul 2013

113. Biserica „Sfântul Nicolae”, mun. Galați, Judeţul Galaţi

http://patrimoniu.gov.ro

Planșa 9
Situl arheologic „Biserica Sfântul Nicolae", mun. Galați, jud. Galați
Caseta1, cuptorul C1 și locuința L1

Planșa 8
Situl arheologic „Biserica Sfântul Nicolae", mun. Galați, jud. Galați
Caseta 1, mormintele 3-15 și cuptorul C1

113. Biserica „Sfântul Nicolae", mun. Galați, Judeţul Galaţi

http://patrimoniu.gov.ro

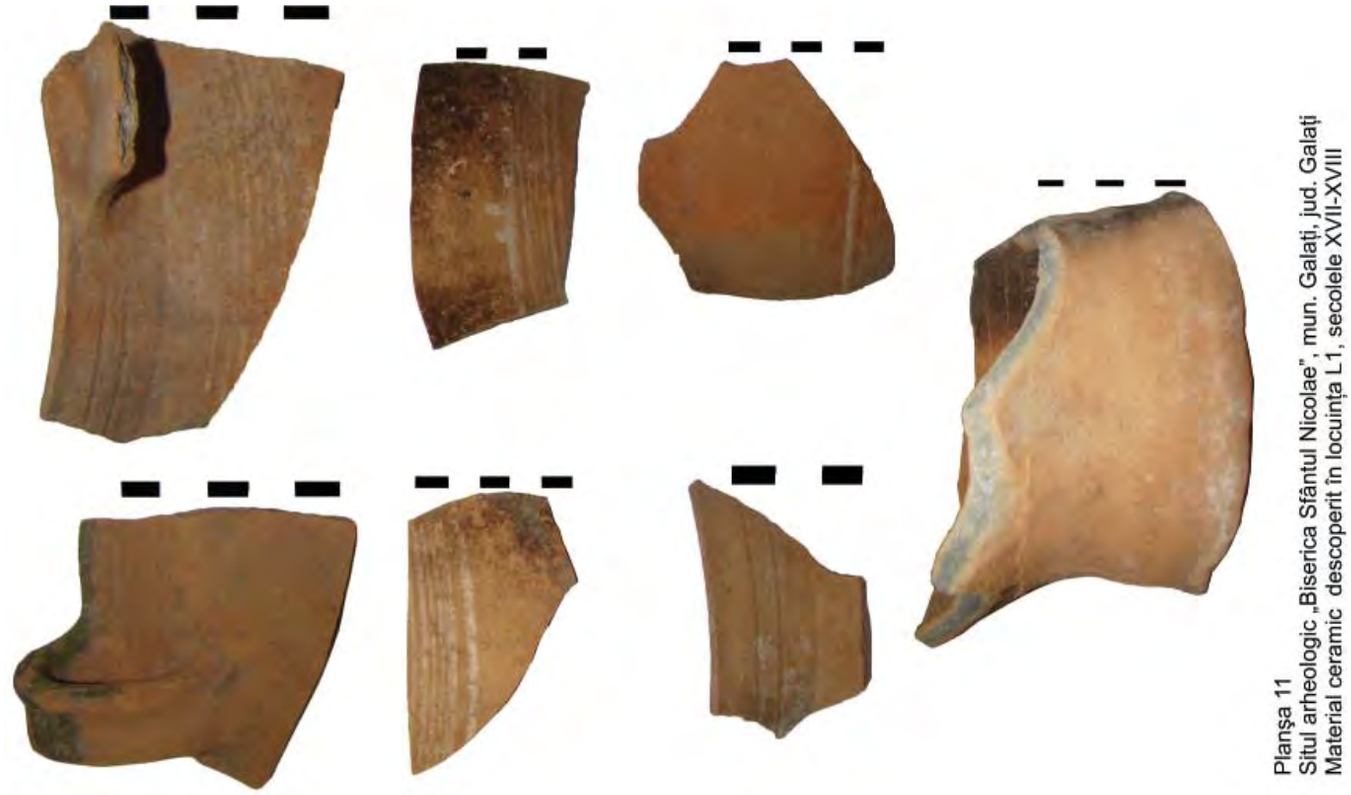
Planşa 10
Situl arheologic „Biserica Sfântul Nicolae”, mun. Galați, jud. Galați
Caseta 1, cuptorul C1, mormintele 14-15 și conturul locuinței L1,
în profilele de vest și sud

113. Biserica „Sfântul Nicolae”, mun. Galați, Judeţul Galaţi

http://patrimoniu.gov.ro

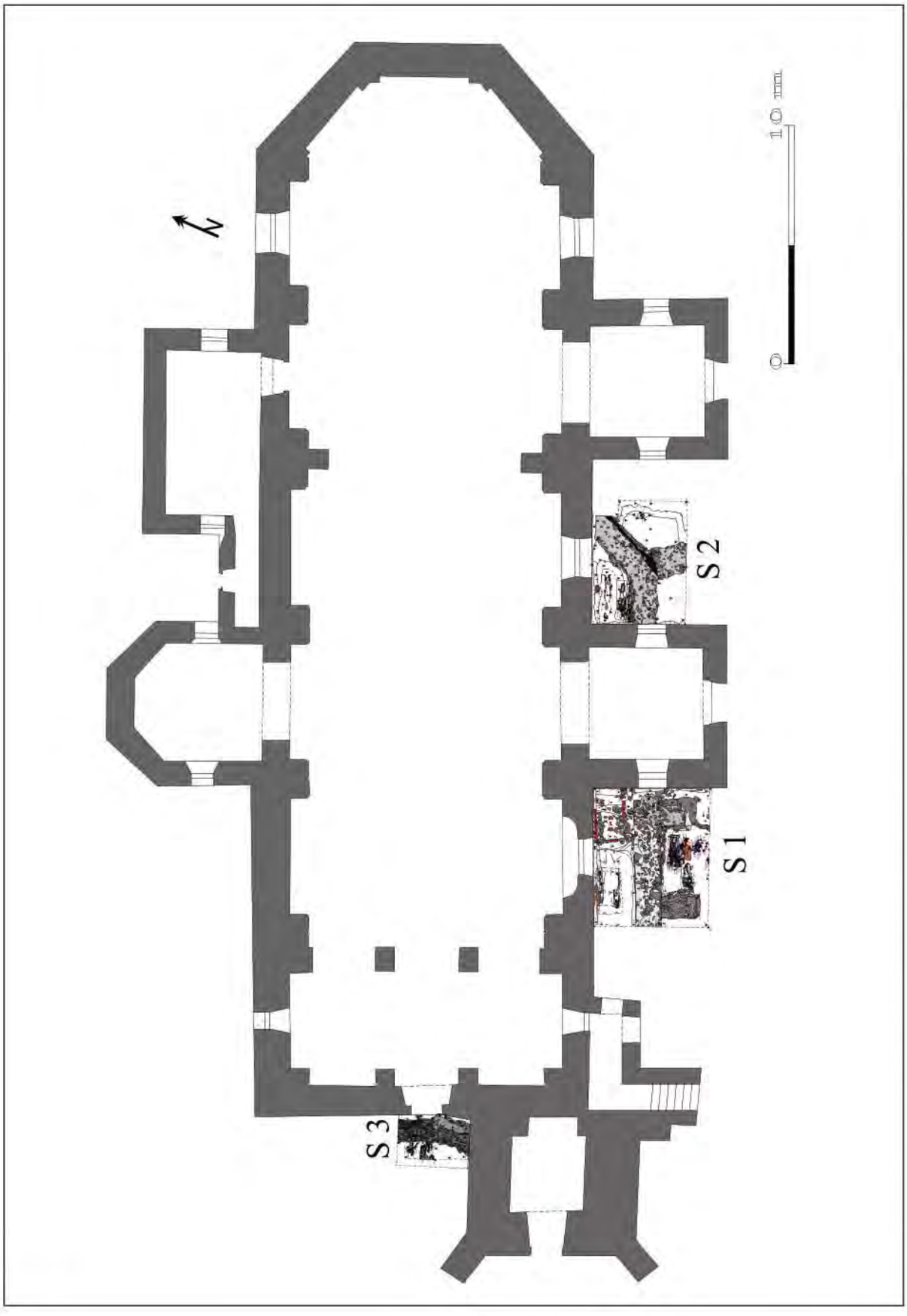
Planșa 12
Situl arheologic „Biserica Sfântul Nicolae”, mun. Galați, jud. Galați
Material ceramic descoperit în locuința L1, secolele XVII-XVIII.
Inel descoperit în M5 și fir metalic împletit din M7

Planșa 11
Situl arheologic „Biserica Sfântul Nicolae”, mun. Galați, jud. Galați
Material ceramic descoperit în locuința L1, secolele XVII-XVIII

113. Biserica „Sfântul Nicolae”, mun. Galați, Judeţul Galaţi

http://patrimoniu.gov.ro

Gheorgheni. Biserica romano-catolică Sf. Nicolae. Planul general al săpăturii.

114. Gheorghieni, jud. Harghita. Punct: Biserica Romano Catolică Sf. Nicolae

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1. Planul cetaţii după Von Moltke (1826)

Fig. 2. Turnul de NE al incintei medievale

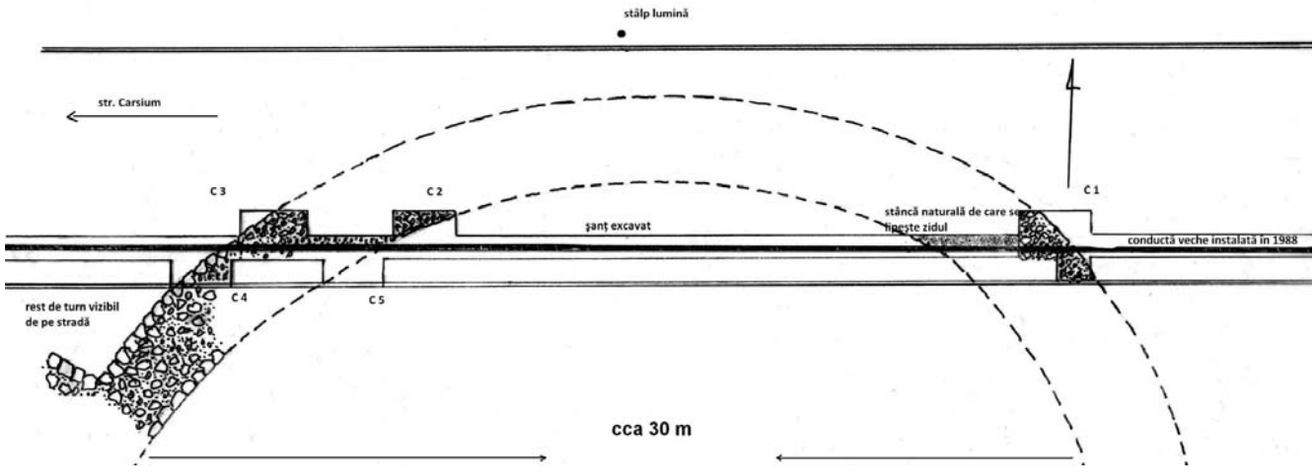

Fig. 3. Planul general al turnului de nord-est

115. Hârşova, jud. Constanţa (Staţia de epurare). Punct: str. Luncii, nr. 1

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 4. Planul săpăturii la poarta de nord a incintei medievale

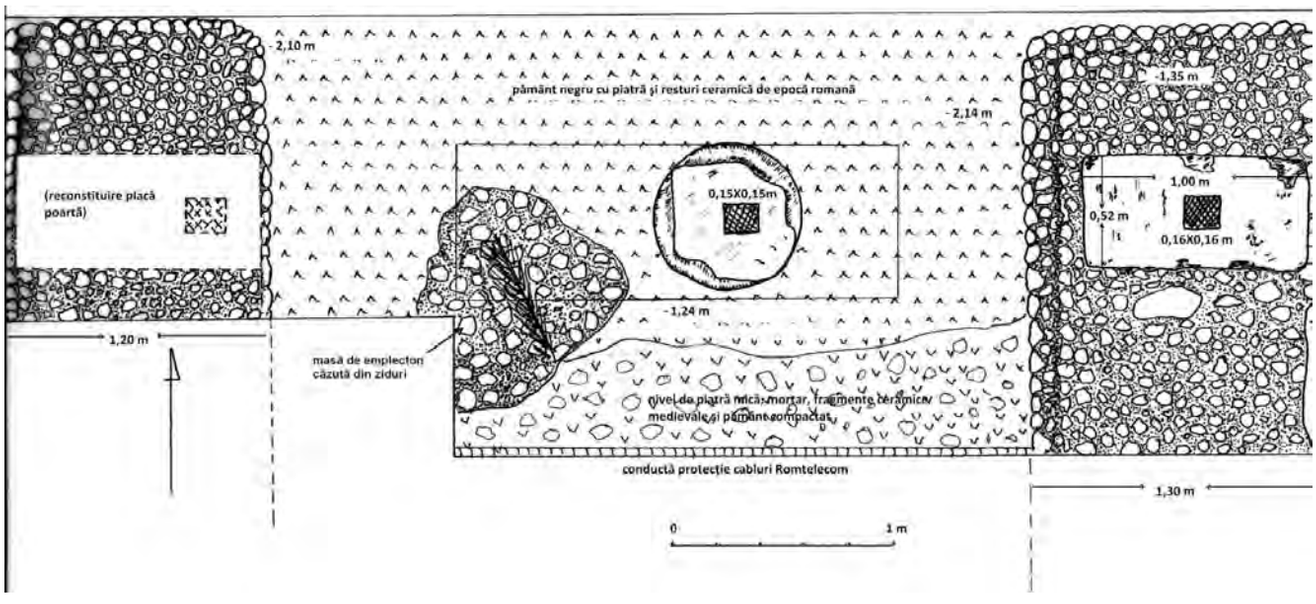

Fig. 5. Planul general al porţii de nord a incintei medievale

115. Hârşova, jud. Constanţa (Staţia de epurare). Punct: str. Luncii, nr. 1

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 6. Str. Gradinilor- fundaţia edificiului medieval (forografie, desen)

Fig. 7. Str. Concordiei- M 4

115. Hârşova, jud. Constanţa (Staţia de epurare). Punct: str. Luncii, nr. 1

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 8. Str. Independenţei. Incintele oraşului medieval (I, II, III)

115. Hârşova, jud. Constanţa (Staţia de epurare). Punct: str. Luncii, nr. 1

http://patrimoniu.gov.ro

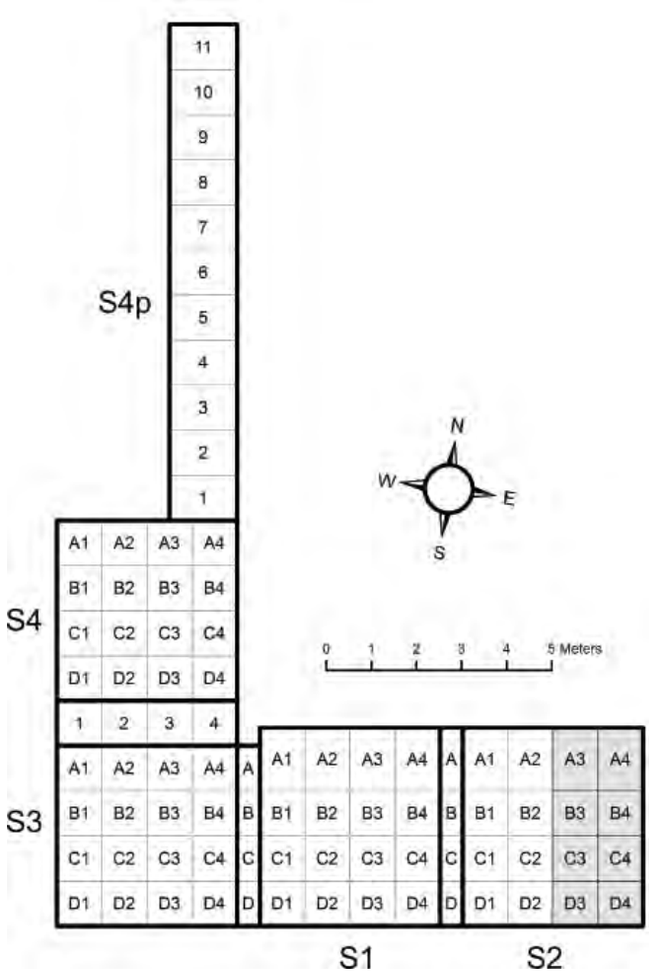

Figura 1. Schiţa caroierii secţiunilor săpate

Figura 2. Zona menajeră din Secţiunea S2

Figura 3. Aglomerările de material din sedimentul siltic gri-cenuşiu.

117. Iepureşti, com. Iepureşti, jud. Giurgiu. Punct: La Izlaz

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1. Biserica fostei Mănăstiri Vieroș - vedere generală (foto 2013).

Fig. 2. Mănăstirea Vieroş, vedere dinspre sud-vest, foto Alexandru Paraschivescu, 1899.
(Colecţia Bibliotecii Academiei Române).

118. Vieroș, oraș Mioveni, cartier Făget, jud. Argeş. Punct: Mănăstirea Vieroș

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 3. S7-Vedere generală dinspre nord
(pridvorul și șirul intermediar de încăperi cu ferestre largi dispuse către nord).

Fig. 4. Secţiunea 7, carourile 4-5, –1,85/–2,4 m.
Lăcaș pentru coloană practicat în zidul de temelie al pridvorului.

118. Vieroș, oraș Mioveni, cartier Făget, jud. Argeş. Punct: Mănăstirea Vieroș

http://patrimoniu.gov.ro

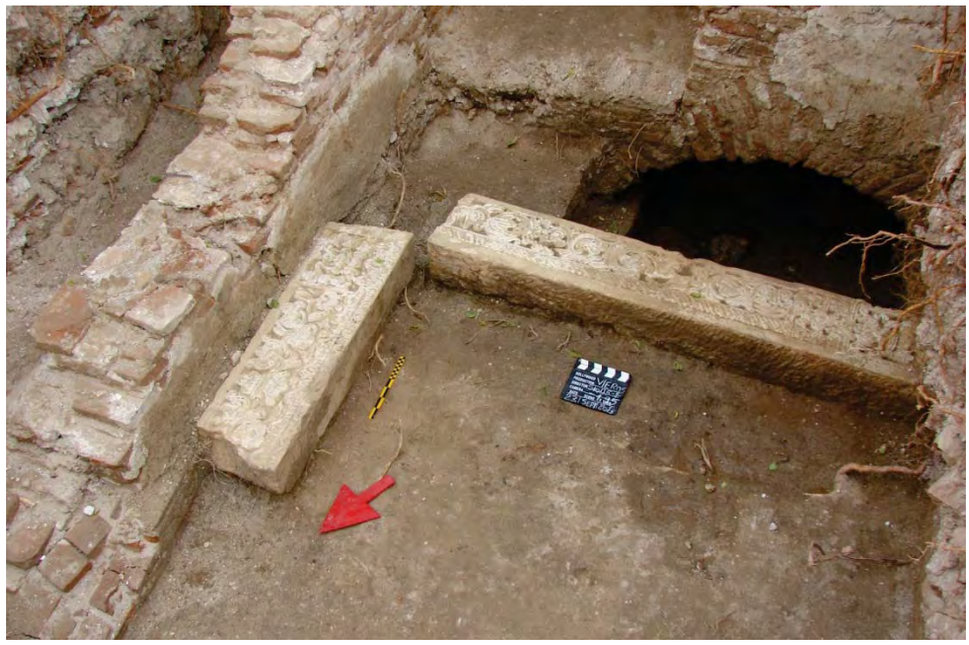

Fig. 5. Secţiunea 10, caroul 6, –1,90 m. Montanții portalului
care asigura accesul în casa egumenească pe latura de vest.

Fig. 6. Secțiunea 8, caroul 7, „Cuhnie”.

118. Vieroș, oraș Mioveni, cartier Făget, jud. Argeş. Punct: Mănăstirea Vieroș

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 7. M5, secțiunea 7, caroul 1.

Fig. 8. Monede descoperite la Vieroș în campania din anul 2013.

118. Vieroș, oraș Mioveni, cartier Făget, jud. Argeş. Punct: Mănăstirea Vieroș

http://patrimoniu.gov.ro

119. com. Mirşid, sat. Moigrad, Porolissum - Pomătul Jaculuі, jud. Sălaj. Punct: „Sub Ferice / Drumul Vacilor, Porolissum

http://patrimoniu.gov.ro

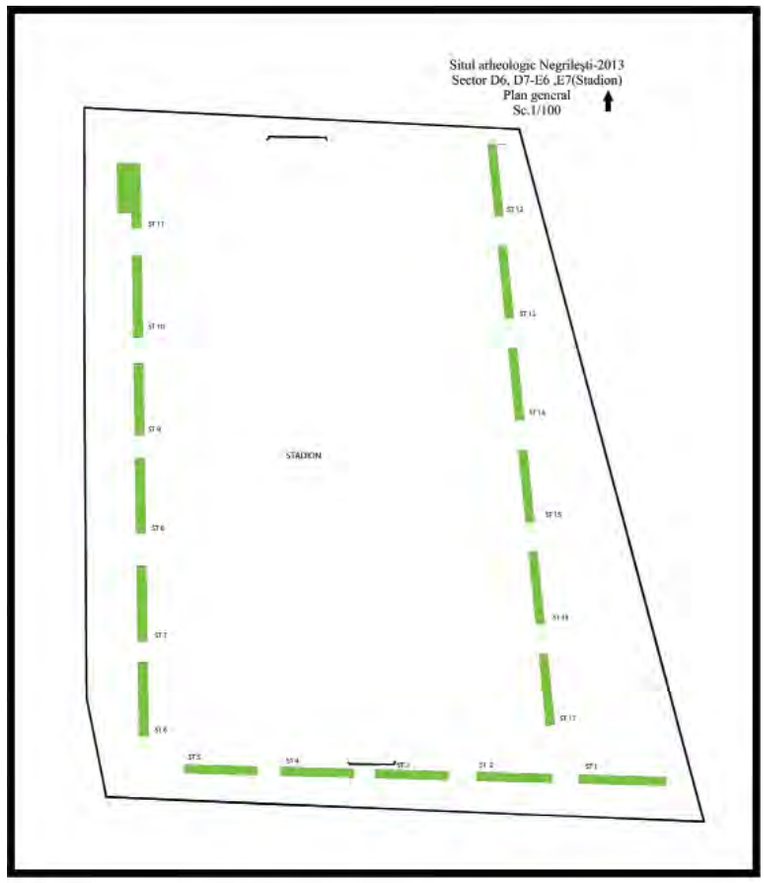
Planșa 1
Situl arheologic Negrilești, jud. Galați - 2013
Ortofotoplanul cu zonele cercetate

120. com. Negrileşti, sat Negrileşti, Judeţul Galaţi. Punct: „Negrileşti-Curtea Şcolii”

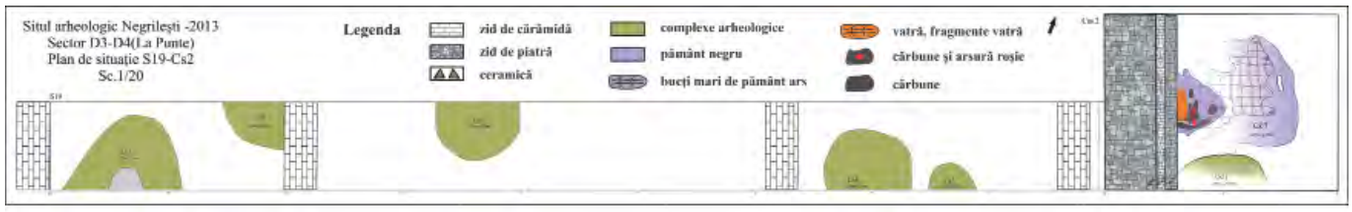
http://patrimoniu.gov.ro

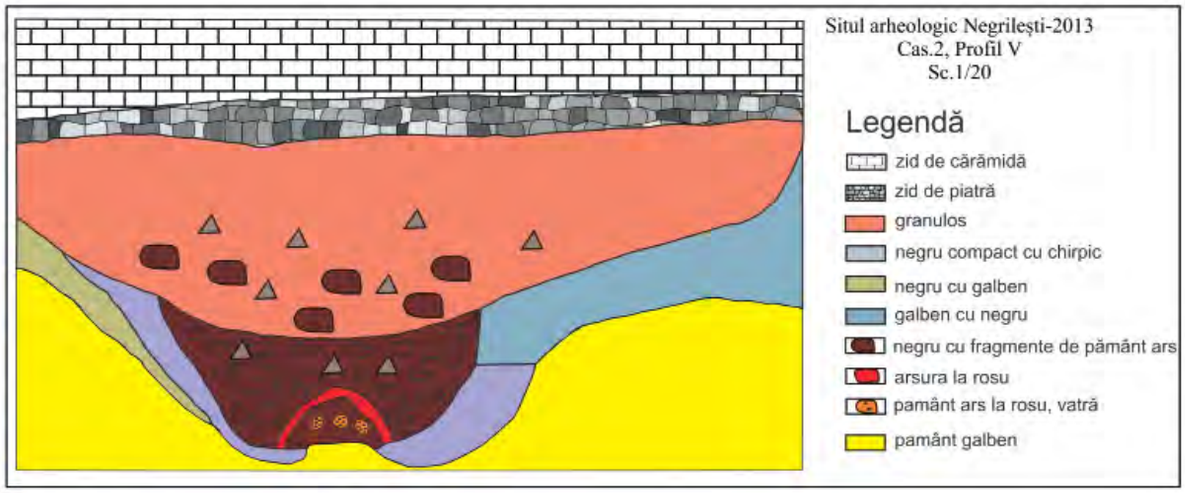
120. com. Negrileşti, sat Negrileşti, Judeţul Galaţi. Punct: „Negrileşti-Curtea Şcolii"

http://patrimoniu.gov.ro

Planșa 4
Situl arheologic Negrilești, jud. Galați - 2013
Sector D6, D7 – E6, E7(„Stadion"), plan general

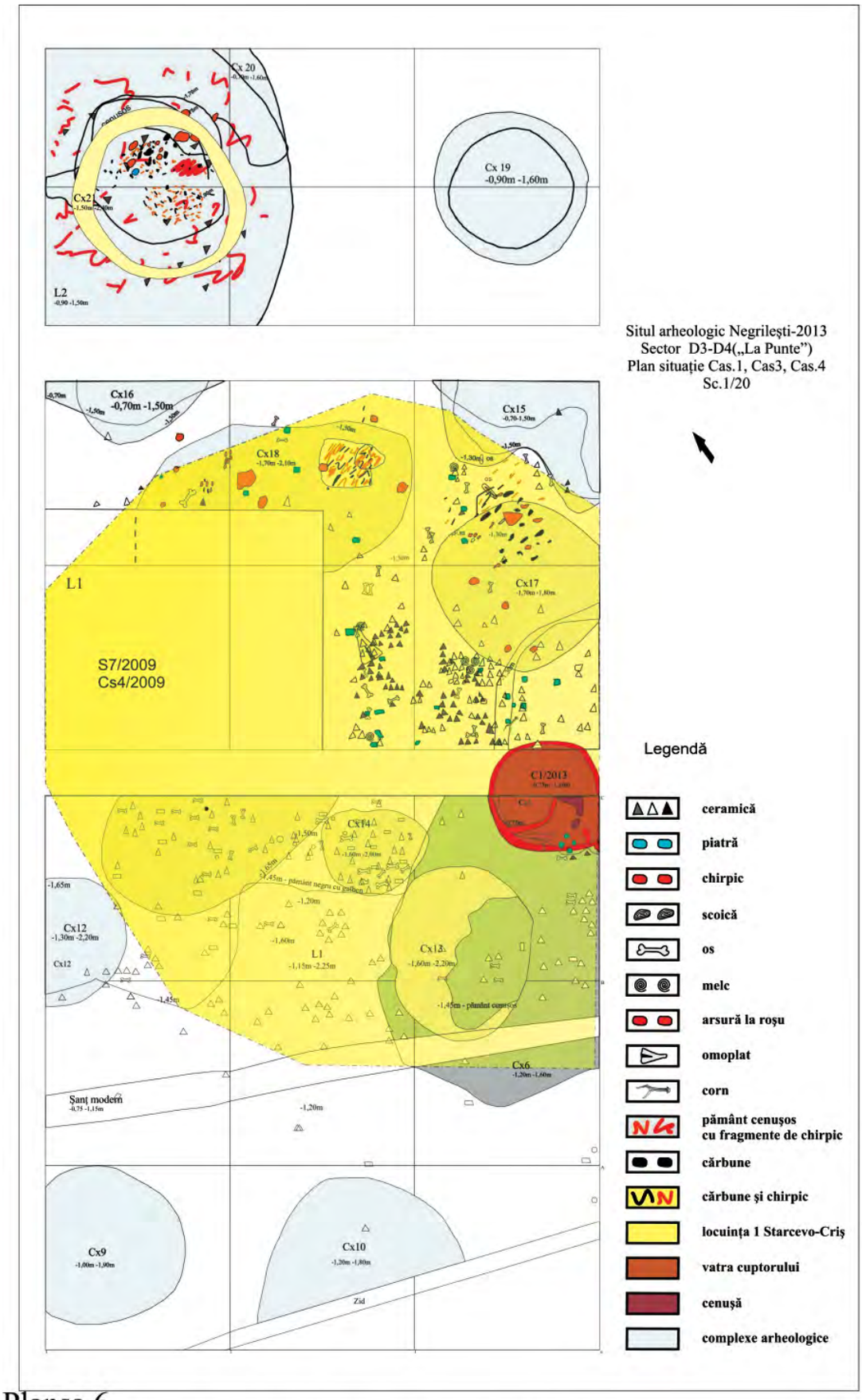

Planșa 5
Situl arheologic Negrilești, jud. Galați – 2013
Sector D3-D4(„La Punte"), plan de situație S19-Cs2 și profilul de vest a Cas.2

120. com. Negrileşti, sat Negrileşti, Judeţul Galaţi. Punct: „Negrileşti-Curtea Şcolii"

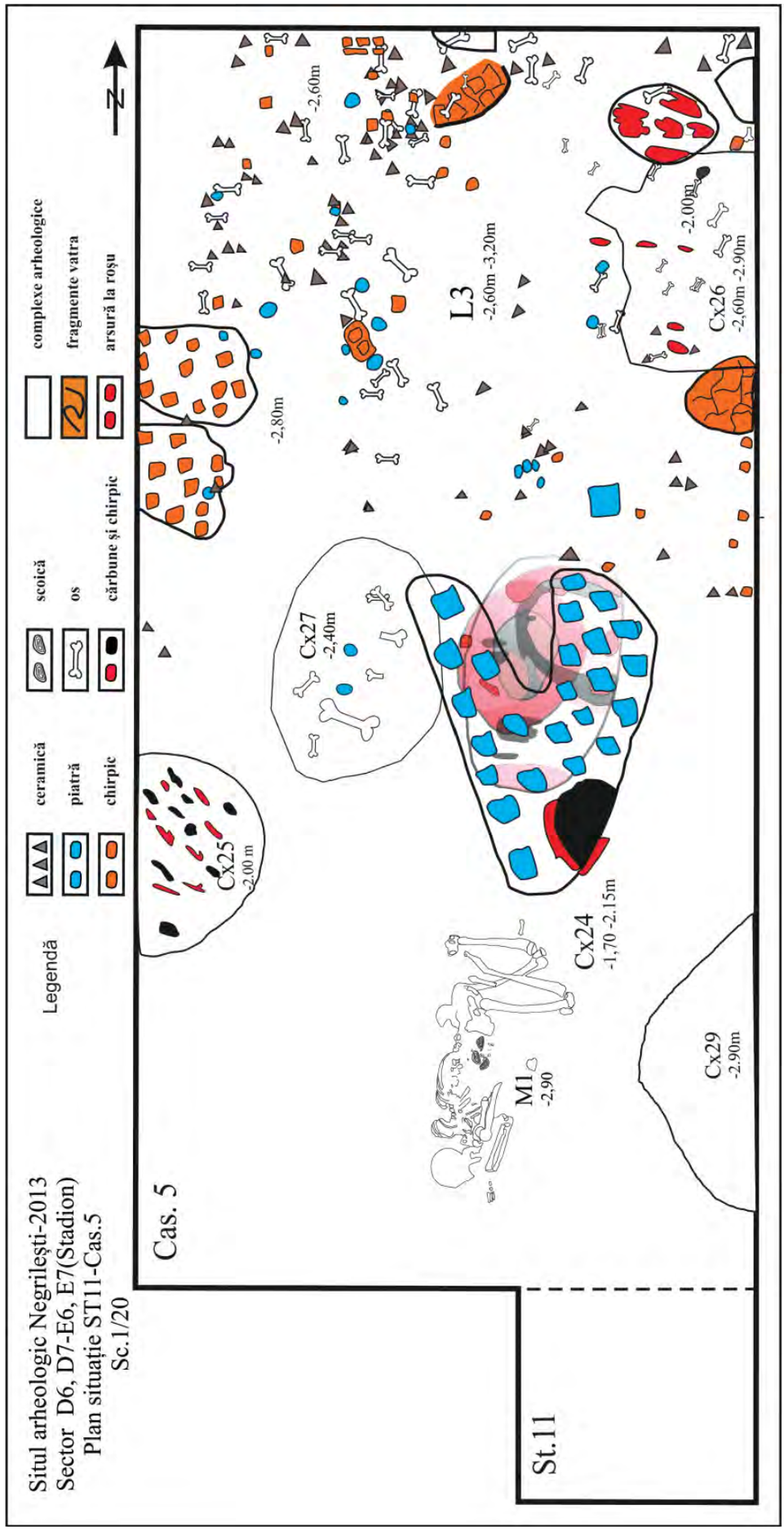
http://patrimoniu.gov.ro

Planşa 6
Situl arheologic Negrileşti, jud. Galaţi - 2013
Sector D3-D4(„La Punte"), plan de situaţie casetele Cas.1, Cas.3, Cas.4

120. com. Negrileşti, sat Negrileşti, Judeţul Galaţi. Punct: „Negrileşti-Curtea Şcolii"

http://patrimoniu.gov.ro

Planşa 7
Situl arheologic Negrileşti, jud. Galaţi – 2013
Sector D6, D7 – E6, E7(„Stadion"), plan de situaţie ST11-Cas.5

120. com. Negrileşti, sat Negrileşti, Judeţul Galaţi. Punct: „Negrileşti-Curtea Şcolii"

http://patrimoniu.gov.ro

1
2

Planșa 11
Situl arheologic Negrilești, jud. Galați – 2013
Sectorul Sectorul D3-D4 („La Punte”)” și sectorul
D6, D7- E6, E7(„Stadion”) la începutul cercetării.

120. com. Negrileşti, sat Negrileşti, Judeţul Galaţi. Punct: „Negrileşti-Curtea Şcolii”

http://patrimoniu.gov.ro

Planșa 12
Situl arheologic Negrilești, jud. Galați – 2013
Sectorul D3-D4 („La Punte"), zidurile construcției fostului conac și havuzul.

120. com. Negrileşti, sat Negrileşti, Judeţul Galaţi. Punct: „Negrileşti-Curtea Şcolii"

http://patrimoniu.gov.ro

Planșa 14
Situl arheologic Negrilești, jud. Galați – 2013
Sectorul D3-D4 („La Punte"), caseta Cas.2. 1, 3, 4 - Cx7(C1). 3 - Cx11.

120. com. Negrileşti, sat Negrileşti, Judeţul Galaţi. Punct: „Negrileşti-Curtea Şcolii"

http://patrimoniu.gov.ro

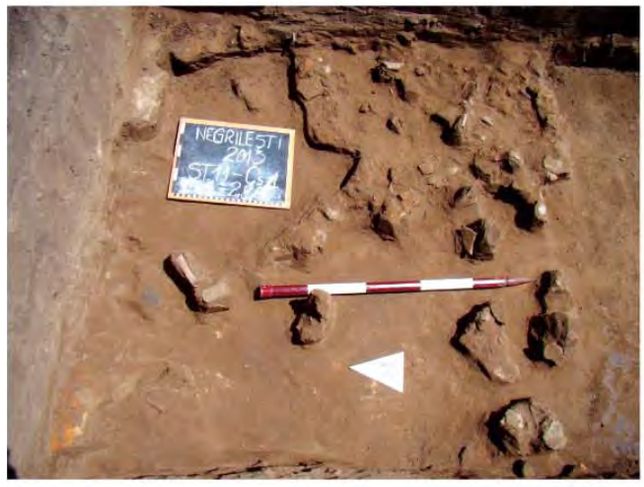

1

4

2

5

3

Planșa 17
Situl arheologic Negrilești, jud. Galați – 2013
Sectorul D6, D7- E6, E7(„Stadion”). 1-ST.11; 2- Cas.5, L.3; 4-ST3; 3, 5-ST.16.

120. com. Negrileşti, sat Negrileşti, Judeţul Galaţi. Punct: „Negrileşti-Curtea Şcolii”

http://patrimoniu.gov.ro

Planșa 20
Situl arheologic Negrilești, jud. Galați – 2013
Ceramică neolitică, cultura Starčevo-Criș

120. com. Negrileşti, sat Negrileşti, Judeţul Galaţi. Punct: „Negrileşti-Curtea Şcolii”

http://patrimoniu.gov.ro

120. com. Negrileşti, sat Negrileşti, Judeţul Galaţi. Punct: „Negrileşti-Curtea Şcolii”

http://patrimoniu.gov.ro

120. com. Negrileşti, sat Negrileşti, Judeţul Galaţi. Punct: „Negrileşti-Curtea Şcolii”

http://patrimoniu.gov.ro

Figura 3 - Tunul Blomefield de 18 pound

Fig. 5 – Tun turcesc

Fig. 1 - Tun naval rusesc

Fig. 2 – Tun britanic

126. Piesa de artilerie navală descoperită pe plaja de la 2 Mai, jud. Constanța

http://patrimoniu.gov.ro

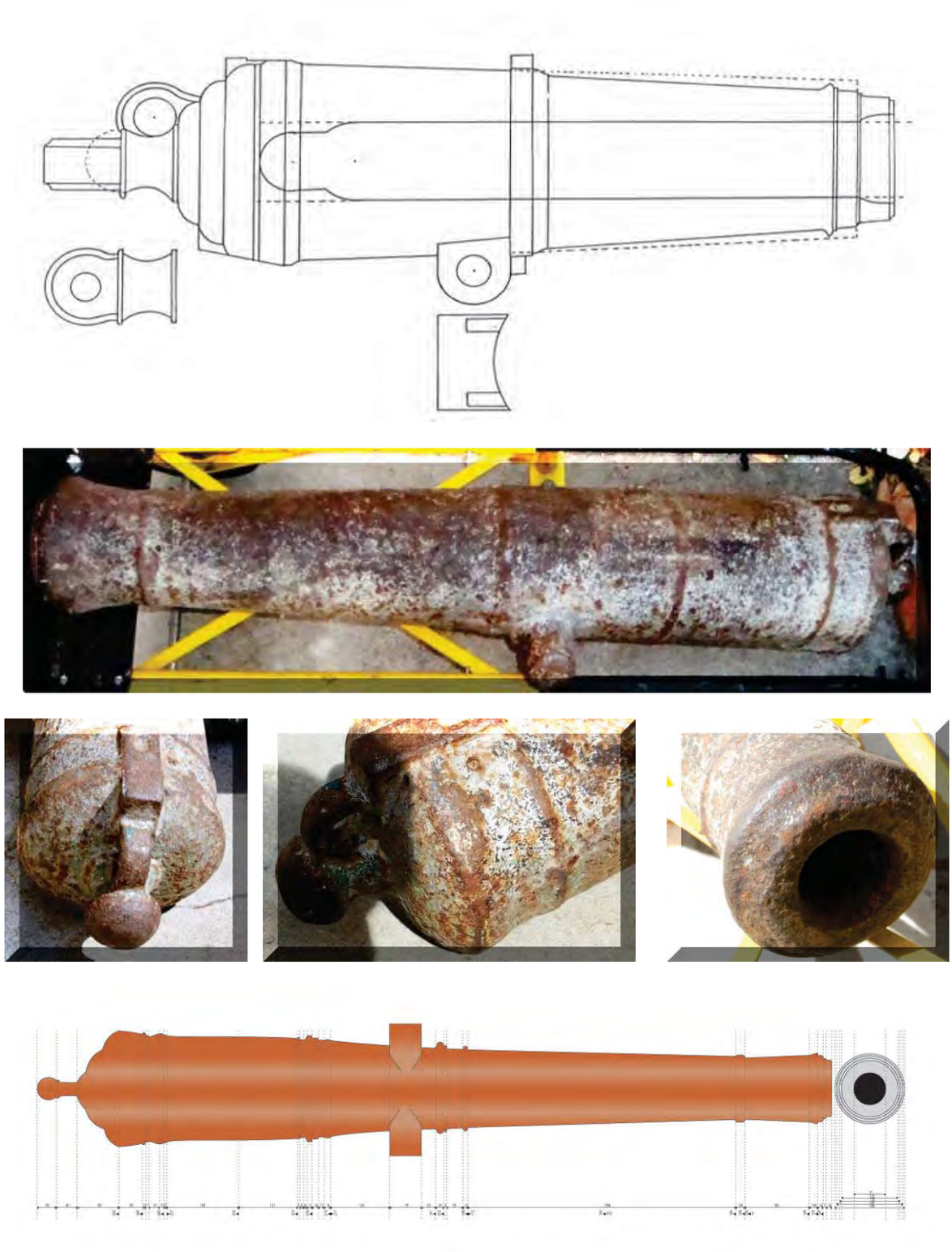

Fig. 4 – Tunul britanic "The Carronade"

126. Piesa de artilerie navală descoperită pe plaja de la 2 Mai, jud. Constanța

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 1. Adâncata, com. Adâncata, jud. Suceava

127 Adâncata, com. Adâncata, jud. Suceava. Punct: Dealul Lipovanului

http://patrimoniu.gov.ro

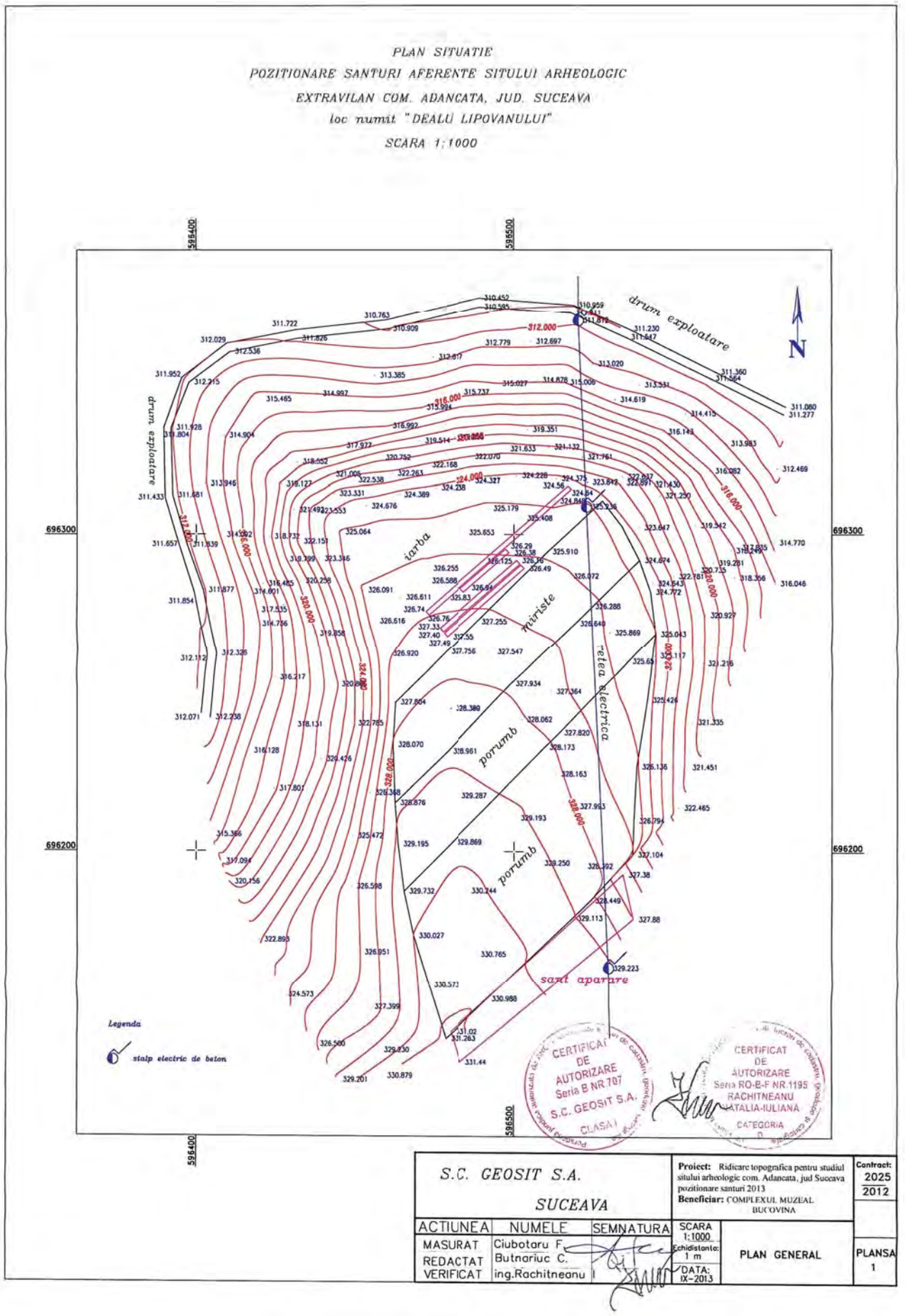

Fig. 2. Ridicarea topografică, cu amplasarea secţiunilor din 2013.

127. Adâncata, com. Adâncata, jud. Suceava. Punct: Dealul Lipovanului

http://patrimoniu.gov.ro

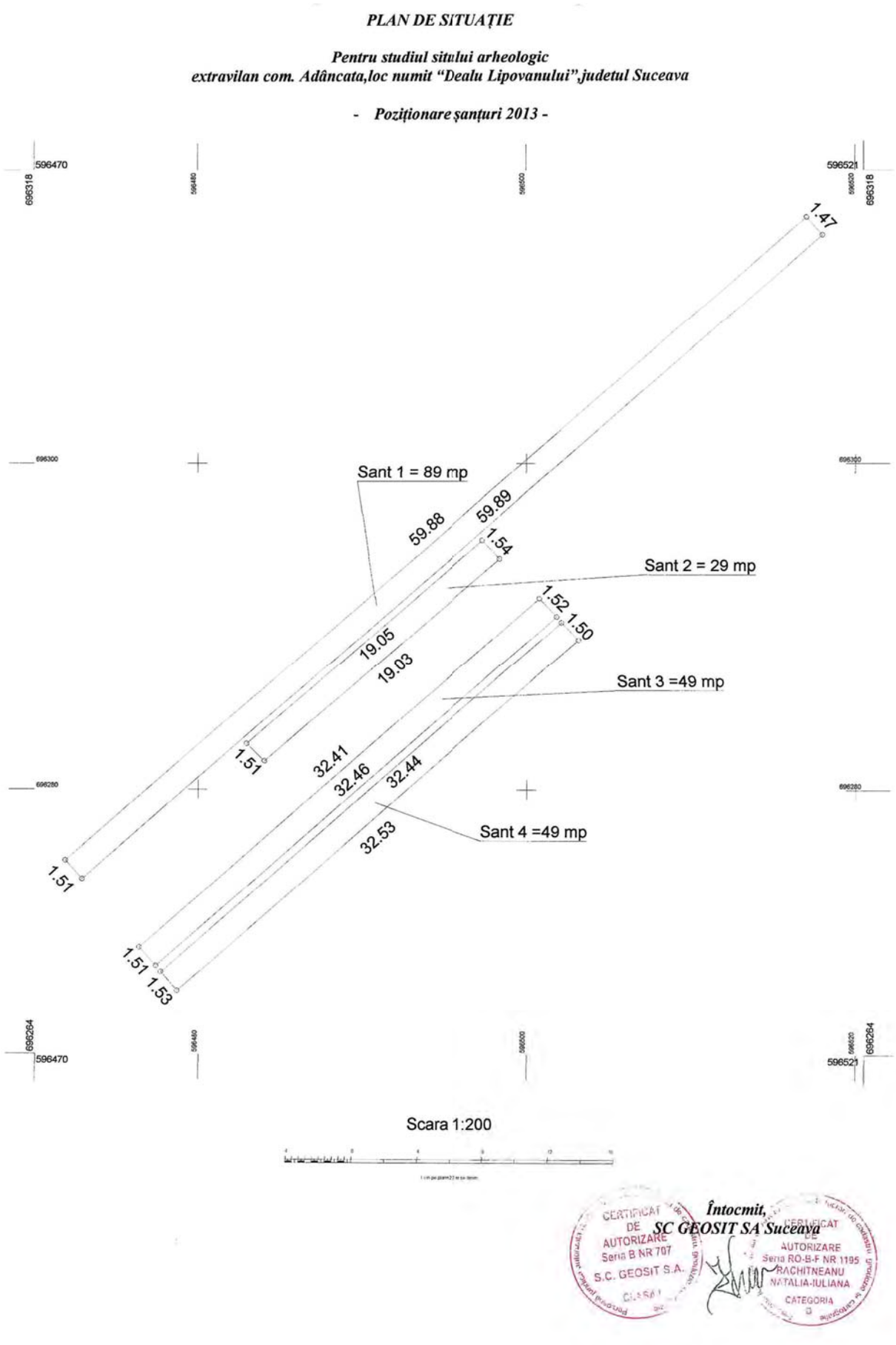

Fig. 3. Plan de situaţie cu amplasarea secţiunilor din 2013

127. Adâncata, com. Adâncata, jud. Suceava. Punct: Dealul Lipovanului

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 4. Secţiunile I, III, IV.

Fig. 5. Secţiunea II, locuinţa 2, cuptor.

Fig. 6. Secţiunea IV, locuinţa 1

127. Adâncata, com. Adâncata, jud. Suceava. Punct: Dealul Lipovanului

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 7. Secţiunea I şi II, investigarea şanţului de fundare al aşezării Cucuteni A-B1.

Fig. 8.1. Locuinţe, gropi menajere şi de cult.

Fig. 8.2. Locuinţe, gropi menajere şi de cult.

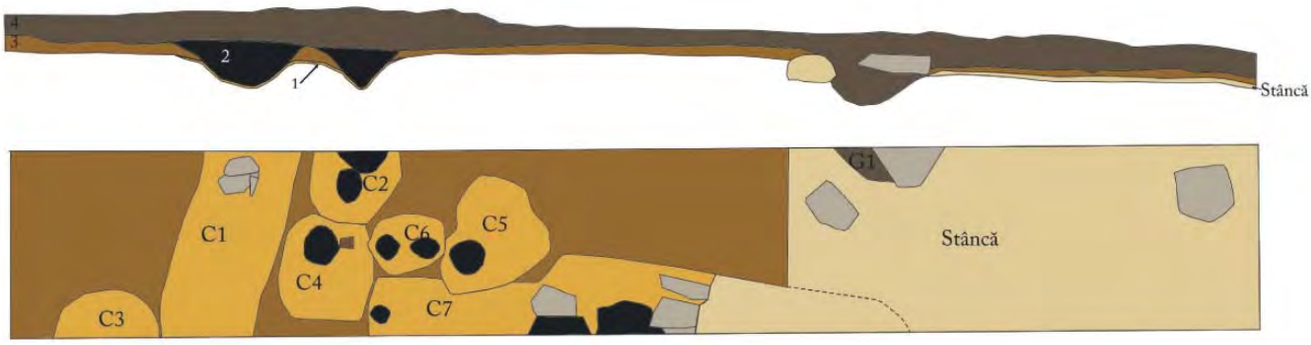
Fig. 9. Secţiunea II, cuptor

127 Adâncata, com. Adâncata, jud. Suceava. Punct: Dealul Lipovanului

http://patrimoniu.gov.ro

Pl. I. Sit. Leu. Plan de încadrare în zonă

Pl. II. Stratigrafie

128. Borlovenii Vechi, com. Prigor, jud. Caraş-Severin. Punct: Leu (Vârful Leului)

http://patrimoniu.gov.ro

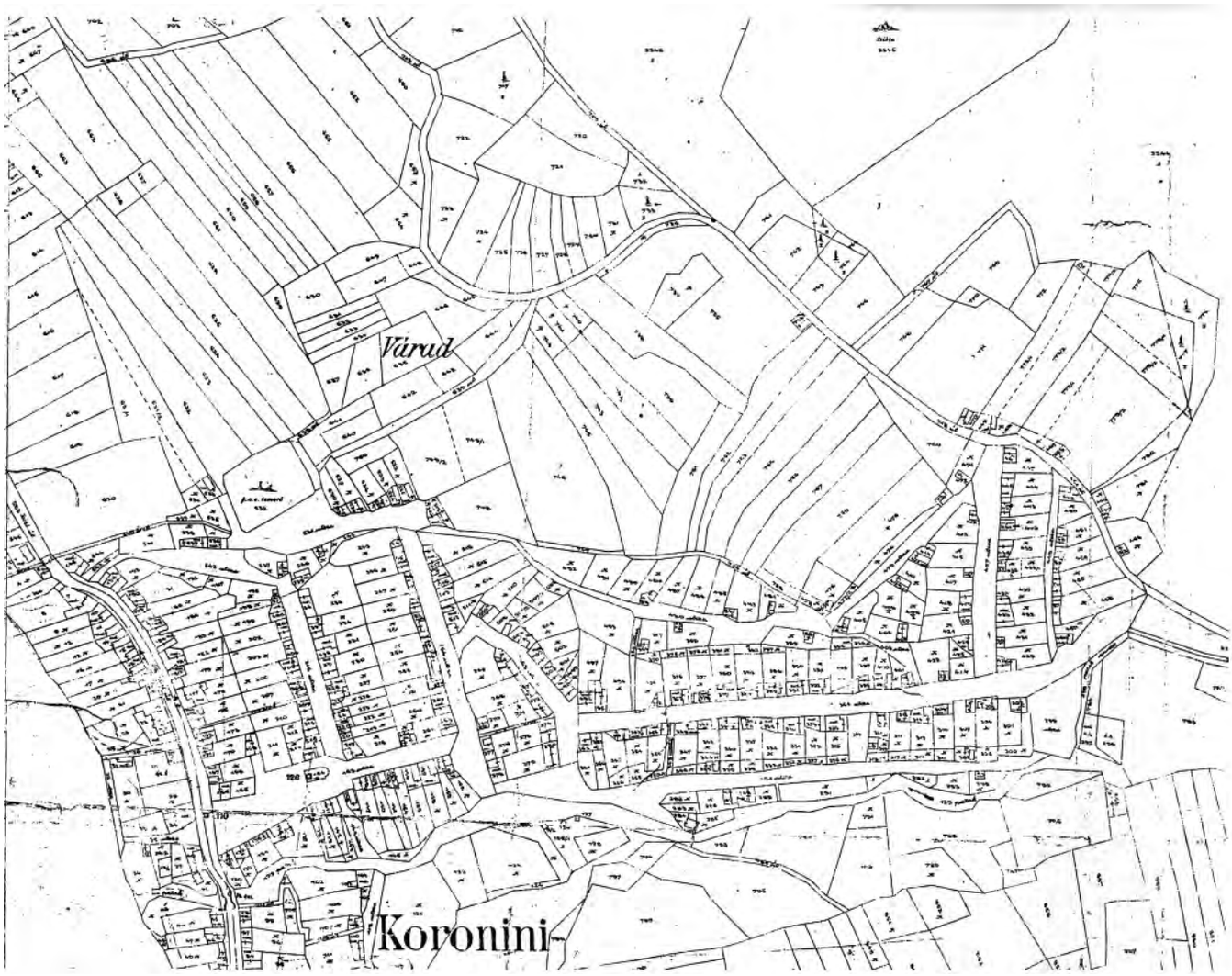

Fig. 1. Plan de încadrare în zonă.

Fig.2. Mănăstire. Aspecte din săpătură.

129. Coronini, com. Coronini, jud. Caraş-Severin. Punct: Mănăstire

http://patrimoniu.gov.ro

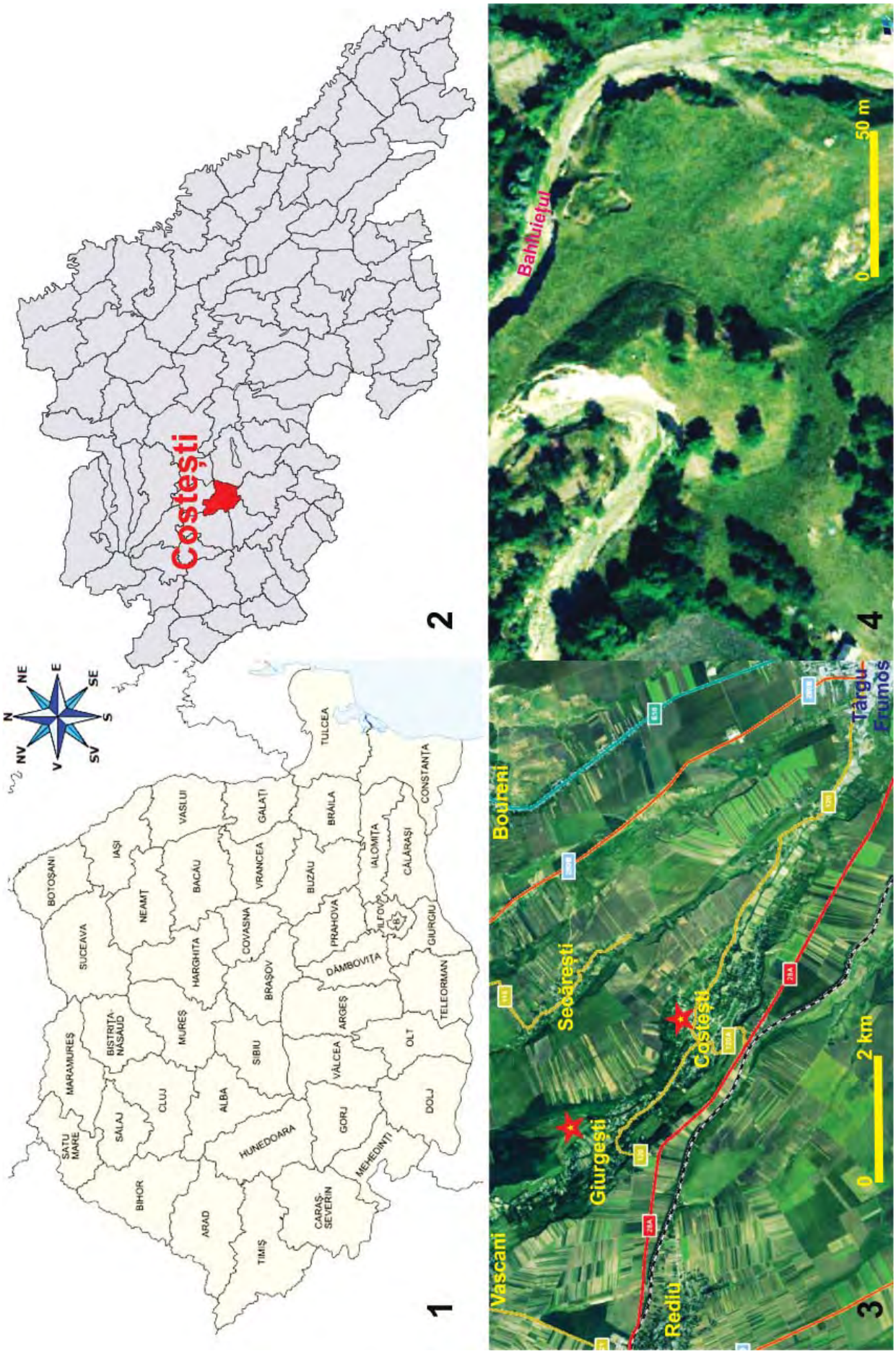

Fig.1. 1-4. Localizarea geografică a sitului (Suport cartografic http://geoportal.ancpi.ro/geoportal/viewer/index.html).

130. Costești, com. Costești, jud. Iași. Punct: Cier/Lângă Școală

http://patrimoniu.gov.ro

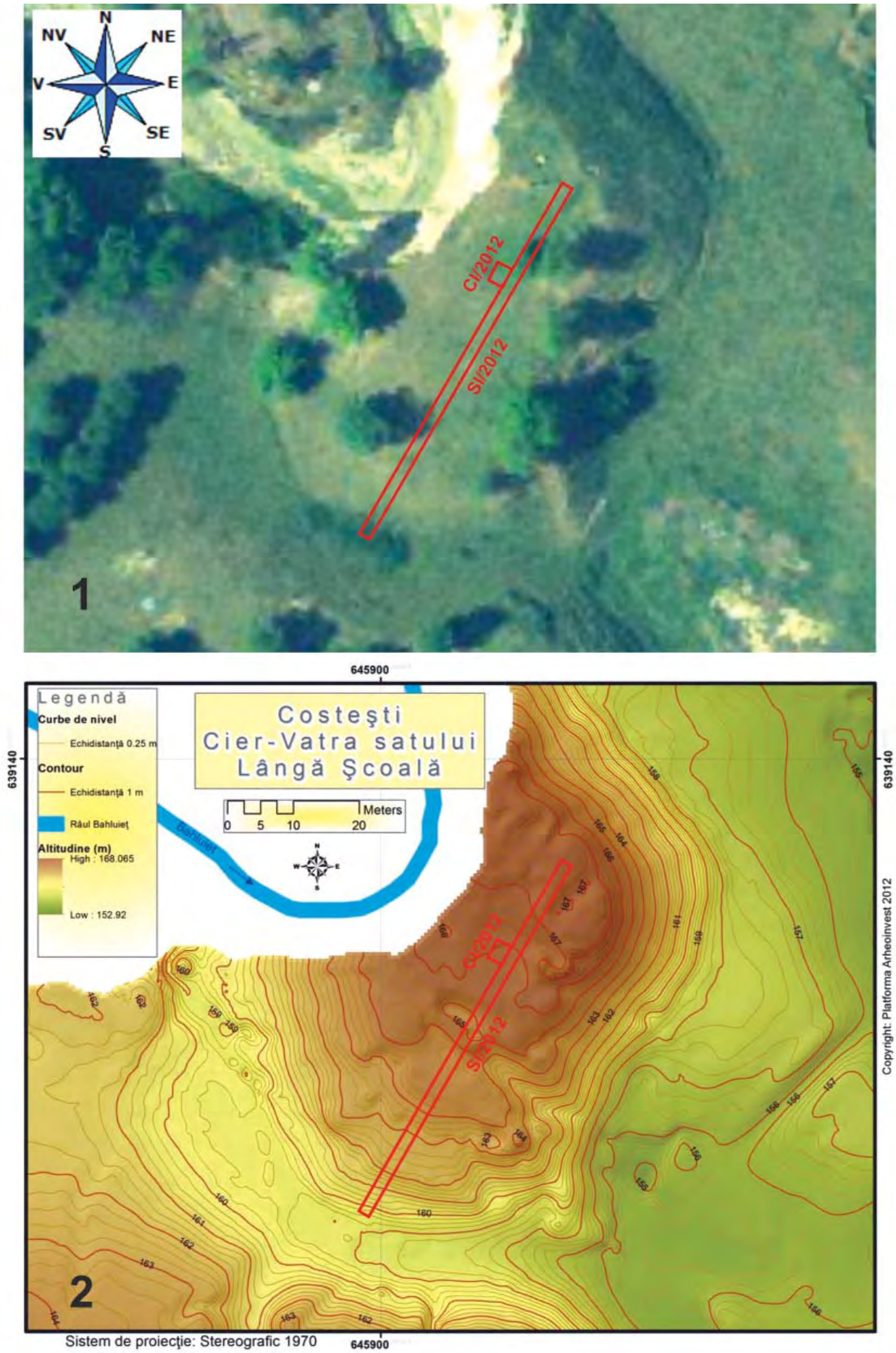

Fig.2. 1-2. Planul general al secțiunilor (Suport cartografic Platforma Arheoinvest UAICIași; http://geoportal.ancpi.ro/geoportal/viewer/index.html).

130. Costești, com. Costești, jud. Iași. Punct: Cier/Lângă Școală

http://patrimoniu.gov.ro

Fig.3. Imagini șantier. 1-2. S. I/2012-2013; 3-4. Morminte medievale (M 4-M 5/2013).

130. Costești, com. Costești, jud. Iași. Punct: Cier/Lângă Școală

http://patrimoniu.gov.ro

Fig.4. Imagini șantier. 1-2. Morminte medievale (M 6-M 7/2013); 3-4. Vedere generală dinspre SV a S. I/2012-2013.

130. Costești, com. Costești, jud. Iași. Punct: Cier/Lângă Școală

http://patrimoniu.gov.ro

Fig.5. Imagini șantier. 1-2 Zona șanțului de apărare (S. I/2012-2013); 3-4. Groapa 3 (S. I/2012-2013).

Fig.6. Imagini șantier. 1-4. Zona șanțului de apărare (S. I/2012-2013).

130. Costești, com. Costești, jud. Iași. Punct: Cier/Lângă Școală

http://patrimoniu.gov.ro

Fig.7. Complexe Cucuteni A3. 1-2. Locuința 4/2013; 3-4. Groapa 1/2013.

130 Costești, com. Costești, jud. Iași. Punct: Cier/Lângă Școală

http://patrimoniu.gov.ro

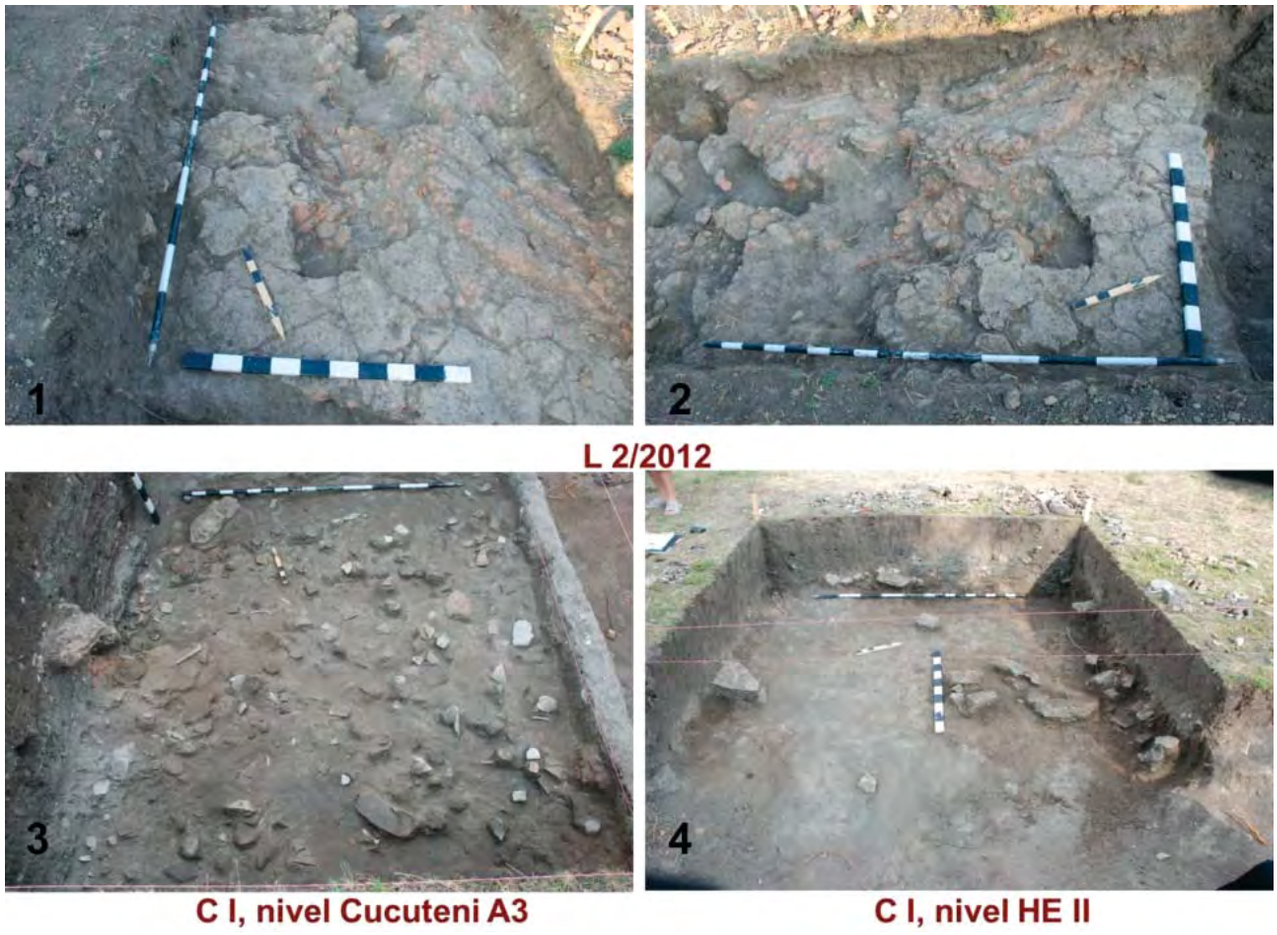

Fig.8. Complexe arheologice. 1-2. Locuința 2/2012; 3. Nivelul Cucuteni A3 din caseta I; 4. Nivelul Horodiștea-Erbiceni II din caseta I.

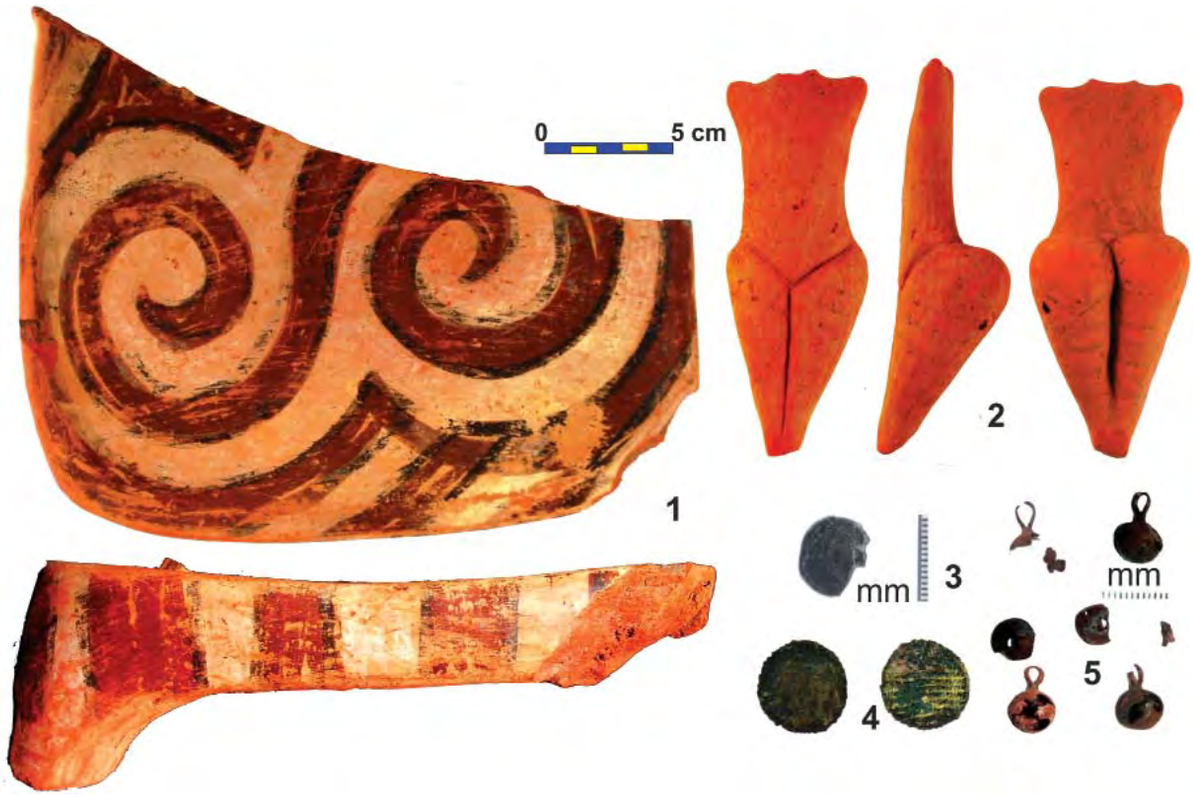

Fig.9.. Materiale arheologice. 1-2. Măsuță de cult (Cucuteni A3); Statuetă antropomorfă feminină (Cucuteni A3); 3-5. Piese metalice din morminte medievale (3. monedă M 4/2013; 4. monedă/buton? cu urmă de țesătură M 9/2013); 5. butoni globulari din Cu M 32/2013).

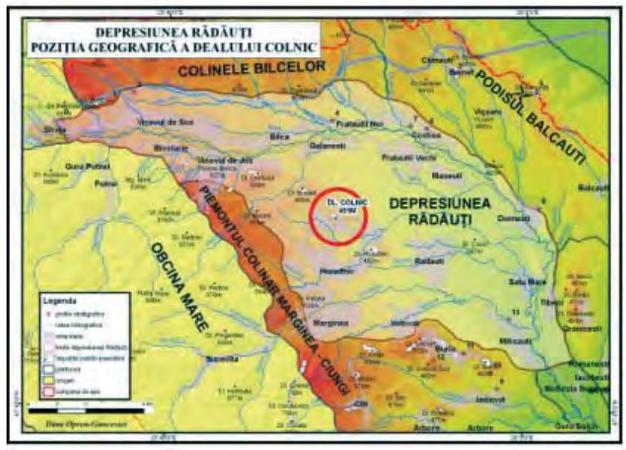
130. Costești, com. Costești, jud. Iași. Punct: Cier/Lângă Școală

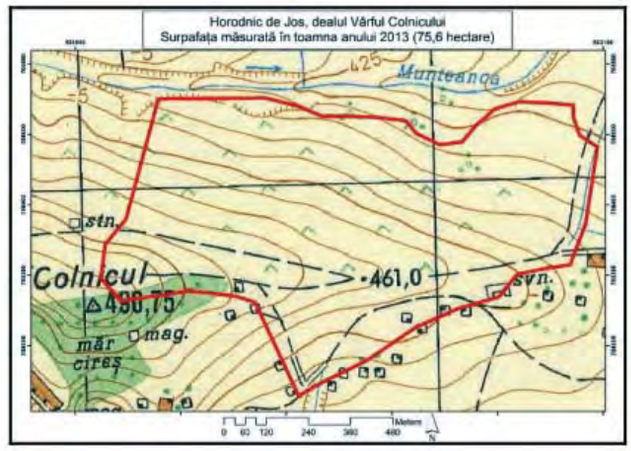
http://patrimoniu.gov.ro

TABELUL SINOPTIC
CU ÎNMORMÂNTĂRILE MEDIEVALE DE LA COSTEŞTI – *CIER/LÂNGĂ ŞCOALĂ* (2012-2013)

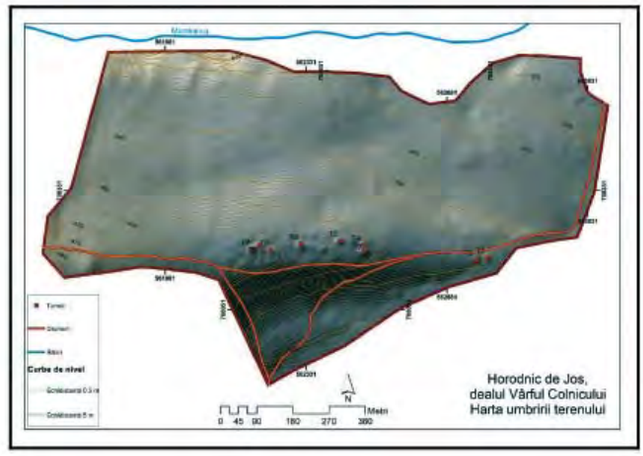
Nr. mormânt/ an descoperire	Datele complexului arheologic	**Condiții de păstrare**
M1/2012	SI/2012, m. 19-20, - 0,60-0,80 m.	Distrus, puternic răvășit de braconaje
M2/2012	SI/2012 și C I/S II/2012, m. 16,20-17,40, - 0,70 m; adolescent; orientare V (capul) – E (picioarele); fără inventar.	Conexiune anatomică, păstrare bună
M3/2012	SI/2012 și C I/S II/2012, □ 17 a-b, -0,55-0,68 m); copil; orientare V-E; fără inventar.	Conexiune anatomică, păstrare bună
M4/2013	S I/2013, m. 44.90-46, -0,15-0,20m); *maturus*; orientare VSV-ENE; antebrațele aduse pe lângă humerusuri; în zona danturii răvășite s-a descoperit o monedă ilizibilă.	Conexiune anatomică, păstrare bună
M5/2013	S I/2013, □ 46 b, - 0.25m; orientare NV-SE; *maturus*; fără inventar.	Conexiune anatomică parțială, lipsind capul și toracele
M6/2013	S I/2013, □ 47 b, -0.30m; *maturus*; fără inventar.	Conexiune anatomică parțială, păstrând doar oasele lungi ale picioarelor
M7/2013	S I/2013, □ 22 b, -0,50-0,60 m; copil; orientare V-E; fără inventar.	Conexiune anatomică, păstrare satisfăcătoare, piciorele în profilul sudic.
M8/2013	S I/2013, □ 21-22 a-b, -0,60 m; *maturus*; orientare V-E; fără inventar.	Conexiune anatomică, bine păstrat
M9/2013	S I/2013, □ 21 a, -0,50m; *maturus*; orientare V-E; Inventar: monedă cu urmă de țesătură, descoperită în zona gâtului	Conexiune anatomică, bine păstrată partea superioară, lipsă bazin și picioare.
M 10/2013	S I/2013, □ 28 a, - 0,65-0,70m; copil; orientare V-E; fără inventar.	Conexiune anatomică, păstrare satisfăcătoare.
M11/2013	S I/2013, □ 23 b, - 0.65m;	Extrem de răvășit și incomplet.
M12/2013	S I/2013, □ 26 a, - 0.45m; copil; orientare V-E; fără inventar.	Răvășit și incomplet.
M13/2013	S I/2013, □35 b, - 0.48 m; copil; orientare V-E; fără inventar.	Răvășit și incomplet.
M14/2013	S I/2013, □36-37 a-b, - 0,50-0,65m; probabil adult; orientare V-E; fără inventar.	Conexiune anatomică, păstrare bună, oasele gambei și tarsienele în profil.
M15/2013	S I/2013, □ 35 a, - 0,48-0,55m); copil; orientare V-E; fără inventar.	Răvășit și incomplet.
M16/2013	C I/S II/2013, □ 14-15 a, - 0,65m); orientare probabilă V-E.	Identificat parțial, se continuă spre NE.
M17/2013	C I/S II/2013, □ 18 b, - 0,65m; probabil copil; orientare V-E.	Conexiune anatomică a bazinului și picioarelor; partea superioară se continuă în porțiunea nesăpată (N).
M18/2013	S I/2013, □ 34 b, - 0,80m; probabil adult; orientare V-E; fără inventar.	Conexiune anatomică, bine păstrat,parte inferioară se continuă în profilul sudic.
M19/2013	S I/2013, □ 32 b, -0.65-0,80m; probabil copil; orientare V-E.	Păstrare proastă, părți lipsă, se păstează doar oasele picioarelor.
M20/2013	S I/2013, □ 27 a, - 0,45-0,55m;*Infans* I; orientare V-E; fără inventar.	Incomplet și slab păstrat, cu oasele foarte friabile
M21/2013	S I/2013, □ 33 a, - 0,90 m; probabil adult; orientare V-E.	Conexiune anatomică a oaselor lungi ale picioarelor, toracele și capul în profilul nordic.
M22/2013	S I/2013, □ 26.50 b, - 0,75 m: probabil adult; orientare V-E: fără inventar.	Doar craniul, scheletul continuând în profilul sudic.
M23/2013	S I/2013, □ 25 a, - 0,80m; probabil adult; orientare probabilă V-E.	Au fost descoperite doar picioarele, restul continuă în profilul nordic.
M24/2013	S I/2013, □ 25 b, -0,75-0,90m; tânăr ?; orientare V-E.	Au fost descoperite craniul și o parte din torace; restul continuă în profilul sudic.
M25/2013	S I/2013, □ 28-29 b, - 0,90m); probabil adult; orientare V-E; doar craniul.	Craniul bine păstrat; scheletul post-cranian se continuă în profilul sudic.
M26/2013	S I/2013, □ 24 a, - 0,90m.	Fără conexiune anatomică (bucăți mandibulă, clavicula, oase picior).
M27/2013 M28/2013 M29/2013 M30/2013	S I/2013, □ 15-16 b, - 0,55-0,70m): patru cranii și diferite alte oase, depuse într-o „cutie de lespezi și lutuieli”	Fără conexiune anatomică. Re- înhumare în evul mediu sau cu ocazia cercetărilor arheologice interbelice (?); se continuă în profilul sudic.
M31/2013	S I/2013, □ 1 a-b, - 0,70-0,78m; adult; orientare V-E; mâinile pe bazin.	Conexiune anatomică, deranjat de crotovine și braconaje; prezenta urme de sicriu; calota craniană în profilul nordic
M32/2013	S I/2013, □ 30 a-b, - 0,70-0,80m; copil ?; orientare V-E; butoni globulari de cupru în dreptul gâtului	Conexiune anatomică și părți lipsă din scheletul post-cranian
M33/2013	S I/2013, □ 30 a, - 0,92m; *maturus* orientare V-E; fără inventar.	Conexiune anatomică, bine păstrat; craniul se găsește în profilul nordic.
M34/2013	S I/2013, □ 30 b, - 0,70m); probabil adult, orientat V-E.	A fost recuperat doar craniul, restul corpului se continuă spre sud.

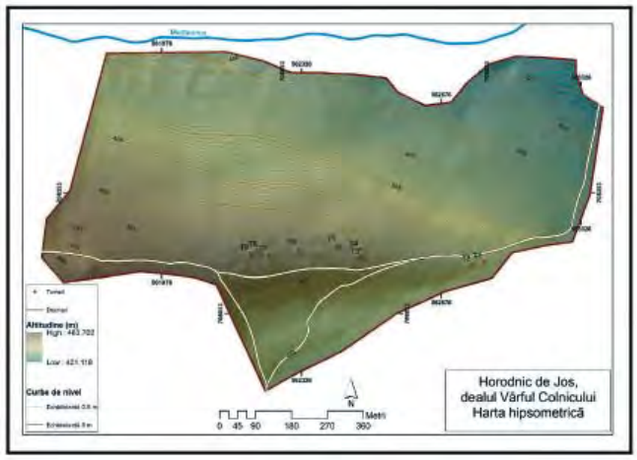
http://patrimoniu.gov.ro

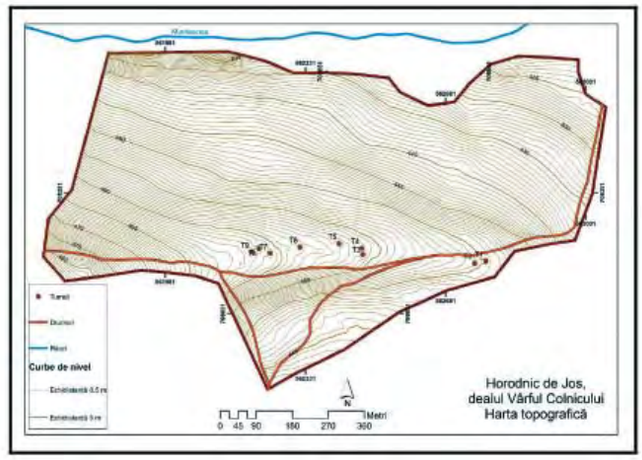

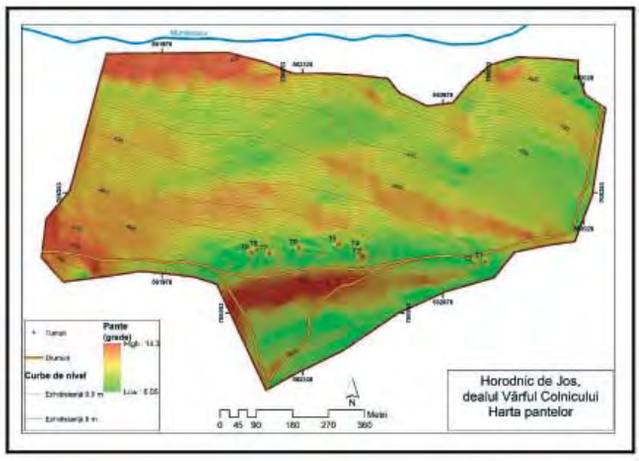

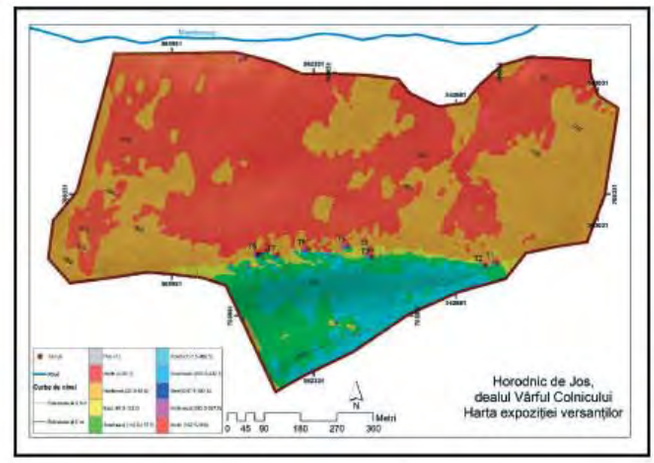

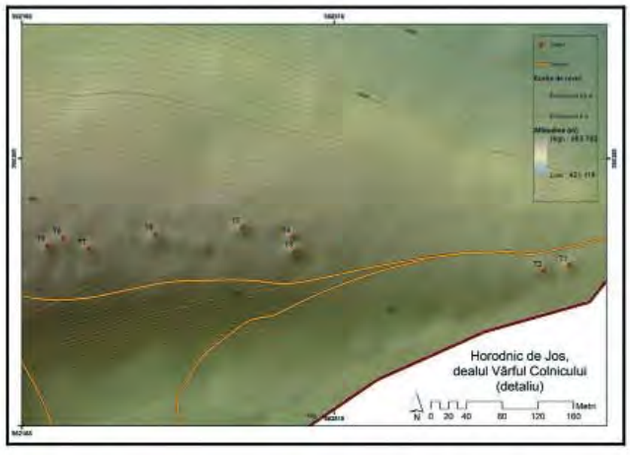

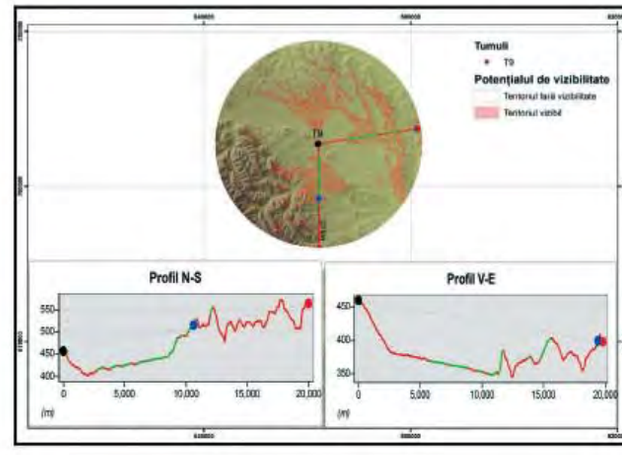
131. Horodnic de Jos, com. Horodnic de Jos, jud. Suceava. Punct: Vârful Colnicului

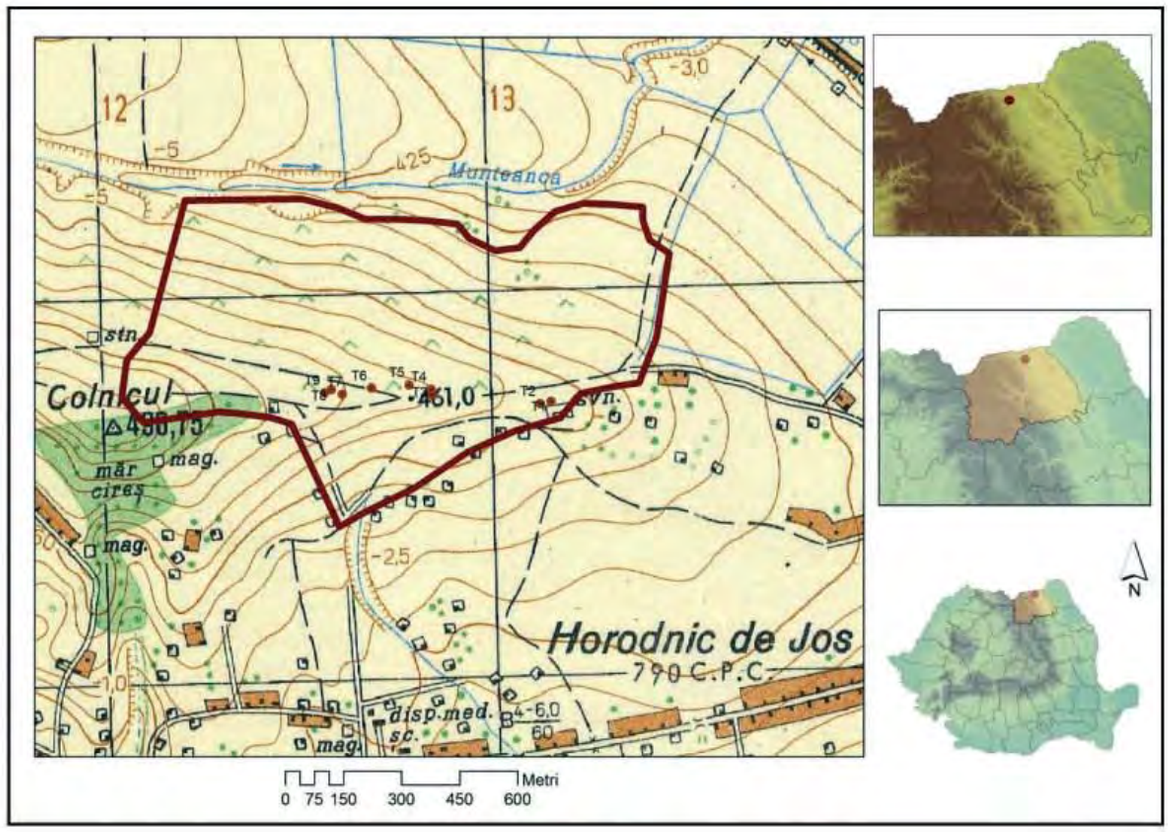
http://patrimoniu.gov.ro

131. Horodnic de Jos, com. Horodnic de Jos, jud. Suceava. Punct: Vârful Colnicului

http://patrimoniu.gov.ro

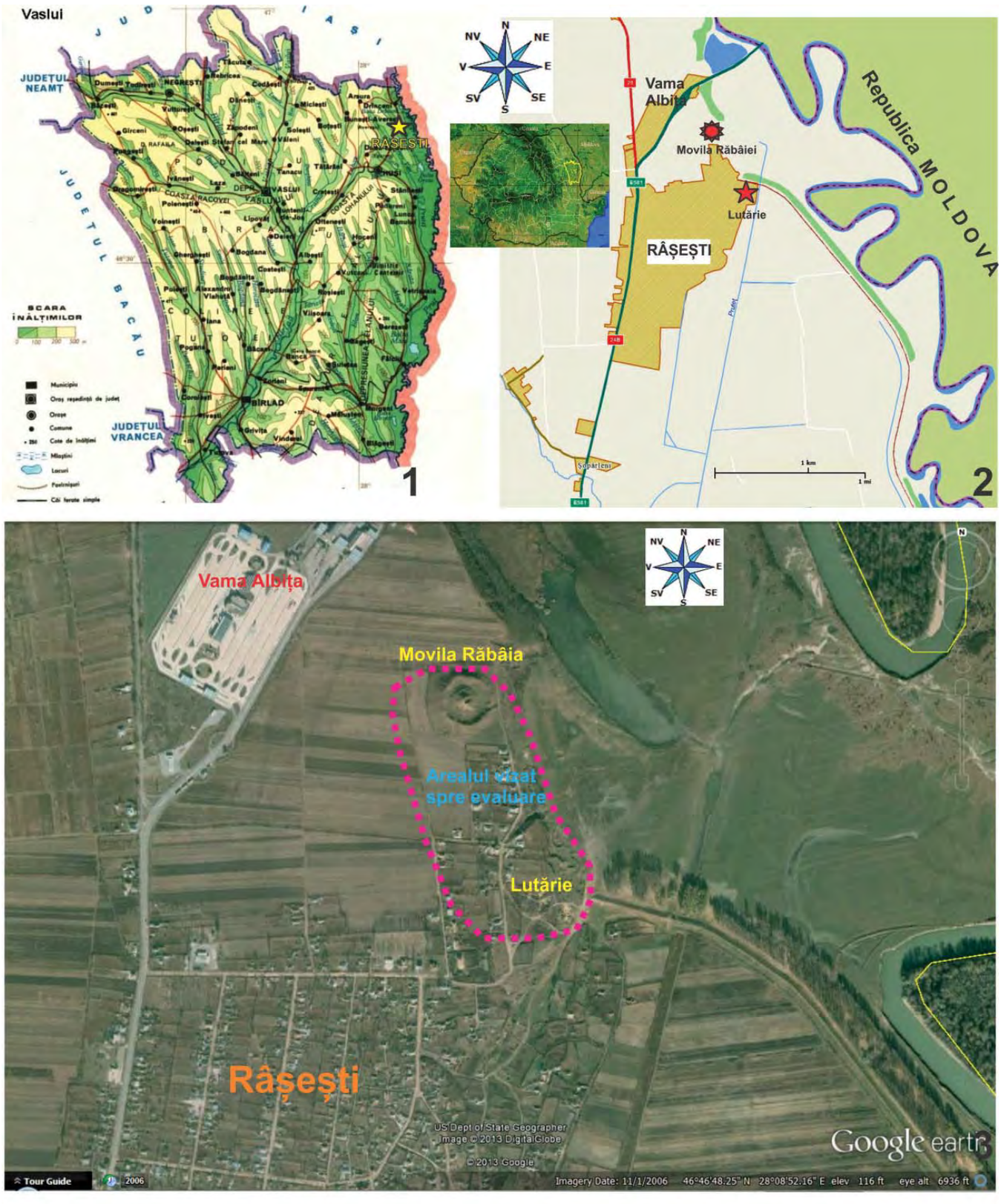

Fig.1. Râșești. Localizarea arealului investigat în 2013 (Suporturi cartografice: ANCPI, Google Earth, harti.regionis.info/2011, Topographic data SRTM from NASA and World Imagery - NASA World Wind).

132 Râșești. com. Drânceni, jud. Vaslui. Punct: Lutărie

http://patrimoniu.gov.ro

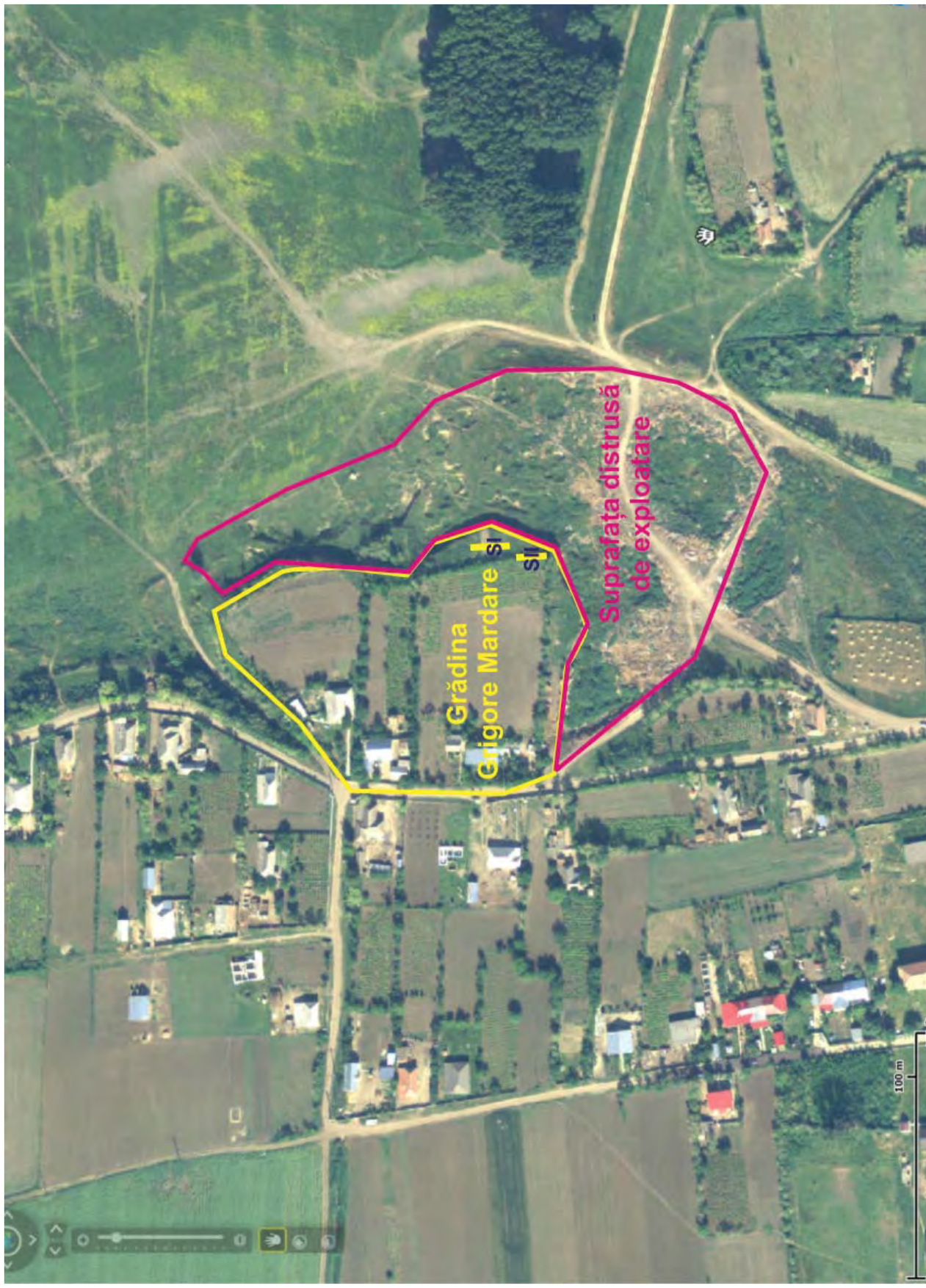

Fig.2. Râșești – Lutărie. Localizarea sitului cu secțiunile cercetate în 2013 (Suport cartografic: ortofotoplan ANCPI).

132. Râșești. com. Drânceni, jud. Vaslui. Punct: Lutărie

http://patrimoniu.gov.ro

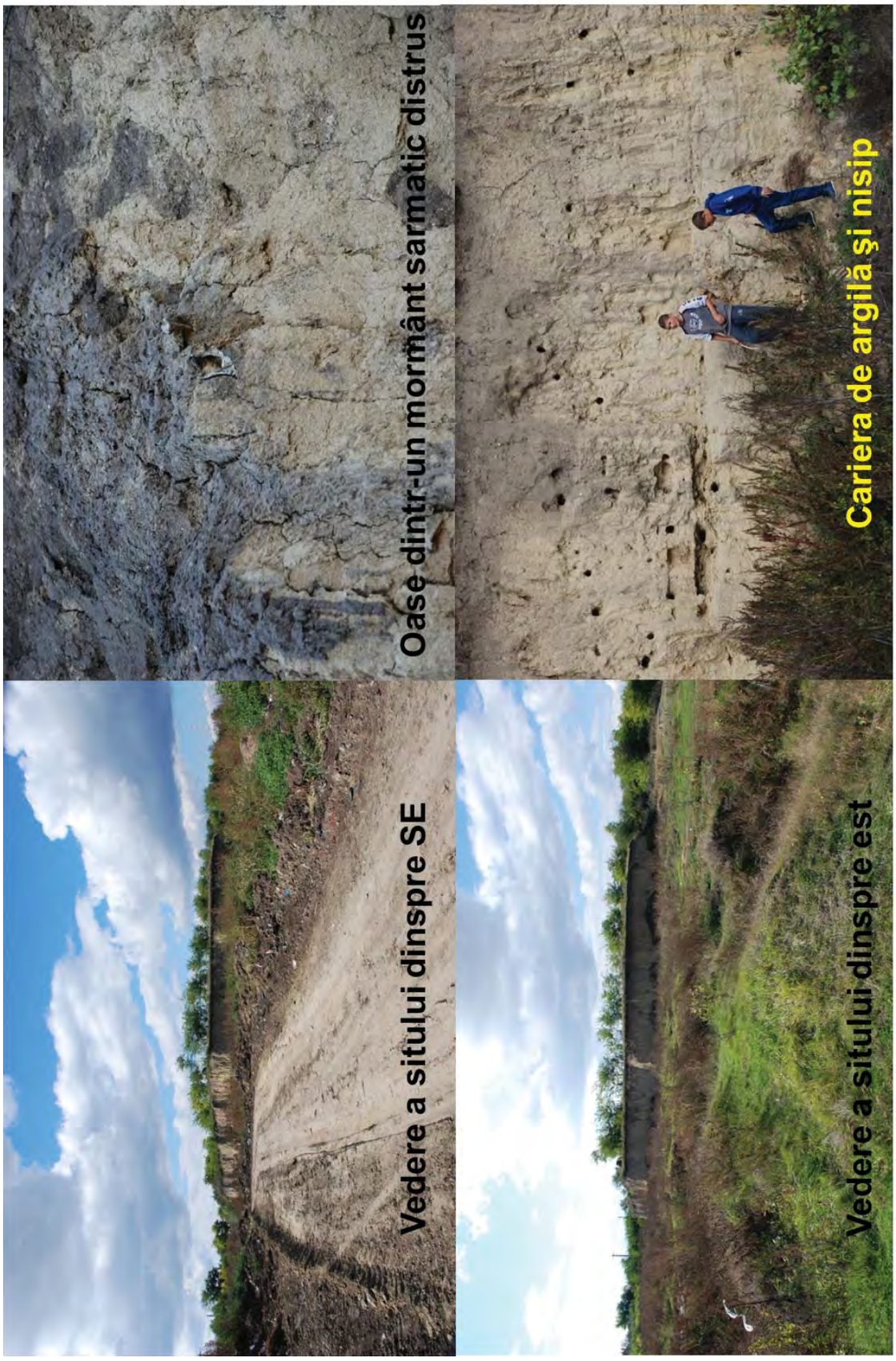

Fig.3. Râșești – Lutărie. Distrugerile antropice din sit.

132. Râșești. com. Drânceni, jud. Vaslui. Punct: Lutărie

http://patrimoniu.gov.ro

Fig.4. Râșești – Lutărie. Piese din mormântul sarmatic distrus nr. 5 (Colecția Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava).

Fig.5. Râșești – Lutărie. Vase de factură romană și carpică din mormintele sarmatice distruse (Colecția Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava).

132. Râșești. com. Drânceni, jud. Vaslui. Punct: Lutărie

http://patrimoniu.gov.ro

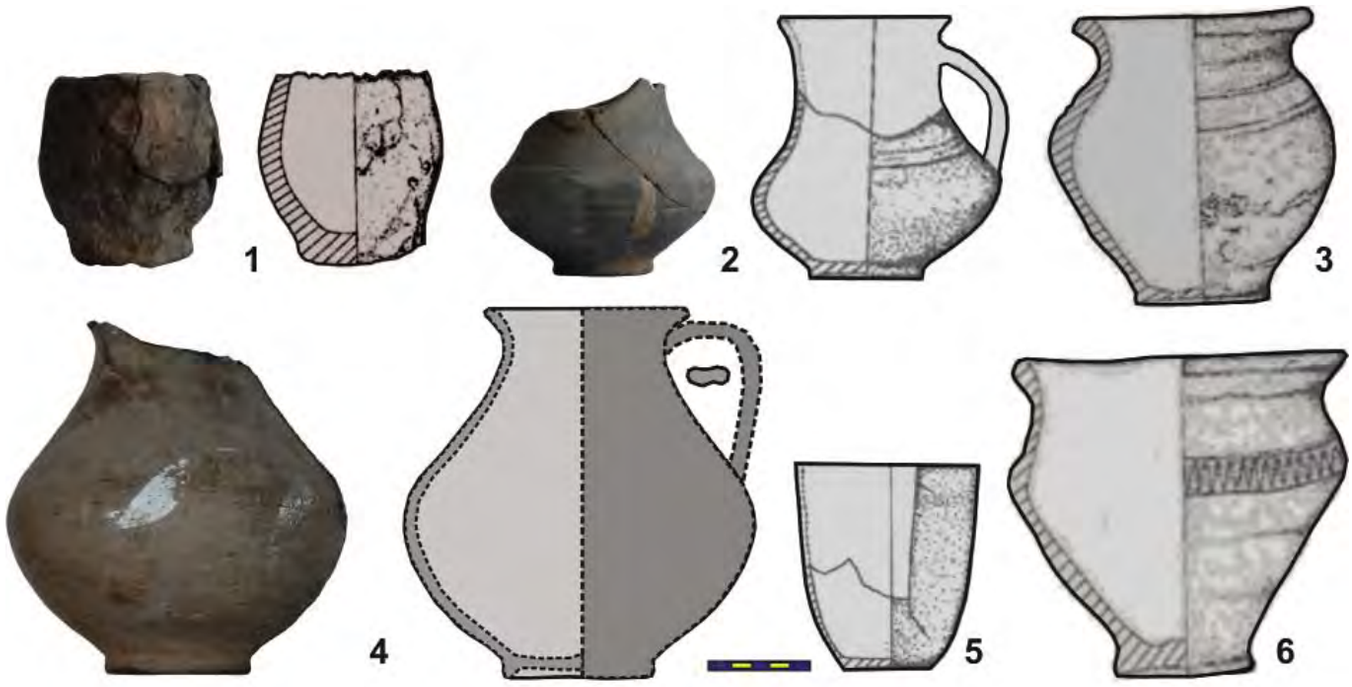

Fig.6. Râșești – Lutărie. Vase de factură romană și carpică din mormintele sarmatice distruse.

Fig.7. Râșești – Sud de sat. Materiale ceramice Sântana de Mureș – Cernjachov (sec. III-IV).

132. Râșești. com. Drânceni, jud. Vaslui. Punct: Lutărie

http://patrimoniu.gov.ro

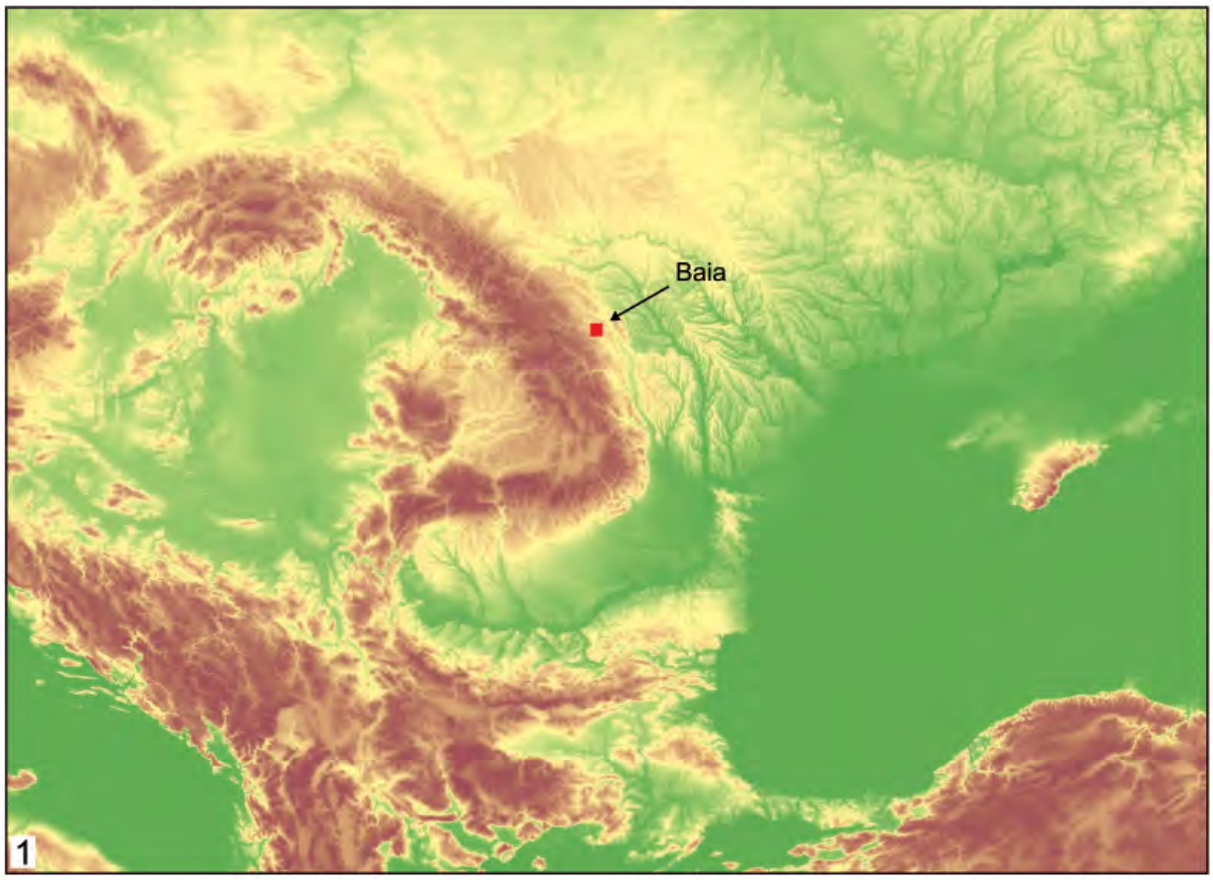
Fig.8. Râșești. Localizarea siturilor investigate în 2013. 1. NE de Movila Răbâiei; 2.Lutărie; 3. Sud de sat; 4. Movila lui Andrei (suport cartografic ANCPI).

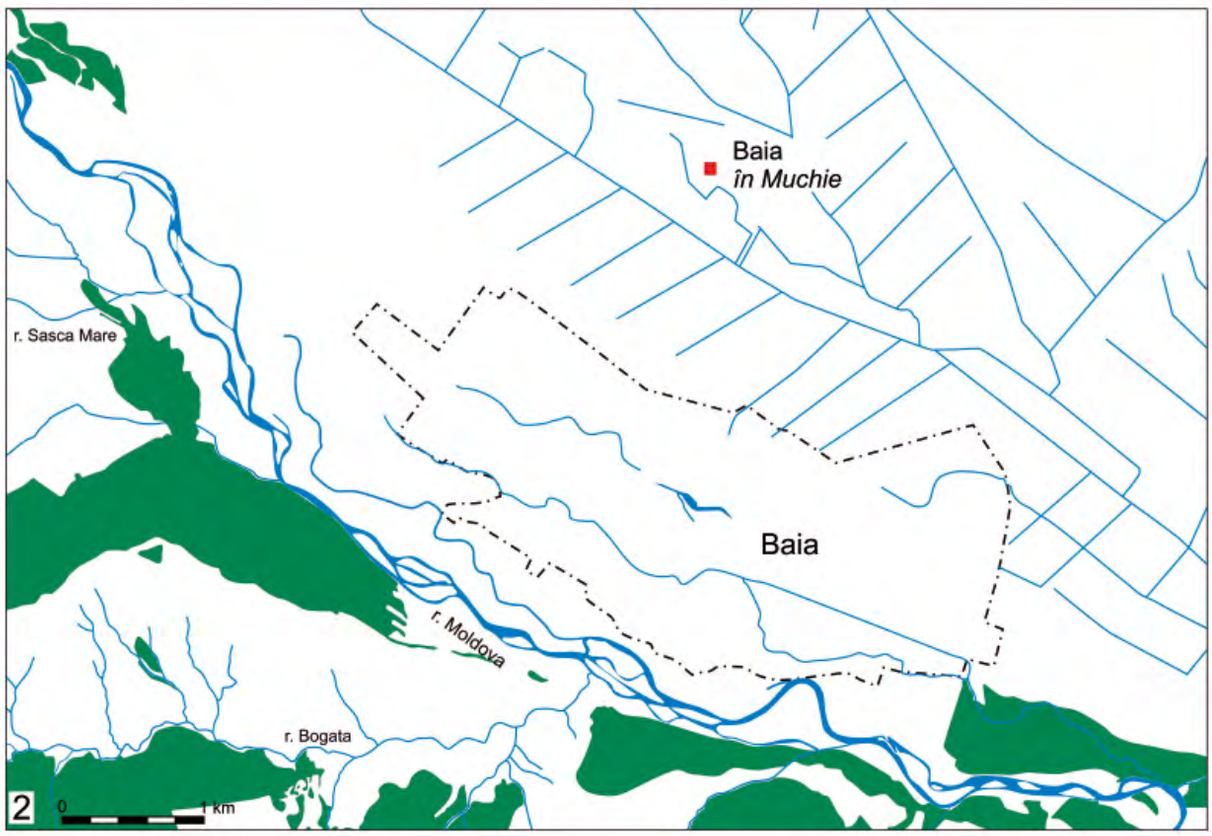

Fig.9. Râșești. Imagini ale unor situri investigate în 2013. 1-2. Movila lui Andrei; 3-4. NE de Movila Răbâiei.

132. Râșești. com. Drânceni, jud. Vaslui. Punct: Lutărie

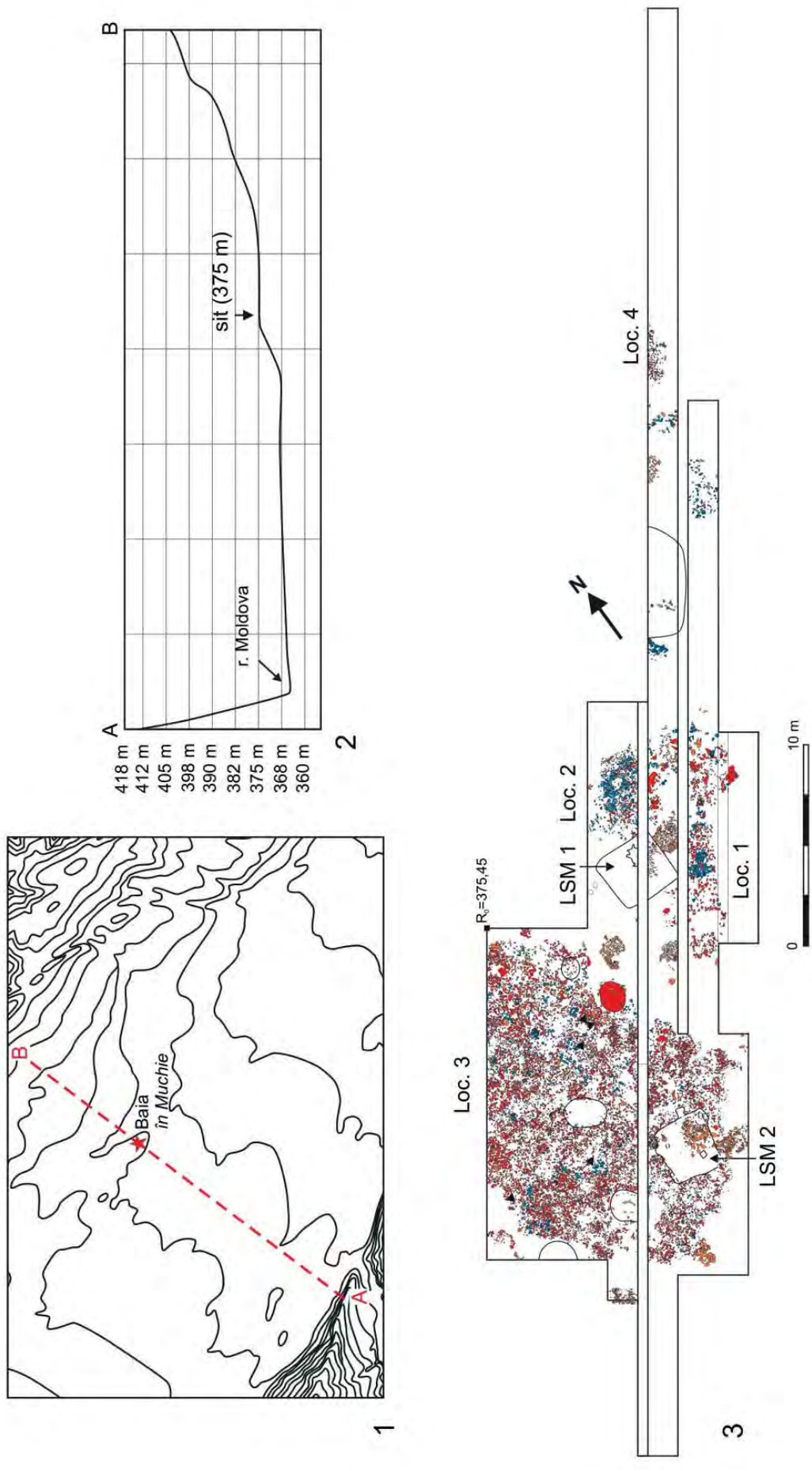
http://patrimoniu.gov.ro

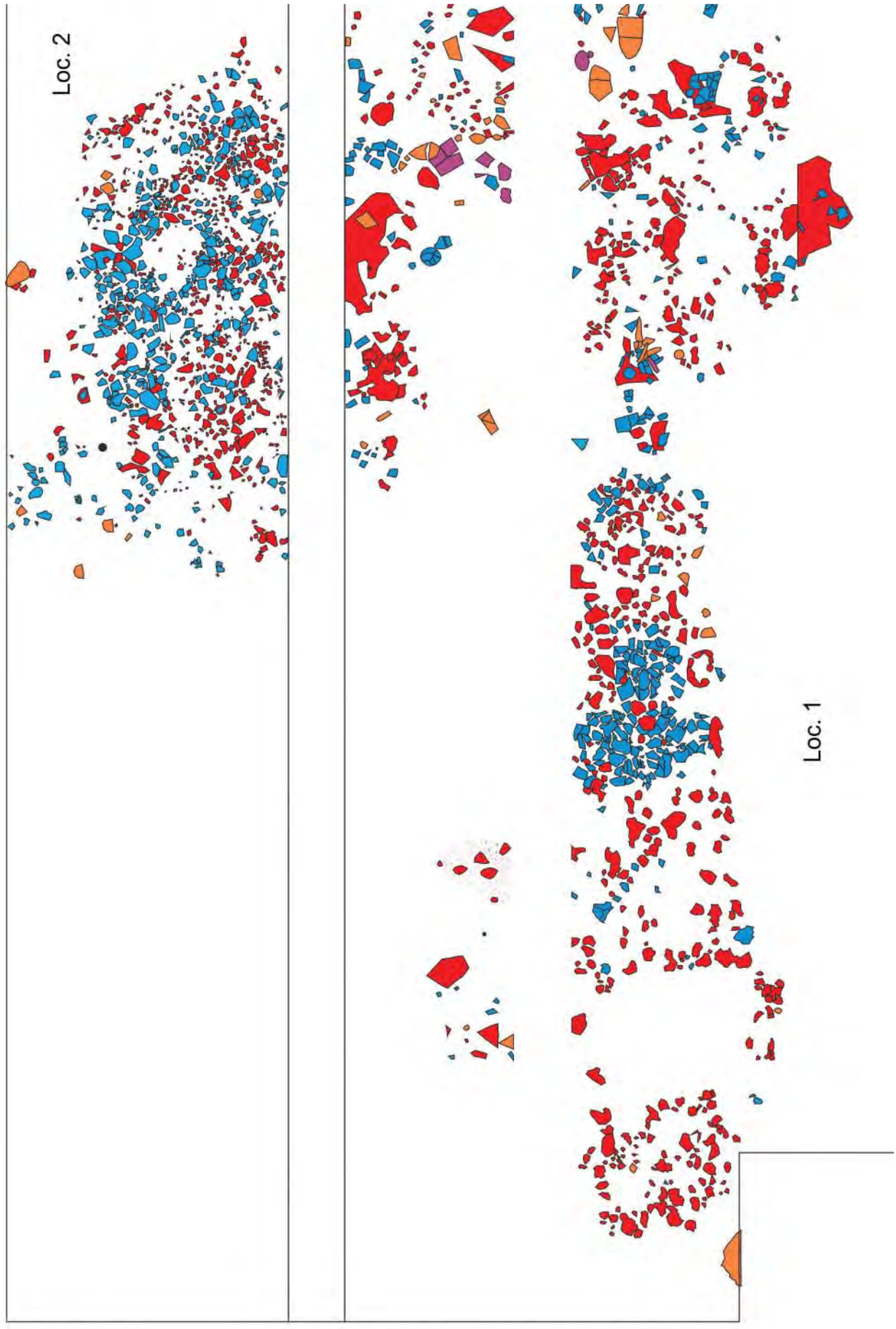
133. Baia, com. Baia, jud. Suceava. Punct: În Muchie

http://patrimoniu.gov.ro

133. Baia, com. Baia, jud. Suceava. Punct: În Muchie

http://patrimoniu.gov.ro

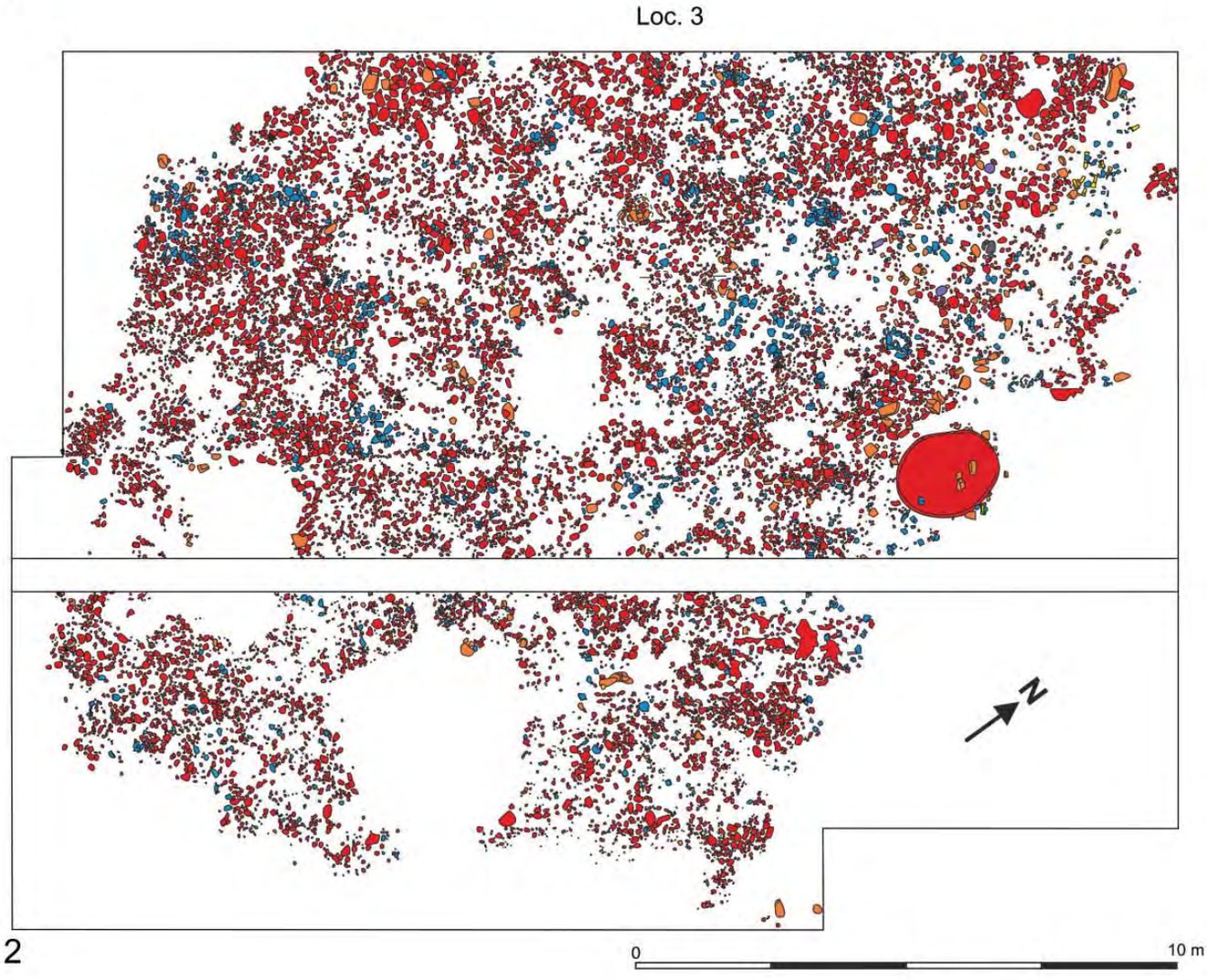

133. Baia, com. Baia, jud. Suceava. Punct: În Muchie

http://patrimoniu.gov.ro

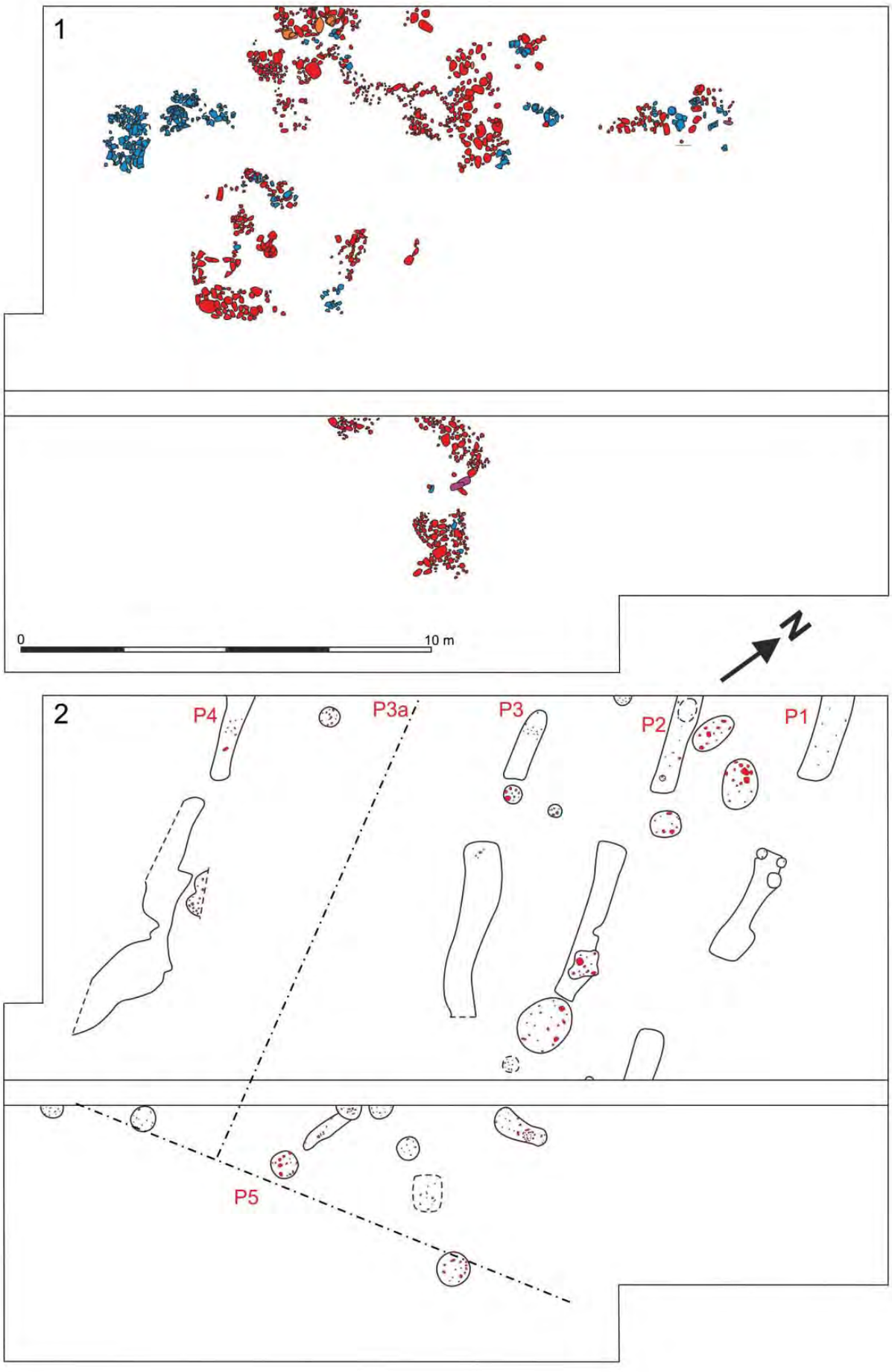
1

2

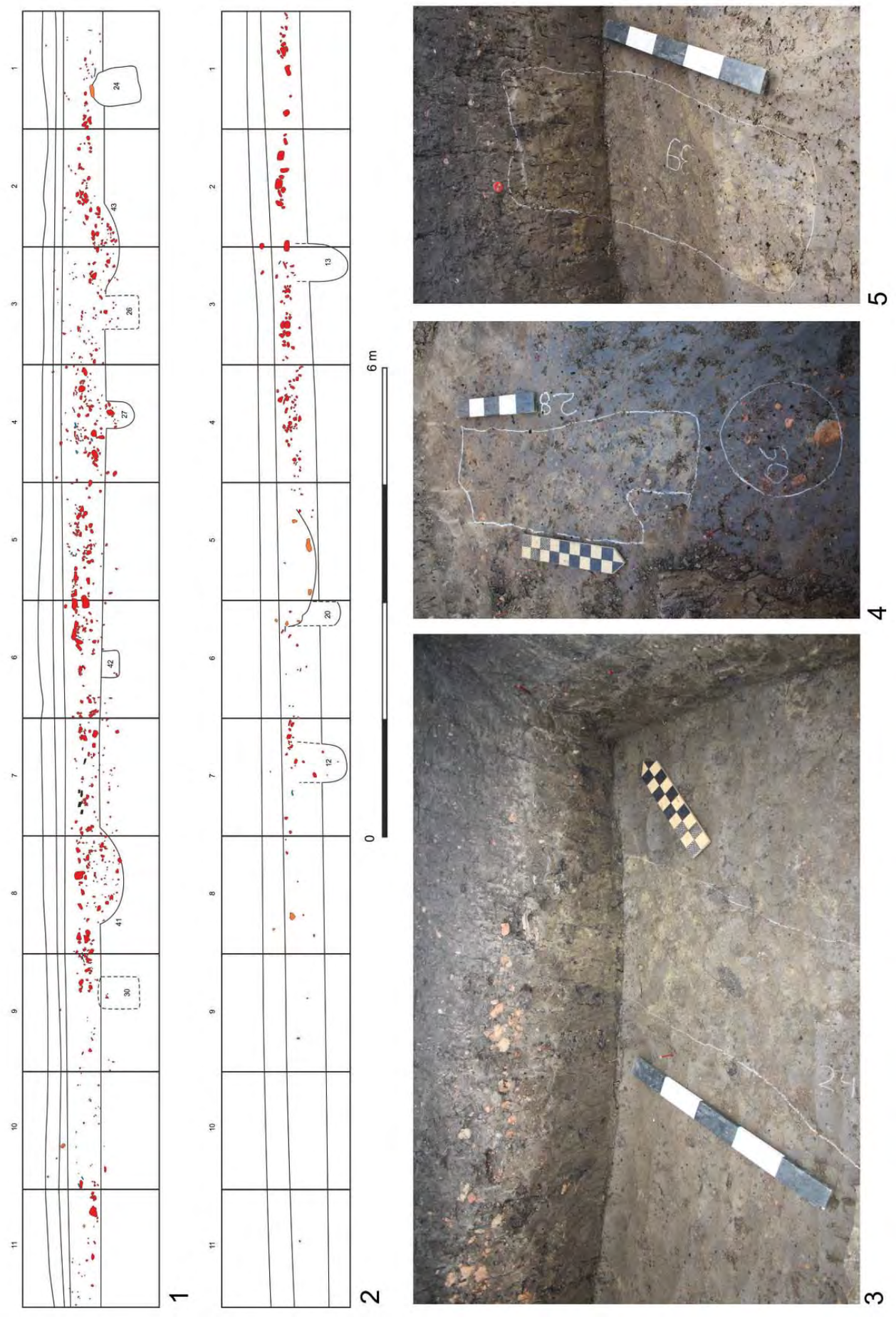
133. Baia, com. Baia, jud. Suceava. Punct: În Muchie

http://patrimoniu.gov.ro

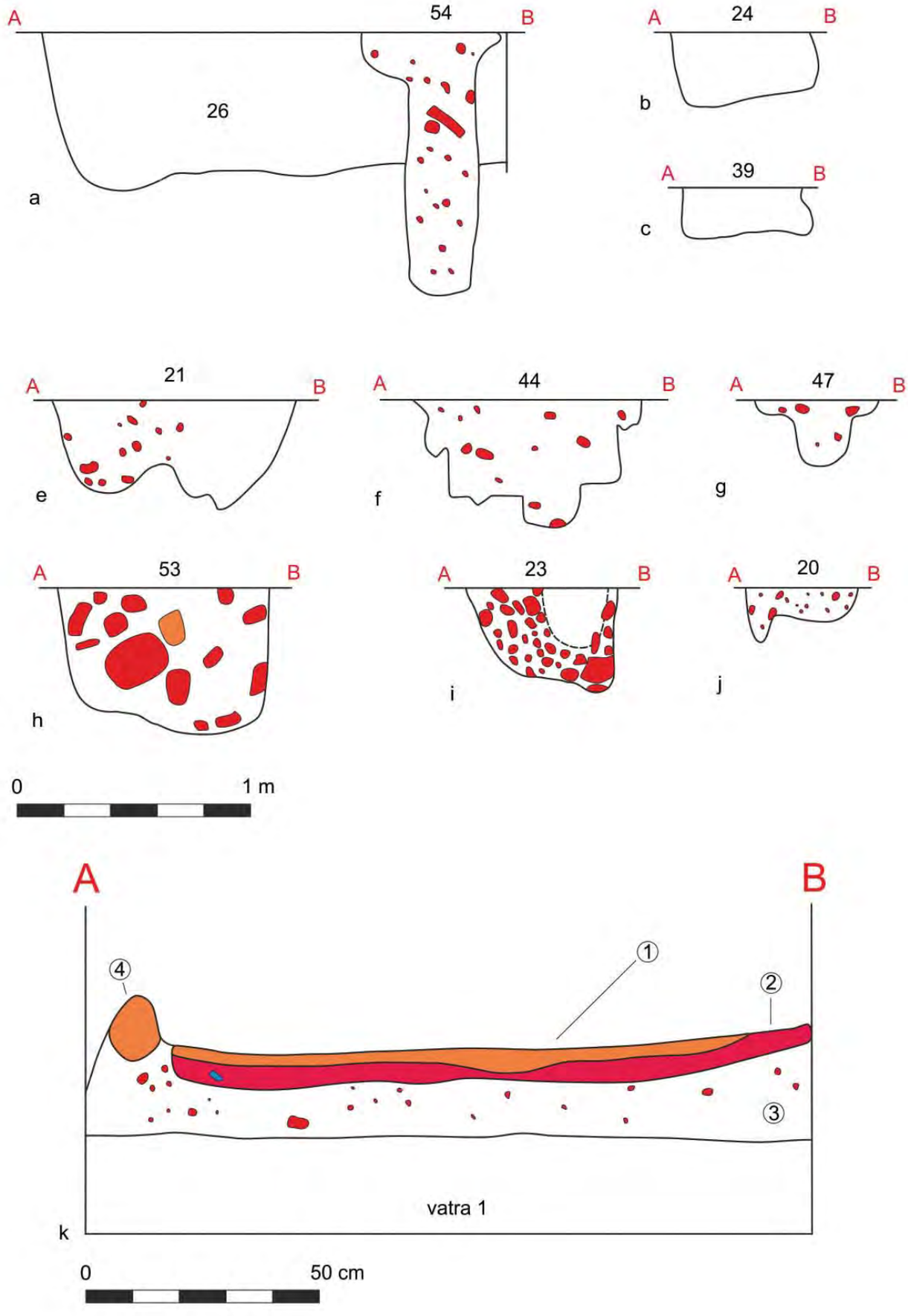
133. Baia, com. Baia, jud. Suceava. Punct: În Muchie

http://patrimoniu.gov.ro

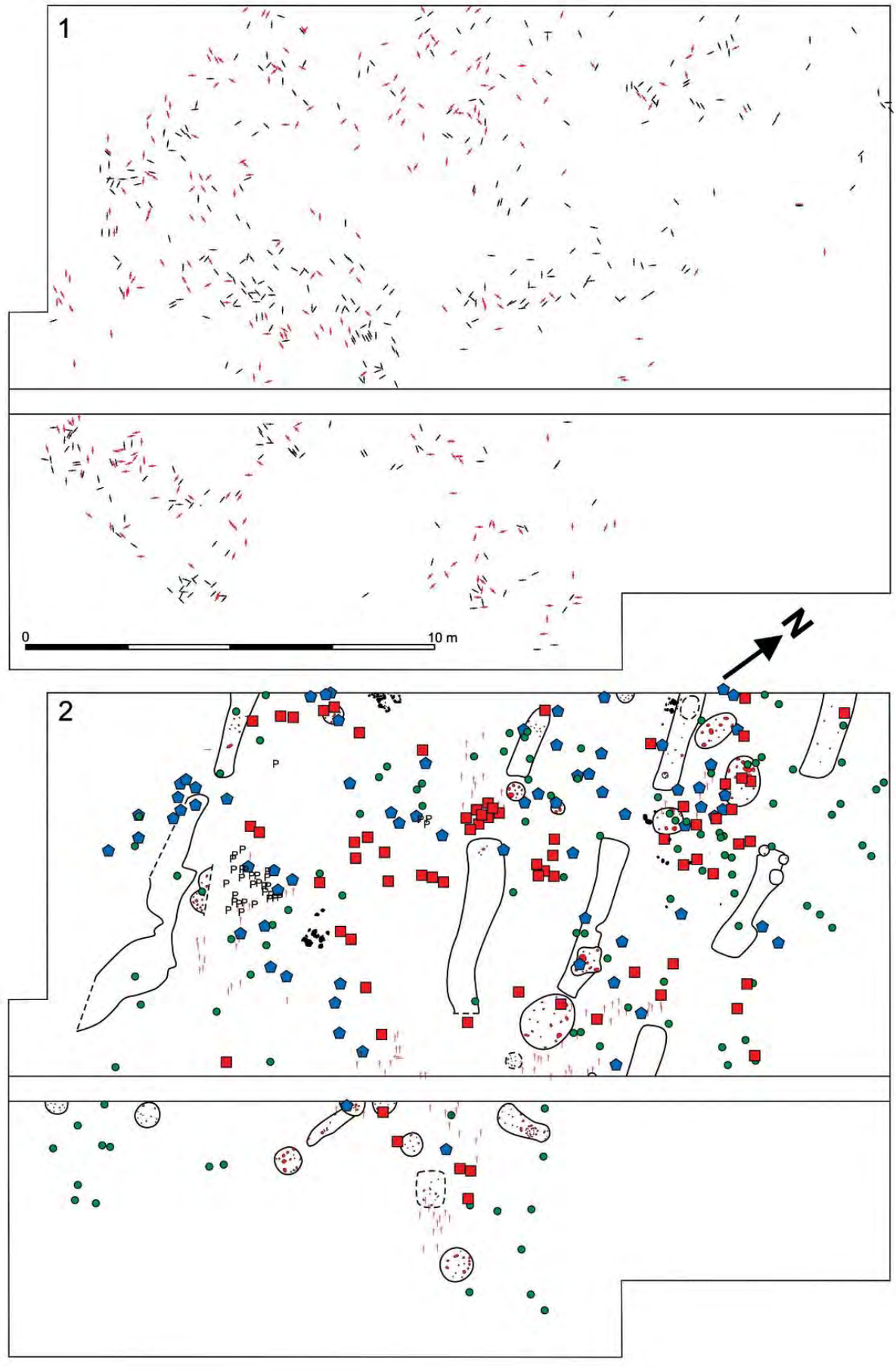
133. Baia, com. Baia, jud. Suceava. Punct: În Muchie

http://patrimoniu.gov.ro

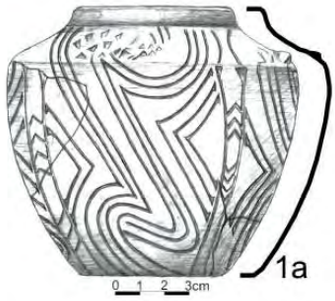
133. Baia, com. Baia, jud. Suceava. Punct: În Muchie

http://patrimoniu.gov.ro

133. Baia, com. Baia, jud. Suceava. Punct: În Muchie

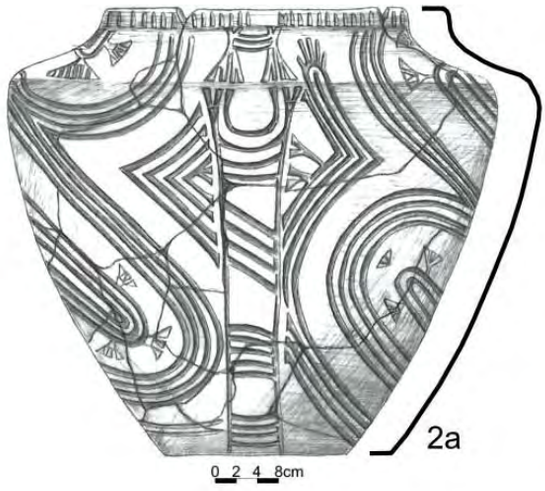
http://patrimoniu.gov.ro

1a

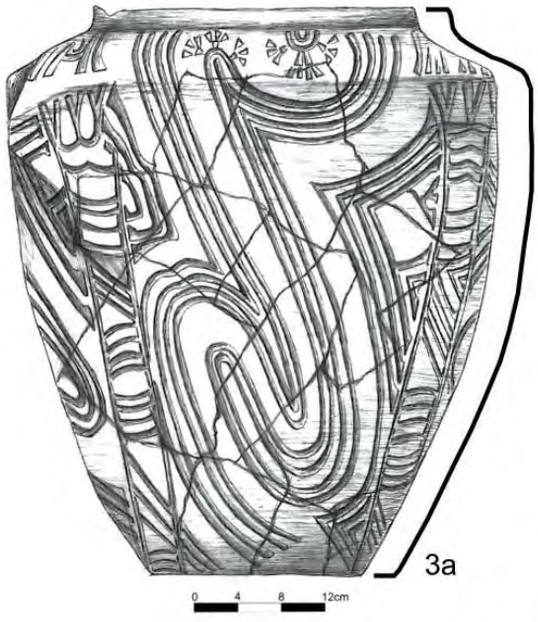
1b

2a

2b

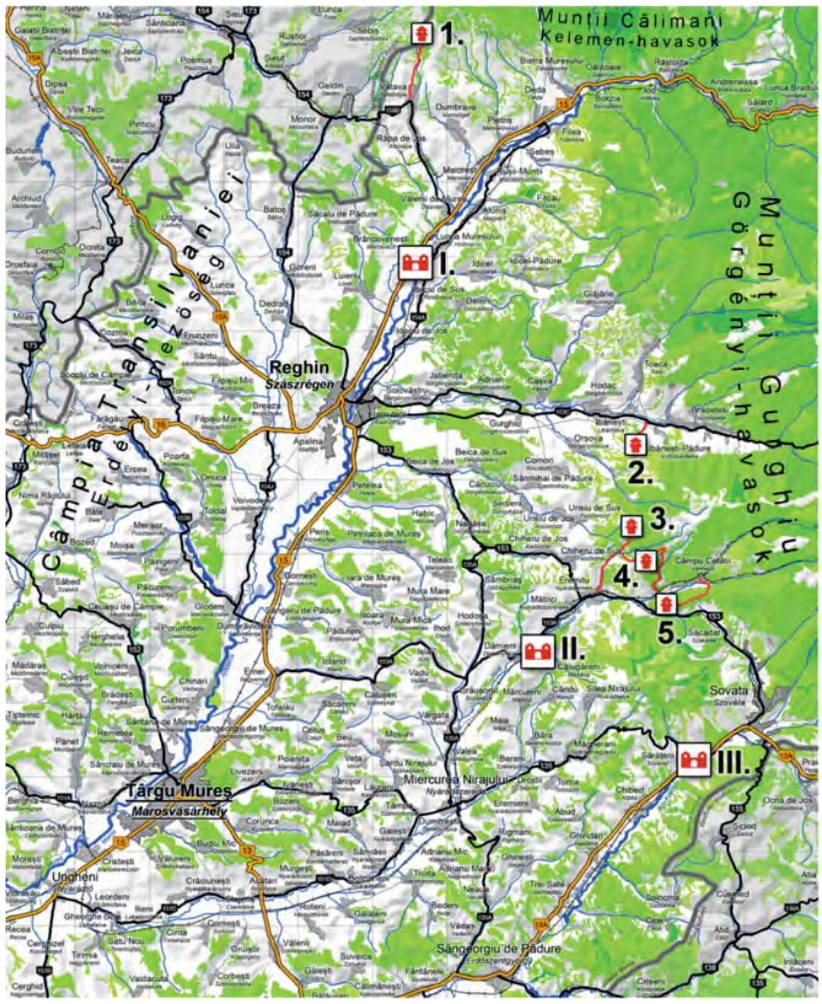
3a

3b

133. Baia, com. Baia, jud. Suceava. Punct: În Muchie

http://patrimoniu.gov.ro

Castre și turnuri romane în județul Mureș

I. Brâncovenești
II. Călugăreni
III. Sărățeni
1. Vătava
2. Ibănești
3. Chiheru
4. Eremitu
5. Săcădat

Fig. 2. Fotografia aeriană a turnului

136 Vătava, comuna Vătava, jud. Mureș. Punct: Cetățele

http://patrimoniu.gov.ro

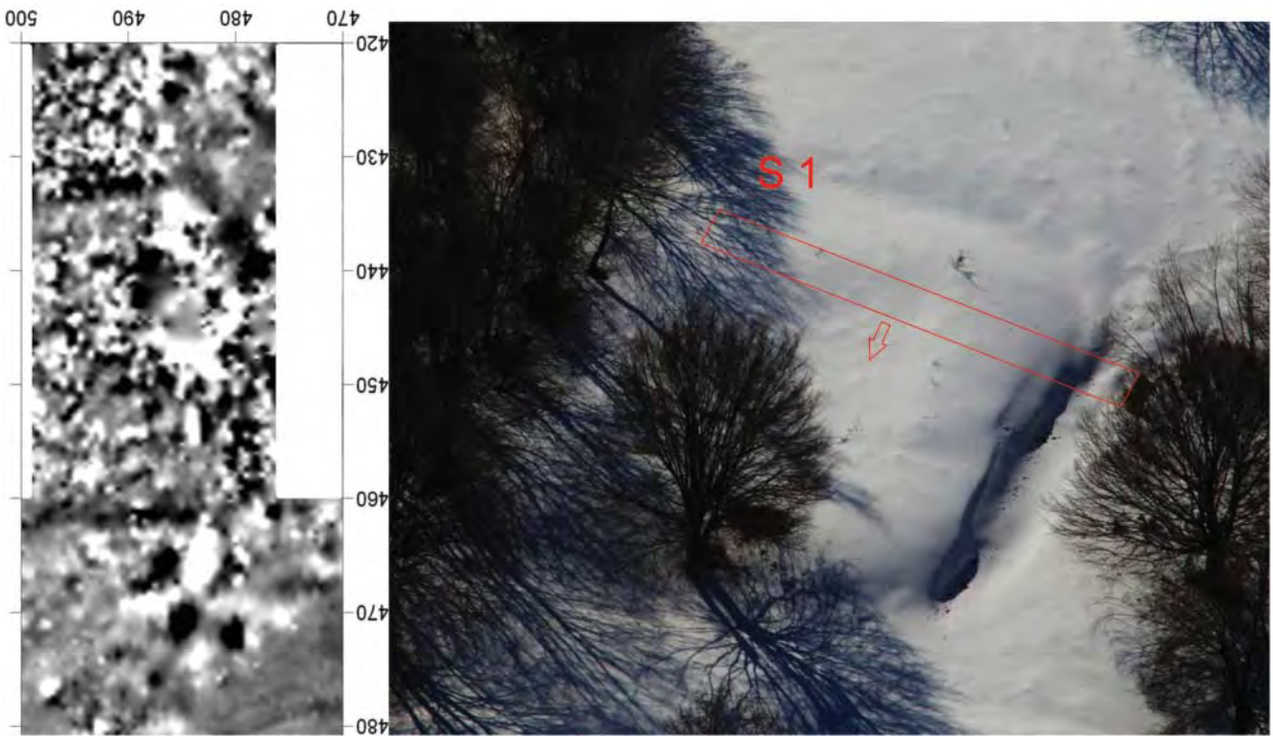

Fig. 3. Prospecția și amplasarea secțiunii

Fig. 4. Șanț (inundat), val și turn

Fig. 5. Turn, val, șanț

136. Vătava, comuna Vătava, jud. Mureș. Punct: Cetățele

http://patrimoniu.gov.ro

Fig. 6. Detaliu turn

Fig. 7. Detaliu cuptor

136. Vătava, comuna Vătava, jud. Mureș. Punct: Cetățele

http://patrimoniu.gov.ro

